BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
20 C
1

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

45. 3. 3.

45.
e
3.

45
e
3

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
20 C
1

Google

Digitized by Google

OMNIA ANDREÆ ALCIATI V. C. EMBLEMATA

Cum Commentariis; quibus emblematum detecta origine, dubia omnia, et obscura illustrantur.

Per Claud. Minoem I. C.

Accesserunt huic editioni

FED. MORELLI PROFESS. REG. *Decani Corollaria et monita.*

PARISIIS.

In Officina Ioan: Richerii sumptibus

Francisci Gueffier in uia D. Ioannis lateranensis e regione Collegii Cameracensis.

1618.

Cum Priui: Regis

Jaquer

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

6.2.2.1

01

Digitized by Google

BIBLIOTECA A.S.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

AD INCLYTVM
ET EXCELLENTISSIMVM
PRINCIPEM LVDOVICVM DE
BOVRBON Comitē SVESSIONEN.
Magnum Franciæ Magiſtrum,
Delphinatus Gubernatorem. &c.

FED. MORELLI Profeſſorum Reg. Decani
ΠΡΟΣΦΩΝΗΤΙΚΟΝ.

COMPAGNIA DI GESU BIBLIOTECA

SVESSIONVM LODOICE HEROS
Inclyte,
Principibus edite auis, decus qui
Galliæ
Fuēre, præſidiúmque munitiſſimum,
Et LODOICO *Regi Pio & Iuſtiſſimo*
Dilecte, virtutes ob almas & fidem:
Dum Chriſtiani hoc ſuſpicis Columen Throni,
Parentis æmulatus acta Heroica,

Digitized by Google

PROSPHONETICVM.

Phœnicis & tui audiens monita aurea
POITVINII prudentia insignis senis:
Virtus auita Te laborem præmiis
Præferre suadet, atque inanes temnere
Plausus, & assentantium vanos choros,
Iunctásq; Musis Gratias non spernere;
Inermem & armatam colendo Pallada.
Ideo ALCIATI litterata Emblemata
Docti, optimi, Iurisq; consulti viri,
Europæ in omnibus plagis celeberrimi,
Et Liliorum honorem amantis maximè;
Poëtico lepore vermiculatum opus,
En consecrauimus tuæ Excellentiæ,
Scriptum haud recens, sed sedula recognitum
Cura eruditorum, Notisque & symbolis
Auctum, Coronidibus & appendicibus;
Quibus additæ Metaphrases quædã Atticæ.
Opella nostra tenuis editione in hac
Inutiles fuit amputare ramulos,
Feliciores inserendo surculos,
Librariorumque oblinendis sordibus.

Digitized by Google

PROSPHONETICVM.

Hoc ſi ſerena fronte, Princeps, ſumpſeris
Munuſculum leue, ſed Camænis perplacens:
Non inde tenuis gloria orietur tuo
Clientulo, tuiſque deditiſsimo.

BIBLIOTECA ROMA

Digitized by Google

LECTORI.

NON est quod te celem, amice lector, stomachi mei fastidium, qui meos in Alciati Emblemata cõmẽtarios, toties excusos typis Antuerpiæ, primùm per Plantinũ, deinde Lutetiæ non semel, ac Lugduni iamdudum pro derelicto cogitabã, quia in ijs nihil præter adolescentiæ meæ priores impetus agnoscerem, & quos improbare facilius quàm emẽdare. Nec enim mihi eadem est ætas, neque mens, vt id quicquid est opellæ, facilé permissurus essem alijs, quibus hoc studij genus arrideat. Siquidé me vis quædam maior abripit, publica professione iuris vtriusque reuocatus: & quam Spartam sum nactus, putaui ornandã potius, pro ingenij modulo, quàm tamdiu Sirenum abduci cantibus, & apud ipsarum consenescere scopulos. Quia tamen labor iste meus à Philologis, & eruditis sanè multis hominibus, cum applausu aliquo exceptus est, ego fœtum quanquam vix dum satis maturum, interdum excepi, fouique sinu, & ad eum augendum, locupletandùmpue, aliquid de meis tẽporibus, sum ęquo animo suffuratus, nequod semel mihi multos ante annos exciderat, contemptum prorsus, & abiectum videretur. Nec enim vnquã à litteris amœnioribus abhortui, & antiquitatis studia sum obnixè persecutus, quibus & vtendum mihi censui, ad prudentiam Iuris multò diligentiùs excolendam. Studia isthæc humanitatis adolescentiã alunt, senectutem oblectant, nobiscum pernoctant, peregri-

Digitized by Google

nantur,rusticantur,ait oratorum princeps,vel quod Plinius Secundus,prudẽs ac disertus rerum æstimator:his literis iocamur,ludim⁹,querimur,irascimur, describimus aliquid modò pressius,modò altius,atque ipsa varietate tentamus,vt alia alijs, quædã fortasse omnibus placeant.Scio equidemplerósque esse qui solis studijs quibus assueuerint,sic capiantur, vt alia vel cultiora fastidiant, vt qui scholasticæ Theologiæ,vel rei medicæ solis defixi pronunciatis,solos suos auctores laudant,ab ijs toti pendent, nulla linguarũ meliorum tincti cognitione, nulla rerum antiquarum peritia docti, videntur habere suspectos auctores,quibus humanitas excolitur:quin & obliquè, aut inuidiosé traducunt eos, qui his lautitijs oblectantur,&quasi meliorum studiorum,vt ita dixerim,condimentis. Cærerum non videntur mihi parum sapere medicæ rei periti,Iuris sapiẽtes,&rerum sacrarũ professores,qui suas quique artes principes,ac præcipuas priore loco habent, non tamen vt penitus ab auctorumpolitiorum lectione abhorreant,sed quibus vtantur tanquam Ægyptiorũ spolijs,vt rectè Beatus Hieronymus,qui quãquã Theologiæ peritissimus,linguarum meliorum ac disciplinarum pené omnium quæ homine ingenuo nõ indignæ videbantur,exactam cognitione hausit&expressit:nec vnquam sibi eam commoditatem inuidit, aut alijs putauit inuidendam. Hoctamen non ideo dico,quasi qui res eas accessorias,adeo impensé celebrem, vt quas priore loco haberi velim. id enim obiectum iam olim,sed à plerisque morosulis, &tetricis,qui nisi quod ipsi sapiũt, nihil rectum putant,sed quia confidẽter asseuerare audeam,sine politis & humanior ibus actibus, doctrinam omnem

quamquam humanæ vitæ accommodam, penè ſemper videri ſquallentem & horridam perinde atque cibos, certe bonos, inſuaues tamen & auſteros, qui ſaltamẽtis oportunis careant. Itaque non detrecto iam libri multo auctioris copiam facere, vt ſi tibi cordi ſit, eo vtaris impenſius, & næuos fortaſſe plures, qui incuria operarum, vel mea obrepſerunt, non adeo durè accipias, vt putes aliquid omni ex parte beatum. Suus cuique error attributus, & non videmus manticæ quid in tergo eſt. Quin facile eſt dormitanti & nihil prorſus agenti, de aliorũ laboribus pronunciare: certus alioqui mihi fore candidiores eos, qui facto periculo ſentiunt, & ſapiunt, quot in tenui etiam labore perficiẽdo deuorandæ moleſtiæ. Si minimè perſuadeo, per me ſint omnia protinus alba, & nihil moror Criticos nimium diligentes, qui ferè de alijs impunè ac ſecurè iudicãt, ſeipſos vix vnquam norunt. Et quod peritiſſimus togatorũ Varro dixit; Nobis videmur belli, feſtiui, ſaperdæ, cum ſimus σαπροί. Id quidquid eſt vigiliarũ perfici curæ, & arte exactiore potuit, ſed quia non ſatis otij mihi relictũ eſt, non potui lambendo diutius, quaſi vrſinum fœtum polire, ac perficere. Quin facilius inſtituta ſemel perſequor, quàm reſumo interrupta: & pendeo animi, cum quid orſus traducor aliò, eo quod dum prior impetus retardatur, hebeſcit induſtria, debilitatur animus, nec ſatis belle negotiũ vel inſtituitur, vel perficitur, quod fit ab occupato & impedito. ſic igitur abductus ordinario penſo iuris profitendi, quod ne totum tenet, vix vel niſi raro admodum, poſſum muſis manſuetioribus oblectare animum, quin iuuam eæ grauium ſtudiorum duritiam, nõ parum emolliant; hoc vnum ingenuè profiteor, multo plura in meis ſchedis eſſe complicata, ex quibus li-

bri huius moles, nó incommodè potuit excreſcere, ſed vti dixi iam otium defuit: adde quod vererer, ne foret labor iſte irritus, nulliúſq; frugis, fortaſſe quibuſdam commodus, mihi minime, qui viderer operam pene inutilem tentaturus. Si tamen quod impendi gratuitò tibi placeat, aut quidem certè non diſpliceat: ſic tibi perſuade, Lector candide, quòd in vetere verbo, Eleuſiniam habere quod iterum reuiſentibus obijciat. Vale.

C. V.

NICOLAI GVLONII LITERARVM GRÆCARVM LVTETIÆ PROFESSORIS Regij de his in Alciati Emblemata commentarijs.

Odyss. τ.

Ἐννέωρ δ' μεγάλω Διὸς ἐς Μίνως ἀρίστης,
Τῆς Κνώσσου βασιλεύς, ὄφρα Ὁμήρος ἔφη.
Τοῦ δὲ καὶ μήτην δεδαὼς καὶ ἐπήρονα βυλὴν,
Ἀρχομένοις οἵοις Κρητὶν ἔθηκε νέμως,
Τὸν δ' ἡμὲν Μίνω μοῦσα τρέφαντο, καὶ αὐτὰ
Δῶκεν οἱ δάσσης ἱερὸν ὄζον ἔδην,
Ἐκ δὴ πεῖν χρήνης ἁλικανὲς δ' ἔνδιον ὕδωρ,
Τοῦ δὲ χορεσσάμεθ' μοῖραν ἄειρε θεῶν.
Οὕνεκα ῥήτηρων εἴ τ' ἐνδυμήματα φαίνει,
Ἐκ χρυσέω σώματ' νέμετα λαμπράξει.
Εἴτε παλαιοτέρων ὑποφηνήματα φθέγγεται ἀνδρῶν,
Οὐνέ', ἀλλὰ νόος γηθοσύνη ὀρούει.
Εἴτε σαφηνίζει κρυφίων αἰνίγματα μύθων,
Μάντις ἀληθείης Οἰδίποδας κεκτέη.
Αἱ δὲ παρεκβολαὶ Ἀλκιάτῳ εἰς δαίδαλα ἔργα
Ἀτρεκέως τὸν ἐμὸν μαρτυρέουσι λόγον.

D. GVLONII EPIGRAMMA LATINIS EXPRESSVM numeris.

Ter ternos Iouis auditor rex Gnoßius annos,
Mæonidæ vt cecinit Muſa verenda, fuit:
A quo conſilium, ſacros mentiſque receſſus
Percipiens, leges Cretibus ille tulit.
At noſtrum Muſæ Minoëm aluere benignæ,
Cuius Apollinea tempora fronde tegunt.
Dantque Heliconiadum ſacros haurire liquores?
Inde ſatur retulit munera læta Deûm.
Oratorum igitur ſiue enthymemata torquet,
Aureus ex ſacro defluit ore lepos:
Seu reſerat nobis veterum monimenta virorum,
Mens cana illius nil puerile ſapit:
Siue etiam abſtruſas res prorſum ænigmata pandat,
OEdipodem vates veridicus ſuperat.
Explanata quidem Alciati hæc Emblemata, paſſim
Teſtantur me nunc omnia vera loqui.

Vertebat P. Pinellus Vindocinenſis.

AMPLISS. VIRI, IANI CLERICI REGII SENATORIS, ET LIBELlorum supplicum in suprema Curia Præsidis.

AD CLAVDIVM MINOEM.

Mortalis Minos mortales dum incolit auras
Iudex, e terris eluit omne nefas.
Immortalis vbi hanc Minos ex orbe reducet
Astræa ad superos mœsta redibit iners
Sic generi humano prodest sua longior ætas,
Et brevis ignauos vita decere solet.

ETiam inter ipsas lites, & in medio strepitu forensi, me te cogitare dices, vt de Ennio solebat Scipio, qui hæc carmina in ipso senatu, in ipso calore iudicij, in recordatione tui nominis defixus, exaraui: sed pulchritudo, aut potius amplitudo tui nominis multa mihi suggerebat, vt plane mirari non debeas, si in vberrimis, & fertillissimis istis agris, tanta fœcunditas se mihi obtulerit, in sterili & inerti fundo, hæc copia contingere mihi non potuisset. Pulchrum est iudicis personam sustinere, nec vnquam Dij immortales, quicquam è cælo in terras demiserint ipsa Iusticia præstantius vel amabilius? quæ sola generis humani, viuentum societatem tuetur, & sustinet, vmbras vero & figuras & imagines inanes istius æqui & boni, licet longiore vsu in eo exerceamur, nos solum tenemus. At vero æquitatis igniculi à natura tibi inditi nomini tuo decus & ornamentum adferunt, téque adeo Minoem, & æquum iudicem constituunt, vt æquitatem simul ex lacte nutricis suxisse videaris Iurisconsultum esse non tam difficilè est, quàm vulgo prædicatur; nullæ enim sunt pœnæ constitutæ aduersus eum qui ignoranter, absurdè, aut ineptè, de iure responderit, cùm ille excusetur, si quod iustum & æquum putauit, in apertum produxerit. Sed iurisconsulti & Minois simul fungi partibus, & in vtroque præstare, hæ veræ sunt &

germanæ tuæ laudes: quibus ego inflammatus me continere non potui, quin moralibus & generi humano testatum relinquerem, nunquam nobis adfuturam iustitiam, quandiu iucunda consuetudine, & amabili conspectu Iurisconsultorũ & Minoum tui similium fruemur. Vale. Non. Sept. 1584.

EIVSDEM.

Iactet Apollinea Mopsus sublimis in arte
Quot gerat teneras porca grauata sues.
Quique recensendos suscepit in arbore grosses,
Thestorides celebri laude beatus eat.
Noueris aërij discernere signa volatus,
Sortibus obluctans Amphiaraë tuis.
Quemqs canunt olim linguis viguisse duabus
Transferat Actæus labra bisulca Cecrops.
Dignior his Minos, huic est facundia linguæ
Ausoniæ, Argolico verba tenore sonant.
Huic modulaminibus Musarum turba nouenis
Certat honorata ducere plectra lyra.
Hæc est codicibus candela notata sacratis,
Candela in media parte locanda domus.
Vt sal exhibitis eius doctrinæ medelis,
Curat ab innumeris putria membra malis.
Orpheus carminibus potuit fera saxa mouere,
Viua monet Minos pectora: maior vter?
Ergo quid Argolicas Græci mirantur Athenas,
Cur Rhodos Auricomo sit celebrata deo.
Nam tua cùm summum virtus pulsarit Olympum,
Nec tibi sit similem Gallia nacta virum:
Quanto lucidior superat vaga sidera Phœbe,
Hoc tua Palladius tempora cinget honos.

EIVSDEM.

Cantabunt celebres passim tua scripta Poetæ,
Ingenij decora alta tui, & mens cognita viuet,
Dum stabit medio pendens grauis æther tellus;
Viues, æterno Minos celebraberis æuo.

IX II. EPIGRAMMATVM VIRI CLARISSIMI, STEPHANI PASCHASII, REGII Conſiliarii, in Rationalium decuria.

QVæſitor Minos vrnam mouet, hoc tibi Claudi,
Emblema in prima fronte notato libri.
Atque hic anguſta ſedeat ſub imagine Minos,
Omnia qui iuſto temperet imperio.
Hoc autem cur te ſortiri ſchema velimus,
Si petis, in promptu plurima cauſa ſubeſt.
Nam dum Lethæo reuocas Emblemata ab Orco,
Alciatum campis reddis & Elyſiis:
Si veterum laudas laudanda, errata repurgas,
Promerito tribuens præmia cuique ſuo,
An tu non iſte, Minos, Emblemate dignus,
Qui cum Minois nomine, numen habes?

GERMANI AVDEBERTI AVRELIAN INDICTION. REGIARVM PRÆSIDIS.

AN tibi, an Alciato plus, Minos docte, pararis
Nominis & famæ quis neget ambiguum?
Sic ænigma facis, nodoſa Emblemata ſoluens,
Vis dicam? tute vincis & Alciatum.

ROBERTI VVIDII, TORNODORÆI DICASTAE.

ARtibus exiguis magnæ eſt excellere laudis,
Quid ſumma ſi ſit primus in arte locus?
Dum ſtudio, ne poſtremas & iuris & æqui,
Ne facilis Muſæ cognitione ferar.
Ante oculos vtriuſque exemplaria pono,
Minoem Muſæ, iuris & Alciatum.
Hic ſolidam ex reliquis iuris pereallwit artem:
Nil Minos quicquid ſcitq; docétque leue eſt,
Et quos arguté labyrinthos fecerat ille,
His aditum Minos, non Ariadna parat.
Perge igitur, Claudi, qui ænigmata docta recludis,
Inſtruis ad ſummum tu tibi lumen iter.

ISACII BLANCARDI, AVRELIANENSIS.

Græcie quid tantis Terpandrum laudibus effert?
Nunc desinat, meritòque cedat Gallia.
Vix Spartanorum Terpander tempore multo,
Et miliste domuit furorem plurimo.
At omni Minos doctrinâ imbutus & arte,
Animos furentes voce propria domat.
Voce domat Tigres & mulcet voce feroces
Animos Leonum, mollificat & silices.
Voce sua Parcas ducentes stamina vitæ
Domat, cruentos & animos Ditis domat.
Omnino nouus Orpheus est, est alter Arion:
Mortalia monet hic, & immortalia.
Nubila si quando latent, & aquosus Orion
Solem, repentè voce missa ostenditur.
Iuppiter humano generi dum fulmina dextra
Vibrat repentè voce flectitur sua.
Sed non mirandum, Minos Pandora deorum est:
Di cuncta possunt, sic potest hic omnia.
Est illi melius donum doctrinæ tributum,
Sic sæpius rebus hic in omnibus vtitur.
Moliri potis est oris facundia cuncta:
Sic cuncta molitur sua eloquentia.
Hunc lege, Amice, librum, dices cùm legeris omnem,
Hic Phœbus est, & Pallas, & Cyllenius.

FRANCISCI IVRETI DIVION.

Parturit ingenita Naturæ lege feracis
Semper noui quid Africa.
Hoc etiam Minos censendus more videtur
Momo vel omni iudice.
Namque subinde parit fœcunda mente libellos,
At monstra non sunt Africæ.
Tali Pieridum fœtu Respublica gaudet
Nouis subaucta liberis.
Tali Pieridum fœtu Respublica lumen
Sumit recens & efficax.

Quod ſum ſi ſoboles venerando iure parenti
Sequax rependit praemium.
An bella Minos debebit prole beatus
Iuſto carere praemio?
An quod liuor edax extrema ſilere ſepultus
Poſt fata tantum cogitur:
Vivus adhuc fructum meritae non laudis habebit,
Vt hac fruatur poſthumus?
At ſatis antè fides ſtudiorum exacta tuorum
Eſt viſa doctis omnibus.
Quem tua longinquum iam non tranſcenderat errant
Adulta fama Caucaſum?
Nimirum liquidò generoſum noſſe valemus
Solis leonem ex unguibus.
Quinetiam vaſti falſum maris ire liquorem
Vna probatur guttula.
Haud tamen interea langueſcit fracta veterno
Gratique mens ſub otio.
Nam noua praeteritis adcreſcere plura videntur
Negotiis prioribus.
Tot veluti curis ſudorum totque catenis
Agmen tuorum extenditur:
Vix ſimili vt verſet labentem culmine montis
Labore ſaxum Siſyphus.
As ſi vera canunt, gaudent divina moneri
Non deſinente lubrico:
Et, quae colligitur nullis rationibus, acto
Æternitas ſe perficit.
Cuius quicquid habet nomen geniumque laboris
Natura, moſque dicitur.
Num caelum indefeſſa rotat vertigo, mariſque
Æſtus vagatur inquies?
An datur immoto tardum pede cernere Solem,
Facis coruſca prodigum?
Ignea mens igitur, quibus & caleſtia conſtant,
Cum ſeminum ſit particeps:
Quid mirum nuſquam ſi torpet, ſentiat vllas
Nec corporis moras fui?
Vna tamen Minos ſubit admiratio mentem
Tam multa quòd cudis noua:
Sed partum generoſa nequit mens edere, inundet

SYNTAGMA DE SYMBOLIS : STEMMATVM ET SCHEMATVM ratione: quæ insignia seu arma gentilicia vulgò nominantur : Déque Emblematis.

BIBLIOTECA NA. ROMA VITTORIO. EMANUELE

DE SYMBOLIS & rerum notis nounulla plerique scripserunt: eorum tamen nemo est adhuc, quod sciam, qui eam rationem & argumentum sit accurata disputatione persecutus. Id vt præstare quodammodò possim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inuentione symbolorum, eorumque vsu & fine, quædam, si non accurate, at certè breuiter dicenda mihi videntur, ne subinde cogar anxiè repetere quæ semel dixisse satis erit.

Quæ fuerit inuentio prima Symbolorum.

COMPERTVM quidem nobis est vel sola coniectura primos illos homines, sed potissimùm Ægyptios & Chaldæos, qui in schola Memphitica philosophati sunt, imò ante expressam notarum aut characterum inuentionem & scripturæ vsum, reperisse symbola quædam rudia, vt animalium, vel siderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικὰ, id est, sculpturas sacras appellarunt: quod primùm ab his factum esse constat, ne ab imperita multitudine mysteria & arcana sapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facilè, profanarentur, sed ab iis duntaxat intelligerentur, qui sacris iisdem initiati essent. Quarum rerum initia prima fuisse admodum rudia & simplicia nemo ambigit, qualia solent esse rerum pænè omnium principia, quæ à rebus minimis orta tandem progressum ampliorem, & certè maiorem consequuntur. Quod nobis planum esse poterit si eam inuentionem, quam Ægyptijs & Chaldæis acceptam tribuimus, conferamus cum ornatu, & accurata expolitione, quam huic præclaræ inuentioni Græci adiecerunt, tanta profecto cum venustate & apparatu, vt posteriores Græcorum cogitationes prioribus his, & fermè inultis Aegyptiorum signis præferre non dubitemus. Eo enim factum esse crediderim, quod

etiam inuento ſcripturæ vſu à curioſis quibuſque ingeniis, ſed maximè philologis, Imperatoribus, ducibus, & aliis etiam, quibus politior quædam literarum cognitio, rerumque meliorum elegans & culta natura placuit, auctus ſit & aſſeruatus non ſine litterarum politiorum ornatu is ἱερογλυφικῶν vſus. Ad quam philologiæ partem quodammodo hoc Syntagmate declarandam(nō enim mei pudoris eſt magnum quidpiam de me polliceri. quicquid ſit, velim ſtudioſi æqui conſulant: nam aliis fortaſſe trado lampada, qui perficient quod hic à me inchoatum potiùs quàm perfectum) fingamus primum nobis aliquem ordinem familiarem, vt eruditos homines, & maximè rerum antiquarum ſtudioſos hac qualicumque, ſed tamen familiari commentatione iuuemus.

Quid Symbolum & quotuplex ſit huius vocis acceptio.

SYMBOLVM ita Græci definiunt: σύμβολον ἔστιν ἐξ οὗ ἔστιν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γνῶναι: eſt id quo aliquid conjectamus & cognoſcimus. Vocabuli huius multæ ſignificationes occurrunt: ex quibus hæ ſunt in primis. Symbolum accipi vulgare eſt pro ſigno, quod epiſtolæ, vel vaſi, aut dolio, aut cæteris eiuſdem generis imprimitur, ne reſignentur à quibus minimè oporteat: idque nos vulgari lingua Marquam nominamus. Deinde pro bellico ſigno, quam Teſſeram vocant, Gallis *Mot du guet*. Nempe vox hæc ſymbolum, pro belli ſigno ſeu teſſera, quæ datur militibus pugnaturis, quod in bellis ciuilibus olim etiam ſolemne habitum: quibus quoniam & armorum habitus par, & ſonus idem vocis, & mos vnus, atque eadem bellandi inſtituta, ne qua doli ſubreptio fiat, ſymbola dux quiſque ſuis militibus diſtincta dat, vt ſi forte quiſpiam occurrerit, de quo dubitetur, ſymbolum edat, & ita ſi ſit hoſtis vel ſocius facilè agnoſcatur. Quare temporibus motuum ciuiliū, & ſeditionum inteſtinarum, C. Marii ſymbolum fuit, Lar Deus: L. Syllæ, Apollo Delphicus: C. Cæſaris Iulii Venus genitrix. In Vigiliis etiam caſtrenſibus ſymbola id genus dari conſueuerunt, vt Palma, Virtus, Victoria. Quæ tamen præcepta ex vſu diſciplinæ militaris, cuotidie variari debent, ne hinc detur hoſtibus occaſio inſidiandi, & exploratores impunè verſentur. Tertiò idem ſonat ac collatio vel pecunia, quā plures in vnū conferunt ad epulas & cōuiuia celebrāda: quo ſenſu plerique viri eruditi etiam Symbolum, & Symbolam vſurpant neutro & feminino gene-

tibus,& quibusdam rationibus confirmant, Symbolam dedi, apud Terentium, non Symbolum dedi, esse legendũ. Quartò, Symbolum nuptiarum annulum significat. Quintò, coniecturam seu iudicium, quo prænoscimus aliquid, vel coniicimus. vel obseruatione dignum putamus, quo sensu ad res varias transferri testantur auctorum monimenta. Sextò, pro Principis numismate sumitur. Septimò, pro argumento, seu etymo, seu denique vaticinio aut nota quadam qua quidpiam occultatur, sed tamen doctis auribus intelligendum proponitur, quo sensu postremo nos Symbolum ad Emblematis naturam accommodamus, & veluti ad finem nostri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Aegyptiis.

OBSERVAMVS itaque à sapientibus Aegyptiis Symbola primùm fuisse vsurpata illa, quæ ἱερογλυφικὰ nuncupabant, quibus suam raram illam quidem & reconditam sapientiam solis iis agnitam esse volebãt, qui ea se dignos præstarent: Ab ea enim consultò & prudenter hisce ingeniosis & eruditis Symbolis, vti iam admonui, profanum vulgus arcebant: eoque modo arcana illa doctrinæ reuera primæ & arduæ, castis benéque rotundis auribus & præparatis animis excipi volebant. Insignis est apud Clementem Alexandrinũ locus 5. Strom. quo loco ait, Aegyptios & Hebræos Symbolis vsos fuisse reconditis, vt sapientiæ diuinæ eos participes efficerent, qui rebus sacris initiati essent. Addit etiam nefas existimatum Platoni, eum qui minimè purus esset ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob causam sacra vaticinia ænigmatis reddita olim fuisse constat, nec vera mysteria ostendi iis solita, qui temerè & impudenter accederent, sed qui primùm purgati essent seséque diligenter præparárent. Obseruat idem eos, qui ab Aegyptiis docerentur, primùm quidem arripuisse viam & rationem, quæ vocabatur ἐπιστολογραφικὴ, id est ad epistolas scribendas comparata methodus: alteram, qua sacerdotes vtebantur, id est ἱερογραμματεὶς: tertiam & postremam ἱερογλυφικὴν nominabant, id est sacram quandam sculpturam vel cælaturam: ex quibus maxime celebris fuit ea quæ συμβολικὴ dicebatur. Longior essem, si exempla Clementis vsurparem, quæ eadem pene sunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetustis temporibus de rebus diuinis aliquid scriptis mandarunt, tam Barbari quàm Græci, rerum

principalia occulta esse voluerunt, & ipsum verum τ' ἀληθὲς, ænigmatis, signis, symbolis & allegoricis quibusdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ causa est cur Apollo Pythius cognomen λοξίας habuerit, eò quòd obscurè ac obliquè responderet. Cum Clemente illo polyhistore vnà coniungam Plutarchũ, qui disputatione περὶ Ἴσιδ& καὶ Ὀσίριδ& idem omninò docet interque alia ostendit hoc veterum Ægyptiorum institutum fuisse, vt ab iis legerentur reges, vel ex ordine sacerdotum, aut eorum qui militiæ nomen darent: eò quòd illi ob fortitudinem, hi verò ob sapientiam magni ac celebres haberentur. Si quis è bellicosis rex crearetur, statim se sacerdotibus erudiendum dabat, idémque sapiẽtiæ particeps efficiebatur, eius inquam sapientiæ quæ fabulis pleraque occultabat, & obscuro quodam verborum inuolucro veritatem complectebatur. Hæc eius verba: διὸ καὶ ἐγίνετο τῶν ἱερέων καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ὑπογραμμοῦσι τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχούσης. Quod certè ipsi notant, cùm Sphinges ad templorum limina locant: innuunt enim eam, quam de rebus sacris doctrinam profitentur, ea sapientia constare, quæ obscura sit, & inuolucris quibusdam lateat.

De Pythagoræ Symbolis.

CERTE antiqua illa Pythagoræ symbola huius Philosophiæ vsum non minimum præbuere; quæ cùm à Tyrrheniis (apud quos fuit educatus, teste Plutarcho) aut ab Ægyptiis, vt relatum est ab Iamblicho nobili Philosopho, accepisset, ita excoluit, vt magnam suæ doctrinæ partem hisce mysteriis occlusam esse voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim designasse per nauis gubernatorem, supremum Deum primum motorem, & primam illam causam rerum omnium; vt ostenderent omnia Dei prouidentia curáque administrari: vt per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipsumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio symbolo Deum designabant, quàm oculo depicto, qui & baculum seu sceptrum substituebant: quandoquidem Deus vnus est, qui omnia videat, & penes quem sit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen stantem baculum ad aliud referunt, nempè ad naturam diuinam ἄφθαρτον καὶ ἀκίνητον id est mutationi minimè obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui vllo vnquam pacto possit.

Ianc Aegyptiorum Philoſophiam Chæremon complexus ſt, vt & Orus Apollo Niliacus: auxit Pythagoras, illuſtrarunt xcellentes quidam Philoſophi & ſcriptores nobiles Athe-æus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pauſanias, Porphy-ius, Plinius, Apuleius, Plutarchus: quámque noſtra ætate ænè intermortuam magno labore ac induſtria, imò verò dmirabili pænéque diuino ingenio excitauit, ſuíſque per-:cit numeris Pierius Valerianus, magnis illis Hieroglyphi-ôn Commentariis. Cuius primæ ſapientiæ vſum, ne id diſ-mulare videar, retinuerunt multò ante Pythagoram Moſes, alomon, aliíque Hebræorum ſapientes: ſunt & qui de Chal-æorum ſymbolis ex Pſelli commentariis, quibus magica racula ſeu Chaldaica Zoroaſtres exequitur, nonnulla poſte-is reliquerunt. Sic enim ex figura plantarum, florum, ani-alium, ſtellarum, rerúmque aliarum pleráque inuoluebant, t minimè putem commodiùs ſapientiæ veterum quaſdam :liquias ad noſtra vſque tempora tranſmitti potuiſſe. Id verò quis velit oſtenſum eſſe aliqua exemplorum farragine, ſta-m colliget, pro fertilitatis ſymbolo Papauer vſurpatũ. Cu-reſſum pro morte, Oliuam ſignum pacis, Laurum & He-eram ingenii ſemper virentis, Malum coroneum connubii otam iiſdem habitam fuiſſe, vt Satyrum vel Capram libidi-is, Leonem terroris, iracundiæ, dominatus; Solem anni, Lu-am menſis, & cetera alia longè multa, quæ immenſo labo-e paríque doctrina idem Pierius executus eſt.

De Pythagoræ ſymbolis obiter quædam.

VERVM quia de Pythagoræ ſymbolis meminimus, pla-et quædam hucadiicere, quæ ad id argumenti genus for-aſsè conducunt, quæque rerum antiquarum ſtudioſi non a-erſentur. Fuit vnus ille Pythagoras, primus modeſtiæ magi-er, & qui prior φιλοσόφου maluit, quàm σοφῦ nomen ſibi tri-ui, & qui ad ſobrietatem, primum ſapientiæ omnis humanæ ndamentum, ſui ſeculi homines reuocauit. Cuius Docto-s ſanè præſtantis, & omnium iudicio magni, ſententiæ præ-aræ, quæ ſymbola vulgato verbo dicuntur, notis expreſſa ıb obſcuris placet obiter enarrare, & aliquo interpretatio-is lumine inſignire.

Priùs illud occurrit, NE DEGVSTARIS IIS QVI-VS EST NIGRA CAVDA. μὴ γεύεσθαι μελαινέ-

ϱων, Melanuros ne guſtato : ſic enim malumus cùm Gyraldo reddi, non vt Ficinus & Guarinus Veronenſis : qui non aduertebant Melanuros eſſe ex genere piſcium, quod poſtremò Eraſmus ex Plinio meminit. Simile fuit ænigma Antiphanis Comici, à Melanuro & Mugile cauendum. Apud Latinos atrum, nigrúmque, pro malo & improbo accipi, aliis locis dicetur commodiùs. Sunt ergo Melanuri, doloſi, fraudulenti, inſidiatores, ii denique omnes, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore celãt, ſicuti etiam fallaces, præſtigiatores, quique calumniis rem ſuam agunt aliorum diſpendio, etiámque interdum exitio. Suidas, & alii quidam à Melanuro abſtinendum eſſe cenſuiſſe Pythagoram ſcribit, cauſamque reddit occultiorem, de qua hic nihil attinet dicere. Obſeruandum adhæc non bene ab Eraſmo ſepiam poni pro melanuro : eſt enim non rectè ſecutus interpretem Laërtii: vt etiam in prouerbio, Sequitur Perca Melanurum.

Stateram ne tranſilias.) Sat erit ſemel admonuiſſe, vnius & eiuſdem ſymboli, vt adagii ſententiam eſſe prima quidem fronte generalem, quæ tamen ad varios vſus & ſignificatus traduci poſſit. Cyrillus Alexandrinus Stateram inquit ne trãſilito, hoc eſt, auarus ne eſto. Item & Athenæus qui hoc ſymbolo πλεονεξίαν, auaritiam fugiendam eſſe cenſet, & æqualitatem ſectandam. Sunt tamen qui præcipi putent ſtudiis in omnibus moderationem & temperamentum adhibendum: alii ſimpliciter ad pondera, & menſuras referunt, quæ iuſtæ debent eſſe, nos de omni potiùs æquitate intelligi, vt ſit hoc tanquam ad reges principéſque monitum generale, vt etiam iudices prouinciarum, aliíque omnes, qui rempublicam adminiſtrant, vt legum ſeruata auctoritate ſe gerãt, populóſque ſibi commiſſos iuſtè & legitimè in officio contineant. Nota eſt Iuſtitiæ pulcra deſcriptio ex Carneadis libr. περὶ τῆς δικαιοσύνης apud Gell. 14. & Ciceronis verba illa magnifica ex oratione pro Cluentio : *Legum miniſtri magiſtratus: legum interpretes iudices: legum denique idcirco omnes ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus.* Sed propiùs eſt veterum emblema, qui iuſtitiam & Nemeſim ita pingebant, vt ſtateram manu altera, & gladium altera oſtentaret nimirùm vt indicarent duo præſtantiſſimæ Iuſtitiæ munia, vnum quidem poſitum in facultate ſuum cuique tribuendi, alterum verò in puniendis facinoroſis. Exempla eorum, qui ſtateram tranſilierint poſſem adducere Imperatorum turpium, & eorum qui non ptinci-

pes, ſed peſtes ſuæ reipublicæ fuere, vt Neronis, Domitiani, Heliogabali, Caracallæ, Cambyſis, aliorúmque nimis multorum, ſed hæc ſatis. Interea fuiſſe viros eruditos cum Lilio Gregorio qui ex vno hoc ſymbolo duo fecerint, Græca deceptos lectione, in qua modo iugum, modo ſtateram legimus. Nam apud Plutarchum, Sympoſiac. ita enunciatur, *μὴ σάρον ὑφαίνειν*: quo loco *σάρον* quidam pro *ζυγόν* poſitam crediderunt. Sed ne multa: *σάρον*, vt Iul. Pollux explicat, eſt inſtrumentum quo pauimenta & areæ verruntur à verbo *σαίρω*, *σαρῶ*. Itaque vertendum fuit ſcopas non tranſiliendum, hoc eſt, ne ſimus ad iracundiam proni, neve leui de cauſa à ratione abducamur. Ita in carminibus aureis Pythagoræ præcipitur, ob leue erratum aliquod amico non eſſe ſuccenſendum. *μὴ ἔχθαιρε φίλου σὺν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς*. & quæ multa *περὶ μετριότητος* ab aliis diſputantur.

Chœnici ne inſideas.) Chœnicem Clearchus hemerotrophũ nancupat. i. diurnum cibum, & demenſum, quod in dies alicui impenditur. à recentioribus Latinis ſportula & ſalarium: Rhemnius Fannius, aliique nonnulli, chœnicem menſuram aiunt eſſe quaterni ſextarii: Qui quater aſſumptus fuit Graio nomine Chœnix. Picus Mirandulanus in quadam oratione, ſic expoſuit, vt omnia nos anima rationali metientes ad menſuram & regulam cuncta dirigamus. ait enim: præcipit Pytagoras, ne ſuper modium ſedeamus. i. rationalem partem, qua anima cuncta metitur & examinat, ne ocioſa deſidia remittentes amittamus, ſed rationis exercitatione ac regula & dirigamus aſſiduè, & excitemus. Hæc ille. Itaque miſero ocio vita traducenda non eſt, ſed id penitus excutiamus, recte Plautinus ille ſenex, Adoleſcens cum ſis, ita cum eſt ſanguis integer rei tuæ quærendæ conuenit operam dare. Itémque, omnis homo nihil eſt qui piger eſt, nimiſque id genus odi ego male: *vigilare decet hominem qui vult ſua tempore conficere negotia: qui dormit libenter ſuo lucro & cum malo comeſt.* Monet taque ne ſimus *ἡμερόξηοι*, ſed exemplo formicæ futuris propiciamus.

Ne cuiuis dextram.) edocemur id noto verſiculo,

Nec cito deſiſto, nec temere incipio.

Cæterum porrigere, & dare dextram eſt ſuppetias opemue ferre. Dare manus, victum ſe fateri, manum iniicere, im inferre, manus addere, decidere, Apud priſcos ſi quid firum & illibatum eſſe vellent, id dextra ſanciebant, vt tradi-

Aurel. Probus accipiebant item dextram, pro parte feliciore, religioſiore & ſanctiore ; & dextrum pro fœlici & proſpero, vt Nonius retulit. Multus eſſem & fortè nimius ſi huc locos congererem de dextra porrecta, pro fidei ſacramento: ad alia itaque veniendum.

Arctum annulum ne geſtato.) Idem & Plutarchus Flamines etiam diales apud Romanos ea ratione, vtebantur peruio & caſſo annulo. Plautinum illud ſymbolo huic quadrat, Liberæ ſunt ædes, liber ſum ego, liberè me vti volo. adeo libertas res eſt inæſtimabilis, vt cenſent Iuris auctores. Sanè annulum pro hieroglyphico poui ſeruitutis, qualis eſt maritalis, conſtat ex veteribus. Nam etſi, quantum etymo nominis annuli colligimus, deducitur ab AN, particula quæ circum ſignificat, ideóque compedum vel manicarum vinculum annulus notam habet Ex hoc ergo Pythagoras videtur monuiſſe cauendum, ne nos in eam ſeruitutem coniiciamus, quæ dura ſit & incommoda, qualis eſt connubii ſocietas, & quaſi colligacio, duris implicita moleſtiis, ſolicitudinum morſibus, & quaſi laqueis, a quibus nos expedire minime poſſumus, poſtquam volentes iugum trahere cœpimus.

Ignem ne gladio fodito.) Porphyrius ignem ſymbolum eſſe dicit naturæ, eámque ob rem in templis aſſeruari, capitaléque fuiſſe, ſi ſacerdotes ignem ipſum extingui paſſi eſſent: quo pacto apud Romanos virgines Veſtales, & apud Perſas igni præficiebantur: quâ de re alii & Clemens non parum multa. Symbolum igitur ita placet explicare, diuinam naturam hoc eſt Deum immortalem, non gladio impetendum, hoc eſt linguæ acumine & maledicentia Plerique hoc ſignificari dicũt, potentiorum iram non eſſe dictis laceſſendam, quod id non niſi communi, aut certè multorum periculo fieri poſſit. Etenim periculoſum eſt in eum ſcribere qui poſſit proſcribere. Ex quo quidam cum duceretur ad regem Antigonum, reus flagitii capitalis, qui ducebant hominem bono eſſe animo monebant, futurum enim vt ſolueretur cum ad regis oculos perueniret: At, inquit ille. Cyclopi me crudum vultis apponere? alludebat ad regẽ luſcum quod cum regi delatum eſſet, hominem iuſſit interfici. Ita in ſuã perniciem miſer ille gladio ignem fodicauit. Quod de principibus dictum eſt, idem de aliis omnibus dici poteſt, neminem ſcilicet vel dicto vel facto lædendum, aut prouocandum quod iracundiam excitet, Nam & ſapienter accepimus à Solomone, moderatus ſer-

io frangit iracundum animum, at durus furorem arceſſit. Et oc quidem ſymbolum vnum ex iis eſt quæ Andocidæ Pyıagoreo à Græcis ſcriptoribus, non Pythagoræ ipſi aſcribiır. Politiân. aliter legit, πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλδύειν, ignem ferɔ ne fodicato. Alii πῦρ μαχαίρᾳ μὴ σκαλδύειν, ignem glaio ne ſcalpito: Scio & alios eſſe prouerbii ſenſus, ex quibus quidã ita obſcœnè nonnulli cõcepti, vt pudeat dicere: quod d morum cultum, vel honeſtam doctrinam facit, magis lacet, & iis finibus noſtra ſtudia terminantur.

Cor ne edito.] Cicero de Bellerophonte, vertit ex Homero, *ipſe ſuum cor edens campis errabat Aleis.* Et Phocylides, apud gnem ſedentem cor fruſtra non minuendum, præcepit hoc erſu, μὴ ἔσθιε ἐπὶ πῦρ καθίσας μυελὸν φίλον ἦτορ. ectè quidem: nam præterquam quod triſtitiarum moles & urarum edacium onus aduerſam valetudinẽ & corpori ineſtam adducit, nec cogitationum quoque ſtudiis liberum ermittit eſſe animum. Non eſt igitur cor edendũ, ſi ſimul & apere, & valere cupimus. Sũt etiam qui hoc ſymbolo vſum ythagoram fuiſſe aſſeuerant, quod cordis caro comeſa, ſuãtè natura non facilè concoquatur. Ex Cyrillo didicimus cor ıpra craticulam impoſitum. prunis & igne ſuppoſito, apud Egyptios ſignificare iram, furorémque: quod cor edendum ctuit, hoc eſt vt Græcè dicitur μὴ ἐσθίειν σκέφαλον, cereɔrum ne mandito: quod ab aliis exponitur de obliuione fuıienda. Ex quo Apuleius: homines ſunt anxiis mentibus, iit, brutis corporibus, vita querula. Rectè quidẽ & verè, nam uot in homine ſint perturbationes, tot regnant quaſi prælones infeſti, & cruenti carnifices, qui nunquam conquieſere miſerum animum permittant. Ea ratione de hominum ondıtione conqueſti ſunt Philoſophi longè multi. Silenus nim pronuntiauit, optimum non naſci, aut quam ocyſſimè nori. Huc referre poſſis Heracliti lachrymas de hominũ mieriis. Timonis μισανθρώπου ſolitudines, Poëtarum & Philoophorum ſatyricos aculeos. Saluberrimum itaque hoc oraulum Pythagoræ ſapientis, in quo bona pars Philoſophiæ noralis occupatur, tenendum mordicus, vt quiſque noſtrum neminerit ſe non parũ profeciſſe, qui malis affectibus ſeueam legem indixerit, Sit ergo, Vt Flaccus monet *latus in præſens animus quod vltra eſt oderit curare, & amara lato temperet riſu.* Nã & Chryſippus λύπλω quaſi λύσιν hominis appellant: etenim

qui triſtatur & mœrore conficitur, quaſi ſeneſcit miſer, maciémque & pallorem contrahit. Ideó que Galenus hoc vnum præcipit ad tutandã valetudinem, à curis acrioribus & à mœrore animum ſubtrahendum, eo quod inde morbis afflictantur humana corpora, fieríque interdum vt ſanguis intra præcordia, quaſi vi quadam truſus, confeſtim extinguat inſitum calorem, ex quo tabes aut etiam mors conſequatur. Sed vt vult Iamblichus, cor ideo & cerebrum mandi non permiſit Pythagaras, quod quaſi duo ſint duces, & tanquam gradus ſedeſve viuendi & ſapiendi. Quidam etiam ſunt qui ſymbolum id ad amicos traducant, quibus non eſſe obtrectandum vel abſentibus ratio ipſa ſuadet. Amicum enim & cor, & corculum, blandiendi cauſſa, dicunt: vtque ſine anima & corde viui, ſic. Sine amicitia commodè vita traduci non poteſt.

A fabis abſtinete.] Tunycha Pythagorica, cum eã Dionyſius cogeret id myſterii patefacere, ipſa arcanũ ne proderet, mordicus ſibi linguam præſcindens in faciem tyranni dicitur expuiſſe, quod idem ſcribit Iamblicus & Oympiodorus his fere verbis: in Platonis Phædone: mulier inquit, Pythagorico coacta enuntiare cur fabam non comeſſet, dicit *φάγοιμι ἄν ἢ ἅποιμι ἄν*: rurſus coacta cum eſſet, ait, *ἅποιμι ἄν ἢ φάγοιμι ἄν*, & demum linguam ſibi abſcidit, inſtrumentum ſcilicet & loquendi, & guſtandi: tametſi abditum eſt (inquam) fabæ myſterium Antiochæus in iis quæ de fabæ natura ſcripſit, ad Michaẽlem Bizantium imperatorem, ait fabas malum ſuccum ferre, inſomnia turbulenta facere, eámque ob rem Pythagoram fabis abſtinuiſſe. Idem Plinius memoriæ tradidit. Heron. 2. rei ruſticæ ex Geoponicis Didymi, idem cum Suida & Plinio; ſed dicit in fabarum flore auſpicium quoddam lugubre reperiri. Horat. Serm. 2. Saty. 6.

O quando faba Pythagoracognata, ſimulque
Vncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo!

Origenes in eo quem ipſe *φιλοπονημάτων* inſcripſit, Zarethan ait Chaldæum has afferre cauſas, queis à fabis abſtinendum eſſet, coniecturã hanc ille afferebat, quod ſi macerata ad ſolem per aliquod tẽporis ſpatium dimittatur, feminis humani odorem contrahere. Clarius etiam hoc exemplũ profert, quod ea florente, vnà cum flore in olla circumlata ſi concludatur, humique obruatur, & per aliquot dies effodiatur, pudendi muliebris effigiem habere reperietur, & mox etiã puerilis capitis. Lucianus eo Dialogo, cui *βίων πρᾶσις*, nomen

illud præcipuè notari, si viridẽ fabam folliculo exuas, apparet virilibus genitalibus similem coctam autem si nocturno tempore ad lunam certo spacio dimiseris, sanguini persimilem fieri. Acron: à faba, inquit, Pythagoras abstinuit, quod viridis in pyxide ærea seruata, vertitur in sanguinem. Memoratur & illud Pythagoræ ttibutum apophthegma, qui rogatus quo tempore Veneri opera dãda esset, cum teipsum fieri debiliorem & imbecilliorem voles, inquit. Plutarc. de institutione liberorum, abstinendum interpretatur à suffragiis, quæ per bicolores fabas vt plurimum ferunrur : id quod & Athenienses in primis feciſſe in principibus & magistratibus sortiendis, testis est Lucianus, vt supra. Et κυαμοστασία apud Græcos prouerbii vice dicitur, in eum qui inde victitat, hoc est in dandis præstandisque suffragiis, quasi Latinè dicas, Fabæ rosor. Scribit Pausanias quod Pheneutæ Arcadiæ populi, fabam ideo immundam & impuram existimant, quod cum illic Proserpinam quærens dea Ceres diuertisset, omnibus qui eam hospitio susceppissent legumina præbuit, præter fabas : quo argumento eam impuram esse agnouere, atque idcirco eam Pythagoras prohibuit. Marcellus Virgilius κυαμὸς, oua est interpretatus, cyamonque quasi κύησιν, i. fœturam & conceptum animalis intelligere maluit, ac si per ipsas fabas Philosophus non minus ab animalis principio seminéque abstinendum innuat, quàm ab absoluto iam & perfecto animali.

Cibum in matellam.] Amis Græcè, vas in quo vrina & excrementa depouuntur. Symbolum ita quidam interpretãtur: sordidos & inhonestos homines non esse nutriendos. Sed placet interpretatio Plutarchi : non sunt (vt etiam in sacris præcipitur) inter sues seminandæ margaritæ. Vt enim subigenda, & cultu perdiligenti est paranda tellus, antequam ei semen mãdes : ita non nisi rectè, purèque præparatis animis doctrina honesta committenda. Quorum enim Horatius ? *nunc adhibe puro pectore verba puer.* Quod idem ipsum verbis aliis inculcat Clemẽs 2. Pædagogi : βδελύττεσθαι γὰρ τὸ ἄγον μολύνεσθαι, ὥσπερ οὖν εἰκός.

Ad finem vbi perueneris.) Sic Sudas ; ἀποδημοῦντα μὴ ἐν τοῖς ὄροις ἀνεπίστρεπτον. Hieronymus sic enunciat : cùm profectus fueris. ne redeas, existimat enim Pythagoram animorum immortalitatem ostendisse. nec aliud quam μετεμψύχωσιν aut παλιγγενεσίαν significat. Monebat igitur, non esse vitam expetendam post mortem, vt Hieronymus exponit, Plutarc. de

liber. educand cum moriendum eſt, inquit, & vitæ terminum in proximo eſſe videamus, id æquo ferre animo debemus. Suidas verò. Cùm peregrinatum eſt in finibus, non retroflectendũ, vel quod idẽ fert apud Diogenem, in finibus peregrinandi non redeundum, hoc eſt non in concupiſcentiis & deſideriis, mutata iam vitæ ratione, viuendum eſſe, neque iis quidem voluptatibus, nec illecebris, quibus anteà. Alio prouerbio dicitur, à carceribus ad metam. Sic ergo componenda vitæ ratio eſt, vt cum iam vitæ bona pars tranſacta ſit, non capiat nos ad pueritiam redeundi iners, vanúmque deſiderium, ſed Deo, & naturæ pareamus, & nugatoriam omnem ſpem ab animo propellamus, imò ne quidem ſperemus niſi quod liceat.

Superis impari numero.] Ea ratione, vt id obiter, quidam putant. Pythagoram abſtinendũ iuſſiſſe trigla piſce quod per eã ternionis numeri myſterium coleret. Iamblichus tamen Pythagoram ait Apollini ex ternario numero ſacrificaſſe, propter tripodem, vt ait, veneri ex ſenione. Et Therius Smyrneus Platonicus, ternarium numerum in libaminibus ea cauſa ſolitũ ait adhiberi fuiſſe, quod primus ipſe inter numeros dicitur omnia eſſe. Multa de ternario numero Proclus ad initium Timæi Platonis, & paſſim apud auctores veteres.

Per publicam viam ne ambules.] Sic Olympiodorus retulit φεύγειν τὰς λεωφορεῖς, fugiendas vias publicas, vel à publicis viis deflectendum. Ficinus: Populares vias fuge, per diuerticula vadito. Politian. Regiam viam declinato, per ſemitas ingredito. Id traduci, placet Gyraldo ad vitam cœnobitarum, quàm benè, ipſe viderit. Quidam per Y, litteram à Philoſopho deſignatam volunt fuiſſe, de qua multi multa. Huc pertinet Euangelii præceptum.

NE IN VIAM GENTIVM ABIERITIS.

Tollenti onus auxiliare.] Alii legunt φόρτον συναδαιρεῖν, μὴ ὃ συναποθέναι. Ficinus ſic: viro qui pondus eleuat, auxiliare, non tamen cum eo deponas ſententia hæc eſt, Simul quidem tollendum onus, non ſimul tamen deponendum. In eos ſymbolum dici poteſt, qui pridem aliquod vitæ ſanctioris inſtitutum profeſſi, ad laxiorem demum ſe viuendi normam ſeu licentiam verius contulerint. Olympiodor. in Platonis Phædone ita legit μὴ ἀποτιθέναι, ἀλλὰ συνεπιθέναι βάρη: non deponenda, ſed vnà ſubeunda onera. quod ipſe ita exponit: ſimul in vita operandum, non autem contra facien-

im, hoc eſt συμπαθεῖν τῇ ζωῇ, ἐκ ἀπαθεῖν. cum eo ſen-
: Cyrillus non oportet (inquit) cooperari cuipiam ad igna-
iam. ſed ad virtutes & labores. Idem Plutarcu. Sympoſia-
s.

Olle veſtigium in cinere.] Poſt inimicitias iræ meminiſſe ma-
rum eſt, ait ille. Sic habet Prophetæ vaticinium. Olla igne &
rbonibus ſuccenſa, hoc eſt cor plenum curis & ſollicitudi-
ibus: olla pro corde, cinis pro pœnitentia interdum ſumitur
ſacris doctoribus.

Vnguium, crinumque præſegmina.] Quid vero dicas, ſi
on calcandam, nec penitus negligendam rerum externa-
im curam ſuo hoc ſymbolo docuit Pythagoras. Ideo, ſcri-
it Iamblichus, in die feſto nec vngues ſecari, neque comas
onderi volebat. At contrarius eſt ſymboli ſenſus ſi (vt Fici-
us tranſtulit) enuncietur, capillorum & vnguium ſuperflui-
ates poſtquam abſcideris, peſſunda: ac ſi innuat de externis
ninimè curandum. Theodoretus capillos mortalitatis habe-
: ſymbolum dicit: mortui enim ſunt, nec doloris ſenſum ha-
ent.

Quæ vncis ſunt vnguibus.] Monemur hoc ſymbolo, vt rapa-
es homines fugiamus, néve inter familiares & domeſticos
abeamus: quoniam rapiendi deſiderio, inſatiabilíque aui-
itate omnia confundunt & conturbant: quod præcipuè in
ulis principum eſt videre, & quibus feré huiuſmodi rei fa-
miliaris magiſtri præficiuntur de induſtria, qui amplius ali-
quid concedere & conſeruare dominis oſtentant, vt eo am-
lius ipſo rapiant & furentur. Vnguium igitur non nutri-
nda, nec domi habenda. Alii vero ſignificari volunt omnem
apacitatem è ciuitate exterminandam eſſe, quod & ſenſit
Eſchilus, qui leonis catulum non eſſe alendum in Repub.
cripſit.

Οὐ χρὴ λέοντ' ἐν πόλει τρέφειν,
Μᾶλλον δὲ λέοντα μὲν ἐν πόλει τρέφειν,
Ἡν δ' ὃν τρέφῃ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν.
Catulum leonis alere in vrbe non iuuat,
Sed magè cauendum ne leonem nutrias,
Quem qui educárit, eius & mores ferat.

Quod de Alcibiade Poëta intellexit tum temporis adoleſcen-
e in primis factioſo, rerúmque nouarum appetente.

Aduerſus ſolem.] Vſu comprobatum eſt, cum in diſciplinis
liquis, nedum in prima re litteraria, non multum profe-

rum, qui manifestæ veritati contumax repugnat. Sol prò Deo interdum accipitur. Ergo aduersus diuinitatem loquendum non est. Apud Hebræos is loquendi mos est, vt aliquid contrà solem fieri dicant, quod in conspicuo & aperto fiat, vt est apud Mosem.

Hirundinem sub eodem tecto) Apud varios scriptores varia est huius symboli explicatio, domesticas hirundines ne habeto, ne domi patere hirundines. D Hieronymus reddit, hirundinem in domo non suscipiendam : alios, sub eodem tecto hirundinem ne habeto. Marsilius Ficinus hirundinem domi ne suscipias, ὁμωρόϊον enim est eiusdem vel tecti vel culminis. Significatur admittendos non esse in contubernium amicos illos fucatos qui sui compendii causa colant amicitiam. Auctor ad Herenninm, vt hirundines æstiuo tẽpore præstò sunt, frigore pulsæ decedunt : ita falsi amici, sereno vitæ tempore adsunt, simulátque fortuna immutata est, deuolant omnes: alii tamen de garrulis, & suspicionibus dici malunt, quò spectat illud Horatii. Percunctatorem fugito, nam garrulus idem est. Alexander Myndius, & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis, malum significare prodiderunt, vt non temerè videatur Pythagoras hirundinum consuetudinem vitandam præcepisse.

Stragula semper circumuoluta.) Monere Pythagoram crediderim potius, ait Gyraldus. vt parati atque expediti semper simus, quasique in procinctu, tanquam peregrè abituri. nam & in castris, cum migrandum est, omnia conuoluta habere, & colligata, conuasatáque esse nemus: ad animum tamen conferri potest, ac si ab hac mortalitate sit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quod si nos moneat, cum non firmam hîc & stabilem mansionem habeamus, & varii plerúmque casus immineant atque impendeant, vt parati semper simus, quocumque locorum peregrinandum sit, sedésque mutandæ: nosque in nobis ipsis omnia nostra posita habere, omnésque fortunæ casus longè virtute inferiores esse ducere, & tamen tales nos esse, quales erant qui sua secum bona omnia in patriæ direptione ferre asseuerabant.

In annulo, Dei figuram.) In annulo Dei imaginem ne circumferto, sic enim Iamblichus explicat ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέειν, ne ea scilicet ratione polluatur, Cyrillus, deorũ imagines, inquit, ne feras in annulis: in hanc sententiam, & significationẽ, de diis ne facilè diuulges. Sed Cælius Rhodigi-

ſit interpretarur, non eſſe animam, quæ imago Dei eſt,
rſandam in corpus, quæ planè vti annulus, gemma, animæ
ontineri videtur, nec mancipandam: ſed vt Gyraldus ait,
ıbolum nos monet, ne in delitiis & propatulo Dei effi-
m ac memoriam habeamus: nam non temerè, & vulgò
i nomen pronunciandum Hebræis, nobíſque: operta
m & arcana eſſe oportet diuina myſteria.

ellam oleo ne abſterſeris.) Quidam putant nos moneri vt ami-
um omnia ita curemus atque propria: neque blandis ver-
,& ſermonum fuco placeamus, ſed veri ſtudio: ſedes enim
icitiæ veritas eſt, non adulatio. Quid ſi nos ita interprete-
r, vt θρόνον pro throno & cathedra, vt Latini ſedem & ſel-
ı pro ſolio & tribunali, i. pro imperio & magiſtratu acci-
nt Oleum pro aſſentatione poni ex ſacris litteris prodi-
ı, vt & pro fictis ſermonibus palpóque, vt illud Dauidis,
um peccatoris non pingue faciet caput meum, & Prou.
um ore ferre, de aſſentatione blandientium dici videtur, &
um ferre in auriculam.

:oronam ne carpito.) Cyrillus, Hieronymus, aliique tradunt
thagoram eo ſymbolo monuiſſe diſcipulos, ne vrbium &
itatum in quibus eos eſſe contingeret, leges decretáque
ıtemnerent, néve violarent, ſed ea cuſtodirent ac inuiola-
ſeruarent: néve magiſtratus principémque vrbium, qui &
die pro coronarum & diadematum inſignia ſignificantur,
eſſendo prouocarent. Id quod & Chriſtianis legibus præ-
itur. Pindarus rectiſſimè dixit legem omnium eſſe domi-
n, cui vt Deo parendum, & Ariſtoteles aliíque multi perce-
:unt: qua ratione Plato minatur excidiũ ei ciuitati, in qua
n lex magiſtratibus, ſed legi magiſtratus præfuerint. Mitto
eclaram diſputationẽ Dionis Chryſoſtomi de legibus, tan-
n admoneo coronam pro regio faſtigio, ipsáque adeò no-
phylacia multos ſanè auctores adnotaſſe, quorum ratio-
; quia etiam vt has celebratas exiſtimem, hſc re tu eo.

Quæ ceciderunt ne collegito.) Id & ſuperſtitioſè hodie à qui-
ſdam obſeruari monuit Gyrald: quem tamen morem ſi ad
mum, & animi cibum conuertamus, nihil ſuperſtitionis
: metuendum Suidas huius meminit, ad hunc modum,
πίπτοντα ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ ἀναιρεῖσθαι, & eadem fermè
x Diogenes affert. Sunt & qui ſic efferunt. μὴ γεύεσθαι ἃ ἔπε-
σεν τὸς τῆς τραπέζης καταπόσει, i. ne guſtato quæcumque in
nſa deciderint. Sunt qui paulò popularius explicant, quæ

deciderunt, ne tollito: hoc est, non decet quemquam suarum rerum esse auidiorem, vt etiam vilem sese demittat ob assem, quod Horatius ait. Nisi quis malit ad suorum mortem referre quos ardentius appetere, vel requirere præter humani iudicii modum est. Video & qui non malè ad lites accommodent, quas semel extinctas, non oportet reuiuiscere, vt Iurisconsulti asseuerant.

A gallo candido abstineas.] Laërtius & Suidas scribũt gallum album nõ attingendum, quod Ioui, inquit, sacer est, & Lunæ, atque horarum nuncius & diei Meminit 4. Sympos. Plut. sed caussam non affert. Scribit Pausanias in Laconicis, Methanæ vrbis ad Isthmum ciues contra Africum vineis flo rescentibus ac germinantibus infestum galli pennis albis ac niueis remedio vsos fuisse, quem gallum homines in diuersa trahẽtes discerpebant, per vineas discurrentes, demũ in eundem locum redeuntes, vbi discerpserant gallum sepeliebant. Diuersi hi fuere à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeò amasse, vt si quem videret, fratris germani loco saluaret, & apud se haberet: suis vero sectatoribus qui polities dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paullo ante nata, præter vitulum, recte sacrificarent. idem ferè Suidas.

Panem ne frangito. Plerique sic interpretantur, vt dicant homines vitam distrahendam & conseruandam non esse, ea scilicet ratione quod panis sit humanæ vitæ subsidium. Alii verò ita, vt ad concordiam & communionem conseruandam inducamur. Nam vt ex multis granis vnus panis conficitur: sic ex multorum voluntate & consensu communio & cõcordia conflatur: quibus ita paruæ res crescunt, vt contra maximæ dilabuntur. Ab ea Pythagorea superstitione Christiani sunt alieni maximè, quorum religio in fractione panis præcipuè sita est dominico instituto, hoc est Christi seruatoris, quo Deus sese verè ipsum nobis exhibet. Apud Plut. Symp. Lucius Tyrocheus eos Pythagoreos reprehendit, qui in amicorum sociorúmque cœnis panem non frangebant. Apud Q. Curtium cum Alexander Macedo Roxanis amore captus, eam vxorẽ duceret, eum in medio cupiditatis ardore iussisse afferri patrio more panẽ legimus, quod erat apud Macedones sãctissimum creditorũ pignus: quem panem diuisum gladio vterque libabat, Credo (inquit Curtius) eos qui gentis mores cõsiderit parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes,

bus opes, quantulo contenti esse deberent.

Salem apponito. (Quia sal à putrefactione seruat omnia, & ex purissimis liquidissimisque cõstat rebus, aqua marique, pro amicitiæ symbolo sale vsi veteres Pythagoræi. Huic symbolo nonnihil congruit Prouerb. Salem & mensam ne præterito. nam sale & mensa amicitia sancitur, vt ex sequentibus intelligitur. Antiqui salem apponebant in conuiuiis hospitibus antealios cibos, quo amicitiæ firmitas significabatur, vel quia conseruat & producit rerum multarum corpora; vel quia ex aquis multis & fusilibus sal eogitur & in solidũ quid & vnũ coalescit: ita ex diuerso conuenientes animi coniunguntur. Sunt qui hoc symbolo iustitiam significari putent: nam sal, inquiunt, nota modestiæ, quoniam in cibatu hominis admittitur, nec plurimus nec minimus, nam vtrumque respicitur. Sed & salem mysticè sapientiam prudentiámque legimus: itaque dices in communi sermone, omnibus in rebus salem adhibendũ. Et faceto mordacíque lepõre quodã dicta; salem & sales nostri sæpe dixere. Quin & pro acrimonia sal ponitur, vt oleum pro mollitia. Scribitur à Platone, salẽ diuinis rebus maximè conuenire: idcircò ab Homero diuinus sal appellatur: quod ab Hebræis Plato accepisse videri potest, apud quos Moses omnia quæ in sacrificio offeruntur sale condiri præcipit, cùm ait, καὶ πᾶν δῶρον θυσίας σου ἁλισθήσεται. In Euangelica historia, sed alio sensu dicitur, omnis victima salietur. Apud gentes ad placandos deos sal apponebatur. Ouid. in Fastis,

Antè deos, homines quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica salis.

In via ne seres ligna.) Via, vitæ humanæ cursum: & lignum, fortem animum, etiam in sacris literis videmus significare. Malim tamen nos moneri, ne publica, & quæ sunt vniuersitatis turbare velimus. Ad eam rem tit. iuris, Ne quid in loco publico, & similia Prætoris interdicta.

Ne libes dis, &c.) Salomo, rex maximus & sapiens, vineam seu vitem hominis stulti vitam intelligit, quæ sine doctrina est bonisque actionibus. Et id non vnius Pytagoræ fuit præceptum, sed & antiquorum legibus cautum, vt meminit Plinius. Seruius Maurus in sacris dicit, ait, vt is furore corripiatur, qui de vino sacrificauerit quod de vitibus esset imputatis. Romani etiam Iouis sacerdotem (vt ait Plutarch) sub vitem ingredi noluerũt, quod eum scilicet ebrium fieri non deceret

Ne sacrificato sine farina.) Hoc est, vt mundi ac mente candida, & expurgata cõscientia, probéque expiata, Deo sacrificemus. Itaque & gentes mola, quæ ex farina & sale conficiebatur, victimarum capita, antequam mactarent, inspergere solebant. Et Hebræi eadem causa, vt coniicimus, suapteraque sacrificia farinâ & oleo conspersa Deo offerre consueuerant, vt est apud Mosem, Philonem, Iosephum.

Adorato circumactus.) Vertigine actus adorato. Plutarch. videtur hoc adscribere Numæ, non Pythagoræ, qui & multa scitu digna de vertigine in sacris affert. Aiunt hoc symbolo quidam eruditi prudentiam circa diuina precesvoluisse indicare Pythagoram, ne in nos videlicet iure retorqueri posset, nescitis quid pietatis. Scio hac de re multa, scitúque digna posse huc conferri, sed Theologorum veriùs, quam philologi pensum est, ad alia facio transitum.

Adoraturi sedeant.) Exponitur: sic oportere certa vota concipere, & in his quæ optima fuerint perseuerare. Id dictum ea ratione, quod sedentes meliorem, pacatiorémque animum assequi existimant, nam sedendo & quiescendo animus melior fit, teste Philosopho: eáque causa rectiùs de re quaque censere solet. Ergo iudicem, dum sententiam est dicturus, pro tribunali sedere, tanquam Deo sacra sit facturus, legibus cautum est.

Surgens è lecto, &c.) Erasm. hîc fallitur, qui putat idem esse hoc prouerbiũ, Stragula semper cõuoluta habeto, cum hoc, Electo surgens, ipsa conturbes stragula. Plutarch. symp. hoc ait pertinere ad pudorem thalami & reuerentiam, quã te ctã & illibatã esse oportet. Sic Gyrald. Surgens è lecto, stragula explicato, exponit, somno mortalis huius vitæ erige te ad diei lucem, & ad cœlestium, diuinarúmque rerum contemplationem: corporeos sensus deserito, & perinde corporis vestigium & stragula confundito: hoc est ne ad momentanea & mortalia, sensuíque obnoxia respexeris, eorum memineris. Non poterit ergo rectè philosophari, qui fluxarum rerum curam nõ abiecerit. Nam & sacri interpretes per lectum, seu cubile, carnis voluptates interpretantur: quod & poëtæ secuti, lectum seruare purum, castúmque, lectum non polluere, lectum fœdare dicunt.

A piscibus abstineto.) Quo loco dicit, nullum piscem idoneum ad sacrificium de Ægyptiis intelligendũ: nam & apud gentes quasdam veteres de thynno & anguillarem sacrã sa-

ciebant, quod pluribus ostendit Athenæus in 7. & M. Varro lib. 3. de re rust. de certis piscibus rem sacrã fieri apud Lydios scribit. Non tamen existimandum est omni genere piscium Hebræos abstinuisse, quippe qui tantùm vesci iis prohibiti essent qui pinnulis & squamis carerẽt, vt est apud Mosem. Sanè præter Aegyptios, & Syros abstinuisse pisciũ vsu legimus. Itaque apud eos Atergatis dea colebatur, quæ sic dicebatur, quia sine pisce esset, quippe Syrorum lingua, atet priuatiua est dictio, & Gatis piscem significat. Homerus etiam videtur abstinentiam piscium asserere, quod nusquam suo carmine, piscium esum ostenderet, quod idem Plutarc meminit. Meleager tamen Gadadeus ἐν χάρισι tradit, Homerum, cùm Syrus esset, quẽ iuxta patrium morem fecisse, vt prisci illi heroës piscibus abstinerent. Sed potuit ea quoque ratione Pythagoras piscium vsum interdicere voluisse, quod forrasse ab Hebræis didicisset, pisces ignobilissima esse animalia. Tradit enim Philo in sua cosmopœia inter animalia primos esse creatos pisces, quia videlicet eorum sit anima ignobilissima, vt hominis est acutissima: quæ autem amborum est intermedia, terrestribus & volucribus data est: magis enim hæc sensilis quam in piscibus; hebetior verò quam in hominibus: Ergo inter animantes, Deus pisces primos condidit, magis corporis substantiæ, quàm animæ participes, & quodammodo animalia, & non animalia, mobilia inanima, atque ad ipsam solàm corporis conseruationem Deus illis indidit spiritum animalem, seu, (vt dicitur) sal carnibus inspergitur ne facilè putrescant. Vide Plutarch περὶ σαρκοφαγίας, & H. Steph. ibidem.

Vnde profectus Stemmatum vsus.

Ex quo factum esse constat, vt sapientes quique posterî inuentioni huic tam ingeniosæ multum ornamenti adiecerint suis tum libris, tum disputationibus: sic etiam permulti nobiles & generosi, virique principes, qui bellicis olim negotiis præfecti essent, vt etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quò sui nominis atque familiæ splendorem quam latissimè propagarent, stemmata quædam & symbola sibi vsurparunt. Et certè omnibus pænè gentibus in more positum fuit, vt speciale aliquod signum militare haberent, quo facilius cogi possent; & in vnum conuocari locum milites, qui vel sparsi, vel fusi extra castra essent. Occurrit mihi quod Didorus Siculus 1. Βιβλιοθ. retulit quo loco inimum eiusmodi schematum videtur repetere à temporibus

Oſiris, his planè verbis: τὸ δ' οὠ Ὀσίριδι σωσρατθῆναι δύο λέγουσιν οἱ Ἀνυσίν τε καὶ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀνδρείᾳ, ἀμφοτέρους χρήσασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ἀπὸ πυθῶνος ζώων ἀκ αἰτιοκείων τῇ πρὸ αὐτοῦ δ' πολμίᾳ. Pindarꝰ enim teſtis eſt Amphiarum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtuliſſe: Statius Capaneum hydræ: Polynicem Sphingis imagine, vſos in ſcutis fuiſſe. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in ſcuto Leonem vnà cum epigrammate, ἄτῳ μὲν φόβῳ δὲ βροτῶν: Vlyſſes delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perſeus Meduſæ vel Gorgonis caput. Virgil. 7. Æneid. ad finem, graphicè nobis exhibet arma Turni picturis elegantibus, & ingeniosis conſpicua, his omninò verbis:

Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus,
Vertitur, arma tenens, & toto vertice ſupra eſt:
Cui triplici crinita iuba galea alta Chimeram
Sustinet, Aethneos efflantem faucibus ignes.
Tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis,
Quam magis effuſo crudeſcunt ſanguine pugnæ.
At lævem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, iam ſetis obſita, iam bos,
Argumentum ingens, & cuſtos virginis Argus,
Celataque amnem fundens pater Inachus urna.

Et Romanis in more poſitum olim poſtes ſpoliis hoſtium exornare. Verba hæc Polybij, ἐντὶ τοῖς οἰκίαις καὶ τοὺς ὁμαλεςάτους τόπους πλέασι τὰ σκῦλα. Virgil. 2. Æneid.

Barbarico poſtes auro, ſpoliiſque ſuperbi,
Multaque præterea ſacris in poſtibus arma,
Captivi pendent currus, curvæque ſecures,
Et criſtæ capitum, & portarum ingentia clauſtra,
Spiculaque, clypeique, ereptaque roſtra carinis.

Neque enim dubium poteſt eſſe quin & cæteri Nobiles ſuæ inſignia familiæ, ſeu ſymbola quædam propria ſibi vindicarint. Homerus item alter 8. Æneid. id minimè ſibi prætermittendum putauit, cùm Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma ſignáque diligenter & ſtudiosè perſecutus eſt. Cimbrorum & Teutonum bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus deſcribit, id memoria dignum notat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, ſuis in peltis ſcutis, aliiſque id genus bellicis inſtrumentis, non modo gitorem armorum fuiſſe, ſed & depictas ferarum imagi-

nes. Nonnulli putant Marium primum Aquila pro ſchemate vſum, vt præter cæteros teſtis occurrit Val. Maxim. Primis enim imperii Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cùm educenda eſſet acies, aut etiam manus conſerendæ, pro ſigno, fœni manipulis vtebantur: vnde legiones manipulares primò appellatas eſſe conſtat. Sed cùm incrementum aliquod cepiſſet imperium, ſigna alia ſibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiebãtur. Sed vt ea demùm Aquila vſurpari cœpta eſt pro publico & perpetuo Imperii Romani ſymbolo; ſic vſus inualuit, vt quæcunque legio diſtinctas inſignium notas haberet. Quod poſteris ita tranſmiſſum eſt, vt eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longóque ſpatio, & pænè vetuſtatis obliuione demerſa ſcriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio. tradit in Pompeii Magni annulo expreſſa fuiſſe tropæa tria, vt antè idem Sylla dictator fieri ſibi curarat. Plutarch. verò ait in ſummi pretii lapillo, qui Põpeij fuit, quique poſt mortem eius, Cæſarem coëgit ad lacrymas, Leonis conſpicuam fuiſſe imaginem, enſem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditioris quanquam plerique ludicrum eſſe cenſeãt, auſim tamen dicere id ſapientibus olim hominibus familiare habitum pro certo conſtare: quod declarant erudita & litterata illa ſympoſia: quo maximè nomine Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos ſi verè Principes agãt, litteratis colloquiis ſuas epulas condire par eſt: non vt inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & teſſeris, qui cubis & foliorum luſu non modò totos dies terunt, in quibus ludituꝛ quidem, ſed interea permultum otii & pecuniarum impenditur, multóque plus temporis inſumitur, quàm neceſſe eſſet; cùm in ea ſymbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitione, non mediocris, vtilitas capiatur, ingenium intendatur, iudiciũ augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc miſſa faciamus. Quàm enim ſuperioribus anteactis ſeculis hic ſymbolorum vſus magnis quibuſdam viris arriſerit exemplis innumerabilibus teſtatum habemus: Quin id antiquarii & ſtudioſi longè antè, & hoc noſtro ſeculo diligenter obſeruarunt in quibuſdam priſcorum temporum numiſmatis æreis, & argenteis, tum ſaxis & ædificiis, longa ſeculorum caligine, & quaſi ſenio ferè omninò collapſis, ex quibus

illorum veterum hominum ſtudium agnoſcunt in obſeruandis familiis, vel gentis alicuius ſtemmatis, aut effingendis iis quæ ipſi ſuo arbitratu conceperant, quæque vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditis atque ingenioſis propoſita eſſe cupiebant. Siquidem, vt è multis pauca ſublegam, Alexander magnus Serpentis imagine vſus eſt, quòd ſe à Ioue Ammone patre ſub forma ſerpentis eſſe natum credi vellet. Auguſtus Cæſar magnam ſui animi moderationem, alienúmque ab omni temeritate iudicium, id eſt maturitatem in rebus gerendis oſtenſurus, in altera numi aurei parte, quod cudendum ea maximè cauſa iuſſerat, Papilionem vnà cum fluuiatili Cancro cælari voluit, altero quidem tarditatem, altera verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imaginẽ in ſigillo ſeu ſphragidio ſumpſiſſe memorant: quo plerique coniiciunt eum deſignaſſe ſuam in rebus obſcuris illuſtrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem ſolertiam, quod tamen ſignum commutauit Repub. primùm compoſita, & imagine Alexandri Magni poſtea fertur vſus, fortaſſe vt Monarchiam, qua ſe dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planéque inaudita felicitate conſecutus eſt, non alia delectatus eſt imagine quàm tua, Mæcenas eques Auguſto familiariſſimus, Ranam viurpauit, fortaſsè Scriphiam, vt quibuſdam placet, ad arcani fidem, quam vnicè obſeruabat ille, deſignandam. Titus Veſpaſianus Auguſtum æmulatus, proprium ſibi ac peculiare ſchema vel ſymbolum habuit, quo maturandum eſſe præcipiebat, Delphinum anchoræ alligatum. Narratur hiſtoriis Eccleſiaſticis & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicam T A v, ſalutis fuiſſe olim ſignum etiam Paganis ipſis habitum, quod parietibus templi Serapidis paſſim viſum fuit. Nullus eſt ex noſtris, qui n audierit aut legerit memorabilem illam Conſtantini Magni expeditionem aduerſus Maxentium, qua maximè ſignis militaribus ſiguũ Dominicæ Crucis tum primùm cœpit. Et certè Crux meritò pro ſalutis nota vſurpari cœpta eſt, quo T literæ, olim abſolutionis ſignum, videatur reſpondere, ſi picturam & lineas ſpectes.

Quid enim vt externa illa quæ innumerabilia ſunt, tranſiliam, vt quæ leguntur de Athenienſium Noctua, Perſarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igne ſacro, Thebanorum Sphinge, Oſiridis cane, Cyri Gallo aureo, & aliis etiam pluribus, de quibus fidem ſcriptores faciunt? Sed neſcio quo

modo nos magis delectant & afficiunt domestica, vt est Nauis illa, quam pro stemmate habuerunt Franci veteres, sicuti Sidonius Apollinaris & Panegyristes ille Pacatus testantur: quod idem signum Parisiorum esse adhuc apertè videmus: vt tria illa Repagula rubea seu vectes, quibus in publico stemmate Burgundiones vsi sunt; vt Vrsi, quibus Heluetii, vt Leones, quibus Germani quidam duces: vt Igniarium vnà cum silice, quo equites illi torquati, quià Burgundo duce primùm instituti sunt? longum enim esset in singulis immorari, & ad ea omnia explicationes adiicere. Quid, inquã, nunc memorem veterum illorum Gallorum stemmata & insignia, quæ sibi vel ingenioſi finxerunt, aut aliqua nacti sunt occasione, vel tãquam hæreditario iure posteri vsurparunt? Quia tamen multus essem, imò verò fortasse nimius in ea rerũ veterum commemoratione, quas subinde fateri cogimur longa vetustatis obliuione nobis penè deletas & obliteratas: facilius videtur, meo quidem iudicio, in iis pedem, vt ita loquar, figere, quæ non tam priscorum hominum libris, quàm ipso nostrorum patrum, & quidem huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & solenne imperii Germanici stemma quod Carolus quintus superioribus annis pro imperatorio iure habuit, symbolum etiam peculiare sibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cũ symboli anima VLTERIVS: Lodoicus XII. antequam ad regnum euectus esset, aliqua ratione Histricem, quem Porcum spiceum vulgus appellat: Franciscus I. felicis memoriæ Princeps, tria lilia. quibus alii Reges regio nomine fuerunt vsi ad hæc nostra vsque tempora, & Salamandram aliqua causa propriam sibi fecit. De Salamandra Francisci I. hoc placet adiicere, quod pauci, aut nulli ex scriptoribus attigerunt, vel ex nostris, alioqui curiosis, & eruditis: fortè quia sensum Principis assequi non potuerint, aut quia noluerint teneros amores, quibus ille delectatus fertur impensius, suis celebrare commentariis.

Accepimus enim à patribus, principem reuera maximum, à quibusdã familiaribus nõ semel monitum, abstineret ab vsu amorum nimio, opposuisse consultoribus alioqui bonis suam Salamandram, quæ (seu saxum, seu animal sit, non est hoc loco quærere) eonjecta in focum crepitãtem, dicitur algore suo flammas restinguere. Ad altiorem tamen sensum traxit Salamandram regiam auctor distichi, quod litteris aureis ex scri-

ptum vidimus in regia Callirhoës, id est ad saltum Fontis aquæ bellæ, his omninò numeris,

Vrsus atrox, aquilæque leues, & tortilis anguis
Cesserunt flammæ iam Salamandra tuæ.

Celebratur Francisci victoria de Heluetiis, quorum symbolum vrsus, quod & in numismatis ipsorum videre est: item de Germanico Cæsare, Carolo v. cuius insigne, aquila, ratione imperii: deque duce Mediolanensi, cuius gentilitiũ stemma, serpens, de quo nos speciatim ad emblema primum. Henricus II. eius filius, crescentem Lunam, vnà cum hemistichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM: Margaris Nauarræa Regina, magni Francisci soror, heroina verè illustris, Heliotropium non sine causa sibi legit. Carolus IX. duas columnas in se complicatas vnà cum, PIETATE ET IVSTITIA, descripto epigrammate: haud dubiè significatum hoc symbolo duplici principatum omnem Christianum duabus niti quasi columnis firmissimis, pietate seu religione, quæ Deo iungit: & iustitia, quæ societatem tuetur hominum, & concordiam ciuili vinculo firmat, vnaque homines hominibus consociat. Henricus III. Gallico & Polonico regno potitus, symbolo trium coronarum speciosо donatus, ex quibus duæ æqualiter iunctæ visuntur, tertia verò sublimior ac superior, addito subtus emblemate, MANET VLTIMA COELO. HENRICVS IIII. rex inuictissimus, & Galliarum bono singulari natus, vel cuius heroicæ virtutes laudationem omnem superant, inter multa schemata quibus certatim exornatur à viris eruditis, hoc ferè primum euulgatum: vt sceptra duo colligata, ense intermedio simul adnectantur, ad regni Francisci & Nauarrici ius designandum, addito verbo, DVO PROTEGIT VNVS. Sed id quidem parum, si tanti, támque inuicti Principis res gestas cum summa omnium admiratione velimus æstimare, quem Thrasybulo, & Camillo superiorem censere non dubitamus, imò ex nostris, Carolo Magno, & Philippo Augusto vel parem, vel certè nusquam inferiorem cognoscimus: qui tantũ nobis profuit, vt meritò iure illi salutem, vitam, ornamenta dignitatis omnia, libertatem debeamus. Id nisi sponte confitemur, indigni luce communi sumus. Pacem princeps bonus armis quæsiit, imò qui nunquam nisi lacessitus ad arma prosiliit. Et quis in magna etiam armorum licentia eo principe mansuetior? quis parta victoria in supplices ac victos clemẽtior? quis

in pactis, conuentis, in iudiciis, fœderibus, promiſſis omnibus conſtantior ac fidior? Communi quodam errore lapſos ſe fatentur qui aduerſus eum coniurarant: poſtquam agnouerunt qui & quãtus eſſet, arma ſponte abiecerunt, manuſq; dederunt: illique vicerũt qui ſe victos faſſi ſunt, ipſéque princeps duplici victor nomine qui ſeſe vicit in victoria. Catharina Medicea, Regum mater, Iridem ſeu cæleſtem arcum, adiecto ſymboli argumento, φῶς φέρῃ ἥδε γαλήνῃ: Annas Mommorancius, militum magiſter, nudum Enſem, vnà cum verbo ΑΠΛΑΝΟΣ: Quo innuebat, ſe ab omni fraude alienum, operam fidam ac ſtudium in ſummo Magiſtratu præſtitiſſe. Mareſcallus Santandræus nodum Gordium: Plerique idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouius ipſe: Cardinalis Borbonius, paſtoriciæ dignitatis notam, Enſem ſeu gladium flammeum habuit, quo verbi diuini vim intelligi aiunt: Carolus Lotharenus Cardinalis, Hederam altæ pyramidi hærentem, vnà cum verſiculi parte altera. TE STANTE VIREBO. Quod ſymbolum eruditum quidem, ſed an farale planè fuerit, viderint alii. Franciſcus Turnonius Cardinalis cæleſte Manna: Chriſtophorus Madrucius Cardinalis Tridentinus. Phœnicem ſe in igni comburentem, vnà cum ſententia, PERIT VT VIVAT: Ferrarienſis denique Cardinalis, Heſperidum mala ab inſomni non cuſtodita dracone, quo virtutes ſignificari conſtat. Alphonſus Arragonem Rex libro operto, ad libertatem deſignandam, vti maluit. Franciſcus Sforcia cùm ducatum Mediolanenſem obtineret, Canis ſibi ſymbolum pingi fingique curauit, vnà cum epigrammate, NEMO QVIETVM IMPVNE LACESSET. Duo inter cetera Principum Italorum ſymbola, eruditis hominibus placuerunt, nempe vnum Laurentius illius Medicei, & alterum Proſperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici diſtinctas, albo, viridi, rubro, vnà cum SEMPER adiecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retulerunt: Hic verò Columna, quo tempore Rauennati Reipub. præfectus, vrbem obſeſſam defendebat, duplicem ramum complicatũm pro Symbolo circumtulit, alterum è Cupreſſo, è Palma verò alterum, vnà cum ſententia adiecta ab eloquenti homine Antonio à Caſanoua, ERIT ALTERA MERCES. Illum quidem ramum, mortis; victoriæ hunc eſſe notam volebat: vt ſignificaret in ea expeditione ſibi certiſſimum eſſe mo-

ri, vel vincere. Quibus profecto notis & signis illustribus magni illi heroës ac Principes excellentem aliquam suorum animorum cogitationem non obscurè ostendi voluerunt.

De qua quidem philologiæ parte, ne cogar singula percensere, cùm quosdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè studiosos aliquando disputare audiebam, memini vltrò citróque habitos ea de re sermones eruditos, ex quibus tamen ad extremum, vt vno dicam verbo, nihil ferè præter coniectanea mihi comparaui. Nam vt prisca illa & externa præteream, quidam auctores sunt non omninò mali, à quibus accepimus ptiorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti sunt, insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas, nonnulli tres Coronas malunt: alii Leonem, qui Aquilam ad caudam habeat. In quo illi boni scriptores temerè interdum & sine iudicio caligant: quippe qui quod Regum quorundam peculiare symbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius potest, tribus Liliis primum Clodoueum fuisse vsum, cùm primum, suadéte Clotilde vxore lectissima, religioni Christianæ nomen dedit: quod liliorum trium stemma posteri etiam reges ad nostra vsque tempora retinuerunt.

Polydorus Virgilius in Anglica historia, quo loco vitam Guilielmi Nothi persequitur, auctor est Reges Anglos ad eam vsque regis illius ætatem certas insignium notas minimè habuisse: sed pro regum varia successione, etiam signa illa fuisse varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornandis, aliqua ratione pingendis vel sculpendis, non video quid veri certíque statui certò possit: nisi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram semper pænéque incredibilem symbolorum eiusmodi varietatem extitisse. Esset quidem imperiti hominis, perúmque in rerum veterum historia exercitati, qui auderet affirmare nullam subesse sententiam in ea ingeniosa inuentione stemmatum, schematum, insignium & symbolorum, quæ veteres ipsi non tam studiosè affectassent, nisi suæ doctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, suarúmque cogitationum aliquam non minimam partem aliis notam esse voluissent.

Symbolorum tria genera.

CETERVM ne hoc quidem prætermissum velim, Symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia esse & varia: quorum tamen rationem multiplicem ad quos-

am quaſi cancellos reuocare poſſumus. Quædam enim hiſtorica ſunt, alia phyſica, alia ethica, & certè allegorica, quibus aliquid peritum à fabulis aut rerum naturâ, ingeniosè ad mores vt plurimùm traducitur. Hiſtorica ſunt ea, quæ ducuntur ex hiſtoriis, vt Lænæ ſtatua ærea in acropoli Athenienſi poſita, de qua 13. Emblem. Triumphus M. Antonii triumuiri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem. Hunni Scythici deſcriptio, 37. &c Phyſica verò, vt Bacchi & Palladis ſimulacris eadem ara erectis, 23. vt de Ciconiæ *αἰντιπλαφίᾳ*, 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci poſſe facilè videntur, quia ex iis omnibus, quanquam non ſemper ita perſpicuè, moralis ſententia elicitur.

Differre inter ſe ſchemata, imagines, ſeu inſignia, ſymbola.

QVOD cùm fortaſſe pluribus oſtendo, nolo mihi quiſpiam ſuccenſeat, vt qui nullum planè diſcrimen conſtituam inter ſchemata illa ſeu inſignia vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum uel publica nationum aut ciuitatum ſymbola. Scio equidem vt primò de ſchematis, id facilè vel tacente me intelligi ab iis, qui omnino non ſunt obtuſi: nullum ſtemma eſſe puto, quod ſymbolo & nota non conſtet: ſed tamen non omnia ſymbola ſtemmata eſſe poſſunt. Alterum enim nempè ſymbolum, latiùs: ſtrictiùs verò & ſpecialiùs alterum accipi compertiſſimum eſt.

Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundem fortaſſe finem olim Romani ſumpſiſſe videantur imagines, vt poſteri, & hodie Nobiles ſua illa ſtemmata. Ii certè nobiles erant, qui ſui generis imagines poterant oſtendere, teſte M. Tullio; quæ cauſa fuit, vt ſæpè imagines pro nobilitate vſurpari familiare ſit auctoribus. Eas Romæ patricii in primis ſibi tribuerunt, & qui ſoli maiores magiſtratus, nempè Aedilitatem maiorem, Præturam, Cenſuram, Conſulatum obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit. Plinius 35. vt etiam M. Tullius permultis locis. Erant enim ſimulacra quædam oris ſimilitudinem artificiosè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quæ in inſigniore domus parte poſita armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus feſtis exornabant, apertis armariis: cúmque aliquis è propinquis aut affinibus mortuus elatus eſſet, in funere circumferebantur, addito, vt magnitudine quàm ſimillimi apparerent, reliquo corporis

trunco. Eas demum cereas fuisse me locus admonet Plinianus, quem citaui proximè: vt inde appareat maiorum imagines posteris etiam temporibus nominatas: sed non ita tamen vsurpatas. Nam insignia nobilium imagines habent illas quidem, sed non humani vultus, vt fuere olim Romanorum. Pro quibus certè imaginibus posteriora secula cœperunt habere sua illa, quæ vulgò Arma vocitantur, id est insignia gentilia: quæ vt ad honorem & gloriam veteribus vsurpata sunt, sic certè vti credibile est, fuere postea virtutis præmia, & rerum præclarè gestarum aperta testimonia.

Quæ spectentur in symbolis.

AD extremum itaque quid ad conficienda symbola in primis obseruandum sit, adiiciam vt tandem (eorum gratia maximè, qui hãc liberalem & ingeniosam cognitionem colunt) formulam quandam apponam symbolorum conficiẽdorum, expeditam illam quidem & facilem iuxta Iouii doctrinam, qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitauit, sed & artem quandam apertam & compendiariam admodum inchoauit potiùs quàm perfecit.

Symbolorum id proprium & peculiare est, vt gyris quibusdam & meandris, nempè obscuris sententiarum inuolucris obtegantur. Si enim tam aperta & popularis esset inuentio, nihil doctrinæ aut gratiæ in iis esse videretur, quod symbolis Ægyptiorum, Chaldæorum, Pythagoreorum, Græcorum, & aliorum iam antè quadam ex parte demonstratum est.

Deinde, in eo vel maximè sita est Symbolorum ratio, vt cum grauitate breuitatéque quadam plurimum sententiæ contineant: quod obseruandum notat author grauis & acutus Demetrius Phalereus.

Id præterea obseruatur vt plurimùm, vt symbolum habeat aliquam cum adagio seu paræmia similitudinem. Et quidem sæpenumerò fit, vt symbolorum & adagiorum eadem natura esse appareat, quanquam inter se ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obseruauit in quibusdam: & præter eum Apuleius, qui etiam exemplum apponit, vt cùm olim diceretur. Ex quocunque ligno Mercurium non fieri, significabant omnia & quæuis ingenia minimè ad doctrinam capessendam idonea; neque cuiusque animum ita esse à natura informatum, vt ingenii cultum tam commodè capere possit.

Quæ tamen fortaſſe magis attinent ad ea ſymbola, quæ oratione viuáque voce vſurpãtur, non ea quæ σήμαια & ἄγαλμα σύμβολα nominantur. Certè inter vtraque magna poteſt intercedere ſimilitudo, vt nuſquam eſſe non poſſit inter res & verba non minima cognatio: aut ſi magis placeat, vt ænigmata, ſic ſymbola ſunt alia in verbis, in ſentẽtiis alia; quædam etiam in vtroque, imò interdũ in literis atque ſyllabis. Quod pluribus illuſtrarem, ſi putarem id ſtudioſos aliquo tandem modo remorari.

Ars quædam inueniendorum & excogitandorum ſymbolorum.

Et itaque, qui ſymbolum aliquod vel ſchema commodè volet effingere, ſpectanda hæc primùm proponuntur, vt iuſta ſit animi & corporis analogia (per animum, ſententiam vno, altero, vel certè paucis comprehenſum verbis intelligo: nomine corporis, ſymbolum ipſum deſignari placet. Deinde, ne ita tenebricoſum ſit & obſcurum, vt Delio natatore opus habeat. Tertiò, vt facilè conſpici & diiudicari poſſit, ſi forte aliquid interiectum habeat: vt interdum ſunt ſidera, ſtellæ, luna, ſol, ignis, vnda, nubes, ſiluæ, rupes, ſpeluncæ, & alia innumerabilia. Quartò, ne qua humana forma, niſi admodum rarò, depingatur. Poſtremò, adhibeatur interdum anima illa ſymboli lingua quadam nobili minimèque vulgari, vt id σῆμαιον ἢ ἄγαλμα, ingenioſáque inuentio, quæ cogitationem requirat, & eam quidem eruditam, multò plus dignitatis habeat, & grauitatis. Id autem fieri ab eruditis, vel iis qui à liberali & polita literarum cognitione auerſum animum non habeant, Græcè aut Latinè commodè ſolet aut denique, ſi magis placeat, extera quadam lingua, ídque ſentẽtia breui, arguta, graui, vel adagio, aut etiam hemiſtichio, integro verſu nonnunquam, qui vel recens natus, vel aliunde petitus ſit, dummodò argutiarum aliquid & ſalis contineat. De ſymbolis, ſchematis, & ſtemmatum ratione iam ſatis: nunc tandem de Emblemate quædam commentemur.

Quædam de ſymbolis exempla Typographorum.

Non mihi tempero, quin animi cauſſa, quorũdam rei Typographicæ peritorum hominum huc adiiciam ïconas, quibus ingeniosè vti ſoleant in ſuorum librorum frontiſpiciis, quibus ſe vel ingenio, vel arte, meliorũ litterarum adiumento neceſſaria commendẽt. Vnus in primis habitus litteris pro-

mum renaſcẽtibus qui purè, nitidéque typographicã illuſtrauit, ALDVS MANVTIVS Romanus, qui pro nota ſingulari ac propria ſibi ſumpſit Delphinũ anchoræ alligatum, fortẽ ad laudem maturitatis, quæ medias partes teneat inter nimiã ac præcipitem celeritatẽ, & tarditatem: de quo nos ad emblema, cuius epigraphe, MATVRANDVM. Excidit mihi memoria typographi ex ſolo Italico, qui etiam antẽ Aldi ætatem Sirenem habuit, qua vſus in ſuorum fronte voluminũ, ad eloquentiæ, niſi me coniectura fallit, ſimulacrum oſtentandum. Alioqui me non fugit Sirenum nomen ad alios flecti ſenſus, de quibus nos etiam ſuo loco. SEBASTIANVS GRYPHIVS Lugduni eam artem peruigili ſtudio illuſtriorem fecit, ſuámque ſolertiam nobili ſymbolo parefecit, captato ſui nominis etymo, vel alluſione potiũs, in tabellæ planicie Gryphis effigies, qui vnguibus pedis dextri ſaxum quadratum attollat: ſubtus orbis ſeu figura ſphærica, ad cuius partẽ vtramque totidem alæ, ſeu plumæ adfixæ: addito noẽmate, VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA. Quæ verba duo vim ſchematis ingenioſi concipiunt.

Apud Germanos, Baſileæ Frobenius, artis eiuſdem apud ſuos Roſcius, ſtemma libris editis affixit erectum baculum duabus arreptum manibus, in cuius apice, auicula, & ex parte vtraque duo ſerpentes complicati, ſed nullo addito vocali ſymbolo. Credibile eſt virum ſolertem his notis bene dicendi artem, quæ baculo innuitur, quaſi ſepiri ac colligari ſapientia, quæ apud veteres ſerpentis nomine ſignaretur. Ioan. Oporinus, eruditus ſanè vir, nedum typographus, Delphini inſidentem Ariona lyræ fides digitis attrectantem ſibi legit, fortè indicans litteratorum virorum ſalutem in mediis ac tempeſtuoſis vitæ huius fluctibus tutam ac ſecuram: aut etiam eruditos homines à ſuis nonnunquam malè haberi ab extraneis excipi humaniùs. Nimis multus eſſem, ſi ſingularum vrbium Germanicarum velim colluſtrare officinas: alioqui fateor ingenuè plures eſſe vel Coloniæ Agrippinæ, vel Francofurti, vel Spiræ, aliiſque celebribus Germaniæ ciuitatibus, quarum typographi eruditis ſuis ſymbolis nõ minus ſeſe orbi Chriſtiano commendarunt. Sed ad noſtros venio, qui ſeſe iis ſuperiorib. æquarunt, vel certé nuſquã inferiores habiti ſunt. Inter eos nemo mihi occurrit illuſtrior, vel ſuo æuo peritior aut diligentior Roberto Stephano, qui pro familiari ſchemate arborem habuit in ramos porrectam, addita figura ſpecu-

lantis hominis, verbo exscripto D. Apostoli, NOLI ALTVM SAPERE: qua nota visus est arguere nimis curiosam de rebus obscuris ac diuinis inuestigationem, & doctrinæ cuicumque apponendum modum. Simonis Colinæi, politi hominis, laudata nostris & exteris industria, qui vt litteras, earúmque gloriam ne quidem tempore intermoriturã suo agalmate repræsentaret, Saturnum falce metẽtem omnia depinxit, addito versiculo vt symboli anima, VIRTVS SOLA ACIEM RETVNDIT ISTAM. Non prætereo Andreæ Vvecheli equum Pegasum, de quo in fabulis, quod signum immortalis nominis per doctrinam comparandi. Elegans & bene subactum ingenium, iuditium par, mores inculpati Federici Morelli, cuius insigne, Fons, perennes fluuios doctrinæ omnis ingenuæ ac liberalis significat. Qui vir cum in viuis esset, bona fide præstitit quod artis fuit, & reliquit liberos, qui eandẽ palmam extendunt in dies vberius nec vnquam Fontem illũ sinunt arescere. Sebastianum Niuellium, probum & honestũ virum suæ iamdudum Ciconiæ delectarunt, notum signum τῆς αὐτοπελαργίας. Et Iacobum Puteanum, sua Samaritana puteo proxima. non ad alium quæsita finem, quam vt alluderet ad sui cognominis aliquam rationem. Nicolao Chenello, seu Querculo placuit Quercus, & telorum seu arundinũ fasciculus vnà colligatus, & arbori appensus, affixo epigrammateio, VIS NESCIA VINCI. Quod ex Scylluri petitum monito ad filios, cum morti proximus concordiam suaderet. Christophori Plantini, cuius memoriam sanctè colo, signum familiare ac proprium, circinus, cum erudita Gnoma, LABORE ET CONSTANTIA. Circulus in se circũactus laborem indefessum: idem in puncto hærens, constans animi propositũ notat. Id sanè Plãtino sphragidion cõueniens, quo homine nullus laboris patientior, nullus in vitæ omni proposito tenacior fuit præter eam morum facilitatem, qua sese omni hominum sorti probauit. Aegidius Beysius. Plantini gener, vir certè bonus, idémque industrius, conatus soceri studia æmulari, laboriosè & constanter sese gessit, & præpropera morte desiderium sui reliquit. Is, cum ante annos penè sedecim symbolum sibi peculiare ac proprium quæreret, me percontatus, rogauit aliquid reperirem, quod aliis ita commune non foret, ego illi sertum albi lilii lubens exhibui, addito boni Poëtæ hemistichio, CASTA PLACENT SVPERIS. Symbolum moribus hominis accommodum, quem

noram ab omnibus illecebris turpium voluptatum in primis abhorrere. Nec verò posſum transilire Ioannis Richerii Arborem virescentem, cum sententiosa nota, ὀλίγῳ ἀσπερχὴς quæ tamen pàrum admodum respondet arbori ei virenti, si bene corpus symboli cum anima æstimemus. Grauiùs sanè & meliùs, meo quidem iudicio, Stephanus Talletus, Richerii socer, ante vsurparat arborem viroris plenam addito verbo ex Dauide, FOLIVM NON DEFLVET. Hoc est, metuenti Deum nihil defuturum. Quæ omnia quasi per saryram coniicio, nõn singula persequi cogito, quæ vt adgregare difficillimum esſet, sic non perinde frugiferum. Alioqui memini me, cùm quidem plus otio abundarem, vel antequam me publici muneris ratio totum occupàsset, selegisse librum symbolorum quæ vulgus nostratum *deuises* nuncupat non tam genio meo, quam voluntati aliorum seruiens. Seorsum etiam, dum studiis grauioribus quæro mihi solatium, non pauca scripsi emblemata, in quibus cecini mihi hactenus ac Musis, déque iis edendis non sum magnoperè solicitus.

De Aenigmate & Anagrammatismo.

ET is sanè locus me admonet, vt iis faciam satis qui pridem mihi aurẽ vellicarunt ad hanc disputationis institutæ de symbolis perficiendam rationem, de affinibus symbolorũ Aenigmatibus, atque Anagrammatismis, seu onomastrophia quidpiam adiicerem. Verùm de griphis, seu ænigmatis, non est necesse hîc commentari aliquid; & id nodi genus facilè permitto iis quibus plus otii suppetat, & ingenii, vt qui in rebus obscuris enodandis operam, cum fruge aliqua locare possint. Quanquàm enim emblemata longè multa videri ænigmatica possint, eo quod doctrinæ reconditioris aliquid in se contineant, àbsunt tamen non parùm ab ænigmatis, & sicuti res à verbis differunt. Alioqui de ænigmatũ omnî natura disputationem adornare, hominis est vel egregiè solertis, vel non parum antiquarii, quíve non aliunde occupatus possit ingenii aciem in aspectum, lucémque proferre. Tantumdem penè dixerim de transmutatis nominibus, in quibus bona pars studiosorũ hominum nimis operosè occupatur: & docti, indoctíque his capiuntur aurium, atque oculorum illiciis, vt quanquam falli se interdum sentiant, ludicro tamen, & ferè inani errore delectantur. Tamen in anagrammatismis non pauci sudant nitendo; alii post longam, certéque fastidiosam ὀκνηρίαν, seu ἀεργίαν, quam strenuam inertiam Flaccus ait, nihil

hil tamen proficiunt. Quid enim de iis qui neſcio quid doctrinæ reconditæ in eiuſmodi putant eſſe litterarum metatheſi? Equidē non prorſus probo vel improbo ingenioſam iſtam litterarum miſtionem, dum quid γνώμικον in ſe habeat: ſed non ex eo mihi depoſcam palmarium, quia fieri poſſit, vt eiuſdem nominis & cognominis elementa flecti in contrarios ſenſus omnino poſſint: cuius rei exempla non pauca in pleriſque virorum principum nominibus, nedum aliorum, in quibus variè contorquendis naſuti quidam & nimis otioſi luxuriant. Et hæc ſeculi noſtri ſcabies, vel opinio aſſentatrix, vt delicatus quiſque ac nitidus ſuas laudes magis putet eſſe proprias ac peculiares, ex ſuo quæſitas anagrammate, quaſi qui è ſuo fundo fruges eſſe meliores arbitretur.--*trahit ſua quemque voluptas.* Nec faſtidio aliorum ſtomachum, meo diffiſus ingenio: ſed vereor ne nimia illa cura anagrammatum, nihil ferè aliud habeat quam affectionem, & ſtudium vanitatis. Hîc reſiſto, & ad alia quæ magis inſtant, propero.

De Emblemate.

PLERIQVE ſunt non ſatis acuti, qui Emblema cum Symbolo, cum Ænigmate, cum Sententia, cum Adagio temerè & imperitè confundant. Fatemur Emblematis quidem vim in ſymbolo ſitam eſſe: ſed differunt, inquam, vt Homo & Animal: alterum enim hîc maximè generaliùs accipi, ſpecialiùs verò alterum, norunt omnes qui aliquid iudicii habent. Emblema ænigma non eſt, quanquam interdum cùm ænigmate aliquam ſimilitudinem habeat: Ratio enim quædam eſt apertior in Emblemate, propter notas quæ apertæ & perſpicuæ ſunt: Ænigma verò in verbis ambiguum eſt & obſcurum, vt etiam viros alioqui ſolertes & ingenioſos interdum longa mora teneat At ſymbolorum & Emblematum, de quibus maximè hîc agimus, ratio debet eſſe clarior & apertior: vt quemadmodum ab iis imperiti arcentur, ſic docti homines aliquid habeant in quo ingenium exerceant. Neque Emblema eſt γνώμη ſeu ſententia, quanquam ſæpe Emblemata ſententias in ſe continent: niſi fortaſſe qua ratione Emblema ſumitur μετωνυμικῶς pro epigrammate ſeu explicatione Emblematis. γνώμη enim verbis exprimitur: & niſi fallor, aliter γνώμη eſſe minimè poteſt, niſi pro eo vſurpetur, quod ἐνθύμημα diceremus Emblema enim ſæpenumerò eſt ἄφωνον, nec ſemper neceſſe eſt in Emblemate eſſe adiectum epigramma. Denique, vt vno verbo, Sententia & Emblema, videntur mihi

differre vt verba & res, seu signa quædam rerum, & res signatæ. Denique non est adagium vel parœmia: quia Emblema est aliquid ingeniosè ab ingeniosis excogitatum, vt ita dicam: adagium vero sermo sit in ore omnium versans. In quo aduertendum an ii acutè viderint, & non potius aberrarint, qui quascunque sententias, adagio, similia, apophthegmata, historias, ad Emblemata posse reuocari censuerunt, quasi ex re quauis Emblema cudi & confici deberet.

Superest itaque Emblematis nomen explicemus, si priùs Alciati verba ex Commentario in tit. De ver. & verborum signific. apposuerimus. Verba significant, inquit, res significántur: tametsi & res quandoque significent, vt Hieroglyphica apud Orum & Chæremonem, cuius argumenti & nos carmine libellum composuimus, cui titulus est Emblemata. Hæc ille.

Emblema quid, vnde dicatur, & quomodo id nomen propriè, quomodo figuratè accipiatur.

DICITVR Emblema, quicquid interseritur ornatus causa, non modò parietibus & pauimentis, sed & rebus aliis permultis, vt vasis, pateris, vestibus: cuiusmodi sunt caluiculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, vniones & gemmæ, ceteráque generis eiusdem ζωωτὸν vel δαίδαλμα dicitur Eustathio, nempé ornamentum exemptile quod innoxiè demi potest vasis aureis vel argenteis, idémque reponi. Id enim nominis deductum esse constat ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν, aut ἐμβλῆδην, quod est inserere, interponere, vel iniicere. Antiquitus enim lapillis quibusdam quadratis & minutè sectis politísque, in quibus eicones quidem intertextæ essent, ædes magnatum & Principum regiæ vt plurimùm ornabantur, vt colligere est ex Pausania, Plutarcho, Apuleio, Philostrato, & aliis pleriísque: cuius etiam rei vsum aliquem videmus in quibusdam templis, tum ædibus publicis & priuatis, vt nostra hæc ætas antiquitatis æmula pridem esse cœpit. Itaque μεταφορικῶς hîc Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia scitè adinuenta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerúmque pigmentis & lenociniis Rhetoricæ artis elaborata, Emblematis referta dici figuratè potest. Notum enim illud M. Tullii ex Lucilio;

Quàm lepidè lex eis composta vt tessera omnes
Endo, pauimento atque Emblemate vermiculato.

Verba sunt Lucilii Poëtæ Comici, apud quem Scæuola ex-

agitabat Albutium, qui nimius esset in ornatu & structura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odiosum. Non possum subiicere à M. Tullio Verrem reprehendi acerrimè, quòd Emblemàtum vim, quæ esset in Siculorum vasis, abstulisset: quódque Suetonius ait Tiberium elegantiæ verborum studiosiorem, emblematis vocem aspernatum in quodam patrum decreto: commutandum enim verbum censuisse, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Emblema, vt accipitur à M. Tullio, & Vlpiano I. C. ornamentum exemptile, quod pro hominum placito vasis argenteis, vel aureis circa incommodum domi, rursúsque reponi potest: cuiusmodi sigilla, aut rerum, vel flosculorum, colorúmve simulacra fabrefacta. Nempe ἔμβλημα, ζωστόν, διάδεσμα, *attache pour orner les vaisseaux d'or ou d'argent*, vti rectè doctus Hadrian. Iunius. χρυσόδετα, Martialis, vasa ex auro illigata, quæ crustas habent, aut torques ex auro nexiles, vt apud Baïsium. Turnebus noster gemmata vasa, quæ consertas auro gemmas, hoc est λιθόκολλα χρυσοδέτα teneant exponit χρυσόδετα.

Ceterum plerique vel suspicari vel obiicere poterunt hîc ab Alciato Emblemata impropriè dici. cùm ea carmina videantur, potiùs expositiones esse & explicationes Emblematùm, id est eorum symbolorum vel simulacrorum, quæ ab antiquis perita hîc magna parte repræsentat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando subiectorum habere rationem metonymicῶς, & sententiam vel epigrammata dici posse, quod Emblema in se complectantur.

CLARISS. VIRI ANDR. ALCIATI IN LIBRVM Emblematum Præfatio, ad Chonradum Peutingerum Auguſtanum.

DVM pueros iuglans, iuuenes dum teſſera fallit,
Detinet & ſegnes chartula picta viros,
Hæc nos feſtiuis Emblemata cudimus horis,
Artificum illuſtri ſignáque facta manu:
Veſtibus vt torulos, petaſis vt figere parmas,
Et valeat tacitis ſcribere quiſque notis.
At tibi ſupremus pretioſa nomiſmata Cæſar,
Et veterum eximias donet habere manus.
Ipſe dabo vati chartacea munera vates,
Quæ, Chonrade, mei pignus amoris habe.

Ad Chonradum.] De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opuſculum dicatum conſtat, tantùm ea dicam & huc referam. quæ ſcriptorum noſtri temporis lectione conſequi potui. Andreas Cratander in Epiſtola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum præfixit, hæc habet: Chonradus Peutingerus eximium illud Auguſtanorum Vindelicorum decus & ſpecimen, qui cum incomparabili auctoritate, quam ignauiter ſuſtinendis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus eſt, egregiam humanorum ſtudiorum peritiam coniunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde ſatis apparet, quòd mihi aliquot Ciceronianarum orationum reliquias, & venerandæ vetuſtatis exemplaria tranſmiſit, tanquam auxiliatrices copias, &c. Hæc quidem ille. Sed expreſſiùs Henricus Pantaleon Proſopographiæ parte 3. eiuſdem Chonradi vitam, laudéſque perſtrinxit. Sic autem: Chōradus ille Auguſtæ Vindelicorum ex honeſta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus eſt. Is cùm felici ingenio eſſet præditus, à teneris annis litteris incubuit: & in primis legum lectioni diligentem operam impendit. Hinc factum, vt iuris doctor omnium acclamatione creatus fuerit.

Chonradus Peutinger.

Accedebant multæ heroïcæ virtutes, & rerum agendarum dexteritas. Itaque patriæ vtilis ciuis & singulare ornamentum exitit, atque à Maximiliano Cæsare inter suos consiliarios cooptatus fuit. Quinetiam hunc Erasmus Roterod. plurimùm ob eruditionẽ dilexit, & inter summos amicos habuit. Scripsit is anno 1506. Sermones conuiuales, in quibus multa de mirandis Germaniæ antiquitatibus referũtur: præterea de gentium quarundam emigratione Epitomen, quæ Procopio, & aliis historicis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerum antiquarum singularis æstimator, qui eiusmodi indagare, & posteris proponere magna delectatione erat solitus: tandem ætate confectus obiit, & apud suos honorificè sepulpultus est. Hactenus Pantalean, quæ omnia pænè mihi videntur sumpta ex 18. Epist. Erasmi.

Dum pueros inglans.] Nux. Dissimilitudine suum negotium cum aliorum otio conferens, tria lusorum genera ponit, ex adiuncto tempore quo hoc opusculum scripserit. Pueri nucibus delectãtur: [*καρυεντίζοντες*, Et Philo scribit in *κοσμοπαιΐα*, M. Ludum *καρυεντισμῷ* scite descripsit, quomodo Ouid. in Nuce.

Quatuor è nucibus non amplius alea tota est,
Cum sibi suppositis additur vna tribus.

Hinc que vulgò trita prouerbia, Relinquere nuces; &, Ad nuces redire. Adolescentes & iuniores tessera delectantur, quod est aleatorum. Segnes autem, quique corporis motum refugiunt, chartulis pictis oblectantur.

Tessera.] Dicitur tessera, quicquid ex omni parte quadratum est. Gel 1.c. 20. & Cæl. Rhodig. lib. 10. cap. 14. & 27. Cubus à Græcis dicitur: estque corpus ex sex lateribus æquali latitudine planitierum per quadratum. Is cùm est iactus, quam in partem incubuit, immotam habet stabilitatem, vt sunt tesseræ, quas in alueum ludentes iaciunt. Budæus 5. (De asse.)

Tessera fallit.] Huc referre possim Prouerb. *ὅρκοις ἄνδρας ἀσφαλοῖς ἢ παῖδας ἐξαπατῆσαι*, viros iureiurando pueros verò talis, seu tesseris fallendos.

Emblemata cudimus.] A fabris aurificibus, vel aliis sculptoribus *ἐμπλαστρία*. Significat se horis genialibus hæc lepida carmina conscripsisse. Sunt enim emblemata, ornamenta exemptilia, quæ ad placitum vasis argenteis, aureisve tolli & reponi possunt, qualia sunt sigilla, variáque vt flosculorum, sic & rerum aliarum simulacra affabrè celata vel depicta. Sic accipi-

tur id nominis à Cicerone primùm, deinde Vlpiano. Ex libris enim Iuriſconſultorũ didicimus, nihil aliud emblema eſſe, l. eum aurum, §. idem Celſus, & l. pediculis argenteis. §. 1. D. de auro & arg. leg. Ea vox, cùm peregrina eſſet, & Romanis auribus non ſatis nota, Tiberio Cæſari minimè placuit, vt principi, qui patriam linguam præferret externæ. Quanquam enim, ait Sueton. Græco ſermone promptus eſſet, non eſt tamen niſi opportunè vſus: abſtinuit enim, ſed in ſenatu maximè. Adeò quidem vt monopolium nominaturus, veniam petens poſtularit, quod ſibi verbo peregrino vtendum eſſet. Atque etiam in quodam decreto patrum, cum ἔμβλημα recitaretur, vocem commutandam cenſuerit, & pro peregrina Romanam noſtratem requirendam: aut ſi non reperiretur, vel pluribus, & per ambitum verborum rem enunciandam. Idem in Dionis epitome. Et hæc quidem ille. At nos emblematis verbum retinemus, vt iam receptum vſu, dignúmque Romana ciuitate. eſt enim venuſtum & elegans, imò ſignificãtiſſimum, & ad hanc imitationis materiam appoſitiſſimum.

Feſtiuis horis.] Diebus genialibus, quibus animum remittebãm à ſeuerioribus ſtudiis, vel, feſtiuis horis, id eſt, ſubciſiuo tempore. Sic enim Mar. Tullius, cùm dies aliqui dabantur ad ruſticandum, vt etiamnum dantur iuſtitiorum dies noſtris Senatoribus, ad eorum numerum accommodabat quæ ſcribebat, teſtis eſt ipſe 1. de Legibus.

Feſtiuis horis emblemata ſcribimus.] Vegeta & ſtrenua ingenia, quò plus receſſus ſumunt, hoc vehementiores impetus edunt, ait Val. Max. lib. 3. cap. 6. Quò fortè poſſim non inconcinnè Democritiverba attexere, ex Stobæo, Orat. 16. quo loci ait vitã ſine feſtiuitatibus, longã vitam eſſe ſine diuerſoriis: hoc eſt, βίῳ ἀπόρῳ μακρὴ ὁδὸς ἀπανδόκευτος. Verùm & occupatis diebus aliquid agendum Seneca monet Epiſt 73. quin & feſtis, vt Virgil. 1. Georg. *Quippe etiam feſtis quædam exercere diebus fas & iura ſinunt.* Illud addo Xenophontis in Conuiuio, fortium virorum voces & geſtus, etiam in vino, & luſu dignum ſtudio quiddam ſeruant. Hoc eſt, Ξενοφῶν φησι, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρῶν ἔχεσθαι καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς, καὶ διατριβὰς ἀξιομνημόνευτον, ὀρθῶς λέγων.

Artificum illuſtri.) Hic verſiculus deſcriptionem continet τῆς ἐμβλημάτων, qua de re iam ſatis: ſed hîc aduerte materialem cauſam.

Veſtibus vt torulos.) Finalis cauſa, & vſus Emblematωv. To-

rulos autem appellat eminentias quaſdam in veſtibus, torolis, & aliis ſimilibus. Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens: Addidit, inquit, alios vt in corona toros, omnémque orationem ornamentis modicis verborum ſententiarúmque diſtinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, quæ petaſis, id eſt, pileis, aut penulis veſtibúſque adiici ſolent. Palam eſt eſt illud ex Amphitruone Plauti: Tum meo patri autẽ torulus inerit aureus ſub penſo.

Petaſis.) Pileis, galeis, &c. Petaſum, Arcadicum pileum ſignificatione primaria eſſe, didici ex Heſychio. πίτασος τὸ πῆλος ἐφήβων φόρημα. ſic enim legendum in Heſychio, non φρόνημα, vt in vulgatis. Sueronius ait, Auguſtum non niſi petaſatum, hoc eſt velato capite ſub dio ſpatiari ſolitum. Certè & Poëtæ petaſatum Mercurium faciunt. Id nominis à πετάννυμι, pandere, vel extendere deflectitur: quod pilei genus galero non abſimile volunt. Prudentius 2. in Symmachum:

Nec petaſo inſignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius ſeruare ſuas de clade palaſtras.

Parmas.) Parma, ſcutum breue peditum, pelta etiam dicta à Plinio. Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis:

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, qui vincere raro,
Parma tibi ſcutum pumilionis erat.

Varro de linguâ Latina, & Alexander ad Alex. 6. cap. 12.

Tacitis notis.) Sic ſe habent Ægyptiorum Hieroglyphica, vt etiamnum hodie ſymbola ea, quæ armis, ſcutis, ſignis militaribus, & cæteris id genus apponi ſolent. De quibus lepidum & eruditum ſcripſit Dialogum Paulus Iouius. nos in noſtro ſyntagmate quædam adduximus. Tacitis notis ſcribere, alio ſenſu, & doctè quidem Turneb. Aduerſat. 14. cap. vlt. ad fin.

At tibi ſupremus.) Optatio ex diſſimilibus. Idem ferè diſſimilium locus eſt apud Horat. Ode 8. lib. 4. Carmi.

Donarem pateras gratáque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Græiorum: neque tu peßima munerum
Ferres, diuite me ſcilicet artium,
Quas aut Parrhaſius protulit aut Scopas.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res eſt, aut animus deliciarum egens
Gaudes carminibus: carmina poſſumus.
Donare, &c.

Huius autem dissimilitudinis hæc mihi videtur germana sententia: Possum ego tibi, Chonrade, Emblematum quorumdam syluam & cumulũ ex veterum auctorum bibliothecis aggregare: at magnus Imperator (cui sis à consiliis) potest tibi commodè & munificè suppeditare veterum artificum manupretia, statuas, imagines ingeniosè pictas, solerter expressas, sculptas, efformatas: ipsissimas inquam imagines, non picturam quandam nudam aut descriptionem, qualis mea hæc est chartacea.

Supremus Cæsar.] Maximilianus Imperator, cuius consiliarium fuisse Peutingeron paulò antè meminimus ex Erasmo.

Ipse dabo.] Τὸ ἐφέπον in libro Poëtico Poëtæ consecrato. Non enim modò videndum quid, sed & cui des. Seneca De beneficiis: *Vide ne mittas munera supernacanea, vt fœmineæ armæ, rustico libros, & studioso vetia,* Id enim est ac si cani des paleas, & ossa asino. Sic Martialis 14. lib. sed non eodem tamen sensu:

Non sunt munera quæ putas puella.
Cùm donat versus poeta chartas.

Idem, 7.

Diuitibus poteris Musas, elegosque sonantes
Mittere: pauperibus munera præ dato.

Idem lib. eod. sed aliorsum:

Muneribus cupiat si quis contendere tecum,
Audeat hic etiam Castrice carminibus.

Et id quidem mihi reuocat in mentem distichon Latinum Iani Lascaris, doctissimi hominis, ad Iouinianum Pontanum:

Versiculos Pontane tibi sic munera Baccho,
Libamus Bacchi, sic Cereris Cereri.

Pignus amoris habet.] Id est μνημόσυνον. Seneca de beneficiis: Beneficia non numero, neque magnitudine censenda, sed dantis voluntate: οὐδὲ γὰρ τὰ λαβόντας ἔγωγε ἡγοῦμαι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων θαυμάσαι, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν. Demosthen. πρὸς Λεπτίν. Sed ad rem maximè facit τὸ πρέπον eius qui librum consecrat, & eius cui offertur. Etenim vt Aristid, ait orat. ς. ἱερῶν: Templa diis sacrare conuenit: viros autem egregios decet librorum dedicationibus honore afficere. Hoc est, τοὺς μὲν νεὼς τοῖς θεοῖς προσήκει καθιερουῦ, τοὺς δ' ἄνδρας τοὺς ἐλλογίμους τῇ τῶν βιβλίων ἀναθέσει τιμᾶν.

AD ILLVSTRISS. MAXIMIL. DVCEM MEDIOLAN. SVPER INSIGNI Ducatus Mediolanenſis.

EMBLEMA I.

EXILIENS *infans ſinuoſi è faucibus anguis,*
Eſt gentilius nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geßiſſe nomiſmata regem
Vidimus, hiſque ſuum concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eße docet:
Ore exit tradunt ſic quoſdam enitier angues:
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

PRoponit ſchema gentilitium ſiue inſigne Ducatus Mediolanenſis, in quo ſerpens cæruleus in aureo æquore

infantem vel anniculum puerum ruboretinctum euomens, conſpicitur. Cuius quidem ſchematis rationem adferam, ſi priùs vt tranſtulero quod idem noſter auctor ea de re ſcripſit c. 43. De ſingulari certamine, vt Alciatus ipſe Alciatum enarret hac in parte. Sic enim ille: Celebre eſt in Annalibus

Alciati locus.

Othonis Vice comitis cum quodam Sarraceno in Aſia certamen, quem ille manu captũ confoſſumque galeæ ornamentõ priuaſſit, idque gentiliis inſignibus ſuis addidit, hoc eſt, vipera vix natum, & adhuc manantem ſanguine infantẽ ore euomens: nimirum ab Alexandro Magno acceptum Emblema. Siquidem in eius antiquis nomiſmatis idem ſigillum reperire eſt, quo Ioue natum rex ille per ambages oſtendebat. Etenim ſerpentis forma pluribus Græciæ locis Iupiter colebatur. Suntque in Aſia genera ſerpentum, quos ore parere hominum opinione receptum eſt Hactenus ille. Celebratur itaque ſtemma eiuſmodi à diuina & antiqua origine, perennique nobilitate, è ſano Sapientiæ capite promanante. Sed inſtituenti mihi commentaria integra, quoad eius maximè fieri poteſt, occurrit præter alia, quæ de hoc ſtemmate Ducum Mediolanenſium retulit Franciſcus Petrarcha, Rerum memorabilium libro 4. ad finem: cuius hæc pæne verba

Franc. Petrarcha.

ſunt: Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, magni animi iuuenis, patris iuſſu cum copiis tranſmiſit Apenninũ. In ea expeditione cùm fortè deſcendens ex equo requieſcit, ingens vipera, nullo aduertente comite, in galeam Principis iuxtà poſitam irrepſit: quam cùm mox capiti reponeret, famoſo quidem & horrifico, ſed prorſus innocuo lapſu, per genas Ducis interriti fluxit. Eam à nemine lædi paſſus adoleſcens ille animoſus, ad nemo geminæ victoriæ traxit: hinc que factum tandem, vt ipſe pro ſigno bellico vipera vteretur. Et hæc quidem Petrarcha, magni nominis raræque eruditionis auctor: quam narrationem, cùm adoleſcens Bononiæ ſtudiis operam daret, ſe ſæpè audiuiſſe ſcribit. Idem

Gabriel Simeon.

pænè Gabriel Simeon Italus retulit, eo compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanenſibus: cuius tamen verba hùc conferre minimè attinet. Paulus autem Ioui-

Paul. Iouius.

uius, noſtra patrumque memoria hiſtoriæ ſcriptor inſignis, cum Alciato conuenit, eo nempe libro, quo Mediolanenſ. Principum Vicecomitum vitam eſt complexus. Ait enim Othônem (ſacro in bello contra Turcos & Saracenos, Bulhonio Godefredo duce) inſigni pietate & magnitudine animi virum, nihil territum Volucris Sarraceni ferocitate,

qui medio in campo ad ſingulare certamen fortiſſimum quemque ex acie Chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſſum, tandémque eum non minore fortitudine quàm felicitate deuiciſſe: déque confoſſi hoſtis galea opimum plenúmque immortali gloria ſpolium retuliſſe, auritam ſcilicet viperam inexplicatis ſpiris minaciter à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. quod vnum auſpicatæ virtutis argumentum, non modò gentilitiæ laudis geſtamen fuit, ſed & poſteris id inſigne audacter vſurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriam portendit. Fuere qui exiſtiment Volucem ex ſtirpe Alexandri Magni progenitum, tuliſſe pro inſigni viperam, ex Olympiadis fabula, puerum parturientem, quòd ea à dracone ſe compreſſam fuiſſe, Iouis imagine, prædicaret. Sic Iouius. Ceterum id ſtemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Ægyptiorum notas, quas Hieroglyphicôn nomine appellabant, obſeruarit, ex Oro maximè Niliaco, facilè diſcet eos imagine ſerpentis, Imperatorem regémque deſignaſſe. Quid enim dominum orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem optimum & tutelarem ſiue cuſtodem, quid heroem, quid nominis & famæ amplitudinem figura ſerpentis exprimebant, niſi quòd ſpectato huius animalis admirabili genio, conditionem & dignitatem Principum eo ſchemate ingenioſo eruditis hominum oculis proponi volebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi diſpendio ſuas opes adaugerent, Anguem, niſi anguem deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ eſt, ſerpentes olim adiunctos leonibus qui Opis Deæ ſimulacris apponi erant ſoliti, quo ſignificabant orbis Principatum. Anguis enim circularis orbem, Leo verò fortitudinem virélque repræſentabat. Quòd autem ſerpens ita ſæpè depictus conſpiceretur, qui ſibi caudam mordicùs ore retineret, pauci ſunt qui explicuerint. Ea verò mihi perplacet eruditorum quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectum, & quaſi ob oculos poſitum fuiſſe Regem eum, qui finem ſibi actionum omnium & conſiliorum prudenter & accuratè proponeret, cuique vltima, imò verò minima etiam curæ eſſent. Eo enim nomine Auguſtus, Antonius Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus Alexander ad cœlum euecti ſunt: contrà malè ceſſit Heliogabalo, Caracallæ, Commodo, Domitiano, & aliis multis, quòd ſimul atque ad ſummũ illum aſcenderunt, abiecta cura publi-

Quid per ſerpẽtem Ægyptii deſignabant.

Quid per ſerpentem qui caudam mordicus teneat.

ea, ſibi tãtùm ſeruire, ſuáſque perſequi cupiditates, quo iure, qua iniuria, voluerunt. Ceterùm Anguis imagine, Rex cuſtos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus ſuum in Regem ſtudiũ (cuius beneficentiam grato animo agnoſcebat) non alio modo poſteris commẽdabant, quàm ſerpente vigili, ſurrecto vertice, & elato pectore. quod Homericum illud declaret, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα: Non decet virum conſultorem, qualis Princeps eſſe debet, tota nocte dormire. Apud Horatium eo quidem ſenſu, ſerpens Epidaurius appellatur, vt apud Græcos ἔφεως ὄμμα, ad vigilantiam deſignandam. Denique tam fuit inſigne & celebre id Hieroglyphicum ſerpentis, vt non temerè Imperator clariſſimus Epaminondas vſurparit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores poſteri columnam erexerunt, appenſo clypeo, in quo ſculptus draco eſſet. Eius monumenti rationem affert Pauſanias, quia is Imperator laudatiſſimus ex Spartiatarum genere, quod Thebis antiquiſſimum fuit, ortum duxiſſe putabatur, quorũ id gentilitium inſigne eſſet, vt qui ab anguineis illis dentibus à Cadmo telluri mandatis eſſent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quædam ad huius magnifici ſtemmatis arcanum illuſtrandũ adiiciam. In oſtẽtis enim & præſagiis, Angue ſumma nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modò iis, qui ad regii dominatus, aut etiam regni faſtigium expectabantur, ſed & iis, qui arte quadam vel ingenio celebritatem quandam ſibi compararunt. Vt enim retulit 1. De diuinatione M. Tullius: Cum Roſcius in cunabulis eſſet, educaretúrque in Solonio, qui eſt campus agri Lanuuini, noctu lumine oppoſito experrecta nutrix animaduertit puerũ dormientem circumplicatũ ſerpentis amplexu, quo aſpectu extertita clamorem ſuſtulit. Pater autem Roſcii ad aruſpices retulit: qui reſpoderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc ſpeciem Praxiteles cælauit argento, & Archias expreſſit verſibus. hæc Cicero. Spartianus auctor eſt, Seuero imperium præmonſtratum: ei enim in ſtabulo dormienti ſerpens caput cinxit, & ſine noxa expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Ferunt & Anguem portendiſſe imperium Aureliano. quanquam ille mediocrium fortunarum & parentum eſſet. Nam cùm eius pueri peluim ſerpẽs cinxiſſet, neque vnquam potuiſſet interfici, poſtremò mater eius anguem occidi noluit. Mulier hæc templi Solis

Serpens Epidaurius.

Anguis quid ſignificabat.

Roſcius.

Seuerus Imp.

Aurelia. Imp.

ſacerdos erat diuinationum minimè ignara, quippe quæ familiarem hunc ſerpentem, tanquam genium agnoſceret Tiberius Cæſar ſerpentem draconem in deliciis habuit, eique ſua manu cibũ miniſtrauit: quem cùm is corroſum à formicis obſeruaſſet, monitus eſt cauendam eſſe ſibi vim multitudinis: formicis enim populum ſignificari. Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus eſt, dormientis caput ſerpens circundedit, futuræ dignitatis præſagium. Idem pœnè, quod de Alexandro Magno, refertur de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia matre Auguſti Octauii, quæ in templo Apollinis ſomniauit ſe cum Dracone congreſſam, indéque factum, vt macula picti Draconis in corpore cõſtanter hæreret, quæ numquam poſtea eximi potuit. De anguis augurio Cornelius Tacitus lib. 11. ſic: Sedente Claudio circenſibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Troiæ inirent, intérque eos Britannicus imperatore genitus & L. Domitius adoptione mox in imperium & cognomentum Neronis adſcitus, fauor plebis acriot in Domitiũ loco præſagij acceptus eſt: vulgabatúrque affuiſſe infantiæ eius dracones in modum cuſtodũ fabuloſa & extetnis miraculis aſſimulata. Nam ipſe haud quaquam ſui detractor vnam omninò anguem in cubiculo viſam narrare ſolitus eſt. Virgilius non temerè ſcripſit anguem exiſſe è tumulo Anchiſis. Veteres enim, vt eſt apud Plutarchum in Cleomene, ſerpentes tribuerunt heroibus: cuius rationem non vnam multi afferunt, ſic enim Poëta lib. 5. quo loco Æneas patri iuſta facit.

Salue ſancte parens, iterum ſalute recepti.
Ni quicquam cineres, &c. & deinde.
Dixerat hæc, aditis cum lubricus anguis ab imis,
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit
Amplexus placide tumulum, vide reliqua.

Sed hæc ſatis.

Tiberius Cæſar.

Maximinus Iunior.

Auguſtissimæ ter.

ſinuoſi è faucibus anguis) Fauces ſunt gulæ partes interiores Plinius: Summum gulæ fauces vocantur poſtremum ſtomachus. Sinuoſus autem epitheton ſerpenti conueniens: ſinuoſum enim dicimus à longo ſinu, μεταφορικῶς, & apud eundem noſtrum auctorem poſtea, ſinuoſi in faucibus antri.

Fauces, Sinuoſus anguis.

ſtemma.) Nobiliores erant, qui ſui generis imagines & ſtemmata proferre poterant. Budæus Annotat. in Pandectas. Vſurpatur plerunque pro corona: deductum enim eſt id nominis à στέφειν. vt illud Homericum.

Stemma.

σῆματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Alciat. refert 2. Parerg. c. 30. Lege 6. Miscellan. P. Nannii.

Gentilitia Hemmata.

gentilitiis.) Pro imaginibus posteriora tempora insignia gentilitia habuerunt, quæ arma vel armaria vulgò dicuntur: quæ ipsa quoque primum, vt simile est veri, virtutis fuere præmia, ac rerum præclarè gestarum decora. Budæus.

Pelleum regem) Φελλέως pro Alexandro, vt apud Iuuenal. 10. Sat.

Vnus Pelleo iuueni non sufficit orbis. Ausonius Paulino:

Pellæus Alexander.

Ocyus illa iugi fatalis soluere loro
Pellæum potuisse deum reor.

Sic autem dictus à Pella vrbe Macedoniæ. Pompon. Mela lib. 2. quam etiam Plin. Alexandri patriam appellat, 35. lib.

Præclarus Alexandri ortus.

suum genus) Iustinus lib. 12. ait Alexandrum, virum supra humanã potentiam magnitudine animi fuisse præditũ. Qua nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietẽ est cum ingenti serpente volutari: nec dei decepta somnio. Nam profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit, quàm cùm Æacidarum gens ab vltima sæculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, & deinceps maiorum omnium illustrauerit: nulliustamẽ nomine quàm filii clarior fuit. Plutarchus auctor est, quod cùm Ammonis sacerdos Alexandrum salutaturus, linguæ vitio præpeditus, pro παιδίον, filiole, dixisset παῖ Διός, id est, Iouis fili, hinc cælestis originis gratiam captatam, cui initia dedisset error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, Alexander fatetur vtile sibi fuisse ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat ne aliquis sibi repugnaret. Id cur factum sit, lege Augustin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Præclara extat Alexandri laudatio apud Apuleium primo Floridorum.

Iupiter Ammon.

Dum se Ammone satum.) Iupiter Ammon ab arena dictus, quòd sub arietis forma coleretur in templo à Libero patre in arena condito, qua de re multa Lilius Gytald. Syntagmate 2. hist. Deor. Politian. cap. 52. Miscellan. Lege & Hygin. lib. 2. De signorum cælest. historiis.

Amphisbæna.

tradunt sic quosdam enitier angues.) Plinius lib. 8. cap. 23. & Solinus cap. 30. Pplyhist. Amphisbænas ore parere tradũt: his enim caput est geminũ, hoc est, & ad caput & ad caudam. Neminem quidem studiosorũ latere velim, id commodè atque perspicuè relatum scriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex tam fœcũdo ac copioso rerum

electissimarum pomœrio tot flores & fructus collegerim

enitier.) pro eniti, ἐκδαγωγιὰ. Enixæ dicuntur feminæ, nitendi, hoc est, conandi & dolendi labore perfunctæ. Nexum enim dicimus arctum & colligatũ. Nonius. Id quidẽ ad zonæ solutionẽ referri non inconcinnè potest, qua partus describitur à poëtis, nẽpe quòd omni nexu oportet mulier soluatur, vt cõmodiùs enitatur & pariat. Callimachus Hymno in Iouẽ: ἐπὶ τῖμος ᾗ * ῥέῃ ὅτ' ἐλύσατο μίτρην, id est, quando peperit, quod & admonet Græcus scholiastes. Alcimede apud Apollonium Argonaut. 1. filii discessum lugens,---ὁ ἐπὶ μέν φ μίτρῳ πρῶτον ἔλυσα χἠ ὕστατον quo loco scholiastes ab altero nõ dissidet, quin & adiicit, ὅτι χἠ λυσιζώνης αἰτέμιδ ἱερὸν ἐν ἀθήναις. Quorũ locorũ mihi copiã pro sua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocensium gymnasii hac in Parisiorũ Academia primarius, vir vtriusque linguæ peritissimus, & cum quo literarũ nomine, mihi nuper amicitia intercessit.

Enixæ

* ῥ'ειῃ.

An quia sic Pallas, &c.) Testis est Pindarus Olymp. ode 7. cuius rei rationem (sed aliam atque aliã) reddunt Fulgentius Mythologic. 2. Phornutus De natura deorum, Gyraldus Syntagm. 11. Ouid. Fastor. 3. epimythia etiam sua tradit, sed longè ab aliis diuersa. Ex his enim alii speculationẽ physicam, alii ethicẽ, alii alia cõsiderãt. Themisthius oratione 10. σύνεστι προσπαλεῖς τὸς φιλοσόφους (alloquitur Imperatorẽ Valentem) χἄν ἀποκνῶσι. χἠ ὁπόσον σὺ χρόνον τὸ ἔπος ἐπὶ χώρας μένεις, αἰσχὺνης χειμαζόμενος τ' λόγων. τοῖς σοφισταῖς δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες ἐν ἴσῃ προσέρεια, γνάμης ἅμα χἠ δυνάμεως σε διεφθαρμένοις. διὰ γὰρ τοῦτο χἠ τῶν Αἰσωπὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς γεννῶσαν οἱ ποιηταὶ τὸν Διὸς, ἐνδεικνύμενοι καλῶς ὅτι προσήκει τῇ βασιλείων μήτε λόγον ἄπρακτον, μήτε πρᾶξιν ἄλογον ἐκφοιτᾶν, ἀλλὰ χἠ τὸ νοερὸν ἐνεργὸν εἶναι, χἠ γίνεσθαι νῷ τὸ δραστήριον. Existimo autẽ cum Pindari scholiaste ad 7. Olympion figmentũ id esse referendũ eò, vt dicamus omnes artes & disciplinas è Iouis cerebro, id est, summi & præpotẽtis Dei mẽte & sapiẽtia prodiisse. Perspicuũ enim nobis esse debet, vt alia omnia bona, sic ipsas quoq. ingenuas artes à Deo esse profectas. Et quanquã Dei beneficio nobis hæc Minerua generetur; doctore tamẽ & magistro primũ opus est. Adeò nemo est, qui doctrinæ laudatissimã ἕξιν cõparare sibi queat, qui nõ bonis præceptoribꝰ se se tradiderit instituendũ. Hinc minuẽdo, quòd neruos minuat, Mineruã dictam putãt. Pallas autẽ vel ἀπὸ τ πάλλειν τὸ δόρυ, ab hasta vibranda, vel à pallãte occiso: qua de re postea susiùs.

Cur Pallas Iouis natæ cerebro.

de capite orta Iouis.) Imitatus videtur illud Propert. è lib. 5.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio libri VI. de Pallade,

Hanc de patre ferunt sine matris fœdere natam,
Prouida consilia quod nescit curia matrum.

Postremum hunc versum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beroaldus emendat:, annotat. in Caligulam Suetonii, ac pro , consilia , legi mauult, consilium. Ego cum meo Iureto ita meliùs & commodiùs, nisi me coniectura fallit:

Prouida consilio quod non sit curia matrum.

Nolim mihi fortè molestum lectorem, si Isacii Tretzis rationes adduxero , cuius hæc fermè sententia in iis commentariis , quos conscripsit in Cassandram Lycophronis : Tritonia Pallas dicitur , quod in Trito Libyæ fluuio nata creditur, vel quòd tertio mensis die orta. Ideò enim tertia dies Minervæ sacra est Athenis, vel quod ἐκ τοῖς Διτοῦς, id est Iouis capite progenita: τριτὸ, enim Bæotum lingua, caput nominatur: vel quod eadem cum Luna sit, quæ tertiò quoque à coitu die appareat: vel quòd eadem sit cum anima , quæ tres partes habet, ἐπιθυμίαν , θυμὸν , καὶ λογισμόν : vel quod eadem cum prudentia sit: aut ex Democriti sententia , quod hæc tria præstanturab anima, bene consulere, rectè iudicare, rectè agere, hoc est, τὸ βουλεύεσθαι τὸ κρίνειν, καὶ τὸ πράττειν.

MEDIO-

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

BITVRICIS *veruex, Heduis dat sucula signum:*
His populis patriæ debita origo meæ est.
Quam Mediolanum sacram dixere puellæ
Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.
Culta Minerua fuit, nunc est vbi numine Tecla
Mutato, Matris Virginis ante domum.
Laniger huic signum sus est, animálque biforme,
Acribus hinc setis, lanitio inde leui.

NIhil mihi videtur hîc affingere, quàm quòd Mediolani, vrbis Insubrum celebris & copiosæ notationem eliciat ex duarum Galliæ ciuitatum schematibus publicis. Ait enim Heduos porci, Bituriges arietis habuisse signum, Me-

Heeprum & Biturigum schemata.

mineram quidem Alciatum Parer. iuris 5.c.13. alterius meminisse. Huius hæc verba: Habebant & ciuitates sua signa, quibus originem aut cultum testarentur. Hinc in nomismatis Athenienſium plerunque vidimus noctuas. Sic Claudian.

---ad mœnia Gallis
Condita lanigeræ ſuis oſtendentia pellem.

Quo fortaſſe pertinet quæ de Mediolani iactis fundamentis refert Liuius 5.ab vrb.cond. Ex Heduorum itaque & Biturigum ſchematibus publicis hîc conſtituit Mediolani ἔπιμον.

Mediolanum vnde nominatum.

Mediolanum autem à ſue mediatim lanato denominationem ſumpſit dum enim prima vrbis huius fundamenta iacerentur (vt præter alios retulit D. Ambroſius) aper eſt repertus media parte lanatus: Alii à Medo Inſubrum duce nominatum Mediolanum malunt. Vrbs eſt metropolis Galliæ Ciſalpinæ, à Gallis Inſubribus condita 359. annis ante Chriſtum natum: quanquam Olanum ducem Tuſciæ primùm eandem excitaſſe teſtetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodiêre, inter quos non infimum, ſed merita gloria certè inſignem Alciatum iure adſcripſerim, qui hoc emblemate Mediolanum natale ſolum non illepidè celebrat. Nec verò mihi temperare poſſum quin adiiciam quod diſcendi ſtudioſis non omnino diſpliceat. Imperio in Orientem translato veteri quaſi ſeneſcente Roma, Imperatores, Mediolano capi & delectari cœperunt, vnde in tãtum excreuit ea vrbs, vt à Procopio 2. Gotthici belli, prima inter Occidẽtis vrbes poſt Romam dicatur, & facilé cæteris anteire, vt magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquiſque fortunæ bonis, Auſonius Catalogo illuſtrium vrbium:

Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum
Ingenia antiqui mores: tum duplice muro
Amplificata loci ſpecies, populique voluptas
Circus, & incluſi moles cuneata theatri:
Templa, palatinaque arces, opulenſque moneta,
Et regio Herculei celebris ſub honore lauacri,
Cunctaque marmoreis ornate periſtyla ſignis,
Mœniaque in vælli formam circundata limbo:
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicinia Romæ.

Ad id illuſtrandum multa ſuppeditabunt Geographica Volaterrani & Munſteri: ille quidem lib. 4. hic verò 2. longè plu-

rà retulit. Quædam etiam petenda ex historia Liuiana lib. 5. ab v.c. vt iam admonui.

Bituritis verues.] Veruecem hîc pro ariete, fortasse posuit κατὰ χρηστικῶς, sed parum refert. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis est Biturix) Aquitaniæ populi sunt, quorum fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib. 8. belli Gallici Cęsar. Vrbs est Academiâ florentissimâ celebris, in qua per quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit Alciatus; quod aliquot suorum operum locis colligere est facilè, tum vel maximè his versibus (quorum mihi copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatum doctorem illic audiuit) quibus Biturigem donauit, cum Italiam repeteret:

Bituriges.

In Academia Bituriguin professus est Alciatus.

Vrbs Biturix inuitus, amans te desero amantem,
Quinque per æstates terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos est à vernetibus ire.
Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum stemma quod nonnihil adiuuat huius loci enarrationem. Quibus Alciati versibus contumeliosè respondit nescio quis: quo iure, qua iniuria, non est meum disquirere, nisi quod existimem nihil tam bellè fieri dicîve posse, quin malè interpretando possit deprauari. Huius anonymi hoc est maledicum tetrastichon.

Non nos, sed nostros nummos Alciatus amabat,
Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum
Noster vel horrentem frigore lana teget.

Ceterùm cùm ait vitulos, Italos intelligit: cuius rei causam ex Gellio petas licet, lib. nempe 11. cap. 1. quæ tamen à me obiter dicta sint.

Heduis dat sueula signum.) Hedui, qui & Augustodinenses, Galliæ populi, in Ducatu Burgundiæ & Francorum regno siti, olim fratres & consanguinei à Romanis appellati. Cæsar Comment. belli Gall. lib. 1. *Sueula.*) pro sue, diminutiuum.

Hedui.

Patria debita origo mea.) Sic Ausonius, ex quo Alciatus id videri potest mutuatus, epistola quæ incipit, Ausonius genitor,

Ipse ergo Burdigala gentis diuersa per vrbes.
Quatuor antiquas, stirpis origo mea.

Vetus hoc Gallica lingua sonat.) Nimirum Gallicè, Milã, dicimus à mediatim lanato sue, Sidonius Apollinaris lib. 7. epi. 1. Hic autem de lingua Gallica vetere lubens aliquid disquirerem, si eruditorum hominum non satis inter se constantium

Vetus lingua Gallica.

opiniones aliquid haberent firmamenti, aut nisi nos vetera, certáque monimenta nos in hac rerum caligine & ignoratione defererent. Nihil enim ea de re possimus certi pronunciare, nisi primo constiterit non modò quæ lingua Gallica vetus, sed etiam qui veteres, & qua maximè ætate sunt intelligendi. Alii enim fuerunt qui vixerunt ante tempora Cæsaris Iulii, qui primus de rebus Gallicis scriptis aliquid mandauit: quíque veterum Druidarum seculis, vel postea floruerũt. Alii veteres Galli qui sub Imperatoribus Romanis seruile aliquod passi iugum: alii qui sub prioribus Regib. vt vetustiores prætermittam, Clodoueo primo, Carolo Magno, & aliis: quibus temporibus credibile est non eandem fuisse Gallorum linguam vernaculam, qualis postea, quæque hodie celebratur. Qua in re perquirenda mihi quidem certè videntur otiosæ disputationes quorundam, qui veteres Gallos lingua Græca fuisse vsos, vt familiari, contendere ausint: alii putant linguã veterum Gallorum eandem fuisse quæ est hodie Suitensium seu Heluetiorum: plerique etiam voluntà Germanis Francos oriundos, & linguam veterum Francorum eãdem ac Germanorum, quæ hodie celebratur. Iam qui volunt ingeniosiores videri, Celtas veteres eadem lingua fuisse vsos asseuerant, qua nunc armorici Bataui. Alii denique (vt liberæ sunt cuiusque opiniones) coniiciunt eam linguam, qualis nũc à Gallis prouincialibus vsurpatur, veterum Gallorum extitisse. Sed nescio quo modo, si sit standum ab vna ex iis opinionibus, quæ putatur similior verò, nos possimus commodè extricare. Quis enim ea de re certi aliquid pronunciarit, in tanta præsertim rerum omnium confusione, populorum ac gentium migratione, multitudine coloniarum, principum, ac publicarum rerum mutatione? Quis nescit centum, aut eo minus annorum spatio, linguas, non secus ac res alias, vt variè traducuntur aut vsurpantur omninò, vel non minima parte variari: aut corrumpi? Exemplum insigne proferrem in Latina lingua nisi putarem, satis esse notũ iis qui veteres libros euoluerunt, longe puriorem & nitidiorem fuisse seculo Varronis, Ciceronis, Augusti, quàm ætate Catonis senis, & primi belli Punici temporibus. Illud vnum asseuero, linguam Gallicam, quæ fuit in vsu tẽporibus Caroli Magni, nobis hactenus inauditam, planéque incognitam Nos enim deficiunt vetera monimenta, vt diximus, quibus liqueat quænam ea fuerit; etiamque adiicio, eam quæ vulgaris erat aureo D. Lodoici princi-

patu, adeò fuiſſe horridam & incultam, vt ſi cum ea quæ hodie in vſu nobis eſt, conferatur, nihilo plus vna ab altera differat, quam hodie vulgaris Pariſiorum ſermo à Britonũ oratione populari. De Gallorum quidem vetere lingua corrupta conſtat, ſed apud quos Gallorum ſermo velut ſeruatus fuerit, nondum liquet. Nam Galli ſermonem Gallicum didicerunt, cùm non ſolùm Romanæ leges, ſed & legiones in Gallia cõſtitutæ Gallos Romana vti lingua cogerent, vt facile ſit intelligere à Romano foro, ipſáque Romana militia Gallicam linguam à maiotibus illis vſurpatam, penè omninò fuiſſe abolitam. Set vt vetera prætermittam, cui poteſt eſſe dubium, Gallorum idioma vt non parum fuerit immutatum, aut etiam corruptum, at primam ſui faciem amiſerit quo tempore Franci à Germania irrupentes in Gallias tranſitum fecerunt, & à quibus ſedes non impetrabant, Gallos partim expuliſſe, partim etiam ſibi ſubieciſſe? At lingua Gallica, qualis hodie, quanquam ex ſe locuples, permultas tamen voces habet, quæ à Græcis deflexæ non temerè videri poſſunt. Habet etiam non paucas Germanicas, & Latinas, ex quo tamen non ſequitur maiores noſtros promiſcuè vel Græcè, vel Germanicè, Latinéve ſcille. Quid igitur hac in re ſtatuam nõ habeo, vt promptum mihi ſit quod poſſim refellere, quid certius adducere poſſim, nondum habeam. Vnum mihi ſupereſt, vt cum doctiſſimo Seneca Philoſopho, eius maximè loci occaſione, quem ipſe mihi obtulit cap. 8. conſolationis ad Albinam, vt miſſos faciam alios qui de gentium migrationibus, conuerſionibus, & corruptis linguis variè diſputarunt.

Et quæ lanigero de ſue nomen habet.] Veterem linguam Gallicam ait, propter Gallos Inſubres à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel propter veterem linguam, quam longè aliam fuiſſe quàm quæ nunc nobis eſt vulgaris, & veriſimile eſt, & docti plerique autumant.

Culta Mineruæ, &c.] Ait olim cultam illic Mineruam fuiſſe, nunc autem D. Teclam à populo Chriſtiano coli. Hæc virgo & Martyr ſub Nerone apud Iconium, Pauli diſcipula: [Cuius vitam luculenter & pereleganter Græcè ſcripſit Baſilius Seleuciæ Epiſc. *D. Teclæ Martyr.*

Lanicio inde leui.] Maro ſic, *ſit tibi lanitium felix.* quo de nomine quædam Nonius, & Turneb. noſter Aduerſar. 15. cap. 21. ne quid addam præterea.

Nunquam procrastinandum.

EMBLEMA III.

ALCIATÆ gentis insignia sustinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος.
Constat Alexandrum sic respondisse roganti,
Qui tot obiuisset tempore gesta breui?
Nunquam, inquit, differre volens, quod & indicat Alce:
Fortior hæc, dubites, ocior ánne fiet.

Alciatorum schema.

PRincipis & patriæ hactenus insignia quasi depinxit; nunc suæ familiæ gentilitium stemma proponit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacitè indicat, sumpto argumento ab Alces feræ natura, quæ equi robore, cerui celeritate, &, ni proceritas aurium & ceruicis distin-

gueret, iumento similis habetur. auctore Pliuio lib. 8. cap. 15. Quod illustrat eleganti Alexandri apophthegmate, qui quærenti qua tandem via tot regiones adeo citò peragrasset, totque gentium victor extitisset, respondit (quod vnguibus Alces insertum legitur) Μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differendo aut recrastinando. Siquidem optima & accommoda belli comes est festinatio, quo fit, vt qui imperant, quò rerum difficultates, quæ nonnihil remorando vltrò sese offerunt, effugere faciliùs possint, eò pede citissimo necesse sit properare. Eam enim ob rem Alexander ab omnibus fermè laudatur, quòd sua præcipiti in rebus agendis cura & industria, Principum omnium celeritatem multis quasi studiis anteuerterit. Narrant eum pedites sic instituisse, vt sua celeritate equorum cursum adæquarent: ipse ne quidem sibi parceret, noctes vt plurimùm insomnes traduceret, séque crepitaculo excitaret siquando somno corripi se sentiret, quo maximè tempore vigilandum esse intelligeret. Itaque cum ab eo Darius peteretur, maximè conquerebatur nullum sibi satis longum relinqui spatium, quo Alexandrum pro viribus, & ea qua præstabat animi contentione atque copiis retunderet. Hoc enim præcipuè curabat Alexander, vt diu nec tùque, magnis itineribus confectis, improuisum hostem offenderet; quem animum etiam adolescens habuisse memoratur. Huic itaque cum Aristoteles diceret expectandam esse robustiorem ætatem, qua longè melius & opportunius ad res belicas animum explicaret: At metuendum mihi est, inquit, ne dum annos expecto firmiores, audacem iuuentutem interea mihi præripi per incuriam patiar. Hunc Cæsar imitatus, ardua quæque quasi temerè & sine consilio aggrediebatur, imò verò dicebat de iis consultandum non esse, quod ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non prætermittam Æliani locum de celeritate Alexandri in rebus conficiendis, variæ hist. lib. 10. Alexander Philippi filius ter decem stadiis continuo itinere confectis, antequam quietè caperet exercitus, cũ hostibus conflixit, & eos vicit. Ἀλεξάνδρῳ πρὸς πολεμικὰ σώματα ἐρεξῆς μετ' ὅπλων ὁδοιπορήσαντι, συμβαλόντι τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἀναπαῦσαι τὸ σῶμα τὸν, ἐπέπεσε τῶν ἐχθρῶν. Sic Seneca, 1. Suasoriar. venit ille dies Alexander exoptatus, quo tibi operæ est adesse. Iidem sunt termini tui regni, & mundi. Tempus est Alexandrum cum orbe, & cum sole desinere. Quod noueram, vici: nunc concupisco quod

Alexandri festinatio.

Iulij Cæsaris celeritas.

neſcio. Quæ tam feræ gentes fuerunt, quæ non Alexandrum poſito genu adorauerint? qui tam horridi montes, quorum non iuga victor miles calcauerit? Vltra Liberi patris trophæa conſtitimus: non quærimus orbem, ſed amittimus, &c. Rectè Flau. Vegetius libro quarto cap. 31. in rebus bellicis celeritatem ampliùs ſolere prodeſſe quàm virtutem. M. Tullius 6. Philipp. *Nam cum pleriſque in gerendis tarditas & procraſtinatio odioſa eſt, tum hoc bellum indiget celeritatis.* Videtã etiã quod idem habet oratione de Pompeii laudibus, ſeu, vt inſcribit. Pro lege Manilia, *Non enim illæ ſunt ſola virtutes Imperatoriæ, quæ vulgo exiſtimantur, labor in negotiis, fortitudo in periculis, induſtria, & agẽdo celeritas in conficiendo, conſilium in prouidendo, &c. & deinceps: vnde illam tantam celeritatem, & tam incredibilem curſum initum putatis? non enim illum eximia vis remigum, aut ars inaudita quædam gubernandi, aut venti aliqui noui tam celeriter in vltimas terras pertulerunt, ſed hæres, quæ ceteros remorari ſolent, non retardarunt.* Prætermitto quæ de celeritate Alexandri retulit Q. Curtius libris maximè 5. & 7. Hæc enim prolixiora fortaſſe. Monemur igitur hoc lepido carmine maxima quæque perfici diligentia, & virium firmitate (quæ duo apertè repræſentat Alce) & aſſidua tàm animi quàm corporis cura & contentione feliciter abſolui. Nullus enim eſt repertus hactenus (niſi ſit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui abſque aliquo labore improbo, conſtantiáque animi ſit aliquam ſummam laudem conſecutus. Citatur ex aliquo veterum; Ἀλέξανδρος μὲν τολμῇ, πόνῳ, καὶ ἐργαζόμενος, μήτε καθήμενος δὲ τυχεῖ. i. Alexander audendo, laborando, agendo non deſidendo, ſummam celebritatem conſecutus eſt. Huic conuenit illud Heſiodi:

Virtutes Imperatoriæ.

Celeritatis & diligentiæ laus.

μὴ δ' ἀβάλλεσθαι ἐς τ' ἄωρον, ἐς τ' ἔννεπειν.

& Lucan. 1. bell. ciuil.

Tole moras ſemper nocuit differre paratis.

cui affine Ouidianum illud:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Martial. lib. 1. Ep. *Non bene diſtuleris, videas quod poſſe negari.* Id vnum ex præceptis Socratis refertur à Xenoph. 2: ἀπομνημονευμάτων. Quicquid agas, promptiſſimè, atque optimè & diligenter agere.

[Eodem ſpectat iſtud auguſtum Auguſtini monitum, in Pſal. 101. *Iam bene vive. Cras* (inquit) *bene viuam. Indulgentiam*

tibi Deus promiſit. Craſtinum diem tibi nemo promiſit. Si male vixiſti, bene vive iam hodie.

Fortior hec dubites, &c.) Id eſt an fortior, velociorne ſit Alce dubium eſt. quo ſubindicat vires celeritate pares, & contrà celeritatem viribus æqualem eſſe debere: alterum enim ſine altero non multum poteſt adferre commodi, imò damna plerumque maxima, funeſtúmque exitium hinc conſequitur. Alcem deſcripſit Gæſar 6. Comment. quæ ſi quis conferat cum Plinianis, facilè aduertet id tam facilè non poſſe conciliari. Didici ex quibuſdam Germanis, eruditis hominibus, quæ traduntur à Plinio de Alce veriora eſſe quàm quæ à Cæſare. Is enim retulit aliorum quorumdam, qui eam forraſſe feram nunquam viderant opinionem: at eam eſſe, qualem Plinius deſcribit, experientia conſtare.

In Deo lætandum.

EMBLEMA XXXI.

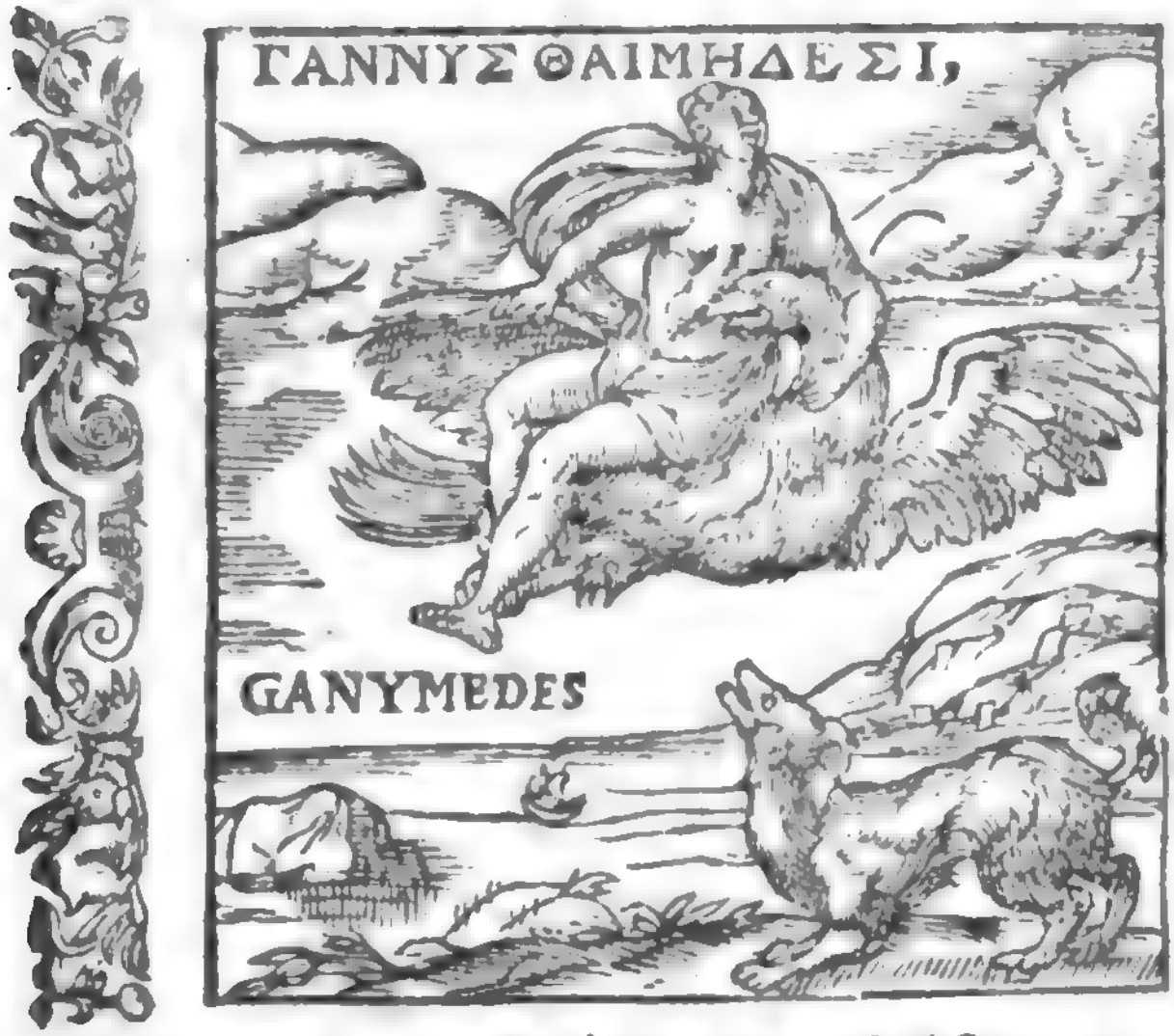

ASPICE ut egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
Quisne Iouem tactum puerili credat amore?
Dic, hæc Mæonius finxerit vnde senex?
Consilium, mens atque Dei cui gaudia præstant,
Creditur is summo raptus adesse Ioui.

CONsilium nostrũ fuit hac qualicunque commentatione, primùm quidem fontem Emblematis ex insigniore quodã scriptore petere, vsumque indicare sententiæ, quã peritus noster artifex nõ modò animo committit, sed etiam ob oculos ponit. Ne tamen videar, quod faciunt ãlii nonnulli, niniã

lectionis diligentiam oſtentare, nõ ſemper initio tam ambitiosè, vel ſuperſtitiosè potiùs, vt ita loquar, originem indicabo, ſed poſtquam quædam præfatus ero, de iis quæ ad ſubiectum argumentũ neceſſaria videbuntur. Statim enim me recipio ad huius carminis ingenioſi ſentẽtiam, ſi quædam prius vice præludii & quaſi diſputationis anticiparo. Vniuerſam poeſim ænigmatum eſſe plenam docet, Plato in Alcibiade 2. quippè quæ non ſit cuiuis intellectu facilis quod rerum veritas quibuſdam verborum inuolucris obtegatur. Huiuſmodi autem figmenta tribus modis explicari poſſunt, vt plerumque veterum monumentis deprehendimus; quidã enim phyſicen, alii ethicen inſpiciunt: nonnulli etiam rei Theologicæ rationem habent, vti ex doctrina Platonicorum plerique docti viri. Sic enim Homerus ingeniorum vertex quatuor illa prima στοιχεῖα inter ſe pugnantia, & ſeſe mutuò producentia effinxit ſub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Plutonis. Ad mores traducitur allegoria, vt cùm Palladem cum Marte diſſidia & pugnas ciere aiunt, eam nempè animi partem quæ ſit rationis expers, in ſuperiorem ſeſe attollere intelligimus, virtutique vitium aduerſari quo de genere eſt ea, quã nunc ſumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationẽ nonnulla referuntur, vt cùm cœlum ſuo motu tempus producat, quæque gignat perpetuò abſumensi, maginem quandã intelligimus eſſe Dei, Cælum, Rheã, atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus (vel Cælius) eſſentiam diuinam præfert Rhea vitam, Saturnus autem eiuſdem mentem. Quæ antè viſum eſt operæpretium admonere, vt maturiùs ad noſtri Emblematis σκοπὸν deueniamus. Poëtáſque veteres, quantum fieri poterit, ab inepta quorundã ſciolorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabuloſis narrationibus obſeruare voluiſſe crediderim, quale priores illi Iuriſperiti (vt M. Tullius in libris de Oratore memorat) obſeruârunt, qui vt auctoritatẽ aliquam obtinerent, eamque augerẽt, artẽ ſuam vulgarem eſſe noluere, niſi cùm Cn. Flauius primus eam propalauit, qui eam ob rem dictus eſt cornicum oculos confixiſſe. Eodem planè modo veteres illi poetæ ſub aliquo quaſi velo certè obſcuro, fabuloſisque ornamentis res ſuas occultarunt, vt imperitã plebeculã à myſteriis ſapientiæ reconditioris arcerent. Quod & Lactantius indicat, lib. 1. c. 11. & 19. cùm Poëtas ait, quæ verè geſta ſunt, in aliquas ſpecies obliquis figurationib. cum decore aliquo conuerſa traduxiſſe, & mẽda-

Poeſis pene tota enigmatei plena.

Quatuor elementa: totidem deorum nominibus intellecta.

Cur Pallas cum Marte diſſideat.

Saturnus Rhea. Macrob. 1. Saturn.

Quem ad finem poeta figmentis vſi ſint.

Allegoria poetica ratio.

cium non in factis, ſed in nominibus admiſiſſe. Quamobrem inepti & planè ἄμουσοι ſunt, qui in poëticis narrationibus, & figmentis explicandis, ipſas tantùm voces nudáque vocabula, aut etiam ſimplices γνώμας conſiderant. nec ea potiùs eliciunt, quæ ſenſum aliquem abſtruſiorem contineant: vt qui in picturis diiudicandis colores aliquos, aut operum lineas quaſdam conſpiciunt, aut vt qui mercibus inuolutis appoſitas imaginum teſſerulas admirantur, nec quid intus lateat, aut incluſum eſſe poſſit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc ſtudium neſcio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus peruium & apertum non ſit, ſed ei duntaxat homini, *Ingenium cui ſit, cui mens diuinior*, vt Flaccus loquitur ſicuti non obſcurè aliquot diſputationibus eſt à diuino Platone traditum. Sed & vt hoc adiiciam, Poetas ipſos Philoſophis ſapientia neutiquam poſteriores, aut inferiores fuiſſe, præter alios quoſdam Platonicos contendit Maximus Tyrius. Hi enim (inquit) ſeſe videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodaſſe, dum fabuloſa eiuſmodi prodiderunt. quæ diuinis rationibus accommodarunt, rem quidem aperta ratione abſtruſiorem, ænigmatis autẽ clariorẽ, æqualiter à ſcientia atque inſcitia diſtantem, fidẽ ſibi facientem propter id quod iucundum eſt, & admirationem, aliáque non ſatis vulgo perſuaſa: adhæc quæ animum ad rerum exiſtentium perueſtigationem, & eorum quæ remota ſunt, inquiſitionẽ diligentem concitet. Qua in re præſtanda hi ſanè homines magnũ certè effecere: quandoquidem auribus humanis inſidias quaſdam ſunt commenti: ii quidem re ipſa Philoſophi, nomine autem Poetæ, rem inuidioſam ad eam artem reuocarunt, quæ populum admodum demulceat. Seſe enim perinde habet erga multitudinem popularem Philoſophus, atque diues aliquis in eos qui premuntur inopia. Sic autem videmus natura, cõparatum, vt qui vitio ſunt alicui addicti, virtutem contrariam non ſuſtineant, niſi eam ſuperinductus aliquis fucus adumbrarit. Habetur autem poeta mollis & facilis, proptérque delectationem diligitur, & propter virtutem nequaquam, aut ſaltem rarò cognoſcitur. Ita enim medici ſalubre quoddam alexipharmacum dulci aliquo liquore aſpergunt, ne deterreatur æger ſaporis aut ſucci acrioris amaricie. Eodem planè modo de philoſophia illa veteri ſentiendum quæ ſententiis ſuis figmentorum ac carminum, tanquam veſte cultúque magnifico tectis, priſcorum hominum animos primùm ce-

Laus poeticæ.

An poeta philoſophis poſteriores.

Poeta nomine, re. Philoſophi.

Poeta ſe vulgo facilius accommodant.

pit atque deliniuit neque ſecus id quidem, quàm diſſimulata
diſciplinæ moleſtia ad inſtitutionem & morum feritatem ci-
curandam illexit. Nec eſt autem quod in dubium reuoces
vtri melius de diuinis tractarint; Philoſophine an Poetæ: quin
potius ſtudium vtrumque tanquam inito fœdere, mutuò ſe
ſe complecti deprehendas, vt eadem non diuerſa putes. Cùm
enim Philoſophum ais Poetam etiam intelligis, & cùm Poe-
tam, Philoſophum quoque innuis. Hæc & multa alia Ty-
rius, quæ huc cõferre placuit, ne in ſequentibus repetere ſub-
inde cogar. quod ſemel admoniſſe ſatis erit, vt quantũ Poe-
tis debeamus, Philologus intelligat, noſtrúmque conſilium
in narrationibus mythologicis, & Poeticis allegoriis planum
aliquando faciamus. Si enim fabulam nudam aut hiſtoriam
attexere ſatis eſſe ad commentationes has, quanquam tenues,
exiſtimaſſemus, anſam ridendi, carpendique hæc, tanquam
Poetarum deliria & nugamenta præberemus: (non nulli enim
ſunt, & fuere iam olim, qui poeticum hoc ſtudium vt planè
nugatorium aſpernentur) & maximè hoc de Ganymede fig-
mentum, quod reprehendit Lactant. D. Auguſtin. De ciuit.
18. cap. 13. & ipſe Plato 1. De legib. ſub perſona Athenienſis
hoſpitis, nimirùm ob inſanũ pæderaſtiæ flagitium. Sed quia
non video quàm ſit neceſſe ſingula tam anxiè perſequi, quin
potius ad propoſitum finem me continuò recipere iam tan-
dem par ſit, agè verò per Ganymedẽ ab aquila raptũ, animam
humanam intelligimus, quæ, vt ait Plotinus, tum condere
caput intra cælum dicitur, cùm relicta quaſi corporis ſecre-
tione, cæleſtia mentis oculo contemplatur: quod ſanè abſque
raptu quodam fieri minimè poteſt, Plato etiam in Phædone
& Theætero, cùm iubet animam à corpore ſeiungere, non
loco ſegregandã eſſe intelligit; ſed monet ne corpori animus
adhæreſcat, neque ob corporis cõmercium à mẽte ſuperiore
fiat alienus, conetúrque, quantum fieri poterit, ſubditam ſibi
animæ ſpeciẽ ad ſuperiora perducere. Cõſtat autem ſumptum
Emblema ex Xenophõtis Sympoſio, quò loci cõcinnè & ap-
poſitè Ganymedis ἔπυμ& explanat. Ait enim Deos & Heroas
animæ amicitiã multò pluris facere, quã vſum qui ex corpo-
re percipitur: Iupiter enim quarum formam (cum eſſent mor-
tales) amauit, has ipſas mortales eſſe ſiuit: quorũ verò animas
eſt amore proſecutus, hos immortalitate donauit: de quorum
numero Hercules, Caſtor ac Pollux eſſe dicuntur, cũ aliquot
aliis, quos Heroas appellabant; Sic etiam aſſeuerat Ganyme-

Poetica eadẽ ac philoſophia.

Ganymedis fabula varie accepta.

Quid per Ganymedem intelligimus.

Vnde Emblema dictum.

dem non corporis, sed animi gratia à Ioue in Olympũ fuisse raptum. Cuius quidem rei & testimoniũ ex ipso nomine colligamus licet. Habetur enim alicubi apud Homerum, γάννυται δὲ τ' ἀκόωνlætatur audiendo : & alibi etiam πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς, id est, sapientia plena mente consilia sciens. Ex ambabusigitur his vocibus, non corporis, sed mentis deliciarum nomẽ Ganymedes referens, inter Deos est relatus. Sed dum vacat, hucascribã, verba Philosophi, vt aliquo tandem onere candidatos linguæ Græcæ leuare possim : Ἐπιθυμῶ, δέ σοι, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς ἃ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες τῶν τῆς ψυχῆς φιλίαν θεὶ πλείονος ἢ τῶν τοῦ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται Ζεὺς τοιγὰρ ὅσων μὲν θνητῶν ἰδεῶν μορφῆς ἠράσθη συγγενόμενος, οὐκ αὐτὸς θνητὸς ἦν· ὅσων δὲ ψυχὰς ἀγαθὰς, ἀθανάτους τούτους ἐποίησεν ὧν ἠράσθη· διόσκουροί εἰσι λέγονται καὶ ἄλλοι. καὶ ἐγὼ δή φημι καὶ Γανυμήδους ἀσώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα τοῦ θεοῦ εἰς Ὄλυμπον ἀνενεχθῆναι μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. δῆλα μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ μήδω.

---γάννυται δὲ τ' ἀκόων.

τοῦτο δὲ φράζει ὅτι, ἥδεται δὲ τ' ἀκούων. ἔστι δὲ καὶ ἀλλοδήπου.

---πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

ἐξ ὧν σωματοφυλάκων τόπων ἀλλ' ἀσωμάτου ὀνομασθεὶς ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ἀσωμάτων ἐν θεοῖς τετίμηται. Hæc fermè Xenophon. Facillimum mihi esset repetere agalmatis historiam, nisi fallor, à Plinio, qui sic habet lib. 34. cap. 8. Leocras aquilã sentientem quid recipiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus, etiam per vestem, &c. perindéque facilè ex Homeri scholiaste ad 4. Iliados. Sed quid opus in tantillo libro tam multis? Cæterùm raptum eiusmodi Alciatus traducit ad eos, qui pia cogitatione, & ardenti affectu animi, Dei quasi domicilium penetrant, támque sibi placent in iis quæ Deo grata sunt, vt in hac etiã vita nonnihil æternæ beatitudinis deliciarũ experiantur. Ab hoc non dissentit Homeri scholiastes, ad 4. inquam Iliad. qui Iouis nomine primã intelligentiã πρῶτον νοῦν: Ganymedis verò, eum, qui consiliis diuinis gaudeat, τοῦτο δὲ Γανυμήδης, ὃς ὁ νοῦς ἔχει οἰκεῖον τὸ τοῖς μήδεσι χαίρειν. Hoc penè sensu dixit, Naumachius, vetus poeta, pulcrum esse virginem castam puris semper cogitationibus delectari, Græca perbellè conueniunt huic Ganymedis etymo.

Locus e Plinio.

Iupiter quid.

Felices qui.

Καλὸς μὲν δίμας ἀγνὸν ἔχειν, δόμον ἦτορ ἔχοντα,
Παρθενικοῖς, καθαροῖσιν δ' αἰεὶ μελεδήμασι χαίρειν.

Sed & Grãmatici non modò, quin etiam Philosophi non poſtremi nominis beatos ſeu felices, quos δαιμονας καὶ μακαρίους appellant, nõ alio ſenſu iis id impoſitum nomen putant, quàm quod habeant aliquem cum diis conſenſum. Nam & δαιμονεῖν Ariſtotelis interpretantur ζῆν: nonnulli etiam θεωρεῖν. μακαρίους autem à μὰ, καὶ τῷ χαίρω. Locus Ariſtot. eſt Moral. ad Nicomach. 7. Addo & id pietatis ergò: Ganymedei raptus figmẽtum non Iouis habere flagitiũ, ſed hiſtoriã à qua poſſint ad dei cultũ homines inflãmari. Laudaui meos auctores, certè ἀξιοπίστους, Xenophontem nempe & Euſtathium Homericum interpretem. Sanè noſtri non temerè Hieroglycum aquilæ D. Ioanni trjbuere, vt eius in diuinis rebus acumẽ longè perſpicax & oculatũ vt ita dicam, oſtenderẽt. Vt enim aquila quaſi acula ab acumine dicta eſt, & Homero teſte, ἀετὸς ὀξὺ τατ & δέρκεται ἀθερεαίων πτερυγῶν: ſic diuus ille oculorum acie in altiſſimæ diuinitatis receſſum directa, præ omnibus θεανθρώπου arcana vidit, qua Ebionitarum nefandam hæreſim peſſundedit, & præpetibus pennis euolauit, déque ipſo rerum diuinarum nido pellucidas illas gemmas eſt mutuatus, quæ poſteà oculis hominũ caligantibus veram certamque claritatem afferant. Sed hic me cohibeo, quod id eſſe videam Theologorum penſum. Hiſtoria Ganymedis recenſetur à Suida: ſed nihil ad noſtrum propoſitum ea narratio. Deſino iam, ſi vnum Lactantii Firmiani locum adſcripſero, ex lib. 5. cap. 10. quia ad generale emblematis huius argumẽtum facit: Ad placandum Deum, quem colas, inquit, iis rebus opus eſt, quibus illum gaudere, ac delectari ſcias. Sic fit vt viram colẽtium Deus pro qualitate numinis ſui formet, quoniam religioſiſſimus eſt cultus, imitari.

D. Ioanni aquila Hieroglyphicum cur tributum.

Iouis alite.) Aquilæ πρέσβεσις. Hanc auium reginam appellant, creditque antiquitas eam Ioui tela miniſtrare & fulmen. Horatius 4. Carm. *Qualem miniſtrum fulminis alitem*

Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permiſit expertus fidelem Iuppiter in Ganymede flauo.

Auium regina aquila, & Iouiales.

Phornutus eam Ioui eſſe ſacram vult, quòd volãdi pernicitate aliis auibus excellat. ἱερὸς δ' ὄρνις, inquit, διότι ὁ ἀετὸς λέγεται εἶναι, διὰ τὸ ὀξύτατον τοῦτον εἶναι τῶν ἄλλων πτηνῶν. Lege Plinium libr. 10. cap. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 17. Hieroglyphicôn. Sunt qui aliò conuertunt aquilam: nauem enim intelligunt, cuius inſigne aquila eſſet, aut legionem militum, qua legione raptus eſſe putatur. Lactant lib. 1. c. 10. Fulgẽtius Mythologic. 1.

Hom. Iliad. *Puerum Iliacum.*) Ganymedem, ab Ilio Troiæ ciuitate, qui Troem patrem habuit Troiæ regem: & à Poetis dicitur ab aquila raptus & in cœlum sublatus, vt deorum præficeretur aqualiculis. Martialis lib. I.

Æthereas aquila puerum portante per auras,
Illæsum tumidis vnguibus hæsit onus.

Puerilis simplicitatis Deo gratæ. *Quisne Iouem talem puerili, &c.*) Puerilem simplicitatẽ, id est, innocentiam & mentis puritatem Deo gratissimã esse passim testantur sacræ literæ. Quò illud sacri oraculi referendũ: *Sinite paruuli ad me veniant.* &, Nisi efficiamini sicut paruuli &c.

Homerus cur Mœonius dictus. *Mœonius finxerit vnde senex.*) Homerus qui Mœonius, excugiæ: à Mœone rege, à quo educatus fertur, ita cognominatus. Therſagoras apud Lucianũ in Demost. encomio ita de Homero verba facit: *πατέρα δὲ Μαίονα τὸν Δύδον, ἢ ποταμὸν, ἢ μητέρα * μυαλίπτην φασὶν ἢ νύμφην τῶν ὀρειάδων.*

* *μυαλίπτην.*

Consilium, mens atque Dei, &c.) μυθολογία est, in qua aduertendum, quàm graphicè & commodè Ganymedei nominis vim exprimat. *γάνυμι* enim vel *γάννυμαι*, lætor est: respõdẽque his quæ dixit, Gaudia præstant: & *μήδεα* cõsilia. vnde *γάνυται μήδεσι τοῦ Διός*, Emblematis & figmenti sensũ explanat.

Ganymedis nomen vnde.

Corollarium. FED. MORELLI.

Quid si clausulæ Epigr. Hexameter sic animi causa reponeretur.

Cuius formæ, animique decus det gaudia diuis: numquid stomachum moueret Homero? Imo concineret pulcrius Homericus versibus, Iliad. xx. expressis, quibus sola formæ præstantia Ganymedem ad æthera Iouemque euehendi causa perhibetur:

Τὸν ῥ' αἰνείλατο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν,
Κάλλεος εἵνεκα οἷο.

Id agnoscit Philo Iudæus in I. Fragmento τοῦ θεὶ προνοίας, de prouidẽtia. Quod in Græca editione Germ. & in Latina versione nostra nuper Lutetiæ edita subiectũ libro singulari eiusdem Philonis de septenario num. & festis. Iud. diebus his verbis: *Non vsque adeo vnquam à veritate ab errandum, vt felicem quempiam sceleratorum esse putes, tametsi Croesum opibus superet, & lynceo oculorum perspicuitate, itémque viribus Milonem Crotoniatem anteat licet denique formosior sit Ganymede:*

Quem superi rapuere, Ioui quo pocula ferret,
Ob formæ decus egregium.

Sapientia

Sapientia humana ſtulticia eſt apud Deum.

EMBLEMA V.

QVID dicam? quonam hoc compellem nomine mo- rum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt draco?
Sed ſine vir pedibus, ſummis ſine partibus anguis
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt.
Anguem pedit homo, hominem eructauit & anguis:
Nec finis hominis eſt, initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies, ſed religione carentem,
Terrena tantùm quique curet, indicat.

HOc in monſtro deſignando verbis vſus eſt obſcuris, & ſententiis planè ænigmaticis. Id tamen quicquid ſit, aperto primùm fonte, deinde auctoris conſilio, ſi quidē poſſim commodè, illuſtrare conabor. Totum hoc fermè videtur imitatus ex griphis monoſtichis, & diſticho quodam, quæ in collectaneis epigramm. Græcorum legimus, quæque huc aſcribemus. Sunt autem εἰς ἐχίονα ἱππολέοντα, lib. 4. Anthologiæ, his verbis:

Fons Emblematis.

Ἀνδρόθεν ἐκχέχυθ' ἵππος, ἀνέδραμε δ' ἱππόθεν ἀνήρ.
Ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄτερ, αἶολος ἵππος.
Ἵππος ἐρεύγεται ἄνδρα, ἀνὴρ δ' ἀποπέρδεται ἵππον.
Ἵππος ἔην ἀκέφαλος, ἀνὴρ δ' ἀτέλεστος ἔκειτο,
Ὄφρα φύσις παίζουσα δυοῖν ἐνεκέντρισεν ἵππῳ,

ad verbum ſic effertur:

Ex viro deſcendit equus, aſcendit autem de equo vir.
Vir ſine pedibus, ſine capite autem celer equus.
Equus ructat virum, vir autem pedit equum.
Equus non habebat caput, vir autem carebat fine:
*Sed hunc natura ludens acri equo * inſerit.*

Quid hoc monſtro intelligatur.

Hoc informi monſtro, quod nec omninò formam humanam, nec omninò ſerpentinam figuram habeat', natura quidem duplici, quódque necdum certam appellationem ſortiri poſſit, ii notantur, qui anima rationis participe à Deo informati, terrena tantùm ſapiunt: & neglecta conditione ſui meliore, humi repunt, in naturámque belluinam degenerant. Monſtrum enim, vt hic exprimitur, in hominem non deſinit, nec eſt feræ principium: non enim finem ſpectant Epicurei homines, propter quem homini ſit conceſſa ratio, qua miſerè abutuntur, eámque ſpontanea quadam & exitioſa ignoratione inficiunt. Tales fuerunt rigidi illi Philoſophiæ ſatellites, qui cùm perpetuò dogmatis ſapientiæ veteris, & ſibi parùm conſtantis adhæſerint, nihil aliud ſpirarūt quàm quæ terræ ſunt, tametſi vnum illis videretur eſſe ſtudiū cœleſtia diuináque contemplandi: quos ideò exagitat vir ſanctiſſimus Auguſtin. libris De ciuit. Dei, Lactantius, Euſebius, & alii multi. Opinor autem hic Alciatum exempli cauſa Cecropem appoſuiſſe, nec quidem ab re. Ille enim primus idolorum cultu totam Græciam imbuit, primus Iouem inuocauit, ſimulacrorū vſum induxit, aras conſtruxit & ſacra diis fecit (teſte Euſebio, Herodoto, & pluribus aliis) quæ omnia ante ea tempora omninò fuerant inaudita. Quòd

Epicurei.

Philoſophi.

Cicrops biformis.

vero primus inter marem & feminam certa connubia dicatur instituisse, quæ ante vaga essent & incerta, διφυὴς, id est biformis, est nominatus. Hinc que colligere licet mũdi sapientiam, quam technis & præstigiis satanicis inuexere priores illi Principes, meram fuisse stultitiam, cùm perspicuum sit eam longè desciuisse ab institutis illis priscorum patrum, qui leges diuinas à Noëo, & eius meliori posteritate hauserant. Hos itaque vafros, & religionis expertes, quibus tantùm curæ terrena sunt, & quorum Deus venter est, ex hominum albo reiicimus. Neque enim hominum appellatione digni sunt, quãquam planum sit eos rationis, doctrinæ melioris & humanitatis haud expertes fuisse: nam ea re caruerunt, qua sola differt homo à reliquis animantibus, id est religione, in qua certè nos hominis summum bonum constituimus. Quanquam enim homo sit verà & expressa Dei imago, si tamen sic se abiiciat atque prosternat, vt opificem Deum ignoret in belluarum numerum merito est aggregandus. Id porrò totum potest conuerti in profligatos, & perditos huius seculi δυσὲς, & voluptarios Epicuri assectatores, qui neglecta futuri boni spe, suas omnes cogitationes abiecerunt in id modò quod adest, quodque præsens est. Id quidem ego argumentum nõ inuitus explicarem copiosè: sed satius est vt breuius contraham, si studiosum quemque admonuero, id commodiùs repeti posse à Lactantianis Institutionibus, maximéque lib. 2. cap 3. & sequent. item lib. 3. cap. 10. lib. 5. cap. 15. & iis quæ sequuntur, vt denique lib. 6. capitib. 1. 7. 9.

Quam maximè re homo à multis animalibus differt.

Athei.

Quid dicam? quonam, &c.) Quæ noua sunt, stupenda, aut admirationis aliquid præ se ferunt, vt quæ à cõmuni rerum natura sunt aliena, describi ferè solent quibusdam verborũ subobscuris ambagibus & rerum inuolucris, vt hic fit ab Alciato in mõstri huius periphrasi. Totum certè σκαῦσιχον, vti periculosæ plenum aleæ doctis visum, mihi quidem non potuit non videri per obscurum. Quòd si rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tentaui tamen quid hac in parte vires alioqui imbecilles possent, & aliis tradidi lampada, vt maiore tandem industria diligentiam aliquam nostram obscurent.

Obscura obscuris descripta.

Quæ dum interea meditor, fortassè non malè vno claudam prouerbio, quod hic obscurè proponitur. Id igitur prouerbium vsurparunt duo ecclesiæ Christianæ lumina, Nazianzenus Gregorius, & Chrysostomus. Ille quidem in epistolis sic, πεζὴν σέργειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένουσαν, pedestrem

amplexari, humique manentem philosophiam. Idem Monodia in Basilium, ὧν ἀνδραποδώδης καὶ κάτω νενευκὼς ὁ βίος: quorum vita seruilis est, qualis mancipiorum & humum spectans. Sic Chrysostomus adhortatur, humi repentes cogitationes erigamus, ἵνα τὰς χαμαὶ συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν. Mitto enim quod de paganorum studio multi è nostris tradiderunt, quos alicubi Theodoretus χαμαιζήλους καὶ ἑπιγείους appellat: id est, rerum caducarum & humi repentium studiis addictos. Sed Lactantiana quædam lucem huic loco afferent, meo quidem iudicio, ex cap. 3. lib. 2. Quos homines (de philosophis loquitur) philosophus ac poëta Lucretius grauiter accusat, tanquam humiles & abiectos, qui contra naturæ suæ rationem ad venerãda terrena se prosternant. ait enim.

Et facium animos humiles formidine Diuum
Depressosque premunt ad terram. alio loco sic idem.
Nec pietas ulla est, velatum saepe videri
Vertier ad lapidem, atque omnes accedere ad aras,
Nec procumbere humi prostratum, &c.

Paulopòst, Non oportet sublimes & excelsos animos aduocari, atque in terram premi, sed nihil aliud, quàm cælestia cogitare.

Biforme, quod non est homo, &c.) Secundi hi quique versiculi senarii sunt trimetri Iambici. Obiter admoneo hic confundi virum & hominem, draconem cum angue siue serpente, &c. quæ ænigmatum lex est. Adhæc obscuris verbis de industria videtur vsus, vt rem abstrusam, & quasi recõditam insculpere potius quam delineare videatur.

Pedere & eructare obscœna verba.

Anguem pedit homo, &c.) Hic Græcorum more non absumit vocalem, quæ in cæsura hac remanet integra, idque ferè fit rei difficultatis aut grauitatis ostendendæ ergò. Cæterùm nouè videtur vsus his verbis, pedit, &, eructauit, quæ vim magnã habent ad demonstrandã monstri huius obscœnitatem. Rem enim turpem turpia verba decent.

Pedit eructauit.) Duo verba posita κατ' ἀπίθανον, atqui anguem pedit homo nouè & insolenter dictum, ob monstri quod proponit insolentiam. Ita hominem eructauit anguis, vt rem prodigiosam quoquo modo effingeret. Eructare nihil aliud est quam efferre, aut egerere. Eructare, quo sensu dixit Catullus:

In pede stans fixo carmina ructat hians.

Et Luciliusapud Horatium, ducentos versus stans pede in vno eructabat. Porrò, Serpens inter significationes alias turpium voluptatum & molliũ illecebrarum notam esse didicimus aliunde. Interea, quandoquidem Alciatus noster in mõstro tam informi efficiendo primùm hæserit, vti rẽ nouam & insolentem planéque stupendam expressurus, nescio an huc conferre ausim Lybicam illam fabulam quam Chrysostomus Dion retulit oratione quinta. Sed cum nihil in narrando Periculi, non patiar studiosos ea defraudari. Ait igitur esse in Lybia ferarum genus ex promiscuo belluarũ diuersi generis coitu, sæuum admodum & ferox circa Syrteis imprimis versari, monstri faciem esse muliebri corpore certè formoso, papillis tumentibus, toro pectore ac ceruice pulcherrima, cutis calore admodũ nitido: reliquis partibus corporis horridis, & squẽmarum scabritie asperis, infernè demum in longum anguem desinentibus. Feras esse omnium velocissimas ait, vt nemo sit adeo alacer, qui earum insultus effugerit. Animalia cætera quotquot nactæ fuerint, per vim assequuntur, tandémque opprimunt: vnum hominẽ modo blanditiis adoriri, & præstigiis implicare. Cætera Dion. At quia superiore cõmentario conatus sum inuentionem carminis Alciatini expiscari, ficuti feci passim, & ex quodá auctore vetere: addo & hoc, apud Ælianum lib. 9. de varia hist. antiquissimum quendam virũ in Ausonia fuisse olim nomine Marem, cuius anterior facies hominis esset posterior equi: Græcis est ἱππάνθρωπος. Causam autem naturæ duplicis in id confert, quod primus equũ ascenderit.

Locus Chrysostomi Dionis de monstro quodam Lybia.

Nec finis hominis est, &c.) Non desinit in hominem, quòd finem non spectet, cuius maximè causa condirus homo sit: nec habet feræ principium, quòd primò anima rationis participe donatum à Deo sit, vt omnibus aliis animalibus excelleret, sicuti copiosa disputatione Cicero 1. De legib.

Sic olim Cecrops, &c.) Cecrops regionis Atticæ rex primus, qui Athenarum arcem extruxit. hinc Cecropidæ Athenienses. Pausanias ait eum διφυῆ, hoc est, naturæ duplices, superiori parte viri, inferiori feræ, quòd coniugia primùm instituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod superiùs attigi, de superstitione nimirùm, & idolomania, quam primus illic dicitur induxisse. Lege D. Aug. de ciuitat. cap. 8. libro 18. Iustin. lib. 2.

Plin. 7. cap. 56. Cecrops rex Atheniensium.

Frerzes in Cassandram Lycophronis, Cecropem ait biformem nominatum, quòd ex draconis dentibus egressus sit: vel

Cecrops biformis.

quod duorum hominum magnitudinis esset: vel duarum linguarum peritus, Ægyptiacè nimirum & Græcè: aut, vt est in fabulis, quòd superiores hominis partes, inferiores autem draconis habuerit: quod quidem ἀλληγορικῶς Demosthenes interpretatus dixit, illum robore, similem draconi fuisse, homini mente. Existimat tamen ideò Tretzes eum optimum regem extitisse, quippe qui hominum ferocitatem omnem de medio sustulerit: vel quòd primus mulieres, quæ more ferarum coibant, promiscuè ad certa coniugia reuocarit, sicque nefandos concubitus & belluinos abolerit.

Doctis Athenis.] Doctis, μεταφορᾷ epitheti Doctas posuit, propter celebratissimam toto orbe scholam. Hinc enim magni Oratores, hinc Rhetores, hinc Sophistæ, hinc clari denique legum latores. Plutarchus huius epitheti vim expressit commentario, πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Reuera hæc verbis, inquit, multarum etiam aliarum mater, artiúmque benigna parens, quarum alias prima reperit, inque lucem misit, aliis honorem, vim, incrementa contulit. Græcè verò sic: πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἥδε μήτηρ καὶ τροφὸς δικαίως τεχνῶν γέγονε, τὰς μὲν δι' εὑρεσίν τινα καὶ ἀναφάνασα πρώτη· ταῖς δὲ δύναμιν προσθεῖσα καὶ πλοῦτον καὶ αὔξησιν. Cicero 1. de Oratore, omnium doctrinarum inuentrices Athenas appellat. Sic idem pro Flacco: Adsunt Atheniensis, vnde humanitas, doctrina religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Hæc sunt præclara certè & antiqua vrbis Athenarum elogia. Sed occurrunt etiã aliorum quorundã non pœnitendã testimonia, sic enim Velleius Paterculus ad finem 1. hist. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquentiæ, quàm vniuersa Græcia, operibúsque floruit, adeò vt corpora gẽtis illius separata sint in alias ciuitates. Ingenium verò solis Athenienſium muris clausa existimes. Apuleius enim 10. Asini aurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Atheniẽses & catosillos, & omnis sciẽtiæ magistros. Idem Apolog. 1. apud Athenienses cattos Melecides fatuus. Et Iustin. lib. 5. Athenas vocat patriam communem eloquentiæ. Lib. 2. idem scripserat, litteras certas ac facundiam, & ordinem ciuilem, disciplinæ veluti templum Athenis. Mamertin. oratione panegyric. quam Iuliano dictã volunt: Ipsæ illæ bonarum artium magistræ & inuentrices Athenæ. Quid enim transiliam cum aliis quam plurimis Cassiodorum, qui lib. 12. Variarum, epist. 15. Athenas se-

Latinas Abecedarium.

dem esse sapientium dictas antiquis ait?

Sic & gigantes, &c.) Gigantes terrigenæ dicuntur à Poetis, id est, terræ filii, vt vi nominis intelligitur, γῆ, terra, γίνομαι, fio, nascor. vel, ἀπὸ τὸ ἐκ γῆς εἶναι, quasi ἐκ γῆς γεγενημένοι. fuerunt autem staturæ admirabilis, quorum pedes in serpentum volumina desinebant, iique in Deorum perniciem nati putabantur: cum quibus pugnare ausi, fulmine concussi sunt. Pugnam hanc attigit Pindarus in Nemeion. Huius figmenti rationem Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quosdam impios, qui Deos negligerent aut etiam negarent: quorum pedes in Draconum volumina desiisse aiunt, quòd nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ gressu ad inferna mergente. Macrob. Saturnal. 1. Virgilius in opusculo de Ætna:

His natura sua est alvo tenus, ima per omnes
Squammeus intortus sinuat vestigia serpens.

Multa de Gigantum ortu & pugnis, Diodorus lib. 4. & 5. Anguinei & anguipedes vocantur à Poetis: quod mihi revocat in memoriam veteres statuas; quibus gigantum formæ obtortis cruribus conspiciebantur, quodque Lampridius retulit in Commodo: eum nempe quod obtortis cruribus esset vbicumque nactus sagittis ex libidine solitum configere, eósque draconteos appellitare. Quod epimythion hexasticho complexus est Bartholom. Anulus in picta Poesi: hunc enim scriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutum, citare nihil verebor: *Gigantes anguipedes.*

Tale giganteum legitur genus, vt nihil aliud
Cogitet, ac spernat, vel neget esse Deum:
Et tantum, quantum sensu exteriore movetur,
Commodat ad præsens se, vel ad id quod adest.
Hoc genus anguipedum mythici finxere Poetæ,
Quorum affectus humi (segnis ad alta) repat.

Si vacat, lege Pierium Valerianum l. 16. & 25. Hieroglyphic. Missos facio, qui multi multa de Gigantibus, quorũ alii fuisse negant, quidam contrà & certè plures, non enim vacat sublegere quæ de gigantibus tradunt Herod. in Clio. Plin. 7. c. 16. Solin. cap. 5. tantùm admonuisse sat est. Ego quidem facilè mihi persuaserim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbaram & impiam gentem, quæ sub hominis figura feritatem exerceret, à quibus honestarũ rerum inducta fuerit ἀπάτη, quales describũtur à Poetis Cyclopes, Læstrygones, aliiq.

qui ferinis moribus vagabantur, insontes & probos quosque impunè lædebant, nullam diuini humanique iuris rationem habebant.

Hæc Vafrum species, &c.) ἐπιμύθιον, seu figmenti sententia.

Vafer. *Vafrum.*) Vafrum callidum, & quasi valde afrum. Nonius. Cicero De repub,3.Non sunt in disputando vafri, non veteratores,non malitiosi.

Religione carentem.) In qua tamen summũ hominis bonum esse liquido constat: cetera enim quæ putantur esse hominis propria,in ceteris quoque animalibus deprehenduntur. Religio sola differentes homines à beluis facit, quam qui non admittit, alienus à natura hominis, vitam pecudum sub humana specie viuit. Lactant.lib.2 cap 3.& lib.3.cap.10.& de ira Dei,cap.7. & 8 Notabo ad extremum humanam sapientiam (quæ apud Deum stultitia dicitur D. Paulo) hic potissimùm reprehendi, quippè quæ religione caruerit. Vult Lactantius vnam cum altera, id est, religionem cum sapientia inseparabili nexu colligari, in quibus hominis officium, & veritatem omnem inclusam esse colligat Religio enim, quæ sine sapientia sit,non religio, sed superstitio putanda est: sapiẽtia verò sine religione, mera est stultitia, de qua est illud Prophetæ: Perdam sapiẽtiam sapientum,& prudentiam prudentum reprobabo: & D.Pauli,1.Cor.1. & 3. cap. Et hæc quidem multa satis. Vnum id adiecero πρὸς ἐν αἴνιγμα obscuri alioqui carminis. Hic sanè typus perquam elegans veteratorum quorundam, quos Mechiauellitas non malè vocitamus vt qui impuram & impiam Machiauelli doctrinam mordicus teneant, & ab eius præscriptis non discedant Gens omninò Deo,piisque hominibus inuisa, vt quæ sit ad religionis omnis nata contemptum, & ad hominum perniciem quasi ab inferis excitata. Quid enim aliud spirat aut sperat, quàm vt indicatur pierati,omnique adeò virtuti probrosum exsilium? laxentur habenæ fraudibus & latrociniis? faueatur compendiis fisci, miseráque plebecula deglubatur? Itaque iam agnoscitis apertius, Philologi Christiani, cui monstro similes sese præstent immanes illi ἄθεοι, quales aulici quidam funestissimi,nefandissimique, digni qui in Morboniũ concedant, vel vt Seianus sub Tiberio, aut sub Alexandro Seuero Turinus quidam,dignum exitium sortiantur.

Religione carentem. *Religio hominis propria.*

Humana sapientia cur stultitia dicatur. *Lib.3.c.11.*

Esa.29. *Abd.1.*

Machiauellitæ quales.

Terrena tantum quisque curet,indicat.) Concinit huic Lactantii loco ex 3.lib.diuinar,instit.cap.12. Beata vita quã Philosophi

quæſiuerunt ſemper, & quærunt, ſiue in cultu Deorum, ſiue in Philoſophia, nulla eſt, ideóque ab iis non potuit reperiri, quia ſummum bonum nõ in ſummo quæſiuerunt, ſed in imo. Quid eſt autem ſummum, niſi certum, & Deus, vnde animus oritur? Idem ad rem propius lib. 6. cap. 1. Nihil ſapiunt niſi terram, inquit, bonáque & mala ſolius corporis ſenſu, & voluptate perpendunt. Huius arbitrio vt religionem ponderant, ſic totius vitæ ſuæ acta diſponunt. Hæc ille. Verùm & Geor. Piſides, auctor Græcus, ſuis de mundi fabrica verſibus alludere huc mihi videtur, quo loco in Philoſophos, & Proclum maximè inuehit.

Θ᾽σοις λαβεῖν χωρῦσιν, ὐχ ὅ Ζεὺς ἔχῃς:
Ἀλλ᾽ ὦ σοφιστὰ Πρόκλε, τὴν κάτω λόγων
Ὁ᾽ πολλὰ βροντῆ ἐκ νέφων λοξοδρόμων.

Quos ſic eleganter reddidit Fed. Morellus, Profeſſor Reg. Græcè, Latinéque doctus:

Quantùm valent, vt hauriant, non quantùm habes,
Sophiſta Procle, vocem humi ſerpentium
Multum intonans è flexuoſis nubibus.

Porrò ad ſenſum emblematis Lactantiana hæc lib. 2. cap. 19. Quiſquis animam ſuam, cuius origo de cœlo eſt, ad inferna « & ima proſtrauerit eò cadat quò ſe ipſe deiecerit, ideóque « oportet rationis & ſtatus ſui memorem, non niſi ad ſuperna « niti ſemper ac tendere, quod qui fecerit, hic planè ſapiens, « hic iuſtus, hic cœlo, deóque dignus iudicabitur, quem ſuus « parens non humilem, nec ad terram more quadrupedum « abiectum, nec ſtantem potiùs ac rectũ, ſicut cùm fecit agno- « uerit, Idem lib. 3. cap. 27. Deus ſolus poteſt honorare virtutem, « quam qui non appetunt, nec religionem tenent, cui æterna « vita ſubiacet: profectò neque virtutis vim ſciunt, cuius præ- « mium ignorant; neque in cælum ſpectant, quod ipſi ſe facere « putant, cùm res non inueſtigabiles quærunt, quia ratio in cæ- « lum ſpectans, nulla eſt alia, niſi aut religione ſuſcipere, aut « animam ſuam immortalem eſſe credere. Vnde & lib. 4. c. 28. « initio, & de ira Dei, cap. 22. ſine religione, aut immanitate « belluis, aut ſtultitia pecudibus adæquamur: in ſola enim re- « ligione, i. in ſolius Dei ſummi notione ſapientia eſt. Et non minus diſertè in Philoſophos, lib. 6. cap. 6.

Ficta religio.

EMBLEMA VI.

REGALI residens meretrix pulcherrima ſella,
Purpureo inſignem geſtat honore peplum.
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba iacet.
Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
Et ficta ſtolidas religione capit.

QVàm variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quámque obliquis interpretationibus contorqueant, & ad ſuos affectus accommodent, vt potè odio partium laborantes, certè recenſere pudet. Quanquam enim ſalua fide & pudore, aliorum ſententias in medium afferre poſſem, ne cui

tamen ſtomachum moueam, tutius eſſe iudico veterùm hominum doctrinam potiùs, quàm nouorum placita conſectari. Id ex D. Ioannis ἀποκαλύψεως 17. ſumptum eſſe clarum eſt: quod quidem de mentita religionis obſeruatione, & veræ pietati oppoſita intelligitur. Ea eſt collectio reproborum, quæ meretrix dicitur, quòd Deo rerum omnium auctore neglecto, & vero ſponſo Ieſu ſeruatore, impuro, illicito & nouo quodam cultu, id eſt, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili beluæ dicitur inſidere. Aureum poculum manu tenet, id eſt, hypocriſim perſequitur, quæ diſſimulatis vitiis, & ſapientiæ fucatæ auro, pietatis veræ prætextu, quam plurimis imponit, qui ebrietate plus quam fanatica correpti, miſere præcipites in ima ruunt. D. Auguſtinus, lib. 20. De ciuitate Dei, itidem planè hunc locum interpretatur: Quæ ſit iſta beſtia, inquit, quanuis ſit diligentiùs inquirendum, non tamen abhorret à fide recta, vt ipſa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fideli & ciuitati Dei. Imago verò eius, ſimulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus, qui velut fidem profitentur, & infideliter viuunt. Fingunt enim ſe eſſe quod non ſunt, vocantúrque non veraci effigie, ſed fallaci imagine, Chriſtiani. Hactenus ille. Calix aureus adagii vice vſurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, vt qui volumen Philoſophi neſciunt, ſub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquentia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerunt, peſſimorum dogmatum ſermones mortiferos, id eſt, venenum in calicem aureum infuderunt. Lubens equidem huc referrẽ, quæ in eam ipſam rem cõmentati ſunt nonnulli è neotericis viri certe eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctorum recentium fluuiis meos agellos tam ſæpe irrigare iam non eſt animus, ne quis philologus mihi pro ſuo iure diem dicat: quòd longè pulchrius ſit (vt Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quàm riuulos conſectari. At vt ad rem propiùs: Promptum quidem id nobis, verúmque eſſe conſtat: *decipimur ſpecie recti*. Nam vt prudentiam malitia, & temperantiam immanitas in voluptatibus aſpernandis, & magnitudinem animi ſuperbia in animis extollendis, & deſpicientia in contemnendis honoribus, & liberalitatem effuſio, & fortitudinem audacia: ſic ſuperſtitionem religio imitatur. Vt enim olim apud Græcos

Falſæ religio qua.

Aureum poculum.

Virtutum vitia imitantur.

Pseudosophi. nonnulli Philosophi pallio barbáque promissa raram quandam sapientiam pollicebantur, semperque habebant in ore libertatem & honesti studium, cum ex iis longè multi vitiis plusquam vulgaribus, planéque seruilibus laborarent: Vtque

Pharisæi. apud Iudæos Pharisæi & Essæi tristi vultu, latis phylacteriis, & cultu quodam fucato, apud imperitum & rude vulgus venabantur sanctitatis opinionem: ita etiam, quod dicere nos admodum pudet & tædet; sed dicendum tamen, inter Chri-

Pseudo-Christiani. stianos homines fuere iam olim, & adhuc hodie sunt, reuera nimis multi, qui suis præstigiis fictáque doctrina imperitos homines inescant, quibus errorum quam poculo miserrimè & fallacissimè imponunt: iúque tandem facti ebrii, erronea persuasione tanquã mente capti, purissimos veræ & simplicis doctrinæ fontes aspernantur, & ita insanientes ad belluæ nutum sese totos componunt, vt nunquam postea de commutando vitæ misero statu cogitent. Cetertim id minimè possum transilire, non temerè sub Babylonis nomine, spurcitiem omnem, & tetram libidinem intelligi, quæ non modo corporum fuit commistione, sed & animorum fœda & scelesta cõspiratione, qualis quæ vel læua superstitione, aut simulatione cultus, vel denique nefanda hæresi committitur. Missa facio quæ auctores veteres de Babyloniis retulerunt: apud quos more patrio mulieres cùm hospitibus congredi solitæ essent, accepto inde flagitii turpissimo præmio, ait Q. Curtius lib. 7 Idem retulit Strabo Geographiæ. 16. & Herot. in Clio: quæ

Babylon meretrix. quia turpicula sunt, referre iam pudet. Ex quo D. Hieronymus Babylonem meretricem appellat in epistolis: cùm inquit, apud Babylonẽ versarer, essemque purpuratæ meretricis colonus, &c. Eadem loquendi figura vsus est in Catalogo, vbi Romam ait à D. Petro Epist priore, cap. 5. Babylonis appellatam nomine. Meminit & locis aliis, vt in Esaiam cap. 14. & 47. sic & septimius Tertullian. aduersus Marcionem, & aduersus Iudæos. Potest huc etiam conferri Isichii locus lib. 5. in Leuitic, quo disertè ait, quæcunque cultus idolorum imputantur, figuram meretricis insumpsisse.

Qua vitia maxime pernicioſa. *Regali residens, &c.*] Adiuncta sunt maiestatis & regiæ cuiusdam magnificentiæ Turpitudo & impuritas regio in solio locum habet, qui soli virtuti debebatur. At nulla vitia præsentiorem inuehunt perniciem, quàm quæ splendoris & honesti veste teguntur. Sedere enim in Hieroglyph. maiestatem & augustum honorem exprimit, vt est à Pierio relatum lib. 43.

Veſtis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hieroglyphic. *Purpura.*

Peplum.] Sacrum & ſolemne veſtimentum. Prouerbium hinc fluxit, Peplo dignus, ab Ariſtoph. deductum, de ſtrenuo & inſigni quodam viro. Suidas tamen pepium ait eſſe ἱμάτιον γυναικεῖον καὶ ποικίλον, οὗ ἀπεπλός τις ὢν. *Peplum.*

Latices.] Latex, quod intra aliquid lateat. dictus humor quiuis. Hîc vinum ſacrum, vt apud Virgil. in 4.

—— latices nigreſcere ſacros.

Illice forma.] Illiciente & ſeducente. Illicere eſt illaqueare. Nonius. vel illice. ab illex, id eſt, ſine lege. Plaut. Lectus illex eſt, eſca meretrix.

Capit.) Decipit & allicit. Virgil. 1. Geor.

—— neque inſidiis noctis capiere ſerena.

Cicero 3. Offic. ex veterum legum formula: Nam quanti verba illa, Vti ne propter te fidémve tuam captus, fraudatúſve ſim. Et in iure ſæpe, capere pro decipere: vt, Non capitur qui ius publicum ſequitur, l. 116. de reg. iur. D. Sæpe etiam titulo de Minorib. vt l. 3 l. 11 & l. 12. hinc captionem accipi pro fraudatione, fallacia, damno, non rarò reperimus, l. 1. de in integrum reſtituit. l. 1. in fin. de vacat. mun. l. 3. de coll. bon. D. Et captioſum pro fallaci atque damnoſo, l. 41. de vſucap. vt & aliquot locis aliis.

Non tibi, sed religioni.

EMBLEMA VII.

ISIDIS *effigiem tardus gestabat asellus,*
Pando verenda dorso habens mysteria.
Obuius ergo Deam quisquis reuerenter adorat,
Piásque genibus concipit flexis preces.
Ast asinus tantum præstari credit honorem
Sibi, & intumescit, admodum superbiens:
Donec eum flagris compescens, dixit agaso,
Non es Deus tu, asselle, sed Deum vehis.

Sacerdotes honore afficiendi.

SAcerdotes, Episcopi, & qui rebus sacris præsunt in honore sunt habendi, ob id maximè, quòd sacris præsint, quorũ sunt administri, licet interdum aut vitiis plusquam vulgari

bus implicati, aut ignari & ſtupidi habeantur. Hi verò vt ſuũ munus & officium curare vel maximè debent, ſic quantam dignitatem ſuſtineant, ipſos ſubinde animo ſecum reputare par eſt: Meminerint tamen ſe homines eſſe, nec ſibi arrogent impenſiùs, quòd tantum miniſterium gerant, & rerũ diuinarum curam quaſi humeris impoſitam habeãt, ne, vt aſinus audiuit, Non es Deus, ſed Deum fers; illi audiant: Non vobis hæc, ſed Deo ſoli omnis eſt tribuẽda gloria. Itidem dici poteſt de præfectis Imperatorum aliorúmque principum cùm populatem applauſum excipiunt audacius quàm par eſt in prouinciis, in quibus vicem regiam obtineant. Sic enim adeò modeſtè, támque circunſpectè ſeſe gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil ipſius Principis laudi vel minimum detrahant, & ſe interea norint quales ſunt. Eſt enim operæ pretium τὸς ἐν ἀξιώμασι πεμφθέντας γινώσκειν, ὅτι ἀνθρωποί εἰσιν. Succurrit mihi exemplũ nobile Cornelii Galli Ægypti prouinciæ præfecti, is quia ſeſe geſſiſſet inſolentiùs, multáque flagitiosè feciſſet, ſtatuas etiam ſibi locari paſſus & Pyramides in altũ tolli, quibus à ſe geſta cõtinerentur; accuſatus eſt à Valerio Largo: cognitioni præfuit Auguſtus: ignominia notatus eſt Gallus, vetuítque Cæſar ne reus prouinciam poſtea obtineret. Retulit Dion. lib. 53. Huic penè ſimile quod narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone; qui procurator Aſiæ ſub Tiberio accuſatus eſt in ſenatu à prouincialibus, quòd vim prætoris vſurpaſſet, militúmque manu ad comitatum vſus eſſet: itaque conuictus, in exilium pulſus eſt. Laudatur à Plutarcho Vticenſis Cato, quòd quæſtor factus, ſcribarum, officiorum, aliorúmque generis eiuſdem, minuerit eam prærogatiuam, quam longo tempore vſurpauerant: iuſſit enim miniſtros non magiſtros ſe eſſe meminiſſent. Sumptum eſt Emblema ex Gabriæ apologis. Sic enim ille:

Præfecti miniſtri Principum

Fons Emblematis.

ὄνος ὀνὸς πάρῆγεν ἀργυροῦν βρέτας,
ὅπερ σεβαστὸν πᾶς τις αὖ προσκυνεῖ,
τύφῳ δ' ἐπαρθεὶς, μὴ θέλων μὲν ὢν ὄνος,
ἤκουσεν, ὦ θεὸς σὺ, τὸν θεὸν δ' ἄφες.

Qui verſiculi quoniam commodè (ſed παραφραστικῶς) redditi ſunt à Gabriele Faërno Cremonenſi, conferã huc perlibẽter:

Simulacrum aſellus baiulans argenteum,
Cum id tranſeuntes flexo adorarent genu,
Sui hoc honoris gratia eſt fieri ratus:
Iámque inſolenti elatus arrogantia

Nolebat ambulare, donec aspero
Probè dolatus fuste clunes, audiit?
O stulte, nonès tu Deus, sed fers Deum.

SE NORIT HOMINEM, QVI MAGISTRATVM GERIT.

Fabulæ huius rationem vno disticho complexus est Ioan. Mercerus, Hebrææ linguæ Doctor Regius! quod memini ab eodem non semel in suggestu obiter dictum:

Quid sibe vult asinus tergo mysteria portans?
Indoctos videas sæpe præsse sacris.

Qui per asini symbolum veteres intellexerint.

Non erit à re alienum, si adiecero, asinum à veteribus Ægyptiis sapientiæ, fortitudinis, laboris indefessi, & frugalitatis esse symbolum. Qui enim sapientiæ sit operam daturus, eum oportet victu esse tenui, omnia quæ in vitam humanam cadere possunt, æquo ferre animo, neque ad vllam excandescentiã aut contumeliam sese conuertere, animo esse patuum, simplicem & inopem, vt asinus est, qui nullum inter carduos & lactucas discrimen faciat: nullum denique sit onus quod detrectet: & vbi opus fuerit, pro boue terrã proscindat, sitque totius humanæ commoditatis assiduus minister, vt etiã quod adagio dicitur portare mysteria compellatur. Lege Pierium Hieroglyph. lib. 2. Et huc quidem mihi meditanti, succurrit illa mordax & acuta Cornelii Agrippæ declamatio, quam De scientiarum vanitate inscripsit, ad cuius finem adiunxit Asini encomium. de quo homine quid omninò sentiam, nihil habeo necesse dicere: nisi quòd cum in litteras declamitauit, videri voluit egregiè literatus: quanquam tamen non minùs apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè sollers in vanitate artium insectãda. Non possum præterire locum è Panegyrico Pliniano longè præclarum: Princeps (ait) vt se hominibus imperare norit. ita se ipsum hominem quoque esse cogitet. Itaque voces & laudationes quæ numini soli debentur, tanquam putidissimas assentationes oderit. Hæc ille.

Asini encomium per Cornelium Agrippam.

Isis.

Isidis effigiem, &c.) Isis vxor Osiridis, Ægyptia dea, inuenit hordei segetem, vnde & Ceres appellatur. Eadem autem quæ Io, de qua Ouid. 1. Metamorph. Diodor. lib. 1. cap. 2. Cuius & meminit D. Augustin. lib. 8. cap. vlt. aliisque locis. Lactant. 1. cap. 11. & 15. quídque ea significetur, enarrat Macrob. cap. 20. primi Saturn. & postremo Lilius Gyrald. Syntagmate 12.

Pando dorso.] Reflexo, curuo, propter impositum onus. Ouid. 4. Metamor. *Sustinet; & pando non fortiter haret asello.* Idem 1. Fastor.

Venerat & senior pando Silenus asello. & 3.
Vtque piger pandi tergo residebat aselli.

Item 2. Amor. *Currit in immensum panda carina solum*, & naues pandæ dicuntur Lucretio lib. 5. id est curuæ, quod est Epitheton solemne:

Tum mare velivolum florebat nauibus pandis

Verenda.] Honoribus diuinis afficienda. Ouid. 9. Metam. de Hercule flammis exusto.,

----maiorque videri
Cœpit, & augusta fieri grauitate verendus.

Habens mysteria.] Alludit ad paræmiam, ὄνυ & ἄγων μυστήρια. *Mysteria.* Sunt autem mysteria arcana quædam vulgo minimè committenda, & iis tantùm cognita, qui iisdem sacris initiantur: ἀπὸ τοῦ μυεῖν τὸ στόμα, ab ore obsignando. omnibus enim mysteriis silentii fides debetur. De eo lusit nostro æuo festiuè, nec sine sale vir non indoctus, cum quo Lutetiæ ante annos 25. ingenii cultum cœpimus, ait ille:

En tibi ὄνυ & venerandus ἄγων μυστήρια, rerum
Sacrarum custos præsidet immo sacris.
Ex quo alium spirans Superis sese æquat, & imos,
Ob sacra quæ gestat, territat ore minax.
Quid facias illi? auritum sine rudere asellum,
Quem procul à sacris rebus abesse decet.

Hæc quidem torta iustè in eos qui malis artibus ad rerum sacrarum irrepunt administrationem, quorum hoc nostro tempore numerus infinitus. Non mihi tempero, nisi & hoc aliud adiiciam eiusdem.

Sarcinulis oneratur equus, sacra gestat asellus;
Munera partiri tam male, France, doles?

Hoc significat imperitos rerum, ac planè rudes admoueri honoribus tum ciuilibus, tum Ecclesiasticis, generosos & eruditos ad infimas ablegari curas. Et quos ludos, fortuna, facis! imo quotus quisque qui non desperet, dum virtus nomen inane est!

Quà Dij vocant, eundum.

EMBLEMA VIII.

IN trivio mons est lapidum: supereminet illi
Trunca Dei effigies, ; ectore facta tenus.
Mercurij est igitur tumulus, suspende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monstret iter.
Omnes in trivio sumus, atque hoc tramite vitæ
Fallimur, ostendat ni Deus ipse viam.

Emblematis fons.

HVius Emblematis character mihi videtur penè sumptus à Suida, ex quo didicimus Hermas esse Mercurii quasdam statuas: quo loco adducit Meneclem quendam, siue Callistratem in opere de Atheniensibus, à varia porticu adusque regiam statuas esse, quæ Hermæ dicuntur: vnde locum id accepisse nominis ait, quia multæ ibi & à priuatis, & à ma-

giſtratibus dicatæ eſſent, ex quibus quidam Hermæ Hipparchei ab Hipparcho Piſiſtrati dicebantur: fuiſſéque Hermas ſaxeas in ædium veſtibulis & in fanis. Addit deinde ἑρμαῖον, primitias eſſe ad ſtatuas Mercuriales quæ in viis collocabantur à viatoribus: Itémque aceruos lapidum Mercurio ſacros in obſcuris viis quæque non ita cognitæ eſſent peregrè euntibus. Interpres Homeri ἑρμαῖον vocat, lapidum congeriem ad Odiſſ. ε. vt λιθινὸν σορὸν Epigrammatarius: & ἑρμαῖον λόφον Heſychius. Is honos congeriei ſiue cumuli lapidum, virorum fortium tumulis ſolitas fuiſſe conferri teſtis eſt Pauſanias. Strabo: ὄζει δ' ἁλιὼ ἧ πλὴ ὁδὸν ἰὼν ἰδεῖν ἑκατέρωθεν πολλαχῆ ὥσπερ ἑρμαια πέτρου ἠλίβατον προγγύλου. Reperio & eiuſmodi Hermas imponi ſolitas fuiſſe tumulis: ad propagãdam defunctorum memoriam. M. Tullius 6. ad Atticum: Herma tui pentelici cum capitibus æneis, de quibus ſcripſiſti, iam nunc admodum delectant. Sed gymnaſiis ſolitas fuiſſe conſecrari Hermathenas, id eſt ſtatuas Mercurii & Mineruæ iunctas, idem alibi ſignificat Cicero: Quod ad me, inquit, de Hermathena ſcribis, per mihi gratum eſt, ornamentum Academiæ proprium meæ, quod & Hermes commune omnium, & Minerua ſingulare inſigne eius gymnaſii. Diditimus ad hæc ex Stephano & Heſych. Græcis auctoribus, Mercurium Hodium & Hegemonium fuiſſe priſcis appellatum (Ὁδίῳ καὶ ἡγεμόνι Ἑρμῆς) tum à viis & ſemitis, in quibus ſtatuebatur ad viam monſtrandam peregrè proficiſcentibus. Proinde Hermæ, id eſt, ſtatuæ Mercurii, & lapidei ligneíve cippi ſolebant in triuiis erigi ad iudicanda viarum diſcrimina, quia αὐτῷ δέον εἰς πᾶσαν πεῖξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, ait Phurnutus. Viatores itaque ſtatuis ſolebant lapidum aceruos cumulare: ſic enim Deum putabant honorari, ea ſcilicet re quæ in promptu eſſet & obuia: vel quòd ita viam repurgare viderentur; vel quòd eo lapidum cumulo Dei effigies prætereuntibus eſſet notior. Vlpianus, auctor Græcus, annotat ad orationem Demoſthenis aduerſus Leptinem, Hermas, id eſt, Mercurios eiuſmodi fuiſſe quadrangulos, ſuperiore parte Mercurii figuram referentes, inferiùs inſcriptiones viarum oſtendentes. Qua de re Gyraldus Syntagmate 9. Iuuenalis huc reſpexit, cùm ait; *Iuuenoque ſimillimus Hermæ*: Prouerb. Mercurio dextro, & Mercuriale, & Bifrons Mercurius. Hoc autem quaſi ænigmatio monemur, ea tantùm ſequenda eſſe, ad quæ Deus & natura nos idoneos eſſe voluit, cùm ſummæ fatuita-

Hermæ ſtatuæ.

Hermathenæ.

Mercurius cur Hodius & Hegemonius dictus.

Mercurij officium.

Hermæ.

Sequenda natura.

tis & dementiæ ſit, aliquid inuita, quod aiunt, Minerua ſuſcipere & perſequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem naturam optimam ducem ſequendam, nihilque aliud fuiſſe olim gigantum more bellare cum Diis, niſi naturæ repugnare. Sed & D. Paulus adhortatur, eam vt ſortem vitæque rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea eſt innata cæcitas & ignoratio, vt qua via ſit eundum planè ignoret, omni piæ vitæ cultu, & ſummiſſa mente ad eum perfugiendum eſt qui ſe viam, qui veritatem, qui vitam eſſe faſſus eſt; quem qui ſequitur, in tenebris non ambulat: continuóque illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum, γνώρισον μοι κύριε ὁδὸν, ἐν ᾗ πορεύσομαι: Oſtende mihi, Domine, viam in qua ambulem. Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea ſolùm eſſe via, qua Deus nos ducit, aſſeuerat. Quò pertinet illud Perſii è 3. Satyra:

1. Cor. 7, Epheſ. 4.

Pſal. 143.

---Diſce quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.

Quid nomine Mercurij.

Ceterùm ne tranſiliam quod ad rem pertinere videatur, hîc Mercurii nomine olim deorum nuncii, vel ſacras litteras (quæ nobis diuinam voluntatem aperiunt) intelligimus: vel Prophetas & Doctores, ſacri & cæleſtis oraculi nuncios, ex quibus orthodoxam ſalutis æternæ viam & ratione excipere eſt neceſſe. Serta autem ſuſpenſa honorem cultúmque aliquem obſeruantiæ exhibendum eſſe ſignificant. Hoc addam poſtremò: videri hoc Emblema non malè referri poſſe ad cuiuſque vitæ genus & inſtitutum, ad quod ingrediundum cùm difficile ſit, opus eſt aliquo Mercurio, id eſt præceptore ſeu doctore, qui viam doceat.

Serta.

Tumulus.

Mercurij eſt igitur tumulus.) In aliis quibuſdam exemplaribus legitur Cumulus: ſed vtraque lectio tolerabilis. Tumulus quaſi tumens tellus, pro ſepulchro frequentiùs vſurpari ſolet. Qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, facies, non mihi probantur: quia vocabulum, facies, pro effigie aut ſtatua hîc veram Latinitatem non ſapit. Non deſinam priùs, quàm quod improba lectione obſeruaui, ſtudioſis rerum antiquarum communicem. Olim conſuetudine receptum fuit, vt ſuperſtitioſi temerè oblatos in via lapides ſtipiteſque, tanquam numina colerent. Apuleius de Aſino: Neque iuſtiùs religioſam morã viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut ſpelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata: vel enim

colliculus ſepimine conſecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel ceſpes libamine humigatus, vel lapis vnguibus delibutus Propertius:

Et quicunque ſacer, qualis vbique lapis.

Xenophon χὴ τὰς μὲν ἀπ' ἱερῶν, ἅτε βωμῶν, ἅτ' ἄλλων τῶν θείων ἀπὸν πιμπλὴ, τὰς δὲ χὴ λίθους ἢ ξυλα τὰ τυχόντα, χὴ θηρία σὺν ἕεδος.

Suſpende viator Serta Deo.) Plinius hiſtoriæ mundi 21. cap. 2. Inter ſacra tantùm & bellicos honores, coronis nomen ſuum vindicantibus. Idem 3. cap. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas ſtatuis rebúſque ſacris olim ſolitas appendi. Quòd quis auctoritatẽ etiam aliorum ſibi dari poſtulet adferre poſſum Apuleium, qui ſic 3. De aſino aureo: In ipſo verè meditullio, inquit, Hipponæ Deæ ſimulacrum reſidens ædiculæ, quod accuratè corollis roſeis, & quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iámque per plateas commeantem, populi frequenter floribus ſertis & ſolutis adprecantur. Idemque libro vndecimo, ſimulacrum Lunæ deſcribens: Corona, ait, multiformis variis floribus ſublimem diſtinxerat verticem. Et paulò poſt: Dextra proferens ſiniſtra Deæ coronam, mihi etiam Hercules coronam conſequenter. Itémque: Nam ſibi viſus eſt quiete proxima, dum magno Deo coronas exaptat. Ad hunc veterum ritum reſpexit Ouid. Faſtorum 2. de Arione loquens, qui citharœdus à piratis captis, iámque de vita deſperans.

De coronis quæ ſtatuis Deorum appendebãtur.

——capit ille coronam
Quæ poſſit crines, Phœbe, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è libro De corona militis, vbi ait Pandoram primùm à Charitibus coronatam, honoris cauſa ſcilicet, cùm à Diis omnibus muneraretur.

Viator.) Quicunque ſis hac in vita hoſpes, vt omnes reuera ſunt. Plato vitam noſtram modò viæ, modò peregrinationi ſimilem facit. παρεπδημία γὰρ ὁ βίος

Viatores homines.

Omnes in triuio ſumus, &c.) Iuxta Ouidianum, illud. Faſtor. 5.

Vt ſtat, & incertus, quo ſit ſibi, neſcit, eundum,
Cùm videt ex omni parte viator iter.

Theognis: ἐν τριόδῳ ἕστηκα. In triuio conſiſto, vt enim viam ſæpe pro conſilii ratione poni ſolemne eſt Græcis: ſic τρίοδον pro incertitudine conſilii. Itaque Plato 7. Legum, χαθάπερ ἐν τριόδῳ γενώμεθα, &c. monet ne ad rem nouam & inuſitatam amplectendam accurramus, ſed conſiſtamus, qua-

si ad triuium aliquod venerimus, & Minutius Felix in Octa. vt qui rectam viam nescit, vbi vt fit, in plures vna diffinditur, hæret anxius, nec singulas audet eligere, nec vniuersas probare: Sic cui non est veri stabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque sese offerunt difficultates & salebræ. Adde quòd tam crassa, támque supina hominum mentibus insita sit ignoratio, vt quid potissimùm sequi debeat, quiuis ignoret, & nisi adiutus ope celesti, in certam aliquam viam se recipere non potest. Dicebat enim ipse salutis instaurator: Sine me nihil quicquam efficere potestis. Nec verò sumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; sed si ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo est, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

Trames. *Tramite vitæ.*] Curriculo vitæ & decursu. Toto distícho, eandem continuat ἀλληγορίαν à viatoribus. Trames, transuersa & obliqua semita.

Ostendat ni Deus ipse viam.] Allusio ad illud Pindari: Διὸς ἐκ προοιμίου, ab Iouis proœmio: quo significatur conatus omnis nostri principium à Deo sumendum esse. Aristides oratione panegyrica: ἀλλ' ὥσπερ ἔφη Πίνδαρος, θεοῦ δείξαντος ἀρχήν, οὐδὲν ἐμποδών. Sed, vt ait Pindarus, Deo initium ostendente, nihil erit impedimenti. Item auctor alio loco eandem sententiam vsurpauit: θεοῦ ὄντος, ὥσπερ Πίνδαρος, δείξαντος ἀρχήν, εὐπετὲς ἐπὶ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προκείμενον: Deo initium monstrante, ait Pindarus, facilis est semita ad inueniendum quod propositum est.

Fidei ſymbolum.

EMBLEMA IX.

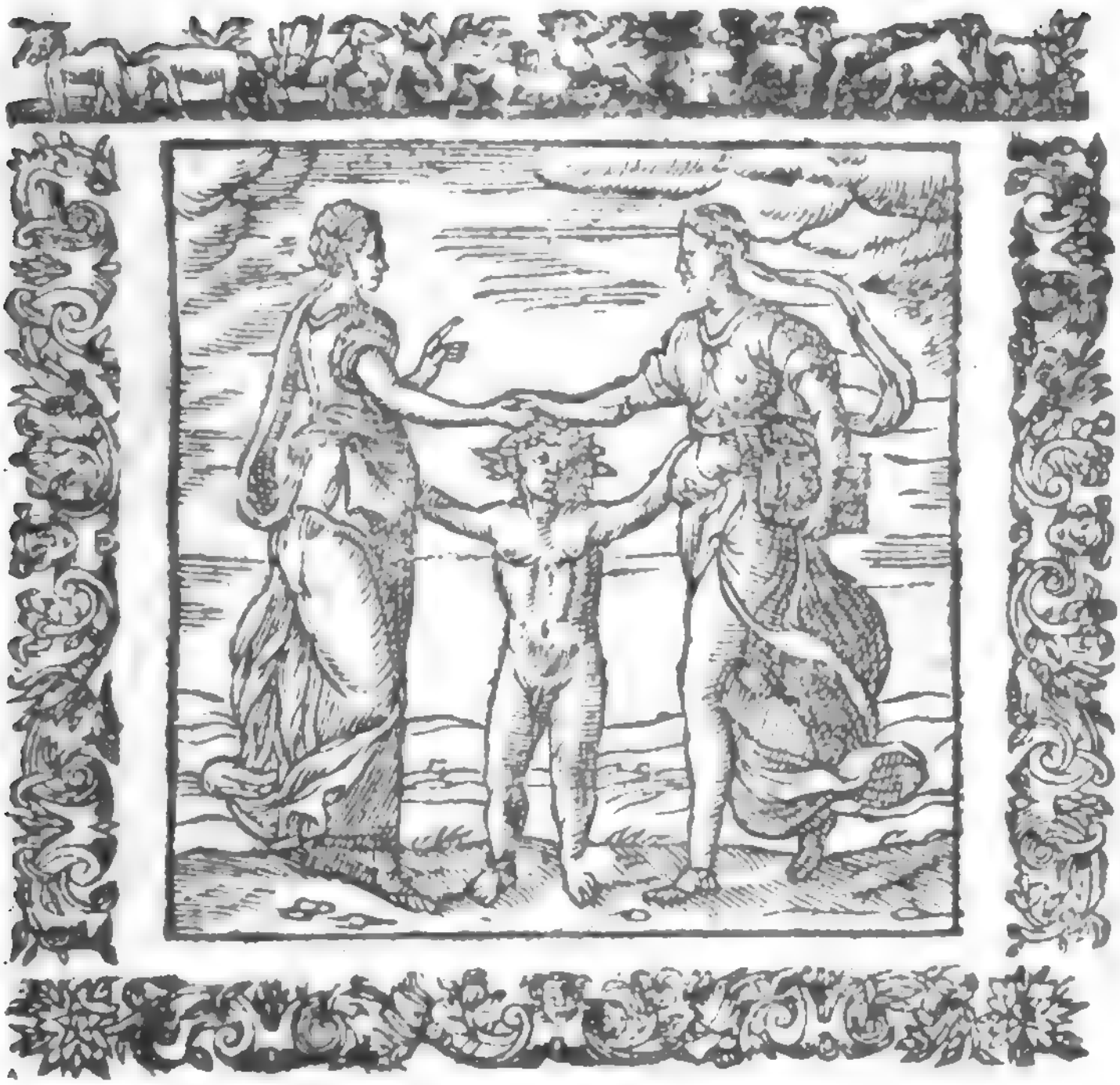

STET *depictus* HONOS *Tyrio velatus amictu,*
Eiuſque tangat nuda dextram Veritas.
ſitque AMOR *in medio caſtus, cui tempora circum*
Roſa ſit, Dionis pulchrior Cupidine.
Conſtituunt hæc ſigna Fidem, Reuerentia Honoris
Quam fouet, Alit Amor, parturitque Veritas.

EX antiquiſſimo marmore, quod etiam viſitur hodie Romæ, ſumptum Emblema. Eſt autem Fidii ſimulacrum, quòd imagine imberbi, ſed ætate maturâ, cui adiectum nomen HONOR. Hic VERITATI, quæ virginea eſt facie, manum porrigit: in medio AMOR puer. His tribus ſimula-

Vnde tractum Emblema.

Fides adiunctis causis descripta.

cris FIDES describitur; quippè quæ veritate, honore & amore nitatur. Veritatem matrem habet illam quidam nudam & simplicem, non comptã fuco aliquo, non velo tectam.

Fides quid.

Et quidem fides definitur, dictorum conuentorúmque constantia & veritas, quæ ideò parentem habere Veritatem dicitur, & eam nudam, quod in pactis, conuentionibúsque nihil fucatum esse, aut à verò alienũ debeat: cui proximus Honos & porrecta dextra, tanquam stabilis cuiusdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quòd veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ honesta ratio, qua eadem fulciri opportunè & cũ dignitate possit. Et hunc quidem honorem, vt virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plastæ nobis adumbrarunt. At locum medium occupat honestus Amor, qui veritatem & honorem nexu firmo colligat & deuincit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitiæ & beneuolentiæ mutuæ consocientur hæc inter se, honos nempe & veritas, nulla erit fidei constantia, nullaque certitudo. Scio id etiam non incommodè referri posse, ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ πειθοῦς, apud quos, diu ante CHRISTI seruatoris aduentum, erat simulacrum triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempè Sanctus Fidius, & Semipater: haud dubiè præcipuum religionis Christianæ mysterium repræsentans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib 4. ait Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabant. qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei sponsor aliis nominibus efferebatur. Coniicere & Pistum eundẽ fuisse cum Fidio. Nam vt πίστις Græcè fides, ita πίστιος ὁ πιστὸς, Fidius nominari commodè potest. Sed & hodie in Romanis antiquitatibus Fidii simulacrum ita effictum conspicitur Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem virilis habitu pacifico, sinistra vero vt muliebris, eodem habitu, coronam in capite lauream gestans, quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDII SIMVLACRVM: apud imaginem dextram virilem HONOR: in sinistra imagine muliebri, VERITAS. Gregor. Gyrald. Syntag. 1. 2. & 10. Historiæ Deorum. Porrò id mihi in memoriam reuocat quod Athenæus lib. 13. tradit, in gym-

Pudicus amor.

Sanctæ πειθοῦς.

Sabinis præfigurata.

Iupiter Pistius, Sanctus, Sagus.

Fidij simulacrum.

naſiis olim vnà conſecratos Amorem, Mercurium, Herculem: quorum ille ſecundus orationis; tertius roboris præſes habeatur: quibus coniunctis amicitia, concordiáque naſci ſolet.

Stat depictus Honos, &c.) Honorem pro deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem, & Ouid Faſt. 5. ex Honoris, & Reuerentiæ coniugio ortam eſſe Maieſtatem voluit. Plin. 35. cap. 10. Auguſt. De ciuit. 4. cap. 21. & 24. Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipſamet verecundia dici nõ ineptè poteſt. quo ſpectat illud M. Ciceronis ex Lælio: Maximũ ornamentũ amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiã itaque in iis pernicioſus eſt error qui exiſtimant libidinum, peccatorúmque omnium patere in amicitia licentiam. *Honos Deus.*

Tyrio amictu.) purpurea veſte. Ea Tyro vrbe Phœniciæ cõchylia, & murices aduehuntur, quorum ſanguine fit purpura. Plinius lib. 5, cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura conſtat. Et lib. 35. c 6. Quare Puteolanum potius laudatur, quàm Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, vnde pretioſiſſimæ purpuræ? De purpuræ inuentione, ſi vacat, lege Caſſiodorum initio lib. 1. Variarum formularum.

iungat nuda dextram VERITAS. Fingebatur ἀλήθεια, vt ſcribit in Amphiarao Philoſtratus, virgo niueis induta veſtibus. Hippocrates in quadam ad Philopæmenem Epiſtola, eam depingit mulierem pulchram, magnam, ſimpliciter ornatam, illuſtrem ac ſplendidam, cuius oculorum orbes pro lumine nitebant, aſtrorum & ſtellarum fulgorem viderentur imitari. Nuda hic dicitur, quòd qui eam colunt, aperti ſunt ac ſimplices, nullo modo fraudulenti, aut inſidioſi, aut quòd veritatis oratio ſimplex eſſe debeat, aut quòd in luce & oculis omnium agnoſci velit Hinc Horat. 1. Carm. *Veritas Dea quomodo picta.* *Nuda Veritas cur.*

—— & Iuſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudáque Veritas.

Cæterùm Fidei ſymbolum in dextris iunctis conſpiciebatur, idque Numæ Pompilii inſtituto. Moris etiam fuit vt fidei faciendæ & comparandæ gratia dextras coniungerent Quod multis auctorum meliorum locis facilè eſt obſeruare. Veritatis nudæ rationem docuit lib 44. Hieroglyphicõn, Pierius: ſymbolum verò dextrarum coniunctionis Gyrald. 1. Syntagmate Hiſtoriæ Deorum: poſt ceteros omnes vir eruditus *Dextra ſymbolum Fidei.*

Cœlius Curio appendice Hieroglyph. Pierii quædam non pœnitenda retulit.

Dione pulchrior Cupidine.) De duplici Cupidine, & Venere duplici, maturiùs postea. Dione Veneris mater ex Ioue, vnde Venus Dionæa. Virgil. 3. Æneid:

Sacra Dionææ matri, diuisque ferebam.

Appendix

Id facilè traduci potest ad amorem, reuerentiam, fidem parentibus debitam à liberis: ad coniugum necessitudinem, tum obsequia quæ præstanda veniunt principibus, magistratibus, præceptoribus, à quibus vel sustentamur, defendimur, liberaliter educamur. In fide coniugum honos, amor, veritas: honos ex opinione virtutis, amor propter officia mutua, vitæque huius communis vsibus necessaria: veritas, vt sancta isthæc coniunctio procul absit ab omni fuco & simulatione., quàm in primis deceat constantia & veritas, quod vnum societatis omnis ac concordiæ certissimum firmamentum. De fide quæ debetur principibus viris, alio loco. Sanè debent serui dominis reuerentiam, obseruantiam, obsequium, vt meminerint se subesse aliquo iure gentium, pudore & liberalitate non vi parendum, verè non fictè, aut dicis caussa officium faciendum.

Fœdera.

Ad Maximilian. Mediolan. Ducem.

EMBLEMA X.

HANC citharam, à lembi quæ forma halieutica fertur,
Vendicat & propriam Muſa Latina ſibi,
Accipe Dux; placeat noſtrum hoc tibi tempore munus,
Quo noua cum ſociis fœdera inire paras.
Difficile eſt, niſi docto homini, tot tendere chordas
Vndáque ſi fuerit non bene tenta fides,
Ruptáue (quod facile eſt) perit omnis gratia concha,
Illéque præcellens cantus, ineptus erit,
Sic Itali coeunt proceres in fœdera: concors
Nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtet amor.

At si aliquis desciscat (vti plerumque videmus)
In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

Reipubl. cum lyra compatio:

PRincipi suo indicat, quanta vis concordiæ sit, sumpta comparatione à lyræ temperato, aut confuso concentu: ea enim constans ex summis mediis, & infimis chordis concinnam reddit hormoniam, si tamen eam vir artis peritus aptauerit. Eodem modo Respublica omnis ex diuersis hominũ conflata generibus, concordi pace ligatur, si modò Principem nacta fuerit, qui & consilio & vsu rerum valeat, quique beneuolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ aliis quotquot vsquam fuere ab omni seculorum memoria, terrarum Dei gentiúmque Roma mansit incolumis & inuicta, quandiu Principes habuit pacis & trãquillitatis studiosos, eosdémque auctoritate dignitateque commendabiles. Cicero libris de Republica, inducit Scipionem eũ, qui Carthaginem deleuit, de Reipubl. statu verba facientem, quando iam iámque peritura præsentiebatur. Cùm enim Scipio in libri fine dixisset, Vt in fidibus ac tibiis, atque cantu ipso ac vocibus, concentum esse quendam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, eamque concentum ex dissimillimarum vocum moderatione, concordem

Locus insignis è 2. de Repub. Ciceronis.

» tamen effici & congruentem: sic ex summis & mediis, & in-
» fimis interiectis ordinibus, vt soni moderatione ciuitatem
» consensu dissimillimorum concinere; & quæ harmonia à
» musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, ar-
» ctissimum atque optimum omni in Republ. vinculum inco-
» lumitatis, quæ sine iustitia esse non potest. Quod à Ciceroue petitum constat è 4 De republ. Platonis, cuius hæc verba: ὁρᾷς οὖν δ' ἐγώ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι, ὅτε ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὡμοίωται, τὸ δὲ ὅτῳ ἅπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα ἡμῖν σοφὴν, ἠδ' ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρεῖχετο, οὐχ ὅτῳ τὴν πόλιν ποιεῖ αὖτη, ἀλλὰ δὲ ὅλης ἀτεχνῶς τέτασθαι διὰ πασῶν παρεζομένη ξυμφώνους τοὺς τε ἀσθενεστέρους αὐτοὺς ταυτὸν, καὶ τοὺς ἰσχυροτέρους καὶ τοὺς μέσους εἰ μὲ βούλει, φρονήσει, εἰδὲ βούλει, ἰσχύι εἰδὲ πλήθει ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῷ τοιούτων. ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαίημεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι χείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Hæc ex Cicer. lib. De Repub, retulit D. Augustinus lib.

2.cap. 21. De ciuit. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, aduertere, Romanos veteres per Lyræ Hieroglyphicum concordiam designasse vt & veteres alios quosdam hoc eodem symbolo, intellexisse iudicium compositum, cõcordiam inæqualium, rectam bonámque institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura, vt non temerè ad concordiam suadendam symbolum ab Alciato videatur excogitatum. In lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonum temperantur quod prudẽs & sedatus homo præstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in œconomia moderanda, vel denique gubernatione Reipubl. in quibus homines varii ac diuersi, cùm singuli sint, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione ii omnes in vnum quasi harmoniæ cõcentum conueniunt. Isidorus Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Musicæ arti operã daret. Nauplii mala bene caneret sua verò bona malè disponeret, neque sibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui lyræ chordas optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmoniæ & concentus nomine appellarit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratiis ornatum, optimum Musicum & citharœdum esse dixerit. Nam idem Plato putauit Musarum nomen à μνεῖν, quod sonat idem ac honestè instituere. Sed inter ceteras symboli huius significationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicientia intelligitur. Sic enim plerique optimi scriptores (inter quos principatum quendam sibi suo iure Cicero vendicat) concordiam à corde deflectunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde sit animi principatus: vnde concordes, vecordes, & excordes denominantur Alii concordiam à chorda deriuari malunt. Quòd variæ, chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorũ cõsensus atque similitudo amorem pariat, Platoni lyra cõsecratur, & annumeratur inter ea quæ sunt amoris monimenta. Cùm enim in se lyra suauitatẽ Musicã contineat, non malè videtur habere quãdam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippè quæ blando ad se homines illicio pertrahat. Ceterùm ea sedati animi iucunda gratáque imago, imò verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedæmoniorum expressa, a-

Quid per lyram veteres intellexerint.

Concordia vnde dicta.

pud quos erat ſolenne, vt ad lyræ aut tibiæ, vt alii volunt, ſonum aciem inſtruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animũ ſedebat, quàm lyræ modulis: vt planè mihi Hieroglyphicum iſtud mirabile eſſe videatur. Sed de lyra plus ſatis, & fortaſſe πάρεργα: niſi quòd huc referrem lubens, quæ de lyra rerulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo cap. περὶ δαιμονίας, quo loco humanam vitam cum lyra non incõcinnè confert. (Et iam laudatus Ge. Piſides in eodẽ Carm. Coſmurgiæ, verſu 651. εἴ τις καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λάβοι λύρην. *Si ſumat aliquis carneam hanc noſtram Lyram*, &c.) Non poſſum etiã, quin hoc loco memorem, quæ Diogenes Pythagoreus diſputat apud eundem Stobæũ, cap. περὶ βασιλείας, Regis eſſe munus vt Reipubl. lyræ inſtar moderetur, nempe, vbi priùs ſibi ipſi imperet ex præſcripto legis: quippe qui noſſe debeat populi, quem ſibi commiſſum habeat, harmoniam & concentum ad eam legem ſibi accommodandum eſſe.

Lyra ſeu teſtudo.

Hanc citharam, &c.) Hic lyram pro teſtudine, quæ vulgò eſt Lutina accipit: cuius inuentionem Mercurio referũt. (ex Homeri hymno in Merc.) Polydor. lib. 1. cap. 15.

Lembus.

à lembi quæ forma halieutica.) quæ formam habet lembi naiculæ breuis & celerrimæ. Lazar. Baifius lib. De re nauali.

Halieutica.

Halieutica autem per ſimilitudinem ſcaphæ piſcatoriæ. hinc Halieuticum opus, in quo de piſcibus tractatur. ἁλιεὺς enim piſcator, vt Ouidius Halieuticôn opuſculum ſcripſit: vt Plinius autor eſt, quod tamen plerique viri docti Lucano tribuunt. De Halieuticis quædam Plinius lib. 32. cap. 2.

Lyræ inuentio.

Vendicat & propriam, &c.) Vendicet ſibi propriam quantumuis, inuentionem tamen Græcis debet. Sed Italos id ſibi vendicare ſuſpicor, quòd apud eos lyræ vſus ſit frequens habitus. Non erit incommodum repetere, quæ de Muſicæ prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. cap. 15.

Quo noua cum locis, &c.) Hiſtorias Italicorum bellorum tibi cõpares ex P. Iouio, Guicciardino, & aliis permultis, ſi vacat.

gratia.) concentus, decorum, ſuauitas.

concha.) lyræ, teſtudinis.

Optime principis cuſtodia quæ.

Nil eſt quod timeas, ſi ſibi conſtet amor.) Θέσις admodũ efficax, planéq. iis neceſſaria, qui ſuum imperium volunt eſſe ſtabile & permanens. Sic Iſocrat. ad Nicoclem: φυλαχὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ σώματος εἶναι τὴν πρὸς φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. Διὰ γὰρ τοῦτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἔστιν. Et Claudian.

Non ſic excubiæ, non circumſtantia pila,
Vt tueatur amor. 93

Præclarè Ageſilaus, cùm rogaretur cur Sparta non cingeretur mœnibus, ciues armatos, & inter ſe conſentientes, ſatis eſſe ad vrbis præſidium reſpondit. Dicebat etiam ciuitatem non ſaxis, aut vallis, ſed incolarum virtute muniri, quos nimirum ſi iungat concordia, nullus poteſt firmior eſſe murus. Ad id reſpexit Cicero 2. Philip. Nonne igitur milites perire eſt melius, quàm in ſua ciuitate ſine armorum præſidio non poſſe viuere? Sed nullum eſt iſtud, mihi crede, præſidium: charitate & beneuolentia ſeptum oportet eſſe, non armis. Plutarch. ἐν πολιτικοῖς παραγγέλμασι, nihil commendatius eſſe viro ciuili ait, quàm vt ciues amicitia mutua, concordiáque deuinciat, litium & diſcordiarum occaſionem omnem tollat. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐν τοῖς ὑποκειμένων ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττον ὂν τοῦ ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους τοῖς συνοικοῦσιν, ἔριδας δὲ καὶ διχοστασίας καὶ δυσμενείας ἐξαίρειν ἅπασας, &c. Nec verò aſpernãda vox eſt Agaſiclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi abſque ſtipatoribus & ſatellitio poſſet: Si ſubditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periandri vel Antigoni præclara huc reſponſa cõferam? Horũ enim alter dictitabat, ſummã operam ponendũ eſſe iis, qui tutò regnare vellent, vt beneuolẽtia potius quàm armis ſtipentur: alter, amicis ſuadẽtibus, vt ſi Athenas caperet, firmis & validis eam præſidiis muniret, rectiſſimè dixit, nullum imperij firmius & ſtabilius eſſe præſidium, quàm ciuium beneuolentiã. Idémque penè Syneſius: ὅπλοις μὲν καὶ μάλιστα βασιλέως ἔστιν ἰσχυρὸν φυλακτήριον. Nec verò mihi temperare poſſum, quin adiiciam iſtud ex Arato Plutarch. Veram ac ſtabilem ciuium beneuolentiam, optimam eſſe Principis cuſtodiã ἕδραν, οἷς ἀλήθειαν καὶ βέβαιον εὔνοια φυλακτήριον αὐθρώποις ἄγχιστα. Graſſatores enim & latrones ſeſe tutantur præcipitijs & rupibus, quantum poſſunt: Regi autem nihil fide & beneuolentia ſuorum firmius aut munitius eſſe vnquam poteſt.

deſciſcat.) diſcordet, aut factiones concitet. *ſolvitur.*) diſſoluit. *harmonia.*) fidium concordia & concentus, ab ἁρμόζειν, coaptare Fab. c. 10. lib. 1. Inſtit. Orator & Macrob. 1. Saturn. c. 6. Laudatur Iuſtiniano, Nouella conſtitutione 8. καλῶς καὶ σύμπαντος τοῦ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμονία: qua ſoluta, ſequitur ἀταξία & perturbatio omnium Reipubl. ordinum. *Harmonia vnde dicta.*

nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtat amor.) Pulcher locus apud Plin. Panegyrico, vbi confert ſecuritatem ſub Traiano cum Domitiani meticuloſo, & impotenti imperio: Quanto (ait) nunc tutior, quantò ſecurior eadem domus, poſtquam eius non crudelitatis, ſed amoris excubiis: non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur? & quid ergo? diſcimus experimento fidiſſimam eſſe cuſtodiam principis, ipſius innocentiam. Hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egeret. Fruſtra ſe terrore ſuccinxerit qui ſeptus charitate non fuerit: armis enim arma irritātur. Hæc Plinius grauiſſimè, vt fere omnia. Memineram alioqui ex Volcatio Gallicano in Auidio Caſſio, bonos principes illæſos: contrà iure occiſos tyrannos, fermè omnes tradit Ælian. var. hiſt. Occurrebat illud principis cordati ex Plutarcho in regum Apophtegmatis: deuictis Græcis, cùm quidam ipſi conſulerent, vt præſidiis vrbes contineret: malim, inquit, diu benignus, quàm breui tempore dominus appellari. ι. *μᾶλλον πολὺν χρόνον ἐθέλειν χρηστός, ἢ δεσπότης ὀλίγον καλεῖσθαι.*

Silentium

Silentium.

EMBLEMA XI.

CVM tacet, haud quicquam differt ſapientibus amens:
Stultitiæ eſt index linguáque voxque ſuæ.
Ergo premat labia, digitoque ſilentia ſignet,
Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.

ID expreſſum eſt ἐκ τῶ Παλλαδᾶ, 1. Anthologiæ Græcorum epigrammatum.

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατ' ἂν σιωπῶν,
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἰσχρότατον.
Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namque tacendo tegit.

Prudentes pauciloqui.

Sic enim ferè non diſtinguitur imperitus à docto, à circũſpecto prudẽtíque homine imprudẽs, ſi linguã cohibuerit. Eam

Fides adiunctis causis descripta.

cris FIDES describitur; quippè quæ veritate, honore & amore nitatur. Veritatem matrem habet illam quidam nudam & simplicem, non comptã fuco aliquo, non velo tectam.

Fides quid.

Et quidem fides definitur, dictorum conuentorúmque constantia & veritas, quæ ideò parentem habere Veritatem dicitur, & eam nudam, quod in pactis, conuentionibúsque nihil fucatum esse, aut à verò alienũ debeat: cui proximus Honos & porrecta dextra, tanquam stabilis cuiusdam, firmique pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veste, quòd veritas facillimè possit imminui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerentiæ honesta ratio, qua eadem fulciri opportunè & cũ dignitate possit. Et hunc quidem honorem, vt virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plastæ nobis adumbrarunt. At locum medium occupat honestus Amor, qui veritatem & honorem nexu firmo colligat & deuincit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitiæ & beneuolentiæ mutuæ consocientur hæc inter se, honos nempe & veritas, nulla erit fidei constantia, nullaque certitudo. Scio id etiam non incommodè referri posse, ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ πίστεως, apud quos, diu ante CHRISTI seruatoris aduentum, erat simulacrum triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempè Sanctus Fidius, & Semipater: haud dubiè præcipuum religionis Christianæ mysterium repræsentans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib 4. ait Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Pistius, Sanctus, & fidei sponsor aliis nominibus efferebatur. Coniicere & Pistum eundẽ fuisse cum Fidio. Nam vt πίστις Græcè fides, ita πίστιος ὁ καὶ πατρὸς, Fidius nominari commodè potest. Sed & hodie in Romanis antiquitatibus Fidii simulacrum ita effictum conspicitur Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem virilis habitu pacifico, sinistra vero vt muliebris, eodem habitu, coronam in capite lauream gestans, quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDII SIMVLACRVM: apud imaginem dextram virilem HONOR: in sinistra imagine muliebri, VERITAS. Gregor. Gyrald. Syntag. 1. 2. & 10. Historiæ Deorum. Porrò id mihi in memoriam reuocat quod Athenæus lib. 13. tradit, in gym-

Pudicus amor.

Sanctæ πίστεως.

Sabinis præfigurata.

Iupiter Pistius, Sanctus, Sagus.

Fidij simulacrum.

naſiis olim vnà conſecratos Amorem, Mercurium, Herculem: quorum ille ſecundus orationis; tertius roboris præſes habeatur: quibus coniunctis amicitia, concordiáque naſci ſolet.

Stat depictus Honos, &c.) Honorem pro deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem, & Ouid Faſt. 5. ex Honoris, & Reuerentiæ coniugio ortam eſſe Maieſtatem voluit. Plin. 35. cap. 10. Auguſt. De ciuit. 4. cap. 21. & 24. Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipſamet verecundia dici nõ ineptè poteſt. quo ſpectat illud M. Ciceronis ex Lælio: Maximũ ornamentũ amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiã itaque in iis pernicioſus eſt error qui exiſtimant libidinum, peccatorúmque omnium patere in amicitia licentiam. *Honos Deus.*

Tyrio amictu.) purpurea veſte. Ea Tyro vrbe Phœniciæ cõchylia, & murices aduehuntur, quorum ſanguine fit purpura. Plinius lib. 5. cap. 19. Nunc omnis eius nobilitas conchylio atque purpura conſtat. Et lib. 35. c 6. Quare Puteolanum potius laudatur, quàm Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, vnde pretioſiſſimæ purpuræ? De purpuræ inuentione, ſi vacat, lege Caſſiodorum initio lib. 1. Variarum formularum.

iungat nuda dextram VERITAS. Fingebatur ἀλήθεια, vt ſcribit in Amphiarao Philoſtratus, virgo niueis induta veſtibus. Hippocrates in quadam ad Philopæmenem Epiſtola, eam depingit mulierem pulchram, magnam, ſimpliciter ornatam, illuſtrem ac ſplendidam, cuius oculorum orbes pro lumine nitebant, aſtrorum & ſtellarum fulgorem viderentur imitari. Nuda hic dicitur, quòd qui eam colunt, aperti ſunt ac ſimplices, nullo modo fraudulenti, aut inſidioſi, aut quòd veritatis oratio ſimplex eſſe debeat, aut quòd in luce & oculis omnium agnoſci velit Hinc Horat. 1. Carm. *Veritas Dea quomodo picta.* *Nuda Veritas cur.*

--- & Iuſtitiæ ſoror
Incorrupta Fides, nudáque Veritas.

Cæterùm Fidei ſymbolum in dextris iunctis conſpiciebatur, idque Numæ Pompilii inſtituto. Moris etiam fuit vt fidei faciendæ & comparandæ gratia dextras coniungerent Quod multis auctorum meliorum locis facilè eſt obſeruare. Veritatis nudæ rationem docuit lib 44. Hieroglyphicôn, Pierius: ſymbolum verò dextrarum coniunctionis Gyrald. 1. Syntagmate Hiſtoriæ Deorum: poſt ceteros omnes vir eruditus *Dextra ſymbolum Fidei.*

Cœlius Curio appendice Hieroglyph. Pierii quædam non pœnitenda retulit.

Dione pulchrior Cupidine.) De duplici Cupidine, & Venere duplici, maturiùs posteà. Dione Veneris mater ex Ioue, vnde Venus Dionæa. Virgil. 3. Æneid:

Sacra Dionææ matri, diuisque ferebam.

Appendix

Id facilè traduci potest ad amorem, reuerentiam, fidem parentibus debitam à liberis: ad coniugum necessitudinem, tum obsequia quæ præstanda veniunt principibus, magistratibus, præceptoribus, à quibus vel sustentamur, defendimur, liberaliter educamur. In fide coniugum honos, amor, veritas: honos ex opinione virtutis, amor propter officia mutua, vitæque huius communis vsibus necessaria: veritas, vt sancta isthæc coniunctio procul absit ab omni fuco & simulatione, quàm in primis deceat constantia & veritas, quod vnum societatis omnis ac concordiæ certissimum firmamentum. De fide quæ debetur principibus viris, alio loco. Sanè debent serui dominis reuerentiam, obseruantiam, obsequium, vt meminerint se subesse aliquo iure gentium, pudore & liberalitate non vi parendum, verè non fictè, aut dicis caussa officium faciendum.

Fœdera.

Ad Maximilian. Mediolan. Ducem.

EMBLEMA X.

HANC citharam, à lembi quæ forma halientica fertur,
Vendicat & propriam Muſa Latina ſibi,
Accipe Dux: placeat noſtrum hoc tibi tempore munus,
Quo noua cum ſociis fœdera inire paras.
Difficile eſt, niſi docto homini, tot tendere chordas:
Vnáque ſi fuerit non bene tenta fides,
Ruptáue (quod facile eſt) perit omnis gratia concha,
Illéque præcellens cantus, ineptus erit,
Sic Itali coeunt proceres in fœdera: concors
Nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtet amor.

At si aliquis desciscat (vti plerumque videmus)
In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

Reipubl. cum lyra compatio.

PRincipi suo indicat, quanta vis concordiæ sit, sumpta comparatione à lyræ temperato, aut confuso concentu: ea enim constans ex summis mediis, & infimis chordis concinnam reddit hormoniam, si tamen eam vir artis peritus aptauerit. Eodem modo Respublica omnis ex diuersis hominũ conflata generibus, concordi pace ligatur, si modò Principem nacta fuerit, qui & consilio & vsu rerum valeat, quique beneuolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ aliis quotquot vsquam fuere ab omni seculorum memoria, terrarum Dei gentiúmque Roma mansit incolumis & inuicta, quandiu Principes habuit pacis & trãquillitatis studiosos, eosdémque auctoritate dignitateque commendabiles. Cicero libris de Republica, inducit Scipionem eũ, qui Carthaginem deleuit, de Reipubl. statu verba facientem, quando iam iámque peritura præsentiebatur. Cùm enim Scipio in libri fine dixisset, Vt in fidibus ac tibiis, atque cantu ipso ac vocibus, concentum esse quendam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditæ ferre non possunt, eumque concentum ex dissimillimarum vocum moderatione, concordem

Locus insignis è 2. de Repub. Ciceronis.

» tamen effici & congruentem: sic ex summis & mediis, & in-
» simis interiectis ordinibus, vt soni moderatione ciuitatem
» consensu dissimillimorum concinere; & quæ harmonia à
» musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, ar-
» ctissimum atque optimum omni in Republ. vinculum inco-
» lumitatis, quæ sine iustitia esse non potest. Quod à Cicerone petitum constat è 4 De republ. Platonis, cuius hæc verba: ὁρᾷς οὖν δ' ἐγώ, ὅτι σμικρὰς ἔμαντεύόμεθα ἄρτι, οὐκ ἀρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὡμοίωται, τὸ δὲ ὅπῃ χ' ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα ἡμῖν σοφὸν, ἢδ' ἀνδρεῖαν τὴν πόλιν παρεῖχετο, οὐχ ὅτῳ τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δὲ ὅλης ἀτεχνῶς τέτασθαι διὰ πασῶν παρεζομένη ξυνεῖδοντας τοὺς τε ἀδυνάτους αὐτοὺς ταυτόν, καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους καὶ τοὺς μέσους εἰ μὲ βούλει, φρονήσει, εἰδὲ βούλει, ἰσχύι εἰδὲ πλήθει ἢ χρήμασιν, ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῷ τοιούτων. ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαίημεν ταύτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην εἶναι χείρονος τε καὶ ἀμείνονος φύσιν ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Hæc ex Cicer. lib. De Repub. retulit D. Augustinus lib.

2. cap. 21. De ciuit. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, aduertere, Romanos veteres per Lyræ Hieroglyphicum concordiam designasse vt & veteres alios quosdam hoc eodem symbolo, intellexisse iudicium compositum, cõcordiam inæqualium, rectam bonámque institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura, vt non temerè ad concordiam suadendam symbolum ab Alciato videatur excogitatum. In lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonum temperantur quod prudẽs & sedatus homo præstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in œconomia moderanda, vel denique gubernatione Reipubl. in quibus homines varii ac diuersi, cùm singuli sint, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione ii omnes in vnum quasi harmoniæ cõcentum conueniunt. Isidorus Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Musicæ arti operã daret. Nauplii mala bene caneret sua verò bona malè disponeret, neque sibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui lyræ chordas optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Ea quidem ratio fuit, cur Plato animum harmoniæ & concentus nomine appellarit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratiis ornatum, optimum Musicum & citharœdum esse dixerit. Nam idem Plato putauit Musarum nomen à μυεῖν, quod sonat idem ac honestè instituere. Sed inter ceteras symboli huius significationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicientia intelligitur. Sic enim plerique optimi scriptores (inter quos principatum quendam sibi suo iure Cicero vendicat) concordiam à corde deflectunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde sit animi principatus: vnde concordes, vecordes, & excordes denominantur. Alii concordiam à chorda deriuari malunt. Quòd variæ, chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorũ cõsensus atque similitudo amorem pariat, Platoni lyra cõsecratur, & annumeratur inter ea quæ sunt amoris monimenta. Cùm enim in se lyra suauitatẽ Musicã contineat, non malè videtur habere quãdam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippè quæ blando ad se homines illicio pertrahat. Ceterùm ea sedati animi iucunda gratáque imago, imò verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedæmoniorum expressa, a-

Quid per lyram veteres intellexerint.

Concordia vnde dicta.

pud quos erat ſolenne, vt ad lyræ aut tibiæ, vt alij volunt, ſonum aciem inſtruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animũ ſedebat, quàm lyræ modulis: vt planè mihi Hieroglyphicum iſtud mirabile eſſe videatur. Sed de lyra plus ſatis, & fortaſſe πάρεργα: niſi quòd huc referrem lubens, quæ de lyra rerulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo cap. περὶ δαιμονίας, quo loco humanam vitam cum lyra non incõcinnè confert. (Et iam laudatus Gc. Piſides in eodẽ Carm. Coſmurgiæ, verſu 657. εἴ τις καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λάβοι λύραν. *Si ſumat aliquis carneam hanc noſtram Lyram, &c.*) Non poſſum etiã, quin hoc loco memorem, quæ Diogenes Pythagoreus diſputat apud eundem Stobæũ, cap. περὶ βασιλείας, Regis eſſe munus vt Rempubl. lyræ inſtar moderetur, nempe, vbi priùs ſibi ipſi imperet ex præſcripto legis: quippe qui noſſe debeat populi, quem ſibi commiſſum habeat, harmoniam & concentum ad eam legem ſibi accommodandum eſſe.

Lyra ſeu teſtudo.

Hanc citharam, &c.) Hic lyram pro teſtudine, quæ vulgò eſt Lutina accipit: cuius inuentionem Mercurio referũt. (ex Homeri hymno in Merc.) Polydor. lib. 1. cap. 15.

Lembus.

à lembi quæ forma halieutica.) quæ formam habet lembi naiculæ breuis & celerrimæ. Lazar. Baifius lib. De re nauali.

Halieutica.

Halieutica autem per ſimilitudinem ſcaphæ piſcatoriæ. hinc Halieuticum opus, in quo de piſcibus tractatur. ἁλιεὺς enim piſcator, vt Ouidius Halieuticôn opuſculum ſcripſit: vt Plinius autor eſt, quod tamen plerique viri docti Lucano tribuunt. De Halieuticis quædam Plinius lib. 32. cap. 2.

Lyræ inuentio.

Vendicat & propriam, &c.) Vendicet ſibi propriam quantumuis, inuentionem tamen Græcis debet. Sed Italos id ſibi vendicare ſuſpicor, quòd apud eos lyræ vſus ſit frequens habitus. Non erit incommodum repetere, quæ de Muſicæ prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. cap. 15.

Quo noua cum /ocus, &c.) Hiſtorias Italicorum bellorum tibi cõpares ex P. Iouio, Guicciardino, & alijs permultis, ſi vacat.

gratia.) concentus, decorum, ſuauitas.

concha.) lyræ, teſtudinis.

Optimæ principis cuſtodia quæ.

Nil eſt quod timeas, ſi tibi conſtet amor.) Θέσις admodũ efficax, planéq. iis neceſſaria, qui ſuum imperium volunt eſſe ſtabile & permanens. Sic Iſocrat. ad Nicoclem: φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ σώματος εἶναι τὴν τῶν φίλων ἀρετὴν καὶ τὴν τῆς πολιτείας εὔνοιαν, καὶ τὴν σαυτοῦ φρόνησιν. Διὰ γὰρ ταῦτα καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μᾶλλον ἔστιν ἢ δι' ἄλλα. Et Claudian.

Non ſic excubiæ, non circumſtantia pila,
Vt tueatur amor.

Præclarè Ageſilaus, cùm rogaretur cur Sparta non cingeretur mœnibus, ciues armatos, & inter ſe conſentientes, ſatis eſſe ad vrbis præſidium reſpondit. Dicebat etiam ciuitatem non ſaxis, aut vallis, ſed incolarum virtute muniri, quos nimirum ſi iungat concordia, nullus poteſt firmior eſſe murus. Ad id reſpexit Cicero 2. Philip. Nonne igitur miliſes perire eſt melius, quàm in ſua ciuitate ſine armorum præſidio non poſſe viuere? Sed nullum eſt iſtud, mihi crede, præſidium: charitate & beneuolentia ſeptum oportet eſſe, non armis. Plutarch. ἐν πολιτικοῖς ἄδαγμασι, nihil commendatius eſſe viro ciuili ait, quàm vt tuos ciues amicitia mutua, concordiáque deuinciat, litium & diſcordiarum occaſionem omnem tollat. λείπεται δὴ τῷ πολιτικῷ μόνον ἐν τῇ ἀποκεκμῴων ἔργων, ὁ μηδενὸς ἔλαττον ὄζει τῆ ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιεῖν καὶ φιλίαν πρὸς ἀλλήλους τοῖς σωιοικοῦσιν, ἔριδας δὲ καὶ διχοφροσύνας καὶ δυσμενείαν ἐξαίρειν ἅπασαν, &c. Nec verò aſpernãda vox eſt Agaſiclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi abſque ſtipatoribus & ſatellitio poſſet: Si ſubditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periandri vel Antigoni præclara huc reſponſa cõferam? Horũ enim alter dictitabat, ſummã operam ponendũ eſſe iis, qui tutò regnare vellent, vt beneuolẽtia potius quàm armis ſtipatentur: alter, amicis ſuadẽtibus, vt ſi Athenas caperet, firmis & validis eam præſidiis muniret, rectiſſimè dixit, nullum imperij firmius & ſtabilius eſſe præſidium, quàm ciuium beneuolentiã Idémque penè Syneſius: δύναια μόνη καὶ μάλιστα βασιλέως ἐστὶν ἰσχυρὸν ευλακτήριον. Nec verò mihi temperare poſſum, quin adiiciam iſtud ex Arato Plutarch. Veram ac ſtabilem ciuium beneuolentiam, optimam eſſe Principis cuſtodiã εὐδὲν, οὐ ἀληθινὴ καὶ βέβαια δύναια ευλακτήριον αὐθρὸς ἄρχοντος. Graſſatores enim & latrones ſeſe tutantur præcipitis & rupibus, quantum poſſunt: Regi autem nihil fide & beneuolentia ſuorum firmius aut munitius eſſe vnquam poteſt.

deſciſcat.) diſcordet, aut factiones concitet. *ſoluitur.*) diſſoluit. *harmonia.*) fidium concordia & concentus, ab ἁρμόζειν, coaptare Fab. c. 10. lib. 1. Inſtit. Orator & Macrob. 1. Saturn. c. 6. Laudatur Iuſtiniano, Nouella conſtitutione 8. καλεῖται καὶ σύμπαντος τοῦ τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμονία: qua ſoluta, ſequitur ἀταξία & perturbatio omnĩ Reipubl. ordinum. *Harmonia vnde dicta.*

Silentium.

EMBLEMA XI.

CVM tacet, haud quicquam differt ſapientibus amens:
Stultitiæ eſt index linguáque voxque ſuæ.
Ergo premat labia, digitoque ſilentia ſignet,
Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.

ID expreſſum eſt ἐκ τῆ Παλλαδῆ. 1. Anthologiæ Græcorum epigrammatum.

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατ' ἂν σιωπῶν,
τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἰσχρότατον.
Dum taces indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namque tacendo tegit.

Prudentes panciloqui.

Sic enim ferè non diſtinguitur imperitus à docto, à circũſpecto prudẽtíque homine imprudẽs, ſi linguã cohibuerit. Eam

ob rem facile est coniicere, cur quos Homerus, ingeniorum vertex, sapientissimos effinxerit, eosdem & silentes ferè, aut certè paucilo quos esse voluerit. Nouerat enim silentium, & parcum sobriúmque orationis vsum, specimen habere grauitátis: contráque apud sapientes maximè, loquacitatem indicem esse stultitiæ. Neque enim alio nomine Thersitem morionem vituperatione dignum arguit, quàm quòd loquax esset, quàm quòd obstreperus, importunè garrulus & seditiosus. Is enim non propriè loquitur, non verba facit, vt alii, sed tumultuatur: Θερσίτης μὲν ὁμαρτοεπὴς ἐκολύα. Nestori cõsultissimo seni tribuit orationem melle dulcius ab ore fluentem: τῶ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Menelao argutam illam quidem, & nunquam à re discedentẽ breuiloquentiam: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. Vlyssi grandem & vehementem, sed diu tamen cogitabundum facit, antequàm loqui incipiat. Rectissimè dictum est à quodam ex veteribus, loquendi magistros nos habere homines, tacendi verò Deos. Proinde vt laudatur εὐχαριστία Pythagorica: & Spartanus ille Lycurgus, qui suos à pueris silentio initiari voluit, Notum est adagium Græcorum, Tutum silentii præmium: & illud Simonidis, Locutum fuisse pœnituit, tacuisse verò nunquam. Succurrit Zeuxidis pictoris ad Principem Megabizum sermo. Is enim Princeps cùm, animi causa, in pictoris officinam descendisset, & vnà cum suis de arte pingendi disputare ad ostentationem auderet: Cùm primũ huc venisti (inquit Zeuxis) & linguam continuisti, pueri mei nescio quid de te magni sibi pollicebantur, quippe qui tuum cultum tuámque purpuram obseruarent: sed vbi de arte, quã non tenes, loqui cœpisti, te continuò vt ridiculum hominem esse putarunt. Quidam captiuus cùm duceretur ad Antiochũ regem, qui hominem comitabantur, iubebant esse præsenti animo, experturum fortasse regis clementiam, vbi ad eius oculos peruenisset: Nulla ergo mihi spes, inquit: alludens ad luscum regem, qui iocus intempestiuè iactus homini fuit exitiosus. Meritò apud Pindarum celebratur Thebanus Epaminondas, qui quanquam multa sciret, pauca tamen loquebatur. Et certè frequenter viu venit, vt qui plus habeant pectoris, vt ita dicam, id est, in quibus & eruditio & prudentia maior, ii minus habeant linguæ. Demaratus cùm in conseſſu quodam sileret, rogatus an id faceret stultitia, an sermonis inopia? Atqui, inquit, stultus nunquam tacere potest. Non

Thersites Homericus.

Nestor eloquens.

Menelai oratio cordata.

Vlyssis oratio vehemens.

Pythagoreorum silẽtium.

Megabyzus reprehensus à Zeuxide.

Iocus intempestiuus.

Laus Epaminondæ.

Demaratus.

possum transilire absque piaculo auream Zenonis vocem, qui Athenis exceptus à quodam Principe vnà cum regiis oratoribus(quòd enim ille sciret eos eruditis sermonibus oblectari, curauit & quosdã Philosophos arcessere) solus nihil dicebat. Itaque comiter à legatis appellatus: De te verò, Zeno (inquiũt illi) quidnam sumus nostro Principi renunciaturi? Nihil, inquit, aliud, quàm Athenis esse senẽ, qui tacere sciat inter pocula. Quod non simpliciter dignum laude habitum est. magnum enim est senem taciturnum esse, cùm ea ætas sit admodum garrula: fortasse maius, quòd inter pocula, vbi non vno nomine ad loquendum homines prouocãtur: denique quòd Athenis, vrbe omnium loquacissima. Itaque olim dictum est in nescio quem, qui quandiu siluit, tamdiu magnus & grauis habitus est: philosophus hic videri poterat, si tacuisset. Pindarus Isthmionic. 1. Herodoti Thebani encomio, Sæpenumerò tacuisse, gloriam maiorem afferre dicit: εἰ μὲν πλέκει χὴ τὸ σιγᾶν παμφέρειν, δὶ ὑμέων μείζω φέρει. Ad eundem omnino sensum occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur, vel in primis Ino Euripidea, nimirum se scire σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, χὴ λέγειν ἐν᾽ ἀσφαλές. Non desinam priùs, quam huc retulero pulcrum certè Pythagoræ Samii elogium quod scriptum reliquit Apuleius 2. Floridorum, quandoquidem de silentii laude mihi verba facienti occurrat, quod aliquis ex veteribus longè antè dixerat, nullos certè fore sapientiæ fructus, nisi qui à radicibus silentii proficiscantur. Sic igitur hic noster « Apul. Tot ille doctoribus eruditus) Pythagoram intellige ab « Ægyptiis, Chaldæis, Pherecyde Syro, Anaximandro Milesio, « Epimenide Cretensi, aliisque multis edoctus) tot támque « multiiugis comitibus disciplinarũ toto orbe hausti̇s, vir præ- « sertim ingenio ingenti, ac profectò supra caput hominis ani- « mi augustior, primus philosophiæ nũcupator & creditor, ni- « hil priùs discipulos suos docuit quàm tacere: primáque apud « eum meditatio, sapienti futuro linguã omnem coërcere: ver- « báque quæ volantia poëtæ appellant, ea verba detractis pinnis, intra murum candentium dentium premere. Prorsus inquam hoc erat primum sapientiæ rudimentũ, meditari condiscere: loquitari, dediscere: &c. Idem fuit Iamblichi Pythagorei præceptum, γλώσσης πρὸ πάντων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, linguã cohibe præ aliis omnibus, ad Deorũ exẽplum. Sed ad id argumentum copiosè locupletandum, consultò repete quæ habet doctissimè congesta Plutarch. commentario

Zeno senex, inter pocula taciturnus.

ἕπεα πτερόεντα ἔρκος ὀδόντων.

De garrulitate, & tractatu de Iside & Osiride: quo loco docet quid olim Harpocrates apud Ægyptios mysterii habuerit. Et Libanius in Declam Moroſi qui loquuturuleiam duxerat. De ſilentii vtilitate Gellius lib. 11. cap. 10. Plin. 3. cap. 5. & 28. cap. 6. Et Gregor. Naz. in Carm. εἰς σιωπήν.

Amens.

Amens.) qui mente eſt minuta, vel qui à mente diſcedit, Varró hic, pro ſtulto, vel eo qui non malè Abderologus dici poteſt, id eſt ſtulta loquens, quique nihil niſi nænias, nugáſque meras effutiat.

Stultitiæ eſt index, &c.) Stultitiæ argumentum manifeſtiſſimũ eſt lingua effrænata. interpres eſt enim mentis & conſilii.

Ergo premat labia.) Ad id Iuuenal. Satyra prima, apparet alluſiſſe:

----digito compeſce labellum.

Labra vnde dicta.

Labia.) Plutarchus 8. Sympoſiacon, problem 6. Labra, quòd iis cibus capiatur, appellationem ſortita eſſe vult, id eſt, λαβεῖν τῷ βορᾷ. Sed id fortè nihil ad rem, vt pluribus diſputare, an labia, vel labias ſit legendum: neque enim me mouet Gellius & Apuleius, qui labias vſurpãt in voce feminina. Gellius quidem lib. 10. Noctium, cap. 4. bis vſurpauit labias in feminino. Et Macrob. 2. Saturn. cap. 2. citat quoſdam verſiculos, in quibus eſt, Cucurrit ad labias mihi. Sanè Apuleius lib.
» 3. Aſini aurei, dixit labias pendulas: lib. 10. contorta in mo-
» dum linguæ extremâ labiâ gratiſſimum calicem vno hauſtu
» perhauſi. hîc enim labia extrema, eſt ſeptimus caſus. Eodem:
» labias modicas ambroſio rore purpurantes ſuauiari. At, quid opus pluribus? certè labias & labia citra differentiam veteres dicebant: quanquam Donatus ad Eunuchum diſtinxerit non aptè profecto, vt labra ſuperiora, labra inferiora ſint; & virorum labra, mulierum labia, & labias aſinorum: quod an verum vnquam fuerit, ceteris relinquo diſcutiendum.

digitoque ſilentia ſignet.) Alludit ad illud Ouid. ex Metam. ix.

Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.

Martianus Capella lib. 1. Verùm quidam redimitus puer ad os compreſſo digito ſalutari, ſilentium commonebat. Et Apu-

Serapidi præpoſitus Harpocrates.

leius lib. 1. De aſin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori ſuo admouens, & in ſtuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Reſpexit autem ad id quod de ſimulacro Serapidis auctores referunt, cui præpoſitus erat ſilentii Deus Harpocrates, digito labia comprimens, aut Angerona ore ſera obſignato. D. Auguſtin. De ciuit. 18. cap. 5. Gyrald. Syntag. 1.

Digitoque ſilentia ſignet, Et ſeſe Pharium vertat in Harpocratem.)

Satis iam multa nos hactenus de ea re, ſed nondum tamen ſatis, ſtudioſorum deſiderio volumus obſecundare, addamus itaque nonnulla licet. Harpocratis ſigillum in annulis ſolitum geſtari à quibuſdam, ex veteribus teſtes ſunt longè multi, ſuumque auctorem laudant Plinium: in cauſa autem fuiſſe putant, vti ſilentii fides indicaretur. Qua ratione Alexandrum Magnum exiſtimo cum epiſtolam quandam mattis Olympiadis conuiciis plenam aduerſus Antipatri nomen vna cum Hepheſtione legeret, tractum è digito annulum ori illius appreſſit, tacitè quidem & amicè, ſed reapſe tamen ſilentium imperatis. Quod mihi vltro reuocat in memoriam Titi Liuii imaginem à Patauinis ſupra Prætorii fores poſitam, habet enim ori appreſſum digitum: cuius geſtus cauſas multi multas afferunt, ſed qui ex aliis doctiores videri poſſunt, coniiciunt id ea confictum ratione, quod is ſcribendo adeo multa ſit complexus, vt ſcriptoribus aliis ſilentium videatur indixiſſe. Sed id ego quidem malim ad ſingularem hominis tum ſapientiam, tum modeſtiam conuertere, vt qui multa ſcribendo, longè plura in hominum animos cogitanda infuderit, déque Romanorũ origine ea non minus prudẽter quàm ſcitè & verecundè tradiderit, quæ ſine fabularum permiſtione dici non poterant: vel quæ ſi literarum monimentis credita extitiſſent, non parum de dignitate & admiratione huius imperii déque nomine populi rerum domini detraxiſſent. Attigimus nonnulla de Angerona, cuius effigies ore fuit obſignato apud Romanos, vt ſilendum innueret in cuius tutela vrbs eſſet, quodque illi proprium nomen: ea nimirum ſuperſtitione capti, ne dii tutelares ſacris quibuſdam auocarentur. Et ea certè cauſa necatũ Valerium Soranum legimus, quod arcanũ illud fuiſſet propalare auſus. Nullus enim eſt in litteris adeò mediocriter verſatus, quin ſciat ex veterum ſcriptis Romæ vrbis duo fuiſſe nomina, vnũ apertum & vulgare Roma, à Ῥώμη puella Troiana, vel à fortitudine, aut etiam à Romo, quẽ Romulum poſtea dixerunt: alterum verò ignotum, ſacris abditum, vel pauciſſimis cognitum, id nomen fuiſſe Anthuſam (hoc eſt Florentiam) didici. Plinius ſic. 3. lib. cap. 5. Cuius nomen alterum dicere arcanis ceremoniarum nefas habebatur. Iam verò quia Romani eſſent ſilentii tenaciſſimi, vtebantur prima huius verbi litera, S. quæ triclinio rum foribus ſuperponi erat ſolita, nimirũ vt criminis ſilentium in-

Harpocratis ſigillus in annulis.

T. Liuii imago.

Romæ vrbis nomina duo.

diceretur,& ne fidos inter amicos eſſet, qui dicta foras eliminaret,vt Flaccus ad Torquatum cauet.ſed hæc hactenus.

Reddere, & facere Harpocratem, quid.

Pharium vertas in Harpocratem.) Apud Catullũ reperitur formula hæc loquẽdi prouerbialis, *Patruum reddidit Harpocratem:* pro eo quod eſt imponere ſilentium. Idémque dixit, *Et factum me eſſe puta Harpocratem:* id eſt omninò taciturnum & ſilentem Politian. Miſcel. cap. 83. Prouerb. Reddidit Harpocratem.

vertas in Harpocratem.) Verba Plutarchi ſunt ex diſputatione de Iſide & Oſiride: τὸν ἀρπικράτην οὔτε θεῶν ἀτελῆ καὶ νήπιον, οὔτε χέρητων τινὰ νομιστέ, ἀλλὰ τῶν περὶ θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγων νεαρῶν καὶ ἀτελῶς καὶ ἀδιαθέτου προσάτην καὶ σωφρονιστήν· διὸ τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσκείμενον, ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· ἐν τῷ μηνὶ τῷ χοιάκ τῶν ὀπτηρέτων λέγουσιν, γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων. id eſt, Harpocrates non eſt habendus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certè qui leguminibus præficiatur, ſed præſes atque cenſor aliquis nouæ imperfectæ & incompoſitæ hominum de Diis ſententiæ. Itaque & digitum ori admotum habet, quod ſignum præ ſe fert taciturnitatis & ſilentii: proinde qui menſe Meſore offerunt ei legumina, dicere ſolent, Lingua fortuna, lingua genius.

Non vulganda consilia.

EMBLEMA XII.

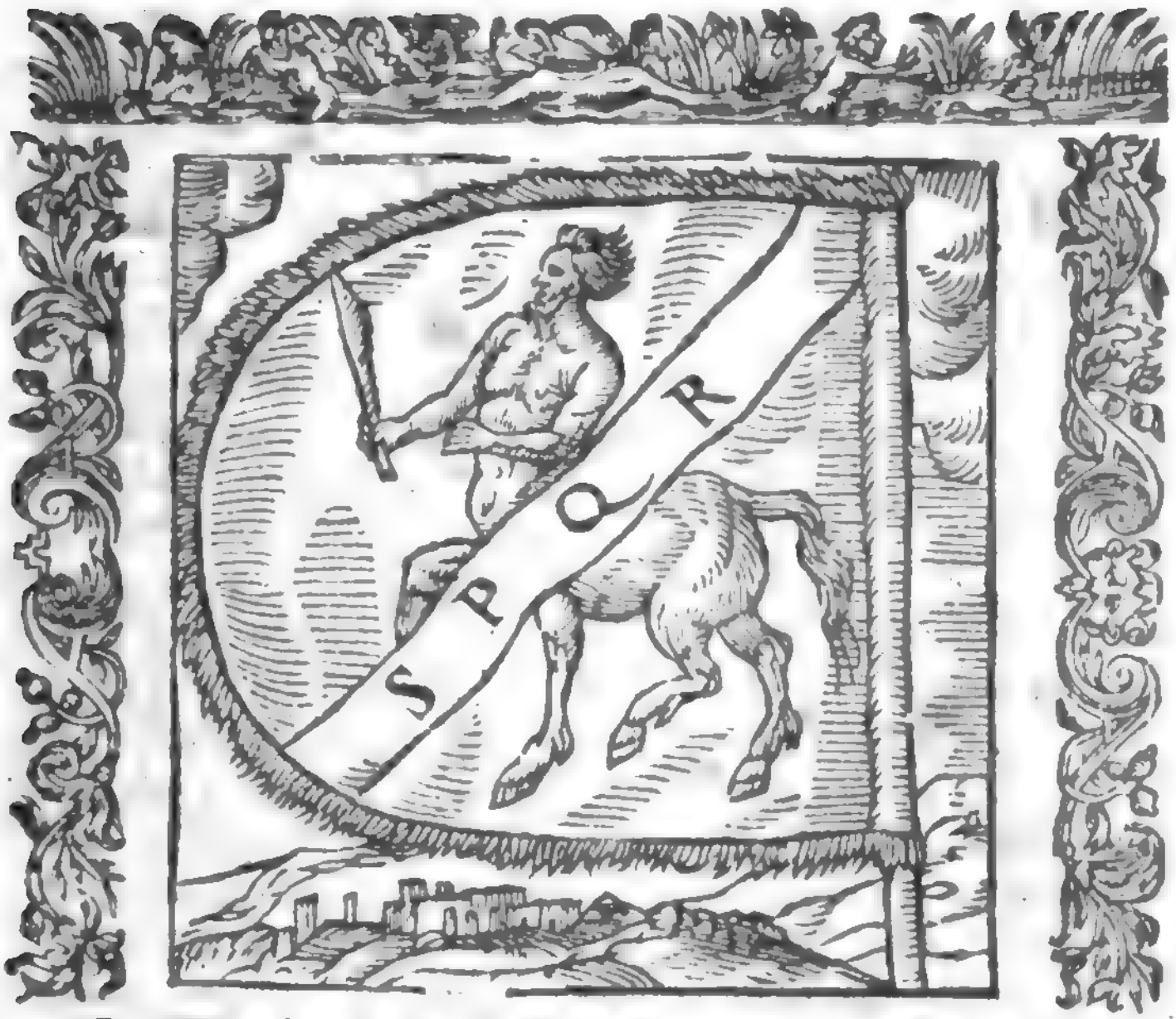

LIMINE quod cæco obscura & caligine monstrum,
Gnosiacis clausit Dædalus in latebris,
Depictum Romana Phalanx in prælia gestat,
Semiuiroque nitent signa superba boue:
Nosque monent, debere Ducum secreta latere
Consilia: auctori cognita techna nocet.

MInotauri effigiem inter signa militaria Romanis ideo fuisse scribit Festus, quòd non minus occulta esse debeãt cõsilia Ducum & Principum, quam fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis expeditionibus obseruari debet. Vt enim momenti plurimũ ad victoriam habet taciturnitas, ita sæpenumerò ingentes adfert

Minotauri effigies in signis militaribus.

Tiberius.

calamitates linguæ intemperantia. Dion auctor est, Tiberium Cæsarem, cùm aliquando apud eum quispiam percontaretur, quid causæ esset cur sua consilia minimè committeret iis quibus tutò fidere poterat, respondisse aut nulli, aut paucis cognitum esse oportere Principis consilium. Id quod nouerat & Metellus Macedonicus, qui scisciti cuidam ex amicis, qua ratione tam subito consilio vteretur: Si ipsam, ait, vestem scirem consiliorũ meorum esse cõsciam, eam confestim abiicerem. Etenim σύμβουλος ἱερόν ἐστι χρῆμα, Consultor res est sacra: proinde non cuiuis communicanda. Plutarch. περὶ πολυπραγμοσύνης, οἱ τὰ τῶν μειζόνων κακὰ ζητοῦντες, προαναλίσκουσι τῆς γνώσεως ἑαυτούς. Qui potẽtiorum mala inquirũt, sæpe antè seipsos pessundant, quàm cognouerint quod quærebant: etenim qui solis radios, & splendorem omnibus apertum diffusũmqũe nolunt intueri, sed ad ipsum solẽ conuertunt oculorum aciem, excæcantur. Itaque Philippides Comicus, cùm Lysimachus ipsi dixisset, se velle de suis aliquid rebus impartiri: Quid vis (inquit) ô Rex, modò ne quidpiam arcani. Quæ enim suauissima & visu pulcherrima Reges habẽt, ea liberè ostentari volunt, vt splendida conuiuia, opes, munificentiam: si quid autem sit arcani, id quidem non est mouendum, neque vel nimirùm attingendum, &c. Nota est historia de Fuluio, cui pessimè cessit, quòd arcanum Principis Augusti Octauii credere vxori nõ dubitasset. Scribit Q. Curtius lib. 4. de Alexandri rebus gestis, Persarum morem esse vt arcana régum mira fide celent: vt non metus neque spes vocem eliciat qua prodantur occulta: vetus enim disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat, linguam grauius castigari, quàm vllum probrum: nec magnam rem sustineri posse putãt ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimũ natura esse voluerit: hæc ille. Huc reponẽda verba Cassiodori ex formula Notariorum, libro sexto Variarum: Non dubium est, ait, ornare subiectos Principis secretum, dum nullis æstimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Publicum est quidem omne quod agimus: sed multa non sunt antè scienda, nisi cùm fuerint Deo auxiliante perfecta: quæ tanto plus debẽt occuli, quãto amplius desiderantur agnosci. Regis consilium solos decet scire grauissimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarum, vt quando ab ipsis aliqua instructio quæritur, tunc loquantur. Totum autem dissimulare debent, quasi scientes ne-

Metellus Macedonicus.

Philippides Comicus apud Lysimachum.

Fuluio male cessit ob detectum principis arcanum.

ſciant, Nam ſolicitis inquiſitoribus ſæpè & vultu proditur quod tacetur, &c. Leo Imperator, lib. De bellico apparatu: In rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros & taciturnos, & qui in ſua & non aliorum poteſtate ſunt, cum ſecretæ res iſtæ, vt ſecretiores fiant minimè ad cognoſcendum multitudine indigent. Onoſander lib. De optimo imperatore, cap. De conſiliis non euulgandis, ſcribit, Stulti inconſideratíque eſſe temerè in vulgus conſilium promere, & multitudini arcanum intempeſtiuè committere. Improbi enim, & qui de Republ. malè ſentiunt, eiuſmodi obſeruant occaſiones: quas nacti, in hoſtes confeſtim transfugiunt, eum nuncium allaturi, vnde ſibi honores & præmia conſequi poſſe rentur. Nec fuit vnquam vllus exercitus, de quo pleraſque ob cauſas tum liberi, tum ſerui in hoſtes haud commigrent: vbi præſertim arcanum aliquod atque ſerium tractari ſentiunt, vel conſerendi manum, & præliandi tempus aduentare animaduertunt. Hæc ferè ille. Ceterùm acerba certè lex fuit olim apud Ægyptios, qua iubebatur iis abſcindi linguam qui Reipubl arcana, quæ tecta eſſe oportet, alicui detexiſſent, vt retulit Diodor. Siculus. Laudabile fuit inſtitutum maiorũ, quo obſeruabatur vt ſi quis de Repub. quidpiam rumore alióue modo, id ad magiſtratum deferret anteà, néue cum alio quoquam communicaret, ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur. Magiſtratus quæ accepiſſet, vel occultaret, ſi ita videretur, vel multitudini proderet. Eam ob rem Athenis, cum hoſpes veniſſet in officinam tonſoris, narrare cœpit victos eſſe Athenienſes in Sicilia: tonſor ſtatim ad magiſtratum renunciauit: hoſpes, quia non ſatis conſtanter affirmaret, vel quia vrbem totam eo rumore perturbaſſet, vinctus, tortúſque eſt, donec certiore nuncio de vero conſtitiſſet. Reuera multùm refert in rebus tam magni momenti non temerè ſpargi rumores falſos, vel parum veriſimiles, vnde ex ſumma profuſáque lætitia mæror acerbiſſimus, ſummáque conſternatio: aut contrà, ex mærore, lætitia nimia & immoderata, quo nihil vel corporum valetudini, vel publicæ ſecuritati perniciosius. Referrem exemplum Val. Maximi de Publio Vatieno, ſed obuium eſt cuique, lib. 1. cap. 8. cui etiam argumento bellè conuenit, quod idem ſcribit initio lib. 2. Valerius: ſingula enim exſcribere non vacat. Interea tamen nõ prætermittam quod ſcribit Ammian. Marcellin. 21. apud Perſas neminem conſiliorum fuiſſe conſcium,

Reipub. arcana non euulganda.

præter optimates taciturnos & fidos, apud quos silentii quoque numẽ coleretur. Vide Vegetium De re militari cap. 6 lib. 3. Frontin. Stratagem. lib. 1. cap. 1 Hæc cum essem commentatus illud iterum succurrit ex Platonis Theage, Consilium rem esse sacram. συμβαλλω ἱερὸν τὶ) χρῆμα: Cui conuenit quod effertur è Menandri γνώμαις: ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβολία. Reperitur & in Xenophõte, ἡ λεγομένη ἱερὰ συμβολή. Ad locupletandum verò pulcherrimum thema de non vulgandis principum arcanis, succurrunt ex Corn. Tacito loci duo insignes: Primus est initio ferè Annalium, vbi de nouo Tiberii principatu agit, cuius tacito iussu cæsus est Posthumius Agrippa centurionis cuiusdam ministerio: nuncianti enim centurioni vt mos militiæ, factum esse quod imperasset, neque imperasse sese, & rationem facti reddendam apud Senatum respondit. Quod postquam Sallustius Crispus particeps secretorum comperit, metuens ne reus subderetur, iuxta periculoso, ficta seu vera promeret, monuit Liuiam, ne arcana domus, ne consilia amicorum, ministeria militum vulgarentur, néve Tiberius vim principatus resolueret, cuncta ad Senatum vocando: eam conditionem esse imperandi, vt non aliter ratio constet, quàm si vni reddantur. Sed & lib. 2. vbi de fictitio Agrippa (is erat Agrippæ seruus, Clemens nomine, qui Augusti audita morte, sese pro domino gessit, varióque apud multos rumore sparso, Agrippæ nomen mentitus) is vinctus ad Tiberium dolo trahitur: & percontanti Imperatori, quomodo Agrippa factus esset? fertur respondisse: quomodo tu Cæsar, vt ederet socios, subigi nõ potuit: nec Tiberius de eo supplicium sumere palam ausus, in secreta palatii parte iussit interfici, corpusque clam auferri.

Consilium res sacra.

Arcana domus Imperatoris, non degenda.

Tiberij cautus animus.

Limine quod caco, &c.] Descriptio periphrastica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Plin. l. 16. cap. 13. Monstrum hoc ex Pasiphaë & tauro procreatum Poëtæ tradunt, ídque arte Dædalea, quod superiore parte hominem, inferiore taurum referebat. Ouid. 2. De arte:

Dædalus occlusit conceptum semine matris
Semibouémque virum, semivirumque bouem.

Historiam referunt Hygin. Palæphat. lib. 1. Fabulos. narration Virgil. in 6. Ouid. 8. Metamorph.

Minotaurus.

Dædalus.

Dædalus.] Dædalus ingeniosissimus faber, cuius inuenta plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56.

Inlatebris Gnosiacis.] In tenebris labyrinthi Cretensis. Gno-

Gnosius.

ſos vrbs Cretæ clariſſima fuit Minois regia. Hinc Gnoſiacus, & Gnoſius adiect.

Romana phalanx.] Exercitus Romanus Phalãx vocabulum Macedonicum, pro cuneo & acie militari, connexione atque teſtudine quadrata militum. *Phalanx.*

Signa ſuperba.] Vexilla militaria.

Tecbna.] τέχνη, pro fraude, cauillatione: aliàs artem ſignificat.

Appendix.

Ex Aurelio Victore, in Caligula: Tres ſorores ſuas ſtupro maculauit: Incedebat habitu deorum ſuorum: Iouem ob inceſtum: in choro Bacchanali Liberum ſe aſſerebat; de quo neſcio an queri liceat, niſi fortè quia iuuat de principibus noſſe omnia, vt improbi ſaltem famæ metu talia declinent. Huc ſpectat Ouidianum illud:

Cur aliquid vidi! cur noxia lumina feci!
Cur imprudenti cognita culpa mihi eſt?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam.
Prada ſuis canibus non minus ille fuit.

Nec quæſtioni quidem cedendum.

EMBLEMA XIII.

CECROPIA *eſſi tam quam cernis in arce Leænam,*
Harmodij (an deſcis hoſpes?) amica fuit.
Sic animum placuit monſtrare virāginis acrem
More feræ, nomen vel quia tale tulit.
Quòd fidibus contorta, ſuo non prodidit vllum
Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

Leæna meretricis patientia in tormentis.

PAtientia & fortitudo pluſquàm virilis in muliercula extremis cruciatibus affecta, tenacem fidem, & ad miraculum conſtantem arguit. Fuit Leæna ſcortum Harmodii & Ariſtogitonis, adoleſcentum in Athenienſi ciuitate nobilium, qui cùm inter ſe conſilium iniſſent de tollenda Piſiſtratidarū

tyrannide, & Hipparchum duntaxat, è tyrannis alterum, de medio ſuſtuliſſent: (Hippiam enim fuerant adorſi) ſucceſſu conatus caruit: Hæc capta fuit, & torta fidiculis, vt conſilia iuuenum proderet; ſed cruciatibus, quanquam grauiſſimis, non ceſſit: quin in his poſt multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honor ei haberetur (non tamen tanquam ſcorto) animal nominis eius erectum fuit, & vetitum in opere linguam addi ab artifice, vt honoris cauſa intelligeretur. Exemplum hoc conſtãtiſſimæ mulieris adfert Tertullian. & in Apologetico, & ad Martyres: quò noſtri fierent animoſiores, & conſtantiores in tormentis quibuſcunque perferendis Chriſtianæ perſuaſionis nomine: quandoquidem leui adeò de cauſa repertæ mulieres eſſent, quæ tam forti animo pro amicorum ſalute ac fama non modò cruciatus intolerabiles parui feciſſent, ſed & ſpõtaneæ morti ſeſe dediſſent. Hæc enim ipſa, carnifice iam defeſſo, poſtremò linguam ſuam comeſtam in faciem tyranni ſæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos proderet, ſi etiã victa voluiſſet, ait idem Tertullian. Exempla permulta eadem penè ſunt apud Valer. Max. lib. 3. cap 3 idémque omnino Plutarch. in vita Hyperidis Rhetoris: & hoc memorabile Leænæ facinus celebrat, commentatio περὶ ἀδολεσχίας. Eadem in tormentis patientia, vel pertinacia potiùs, prodita memoriæ fuit de quodã, qui Principem Gonzagam proditurus erat, & in hoſtium manus traditurus, quam hiſtoriam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Hiſtoriam hanc de Leæna plurimi retulerũt: vt Pauſanias in Atticis, Athenæus Dipnoſoph. 13. cap. 24. Plin. lib. 7. cap. 23. idémque lib. 34. cap. 8. Gellius 9. cap. 2. & 17. cap. 21. & Lactantius lib. 1. cap. 20. Id & addo ſtudioſorum gratia. Sueton. in Caligula: Quò magis nullius non boni exempli fautor videretur, mulieri libertinæ octingenta donauit, quod excruciata grauiſſimis tormentis de ſcelere patroni reticuiſſet. Quas ob res inter reliquos honores decretus eſt & clipeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, ſenatu proſequente, nobilibuſque pueris ac puellis, carmine modulato, laudes virtutum eius canentibus. Apud Ammianum Marcellinum lib. 14. non tam nobilis, quam cruenta narratur quæſtio de iis crudeliſſimè agitata, qui in Conſtantium nouas res moliri accuſabantur. Inter cæteros emicuit Euſebius quidam nobilis qui ita euiſceratus eſt, vt cruciatibus membra deeſſent, implorans cælo iuſtitiam,

Honos tributus libertinæ in tormentis fidæ.

Euſebij cuiuſdam conſtans animus in tormẽtis.

toruum renidens fundato pectore manſit immobilis: nec ſe incuſare, nec quemquam alium paſſus: & tandem nec confeſſus, nec confutatus, cum abiecto conſorte pœnali eſt morte multatus. Ducebatur intrepidus, temporum iniquitati inſultans, imitatus Zenonem illum veterem Stoicum, qui vt mentiretur quædam, laceratus diutius; auulſam ſedibus linguam ſuam cum cruento ſputamine in oculos interrogantis Cyprii regis impegit. hæc Amm. Cornelius verò Tacitus lib. 15. Annal. quo loci de tormentis eorum magis qui in Neronem putabantur coniuraſſe, de Muliere quadam imperterriti & infracti animi ſic: Nero recordatus Voluſii Proculi iudicio Epicharmi attineri, ratúſque muliebre corpus impar dolori tormentis dilacerari iubet. At illã non verba, non ignes, non ira, eo acriùs torquentium ne à fœmina ſpernerentur, peruicere quin obiecta denegaret. Poſtero die cum ad eoſdem cruciatus retraheretur, geſtamine ſellæ, nam diſſolutis membris nequibat inſiſtere, vinclo faſciæ quam pectori in modum laquei ad arcum ſellæ reſtricto, indidit ceruicem, & corporis pondere conniſa, tenuem iam ſpiritum expreſſit: clariore exemplo libertina mulier in tanta neceſſitate alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui & viri & equites Rom. ſenatoréſque intacti tormentis clariſſima quæque ſuorum pignorum proderent.

Mulier infracti animi in tormentis.

Cecropia in arce] id eſt, Athenienſi, à Cecrope ſic dicta, vti ſup. memorauimus ex Plinio.

Virago.

Viraginis.) Virago *ἀπὸ τοῦ ἀνήνεγε*, vel *ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς*. Symmachus: *αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς. ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη.* hoc eſt, vocabitur hæc virago, quia ex viro ſumpta eſt. Ouid. Metamorph. 2.

-----bello metuenda virago.

de Pallade loquens, quæ virili ſit animo & virtute Et Martian. Capel. lib. 6. de eadem. *Conſultiſque virum præſit, hinc dicta virago.* Auſon. epigr. 1. *Treſſeque viragini arma retractat.* ſic appellatur Iuturna 12. Æneid.

Fidicula vel fides.

Fidibus.) Fidiculæ dicuntur chordulæ, non etiam vngulæ. vt putat Iſidorus 5 Etym. c. 27. quo loco ſcribit, Vngulas dictas, quòd effodiant: hæ & fidiculæ, quia his rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. At Val. Maxim. lib. 3. cap. De patientia, apertè oſtendit, fidiculas eſſe funiculos, ſeu chordulos: Rupit verbera, ait, fidiculas laxauit, ſoluit eculeũ. Sueton. in Caligula cap. 33. Quin & ſubinde iactabat exqui-

ſiturum ſemel fidiculis de Cæſonia ſua, cur eam tantoperè amaret. Idem in Tiberio refert, eum Imperatorem excogitaſſe genus tormenti, vt repentè veretris deligatis fidicularum ſimul vrinæque tormento homines diſtenderet. De his Seneca lib. 3. De ira, cap. 3. Apparatúſque illi reddendus eſt ſuus, eculei, & fidiculæ & ergaſtula. Ammian. Marcell. lib. 29 Intenduntur eculei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus, &c. l. 1. C. Theodoſ. De quæſtionib. Nullas omninò ob fidiculas perferendas inconſultis ac neſcientibus nobis &c. & l. 2. eod. Decuriones ſiue ob alienum, ſiue ob ſuum debitum exortes omninò earum volumus eſſe pœnarum, quas fidiculæ & tormenta conſtituunt. Extat in Iure mentio eculei, vngularum, ſeu fidicularum l. 4. Cod. ad leg. Iul. mai. l. 16 C. de quæſtionib. l. 8. Cod. de malef. & Mathem. Curtius in 6 de Alexandri geſtis, Philotam ait poſt fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuiſſe. Sed de fidibus, aut fidiculis plus ſatis.

Iphicratei.] Huius meminit Plinius 34 cap. 8. *Iphicratea.*

Appendix.

Bonus ſenex apud Terent. Andria, Seruum laudat fide & taciturnitate. Huc Horatius lepidè,

Eſt & fideli tuta ſilentio merces:

Græci dicunt, ἀκίνδυνον γὰρ ἡ σιγή. Horatius ad ſeruandam amicitiam ſic,

Arcanum nec tu ſcrutaberis vllius vnquam.

Tullius 2. Philip. criminis loco obiicit Antonius, quod ſcriptas ipſius litteras, cùm amici eſſent, poſtea euulgaſſet, cùm cœpiſſent inter ſe inimicitias exercere. Sed ne quid deſideres, vide Senecam epiſt. 89. & 108.

Consilio & virtute Chimæram superari, id est, fortiores & deceptores.

EMBLEMA XIIII.

BELLEROPHON *vt fortis eques superare Chimæram,*
Et Lycij potuit sternere monstra soli:
Sic tu Pegaseis vectus petis æthera pennis,
Consilioque animi monstra superba domas.

Consilij & fortitudinis vis.

NVlla est adeo maligna & versuta calliditas, nulla insidiosa vis, nullæque præstigiæ, quas non possit animi magnitudo prudénsque consilium sollerter effugere. Quanquam enim nobis interdum sit concertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere instructioribus, pugnæ tamen minimè est cedendum, modò instructi simus firma quadam panoplia constantis animi, sanéque iudicii. Notius enim est quàm

eſt quam vt confirmare neceſſe habeam, nihil tam arduum támque inacceſſum eſſe, quod dexteritate ingenii penetrare, tandémque aſſequi non poſſimus: nullas denique tantas vires aut etiam fraudum inuolucra tam intricata, quæ declinare, aut etiam auerſare nequeat ingenioſus benéque conſultus animus. Quæ ſententia, certè philoſophica, hoc lepido figuratur emblemate. Bellerophon eques præſtantiſſimus, & adoleſcens formæ dignitate cõſpicuus, ab Antia Prœti Regis Argiuorum vxore ſollicitatus ad amorem, ídque cùm conſtãter eſſet auerſatus, mulier doloris & odii impatiens ad maritum detulit, ſéque ab adoleſcente fuiſſe appellatá mentita eſt. Itaque exul factus, & vt quoquo modo de medio tolleretur, expeditionibus aleíſque valde periculoſis, expoſitus non tamen animum abiecit, ſed per multis laboribus exantlatis victor euaſit, & denique ad Chimæram delendam non tam vocatus, quàm coactus, Pegaſo equo alato vectus, monſtrum virtute incredibili confecit. Fabulam hanc copiosè & eruditè retulit, & ad hiſtoricam fidem reuocauit Sabellic 5. Enn. 1. Non grauabor huc attexere mythologiam Plutarchi de Bellerophonte, deque Chimæra, ex lib. De virtutib. mulierum. Huius hæc eſt ſententia: Fabuloſum eſt quod in Lycia dicitur euenisſe, tametſi hoc publica fama receptum ſit. Narratur itaque ad eum modum: Amiſodarus ſeu Iſaras, vti nominantur à Lyciorum colonia, quæ iuxta Zeliam erat, venit vnà cum nauibus pyraticis, Chimero duce, homine bellicoſo, ſed crudeli admodum & efferato. Huius nauis in prora Leonis, in puppi Draconis habebat inſigne. Cúmque noxæ multum Lyciis intuliſſet, maréque infeſtum habuiſſet, vt ne quidem traiici tutò poſſet, neque vrbes maritimæ proinde habitabiles eſſent, in eum expeditionem ſuſcepit Bellerophontes, & ad extremum interfecit, fugientémque Pegaſo inſecutus: atque Amazones expulit, & bellica virtute domuit, &c. Deinde ſequitur: Sunt qui affirment Chimæram illam Poëtarum figmentis decantatam, montem fuiſſe Soli oppoſitum, in quem Solis radii cùm retroflecterentur, & vehementem æſtum in planiciem retorquerent, factum eſſe vt inde fruges marceſcerent. Quæ mali cauſa cùm nota eſſet Bellerophonti, excidi iuſſit ipſe precipitii partem eam, quæ leuiſſima putabatur, & plurimum ſolarem æſtum reflectebat, ſed quod non ei eſſent habitæ gratiæ, iratus ad vlciſcendum Lycios ſe contulit: tandem tamen à mulieribus placatus eſt. Eandem hiſtoriam complexus eſt in-

Bellerophontis hiſtoria.

tegram enarrator Homeri ad Iliad. ζ. vt & lib. 1. Palæphatus: ἀλληγορικῶς autem Fulgentius 1. Mythologicôn. Vide Prouerb. Bellerophontis literas. Satis de Chimæra hucusque nisi me Lycophronis interpres, vt aliquid adderem reuocaret. Ille itaque Pegasum pro equo fabuloso agnoscit, totiúsque fabulæ seriem tractat, eodem pene quo cæteri modò, sed subdit ἀλληγορίαν τὴν τῆ φυσικῆς γνώσεως, quæ ad nostrũ hoc propositum nihil attinet. Addit etiam nunquam fuisse Pegasum equum: quia nullus se vnquam vidisse alatum equum sit testatus. At quia vir egregius Pegasus nauim conscendit, cuius alæ vela essent, locum tactum esse fabulæ. Adhæc Chimeram pro muliere ponit filiam Amisodari, Lyciæ præsidis, cuius fratres duo, Leo & Draco, qui cum Lyciæ egressus occupassent, viatores, aliosque multos trucidassent. Quod autem concordes, & vnà in aliorum perniciem conspirantes tricipitem belluam illos plerique nominarunt: : vt quia periti bello essent, & insigni corporis præditi robore, ignem expirantem dixerunt Hoc Bellerophon vicit, iniecto faucibus plumbo, id est seruitutis freno. In priori parte Leo pugnabat, Draco in posteriore, at in medio Chimera, eò quod esset infirmior. Alii ad hunc penè modum: Chimeram (vti colligitur ab Homero) gentem fuisse bellicosam, quam leoni esse similem dicebant. Hæ fuerunt Amazones quæ à facie pugnabant valde strenuè & generosè, quas Poëta cum Chimera, hoc est, capra, confert, quia per præcipitia incederent, caprarum in modum, & in præruptis locis habitarent.

Pegasus equo alato vectus quid.

Bellerophon Chimeram vicit.

Bellerophon.] à Bellero Corinthiorum Principe à se interempto sic denominatus, quasi ferarum belluarum occisor. παὶ βέλεα enim belluæ dicuntur: vel quasi βελησόρον, sapientem consultorem dixeris, vt apud Homer. βουληφόρον αὖδρα, vt vult Fulgentius.

Bellerophon vnde dictus.

Chimeram.] Chimæra, monstrum triforme, priore parte leonem, draconem posteriore, media capram referebat, flammas ore euomebat. Homerus: πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέση δὲ χίμαιρα δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος. Proinde Virgil. in 6. flammis armatam ait. quo loco Seruius asserit reuera montem esse in Lycia, cuius tum cacumen arderet, iuxta quod leones essent: media verò pascua, & ima serpentibus plena, quem habitabilem fecisse postmodum Bellerophontem. A qua sententia parum discedit Palæphatus, cum ait, ante planiciem montis Chimæræ leonem fuisse quendam, draconem

Chimera quale & quid fuerit.

autem retrò ex quibus paſtores læderentur. Ad quæ loca Bellerophon vbi acceſſiſſet, montem occupauit, poſteáque iniecto igni feræ perierunt. Triformis eſt autem Chimæra (quâ notatur amoris petulantia, id eſt, κὐ μ' ἔρωτ@) quia voluptas corporis inſultu leonino primùm inuadat, deinde procacitatem & laſciuiam inducat, poſtea verò pœnitentiam & venenum. Fulgent. 3. Pierius 1. & 14 Hieroglyphic. *Chimæra cur triformis.*

Pegaſeis pennis.] Pegaſum nauim fuiſſe, qua vectus eſt Bellerophon tradit Palæphat. Nauigia enim cùm ex alto cernuntur, ſi fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobiléſque vtrinque remorum ordines procul ſpectantibus, alatorum præbent animalium ſpeciem. Ad allegoriam verò, ſi referamus, nomine Pegaſi (ex Meduſæ cæde prognati) famam & immortalitatem nominis intelligimus. Virtus enim cùm terrorem (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4. *Pegaſus.*

Petis æther] Prouerbialis formula, pro, laudem conſequeris immortalem.

Conſilio quæ animi.] Plus conſilio & animi dexteritate effici, quàm viribus corporis, exemplis apud auctores innumerabilibus perſpicuum eſt.

Monſtra ſuperba.) ἀλληγορικῶς, pro doloſis ſycophantis, obtrectatoribus, & aliis generis eiuſdem, non certè hominibus (quid enim tam naturæ humanæ contrarium) ſed portentis. *Monſtra hominum ſycophanta.*

Vigilantia & Custodia.

EMBLEMA XV.

INSTANTIS *quòd signa canens det gallus Eoi,*
Et reuocet famulas ad noua pensa manus:
Turribus in sacris effingitur ærea peluis,
Ad superos mentem quod reuocet vigilem,
Est leo, sed custos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcircò ponitur ante fores.

Duo pastoris ecclesiastici munera.

DVæ sunt in Episcopo necessariæ dotes, vt eo cui publicæ rei Christianæ cura demandata sit: nimirum vt iis quibus præsit, continuo studeat, vt nihil eorum eis desit, quod spectet ad fidei veræ profectum & incrementum: néve quis à recta via desciscat aut sacræ doctrinæ terminos transiliat. Nec verò est satis, vigilantem eum esse, nisi etiam custodem

ſeſe for[illegible]mum præbeat, id eſt, cum cura & vigilantia, quæ perpetua ſit oportet, eſt etiam neceſſe habeat, coniunctã cum moribus doctrinam, qua & ſuos conſtituet, & alienos etiam hoſtes, atque erroneos homines forti animo retundat, veræque & ſanæ inſtitutionis quaſi haſta percellat. Quod duplici ſymbolo hîc oſtenditur, ſumpto argumento ab iis animalibus, quæ & ſacris in turribus & pro foribus templorum àponi ſolent, gallo nimirùm, & leone: quorum alter vigilantiam, cuſtodiam alter deſignat. Sanè non citra myſterium veteres gallum editiori ſacrorum templorum loco cõſtitui voluerunt, quo paſtoris potiſſimùm vigilantia repræſentaretur. Conuenit illud D. Gregorii ex homilia quadam: Quiſquis populi ſpeculator ponitur, inquit, debet in alto ſtare per vitam, vt prodeſſe poſſit per prouidentiam. Sunt præterea qui Doctores ſacros hieroglyphicè galli nomine, velint intelligi; propterea quòd illi inter præſentis vitæ tenebras venturã lucem, quaſi cantando prænuncient. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis modò hos, modò illos excitat, & tempus antelucanum diſcrimine aliquo partitur: ita pro ratione perſonarum, aliarumque circunſtantiarum, doctrinam ſalutarem animis inſerere debet. Quantum autem ad leonem pertinet, Ægyptii vigilantem innuere cùm vellent, aut etiam cuſtodẽ, leoninum caput appingebant: leo enim clauſis oculis vigilat, dormit apertis. quocirca non ab re ad ſacra clauſtra & fana leones eriguntur, tanquam cuſtodes, ait Orus, & Pierius lib 1. Hieroglyph. ex quo cetera petas licet, ſi quid præterea deſideres. Non poſſum illud Plutarchi tranſilire, lib. De Pythiæ oraculis: ὃ ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡραίαν ὥραν, καὶ χαιρὸν ἐπιόντος αἰσθόλης: 1. qui gallum in manu pinxit Apollinis, matutinum tempus, & ſolis ortum inſtantem ſignificare voluit Apuleius lib. 2. Commodùm noctis inducias cantus perſtrepebat criſtatæ cohortis. Ouidius in Faſtis gallum Nocti cædi ſcribit à Romanis:

Gallus cur ſacris turribus ſtatuatur.

Nocte dea Noctis criſtatus caditur ales,
Quod tepidum vigili promouet ore diem.

Et elegantiſſimè Plinius lib. 10. cap. 21. Proximè, ait, gloriam ſentiunt & hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendóque ſomno natura genuit. Norunt ſidera, & ternas diſtingunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartáque caſtrenſi vigilia ad curas laborémque reuocant. Nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere,

Quid per Leonem.

diémque venientem nunciant cantu, ipſum verò cantũ plauſu laterum, &c. Ælianus 4. animal hiſtoriæ, cap. 29. ὁ ἀλεκτρυὼν τ̃ σιλωίης αἰισχέσης ἐνθυσιᾷ φασι καὶ σκιρτᾷ· ἥλιο͂ δ᾽ ἀνίσχοντ᾽ οὐ μή ποτε αὐτὸν διαλάθοι· ὠδικώτατο͂ δ᾽ ἑαυτ̃ μᾶλλόν ὅτι πλωικός i. Gallum gallinaceum exoriente Luna, „ vtafflatum diuino quodam ſpiritu bacchari atque exultare „ ferunt. Oriens autem Sol nunquam ipſum fallit, tum vehe- „ mentiſſimè vocem contendens. Lucretius 4. ſic:

Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis,
Auroram clara conſuetum voce vocare.

Poëticam rationem huius antelucani gallorum cantus tradit Lucian in Somn. ſiue Gallo: philoſophicam Heliodorus Æthiopic. 1. his verbis καθ᾽ ὃν δὲ καιρὸν ἀλεκτρυόνες ᾄδουσιν, εἴτε, ὡς λόγο͂, αἰδοῖός τις τ̃ τ̃ ἡλίου ἐκ καθ᾽ ἡμᾶς θεωρουμένης ἐπὶ πλεῖον τ̃ θεοῦ προσρήσεν κινούμενοι, εἴτε ὑπὸ θερμότητο͂, ἅμα καὶ τ̃ ἀεὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σπεύδειν θᾶττον ἐπιθυμίας τὰς συνοικούντας ἰδίῳ κηρύγματι ἐπὶ τὸ ἔργον ἐγείροντες. At verò pulcherrimum D. Ambroſii locum ex lib. 5. cap. 24. libri, quem Hexaëmeron inſcripſit, apponere non grauabor, quòd ſit huic „ Emblemati valde accommodus: Galli cantus ſuauis eſt in „ noctibus, nec ſolùm ſuauis, ſed etiam vtilis, qui quaſi bonus „ cohabitator & dormientem excitat, & ſollicitum admonet, & „ iter facientem ſolatur, preſſum noctis canora ſignificatione „ proteſtans. Hoc canente, latro ſuas relinquit inſidias: hoc ipſe „ Lucifer excitatus oritur, cælúmque illuminat: hoc canente, „ mœſtitiam trepidus nauta deponit, omníſque crebrò veſper- „ tinis flatibus excitata tempeſtas & procella miteſcit. hoc ca- „ nente deuotus affectus exilit ad precandum: legendi quoque „ munus inſtaurat. hoc poſtremò canente, ipſa Eccleſiæ Petra „ culpam ſuam diluit, quàm, priuſquàm gallus cantaret, negan- „ do contraxerat. Iſtius cantu ſpes omnibus redit, ægris leuatur „ incommodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia „ mitigatur, reuertitur fides lapſis, Ieſus titubantes reſpicit, er- „ rantes corrigit. Hæc ille. Quo ex loco facilè videmus, quid nobis ſtatuendum ſit in vitæ & ſtudiorum ratione, cùm vir ille ſanctiſſimus tantum elaboret in eo explanando myſterio.

Inſtantis Eoi.) Lucis aduentantis. ἠὼς, aurora Græcis. Auſon. in Eidylliis:

——ter clara inſtantis Eoi
Signa canit ſirus deprenſo marte ſatellet.

Et reuocet famulas.) Ouid. 1. Amorum, eleg. ad Auroram.

Tu ne feminei poſſint teſſare lacerti,
Lanificam reuocas ad ſua penſa manum.

Idem de Lucretia 2. Faſtorum ;

Lumen ad exiguum famula data penſa trahebant.

Et in Epiſtolis :

Néue traham ſerua grandia penſa manu.

Ærea peluis.) ἀσπάρεγον nolæ ſiue tintinnabuli, cuius inuentionem repete ex 6. Polydori cap. 13. De pelui ærea ipſe Alciat. 8. Parerg. cap. 11. *Nola ſeu tintinnabulum*

Cuſtos oculis quia dormit, &c.) Sic Orus habet lib. 1. ἐγρηγορότα γεγράφοντες ἢ φύλακα, λέοντα καράσσουσι κεφαλῇ, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν τῷ ἐγρηγορέναι, μύει τοὺς ὀφθαλμούς, κοιμώμενος δὲ ἀνεῳγότας τούτους ἔχει: ὅπερ δεῖ τῷ φυλάττειν σημεῖον. διόπερ καὶ συμβολικῶς ; τοῖς χαλκώμασι τῶν ἱερῶν λέοντας ὡς φύλακας παρειλήφασι : Vigilantem & ſedulum hominem & cuſtodem cùm Ægyptii volunt oſtendere , leonis caput pingunt , quoniam leo vigilans oculos claudit ; eoſdem cùm dormit , apertos habet : quod quidem cuſtodiæ atque excubiarum ſignum eſt. Vnde & non abſque ſignificatione , templorum clauſtris leones, qui ſint cuſtodum loco, appinxerũt. Leonem quidam ἀπὸ τοῦ λάσιον , à videndo, deductum volunt. [Autor Græc. Sphæræ vet. à λείειν , quod eſt tenuigare dici mauult.] Et Fulgentius gallum Mercurio attribuit ob mercatorum vigilantiam. *Quid per leonem Ægyptij deſignabant.*

Templorum idcirco ponitur ante fores.) Eruditè nõ minus quàm diligenter in ſuo copiæ cornu Pierius leonis faciem illam quæ prima viſa eſt Ezechieli , initiandorum ſacrorum admonitionem nobis oblatam fuiſſe tradit: eámque à primis viſam quod à vita principum ſoleat totius populi conſenſu legem ſibi ſtatuere. Ponuntur itaque ad valuas templorum , vel poſtibus ſuſtinendis , vel hyperthyris aliquando etiam pronaïs locorum vt Deum venerari primo, meminerimus. Addit etiam in pronao taruiſinæ Cathedralis draconem alatum vnguibus leonum duorum comprimi : draconem retorto collo leonis pectus remordere, cuius Emblematis eam eſſe ſententiam docet prauam quidem cogitationem cor inceſſere, fortem animum eam protinus elidere , à læua leonem ſuo pectori ſubiicere apprehenſum leunculum : generoſum quippe animum ſeipſum vincere. *Leonis imago in valuis templorum.*

νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. ἀρθὲς ταῦτα παρ' ἑτέρων.

EMBLEMA XVI.

NE credas, ne (Epicharmus ait) non ſobrius eſto:
Hi nerui humanæ membráque mentis erunt,
Ecce oculata manus credens id quod videt: ecce
Pulegium antiquæ ſobrietatis olus:
Quo turbam oſtenſo ſedauerit Heraclitus,
Mulxerit & tumida ſeditione grauem.

DVo hîc Philoſophica præcepta tradũtur: vnum quidem de amplexanda ſobrietate: alterum de credulitate fugiẽda: quam ad rem duabus (ſuo more) notis vtitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, vt ſobrietas paruo con-

tenta ſignificetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero. 1. Epiſtolar. ad Aticum, carmen hoc Græcum citat: Priuatis rebus meis, inquit, propter infirmitatem bonorũ, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeam quandam cautiónem & diligentiam: atque ita Siculus inſurret Epicharmus cantilenam illam ſuam:

M. Tullii locus vnde petita eſt Emblematis epigraphe.

νῆφε, χὴ μέμνησ' ἀπρεῖν, ἀῤθεγ ταῦτα τῷ φρενῶν:

ac noſtræ quidem rationis ac vitæ quandam formam, vt opinor, vides. Alteram autem partem vſurpauit lib. De petitione Conſulatus, Q. Fr. Ciceronis: Quamobrem, air, Epicharmion illud teneto, Neruos atque artus eſſe ſapientiæ non temerè credere. hæc ille: Relatum eſt etiam ab Alciato noſtro lib. Parergon 4 c. 8. Sobrietas virtutum penè omnium ſeminarium eſt: quam vnam qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide, temperantiam, vitæ hominum cuſtodem appellat. in Gorgia præcipit, vt qui ſanus ac beatus eſſe velit, hanc virtutem exerceat. Et Xenophanes, Nihil in homine naſci mali poſſe, qui temperantiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot ſapientes olim habiti ſunt, temperatiſſimi prædicantur: vt Socrates, qui quòd tenui victu eſſet, ea peſte ſæuiſſima tactus non eſt, quæ Atticam inuaſit. Et Plato, apud quem cùm nobilis imperator Timotheus cœnaſſet, moderatis cibis exceptus, poſtridie illi factus obuius, dixit, Qui apud te, Plato, cœnant, ſequenti die bene ſe habent. Nominatur & Pythagoras inter ſobrios, cuius hoc celebratur: Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ φύετ' νόον. *Venter pinguis non gignit ſenſum tenuem:* Idem cùm offendiſſet aliquem inſigniter obeſum; Non deſines, inquit, tibi moleſtiorem carcerem ſtruere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatam ſapientibus, qui ſemel tantùm interdiu epularentur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cùm nullũ iſthic patriæ frugalitatis veſtigiũ obſeruaret, admiratus eſt inſulæ corruptiſſimæ deprauatum morem, quemadmodum refert ipſemet in epiſtola quadam ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pultis vſus, quàm panis fuit: & eorum bonæ valetudinis quaſi quædã mater erat frugalitas, inimica luxurioſis epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, & ab immoderato Veneris vſu auerſa. Val. Max. lib. 2. cap. 5. Hæc etiam virtus nòn modò Philoſophos, ſed & Imperatores cõmendauit, vt Fabricium, Curiũ, Coruncanum, Catonem, Cæſarem Iulium, alióſque multos. Credulitas verò aut maturè admittenda, aut ſtatim repellenda,

Credulitas.

cùm nemò citiùs fallatur, quàm qui temerè credit: nemóque rectiùs iudicat & certiùs, quàm qui rem exploratam habet. Theocriti laudatur illud:

μὴ πίσδε πίχισα πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει.
Ne crede citissimè, ni prius finem videas.

Constantius credulus.

Inter legendum sese obtulerunt exempla quædam illustria de credulitate ex Amm. Marcellino, primũ quidem lib. 14. de Constantio sic habet: Arelate hyemem agens Constantius » post theatrales ludos atque Circenses ambitioso editos appa- » ratu ad diem VI. id. Octob qui imperii eius annum trice- » simum terminabat, insolentia pondera grauius librans, si » quid dubium deferebatur, aut falsum, pro liquido accipiens » & comperto, inter alia excarnificatum Herontium Magnen- » tianæ comitem partis exulari, mœrore multauit. Vtque æ- » grum corpus quassari etiam leuibus solet offensis, ita animus » eius angustus & tener, quicquid increpuisset, ad salutis suæ » dispendium existimans factum aut cogitatum, insontium cæ- dibus fecit victoriam luctuosam, &c. idem lib. 30. Vbi nar-

Para rex Armenius à Valente oppressus.

rat quibus dolis interceptus & oppressus est Para Rex Armeniorum Valentis iussu: qui quod accepisset eum sibi infestum malisque artibus quiduis facere & moliri, agenti in Ar- » menia Traiano, rémque militarem curanti, arcanis literis mã- » dauit vt regem eum quoquo modo de medio tolleret Itaque » illecebrosis regem Param insidiis primum ambiit, ei Valen- » tis literas egregiæ in eum voluntatis testes ostendit, modo se- » se conuiuam ei præbuit, ad vltimum composita fraude ad » prandium verecundius inuitauit. Qui nihil metuens mali, ve- » nit, concessoque loco honoratiore discubuit. Cúmque ap- » ponerentur exquisitæ cupediæ, & ædes pulsu neruorum & » articulato flatilique sonitu resultarent, iam vino incalescente » ipso conuiuii domino, per simulationem naturalis cuiusdam » vrgentis egressso, gladium districtum intentans toruo lumine » ferociens quidam immittitur barbarus, asper, ex iis quos » Supras appellant, confossurus iuuenem, ne exilire posset etiã » tum præpeditum. Quo viso regulus fortè prominens vltra » torum, expedito dolo assurgens, vt vitam omni ratione de- » fenderet perforato pectore deformis procubuit victima, icti- » bus multiplicatis fædè concisa Hocque figmento nefariè de- » cepta credulitate, inter epulas quæ reuerendæ sunt vel in Eu- » xino ponto, hospitali numine contuente, peregrinus cruor » in ambitiosa toralia sparsus, & spumas satietati superfuit con-

niuarum horrore maximo diſperſorum Lib. verò vltimo, qui eſt 31. de Valente: Illud ferri non poterat, quod cùm legibus lites omnes, quæſtiones committere veteres vellet, deſtinatíſque velut lectis iudicibus negotia ſpectanda mandabat, nihil agi contra ſuam libidinem patiebatur: iniurioſus aliàs & iracundus, & criminantibus ſine differentia veri vel falſi facillimè patens, quæ vitiorũ labes etiam in his priuatis quotidianiſque rationibus impendio eſt formidanda. Seneca Epiſt 3. non minus vitioſum eſſe credere omnibus, quàm nemini diſputat. eodem cum Heſiodi carmine ſenſu πίστις κακὰ ἐπησίαι ὤλεσαν ἄνδρας. Si aliquem amicum putas eſſe, cui non tantum habeas fidei quàm tibi, vehementer erras, & veræ amicitiæ vim nondum tenes. Tu omnia cum amico delibera, ſed de ipſo prius. Poſt amicitiam credendum eſt, ante amicitiam iudicandum diu cogita an tibi in amicitiam aliquis ſit recipiendus: cum fieri placuerit, toto illum admitte pectore, támque ardenter cum illo loquere ac tecum. Quid eſt cur me coram illo non putem ſolum? Quidam quæ tantùm amicis committenda ſunt, obuiis narrant, & in quaſlibet aures, quicquid illos vrit, exonerant: quidam etiam rurſus chariſſimorum conſcientiam reformidant, & ſi poſſent nec ſibi quidam credituri interius premunt omne ſecretum. neutrum faciendum eſt. Vtrumque enim vitium eſt. & credere omnibus, & nulli. Citatur de credulitate hoc Menandri.

Valentis nimia credulitas.

Locus Senecæ de credulitate.

Quicunque damnat, rem que non plane audiit,
Eſt improbus vir, ideo quod credit malè.

Item illud,

μὴ πάντα πειρῶ πᾶσι πιστὰ εἶναι δεῖ
Credenda cunctis eſſe cuncta ne putes.

Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromatum, & ad inſtitutum Chriſtianum accommodat. De credulitate, quædam mox adiiciam.

Epicharmus.) Siculus, Philoſophus & Poëta, Comœdiæ inuentor, Suida teſte.

ne non ſobrius eſto.) Duo negata vni affirmationi æquiualent.

Epicharmus.

nerui, membráque.) μεταφορικὰ, quibus vim vtiliſſimi præcepti illuſtrat.

Hi nerui humana, &c.) ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη, vt refert alicubi Stob. quó ſenſu dixit Iuſtin. genitricem virtutum frugalitatem. Hic neruos & membra ſumit μεταφορικῶς: vt

Sobrietas animi robur.

apud Demoſt. νεῦρα εἶναι πολέμου τὰ χρήματα: vt M. Tullius, vectigalia, neruos Reipub. dicit ſic Fabius lib. 1. mollem educationem neruos omnes animi & corporis frangere. & Dion Veſpaſiano, Pecunias neruos eſſe imperii ſemper dixerunt, id eſt, νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεί ποτε εἶναι λέγουσι.

Oculata manus.

oculata manus.) Adagium, quo rerum certitudo ſignificatur, vſurpatum à Plauto:

Cum à piſtore panem petimus, vinum ex æmpolio.
Si as habent, dant mercem: eadem nos diſciplina vtimur.
Semper oculata noſtra ſunt manus, credunt quod vident.

Vim Prouerbii videtur expreſſiſſe Terentianus ille leno, cùm ait Adelphis: *Ego numquam adeo aſtutus fui, Quin quicquid poſſem, mallem auferre potius in præſentiã.* Et ſacræ literæ admonent omni ſpiritui credendum non eſſe.

Non ſtatim fidendum.

Credens id quod videt.) Herodotus: ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν: Aures ſunt hominibus magis incredulæ quàm oculi. Heſiod. autem 1. ἔργων ſub finem:

πίστις μὲν γὰρ ὁμῶς καὶ ἀπιστία ὄλεσσε καὶ ἄνδρας.

cuius ſentẽtiæ vim tenere debent qui verſantur in Rebuſpub. & negotiis grauioribus implicantur, ſed maximè temporibus periculoſis. Si enim propter amicitiam multorum fucatam vix fratri fides interdum ſit habenda, perpetuò meminiſſe debemus Pythagoricæ parœmiæ, Ne cuiuis dextram iniecceris: quãdoquidem hominum ea ſit improbitas & verſutia, vt non modò ſermo, ſed & frons, vultus & oculi ipſi perſæpè mentiantur. Apollonius rogatus à rege Babyloniæ, qua ratione quietus in ſuo principatu perduraret: Si, inquit, paucis fidem habueris. Nulla enim regibus maior pernicies impẽdet, quam cùm delatoribus facilẽ ad ſe aditum præbent. Plato de Repub. magiſtratum optat, qui ſit τὰ ὦτα διαπεφυλακώς, id eſt, qui aures obtuſas habeat ad rumores & fabulas populares. Addam & id Plautinum è Truculento: Sc. Ne expect.

Non laudandus, cui plus credit qui audit, quàm qui videt
Non placet, cùm illi plus laudãt qui audiunt, quam qui vident.
Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem,
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè ſciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, initio Floridorum, qui vt inſeruiat argumento quod tractat, plus fidei aurium, quam oculorum eſſe adhibendum, vult. Huius hæc verba: Non iti-

dem maior meus Socrates: qui cùm decorum adolescentem, diúque tacentem conspicatus esset: *Vt te videam*, inquit, *aliquid eloquere*. Scilicet Socrates tacentem hominem non videbat: etenim arbitrabatur homines non oculorum, sed mentis acie & animi obtutu considerandos. Nec ista re cum Plautino milite congruebat, qui ita ait: *Pluris est oculatus testis vnus: quàm auriti decem*. Imò hunc versum ille ad examinandos homines conuerterat: *Pluris est auritus testis vnus, quàm oculati decem*. Atqui si magis pollerent oculorum quàm animi iudicia, profectò de sapientia foret aquilæ concedendum. Homines enim neque longè dissita, neque proximè adsita possumus cernere, &c. Apuleius tamen aliò sententiam torquet, vt dixi, neque propriè contrarium quid à Plauto statuit, sed certè dissimile. Ad rem redeo. M. Tullius in Lælio: *Hæc in fabulis stultissima persona improuidorum & credulorum senum*. Non minimum commendarunt ἀπιστίαν quidam ex veteribus, non vt omninò fidem omnibus abrogemus, sed vt nullo non loco circunspecti simus, videamúsque quatenus dextra sit huic vel illi admouenda. Demosthenes hanc ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui sapiunt concessam à natura custodiam salutis & fortunarum. Homerus Vlyssem quem sapientissimum facit, non alio vsum præsidio dicit, neque alia ratione terræ marisque periculis euasisse, quam quòd nemini se crediderit, & callidè consilia sua texerit. Hesiodus non ab re monet, vt neque fratri quisquam adeò fidem habeat, aut etiam negocium aliquod vel ioco transigat, nisi teste adhibito. Nullus est qui nesciat ab inimicis nobis importari grauissima incommoda: sed longè perniciosius damnum ab amico creatur sæpenumero, quia sit alioqui facile inimici effugere insidias: ab amico verò, aut eo qui amici nomen mentiatur, quis ita prouidè cautéque sibi cauerit quin interdum opprimatur? Nisi molestum esset, ostenderem multo plures ab amicis quàm inimicis oppressos esse: plures vrbes proditione captas, quàm vi expugnatas: plures in veterum libris, ipsáque vita quotidiana reperiri amicorum questus, quàm inimicorum accusationes. Verum longior esset oratio ex multis exemplis, quædam satis erunt Dion periit, quanquam suspicaretur insidias sibi strui à Callippo, sed veritus est obseruare amicum & hospitem, Antipater Cassandri filius, vocato ad cœnam Demetrio, illóque vicissim sequenti die vocato, veritus ei diffidere, à cœna

Testis oculatus.

oppressus est. Sed ne longior sim, lege orationem Dionis Chrysost. περὶ ἀπιστίας.

Pulegium.

Pulegium.) siti & vinolentiæ contrarium, cuius vires permultas habet Plin. lib. 20. cap. 14. & Apul. de herbar. virtutib. cap. 92. multa.

Heraclitus vt concordiã suaserit.

Heraclitus.) Heraclitus in seditione quadam rogatus à ciuibus, vt concordiam suaderet, suggestum ascendit, calicem frigida compleuit, infusam digito farinam miscuit vnà cum pulegio, idque bibit, & hinc discessit, nimirùm reipsa loquens, plerumque seditiones ex luxu rerumque superfluarũ vsu oriri: inter eos autem facilè constare concordiam, qui modicis ac tantùm necessariis essent contenti. Plutarchus. De garrulitate.

Magna vis est orationis, non modo, sed & gestus viribus.

Quo turbam ostenso, &c.) In eo nonnullis fortasse σκοτεινὸς habendus est Heraclitus, sed certè hac ambage, & symbolis ἀφώνοις plus fortè persuasit, quàm alius quispiam oratione prolixissima. siquidẽ πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν δεόντων ἐρρῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντ' ἀνθρώπου κυριώτερον ἦγεῖται: Plerumque vir, cuius perspecta fides est, vno verbo vel nutu longas aliorum orationes superat. Sic enim fidem fecit Amasidi Pittacus, cùm linguam immolatitiæ victimæ remisit, tanquam membrum omnium, vel optimum, vel pessimum. Sic Anacharsis, cum apud Solonẽ repertus est eo gestu dormiẽs, vt dextram haberet admotam ori, sinistram pudendis: vt significaret maiore studio & cura linguam esse cohibendam, vt pars omnium maximè rebellis. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiam suos liberos adhortantis, vel Tarquinii Superbi summa papauerum capita baculo decutientis huc commemorem, cùm hæc iam vulgò trita sint? Olim enim cum nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chrysippi sapientia loquax esse didicisset, omnia breuibus oraculis, aut symbolis, interdúmq. ἀφώνοις, non minus commodè tradebãtur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultum & informationem. Sed audiamus Plutarchum ea de re studiosè cõmentario περὶ ἀδολεσχίας differentem: οἱ δὲ, inquit, συμβολικῶς, καὶ φωνῆς δεήσεσθαι ζοντες οὐκ ἐπαινοῦνται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως, ὡς ἡ Σφὶγξ τοὺς ἀξιοῦντας αὐτὴν τὴν πολιτικὴν γνώμην παρ' εἰπεῖν περὶ ὁμονοίας, ἀναβαὶς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχῆς χίλικα, καὶ τῶν ἀλφίτων ἐμπλήσας, καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῆς πολυτελοῦς, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατηρεῖ τὰς πόλεις.

Appendix.

νηφε) De frugalitate M. Tull. 3. Tuſcul. Veriſimile illud "
eſt qui ſit temperans, quem Græci σώφρονα appellant: eámque virtutem σωφροσώλω vocant: quam ſoleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modeſtiam. Sed haud ſcio an rectè ea virtus frugalitas appellari poſſit: quod anguſtiùs apud Græcos valet, qui frugi homines χρησίμους appellant, id eſt vtiles: At illud eſt Latinis abſtinentia, omnis innocentia, quæ apud Græcos vſitatum nomen nullum habet, ſed habere poteſt ἀβλάβειαν. nam eſt innocentia, affectio talis animi quæ noceat nemini, reliquas etiam virtutes frugalitas continet: quæ niſi tanta eſſet, & ſi his anguſtiis quibus plerique putant, teneretur, numquam eſſet L. Piſonis cognomen tantopere laudatum. Sed quia nec qui propter metum præſidiũ reliquit, quod eſt ignauiæ: nec qui propter auaritiam clam depoſitum non reddidit, quod eſt iniuſtitiæ: nec qui propter temeritatem malè rem geſſit, quod eſt ſtultitiæ, frugi ſolet appellari: eo tres virtutes, fortitudinem, iuſtitiam, prudentiam frugalitas cõplexa eſt: etſi hoc quidem commune eſt virtutum: omnes enim inter ſe nexæ & coniugatæ ſunt. Reliqua igitur & quarta virtus, vt ſit ipſa frugalitas neceſſe eſt: Hactenus ille de vi verbi, nos ad rei notionem veniamus. Rectè Apuleius, ſobrietatem dicit eſſe ſapientiæ omnis primarium fundamentum: quod in ſe virtutum omnium ſemina continet: nam ſobrietas temperantiæ ſpecies, prudentiæ comes eſt, in perſpicientia veri, falſique: tum in delectu habendo rerũ bonarum ac malarum; ea fortis eſt, quæ voluptatum illecebris non capiatur, & iuſtitiam colit, quam in ſe primum ſeruat, aliis etiam tribuit. A ſobrietate itaque ſuam philoſophandi rationem Pythagoras orſus eſt, cum quibus, certiſque de cauſſis ab eſu carnium prohiberet. Quod adeò multis probatum eſt, vt plerique inde facti meliores, ac cultiores, ſapientiæ latices imbiberunt: alii ſuperſtitioſè Pythagoram æmulati in totum repudiarunt eſum carnium, & animantia muta, vt impura crediderunt: quo de numero Eucratitæ, deliri quidam hæretici, de quibus Epiphanius. Non eſt quod ſic verbis multis augeamus frugalitatẽ Caii Fabricii, Coruncani, Curii, quos celebrat Tullius, hæ enim virtutes fuere potiùs temporum quàm hominum. Probatur, me quidem iudice, modeſtia, vel Agaſiclis, de quo Auſonius, & Plutarchus: vel Neruæ Coccei,

boni Principis, de quo Valerius Martialis. Solẽnia olim fuere niphalia, Iunonis sacra, quæ abstemia à matronis abstemiis celebrabantur vt matronæ memores essent, quam Deam colerent, quæ eas moneret sobrietatis, vt quæ sit indiuidua pudicitiæ comes. Non transilio quod receptum moribus, vt non nisi à ieiunis iudicia exercerentur reorum capitalium, vt meminerint se ad rem seriã accedere, & in qua de hominis agatur capite: de quo non nisi prudentissimè, & maximè sobriè cognoscendum. Id adiicio: Baccho, Deo temulento, tum papauer, tum ferulam olim tributam legimus, erudito sanè figmento, vt vini vis ob oculos poneretur: papauer somnum cõciliat, & mero plenus sui oblitus, dare se somno debeat, suam vt infamiam tegat spontaneam: ferulã verò castigationis notam, vt intelligant ebriosi se pœna dignos citius, quàm misericordia, qui se sponte in id discrimen coniecerint. Eadẽ prudẽtia fuit apud sapientes veteres, dum præfigerent annum luctus matronis, quæ viros amisissent, ne scilicet ante annum, post mariti mortem, properarent ad secundas nuptias, ne fieret confusio sanguinis, l. 8. ff. de his qui not. infam. Iul. Paul t. receptat. sententiar. tit. vlt. Multa huc conferri possent, ex Decretal. Pontificum, de pœnitẽt. & remissionib. sed hoc studiosis pensum imponimus. Ad symbolum istud ἀπαίας obuius potest esse locus ex l. si vindicari, 20. C. de pœn. quam extrusit B. Ambrosius à Theodosio, principe nimis præcipiti ac iracundo, ea si princeps reseruet aliquẽ puniendum, debet iudex ad dies triginta differre, quò videat an relaxari pœna posse videatur. Occasionem legis huius ferẽdæ, memorat Sozomen. hist. Eccles. 7. lib. cap. 24. exstátque in Codice Theodosiano. (Et in Libani Sophistæ orat. 1. de seditione ad Theod. & 11. Eucharistica ad eundem Imp. quæ editæ sunt vtraq. lingua à Fed. Morello Profess. Reg. in Tomo 11. oper. Liban.) Bene inquam iustéque prouisum à sapiente principe, quem facti à se pœnituit, alioqui quod Iustinian. ait l. Imperialis, 23. C. de nupt. nihil est tã peculiare Imperatoris maiestati, quàm humanitas, per quam solam Dei seruatur imitatio. Hæc de iudiciis olim sancita: nunc si maiorum in rebus etiã aliis prudentiam intueamur, licebit apertè videre in titulis pupillorum, & curationibus adolescentiũ minorum, ad eos nempe defendẽdos, qui se propter ætatis imbecillitatem defendere non possunt. Cúmque intelligerẽt pupillos ea esse ætate, vt tutorum ope indigerent ad annũ vsque 14. exactum in masculis, 15. in feminis;

Iudices abstinii.

Annus luctus.

Lex Theod. de reis.

feminis, non minorem curam impendi voluerunt in minoribus, curatorum prudentia gubernãdis, ad annum vsque vigesimum quintum. Est enim adolescentia maximè feruida, & vitiis indulgens, nisi nitatur & cohibeatur auctoritate prudentum. Eleganter Horat. ad Pisones epist. de adolescente,

Cerea in vitium flecti, monitoribus asper:
Vtilium tardus prouisor, &c.

Plutarc. δεῖ ἀκούειν, idem complexus, αὐθαδίαν μὲν ἔνιοι τοῦ νέου ἐλευθερίαν ἀπαιδευσίαν νομίζουσι, χαλεπωτέρους ἐκείνων τοῦ ἐν παιδὶ διδάσκαλον καὶ παιδαγωγῶν ἀποφαίνει τὰς ἀφισταμένας ἐπιθυμίας, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λυθείσας. Nõ minus erudite Dio Chrysostomus sophista, χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ εὐρίπους, καὶ ἐυόλισθον, καὶ σφοδροτέρα, δέεται χαλινοῦ. Proinde Athenis olim adolescentes τοῦ λήξεως ἦρχον, i. rei hæreditariæ, suorúmque bonorum habebant potestatem, biennio præficiebantur curæ vicinæ regionis, hoc est, anno 18. quo ex ephebis excedere mos illis esset ad vigesimum. tum nominabantur δεύτολοι, vel ὕφοδοι & ἐπίσκοποι τῆς χώρας, post id tres fiebant ληξιάρχοντες, & referebantur in eorum numerũ, qui suæ omninò essent potestatis καὶ τοῦ λήξου, hereditatẽ regere poterant. De priore articulo Epicharmi, νῆφε, satis: ad aliud accedimus, μιμνησ' ἀπιστεῖν. Occurrit adagium, Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus: Rectè id, quia fallax & lubrica multorũ fides: & quod homo sit ἐυμετάβολον ζῶον, Platoni nempe & Hesiodus præcepit, non nisi testibus adhibitis cum fratre esse iocandũ: quia sæpe leuibus de causis fratrũ iræ acerbiores existunt. Apud Atticũ Pomponium queritur Tullius de Cneo Pompeio, cui præ cæteris fidẽ habuerat. seq. ab eo tamen proditum. Et ad vxorẽ Terentiam, falsò seputasse ab iis amari qui inuidebant: eos se nõ secutum qui purè amicã essent. Tacti leuitate animi Athenienses impetum in Macedonas moliri statuebant, falsò accepto nũcio de morte Alexãdri, sed eos retraxit Demades oratoraculeato verbo: Si Alexãder hodie mortuus est, & cras & perendie sic erit. Opportunè vir catus induxit ἀπιστίαν, eámque opposuit incõsulto furori hominum, de se suisque rebus non benè cogitantiũ. Apud poëtã Troiani nimis creduli, à Sinone proditi, qui suasit equum, *Diuina Palladis arte*, fabricatũ intra Ilii mœnia inducendum. Mirum quantũ malorum agmen secum aduehat nimia credulitas. Ea res Pompeium magnũ perdidit populari, & optimatum fidentẽ studio, tandémque desperatis rebus ad Alexãdriæ

regem miserrimè profugum. Quid M. Brutum, C. Cassiũ præcipites egit, quàm de altera acie falso accepto nuncio? similem exitum nacti Antonius & Cleopatra, cùm illa de Antonii morte siniſtrum quid, quãquam falsò accepisset? Quid mirum si in paruis error dominetur, cum etiam viros magnates opprimere soleat? Quorsum querela Comici, Proh Deum atque hominum fidem! & illud Ouidii,

Heu! vbi pacta fides, vbi quæ iurare solebas?

Tull. item 7. Verr. Vbi fides! vbi exsecrationes! vbi dextræ complexæ sunt! notũ de Brasidæ clypeo, quod in eos torqueri solet, qui, cùm maximè opus est, fidem nõ seruant. Stultum ac periculosum cuiuis fidere: at miserum nemini fidere. Condicio misera tyrannorum, ab omnibus sibi metuentiũ: sed in primis Dionysii, de quo Tull. 5. Tuscul. & Val. Max. Quæ vetera & externa vt mitta faciam (notiora enim sunt quam vt in iis immoremur) ad quid tandem oracula diuina nobis τῆς ἀπιστίας suadent? *non esse omni spiritui credendum: & tentandi spiritus an ex Deo sint?* itẽ, *cauendum à fermento Phariſæorum?* Denique illud, *Estote prudentes vt serpentes*? Illud etiam nos non fugiat Ouidii 3. Artis.

Nec cito credideris: quantum cito credere ledat,
Exemplum nobis noxia Procris erit.

Aurel. Victor in Valentiniano: Si ei infidis hominibus, quibus sese quasi fidissimis, prudentissimisque dederat, carere: aut probatis, eruditisque vti licuisset, perfectus haud dubiè princeps enituisset. Plaut. Trinummo: *Nimium difficile est reperire amicum, tàm ut nomen cluet, Cui tuam cum credideris rem sine omni cura dormias.* Hieron. ad Gelantiã, de ratione piè viuendi, ubi de obtrectatione: Est sanè hoc vitium, quod vel in primis extingui deboat, & ab eis qui se sanctè instituere volũt, prorsus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod ita mobilem mentem, ac leuem faciat, quam facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi. Hinc enim crebræ dissentiones, hinc odia inusta nascuntur: hoc est quod sæpe de amicissimis inimicos faciat: & concordes quidem, sed credulas animas dissociat. At contrà, magna animi quies, magnáque est morum grauitas, non temerè de quoquam siniſtrè quid audire: beatúsque est qui ita contra vitiũ hoc se armauit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Hæc ille. huius sanè argumenti sententiam facile est in immensum excrescere: sed placet exempli loco, verbum μέμψασθαι, de

iudicio hominum præcipiti ac temerario intelligere, de quibus nonnunquam pronunciatur citiùs quàm par esset, necdum bene inspectis eorum moribus qui commendantur. Sic Horat. 1. epistol. 18.

Qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus, ergo
Quem sua culpa premit deceptus omitte tueri,
Vt potiùs notum si tentet crimina serues,
Tuterisque tuo fidentem præsidio, qui
Dente Theomno cum circumroditur, ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Vt enim qui pro alio fideiubet, seque soluturum constituit, tenetur ex pacti, seu stipulationis nexu pro principali debendi reo, si cubi non fuerit soluendo, aut noxam cõmiserit; ita qui alium commendat non satis sibi perspectũ ac cognitum, & cuius mentẽ, versatilem fortasse, non detexerit, sui damnum pudoris ferre ac pati cogitur. Grauiter M. Cicero ad Brutum: temerè de altero affirmare est periculosum, propter occultas hominũ voluntates, multiplicésque naturas. Et Seneca. Neminem citò laudaueris, neminẽ citò vituperaueris. Vitium est « omnia credere: vitiũ est nihil credere. Ne nimis multa, verúm- « que verbum, *μηδὲ, τὸ μέμνησ' ἀπιστεῖν*, referri mihi videtur « posse ad illud Chilonis generalius, *ἀπιστεῖν ἄγαν*, quo innuebat « in hominum consuetudine omni, debere omnia esse moderata, scilicet amicitiam nõ effusam aut dissolutã, sed sobriam ac verecundam; cùm nimia interdum familiaritas contemptum pariat. Id monitor Valerius Martialis antè cauerat:

Si vitare voles acerba quædam,
Nulli te facias nimis sodalem,
Gaudebis minus, at minus dolebis.

Queritur non illepide Catullus, sed non sine stomacho tamen de amici læsa fide, his omninò verbis ad Alfenum:

Alfene, immemor atque vnanimis falsè sodalibus,
Iam te nil miseret, dure, tui dulcis mmiculi,
Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide!
Nec facta impia fallacum hominum cælicolis placent,
Quæ tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciant, dico homines, cuiue habeant fidem?

Certè tute inbebat animam tradere inique me,
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta, omnia, factaque
Ventos irrita ferre, ac nebulas aerias finis.
Si tu oblitus es, ac Dij meminerunt, meminit fides,
Quæ te vt pœniteat postmodo facti faciet tui.

Idem alio loco ἀπρίαν vocat, pertæsus amici aliûs veteratoris.

Desine de quoquam quicquam bene velle mereri,
Atque aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata, nihil feciſſe benigne est,
Immo etiam tædet, tædet, obestque magis.
Væ mihi, quem nemo grauius, vel acerbius vrget,
Quàm modo qui me vnum, atque vnicum amicum habuit.

Exempla isthæc adeò multa nos commouent, sed grauius afficiunt nostra, qui ab iis audaciſſimè fallimur, qui nobis, secundum Deum, animam debent: imò nullos nacti sumus hostes capitaliores, magisque desperatos, quàm qui nostris auspiciis, opéque vna sunt euecti: ex quo fateri cogimur illud veteris, *Benefacta male locata, pro Malefactis arbitranda.*

Πῇ παρέλω, ποῖ δ' ἔρεξας τὸ μοιδέον
οὐκ ἐτελέσθη;

EMBLEMA XVII.

ITALICAE Samius sectæ celeberrimus auctor
Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò prætergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem vrgens reddere quemque sibi.
Quod didicisse Gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant quæ pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersas mala flamina raptent,
Qua ratione hominum vita regenda fuit.

HVnc Pythagoræ versiculum in primis obseruari diligenter, & addisci cuperem, ab iis maximè qui studia liberalia sectãtur, & ex iis fructum aliquem sperant vberrimũ. Per-

Errores eorum qui literas addiscunt.

multi enim ex iis peccant, quòd nõ satis attẽti, septa, vt ita dicam, lectionis transiliunt, & aliis rebus animum applicantes, non vident se abscedere ab eo laudabili & ingenuo instituto, cui nomen dederunt. Quid enim schola? quid auditorium? vnde nomen & appellationem habet? Alii sunt, qui quãquam laborioſi, non sunt attenti satis, aut minimè adiiciunt animũ ad ea quæ agunt: Alii denique, quanquam multa, & quidem sæpè diúque agant, tamẽ innumerabilia, aut certè multa prætermittunt in transcursu, quæ ad instituti laboris perfectionẽ valde conducerent. Sed præstat Alciatum magistrum audire citiùs, qui ita suos auditores adhortatus est quadã prælectionẽ, ab iisdem primùm rogatus, qua præcipuè methodo in studiorum cursu esset vtendum; Præeat nobis (inquit ille) vetustissimus Italicæ Philosophiæ auctor Pythagoras, qui discipulos suos carmine Græco, quod maximè necessarium adipiscendæ disciplinæ esset, admonuit, quódque quotidie eos in ore habere iussit. Id est eiusmodi: *πῆ παρέβην: τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη*: Etenim hæc tria non tam præcepta, quàm oracula vnicuique nostrûm semper ante oculos esse debent: In primis scilicet, ne qua in re aut excidas aut transuersus ab instituto tramite feraris, quod iis contingit, qui aliis in rebus, animi intentione occupata, ad scholas tamen accedunt: vt qui vel amore capti, vel armis rixisq. diditi, vel aleæ lusuique mancipati, vel artibus illicitis addicti, scholastici tamen nomen seruant. In hos Annæus Seneca veteris Iurecõsulti verbis inuehitur: Etiam magna, inquit, pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus. Qui enim auribus solis præsentes, mentem alìò intendunt, ii aliud agere Latinis dicuntur. Alterũ est, vt attendamus ad id quod agimus; vt cùm quid boni à nobis factum fuerit, magna voluptate afficiamur: si verò quid malè versisse viderimus, in futurum abstineamus. Etenim præmium virtutis maximum, ipsa est animi voluptas. Iisce enim iuuenibus, qui in sophisticis cauillationibus, vel legũ optimarũ ambagibus diutiùs immorantur, rectè quis dixerit: Vide quid agas. Cuius rei exemplum in huius anni lectionibus accipi potest. Fuerunt florente Romano imperio varii in eorum Republ magistratus: vt Præfecti prætorio, vt Proconsules, vt Præsides prouinciarum, vt clarissimi, vt spectabiles, vt illustres: & si qua alia sunt huiusmodi nomina. Hæc hodie, mutata Reipu. forma exoleuerunt, nec vllo in vsu permanserunt, sed vnus-

Locus Alciati ex prælectione quadam.

1. *Quo trãsgressus.*

2. *Quid agi.*

quisque iudex eam habet cognominationem, quæ sibi vel lege municipii, vel Principis sui diplomate concessa est. Ideoque parum refert diutiùs in veterum magistratuum muneribus dignoscendis versari. Bartolus certè & veteres non vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur consumpsisse. Quòd si quis maiorem anni partem hoc in argumento transigere velit, huic rectè præceptum Pythagoricum insusurrabitur, Vide quid agas. Supereſt tertium, ne quid agendum omittamus. In quo sanè adeò peccant vniuersi studiosi, vt vix vllum supersit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius disputationem, & apertam dilucidámque huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiam aliud comminisci, aut aliunde minus opportunè conquirere. Constet ergo inter nos omnem humanæ vitæ lapsum in tribus esse potissimùm, aut cùm secus quàm oporteat, facimus, quod est plus quàm deceat, aut quod omissum oportuit: aut omittimus quod erat faciendum. Prior respondet illud, πῆ παρέβην: quò transgressus? alteri verò, τί δ' ἔρεξα, quid feci? tertio τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη: quid feci non conueniens? Solebat itaque suos hortari Pythagoras, vt perpetuò id carminis in animo versarent. Sic autem ille in Aureis carminibus:

3. *Quid mihi agendum.*

Triplex hominum lapsus.

μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
πρὶν τρὶς ἡμερινῶν ἔργων πρὸς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
πῆ παρέβην. τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη:

Aurea Pythagoræ carmina.

Quæ interpretatus est auctor Idyllii de viro bono, his quidem verbis:

Non prius in dulcem declinet lumina somnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quo prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur iste facto decus abfuit, aut ratio illi?

Lepidissimum hoc Pythagoræ carmen vidit Seneca lib. 3. De ira, c. 36. cuius verba non piget huc adiicere: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinas corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die cùm se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malũ tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad iudicẽ esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillus,

Præclarus Senecæ locus.

oppreſſus eſt. Sed ne longior ſim, lege orationem Dionis Chryſoſt. περὶ ἀνοίας.

Pulegium.

Pulegium.) ſiti & vinolentiæ contrarium, cuius vires permultas habet Plin. lib. 20. cap. 14. & Apul. de herbar. virtutib. cap. 92. multa.

Heraclitus vt concordiã ſuaſerit.

Heraclitus.) Heraclitus in ſeditione quadam rogatus à ciuibus, vt concordiam ſuaderet, ſuggeſtum aſcendit, calicem frigida compleuit, infuſam digito farinam miſcuit vnà cum pulegio, idque bibit, & hinc diſceſſit, nimirùm reipſa loquens, plerumque ſeditiones ex luxu rerũmque ſuperfluarũ vſu oriri: inter eos autem facilè conſtare concordiam, qui modicis ac tantùm neceſſariis eſſent contenti. Plutarchus. De garrulitate.

Magna vis eſt orationis, non modo, ſed & geſtus viri boni.

Quo turbam oſtenſo, &c.) In eo nonnullis fortaſſe σκοτεινὸς habendus eſt Heraclitus, ſed certè hac ambage, & ſymbolis ἀφώνοις plus fortè perſuaſit, quàm alius quiſpiam oratione prolixiſſima. ſiquidẽ πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν λόγων ἐνίοτε ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος καὶ ἀνθρώπου χρηστοῦ τιμᾶται: Plerumque vir, cuius perſpecta fides eſt, vno verbo vel nutu longas aliorum orationes ſuperat. Sic enim fidem fecit Amaſidi Pittacus, cùm linguam immolatitiæ victimæ remiſit, tanquam membrum omnium, vel optimum, vel peſſimum. Sic Anacharſis, cum apud Solonẽ repertus eſt eo geſtu dormiẽs, vt dextram haberet admotam ori, ſiniſtram pudendis: vt ſignificaret maiore ſtudio & cura linguam eſſe cohibendam, vt pars omnium maximè rebellis. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiam ſuos liberos adhortantis, vel Tarquinii Superbi ſumma papauerum capita baculo decutientis huc commemorem, cùm hæc iam vulgò trita ſint? Olim enim cum nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chryſippi ſapientia loquax eſſe didiciſſet, omnia breuibus oraculis, aut ſymbolis, interdúmq. ἀφώνοις, non minus commodè tradebãtur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultum & informationem. Sed audiamus Plutarchum ea de re ſtudiosè cõmentario περὶ ἀδολεσχίας differentem: οἱονεί, inquit, συμβολικῶς, καὶ φωνῆς διαφερόντως ἐνίοτε παινῶνται, καὶ θαυμάζονται διαφερόντως, ὡς ἱερόκλειτος, ἀξιούντων αὐτὸν τῇ πολιτικῇ γνώμῃ τινὰ εἰπεῖν περὶ ὁμονοίας, ἀναβαὶς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχρὸν κύλικα, καὶ τἀλφίτων ἐπιπάσας, καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας, ἐπιὼν ἀπῆλθεν ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῆς πολυτελοῦς, ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατηρεῖ τὰς πόλεις.

Appendix.

νῆφε.) De frugalitate M. Tull. 3. Tuſcul. Veriſimile illud
eſt qui ſit temperans, quem Græci σώφρονα appellant: eámque virtutem σωφροσώλω vocant: quam ſoleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare, nonnunquam etiam modeſtiam. Sed haud ſcio an rectè ea virtus frugalitas appellari poſſit: quod anguſtiùs apud Græcos valet, qui frugi homines χρησίμους appellant, id eſt vtiles: At illud eſt Latinis abſtinentia, omnis innocentia, quæ apud Græcos vſitatum nomen nullum habet, ſed habere poteſt ἀβλάβειαν. nam eſt innocentia, affectio talis animi quæ noceat nemini, reliquas etiam virtutes frugalitas continet: quæ niſi tanta eſſet, & ſi his anguſtiis quibus plerique putant, teneretur, numquam eſſet L. Piſonis cognomen tantopere laudatum. Sed quia nec qui propter metum præſidiũ reliquit, quod eſt ignauiæ: nec qui propter auaritiam clam depoſitum non reddidit, quod eſt iniuſtitiæ: nec qui propter temeritatem malè rem geſſit, quod eſt ſtultitiæ, frugi ſolet appellari: eo tres virtutes, fortitudinem, iuſtitiam, prudentiam frugalitas cõplexa eſt: etſi hoc quidem commune eſt virtutum: omnes enim inter ſe nexæ & coniugatæ ſunt. Reliqua igitur & quarta virtus, vt ſit ipſa frugalitas neceſſe eſt: Hactenus ille de vi verbi, nos ad rei notionem veniamus. Rectè Apuleius, ſobrietatem dicit eſſe ſapientiæ omnis primarium fundamentum: quod in ſe virtutum omnium ſemina continet: nam ſobrietas temperantiæ ſpecies, prudentiæ comes eſt, in perſpicientia veri, falſique: tum in delectu habendo rerũ bonarum ac malarum; ea fortis eſt, quæ voluptatum illecebris non capiatur, & iuſtitiam colit, quam in ſe primum ſeruat, aliis etiam tribuit. A ſobrietate itaque ſuam philoſophandi rationem Pythagoras orſus eſt, cum quibus, certiſque de cauſſis ab eſu carnium prohiberet. Quod adeò multis probatum eſt, vt plerique inde facti meliores, ac cultiores, ſapientiæ latices imbiberunt: alii ſuperſtitioſè Pythagoram æmulati in totum repudiarunt eſum carnium, & animantia muta, vt impura crediderunt: quo de numero Eucratitæ, deliri quidam hæretici, de quibus Epiphanius. Non eſt quod ſic verbis multis augeamus frugalitatẽ Caii Fabricii, Coruncani, Curtii, quos celebrat Tullius, hæ enim virtutes fuere potiùs temporum quàm hominum. Probatur, me quidem iudice, modeſtia, vel Agaſiclis, de quo Auſonius, & Plutarchus: vel Neruæ Coccei,

boni Principis, de quo Valerius Martialis. Solẽnia olim fuere niphalia, Iunonis sacra, quæ abstemia à matronis abstemiis celebrabantur vt matronæ memores essent, quam Deam colerent, quæ eas moneret sobrietatis, vt quæ sit indiuidua pudicitiæ comes. Non transilio quod receptum moribus, vt non nisi à ieiunis iudicia exercerentur reorum capitalium, vt meminerint se ad rem seriã accedere, & in qua de hominis agatur capite: de quo non nisi prudentissimè, & maximè sobriè cognoscendum. Id adiicio: Baccho, Deo temulento, tum papauer, tum ferulam olim tributam legimus, erudiro sanè figmento, vt vini vis ob oculos poneretur: papauer somnum cõciliat, & mero plenus sui oblitus, dare se somno debeat, suam vt infamiam tegat spontaneam: ferulã verò castigationis notam, vt intelligant ebriosi se pœna dignos citius, quàm misericordia, qui se sponte in id discrimen coniecerint. Eadẽ prudẽtia fuit apud sapientes veteres, dum præfigerent annum luctus matronis, quæ viros amisissent, ne scilicet ante annum, post mariti mortem, properarent ad secundas nuptias, ne fieret confusio sanguinis, l. 8. ff. de his qui not. infam. Iul. Paul. t. receptat. sententiar. tit. vlt. Multa huc conferri possent, ex Decretal. Pontificum, de pœnitẽt. & remissionib. sed hoc studiosis pensum imponimus. Ad symbolum istud *ἀπαίας* obuius potest esse locus ex l. si vindicari, 20. C. de pœn. quam extrusit B. Ambrosius à Theodosio, principe nimis præcipiti ac iracundo, ea si princeps reseruet aliquẽ puniendum, debet iudex ad dies triginta differre, quò videat an relaxari pœna posse videatur. Occasionem legis huius ferẽdæ, memorat Sozomen. hist. Eccles. 7. lib. cap. 24. exstátque in Codice Theodosiano. (Et in Libani Sophistæ orat. 1. de seditione ad Theod. & 11. Eucharistica ad eundem Imp. quæ editæ sunt vtraq. lingua à Fed. Morello Profess. Reg. in Tomo 11. oper. Liban.) Bene inquam iustéque prouisum à sapiente principe, quem facti à se pœnituit, alioqui quod Iustinian. ait l. Imperialis, 23. C. de nupt. nihil est tã peculiare Imperatoris maiestati, quàm humanitas, per quam solam Dei seruatur imitatio. Hæc de iudiciis olim sancita: nunc si maiorum in rebus etiã aliis prudentiam intueamur, licebit apertè videre in titulis pupillorum, & curationibus adolescentiũ minorum, ad eos nempe defendẽdos, qui se propter ætatis imbecillitatem defendere non possunt. Cúmque intelligerẽt pupillos ea esse ætate, vt tutorum ope indigerent ad annũ vsque 14. exactum in masculis, 15. in feminis;

Iudices abstemii.

Annus luctus.

Lex Theod. de reis.

feminis, non minorem curam impendi voluerunt in minoribus, curatorum prudentia gubernãdis, ad annum vsque vigesimum quintum. Est enim adolescentia maximè feruida, & vitiis indulgens, nisi nitatur & cohibeatur auctoritate prudentum. Elegantèr Horat. ad Pisones epist. de adolescente,

Cerussa vitium flecti, monitoribus asper:
Vtilium tardus provisor, &c.

Plutarc. δεῖ ἀκούειν, idem complexus, αὐθαδίαν μὲν ἐνίοις τῶν νέων ἐλευθερίαν ἀπαιδευσίαν νομίζοντι, χαλεπωτέροις ἐπιτάττων τῶν ἐν παισὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν δεσπότας ἀφιστᾶσι ταῖς ἐπιθυμίαις, ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λυθεῖσαι. Nõ minus erudite Dio Chrysostomus sophista, χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ δύσερις, καὶ δύσβουλον, καὶ σφοδροτέρα, δεῖται χαλινοῦ. Proinde Athenis olim adolescentes τῶν λήξων ἦρχον, i. rei hæreditariæ, suorúmque bonorum haberent potestatem, biennio præficiebantur curæ vicinæ regionis, hoc est, anno 18. quo ex ephebis excedere mos illis esset ad vigesimum. tum nominabantur νεῖπολοι, vel φρούραρχοι & ἐπιστάται τῆς χώρας, post id tres fiebant ληξιάρχοντες, & referebantur in eorum numerũ, qui suæ omninò essent potestatis. καὶ τῶν λήξων, hereditatẽ regere poterant. De priore articulo Epicharmi, νῆφε, satis: ad aliud accedimus, μιμνῆσ' ἀπιστεῖν. Occurrit adagium, Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus: Rectè id, quia fallax & lubrica multorũ fides: & quod homo sit ἐνυπνιῶδες ζῷον, Platoni nempe & Hesiodus præcepit, non nisi testibus adhibitis cum fratre esse iocandũ: quia sæpe leuibus de causis fratrũ iræ acerbiores existunt. Apud Atticũ Pomponium queritur Tullius de Cneo Pompeio, cui præ cæteris fidẽ habuerat. seq. ab eo tamen proditum. Et ad vxorẽ Terentiam, falsò se putasse ab iis amari qui inuidebant: eos se nõ secutum qui purè amici essent. Tacti leuitate animi Athenienses impetum in Macedonas moliri statuebant, falsò accepto nũcio de morte Alexãdri, sed eos retraxit Demades orator aculeato verbo: Si Alexãder hodie mortuus est, & cras & perendie sic erit? Opportunè vir catus induxit ἀπιστίαν, eámque opposuit incõsulto furori hominum, de se suisque rebus non benè cogitantiũ. Apud poetã Troiani nimis creduli, à Sinone prodiri, qui suasit equum, *Diuina Palladis arte*, fabricatũ intra Ilii mœnia inducendum. Mirum quantũ malorum agmen secum aduehat nimia credulitas. Ea res Pompeium magnũ perdidit populari, & optimatum fidentẽ studio, tandémque desperatis rebus ad Alexãdriæ

regem miserrimè profugum. Quid M. Brutum, C. Cassiũ præcipites egit, quàm de altera acie falso accepto nuncio? similem exitum nacti Antonius & Cleopatra, cùm illa de Antonii morte siniſtrum quid, quãquam falsò accepisset? Quid mirum si in paruis error dominetur, cum etiam viros magnates opprimere soleat? Quorsum querela Comici, Proh Deum atque hominum fidem! & illud Ouidii,

Heu! vbi pacta fides, vbi quæ iurare solebas?

Tull. item 7. Verr. Vbi fides! vbi exsecrationes! vbi dextræ complexæ sunt! notũ de Brasidæ clypeo, quod in eos torqueri solet, qui, cùm maximè opus est, fidem nõ seruant. Stultum ac periculosum cuiuis fidere; at miserum nemini fidere. Condœtio misera tyrannorum, ab omnibus sibi metuentiũ: sed in primis Dionysii, de quo Tull. 5. Tuscul. & Val. Max. Quæ vetera & externa vt mitta faciam (notiora enim sunt quam vt in iis immoremur) ad quid tandem oracula diuina nobis *τῶν δαιμόνων* suadent? *non esse omni spiritui credendum: & tentandi spiritus an ex Deo sint?* itẽ, *cauendum à fermento Phariseorum?* Denique illud, *Estote prudentes vt serpentes*? Illud etiam nos non fugiat Ouidii 3. Artis.

Nec cito credideris: quantum cito credere ladat,
Exemplum: nobis nouerca Procris erit.

Aurel. Victor in Valentiniano: Si ei infidis hominibus, quibus sese quasi fidissimis, prudentissimisque dederat, carere: aut probatis, eruditisque vti licuisset, perfectus haud dubiè princeps enituisset. Plaut. Trinummo: *Nimium difficile est reperire amicum, etiam ut nomen cluet, Cui tuam cum credideris rem sine omni cura dormias.* Hieron. ad Gelantiã, de ratione piè viuendi, vbi de obtrectatione: Est sanè hoc vitium, quod vel in primis
» extingui debeat, & ab eis qui se sanctè instituere volũt, prorsus excludi. Nihil enim tam inquietat animum, nihil est quod
» ita mobilem mentem, ac leuem faciat, quam facilè totum credere, & obtrectatorum verba temerario mentis assensu sequi.
» Hinc enim crebræ dissentiones, hinc odia iniusta nascuntur:
» hoc est quod sæpe de amicissimis inimicos faciat: & concordes quidem, sed credulas animas dilociat. At contra, magna ani-
» mi quies, magnáque est morum grauitas, non temerè de quoquam siniſtrè quid audire: beatúsque est qui ita contra vitiũ
» hoc se armauit, vt apud eum detrahere nemo audeat. Hæc ille. huius sanè argumenti sententiam facile est in immensum excrescere: sed placet exempli loco, verbum *μέμψασθαι ἀπρεπῶς*, de

iudicio hominum præcipiti ac temerario intelligere, de quibus nonnunquam pronunciatur citiùs quàm par esset, necdum bene inspectis eorum moribus qui commendantur. Sic Horat. 1. epistol. 18.

Qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus, ergo
Quem sua culpa premit deceptus omitte tueri,
Vt potiùs notum si tentet crimina, serues,
Tuterisque tuo fidentem præsidio, qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam res agitur paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Vt enim qui pro alio fideiubet, seque soluturum constituit, tenetur ex pacti, seu stipulationis nexu pro principali debendi reo, sicubi non fuerit soluendo, aut noxam cõmiserit; ita qui alium commendat non satis sibi perspectũ ac cognitum, & cuius mentẽ, versatilem fortasse, non detexerit, sui damnum pudoris ferre ac pati cogitur. Grauiter M. Cicero ad Brutum; temerè de altero affirmare est periculosum, propter occultas hominũ voluntates, multiplicésque naturas. Et Seneca. Neminem citò laudaueris, neminẽ citò vituperaueris. Vitium est « omnia credere: vitiũ est nihil credere. Ne nimis multa, vtrúmque verbum, πίϛε, καὶ μέμνησ' ἀπιϛεῖν, referri mihi videtur « posse ad illud Chilonis generalius, ἀσϕὲς ἄγαν, quo innuebat « in hominum consuetudine omni, debere omnia esse moderata, scilicet amicitiam nõ effusam aut dissolutã, sed sobriam ac verecundam; cùm nimia interdum familiaritas contemptum pariat. Id monitor Valerius Martialis antè cauerat:

Si vitare voles acerba quædam,
Nulli te facias nimis sodalem,
Gaudebis minus, at minus dolebis.

Queritur non illepide Catullus, sed non sine stomacho tamen de amici læsa fide, his omninò verbis ad Alfenum:

Alfene, immemor atque vnanimis falsè sodalibus,
Iam te nil miseret, dure, tui dulcis inuiculi,
Iam me prodere, iam non dubitas fallere, perfide!
Nec facta impia fallacium hominum cœlicolis placent,
Quæ tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciant, dico homines, cuiue habeant fidem?

Certè tute iubebat animam tradere inique me,
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mi forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta, omnia, factaque
Ventos irrita ferre, ac nebulas aerias sinis.
Si tu oblitus es, ac Dij meminerunt, meminit fides,
Que te vt pœniteat postmodo facti faciet tui.

Idem alio locò ἀπιστίαν vocat, pertæsus amici aliùs veteratoris.

Desine de quoquam quicquam bene velle mereri,
Atque aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata, nihil feciſſe benigne est,
Immo etiam tædet, tædet, obestque magis.
Væ mihi, quem nemo grauius, vel acerbius vrget,
Quàm modo qui me vnum, atque vnicum amicum habuit.

Exempla isthæc adeò multa nos commouent, sed grauius afficiunt noſtra, qui ab iis audaciſſimè fallimur, qui nobis, ſecundum Deum, animam debent: imò nullos nacti ſumus hoſtes capitaliores, magiſque deſperatos, quàm qui noſtris auſpiciis, opéque vna ſunt euecti: ex quo fateri cogimur illud veteris, *Benefacta male locata, pro Malefactis arbitranda.*

Πῇ παρέβαν, ὅτι δ' ἔρεξα τὸ μοιδὲν
οὐκ ἐτελέσθη;

EMBLEMA XVII.

PYTHAGORAS Samius sectæ celeberrimus auctor
Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò prætergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem vrgens reddere quemque sibi.
Quod didicisse Gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant quæ pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersas mala flamina raptent,
Qua ratione hominum vita regenda fuit.

HVnc Pythagoræ versiculum in primis obseruari diligenter, & addiſci cuperem, ab iis maximè qui studia liberalia sectãtur, & ex iis fructum aliquem sperant vberrimũ. Per-

quisque iudex eam habet cognominationem, quæ sibi vel lege municipii, vel Principis sui diplomate concessa est. Ideoque parum refert diutiùs in veterum magistratuum muneribus dignoscendis versari. Bartolus certè & veteres non vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur consumpsisse. Quòd si quis maiorem anni partem hoc in argumento transigere velit, huic rectè præceptum Pythagoricum insusurrabitur, Vide quid agas. Supereſt tertium, ne quid agendum omittamus. In quo sanè adeò peccant vniuersi studiosi, vt vix vllum supersit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius disputationem, & apertam dilucidámque huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiam aliud comminisci, aut aliunde minus opportunè conquirere. Constet ergo inter nos omnem humanæ vitæ lapsum in tribus esse potissimùm, aut cùm secus quàm oporteat, facimus, quod est plus quàm deceat, aut quod omissum oportuit: aut omittimus quod erat faciendum. Prior respondet illud, πῆ παρέβην: quò transgressus? alteri verò, πί δ' ἔρεξα, quid feci? tertio πί μοι δέον οὐκ ἀπελέσθη: quid feci non conueniens? Solebat itaque suos hortari Pythagoras, vt perpetuò id carminis in animo versarent. Sic autem ille in Aureis carminibus:

3. Quid omittendum.

Triplex hominum lapsus.

μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
πρὶν τρὶς ἡμερινῶν ἔργων πρὸς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
πῆ παρέβην. πί δ' ἔρεξα; πί μοι δέον οὐκ ἀπετέλεσθη:

Aurea Pythagoræ carmina.

Quæ interpretatus est auctor Idyllii de viro bono, his quidem verbis:

Non prius in dulcem declinet lumina somnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quo prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?

Lepidissimum hoc Pythagoræ carmen vidit Seneca lib. 3. De ira, c. 36. cuius verba non piget huc adiicere: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinas corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die cùm se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malũ tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad iudicẽ esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quàm tranquillus,

Præclarus Senecæ locus.

altus ac liber, cùm aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censorque secretus cognoscet de moribus suis? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cùm sublatum è conspectu lumen est, & conticuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutor, facta, ac dicta mea remetior, Nihil mihi ipse abscondo, nihil trãseo, quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cùm possum dicere, Vide ne istud amplius fãcias, nunc tibi ignosco, &c. Neque est alienum etiam quod relatum est apud Apuleium 1. Florid. de Gymnosophistis loquens: Vbi, ait, mensa posita, priusquàm edulia apponantur, omnes adolescentes ex diuersis locis & officiis ad dapẽ conueniunt. Magistri interrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerit. Hîc alius se commemorat inter duos, arbitrum delectum sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione, amicos ex infensis reddidisse Itidem alius, sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse, & alius aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse: denique cæteri commemorant, Qui nihil habet ad offerre, cur prandeat, imprãsus ad opus foras extruditur. Hæc Apul. Confer Hieroclis commentarium ad carmina Pythag. & Arrianum dissertationum Epicteti lib. 4. cap. 6. huc enim trãsferre singula, nihil attinet. Cæterùm Gruẽ cum lapillo depictã, prudentiæ symbolũ fuisse notũ est. Docent enim probatissimi auctores, lapillũ Grues ideò ferre, dum in sublime volant, vt illius lapsu explorent, suprà terrámne an mare volitent: quod ex sono intelligunt, ac proinde considendũ, an vlterius progrediendum sit. Maximus Tyrius disputatione 40. lapilli arrepti aliam rationem adfert, nimirùm quòd propter imbecillitatem corporis, alasque parum fultas, instar nauis fluitent à ventis impulsæ. quod cùm intelligunt, non antè se volatui credunt, quàm lapidem apprehenderint, firmamentum videlicet vacillaturi volatus, salutísque custodiam. Harum prudentiã cùm ignoraret cordatus homo Deucalion, à diluuii fluctibus seruatus fertur gruũ beneficio: quarũ quidẽ superuolitantium clangore admonitus enatauit, teste Pausania. Non enim huc cõferre alienum, quod scitè & ad hunc locum accõmodatè Plutarch. retulit lib. πότερα τ ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα. sic enim habet: ἡ δὲ γερανῶν μεταβολὴ τῆς πτήσεως πρὸς ἄνεμον, οὐχ ἑνὸς γένους ἴδιόν, ἀλλὰ τοῦτο κοινῇ πάντες ἐχθύες τοῦ πλοὸς πρὸς κῦμα καὶ ῥοῦν αἴρονται, καὶ θαλαττο-

Apuleius de Gymnosophistis.

Grues symbolum.

Grues volatus.

σὺν δ' πως μὴ κῦ ἐραὺ προστρεφομένε τῦ πνεύματος, ἡ λεπὶς ἀναπυομένη λυπῖ τὸ σωμᾶ γυμνούμενον κ) διατραχυνόμενον· ὅθεν δεῖ στιφέχεσιν ἑαυτοὶς αὐτιπρῴρους· σχιζομένη γὸ ὕπω κῦ κορυφωθῆ θάλασσα, τότε βεγχία καταστέλλ, κ) κῦ τ' ὀπφανείας ῥέουσα λείως πίζειν, κ) ἐκ ἀνίσπι τὸ φρικῶδες. id est. Illa verò gruum ad ventum aciei commutatio, non vnius sed & vniuersi maritimi generis est: siquidem & æstum fluctúsque contrà natando niti, & eadem de causa aquaticis omnibus mos est: cauent quippe ne ventus à tergo incumbens, squamas subrigat cieátque, atque ita nudatum & exasperatum corpus vulneret. vnde in ventum, obnixíque fluctibus cursum dirigunt: sic enim à vertice scissi fluctus & branchias cohibent, & per summa delati minus infestant, & horrorem non incutiũt. Hæc ille. Ascriberem alium locum non minùs commodum ex eo quem scripsit ipsemet De animal. solertia libro: sed iudicare duntaxat hîc mihi satis esto. Ammiãn Marcellin. lib. 18. de Barbatione garrulo quodam nebulone, eodémque proditore: Ignorabat, inquit, notum Aristotelis sapiens dictum, qui Callisthenem, sectatorem & propinquum suum, ad regem Alexandrum mittens, ei sæpe mandabat, vt quàm rarissimè & iucundè apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem. Ne sit hoc mirum homines profutura discernere nonnunquam & decentia, quorum mentes cognatas cælestibus arbitramur: animalia ratione carentia salutem suam interdum alto tueri silentio solent, vt exemplum est perquam notum: linquentes orientem grues ob calorem, plagámque petentes occiduam, cùm montem penetrare cœperint Taurum aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel necessitas extrema clangorem: iisdémque collibus agiliore volatu transcursis proiiciunt calculos, atque ita securius pergunt, &c. Nescio an huc conferre ausim Virgilii illud ex 10. Æneid.

-----quales sub nubibus atris
Strymonias dant signa grues, atque æthera tranant
Cum sonitu fugiuntque notos clamore secundo.

Vide Plin. lib. 10. cap. 23. Pierium Hieroglyph. lib. 17. & Proverb. Grues lapidem deglutientes. Desino mox cum verba Senecæ huc ascripsero, quæ mihi quidem certè videntur non aliena à Pythagoreis de quibus in commentatione nostra hactenus. Magnam vitæ partem elabi nihil agentibus: maiorem

male agentibus: totam aliud agentibus. Certè Arrianus dissertationum Epicteti libro, scitè est interpretatus his penè verbis: τῇ παρέλω; vbi omisit, adulationem? Quid reprehendi? num vt ingenuus? num vt generosus? Si quid autem eiusmodi deprehenderit seipsum increpat & obiurgat. Quid tua interfuit istaloqui? An mentiri non licebat? Philosophi enim asserunt, nihil prohibere quominus mendacium efferatur. Tuitaque si nihil cures aliud, nisi vt rectè de rebus iudices, vbi manè surrexeris, ita tecum loquere: Quid mihi deest ad tollendas animi perturbationes? quid ad tranquillitatem animi obtinendam?

Pythagoras. *Italica Samius secta, &c.*] Pythagoram Italicorum Philosophorum sectæ auctorem fuisse testatur Cic. 1. Tuscul. & D. Augustin. in lib. De ciuit. 8. cap. 2. Venit autem in Italiam Tarquinio Superbo regnante, tenuitque magnam illam Græciam cum honore & disciplina, tum etiam auctoritate. Multáque post sæcula sic viguit Pythagoreorum nomen, vt nulli docti alii viderentur. Samius autẽ ab insula Samo denominatus est Huius vitam pete ex Laërtio, Plutarch. Plin. lib. 2, Gellio lib. 1. & 4. De huius doctrina Ouid. Metam. 15.

Quo praterg ressus?] Prouerb. Quò transgressus?

Quod didicisse gruum.] Ex volatu gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis proposuit, nimirùm ἀ αἰσχύνεσθαι τοὺς λογισμοὺς πλεῖν ἢ φρονεῖν ἃ μὴ τ' ὄρνιθες: vt vereri addiscant homines rationis participes, si deteriores se præstiterint auibus in vitæ actionibus.

Quod didicisse gruum volitantum.] Quod de anseribus Marcellinus scribit, rostra sua lapillis occludere, Taurum mõtem aquilis abundantem, quas maximè timent, de gruibus alii malunt. Nostrum non est de hac lite pronunciare, vt qui anseres nunquam ad pastionem duxerimus, neque gruum ordines ita curiosè inspexerimus.

Mala flamina.) Aduersi & impetuosi venti.

Prudentes.

EMBLEMA XVIII.

IANE bifrons, qui iam tranſacta futuráque calles,
Quique retro ſannas, ſicut & ante, vides:
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quòd
Circumſpectum hominem forma fuiſſe docet?

IAnum biformem ſeu bicipitem veteres quidam plaſtæ & pictores effinxerũt, vel quòd ferinum & ſilueſtrem cultum ſuorum hominum in ciuilem mutarit: vel quòd pater Græcæ & Latinæ gentis crederetur: aut quia Solem, quem eundem cum Iano volebant eſſe, cæleſtis aulæ ianitorem putarent, quippe qui eam oriens aperire, occidẽs verò claudere videretur. Sed tamen id tam celebre, variiſque nominibus decantatum Iani bicipitium, quamplurimi ad ſollertiam prudentiámque regis retulerunt: ſi quidem prudentis eſt præterita noſſe, futuris verò multo antè prouidere, quod ſignificauit Perſius hîc, *Ianus biceps cur.*

Prudentis officium.

O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinsit. Terent. in Adelph.
Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt, *Prospicere.*

Typus optimi regis.

Et certè hic regis optimi typus est, qui cùm cæteris præsit, debet etiam prudentia, aliisque virtutibus antecedere. Neque enim alia ratione puto Ægyptios oculum in sceptro regio suis hieroglyphicis posuisse, quàm vt in Principibus summisque Regibus maximè, prudentiam, tanquam Reipub. vigilantem ac prospicientem oculum esse debere significarent. Hoc de figmento multi Poëtæ luserunt, quorum alii ad alia ingeniosè traxerunt. Ouid. 6. Fastor.

-- --Videt Ianus quæ post sua terga geruntur.

Macrobij locus.

Sed maximè in primo, vbi faciei duplicis rationes alias adfert. Macrob. 1. Saturn. Creditur, inquit, geminam faciem prætulisse, vt quæ ante, quæque post tergũ essent, inrueretur. Quod proculdubiò ad prudentiam regis, sollertiámque referendum est, qui & præterita nosset, & futuris prospiceret, sicut Anteuorta & Postuorta, diuinitatis scilicet aptissimæ comites apud Romanos coluntur. Quò spectat adagium, πρόσω καὶ ὀπίσω, A fronte & à tergo; quod est diligenter inspicere, & præterita cum præsentibus & futuris conferre. Hoc verò prouerb. ab Homero sumptum est, apud quẽ Menelaus, Il. 3. Troianos alloquẽs ait, Οἵς ὁ γέρων μετέηκεν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω λελάσθαι. *Prospicit ante pedes vetulus, videt atque futura.* Eundem fuisse Ianum cum Noëo (qui post diluuium vitem vinúmque adinuenit) auctor est Berosus. (nisi tamen nos fallit Berosi nomen) quanquam dissentiat Lilius Gregorius sub finem Syntag. 4. sed bicipicii huius causam aliam, & eandem penè attulit Plutarch. in quæstion. Romanis. Nempe quòd genere Græcus ex Perrhœbia fuerit, atque in Italiam profectus, sedibus apud barbaros positis, linguam vitæque ratione mutauerit, sic enim fama receptum est; vel quòd Italos, qui ferinis essent adhuc moribus, quíque iniustè viuerent, ad aliud vitæ traduxerit & reuocarit institutum, ita vt agriculturam & ciuilem cultũ eos docuerit. Sic verò ille: διὰ τί Ἰανον δίπροσωπον οἷον θ' γεγονέναι, καὶ γλάφουσιν; ἢ πῶς καὶ πλάττουσιν; πότερον ὅτι πρῶτος γένετ' Ἕλλην ἐκ Περραιβίας ὢν (ὡς ἱστοροῦσι) διαβὰς εἰς Ἰταλίαν καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν; ἢ μᾶλλον ὅτι τοὺς περὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὸς ἀγρίοις καὶ ἀνόμοις χρωμένους ἔθεσιν εἰς ἕτερον βίου σχῆμα, πίστας καὶ γεωργεῖν καὶ πολιτεύεσθαι, μετέβαλε καὶ μετεκόσμησε.

P. M. Ianus idem qui Noeus.

mago Iani bifrontis, ſed corona ſpicea, in nummis etiã nunc conſpicitur, tributa Pompeio ob curam annonæ, de qua Erizius in Nomiſmatis qua ſimilitudine deceptus Theodor. Canerus eandem effigiem Iano tribuit lib. vlt. Variar lection.

Sannas.] Irriſiones ab occipitio diſtorto, & labris contortis. *Sanna.* Perſ. 1. Satyr. *Occipiti caco, poſtica occurrite ſanna.*

Appendix.

Memineram aliàs iam bicipitium eò relatum à pictoribus & poëtis eruditis, quod prouidus, benéque cordatus princeps Græcam gentem cum Latina communione legum, connubiorum, morumque ſociauerit: quod & memorant hiſtoriæ veterum. Nos ad virtutem principis egregiè periti duplicem cõferre malumus, τὴν εἰρηνικὴν, καὶ τὴν πολεμικὴν, ſtudium belli & pacis, vt ex vtraque quid ſit Reipub. ſalutare videat, aut præuideat citiùs, hoc eſt, ſciat quæ in vſu ſint, τὰ παρόντα εἰδέναι, καὶ τὰ μέλλοντα προϊνάσεσθαι. Verbum εἰδέναι, Græcis, videre & ſcire ſignificat. Rectè Vegetius lib. 6. de re militari, nullum eſſe quem oporteat vel plura, vel meliora ſcire, quàm principem: cuius doctrina debeat prodeſſe omnibus ſubditis. Atqui prima illius ratio impendenda in conſtituendis legibus ſalutaribus, & moribus emendandis: altera in tutandis ſubditis ab omni hoſtium externo inſultu: quod rectè facere non poteſt, niſi videat, certóque teneat quid temporum varietas poſtulet, vt & iudicis, ſeu principis officium eſt, vt res, ita rerum tempora quærere, quod ait Ouidius. Prudentiæ ciuilis exempla duo ex multis obuia nobis occurrunt: alterum in Romanis ducibus, qui domitis pleriſque gentibus, ſuóque iugo ſubmiſſis, eas ſuis moribus viuere permiſerunt: alterum imperatoribus Chriſtianæ fidei aſſertoribus, qui prudenter cum hæreticis ſummo iure non ſemper egerunt, id vtrumque ſeorſim diſpiciamus. Cùm à Scipionibus Pœni deuicti eſſent, eos ſuis viuere legibus conceſſerunt: eas enim non poſſe tolli funditus cenſebant, quàm cum ſumma eorum quos viciſſent deſperatione: adde quod intelligerent in iis non minus æquitatis eſſe, quàm in Romanis: quod & ipſe teſtatur Polybius. Sic cum Flaminius profligaſſet Macedonem tyrannum, reliquit Græcis inſtituta vetera, & ſiuit eos ſuis viuere legibus. Subacta Macedonia Paulus Æmilius, victor, leges patrias voluit intactas eſſe, aliáſque addidit etiam nouas, planè neceſſarias, tanto ſtudio, curáque adeò diligenti, vt ne ipſe quidem vſus longo tempore experiundo eas arguerit, ait Liuius.

Deuicta per Cæsarem Iulium Gallia, idem accepit victoris beneficium, in cæteris agnoscimus facilè Romanis cõueniſſe, cùm ius barbaris redderent, iisque maximè qui feritatem expuerant, & studiosi honestatis ciuilis viderentur. Habuerunt itaque in Galliis semper amicam ac sociam ciuitatem Massilienſem, quæ tincta erat litteris humanioribus. Eo nomine semper habuerunt fœderatam Rhodum, insulam, eiúsque αὐτονομίαν probarunt, & naùalem disciplinam imitari non erubuerunt. Nihil hîc de Germanis, quibus suos mores, quos Corn. Tacitus eleganti libro persecutus est, intactos permiserunt Romani victores: in quibus obseruarent priscæ simplicitatis imaginem. Hæc de prudentia veterum Romanorum in victos populos. Iem verò non minor sagacitas fuit Cæsarum quorundam veræ sanctæque pietatis Christianæ cultorum in ferendis aliquando sectariis, & iis qui alienas ab orthodoxa fide opiniones in orbe Christiano disseminarent. Quod quàm consulto, quàm ciuili modo, quamque vtiliter ab iis factum sit, ex eo intelligere est, quod Theodosius Imp. verè orthodoxus, non sit vsus stricto iure summáque potestate in hæreticos, Socrate teste, hist. Eccles. lib. 5. cap. 2. neque coëgit eos ad communionem orthodoxorum, sed singulis permisit pro suo cuiusque arbitratu communicare. Sozomenus item eccl. hist. lib. 7. cap. 1. narrat, Gratianum Imp. omnibus in exsilium propter religionem sub imperio suo deportatis reditum concessisse, legémque tulisse, vt quisque liberè quàm vellet, religionem teneret, demptis tamen Manicheis, Photinianis, & Eunomianis, quorum peruicacia non ferenda putabatur in hominum cœtibus. Hæc quidem ex bonorum principum institutis. At mirum videri possit quod Ioannes Papa, 1. à Theoderico rege, missus est ad Iustinum imperatorem, precaturus, vt edictum quod aduersus Arianos proposuerat, reuocaret, iisque alioqui damnatis hæreticis liceret suo more viuere. Quod factum Ioannis ab Ecclesia probatur, laudatum doctoribus, non sanè quod illi fauerent hæreticæ prauitati, quam stirpitus auulsam percupiebant, sed quod ad Ecclesiæ communem pacem conducere id arbitrarentur. Paul. Diacon. & Platin. in Ioanne 1 Sulpitius Seuerus in vita B. Martini. lib. 2. Non desinebat B. Martinus Ithacium increpare, accusatorem Priscilliani, vt ab accusatione desisteret, ac Maximum orare imperatorem, vt sanguine infelicium abstineret. Verùm de his satis, ad alia festinat oratio.

Prudens magis quàm loquax.

EMBLEMA XIX.

OCTVA *Cecropiis insignia praestat Athenis,*
Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ merito obsequiis sacrata Minervæ,
Garrula quo cornix cesserant ante loco.

IVius Emblematis character ductus videtur ex nimis aliquot vetustis, in quibus est Minervæ simulachrũ cum ;enti vmbone sub qua est noctua. Sunt & alii quidam mi-,in quibus expressum est Palladis galeatum caput, à cuius :ra parte noctua immittitur prostrato carchesio: iuxtà qua-ga, cum victoria, laurea circunducta cum baccis. Verbo-n parsimonia sapientes maximè decet, eorúmque perspi-itas in rebus obscuris & difficilibus agnosci versarique de-

bet. Eo enim præcipuè differt ab imperito & ſtulto, prudens, rerúmque ſciens, quòd pauciloquus, quódque oculatus in iis ſit, ad quæ alii conniuent, vel oculorum mentis obſcura caligine cæcutiunt. Eius quidem rei ſymbolum eſt Noctua, olim Athenienſium inſigne, ac Mineruæ ſacra nimirùm propter oculos cæſios: quod indicat parœmia γλαῦξ ἵπταται: priſcis enim Athenienſibus Noctuæ volatus, victoriæ ſignum cenſebantur Iuſtin. lib. 23. rei huiuſce cauſam Hieroni duci aſcribit, cui adoleſcenti prima bella ineunti, Aquilam in clypeo, Noctuam in haſta conſediſſe refert. Quod oſtentum, & in conſilio cautum, & manu promptum, Regémque futurum ſignificabat. Alii malunt referre ad nummum aureum & argenteum, in quo inſculpta erat Noctua. Vnde fluxit prouerb. Noctuas Athenas. Pierius 20. Hieroglyph. Gyrald. Syntagm. 11.

Cur Noctua Mineruæ ſacra, & Athenarum ſymbolum.

Sed quorſum hoc Emblema, dixerit aliquis, aut quodnam argumentum habet? Nimirum ciuitatem optimis moribus ac legibus inſtitutam, ſapientia, conſilio maturo, recta prudentia firmari, ſpreta inani hominum loquacitate. Itidem de ſingulis magiſtratibus, quíque Remp. adminiſtrent, eſt ſtatuendum, qua ratione Demoſthenes, alíque boni oratores auerſos habebant demagogos, blandóſque concionatores qui vulgi cupiditatibus inſeruiebant: nec minùs eos inſectabantur quàm ſophiſtas obſtreperos optimi quique Philoſophi. Certè epigraphes argumentum, quod habet inſtar oraculi, *Prudens magis quàm loquax*, poſſem non incommodè illuſtrare Fabii Maximi exemplo, qui quo tempore Annibalem iuueniliter exultantem ſua patientia ſtegit, multis conuitiis militari laſciuie impetitus, non ponebat rumores ante ſalutem: niſi occurreret laudatum Eteonici facinus. Is Lacedæmoniis præfectus, cùm accepiſſet ſuos milites in inſula Chio annona laborantes tacitè coniuraſſe in inſulares Chios: vtque ſeſe diſcernerent, arundinem manu pileóve circũtuliſſe: cenſuit ille non aperta vi (quod fieri commodè non poterat) agendũ: ſed quindecim delectis comitibus per vrbem incedẽdo, qui primus ei obuiam veniebat arundinem habẽs, obtruncariiuſſit. Cauſam ſciſcitantibus nihil aliud reſpondebat, quàm id à ſe factum, quod geſtaſſet arundinem. Itaque cæteri coniurati arundines ſtatim depoſuerunt. Imò Eteonicus Chiis conuocatis ne vllum quidem de coniuratione verbum fecit, ne mecum aut ſuſpicionem iniiceret, ſed pecunias imperauit, quas

iuſſit

iussit militibus distribui, ne quid noui molirentur. Ii statim paruere. Sic paucorum pœna periclitantibus multis occursum est. Retulit Xenoph 2. rerum Græcar.

Cecropiis Athenis.] Athenas Cecropias à Cecrope Rege, & Athenienses Cecropidas appellari, iam in superiorib. attigimus Athenæ autem ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (ne iterum adhuc repetere cogamur) hoc est, Minerua, quæ nomen huic ciuitati imposuit. D Augustin. 18. De ciuit. cap. 9. ex Varrone diuersum ab aliis sentit. Vide Platon. in Cratylo. *Athenæ vnde nominatæ.*

Armifera Minerua.] Minerua ex cerebro Iouis armata prosiliit. Mihi succurrit illud Anacreontis de rosa:

πολεμοκλόνον τ' Ἀθήνην
κορυφῆς ἐθήκατο Ζεύς, id est, vt cùm è vertice Iouis exiliit armata scuto & hasta Minerua: & Ouid. 6. Fastor. *Minerua cùm armata è Iouis cerebro prosiliit.*

Creditur armiferæ signum cæleste Minervæ. Idem 2. Amorum, eleg. 6. *Visit & armiferæ cornix inuisa Minervæ.* Martial. initio epigramm. *Accipe belligeræ crudum thoraca Minervæ.*

Meminit & in Olymp. Pindarus Ode 7. Armata autem fingitur (ait Phornutus) in ipso ortu, quòd sapientia suis ipsius præsidiis satis instructa sit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium & belli Dea, nempe disciplinarum liberalium vsum, & bellorum administrationem sine sapientia mancam, & inanem esse intelligimus. Pindar. Scholiast. *Armatæ cur Pallas.*

Armiferæ merito, &c.) Noctuam dicatam fuisse Palladi, repudiata cornice, copiosè tradit Ouid. 2. Metamorph. Minerua Erichthonium Cecropis filiabus cistella viminea inclusum, seruandum tradiderat, & ne aperirent, interdixerat. Quod cùm neglexissent, Coronis factum Mineruæ indicauit, vnde ab eiusdem comitatu repulsa est, & in cornicem mutata. Sic enim conqueritur: *Noctua cur Palladi sacra, reiecta cornice.*

---- mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Minerua,
Et ponar post noctis auem. mea pœna volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.

Cuius postrema verba mythologiam habent. Garruli enim, quique nimio linguæ vitio laborant, haud vnquam possunt cum sapientibus & cordatis viris habere commercium, quin vbi apud eos aliquid effutierint, tandem odiosa infamiæ labe aspergantur, & à conuictu laudato virorum honestorum, & virtute insignium abesse coguntur. De noctuæ prudétia Dion Chrysostomus doctè ac lepidè oratione Olympica, quæ est

12. Hoc etiam addere non grauabor, quòd Alciatus scribat, Mineruæ noctuam meritò consecratam, nempe ab Eustathio ingeniosè ad 1. Iliad. orationē redditam: γλαῦκα sacram esse τῇ ἐγρηγορικῇ ἀθλιᾷ, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἐγρεῖν τὸ γλαύσσειν ταυτότητα: quia nimirum ἐγρεῖν & γλαύσσειν idem significent.

Cornicum & vlularum dissidium.

Garrula quo cornix.] Memini legere me apud Plutarch. De odio & inuidia, inter cornices & vlulas perpetuum esse dissidium, quarum vel occisarum sanguinem permisceri quidam negant: vt etiam si quis confundat, vtrumque seorsum diffluere narrent. Ælian. lib. 3. cap. 9. de animalib. perspicuè idem tradit ἐπεὶ ἡ γλαὺξ ἔχθιστον αὐτῇ (supple κορώνη) πολέμιον, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ᾠοῖς τῆς κορώνης, ἥδε μεθ' ἡμέραν ἐκείνου παῦτα δρᾷ τοῦτο εἰδυῖα ἔχειν τὴν ὄψιν τὴν γλαυκὴν τῶν καῦτα ἀθενῆ. Reiecta, inquam, est Cornix à Pallade sicuti à Græcis accepimus, quod meditationum sit infesta peruigilio: & mentis agitationem interpellet sua garrulitate, cuius ipsa signum gerit. Sic enim Græci κρώζειν dicunt de garrulis, vt cornicari. Persius in Satyris. Sed & reperio cornicem in Palladis manu apud Peloponnesios vsitatum hieroglyphicum, longè secus quàm Athenis, vbi cornices ad arcem Palladis non aduolabant: cuius rei caussam non à fabulis, sed ab ipsa natura repetit Lucretius,

Maturandum.

EMBLEMA XX.

MATVRARE *iubent propere, & cunctarier omnes,*
Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
Hoc tibi declaret connexum echeneide telum:
Hæc tarda eſt, volitant ſpicula miſſa manu.

Vitanda nimia celeritas & nimia tarditas,

IN rebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi eſſe poteſt, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: ſed videndum imprimis, vt maturè non modò ſuſcipiamus, ſed & conſectemur quod nobis propoſitum eſt, ne hac vel illhac aberrando parte nos tandem pœniteat. Plutarch. oratione ad Apollonium: σοφοὶ ἦν, τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔπος ἢ νέους φάναι σοφῶς: sapientes iſtud quidem. Né quid nimis, præter modum celebrarunt. Laudatur & illud Phocylidis:

πάντων μέτρον ἄριστον, ὑφ' ἕκαστα δ' ἀκμαῖαι:

eo enim vel maximè nomine Aristidem vrbe pepulerunt Athenienses quòd nimis iustus esse videretur Eodem penè modo Ephesii Hermodorum. At vt modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vnum addamus ex Liuio: In bello Punico secundo, Terentio Varroni, homini iuueniliter exultanti & temerario datus est collega Paulus Æmilius, maturus ætate & consilio, vt sua prudentia feruorem alterius tẽperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquãdo belli ducem memini, eum quidem cunctatorem & maturum, vt Marcelli celeritatem reprimeret. Id si placet ad nimiam quorundam studiosorum industriam referre. sic statuo. Præceptum hîc est rebus in omnibus agendis validissimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit quàm agrum optimè colere: ita sæpè putatur inutilissimum nimio se labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur; immodica suffocantur: sic iquatur ingenium laboribus ac studiis moderatis, contrà obruitur si immoderatè exerceas. Nam vt plerunque luscinijs euenit ob nimium canendi studium, quo mirificè delectantur, vt in eo exspirent, nempe quas, vt ait Pliniua, spiritus deficiat citiùs, quàm cantus: Ita nonnulli, studijs intenti plus quàm par sit, in ipso conatu interdum emoriuntur. Cæteriùm nulla opera, quanquam ab illustri artifice profecta, commendatur, quæ immoderata sit, sicuti Apelles Protogenis tabulas admirabatur quidem, vt quæ immenso labore confectæ essent: in hoc tamen non laudabat, quòd manũ ponere de tabula vix vnquã posset. significabat ei nocere nimiam diligentiam; quam etiam in compositione Isocratea reprehendit Fabius: adeò modus in rebus, & certi denique fines spectandi sunt in omni capiendo consilio, labore sustinendo, aggrediendo, perficiendóque negotio, vt quod ait Flaccus,

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltrà quàm satis est virtutem si petat ipsam.

Quibusdam certè in negotiis celeritate opus est: mora obest. hoc enim citat ex nescio quo Plutarch. πρὸ μὲν ἀγώνων προθέσεις αἴρεται εἰς αἰπὼ κἄλλε σκότον: Certaminis iam propositis, cunctatio virtutem profundas in tenebras deiecit. Itaque M. Curius Dentatus Consul, cùm delectum subitum coactus esset educere, nemóque iuniorum respondisset, conjectis in sortem tribubus omnibus. Pollix, quæ proxima exie-

rat, primũ nomen extractum vrna citari iussit, eo non respondente, bona hastæ subiecit. Quod cùm illi nunciatum esset, accurrit ad tribunal Consulum, collegiúmque tribunorum appellauit. At Consul Dentatus appellationem non recepit, bona eius & ipsum vendidit, non tam festinatione pœnæ, quàm præueniendi periculi causa, quando restumultúsque belli moram dilationémque non reciperet dum interim cognosceretur de excusatione aut immunitate. Retulit Val. Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardum consilium, vt multo præstantius: contrà nimium præceps damnatur, vt quod adiunctam pœnitentiam habeat. Sic Lucian. epigramm.

ἡ βραδυτὴς βελτὶ μὲν ἀμείνων· ἡ δ' ταχεῖα
αἰεὶ τοι ἐπιλοιπὸν τὴν μετάνοιαν ἔχει.

Sed de his iam satis. Virtus ea maturitas appellatur, illa quidem media inter celeritatem nimiam & tarditatem. Nigidius apud Gellium libro 10 cap. 11. Maturè, inquit, est quod neque citius est, neque serius, sed medium quiddam & temperatum est. Bene atque propriè Nigidius. Nam & in frugibus & in pomis matura dicuntur, quæ neque cruda & immitia, neque caduca & nimium cocta, sed tempore suo temperatè adulta. Interpretationem hanc Nigidianam duobus verbis eleganter expressit Augustus Cæsar: nam & dicere in sermonibus, & scribere in epistolis solitum ferunt σπεῦδε βραδέως. per quod monebat, vt ad rem agendum simul adhiberetur & industriæ celeritas, & tarditas diligentiæ: ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Sic Poëta Neptunum inducit discessum ventis imperantem, vt citò discedant, tanquam fugiant, & tamen standi mediocritatem in regressu teneant, tanquam maturè, id est, temperatè abeuntes. Veretur enim, ne in ipso discessu classi noceant dum raptu nimio tanquam per fugam redeuut. Cæterùm id duabus notis Hieroglyphis ob oculos ponitur. Telum enim velocitatis agilitatísque indicium est, vt explicat lib. Hieroglyph. 42. Pierius. Remora autem impedimentum & tarditatem designat, idem lib. 30. Alii rem planè eandem significantes, Delphinum Remoræ adiunxerunt, vt Paul. 3. Pontifex. Max. Alii Anchoram Delphino copularunt, vt Aldus Manutius nobilis Typographus. Erasmus Prouer. Festina lentè, id pluribus explanauit: in quod vberrimum copiosæ orationis quasi fluuium congessit.

Maturitas.

Augusti dictum.

Telum quid.

Remora quid.

Echeneide.) Remora, vel echeneïs, à sistendis nauibus sic appellata, ἀπὸ τῦ ἔχειν τὰς ναῦς, de qua in sequentibus opportuniùs.

te fortunæ casus versatiles, ideóque cunctandum esse censente, Mallobandes autem pugnandi cupiditate raptatus, vt consueuerat ire in hostem, differendi impatiens, augebatur.

Volitant spicula missa manu.] Ouid. ferè sic 1. de Pōto, eleg. 4.

----Sarmatica spicula missa manu.

Nescio an huc etiam rectè contulero quod de Cymodocea nympha Virgilius in decimo:

——— fugit illa per vndas
Ocyor & iaculo, & ventos equante sagitta.

[Apud Homerum, *----διοῦ πτερὸν ἢε νόημα.*]

Appendix.

Eruditè Fabius Quintilian lib. 12. cap. 6. Agendi initium sine dubio secundum vires cuiusque sumendum est: neque annos definiam, cùm Demosthenem puerum admodum actiones pugillares habuisse manifestum est. Modus mihi videtur quidam tenēdus, vt neque præproperè distinguatur immatura frons, & quicquid est, illud acerbum proferatur. Nam & inde contemptus operis innascitur, & fundamenta iaciuntur impudentiæ, & quod est vbique perniciosum præuenit vires fiducia: nec rursus differendum est tyrocinium in senectutem: nam quotidie metus crescit, maiúsque fit semper quod ausuri simus: & dum deliberamus quando incipiendum sit, incipere iam serum est Quare fructum studiorum viridem, & adhuc dulcem promi, dum & venia, & spes est, & paratus fauor, & audere non dedecet, & siquid desit operi, supplet ætas: & si qua dicta sunt iuueniliter, pro indole accipiuntur. Hæc Fabius, longo vsu doctus, de conatu studiosorum. Attexo huc consilium in rebus arduis non ita maturandum, sed occupandum ex Capitolino, in Maximo & Balbino: Oratione consulis (ait) qui primus sententiam rogatus, post mortem Gordiani, vbi maximus timor omnium animos occupasset, vt qui Maximini scelera, & truculentiam horrerent: Scio, P. C. hanc rebus nouis inesse oportere constantiam, vt rapienda sint consilia, non quærenda: verbis quinetiam plurimis abstinendum, atque sententiis, vbi res perurgent.

In deprehenſum.

EMBLEMA XXI.

IAMDVDVM *quacunque fugis, te perſequor: at nunc*
Caſibus in noſtris denique captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere noſtras:
Ficulno anguillam ſtrinximus in folio.

Fugax tandem deprehenſus.

ALlegorica proſopopeia in quemuis deprehenſum, & fugacem, qui ob ſcelera notatus, ſemel atque iterum è manibus iudicum lapſus, & pro temporis occaſione ſubterfugiis vſus, non tamen poſſit effugere & expedire ſeſe, ſi tandem correptus arctiori nodo illigetur. Id facilè & commodè poteſt illuſtrari nobilibus hiſtoriis, de Perſe, Pſeudophilippo, Iugurtha, qui Romanorum infeſtiſſimi hoſtes dolis, fraudibus, ſubterfugiis vſi, vt vix capi poſſe viderentur, tandem

tamen ſuccubuerunt : ſed libri ſunt in omnium manibus. E multis quæ occurrunt, vnũ ſublegere placet ex Iuſtino: Hanno Carthaginienſis adeò diues erat, vt cæteros ciues opibus anteiret. is de occupando regno cogitauit, ſed interfecto primùm ſenatu: quod machinatus ſimulatis filiæ nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui ſuas in domo epulas parari mandauit, vt poculis veneno infectis ſenatores tectiùs enecaret, & ita Remp. inuaderet. Quo tamen conſilio nefario per miniſtros detecto, magiſtratibus placuit ſcelus declinari, non vindicari, periculum enim erat ne plus negocii exhiberet res cognita, quàm cogitata. Itaque decreto cohibuerunt, vt modus nuptiarum ſumptibus ſtatueretur. Quo conſilio prævenitus Hanno, ſeruitia cõcitat rurſúſque conſtituta cædibus die, cùm iterum ſe proditum vidiſſet, munitum caſtellum cum viginti ſeruorum millibus occupauit, ſed comprehenſus eſt ad extremum, dum ſibi conatur Afros & Mauritanos conciliare. Virgis cæſus, effoſſis oculis, & manibus, cruribúſque fractis, necatus eſt: corpus verberibus lacerum cruci affigitur. Filii quoque cognatíque, quanquam innoxii, vltimo ſupplicio affecti. Sed ne ſim longior, id & opportunè torqueri poteſt in eos qui fallacis ſunt fidei, quíque crebrò furtim ſe ſubducunt ab iis, apud quos verum dicere neceſſe habent: vti pleroſque (heu nimium multos) noſtra hac tempeſtate vidimus, qui aliud in ore promptum habent, aliud in pectore clauſum tenent, quod de Catilina Salluſtius ait: & de Agamemnone Achilles apud Homerũ, Iliad. ix. ſicque imponere aliis aſſuenere, vt non vereantur perfricta fronte pertinaciùs obſiſtere iis quos ſibi iuſtè interdum aduerſari norunt. Quod & accommodari poteſt in pertinaces quoſdam & refractarios, qui diuinis oraculis demum in noſtram ſententiam pertrahuntur, cùm eos nihil morentur humana. Ducta eſt ſimilitudo à natura anguillæ, quæ quia ſit lubrica, facilè contineri nequit, niſi folio fici ſcabro & aſpero. Lege prouerb. Cauda tenes anguillam: &, Anguilla in ſtrigmento, in Eraſmicis & Iunii adagiis. *Anguilla lubrica.*

Ficulno anguillã, &c.) Alluſio ad Prouerb. Folio ficulno anguillam. cui poteſt videri aliud finitimum quod refertur ab aliis, Inter Orci cancros adhærere: pro arctè irretiri, vt nulla pateat effugii ratio.

Custodiendas virgines.

EMBLEMA XXII.

VERA haec effigies innuptae est Palladis: eius
Hic Draco, qui dominae constitit ante pedes.
Cur Diuae comes hoc animal? custodia rerum
Huic data: sic lucos, sacráque templa colit.
Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili. laqueos vndique tendit Amor.

Emblematis typus. TYpus Emblematis huius mihi ductus videtur ex Atticis Pausaniae lib. 1. vbi narrat simulachrum Mineruae fuisse olim Athenis talari veste, cuius pectus obtegeret Medusae caput eburneum, cum victoria cubitorum quatuor & hasta in

manu: ad pedes fuiſſe clypeum appoſitum: iuxtáque haſtam obuolutum draconem. Phidias clariſſimi nominis ſtatuarius, Palladis ſimulachro Draconem appoſuit, quem pedibus Dea comprimeret: quo ſignificabat virgines & puellas (fuit enim Pallas virginitatis numen) peruigili cura continendas, vt ea ratione ſit optimè muliebri pudicitiæ conſultum. Nunquam eſt enim committendum, vt otio ſeſe dedant, aut plus quàm ſatis eſt, vagentur: quandoquidem eo ſexu nihil fragilius ſit aut imbecillius. Certè cùm ſit adeò difficilis puellarum cuſtodia, ſtatim vt ſunt, aut eſſe incipiunt maturæ nuptui, ſeu vt iuris auctores loquuntur, viri potentes, ſunt elocandæ, & iis quærenda conditio. Id & præcepit ſapiens Hebræus: Si tibi filiæ ſint, ait, erudi illas, & trade viris cordatis. Quanquam enim virgo matura viro nihil dicat, atque quod Naſo ait, *Pulchra verecundo ſuffunderet ora rubore*, tamen intra ſe multa loquitur, vel teſte Comico vetere Menandro, qui hunc affectum eleganti penicillo adumbrauit:

Quanquam ſileat paſſim puella nubilis,
Silendo, multa ſolita eſt intra ſe queri.

Cur Palladis ſimulachrum Draconem premeret.

Quare circunſpectè iura permittunt ei quæ annum quintum & viceſimum exceſſerit, vt poſſit non exſpectata parentum auctoritate, virum ducere. Val. Maximus lib. 6. refert exemplum longè præclarum de Publio quodam Mæuio, qui ſe pudicitiæ acerrimum vindicem præſtitit. Nam in libertũ ſuum, quanquam admodum gratum ſibi animaduertit, quòd filiæ ſuæ iam nubili oſculum dediſſet; cùm præſertim non libidine, ſed errore lapſus videri poſſet. Et quidem pœnæ grauitate, teneris adhuc puellæ ſenſibus caſtitatis diſciplinam ingenerari magni æſtimauit; eíque tam triſti exẽplo præcepit, vt non modò virginitatem illæſam, ſed etiã oſcula ad virum ſincera perferret. Sanè Draco à viſu, quem acutiſſimum habet, nomen apud Græcos obtinuit, id eſt, διὰ τὸ δέρκεσθαι: nam δέρκομαι eſt, acutiſſimè video: vt & ὄφις, ſerpens, ab ὄπτομαι. ideóque Palladi ſacer eſt, quia vocabulũ id διὰ τὸ παῦτα ἀθρεῖν καὶ βλέπειν καὶ ἀεὶ πάντων νοεῖν, factum plerique tradunt, prudentiámque hinc interpretantur, quæ omnia perſpiciat, & præ cæteris intelligat. Porrò quòd hic ſcribit verã eſſe Mineruæ virginis effigiem, nec tamen explicat per partes, ſed Draconem tantùm adiungit, vigilantiæ veluti miniſtrum,

Draco vnde nomẽ habet.

non videtur alienum, si Deæ panopliam subiecero. Puella igi-
Cur armata Pallas. tur armata, virum sapientem aduersus omnes animi pertur-
bationes se armantem, & vitiis animo forti resistentem signi-
Galea. ficat: vel quod virtutem suis ipsius præsidiis instructam satis esse intelligimus, vti iam dictum est. Galeam habet cristatam in capite, quod referendum est ad iudicium, & constantiam, qua vel maximè sapientis cerebrum, arx & propugnaculum
Scutum. animi, potissimùm valeat: hastam verò longam, quod oratione percutiat eminus: Scutum crystallinum viri sapientis magnam sollertiam repræsentat, qua seipsum haud aliter intus diiudicat: quàm si in speculo crystallino ea quæ externa
Caput Gorgonis in clypeo. sunt contempletur. Sed illud scutum Gorgonco capite terrificum apparet, quod formidinis & terroris imaginem esse volunt: quàm alii pectori Palladis appingunt, quia sapiens in pectore terrorem habet, quo aduersarios afficiat. Inde enim
Pallium. Tritogeniam dictam esse vult Phornutus, quòd malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quòd sapientia sit multiplex, seu quòd tecta & operta sit, neque cuilibet seipsam conspiciendam præbeat. Candidus in eo color simplicitatem respicit: aureus internitens, vim sapien-
Dracones & Vlulæ Palladi consecrantur. tiæ fulgurantem: purpureus, fulgorem penetrantem, γλαυκῶπις ideo est, καὶ φοβερὰ, καὶ χαροπὴ, καὶ δεινὰς ἀνδρικὴ, quod vt illustris est & conspicua, vt quidam volunt, sic & formidabilis. Non enim tam cæsios habet oculos, vt acutè non videat: ὀξὺ γὰρ δέρκει· vnde & ὀφθαλμίτις καὶ ὀπτίλις dicta, tẽplumq. habuit à Diomede positũ, nomine, ὀξυδερκοῦς ἀθήνας. Cæterùm alii, & Homerus maximè, tradũt eã glaucis esse oculis & cesiis: qua ratione huic consecrentur Dracones, & Vlulæ, nimirum ob similitudinẽ oculorum: acutissimo enim visu est Draco, & quandã excubandi vigilãdique vim habet, nec venatione capi posse videtur. Draconi autẽ similem esse virtutẽ indagatricẽ aiunt, quæ diligentissimè omnia perscrutetur, rimetúrque studio indefesso: ideóque ab acuto visu illi nomen factum, vt iam diximus. Sed placet huc, non prætet rẽ tamen, attexere quod perspicuè docuit Ponticus Heraclides in allegoriis Homericis: ἤδετὸν φρονήσεως μετάνοιαν, δικαίως ἐν τοῖς ποιήμασιν Ἀθηνᾶ νομίζεται· σχεδὸν γὰρ ἢ θεὸς, ἢ ἄλλο τινὸς, ἢ σωτήριος ἐπώνυμος ὄζιν, ἀθρηνᾶ τίς ἐστα, καὶ πάντα τοῖς λεπτοτάτοις ὄμμασι τῇ λογισμῷ διαῤῥῶσα διὸ δὴ καὶ παρθένον αὐτὴν ἐτήρησαν· ἄῤῥορον γὰρ ἀεὶ τὸ φρόνημα, ἀδημίᾳ κηλῖδι μιανθῆναι, δυνάμενον, ἐν τε τῆς τῦ διὸς

ἐπιμελὴς γεγενῆσθαι δοκεῖ· τοῦτον μὲν γὰρ ἀπορρήξασθαι τὸν χάρον ἀδίκως λογισμῷ εἰδυῖαν. Quæ coniuncta est cum prudentia pœnitudo, iure apud Poëtas Athena, id est Minerua, nuncupatur. Etenim eius nomen non aliunde ducitur, quàm ab intellectu, vt Athena, tanquam ἀθρηνᾶ, vocetur, hoc est contemplatrix, & nihil non inspiciens acutissimis mentis oculis. Itaque virginem eam manere dicunt: quia prudentiæ vis non perit, neque vlla fœdari macula potest. Adhæc putatur è Iouis orta capite: quem locum præcipuè rationum esse matrem ostendimus. Sed hactenus satis. Lege Phornutum lib. de natura Deorum, Fulgent. Mythолog. 2. Gyrald. 11. Syntag. & Pierium Valerian. 14. Hieroglyphic.

Innupta Palladis.) Hinc παρθένος dicta. eo enim nomine culta est in Acropoli Athenienſi: vnde & templũ Parthenõn. eius autem virginitas & puri & incorrupti esse symbolum, Phornutus ait. *Pallas virgo.*

Cur Dina comes hoc animal?) Huius quidem rei meminit obiter Plutarchus, commentario De Iside & Osiride.

Lucos sacráque templa colit.) nimirum vt custodiæ symbolum: eadem enim ratione hortis Hesperidum seruandis præfectus est Draco peruigil.

Innupta opus est, &c.) Phocylidis eadem est sententia: *Virginem custodia.*

παρθενικὴν δ' εὐλαισι πολυκλείστοις θαλάμοισι,
μηδέ μιν ἄχρι γάμων πρὸ δόμων ἐσθλὴν ἐάσης.
χάλλος δυσλήπτον ἔφυ παίδων τοκέεσσι. id est.
Clausa tibi virgo thalamis seruetur honestis,
Nec sinito hanc ad connubium foris vsque videri.
Forma puellarum seruata parentibus aegrè est.

Quò spectat etymon nominis παρθένος, quod Grammatici deflectunt à τὸ παραθέσθαι τῇ μητρὶ, quòd virgo apud matrem manere debeat. quem morem veterum Hesiodus attigit 2. ἔργων: *Vnde παρθένος dicatur.*

ἔστι δόμων ἔνδοθι εἰλὴ παρὰ μητέρι μίμνει.

Sed & Homerus in persona Penelopes, vult pudicam mulierem vix solam in medium procedere, sed ancillis comitibus stipatam sic enim ille:

οὐκ οἴη, ἅμα τῇγε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id est.
Haud sola, sed illam duæ famulæ comitabantur.

Val. Maximus exemplum seueritatis memorat in Q. Antistio, qui vxorem repudiauit, quòd illam in publico cum quadam libertina vulgari secretò loquentem vidisset. Is enim

maluit occurrere incunabulis & initiis culpæ, quàm perfectum scelus vindicare. Itidem fecit Sempronius Sophus, non alia de causa, quàm quòd vxor, ignorante se, ludos spectare ausa esset.

Opus est cura asseruare puellas. Non est arx, neque possessio vlla quæ tam difficulter asseruetur quàm fœmina, ait Alexis Comicus.

οὐκ ὄζιν ὅπε τεῖχος ὅτε χρήματα,
ἔτ' ἄλλο δυσφύλακτον οὐδὲν ὡς γυνή.

Tibullus eleganter huius custodiæ difficultatem expressit.

Hæc fecere malas, hinc clausum ianua sensit,
Et cœpit custos liminis esse canis.
Sed pretium si grande feras, custodia victa est,
Nec prohibent claues, & canis ipse tacet.

Quod mihi reuocat in memoriam Apollodori lepidos senarios, quibus ait occludi fores repagulis, sed nequaquam fabrum ianuam adeò clausam & munitam reddidisse, quin ad eam pateat aditus feli & adultero. Eius Poëtæ hæc verba.

καὶ κλείεθ' ἱ θύρα μόχλοῖς, ἀλλ' οὐδ' ὅις
τέκτων ὀχυρὰν ὅτως ἐποίησεν θύραν,
ἣν ἧς γαλῆ καὶ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.
laqueos vndique tendit amor.) γράμμ.

Vino prudentiam augeri.

EMBLEMA XXIII.

H AEC *Bacchus pater, & Pallas communiter ambo*
Templa tenent, soboles vtraque vera Iouis.
Hæc caput, ille femur soluit: huic vsus oliui
Debitus, inuenit primus at ille merum.
Iunguntur meritò: quod si qui abstemius odit
Vina, Deæ nullum sentiet auxilium.

PRo Diis fuisse veteribus habitos, qui beneficiis humanum genus sibi deuinxissent, notius est ex M. Tullii libris De nat. Deor. Lactantio & Euseb. quàm vt confirmare sit necesse. Tantùm obiter admoneo, quosdam Deos iisdem olim **Qui Dii veteribus habiti.**

Dii multi iisdem aris positi.

tẽplis & aris fuisse cultos, vt Cererem & Neptunũ, quòd absque sale cibi penè omnes insipidi sint, refert Plutarc. Sympos. 4. Vt Herculem & Musas, quia Euãdrum literas docuit Hercules, idẽ testis est in quæstion. Rom. Sic denique Mercuriũ iuxta Venerem statuere, vt ostẽderent matrimonii voluptatẽ maximè orationis indigere: itémque Suadã & Gratias, vt innuerent coniuges inuicem quæ vellent, persuadendo impetrare debere. Certè reperio apud auctores quosdam Græcos, nomine peculiari Deos nuncupatos esse σωναὸς, quibus delubrum commune fuit: ii etiam dicti ὁμωχεταὶ vt apud Thucydidem. Vt & metaphoricôs Synesio epist. 1. σωναὸς ἡ ποιητικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ. Romæ etiam in inscriptione priuatæ cuiusdam domus, teste Fabricio, Διὶ ἱλίῳ μεγάλῳ σαραπίδι, καὶ τοῖς σωναοῖς θεοῖς. His quæ dixi de diis σωναοῖς, velim adiungi argutam sanè & eruditam non minus Ciceronis optationem ex 12. ad Attic. de Cæsare vicino: Scripseram ad te, quia cognoueram ex tuis literis eum σώναον Quirino malo quàm Saluti. Tulliana hæc verba teneo, quibus fuis non facilia intellectu: sententiam itaque ænigmaticam interpretor. Optat itaque Cæsarem Iulium (qui extincto Pompeio Reipub. veterem faciem immutarat (Quirini σώναον, non tam vt eodem templo iisdémque aris colatur Cæsar, atque Quirinus, quàm vt similiter pereat, deque medio tollatur Cæsar, quemadmodum olim Romulus ad capreæ paludem, aduocata concione. Virgil. deos communes appellat eodem sensu in 11. Æneid.

De diis σωναοῖς in eodẽ templo cultis.

In medioſque focos, & diis communibus aras.

Exẽpla quædam attuli in superioribus, quibus adiungo quod nunc mihi occurrit apud Ægyrenses Amorem atque Fortunam eodem in delubro coli solitos nempe ad eorum significandam mutabilitatem. Scribit Hesiodus in Helicone idem fuisse tẽplum Musarum & Cupidinis, quòd iis scilicet amor comparetur. Et Phornutus ait Mercuriũ ducem Gratiarum, cumque iis adiungi, quod ratione qua gratificari oportet, non temerè & imprimis merentibus & dignis. Nam qui est indignus ad retributionem pigrior est & negligens. Locum Synesii longè pulcrum ex epist. 1. alibi etiam à me obseruatum, video ad rem facere, quo similitudine venusta Poëticum æquat Philosophiæ. Huius hæc verba: παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην τὰς μὲν ἀπὸ τῆς συμποτικῆς φιλοσοφίας, καὶ τῆς σωναύτιδος τῆ ποιητικῆς: Ait poëticum esse σώναον Philoso-

phiæ,

phiæ, hoc eſt contubernalem, & eiuſdem quaſi templi conſortem. Quod dictum ad ſummam Poëticæ laudem, quæ iiſdem honoribus ac Philoſophia donanda videatur. Plinius autem lib. 23. ait, Vino ali vires, ſanguinem colorémque hominum, & mentem augeri cum nobilioribus partibus ait. Gellius lib. 15. cap. 2. ex Platonis ſententia, vinum ingenii ſomitem eſſe refert, virtutiſque incitamentum, ſi mens & corpus hominis eo flagret. Quod quidem malè à nugatore quodam citatum ſic emendat Gellius: Sed enim, inquit in primo & ſecundo De legibus, non vt ille nebulo opinabatur, ebrietatem iſtam turpiſſimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes ſolet, laudauit: ſed hanc largiorem paulò, iucundioremque vini inuitationem, quæ fieret ſub quibuſdã quaſi arbitris, & magiſtris conuiuiorum ſobriis, non improbauit. Nam & modicis honeſtiſque inter bibendum remiſſionibus refici integrarique animos ad inſtauranda ſobrietatis officia exiſtimauit: redditque eos ſenſim lætiores atque ad intentiones rurſum capiendas fieri habiliores. hæc Gellius. Hinc illud vulgò tritum emanaſſe ſuſpicor, Vinum acuit ingeniũ. Commodè itaque ἄγαλμα proponit Bacchi, & Palladis, eodem altari erectis, vt nimirum ſignificetur prudentiæ incrementum eſſe aliquod, ſi Bacchi, id eſt, vini generoſi, ſed moderati, vſus acceſſerit. Etenim vinum promptiſſimum habetur liberè loquendi tanquam calcar: ideò & vino facundiam & inuentionem tribuit Plutarchus. Adhæc

Vini vis.

Plato quatenus vinum laudet.

Cur Bacchus & Pallas eadem ara locentur.

Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiliit dicenda.

Et Æſchylus, poëta clariſſimus, non niſi inter pocula tragœdias ſcripſiſſe fertur. Quid plura? *Narratur & priſci Catonis*
Sæpe mero caluiſſe virtus. Præterire non poſſum quod ſcribit Athenæus Diphnoſoph. 10. cap. 13. ex Polybio, vinum mulieribus olim interdictum: cauſam adiicit; ὡς λαθεῖν δεῖν δύναται τὴν γυναῖκα πᾶσαν οἶνον, fieri non poſſe, vt quæ mulier vinum biberit, lateat. Ea cauſa maximè puto ab eodem Gellio ſcriptum lib. 13. cap. 11. Cõuiuarum numerum à Gratiis ad Muſas deſinere. Sic veteres Bacchum Muſis adiunxerunt, quia vino non minimùm vires ingenii excitentur: quam ob cauſam laudata ſunt hominum veterum ſympoſia: eóque nomine Homerum puto ſuos Heroas, ipſúmque Vlyſſem inter pocula de rebus longè ſeriis facere diſſerentem. quod Virgil. egregiè imitatus eſt. Scio quid Plutarchus ſentiat quo loco

disputat, An sit inter pocula de rebus grauibus differendum: sed locum indicare mihi satis est ad alia properanti. Videtur Alciati carmen confictum ex agalmate illo Διονύσου καὶ Ἀθηνᾶς lib. 4. Epigram. Græcorum, quod tale est:

εἰπὲ τί σοι, κοινὸν καὶ Παλλάδι, τῇ δὲ ἄκοντες
καὶ πόλεμοι, ταῖς σοὶ δ' ἄμπελον εἰλαπίναι.
μὴ προπετῶς, ὦ ξεῖνε, θεῶν περὶ τοῖα μεταλλᾷς,
ἴσθι δ' ὅσοις ἵκελος καὶ δαίμονι τῷδε πέλω.
καὶ γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέος. οἶδεν ἅπας μοι
ἠῶος δμηθεὶς Ἰνδὸς ἀπ' ὠκεανοῦ.
καὶ μέρόπων ἢ φυλὰ ἀγεννέφαμόν, ἢ μάν, ἐλαίης
αὐτάρ ἐγὼ γλυκεροῖς βότρυσιν ἡμερίδος.
καὶ μιν ὑὸς τέτυκεν ἐμοὶ μήτηρ ἀδίνας ὑπὲρ ἔτλη,
λῦσα δ' ἐγὼ μηρὸν πάτερον, ἢ δὲ, κάρη.

Quem dialogismum sic Latio donatum reperi:

Dicito, quid commune tibi est cum Pallade? namque
Spicula sunt illi, sed tibi vina sacra.
Talia ne temerè Dinos spectantia quaeras,
Aduena, dicturi quin cape verba prius.
Bella mihi curae, tum belli gloria, & istud
India testatur robore victa meo.
Prodest illa viris succo frondentis olivae,
Pocula, sed nostro munere laeta bibis.
Per me nec genitrix vllos est passa dolores:
Femur ego solui, sed caput illa patris.

Bacchus pater.) Bacchus, Liber pater, vt Neptunus pater. Apollo pater. Liberum autem patrem nominatum aiũt, quòd cùm in India bellasset, multas secum feminas abduxisset, quæ Bacchæ dicebantur.

Bacchus cur pater.

sobolis vtraque vera Iouis.) Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo postea. Pallas ex Iouis capite nata, vt superiùs expositum est. Suspicor hoc in loco non temerè Bacchum vnà cum Minerua coniungi, & vtramque sobolem Iouis dici: vt notet duo præstantissima munera homini à Deo concessa, quorum alterum ad animum, nimirùm prudentia; alterum ad corporis vires instaurandas, nempè vinum, pertineat.

Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati.

ille femur solvit.) Hoc vberiùs in sequentibus.

huic vsus olivi.) Olea Minervæ tribuitur, quod semper vireat & aliquid semper habeat glaucedinis, & quòd oleũ nihil cõcineat humidi admixtum, sed semper sincerum & ἀκήρατον

Olea quid Minervæ sacra.

perseueret: ita & virginitas, ait Phornutus. Sunt qui sertum oleæ assignent, quòd arbor hæc pacis sit symbolum, ideóque arma ferri dicuntur, belláque suscipi, quò tandem commodiùs in pace viuatur. Gyrald. Syntag. 11. aliam habet rationem.

Huic vsus oliui debitus.) Palladi oleam esse dicatam ex veterum commentariis dici, eandem castitati sacram, quæque humanis vsibus non pollueretur, imò quæ deorum templis non accederetur nisi consulto. Inter Græcos auctores plerique asseuerant oliuam ab impudicis consitam, aut non crescere, aut fructum non ferre: quia opinione imbuti, à castis tantum & virginibus inseri debere putabant.

Inuenit primus at ille merum.) Præter alios quàm plurimos, testis est Plin. 7. cap. 56.

Iunguntur merito.) Antiphanes proinde τὸ ζῆν idem ac τὸ πίνειν, aut πιεῖν significare dicit, id est, viuere esse bibere.

abstemius.) à vino abstinens. temetum, vinum antiquis fuit. Gellius lib. 10. Ouid Metamorphos. 15. *Abstemius.*

---*gaudétque meris abstemius vndis.* Varro: Quantopere abstemias mulieres voluerint esse, &c. Nonius.

Prudentes vino abstinent.

EMBLEMA XXIIII.

QVID me vexatis, rami? sum Palladis arbor,
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

VIdentur hic παλινῳδεῖν. Superiori enim dixit epigrammate, eum qui à vino abhorreat, haudquaquam prudentem euadere: quod rationibus aliquot, si non omninò necessariis, saltē tamen probabilibus confirmari potest. Nūc autem prudentes vino abstinere ponit. At hæc inter se sic conciliare est facile, si dicamus prudentis esse vino moderatè vti: secus enim sumptum, rationem obturbare, curas, vigorémque animi impedire, vt meritò cesserit in prouerbium, *Sapientiam vino obumbrari*, ait Plinius. Cuius quidem rei non inscius Romulus, vino semper est vsus parcissimo. Capitale fuit Romanis

matronis vinum attingere, vnde institutum, vt cognatis osculum ferrent, reprehendendi causa, quò iudicium odor faceret si bibissent. Sed & M. Cato refert, non solùm probro affectas, sed mulctatas quoque à iudice mulieres non minùs si vino vsæ essent, quàm si adulterium admisissent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibisset, interemit: cuius facti nec accusatorem, nec reprehensorem habuit, vnoquoque existimante optimo exemplo illam violatæ sobrietatis pœnas pependisse, ait Val. Max. lib. 2. cap. 1. Et sanè, inquit, quæcunque femina vini vsum immoderatè appetit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit. Polybius etiam testis est, matronas liberas vino abstinuisse, vt etiam seruos, item & ephebos omnes ad annũ vitæ tricesimum. quod & apud Massilienses in vsu fuisse nõnulli tradunt. Proditum est ab Ælia-no, lib. 2. c. 37. De var. hist. Zaleuci legẽ apud Locrenses fuisse, qua si quis merũ bibisset, nisi valetudinis causa medico id iubẽte, morte mulctabatur. Ex quibus perspicuum est, quàm olim odio habiti sint ebriosi, vinóque dediti. Porrò hîc oliua Mineruæ arbor, vitem increpat, quæ suos ramos implicet, & admoueat oliuis. Sumptum est distichõ ex eo Græco incerti:

Romulus Sobrius.

Matronæ Rom. vinum non attingebant.

Quibus vinum interdicitur.

παλλάδ' ἐιμὶ φυτὸν, βρομίῳ τί με θλίβετε κλῶνες,
αἴρετε τὰς βότρυας· παρθένον ἐμέθυον.

Fons Emblematis.

Quod Iambicis dimetris sic reddidit Politianus:

Quid me implicatis palmites,
Plantam Minerua, non Bromi?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.

Retuli paulò antè monitum Polybii certè graue, λαθεῖν δεῖν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πῶσαν οἶνον, fieri non posse, vt quæ vinum biberit mulier, lateat. Bellè consentit illud Varronis ex Agathone: Virgo de conuiuio abducatur ideò, quòd maiores nostri virginis acerbæ aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. Ouid. 3. artis:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo,
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

An verò etiam conciliabimus ad epigrapham huius distichi Plautinum istuc? *Non vinum moderari, sed vino solens, qui quidem probi sunt.*

sum Palladis arbor.) Plin. lib. 12. cap. 1. & lib. 17. cap. 44. testis est. Phornutus & Martianus Capella lib. 6.

Minerua oliua sacra, Pacifera dicta humanis vsibus nõ pol-

luebatur, nec temerè Deorum aris accendebatur. Græci quidam negabant ab impudicis plantatam crescere, fructúmue ferre. itaque à virginibus, & castis duntaxat inseri volebant.

botros.) βοτρὺς, gemma pro racemo accipitur σωνεκδοχικῶς.

virgo fugit Bromium.) abhorret à vino.

Bacchus Bromius.

Bromius autem Bacchus dicitur: ἀπὸ τοῦ βροντῶ refertur, id est, tonitru, quod dum nasceretur, est auditum, vt fabulantur: vel à βρέμω, fremo. Ouid Metamorph. 4.

---Bacchumque vocant, Bromiumque Lyæum.

Iuuenal. 6. Satyr.

---Bromium committere noli.

& ad rem appositè Theogoniæ scriptor non inuenustus, Pylades:

A strepitu Bromius, quod vociferetur Iacchus:
Quod curis soluat corda, Lyus erit.

Reperi citatum ex Ennio Athamante:

His erat in ore Bromius, hinc Bacchus pater,
Illis Lyæus vitis inuentor sacræ.

Appendix.

Adiicio illud ad lepidi carminis illustrationem. Dionysius hanc legem primùm à Romulo scriptam fuisse testatur lib. 2. De prohibito temeto feminis, Prouerb. vetus, *anima sicca sapientissima.*

---*quid enim Venus ebria curat?*

Inguinis & capitis quæ sunt discrimina nescit. aic Iuuenal. Lepidè Ouidius:

Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat, liber, amorque metu.

Alio loco idem non minùs eruditè:

Turpe, iacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

Bromium.) Multa Baccho nomina indita expressit Ouid. 4. Metamorph.

Thuraque dant, Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenumque, satumque iterum, solumque bimatrem;
Additur his Nisæusque, indetonsusque Thyoneus,
Et cùm Lenæo genialis consitor vuæ.
Nyctelíusque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Euan,
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes---

In ſtatuam Bacchi.

DIALOGISMVS XXV.

BACCHE pater, quis te mortali lumine nouit,
Et docta effinxit quis tua membra manu:
Praxiteles, qui me rapientem Gnoſsida vidit,
Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
Cur iuuenis, teneráque etiam lanuginе vernat
Barba, queas Pylium cum ſuperare ſenem?
Muneribus quandóque meis ſi parcere diſces,
Iunior, & forti pectore ſemper eris.
Tympana non manibus, capiti non cornua deſunt:
Quos niſi dementeis talia ſigna decent?
Hoc doceo, noſtro quod abuſus munere ſumit

Cornua, & insanus mollia sistra quatit.
Quid vult ille color membris penè igneus? omen
Absit, an humanis vrerus ipse focis?
Cum Semeles de ventre parens me fulmine traxit
Iguinomo, infectum puluere mersit aquis.
Hinc sapit hic, liquidis qui nos hoc benè diluit vndis:
Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
Sed nunc me doceas, qui vis misterier? & qua
Te sanus tutum prendere lege queat?
Quadrantem addat aquæ, calicem sumpsisse falerni
Qui cupit, hoc sumi pocula more iuuat.
Stes intra heminas: nam qui procedere tendit
Vltrà alacer, sed mox inde ebrius, inde furit.
Res dura hæc nimium. sunt pendula guttura, dulce
Tu fluis, heu facilè commoda nulla cadunt!

Vini incommoda.

BAcchicæ statuæ profert ἐπιμύθιον ἠθικὸν per dialogismũ, quo demõstrat incommoda quæ temulentiã cõsequantur: nã ex immodica vini potione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil vel miserius, vel exitialius videri, nedũ cogitari potest. Deinde sumendi vini legẽ quandam præscribit omnibus vtilẽ, & planè necessariã. Omnia sigillatim diligentiùs aperiã, ne quid interturbẽ. De fugienda ebrietate Plinius fusum orationis riuulũ exprompsit l. 14. toto 22. c. Prouerbiũ, Vinũ caret clauo: &, Vinũ senem, etiam nolentẽ, saltare impellit Plato. 3. De Rep. & 6. De leg. Basilius M. Inuectiua, κατὰ μεθυόντων. pag 487. To. 1. edit. Morel.

Bacche pater.) Cur Baccho Liberi patris impositum nomen sit, Plutarch explicat κεφαλ. ῥωμαϊκῶν libro: quòd nimirùm bibentibus libertatem ingeneret. Nonnulli enim per vinolentiam liberi & feroces efficiuntur; aut quia liba exhibuerit, aut quòd ille apud Eleutheras vrbem Bœotiæ, Eleutherius, i. Liber appellaretur.

Bacchus
Liber pater.

Mortalis lumine.) humanis oculis. hæc ad figmentum. Nam nefas olim fuit Deos fuisse homines putare.

Praxiteles, qui me, &c.) Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatissima, lib. 34. cap. 8. Oriundus hic celebris artifex ex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia

Praxiteles.

dicebatur, & ob artis excellentiam ciuitate Romana donatus.

Sapientem Gnoſidæ.] Ariadnem intelligit, Minois Cretenſiũ regis filiam, quæ Theſei amore capta, Minotauri necandi occaſionem ei præbuit, ea lege vt ſe vxorem duceret. Sed eam Theſeus in inſula Naxo ſomno ſepultã reliquit, cuius miſertus Bacchus eam ſibi connubio iunxit, quam in cœlo raptam, Coronam Gnoſſiam appellant. [Vide Catullum in nuptiis Thetidis & Pelei. & Nonni Διονυσιακῶν L. 47.] *Ariadne à Baccho raptæ.*

Cur iuuenis, &c.] Ouid. 3. Faſtorum ſic: *Cur iuuenis Bacchus.*

Sine quod ipſe puer ſemper iuuenisque videtur,
Et media eſt ætas inter virumque tibi.

& in Metamorph.

——tibi enim inconſumpta iuuenta,
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus.——

Iuuenis ideò effingitur, quòd ad iuueniles annos molliter transigendos maximè conferat, ſi parciùs, vt decet ſumatur: vel quòd hilares & lætos faciat. Gyrald. Syntag. 7.

Lanugine.] Barba molli, à lanæ ſimilitudine, vt eſt in cotoneis malis. *Lanugo.*

quæ Pylium eum ſuperare ſenem.) Alluſio eſt ad prouerb. proximè citatum, Senem vel nolentem vinum ſaltare compellit: cui conuenit illud ex Athæneo:

οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀίσσειν: hoc eſt, *Vinum inſanire facit.*

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Huc ſpectat quod Plato De legib. 1. ait: non ſolùm senẽ fieri bis puerum, verùm etiam temulentum. Per ſenem Pylium σωφρονιστικὸν ſenem quemuis, ſapientem hominem intelligit, qualem Neſtorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locũ de Baechi iuuenta, non de vi, ſed de ætate & tempore intelligendum eſſe mihi facilè perſuadeo. mirari enim poſſit aliquis Bacchum iuuenem ſemper videri, cùm ſit ille Neſtore annoſior. Nam & apud Lucianum Iupiter ridet Cupidinem, qui ſe puerum eſſe iactet, cùm ſit ἀρχαιότερος καὶ πολὺ τοῦ Διός. Quam vt germanam explicationem lubens admitto, vt eruditam dignamque quæ probetur omnium calculis.

Tympana non manibus, &c.) Tympanum luxuriæ inſtrumentum dicitur à Iuſtino, lib. 30. Suſpicor Baccho tribui tympanum, tãquam hilaritatis ſignum notiſſimum, vel propter ſtrepitum inconditum, quem edere interdum ſolent qui vino ſunt onuſti. *Tympanum cur adiunctum Baccho.*

Plutarchus de Ptolomæo Iuniore, qui temulentus in pala-

tio, tympano complosо obambulabat: Graue, inquit, & calamitosum si Cleomenes opperiretur otium dissolutum Regis Cybeleii præstigiatoris, vbi primùm ille tympanum posuerit, & tripudiantium cætus dimiserit Græcè ita: δεινὸν γὰρ εἰ Κλεομένης καθεὶς μηχαγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀποθῇ τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν χόρον.

capiti non cornua desunt. Ouid. in Epist. Sapphus:

Cornutus Bacchus. *Accedant capiti cornua, Bacchus eris.*

Nam priùs ab Orpheo in Hymnis βυκέρως, καὶ διφύης est appellatus. Diodorus in ea ratione reddit, quòd priùs boues iugo iunxerit, vel quòd Ammonis filius fuerit, qui capite arietino pingebatur. Cornua pro audacia Phornutus accipit, quòd audaces vinum reddat. Veteres cornibus pro poculis vsos, & eam ob causam Bacchum dici cornutum & temulentum scholiastæ quidam tradunt.

Vini vsus. *Hoc doceo nostro, &c.*] Sic Plin. cap. 1. libro 23. Vino modico nerui iuuantur, copiosiore læduntur, sic & oculi: stomachus recreatur; appetentia ciborum inuitatur, tristitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, somnus conciliatur: Contrà, si nimiùs adhibeatur vini vsus, belluina cornua capessimus, & in furorem intolerabilem nonnunquam ruimus.

οἶνος vnde dicatur. *Hoc doceo, nostro quod abusus, &c.*] Non me fugiebat, vnde vini τοῦ οἶνος, appellationem Plato in Cratylo deduceret, nempè ἀπὸ τοῦ οἰήσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλάν, quòd opinione mentem oppleat: vel, vt etymolog. ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, eo quòd iuuet & recreet. Sed ad hunc locum mihi satisfecerit Plutarchi monitum ex 7. Sympos. Probl. 10. cuius hæc est sententia: Quod verò summum est, vt in consultatione de rebus arduis imprudens atque imperitus rerum sequatur prudentiores, hoc vinum ebriis adimit. Ideò enim Plato vino nomen ait impositum esse οἶνος, quòd efficiat, vt qui biberint, sapere se putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν.

nostro quod abusus munere.] Vini effecta quædam male quidẽ adduximus: cum superiore commẽtatione adiungo. Menãdri celebratur illud: ὁ πολὺς δ' ἀκρατὴς μικρὰ ἀναγκάζειν φρονεῖν. immoderatum merum nos parum sapere cogit. Plato 2. legũ, censet optimum fore, si quemadmodum Carthaginẽses olim, miles in castris nunquam vinum gustet, sed toto expeditionis tempore aquam bibat: seruis nunquam permittatur: magistratus abstemii fiant quandiu munere publico funguntur: iudices iique qui rebus præsunt publicis, vinum omnino non

Quibus vinum prohibitum.

attingant quo tempore cauſis & negotiis vacant. Ex Eripho comico citantur hæc:

λόγος ἦδ' ἐς' ἀρχαῖος, ὡς χρηστὸς ἔχων
οἶνον λέγεται, τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,
πείθειν χορεύειν θ' ἥλοντας.

Innuit iuxta vetus verbum, certè verum, tantam eſſe vini vim, vt ſenes vel nolentes ſaltare faciat.

quod abuſus munere ſumit cornua.] Athenæus lib. 13. οἶνος καταβὰς εἰς τὸ σῶμα ἀναβιβάζει κακὰ ἔπη καὶ τὰ μαινόμενα: Vino in corpus deſcendente, aſcendunt verba improba & furioſa.

ſumit cornua] in inſuſam prolabitur audaciam. Ouid. 1. Artis: *Cornua quid.*

-----tunc pauper cornua ſumit. & 4. Triſt.

Iam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi:
Nec mihi ſumendi cauſa ſit vlla velim.

Idem 3. Amor. eleg. 10. quo loco ſignificat ſe reſipuiſſe, & ab amoris laqueis extricaſſe ſe, ait,

Venerunt capiti cornua ſera meo.

Plato Dialogo de impoſitione nominum, οἶνον dictum vult, quaſi οἰόνοον, nempè διὰ τὸ οἰήσεως ἡμᾶς ἐμπιπλᾶν, quod Horatius 1. Carm. videtur circumlocutione expreſſiſſe:

——————ſæua tene cum Berecynthio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Addiscornua pauperi.

Ouid. 4. Faſtorum:

Mitte pater caput hoc, placataque cornua verte.

Quo loco admonendi mihi ſunt Philologi Bacchum veteribus κεραστὴν eapictum, id eſt cornutum, aut cornigerum: vel quòd primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inueniſſe credatur: vel quòd eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam cauſam hiſtoricam retulit 2. Legũ, & poſt eum Athenæus Dipnoſoph. 2. Olim ſoliti erant in capiendo potu cornibus vti pro poculis. hinc verbũ κεράσαι, pro, vinum fundere: & κρατὴρ, quaſi κερατὴρ, quod à nomine κέρας defluxum eſt, Pompeius Feſtus ad moralem ſententiam accedit, quòd qui temulenti ſunt, adeo interdum truces apparent, vt cornua habere videantur. & Scholiaſtes Horatii ad Odam 19. ſecundi Carm. ibi, *Bacchum cornutum qui finxerint*

Te vidit inſons Cerberus aureo cornu decorum——

ait cornu Baccho tribui ſolita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat.

Cornels vſi poculis veteres.

Sumit cornua.) Cur Bacchus cornutus, deque primo vſu poculorum qui è cornibus erant; quædam attigimus. Certè apud Xenophontem legimus Græcos nõ niſi corneis vſos poculis, & Nicandri interpretes non ignorarunt, cum nondum apud gentes vaſa excogitata eſſent. Noſter hic ſuo more ad mores & Philoſophiam referre, quàm ad hiſtoriam maluit. Sumere vero cornua, pro inſolenter ſe gerere, & arrogantem ſe præbere, præter alios Amm. Marcellinus vſurpauit initio lib. 20. vbi de Lupicino, quem Iulianus miſerat ad Britannos tumultuantes: ſupercilia erigentem vt cornua, inquit, &c.

Sumere cornua.

Siſtrum.

Mollia ſiſtra.) Ebrius ad muſicam, vt aſinus ad Lyram Siſtro dulci & ſonoro inſtrumento in ſacris Iſidis vtebantur veteres. Martial.

Hæc quatiet tenera garrula ſiſtra manu.

Ouid. de morte Tibulli, *Quid nos ſacra iuuant, quid nunc Ægyptia proſunt Siſtra?* De ſiſtro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Inſtrumentum hoc æneum fuit, curuum ad lebetis formam, vt Plutar. commentario de Iſide retulit: circum erant parua quædam cymbala ſeu tintinnabula, & in eius parte ſuperiore ſculpta erat felis humana facie: in ima verò, figura Iſidis & Nephthys.

Nudus Bacchus.

Quid vult ille color membris, &c.) Nuda fiebant Bacchi ſimulacra, inquit Phornutus, vt naturã vini oſtenderent quòd arcana detegat. Horat. 1. epiſt. *Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.* Rubedo autem colorem ſatis indicat, hinc que cognomen Ignigenæ habuit. Strabo lib. 13.

Igneus Bacchus.

Cum Semeles de ventre parens, &c.) Notiſſima eſt fabula, quam fusè tractat Ouid. 3. Metamorph. dicitur opera matris Bacchus vtero prodiiſſe, fabula nimirùm calorem eius & feruorem innuente, ait Phornutus: tali enim natura eſt vinum, vim obtinens igni parem. Sed apud Poëtas eſt: Femoti Iouis inſutum ad perfectionem veniſſe, quòd ſecundò femoribus vinum matureſcat ac perficiatur. cùm primùm enim maturum eſt, vſui prorſus eſt imperfectum: ſed pedibus calcatum, fit perfectus. Nam prima illa generatio fit in autumni maturitate, quæ eſt etiam tum æſtu vigente. At cùm calcatur, & pedibus exteritur, id femoribus confici videtur. Et hæc quidem *quatenũs*. Aliimodo alio enarrant. In prouerb. Perdidiſti vinum infuſa aqua: fabulæ huius origo affertur. Veteres merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphylius Sirtheni filius docuiſſet vini diluẽdi rationem. Plato etiam admonebat,

Fabula de ortu Bacchi ad quid.

Bacchum temulentum Deum sobriis Nymphis temperãdum esse, id est, vinum aqua miscendum, quod Epigrammate Meleagri compertius est:

Αἰνύμφαι τὸν βάκχον ὅτ' ἐκ πυρὸς ἤλαθ' ὁ κοῦρος
νίφαν, ὡς πέρσης ἄρτι χυλιόμενον,
τέγγεν σὺν νύμφαις βρόμιον φίλον· ὢ δὲ Νύσην ἄγχι
μίσγων, δίξῃ πῦρ ἔτι χαιόμενον.

Id ego ita olim conabar reddere:

Prosiliit vapido cum Bacchus ab igne puellus,
Est Nymphis lotus pulmentulentus adhuc.
Cum Nymphis ideo gratus sit Bacchus: at illum
Ni miscere sinas, igneus ardor erit.

Bacchus Nymphis temperãdus.

Ponticus Heraclides lib. De allegoriis Homericis, id perspicuè docuit, citans illud ex Iliad. ζ. ὡς ποτὲ μαινομένοιο Διωνύσοιο πάθῃσι, & cait enim Bacchũ, seu Dionysiũ μαινόμενον appellatum à Poëta, id est, insanum & furentem, quòd nimio vino insani homines fiant. Bacchi nutricibus, vires intelliguntur, quas Lycurgus pepulit per montem Nyseron: quia consuetudo fuit asseruandi vini causa admiscere marinam aquam. Idem videtur sentire Athenæus Dipnosophist. 11. cap. 3. quo loco rationem reddit, cur Nymphæ dicantur Bacchi nutrices, nempè quòd aqua immista vinum augeat, & temperet. Prisci autem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnam, Apollini duas, Baccho plures attribuerunt, quòd oporteat hunc Deum pluribus nutricum Nympharum mensuris mansuefactum esse ac domitum. Referam huc lepidum Cœlii Rhodigini Epigramma, quod, ni fallor, è Græco constituxit:

Nymphæ Bacchi nutrices.

Ardentis Semeles audens puer excidit aluo,
Ardebátque vno mater & ille rogo.
Et spes nulla super miseræ succurrere matri,
At puer in flammis non tamen vstus erat.
Oggygis occurrit, sed non prius attigit illum.
Succubuit multa quàm Iouis ignis aqua.
Ignis abit, sed non abiit vis ignea prorsus,
Quique enti summæ parcit, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangite, clamat,
Quisquis es; ignis enim est, ni priùs imbre laues.

Huc facit illud Plutarch. disputatione. An seni regenda Respub. Aquam mero miscemus, quo Deum furentem (vt cum Platone istuc) sobrio altero castigatum temperemus, ὃς φησὶν Πλάτων ἐπὶ τῷ μεγυμένῳ πρὸς ὕβριν ἰέναι τινα, μαινόμενον

Διὸν ἑτέρῳ Διῒ νήφοντι σωφρονίζειν χολαζόμενον. Idem de philosophis, qui non minus literatis sermonibus condiunt apparatum conuiuii, quàm vinum aqua diffusa diluit: οὐχ ἧττον παῖς Μούσαις ἢ Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κεραύνωτες non minus Bacchum musis, quàm Nymphis permiscentes. Huc pertinent Cnemonis verba ad Nausiclem, lib. 5. Æthiop. hist. apud Heliodor. καὶ μοὶ δοκεῖς καὶ τὸ δαιμόνιον μάλιστα σωιέναι, ἢ ἑρμεῖ τῷ Διονύσου συγκαθιδρύων, καὶ λόγων ἡδυσμα τῷ πότῳ συναναχέων. Videris mihi sacræ rei tenere optimè rationem qui coniungis Baccho Mercurium, & orationis condimentum poculis admisces. Eiusdem lege quæstionem primam Sympos. 3.

Hinc sapit hic, liquidis, &c.) Idem est illud Antinoi, ni fallor apud Homerum Odyss. φ.

---οἶνον δ' ὃς πρώτιστα μελιηδέα δῖε, ὅς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτει ὅς κεν μὴν χανδὸν ἕλῃ μηδ' αἴσιμα πίνῃ.
Vinum ladit dulce, quod & alios
Ladit, quicunque ipsum abundanter capit, neque decenter bibit.

At quæ causa incusandi vini, si quis damnum inde consequatur? ἀ' γὰρ οἶνος ταῦτα, ἀλλ' ὁ Διόνυσος ποιεῖ. τὸ δ' ἄμετρον τῆς πόσεως καὶ τὸ πέρα τοῦ καλῶς ἔχοντος ἐμφορεῖται τοῦ ἀνεγέτου. ὃς δ' ἔμμετρα πίνει, ἱλαρώτερος μὲν, καὶ ἡδίων γίνοιτ' ἄν. Theocritus Eidyllio 13. à Baccho dari hominibus lætitiam & dolorem ait:

οἷα Διώνυσος δῶκ' ἀνδράσιν ἄχεά τε καὶ ἄλγεα.

Fabulam hanc scio à variis accommodari variè. Referam, si commodè possim, quæ Philo Iudæus habet lib. Quòd omnis probus liber, de Theodoro & Lysimacho loquens: Cùm: ait, Lysimachus præterea rogasset, num & è patria fugatus esset propter suorum inuidiam ciuium: respondisse, Nequaquam, sed propter excellentiam ingenii, quod patria minimè capiebat. Sicut enim Semele Baccho grauida cùm non potuisset perferre vterum, Iupiter eam miseratus, abortiuum ambussit, & inter Deos retulit: sic cùm patria mea minor esset, quàm vt caperet Philosophum, bonus quispiam, siue Deus, siue Genius, Athenas in locum fortunatiorem commodiorémque me transtulit, &c.

Hinc sapit hic.) Apud Euripidem Bacchi verba sunt interitum minitantis Pentheo, à quo se contemni senserat. Agnosce Dionysium filium Iouis, qui si eius auctoritatem spectes, Deus est vehementissimus, idémque hominibus mitissimus,

id est, γνῶσις ἦ τ Διὸς δῶρον, ὃς πέφυκεν ἐν πᾶσι θεοῖς δεινόπας ἦ, ἀνθρώποισι δ' ἠπιώπας ἦ, quod dictum est pro moribus vtentium: qui enim sapiunt eo moderatè vtuntur: qui secus, furorem Bacchi suo non leui malo experiuntur. Et id explicant duo verba, χάρμα ἠδ' ἄχθος, ex versu Theocriti à nobis adducto: quorum prioris à Marone vis explicatur ad finem 1. Æneid vbi dicitur lætitiæ Bacchus dator. vt Hesiod. 2. operum δῶρα Διωνύσου πλουσηδέος: Horat. Oda 14. 2.

—— *mero*
Tinget pauimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

Tristi autem homini & mœsto Plautus bibendum monet, vt bilem diluat. Et M. Tull. 3. disputatione Tusc. Calicem mulsi intingendum esse dicit nescio cui, vt plorare desinat: hæc quidem de altero verbo χάρμα: alterum verò ἄχθος, nempè dicitur de anxietate animi déque mœstitia Est enim compertũ eos qui meraco vtuntur fieri melancholicos & obliuiosos atque interdum furiosos, Virgil.

Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes
Centauros late domuit, Rhœchumque Pholumque
Et magno Hylæum Lapithis craterę minantem.

Cæterum quod vinum linguam impediat, balbutiémque inducat, Romæ olim Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur, quo volebant intelligere ipsam facundiæ quasi lacteam dulcedinem miniméque impeditam: quod ipsum non vbiuis, sed in vico quem sobrium nuncupabant fieri solemne fuit. *Mercurio non vino, sed lacte sacrificabatur.*

torret ab igne iecur.) Horat. 4. Carmin.

Comessabere maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum. Idémque.

——*meum*
Feruens difficili bile tumet iecur.

Vide Athenæum 10. Dipnosoph cap. 9. Plin. lib. 14. cap. 15. De Alexandri vinolentia.

Sed nunc me ducas, &c.) Non sat fuit ostendisse incommoda, & ægritudines, nisi remedia quædam adhiberentur. Præceptum itaque est de vino temperatè sumiendo, nimirum vt quarta pars aquæ semper immisceatur. quod tamen præceptum pro ratione locorum, temporum & personarum ad ὑπείκειαν reuocandũ est. Prouerb Epiſcythisare. Athenæum 10. cap. 8. & lib. 15. cap. 15. Quò etiam pertinet illud ex Græcis epigrammatis: *Vino quomodo vtendum.*

Βάκχυ μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ μηδ' ἐλάχιστον,
ὅθι γὰρ πλύτος ἄπτῳ, ἢ μανίης.
χαίρῃ κρηναίῳ τε τριὶ νύμφαις τέτρατ' αὐτὸς
τῇμ' ἢ θαλάμοις ὄρθιν ἑτοιμότατ'.
αἱ δὲ πολὺς πάρ' ἔσεν, ἀπὸς ἐκπάγλως μὲν ἔρωτας,
βαπτίσσεται δ' ὕπνῳ μίτονι τὸ θανέτω. id est.

Nec minor esto modus Bacchi, nec largior aequo,
Hinc meror mentes occupat, inde furor,
Quartus tres secum Nymphas admittere gaudet:
Sic thalamis aptus, comugioque venit.
Namque solet teneros contemnere multus amores,
Et somnum mortis conciliare parem.

Qui vino abstinuerunt.

Permulti è veteribus vino in totum abstinuerunt, sed imprimis Ægyptii sacerdotes, qui iidem reges fuere: reperio tamen vsos fuisse vino in deorum cæremoniis, vt tradit Hecatæus, non rem quidem gratam diis cœlestibus oblaturi: sed gigantum cruorem, qui in Deos pugnassent propinaturi, sibi enim persuaserãt vitem ex fuso in terram Gigantum sanguine primum pullulasse, vnde & amentiam & furorem inesse vino credebant. Primus Psammetrosus rex Ægyptius mensis vinum adhibuit, sed certa mensura: quò pertinet illud Hesiodi.

τρεῖς ὕδατος κρόχεε, τὸ δὲ τέτρατον ἐμπλὲ οἴνου.
Tres miscebis aquæ, pars at sit quarta Lyæi.

Tigrides cur Bacchi currui iunctæ.

Hac ego putem ratione Tigrides Bacchi currui iunctas à veteribus, vt indicarent moderatum vini vsum ferientis animi sæuitiam cohibere. Sic enim Zeno Citticus hilarior in conuiuio factus, quàm vt eius natura ferret, seuera illa quidem & philosophica: eius rei causam quærentibus dixit, lupinum quamquam amarum, aqua tamen maceratum dulcescere. Sed placet Eubuli comici legem conuiualem huc apponere. Hic loquitur Bacchus vt συμποσιάρχης.

Intra heminas.) Significat vltra mediocres mẽsuras nihil adiiciendum, vel sobriis mensuris vtendum. Neque enim Græcorum veterum, bibacitate insignium, aut Germanorum nostri huius temporis consuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent.

Mox ebrius, inde furit.) Gallis veteribus non ebrietas modò, sed ebrietatis comes rixa & concertatio à Platone, aliisque quibusdam notatur. In cuius culpæ societatem Germani à Cornelio Tacito vocantur, parique & vinolentiæ & contentionis appellantur nomine: sic enim ille: Aduersus sitim non

eadem

eadem temperantia, diem noctémque continuare potando nulli probrum, si indulseris ebrietati suggerendo quantum concupiscunt, haud minùs facilè vitiis; quàm armis vincentur. Crebræ, vt inter vinolentos, rixæ: raro conuiciis, sæpius cæde & vulneribus transiguntur. Hæc Tacit. Obiter adiiciam quod memini legere me apud Firmicum Maternum, auctorem non postremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit: Lycurgum Thracium ideò vites excidi iussisse, quia vinum in Thracia insaniam furorémque pararet: quo pertinere puto initium Odes lib. 1. Carm. Horat.

Natis in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est, tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Qua ratione etiam Astyages apud Xenophontem, cùm Cyrum rogasset, quam ob causam à vino abstinuisset inter conuiuandum: quia metuerem, inquit, ne in cratere mixta venena essent. cùm enim tu ad natalitia amicos adsciuisti, facilè obseruaui venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? videbam enim vos, ait, neque mentis neque corporis esse compotes.

Vltrà alacer, sed mox ebrius, inde furit.] Historiarum monimẽtis proditum accepimus Cleomenem Spartanum apud Scythas vino in insaniam versum, quòd cum eis voluisset contendere largiore vini potione. Huc referrem prouerbium, Nemo cantat sobrius, nisi esset omnium in ore, vimque eius tenerent vel mediocriter eruditi. Certè vt quæ supra sunt à me adnotata, hoc qualicúmque auctario locupletem, reperio Thracibus in more positum fuisse in conuiuiis præliari seque inuicem vulneribus deformare, teste Marcellino Amm. Quæ verò adduximus de Thrace Lycurgo lumen capient ab Epigrammatario Græco anonymo: cuius hoc carmen ex lib. 1. ἀνθολογίας tit. 11.

Thracum mos barbarus.

Thrax Lycurgus vitem secuit.

τίς ποτ' ἀκηδὴς ὡς οἰνοτρόφον ὄμφακα βάκχε
Ἀνὴρ ἀμπελίνας κλήματ' ἐξέταμε.
χείλεα δ' εὐφθεὶς, χαμάδις βάλεν, ὡς αὖ ὀδίτας
εἴη ὑποσμύοις ἐμδακὲς σκύδαλον.
εἴη οἰδιόγυος ἀναφὴ ὁῖα Λυκοῦργε
ὅπλι μὴν αὐξομένην ἔσβεσεν ἀφροσύναν.
τῶ δ' ὅτε καὶ τύχοις διὰ πόμα τ' ἢ πρὸς ἀοιδὰς
ἤλυθεν, ὑ χερσὶ κήδε' ἔχε λύσιν.

Quærit poëta qua ratione quis adeò inconsideratè vuã vinã altricem immaturam Bacchi ex vitis palmite abscideric: labra autem constrictus (sic enim quæ sunt immatura, sunt eadem acerba, proindéque labra hebetant, & constringunt) humi proiecit, adeò vt esset viatoribus semicomestum putamen. Imprecatur itaque illi Dionysium hostem, sicuti olim fuit Lycurgo, quod ipsam crescentem extinxerit lætitiam (is est Lycurgus Thrax, qui quod vites abscindi curasset, dicitur à Bacchо hostili odio persecutus, vt est apud Hyginum) nam hunc fortè per polum aut ad cantum veniisset, aut curæ luctuosæ solutionem habuisset. Si quis carmine idem malit, huc appono:

Qui temere hanc vuam tenera de corpore matris
Ausus væsana est dissecuisse manu:
Semesamque via media proiecit, acerbus
Quod tristi sensu strinxerit ora sapor?
Infestus sit Bacchus ei, velut ante Lycurgo,
Vt qui nascentem sustulit Euphrosynen,
Hanc qui libasset quondam, vel ludere versu,
Vel poterat cura solvere corda grani.

Cui poëtæ non bene sano respondit vir multiscius Pierius Valerianus hoc limato hexasticho.

Κεῖν' ὃς ἀρισδόσας κ' οἰνοδότον ὄμφακα μισῶν,
ὅς βάλε τὸν σιδάλεον ἡμιδαὲς χαμάδις,
χλήματα τ' ἐξέταμψε καὶ ὅλους βλαστοὺς ἀπὸ ῥίζης,
ὅς τὼ αὐξομένην ἔσβεσεν ἀφροσύνην,
τῷ ἤ τις οἰνοβαρὴς διὰ πώματ', ἢ πρὸς ἄρηα
ἤλυθ' ἀϋτήσας, ἢ γ' ἀπὸ τάχα λέληθε πρέπων.

Macte animis quisquis vinum hoc immite perosus,
Allisit putri vile putamen humo,
Ramosque & plantam totam ab radice recidit,
Atque ita gliscentem sustulit Aphrosynen.
Namque aliquis poto hoc vino grauis isset ad arma,
Aut decoris poterat non meminisse sui.

Huc pertinet historia quam Hyginus retulit de Icario à pastoribus interfecto, qui vinum sibi à Baccho datum cùm iisdem dedisset, eóque facti ebrii cecidissent, & sibi venenum propinatum fuisse putassent, eum fustibus interfecerunt. Reperio apud Tranquillum in Domitiano, edixisse Imperatorem, ne quis in Italia nouellaret, quod enim summam quandam vini vbertatem, frumenti verò inopiam videret, existimans nimio vinearum studio arua negligi, cohibuit nimiam

circa vites vel curam vel libidinem, iussit etiam vineta in prouinciis succidi, relicta vbi plurimum parte dimidia. hæc ille. Sed Philostratus in Apollonii vita causam eam diserte tradit, quam supra posui, nimirum edicti causam eam fuisse, quod in Asia, præcipuè homines vino nimium indulgentes, seditiones excitarent.

Appendix.

Muneribus quandoque meis. Virgil. ad finem. Æneid.

Munera lætitiamque Dei.] Scio ab aliis legi, die, pro diei: sed sed hic scrupus me nihil moratur. In appendicib. Virgilianis.

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum,
Ne te muneribus ladat vtérque suis.

Tympana non manibus.] Ouid. 4. Metamorph.

Quacunque ingrederis, clamor iuuenilis, & vnà
Femineæ voces, impulsáque tympana palmis,
Concauáque æra sonant, longoque foramine buxus.

Igneus est.] Suidas refert ex Eratosthene, Vinum igni vim habet æqualem: vbi hominem subierit, conturbat eum, ceu Lybicum mare Aquilo vel Auster, vnde quoque prodit ea quæ latent in mentis recessu: & virorum animum in vniuersum concutit, id est.

οἶνός τοι πυρί ἶσον ἔχει μόθῳ, ἄλθ' ὃς ἐς ἄνδρα
Ἔλθῃ κωμήτης δ' οἷα Λιβυστικὸν, ἄλλα
Βορῆς, καὶ νότος τε. τὰ δ' ἄνεμος καὶ κεκρημένα φαίη,
Βυσσοδίην ἐμὲ ἀνδρῶν πάντ' ἐτίναξε νόον.

Gramen.

EMBLEMA XXVI.

GRAMINEAM Fabio patres tribuere corollam,
Fregerat vt Pœnos, Hannibalémque mora.
Occulit inflexo nidum ſibi gramine alauda,
Vulgo aiunt, pullos ſic fouet illa ſuos.
Saturno Martique ſacrum, quo Glaucus adeſſo
Polybides, factus creditur eſſe Deus.
His merito arguitur nodis tutela ſalúſque:
Herbâque tot vires hæc digitalis habet.

Gramē quid ſignificat. GRamen herbam, quæ aliis eſt ſanguinaria, celebrat, vt tutelæ: præſidii, ſalutíſque ſymbolū. Ex ea enim corona

gramineа fiebat apud Romanos maximo in pretio habita. Sed & proprias quaſdam in ea vires eſſe exemplo eſt Alauda, Martis auis, quæ nidum gramineis ramulis vallare ſoleat. Adhæc Saturno & Matri gramen eſt conſecratum, ne quis eam in minimis habendam putet. Poſtremò comeſo gramine Glaucus, Deus marinus eſt habitus. His omnibus tanquam notis defenſionem, ſalutémque intelligimus. Emblematis huius veram ſententiam repeto ex Feſto Pompeio, cuius hæc verba: Herbam do, cùm ait Plautus, victum me fateor ſignificat: quod eſt antiquæ & paſtoralis vitæ indicium: nam qui in prato curſu aut viribus contendebant, cùm ſuperati erant, ex eo ſolo in quo certamen erat, decerptam herbam aduerſario tradebant. Citatur ex Attio, *Herbam dare.*

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt.

Plinius de obſidionali corona, dari ſolitam è gramine teſtatur, quod gramen decerptum erat quo loco obſeſſos ſernaſſet aliquis. Summum enim apud veteres victoriæ ſignum fuit herbam porrigere victori, hoc eſt terra & altrice humo & humatione etiam cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8 Mirus pudor eſt, victúſque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Itaque herbam dare, ſiue porrigere gramen, eſt ſeſe fateri victum, agnoſcere victorem, præſidii & ſalutis auctorem reuereri.

Gramineam Fabio, &c.] Corona graminea (quæ & obſidionalis) duci dabatur ab iis quos obſidione liberarat, ait Gellius: eáque fiebat è gramine quod eo loco natum eſſet, intra quem clauſi erant qui obſidebantur. Hanc coronam S. P. Q. R. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum ſecundo, quod vrbem Romam obſidione hoſtium liberaſſet. Hac nullam aliam fuiſſe nobiliorem, quæ nunquam niſi ſumma deſperatione daretur, Plinius 22. lib. cap. 3. 4. & 5. memorat. *Corona graminea.*

patres.) Romani Senatores, quòd erga Rempubl. paterno eſſe animo deberent, ſic nominati. Salluſt. in Catil. hi vel ætate, vel curæ ſimilitudine, patres appellabantur. *Patres Senatores.*

Pœnos Hannibalemque.) id eſt, Hannibalem Carthaginẽſium Ducem Pœni, quaſi Phœni, quia duxerunt originem à Phœniſibus. quam tamen deriuationem ab aliis vſurparam refellit Pompon. Sabinus ad principium Æneid. *Pœni.*

mora.) cunctatione, Hinc Fabius cunctator appellatus, de quo Poëta 6. Æneid. Ennium imitatus, ſic: *Fab. Maximus.*

Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

Animalium quorundam solertia.

Occulit inflexo nidum, &c.] Quibusdã auibus & belluis herbarum quarundam cognitio est à natura insita, vt quod arte maxima & diligenti obseruatione homines ipsi sciunt, hæ naturæ beneficio sentiant. Quòd autem alauda siue galerita nidum sibi ex gramine conficiat, in veteri prouerbio sic expressum est à Cassiano Basso scholastico, lib. De agricultura: Galeritæ, inquit, in gramine nidificant. vnde etiam prouerbium,

Alauda in gramine nidificat.

ἐν χαρυδῶ κοίτα σκολιὴ κέκρυπται ἀλωσίς:
Ramosum gramen nido occultatur alaudæ.

Solet enim alauda peculiari quodam amuleto suum lustrare nidum, impositis quibusdam ramulis graminis, sicuti aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, palumbes lauro, vt ex Zoroastræ magi 15. γεωπονικῶν retulit literatissimus vir Belgii decus Iunius, adagio,

Alaude in nido gramen latet.

Glaucus.

quo Glaucus adesso, &c.] Id variis modis ab Athenæo libro 7. cap. 16. & aliis narratur Hic piscator fuit Anthenodius, natandi peritissimus, qui vel cunctos sui temporis natatores in vndis exuperabat, ait Palæphatus: nam solebat è portu spectantibus, donec iam extra eorum esset prospectum, enatare. Cùm rediret, persuadebat sese in marinis fluctibus vixisse: hincque marinus Deus primùm est nominatus. Tradunt alii eum aliquando obnimiam piscium, quos ceperat, multitudinẽ fuisse defessũ onúsque in media via abiecisse: vnũ ex piscibus moribũdum herba gustata reuixisse, & in fluuiũ prosiliisse, quod cùm Glaucus obseruasset, eadem herba comesa, immortalitatem adeptus putatur. Prouerb. Glaucus comesa herba habitat in mari. Plinius lib. 9. cap. 19. & lib. 32. cap. 11. Ausonius:

Sic Anthenodius Bœotia per freta Glaucus,
Gramina gustatu postquàm exitialia Circes
Experius carptas moribundis piscibus herbas
Sumpsit, Carpathium subijt nouus accola pontum.
Ille hamis & rete potens scrutator operti
Nereos æquoream solitus conuertere Tethyn
Inter captiuas fluitauit prædo cateruas.

Ad id respexit Franc. Picus Mirandulan. in Voto pro salute coniugis (mihi enim aliud agenti pridem locus ille occurrit)

Num mihi firmari possent mea vota maligno
Impete depulso morbi? nam pallida tabes?
Num tetris pelli poterit mors improba succis?
Gramine vel Glauci vel prisca Pæonis arte?

De Glauco quædam commentatus est ad Cassandram Lycophronis Isacius Grammaticus, iis omnino similia quæ supra sunt à nobis allata. Quia verò ad finem huius Emblematis ingenuè fum fassus hærere me in verbo, Polybides, nescio an mihi videor nactus huius scrupi tollendi rationem perlecto Isaci commentario, quo loco ait Glauco vitam restitutam à Polydo vate (in cuius vocis locum suffecit Polybidem Alciatus nisi me coniectura fallit) Glaucus, inquit ille, murem persequens, cum cecidisset in cadum melle plenum, exanimatus est. Huic vitam restitutam ferunt à vate quodam Polydo, Cerami filio, qui eum casu mante prædixerat. Nam cum Minos filium quæreret, accepit oraculum, id intellecturum se, & ei vitam adeptam restitutum iri ab eo qui diceret, cui similis esset vacca Minois, quæ in agris pascebatur. Dixit Polydus illã similem esse rubi fructui; quo dato responso, Minos vatem detinuit, & vbinam Glaucus esset coëgit dicere: ille vaticinandi arte dixit in cado suffocatum. Hoc itaque mortuo reperto inclusus est Polydus vna cum Glauco, vt ei vitam restitueret. Cæterum viso Dracone ad cadauer Glauci accedente, vitæ tædio Polydus in eum irruit, vt ab eo interfici se pateretur: sed contra euenit, nam casu illum percutiens exanimauit. Et statim draco alius accessit, & herbam quandam admouit draconi mortuo, cuius herbæ vi, illum excitauit. Id diligenter Polydus obseruauit, herbáque eadem arrepta, & mortuo Glauco admota, illum viuis restituit. Idem narratur à Clearcho Solensi vitarum 7. lib. Quòd dixit gramen Saturno & Marti sacrum, Aischyrion Samius in quodam Iambo ait, Saturnum seminasse gramen, quod vocat gramen Deorum: Marti autem, quòd in campo Martio Romæ cresceret, & Martiali donaretur præmio. Horat principio 4. Carm.

Glauco vita restituta à Polydo vate.

Gramen cur Saturno & Marti sacrum.

Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Horatius 3. Carm. Od 7.

Quamuis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio.

Seruius nititur causam reddere, cur gramen Marti sacrum sit: & Ouid etiam in Fastis Reuera gramen & in nominis ratione, & reipsa, cum Marte aliquam habere similitudinem videtur: nam Gramẽ & Gradiuus (quod Martis cognomen) à gradiendo & serpendo dici videatur: & cùm fit castrametatio,

quendã præstare videretur. Circa hanc herbam scribit Plin. magos insanire cap. 9 lib. 25. credunt etiam si ea sub canis ortum, neque luna, neque sole conspiciente, effatis solemnibus collecta fuerit, se posse quæ velint impetrare, amicitias conciliare, & quoscumque morbos abigere. Hactenus ille de verbena. Quibus ex verbis facile est colligere quàm delira & otiosa veterum hominum opinio nescio quid præter naturã de herbula somniantium. Nos tamen veniam hanc damus antiquitati, quæ in mediis tenebris veri lucem videre non potuerit. Minus ferenda nostrorum quorundam superstitio circa eam herbã, quam D. Ioannis appellitant, quamque ante solis ortum eo die lectam, ritúque solemni lætam, putant habere vim incredibilem, quam ob caussam non mulierculæ modo & deliræ anus, sed & viri quidam boni, hac sanè parte nihilò mulierculis meliores, eam gestant, ex ea quasi zonas, & corollaria concinnant, quam omnium noxarum, & infortuniorum amuletum certè fore sibi persuadent. Nos aliis rebus pietatem colendam esse ducimus, & eos qui nenias credunt eiusmodi, suo more viuere permittimus. Non ergo plura de his, ad alia maturamus iter.

Sic meminimus veteres querna corona vsos ad seruatorem ciuium celebrandum, quod & ad finem libri huius nostri dicemus. Et cupressi foliis in procerum ac magnatum funeribus: Item myrti foliis ad amoris illecebras significandas, myrtus enim Veneri sacra: & populi arboribus frondibus ad diei, noctisque designandas vices: & lauro ad vaticinia, virginitatem, Poëtarum famam semper viresccntem: & pampino ad lætitiam, qualem Bacchi munus præstat: adhæc pomis ad amorem: nam τὰ μῆλα, poma Veneri tributa; item nucibus ad pueritiæ ludos: persico ad silentium cordatum, quia linguæ folium gerat simile, pomum cordi: moro ad prudentiam in negotiis adhibendam: amygdalo ad festinationem: lactucis, quia frigidæ naturæ sunt, vt innuerent sistendos, aut cohibendos Venereos impetus: Denique nasturtio, ad calorem internum excitandum.

Nec verbo, nec facto quenquam lædendum.

EMBLEMA XXVII.

ASSEQVITVR Nemesisque virum vestigia seruat,
Continet & cubitum, duraque frena manu.
Ne malè quid facias, nève improba verba loquaris:
Et iubet in cunctis rebus adesse modum.

NEmeseos nomen, vt hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νεμεσᾷν, indignari, succensere, iustè accusare. νέμεσις verò apud Latinos nomen non habet, Plinius testatur lib. 18. cap. 2. & Ausonius eidyllio de Mosella:

-----Latiæ Nemesis non cognita linguæ.

Adrastia etiam dicta vltrix superborum & arrogantium verborũ, τιμωρὸς ὑπερόγκων καὶ ἀχαλίνων λόγων: ait Suidas. Pausanias Adrastiam ἀπὸ τοῦ μηδὲν αὐτὴν ἀποδιδράσκειν: δεῖ γὰρ

ἡ θεὸς τὸ δίκη ἀνέκφυκτόν τι ἀνάπδρασον : quod nimirum ipſam nihil effugiat : nam diuina vltio eſt ineuitabilis, quæque non poteſt effugi. Quo ſenſu puto dictum à Catullo,

---precéſque noſtras
Oramus cane deſpuas ocello,
Ne pœnas Nemeſis repoſcat à te,
Eſt vehemens dea, ledere hanc caueto.

Idem Pauſanias in Atticis, auctor eſt, Nemeſim, ſiue Rhamnuſiam ſcelerum vindicem habitam, potiſſimúmque contumelioſis & elatæ mentis hominibus ſuccenſere, illóſque iuſtè perſequi & punire. Macrobius 1. Saturn. 17. eam contra ſuperbiam coli fuiſſe ſolitam ſcribit: nec defuere qui apud Heſiodum Nemeſim Iuſtitiam interpretẽtur, cùm cecinit, αἰδὼς χὴ νέμεσις, Pudor & Nemeſis homines reliquere, & ad immortalium cœtus euolarunt. Sæpenumerò pingebatur cubitum ſiſtens, & frenum manu tenens. De qua illud eſt in Græcorum collecta neis lib. 4.

Nemeſis vindex.

ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum oſtentat, gerit altera frenum:
Illa, Modum ſerua, hæc admonet, Os cohibe.

Et aliud eiuſdem fermè argumenti:

ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω τίνα δ' οὕνεκα, λέξεις,
πᾶσιν ἀπαγγέλλω μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον.
Contineo Nemeſis cubitum. quæ cauſa, requiris?
Præcipio cunctis rebus adeſſe modum.

Plato Dialogo 4. De legibus, Nemeſim iudicii angelum appellat. cuius ſententia proximè accedit ad noſtram religionẽ: Nobis enim ex diuinis oraculis verè perſuademus ſupremum rerum omnium opificem nihil latere, nihilque omnino impunè relinquere: quippe qui, vt cecinit Orpheus.

Deus omnia videt.

πάντ' ἐφορᾷ, χὴ πάντ' ἀκέει, χὴ πάντα βεβάλλει.

Idem Tragic. Seneca.

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:
Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

Prouida itaque fuit admodum veterum in moribus componendis cura, diligentiáque, qui vt oſtenderent ſuperbiam Deo præ aliis vitiis inuiſam eſſe, dixerunt eos qui hac correpti eſſent, non modò cenſura diuina, ſed etiam indignatione puniri: ideóque proprium ad hanc vltionem numen

adhibuere, Nemeſeos nomine nuncupatum. Colligere eſt enim è multis, quatuor potiſſimùm (ait Ficinus) nempè le-

In mente lex. gem, iudicium, iuſtitiam, Nemeſim. Horum exemplum quiſque noſtrum in ſe habet in mente legem quid agendum

In ratione iudicium. ſit, quid non, communi norma dictitantem, & honeſtum quidem ſequendum, eius verò contrarium fugiendum. Habet in ratione iudicium diſtinctiori quadam ſerie argumen-

In voluntate iuſtitia. tationum diſcernens, quod in hac vel illa actione poſitum eſt, honeſtum eſſe vel turpe. In voluntate eſt iuſtitia, quæ eligat aut perſequatur, quod ratio per mentis leges ſequendum vel fugiendum dictauerit. Eſt & in imaginatione Ne-

In imaginatione Nemeſis. meſis, quæ turpibus actionibus verbiſque ſuccenſeat ac legitimè indignetur. Ariſtot. 2. de arte dicendi, νέμεσιν pro animi commotione accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad Nicomach. mediam illam quidem inter φθόνον καὶ ἐπιχαιρεκακίαν, id eſt inuidiam & peruerſam lætitiam, definitur itaque in Rhetoricis, λύπη ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, dolor ob eius felicitatem qui ea ſit indignus, quod ita velim apertiùs explicari. opponitur miſericordiæ Nemeſis, id eſt indignatio: ſunt igitur quodammodo inter ſe contrariæ: ſed nomen tamen propter ſe, ac propter res ſubiectas: bonum enim bono nunquam contrarium eſt. Miſericordia, eſt ægritudo ex alterius miſeria, iniuria laborantis. & is quidem affectus naſcitur ex opinione mali, non cuiuſuis, ſed eius tantùm quod vel dolorem, vel interitum afferat. dolorem quidem, vt ſi quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis deſtituatur, aut aduerſæ fortunæ caſu aliquo concutiatur: interitum, vt ſi quem innocentem torqueri, vexariue videamus. At Nemeſis proſpera fortuna improborum excitatur: In vtraque dolor quidam eſt: nam miſericordia dole-
» mus innocentis afflicti infortunio: Nemeſi dolemus felicita-
» te hominis improbi. Qua in re plerique falluntur qui eandem eſſe Nemeſim atque inuidiam putant propter aliquam
» motuum ſimilitudinem. Nam inuidia nullum inter bonos & malos diſcrimen ponit, ſed bonis alienis cruciatur, ſeu illa dignè, ſeu indignè accidant: & inter æquales ac ſimiles præcipuè regnat. At Nemeſis ægrè fert tantùm indignos & improbos opibus, & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi commotio eſt, vt virtus exiſtimetur, & in probis tantùm viris eſt. Cùm enim æquitas poſtulet, vt malis malè, bonis eueniat bene, certè vir probus & iuſtus maximè gaudet, cùm

ſuſtitia ſeruatur: vt cùm ſceleratos homines, ſicarios, graſſatores, prædatores aliósque id genus de medio tolli videt: ſic neque minùs gaudet quãdo viris bene meritis aliquid optimè ſuccedit. Quæ omnia paulo pòſt exemplis illuſtrabimus. De Nemeſi ſic Ammian. Marcellin. lib. 14. ad finẽ. Hæc & huiuſmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorũ bonorúmque præmiatrix aliquoties operatur Adraſtia, atq. vtinam ſemper, quã vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Ius quoddam ſublime numinis efficacis, humanarum mentium opinione lunari circulo ſuperpoſitum, veſ(vt definiunt alii) ſubſtantialis tutela generali potentia partilibus præſidens fatis: quam Theologi veteres fingentes Iuſtitiæ filiam, ex abditâ quadam æternitate tradũt omnia deſpectare terrena. Hæc vt regina cauſarum, & arbitra rerum, hæc diſceptatrix, vrnã ſortium temperat, accidentium vices alternans, voluntatúmque noſtrarum exorſa interdũ aliò quàm quò contendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eadémque neceſſitatis inſolubili retinaculo mortalitatis vinciens, faſtus tumentis incaſſum, & incrementorum detrimentorúmque momenta verſans, vt nouit, nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo ſuſcitans ad bene viuendum extollit. Pinnas autem ideò illi fabuloſas aptauit, vt adeſſe velocitate volucri cunctis exiſtimetur: & prætendere gubernaculũ dedit, eique ſubdidit rotam, vt vniuerſitatem regere per elementa diſcurrens omnia non ignoretur. Sic ille; qui etiam lib. 22. Quem ab ima ſorte aduſque iubendum Imperatori penè elatum, ideóque intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurem (quod dicitur) vellens, monénſque vt caſtigatiùs viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadam egit excelſa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemeſis, ait, ſemper bona eſt viuentibus ſecundum legem, & moderatis hominibus, & philologis: at verò contra leges delinquentibus, & his qui aliquibus inſidias ſtruunt, & magnas res auſpicantur. Nam impedimento eſſe, & obſtare his quæ inconſultè & præter animi noſtri ſententiam fiunt, Nemeſim vocamus. Quidam produnt, quòd Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. De eadem Nemeſi Plutarch. diſputatione De iis qui ſerò corripiuntur à numine, multa eruditè collegit, vt & Gyrald Syntag. 15. & Eraſm. in prouerb. Adraſtia Nemeſis.

Locus ex Ammiano.

Artemid. ori locus.

veſtigia ferunt.) Epigrammatum Græcor. 1. ἰχναίη eam ob

rem dicta,id est,vestigiaria, quæ vestigia hominum insequuntur. est & quædam ad prouerbium allusio, ἴχνη μετὰ θεῖν, & ἴχνη διώκειν: id est vestigiis insistere, & vestigia persequi; quod Platoni familiare est.

Continet & cubitum, duraque frena.) Hæc temperantiæ symbola diligenter annotat Pierius Hieroglyphicôn 36. & 48.

Cubitus pro Mensura.

Continet & cubitum.) Cubitus hîc ingeniosè accipi non significatione primaria, pro cubito manus, sed pro vlna sex palmorum mẽsura, tum primum animaduerti, cũ aliud agens incidi in Iulium Pollucem, quo pro eodem accipit πῆχυ καὶ ὠλένην. i. cubitum & vlnam. Non patiar hic de differentiis vlnarum & cubitorum apud auctores cõtrouersis aliquid commisceri, sed ad rem dico πῆχυ à similitudine cubiti, cum ad rectos angulos brachium flectitur, accipi pro instrumento architectorum, quod ex regulis duabus ad angulum rectum coagmentatis conficitur, γνώμονα Græci nominant, vt Latini normam. Quam esse verissimam carminis Græci (ἡ νέμεσις πῆχυ κατέχω) & huius nostri Emblematis sententiam philologi omnes facilè iudicabunt. Cæterum qui cubitum duobus cõstare palmis dicunt, digitos omnino quatuor & viginti cõmemorant, dicunt enim cubiti spatium id esse, quod ab extremis vnguibus in medium brachii angulum protensum est, illud quidem sesquipedale. Pictores cubitum quartam corporis humani partem volunt esse. Didici etiam ab architectis regium cubitum (id mensuræ nomen) maiorem communi tribus digitis.

γνώμων.

Nemale quid facias.) Sic tandem Nero post multa impia & scelerata facinora perpessus est suam Nemesim. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum qui prehendi non potuerunt. cui enim senatus coactus fuerat assentiri, huius statuæ populus noctu culeum suspendit, palam etiam voces audiebantur, his conceptæ verbis: Nero matrem interfecit; quas multi ad Neronem deferebant, non tam vt afferrent interitũ delatis, quàm vt Neronẽ apud Neronem accusarent. Tandem post miseram, impiam, & indignam omninò vitam, hostis à senatu iudicatus est, vt nudus per publicũ duceretur, furca eius inserta capiti, virgis ad mortem vsque cæsus, atque ita præceps de saxo daretur, vt retulit Xiphilinus, & Eutropius. Passus est etiam suam, certè vt atrocissimam sic iustissimam Nemesim Seianus, magno quidẽ, sed fallaci honore sub

Tiberio lactatus, adeò vt imperatori pro collega haberetur. Sed & Liuia Drusi, filii Tiberii, ab eodem stuprata, & Druso veneni potione per Eudemum medicum extincto, quòd denique Prætorianos, militésque alios multis ac magnis largitionibus sibi deuinxisset, eóque in principem coniurasset, Tiberius hominem non aperta vi, sed paulatim depressum irretiuit, eúmque in senatu accusauit. Crimine patefacto Patres ita censuerunt, vt Seianus capite multaretur, eius corpus in Gemonias proiiceretur, in liberos etiam animaduerteretur: qua de re multa Dio lib. 58. Corn. Tacit. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbè dictis & sceleratè factis aliique multi.

néve improba verba loquaris.) Demadi pessimè cessit, qui dum funeribus necessaria venderet, optasse dicebatur vt in hac arte sua grande maiúsque solito lucrum obueniret itaque damnatus est, quia id votū nisi ex mala mente, pessimóque in Rempub. animo proficisci iudicatum est: adeò id lucrum non posse sine multorum morte contingere. Retulit Seneca de benefic. 6. Sic Theodoto præceptori Ptolomæi Ægyptiorum regis sua lingua fuit exitio: nam cùm Pompeium interfici persuasisset, quia mortuos non mordere dixisset, imò verò sese iactasset Cæsare Iulio fortiorem: in Asia tandem à M. Bruto deprehensus, meritas pœnas luit, vt est apud Plutarch.

Tandem tandem iustitia obtinet.

EMBLEMA XXVIII.

ÆACIDAE Hectoreo perfusum sanguine scutum,
Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit:
Iustior arripuit Neptunus in æquora iactum
Naufragio, ut dominum posset adire suum:
Littoreo Aiacis tumulo namque intulit unda,
Quæ boat, & tali voce sepulchra ferit:
Vicisti Telamoniade, tu dignior armis.
Affectus fas est cedere Iustitiæ.

APparet id sumptum ex duobus Epigrammatib. Græcis lib. 1. titulo εἰς δίκην: primum sic habet:

ἀσπίδ'

πῶϛ Ἀχιλλῆϊ Ἕκτορ αἵματι νῶϊν,
Λαρτιάδης δ' ἀναῶν εἵλε κακοξείνη.
νηῒ δ' ἁλὸς κατέπαυσε, καὶ οὐδὲ τύμβου
Αἴαντ' νηκτὸν ἄρμησεν, ἀπ' Ἰθάκη.

Iudæ clypeum non æquo cessit Vlysses
Iudicio, plenum sanguinis Hectorei.
I mare naufragio detraxit, nemque natando
Is tumulum Aiacis, non Ithacam petiit.

Quod sequitur, Alciatus ipse expressit, sed Musa paulùm fu-
it, addiditque postremo ἐπιμύθιον.

Καλὰ Ποσειδάων δὲ κἀσιν πολὺ μᾶλλον Ἀθήνης,
καὶ κρίσιν Ἑλλήνων συγκελὰ ἐπέδειξε θάλασσα.
ἀσπὶς ἐν αἰγιαλοῖσι βιᾷ, καὶ σῆμα πνέοντι,
αὐτόν σ' ἐκκαλέσασα τὸν ἄξιον ἀσπιδιώτῃ,
ἔχεο παῦ Τελαμῶνος, ἔχεις σάκος Αἰακίδαο.

Caeterùm de Achillis armis inter Aiacem & Vlyssem coorta nobilis illa, Poëtísque decantata controuersia, quæ sanè ici concedere coactus esset astutus & vafer Vlysses, nisi sua quentia tanquam fascino aliquo iudices Græcos in suam tentiam pertraxisset. His tamen armis iniuria & dolo par- non diu potitus est malæ fidei possessor. Retulit enim Pau- ias, non posteriori nominis scriptor, se audisse ab Æolen- is, cui Ilium post eius euersionem tenuerunt, de armo- n eiusmodi prodidisse iudicio, illúdque in primis: Post ssis naufragia, arma de quibus certamen fuerat, ad Aiacis ulum tempestate delata. Id Deo volente factùm colligit Emblematographus, vt alludat ad vulgatum miserorum flictorum quæstum, Iustitia veritumque laborat, sed tan- n eluctatur: & quanquam prematur, non opprimitur ta- n. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depressa itas emergit, & innocentiæ defensio intercluſa respirat. Et Cœlio, exclamat, Magnam esse vim veritatis, quæ contra ninum ingenia, calliditatem, solertiámque, contráque fi- omnium insidias facilè se per seipsam defendat. Idem in tiana defensione: Alia quædam ciuem egregium iniqui icii procella peruertit, cæteri aut repentina vi perculsi, ac pestate populari, per populum tamen ipsum recreati sunt e reuocati, aut omninò inuulnerati, inuiolatique vixe- t. At verò qui Senatus consilium, qui auctoritatem bono- , qui instituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut cõ- tæ multitudini iucundi esse voluerunt, omnes ferè Reip.

De armis Achillis contentio.

Pausaniæ lacus præclarus.

Veritas & ius premitur, non opprimitur.

pœnas aut præsenti morte, aut turpi exilio perpenderũt. Permultis sanè exemplis confirmari potest, pleróque iudicum iniquitate, aut etiam populari rumore, vel alio modo damnatos, déque honoris gradu decessisse, qui tandem vita functi, certissimis cõiecturis insõtes, & ab omni obiecto crimine alieni deprehensi, concitatam de se opinionem nõ modò abstersérunt, sed immortali gloria tandem donati sunt. Opportunè ergo dictum est à Liuio: Veritatem laborare sæpe, extingui nunquam. Vt enim quæ falsa sunt, vel nullo certè laborante delentur temporis aliquo tractu: vera autem & iusta violentis hominum iniuriis interdum cedũt, sed tandem emergunt. Rectè Menander:

ἐν παντὶ δεῖ καιρῷ τὸ δίκαιον ἐπικρατεῖν,
εἷς τοι δίκαιος μυρίων ἀδίκων
κρατεῖ, τὸ θεῖον τῷ δίκαιῳ τε συλλαβών. Fed. Mor. vertit,

Pax tempore est omni quod æquum est vincere:
Vnus vir æquus longe iniquis plurimis
Præstat, Deo Dicéque eum iuuantibus.

Quamuis monumenta præclarorũ hominum situ squalleant, eorum tamen virtus nullis vnquam seculis obscurari omninò potest. Huc fortè non incommodè illud Pindari ex Od. 8. Olymp. καταχρύπτει δ' ἀ κόνις συγγόνων κλεινὰν χάριν, id est, Nec pulueris situs occulit congenitorum inclytam gratiam. Historiam de armis Achillis lubens è Quinto Calabro, qui paralipomena scripsit ad Homericam Iliada, mutuatus essem, nisi me aliò properantem breuitas reuocasset. Sententiam verò Alciatini carminis cum hoc Menandri monostichò comparo,

αἰὼν δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν φέρει.

Omnia tempus aperit.

Ad lumen ætas Veritatem perirahit.) Sed occurrit interea Senecæ cordatus sermo ex epistola 80. vbi de virtute, quæ suos honores suúmque precium non obtinet, nisi apud posteros disputat, Quandiu, inquit, videbatur furere Democritus? vix recepit Socratem fama? Quandiu Catonem ciuitas ignorauit, respuit, nec intellexit nisi cum perdidit. Retulii innocentia ac virtus lateret, nisi accepisset iniuriam. Dum violatur, effulsit. Nunquid non sorti suæ gratias egit, & exilium suum complexus est? de his loquor, quos illustrauit fortuna, dum vexat. Quàm multorum profectus in notitiam euasere post ipsos! quàm multos fama nõ excepit! sed eruit? nulla virtus latet, & latuisse non ipsius est damnum, veniet qui condi-

Viri excellentes nullo in honore quamdiu vixerint, habiti.

am & ſeculi ſui malignitate cõpreſſam dies publicet : paucis atus eſt qui populũ ætatis ſuæ cogitat. multa annorum milia multa populorum ſuperuenient. Ad illa reſpice, etiamſi omnibus tecum viuentibus, ſilentiũ liuor indixerit, venient qui ſine offenſa, ſine gratia iudicent. Et hæc quidem Senecæ verba de veritate iniuria, vel ignauia hominum quodam occluſa tempore, ſed tandem tamen ſuum decus obtinent. De iuſtitia verò numinis certiſſima initio lib. 1. in Rufinũ Claudianus, quo loco prouidentiam diuinam fatetur ex eo quod tandem Rufinus ſceleris pœnas dignißimas tuliſſet : Cic. pro Sextio : hunc ergo reditum repudiarem ? qui ita florens fuit, vt verear, nequis me ſtudio gloriæ putet idcirco exiſſe, vt ita ederem. Vide commentaria Manutii fol. 139.b.

Abſtulit hunc tandem Rufini pœnæ tumultum
Abſolvitque Deos, iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum
Vt lapſu grauiore ruant.

Æacida.) Achillis: ab Æaco Telamonis & Pelei patre.

perfuſum ſanguine Hectoreo ſcutum.) Id dicit, propterea quòd Achilles Hectorem interfecit.

concio iniqua.) iniuſtum iudicium Græcorum procerum: vel iniqua concio Vlyſſis: quam repete ex Ouidii Metamorphoſ. 13. Concio, tria ſignificare Gellius lib. 18. cap. 7. notat ex Verrio Flacco: locum, ſuggeſtúmque vnde verba fierent: itẽ cætũ populi: & orationem ipſam quæ diceretur ad populum.

Itacho.) Vlyſſi, ab Itacha patria.

Iuſtior arripuit Neptunus.) aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ ſcutum & arma illi arrepta reddiderit. Tacitè videtur alludere ad id quod poſtea dicet, plus ineſſe piſcibus marinis humanitatis & fidei, quàm hominibus. Seneca Declamat. 1. Cõtrouerſiarum 7. O maria iuſtiora iudiciis! ô mitiores procellæ patre! Sic Ouid. 1. Triſtium eleg. 4. vbi poëta ſuos labores cum Vlyſſis laboribus comparat:

Cumque minor Ioue ſit tumidis qui regnat in vndis:
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Idem 3. eiuſdem operis, elegia vndecima:

Neptunique minor quàm Iouis ira fuit.

Apud eundem, Dido Æneæ,

Iuſtior eſt animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video Hyperbolen: & quidem mari nihil eſt implacabilius, de quo nos alio loco.

(Solon ſapiens in Epigram.
Ἐξ αἰ̓μων γε θάλασσα περᾷ στεῖχος. ἰῶ δὲ πνοὶ αὐτλῶ
Μὴ χυνῇ πάντων ὄρσι δικαιοπάτη. H.E.F.Morell.Interprete.
Oceanus ſæuit turbantibus æquora ventis:
At placido ventis æquius æquore nil.)
dominum ſuum.) Aiacem, qui dominum quidem iure, poſt Achillem mortuum, animo retinuerat: poſſeſſionem verò minimè, quam Vlyſſes eloquentiæ viribus obtinuerat.
boat.) clamat tranſlatè à bobus.
voce.) catachreſis, pro ſono.
Viciſti, &c.) περιστροφία.
Telamoniade.) Aiax, Telamonis fili.
Affectus fas eſt, cedere Iuſtitiae.) ἐξήγησις & ὑπομύθιον, ad quod illuſtrandũ ſuccurrit Æliani exemplum nobile ex l. 13. var. hiſt. de Macareo quodam ſacerdote Mitylenenſi. ſed quia liber eſt in omniũ manibus, non aſcribam. Affectus inquã fas eſt cedere iuſtitiæ, hoc eſt τὰ πάθη τῇ δικαιοσυνῇ: vt hic Iuſtitiæ nomen accipiatur etiam pro veritate, quæ perpetuam ſe iuſtitiæ comitem præſtare debet. Alluditur autem, niſi fallor, ad oratorios affectus, qui ſæpe veritatem rerum opprimunt, aut peruertunt, adeo nihil tam horridum, aut etiam terrum, quod non ſplendeſcat oratione, & tanquã excolatur, vt olim dixit artis huius mirus artifex. Sed tamen ad iuris peritorum placitum reuocanda ſunt omnia hominum iudicia, imò & conſilia, Veritati opinionem præpollere: & plus valere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. Quod & Tull. 1. Of-
» fic. non minus generaliter videtur dixiſſe: Efficiendum eſt, vt
» appetitus rationi obediant, eámque neque præcurrant.

Corollarium Fed. Morelli ad vlt. verſ. Adiſis Libani Encomium Iuſtitiæ, pag. 91. editionis & verſionis noſtræ. In eo maximè inſignis eſt hæc ſententioſa pericope, quæ totũ Emblema, nedum eius clauſulam illuſtrare queat. τῶν ἡμιθέων ὅσοι τὸν αὐτῶν βίον δίκαιον παρέσχοντο, ζῶντες τέως καὶ μεταβαίνοντες δαιμονέστερον διαπεῖσθαι. Ex Heroibus (inquit)
» ſeu ſemideis quicunque vitam Iuſtitiæ conſentaneam inſti-
» tuerunt, & dum viuunt & cum ex hac vita ad aliam commi-
» grauere felicius degiſſe mihi. Videntur, videſis etiam notas noſtras ad illud ſcriptum Libanii.

Etiam ferociſſimos domari.

EMBLEMA XXIX.

ROMANVM poſtquàm eloquium, Cicerone peremptо,
Perdiderat patriæ peſtis acerba ſuæ:
Inſcendit currus victor, iunxitque leones,
Compulit & durum colla ſubire iugum:
Magnanimos ceſſiſſe ſuis Antonius armis,
Ambage hac cupiens ſignificare duces.

LEpigraphen huius Emblematis, *etiam ferociſſimos domari*, videtur mutatus Alciatus à primo Annal. Cornel. Tacit. vbi facta Auguſti præclara paucis complectitur, déque mutatione Reip. Romanæ agit: poſito Triumuiri nomine, Conſulem ſe ferens; vbi militem donis, populum annona, cun-

ctos ocii dulcedine pellexit: insurgere paulatim, munia senatus, magistratuum legum in se trahere, nullo aduersante: cum ferocissimi per acies, aut proscriptione cecidissent. Testis huius historiæ potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello, cùm dimicarum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus iugum subire illo prodigio significante. Plutarchus autem in Ciceronis vita copiosa oratione recenset interitus eiusdem causas, quibus M. Antonius eum ad necem postulauit. Nulla tamen potior fuit, quam quòd Cicero, cum sibi (è re sua) maximè esset opus, seruire tempori non potuerit. Actionibus enim Philippicis in Senatu habitis sic excanduit Antonius, vt inde omnem, quod aiunt, lapidem mouerit, quò Cicero de medio tolleretur. Cùm itaque ex vrbe discedens primò in Tusculanum venisset, indéque transuersis itineribus in Formianum, vt nauim conscenderet, in altum prouectus esset, ventisque aduersis agitatus, & vitæ & fugæ eũ cepit tædium. Tandem reuersus in Formianum ab Antonii militibus peritus est, inter quos Popilius Lænas (quem aliquando reum Cicero defenderat patronus) prominenti ex lectica, præbentíque immoram ceruicem caput amputauit, & ab Antonio inter duas manus in rostris positum fuit: quo loco orationes in Antonium Cicero habuerat. Valer. Max 5. cap. 3. multa Seneca 7. Controuers. 2. & Suasoriarum 6. capite. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funestum ita deflet:

Emblema tractum ex Plinio & Cicerone 2. Antoniano.

Abstulit vna dies aui decus, ictaque luctu
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ,
Vincæ sollicitis quondam tutela salusque
Egregium semper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusque, togæque:
Publica vox sæuis æternum obmutuit armis:
Informes vultus sparsâmque cruore nefando
Canitiem, sæuasque manus, operumque ministras
Tantorum, pedibus cuius protecta superbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, deosque
Respexit, nullo luet hæc Antonius æuo, &c.

Meminere alii quidam facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentiæ plusquàm nefariæ insani hominis iugatos leones ad currũ iungẽtis. Et hoc quidẽ certè insolenti & barbaro flagitio nobis intelligi datur, nullã esse tantã vim, aut firmum

mi propoſitum, nullius tam præfractam vocem & ſenten- *Nihil tam*
n, quæ non coërceri aut edomari queat. Quàm enim ſæpe *durum quod*
libertas vel virtus oppreſſa, & quaſi ſopita eſt tyranno- *frangi non*
n violentia? Vltrò ſeſe mihi offerunt exempla longè *poſſit.*
lta de iis qui indigna & immerita extincti nece à multis
n anteactis annis, deſiderium ſui nobis reliquerunt, vt
:um non poſſimus vel ſine lacrymis, vel iuſto dolore me-
niſſe.

ed vt ad Ciceronem reuertamur: Cæſarem in curia Põpeii
nfoſſum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui ty-
:nidem perferre non poterant; qui tamen cùm aleam pe-
ıloſiſſimi & funeſtiſſimi conſilii ſubiiſſent, longè aliud ce-
it quàm putaſſent; tyrannum enim de medio ſuſtulerunt,
pſam tyrannidẽ tollere non potuerunt. Statim enim per-
batis rebus, & omnium conſternatis animis eandem potẽ-
n neſcio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam mo- *M. Antonius*
us & vitæ inſtituto diſſimilis, multiſque partibus Cæſare *tyrannus.*
erior, cui apertè omni contentione animi reſtitit M. Tul-
s, & plerique alii nobiles Romani: quos (inito fœdere
:entiſſimo Triumviratus) proſcripſit Antonius, ex iiſque
ıltos interfecit. Eam quidem quam non modò antè præ- "
ıtiebat, ſed planè experiebatur inſanam M. Antonii ra- "
:m, non diſſimulat ipſe Cicero 2. Philipp. cùm ait: Doletis "
s exercitus populi Romani interfectos? interfecit Anto- "
ıs: auctoritas huius ordinis afflicta eſt? afflixit Antonius: "
ſideratis clariſſimos ciues? eos quoque eripuit vobis Anto- "
ıs: omnia denique quæ poſtea vidimus (quid autem mali "
n vidimus?) ſi rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus "
ıtonio. Et deindè ſubiecit: Verſatus in bello eſt, ſaturauit ſe "
ɔguine diſſimillimorũ ſui ciuium. Itémque; Philip. ait, eũ "
hoſpitis tectis Brunduſii fortiſſimos viros, ciues optimos, "
ɔgulari iuſſiſſe, quorum ante pedes eius morientium ſangui- "
os vxoris reſperſum fuiſſe conſtabat. Certè Plinius lib. 14. "
ɔ.22. Antonium vt ſanguine ciuium ebrium, & eum ſitien-
n notat. Et hæc quidem fortè ſatis. Quanquã enim ad Em-
:matis explanationem videamur adduxiſſe quæ ſtudioſo
ique ſatisfaciant: tamen adiiciemus, quod nõ parum fortaſ-
conducat ad materiam ſeu fontẽ carminis huius explanan-
m. Si enim locus eſt coniecturæ noſtræ dandus (in quo ta-
:n nihil cuiquã velim præiudicatũ) videtur id Alciatus du- *Fons Emble-*
ſe potius ex Antonianæ 2. M. Tulliiloco, ſed (vt pleriſque *matis.*

doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehebatur in esse de Tribunus, &c. sequebatur eũ rheda cum lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli hic legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatem sectantur, quique censoriam virgulam in scriptis auctorum meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblema confinxisse Alciat. &, leonibus, legisse pro, lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos moueat Plinianus locus quem initio attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.

M. Tullii laus.

Romanum eloquium.) κατ' ἐξοχὴν Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipubl. administrandæ à D. Augustin Plinius senior eum sic lib. 7. c. 30. salutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Pestis patria.

patriæ pestis acerba sua.) Allegorica nefarii hominis Reique pub. pernicioſi hostis, descriptio, quàm sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinariis, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cùm Clodium aliquando tetram & immanem belluã, sæpè furiam, sæpiùs pestem appellat. Sed & Gabinium atque Pisonem, duas imperii Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipub. hostes Aristiona, Nabim, Catilinam. pestes, morbum & vomicã patriæ appellat, id est, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως. sic Virgil. Æneid. 3. Harpyias pestem & iram Deorum: & 12.

-----Turni se pestis ad ora
Fertque, refertque sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis instituimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim, pestis ἀπὸ τοῦ πεσεῖν: vnde ducta vox antiqua, pessum. pernicies etiam à pernecando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens, ita de amore suo,

Me miserum aspicite: & si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi.

Idem ad Rufum.

Eripuisti heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ heu heu nostra pestis amicitia.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi, & ibidem: Atque

lelebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. peſtis, verùm :tiam ſtirps ac ſemen malorum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, ſic iſte Reipubl. cauſa belli, cauſa peſtis atque exitii uit, & Philip. 7. Tetram & peſtiferam belluam ne incluſam & conſtrictam dimittatis cauere. Apuleius 5. Aſini aurei; de ororibus Pſychæ: Sed iam ait peſtes illæ, teterrimæque furiæ inhelantes vipereum virus, nauigabant. Idem lib. 7. Verùm ortuna meis cruciatibus inſatiabilis aliam denuò mihi peſtē nſtruxit. Eodem ſchemate dixit idem Apuleius 9. Aſini, De nuliere quadam: Sed omnia prorſus vt in quandam cœnoam latrinam in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens, Vt eſſet, ait, criminum ſedes, maledictorum materia, locus quidam expoſitus, in quem ſpurcitiæ ſe omnes ſcenarum colluuionibus deriuarent, &c.

Iunxitque leones.] Præter ea quæ de iunctis leonibus adducta ſunt à nobis ſuperiore commentario, legimus apud Plutarchum hanc pompam non fuiſſe tum primùm ab Antonio vſurpatam, conſtat enim iam olim Annoni duci Carthaginēſium malè ceſſiſſe, quod leone pro iumento vſus fuerit ad ferendas ſarcinas, pulſúmque in exilium eo nomine, quia ad tyrannidem pocendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in memoriā Hieroglyphicum EMOLLITAE FEROCIAE, vbi Bacchus curru trahitur à tygridum pari: cuius animalis effigies indomitam & efferatam ſæuitiam arguit: ſed ad rem. In Antiochi numo videre eſt leonem ferè humi procumbentem & ſuperuolantem noctuam: quo ſignificatur vires cedere ſapientiæ. leo enim roboris habet Hieroglyphicum: noctua vero Mineruæ. Referrem & leones ſubiici magnæ deæ vehiculo fuiſſe ſolitos, eóſque ſolis trahere currum. ſed hæc non ſunt huius claſſis Certè in Fauſtinæ vetere numo, Cybele turrita ſellæ leoninæ inſidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inſcriptione, MATRI MAGNAE. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum elephantos quos habebat ad pompam inſtitutos, conatum aſſuefacere, vt ſeſſorem paterentur: quod & ab aliis tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonii leonibus iam ſatis, ſi tamen admonuero id oſtentum à Cicerone ipſomet præuiſum, epiſt. ad Atticum: Tu Antonii leones pertimeſcas caue: nihil eſt illo homine iucundius, &c.

Annon leone vſus pro iumento.

Bacchi currus tractus à tigribus.

Leones magnæ deæ currum vehētes.

iugum. Nolim prætermiſſum quod notat Pierius 48. Hiero-

Iugum quid. glyph. iugo ſeruitutem ſignificari, & fatigationem. vnde vulgatum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in ſeruitutem trahere, à bobus ſumpta metaphora.

Ambage hac.) ſignis & mutis demonſtrationibus eiuſmodi.

Leo quid. Leones enim iunxit, vt ſignificaret ſe fortiſſimos quoſque ſub iugum miſiſſe. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia

Ambages. multa ſignat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria ſignificatione pro verborum circuitu, & ſententiarum tortarum aliorſum ductu accipi ſolet: at hîc, quantum coniicio, ſchema vel pompam, aut faſtum inſolentem arguit, quo tacitè quid ſibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter ſumi *μετωνυμικῶς* pro verborum circuitu, qualis in criminibus excuſandis aut velandis adhiberi nonnunquam ſolet. Liuius 2. Per ambages regens ingenii ſui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, ſenes & conſulares fallendæ fidei exquirere. & id quidem tranſlatitiè. propriè verò ambages ſunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque Æquoris ambages dixit. ſic ſæpe apud Cornel. Tacitum Anna.

Appendix.

Patriæ peſtis acerba ſuæ.] Tranquil. Nerone: Domitii patris vox inter gratulationes amicorum, negantis quicquam ex ſe de Agrippina niſi deteſtabile, & malo publico naſci potuiſſe. Ouidius,

O mihi perpetuum nata puella malum.

Senec. 1. de Clementia, cap. 18. Quantò non naſci melius fuit, quàm numerari inter publico malo natos!

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

ERIO *insignis pietate Ciconia nido,*
Innectes pullos, pignora grata fouet.
aliáque exspectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
ec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

OMnibus iis qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omnium magistra natura pertuasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi atiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud

Parentibus quantum debeamus.

Ciconiæ pietas.

Solin:c.43.Polyhist quantum temporis impenderint fœtibus educandis,tantùm & ipsæ à pullis suis inuicē aluntur. Quamobrem Ægyptii cùm significarent hominem,qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ soleant genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependere , quo ipse fuerint educatæ. Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles,& pabulum suppeditant: ídque quo ad resumptis pennis sibi ipsis queant sufficere. Itaque hæ & pietatis, & grati animi symbola gerunt: vt vídere est apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hacin re inferiores, aut etiam deteriores auibus esse. Atqui par est eo lubentius,& alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus,nimirum vitam eorum seruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt : & quo nobilior est nostra conditio , eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam Nobis enim ætate iam affectis, & imbecilliioribus factis,itidem liberi facient. eámque rependent pietatem, quam primùm in parentes exhibuerimus. Nec verò est quòd pluribus has naturæ leges commonstremus , quandoquidem omnes norint post tria illa , quæ ad diuinum cultum spectant præcepta , primum rerum humanarum decretum esse, vt parētes ipsos in honore habeamus:cui & spem certúmque præmium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem,Hesiodus huc alludens, i.ἔμπων seculum impium describit ab effectis hominum sceleratorum , qui probo contumeliáque afficient, eósque senio affectos non sustentabunt. Iupiter , inquit, perdet hoc genus hominum , Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἳ γηρασκόντας ἀπιμήσουσι τοκῆας.

μέμψον δ' οὐδ' ἄρα τοὶς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσι:
σχέτλιοι,οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες,οὐδὲ μὰν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῦναι
χειροδίκαι.

Sed vbi est illa naturæ vis (ait Cassiodor. variar. epist. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? ferarum catuli sequuntur parentes: à cespite suo virgulta non discrepant: propago vitis propriæ seruit origini, & discrepat homo à suo fusus initio ! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam personam possunt obligare ? Nutriuntur à parvulis : ipsis laboratur : ipsis diuitiæ conquiruntur : & cùm sibi vnusquisque credat abundare quod possidet, cùm à patribus

nuc quæritur, pro altera potiùs ætate peccatur. Proh dolor! u mærebimus eorũ affectum, pro quibus ſubire non recu- nus exitium? Maria ipſa ſæuis tempeſtatibus excitata geni- is cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat quod priæ ſoboli relinquat. Aues ipſæ, quarum vita ſemper in is eſt, naturam ſuam extranea ſorde non maculant. Cico- , redeuntis æmi iugiter nunciatrix, eiiciens, triſtitiam hye- s, lætitiam veri temporis introducens, magnum tradit ex- plum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas ſenio co- ente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei tuerint inueniri, plumis ſuis genitorum membra frigida cuentes, eſcis corpora laſſa reficiunt: donec in priſtinum orem alis grandæua redierit, pia viciſſitudine iuuenes red- nt quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideóque non meritò vita longa ſeruantur, qui pietatis officia non re- quunt. Hactenus. Caſſiod. Hanc naturæ legem, quod ple- nque à ſceleratis quibuſdam naturæ monſtris violare- , iura ciuilia confirmarunt, vt l. 5. Si quis à liberis, D. de li- ris agnoſcendis: & de alendis liberis à parentib. Cod. vbi ponſum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECES- TATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM r. ea tamen alimenta præſtari debent pro modo facultа- n: & ſi non præſtentur, captis pignoribus & diſtractis co- tur: quis ſatiſdare ſententiæ. Tractauit hoc argumentum filius Magnus orationibus εἰς ἑαυτόν. Nonnulla ex Pla- ne 1. Alcibiad. petas licet, Ariſtotel. De animal. hiſtoria, n. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Prouerb. αἰπύπλαρ- ν.

ærie nido.] alto, ex ſubiecto adiunctum μετωνυμικῶς. vt ud Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

3. Palumbes eadem ratione dicuntur aëriæ.

nſigni pietate.] Petronius Arbiter Ciconiam pietatis cultri- m appellauit, hinc in numis Adriani ſculpta eſt, cum inſcri- one, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs ſum- o in ſceptro Ciconiæ geſtabant effigiem, in imo Hippopo- ni, ait Suidas: vt admonerentur, pietatem plurimi eſſe fa- ndam: fæuitiam & credulitatem cohibendam atque com- mendam. *Effigies Ciconiæ in ſceptris.*

Inueſtes.] impuberes, & quibus propter teneram ætatem lla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa do- *Inueſtis.*

étè Fornerius noſter Selection. 1. cap. 29.

pullos pignora.) Appoſitio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutuæ habentur pignora. Ouid. 3. Faſtorum:

Inque ſinu natos pignora chara tenent.

Liberi pignora.

Sic Nouella Valentiniani de libertis: Itaque libertus, qui ciuis Romani priuilegium fuerit conſequutus, ſiue vnicum pignus, ſiue plures cuiuſlibet ſexus habeat filios, cùm mori cœperit, ſoboli ſuæ omnes proprias ſi maluerit facultates ſupremo ſecurus dimittat arbitrio. Claudian. 1. De raptu Proſerpinæ, vbi Pluto queritur ſe priuari ſpe ſobolis:

Aſt ego deſerta mœrens inglorius aula
Implacidas nullo ſolabor pignore curas?

Et paulo pòſt de Cerere:

Commendat Siculis furtim ſua pignora terris.

Idem 3. eiuſdem operis,

——reuocat tandem cuſtodia chari
Pignoris.——

Appendix.

Inſignis pietate.] Hoc elogium tribuit Æneæ ſuo poëta princeps initio 1. Æneid. quod reperitur ab hoc noſtro, in emblem. cuius inſcriptio, Pietas filiorum in parentes. Verbum, pietatis, quod obiter, inde dictum, quòd quæ in ea ſimul, quaſi penitus, & in penetralibus recondantur. Tullius vſurpat id vocabulum ſæpe, ſed ad Lentulum, per quem fuerat ab exſilio reuocatus. Sic enim 1 epiſtolar. initio. Ego omni officio, ac potius pietate ſatisfacio, &c. Idem epiſt. 9. lib. 1. eiuſd. Periucundæ mihi tuæ litteræ, quib. intellexi te perſpicere meam in te pietatem: quid enim dicam beneuolentiam, cùm illud ipſum grauiſſimum, & ſanctiſſimum nomen pietatis, leuius mihi videatur?

Abſtinentia.

EMBLEMA XXXI.

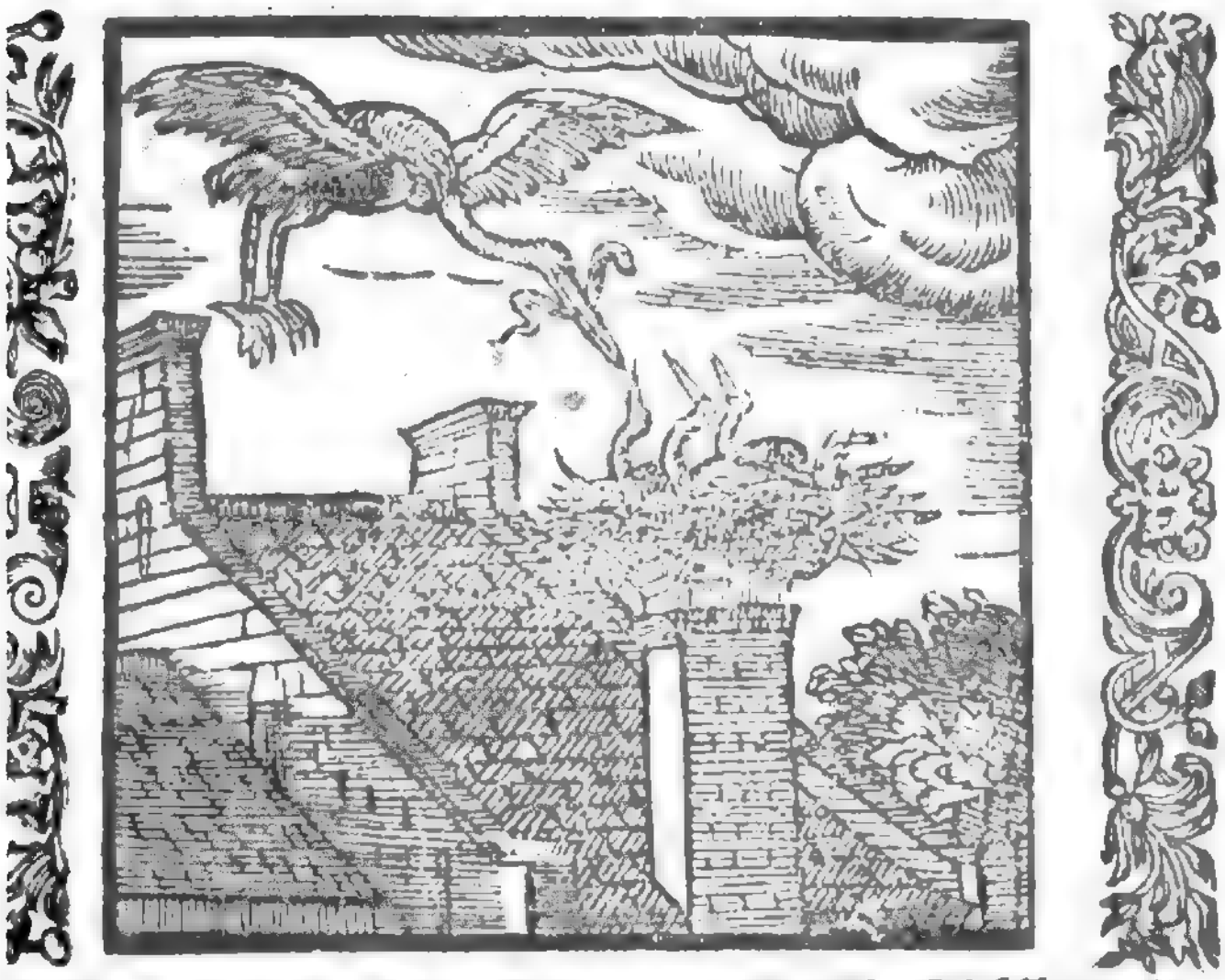

ARMOREÆ *in tumulis vna ſtat parte columnæ*
Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
Hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
Defunctum puras atque habuiſſe manus.

HÆc Epigraphe non plena ſatis eſſe, & argumento carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi *Abſtinentia à muneribus capiundis.* Ceterùm cùm nuper fortuna incidiſſem in Ariſtex Græci ſcriptoris librum, qui De lege diuina, commodè ſeſe locus obtulit huic Embleti non parùm accommodus. Ille ſic: ἐπιρώτησαν ὃ χὴ τοῦτο, & χέρειν ἀπονιζόμενοι τὰς χῖρας, τὸ τυμικεῖον δ' ἔχοντα.

Ariſtea locus de Iudæorum ritu in manibus abluendis.

Emblema tractum ex Plinio & Cicerone 2. Antoniana.

ctos ocii dulcedine pellexit: insurgere paulatim, munia senatus, magistratuum legum in se trahere, nullo aduersante: cum ferocissimi per acies, aut proscriptione cecidissent. Testis huius historiæ potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello, cùm dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos spiritus iugum subire illo prodigio significante. Plutarchus autem in Ciceronis vita copiosa oratione recenset interitus eiusdem causas, quibus M. Antonius eum ad necem postulauit. Nulla tamen potior fuit, quam quòd Cicero, eum sibi (è re sua) maximè esset opus, seruire tempori non potuerit. Actionibus enim Philippicis in Senatu habitis sic excanduit Antonius, vt inde omnem, quod aiunt, lapidem mouerit, quò Cicero de medio tolleretur. Cùm itaque ex vrbe discedens primò in Tusculanum venisset, indéque transuersis itineribus in Formianum, vt nauim conscenderet, in altum prouectus esset, ventisque aduersis agitatus, & vitæ & fugæ eũ cepit tædium. Tandem reuersus in Formianum ab Antonii militibus peritus est, inter quos Popilius Lænas (quem aliquando reum Cicero defenderat patronus) prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem caput amputauit, & ab Antonio inter duas manus in rostris positum fuit: quo loco orationes in Antonium Cicero habuerat. Valer. Max 5. cap. 3. multa Seneca 7. Controuers. 2. & Suasoriarum 6. capite. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funestum ita deflet:

Abstulit vna dies aui decus, ictaque luctu
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ,
Vnica sollicitis quondam tutela salusque
Egregium semper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusque, togæque:
Publica vox senis æternum obmutuit armis:
Informes vultus sparsâmque cruore nefando
Canitiem, sacrasque manus, operumque ministras
Tantorum, pedibus cuius protecta superbis
Proculcauit ouans: nec lubrica fata, deosque
Respexit, nullo luet hæc Antonius æuo, &c.

Meminere alii quidam facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentiæ plusquàm nefariæ insani hominis iugatos leones ad currũ iungẽtis. Et hoc quidẽ certè insolenti & barbaro flagitio nobis intelligi datur, nullã esse tantã vim, aut firmum

animi propoſitum, nullius tam præfractam vocem & ſenten-
tiam, quæ non coërceri aut edomari queat. Quàm enim ſæpe
vel libertas vel virtus oppreſſa, & quaſi ſopita eſt tyranno-
rum violentia? Vltrò ſeſe mihi offerunt exempla longè
multa de iis qui indigna & immerita extincti nece â multis
iam anteactis annis, deſiderium ſui nobis reliquerunt, vt
eorum non poſſimus vel ſine lacrymis, vel iuſto dolore me-
miniſſe.

Nihil tam durum quod frangi non poſſit.

Sed vt ad Ciceronem reuertamur: Cæſarem in curia Põpeii
confoſſum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui ty-
rannidem perferre non poterant; qui tamen cùm aleam pe-
riculoſiſſimi & funeſtiſſimi conſilii ſubiiſſent, longè aliud ce-
cidit quàm putaſſent; tyrannum enim de medio ſuſtulerunt,
at ipſam tyrannidẽ tollere non potuerunt. Statim enim per-
turbatis rebus, & omnium conſternatis animis eandem potẽ-
tiam neſcio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam mo-
ribus & vitæ inſtituto diſſimilis, multiſque partibus Cæſare
inferior, cui apertè omni contentione animi reſtitit M. Tul-
ius, & plerique alii nobiles Romani: quos (inito fœdere
ruentiſſimo Triumviratus) proſcripſit Antonius, ex iiſque
ultos interfecit. Eam quidem quam non modò antè præ-
entiebat, ſed planè experiebatur inſanam M. Antonii ra-
iem, non diſſimulat ipſe Cicero 2. Philipp. cùm ait: Doletis
res exercitus populi Romani interfectos? interfecit Anto-
ius: auctoritas huius ordinis afflicta eſt? afflixit Antonius:
eſideratis clariſſimos ciues? eos quoque eripuit vobis Anto-
ius: omnia denique quæ poſtea vidimus (quid autem mali
on vidimus?) ſi rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus
ntonio. Et deinde ſubiecit: Verſatus in bello eſt, ſaturauit ſe
anguine diſſimillimorũ ſui ciuium. Itémque; Philip. ait, eũ
hoſpitis tectis Brunduſii fortiſſimos viros, ciues optimos,
gulari iuſſiſſe, quorum ante pedes eius morientium ſangui-
e os vxoris reſperſum fuiſſe conſtabat. Certè Plinius lib. 14.
ap. 22. Antonium vt ſanguine ciuium ebrium, & cum ſitien-
em notat. Et hæc quidem fortè ſatis. Quanquã enim ad Em-
lematis explanationem videamur adduxiſſe quæ ſtudioſo
iique ſatisfaciant: tamen adiiciemus, quod nõ parum fortaſ-
conducat ad materiam ſeu fontẽ carminis huius explanan-
um. Si enim locus eſt coniecturæ noſtræ dandus (in quo ta-
en nihil cuiquã velim præiudicatũ) videtur id Alciatus du-
iſſe potius ex Antonianæ 2. M. Tullii loco, ſed (vt pleriſque

M. Antonius tyrannus.

Fons Emblematis.

doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehebatur in esse de Tribunus, &c. sequebatur eũ rheda cum lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli hic legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatem sectantur, quique censoriam virgulam in scriptis auctorum meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblema confinxisse Alciat. &, leonibus, legisse pro, lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos moueat Plinianus locus quem initio attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.

M. Tullii laus.

Romanum eloquium.) κατ' ἐξοχὴν Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipubl. administrandæ à D. Augustin Plinius senior eum sic lib. 7. c. 30. salutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Pestis patria.

patriæ pestis acerba suæ.) Allegorica nefarii hominis Reique pub. pernicioſi hostis, descriptio, quàm sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinariis, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cùm Clodium aliquando terram & immanem belluã, sæpè furiam, sæpiùs pestem appellat. Sed & Gabinium atque Pisonem, duas imperii Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipub. hostes Aristiona, Nabim, Catilinam. pestes, morbum & vomicã patriæ appellat, id est, νόσημα καὶ ἀπόσημα πόλεως. sic Virgil. Æneid. 3. Harpyias pestem & iram Deorum: & 12.

-----Turni se pestis ad ora
Fertque, refertque sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis instituimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim, pestis ἀπὸ τοῦ πεσεῖν: vnde ducta vox antiqua, pessum. pernicies etiam à pernecando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens, ita de amore suo,

Me miserum aspicite: & si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi.

Idem ad Rufum.

Eripuisti heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ heu heu nostræ pestis amicitiæ.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi, & ibidem: Atque

elebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. peſtis, verùm tiam ſtirps ac ſemen malorum. Idem 1. in Anton. vt Helena Troianis, ſic iſte Reipubl. cauſa belli, cauſa peſtis atque exitii iit. & Philip. 7. Tetram & peſtiferam belluam ne incluſam c conſtrictam dimittatis cauere. Apuleius 5. Aſini aurei; de ororibus Pſychæ: Sed iam ait peſtes illæ, teterrimæque furiæ nhelantes vipereum virus, nauigabant. Idem lib. 7. Verùm ortuna meis cruciatibus inſatiabilis aliam denuò mihi peſtē nſtruxit. Eodem ſchemate dixit idem Apuleius 9. Aſini, De nuliere quadam: Sed omnia prorſus vt in quandam cœnoam latrinam in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens, Vt etiet, ait, crimium ſedes, maledictorum materia, locus quidam expoſitus, in quem ſpurcitiæ ſe omnes ſcenarum colluuionibus deriuarent, &c.

Iunxitque leones.] Præter ea quæ de iunctis leonibus adducta unt à nobis ſuperiore commentario, legimus apud Plutarchum hanc pompam non fuiſſe tum primùm ab Antonio vſurpatam, conſtat enim iam olim Annoni duci Carthaginēſium malè ceſſiſſe, quod leone pro iumento vſus fuerit ad feendas ſarcinas, pulſumque in exilium eo nomine, quia ad yrannidem pocendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in memoriā Hieroglyphicum EMOLLITAE FEROCIAE, vbi Bacchus curru trahitur à tygridum pari: cuius animalis effigies indomitam & efferatam ſæuitiam arguit: ſed ad rem. In Antiochi numo videre eſt leonem ferè humi procumbentem & ſuperuolantem noctuam: quo ſignificatur vires cedere ſapientiæ. leo enim roboris habet Hieroglyphicum: noctua vero Mineruæ. Referrem & leones ſubiici magnæ deæ vehiculo fuiſſe ſolitos, eóſque ſolis trahere currum. ſed hæc non ſunt huius claſſis Certè in Fauſtinæ vetere numo, Cybele turrita ſellæ leoninæ inſidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inſcriptione, MATRI MAGNAE. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum elephantos quos habebat ad pompam inſtitutos, conatum aſſuefacere, vt ſeſſorem paterentur: quod & ab aliis tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonii leonibus iam ſatis, ſi tamen admonuero id oſtentum à Cicerone ipſomet præuiſum, epiſt. ad Atticum: Tu Antonii leones pertimeſcas caue: nihil eſt illo homine iucundius, &c.

Annon leone vſus pro iumento.

Bacchi currus tractus à tigribus.

Leones magnæ deæ currum vehentes.

iugum. Nolim prætermiſſum quod notat Pierius 48. Hiero-

Iugum quid. glyph. iugo ſeruitutem ſignificari, & fatigationem. vnde vulgatum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in ſeruitutem trahere, à bobus ſumpta metaphora.

Ambage hac.) ſignis & mutis demonſtrationibus eiuſmodi.

Leo quid. Leones enim iunxit, vt ſignificaret ſe fortiſſimos quoſque ſub iugum miſiſſe. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia

Ambages. multa ſignat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria ſignificatione pro verborum circuitu, & ſententiarum tortarum aliorſum ductu accipi ſolet: at hîc, quantum coniicio, ſchema vel pompam, aut faſtum inſolentem arguit, quo tacitè quid ſibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter ſumi *μετωνυμικῶς* pro verborum circuitu, qualis in criminibus excuſandis aut velandis adhiberi nonnunquam ſolet. Liuius 2. Per ambages tegens ingenii ſui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, ſenes & conſulares fallendæ fidei exquirere. & id quidem tranſlatitiè. propriè verò ambages ſunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque Æquoris ambages dixit. ſic ſæpe apud Cornel. Tacitum Anna.

Appendix.

Patria peſtis acerba ſua.] Tranquil. Nerone: Domitii patris vox inter gratulationes amicorum, negantis quicquam ex ſe de Agrippina niſi deteſtabile, & malo publico natſci potuiſſe. Ouidius,

O mihi perpetuum nata puella malum.

Senec. 1. de Clementia, cap. 18. Quantò non naſci melius fuit, quàm numerari inter publico malo natos!

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

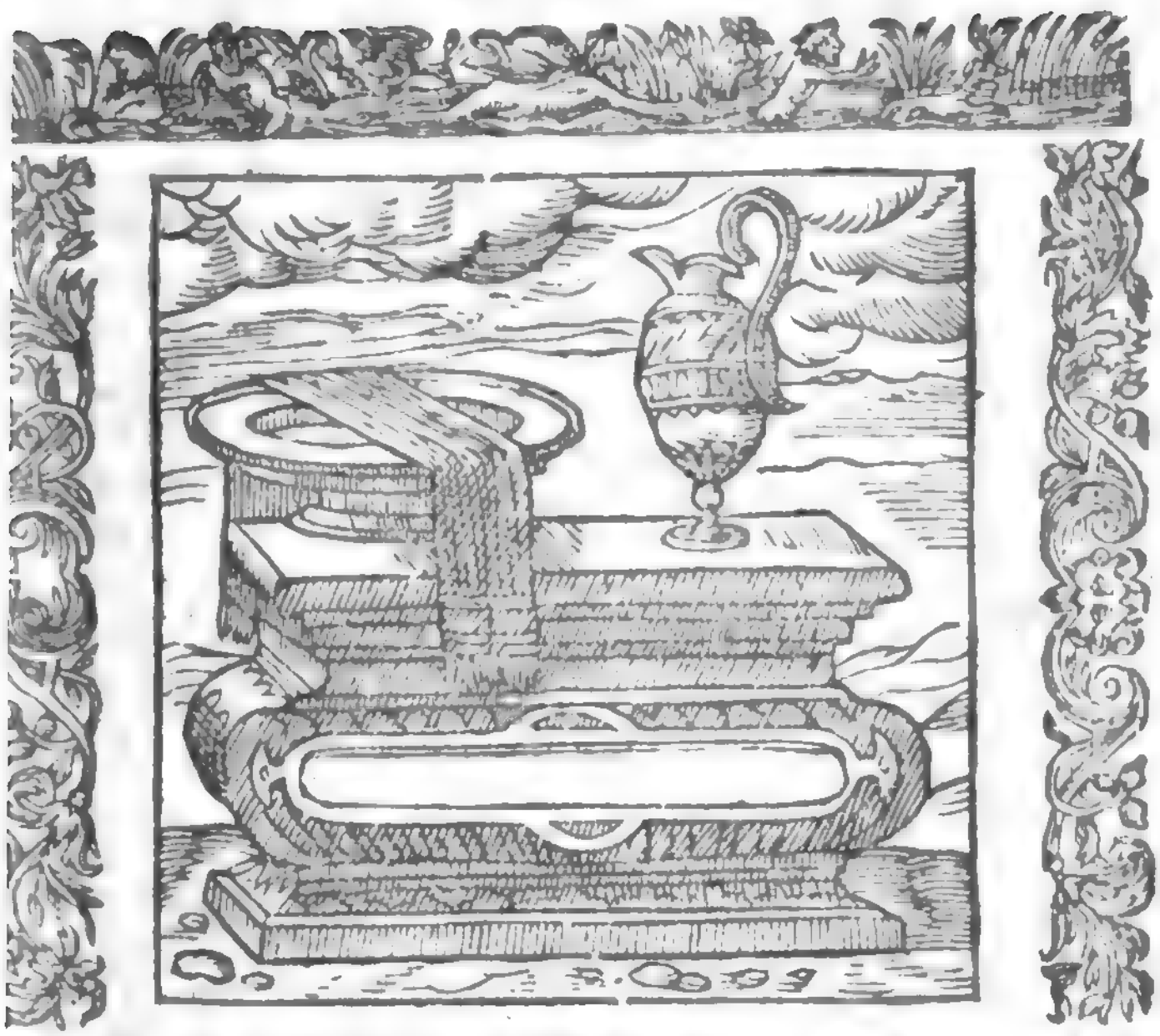

ERIO insignis pietate Ciconia nido,
Innocuos pullos, pignora grata fouet.
Aliáque exspectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

Parentibus quantum debeamus.

OMnibus iis qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omnium magistra natura pertinasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud

Ciconia pietas.

Solin: c. 43. Polyhist quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantùm & ipsæ à pullis suis inuicē aluntur. Quamobrem Ægyptii cum significarent hominem, qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ soleant genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependere, quo ipse fuerint educatæ. Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles, & pabulum suppeditant: idque quo ad resumptis pennis sibi ipsis queant sufficere. Itaque hæ & pietatis, & grati animi symbola gerunt: vt videre est apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auibus esse. Atqui par est eo lubentius, & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum seruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior est nostra conditio, eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi facient. eámque rependent pietatem, quam primùm in parentes exhibuerimus. Nec verò est quòd pluribus has naturæ leges commonstremus, quandoquidem omnes norint post tria illa, quæ ad diuinum cultum spectant præcepta, primum rerum humanarum decretum esse, vt parētes ipsos in honore habeamus: cui & spem certúmque præmium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem, Hesiodus huc alludens, i. γένος seculum impium describit ab effectis hominum sceleratorum, qui probo contumeliáque afficient, eósque senio affectos non sustentabunt. Iupiter, inquit, perdet hoc genus hominum, Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἳ γηρασκοντας ἀπιμήσουσι τοκῆας.

μεμφθήσ' δ' ἄρα τοὶς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσι:
σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες, οὐδὲ μὴν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῦναι
χειροδίκαι.

Sed vbi est illa naturæ vis (ait Cassiodor. variar. epist. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? ferarum catuli sequuntur parentes: à cespite suo virgulta non discrepant: propago vitis propriæ seruit origini, & discrepat homo à suo fusus initio! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam personam possunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipsis laboratur: ipsis diuitiæ conquiruntur: & cùm sibi vnusquisque credat abundare quod possidet, cùm à patribus

huc quæritur, pro altera potiùs ætate peccatur. Proh dolor! in mærebimus eorũ affectum, pro quibus ſubire non recu-mus exitium? Maria ipſa ſæuis tempeſtatibus excitata geni-ris cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat quod opriæ ſoboli relinquat. Aues ipſæ, quarum vita ſemper in is eſt, naturam ſuam extranea ſorde non maculant. Cico-a, redeuntis anni iugiter nunciatrix, eiiciens, triſtitiam hye-is, lætitiam veri temporis introducens, magnum tradit ex-mplum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas ſenio co-tente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei otuerint inueniri, plumis ſuis genitorum membra frigida fouentes, eſcis corpora laſſa reficiunt: donec in priſtinum gorem alis grandæua redierit, pia viciſſitudine iuuenes red-nt quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideóque non merito vita longa ſeruantur, qui pietatis officia non re-quunt. Hactenus. Caſſiod. Hanc naturæ legem, quod ple-mque à ſceleratis quibuſdam naturæ monſtris violare-r, iura ciuilia confirmarunt, vt l. 5. Si quis à liberis, D. de li-ris agnoſcendis: & de alendis liberis à parentib. Cod. vbi ſponſum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECES-TATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM ; T. ea tamen alimenta præſtari debent pro modo faculta-m: & ſi non præſtentur, captis pignoribus & diſtractis co-tur: quis ſatisfdare ſententiæ. Tractauit hoc argumentum ſilius Magnus orationibus *εἰς ἑαυτὸν*. Nonnulla ex Pla-ne 1. Alcibiad. petas licet, Ariſtotel. De animal. hiſtoria, in. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Prouerb. *ἀλπηλαρῖν*.

Aërio nido.] alto, ex ſubiecto adiunctum *μετωνυμικῶς*. vt ad Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

3. Palumbes eadem ratione dicuntur aëriæ.

Inſigni pietate.] Petronius Arbiter Ciconiam pietatis cultri-m appellauit, hinc in numis Adriani ſculpta eſt, cum inſcri-ione, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs ſum-o in ſceptro Ciconiæ geſtabant effigiem, in imo Hippopo-mi, ait Suidas: vt admonerentur, pietatem plurimi eſſe fa-endam: fæuitiam & credulitatem cohibendam atque com-imendam. *Effigies Ciconia in ſceptris.*

Inueſtes.] impuberes, & quibus propter teneram ætatem lla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa do- *Inueſtis.*

Abſtinentia.

EMBLEMA XXXI.

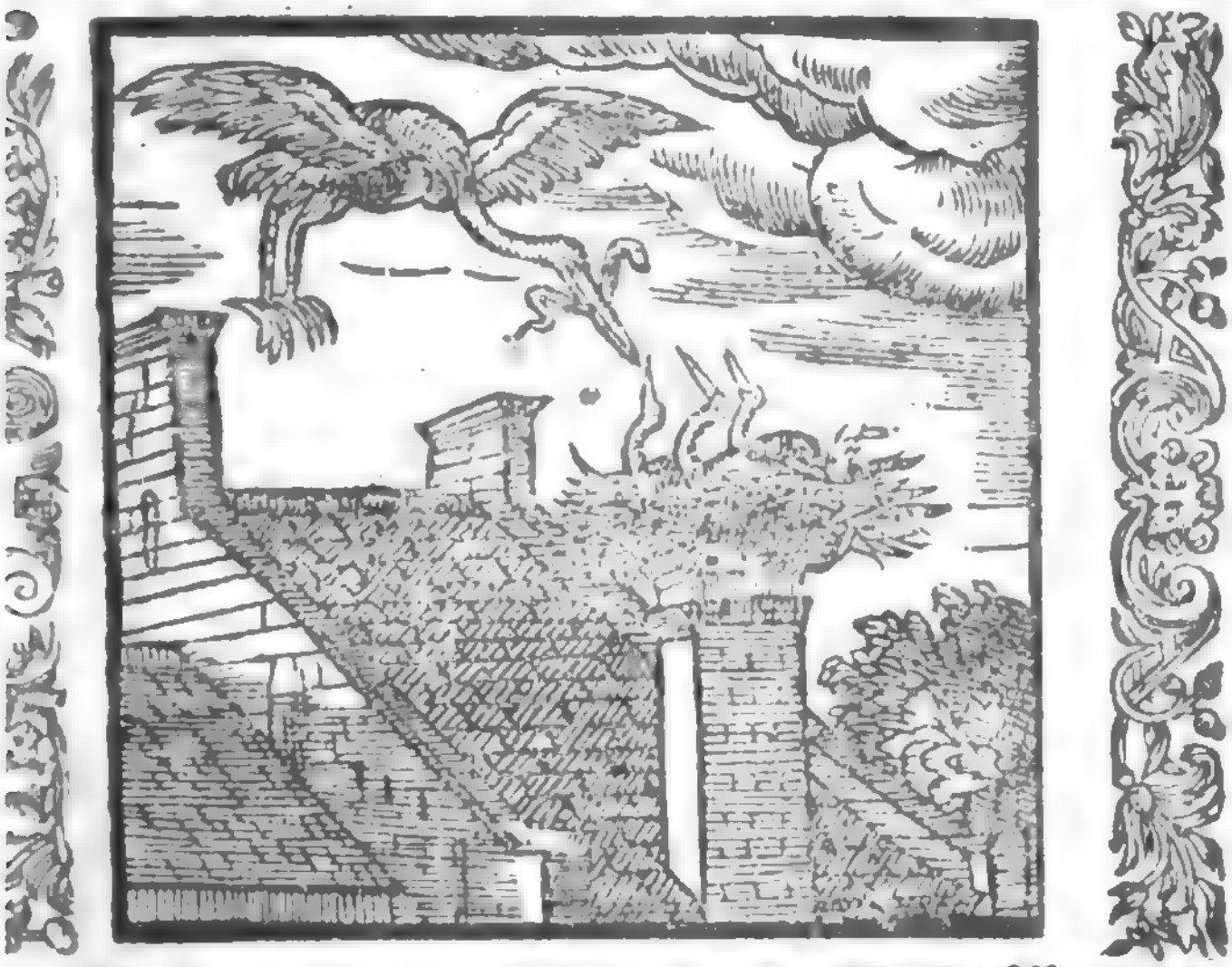

[ARMOREÆ *in tumulis vna ſtat parte columna*
Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
is hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
Defunctum puras atque habuiſſe manus.

BIBLIOTECA PALACIO REAL

HÆc Epigraphe non plena ſatis eſſe, & argumento carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi *Abſtinentia à muneribus capiendis.* Ceterùm cùm nuper forfortuna incidiſſem in Ariſtex Græci ſcriptoris librum, qui ſt De lege diuina, commodè ſeſe locus obtulit huic Emblemati non parum accommodus. Ille ſic: ἐπιρώτησαν ὃ χὴ τοῦτο, ἵν' ὦ χέρσιν ἀπονιζόμενοι τὰς χεῖρας, τὸ ποιεῖν δέοντα.

Ariſtea locus de Iudæorum ritu in manibus abluendis.

διεσάφουν ἦ, ὅτι μαρτύριον ὅτι τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν. πᾶσα γὰρ ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται, καλῶς καὶ ὁσίως μεταφέροντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἁγνείαν πάντα. id est, Interrogarunt (Iudæos intelligit) cuius rei causa manus abluerent vota facturi. significarunt illi id fieri in testimonium & argumentum nullius sceleris perpetrati. Nam quod per manus omnes actiones soleant expediri, ita pulchrè & sanctè ad iustitiam omnia referebant. Apud Ægyptios per ignem & aquam, vt quæ continerẽtur thuribulo & phiala, maculas, labẽsve deterias elutásque optimè didicimus significari. Apud quasdam gentes suffitio erat in vsu, qua qui prosequebantur funus, quia polluti haberentur, aqua sparsi solebant ignem supergredi, vt qui sibi persuaderent purgationem ita fieri. In aqua puritatem hanc intellexit Catullus, cum ait:

Ignis & aqua in thuribulo & phiala.

Aut quilibet qui puriter lauit deites.

Nonnulla sunt apud Cassiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant. ex eo petat qui volet lib. 9. epist. 19. & lib. 11. epist. 8. variarum.

Marmoreæ in tumulis.] Hæ sunt iudicis æquissimi notæ, quibus post mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte: malluuium cum mantili in altera depictum, arguit sepulti hominis in iustitiæ obeundo munere æquitatem & Innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quemque maximè commendant: sic ab iis si abscedant, non iudex, sed impius & inhumanus carnifex habendus, est. Reclamant enim aduersus iniquos iudices & diuinæ & humanæ constitutiones, quia in Reipubl. bene liberalitérque instituta nihil debeat incorruptius obseruari quàm iudicium; quod lingua sæpiùs, quàm nummis peruerti solet. Quamobrem non iniuria Cicero dicebat se non intelligere, cur qui sententiam pecunia corrumpit, pœna dignus sit: qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis est nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipse perpetuò meminisse Deum habere se iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire possit. Adhæc, quantum ad symbola proposita spectat, malluuium & vrceus integritatem iudicis, & à muneribus capiundis abstinentiam repræsentant.

Æqualis & malluuium.

Virtutes iudicis.

Manum siquidem abluendarum gestus olim fuit innocentiæ quædam aperta demonstratio. Cùm enim quis se insontem & immunem à crimine aliquo vellet indicare, sed nec vllum in eo admittendo assensum præbuisse, præsentibus quibusdam

Manus abluere quid olim

buſdam manus abluebat, vt ex ea manuum munditie puritatem animi declararet. Huc quidem ſpectat illud regii Pſaltis, Lauabo inter innocentes manus meas: idémque eſt intellectum à peruerſo noſtri Redemptoris iudice Pilato, cùm acceptа aqua manus abluit, innocentiam profeſſus, criménque in Iudæos reiiciens. Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35.

Vrceus.] Vas terreum aut æneum ad aquam excipiẽdam aut hauriendam. Malluuium, ſiue pollubrum, vas eſt, ſiue lebes ad manus abluendas, quaſi manulauium. *Vrceus.*

Ius dictum.] Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui ius dicit. Ius dicere ipſorum eſt magiſtratuum. Cicero pro Flacco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum. Quippe ius Laodiceæ me dicere, cùm Romæ Plotius dicat. & 10. Anconiano: Qui cùm Prætor vrbanus eſſet, vrbe caruit, ius non dixit. *Ius dicere.*

Sed id paulò diſtinctius eſt explicandum, ne mihi diem dicant iuris ſtudioſi Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicentis. D. de iuriſdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc eſt Prætoris officium eſſe latiſſimum. At non modò Prætorem intelligimus uris dicentis nomine, ſed & Præfectum vrbi, vt D. de off. præf. rb. l. 1. &, De in ius voc. l. 2. Præſidem prouinciæ, l. cùm hi. 9. ed nec mandare, D. de tranſact. & Ædilem curulem, qui certis de cauſis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis ſitatum, vt ius dicentis verbo prætor appellaretur, velut iuri licundo præ aliis conſtitutus, l. 2. §. populo, D. de orig. iur. At le vrbis Prætore id modò intelligimus: alii enim qui creati unt Repub. augeſcente ius non dicebant, ſed tantùm de capitalibus quæſtionibus cognoſcebant, quæ ipſis obuenerant orte, vnde Quæſitores appellati. Ne longior ſim, ita ſtatuo, lium fuiſſe à Prætore iudicem, & à ius dicente: quod planum eſt ex M. Tullio, 2. in Verr. & pro Rabir. Poſt. Itaque diſtinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt ſtipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tamerſi aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporib. Imperatorum (quo antiqua penè omnia obſoleuerũt vnà cum linguæ Romanæ puritate) iudicum nomine quicunque magiſtratus etiam maiores appellari cœperunt. *Prætor & iudex non idẽ.* *Prætoris, & ius dicendi differentia.*

puras habuiſſe manus.] Hi puris manibus viuere dicuntur, qui purè atque integrè vitam tranſigunt: qui neque dolo neque aſtu aliis negotium faceſſunt: qui denique ſunt (vt hîc Alciatus intelligit) ἀδωροδόκητοι, id eſt, à muneribus accipiendis *Puras manus.*

doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehebatur in esse de Tribunus, &c. sequebatur eũ rheda cum lenonibus, comites nequissimi. Nonnulli hic legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatem sectantur, quique censoriam virgulam in scriptis auctorum meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblema confinxisse Alciat. &, leonibus, legisse pro, lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos moueat Plinianus locus quem initio attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.

M. Tullii laus.

Romanum eloquium.) κ^μ τῶι ἐξοχῶι Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipubl. administrandæ à D. Augustin Plinius senior eum sic lib. 7. c. 30. salutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Pestis patria.

patriæ pestis acerba sua.) Allegorica nefarii hominis Reique pub. pernicioſi hostis, descriptio, quàm sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinariis, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cùm Clodium aliquando tetram & immanem belluã, sæpè furiam, sæpius pestem appellat. Sed & Gabinium atque Pisonem, duas imperii Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipub. hostes Aristiona, Nabim, Catilinam. pestes, morbum & vomicã patriæ appellat, id est, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως. sic Virgil. Æneid. 3. Harpyias pestem & iram Deorum: & 12.

-----Turnus se pestis ad ora
Fertque, refertque sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis instituimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim, pestis ἀπὸ τοῦ πεσεῖν: vnde ducta vox antiqua, pessum. pernicies etiam à pernecando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens, ita de amore suo,

Me miserum aspicite: & si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi.

Idem ad Rufum.

Eripuisti heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ heu heu nostræ pestis amicitiæ.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi, & ibidem: Atque

delebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. peſtis, verùm etiam ſtirps ac ſemen malorum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, ſic iſte Reipubl. cauſa belli, cauſa peſtis atque exitii fuit. & Philip. 7. Tetram & peſtiferam belluam ne incluſam & conſtrictam dimittatis cauere. Apuleius 5. Aſini aurei, de ſororibus Pſychæ: Sed iam ait peſtes illæ, teterrimæque furiæ anhelantes vipereum virus, nauigabant. Idem lib. 7. Verùm fortuna meis cruciatibus inſatiabilis aliam denuò mihi peſtē inſtruxit. Eodem ſchemate dixit idem Apuleius 9. Aſini, De muliere quadam: Sed omnia prorſus vt in quandam cœnoſam latrinam in eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens, Vt etiet, ait, criminum ſedes, maledictorum materia, locus quidam expoſitus, in quem ſpurcitiæ ſe omnes ſcenarum colluuionibus deriuarent, &c.

Iunxitque leones.] Præter ea quæ de iunctis leonibus adducta ſunt à nobis ſuperiore commentario, legimus apud Plutarchum hanc pompam non fuiſſe tum primùm ab Antonio vſurpatam, conſtat enim iam olim Annoni duci Carthaginēſium malè ceſſiſſe, quod leone pro iumento vſus fuerit ad ferendas ſarcinas, pulſumque in exilium eo nomine, quia ad tyrannidem pocendere videretur. Quod obiter mihi reuocat in memoriā Hieroglyphicum EMOLLITAE FEROCIAE, vbi Bacchus curru trahitur à tygridum pari: cuius animalis effigies indomitam & efferatam ſæuitiam arguit: ſed ad rem. In Antiochi numo videre eſt leonem ferè humi procumbentem & ſuperuolantem noctuam: quo ſignificatur vires cedere ſapientiæ. leo enim roboris habet Hieroglyphicum: noctua vero Mineruæ. Referrem & leones ſubiici magnæ deæ vehiculo fuiſſe ſolitos, eóſque ſolis trahere currum. ſed hæc non ſunt huius claſſis Certè in Fauſtinæ vetere numo, Cybele turrita ſellæ leoninæ inſidet, quæ orbem intra manum & genu teneat, cum inſcriptione, MATRI MAGNAE. Reperio apud Herodianum in vita Seueri, Iulianum elephantos quos habebat ad pompam inſtitutos, conatum aſſuefacere, vt ſeiſorem paterentur: quod & ab aliis tentatum non rarò accepimus. Sed de Antonii leonibus iam ſatis, ſi tamen admonuero id oſtentum à Cicerone ipſomet præuiſum, epiſt. ad Atticum: Tu Antonii leones pertimeſcas caue: nihil eſt illo homine iucundius, &c.

Annon leone vſus pro iumento.

Bacchi currus tractus à tigribus.

Leones magnæ deæ currum vehētes.

iugum. Nolim prætermiſſum quod notat Pierius 48. Hiero-

Iugum quid. glyph. iugo ſeruitutem ſignificari, & fatigationem. vnde vulgatum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in ſeruitutem trahere, à bobus ſumpta metaphora.

Ambage hac.) ſignis & mutis demonſtrationibus eiuſmodi.

Leo quid. Leones enim iunxit, vt ſignificaret ſe fortiſſimos quoſque ſub iugum miſiſſe. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia

Ambages. multa ſignat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria ſignificatione pro verborum circuitu, & ſententiarum tortarum aliorſum ductu accipi ſolet: at hîc, quantum coniicio, ſchema vel pompam, aut faſtum inſolentem arguit, quo tacitè quid ſibi vellet, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter ſumi *μεταφορικῶς* pro verborum circuitu, qualis in criminibus excuſandis aut velandis adhiberi nonnunquam ſolet. Liuius 2. Per ambages regens ingenii ſui effigiem. & 9. Vix pueris dignas ambages, ſenes & conſulares fallendæ fidei exquirere. & id quidem tranſlatitiè. propriè verò ambages ſunt flexus & mæandri fluminum. Claudianus itaque Æquoris ambages dixit. ſic ſæpe apud Cornel. Tacitum Anna.

Appendix.

Patriæ peſtis acerba ſua.] Tranquil. Nerone: Domitii patris vox inter gratulationes amicorum, negantis quicquam ex ſe de Agrippina niſi deteſtabile, & malo publico naſci potuiſſe. Ouidius,

O mihi perpetuum nata puella malum.

Senec. 1. de Clementia, cap. 18. Quantò non naſci melius fuit, quàm numerari inter publico malo natos!

Gratiam referendam.

EMBLEMA XXX.

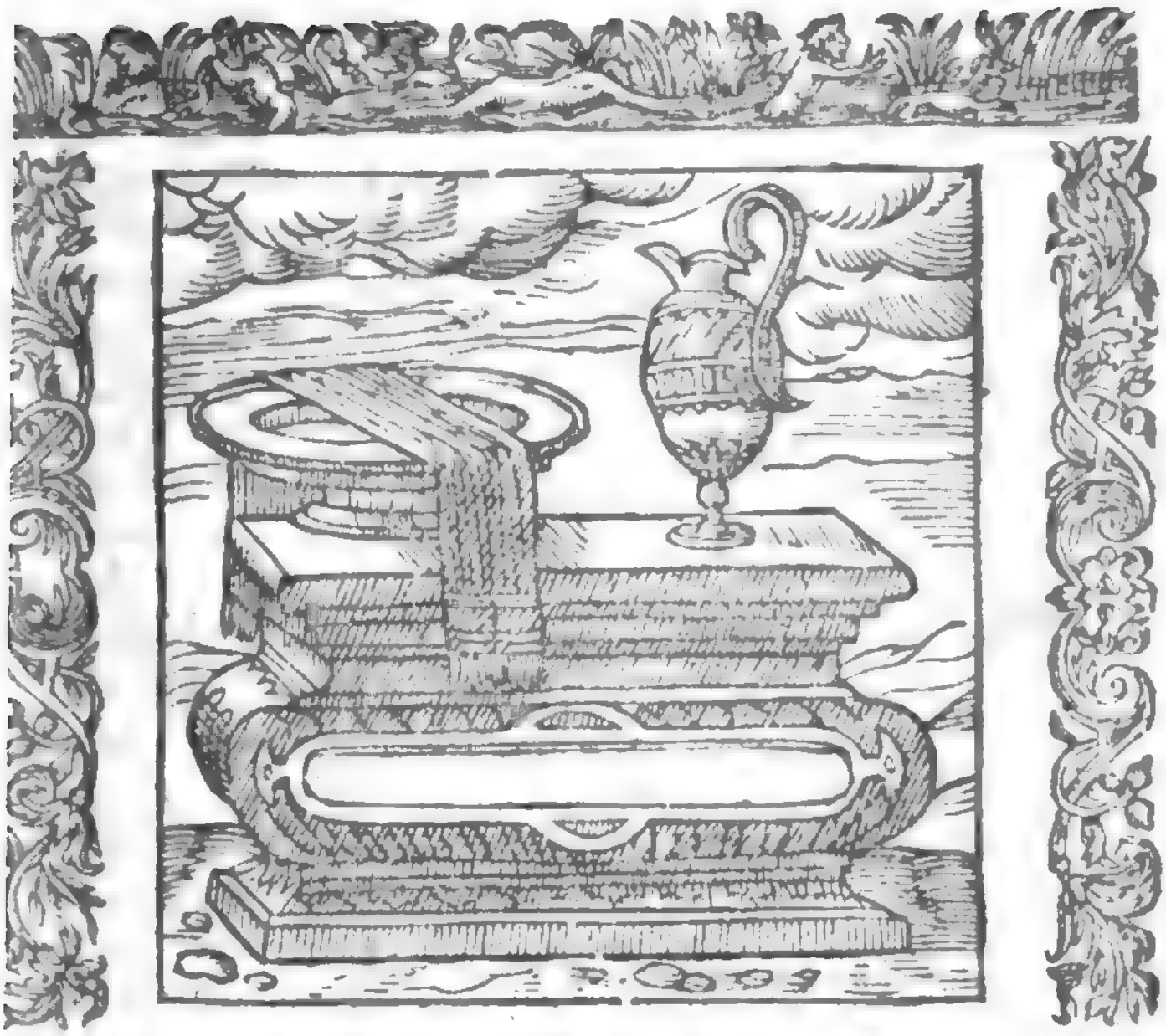

AERIO insignis pietate Ciconia nido,
Innestes pullos, pignora grata fouet.
Aliáque exspectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

Parentibus quantum debeamus.

OMnibus iis qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omnium magistra natura persuasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud

Ciconia pietatis.

Solin: c. 43. Polyhist quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantùm & ipsæ à pullis suis inuicé aluntur. Quamobrem Ægyptii cùm significarent hominem, qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ soleant genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependere, quo ipse fuerint educatæ. Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles, & pabulum suppeditant: ídque quo ad resumptis pennis sibi ipsis queant sufficere. Itaque hæ & pietatis, & grati animi symbola gerunt: vt videre est apud Pierium lib. 17. Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auibus esse. Atqui par est eo lubentius, & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum seruare tutarique, qui nobis auctores vitæ fuerunt: & quo nobilior est nostra conditio, eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi facient. eámque rependent pietatem, quam primùm in parentes exhibuerimus. Nec verò est quòd pluribus has naturæ leges commonstremus, quandoquidem omnes norint post tria illa, quæ ad diuinum cultum spectant præcepta, primum rerum humanarum decretum esse, vt parẽtes ipsos in honore habeamus: cui & spem certúmque præmium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandam hominum tarditatem, Hesiodus huc alludens, i. ἕκτον seculum impium describit ab effectis hominum sceleratorum, qui probo contumeliáque afficient, eósque senio affectos non sustentabunt. Iupiter, inquit, perdet hoc genus hominum, Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἳ γηρασκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

μέμφον δ' οὐδὲ τοὺς χαλεποῖς βάζουτ' ἐπέεσσι:
ἄφρονες, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες, οὐδὲ μὰν οἵγε
γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῦναι
χείρονες.

Sed vbi est illa naturæ vis (ait Cassiodor. variar. epist. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? ferarum catuli sequuntur parentes: à cespite suo virgulta non discrepant: propago vitis propriæ seruit origini, & discrepat homo à suo fusus initio! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam personam possunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipsis laboratur: ipsis diuitiæ conquiruntur: & cùm sibi vnusquisque credat abundare quod possidet, cùm à patribus

huc quæritur, pro altera potiùs ætate peccatur. Proh dolor! u mærebimus eorũ affectum, pro quibus ſubire non recu- nus exitium? Maria ipſa ſæuis tempeſtatibus excitata geni- is cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat quod opriæ ſoboli relinquat. Aues ipſæ, quarum vita ſemper in is eſt, naturam ſuam extranea ſorde non maculant. Cico- i, redeuntis ami iugiter nunciatrix, eiiciens, triſtitiam hye- s, lætitiam verni temporis introducens, magnum tradit ex- iplum pietatis. Nam cùm parentes eorum pennas ſenio co- ente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei tuerint inueniri, plumis ſuis genitorum membra frigida ſcuentes, eſcis corpora laſſa reficiunt: donec in priſtinum gorem alis grandæua redierit, pia viciſſitudine iuuenes red- int quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideóque non imeritò vita longa ſeruantur, qui pietatis officia non re- iquunt. Hactenus. Caſſiod. Hanc naturæ legem, quod ple- mque à ſceleratis quibuſdam naturæ monſtris violare- r, iura ciuilia confirmarunt, vt l. 5. Si quis à liberis, D. de li- ris agnoſcendis: & de alendis liberis à parentib. Cod. vbi ſponſum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECES- ITATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM s T. ea tamen alimenta præſtari debent pro modo faculta- m: & ſi non præſtentur, captis pignoribus & diſtractis co- tur: quis ſatisfdare ſententiæ. Tractauit hoc argumentum aſilius Magnus orationibus εἰς ξαίμερον. Nonnulla ex Pla- ne 1. Alcibiad. petas licet, Ariſtotel. De animal. hiſtoria, lin. 10. cap. 23. & Val. Max. lib. 5. cap. 4. Prouerb. ἀλεπὸς λαρ- ίν.

Aërio nido.] alto, ex ſubiecto adiunctum μετωνυμικῶς. vt pud Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab vlmo.

c 3. Palumbes eadem ratione dicuntur aëriæ.

inſigni pietate.] Petronius Arbiter Ciconiam pietatis cultri- em appellauit. hinc in numis Adriani ſculpta eſt, cum inſcri- tione, PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs ſum- no in ſceptro Ciconiæ geſtabant effigiem, in imo Hippopo- tmi, ait Suidas: vt admonerentur, pietatem plurimi eſſe fa- iendam: fæuitiam & credulitatem cohibendam atque com- rimendam. *Effigies Ciconiæ in ſceptris.*

Inueſtes.] impuberes, & quibus propter teneram ætatem ulla pars corporis pilat, ait Nonius. de hoc verbo multa do- *Inueſtis.*

Abſtinentia.

EMBLEMA XXXI.

MARMOREÆ *in tumulis vna ſtat parte columnæ*
Vrceus, ex alia cernere malluuium eſt.
Is hæc forma monet dictum ſine ſordibus eſſe,
Defunctum puras atque habuiſſe manus.

HÆc Epigraphe non plena ſatis eſſe, & argumento carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi :, *Abſtinentia à muneribus capiundis.* Cetèrùm cùm nuper forfortuna incidiſſem in Ariſteæ Græci ſcriptoris librum, qui t De lege diuina, commodè ſeſe locus obtulit huic Emblemati non parum accommodus. Ille ſic: ἐπερώτησαν ἢ χὴ τοῦτο, ν & χάριν ἀπονιζόμενοι τὰς χεῖρας, τὸ τυπικὸν τοῦτο δ' ἔχοντα.

Ariſteæ locus de Iudæorum ritu in manibus abluendis.

iam manus abluebat, vt ex ea manuum munditie purita-
animi declararet. Huc quidem ſpectat illud regii Pſaltis,
abo inter innocentes manus meas: idémque eſt intelle-
n à peruerſo noſtri Redemptoris iudice Pilato, cùm acce-
aqua manus abluit, innocentiam profeſſus, criménque in
æos reiiciens. Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35.

rceus.] Vas terreum aut æneum ad aquam excipiẽdam aut *Vrceus.*
riendam. Malluuium, ſiue pollubrum, vas eſt, ſiue lebes
manus abluendas, quaſi manulauium.

ius dictum.] Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, qui *Ius dicere.*
dicit. Ius dicere ipſorum eſt magiſtratuum. Cicero pro "
cco: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum. Quippe "
Laodiceæ me dicere, cùm Romæ Plotius dicat. & 10. An- "
iiano: Qui cùm Prætor vrbanus eſſet, vrbe caruit, ius non "
xit. "

ed id paulò diſtinctius eſt explicandum, ne mihi diem di- *Prætoris offi-*
it iuris ſtudioſi Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicen- *cium.*
D. de iuriſdic. omn. iudic. Ius dicentis, hoc eſt Prætoris of-
ium eſſe latiſſimum. At non modò Prætorem intelligimus
is dicentis nomine, ſed & Præfectum vrbi, vt D. de off. præf.
, l. 1. &, De in ius voc. l. 2. Præſidem prouinciæ, l. cùm hi. §.
l nec mandare, D. de tranſact. & Ædilem curulem, qui cer-
de cauſis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis
itatum, vt ius dicentis verbo prætor appellaretur, velut iuri
cundo præ aliis conſtitutus, l. 2. §. populo, D. de orig. iur. At
: vrbis Prætore id modò intelligimus: alii enim qui creati
nt Repub. augeſcente ius non dicebant, ſed tantùm de capi-
libus quæſtionibus cognoſcebant, quæ ipſis obuenerant
rte, vnde Quæſitores appellati. Ne longior ſim, ita ſtatuo, *Prætor & ju-*
ium fuiſſe à Prætore iudicem, & à ius dicente: quod pla- *dex non idē.*
um eſt ex M. Tullio, 2. in Verr. & pro Rabir. Poſt. Itaque di-
inguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt ſtipulatio- *Prætoris, & ius dicendi*
em etiam prætoriam à iudiciali: tametſi aliquando iudicis *differentia.*
e prætoris nomina confundantur. Etenim temporib. Impe-
atorum (quo antiqua penè omnia obſoleuerũt vnà cum lin-
uæ Romanæ puritate) iudicum nomine quicunque magi-
tratus etiam maiores appellari cœperunt.

puras habuiſſe manus.] Hi puris manibus viuere dicuntur, qui *Puræ mannus.*
ure atque integrè vitam tranſigunt: qui neque dolo neque
iſtu aliis negotium faceſſunt: qui denique ſunt (vt hîc Alcia-
us intelligit) ἀδωροδόκητοι, id eſt, à muneribus accipiendis

alieni. Horatius paulò deflexit:

----bene si quis, inquit.

Et viuat puris manibus.) Sic dicuntur in Nouell. 8. καθαραὶ χεῖρες.

puras atque habuisse manus.) Ne quid tamen hîc nota dignum transiliam, verba Iustiniani quæ integra reperiuntur in primo Codicis, titulo de mandatis principum, huc adscribam, digna quidem illa quæ literis aureis passim consignentur: Δεῖ τοίνυν σε καθαρῶς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἁπάσης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων καθαρὰς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδενὸς ἅπτεσθαι κέρδους, μήτε μείζονος, μήτε ἐλάττονος, ἀλλ᾽ ἀρκεῖσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγουμένοις. καὶ διά τε σαυτοῦ διά τε τῶν περὶ σε καθαρὸν αὐτοῖς πανταχόθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον. Oportet igitur te purè suscipientem hoc administrationis munus, procul ab omni largitione, præ aliis omnibus, mundas seruare Deo, nobisque, & legi, manus, nullum lucrum contingere, neque maius, neque minus, neque captiosum quiddam contra subiectos facere negotiando, sed contentum esse solis à fisco tibi ministratis, & tam per te quàm per eos qui circa te sunt, purum eis vndique seruare ius. Suetonius in Tito ait, Pontificatum maximum ideò se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit.

καθαραὶ χεῖρες.

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

CTVS contiguo Marius mihi pariete, necnon
bardus, uoſtri nomina nota fori.
icant bene nummati, ſatagúntque vel vltrò
truere heu noſtris Vndique luminibus.
ſerum! geminæ quem tanquam Phinea raptant
pyæ, vt propriis ſedibus eiciant.
ſtas noſtra, atque animus quæſitor honeſti,
niſi ſint Zetes, his niſi ſint Calais.

ificat ſibi rem eſſe cum quibuſdam rabulis forenſibus,
lis vicinis, ſuas ædes ita altè extruentibus, vt officerent
ibus ſuarum ædium: à quibus ſicque ab illis importu-

ne fatigaretur, vt olim Phineus ab Harpyiis, vt parum abesset quin propriis ædibus expelleretur, nisi succurrisset animi probitas & integritas. Sic enim viri boni sæpenumero ab importunis dominis deturbantur à suis possessionibus sine vlla legum & honesti ratione, nisi æquanimitate, vel potius numinis aliquo præsidio, & quasi ariete vindicentur. Demosthenes in Callicleam: χαλεπώτερον οὐδὲν, ἢ γείτονα πονηρὸν καὶ πλουτοῦντα πυθέσθαι: id est, Nihil molestius esse potest, quàm in vicinum malum & auarum incidere. Quò illud Pindari non malè quadrabit ex Nemeò. ix. Καλεπὰ δὲ ἔρις ἀνδράσιν ὁμιλεῖν κρεσσόνων: Periculosum est contendere cum potentioribus.

pariete.] Proceleusmaticus, dactyli vice.

bene nummati.] Horatius 1. Epist.

At bene nummatum decorat suadela, Venusque.

Cic. 2. in Rullum: non minus bene nummatus, quàm egregiè capillatus. Ammian. Marcellin. lib. 14. Si ad aliquem bene nummatum, tumentémque loculis honestus aduena salutatum introieris.

sataguntque vel vltro, &c.) Arguitur iniustus & violentus diuitum animus, à quibus in primis est timendum, quippe qui neque ius, neque bonum, sed nec æquum colunt. Quà ratione puto dictum à Platone V. legum valde diuites homines non esse bonos. Refert Plutarchus ita quendam dixisse Syllæ glorianti: Quomodo vir bonus esse potes, qui tam magnas opes possideas, cùm nihil à patre acceperis?

In diuites.

Obstruere luminibus quid.

Obstruere nostris luminibus.) Obstruere luminibus vicini, ἐμποδίζειν τῇ ἀπόψει, est structuram aliquam iuxtà eius ædificiũ facere, quæ lumen eidem eripiat. Obstruere enim luminibus, verbum antiquum iuris. Vnde Cicero pro domo sua: Cùm ille negaret (inquit) primò se luminibus eius obstructurum minabatur: Idem in Bruto: Vt horum concisis sententiis (de Philisto & Thucydide loquitur) interdum etiam non satis apertis, cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suæ: quod idem Lysiæ Demosthenes: sic Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata altius oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphoram nemo non videt, pro eo quod dixisset sine tropo, impedimento fuit ne orationis Catonianæ lumina viderentur. Rectè Thucydides: πρὸς τοὺς ἀσυγκίτους πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλάσσους καθίστασι. Ex vicinis ma-

Vicinorum commoditas vel incommoditas.

ı bonúmue proficiſcitur. Harpyiarum verò fabulam Plu-
:h.lib.De vſura vitanda,torquet in debitores, qui grauan-
ære alieno : tolerant enim ac ſuſtinent tanquam Phineus
rpyias illas pennatas paſcentes,&c. ὡς ὁ Φινεὺς ἁρπυίας πτερω-
τὰς ἔχων βοσκοντες. Referam Alciati verba ex Commẽta- *Harpiæ.*
ad tit. De verb. ſignific. l. 139. Finge, inquit: Concedit lex
enti lautè ædificare, vt vicinum ad proximæ rei venditio-
ı cogere poſſit. an eum quoque adiuuabit, qui lautũ ædi-
ım perfecit, ſed addere illi aliquid deſiderat, puta hortum
ɔliare, vel impluuium? qua in re cùm ego impeterer nega-
n adiuuari. Cùm enim ornatus vrbis ratione ita conſtitu-
ı eſſet, & qui ciues ad expolienda ædificia incitarentur, in
qui iam perfeciſſet, hæc ratio locum non habebat Paulo
t ita: Verùm cùm non tam iuri meo quàm iudicibus diſ-
rem, tranſegi, vt veriſſimum ſit illud Heſiodi, μὴ σ' ὤν
ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. quod, vt ait Columella,
ı ſolùm de boue dicitur, ſed etiam de omnibus patribus rei
iliaris; adeò refert non habere malum vicinum.

mine quam tanquam Phinea raptant Harpyiæ] Heſiodum ſe- *Harpyiæ*
ıs, duas tantùm Harpyias ſtatuit. Virgil. trium meminit, *quot, & vn-*
rum nomina Aëllo, Ocypete, & Celæno Finguntur volu- *de dictæ.*
monſtroſæ, facie virginea, vnguibus vultures referentes,
τῷ ἁρπάζειν, à diripiendo dictæ. vnde Suidas ait, ἁρπακτὰς
δαίμονας ἤτοι) Sic autem habet fabula. Phineum vxorem *Phineus.*
iſſe Cleopatram, Boreæ & Orithyiæ filiam tradunt: cùm-
alteram nomine Idæam Dardani filiam ſuperinduxiſſet,
nefario ſuaſu filios ex Cleopatra ſuſceptos exæcauit:
de cauſa dicitur & ipſe à Diis excæcatus, in eúmque miſ-
ſarpiæ, quæ cibos & menſam eius diriperent, & turpiſſimè
arent. Quòd verò Zetes & Calais cum Argonautis Col- *Zetes & Ca-*
s proficiſcentes à rege Phineo ſuſcepti fuiſſent honorifi- *lais.*
t eum hac intolerabili moleſtia liberarent, Harpyias ma-
dexteritate pepulerunt, & in Plotas vſque inſulas perſe-
ſunt. Cætera ex 3. Æneid. Virgilianæ, 6. & 7. Metamorph.
d. petes. Vide etiam Valer. Flaccum 4. Argonautic. Sed
ıniam nobis propoſuimus fabulis ipſis allegoricas enarra-
ıes adiicere, videbitur à re alienum, ſi explanemus quid
rpyiarum nomine intelligatur. Sanè vt vis nominis indi- *Harpyia*
Harpyia rapacitatem notat: vnde Harpax, & harpagare *quid.*
ɔum apud Plautum. [Heſiodum eſt, Δῶς ἀγαθὴ, ἁρπαξὴ
ἦ, ὁ' χάδρεια δοτῆρα.] ait, ideò virgines fingi, quòd rapina

omnis ſterileſcat, nulliúſque ſit frugis: volucres propter celeritatem qua feruntur qui rapiunt: plumis opertæ, quod latitet quicquid ab iis æruſcatum eſt. Tres verò, quoniam primò aliena expetuntur, cui ſuccedit inuaſio, & poſtremò abſconduntur. Hinc enim nomina è re facta, Aëllo, tanquam ἐλὼν ἄλλο, tollens alienum: Ocypete, citius auferens: Celænum verò nigrum. Sunt qui per tres Harpyias, auaritiam, inuidiam & ſuperbiam intelligi velint. Opinor autem hîc Alciatum de induſtria duarum tantùm meminiſſe, vt ad rem ſuam, id eſt, duos vicinos accommodaret. Ille quidem 1. Præterminiſſorum ait, Harpyias ira tonantis aduerſus Phineum impulſas à Poëta fingi, quòd quæcunque maxima oriantur mala, iræ diuinæ ſoleant aſcribi: & Theophraſtus haſce tempeſtates, ſterilitates, & alia generis eiuſdem, quæ non vitio terræ, ſed cælitùs proueniunt, ἀπὸ τῶ δαίμων' & αἰτίαν appellat, id eſt, cauſam Deorum numine vrgentem. Si plura de Harpyiis requiras, conſule Syntagma 6. Hiſtoriæ Deorum Gyraldi.

Cur volucres Harpyiæ.
Cur plumis præditæ.
Cur tres.
Ælio.
Ocypete.
Celæne.

Integritas noſtra, &c.) Accommodat fabulam. Propriis ædibus cedere cogar, & his expellar, niſi mentis integritate & honeſtate vindicer, méque tuter. vt olim Phineus, Zete & Calai adoleſcentibus fortiſſimis. Vitæ innocentis conſcientia (vt hoc vel obiter adiiciam) eſt inſtar muri ahenei, qua nimirum quis ſuſtentatus, non eget Mauri iaculis, nec arcu ad retundendas inſidias iniquorum & violentorum hominum. Itaque rogatus Bias quæ vita metu careret? innocens, inquit, & eius qui ſit ſibi bene conſcius: nam omnes animum innocentem amant & charum habent, vt eſt apud Pindar. adeò vt innocentem damnare pro grauiſſimo crimine ſit iam olim habitum: ergò malè ceſſit Archię quòd Archilochum interfeciſſet: Cæcilio Metello de Dalmatis citra cauſam triumphanti: Attalo regi Aſiæ, quòd inſontes amicos occidiſſet. Sed hæc ſatis: longius enim oratio euagatur.

His miſſisne Zetes, &c.] Pindarus Pythionic. 4.

θυμῷ γελανεῖ θάσσον ἐν----
τιεν βασιλῆα ἀνέμων
Ζῆτεν Καλαΐν τε πατὴρ βορέας
ἄνδρας πτεροῖσι νῶτα τε----
φοινίκεαις ἄμφω πορφυρέοις. id eſt.

Ridenti animo velociter ornabat, rex ventorum Zeten Calaímque pater Boreas viros, qui alis in tergo mouebètur ambo purpureis. Boream autem ventum eſſe Septentrionalem

emo neſcit, cuius filii dicuntur Zetes & Calaïs, fictis inge- *Zetes & Calais, ad quid relata nomina.*
iosè vocabulis. Ex nominum etymo non eſt dubium quin ongè multa peti poſſint, quæ quaſi nos manu ducant ad co- nitionem rerum vberiorem, & quidem magis apertam. Cer- è mihi placet ſcholiaſtis Pindari acumen, qui eo loco ζήτων ὁς ζαήτων, nempè ἄγαν ἄων, quòd nimium flat, interpretatur: Καλαΐν verò, vt qui καλῶς ἄων, quia leniter flat. At ad ratio- iem phyſicam non vſurpat Alciatus, ſed ad mores conuertit, uò faciliùs ingenioſis hominibus ſuum id carmen oſtenteret.

Integritas noſtra, atque animus quæſitor honeſti.

Nam Καλαΐς fortaſſe ἀπὸ τῆς καλῆς, quo animi deſignatur in- egritas: animus autem quæſitor honeſti, eſt ille Ζήτης à ζητεῖν nomen habens, quod quærere ſignificat. Idem video oſſe obſeruari facilè in Homericis nominibus permultis, & is perſonis quæ à Platone inducuntur: quæ nomina inter- lum totius diſputationis argumentum implicant.

Signa fortium.

EMBLEMA XXXIII.

QVÆ te causa mouet, volucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo, quantum inter aues ego robore præsto,
Tantum semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ,
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

Aquila pro stemmate Imperatoris.

HOc ex Epigrammatôn Græcorum libro 3. sumptum, pulchrè est æmulatus: quo sub nomine Aristomenis Imperatorem Carolum V. celebrat, alluditque apertè ad aquilam, quam in scuto habuit, & imperiali stêmate, quæ fortitudinis

notam præ se ferat. Ea enim vt dignitate cæteris auibus antecellit, ita ille Princeps alios & fortitudine & splendore nominis longè antecedit. Epigramma est Antipatri, quod huc adscribere non piget:

Ὄρνι Διὸς κρονίδαο διάκτορε, πῦ χάριν ἔσας
Γοργὸς ὣς ἐρ μεγάλω τύμβον Ἀριστομένους:
ἀγγέλλω μερόπεσσιν, ὅθ' ὕψεκεν ὅσσον ἀρίστ
οἰωνῶν γενόμαν, τόσσον ὅδ' ἡμιθέων.
δειλαί τοι δειλοῖσιν ἐφεδρήσουσι πέλειαι,
ἄμμες δ' ἀγρέσσις ἀνδράσι τερπόμεθα. hoc est:

Nuncia fare Iouis prapéſque volatibus ales,
Cur magni ad tumulum ſidis Ariſtomenis?
Hæc homines moneo, volucrum quantum optima vinco,
Tantum hic heroas optimus inter erat.
Stiparint pauidæ timidorum buſta columbæ,
Aſt ego delector fortibus vſque viris.

Antipatri exstat Epigramma certè nobile in Platonis, diuini hominis, tumulum, cuius animam ad sepulchrum è cœlo allapsam in speciem aquilæ dicit:

αἶετε, πῇ ποτε βέβηκας ὣς ἐρ πάρον, ἢ πνοιὰς, εἰπὲ
ἀστερόεντα θεῶν οἶκον ἀποσκοπίας,
ψυχῆς εἰμὶ Πλάτων Θ', ἀποπταμένης ἐς Ὄλυμπον,
εἰκών· σῶμα δ' ἰῇ γηγενὲς Ἀττὶς ἔχει.

Cur aquila ad tumulum hunc volitas dic: nunquid ab aſtris
Hic habitare Deum fortè aliquem intuita es?
Imo anima extincti ſum diua Platonis, Olympum
Quæ colo, ſed corpus terrigenum Attica habet.

volucris Saturniæ.) quasi dixeris Iouiana: nam & Iupiter dicitur Saturnius. Virgil. in 4. *Iupiter Saturnius.*

Nec *Saturnius hæc oculis pater accipit æquis.*

Sic apud Homerum multis in locis κρονίδης.

magni Ariſtomenis.) ἀριστομένης, optimæ mentis hominem sonat, ait Pindari Scholiastes, & Pausan. in Messenic. eum Græcorum omnium optimum Apollinis oraculo iudicatum refert: quod & alicubi confirmat D. Hieronymus. Vir fuit admirandæ planéque stupendæ dexteritatis, qui de Lacedæmoniis victorias nobiles retulerit, à quibus bis atque iterum captus, mirabiliter euaserit, sed tandē ab eisdem occisus, execto eius corpore (videndi causa) cor hirsutum est repertum. Plin. lib. 11. cap. 37. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. meminit Dion Chrysostom. oratione 35. initio ferè. *Ariſtomenes.*

Semidei. *quantum inter nos.*) Collatio parium.

Semideos inter.) Semidei sunt Heroës illustres, & nobiles viri, qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quàm proximè accesserunt, ab imperita plebecula, & Poëtis ipsis (qui vulgarem opinionem velis remisque consectati sunt) in numerum Deorum relati creduntur. Hesiodus:

Ζεὺς Κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον
ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
ἡμίθεοι.---Ouid. 1. Metamorph.
Sunt mihi semidei syluestria numina Fauni.

& Statius in 2. Reges semideos appellat. Lucianus in mortuorum dialogis sub Trophonii persona, ἥρως, inquit, ὄφις μήτ' ἄνθρωπός ἐστι μήτε θεὸς, ἀλλὰ καὶ σωματοφόρον ἐστί. Mitto quæ Plutarch. de oraculorum defectu disputat, quæque D. August. 10. de ciuit. Dei cap. 21. aliique certè multi retulerunt de heroibus.

Columbæ pro trepidatione. *Insideant timidæ, &c.*) Columbam pro trepidatione, & timiditatis symbolo ponere vulgatissimum fuit antiquis. nam & nomen illi apud Græcos πτήρων hocidem significat: deducitur enim à πτεῖν, quod est trepidare. Homerus enim sic,

αἰὲν ἐπὶ βάτλῳ πτήρωσι πλείασιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι. hoc est,
Hæ pauidæ gressu similes abiere columbis: Ouid. 1. artis,
Vt fugiunt aquilas timidissima turba columbæ.

Pierius Hieroglyph. lib. 22. id scitè perspicuéque declarat.

Bustum. *busta.*) sepulchra, Iuuenal. Satyr 3.

----portandum ad busta cadauer.

Ouidius fastorum 5.

Compositique nepos busta piabat aui. Et Virgilius:

----semiustaque seruant Busta.

Cicero in Pisonem: Quorum ego furori nisi cessissem, in » Catilinæ busto, vobis ducibus, mactatus essem. Mortuorum » cadauera olim cremabant, & cineres, quæ religiosè asseruabant, busta dicebantur, quasi combusta. Cicero tamen 3. De legib. bustum pro monumento accipit, vt & Suetonius pro sepulchro.

Aquila, insigne Romanorum. *Nos aquilæ.*) Aquilam Romanorum (rerum dominorum) insigne fuisse quamplurimi auctores referunt. Neque verò id sine causa factũ coniicio. nam vetusti quique aquilam auium principem vocitabant: vt Horatius proinde dixerit ei Iouem permisisse regnum in aues vagas. Obseruabant enim eius auis

Aquilæ præstantia. præstantiam virium, eam politam, concinnam, intrepidam,

strenuam, liberalem: quæ adiuncta perpetuò sortem debent Principem comitari. Sed & aquilino naso homines regios appellarunt, testibus Platone & Plutarcho: ita vt Persæ ad regnum nemini aditum liberum concederent, nisi qui ea nota insignitus esset: atque Cyrus ille, quem aquilino naso fuisse memorabant: Pyrrhus etiam Epirotarum Imperatorũ, Aquilæ cognomen sibi datum à suis lubens admisit. Cùm enim milites eum Aquilam appellassent: τί γὰρ (inquit) ὐ μέλλω τοῖς ὑμετέροις ὅπλοις, ὥσπερ ὠκυπτέροις, αἴρεσθαι; Quid verò, non debeo vestris armis tanquam alis pernicibus in altum tolli? Imò verò apud Thebanos Aquilæ vt sacræ aues colebantur, vt apud Aegyptios Crocodili, Ibes, Cynocephali. Non ausim equidem transilire, Aquilam olim rerũ successum prosperarum portendisse. sic enim Iupiter omen optimum cepit, cùm sibi aduersus Titanas proficiscenti apparuit Aquila. Certè Aquilam alii referunt Gordii, pauperis alioqui viri, in curru per totum diem sessitasse: vnde regnum Phrygiæ filio Midæ præmonstratum volunt. Cùm Hiero admodum adolescens esset, & mediocrium homo fortunarum, primo bello quod vnquam iniisset, Aquila sedit eius clypeo, quod præsagium regni fuisse creditur. Tarquinio Romam migranti Aquila pileum è capite abstulit: vnde Tanaquil vxor vaticiniorũ peritа regnum illi portendi coniecit. C. Marius puer Aquilæ nidum cum septem pullis in agro reperit: cuius ominis ratio fuit septem Consulatibus ostensa. Celebratur & Octauii Cæsaris principatus primùm Aquilæ ostento notatus. Cùm enim aliquando in via Campana prandaret, Aquila ex improuiso panem ei de manibus eripuit, & leniter deinde reddidit. Nec prætermittendum quod legitur de Alexandro Macedone, quo recens nato, Aquilæ duæ in culmine domus per totum diem sedisse dicuntur: quod omen tum primùm captum fuit duplicis Imperii, nempè Asiatici & Europæi. Sed hæc dum colligo, ferè non sentio mihi ad reliqua pergendum.

Aquilino naso homines.

Pyrrhus, Aquila dictus.

Aquilæ sacræ aues quibus.

Aquilæ omen.

Ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

DIALOGISMVS XXXIIII.

Et toleranda homini tristis fortuna ferendo est,
Et nimium fœlix sæpè timenda fuit.
Sustine (Epictetus dicebat) & abstine. oportet
Multa pati, illicitis absque tenere manus.
Sic ducis imperium vinctus fert poplite taurus
In dextro: sic se continet à grauidis.

Philosophia Epicteti duobus comprehensa verbis.

Dvobus his verbis, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Philosopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehendi potest. Primò siquidem ad patientiam adhortabatur, qua quisque disceret tum aduersos fortunæ casus, tum etiam laborem æquo animo perferendum: altero, esse ab omni luxu, potissimúmque venereo præcipiebat abstinendum. Quæ duo præcepta duobus hisce verbis comprehensa, sic Horatius vi-

detur illustrasse:

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudauit & alsit,
Abstinuit Venere *&* Baccho,

In tolerantia constans hominis animus agnoscitur, quando scilicet malis non cedit: sed contrà audentior exsurgit. Vnica siquidem constãtia hominem ab hominũ communi fece differentem maximè, & longè nobiliorem facit: quãdoquidem, vt doctè cecinit Prudentius, omnibus aliis virtutibus, & societatem & auxilium suum fortis patientia misceat, virtúsque omnis vidua sit, *quam non patientia firmet.* At quantum conducat abstinentia quantásque habeat vires, pleni sunt auctorum libri, plena antiquorum monumenta. tam enim latè patet, vt per omnia omnium virtutum domicilia ferè locum sibi suo iure vendicet. Hinc apud Lactantium triplex statuitur virtutis gradus: primus est à malis operibus abstinere: alter, à verbis malis: tertius, à rerum malarũ cogitatione. Sed vt paucis, quemadmodũ Patientia & Abstinentia duæ virtutes sunt præ ceteris vtiles, sic iis opposita duo vitia, Intolerantia nempe & Innocentia, multò omnium grauissimæ & exitiosæ maximè dicebantur, Epicteto (teste Gellio lib. 17 cap. 19. nēpè cùm aut iniurias, quæ sunt ferendæ, non toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus voluptatibúsque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eáque sibi imperando atque obseruando curet, is erit plerunque impeccabilis, vitámque viuet tranquillissimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Hactenus Gellius. Alciatus, vti hoc ob oculos ponatur, συμβολικὸν adiecit, nēpè taurum roboris excelsi patientissimũ & abstinentissimum animal. Ægyptii enim sacerdotes cùm fortem & temperantem significare vellent, taurum valetudinis integræ pingebant, ait Orus: onerum enim & laborum omnium patientissimus est, ærumnas nullas detrectat, instátque operi heli quantum libet. sed & abstinens est; quippe qui post vaccæ conceptum, cum illa non coëat, vt idem Orus lib. 2. literarum Hieroglyph. & Plin. lib. 8. cap. 45. Vide Pierium Varian. lib. 3. Hieroglyphicôn. De aduersis æquo perferendis animo, quædam Lactantius 6. cap. 18. & Plutarchus Consolatione ad Apollonium. De abstinentia verò exempla longè multa sunt apud Val. Max. lib. 4. cap. 3.

Patientia. *Abstinentia.* *Tauri symbolum.*

Et toleranda homini, &c.) Huic respõdet verbum ἀνέχου. Ad-

hortatio eſt ad patientiam: cui ſimile Virgil. illud:

Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Et nimium felix, &c.) Publii mimus eſt is:

Fortuna cum blanditur, captatum venit.

tum enim maximè timenda eſt, cum valde proſpera putantur. ergò idem Publius verè:

Fortuna vitrea eſt, quæ cum ſplendet, frangitur.

Horatianum hoc etiam vulgò tritum: *Sæpius ventis agitatur ingẽs Pinus.* quo videtur reſpexiſſe ad illa Herodoti, in Polymnia: ὁρᾷς ὡς τὰ ὑψηφέροντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδένα κνίζει. ὁρᾷς δὲ ὡς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ὑποσκήπτει βέλεα, φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν.

Et nimium felix ſæpe timenda fuit.) Alexidis hoc laudatur:

κἂν δ' τυχῇ τις, ὡς ἔοικα, προσδοκᾶν
αἰεί πρέπει, καὶ μὴ πιστεύειν τύχῃ.

Fortuna quamuis ſit tibi proſperrima,
Semper aliquid timeto, diffidens ei.

Epictetus.) Stoicus fuit natus Hierapoli Phrygiæ, cuius quidem morum & vitæ tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum millibus penderetur. Circũfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis refertiſſimum, quod eius auditori Arriano tribuitur: continet libellus ille quaſdã diſputationes admodum vtiles & ſuccinctas ad perturbationes animi cohibendas.

Epictetus.

illicitis abſque tenere manus.) id eſt tenere manus abs illicitis: nam abſque hîc non eſt vna dictio, ſed duæ, conflatæ ex præpoſitione abs, & copulatiua, que, ne quis fallatur. Suadet itaque continendas eſſe manus ab illicitis. notum hoc,

Eſt virtus, placitis abſtinuiſſe bonis.

cui non malè conuenit Ciceronis illud Offic. 1. Bene Pericles, cùm haberet collegam in prætura Sophoclem poëtam, hique de communi officio conuenirent, & caſu formoſus puer præteriret; dixiſſétque Sophocles: O puerum pulcrum, Pericles: at enim Prætorem, Sophocles, decet non ſolùm manus, ſed etiam oculos abſtinentes habere.

Continentiæ geſtus.

Anacharſis Scytha eo geſtu repertus eſt apud Solonem dormiens, vt altera manu pudenda, altera os obſignaret, continentiæ & ſilentij ſigna exprimens. Duo enim ſunt in homine membra, quæ niſi admodum difficulter edomari poſſunt, lingua nempe & genitalia. Itaque quod Anacharſis toto æta-

suæ tempore bellum voluptatibus indixerit, statuis eius
riptũ fuisse legimus, γλώσσης κ̀ γαςρὸς, κ̀ αἰδοίων κρατ-
. Quare cum Sacerdotes Ægyptii frenum libidinibus im-
endum esse suaderent, viri genitale manu cohibitum &
essum pingebant. Referrem quæ de Alexandri Macedo-
continentia ab historicis memorantur, qui nuptam mu-
em attingere, neque Darii filias captiuas videre sustinuit.
hæc sunt in ore omnium.

ducis imperium, &c.) Ægyptii cùm indicarent hominem
estum, & qui facile posset à malè factis auerti, taurũ ge-
extro ligatum pingebant. Si enim dextro genu constrin- *Tauri symbolo quid significetur.*
r, mansuetum se præbet, & vincula consequentem. Pie-
eodem lib. 5.

lite,) poples, genu est curuatura, pars genu opposita. Lu-
s: *----nisi poplite lapso*
Vltima curuati procederet vngula tauri.

se continet à grauidis.) Huc pertinet egregium Aristotelis
um ἀπμαγελεῖ de tauro dictum, qui seorsum à vaccarum
ortio & grege pascitur, id est, abarmentatur. Quæ lau- ἀπμαγελεῖ.
hic continentia, fuit in Druso, qui se vxori seruauit in-
m, quandiu versatus est in expeditione Germanica. Et
nius Niger ignarus rei venereæ fuisse dicitur, nisi quan-
beris procreandis impenderetur. Claudianus 2. de lau-
Stiliconis, quo loci laudat pudicitiam Theodosii:
c fuit vt primos in coniuge disceret ignes
irique virum non luxuriante iuuenta,
cum lege thori casto cum fœdere vellet.

Appendix.

.) grauiter ad hunc sensum Horat. 2. Carm. 3.
am memento rebus in arduis
are mentem, non secus in bonis,
Ab insolenti temperatam
Lætitia----Exemplo est Socrates, qui ea fuit æquani-
, vt abeuntem domo, & redeuntem eodem semper
uisse diceret Xantippe, morosa vxor. Stoici ergo πρὸς
θυμίαν inducebant suis disputationibus, τὴν ἀναλγη-
τὴν ἀπάθειαν, & huc spectant Senecæ consolationes,
omnes epistolæ, quibus tolerantia, & sobrietas, eru-
uleis instillantur. Vtriusque verbi iam expressit idem
us 4. Carm. 11.
Vindex auaræ fraudis, & abstinens.

Ducentis ad se cuncta pecunia,
Consulque non vltus anni,
Sed quoties bonus atque rectus
Iudex honestum praetulit vtili, &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu----

Atverbum, ἀνέχω, sic,

Non possidentem multa vocaueris
Recte beatum: rectiùs occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter vti,
Durámque callet pauperiem pati,
Peiusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

Atillud, ἀπέχω, sic

----& per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Nisi id primum conferre mauis cum illo 3. Carm. 5.

Iustum & tenacem propositi virum,
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida---

Sic se continet à grauidis.) Obuius sese locus offert D. Hie-
» ronymi aduersus Iouinian. Inconcessum maritis post conce-
» ptum fœtum mulierib. iungi, tum quod venter tumidus non
» subigatur sine periculo: tum quod non suscipiendæ prolis
» caussa coëatur.

In adulari

In adulari nescientem.

EMBLEMA XXXV.

CIRE cupis dominos toties cur Thessalis ora
Mutet, & vt varios quærat habere duces?
escit adulari, cuiquámue obtrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
d veluti ingenuus sonipes, dorso excutit omnem,
Qui moderari ipsum nesciat Hippocomon.
ec sæuire tamen domino fas: vltio sola est,
Dura ferum vt iubeat ferre lupata magis.

X Vlpiano Demosthenis interprete, historiam primi huius distichi petitam suspicor. Verba eius non piget adscri- re: Αλεύας ἀπὸ γενός τις τῶ ἡρακλέυς Θετταλὸς, ὃ τυράννησε *Locus è Demosthenis interprete.*

θετταλῶν· εἶτα καὶ οἱ τότε παῖδες. μὴ φέροντες οὖν τὴν τυραννίδα οἱ θετταλοί, καὶ ἀπορούντες τί δεῖ ποιεῖν, μετεπέμψαντο εἰς συμμαχίαν τὸν Φίλιππον· εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐξέβαλε τοὺς Ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος. καὶ ὥσπερ τότε χάριν αὐτῷ ὁμολογοῦντες οἱ θετταλοί, δεδώκασιν αὐτῷ τὰ μισθὰ Παγασαί καὶ τὰ τέλη τὰ ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς· ἄπιστοι θετταλοὶ ἐνομίσθησαν, ἢ διὰ τὸν Ἰάσονα θετταλὸν ὄντα, ἄπιστον ὀφθῆναι περὶ τὴν Μήδειαν, ἢ ὅτι ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ Ἀθηναίων πρὸς Λακεδαιμονίους μετεστήξαντο, ὡς φησιν ὁ θουκυδίδης. id est, Aleuas, quidem ex Herculis familia Theſſalus, tyrannide in Theſſalia potitus eſt: deinde huius etiã liberi. Quam cùm Theſſali nec ferre poſſent, & quò ſe verterent, non haberent, Philippi opem petierunt. Is cùm veniſſet, Aleuadas tyrannos expulit. Cuius beneficii nomine gratũ ſuum animũ declaraturi, vſum fructum Pagaſarum, portoriorum item ac mercatuum vectigalia illi cõceſſerunt. Perfidi autẽ exiſtimati ſunt, vel propter Theſſalum Iaſonem, quem Medeæ fregiſſe fidem conſtat, vel quia bello Peloponneſiaco, cùm vtraque acies iam ſtaret in procinctu, ab Athenienſibus ad Lacedæmonios deſecerunt, vt ait Thucydides. Hactenus Vlpian. Innaſcitur autem plerúnque popularis rebellio, vel ob iniquã magiſtratus adminiſtrationem, vel intolerabilem Principum tyrannidem. Accidit enim aliquando principi rerum gerendarum imperito, quod equiſoni, qui dum equum alioqui violentum moderari neſciat, nec cùm ſit opus aut freno, vt ſiſtat, aut calcaribus, vt incitet ad curſum, aut modum teneat, excutitur facillimè, ſeque ex eius manu equus eximit: Eodem modo Princeps importunus, & in ſuos plus æquo ſæuiens, vel etiam regni adminiſtrandi prorſus ignarus, vulgi animos in ſe commouet. Eam ob cauſam dicebat Ariſtippus bene ceſſurum Regi & Principi, ſi equitandi artem primùm teneret: etenim ſi alias diſciplinas diſceret, id quidẽ hominũ opera & vigiliis effici, qui ſæpenumerò verum dicere ne quidem audent, vt quod ſciunt odioſum eſſe principibus, qui cùm deliquerint, argui nolunt: at equitandi peritiam Princeps non modò ex hominibus, ſed ex equo didicerit, qui adulari neſciat, vt homo, nec certè blandiri, vt paraſitus aut ſcurra. Si enim vel ipſe Princeps equum, vt decet, non rexerit, erratum ſtatim equus vindicabit, ſuúmque ſeſſorẽ quicunque ſit, deiiciet. Seriò itaque prius ars hæc addiſcenda principi, aut ſeſe indignum reputet,

Equitandi peritia qua ratione in principibus eſſe debet.

qui in tanto dignitatis gradu ſedeat. Quod præceptũ alicubi
Plutarcho literis conſignatum memini ad hunc fermè ſen-
um: Qui equos domãt, iis primùm adblandiũtur, ac molliſſi-
nè tractant, vt aſſueſcant freno: ſic populares multitudo leni-
ate retinenda & excipienda ei qui diu in pace regere cupiat.
Huc reſpicit grauiter dictũ à Scipione Africano maiore, quo
egi Antiocho pacem cum Romanis inire cupiente expro-
rauit, non eſſe tempus, cum rex ipſe perpeſſus eſſet lupatum
hippocomonem. Quò etiam Stobæi ea pertinent, quæ re-
ulit ex Epicteto, ſerm. 44. Quemadmodum, ait, bonus equo-
m domitor non bonos tantùm pullos alit, neque feroces &
melicos valere iubet, ſed ambos ex æquo nutrit, magis ve-
caſtigat alterũ & cogit ſimilem fieri meliori: ſic vir proui-
s, & ciuilis facultatis peritus, bonos ciues beneficiis deme-
ri, malos autem non continuò perdere conatur: ſed de ali-
ento quidem minus ei proſpiciet; inſtituet verò, & vrgebit
m vehementiùs qui rationi & legi obſtiterit. Plutarch. ini-
De inſtitutione liberorum: Qui equi à primis bene domiti
nis, ſuis non obſequuntur ſeſſoribus? Qui autem indomi-
ti ſtant, nónne ceruice duriſſimi, & animis feroces euaſe-
nt? Idem. De diſcrimine adulatoris & amici, ex Carneade
, Diuitum & regum filios nihil rectè neque bene diſcere,
æterquam equitare: quod his aſſentetur præceptor in exer-
atione literarũ, ſemper ea probans quæ puer admiſerit, ce-
ns ac ſubmittens ſeſe plus quàm par eſt. Certiſſimum enim
, ſæpè ab equo ſeſſorem deiici, qui equitandi fuerit igna-
Hæc ferè Plutarch. Græca ſtudioſis penè omnibus ad ma-
m eſſe ſcio: itaque hîc conſiſto. Nec verò hîc tranſilire poſ-
n, equum rectè cum populo, non quouis ſed ferocienti, &
i niſi difficulter freno pareat, ſeſſorem cum principe com-
rari. Didici enim frenato equo hieroglyphicè hominem
ignari ferocem quidem & animo inuicto, ſed qui tamen
ſe quatur rationi. Eſt enim equus, animal ferox & ſuperbũ,
quod hominis leges ſubeat, & quas non egrediatur, vbi
lùm aſſueuerit: vt quod ait Horatius,

Non equitem dorſo, aut frenum depellat ab ore.

Virgilius in Georgic.

Sed tamen iidem olim curru ſuccedere ſueti
Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre.

oſum & obſeruatur in Carthaginis hiſtoria: cùm enim vr-
fundamenta iacerentur, caput acris equi repertum, & hinc

Scipionis verè data vox.

Carneadis apophthegma.

gentem fore bellò egregiam præmonſtratum eſt: cuius oſtenti ea ſignificatio fuit, facilem victu per ſecula gentem. Addam & hoc, apud Onirocritas & ſomniorum coniectores, caput equi, aſini, canis, ſi in ſomnis apparuerit, ſeruitutem ſignificari. De quibus iam ſatis. Nunc ad hiſtoriam redeo, quam me non ſtatim eſſe nactum fateor, ſed penè aliud agens tandem reperiſſe. Cùm enim iam horum commentariorum, non quidem perpoliendorum, ſed ſcribendorum me ſatietas aliqua tandem caperet, quippè qui ad ſtudia grauiora feſtinarem, mihíque permulta nondum ſatisfacerent, quòd omninò, ſicuti mihi propoſueram initio, conſilium auctoris detexiſſe non videret, maximéque trium vel quatuor Emblematôn, & huius ipſius in primis, opportunè de iis verba facienti mihi, & ſtudia humanitatis recolenti (tres ante annos, ni fallor, vnà cum viro doctiſſimo ROBERTO VVIDIO, Tornodorenſi, Glareani Loriti quondam auditore, qui per ſeptẽnium hac in Academia Pariſienſi diligenter & eruditè docuit) mihi venit in mentem, quod aliud agens ab homine amico acceperam, huius Emblematis originem videri hauſtam ex Diod. Siculi lib. 16. ad annum Philippi 4. Sic enim penè Diodorus: Alexandrum Phereum tyrannum interfecerunt Thebe vxor eiúſque fratres Lycophron & Tiſiphon: qua ex re ſibi gratiam popularem pepererunt. Hi tamen in apertam tyrannidem prolapſi, ſæuitiam tantam exercuerunt, vt Principes Aleuadæ in Theſſalia nobiliſſimi in eos coniurarint. Quòd verò id per ſe non poſſent, Philippum Macedonium in ſui auxilium aduocarunt: qui profectus in Theſſaliam, tyrannis deuictis libertatem huic populo reſtituit.

Locus à Diodoro Siculo.

Theſſalis ora.) Regio Theſſalica, id eſt, ipſa Theſſalia.

Obtrudere palpum.

obtrudere palpum.) Prouerb. Plautinum, pro eo quod eſt, arte dolóque fallere, ſiue adulari. Hinc Palpones dicuntur adulatores. Tranſlatio ab equiſonibus, qui refractariis equis vel manuum plauſu, vel linguæ palpo blandiri ſolent. Lege Chiliad.

dominos toties cur Theſſalis ora mutet.) Flauius Vopiſcus in Saturnino de Gallis neſcio quid tale ſcripſit: Saturninus, ait ille, oriundus fuit Gallis, gente omnium inquietiſſima, & auida ſemper vel faciendi principis, vel imperii.

obtrudere palpum.) Grauiſſimam offenſam tulit Veſpaſianus, quod Neroni cantanti aut diſcederet, aut obdormiſceret, vt eſt apud Sueton. in Veſpaſiano.

Regia quem morem Principis.) Occurrit exemplum Constan-ni Manassis, de Imperatore Michaële ab assentatoribus mi-rè perdito: In fabulis est (inquit ille) venatorē illum Actæo-em à rabidis canibus pro fera dilaniatum: sic certè cùm Mi-haëlem stipassent assentatores quidam improbi, effeminati, nninóque malè feriati, in quod exitium miserum, in quam alorum lernam eum non coniecerunt! Curtius lib. 8. Non erat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum alum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm ho-s euertit. Paterculus 2. historiæ Rom. De nepote Augusti aio: Nec defuit conuersati hominum vitia eius assenta-one alentium; etenim semper magnæ fortunæ comes adest ulatio. *Principes ab assentatoribus perditi.*

Tacitus lib. 1. Historiarum, in oratione Galbæ Pisonem cinianum adoptantis: irrumpet adulatio blanditiæ pessi-um veri affectus venenum. Suadere principi quod oportet ilti laboris. Hæc ille. Marcell. verò Amm. passim de assen-oribus Constantii Imperatoris, Iuliani virtuti laudíque trahentibus, sed maximè ad finem lib. 16. ita scribit: His ac talibus prospero peractis euentu, in palatio Constantii idam Iulianum culpantes, vt princeps ille delectaretur, Vi-orium siue Victorinum ideo nominabant, quod verecunde ferens quoties imperaret, superatos indicabat sæpe Germa-s. Intérque exaggerationem inanium laudum, ostenta-némque apertè ludentium, inflabant ex vsu imperatorem opre ingenio nimium, quicquid per omnem terræ ambi-n agebatur, felicibus auspiciis eius assignantes. Quocirca gniloquentia elatus adulatorum, tunc & deinde edictis positis, arroganter satis multa mentiebatur, se solum, cum tis non affuisset & dimicasse & vicisse, & supplices reges ntium erexisse aliquoties scribens: etsi, verbi gratia, eo ente tunc in Italia dux quidam egisset fortiter contra Per-, &c. *Adulatio in aulis principum.* *Adulatores Constantii.*

Sonipes.) equus velox & superbus, à sonitu pedum sic dictus. *Sonipes.*

Hippocomon.) ab equis ornandis seu componendis vt etiam ppocomius ab equis instruēdis fucato colore, robur inani gina mentientibus, ait Quintilian. & Alciat. noster Com-nt. in tres posteriores libr. Codic. *Hippocomon.*

Nec sæuire tamen domino fas.) Clementia principem maximè cet, nihílque debet esse ab eo tam alienū, quàm nimia cen-æ seueritas. quòd si cogant iura & leges in facinorosum *Clementia principis.*

aliquando ſæuire, id efficere debent, non quidem perſonæ, ſed vitii odio.

Lupata. Lupata.) frena aſperrima, quibus equus ferocior coërcetur, à lupinis dentibus ita nomina[illegible], qui dentes inæquales ſunt. Ouid. 1. Amorum:

Aſper equus duris contunditur oraliupis.

Claudian. 2. de raptu Proſerpinæ:

Terruit orbis equos preſſis parere lupatis.

& Panegyrico de Probini & Olybrii conſulatu:

——iuga ferrea nectit
Cornipedes, rigidis docet ſe[illegible] lupatis.

Appendix.

Plutarchus ſcribit difficile eſſe conſilium dare regibus: non enim regium putant ad rationis præſcriptum viuere, qui regiam maieſtatem velint in effrenata licentia: alieno ſeſe arbitrio permittere, ſeruile arbitrantur. quare ſuis morib. viuunt, ſeu veriùs pro ſua libidine faciunt omnia. Si verò ſint paulò moderatiores, ne ii quidem interpellatorẽ æquo ferunt animo: adeò Regibus inſita eſt quaſi perpetuum, ac vernaculum malum, ignorantia. Si bene atque ex officio adminiſtrent, id totum ſibi acceptum referri volunt: extraneos conſultores ſocietatem laudis admittere dedignantur. Vnde illud, Magno conſtare regum amicis bona conſilia. Eodem ferè ſenſu, niſi me fallit animus, ſugillat Galliarum populos Lampridius in
» Alexandro Seuero, quòloci ait, Verùm Gallicanæ gentes, vt
» ſe habent duræ ac retrogradæ, & ſæpe imperatoribus graues.
» Idem dici par eſt de Belgis: quod peruicax, & ſuperbum ho-
» minum genus, & vix vnquam ſuis principibus morigerum.
» hæc vetus ſcriptor de Belgis, fortaſſe verè pro ſuo tempore;
» ſed nunc noſtro æuo excuſandi, ni fallor, qui nimis imperio-
» ſos ac truculentos Hiſpanos ferre non potuerunt.

Obdurandum aduersus vrgentia.

EMBLEMA XXXVI.

[...]TITVR in pondus palma, & consurgit in arcum,
Quo magis & premitur, hoc mage tollit onus:
[...] & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
[Q]ueis mensas inter primus habetur honos.
[...]er, & reptans ramis has collige: mentis "
[...]ui constantis erit, præmia digna feret. "

[...]Vius Emblematis primarius typus mihi videtur, nisi [...] coniectura fallor, petitus è Quintio auctore Græco, qui *Emblematis prototypus.* [...]m quendam locum & admodum asperum, difficilémque [a]scensu tradit, cuius in summitate palma consurgat, il[li]c virtus insideat, nimirum ex montis asperitate varios &

difficiles labores: ex palma vero temporis diuturnitatem intelligens. Nullus enim est qui virtutẽ aliquam possit assequi nisi multis laboribus, diuque perpessus. At temporis diuturnitas nullo signo figurari melius potest, quam id quod anni & mensis habetur symbolum. Huc facit illud Quintiliani: Desinit in aduersa niti, qui peruenit ad summum, scandenti circa ima, labor est. Occasione palmæ arboris, quæ pondere pressa non flectitur, sed attollitur, & cuius suauissimi fructus, nempè dactyli, cum voluptate secundis mensis apponuntur: ad laborum & difficultatum perpessionem fit adhortatio, ex qua nempè simus vtilitatem aliquã non minimam capturi.

Phornuti locus.

Locus sese mihi offert Phornuti Græci scriptoris, qui ait, Musas ex veterum sententia coronari palma, ob nominis similitudinem, eò quòd Phœnices primi credantur literas inuenisse. Probabilior autem ratio est, quæ ab eo sumitur, quòd planta hæc tenella sit, quòd benefica, quòd perpetuò virens. Arbor hæc difficulter scanditur, fructúsque refert suaues admodum, vt non absre Musæ coronis vtantur è palma confectis. Græca si quis malit, apponam: στεφανοῦνται ἢ φοίνικι, ὡς μέν τινες νομίζουσι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀπὸ τῆς φοινίκων δοκεῖν δίῤῥιμα εἶναι τὰ γράμματα· ὡς ἢ δι' λογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ πρεσβύτερον καὶ διεργὲς καὶ αἰώνιον καὶ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τὸ φυτόν. Nullus est certè, qui eruditionis aut famæ laudem maximam assequi possit, nisi primùm graues & molestos labores pertulerit. Id velim symbolum bene natis adolescentibus proponi, qui aliquando studiorum liberalium difficultate non minimùm deterrentur. Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimóque sensu degustarent, hac vna grata boni spe, molestias quãtumuis acerbas deuorarent. Sanè rebus in agendis proposita semper debet esse cõstantia, quæ sit ærumnæ cuiuslibet firmissimum condimentum. Ad id explicandum palmam proponit: cui si pondera magna imponas, ac tam grauiter vrgeas & oneres, vt oneris magnitudo sustineri nequeat, non deorsum illa cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur. Idcircò in certaminibus fuisse victoriæ signum quamplurimi prodidere. hinc vulgatum adagium, Palmam ferre. Vide Gellium lib. 3. cap. 6. ex Plutarch. 8. Sympos. & Plin. 16. cap. 42. Constantiæ exempla Val. Maxim. habet lib. 3. c. 8.

Studiosi deterrentur laborum difficultatibus.

Palmæ natura.

odoratas glandes.) odoriferos dactylos.

bellaria dulcia.] πέμματα vel τεγγίσματα: súntque omnia ea quæ secundis mensis apponi solent. Gellius lib. 13. cap. 11. Locus est elegans apud Ioann. Salisberiensem (auctorem quidem non ineptum, & quem non ægrè inter optimos fortasse haberemus, si meliore sæculo floruisset) in Polycratico lib. 8. cap. 7. Significant bellaria, ait, omne genus mensæ secundæ, quoniam ibi solent apponi quæ pulchriora sunt & delicatiora. Vtitur autem hoc nomine M. Varro: Bellaria, inquit, ea maximè mellita sunt, quæ mellita non sunt. Quod fortè eò referri potest, quòd vtenti gratiora sunt ea quæ necessitas appetit, quam quæ irritatio gulæ inuenit. hæc illæ. Addam & locum Arnobii aduers. gentes lib. 7. nam & his verbis bellaria significat. Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur, Dii cælites, vt fieri mos est post cœnarum ditium & locupletum saginas, frustilla hæc paruula pro suauibus mateolis sumunt, non quibus famem sedent, sed vt palatis admoueant otium, séque ipsos plenæ appetitu voracitatis instigent. Sed vereor ne quis hæc præter rem congesta dicat. *Bellaria.*

Mensas inter. διὰ τραπεζῶν, pro, inter mensas.

reptans.] nitens & conscendens, μετεροχῇ.

mentis qui constantior erit, &c.] γνώμη, quæ complectitur totius Emblematis sententiam. Eam illustremus licet exemplo nobili, vt Emblema per se quidem lepidum, accessione quadam fiat illustrius. Admirabilis Q. Fabii Maximi constantia omni laudatione superior venit in mentem. Is cùm pecuniam pro captiuis Annibali numerasset, fraudatus ea publicè, tacuit: vt enim parentibus, sic neque patriæ communi parenti putabat esse aliqua occasione succensendum. Cùm sibi dictatori magistrum equitum Minutium iure imperii senatus æquarit, quanquam queri posset, siluit tamen. Multis iniuriis, contumeliis, probris lacessitus, in eodem animi habitu permansit. In bello gerendo prouidus, rumores qui de se temerè à suis spargebantur, quòd cum Annibale iuueniliter exsultante non consereret manus, aut contempsit, aut elusit, adeò vt se inuictum aduersus iram, spem metúmque præstiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius; qui nisi se imprimis suósque fortitudine inuictóque robore animi vicisset, Annibalem potentissimum hostem vix etiam pugnando retudisset. *Patientia, constantiæque præmium.*

Bellè postremò ad hunc locum conuenit hoc Senecæ 2. de : *Mille sunt in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ndit que nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixe-*

„ *rit.* Et deinde: *Nos non aduocabimus patientiam, quos tantum* „ *praemium expectat?*

Appendix.

Palmae symbolum potest tribui ecclesiae victrici, quae aduersus tot tyrannos, paganicae sectae, & Iudaïcae superstitionis aemulos tandem aliquando triumpharit. Sic Hilarius de Trinitate lib. 4. *Habet hoc proprium Ecclesia, dum exercetur, floret: dum opprimitur, crescit: dum contemnitur, proficit: dum caeditur, vincit: dum arguitur, intelligitur.*

Corollarium Fed. Morelli.

Libanius in Encomio Palmae & Pomi. Ὁ φοίνιξ προῆλθεν Ἀπόλλωνος, καὶ γεγενημένος τοῦ καλλίστου θεοῦ, καλλίστοις χώροις ἐπίσταται φύεσθαι. καὶ ὑψοῦ πρόεισι, καὶ γῆς αἴρεται τὰ μάλιστα· καὶ παρ' αὐτὸν, ὡς εἰπεῖν ἰέναι σπουδάζει τὸν οὐρανόν. τόν γε τοῦ βίου χρόνον παραπλήσιον ἔχει· οὐκοῦν ἐστιν οὐδεὶς, ὃς θᾶττον οἶδεν ἀναιρούμενον φοίνικα. ἀλλ' οἶδε μόνον τῶν φυομένων μακροβιώτερον, μόνος δὲ κατ' αὐτὸν προϊὼν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διασώζει τὴν βλάστην, hoc est ex versione nostra: *Palma ab Apolline processit: & à pulcherrimo Deo profecta, pulcherrimis quoque in locis nasci consueuit: eadem in altum se erigit, & humo se extollit cum maximè: atque ad ipsum, vt ita dicam, caelum pergere contendit. Vigoris etiam ac vitae tempus eiusmodi habet: adeo vt nemo sit qui cito peremptam palmam nouerit. duntaxat quisque solam è stirpibus quae oriuntur è terra, longioris aeui esse agnoscit. Porro cum sola palma pergat rectà in capite, surculum conseruat, &c.* Haec à me primum Graece & Latine editam clam te esse nolui, quae si lubet conferes cum iis quae de hac arbore scribuntur à Theophrasto l. 1 hist. Pl. c. 13. & à Philone Iud. l. de V. Mosis.

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS *inops, scythicique miserrimus accola Ponti,*
Vstus perpetuo liuida membra gelu:
Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi,
Et pretiosa tamen stragula semper habet.
Nam murinæ illum perstringunt vndique pelles:
Lumina sola patent, cætera opertus agit.
Sic furem haud metuit, sic ventos temnit & imbres,
Tutus apud que viros, tutus apudque Deos.

COrnel. Tacit. extremo de moribus Germanorũ. Fennos ita describit. Fennis mira feritas, fœda paupertas, non arma, non equi, non penates, victui herba, vestitui pelles, cu-

bile humus. Sola in ſagittis ſpes, quas inopia ferri oſſibus aſperant, idémque venatus viros pariter ac fœminas alit. Paſſim enim comittantur, partémque prædæ petunt. Nec aliud infantibus ferarum imbriúmque ſuffugium, quam vt in aliquo ramorum nexu contegantur. Huc redeunt iuuenes, hoc ſemen receptaculum. Id beatius arbitrantur, quam ingemere agris, illaborare domibus, ſuas, alienáſque fortunas ſpe metúque verſare. ſecuri aduerſus homines, ſecuri aduerſus deos. Hæc Tacit. Quibus ex verbis facilè colligo ab Alciato ſumptum Emblematis exemplar. Eadem pene deſcriptio extat accolarum ad Nilum apud Ammian. Marcell. lib. 14. non longe à principio. Emblema hocà Iuſtino hiſtorico petitum eſſe, facilè quiuis intelliget, qui Scytharum deſcriptionẽ, quam retulit ille lib. 2. euoluerit. Sic enim: Scythis inter ſe fines nulli: neque enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut ſedes eſt, armenta & pecora ſemper paſcentibus. & per incultas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberóſque ſecum in plauſtris vehunt: quibus, corliis imbrium hyemíſque cauſa tectis, pro domibus vtuntur. Iuſtitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum ſcelus apud eos furto grauius: quippè ſine tecto munimentóque pecora & armenta habentibus, quid ſaluum eſſet, ſi furari liceret? Aurum & argentum perinde aſpernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ iis vſus ac veſtium ignotus: *& quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis veſtiuntur.* Hæc continentia illis morum quoque iuſtitiam dedit, nihil alienum concupiſcentibus. Quippè diuitiarum cupido ibi eſt, vbi & vſus. Atque vtinam reliquis mortalibus ſimilis moderatio & abſtinentia alieni foret. Profectò non bellorũ tantum per omnia ſæcula tertis omnibus continuaretur: neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis rerum conditio raperet. Prorſus vt admirabile videatur hoc illis naturã dare, quod Græci longa ſapientum doctrina, præceptíſque Philoſophorum conſequi nequeunt, cultóſque mores incultæ barbariæ collatione ſuperari: tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quantò in iis cognitio virtutis. Et hæc quidem Iuſtinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus eſt, aſcribere malui, quàm mutilum & truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vti iam dixi: cuius epigraphe, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Biantis, ſententiam complectitur & quaſi animam ingenioſæ

Typus Emblematis.

Locus è Iuſtino Hiſtorico.

Biantis apophthegma.

picturæ quam subiecit oculis. Ea verò significatur, animum hominis pendere non debere ex his quæ caduca sunt & fortuita, vt potè quæ sollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, sed ea tantùm debere esse satis, quæ facilis & benigna natura sit elargita, vel quæ ab animo proficiscuntur. Vel intelligit paupertatem vbicunque terrarum (etiamsi ab omnibus pene miserrima censeatur) esse tutam & securam. Quam ad rem describit Hunni Scythici hominis cæterorum iudicio pauperrimi conditionem, vt ex eo concludat, tutiores esse opes & facultates quæ nobis insunt, quàm quæ petũtur aliunde. Genus hoc hominum sic describi ab historicis recentioribus animaduerto, ne vel minimum studiosi hæreant. Pannones initio eam terrem tenuerunt. Pæones olim dicti: inde Hunni habuere, gens Scythica. Mox Gotthi ex insulis Oceani Germanici profecti, post Gotthos Longobardi, nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur: misera adhuc regio, vtpote quæ sit sub cælo frigidissimo, Duci Moscouiæ tributaria: non tamen aurum argentúmue, quibus omninò carent, sed pretiosas animalium pelles sabellorũ scismorúmque pendunt homines. Non arant, non serunt, neque panes conficiunt: ferarum carnibus & piscibus vescuntur: aquam potant, sub tuguriis ex virgultis contextis inter densas syluas humiles habitant: vnde fit, vt homines syluestribus feris cõmorantes, vestimentis se non laneis neque lineis induant, sed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo, vrsóve detractis. Nullius ipsis aut auri aut argenti vsus: lac & mel in cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus murinísque corpora communibant. Facilè huc possem aggerere nobilem eiusdem gentis descriptionem ex 31. Ammiani Marcellini, ab initio ferè, sed studiosos admonuisse sat est.

Animus ab externis minimè pendẽs.

Paupertas vbique tuta.

Descriptio Hunnorum.

accola.) incola, qui aduentitius terram colat.

Vstus perpetuo gelu.) Vrere etiam frigoris est. Virg. 1. Georg. *Vrere.*

——— Boreæ penetrabile frigus adurit.

[Et] Lucanus:

Vrebant montana niues. ———

[S]ic Ouidius 3. Tristium, eleg. 2.

Plurima me pelago terraque pericula passum
Vstus ab assiduo frigore pontus habet.

[I]dem lib. eleg. 4. *——— astricto terra perusta gelu.*

[I]d & Fastor. 1.

Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,
Ne nona per gelidas terra sit vsta niues.

quanquam tamen verbum istud, Vrere, pro Molestiam exhibere accipi metaphoricôs, & quidem nõ rarò, palàm est. Cornel. Tacitus lib. 13. Ambusti multorum artus vi frigoris. & Festus & Pompeius lib. 14. ait, primùm nomen inde accepisse frigus, quòd fructus nempè ac virgulta perurat.

Vrere, verbum.

Locus Pompeii Festi, vbi pruinam deriuatà perurendo, quia virgulta & fruges perurat, suppeditauit etiam mihi, curæ verbum, quod à cor vrendo deflectunt: & illud Ennianum, Curamve leuasso, quæ nunc te coquit. Amm. Marcell. initio ferè lib. 17. accipit vt hic noster: Et quoniam ætatis vrente sæuitia, cum discriminibus vltimis laborabatur. At μεταφορικῶς sæpe reperias, vt apud poëtam alióque non rarò: qualia sunt hæc:

Vritur infœlix Dido, totáque vagatur
Vrbe furens. Et vti stupea lunno.

„ Sueton. in Tiberio: vrebant insuper anxiam mentem varia
„ vndique conuicia: Seneca epist. 3. quidam obuiis narrant, &
„ in quaslibet aures. quicquid illos vrit exonerant. Marcell.
„ lib. 20. perfugæ vrebant Iuliani virtutes quas per ora gentium diuersarum fama celebrior effundebat. Idem ad finem eiusdem libri: super his vrebat eius anxiam mentem quod velut patefacta ianua diuitis domus, irritus propositi reuerteretur. loquitur de Constantio ab expeditione Persica incassum reuertente lib. 22. vbi de Iuliano bellum in Persas meditante: vrebatur bellandi gemino desiderio.

Qui Cereris vinique vsum opes.] qui vsum panis atque vini non habet. Sic Marcellinus: In suo vita visu sunt asperi, vt neque igni, neque saporatis indigeant cibis, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusuis pecoris carne vescantur.

Lyæi.] Bacchi, id est, vini; ἀπὸ τοῦ λύειν sic dicti, quòd hominum membra & animos dissoluat, vti norunt omnes.

Bacchus Lyæus.

stragula.] vestimenta pallia pro lectorum opertoriis aliàs.

Stragula.

murinæ pellis.] è murium pellibus Ammian Marcell. sic: Indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus syluestrium murium consarcinatis. Nec alia illis domestica vestis est, alia forensis: sed semel obsoleti coloris tunica collo inserta non antè deponitur aut mutatur. quàm diuturna carie in pannulo defluxit defrustata. Hæc ille. Seneca in epistolis meminit pellis lucularum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatæ essent. Has Armelinos atque Zibellinos quidam pu-

vant, sed nondum scio an rectè.

Sic furem haud metuit, &c.] Sic sanè nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex sese, quique in se vno posuit omnia: cui autem spes omnis & ratio & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihilque quod exploratum habeat permansurum sibi ne vnum quidem diem, ait M. Tullius. Huc pertinent quæ Seneca disputat epist. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circunspiciendum nobis est quomodo à vulgo tuti esse possimus. Primùm nihil inde concupiscamus: rixa est inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento insidiantis eripi possit; quàm minimum sit in tuo corpore spoliorum. Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci: plures computant quàm oderint. Nudum latro transmittit: etiam in obsessa via pauoeri pax est Ad philosophiam ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos, insularum loco sunt, &c.

Appendix.

Adiicio ex fragmentis Petronii Arbitri:

Consomuere tubæ, inguloſtas dimite ferum
Barbara contemptu.

sic lege, contemptu, pro contemptui, non vt in vulgatis, contemni. Idem in carmine, cuius initium,

Orbem iam totum victor Romanus habebat:

Legitur eiusdem argumenti γνώμη.

Arma placem miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur: inops audacia tuta est.

Sallust. Quoniam egestas facilè habetur sine damno. Quis autem nudo vestimenta detraxerit? Non abludit Iuuenalis, quanquam non sine sale satyrico,

-----iures licet & Samothracum,
Et Diitorum aras, contempsere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dij, ignoscentibus ipsis.

Concordiæ ſymbolum.

EMBLEMA XXXVIII.

CORNICVM *mira inter ſe concordia vitæ eſt,*
Mutuat ſtátque illis intemerata fides.
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quòd ſcilicet omnes
Conſenſu populi ſtántque cadúntque duces:
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps
Aduolat; & ſecum regia fata trahit.

Plebis concordia principi neceſſaria.

PRincipum ſummorum ſtatus non aliunde ſtabilimentum capit quàm à populi conſenſu, concordia, & beneuolentia. Itaque prudenter & prouidè faciũt qui ſtabile ac firmum in ſubditos imperium tutari volunt, cùm motuum omnium & ſeditionum cauſas præcidũt, malúntque à ſuis amari, quàm timeri. Iam populi concordiam & conſenſum, regiæ poteſtatis

potestatis conseruatricem, hîc proponit συμβολικῶς, adhibita cornicum quæ sceptrum sustinent, imagine. Ex quo meminisse debent imperium suum pendere à populari consensu. Quòd ne sit molestum exemplis hinc inde conquisitis confirmare, tãtummodò repetam quæ auctor ipsemet in l. 15. Comment. De verbor. signific. attulit Principio rerum omnium, inquit, non diuina iussione, sed populi consensu reges assumpti sunt; quod & post Romani imperii occasum seruatum fuit, cùm Carolus Magnus à populo Romano Augustus electus est, & à Pontifice Leone sacro oleo inunctus: quod ius populi hodie Gregoriana lege in septem Germaniæ Primates translatum est. Sic & Franci Chilperico electo, quòd regno non esset idoneus, Pipinum, παρακλήτῳ consilio substituerunt. Et cùm Pipini proles à maioribus degenerasset, rursus Odonem, mox eius fratrem Robertum, & deinde Roberti nepotem Hugonem ad summum fastigium euexerunt. Is Hugo est, qui vulgò Capetus dicebatur, vnde oriundi sunt qui etiam Francorum rebus moderantur. Et quod de maximis hisce Regibus, nimirùm Romano & Franco dictum est, idem & in inferioribus obseruarum fuisse, qui historicos legerit deprehendet, vt meritò censeam diuina lege eum iustum Principem esse, qui ex populi consensu regnet; quòd & Aristoteles tradit: qui verò inuitis dominetur, eum tyrannum esse. Vnde cùm magna regna non ex subitorum consensu, sed per violentiam primò constituta sint, meritò D. Augustin. De ciuit. Dei 4. magna latrocinia esse dixit, adducto etiam piratæ cuiusdam exemplo, qui comprehensus, & ante Alexandrum Magnum adductus, cùm interrogaretur qua causa mare haberet infestum: Quid tibi, inquit, vt orbem terrarum habeas infestum? sed quia id ego exiguo nauigio facio, latro vocor: tu quia magna classe, Imperator. Hactenus Alciatus. Quoties autem veterum monumenta percurrimus, facilè, obseruamus quàm fluxa, & precaria sit Principum potentia, quamquam sublimis & altis nixa radicibus putetur. Hi enim nisi subditorum assensu, & quasi populari suffragio inferant, nempe quorum nisi moderatum sit imperium, quàm citissimè corruit. Ælianus refert Thrysum, insignem tyrannum, suos adeò torsisse, vt legem tulerit, qua nemo neque priuatim neque publicè inuicem colloqui aut miscere sermones auderet. Quod cùm subditis molestissimum & odiosissimum esset, qui nutu oculorum, manuúmque gestu animi sensa cogebantur expri-

Locus ex Alciato.

Hugo Capetus.

Magna regna magna latrocinia.

Historia Thrysityranni, ex Alciato.

mere, id etiam voluit esse prohibitum, vt molestiæ dolorem adiiceret intolerabilem. Itaque quispiam ex iis locum publicum petiit, qui multis lacrymis effusis, alios etiam ad fletum prouocauit. Id cùm resciisset tyrannus, in forum statim venit, quò etiam id si posset, populo eriperet, flendi nempe libertatem: ciues commori armis [illegible] extorserunt, & suum tyrannum de medio sustulerunt. Eadem fortunæ mutationem sensit Amasis Ægyptiorum Rex. Cùm enim plerósque ex suis extremo supplicio affecisset, alios fortunis spoliasset, & in omnes insolentior atque superbior existeret, imperium eius aliquantò toleratum est, donec Actisanes, Æthiopũ Rex, in eum irrupisset: tum enim odia occulta erupere, cúmque multi ab eo desciuissent, regno tandem pulsus est, teste Diodoro lib. 2. Cæterùm Cornices haberi pro concordiæ symbolo tradunt Orus & Pierius lib. 20. Hieroglyph. Iuuenalis Satyra prima:

Amasidis fatum.

Cornix quid.

Vt colitur pax, atque Fides, victoria, virtus,
Quæque salutato crepitat Concordia nido.

quem Satyrici locum scio à plerisque non de cornice (quod pro concordiæ nota hîc statuimus) sed de ciconia intelligi. Solent enim ad id Ouidianum istud adducere:

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.

sed cornicis imago videtur in Faustinæ Augustæ nummis cum inscriptione CONCORDIA. Sceptrum autem virgam regiam Hieroglyphicum regni esse, ex literis sacris tradit idem Pierius lib 41.

Mutua fidque illis. Priores editiones habent,

Inque vicem nunquam contaminata fides.

Quam autem sequimur, correxit Barth. Anulus, vt álios quosdam locos postea indicabimus.

quod scilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor, videtur pertinere Horatianum illud, Ode 35. lib. 1.

Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma cessantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

hîc columnæ nomine, sceptrũ Principis, ipsumque adeò statum regium, populi, omniúmque Reipubl. ordinum concordia fundatum significat: quæ nisi seruetur concordia, omnia pessum eunt. Proinde Nazarius panegyrista: concordiam, fundamentum ac radicem otii, bonorum ciuium semina-

xium, quietis publicæ segetem & almam pacis altricem appellat.

discordia praeceps aduolat.] Discordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua postea) plerique volunt. Vide Gyrald. Syntag. I. *Discordia Dea.*

regia fata.) Regis aut Principis mortem.

Appendix.

Elegans locus Nazarii panegyrico ad Constantiam: Perpendit secum excellens prudentia tua, ei que semper pietas tua applicata omnes concordiæ commoditates: illam esse fōdamentū, ac radicem otii, bonorum ciuium seminarium, quietis publicæ segetem, & almam pacis altricem. Videtur iste panegyristes nō obscurè alludere ad nomen βασιλέως, quòd inditum, quia rex sit βάσις λαῶ. de quo ita lusimus pueri,

Cur docti βασιλῆα olim dixere Pelasgi?
Nempe βάσις λαῶ Rex bonus haud dubie est.

stantque, caduntque.) multiplex verbi stare, significatus ex Nonio: stare, i. consistere, erigi, prominere, fidem habere, valere, constare, fixum esse. Sic, cadere, apud eundem, ruere, occidere, euenire in panegyrico Maximiano & Constantino AA. dicto: Dii immortales probare voluerunt tibi innixam stetisse Rempub. cùm sine te stare non posset.

Q ii

Concordia.

EMBLEMA XXXIX.

IN *bellum ciuile duces cum Roma pararet,*
Viribus & caderet Martia terra ſuis:
Mos fuit in partes turmis coëuntibus eaſdem,
Coniunctas dextras mutua dona dare.
Fœderis hæc ſpecies: id habet Concordia ſignum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipſa manus.

Origo huius Emblematis.

ME docuit Alciatus ipſemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, vndénam materiam ſumpſerit Emblematis, nempè ex eodem Tacito, lib. 2. & 15. quibus oſtenditur, dextras concordiæ ſigna vltrò citróque deſtinari ab exercitibus ſolitas. Tacitus in lib. 2. Annalium, vbi de morte Germanici agit: Iurauere amici, dextram morientis

Dextra ſymbolum fidei.

contingentes, hic gestus est datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius se mortem vlturos. Idem paulò antè: Ab rege Parthorum Artabano legati venere, miserat amicitiam ac fœdus, & cupere renouari dextras. Hic fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum significatur. Occurrit exemplum Valerii Max. ex lib. 6. cap. 4. de Caio Popilio, qui legatus ad Antiochum missus, ísque cùm prompto animo & amicissimo vultu dextram Popilio porrexisset, inuicem ei suam porrigere noluit, sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit, cui cùm post aliquam breuem moram satisfecisset, Popilius manum eius tanquam socii apprehendit. Cæsar. 1. De bello Gallico, tendere manus, petendæ pacis signum fuisse Gallicum memorat, vbi de Bellouacis, item 7. Gergouiorum mulieribus, quæ pectore nudo prominentes, è muro passis manibus Romanos obtestabantur. Signum item fuisse deditionis eodem lib. traditur, vbi de Heduis, qui manus tendere, deditionem significare, & proiectis armis mortem deprecari dicuntur. Ferè transilieram quæ Iustin. de Dario moribundo retulit 11. lib. Is enim rex porrecta manu exspirauit, qaam vnicum pignus fidei regiæ dexteram se ferendam Alexandro dare dixit. Sic conqueritur Æneas Virgilian. 1. Æneid.

-----cur dextræ iungere dextram

Non datur? quò pertinet & illud ex vndecimo Æneid.

Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.

Cicero etiam pro Deiotaro: per dextram ipsam quam hospes hospiti porrexisti. Fuit enim & hospitii symbolum apud Syros & Persas. Hinc & Romani Principum bene de Republ. meritorum statuas pedestres & equestres ita effinxerunt, vt dextra porrecta, fidem in Rempubl. ostenderent. Itaq. in ipso belli, seu tumultus ciuilis classico, ne amici cum inimicis absque discrimine premerentur, interpositum est eiusmodi fidei sacramentum. Hoc de symbolo Pierius lib. 35.

Cum iis quæ adduxi è Cornelio Tacito locis, velim addi hæc ex eodem lib. 2. histor. Centurionem Sisenem, dextras, concordiæ insignia, Syriaci exercitus nomine ad Prætorianos ferẽtem, variis artibus aggressus est. Dextras hic pro quodam vsitato fidei symbolo depicto in auro, argentove, aut alio quouis metallo accipi non repugno quo sensu hic locus alius Taciti sumitur libro histotiarum primo, vbi de initio principatus Vitellii: miserat (ait) ciuitas Lingonum vetere instituto *Dextræ iunctæ pro concordia.*

dona legionibus, dextras hospitii insigne. In permultis veteribus numis duæ manus iniunctæ ostenduntur additis inscriptionibus, *Fides exercituum*: nonnunquam etiam *Fides Romanorum*. Fortasse huc pertinet illud Pythagoræ. Ne cuiuis dextram porrexeris, ne scilicet quempiam temerè in interiorem nostri amicitiam admittamus. Et verò poëta nullius antiquitatis ignarus, ex dextra fidéque, ait nimirum fœdus & concordiam per dextram significari. Viderat hoc longè ante Xenophon lib. 5. De institutione Cyri: καὶ Ὑρκανίοις, οἷς τοὺς ὅρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω. Scholiastes Aristophanis hunc morem attigit, ἔθος ἐπὶ πίστει καὶ συνθήκαις βεβαίαις τὰς δεξιὰς διδόναι ἀλλήλους. Mos ille solemnis olim fuit apud Parthos, vt qui dextris complexis, tanquam diis præsentibus & arbitris, pacta sancirent. Idem Medi obseruarunt & Persæ qui dextræ fideíque pignore confirmabant, si quid ratum esse vellent. Id vno verbo Græci eleganter dicunt, δεξιοῦσθαι.

Bellum ciuile.

Viribus & caderet, &c.) Significat bellum ciuile, idque videtur ex Horatii Epod. 16. Oda imitatus:

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Itaque consultor ille apud Antiochum Annibal rebus omnibus maturo iudicio perpensis, ait. Romanos nunquam nisi armis suis vinci posse: nec Italiam aliter quàm Italicis viribus subigi.

Roma terra Martia.

Martia terra.) Roma, vel quòd fuerit studiis aspertima belli, vel propter Romulum Martis filium, vt fama tulit, sic appellata. Ouid. 3. Trist. eleg. 7.

Dumque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet, domitum Martia Roma legar.

Martial. 5. lib. epigr.

Pulcrior, & maior quo sub duce Martia Roma.

alio quodam loco Martiam turbam, pro Romano populo dicit:

Crede mihi, nimiùm Martia turba sapit.

Sic Symmachus lib. 1. epistolar. Ab exortu pene vrbis Martiæ, &c.

Concordia insuperabilis.

EMBLEMA XL.

TERGEMINOS inter fuerat concordia fratres,
Tanta simul pietas mutua, & vnus amor:
Iuicti humanis vt viribus ampla tenerent
Regna, vno dicti nomine Geryonis.

COncordia, vinculum incolumitatis & pacis, tottantásque vires habet, vt vix ferè vinci aut domari queat, etiamsi præ se ferat nescio quid pusillum aut debile, nempe vbi singulorum habetur ratio. Vt enim lapides quidam insulæ Cycladicæ (teste Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundũ: ita Respublicæ discordiis pessum eunt, & quàm ocyssimè collabuntur concordi verò pace ligatæ manent & perdurãt. Quod apertè docuit Scilurus ille Scytha cùm moribũdus *Vis concordiæ.*

Scilurifactum. ex telorum fasciculo colligato, & postea soluto inuictam cõcordiam filiis commendauit Eam ob rem etiam finxerunt veteres, Geryonem fuisse tricorporem aut tricipitem, quòd vnà cum fratribus, quos duos habebat, tanto amore tantáque fide, ævum traduxit, vt ii vno nomine Geryones dicerentur: adeóque vnicam regi animam & voluntatem inesse, quanquam tres essent, communis iactabat opinio, quod sanè idem omninò videtur Iustino sub finem lib. 44. Nec enim moror, quòd alii id referant ad tres insulas Hispaniæ, duas nempè Baleares, & Ebusin. quibus imperauit Geryon: sed neque quod Palæphatus, ad Trinacriam, id est, tricipitiam ciuitatem in Euxino ponto malit conuertere, cùm hoc nihil ad nostrum institutum pertineat. Cæterùm aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquam potuisse, nisi separatos & à se disiunctos. ex quo perspicuum sit, quàm firmus & inuictus sit vnanimis ille animorum & voluntatum quasi nexus atque consensus. Vniuersi quippe concordes inuicti, qui singuli debiles, & nullius sunt roboris. Sic enim, vt Philosophi loquuntur, vnita virtus valentior est seipsa diuersa. Lege Pierium lib Hieroglyph. 32. c. De tricipitio. Tales fuisse Moliones, aut Molionides obserue, siquidem D. Gregorius Nazianaenus, vt hoc obiter adiiciam pro concordi fratrum amore, verbum Molionides vsurpauit, non sine aliqua prouerbii facie: οἱ Μολιονίδαι ἐμοὶ κὲ δόλῳ τὸ δαίμονι, ἢ κοινωνία συμπροσῶντε χωρίσιν. Molionidæ Homerici poëmatis miraculum, quos periculorum socios coniunxit Plutarch. περὶ φιλαδελφίας, θαυμάζουσιν ἄλλοι ἄλλον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους συμφυεῖς τοῖς σώμασι γενέσθαι δοκοῦντας: Non aliter quam Molionidas illos admirantur, quos coalito corpore concretos fuisse existimarunt. Hi vasta corporis mole Augiæ regi Blidis auxiliares, oppressi sunt ab Hercule atque interfecti, ait Pindarus Interpres Homeri ad Iliad. λ. quaternas manus totidémque oculos illi tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus.

Tergeminos.] Lucretius lib. 5.

Quid vt tripectora, tergemini quoque Geryonai vis.

Virgil. 8. Æneid.

——Maximus vltor
Tergemini nece Geryonis spoliisque superbus
Alcides aderat.

Geryon vnde dictus. *Vno nomine Geryonis.*] Geryon, vocabulũ priscũ Hebr. à gera deriuatũ, quod est aduena, vt interpretatur Hieronymus. Nã

filius Prisci Hiarbæ Numidæ fuit: ergo adueniens classe in Hispaniam, Geryone, id est, aduenæ nomen habuit. Non possum hoc loco subticere quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi: quo loco monet, eum qui sit infirmo corporis habitu, industrium sibi pro socio debere sumere, vt quondam Nicias Lamachum. Siquidem proditum est memoriæ his artibus Geryonem admirabilem fuisse, qui multa crura, pluresque manus atque oculos habere dicebatur, vnico tamen animo atque consilio regni sui fines moderaretur: hæc ferè Plutarchi. Permulti meminere huius pegmatis, vt Ennapius Sardianus auctor Græcus, in vita Sophistarum: Lucianus in Toxari, extremo penè: Arrianus de Alexandri gestis lib. 2. quo loco sententiam retulit Hecatei Abderitæ de Hercule & Geryone.

Appendix.

Quintilian. declam 331. De vnanimi fratrum amore: membra herclè inter se citiùs pugnauerint, & si qua in nobis natura geminauit, diuersos cœperint effectus. nam quid aliud est fraternitas, quàm diuisus spiritus, & quæ ad tuendos nos concessa sunt, multiplicata eò quidem feliciùs, quòd diuersis etiam consistentibus locis esse idem, ac plura simul obire possimus. Horat. lib. 1. epist.

-----noti, tenerique columbi,
Fraternis animis quicquid negat alter, & alter.

Idem eod lib. ad Iulium Florum:

-----vbicumque locorum
Viuitis, indigni fraternum rumpere fœdus.

Vide Plutarch. περὶ φιλαδελφίας.

Vnum nihil, duos plurimum posse.

EMBLEMA XLI.

LAERTÆ genitum, genitum quoque Tydeos unà,
Hac cera expreßit Zenalis apta manus.
Viribus hic præstat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope:
Cùm duo coniuncti veniunt, victoria certa est.
Solum mens hominem, dextrâve destituit.

Fons Emblematis. EMblematis huius typum obserua apud Homerum Iliad. x quo loco vnà cum Agamemnone & Menelao Nestor consultat de mittendis exploratoribus in Troianorũ castra. Hanc in se prouinciam recipit Diomedes, animi magni vir, si

samen ei ſocius aliquis vnà profecturus adiungatur. Eius hæc verba:

Νέστορ, ἐμὲ ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
αἰχμητὰς δυσμενέων δῦναι φρατὸν ἐγγὺς ἐόντα
Τρώων· ἀλλ' εἴπερ μοὶ ἀνὴρ ἅμ' ἕπεται καὶ ἄλλος,
μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον εἶσαι.
σὺν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τῶ ἐνόησεν,
ὅππως κέρδος ἔπ' ἀμφω· ἓ δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
αὐτάρ τοί βεβάασιν νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id eſt,

Neſtor, me monet cor, generoſuſque animus,
Fortium hoſtium ſubire caſtra, quæ propè ſunt,
Troianorum: ſed ſi ſit aliquis vir qui me ſequatur,
Maior erit mihi fiducia, & audacius erit
Euntibus vnà duobus: namque hic ante illum cogitat
Qualiter vtile ſit: ſolus vero quanquam intelligat,
Tamen ei tardior animus, & conſilium imbecillius.

Plutarchi diſputatio, qua ciuilem hominem informat, huc facit, cùm ita dicit: αὖ δ' ἥπερ ἐργώδης, ὑπαυχὴς ὢν καὶ μεγάλη πρᾶξις, αὐτὸν ὑπὲρ ταύτης παρακαλεῖν φῶτον, εἶτα προσιέναι τὸν φίλον, ὡς ὁ Διομήδης.

εἰμὲν δὴ ἕταρόν γε καλέσετ' ἐμαυτὸν ἐλέσθαι,
πῶς αὖ ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην:

Cùm res aliqua proponitur, magna quidē illa atque illuſtris, “ ſed ardua & difficilis, laborum & operis ſocium tibi amicum “ aſſumito, vt Diomedes: Quòd ſi mihi alterū adiungi iubetis, “ inquit, quî tandem poſſim obliuiſci diui Vlyſſis? &c. Eundem “ Homeri locum Apuleius de dæmonio Socratis vſurpauit, & “ breuibus verbis explicuit: Nónne Vlyſſes, ait ille, cum Diomede deliguntur, veluti cōſilium & auxiliū, mens & manus, *Conſilium & vires.* animus & gladius? Nihil egregium, nihilque magnificū perfici bellè poteſt in his potiſſimùm quæ bellica negotia reſpiciunt, niſi maturo conſilio cōiungantur corporis vires, id eſt, niſi iuuenum robuſtiorum viuacitas, ſenum & eorum qui valeant experientia, ductu regatur. Non enim ſolùm viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporū res magnæ gerūtur, ſed conſilio, ratione, ſententia. Proinde Sophocles:

γνῶμαι μὲν ἔργων πᾶσιν ἀνθρώποις τροφοί·
βλαὶ τὰ δ' ἐξεπράξαν, ἃ χεροῖν δέδρασται.

Hominum quidem rationibus opera fiunt ac enutriuntur: “ ſed eas res conſilia effecerunt, non manuū robur. Proponitur “

Vlyßis & Diomedis effigies iunctæ, quid.

autem, ἄγαλμα, in quo sine expressæ & mutuò coniunctæ effigies Vlyssis & Diomedis, quorum alter prudentia & cõsilio, alter verò firmitate virium commendabilis. Itaque quantum profuerit vtriusque industria & laudata strenuitas in bello Troiano, notum est ex Homero & historicis. Huc Prouerbiũ εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ: Vnus vir, vir nullus, quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis, & alioqui difficilibus. Huc etiam referendum illud, σύν τε δύ' ἐρχομένω, ex Iliad. Homericæ κ. Quam ob causam apud Ægyptios Mercurii gemini simulachrũ sic effictum conspiciebatur, vt alterum senili esset vultu venerandum: alterũ florente iuuenta: vt significarent eum, qui Reipub. munia obire ritè velit, cum animi prudentia vires habere debere coniunctas, quòd alterum alterius egeat adminiculo.

Mercurius geminus.

Aristoteles 8. Moral. Nicomach. σύν τε δύ' ἐρχομένω καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι, &c quod perspicuè declarat Sallustius initio Catilinarii belli: Diu magnũ inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priusquàm incipias, consulito, & vbi consulueris, maturè facto est opus, ita vtrumque per se indigẽs, alterum alterius auxilio eget. Lege Plutarchi disputationem pulcherrimam. An seni gerenda Respubl. sit. Sed occurrit mihi Hesiodi istud:

πλείων γὰρ πλειόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη. id est,
Plus augere potest multorum industria vires.

idemque Homericum ex Iliad. μ.

---πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον,

Quid verò Euripideum hoc sciens prætercam ex Phœnissis?

-----εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. vel illud ex Heraclidis,
μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

In id quadrat elogium de Fauno Aboriginum rege, quod in 1. retulit. Dionysius Halicarn. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός: vir & impiger & consultus. De Mithridate sic Paterculus: Consiliis dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Theodosii, *Dux consi io, miles exemplo.* Sed placet admodũ quod fuit memoriæ proditum de Lælio & Scipione; quorum amicitia non minus quàm consilium de rebus magnis celebrabatur. Itaque qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum esse egregiorum facinorum histrionem; nempe Lælium illius collegam gestorum Scipionem præclara quædam gerere, sed Lælii consiliis. Tradit Iul. Capitolin. Antoninũ pium,

nec in bellicis, nec in ciuilibus negotiis aliquid ſtatuiſſe, quã ſumpto cum viris grauibus conſilio: dicebant enim æquius eſſe vt tot & talium virorum conſilium ſequeretur ipſe, quàm vt tot præclari homines ab vnius conſilio penderent. De conſilio deque viribus ad res maximas vnà gerendas coniunctis, adduxit nonnulla: ſed addo iſthæc ex declamatione Quintiliani 317. *Inter præcipuas vires eſt, imperatorem non pugnare aliquando.* Sic extrahitur hoſtis: ſic impetus ſubitos aduerſæ partis mora frangit: ſic intercluſos commeatibus, in deditionem venire, fame cogimus. Itaque herclè legimus militem robuſtum, legimus iuuenem: Imperatorem facimus ſenem. In illis enim vis corporum, & manus ſola ſpectatur: in his conſilium, & ratio, quæ bona procedentis ætatis, in locum virium ſubeunt. Ipſum præterea nomen Imperatoris ſatis ſignificat, non exigere manum ipſius. Imperator enim debet præcipere. *Imperatoris & militis munera.*

Lærtæ genitum) id eſt, Vlyſſem Laërtæ & Anticleæ filium. Hic Rex fuit Ithacæ & Dulichii inſularum, vir multiſcius, & aſtutus admodum, cuius nomine Odyſſea tota Homeri conſcripta eſt. *Vlyſſes.*

genitum quoque Tydeo.) Diomedem, Tydei & Deiphiles filium, inter Græcorum duces fortiſſimos inſignem. *Diomedes.*

Zenalis.) Quis ille fuerit, adhuc clam me eſſe fateor ingenuè. puto equidem uomen eſſe cuiuſdã egregii pictoris, qui ætate Alciati non minus celebris fuit, quàm Alexandri tempore Apelles, aut Lyſippus, alter pictor, alter ſtatuarius: niſi aliquis malit eſſe nomen quoddam fictitium. *Zenalis.*

Solum mens hominem, &c.) Conſilium viribus deſtitutum parum cõducit: contrà verò corporis robur cõſilii expers, facillimè in præceps ruit. Iſocrates Paræneſi ad Demonic. ἐώμεν δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὀλίγον, αὐδὲ ταύτης πλείω τοῖς ἔχουσας ἔθλασε καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπισχόπουν.

Appendix.

Vicem duorum ſuſtinere difficile eſſe dixit Iuriſc. in l. ſi plures §. nam difficile, D. de pact. *Difficile eſt, ait, vnum duorum vicem ſuſtinere.* In hanc ſententiam pulchrè Ariſtot. 2. Politic. Tamẽ Auſonius in Tumulis hoc elogio donat Antilochum:

Conſiliis belloſq; bonus, quæ copula rara eſt.

& nos ea de re aliàs pluribus. Quo ex nomine celebratur Traianus apud Plinium panegyrico, ciuitas Athenienſis à Pericle, idemque Pericles à Thucydide.

Firmiſſima conuelli non poſſe.

EMBLEMA XLII.

OCEANVS quamuis fluctus pater excitet omnes:
Danubiúmque omnem barbare Turca bibas:
Non tamen irrumpes perfracto limite, Cæſar
Dum Carolus populis bellica ſigna dabit.
Sic ſacræ quercus firmis radicibus adſtant,
Sicca licet venti concutiant folia.

INnuit ea vix confici, aut labefactari poſſe, quæ firmis hærent radicibus, quæque vel longo temporis decurſu, vel inſigni aliqua virtute famam ſibi pepererunt immortalem. Id autem fermè totum mutuatus eſt ex Epigrammate quodam Crinagori εἰς Γ'ύλων

Οὐδ' ὢν Ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμύραν ἐγείρῃ,
οὐδ' ὢν Γερμανίη ῥῆνον ἅπαντα πίῃ·
Ῥώμης οὐδ' ὅσον βλάψει θέν Θ', ὄχει κε μίμνῃ,
ἀξιὰ σημαίνων Καίσαρι θαρσαλέη.
Οὔπω χ' ἱερὴ ζωὸς δρῦς ἔμπεδα ῥίζας
ἔσσαν· φύλλων δ' αὔρα χέρσ' ἄνεμοι,

Oceanus mouet licet omnes vndique fluctus,
Et potet Rhenum Teutona terra ſuum:
Non cadet imperium Romæ, quo tempore Cæſar
Præerit, atque ſalus publica facta reget.
Sacra Iouis quercus nam ſic radicibus hæret,
Et tamen aridulas huic capit aura comas.

Id conuertitur ingeniosè ad celebres illas victorias, quas Germani Principes de Turcarum exercitu retulerunt. Cùm enim Solymannus trecentis millibus armotorũ, Vngaria maiori ex parte occupata? Austriam, ipsãmque Germaniam toto conatu inuadere statuisset, de Vienna, clarissima Austriæ vrbe, obsidenda cogitauit, quod immenso apparatu circiter Idus Septemb. anno 1529. aggredi conatus est. cuius atrocissimas minas & impetum, quanquam maximum, cùm Germani non ita putarent esse metuendũ, vrbe vndique obsessa, tanta fortitudine restiterunt, vt Turcæ multories reiecti, vix ad oppugnationem vel fustibus adagi possent. Sic Turca per mensem integrum continuis oppugnationibus Viennam frustra tentauit, postridie Id. Octob. reinfecta inglorius discessit, & fugienti similis in Thraciam rediit, multis millibus ex suis amissis. Obseruaui nõ rarò apud auctores literatos, vitæ huius nostræ perturbationes, tumultus, clades, marinis fluctibus comparari, vt apud Græcos & Latinos sæpe, in sacris verò sæpissime. Sic poëta, *Diluuio ex illo tot vasta per æquora vecti.* idem Nubem belli dixit alio quodam loco. Si quis autem causſam requirat, cur aqua pro ærumnis vehementioribus accipiatur, prompta ratio est, quia pericula, casúsque reliqui corpus soleant ex vna parte aliqua labefactare: sed aqua vniuerso statim circumfusa corpori, ipsum obruit, eique sese tuendi consilium omne adimit.

Germanorum Principum victoria de Turcis.

Mare pro tumultu.

Oceanus quamuis, &c.] Citatur ex Lucilio:

---- pater optimus diuum,
Vt Neptunus pater.

Patrem Neptunum, vt hic Oceanum patrem, qui aquam significet, à qua cuncta oriuntur, dici palam est. quæ doctrina

fuit Thaletis. Homerus: ὠκεανός τ' ὥπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Idem, ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν. matrem Tethys, inquam, id est mare dicitur: vt Platoni prima illa rerum omnium materia: qua ratione Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ, cecinit. Simile Virgilianum hoc,

Oceanumque patrem rerum.

Cicero Acadẽm. 4. Princeps Thales vnus ex septem, cui sex reliquos consensisse ferunt, ex aqua dicit constare omnia. Quò pertinent etiam Homerica isthæc à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè latéque patens ostẽditur.

ἐξ οὗ καὶ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα πάντα νάουσι.

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanusque pater totum qui amplectitur orbem.

Oceanus pater quid allegoricos.

Quid si per Oceanũ patrem ἀλληγορικῶς intelligamus Turcicum Imperatorem sua celeritate, suóque (vt ita loquar) hominum, vel potius mancipiorum examine & inaudita multitudine, toti Europæ, orbique Christiano, vt magnum & immensum mare, cæteris fluuiis bellum indicentem, dudúmque minitantem? Oceanus denique ἀπὸ ὠκύτητος, à celeritate. Videtur hîc alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouid. vbi loquitur de diluuio in terras misso: ---*illum*

Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis,
Contineat hic amnes.----

Intelligit itaque noster hic auctor innumerabiles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiúmque Germaniæ fluuium nobilissimum numeroso suo exercitu exhaurientes, Alludit ad exercitum Xerxis, quem Græci vt numerosissimum facerent, flumina exhausisse finxerunt.

Sic sacra quercus, &c.) Comparatio appositissima. Licet ventis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aridæ, ipsa tamen immota sedet arbor: sic imperium firmis hæret fundamentis augustum & stabile, tametsi plerique hinc auocentur, aut pereant in bellis Turcicis. Quò pertinet illa Virgiliana collatio:

----*veluti annosam valido cùm robore quercum*
Alpini Boreæ nunc huc, nunc flatibus illuc
Eruere inter se certant, &c.

Quercus quid.

Aduerte interea quercus nomine significari in Hieroglyph. fortitudinem, diuturnitatem, imperium firmum & principatum, vt docet lib. 31. Pierius Valerian.

firmis

firmis radicibus adstant.) Huc fortè non omninò malè illud referam Senecæ è lib De prouidentia: In id quoque, ait, solidissimum est quod exercuit. Non est arbor solida, nec fortis, nisi in quam frequens ventus concursat. Ipsa enim vexatione constringitur, & radices certiùs figit. Et id ex Epistola 265. Libanii Rhetoris (quem librum Græcè si haberem, eò libentiùs vterer;) Ea, inquit, me ne minimè quidem commouerũt. Neque enim vetusta, & iam firmis radicibus arbor ad terram flecti, vento etiam maximè furenti facilè potest. *c. 4. ad fine.* *furenti.*

Appendix.

Eadem quæ hoc emblemate comparatio allegorica legitur apud Lucanum lib. 2.

Pronior in Magnum populus, pugnatque minaci
Cum terrore fides, vt cum mare possidet Auster,
Flatibus horrisonis, hunc æquora tota sequuntur,
Si rursum tellus pulsu laxata tridentis
Æolii, tumidis immittat fluctibus Eurum,
Quamuis icta nouo ventum tenuere priorem
Æquora, nubiferosque polus concesserit Euro,
Vendicat vnda Notum.----

Sicca folia.) Homines foliis similes, iique Homero dicti μινυνθάδιοι, citò perituri, sicuti Iliad. 6. iidem cum foliis conferuntur, quorum alia ventus humi sternit, alia virescunt tempore verno. Apud Plutarch. Euripides,

ὁ δ' ὄλβος, οὐδὲ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος.
κ' ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν,
τὰ δ' ἦρ' ἄνω----Sophocles Aiace, ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα, καὶ σκιὰ μόνον. Nempe & in sacris libris homo dicitur vmbra, puluis, ventus, cinis, ad inconstantiam & breuitatem vitæ designandam,

Est bene cum nequeat dicere, dicit, erit.) De fortuna in melius mutata, 11. Æneid. Virgil.

Multa dies, variusque labor mortalibus ægris
Rettulit in melius multos, alterna reuisens
Lusit, & in solio rursum fortuna locauit.

Sed ad rem propius, ex historiis ecclesiasticis meminimus, Athanasium, virũ sanctũ, à paganis suggilatum, quasi magicis artibus deditum, illum ergo excipientes ludibrio, audita cornicula, poscebant quod omen illud esset, respondit: auis dicit, cras, cras, pronunciat enim vobis triste de Iuliano infortunium. Quod verum constitit, nam paucis post diebus relatum est de cæde Iuliani nuncium.

Spes proxima.

EMBLEMA XLIII.

INNVMERIS agitur Respublica nostra procellis.
Et spes venturæ sola salutis adest:
Non secus ac nauis medio circum æquore, venti
Quam rapiunt: salsis iámque fatiscit aquis.
Quod si Helenæ aduenient lucentia sidera fratres:
Amissos animos spes bona restituit.

Tempus Nicei colloquii.

SI quid nostræ coniecturæ dandum, suspicamur id ab Alciato scriptum fuisse, quo tēpore ad Niceum colloquium, magna omniū spe & votis expectabantur Reipubl. Christianæ Principes potentissimi, Carolus V. Imperator, & Franciscus I. Galliarum Rex: quò loci nonnulli in certam spem ve-

niebant fœdus aliquod firmum & ſtabile, pacémque inter eos compoſitum tandem aliquando & ſancitum iri: vt eo trãſacto negotio rixarum omnium & contentionum, tum denique falſarum opinionum in religione Chriſtiana tam longè latéque graſſantium omnis occaſio tolleretur, aut certè magna parte lues iſta ſanaretur. Comparat ergo Chriſtianam Rempublicam cum naui ventis & fluctibus hinc & illinc agitata, ſic vt parum abſit, quin inſanis & furentibus aquis obruatur, omniúmque ſpes penitùs cadat, niſi tam craſſæ caligini & tempeſtati Deus Opt. Max. aliquid lucis immiſerit, quò bonorum virorũ totiúſque populi conſternati animi recreẽtur. Sunt verò qui hîc per Caſtorem & Pollucem intelligi velint ſummum Pontificẽ & Imperatorem, à quibus vnanimi voto ad metam eandem collimantibus, bellorũ ceſſatio, turbationúmque optata fuit quies. M. Tullius Epiſt. ad Cornificium 12. lib. rectè nauis nomine Rempubl. deſignauit Conſcende inquit, nobiſcum, & quidem ad puppim Vna nauis eſt iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus, vtinam proſpero curſu. Idem in Piſonem non ſine gratia vſus eſt eadem allegoria: Non tam fui timidus vt qui maximis turbinibus ac fluctibus Reipub. nauem gubernaſſem, ſaluámque in portu collocaſſem, frontis tuæ nubeculam pertimeſcerem. Alios ego vidi ventos, &c. Et pro Sextio eandem tranſlationem mirè variat. Si mihi in aliqua naue cum meis amicis nauiganti hoc accidiſſet, vt multi ex multis locis prædones claſſibus eam nauẽ ſe oppreſſuros minitarentur, niſi me vnum ſibi dedidiſſent, &c. Cùm verò in hanc Reipubl. nauem ereptis ſenatui gubernaculis, fluitãtem in alto tempeſtatibus ſeditionum ac diſcordiarum, armatæ tot claſſes, niſi ego vnus deditus eſſem, incurſuræ viderentur, depugnarem potiùs cum ſummo, non dicam exitio, ſed periculo certè veſtro, quàm non id vnus pro omnibus ſuſcipere. Horat. 1 Cãmin. eodem ſenſu & ſchemate:

Comparatio Repub. cum naui ventis agitata.

Caſtor & Pollux quid allegorice.

O nauis, referent in mare te noui Fluctus, &c.

Præter Stobæi locum cap. 44 & alium quendam è Plutarchi Bruto, quibus Rempublicam naui cõparant, ſuccurrunt duo alii è Panegyricis Maximiano dictis. Prioris eſt Pacati: Statim igitur præcipitantem Rempub refrenaſti, & gubernacula fluitantia recepiſti, omnibus ſpes ſalutis illuxit, poſuere venti, fugere nubes, fluctus reſederunt: & ſicubi adhuc in longinquioribus terris aliqua obuerſatur obſcuritas, aut reſiduus

,, vndarum pulsus immurmurat, necesse est tamen ante tuos
,, nutus dilucescat & sileat. Alter verò est Mamertini: Neque,
,, inquit, cùm Reipubl. nauem secundus à puppi flatus imple-
,, ret salutarem manum gubernaculis addidisti, &c. alia enim
,, longiora sunt, quàm vt huc transferri commodè possint. De
,, naui quadam Pierius doctè collegit libro 47. quæ hic com-
,, memorare nihil attinet.

De ęo regum conuentu quem attigi supra, exstat Epigramma Iani Lascaris, quod sese mihi alia atque alia lectitanti vltro obtulit.

Num Martis castra, an Veneris tentoria fulgent
Argento atque auro: ast ære micant proceres,
Et Marti grata & Veneri, Venus aurea: ferrum
Mars amat: in precio est tempore quodque suo.
Littora ad Oceani summi cum coniuge, vterque
Conueniunt Reges, Regia tecta vides.
Conueniant alacres ad publica commoda: Turca
Europæ excedent finibus atque Asiæ.
Eximii Heroum, Ledæa vt sydera nautæ,
Vos seruatores terra fretumque colit.

circum.) Circùm hîc aduerbii naturam induit.

fatiscit.) deficit, & pænè obruitur vi tẽpestatis & fluctuum, Virgil. 1. Æneid.

Accipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiscunt.

Castor & Pollux.

Quod si Helenæ adueniant, &c.) ἀδελφοῖς est Geminorum, qui Castor & Pollux à Poëtis dicuntur, & Iouis ex Leda filii. Hi vbi adoleuissent, mare piratis liberarunt, eaq. de caussa propitii nautis olim credebantur. Ferunt, si horum alter appareat, tempestatem portendere: si ambo, serenitatem. De his sic Plinius: Vidi nocturnis militum vigiliis inhærere pi-
,, lis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantium,
,, aliisque nauium partibus, ceu vocali quodam sono insistunt,
,, vt volucres sedem ex sede mutantes: graues cùm solitariæ ve-
,, nere, mergentésque nauigia: & si in carinæ ima deciderint,
,, exurentes: geminæ autẽ salutares, & prosperi cursus prænun-
,, ciæ, quarum aduentu fugari diram illam ac minacem, appel-
,, latámque Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Castori id nu-
,, men assignant, eósque in mari Deos inuocant. Hominum
,, quoque capita vespertinis horis magno præsagio circumful-
,, gent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maiestate abdita.
,, De stellis, quæ Dioscuri appellantur, Plutarch. 2. Decreto;

rum philoſophicorum, cap. 18. Ouid ſub finem 5. Faſtorum. Diodor. Sicul. ſub finem etiam cap. 5. lib. 5. Lactant. lib. 2. cap. 2. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. & alii quam multi. Sed obiter memini legere me apud Feſtum ſtellam ſignificare lætum ac proſperum, idque ex Ateio Capitone, auctoritatem ſecuto Seruilii auguris. Lucem etiam ſeu lumen, id eſt φῶς proſpe accipi ſollemne fuit, vt apud M. Tull. 1. Philippica: Lux quædam videbatur oblata, &c. Euripid. item, φῶς ἥκει ἐμοῖς κακοῖς, *lux venit meis malis*. Nam & Varro de lingua Latina 2. teſtatur lumen pro fauſto omine veteribus fuiſſe. Ex quo illud Virgilii:

——ſubitoque fragore
Intonuit læuum, & de cælo lapſa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

In simulachrum Spei.

EMBLEMA XLIIII.

QVÆ Dea tam læto suspectans sidera vultu?
Cuius penicilis reddita imago fuit?
Elpidij fecere manus. Ego nominor illa,
Quæ miseris promptam Spes bona præstat opem.
Cur viridis tibi palla? quod omnia me duce vernent,
Quid manibus mortis tela refracta geris?
Quod viuos sperare decet, præcido sepultis.
Cur in dolioli tegmine pigra sedes?
Sola domi mansi volitantibus vndique noxis,
Ascræi vt docuit musa verenda senis.
Quæ tibi adest volucris? Cornix fidissimus oscen:

Digitized by

Eſt bene cum nequeat dicere, dicit, erit.
Qui comites? bonus Euentus, præcepſque Cupido.
Qui præeunt? Vigilum ſomnia vana vocant.
Quæ tibi iuncta aſtas? ſcelerum Rhamnuſia vindex,
Scilicet vt ſperes nil, niſi quod liceat.

ELegans eſt Spei deſcriptio per dialogiſmum, cuius nempè vires & adiuncta conuenientiſſimis ſymbolis explicat. Ea enim hominem lætum reddit, & ſemper meliora expectatem ad mortem vſque comitatur. Ea tamen ſi importuna ſit & immoderata, vltricem Rhamnuſiam ſecum aduocat: quæ vota plus æquo ambitioſa faciat irrita. Alia ſigillatim enarrabo, ſi priùs huc adſcripſero doctiſſimi viri B. Dardanii epigramma in Spem, vt ſi fieri poſſit, cum Alciati Emblemate conferam. Eſt autem eiuſmodi: *Spei effecta.*

Tu qua ſuſtentas tecti veſtigia ligno,
Eſſe Dea? an noſtro ſanguine creta? Dea.
Vnde fata? è caca rerum caligine, & ecqua
Admouit nutrix vbera Credulitas.
Ecquinam à tergo plaudent tibi gaudia, dic quis,
Pallidulo ſemper te præit ore? Timor.
Suſpicis intento cur ealum lumine? tandem
Hinc dabitur votis meta ſuprema meis.
Fare, age, qua vultus deturpet cauſa ſerenos?
Excrucior quoties irrita vota cadunt.
Cur baculo innixa es? dum paſcit opinio mentem
Cæca meam, irrepſit curua ſenecta mihi.
Quid titubas pedibus: rerum & ſpei lubrica: ſapè
Quod puto complecti: labitur è manibus.

Obiter adnoto Spem Deam à Romanis cultam ædes habuiſſe in foro Olitorio. Gyraldus ait, eam ſe vidiſſe pictã in Adriani Imperatoris aureo numiſmate. Femina ſtans, inquit, iuſtitiæ laciniam ſiniſtra manu nonnihil attollens: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repoſitum erat veluti ciborium, id eſt, vas in floris ſimilitudine, cum hac inſcriptione SPES P.R. Quidam etiam Spem Deam viridi indutam palla effinxerunt, & ſedentem ſupra dolium cum cornice: quidam etiam cum Nemeſi. &c. hæc ille vide Syntag. 1. *Spes Dea.*

ſuſpectans ſidera vultu.) Hic aduertendum alicuius expectationis ſignum, quod notauit regius Pſaltes, 120. Pſalmo, *Spectare ſidera quid.*

ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. & 122 πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Penicillus. *penicul:s reddita imago.*) id est, penicillo depicta & expressa. Peniculus vel penicillus, siue peniculum, pictorum est instrumentum, ex caudarum extremitatibus cõfectum. Plin. 35. lib. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam.

Elpidius. *Elpidi fecere manus.*) Nomen est è re fictitium. nam ἐλπίδιος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc est, à Spe, quam depinxit, nomen habet.

spes bona præstat opem.) Alludit ad prouerb. Spes seruat afflictos, &. Spes alunt exules. Ouidius:

Spes bona dat vires, animum quoque spes bona firmat:
Viuere spe vidi qui moriturus erat.

Sed & memini legere me apud Plutarchum, olim Romæ aram fuisse bonæ Spei. Cui conuenit & versiculus è Comœdia quapiam

ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται ταῖς ἐλπίσι.

Spes viridi veste induta. *Cur viridis tibi palla?*) Palla vestimenti genus est ad terram vsque promissum. Viridis color eorum est proprius, qui spe lactantur aliqua: dicet enim postea,

Nos sperare docet viridis spes: dicitur esse
In viridi, quoties irrita retro cadit.

Fracta tela mortis. *Quid manibus mortis tela, &c.*) Refracta mortis tela non temerè Spei tribuuntur, quòd viuos etiam in extremas miserias adactos soletur & recreet. vt enim habet adagium, *Ægroto dum anima est, spes est.* & Theocritus:

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. hoc est.

Fidere, Batte, decet, melius cras forsan habebis;
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.

Quidam Rhodius ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueam, in qua more feræ alebatur, ad cruciatum ignominiámque amputatis naribus, ac fœdata vulneribus facie, cùm à quibusdam admoneretur, vt inedia sibi dolorum finem aliquem quæreret, dixit, At cuncta homini, quoad viuit, speranda sunt. Repete pulcherrimã Spei descriptionem apud Ouidium 1. De Pont. Eleg. 7. Quæ dum commentor, lubens adiiciam Fornerii mei, præclari certè hominis distichon

quod ille mihi vtraque lingua, eademque ſententia ſuggeſſit:

ἐλπὶς γηροτρόφος μόνη πρόφρων ἔνδοθι ναίει,
ἧς ἀπαιδευτὶ θανεῖν ἄλγιον, ἢ ζώειν.
Intus aut pectus noſtrum ſpes viuida: qua ſi
Deſtituar, durum eſt viuere, malo mori.

Quid manibus mortis tela refracta gerit.] Ammian. Marcell. lib. 31. quo loci de bello planè cruento & miſero aduerſus Germanos agit: & cum omnia cæſorum corporibus opplerentur, iacebant inter eos quidam ſemianimes ſpem vitæ inaniter vſurpando. Ita planè Tibullus: *Spes etiam in moribundis.*

Iam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore ſemper ait.

Apollodorus Comicus hucreſpexit, cum ait non oportere animum abiicere eum qui aliquid aduerſi ceciderit, ſed ſemper exſpectandum eſſe melius.

ἀλλ' ἀπὸτ' ἀξιωμὰν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ
αὐθρες τὰ βέλτιον ἢ πρόσδοκᾶν ἀεί.

præcido ſepultis.] Præcidere hic amputare vel denegare ſignificat: & dicimus, ſpem alicuius rei præcidere, id eſt, auferre, ſiue præcludere, vt apud Cicron. 2. Verr. *Præcidere.*

Cur in dolioli. &c.] Ignauiæ hæc nota eſſe poteſt. Nam ferè dum ſperamus; deſidemus: ſed malim hoc ad fabulam referri, quam tradit Heſiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἔργα καὶ ἡμέραι inſcribitur. Hæc enim pyxidem omnibus malis refertam cùm aperuiſſet, innumerabilia calamitatum genera tum primùm homines inuaſerunt, vna tantum ſpe in dolii labris remanente, id eſt, in ipſius ore pyxidis conſiſtente. Sic enim Heſiodus: *Locus ex Heſiodo.*

ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
ἔσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.
μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισι
ἔνδον ἔμιμνε, πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
ἐξέπτη. hoc eſt, ——tegmen ab vrna
Dum Pandora leuat, totum exiliere per Orbem
Curarum infeſtæ effigies: Spes ſola remanſit
Intus, & è labris vrna ſub parte reſedit.

Origenes aduerſus Celſum lib. 4. hanc ridet fabulam. Ridiculum, inquit, eſt quòd de dolio dicitur, quòd olim viuerent homines abſque malis, & graui dolore, & morbis moleſtioribus, quæ Parcæ mortalibus dederant: ſed femina manibus magnum dolii operculum auferens, diffudit hominibus, &

curas atroces partita est. sola autem ibi Spes intutissimis domibus intus relicta est sub dolii labris, nec extra euolauit. Hæc Origen. Mythologi tamen Pandoram ad humanum corpus referunt, femineo nomine expressum, quod carnis imbecillitas minimo exsolui poteſt.

Pandora.

Ascræi vt docuit, &c.] Hesiodus ab Ascra Bœotiæ vico. Virgil. 6. Ecloga:

——hos tibi dant calamos, en accipe, Musæ,
Ascræo quos ante seni, ——

Quæ tibi adest volucris? cornix.] Quòd vocem edat Cras, Cras, cornix Spei adiungitur.

Oscen.] Oscen auis dicebatur olim ab Auguribus, quòd ore auspicium faceret, ait Varro.

Oscen.

Est bene cum nequeat, &c.] Videtur hoc imitatus, & quidem mutuatus ex Suetonii Domitiano, vbi agitur de Cornice, quæ paucis ante Imperatoris mortem diebus dicitur edidisse illud: ἔσται παίπαλόεσσα. quod ostentum sic est aliquis interpretatus, ait ipse Suetonius.

Locus ex Suetonio.

Nuper Tarpeia quæ sedit culmine cornix,
Est bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Qui comites? bonus Euentus, &c.] Duo hi Spei comites vana quædam phantasmata ingerunt, ne plus tædii adferat expectatio, quàm ferre queant miseri mortales. Boni Euentus simulachrum dexterâ pateram, sinistrâ spicam ac papauer tenens, sculptum Romæ fuisse scribit Plin. libro 34. cap. 8. & 36. cap. 5. Boni Euentus, & Bonæ fortunæ simulachra in Capitolio ex Praxitelis operibus. Gyrald. Syntagm. 1.

Bonus Euentus.

Bonus euentus.] Legi de veteri numismate Imperatoris Titi vbi quoddam simulachrum fuit BONI EVENTVS AVGVSTI, dextra paterâ, sinistra papauera tenens, vt apud Plin. Et in Seueri numo eadē boni euēntus spectatur effigies, figura stolata, stante dextra pateram cum frugibus, sinistra spicam & papauer tenente.

Boni Euentus imago.

Vigilum somnia vana vocāt.] Plato dicebat τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶ). quò videtur allusisse Maro in Bucolic.

Spes vigilum somnia.

——ah qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Non enim est qui verbis possit facilè consequi, quàm varias in animo patiantur imaginationes, qui vehementer aliquid sperant. Atque his inanibus simulachris perinde affiguntur, ac semet oblectant, vt si iam tenerent quæ sibi pollicentur.

Vigilum somnia vana.) pindarus Olymp. 12.

> ---- αἵγε μὲν ἀνδρῶν
> πόλλ' ἄνω· τὰ δ' αὖ κάτω
> ψεύδη μεταμώνια τέμνοι-
> σαι, κυλίνδοντ' ἐλπίδες. id est.

Spes enim mortalium, multa sursum, deinde verò deorsum vana mendacia secantes volutant.

scelerum Rhamnusia vindex, &c.) Quælibet enim sperare, non est cuiuslibet. Itaque præcipuè illud animo fixum hæreat. Ne quid nimis. Fortunæ, vt naturæ noscenda est mensura suæ, nec verò sapiunt qui altiùs spirant, plusque animi gerunt, quàm virium habeant.

Appendix. F.M.

Inde illud B. Pauli 11. ad Tit. *Φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.*
Martial. *Crede mihi sapere est, non nimium & sapere.*

In dies meliora.

EMBLEMA XLV.

ROSTRA *noua mihi setigeri suis obtulit anno,*
Hacque cliens ventri xenia, dixit, habe.
Progreditur semper nec retrò respicit vnquam,
Gramine cùm pando proruit ore vorax.
Cura vris eadem est, ne spes sublapsa retrorsum
Cedat; & vt melius sit, quod & vlterius.

Natura porci.

RVsticus quidam Alciati vicinus Kalendis Ianuariis porcinum caput pro strenis obtulit. Hinc sibi Emblematis argumentum nactus Alciatus, ex natura suis (qui dum siliquas ore reflexo colligit, semper vlterius progrediens, nunquam retrò aspicit) nempè vt nihil procrastinando meliora sequamur, neque temporis aliquam particulam sinamus efflue-

re, quod non pertineat ad aliquem progreſſum, & rei melius gerendæ occaſionem. Alludit autem ad extremum (vt ne in minutulis etiam otioſum deprehendas) ad ſymbolum Caroli V. Imperatoris, quod eſt VLTERIVS. Quid ſi hoc referamus ad ſtudii Philoſophici aſſiduitatem, vt Plutarchus facit diſputationē de profectu morum? Sic enim ille: ὁ γὰρ φιλοσοφεῖν ἐκ ἔστι λήγοντος διάλειμμα προκοπῆς, οὐδὲ στρισμός: In philoſophando & virtutis itinere nulla eſt ceſſatio, nulla perpetui progreſſus intermiſſio. Contrà, miſerè & nonnunquam improbè deſipiunt, qui ſuis ita malè rebus proſpiciunt, vt quo magis ætate prouehuntur, peiores euadunt, ſicuti Menedemus permultos Athenas, ſtudiorum cauſa, proficiſci dicebat, principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetores, tandem idiotas. Qui itaque ſe meliorem in dies facit, quaſi ſeipſum vincit: qui in deterius abit, vinci ſe ignauè permittit: quod Plato 1. De legib. ait eſſe turpiſſimum: ἥττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ παντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. *Symbolum Caroli V. Imp.*

In variis Caſſiodori formulis multa ſunt quibus hic locus commodè poteſt exornari. Alacriter, ait, incūbendum eſt inchoatis, cū iā exſpectatur aliquid quo nos profeciſſe gaudeamus. Spes enim efficiendi laboris tædium adimit: magnúmque illicium ac incitamentum, ſi nobis perſuademus id perfectum iri quod percupimus. Idem 8. lib. Natura ipſa boni adhibita perſeuerantia præliatur: quia minus eſt ſi quæ laude digna iudicantur incipiamus, quam quod conſultò eſt inceptum perſequamur. *Incepta conſtanter perficienda.*

Roſtra noua) Roſtrum non modò de auibus, ſed & de aliis animantibus dicitur.

cliens.) litigator, qui patronum ſequitur, vt ab eo defendatur iudicio.

Appendix.

Sententiam hanc, In dies meliora, videtur attigiſſe Tullius 1 de legib. Ego animi pendere ſoleo, ait, cùm quid orſus traducor aliò: neque tam facilè interrupta contexo, quàm abſoluo inſtituta. Non abludit Corn. Tacitus initio libri de Oratorib. Huius libri editionem maturaui, vt dimiſſa priore cura, huic nouæ cogitationi toto pectore incumbam. Hæc ille. Pertinet hoc præceptum ad ſedulos & diligentes, qui ſemper in melius proficiunt, non procraſtinantur, non differunt, neque moras nectunt, & diutiùs conſultando ſibi mera ſomnia fingunt: deſident interea, ſpéque vana ſeſe lactant, vt

ille apud Martialem qui se nunc causidicum, nunc se Rhetora fingeret, aut speraret nescio quid, nunquam tamen se proueheret: inani certè ac supina cogitatione, imò vecordia planè delirâ. Nam, quod Seneca epist. 3. Inter cætera mala hoc habet proprium stultitia, semper incipit viuere. Ad id traduci potest quod Senec. disputat. de Benefic. lib. 2. c. 16. quò loci ait, vitam semper inchoare, molestum: Idem ad fin. epist. 69. & pulcrè paulo antè epist. 63. Non inconcinnè illud Horatii.

-----viuenti rectè qui prorogat horam
Rusticus exspectat dum defluat amnis-----

Certè ne pluribus, puto generali sententia emblematis, intelligi ἐπ' ἀνυσίαν hoc est felicem diei successum, qua voce Cicero vsus ad Atticum 9. Contrarium est adagium Mandrabuli in morem res succedit: cui conuenit illud Maronis 1. Georg.

-----Omnia fatis in pejus ruere.

Xenia dixit, habe.) de voce xeniorum, dicitur in sequentib. melius. Hîc intellige strenas, amicorum donaria, quæ Kalend. Ianuarii vtrò, citròque exhiberi solita. Ex L. Pomponio: pictoribus assidè, si qua ventura est alia strena strenuè. Quo loco aduertimus strenam à strenuitate dici, vt apud Nonium. Iam quidem Kalendas anni auspices antiquitas sacrauit, quibus & strenæ donarentur. Qui mos à Tutio rege posteris transmissus, cùm verbenas felicis arboris ex luco strenas noui anni auspices primùm accepisset, vt videre est apud Symmachum, quod argumentum iam inde fuit viris strenuis eas deberi, & ob virtutem elargiendas. Ex eo colligimus occasione munusculi à rustico cliente dati, artificem ingeniosum Alciatum, egregiam sententiam captasse, & rationem arripuisse philosophandi.

COROLLARIVM FED. MORELLI.

Kalendarum ἔκφρασιν, seu descriptionem elegantissimam Attico sermone scriptam olim à Libanio Sophista Antioch. & pridem Latinam nobis factam pag. 178. editionis nostræ bilinguis. In ea solemnitatem earum, percelebrem, & munerum genera graphicè & festiuè expressa reperies.

Illicitum non sperandum.

EMBLEMA XLVI.

Spes simul & Nemesis nostris altaribus adsunt,
Scilicet vt speres non nisi quod liceat.

REctè & verè Pindarus Nem. 8.

κεναὶ δ' ἐλπίδων χαῦνον τέλος:

vanæ spei embellis exitus. quò spectat Horatianum illud ex 4. Carmin.

Terret ambustus Phaethon auaras
Spes, &c.

Meminimus in superiori Spem cum Nemesi vnà expressam fuisse; ex quo intelligi liceret, nihil nisi quod fas & iustum sit, quódque fieri facilè possit, expectandum, sibique fingendum

Spes cum Nemesi.

esse. Nam valde est insolens & temerarium ambire quæ nequeas assequi, aut si assequaris, non tamen tueri aut seruare possis. Occurrit exemplum Cæsaris Borgiæ Valentinorum Ducis, qui audaciùs quàm aliquis alius eiusdem conditionis, Imperii maiestatem sibi pollicitus, militaribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico, *O Cesare, O nulla*, id est, Aut Cæsar, aut nullus: qui tandem morte misera interceptus, vaticinii locum inuenit: sed non quem spe magnifica sibi proposuerat. Itaque de eo sic lusit Sannazarius:

Cæsar Borgia.

Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quidni,
Cum simul & Cæsar possit, & esse nihil?

Idémque in eundem:

Omnia vincebas sperabas omnia Cæsar:
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Obiter aduertendum distichon Alciati videri è quopiam Græco expressum, sed ad imitationem effictum:

Ελπίδα καὶ νέμεσιν divus θεὸς ἐν κονίῃσι ἔταξα,
πλὴν μὴ σὺ ἐν ἐλπίζῃς, πλὴν σ' ἵνα μηδὲν ἔχῃς.

Quod sic eleganter reddidit Politianus:

Spem simul & Nemesim posita dicat Ennus in ara,
Scilicet vt speres omnia, nil habeas.

Scripsit & in eandem sententiam lepidè ac doctè Marullus: qui quia proximè videtur accedere ad Alciati Emblema, huc apponam:

Quenam hæc tam semper tam læta est? optima rerum
Spes bona. qua lateris iuncta? potens Nemesis.
Dux magis, an comes est? vindex magis. vnde duabus
Templa eadem? speres ne nisi quod liceat.

Pudi-

Pudicitia.

EMBLEMA XLVII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PORPHYRIO, *domini si incestet in ædibus uxor,*
Despondétque animum, præque dolore perit.
Abdita in arcanis naturæ est caussa: sit index
Sinceræ hæc volucris certa pudicitiæ.

AElianus lib. 3 c. 43. de animalib. ait, Porphyrionem muliebris pudicitiæ obseruatorem esse, matrísque familiâs adulterium suspendio suo indicare. Quod Athenæus etiam commemorat Dipnosoph. lib. 9. cap. 12 ex Polemonis lib. 5. eorum quæ ad Antigonũ & Adæum scripsit, retulítque Leonicus in Var. hist. lib. 3. cap. 17. Aiunt itaque Porphyrionem domi educatum, mulieres quæ sunt sub viri imperio, diligenter obseruare, eúmque habere sensum vt ab adulterii actu præsens abhorreat. id enim si facinus perceperit, domino indicat non alio modo quàm sibi vitam suffocatione, vel vt alij

Porphyrionis auis natura mira.

volunt suspendio adimendo, quam esse certissimam commissi adulterii notam aiunt. Huius rei caussa est in abditis naturæ arcanis: tantúmque licet hinc colligere, quàm turpe, quamque flagitiosum sit adulterium, cuius actu vel clanculario auicula se sponte vita priuet. Itaque quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi auis potest pro certæ & illibatæ pudicitiæ symbolo. Huius etiam naturæ miraculi mentio est apud alios autores. Firmicus Maternus (quem ego aliàs citaui, auctorem certè pium & doctum) scribit, à leone castissimo animali leænam feminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Aristotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia ostenditur. Non est alienum quod Nouella 12. Iustinian. scribit, eos qui se polluunt nefario coitu, ea facere quæ bruta detestantur. *πράττειν ἀσελγῆ καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαῦτα γε ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσείεται ζώων.*

Incestus. *incestet*] polluat se adulterio. Incestus, vel incestum, est flagitium in affines admissum. Non. Marcel. sed & pro quacunque libidinosa pollutione Seruius accepit. Iurisconsulti incestum sumunt pro impudico, & turpitudinis flagitio in propinquos admisso, l. vlt. de ritu nupt.

Despondere animum. *Despondetque animum.*] animum despondere, apud Ciceronem nusquam legi Budæus opinatur: vsum tamen eius loquendi formulæ apud Varronem, Liuium, Columellam notat. apponit Plautin. id è Menæch. *Pater eius postquam perdidit, puerum animum despondit.*

Caussa occulta. *Abdita in arcanis.*) Caussam occultam philosophi appellāt. vt cùm quæritur, cur magnes ferrum? cur succinum paleam trahit? id in naturæ arcanis esse dicunt.

COROLLARIVM FED. MORELLI PR. R.

De Porphyrione, Georgius Pis. in Karm. *κοσμουργίας*. à ver. 998. ad 1103. etiam *διγάλευ*, vt *μαγκλάδας καὶ πόρνης δίαν* Odisse memorat fol 37. & 37 edit. & vers. nostræ. Itemque Eustath. in 111 Odyss. luculenter.

Abdita in arcanis natura causa, dicitur in iis quæ *ἀναπολόγητα* Græci vocant. de quibus fuse agit B. August. lib. 22. de Ciu. D. c. cap. 4. & 5. *istis* (inquit) *& similibus, Dei mirís operibus infirma mortalium ratiocinatio vincitur.*

In victoriam dolo partam.

EMBLEMA XLVIII.

AIACIS tumulum lacrymis ego perluo Virtus,
Heu misera albentes dilacerata comas!
Scilicet hoc restabat adhuc, vt iudice Graco
Vincerer: & caussa stet potiore dolus.

EXplicatur id agalma ab Eustathio ad Iliados Homericæ β. citatúrque à Porphyrio alicubi. Quod epigramma tributum Virtuti, conditionem suam deploranti, mutatum fuisse à Mnasalca Sicyonio, & in Voluptatem conuersum, ex altero factum de Aiace, me admonuit doctissimus Camerarius Hoc ex 3. Epigrammatôn Græcorum sumptum. est enim tetrastichon Asclepiadis, *Fons Emblematis.*

Ἁ δ᾽ ἐγὼ ἁ τλάμων ἀρετὰ παρὰ τῷδε κάθημαι
Αἴαντος τύμβῳ κειρομένα πλοκάμους,

S ii

θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, οὕνεκ' Ἀχαιοῖς
Ἁ δολόφρων ἀπάτα, κρείσσων ἐμεῦ κέκριται. id est,

Dilacerata comas, visu miserabilis eheu
Consideo ad cineres hic Telamoniade,
Icta dolore graui mihi quod fraus callida quondam
Iudicibus Graiis ante locata fuit.

Virtutem lugere quid. Prosopopœia est Virtutis ad Aiacis tumulum insidentis, & magna lachrymarum copia eiulantis, propterea quòd iniustè lata sit à Græcis iudicibus sententia de armis Achillis Vlyssi, non autem Aiaci, cui debebantur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quosdam viros bonos plerumque iniquorum iudicum decretis angi, & iniustè de suo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem vel consilium præstãtibus. Eiusdem omnino argumenti sequitur eodem 3. lib. Epigramma nomine Antipatri, ex quo liquet Aiacis tumulum fuisse in littore Rhetæo, vt etiam Q. Calaber: sed fuisse prope Sigæum Troiæ promontorium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & Sozomen. histor. tripart. cap. 18 lib. 1.

dilacerata comas.] Signum doloris grauissimi. Sic Ouid. de Tibulli morte: *Venit inornatas dilacerata comas.* Æschyli scholiastes ἐν Πέρσαις: σύνηθες γὰρ τοῖς θρηνοῦσι τίλλειν τὰς ἑαυτῶν τρίχας. Porro Alciat. imitatus est Ouidian. hoc 4. de Ponto, 13. *Venit ad albentes illabefacta comas.*

Agamemnō. *iudice Græco.*] id est, Agamemnone, quem prauum Atridem vocat Auson. in Epitaphio Aiacis, quod etiam huc non malè referri potuisset. Vide num alludat ad Prouerb. Græca fides. Sed is postremò locus mihi videtur altiore quadam consideratione indigere. nam cùm dicit, *hoc restabat adhuc, vt iudice Græco Vincerer,* rem exaggerat ipsa Virtus lachrymarum plena, à iudicis persona. Est enim indignissimum, virtutem à Græcis ipsis, à quibus id omniũ minimè fuit exspectandum, eiectam, oppressam ac desertam fuisse. sunt enim Græci sapientiæ nomine commendati, quo etiam cæteris aliis nationibus præluceant. Atqui si id à Barbaris profectum esset, ferendum quidem aut ridendum denique fuerat. E multis quæ occurrunt locis ad id illustrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio: quibus clarorum virorum benéque de repub. meritorum casus miseros & indignam fortunam cõqueritur. Sic pro
„ Sextio: Hæc audiuimus de clarissimorum virorum consiliis
„ & factis: hæc accepimus, hæc legimus. neque eos in laude
„ positos videmus, qui incitarunt aliquando populi animos ad

igitized by Google

seditionem, aut qui largitione cæcarunt mentes imperitorũ, " aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inuidiam aliquam vocauerunt: leues hos semper nostri homines, & audaces, & malos, & perniciosos ciues putauerunt. at " verò qui horum impetus & conatus represserunt, qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consiliis " audacium restiterunt: ii graues, ii principes, ii duces, ii auctores, huius dignitatis atque imperii semper habiti sunt. At ne " quis ex nostro, aut aliquorum præterea casu hanc vitæ viam " pertimescat, vnus in hac ciuitate, quem quidem ego possum " dicere, præclarè vir de Rep meritus, L. Opimius. indignissimè " cõcidit, cuius monimentum celeberrimũ in foro, sepulchrum " desertum in littore Dyrrhachino relictum est, &c Idem 1. de " Oratore, vbi agit de Rutilii causa, qui C. Marii Proconsul à publicanorum iniuriis Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia tũc erant, in exilium pulsus est damnatus repetundarum. Sic itaque Cicero: Cùm esset ille vir exemplum, vt scitis innocentiæ, cùmque illo nemo neque integrior esset in ciuitate neque sanctior, non modò supplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatiùs quidem aut liberiùs causam dici suam quam simplex ratio veritatis ferebat. Et pòst: " Nunc talis vir amissus est, dum causa ita dicitur, vt si in illa " commentitia Platonis ciuitate res ageretur, nemo ingemuit, " neque inclamauit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo " est questus: nemo Rempub. implorauit; nemo supplicauit. Cæterùm nescio an conferre huc possim opportunè adag. quo dicitur. bonos viros esse lachrymabiles: faciles enim sunt ad misericordiam viri boni piique: vt de Heraclito palàm est. sic Æneas Virgil. fatur lachrymans. Dido contrà, duritiem eidem exprobrans in 4.

— Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non si trecenis quotquot eunt dies
Amice, places illachrymabilem Plutona.

Nolim prætermissum quod notatur à scholiastis quibusdam, Aiacem (de quo hîc) nominatum ab αἶ, αἶ, heu, heu, nota dolentis, seu lamentantis particula, & αἰάζειν lamentari est.

Appendix.

Ex ea certè perpulchra thesi possumus & alias quasdam à re non alienas subiicere id primum ex D. Hieronymo, ad Iulianum: *Difficile est pressam in malis innocentiam non dolere, & in*

hoc ipso, si se non periclitari, quia videat se iniuste sustinere quod patiatur, ad hoc grauius, quod putetur indignum, iniurias proficisci, vnde nasci iura debeant, vt in L. meminerint, C vnde vi. Illud adiiciendum putamus, ne quid ad illustrãdam materiam prætervolet. Gestum lamentantis expressit Lucan. lib. 2. in Martia matrona,

> *---- postquam condidit vnà*
> *Supremo cineres, miserando concita vultu,*
> *Effusas laniata comas, concussáque pectus,*
> *Verberibus crebris, cineresque ingesta sepulchri,*
> *Non aliter placitura viro.*

Cum hac statua Virtutis eiulantis confero illud Horatii ad Augustum, 1. epist lib .

> *Romulus & Liber pater, & cum Castore Pollux,*
> *Post ingentia facta, Deorum in templa recepti:*
> *Plorauere suis non respondere fauorem*
> *Optatum meritis.*

Placet illud Petronii Satyric.

> *Pellitur à populo victus Cato, tristior ille*
> *Qui vicit, fascésque pudet rapuisse Catoni:*
> *Namque hoc dedecoris populo, morumque ruina:*
> *Non homo pulsus erat, sed in vno victa potestas,*
> *Romanúmque decus, quare tam perdita Roma,*
> *Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.*

Corollarium Fed. Morelli.

Aiax, Gr. Αἴας dictus ἀπὸ τοῦ ἀετοῦ, ab Aquila præpetealite, quæ apparuit postquam Hercules precatus Iouem esset vt Telamonem hospitem suum orbum liberis augeret: Pindaro perhibente in Isthmionis. Od. 6. Str. 2. & 3. Καί νιν ὄρνιχος φανέντος Κέκλετ' ἐπώνυμον εὐρυβίαν Αἴαντα.
Virgilianus etiam versus in Ecl. III.

> *Dic quibus in terris inscripti nomina Regum*
> *Nascuntur flores.*

innuit, ὑακίνθων. At primas vocales Aiacis, Αἴαντος expressas arcana vi quadam naturæ fuisse in Oebalio flore, qui cruore Aiacis respersus è candido purpureus factus est. Ouid. 13. Metam.

> *Littera communis mediis pueroque viroque*
> *Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ.*

Digitized by Google

In fraudulentos.

EMBLEMA XLIX.

PARVA *lacerta atris ſtellatus corpora guttis*
Stellio, qui latebras, & caua buſta colit,
Inuidiæ, prauique doli fert ſymbola pictus.
Heu nimium nuribus cognita Zelotypis!
Nam turpi obtegitur faciem lentigine quiſquis,
Si quibus immerſus ſtellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
Quam formæ amiſſo flore relinquit amans.

PLinius lib. 29. cap. 4. tradit è ſtellionibus malum medicamentum fieri. Nam, inquit, cùm ſtellio immortuus eſt vino, eorum qui biberint, faciem lẽtigine obducit. Ob hoc in Stellio.

vnguento necant eum, insidiantes pellicum formæ. Alciatus lib. 1. Parergôn, cap. 46. Crimen stellionatus nomen sumpsit à stellione lacerta stellata: quòd animal malè apud veteres audiit, siue quia inuidum (cùm enim eodem, quo anguis modo pellem exuat, eam confestim deuorat: tanquam vtilem esse pro comitialis morbi remedio norit, idcircòque hominibus præripiat, vt Plinius lib. 8. cap. 31. attestatur) siue quòd ex eo malum medicamentum fiat, quo mulieres decipiuntur. Nam cùm mortuus est in vino, faciem eorum qui biberint lentigine obducit: ob hoc in vnguento eum necant, si quæ mulieres pellicum formæ insidiantur, qua ex causa verisimile est primò proditum id iudicium: an quia in id animal versus sit, vt canit Ouid. Metamorph. 5. -----*duri puer oris, & audax?* vnde & impudentiæ est symbolum, Græcéque dicitur ἀσκάλαβος, quia sit ἀσκελὲς τῆς ἀφῆς, contactu asper & durus. Hæc Alciat. noster. Sane idem Plinius lib. 30. cap. 10. nullum esse animal dicit, ex opinione communi, quod fraudulentiùs inuideat homini: indéque stellionum nomen in maledictum translatum ferunt. Plerique volunt stelliones eosdem esse ac tarantulas, quos Greci ἀσκαλαβώτας nominant. Quia verò ex proximo Alciati loco meminerimus criminis stellionatus, de eo hæc pauca obiter. Stellionatus iis obiicitur qui aliquid dolo fecerint: & vbicunque nomen proprium deficit criminis, stellionatus obiicitur, ait Vlpian. Locum autem præcipuè habet in eo qui rem fortè alii obligatam dissimulata obligatione per calliditatem distraxerit: sed & in eo qui merces supposuerit, vel corruperit, quique imposturam fecerit, pœna stellionatus nulla est à legibus constituta, quia nec legitimum crimen est. Cæterùm & hoc aduertendum, vt auctoris mentem apertiùs aperiamus, in plerísque animantibus certas quasdam notas esse malignitatis a natura inditas, vt caueamus ne quid inde noxæ damníve contrahamus. Vulgò enim fertur cauendum esse ab iis qui notis quibusdam insignes sunt. Dicitúrque non rarò eum qui pedibus claudicat, & animi quadam claudicare parte: quique gibbo sit deformatus aut struma, aut aliquo generis eiusdem vitio, cæteris infestiorem esse, & magis versipellem: si quid tamen vulgari hominum opinioni dandum: Vitiosum corpus vitiosæ naturæ imaginem esse. Quod Homerus in suo Thersite confirmauit, qui vt deformior erat, ita etiam turpior, loquacior, & seditiosior describitur.

Crimen stellionatus.

Stellionatus crimen.

Nota malignitatis.

Digitized by Google

Sic Cicero pro Roscio Comœdo cauillatur Fannium Chæream ex habitu corporis: *Nonne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nonne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam coniecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne pilum vllum viri boni habere dicatur.* Lusit eodem penè schemate Martialis in Zoilum:

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine luscus:
Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

stellatus corpora guttis Stellio.) Virg 4 Georg.

- - - sæpe ignotus adedit
Stellio lucifugis congesta cubilia blattis.

Ouid. 5. Metamorph.

- - - - latebrásque petit, aptumque colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.

Huc referam non inuitus doctissimi viri Turnebi carmina de Stellionis eadem animaduersione, ex Epithalamio Francisci Valesii: hæc enim:

Sic quæ pellicibus nuptæ insidiantur auaris,
Quas forma plus esse dolent, medicata propinant
Pocula, guttata lentigine Stellio quæ tu
Inficis, vt vario signetur tergore vultus
Discolor, & maculis liuescant ora subortis.

& caua busta colit.) Ouid. 3. Amor. 8. eleg.

Mors tamen à templis in caua busta trahet.

prauique doli.) doli mali, quem Seruius definit machinationem quandam alterius decipiendi caussa, cùm aliud simulatur; aliud agitur. Labeo autem omnem fallaciam, calliditatem, machinationem ad circumueniendum & decipiendum alterum adhibitam, censetque sine dolo malo aliud agi posse, aliud simulari. ***Dolus malus.***

Zelotypis) ζῆλος, æmulatio seu inuidentia: τύπος, forma, Hinc mulier zelotypa, quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ opinio permultis mulieribus animum dedit viros quoquo modo tollendi de medio, vt hoc etiam adiiciam præter rem Nam Cic. 2. de offic. refert Alexandrum Phereum ab vxore interfectum propter pellicatus suspicionem. Sic Antonium Verum Lucilla: Lemniæ viros omnes vna excepta interfecerunt: & Demetrius Antigoni filius, Nicanor, aliique ***Zelotypus.***

à suis feminis interempti. Denique cùm omnia peruestigaris, collige tecum, quòd *vindicta nemo magis gaudet quam femina.* Ouid. 2. artis.

Sed neque fuluus aper media tam saeuus in ira est,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes,
Femina quàm socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
Inferrum flammamque ruit, positoque decore
Fertur, vt Aonij cornibus icta Dei.

Lentigo.

Pellex.

lentigine) Lentigo, macula subrufa, aut nigricans in facie aut manibus ad lentis similitudinem.

pellice.) Pellex, quasi παλλαξ ἢ παλλακίς, ait Gell. lib. 4. cap. 3. vel à pellendo, quòd vxorem legitimam è thalamo pellat, vel quòd virum pelliciat. Paulus in l. 44. de verb. signif. Digestis, ex Masurii Sabini sententia, pellicem pro ea sumit quæ citra matrimonium cum aliquo consuescat, domique retineatur: additque vulgò sic accipi, quæ cum eo se misceat cui sit vxor. Cæterum an admittere ausim distinctionem Iurisconsulti in dicta lege, inter pellicem, amicam, concubinam nondum satis liquet. Sed præstat audire Demosthenem oratione aduersus Neæram, egregiè nomina τῆς παλλακῆς, τῆς ἑταίρας, καὶ τῆς γυναικὸς distinguentem: ait enim τὰς μὲν ἑταίρας ἡδονῆς ἕνεκ᾽ ἔχομεν, τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ᾽ ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι γνησίως, καὶ τῶν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν. Amicas habemus voluptatis causa: pellices seu concubinas famulitij & curæ quotidianæ gratia corporis vtimur: vxores autem ducimus vt legitimos tollamus liberos, fidámque rei familiaris custodiam habeamus.

Appendix.

In fraudulentos multa θετικῶς congeri possint, vt illud Tullianum pro Comœdo Roscio: Æquè perfidiosum ac nefarium est fidem frangere, quæ vitam continet, & pupillum fraudare, qui in tutelam peruenit: & socium fallere, qui in negotio se coniunxit. Plin. Secundus: fides improborum lenis: & tam infida quam ipsi. In anthologia Græcorum hoc circumfertur:

Οὐχ οὕτως βλάπτει μισῶν ὁ λέγων ἀναφανδὸν
ὥσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδόμενος φιλίαν.
τὸν μὲν γὰρ μισοῦντα προειδότες ἐκτρεπόμεσθα,
τὸν δὲ λέγοντα φιλεῖν, οὐ προφυλαττόμεθα.

ἐχθρὸν ἐγὼ κεῖνον κρίνω βαρὺν. ὅς ποτε λάθρῃ
τὸν ἀπὸ τῆς φιλίας πίστιν ἔχων ἀδικεῖ.

ſcilicet amicum ſimulatum declinare non poſſumus: eum qui apertè nobiſcum exercet inimicitias vitare non ita ægrè poſſumus. Et quid homine ſubdolo & duplici poteſt eſſe pernicioſius? Seneca Tragic. Hippolyto in fallaces, & ſimutores,

Vbi vultus ille, & ficta maieſtas viri,
Atque habitus horrens, priſca, & antiqua appetens,
Morumque ſenium triſte, & aſpectu graue?
O vita fallax, abditos ſenſus geris,
Animiſque pulcram turbidis faciem induis,
Pudor impudentem celat, audacem quies:
Pietas nefandum vera, fallaces probant,
Simulantque molles dura.---

Potes huc adiicere exempli cauſſa, quod Marcellin. Amm' lib. 15. initio, & de Mercurio, perfidiſſimo aſſentatore, dem.

Dolus in suos.

EMBLEMA L.

ALTILIS allectator anas, & cærula pennis,
Assueta ad dominos ire redire suos,
Congeneres cernens volitare per aëra turmas,
Garrit, in illarum se recipitque gregem,
Prætensa incautas donec sub retia ducat:
Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
Perfida cognato se sanguine polluit ales,
Officiosa alijs, exitiosa suis.

Proditorum fraudes.

HAc similitudine (cuius facilè subintelligitur apodosis) proditorum animũ fraudulentũ apertè arguit: qui cùm animo esse amico ac beneuolo sese profiteantur, vt incautis &

improuidis faciliùs imponant, eò sanè nocentiores, quò versutiores, habendi sunt. Sic enim plerúmque insontes & minimè malos homines in ignota discrimina, vel ad extremum vsque vitæ periculum adducant, sed potissimùm cùm vel vitæ consuetudine, & familiaritate, aut etiam obsequii aliqua specie fucata eos tenent irretitos, nodisque tam tenacibus illigatos, vt sese hinc nequeant extricare. quo de genere sunt vespertiliones quidam, & sceleratissimi sycophantæ (quorum numerus quantum his temporibus accreuerit, dici non potest) qui viros inculpatæ vitæ, simplices planè, & ab omni fuco alienos, in discrimen & præcipitium trahunt; nullúmque non mouent lapidem, vt quod est in prouerbio, in laqueos inducant: quam ad rem cuniculis quibusdam vtuntur, cùm impingunt nomen detestandi sortilegii, vel etiam hæreseos, aut sectæ alicuius, vt securiùs magisque impunè ouiculam, id est hominem simplicem, ab omni crimine tam scelesto, támque abominando alienissimũ mactent, vel certè quocunque tandem modo exterminent; sic vt insons ille misellus hac aspersus labe (tametsi toto vitæ tempore virtuti pietatique nomen dederit) humanæ societatis pernicies, & pestis habeatur ab imperita multitudine, quæ vt in vitium plus quàm liceat, credula, ita ob inconstantiam maximam, quæ illi familiaris est, ad virtutes ipsas inuertendum prompta & parata sit, vt, quod ait Flaccus, *sincerum aude cupiat vas incrustare.* Sed vt paucis contraham, hoc genus hominum vt exitialius & magis auersandum, sic & præter cæteros alios in quos leges solent animaduertere, dignissimum qui in exteras terras ablegētur, aut certè vt calumniatores merita pœna afficiantur. Quod enim vnicè docuit optima illa omnium magistra natura, hi tollunt, & improbitate iniquiore labefactant, nimirùm vbi contra suum sanguinem insidiantur, & in animas suas fraudē moliuntur, vt loquitur Solomon. Id totum tamen torqueri melius fortasse potest in patriæ proditores, quales fuere *οἱ ἐπιτεχνίζοντες* apud Græcos, apud Olynthios Lasthenes. Talis fuit Metius ille Suffetius dux Albanorum, pugnæ desertor in bello Romanorum aduersus Albanos, qui suæ proditionis pœnas dedit, ab equis discerptus, vt lib. 1. Liuius memorat.

Altilis allectator anas.) Anatem à natandi assiduitate dictam vult Varro, 5. De ling. Lat. Altilis, quòd alatur domi, vel ruri, vt gallinæ, &c. Allectator porrò ab alliciendo. Legi alicubi *Anas.*

morem esse aucupibus exoculatam columbam in reti colligare, quæ strepitu cæteras columbas ad se pelliciat. ea dicitur παλάστρια à παλάσσειν, quod est decipere, seducere, in laqueum allicere. Sed audiamus ipsum Alciatum, qui ea de re sic lib. Parerg. 9. cap. 11. Plaut. in Milite, Paleutrio nomen veteratori impostorique seruo conueniens. vnde & παλάστριαι, quasi allectatrices aues, Aristoteli lib. De hist. animal. 9. turtures vel columbæ, quæ aluntur, vt aucupes alias alliciant, eósque ad congeneres capiendos adiuuent. quod & in coturnicibus fieri consuevit, itémque anaribus, de quibus (est enim aucupii genus valde iucundum) nos quando que carmine sic lusimus:

Alcilis allectator anas, & cærula pennis, &c. Hæc Alciatus.

ire redire.) ire, pro abire, vt alludat ad verba Iustiniani in §. Ceterorum quoque, de rer. diuisione, in Institut. in syluam ire & redire solent. & paulo pòst: In iis animalib. quæ ex consuetudine abire & redire solent. Martialis 11. lib. epigramm.

Atque inter mensas ire, redire suas.

Garrire. *garrit.*) Garrire, quasi ineptè strepere, Nonius. & proprium esse auium quidam putant.

Maledicentia.

EMBLEMA LI.

ARCHILOCHI tumulo insculptas de marmore vespas
Esse ferunt, linguæ certa sigilla malæ.

VEspæ tumulo affixæ Archilochi, linguæ malæ petulantiam effrenē arguunt: hæ enim raucæ sunt & mordaces, sed nullam ab iis neque oblectationem, neque fructum comparare possis, vti necà maledicis aut mordacibus expectare quicquam præter aculeum debeas. Sub Archilochi nomine, intelligitur scriptor quiuis, insolita quadam verborum petulantia & mordacitate alios insectans: in quo tamen neque curam neque eruditionē possis deprehēdere: sed hoc tantum notus, quòd audaciā in obtrectādo maluerit ostentare, támq; prauè innotescere, quā stare gratis, & cum silentio, vt loquitur Martialis. Fuit verò hic Archilochus Poëta Lacedæmonius,

Maledicentia nota.

Scriptor maledicus.

vel Parius, vt alii volunt, qui Lycamben socerum tam atrocibus & virulentis carminibus insectatus est, vt eum adegerit ad laqueum. Hinc prouerb. Archilochia edicta pro contumeliosis & mordacibus &, Archilochi patria, pro maledicis: &, Archilochum terere, pro eo quod est, maledicentia delectari. Quò pertinet Archilochi epitaphium ex 3. Epigramm. Græcorum lib.

Σῆμα τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὅς ποτε πικρὴν
μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ.
αἱμάξας ἑλικῶνα τὸν ἥμερον. οἶδε Λυκάμβης
μυρόμενος τρισσῶν ἅμματα θυγατέρων.
ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
κινήσῃς τύμβου σφῆκας ἐφεζομένους.

Archilochus iacet hoc in littore sectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.
Sanguine fœdauit Musarum Helicona, Lycambes
Luget natarum turpia lora trium.
Hospes abi tacitè, irrites ne fortè crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.

Pindar. 2. Pyth ait se nolle conuicio aliquo Ixionem afficere, quòd Archilocho conuicia non bene cesserint. Sic ille:

---ἐμὲ δὲ χρεὼν
φεύγειν δάκος ἀδινὸν, κακαγοριᾶν·
εἶδον γὰρ ἑκὰς ἐὼν, τὰ πολ-
λ' ἐν ἀμαχανίᾳ
ψογερὸν ἀρχίλοχον βαρυλό-
γοις ἔχθεσι πιαινόμενον. id est,

„ Me autem oportet effugere morsum imbellem & impoten-
„ tem, maledicentiam nempe. Vide enim iam olim multa in
„ egestate positum conuiciatorem Archilochum, infensis ob-
„ trectationibus enutritum, & quasi pinguem factum. Antisthenes dicebat Diogenem vespis esse similem. Vespis enim non magnum esse alarum strepitum, aculeum autem acutissimum. Dion oratione 8 & Stobæus Sermon. 11.

Vespa obtrectatores.

certa sigilla.) quæ sunt symbola certæque notæ hominis intemperanter lingua abutentis, vt qui maledicentissimus fuerit.

Appendix.

Lubet attexere cenotaphium Laurentii Vallæ, mordaci effectum stilo, vt mordax ille fuit in scriptis penè omnibus à se editis,

Venit

Venit ad infernas poſtquam Laurentius ades:
Si quæris quid agat, nunc quoque mordet harum.

Mordacius fuit Aretini virulenti ac peſtiferi ſcriptoris Italiæ epicedium, lingua Etruſca primò conſcriptum, hoc fere ſenſu: Iacere Aretini mortiferum virus ſummis Monarchis, & Pontificibus obloquutum: De Deo nihil, quia non noſſet Deum. Et videmus, ferréque ac pati cogimur moriones quoſdam ineptulos in hac noſtra vniuerſi ſchola, qui nihil aliud penſi habere videantur, quàm vt ſtylo cõfodiant quoſcumque vel rei literariæ principes, ſéque ex ea obtrectandi licentia palmarium quærere. Infelix hominum genus qui grunitu porcos, latratu canes, ruditu aſellos malunt æmulari, ſuamque prurigínem, ac ſcabiem prodere, quàm intra fores Muſarum τὰς ἀρθόνους ſe continere.

At quis laboret notus eſſe tam praue,
Qui ſtare gratis cum ſilentio poſſit?

ait ille.

COROLLARIVM FED. MORELLI.

Idem argum. Fabulæ Ariſtophanis, cùius ἐπιγραφὴ eſt, Σφῆκες, hoc eſt Veſpæ, quo nomine traducuntur fabulæ & cauſidici, iurgia & conuitia iactantes, & maledictis certantes. Ad quos pertinet illud Homeri, Iliad. xx.

ὁπποῖον κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούσαις.
Si quis traducas, ita traduceris abillis.

Illud item Pindari. Olympionic. 1. Epod. 11. ἀκέρδεια λέλοσχε δαμίνα κακαγόρως. hoc ita verti.

Nona ſemper maledicos damna manent.

In receptatores sicariorum.

EMBLEMA LII.

LATRONVM; *furumque manus tibi scæua per vrbem*
It comes, & diris cincta cohors gladijs:
Atque ita te mentis generosum prodige, censes,
Quòd tua complures alliciat olla malos.
En nouus Actæon, qui postquàm cornua sumpsit,
In prædam canibus se dedit ipse suis.

Increpatores.) Hoc epigraphe mihi statim reuocauit in mentem quod de receptoribus, seu receptatoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3. §. cognoscit, D. de off. præf. vigil. quia sine his diu maleficia latere non

possint. l. 1. de recept. Sic Vlpian in l. Congruit, de off. præs. vult à præside animaduerti in sacrilegos, latrones, plagiarios, fures, prout eorum quisque deliquerit: receptoréſque eorum coërcere, sine quibus latro diutius latere non potest. Cui simile illud Quintiliani ex declamatione 255. vbi ait, proximos esse trãsfugis à quibus transfugæ recipiuntur: quia natura simile sit, facere scelus & probare.

Strobæo citatur illud ex Phauorino, ni fallor: ὥσπερ ὁ Ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ἀπ' αὐτῶν κυνῶν ἀπόλωλεν, οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας καταλύουσιν: Quemadmodũ Actæon à canibus, quos alebat, discerptus est ita parasiti & assentatores eos à quibus enutriuntur, miserè perdunt. Sunt vero nonnulli Actæones qui sibi videntur nobiliores, si quosuis sicarios, nulliúsque frugis homines & ganeones inertes, domi & mensæ suscipiant; haud sano mentis oculo præuidentes se vnà cum patrimonii comminuti damno, nominis & plerumque vitæ iacturam facere. Turbissimos enim se fore credunt eo, vt putant, generoso satellitio stipati: & tamen non aduertunt, quanti constat, quámque noxia sit ea familiaritas. Anulus in picta poësi sic: *Fons Emblematis à Stobæo.*

Cornibus in ceruum mutatum Actæona sumptis
Membratim proprij diripuere canes.
Ne, miser est dominus, parasitos quisquis edaces
Pascit adulantum præda parata canum:
Se quibus irridendum suggerit & comedendum,
Seruus & ex domino cornigerus efficitur.

Qui mythologica tractarunt, hoc de Actæone figmentum venatores referunt, qui suas opes miserè dilapidant in venandi luxu inutili admodum & sumptuoso: etenim à canibus, quos aluêre, tandem vltione diuina quasi membratim dilaniantur. Nam tametsi nihil aliud sceleris admiserent, nisi in eo quod erogent in victum canum quod commodiùs posset egenis & pauperie prémis conferri: ea tamen culpa satis habet grauitatis ad prouocandam iustam Dei præpotẽtis iram, qui tot bona nobis non est elargitus, vt iis tam malè vtamur. Eóque grauius illi peccant, quòd rebus necessariis animum nõ applicẽt, vt agriculturæ, vt Reip. vt aliis honestis actionibus: sed omnẽ tẽporis vsuram collocãt in venatu: quo fit, vt in vrgentẽ minúsq; sibi notã penuriam præcipites ruant. Itaque dici non ab re potest, eos non à canibus modò, sed auibus & equis absumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait Poëtas hoc *Venatores Actæones.*

figmēto nihil aliud docuisse quàm homines cauere maximè debere, ne quid agant quod diis inuisum sit, aut quod eos in iram prouocet. Adhæc olim omnes labori fuisse intētissimos, & manibus victum quæsiuisse: non seruis aut exteris sua negotia, sed sibi tantùm commisisse: ideóque qui laboriosi essent, opibus & facultatibus præ cæteris abundasse: contrà qui sese otio dedebant, voluptates consectabantur, venationi & aleæ dabāt operam, in extremam rerum penuriam decidisse, & opibus exhaustos esse, quemadmodum & ipsi Actæoni contigit. Sed id speciatim in prodigos adolescentes non ab re licet conuertere, qui promi magis quàm condi, vt Phryges serò sapiunt, & tum fortè, sed frustrà resipiscunt, cùm nihil est amplius in loculis. Sibi quidem mirè placent, cùm secundis fortunæ ventis opes suppetunt, quibus impudentes & ignauos ganeones (qui nullum aliud sibi pensum relictum habent, quàm vt lautas culinas affectentur, alienáque quadra viuant) pascant & enutriant. At exhaustis patrimoniis, quid illis superest nisi vt aliena cōpilent, tandémque in malam crucem adigantur, ab iis relicti, longúmque valere iussi, à quibus in conditionem tam miseram, támque abiectam coacti sunt?

Veterum industria.

Otiosi venatores.

Locus Dionis Chrysost.

Non piget huc traducere, quæ Dion Chrysost. orat. 10. De seruis, apposité scribit, se non putare damna à malis canibus plures accepisse, quam à malis hominibus. Etenim à canibus perniciosis vnum Actæonem aiunt (inquit ille) perditum, & his quidem in rabiem cùm acti essent: à perniciosis verò hominibus dici non posse, quot perierint & plebeii & reges, quot etiam ciuitates: hi quidem à seruis, illi autem à militibus & eorum sequacibus: alii ab amicis quibusdam, nomine tenus amicis: alii à filiis & fratribus, vxoribúsque damna capiunt innumera. Retulimus suprà ex Constantino Manasse memorabile Michaëlis Imperatoris exemplum, quem cum Acteone discerpto à canibus comparat: siquidem inconsulto illi Principi, quòd ab assentatoribus obsessus esset, miserè omninò cessit.

De Actæone varia.

Quod narratur de Actæone in ceruum transformato, sunt qui fabulam putant, plerique historiā malunt, auctore maximè Plinio, qui Actæonem & Cippum cornutos editos memorat. Quin & Maximus Tyrius à veris canibus, Actæonem laceratum fuisse dicit apud Corinthios, huiusque facinoris auctores Bacchiades appellat. At quod apud Homerum legitur, Dianam per montium errantem iuga telis delectari, capreas & ceruos fugaces venando perse-

qui, ſunt qui referant ad fabulam Actæonis : alii veterum ſecuti Philoſophiam ſagittas eas quæ ceruum aſſequuntur, ſolares radios indicare volunt ἱεροσυμβολικῶς, quorum nempe radiorum repercuſſu, cornua ipſa pro conditione loci, vbi luna eſt, & apparent & obducuntur. Sed in hoc carmine Alciati illuſtrando, placet mythologia quam acceptam ferũt Anaximeni, nimirum quod Actæon, periculis quæ multa venando pertulerat tandem expenſis, ætate iam affecta timidior factus, in ceruum dicatur mutatus, cúmque canes nihilo ſecius aleret, ſuum omne periculum abſumpſit, hinc neque à canibus laceratum. Sed de his plus ſatis. Maluit Alciatus, & quidem ingeniosè torquere in eos qui latrones furéſque recipiunt: aut etiam (vt verbis vtar Marcellini de deprauatis Romani populi moribus agentis lib. 14) qui familiariũ agmina, tanquam prædatorios globos poſt terga trahunt, ne Sannione quidem domi relicto, vt ait Comicus.

Scæua) proprium quoddam nomen, aut fictitium non temerè ſuſpicetur aliquis. plerique, ſæua, legunt, pro, dira, crudeli, terrifica, &c. ſed malim ſcæuam accipi, vt Symmachus, pro improbo, ſiniſtræ famæ homine, rerum imperito. Quæ ſub obtentu tuo à quibuſdam ſcæuis deſignata dicuntur, ait ille. Et Græci, eum qui ſit ingenio tardo σκαιὸν appellant: ὃ δὲ σκαιὸν, ὃ δ' ὀπλίσματα, dicit Ariſtophan. 1. neque ſcæuam, neque conſilii inopem.

manus.) multitudo, vt maxima militum manus apud Ciceronem in Philipp. & ſæpè aliàs.

prodige.) Cicero 3. Offic. Prodigi, qui epulis & viſceratio- *Prodigi.*
nibus, & gladiatorum muneribus, ludorum venationúmque apparatu pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut breuem, aut nullam ſunt omninò relicturi.

allicit olla malos.) Ea eſt ollæ amicitia, vt habet Prouerbium ad quod reſpexit Martialis lib. 2.

Hunc quem vina tibi, quem menſa parauit amicum,
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat & cyathos, & ſumina, & oſtrea, non te.
Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Acteon, &c.) Tangit Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouid. 3. Metamorph. Hanc lubens prætereo, vt vel pueris notiſſimam.

Appendix.

Cic. lib. 4. in Verrem: Tua Meſſana, tuorum adiutrix ſce-

lerum, libidinum teſtis, prædarum ac furtorum receptrix, aliquantò poſt, fuiſſe Meſſanam omnium iſtius furtorum, ac prædarum receptricem negare non potuerunt. Idem lib. 5. in eundem: Nam, vt antè docui, hanc ſibi iſte vrbem delegerat, quam haberet adiutricem ſcelerum, furtorum receptatricem, flagitiorum omnium ſociam

Latronum ſuperimque manus) eruditus vir Alciatus verba hæc non accipit vt ſynonyma, vel promiſcuè, quia quod Horat. ait 1. Sermonum, furta latrocinijs eſt magnis parua comparare. At vox latronum apud veteres vſurpata pro ſtipatoribus, & cuſtodiæ corporis protectoribus. Senec 1. de clementia, cap. 12. Ita ſcribit Capitolinus, Marcellin. Spartian & Herodian. lib. 5. οὓς ἀποστόλακας dicti, ſeu lateris cuſtodes, δορυφόροι, ſpiculatores Tacito lib. 17. 18. Senecæ 3. de Benefic. cap. 25. & lib. 1. de ira. Sueton. Claudio, cap. 35. In Galba, cap. 28. Tacit. 1. & 12. Annal. refert Germanos cuſtodes imperatori Romano, & principi feminæ adiuiſſe. Sic olim latrones pro ſtipatoribus, à ſtipe nuncupati, quam mercedis nomine accipiebant corporis cuſtodes, qui cum ferro circũdabant Regum corpora. Latrones ergo, ἀπὸ τῆς λατρείας, à mercede, Varro lib. 6. Latinæ linguæ.

COROLLARIVM FED. MORELLI.

Nonnus Panopolit. lib. v. Dionyſiacãn. Actæonem poſt obitum ita patrem vt canibus ſuis parceret inducit,

Ἀλλὰ πάτερ πυμάτην πόρεμοι χάριν· ἀρεξέ μοι ἦ
Πέρθος ἐμὸν φιλότεκνον, ἐμοὺς μὴ κτείνε φονῆας
Παιδοφόνους ὄκτειρον ἀμειλίκτους· ἀμάτηρ γὰρ
Θηρσὶν ἀέκοντες ἀπεπλάγχθησαν ὀπωπῆς·

quos ita Romanis modulis expreſſimus,

Extremum pater hunc quæſo impertire fauorem:
Ne luctum ob nati innocuos occide canes: quin
Parce meis potius caſoribus: error adegit
Inuitos, hac deceptos facieque ferina.
Quis catulus cerno vnquam parcat?

In adulatores.

EMBLEMA LIII.

SEMPER *hiat, ſemper tenuem, qua veſcitur, auram*
Reciprocat Chamæleon:
Et mutat faciem, varios ſumitque colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari veſcitur aura,
Hiánſque cuncta deuorat:
Et ſolùm mores imitatur principis atros?
Albi & pudici neſcius.

EXpreſſum id è Plutarchi libello, De diſcrimine adulatoris & amici. huius hæc verba: Ὁ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τῶ χαμαιλέοντος πέπονθεν, ἐκεῖνός τε γὰρ ἀπαύστῳ χρεία πλεῖω τῶ τίτυμο. *Emblema è Plutarcho petitum.*

λόκῃ σωπαζομοιῶται· ᾗ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἐξ ἀδυνάτων παρέχειν, ἄλλην ἀπολείπει τῷ αἰσχρῶν μιμητὴν. Adulatori quidem omninò id accidit vt Chamæleonti: siquidem vt ille colorum omnium similitudinem exprimit præterquàm albi: sic assentator, cùm se similem præstare non possit in his quæ digna sunt studio, turpia quæque imitatur quantum potest. Vt enim nonnulli pictores imperiti, quia nequeant assequi quæ pulchra sunt & difficilia, in næuis quibusdam ac verrucis aut rugis depingendis toti sunt, & quælibet repræsentant, præter ea quæ pulchra sunt, quæque ingenioſi artificii laudem merentur: Sic & assentator, vt principi viro, cui assidet, aliquid gratum faciat, eius diligenter imitatur intemperantiam, iracundiam, supercilium, acerbitatem in seruos, diffidentiam in domesticos, & cognatione iunctos. Nam præterquàm quod sponte, naturæque propensione ad deteriora affectus est, videtur eo modo sibi longè abesse à vitio reprehensionis, si turpia imitetur. Quem morem vt barbaricis moribus conuenientissimum, meritò perstrinxerunt auctores grauissimi: hoc enim vitio quòd laborarit Alcibiades, vt qui ingenio esset versatili, & ad quiduis comparato, naturam Chamæleontis habuisse dictus est. Sed mirum est sanè quod narrant de Arabum quibusdam populis, apud quos inualuit consuetudo, vt illorum Rege aliqua corporis parte affecto, aut decurtato, populus eius regionis ægritudinem imitetur Principis, illóque membro fasciis laniqué conuoluto, sic in medium vulgus hominum prodit. Quod idem de scurrâ quodam Philippi Macedonis memoriæ proditum accepimus. Cùm enim in oppugnatione cuiusdam oppidi Argiuorum, vnus Philippo fuisset equitus oculus, postridie scurra fascia similem oculum circumligatus processisse fertur. Idémque cùm crus in quadam pugna Regi fractum esset, in eius conspectum venire non erat solitus, nisi claudicans, eodémque crure colligato. Ea itaque est assentatorum mens, hoc vnum studium, vt imitentur omnia, omnibus assensum præbeant, præterquàm iis quæ sunt à natura sua longissimè remota, nimirùm quæ à niueo simplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris & verecundiæ quasi rubori omninò sit aliena. Nam quod Antisthenes dictitabat, vt meretrices omnia bona præter prudentiam, sanúmque iudicium suis amatoribus imprecantur: sic assentatores iis quibus cum agunt. Vide Pierium in Chamæleonte. lib. 27. Hieroglyph.

Adulator vt Chamæleon.

Alcibiades.

Arabum assentatio.

Scurra Philippi Macedonis.

Quæ de Chamæleonte adducta ſunt à nobis ex Plinio, non probãtur omnibus, & iis quidem eruditis. Linguam enim hoc animal, inquiunt, ſeſquipalmum longam habet, quam porrò in inſecta, quibus maximè veſcitur, exerit ac vibrat, eiuſque mucore ſcarabeos, locuſtas formicas, muſcas ad ſe adducit. Fatentur tamen ad multos menſes famem tolerare. *Chamæleontem non ſolo veſci aëre.*

Semper hiat, &c.] De Chamæleonte ſic Plin. cap. 33. libro 8. Ipſe celſus, inquit, hianti ſemper ore, ſolus animalium nec cibo nec potu aliter, nec aliio quàm aëris alimento: & coloris natura mutabilior: mutat namque cum ſubinde & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque ſemper quemcumque proximè attingit, præter rubrum, candidumque. Caſſiodorus Variar. formularum lib. 5. epiſt. 34. naturam Chamæleontis ad fruſtratorem dicitorem non minùs ingeniosè traducit. Fugere neſcius, ſed ſuæ ſponſionis ignarus: obliuioſus cùm relinquitur: trepidus, cùm tenetur. Mutat verba, variat conſtituta: nec in vna dicti ſui qualitate contentus, diuerſis imaginibus immutatur. Meritò Chamæleonti beſtiæ conferendus, quæ paruorum ſerpentum formæ conſimilis, aureo tantùm capite, & reliquis membris ſubalbentis praſini colore diſtinguitur. Hæc quoties hominum aſpectus incurrerit, dum ei fugiendi velocitas denegatur, nimia timiditate, colores ſuos variè commutat, vt modò veneta, modo blattea, modò praſina, modò poſſit cyanea reperiri. Prouerb. Chamæleonte mutabilior. *Chamæleon*

Reciprocat] reperit, retroflectitur, vel recipit, procare, petere eſt; vnde procax, & proci dicti. Reciprocum verò à recipiendo dici, ait Varro, quia eò redeat vnde profectum eſt. Hinc maris & animæ reciprocatio. Hoc loco verò reciprocare propriè eſt auram reſorbere, ſubindéque retrahere: ſic enim Liuius reciprocare pro reſpirare vſurpauit. *Procare pro cam.*

Veſcitur aura.] Alluſio ad prouerb. Vento viuere. Populari aura veſci, eſt populi nugis aſſentiri, vulgi mores inſequi.

Albi & pudici nescius.) Color albus mentis integritatem, vt rubeus pudorem ſignat, vt dicemus poſteà. *Color albus & rubeus.*

Appendix.

Aſſentatorum mores eleganti & acuto mucrone percuſſit ſatyra 3. Iuuenalis:

Natio comœda eſt, rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas aſpexit amici.
Nec dolet igniculum brumæ ſi tempore poſtus,

Accipit andromidem: si dixerit, æstuo, sudat.
Non summus ergo pares: melior qui semper in omni
Nocte, die que potest alienum sumere vultum,
A facie iactare manus, laudare paratur,
Si bene ructauit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inuerso crepitum dedit aurea fundo,

Bene Isocrat. ad Demonicum, μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ ἐξαπατῶντας, αἰσχύνεται δὲ τοὺς παρρησιαζομένους ἀδικοῦσι. Ammian. Marcellin. lib. 15. Quàm sit assentatio infesta principi, nondum apud Noricum, exuto penitus Gallo, Apodemius assentatur, turbarúmque incentor, raptos eius calceos vehens, equorum permutatione veloci, Mediolanum aduenit, ingressus regiam, Constantii ante pedes proiecit, velut spolia regis occisi Parthorum, & perlato nuntio repentino docente rem insperatam & arduam, hi qui summam aulam tenebant, omni placendi studio in adulationem ex more collato, virtutem, felicitatémque Imperatoris in cœlum extollebant: cuius nutu duo exautorati principes essent, in modum militum gregariorum. Quo ille studio blanditiarum exquisito sublatus, immunémque se deinde fore ab omni mortalitatis incommodo fidenter existimans, confestim à iustitia declinauit, ita intemperanter, vt æternitatem eam aliquoties assereret, & ipse dictando, scribendóque propria manu, orbis se totius dominum appellaret. Q. Curtius lib. 6. de Alexandro: *Non deerat talia concupiscenti adulatio perniciosa: perpetuum malum regum, quorum opes sæpius assentatio quàm hostis euertit.*

Ei qui ſemel ſua prodegerit, aliena credi non oportere.

EMBLEMA LIII.

COLCHIDOS *in gremio nidum quid congeris? eh eu*
Neſcia cur pullos tam malè credis auis?
Dira parens Medea ſuos ſæuiſſima natos
Perdidit; & ſperas parcat vt illa tuis?

CVm Epigrapha huius Emblematis conuenit illud Senecæ de beneficiis 4. cap. 17. Quomodo malè filiæ conſulit, qui illam contumelioſo & ſæpe repudiato collocauit: quomodo malus paterfamilias habebitur, qui negotiorum geſtorum damnato patrimonii ſui curam mandauerit: quomodo dementiſſime teſtabitur qui tutorem filio reliquerit pupillorum ſpoliatorem: ſic peſſimè beneficia dare dicetur quicum-

que ingratos elegit in quos peritura conferat. Hoc ex Græco Archiæ:

Typus Emblematis.

Αἰαῖ ὅλλω νήσοις τε διϊπταμένη χελιδὼν,
Μηδίνης γαστῆρ πυκτίδι νοσφίσεις.
ἤπι δ' ὀρταλίχων πίσυν οἰοπλώς δὲ φυλάξειν
Κολχίδα, μήδ' ἰδίων φείσαμένη τοκέων;

Sic Marullus expoſuit 3. Epigrammaton:

Quid vaga tot terras vrbésque emenſa volutris,
Colchidos in ſæuo nidificas gremio?
Pignoribuſque tuis credis malè ſæua fidelem,
Ipſa ſuos partus quæ laniauit atrox?
Ni fœtus exoſa tuos Pandionenata
Phaſiaca quærit perdere ſeuitia.

Breuiùs reddidit Politianus, nimirum tribus hendecaſyllabis:

Medea ſtatua eſt miſella hirundo,
Sub qua nidificas; tuoſne credas
Huic natos, rogo, quæ ſuos necauit?

Sed breuiſſimè Borbonius noſter, vno diſticho,

Medea ſtatua eſt: natos cui credis, hirundo?
Fer alio: viden, hæc macbet vt ipſa ſuos?

Fides non habenda ei qui fidem violarit.

Apoſtrophe eſt ad hirundinem, ad ſtatuam Medeæ nidificantem: ex quo datur intelligi, cauendum eſſe ab eo qui ſemel impoſuit: vel iis nullam amplius habendam fidem, qui ſemel vel quoquo modo læſerint: aut iis nullo pacto aſſentiendum, qui cum ſua dilapidarint, vix aliorum curam commodè gerent. Nemini enim res aliena quàm ſua debet eſſe charior aut commẽdatior. Quomodo enim fieri poteſt. κακῶς κεχρημένον ἄνδρα τοῖς ἰδίοις, εἰ πιστὸν ἐσ ἀλλοτρίοις; Id explicat Socrates apud Xenophontem lib. 3. ἀπομνημ. nempè colloquio cum Glaucone. Refert Plutarch. ἐν γαμικ. παραγγελ. Qua ratione Timarchum impudicitiæ & prodigalitatis accuſauit Æſchines, non tam vt hominem probro afficeret, quam ne deinceps ad populum concionaretur. Qui enim rem familiarem adeò malè adminiſtraſſet, indignus videbatur cui publica crederentur. Præclarè Tiberii factum memoratur à Corn. Tacito: qui vt honeſtam innocentium paupertatem leuauit: ita prodigos, & ob flagitia egentes Vibidium Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Sullam, Vitellium mouit ſenatu, aut ſponte cedere paſſus eſt. Gorgia oratore publicè aliquando dicente, vt concordiam ſuaderet, Melanthius non ſuſtinuit, aiebat enim de pace, eum minimè aliis verba

facere debere, qui ſibi, vxori & ancillæ concordiam perſuadere non potuiſſet. Idem in Laconicis: Agis Archidami filius ei minimè Duci fidem habendam dicebat, neque credendum iuuenum exercitum; qui ſuam ipſius patriam miſerè prodidiſſet. Id dicebat Ephoris, qui Imperatorem quendam lubricæ hominem fidei in hoſtes mittebant.

Colchidos.) Medea Colchis nominata, quòd Colchorum regis filia fuerit, quæ Iaſoni vt nuberet, aurei velleris obtinendi corripiendique viam ei commonſtrauit, ſed priùs dracone ſopito. Tandem ab Iaſone repudiata, quos ex eo libros ſuſceperat, interemit. Repete fabulam ex 7. Metamor. Ouid. & Apollonium in Argonaut. *Medea.*

Appendix.

Egregiè Iſocrat ad Dæmonicum: ὅταν γὰρ περὶ σαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύειν, σκόπει πρότερον πῶς αὐτὸς περὶ αὑτοῦ διακείσει· ὁ γὰρ κακὸς διανοητὴς περὶ τῶν ἰδίων ἀδυνατεῖ καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἀλλοτρίων. Cùm quid det ei ipſo conſilium ab aliquo es capturus, aduerte priùs quomodo in ſuo ipſe ſe negotio geſſerit: nam qui perperam ſuas res adminiſtrauerit, vix eſt vt quicquam rectè conſultet in alienis. Idem ad Nicoclem, ſub finem: ἄλλον ὡς ὁ μηδὲν ὠφελοῦν αὑτῷ χρήσιμον, οὐδ' ἄν ἄλλον χρήσιμον ποιήσειεν. Certum eſt. quòd qui ſibi nihil vtile proſpiciat, neque alium prudentiorem efficiet.

COROLLARIVM F. MORELLI.

De Medea ſæuitia, Libanius in Ethopœia. 1. Quid dixerit Medea liberos ſuos occiſura. pag. editionis noſtræ 138.

Temeritas.

EMBLEMA LV.

In præceps rapitur, frustra quoque tendit habenas
Auriga, effreni quem vehit oris equus.
Haud facile huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temere proprio ducitur arbitrio.

Cui non credendum.

Significatur nihil ei committendum esse, qui in proprios affectus nullum sibi sumit imperium, sed temerè huc atq; illuc concitatus fertur, non aliter quàm equus, quem nulli freni nullæque habenæ retinent. Similitudinem hanc mutuatus est ex Platone, qui animum nostrum cum auriga, corpus verò & eiusdem perturbationes cum equis comparabat. Iuxta quod ab Hieronymo etiam dictum est, sensus corporum quasi equos esse sine ratione currentes: animam verò in aurigæ

modum frena curtentium retinere. Maximè enim est efficiẽdum, vt appetitus rationi obediant, eámque neque præcurrant, nec propter temeritatem, nec propter pigritiã aut ignauiam deserant, sintque tranquilli, atque omni perturbatione careant, vt docet M. Tullius. Locus Platonis est in Phædro, de duobus equis bono & malo, & eorũ auriga Ratione: quò M. Tullius alluisse visus est 2. De Republ. vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, elidítur, laniatur. Quem locum obseruauit Heraclides Ponticus lib. De allegoriis Homericis. Locus hic, vt apparet, è Maximi Tyrii sermone 55. tractus est. Neque verò grauabor locum integrum sublegere: τοῦτον ὃ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνδείας πρὸς τὸ θεῖον ἐξεῦρε θεὸς πρέπον, ἐμβιοῖς πλὴν ψυχῇ γηίνῳ σώματι, ὡς ἡνιόχου αἵματι, καὶ ἁρμάτων τῶν ἡνιόχῳ, εἰρῆκε δεῖν, ἐχούσαν μὲν παρ' αὐτῆς φαύλως πέχης, ἐχούσαν δὲ καὶ ἀπεχείας ἐξαίαν. ἡ δ', ἐπεὶ δὲ ἐπέζευ αἵματων, καὶ λάζηται τὴν ἡνίαν, ἢ μᾶλλον δαίμων καὶ μακαρία ψυχὴ καὶ μεμνημένη τὰ ὄπι τὸ ὄχημα ταύτῃ ἐμβεβαζαμένη θεοῦ καὶ ἡνιοχεῖν προσάξαντος, ἔχεται τῆς ἡνίας, καὶ ἅπτεται τῶν ἁρμάτων, καὶ κολάζει τὰς τῶν ἵππων ὁρμάς· οἵδε εἰσὶν ἀπεχθῶς πανταδαποὶ, ἀλλὰ ἀλλαχῇ θεὶν διαμεμηρότοι, ὁ μὲν αὐθάδης, ἀκόλαστος καὶ ἀδηφάγος καὶ ὑβριστὴς, ὁ δ', δυμώδης καὶ ἐπιπλοκὴς καὶ ἐμπλήκτης, ὁ δὲ ἀτιμώδης καὶ ἐκλελυμένος, ὁ δὲ αὐελάθερος καὶ σμικροφυὴς καὶ τυπεινός, ἅπως ἅρμα ἐσασασμένον ταρέσθαι τὸν ἡνίοχον. καὶ τὰ μὲν κεκτῆσθαι αὐτῷ, καὶ πῶς τῆς δωρεᾶς θεοῦ ἵππον φύσιν ἄξιον φέρεται, νῦν μὲν τῷ ἀκολάστῳ ἵππῳ παῦ τὸ ἅρμα ξυμφερόμενον αὐτῷ ἡνιόχῳ ἐπὶ ὕβριν καὶ παροινίαν, καὶ λαγνείας καὶ ἅλλας ὅπη εἰλικρινεῖς ἡδονάς, νῦν δὲ τῷ δυμικῷ ἐπὶ κακοζεις πανταδαπάς. Quæ Latinè ita sonant: Verum hic vnus inuẽtus est modus ipso Deo, quo humana conditio minorem se esse diuina fateretur, propterea scilicet quòd animũ terrestri corpori, tanquã aurigam imposuit currui, cuius & habenarum sustinendarũ & incitandi vim esset habiturus. Hic enim aurigæ, simul aurigãdi artẽ, virésque tradidit: simul etiã liberũ abutendæ artis arbitrium dedit. qui postquã insẽderit currũ, & habenas acceperit, siquidem felix beatúsq; animus sit, memoriá mq; habeat se iussu Dei sublatũ esse in currũ, valideque aurigationẽ regere debere, nimirùm habenas moderatur, regítque curium, & equorum temeritatẽ contundit. At equi diuersum appetũt cursum, temeréque huc atque illuc rapiunt currum, hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atque ferociam, alius verò

Typus Emblematis.

„ tarditatem, mollitiem, seruitutem, seruitatem, atque humilitatem sectatur: cuiusmodi seditionibus distractus currus, auriga conturbat: & si vicerit eum prepotentis equi vis, fertur currus pro libidine victoris. Quo fit, vt victrice interdum petulantia, vnà currus & auriga ad contumelias, conuicia, impuritates, atque alias nefarias, minimèque sinceras voluptates: interdum verò dominante iracundia, in multas variásque calamitates vterque feratur in præceps. Huc etiam referam commodè illud D. Cypriani, ex lib. De disciplina & bono pudicitiæ: Coërceat animus, ait, stimulos carnis, refrenet impetum corporis. Accepit hanc enim potestatem, vt illi ad impetum eius membra seruirent. Et quasi legitimus ac perfectus auriga vltra concessas corporis metas extollentes se carnis impetus, cœlestium præceptorum habenis reflectat, ne vltra terminos suos currus iste corporis raptus in periculum suum secum & ipsum rapiat aurigam, &c.

Cypriani locus.

In præceps rapitur frustra, &c.) Alludit ad illud Virgilianum,

——frustra retinacula tendens,
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

& ad prouerb. De curru delapsus. Citatus ex Platone locus est in Phædro, qui explicatur commodissimè à Plutarcho, Quæstionum Platonic. 8. quò pertinet Ciceronis hoc è 3. Tuscul. Exisse è potestate dicimus eos qui effrenati feruntur, aut libidine, aut iracundia. Qui igitur exisse è potestate dicuntur, ideò dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est. hinc compotes & impotes, qui animum habent, vel non habent in sua potestate.

effrenâ quem vehit ora.) Manifesta allusio ad parœmiam, Os infrene, id est, ἀχαλινῶ στόματι ἵππος.

Appendix.

Spectant huc Tulliana è 1. schola Tuscul. disputatione. Reliquum est vt tute tibi imperes: quanquam hoc nescio quomodo dicatur, quasi duo simus, vt alter imperet, alter pareat: non insciteè tamen dicitur. est enim animus in partes distributus duas. quarum altera rationis est particeps, altera expers. Cùm ergo præcipitur, vt nobismetipsis imperemus, hoc præcipitur vt ratio coërceat temeritatem. Seneca item ad hunc modum: Quid prodest equum regere, & cursum eius freno temperare, & affectibus efferatissimis abstrahi? fortasse id non malè conuertas ad iuueniles impetus, consilii ac iudicii expertes,

expertes, quibus nihil credendum facilè, quòd ſit ea ætas lubrica certè, & præceps, & quæ niſi maturè refrenetur, triſtem exitum ſenſura ſit. Argutè Dion Chryſoſtomus: χαλεπὸν ἡ νεότης, καὶ ἀφίησιν, καὶ σφοδροτέρα δίεται χαλινῶ. Et Ariſtot. Moralibus ad Nicomachum. χαλεπὸν καταμαντεύεσθαι περὶ νέων· ἰσόχρονον γὰρ ἡλικία, καὶ πολλὰς ἔχουσα μεταβολὰς, ἀλλοῖ' ἐπ' ἄλλο φερομένη. Elegans eſt deſcriptio adoleſcentis apud Horatium epiſt. ad Piſones:

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus aris,
Sublimis, cupidusque & amata relinquere pernix.

Quid pluribus opus? Tria ſibi videri difficilia dixit ſapiens Hebræus, vim auiculæ in aëre medio volitantis: viam columbi in media planitie oberrantis: viam nauis in æquore medio: ſed omnium difficillimum, viam adoleſcentis in ipſe ætatis feruore luxuriantis. Sed me reprimo, ne metas excedam lectionis compoſitæ ac moderatæ.

COROLLARIVM FED. MORELLI PR. R.

Ratio quam nulla gubernat.] Gratius in Car. Cynegetico, hunc *inconſultum* vocat, cuius

Vitâ fuit error in omni. Statimque ſubiungit,

Poſt alia propiore via, melioſque profecti
Te ſociam Ratio, rebus ſumpſere gerendis.

Homerus iuuenum indolem hoc verſu pulcrè expreſſit:

Ὀπλοτέρων αἰδῶν ἀεὶ φρένες ἠερέθονται.

hoc ita reddidit Lucretius II.

——ætas improuida ludificatur

Auſonius Edyl. XV.

——Iuuenum temeraria pubes.

In temerarios.

EMBLEMA LVI.

ASPICIS *aurigam currus Phaëthonta paterni*
Igniuomos ausum flectere Solis equos:
Maxima qui postquam terris incendia sparsit,
Est temerè insesso lapsus ab axe miser.
Sic plerique rotis fortunæ ad sidera Reges
Euecti ambitio quos iuuenilis agit:
Post magnam humani generis cladémque suámque,
Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

Stulti Principes.

PHaëthontis casus hîc traducitur in Principes quosdam Ducésque iuueniliter exultantes, qui magno suo suorúmque malo cuncta sursum & deorsum vertunt: cúmque quod

volunt, omne ſibi licere putent, non mirum eſt, ſi intolerabilem malorum lernam ſecum aduehant. Nihil enim aliud afferre poteſt tam cæca præcépſque temeritas, quàm certiſſimum populi diſcrimen, & interdum exitium. Quòd ſi illi quandoque reſipiſcant (quod ferè non fit, niſi accepto damno, eóque grauiſſimo) id ſanè contingit, poſtquàm vulgus decidit in grauem fortunarum omnium iacturam, vt ſpei nihil reliqui habeat; ferè fit enim, vt Principes illi fatui & excordes, eo quod habeant in alios imperii ac potentiæ, pro ſua libidine miſerrimè abutantur, & quaſi prodigant in publicæ rei ſummam perniciem. Vitio datur Agamemnoni, quòd ambitioſus magis quàm cordatus fuerit, qui pro vna Helena tot tantóſque homines ad necem poſtularit, ſuóſque ad eandem belli aleam prouocarit. Rectè Flaccus:

Fabula quæ Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento collata duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.

Non eſt ambiguum, quin ſecurius ævum traduxiſſent, & gloriam credo meliorem ſuiſſent conſecuti nobiliſſimi Imperatores Cyrus, Xerxes, & Alexander, ſi ſuis contenti finibus, maluiſſent regna propria tutari & adminiſtrare, quàm armorum alea plus quam par eſſet, alienis inhiare. Itidem & innumerabiles alii, quorum efferatior ambitio, regnandique cupiditas, & ſuum & populi interitum accerſiuit. Quid enim, vt cæteros taceam, aliud fecit Alexander, quanquam præclaris naturæ & doctrinæ ſubornatus muneribus quàm vt graſſatorum princeps orbem circumcurſaret, ſibi ſuiſque labores & moleſtias innumerabiles crearet, nullúmque quietis & otii finem proponeret? Huius inſatiabilem victoriarum ſitim nullus vel proſperrimus ſucceſſus vnquam reſtinguere potuit: nullus honos, quanquam magnus, eius ambitionem ſedauit. Itaque non contentus ampliſſimo imperio Perſico, impetum fecit in Scythas, in Bactrianos, in Indos, vltrà etiam progreſſurus ſi per copias ſuas licuiſſet, aut niſi morte violenta repreſſus eſſet. Quid de Pompeio? quanta virtute & experientia viro? quàm magni à ſuis habito? nec enim vna cauſa fuit cur à Romanis, aliiſque gentibus maximo in honore eſſet. Eum tamen miſerè occæcauit tandémque perdidit inſana ambitio, nec ſe modò, ſed & patriam & Remp. quam defendere ſe iactabat, oppreſſit & funeſtè dilacerauit. Totus enim in aucupanda gloria, in cuius communicationem admitti neminem

sustinebat, dum Spartacum perdomuit: dum Lucullo eripit victorias Ponticas & Armeniacas: dum Metello honorem de piratis suffuratur, vnúsque omnibus excellere, omniúmque obscurare gloriam cogitat, alienauit à se optimorũ quorumcunque animos. Ergo dum potentiam suam putat egregiè fultam C. Cæsaris affinitate, quem sibi adiunxerat ad suas vires affirmandas, ab eodem fuit oppressus.

Et hos quidem suæ ciuitatis Phaëthontas rectè dicimus, quales nimium multos superior patrum & nostra vidit ætas. Constantinus Manasses, Annal. de Michaële Imperatore hũc in modum ferè scribit: (quia enim Græca non suppetunt, Latina huc conferre non verebor:) Vbi Michaëlus maturam ad ætatem peruenit, iámque solus amplitudinem negotiorum imperii procurare cœpit, reapse, verum illud probauit esse quod est in fabulis. Quippe mox vt alter quidã inuenis Phaëton, curru conscenso, totum Romanorum imperium perdidit, & ipse de auito patrióque regno veluti quodam curru, est deturbatus & excussus non pronus tantùm cadens, sed etiam deorsum lædens. Quippè luxuriæ humidæque vitæ se dedidit, velut alter Nero, immodestus in vino, animo effeminato, impudicus, temulentus, omnem pecuniam in colluſores exhaurieus, qui erant scurræ impuri, curruum agitatores, mimi, primo statim diluculo temulentiæ dediti, delicias ciborum & suauium opsoniorum auidè quærentes, totos dies apud inuerecundas mulieres exigentes, potores, ludiones, libidinum flammis furentes: qualis scilicet olim erat ille Sardanapalus rex Niniuitarum, &c. Quod dum meditor, vltrò sese offert Caroli vltimi Burgundiæ Ducis fatum deploratissimum; qui propter virtutem bellicam, & ditionem amplissimam, inter Principes fortunatissimos haberi potuisset, si vim ingenii qua pollebat, & magnitudinem animi qua se terribilem & formidabilem ostenderat, ad sua potius asseruanda, aut etiam augenda, quàm ad extera expugnanda conuertisset: nec sanè tam infelicem mortem obiisset. De quibus tamen aliàs fortasse commodiùs. Huc refero Adagium, Aut Regem, aut fatuum nasci: &, Habeñas ignarus non tractet. Fabulam hanc alii aliò transferunt, nimirum ad insignem quandam conflagrationem, vt Plato in Timæo, cui Lucretius lib. 5. subscribit. Ficinus & aliquot alii tradunt fuisse Cometam vastum natura solarem, qui tandẽ dissolutus, intolerabiles æstus concitauerit. Sed hæc præter rem. Si ad mores referre malis, apponere hue

Michael Imperator.

Carolus dux Burgundiorum.

potes exemplum Flaminii Conſulis, cuius temeritas inſigne detrimẽtum ſuæ Reip. attulit. Valer. Max. 1 cap. 6. Phaëtontis caſum ad principes improuidos, ambitioſos, ſuique officii minimè memores torſit Dio Chryſoſt. orat. 1. de Reg. [Horat. *F.M.*

Terret ambuſtus Phaethon auaras ſpes.

Igniuomos equos.] Quatuor equi Solis naturam illius igneam indicant: Phlegon, ἀπὸ τοῦ φλέγω, quod eſt inflammo: Pyrois, quaſi ignitus, ἀπὸ τοῦ πυρός: Eous, ab ἠώς, aurora: Æthon, quaſi ardens: Sunt qui his equis quatuor horas iuxta Solis exortum apparentes intelligi velint. vnde eſt illud, *Equi Solis.*

Hæc iubet, hæc ſplendet, dein hæc calet, illa tepebit.

Malim ego à ſtudioſis legi diligenter quæ de iis Solis equis habet Ouid. 2. Metamorph.

Sic plerique rotis, &c.] Similitudinis eſt ἀποδόσις. Fortunæ rota, cui inſidet, tributa eſt, propter varietatem & inconſtantiam. Galenus ἐν προτρεπτικῷ ἐπὶ τὰς τέχνας egregiè fortunam, eiúſque inconſtantiam depinxit. Exſtat exemplum longe pulcherrimum apud Amm. hiſtoriarum lib. 26. de Cilice quodam Procopio, qui vana quadam motus ambitione deſciuit ab imperatore Valentiniano: Imo verò imperiũ mercatus, imperatórque appellatus leui paucorum ſuſurro illectorum precio, deinde tumultuariis ſuccłamationibus plebis multos ad ſuam factionem concitauit, plurimas ſtrages edidit. Sed tandem victus poſt fœdam ſuorum defectionem, captúſque imperatori offertur reticens atque defixus ſtatimque abſciſſa ceruice diſcordiarum ciuilium giſcentes turbines ſepeliuit, ad veteris Perpennæ exemplum, qui poſt Sertorium inter epulas obtruncatum dominatione pauliſper potitus, è fruteris ſub quibus latebat extractus, oblatúſque Pompeio, eius iuſſu eſt interfectus. *Miſerrimus Procopij Cilicis caſus.*

Poſt magnam humani generis.] Seneca epiſt 95. Multi inueniũtur qui ignem inferant vrbibus, qui inexpugnabilia ſeculis, & per aliquot ætates tuta proſternant, qui æquum arcibus aggerem attollant, & muros in miram altitudinem adductos arietibus ac machinis quaſſent. Multi ſunt qui ante ſe agant agmina, & tergis hoſtium graues inſtent, & ad mare magnum perfuſi cæde gentium veniant. Sed hi quoque vt vincerent hoſtem, cupiditate victi ſunt. Nemo illis venientibus reſiſtit, ſed nec ipſi ambitioni crudelitatíque reſtiterant. Tunc cura alios agere viſi ſunt, agebantur. Agebat infœlicem Alexandrum furor aliena deuaſtandi, & ad ignota mittebat. Nec Cneo qui- *Miſera principum querundam ambitioſorum fortuna.* " " " " " " " " " " *Alexander.*

Pompeius. dem Pompeio extrema inire bella, aut domestica virtus, aut
„ ratio suadebat: sed insanus amor falsæ magnitudinis, modo
„ in Hispaniam & arma Sertoriana, modo ad colligendos pi-
„ ratas ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur causæ ad
Cæsar. continuandam potentiam. Quid C. Cæsarem in sua fata pari-
„ ter ac publica immisit? gloria & ambitio, & nullus supra cæ-
Marius. teros eminendi modus. Quidni C. Marium semel consulem
„ (vnum enim consulatum accepit, cæteros rapuit) cum Teuto-
„ nicos Cimbrósque concideret, cum Iugurtham per Africæ
„ deserta sequeretur, tot pericula putas appetisse virtutis instin-
„ ctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio. Ideóque
„ cum multis fuerunt mali, pestiferam illam vim, qua plerisque
„ nocuerunt, ipsi quoque senserunt. Et hæc quidem Seneca. Cæ-

Cum Phaethonte principes ambitiosi comparentur. terum nolim hoc loco prætermitti, Phaëthontem hîc scitè ab Alciato comparari cum ambitiosis & improuidis principibus, vt tacitè alluderet meo quidem iudicio, ad Tiberii de Caligula dictum: quod enim sagacissimus senex Tiberius naturam adolescentis Caii Caligulæ sæuam atque probrosam non poterat inhibere, aliquoties prædicabat exitio suo, omniúmque Caium viuere: & se natricem (serpentis id genus est) populo Romano, Phaëthontem orbi terrarum educare.

Appendix.

Placet huc affigere cuiusdam anonymi carmen non illepidum in Phaëthontem,

Ausus in æternos iuuenis conscendere currus,
Ignéaque audaci sumere lora manu,
Oblitus pariterque sui, metæque paternæ
Quos mundo sparsit ignibus ipse perit.

Et illud breuius eodem spectat:

Lucifero puer inuectus temerarius axe
Concidit & secum perdidit orbis opes.

Hæc dicta meminimus in fatuos & socordes principes, qui cùm nimia animorum impotentia terræ, cœlóque minari non dubitent, semetipsos in præcipitium non rarò coniiciunt. Et de Gallicis motibus quod sequitur non semel à studiosis recitari audiuimus,

Si Phaethonte vno bona pars ambusta cadente
Orbis, & insolitis terra perusta rogis,
Nil mirum infelix si iam cadat impete vasto
Gallia, quæ fatuos tot Phaethontas habet?

Furor & rabies.

EMBLEMA LVII.

ORA *gerit clypeus rabioſi picta leonis,*
Et ſcriptum in ſummo margine carmen habet.
Hic hominum eſt terror, cuius poſſeſſor Atrida:
Talia magnanimus ſigna Agamemno tulit.

Signa ferocitatis.

QVorundam Principum & Imperatorum ferocia & immanitas ſignis plerumque notiſque vexillaribus exprimitur, ita vt quid in animo reconditum habeant, tacitis ſymbolis apertè oſtendant. Quid enim ſignificant in eiuſmodi ſtemmatis Vultures, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones, quàm rapacitatem, ferocem deprædationem, internecionem, formidinem, & cætera generis eiuſdem, quæ perpetuò ſanguinarios Duces comitantur? At vt carmen no-

ſtrum explanemus, habuit Agamemnon clypeum, in quo eſſet depictus Leo ad terrorem aliis incutiendum: quod quidem ſcutum in Olympiæ fano per aliquot tempora pependit, inſcriptione etiam adiecta:

Τὸ μὲν εὖδος δὲ βροτῷ, ὃ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

hoc eſt, *Terror hic eſt hominum, quique hunc gerit eſt, Agamemnon.*

Leo, terroris ſymbolum.

Leo quidem pro ſigno roboris & vigilantiæ apud Ægyptios habebatur: ſic & ad terrificum hominem, qui reliquos aſpectu ſolo conſternaret, aſſumebatur. teſtis eſt Pierius in Leone. Plutarchus Ariſtide: Hanc iuſti appellationem, inquit, regum & potentum nullus eſt proſecutus: ἀλλὰ πολιορκητὰς καὶ κεραυνοὺς καὶ νικητὰς, ἔνιοι δ' αἰετοὺς καὶ ἱέρακας ἔχαιρον προσαγορεύοντες, τῷ ἀπὸ τῆς βίας, καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ τῷ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες: ſed potius dicti ſunt vrbium vaſtatores, fulmina, & domitores: alii etiam aquilæ & accipitres vocari maluerunt, à vi & potentia, vt apparet, magis quàm ex virtute laudem & gloriam amplectentes.

Appendix.

Appoſitè ad id argumenti Lactant. lib 1. Diuinat. inſtitut. cap 18. Romani non ſapientiores Græcis regiam virtutem putauerunt, ait, exercitus ducere, aliena vaſtare, vrbes delere, opida exſcindere, liberos populos aut trucidare, aut ſubiicere ſeruituti, videlicet quò plures homines afflixerint, ſpoliauerint, occiderint, eò ſe nobiliores & clariores putant: & inanis ſpecie cauti gloriæ, ſceleribus ſuis nomen virtutis imponunt. Hæc Lactant. Neſcio quis apud Tullium loquitur imperator glorioſus,

Si fas cadendo cœleſtes ſcandere ſedes,
Vna mi cœli ianua aperta patet.

In eos qui supra vires quicquam audent.

EMBLEMA LVIII.

D VM dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam cæteráque arma tenet,
Alciden Pygmea manus prosternere letho
Posse putat, vires non bene docta suas.
Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
Et sæui implicitum pelle leonis agit.

EPigrapha hæc respicit ad illud Hesiodi ex primo ἔργων.
Αφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν·
Νίκης τε στέρεται, πρὸς τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Insipientis ait esse cum potentioribus velle congredi : qui enim ita se gerit, longè abest à victoria, & adhæc damna pati-

tur atrocia. Pindarus Nem. 10. χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεισσόνων. id eſt. Difficilis pugna eſt fortioribus repugnare velle. quod mihi declarat in Vrania Herodotus: δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπέρμηκης. Apologus hic admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum ſuſcipiendum negotium, ad quod perficiendum vires non ſuppetant. Rectè Pindar. Pyth. II. χρὴ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον: *oportet quiſque ſui modulum ſpectet.* Sic Propertius:

Turpe eſt quod nequeas capiti committere pondus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.

" Et Cicero 1. Officior. Suum quiſque noſcat ingenium, acrémque ſe & vitiorum, & bonorum ſuorum iudicem præbeat, ne ſcenici plus quàm nos videantur habere prudentiæ, néue hiſtrio videat in ſcena, quod non videat ſapiens in vita. Sed, ni fallor, conuerti fabula in eos poteſt, qui licet tenuis fortunæ ſint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi ſint præter infamiam & detrimentum. Alluſio eſt ad prouerb. *Cùm ſis nanus, cede.* Quod intellexiſſe videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quo loci magnũ Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum illud effert prouerbiali ſchemate, eóque eruto è Græco apologo quopiam: Fruſtrà, inquit, virum circumlatrabant, immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi, Thiodamas agreſtis homo Lyndius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihilo magis commotum fuiſſe ſuſurronum & blateronum aulicorum conuiciis, quàm Hercules ille μεγαλόσωμος καὶ μεγαλόψυχος ruſtici hominis contumelioſa inſectatione aut Pygmæorum inſultibus exterritus fuerit. Meminit figmenti huius Politian. Epiſtola quadam, his quidem verbis: Vincere non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philoſtratum Pygmæi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit, &c. Meminit & Alciat. noſter Commentar. De quinque pedum præſcriptione. Hæc cùm ſcripſiſſem, commodè ſeſe hiſtoria Pygmæorum obtulit, quam retulit Philoſtratus in ſuis Imaginibus, vnde perſpicuè video Emblema hoc petitum eſſe.

Temeraríj.

Fons Emblematis.

Sub picea.) Piceam, quintam cedri ſpeciem eſſe docet Plinius cap. 10 lib. 16.

Alciden.) Herculem, vel ab Alcæo Amphitryonis & Perſei patre, vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine dictũ volunt.

Pygmæa manus.) Pumilionum aut nanorum multitudo. Vocantur à Philoſtrato *οἱ πήχεις παιδίες*, q. d. cubitales pueri, Euſtachius & D. Auguſtin. De ciuit Dei 16 cap. 8. Nanos aiũt pygmæos appellatos à *πυγὼν*, vel *πῆχυς* quod cubitum ſignificat. vel *πυγὸς*, breuis: itaque *πυγμαῖοι* & quaſi *πηχαῖοι*. Hi homunciones extremas Ægypti partes inhabitant, agricolationi dediti, ſubinde cum gruibus bellum gerunt. Plin. libro 7. cap. 2 aliiſque locis. Gellius lib. 9. cap. 4. Exiſtimat tamen Cardanus De ſer. variet. lib. 8. cap. 40 contra quorundam opinionem, qui fabuloſos Pygmæos faciunt, reuera Pygmæos eſſe. Sed hæc *ἀπροσδιονύσως*. *Pygmæi.*

proſternere letho) dare neci, ſuffocare, tollere de medio.

vires non bene docta ſuas.) Phraſis Græca, pro. non bene dimenſis ſuis viribus, nulla ratione habita imbecillitatis ſuarum virium.

Et ſæui implicitum, &c.) partim eorum contriuit vt pulices, partim recluſit in ſinu. Leonina autem pelle dicitur vſus pro thorace Hercules poſt occiſum in ſylua Nemæa leonem truculentiſſimum, de quo poſtea.

Appendix.

Pygmæa manus.) non facilè verbis hæreo, niſi quantum ad antiquitatis notitiam faciant liberaliorem, & ne multa, video verbum, manus, non raro accipi pro hominum multitudine: vt apud Tull. 2. Verrina: Comites illi tui delecti, manus erant « tuæ: præfecti, ſcribæ, medici, accenſi, aruſpices, præcones, « manus erãt tuæ; vt quiſque te maximè cognatione, affinitate, « neceſſitudine aliena attingebat, ita maximè manus tua putabatur, cohors tota illa tua, quæ plus mali Siciliæ dedit, quàm « ſi centum cohortes fugitiuorum fuiſſent; tua manus ſine con- « troueꝛſia fuit. Idem lib. 4. in eundem Non hoſtium aduentu, « neque repentino prædonum impetu, ſed ex domo atque co- « horte Prætoria manum fugitiuorum inſtructam, armatámque « veniſſe. Item ead. oratione: vt cùm peneſte Prætorium im- « perium, ac nomen eſſet, ad illam parũm manum extinguendam, ducem te, principémque præberent. Noſter hîc de receptatorib. ſicariorum antè,

Latronum, furumque manus, &c.

Impoſſibile.

EMBLEMA LIX.

ABLVIS Æthiopem quid frustra? ah desine. noctis
Illustrare nigræ nemo potest tenebras.

EX Luciani Epigrammate transtulit. ſic enim habet:
εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δύναται δνοφερὸν νύκτα καθηλιάσαι.

Typus Emblematis.

quod idem ab Eraſmo ſic eſt conuerſum:
Abluis Æthiopem frustrà, quin desinis artem?
Haud vnquam efficies nox sit ut atra dies.

Id ex apologo quodam Æſopico manaſſe planum eſt: quo quidem ſignificatur, ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις ὡς προῆλθον τὴν ἀρχήν, naturas manere vt ſuum habuere principium. Pindar. Olymp. 13. ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος: Difficile eſt occultare morem ingenitum. Idem Ariſtophanes Veſpis: ἀποστῆναι χαλεπὸν φύσεως ἣν ἔχει τις ἀεί: *Tegere difficile est*

Mores, vel animum mutare, difficile.

quam quis naturam habeat. Succurrit illud Ciceron. ad Q. fratrem: Hoc nunc non contendo, quòd fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est mutare animum, & si quid est penitus insitū moribus, id subitò euellere. Quò referendū Diogenis apophthegma; qui cùm improbū quendam & proteruum castigaret, rogatus quid faceret: Æthiopem, inquit, abstergo, vt difficulter candidum reddam. Quod in genere de his omnibus intelligi potest, quæ nulla arte nullàque industria corrigi aut mutari queunt. Sed speciatim hoc torquebimus in ea quæ fucata sunt & simulata, vt gloriam inanem, non vitæ meritis, sed corruptis hominum suffragiis emptam, cuius omnia simulacra, vt sic dixerim, tanquam flosculi celeriter decidunt: cùm simulatum quicquam non possit esse diuturnum, & ficta citò ad naturam redierint suam. Verè Flaccus:

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Vel hoc traducemus ad mores indociles, & indomitā quandam naturam, quæ nulla vi aut arte mitescere potest, vt sunt efferata quorundam ingenia, à quibus non possunt auelli quæ rudibus annis primùm percepta sunt. Nam

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.——

Tametsi enim ad tempus desinere videatur in plerisque cacoethes, multáque prohibeant ætas, metus, & magistri: eum tamen habitum delere, nedum tollere, ferè non est qui possit. Ascribam huc Epigramma lepidum Anuli ex picta Poesi:

Indocile ingenium si pergas velle docere,
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campum doceat parentem currere freno.
Qui cùm quadrupedum in mortem videatur equorum
Tollere posse caput, gressus glomerare superbos:
Hunc tamen aut frenis, aut si calcaribus vrges,
Auriculas dimittit iniquæ mentis asellus
In terram, & pedibus posticis calcitrat. ergo
Desine: nam nunquam ars naturam vincet, equusque
Nunquam ex degeneri fiet generosus asello,
Et nunquam ex stolido cordatus fiet ab arte.

τολμᾶν τὸ ἀδύνατον, ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ: Conari quod fieri non potest, non pertinet ad sapientem: Helenæ verba sunt ad Menelaüm apud Euripidem: Nulla sapientiā (inquit Seneca epistola vndecima) naturalia corporis aut animi ponuntur vitia: *Vitia naturalia vix facile tolli.*

quidquid infixum & ingenitum est, leuiter arte non vincitur. Quædam nec disciplina, nec vsus vnquam excutit, sed naturæ vim suam exercet, & illos vitii sui etiam robustissimos admonet. Hæc vt dixi, nulla sapientia abigit, alioquin haberet rerum naturam sub imperio sui, si omnia eraderet vitia. Quæcunque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cum multum se, diúque animus compositus fuerit, hærebunt. Nihil horum vitari potest non magis quam accersiri.

Æthiops non albescit.

Abluis Æthiopem.) Huc pertinent prouerb. Æthiopem dealbare: & Æthiops non albescit. quò refert & illud Nazianzen. παρδαλὶς οὐκ ἀποτίθεται τὸ ποικίλον, οὐδ' Αἰθιοψ τὸ μέλαν: hoc est, Pardus non deponit pellis maculas, neque nigrorem Aethiops. Si quid de Aethiopibus pluribus requiras, consule Plin. lib. 5 cap 8. & cap 30. lib. 6.

Appendix.

Durum est adsueta relinquere, ait ille: Hieronym. ad Heliodorum, de laude vitæ solitariæ: *Corpus assuetum tunicis, lorica onus non fert: caput opertum linteo, galeam recusat: molliori otio manum durus exasperat campus.* Nicephorus lib. 12. cap. 30. histor. ecclesiast. de Martiano episcopo Nouatiano, qui cùm Iudæum initiasset, qui tamen ritus adsuetos non posset abiicere, dicebat Martianus, perinde fuisse ac si spinis manus impositus esset, non autem Sabbatio. Conferri potest Iuuenalis illud è satyra 13.

Mobilis & varia est certe natura malorum,
Cum scelus admittunt, superest constantia, quid fas,
Quid deceat, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fingi & mutari nescia: nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte pudorem?

Vlpian Iurisc. hanc thesin ad speciem facti singularis aptauit, „ l. præcipiunt. D de ædil. edict. Mancipia, quæ rudia sunt, „ præsumuntur esse simpliciora, & ad ministeria multò aptiora: „ trita verò & veteratoria difficile est reformare.

Cuculi.

EMBLEMA LX.

VRICOLAS *agreſte genus plerique cucullos*
Cur vocitent, quænam prodita cauſſa fuit?
ere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non abſoluit, iure vocatur iners.
rt oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

D nobis luculenter enarrauit Alciatus ipſemet lib. 7. Parerg. iuris, cap. 5 his verbis: Cuculum vocãt, qui matrimoi ſui incurioſus ſit, quique vxorem ſuam mœchis permittat. ucubitare verbum confinxerunt, quaſi cuculitare. Ego

Cuculus quis vere.

Cuculos peculiari conuicio agricolas dictos apud veteres le-
» gi, qui negligentes, socordes, tardíque essent, quòd non
» priùs putatas vites haberent, quam cuculus canere cœpisset.
» Horatius:
» *----magna compellans voce cucullum.*
» Græcè κόκκυξ à voce dicitur, vt appareat veteres Græcos
» ypsilon per u eo more quo nos Latini facimus, pronunciasse.
» Recentiores Grammatici Cuculos dici hos homines putant à
» natura auis, quæ in alienum nidum, maximè Hypolaidis, quā
» ipsi Curucam vocant, oua sua transfert. Sed hac ratione non
» cuculi, sed curucæ dici debuissent; cùm non ipsi in alienū, sed
» alii in suum nidum congerant: vnde & adulterium dictum,
quasi ad alterius torum. Hactenus Alciat. Ait itaque Cuculi nomen abusiuè in eos esse traductum, quorū impudicæ sunt vxores: cùm ii contrà cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant, spectato nimirum auis ingenio, quæ sua in nidis alienis oua ponere soleat. Idem reperies Adagio Erasmico, Cuculi. Vide Plin. 18. c. 26. & Pierium lib. 25. Hieroglyph.

Scio etiam nomen Cuculi, alio accipi sensu, vt pro inepto homine, rerúmque imperito, vt apud Lycophronem Aiax κόκκυξ appellatur, sicuti Meleager Glauconis filius insulsus cuculus, κόκκυξ ἠλίθιος apud Platonem Comicum.

Vere nouo cantat Coccyx.) vnde & pro verni temporis symbolo ponitur Cuculus. Sic Hesiodus:

ἦμος κόκκυξ κοκκύζει δρυὸς ἐν πετάλοισιν

Vt cantum audieris quem reddit ab ilice coccyx.

quo tempore vites, &c.) Illud est quod Plinius ait, probro solere obiici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset vitem putantes. & Horat. 1. Sermon.

Tum Prænestinus salso multumque fluenti
Expressa arbusto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.

Cum loco Horatiano & Pliniano, coniungo illud Ausonii consentaneum, in Mosella; *---Inde viator*
Riparum subiecta terens, hinc nauita labens,
Probra canunt seris cultoribus.

Vesper-

Veſpertilio.

EMBLEMA LXI.

ASSVMPSISSE ſuum volucri ex Mineide nomen
Socraticum auctores Chærephoontæ ferunt.
Fuſca viro facies, & ſtridens vocula, tali
Hunc hominem potuit commaculare notæ.

CHærephon Athenienſis Socratis diſcipulus, tam pertinaciter libris incubuiſſe fertur, vt lucubrationibus nocturnis extenuatis, maximum pallorem maciémque contraxerit, vt vulgari ioco Noctua, vel, vt aliis placet, Veſpertilio ſit vocitatus Apud Ariſtophanem, in macilentum & pallore confectum petitur dicterium prouerbiale, οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει, nihil natura differs à Chærephonte Philoſtratus in præfat. vit. Sophiſtarum, duos fuiſſe eius nominis

Chærephon Noctua dictus.

tradit, quorum alter Buxeus est cognominatus (vt πύξινος Græci nominant, qui sunt lurida cute, & texturæ rarioris) quod admodum pallidus esset. ille enim lucubratione nimia sanguine laborabat: isque est, qui cognomẽ habuit Noctuæ. Alter iniurius quidam homo fuit, impudentissimèque momordit, qui etiam Gorgiæ studium taxare ausus est. At quantum coniicere est, id non torquetur in pallorem qui ex studiis contrahitur, sed in labes quasdam corporis, quæ animi vitia produnt. Qui enim oculos habent ægros, assiduisque lucubrationibus propè iam perditos, non ideò ludibrio sunt habendi, sed potius qui vespertilionis æmulati naturam, videntur aliquo modo tum vocem, tum vultũ humanum exuisse in eo, quòd in luce hominum versari refugiunt. Ex quorundam qui non exstant commentariis Aelian. refert in 9. Variæ hist. Philetam quendam Coũm fuisse adeò macilentum, vt occasione etiam leuissima subuerti posset: qui hẽ ventis tolleretur, ferreis soleis vtebatur. Id tamen figmento similius esse quis non videt ad iocandum? (Legesis Epigram. facetissima εἰς λεπτόν. lib. 1. Antho. Græc. Epigr.

Mineides. *Volucri ex Mineide.*) id est, vespertilione. Mineides Thebanæ sorores cùm Liberi patris sacrificia in contemptum raperent, Mineruæ lanificio addictæ, ex improuiso, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum sono perterritæ, telis instrumentisque suis in vites ac hederam repente commutatis, omnique loco feris completo, noctu fugientes, in vespertiliones transformatæ sunt. Ouid. 4. Metamor. Hinc volucrem Mineidem pro vespertilione dixit Alciatus.

Fusca viro facies.) Eius quidem rei causſam referre non temerè possumus ad lucernarum fuliginem, qua lucubrantes inficiuntur. Quintilian. vndecimi cap. 3. Et vigilandæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

Aliud.

EMBLEMA LXII.

VESPERE quæ tantùm volitat, quæ lumine luſca eſt,
Quæ cùm alas geſtet, cætera muris habet;
Ad res diuerſas trahitur: mala nomina primum
Signat, quæ latitant, iudicium que timent.
Inde & Philoſophos, qui dum cœleſtia quærunt,
Caligant oculis, falſáque ſola vident.
Tandem & verſutos, cùm clam ſectentur vtrumque,
Acquirunt neutra qui ſibi parte fidem.

QVanquam veſpertilionis nomẽ ad multa traduci poſſit, ſpeciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alciatus. Primò veſpertiliones ij appellantur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi ſe continẽt, neque in medium prodire audent: hi quidem lucifugæ à Seneca & Apuleio appellati: vel qui grauati ære alieno noctu tantum prodeunt, ne à creditoribus offendãtur, & in ius quoquo modo vocentur. Deinde conuertitur id nominis in quoſdam rigidos Philoſophiæ ſatellites, qui omninò cæcutiunt, dum ea quæ ſunt abſtruſa prorſus atque abdita, ſcrutãtur, ac rerum cæleſtium naturam conquirunt, quæ à nobis longè remotæ, neque oculis intueri, neque tangi manu, neque percipi ſenſibus poſſunt; & tamen ſic de his diſputare audent, vt quæ aſſeruerunt probata certáque videri velint. At profectò longè ſecus habendum nobis eſt. Illi enim dum contradicendi ſtudio inſaniunt, dum etiam quæ falſa proferunt arctè & accuratè defendunt, aliorúmque argumenta, quanquam vera, refutant audaciùs, non tãtùm illis elapſa veritas eſt, quam ſe quærere ſimulant, ſed & ipſi eam, ſi quam tandem reperire magno ſtudio potuerunt, vel imminuũt, vel etiam labefactant. Socrates cum eſſet omnium Philoſophorum, Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus, tamen vt cæterorum argueret ignorantiam, dicebat ſe duntaxat hoc vnum ſcire, quòd nihil ſciret. Videbat enim oculatiſſimus ille veritatis indagator, Philoſophiam illam humanam nihil in ſe habere certi, nihil veri; nec (vt plurique cenſent) doctrinam ipſam diſſimulauit, vt alios refelleret, ſed quadam

Malè nomi-nati.

Philoſophi caci.

ex parte veritatem nouit: humanam enim sapientiam nullam esse falsus est, adeóque quàm Philosophi scientiam profitebantur, quæ tum maximè versabatur in siderum inspectione, contempsit, derisit, abiecit. Tertiò & postremò nomen hoc traducitur in callidos & versipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis sunt, nec illius, cum vtroque tamẽ colludunt, & plerumque tanta dexteritate res agunt suas, vt cum vtráque parte communicandi ius habere videantur & vtramque (vbi collibuerit) conuiciis proscindere: cúmque aliud temporis exiget occasio, eandem probabunt, præque altera efferent. Genus hominum certè vt versatile & infidum, sic detestandum maximè & exsecrandum. Quid enim cum illis agas, qui neque fidem, neque mentem habent sibi constantẽ? Non dubium est, quin alios, cum quibus versantur, fallant, cùm sese ipsi prius fefellerint. Si enim veritatis essent aliqua tandem parte studiosi, darent operam profectò, vt societatem cum melioribus & sapientibus irent, iisque adhærerent, contrarios verò fugerent, & seriò, non perfunctoriè aut oscitanter, & quasi aliud agentes parti alteri aduersarentur. Sed quid lucri, aut præmii denique? nimirum quòd mendaces atque impostores quibus non credatur, etiamsi vera dixerint: sed & illud adiicitur, quòd vtrique parti suspecti & odiosi apud omnes turpissima infamiæ labe asperguntur, Vtrinque enim proditorum habentur loco, quibúsque neutra pars ex animo fauere possit. quo fit, vt qui factionis vtriusque sibi contrariæ conuictores & socii volent haberi, non rarò ab vtraque conficiantur & atterantur, vt Metius Suffetius Albanorum dux, ancipitis & dubiæ fidei homo, ruptor Albani, Romanique fœderis: cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenses: in quo cùm se medios gererent in neutram partium inclinatos, sedato tandem bello à diuisis militibus confossi sunt. vnde festiuè dixit quidam magni nominis Princeps, Senensibus idem accidisse, quod iis solet, qui mediam domus partẽ incolunt, vt fumo ab inferioribus, pulueré autem & strepitu vexentur ab iis qui supernas partes teneant. Sapienter itaque à Solone sancitum est, vt qui in ciuili discordia & populi discessione duas in partes, non vni aut alteri se adiunxisset, sed solitarius, neutérque à communi malo ciuitatis secessisset, is domo, patriá, fortunísque omnibus priuaretur, & exul extorrisque esset: quod non inflammandæ aut augendæ discordiæ, sed cõpescendæ potius, aut etiam

Versipelles.

Solonis lex.

extinguendæ gratia decretum eſt Idem Phauorinus Philoſophus inter fratres & amicos diſſidentes faciendum eſſe cenſebat, vtqui eſſent in medio, partis vtriuſque beneuoli, ſi in concordia amittenda parum auctoritatis quaſi amici ambigui habuiſſent, tum alter in alteram partem diſcederet, vt hac via concordiam vtriuſque inſtaurarent. Eo conſilio Cicero actionib. in Catilinam, ad finem 1. Catilin. vult in fronte, nedum in animo inſcriptum eſſe quibuſcumque ciuibus, vt omnes apertè fateantur quid bello tam nefario & periculoſo de Repub. ſentiant. Sed ad alia feſtinandum, ſi prius monuero, Heſychium dixiſſe, veſpertilionem impurum hominem, quique in ambiguo ponat ea quæ fidei ſunt, repræſentare, vt ſunt qui omnibus etiam diſſimillimis ſectis aſſentiũt, quibus non iniuria ἀπὸ τῦ μαρραίνεσθαι inditum nomen eſt. Pierius lib. 2. Sed perlege ipſius Alciati caput integrum 16. lib 9. Parerg. qui locus egregiè tibi Emblema declarat. *Marrani Hiſpanenſes.*

Veſpere quæ tantum volitat, &c.) Veſpertilio, volucre biforme animal, à veſpere nomen trahens, quòd veſperi volitet de quo Plin. cap. 61. lib. 10. & cap. 37. lib. 11. Legi alicubi teſtraſtichon hoc naturam veſpertilionis exprimens:

Vt quadrupes & auis volitat, diſcurrit, & inter
Quadrupedes non eſt nec numerandus auis:
Lacte ſuos nutrit pullos: & non parit ouum:
Sunt alæ, dentes, labra, pedeſque duo.

Aduerte illud (*Veſpere quæ tantum volitat*) referri ad primum genus hominum quos attigimus, eorum nempe qui infames ſunt, & iudicium formidant.

quæ lumine luſca eſt.) Membrum hoc refertur ad caligantes Philoſophos.

Quæ cum alas.) Hæc pars ad poſteriores reſpicit nempe verſutos & infidos, qui de ſe poſſunt quod eſt apud Varron. in Agathone profiteri:

Quid multa? factus ſum veſpertilio, neque
In moribus planè, neque in volucribus ſum.

Caligant oculis.) caliginem inducunt, obſcurant.

Appendix.

Inde & philoſophos.) Confer huc Plutarc. de placitis philoſophorum, M. Tullium de natura deorum 2. Ariſtophan. Ἐν Νεφέλαις, Lucianum paſſim, Iuſtinum martyrem aduerſus Ariſtotelis dogmata, & alios ſanè multos, qui ſapientum ve-

terum cœcitatem ſtylo confoderunt. Videſis Gratianum, c. hinc etiam, 49. diſt. 1.

Tandem & ve ſutos.) hoc eſt, ἀλλοτροπάλλες, qui tanquam beſtiæ generis communis vel epicæni oberrant, deſolutoria leuitate infames, infidi, veteratores, Vertumno, Proteo, aut Empuſa mutabiliores, quos neque vt prehendas, neque vt mittas, ſcias. Similes ſunt noctuæ oculis, aiebat Bias, qui ſapientiæ inani dant operam, illius enim oculi noctu quidem vim ſuam habent, ſole orto caligant: eodem modo eorum mens ad res vanas perſpiciendas acutiſſima eſt, ad veri autem luminis obtuſa, hoc eſt, ἐοίκασι τοῖς ὄμμασι τῆς γλαυκὸς οἱ περὶ τὴν ματαίαν σοφίαν ἠσχολημένοι, καὶ δὲ ἐκείνης αἱ ὄψεις νυκτὸς μὲν ἐρρώνται· ἡλίου δὲ λαμψάντος ἀμαυροῦνται καὶ θεωρίοις, πρὸς δὲ τὴν τῶν ἀληθινῶν ἕωτος κατανόησιν ἐξαμβλυνόμεναι. Facit huc Varronis illud Eudæmonibus: *Poſtremo nemo ægrotus quiſquam ſomniat: nec tam infandum quod non aliquis ſomniet philoſophus.*

Corollarivm Fed. Morelli. P. R.

Νυκτερὶς generale nomen eſt πτεινῶν νυκτερινῶν. Heſychio etiam νυκτίβιος exponitur, ὁ ἐν νυκτὶ ὡς ἡμέρᾳ διάγων τοιαῦτα δὲ τὰ θηρία καὶ τὰ πλείω τῶν πτηνῶν, *qui per noctem degit vt per diem, cuius modi ferè ſunt & volucres pleraque.* Idem Νυκτιδὰς explicuit γένος τι τῶν λοιμικὰς νόσους ἐπιφωκέντων, *Genus quoddam peſtilentes morbos inſequuntur.* Videſis an hi ſint Libitinarii, quo vernaculè *Corui* nuncupantur. Pſalmo 101. ὡς νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ B. Auguſt. in eius Pſal. enarratione. Nyctícorax (inquit) *auis eſt amans noctem. Parietina dicuntur quas vulgo dicimus ruinas, vbi parietes ſtant ſine tecto, ſine habitantib. ibi habitat* Nyctícorax.

Ira.

EMBLEMA LXIIII.

ALCÆAM veteres caudam dixere leonis,
Qua ſtimulante iras concipit ille graues.
Lutea cum ſurgit bilis, crudeſcit & atro
Felle dolor, furias excitat indomitas.

ID è Scholiaſte Apollonii Rhodii ad lib. 4. ἀλκυὴν λέγεται ἰκμαίως ἡ τῶν λέοντος οὐρά, ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεται. Alcæa dicitur præcipuè leonis cauda, qua nimirum ad robur & fortitudinẽ excitatur. Impotentem & indomitum furorem ſignificantes Ægyptii, leonem catulos cauda flagellantẽ pingebant: leonem quidem ob iram, cátulos verò cæſos, quoniam eorum oſſa inter ſe colliſa ignem videntur emittere. Plinius 8. lib. leonis irati ſigna colligens, ait: Leonum animi

Leo cauda catulos verberans qui.

index cauda, sicut & equorum aures. Immota ergo placidus, clemens blandientique similis, quod rarum est: crebrior enim iracundia eius In principio terra verberatur, incremẽto terga, ceu quodam incitamento, flagellantur, &c. ex quibus colligere est facile, quantus sit leonis concitati furor. Admonemur itaque irae impetum cohibendum esse, omnésque occasiones deuitandas, quòd ea perturbatio sic hominem extra se deiiciat, vt in belluam ferocissimam quasi transformet. M. Tullius 1. De officiis: Licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum qui aut libidine aliqua, aut metu commoti sunt, aut voluptate nimia gestiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, status mutantur. Quid tandem? Aelianus 5. histor. animal. cap. 39 idem quod Plinius: déque Alcea cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. cap. 14. eiusdem animal hist. Sic ad finem sui clypei Hesiodus:

Ira cohibenda.

Δεινὸν ὑπὸν δ' ὄσσοισι, λέων ὡς σάμα κύρσας,
Ὅς ῥα μάλ' εὐδυκέως ἑνὸν κέαρ ἐν στέρνοις ὀνύχεσσι
σχίσας, ὅ τε τάχιστα μαλίφρονα θυμὸν ἀπούρας,
ἐμμενέως δ' ἄρα τόγε καλαινὸν πιμπλεται ἦτορ.

id est *Seuum videns oculis, vt quando nactus leo corpus,*
Quique alacriter admodum vngubus seuis pelle
Dissecta, quam citissimè lenem animum abstulit:
Alacriter adhuc furibundum cor explet.

Sed huc propiùs accedit Lucani pulchra descriptio è lib. 1. quo loco Cæsarem cum leone furibundo comparat:

Æstifera Libyes viso leo communis hoste,
Subsedit dubius, totam dum colligit iram
Mox vbi se saeua stimulauit verbere caudae,
Erexitque iubas, vasto cum murmure hiatu
Infremuit, dum torta leuis si lancea Mauri
Haeret, aut lassum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti secarus vulneris exit,

Exemplo est Alexander Macedo, totius penè Orientis victor, qui subita quadam ira correptus, Clytũ nutricis suæ filium (à quo fuerat ad Granicum amnem seruatus) interfecit: quémque prouinciæ præfecerat, conuiuio admouerat, multisque honoribus, vt amicissimum, beneq de se meritũ donauerat, impetu nescio quo inflãmatus ferro traiecit. At paulò pòst eũ ad se rediisset, ereptũ telũ ex Clyti vulnere in seipsum, doloris impatientia vertebat, nisi suorum manibus fuisset prohibitus. Itaque summè nobis elaborandum est in ira domanda,

Ira periculosa Alexandri amicum interfecit.

el ſaltem ſic compeſcenda & continenda, ne nos mali aliquid importet: hanc enim qui vicerit, hoſtem ſe viciſſe omnium maximum & perniciosiſſimum dicere non iniuriâ poſſt. Euolue totum Plutarchi librum De ira cohibenda, & al. Max. 9. cap. 3. Idem 8. c. 1. & 7.

Alcæam veteres caudam, &c.] Teſtis eſt Pierius Hieroglyph. lib. 1. Leonis caudam ab eruditiſſimis Alcæam, ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἰσχνὸς ἀλκῆς πρόπαδος, quòd eius irritamento ad fortitudinem excitetur, vt dixi iam. *Alcæa.*

Quæ ſtimulante iras concipit.] De leonis iracundo animo terſi unt hi de leonis ita Lucretii verſus:

——Calidi plus eſt illis quibus acria corda
Iracundáque mens facile efferuescit in ira,
Quo genere in primis vis eſt violenta leonum,
Pectora qui fremitu rumpant plerumque gementes
Nec capere iratum fluctus in pectore poſſunt.

Horatius quo loco verba facit de excandeſcentia, peritè dixit, Prometheæ inſani leonis vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Lutea cùm ſurgit bilis.] Bilis Græcè χολή, omnis humor eſt in nobis calidus ſiccus. Duplex primùm ſtatuitur, naturalis vna, quæ ſimplici nomine bilis appellatur, éſtque vtilis ad alendum corpus: Alia verò eſt quæ recedit à naturæ mediocritate, additóque nomine vitium deſignante ſolet appellari, éſtque in multiplici differentia: alia, enim rubra, alia glaſtea, alia nigra, flaua alia, liquida, aquoſa, fuſca, &c. puto hic intelligi glaſteam, quæ ἰσατώδης glaſtum colore exſio refert, eam medici faciunt acerrimam, calidiſſimam, mordaciſſimam, atque extremam inter bilis genera malignitatem obtineat. in ventriculo & circa ipſum gignitur à calore vehementiſſimo. Præter Galeni commentarios ea de re plura perdoctè diſputat Fernellius De functionibus & humoribus lib. 2. cap. 8. & 9.

crudeſcit.] crudus fit, commouetur, excitatur.

atro felle.] Fel, iræ folliculus, quæ hominem pro ſui conditione commutare ſolet.

furias excitat indomitas.] Philemon Comicus.

μαινόμεθα πάντες ὁπόσοι ὀργιζόμεθα.
τὸ γὰρ κατασχεῖν δεῖ τῆς ὀργῆς πόνος.

Tuſculanarum 4. Cicero. An quicquã eſt ſimilius inſaniæ iam ira? quàm bene Ennius iram initium dixit inſaniæ? & Furiarũ tædas ardentes dixit in Paradoxis aduerſus Clodium.

Appendix.

Verbum Græcum θυμὸς, animum vehementem ſonat, deque hic, à θύεσθαι, cum impetu feror. At nihil aliud inſania eſt, quam ira, vel audacia nimia, aut ſine ratione pericula ſuſcipere: ὀργὴ leuius quiddam eſt, & cupiditas vlciſcendi, ἀφ' ἧς ὀρέγειν, appetere, concupiſcere. at μῆνις, grauius quid & vehementius, vbi cupiditatem factum comitatur, ita vt à μάνια, dici videatur. Sed ad rem. Lactant. de ira Dei, cap. 5. Cùm in animum cuiuſdam incidit velut ſæua tempeſtas, tantos excitat fluctus, vt ſtatum mentis immutet, ardeſcant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alterius vultum maculet, nunc ſuffuſus rubor, nunc pallor albeſcens, &c. huc pertinet hoc Tullii 3. Tuſcul. His perturbationibus, quas in vita hominum ſtultitia quaſi quaſdam immittit furias, atque incitat, omnibus viribus atque ope repugnandum eſt, ſi volumus hoc quod datum eſt vitæ tranquillæ, placidéque traducere. Salluſt. Iugurtha: Cupido & ira peſſimi conſultores. Quædam leguntur apud Hebræum parœmiaſtem, prouerb. 22. Noli amicus eſſe iracundo, neque ſtude furioſo, ne diſcas mores eius, & capias animæ tuæ ſcandalum. Idem cap. 22. Graue eſt ſaxum & oneroſum, ſed ira ſtulti grauior. Et Eccleſiaſtici. 28. Certamen feſtinantium lites incendit, ſi ſufflaueris, quaſi ignis ardebit; & ſi expueris, extinguetur.

In eum qui ſibi ipſi damnum apparat.

EMBLEMA LXIIII.

CAPRA *lupum non ſponte meo nunc vbere lacto,*
Quod male paſtoris prouida cura iubet.
Creuerit ille ſimul, mea me poſt vbera paſcet:
Improbitas nullo flectitur obſequio.

IDEM ex incerti auctoris Epigrammate Græco tranſtulit, quod eſt eiuſmodi:

τὸν λύκον ἐξ ἴδιων μαζῶν πρέφων ἐθήλαζα,
ἀλλὰ μ' ἀπαγχάζει πικρὸν θ' ἁρπαγάων,
αὐξηθεὶς δ' ἐπ' ἐμοῖ, κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
ἡ χάρις ἀλλάξαι τοῦ φύσιν οὐ δύναται. id eſt,

Capra lupum lacto mammis inuita, ſed illud
Paſtoris cogit mens male cauta mei.

Nutritus per me, tandem fera saeuiet in me,
Vertere naturam gratia nulla potest.

Videtur cõfictum hoc Epigramma ex Theocrito, apud quem eiusdem est argumenti apologus. Id torquetur in ingratos, eósque potissimùm qui perniciem iis adferunt de quibus bene meriti sunt: quo genere hominum nihil peius aut deterius educere vel creare terra potest: tantúmque id flagitium atrocitatis habet & probri, vt omnia conuicia, ingratitudinis solo nomine contineri dicantur. Quid verò execrabilius esse potest, quàm iis vitam adimere, aut etiam quodam afficere incommodo, qui nobis viuendi causas suggessere, dederúntque operam, vt quod sumus, essemus? C. Toranius, ingratissimus filius, Trium-virûm partes secutus, proscripti patris sui prætorii & ornati viri latebras, ætatem, notásque corporis quibus agnosci posset, centurionibus edidit, qui eum persecuti sunt. Senex tamen pater de filii vita magis, quàm de sua solicitus petiit an incolumis filius esset, & an imperatoribus satisfaceret. At ipse est qui te nobis prodidit, inquit vnus è militibus: continuóque pectus eius gladio traiecit. Indigna quidem mors, sed auctore cædis miserior. Idem penè de Villio Annali narratur, qui cùm proscriptus ad clientem suum confugisset, sceleratus filius militibus occidendum patrem, se præsente obiecit, bis parricida, vt qui consilio priùs, deinde spectaculo tam crudeli & impio ei vitam ademerit à quo vitam acceperat. Missos facio alios quosdam, qui nobis interdum occurrunt in historiarum monumentis, ne nimiùm hîc hæream. tantùm adiicio quod scribunt auctores grauissimi, ingratitudinem sceleris atrocissimi loco esse positam, adeò vt tanto crimini non sit vlla pœna legibus constituta: quod, sicuti sapienter arbitrantur, maius sit quàm vt ab hominibus vindicari possit, ideóque ad vltionem diuinam remitti. Tamen legere est apud Xenophontem, in Persarum moribus & constitutis legibus hoc esse positum, vt maximè ingratitudinis notam insectentur. Quem enim cognouerint posse gratiam referre, nec refert, in hunc seueritissime animaduertunt: quippe qui arbitrentur eos qui sunt ingrati, & Deos negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò, ait, potissimùm impudẽtia sequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima est dux. Sanè vt hoc quasi per transennam adiiciam, pulcherrimas ingenii sui penè diuini dotes multum obscurauit Aristoteles, ἰμίαρχος dictus ab Athenæo, quòd

Ingratitudo summum vitium.

Parricid.

animo in præceptorem Platonem fuerit ingrato: quanquam tamen alicubi dissimulet in suis disputationibus. ex quibus oculati homines facilè coniiciunt quid animi habuerit ille in doctorem, cui debebat omnia lubens deferre accepta. Pulcherrimum legere est Socratis monitum ad filium Lamprocle, matri Xanthippæ contumeliosum, in 2. ἀπομνημον Xenophontis. & quædam Æliani De varia historia exemplа, lib. 3. c. vlt. De iis qui ab ingrata patria malè plexi sunt, & iniustè damnati. Nihil enim video aptius huic loco illustrando.

iubet.] permittit, sinit: Græcum habet αἰναξιάζει cogit.

Improbitas nullo, &c.) Idem sonat penè Publianus ille mimus:

Malevolus semper sua natura vescitur.

Quò refer Adag. Lupus pilum, non animum mutat: &, Colubrum in sinu touere. &, Aries nutricationis mercedem persoluit. Sed mihi multa legenti occurrit oportunè illud Theocriti Eidyll. θρέψαι χ' λυκαβὶς, θρέψαι κυνὰς, ὥς τυ φάγωντι. ale & fœtus lupi, ale canes, vt te absumant. sic autem Scholiastes, ἐκτρέφειν αὐτὸς χ' λύκον ἀκγόνους χ' κυνὰς ὁπὶ τῇ λίμνῃ τῇ ἀυτῇ, ὡς κἀγὼ τῶτον ἐδίδαξα ὑπὶ ἀχαριςία. ἔς ἰ' τῶτο Σωκρατικὸς, κακὸς ποιῶν δ' θρέψαι κυνὰς.

Fatuitas.

EMBLEMA LXV.

Miraris nostro quòd carmine diceris Otus,
Sit uetus à proauis cùm tibi nomen Otho,
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantémque auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus, otos:
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

Otho ab Otide.

HOc dictum est in quempiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par est, auitæ nobilitatis iactatorem, quem Othonem appellat, ab Otide aue fatua & gesticulatrice, captúque facili, quam Aristoteles noctuæ similem, & circa aures alarum quandam similitudinem habere tradit. Prouerbialiter enim ὦτοι dicuntur, qui in re qualibet facilè deci-

ὦτοι qui.

piuntur, ac illi maximè, qui verbis ſeſe protelari facillimè ſinunt, cuilibet ſine delectu & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Euſtathio Homeri ſcholiaſte didicimus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id eſt κενοδόξους, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide prou. Aues quæris.

Auritâ eſt ſimilis, &c.) Plin. lib. 10. cap. 13. Otis bubone minor eſt, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi, quidam Latinè Aſionem vocant: imitatrix aliàs auis & paraſita, & quodam genere ſaltatrix, capitur haud difficulter, vt noctuæ, intenta in aliquo circumeunte altro. Idem ferè Athen. Dipnoſoph. 9. cap. 14. *Otis auis.*

mancipat.) manu capit propriam efficit, & vſu capit. Horat. 2. Epiſtol. *Mancipare.*

Quadam (ſi credit conſultis) mancipat vſus.

Hoc tibi conueniens.) quaſi diceret: Tu te Otum iactas, vt qui originem trahas ab Othone Imperatore magno, cum ingenioſis ad vanitatem compoſito, ad aucupandam gloriolam pronus: ego verò te Otum ab Atide aue dixerim, quòd vti ea geſticulabunda ad ſuas laudes aſſultans facilè capitur; ſic tu ineptus & glorioſulus conueniens tuis nomen moribus inditum habes.

Appendix.

Nonius: Sanniones dicuntur qui ſunt in dictis fatui, & in moribus, & in ſcenis, qui μῶροι, dicti Græcis. Cicero 2. de Oratore: Qui tam ridiculum, quàm Sannio eſt? quid ore, vultu, imitandis moribus, voce denique, ac corpore ridetur ipſe?

Obliuio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

C V M lupus esuriens mandit ceruarius escam,
Præque fame captum deuorat hinnuleum,
Respiciat si fortè altò, vel lumina vertat,
Præsentem oblitus, quem tenet ore cibum,
Quæritat incertam (tanta est obliuio) prædam.
Qui sua neglexit, stultè aliena petit.

Lupus ceruarius.

CArminis huius sententia similis huic quæ ex Menandro citatur: *ἀφεὶς τὰ φανερὰ, μὴ δίωκε τ' ἀφανῆ. Claris relictis, ne sequaris quæ latent.* Ea est Lupi ceruarii natura, vt quamuis post longa ieiunia repertas ægrè carnes mandere ceperit, vbi quid casu respexerit, obliuiscatur, & copiæ præsentis immemor,

mor, aliud quærat, teſtib. Plin. lib. 8. c. 21. & Solino Polyhiſt. c. 18. Idem contingit ambitioſis & auaris, qui ſpe honoris amplioris, aut commodi, in quo ſit vberior quæſtus, neglecta præſenti ſorte venãtur aliam. Fit tamen ſæpenumero, vt vtraque fruſtrentur. Hinc Sophocles in Thyeſte:

----ἐπ' ἀμηχάνων δ' ἔρως,
πολλοὺς ἔθηκε τῶν παρόντ' ἀμπλακεῖν,

Quæ his ſenariis Fed. Morel. reddidit, *Cupido eorum quæ obtineri non queunt, Multos aberrare à bono certo impulit.* Id exemplis quãplurimis confirmari poſſet: ſed vnum duntaxat ex Iuſtino ſubiiciam. Pyrrhus in ampliſſimo imperii faſtigio collocatus, iam nec eo contentus, Græciæ, Aſiæque regna meditabatur: neque illi maior ex imperio quàm ex bello voluptas erat: nec quiſquam, Pyrrhum, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere valuit. Sed vt ad regna deuincenda inuictus habebatur, ita victis acquiſitiſque celeriter carebat; tantò melius ſtudebat acquirere imperia quàm retinere: quam ob cauſſam collatus eſt ab Antigono, luſori imperio, qui cùm multa & feliciter iaciat, iis tamen vtendi modum negligat. Plutarchus teſte. Fruendum eſt itaque rebus præſentibus, & recte agendo ſperanda meliora. Eſt enim animi valde puſilli & anguſti, inopiam metuere plus quàm par eſt: ideóque iis quæ adſunt, non frui; & alienis anxiùs inhiare, magnæ ſtoliditatis argumẽtum. Ferè enim fit, vt iuxta Prouerb. Duos inſequens lepores, neutrum capiat: cuique illud conueniat:

Pyrrhus Epirota.

δυοῖν ὀρθυμί' ἄν, ἁ δ' ἑτέρα τύχοι.
Ambo expetendo neutrum meis aſſequi potis.

Pulcher locus apud Procopium 2. De bello Gothico: refert enim Beliſarium initio belli ſcripſiſſe ad Theudebertũ Frãcorum Regem (qui cum eo manus conſeruit) ſatius eſſe ſecurè ſua vt quiſque poſſideat tenere, quàm dum aliena nimium appetit, de ſuis rebus periclitari. Huic bellè conuenit quod Seneca refert epiſt. 73. Solebat Attalus hac imagine vti: Vidiſti aliquando canem à domino fruſta panis aut carnis aperto ore captantem? quicquid excepit, protinus integrum deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat. Idem nobis euenit: quicquid expectantibus fortuna proiicit id ſine vlla voluptate dimittimus, ſtatim ad alterius rapinam erecti & attenti. Hoc ſapienti non euenit. plenus eſt etiam, ſi quid euenit, ſecurè excipit. Huc Adag. *Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris?* Multæ ſunt affines huic ſententiæ: vt apud Heſiodum:

Procopij locus.

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀν' ἕτοιμα διώκει.

Saliustius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogum, pertractis ad societatem nefarii belli de euentu tamen auxiè dubitantibus: in incerto habuere, quidnam consilii caperent. In altera parte erat æs alienum, studiũ belli, magna merces in spe victoriæ: in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe, certa præmia. Sed & Pseudolus seruus apud Plautum sic secum loquitur:

Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit
In labore, atque in dolore, vt mors obrepat interim.

Qui sua neglexit, &c.] Non videtur incommodum, si apponam lepidum & facile T. Mori tetrastichon huic Emblemati conuenientissimum:

Os canis implet anas: alium rapturus hiabat:
Non capit, at quem iam ceperat, ore fugit.
Sic miser interea, dum rem captas alienam,
Sæpius & merito perdis, auare, tuam.

Appendix.

Iustinian. l. nemo, C. de assessorib. *Festinans ad duo diuersa neutrum bene peragit: ne cùm in vtrumque festinet neutrum perficiat.* Et satyric. Iuuenalis,

Pectora nostra duas non admittentia curas.

Ridetur adolescens luxu perditus apud Persium, satyr. 3. his verbis,

——— duplici in diuersum scinderis hamo:
Vdum & molle lutum est.

Et glossographi Accursii aiunt, eum qui hora vna eadémque duos sectatur lepores quandóque vtroque carere.

Superbia.

EMBLEMA LXVII.

EN ſtatuæ ſtatua, & ductum de marmore marmor,
Se conferre Deis auſa procax Niobé.
Eſt vitium muliebre ſuperbia, & arguit oris
Duriciem, ac ſenſus, qualis ineſt lapidi.

FIgmentum hoc Niobes ob inſolentem iactantiam in ſaxum rigens transformatæ, arguit potentiorum quarundam mulierum ſuperbiam, & immodicam arrogantiam, qua occæcatæ ne ipſis quidem Superis ſubeſſe ſe putant: quo fit, vt ſuæ mortalitatis immemores, in deteſtandam ἀνάιδειαν incidant. Hoc ergo verborũ inuolucro mouentur, ne ſeſe altiùs efferant, & plus quàm oportet, apud alios intumeſcãt, aut etiam plus ſibi tribuant, quàm par eſt. Præterea de numine *Niobes fabula.*

bene ſentiendum eſſe, tacitè videtur innuere: quandoquidem non erratur periculoſius, neque ſceleſtiùs quàm in numinis contemptu. Pindar. Olymp. 9. ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία, καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑποκρέκει. nam Diis conuiciari, inquit, odioſa ſapientia eſt; & intempeſtiuè gloriari, idem eſt atque inſanire. Præclarè monitor ille apud Virgilium:

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.

Exſtat in tumulum Niobes elegiaca proſopopœia, certè elegans, his omninò verbis.

Este procul læti, cernant mea funera triſtes,
Non ſimilis toto mœror in orbe fuit.
Bis ſeptem natos peperi, bis pignora ſeptem:
Me miſeram! Diuum ſuſtulit ira mihi.
Dirigui demum lacrymis, & marmora manant.
Sic mihi mors dolor eſt: ſic mihi vita, dolor.
Diſcite, mortales, quid ſit turgeſcere faſtu,
Et quid ſit magnos poſt habuiſſe Deos.

Propter ἀλαζονείαν itaque καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia flatus Tantalis, vt Statius cecinit Thebaid. 3. Huc congeram inſignem Pindari locum ex Olymp. 9. quo ſub Cadmi perſona monet vnumquemque, vt exemplo Penthei filii, piè & reuerenter de Diis ſentire diſcat.

εἰ δ' ἔστιν ὅστις δαιμόνων ὑπερφρονεῖ,
εἰς τοῦδ' ἀθρήσας θάνατον ἡγείσθω θεούς.
τὸ σωφρονεῖν δὲ καὶ σέβειν τὰ τῶν θεῶν
κάλλιστον οἶμαι· ταὐτὸ καὶ σοφώτατον
θνητοῖσιν εἶναι χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις. id eſt,

„ Si quis ſit qui Deos contemnat, ad huius (nempè Penthei) mortem reſpiciens, ſecum animo reputet eſſe Deos. At verò temperantem eſſe, & numen diuinum colere, cenſeo rem eſſe omnium pulcherrimam, & ſapientiſſimam hominibus, qui huic ſeſe implicant.

En ſtatua ſtatua, &c.] Hoc imitatus ex ſenariis his, ex 3. Epigramm.

ὁ τύμβος οὗτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρόν,
ὁ νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
ἀλλ' αὐτὸς αὑτοῦ νεκρός ἐστι καὶ τάφος. id eſt,

Hoc in ſepulchro mortuus non conditur,
Hoc eſt cadauer, & ſepulchrum non habens:
Sed eſt cadauer & ſepulchrum idem ſibi.

Illud ſimile tit. εἰς ἡνίδας lib. 4.

ἐκ ζωῆς μὲ θεοὶ ποίξαν λίθον ἐκ δὲ λίθοιο
ζωὸν Πραξιτέλης ἔμπαλιν ἐιργάζατο.

Cæterùm id variè accipi figmentum reperio, vt cùm torqueatur in præfractæ ceruicis hominem, ſtupidum, eúmque qui ſit vel animo vel corpore immotus. Aut id facit quod citatur ex Lucilio poëta Græco, de quodam ſaltatore, qui ſe mouere nõ poſſet, ὀρχηστὴς Νιόβης ἔμπνουν ἀρχέτυπον. Orcheſtes ſpirans archetypum Niobes.

Se conferre Dijs, &c.) Niobe cùm liberorum numero eſſet elata, Latonam contempſit, ipſíque ſe præferre non erubuit, quòd ea non niſi duorum Apollinis & Dianæ mater eſſet. Itaque indignata Dea, Apollinis & Dianæ ſagittis liberos eius omnes curauit interficiendos, ipsámque Niobem ſibi conuiciantem turbine rapuit iuxta Sipylum montem, & in ſaxum transformauit Ouid. 6. Metamorph. Rei veritatem, ex Paſiphati lib. 1. & Pauſan. in Arcadic. exquire. *Niobe.*

vitium muliebre ſuperbia.) ſic Salluſt. in Iugurthino dicit [Ioſephus xv. ἀρχαι. de Mariamme γυναικεῖον τι] ſuperbiam commune nobilitatis malum.

arguit oris Duritiem, ac ſenſus, &c.) Lapis in Hieroglyphic. hominem ſenſus expertem ſignificat: vt pro ſtupido & alienatæ mentis homine vſurpari certum eſt: vnde illud Comici: *Quid ſtas lapis?* & primos illos homines rudes & impolitos nullâque diſciplinarum cognitione cicuratos, ſaxeos appellarunt. Hinc enim Maronis illud: *Ea eſt ἀναισθησία & ſenſuum vanitas.*

-----quo tempore primùm
Deucalion vacuum lapides iactauit in orbem,
Vnde homines nati, durum genus.-----

Theocritus in Eidyliis Milonem rusticum impolitum planéque rudem appellat fragmen duræ rupis, id eſt, πέτρας ἀποκομμας ἀτρεκίως. Lactantius lib. 1. cã. 20. Iorquẽs de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam qui columnas lias? nihil ipſos potiſſimum lapides, ac ſtipites eſſe? Ouid. 5. Met.

-----ad audita ſtupuit, ceu ſaxea voces,
Attonitaque diu ſimilis fuit.

Idem 13. Metam. *----- duroque ſimillima ſaxo*
Torpet.-- -- Et in Ariadnæ epiſtola:

-----in ſaxo frigida ſedi,
Quamque lapis ſedes, tam lapis ipſa fui.

quo ſenſu dixerat ante Ouidium Catullus de nuptiis Pelei, Ariadnen ſaxea effigie fuiſſe, vt vim doloris exprimere non

posset, neque in vllam vocem erumpere, cùm vidit se à Theseo in litore Naxi insulæ relictam. Tibul. lib. 2. Eleg. 4.

O ego, ne possim tales sentire dolores,
Quàm mallem in gelidis montibus esse lapis!
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vasti tunderet ora maris.

Ouidius de Ponto:

Felicem Nioben, quamvis crudelia possim,
Quæ posset sensum saxea facta malis.

Idem ibid. El. 2.

Fine carent lachrymæ, nisi cum stupor obstitit illis:
Et similis morti pectora torpor habet. Et deinde:
Ille ego sum frustrà qui lapis esse velim.

Sic impossibilitate ipsa mutata in lapidẽ Psyche, quãuis præsenti corpore, sensibus tamen aberrat. Apul. 6. De Asin. aur. quod autem modò dicebã lapidem pro stupido vsurpari hieroglyphicè, id ostẽto planũ est quod animum perculit Superbi Tarquinii, cùm à colũna lignea repente lapsus anguis omnes in fugam vertisset, omninò hoc viso cõsternatis. Nam portendebat is serpens nouum & inexpectatum principẽ de columna lignea, hoc est stupore, quẽ diu simularat, proditurum.

Appendix.

Sallust. Iugurtha: Quæ in magnis superbia, in infimis iram rectiùs nuncupari, ὀργὴν. quasi ὀρὲσ ἴσν, ab ὀρὲς μεδὲς, hinc ὄργιλος, iracundũ, qui Gallico idiotismo, *orgueilleux*. Sed rursum alia occurrunt Sallustiana: Quæ apud alios iracundia dicitur, ea in imperio superbia, atque crudelitas appellatur.

sensus, qualis inest lapidi.] Lapidem vsurpari, pro stupido, aut sensus vacuo palã est. Sic Martial. lib. 3. in quandã Matriuiam:

An possum vetulam, quaris Matriuia, possum
Et vetulam, sed tu mortua, non vetulas.
Possum Hecubam, possum Nioben, Matriuia, sed si
Nondum erit illa canis: nondum erit ista lapis.

Sed quod ad argumentum facile emblematis facit, non possum prætermittere illud Valerii Max. de neglecta religione: *Deorum spreti monitus excandescunt, & humana consilia castigantur, vbi se cælestibus præferunt.*

COROLLARIVM FED. MORELLI.

Ethopœiam geminam de Niobe, Quid dicere potuerit amissis liberis, habes apud Libanium pag. editionis & versionis nostræ 143. & 145.

Impudentia.

EMBLEMA LXVIII.

PVBE *tenus mulier, ſuccincta latrantibus infra*
Monſtrorum catulis Scylla biformis erat.
Monſtra putantur auaritiæ, audacia, raptus:
At Scylla eſt, nullus cui ſit in ore pudor.

SCyllam Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe, quòd eundem deperiret, ſic affecit, vt fontem, in quo Nympha ſe lauare conſueuerat, veneficiis & magicis herbis infecerit cuius rei neſcia Scylla fontem de more ingreſſa, inferiores: corporis ſui partes in caninos rictus vidit eſſe commutatos: quam tantam deformitatem horrens, in mare ſe præcipitem dedit, & in ſaxum mutata, Poëtis argumentũ fabulæ præbuit.

Scylla in monſtrum marinum mutata.

Locus Iustini de Scylla. Homerus Odyss. μ Ouid 14. Metamorph. Iustinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charibdi materiam Poëtis suggestam ait, ob fretum quod in Sicilia citato sæuóque impetu fertur, in quo vndarum inter se concurrentium tanta pugna sit, vt aliàs veluti terga dantes vorticibus in imum desidere, alias quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitũ feruentis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. Accedit perpetuum Ætnæ montis incendium: hinc lattatus auditos: hinc monstri credita simulacra dum nauigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant vndas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scyllam fuisse nauem triremem Palæphatus tradit. *Sallustij locus.* Sallustius saxum putat esse in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam repræsentet, in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam pube tenus feris huiusmodi succinctam esse. Alciatus id appositè transtulit ad impudentiam, quæ tribus potissimum vitiis rabidissimis comes esse soleat, auaritiæ, siue rapinæ, audaciæ, inuidiæ, quæ sub eleganti aut viri aut mulieris forma plerumque latitant. *Emblematis typus.* Quid enim non audeat impudens, qui nihil non sibi permittit, turpe putat nil? Heraclides Ponticus ait ab Homero per Scyllam significari omnis generis impudentiam, quæ non ab re canum cingatur rictibus audacia, rapina & auaritia refertis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto suum Emblema duxisse: σκύλλαν τε τὴν πολύμορφον ἀναίδειαν ἠλληγόρησε. διὸ δὴ κυσὶν ἀγρίοις ἀλόγως ὑπεζῶσθαι, προτομαῖς, ἁρπαγῇ, τόλμῃ, καὶ πλεονεξίᾳ πεφραγμένας.

Pube tenus mulier, &c.) Duobus in locis Virgilium imitatus est: sic enim

-----pulchro pectore virgo
Pube tenus.------ & alio loco,
Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris? &c.

Duæ Scyllæ. Ex quo loco aduertes duas fuisse Scyllas, quas plerunque Poëtæ confundunt, vt 6 Fast. Ouid. Lege Nannii Miscellan. lib. 6 & Iacob Bononiẽsem Annotationib. quas pauculas scripsit in Virgil. & eundem Virgil. in opusc. cui Ciris nomen.

Monstrorum catulis.) canibus monstrosis. Virgil dixit:
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis. Et Ouid. 4. Trist.
Esse canes vtero sub virginis.------

Cicero De haruspic. responsis: Quam Scyllam tam eminen-

tibus canibus, támque ieiunis Poëtæ fingendo exprimere potuerunt, &c.

Appendix.

Canes accipi pro rapacibus, & exploratorib. hominum rapacium Cicero non ſine ſatyrico morſu nos docuit, vt lib. 1. in Verr. Debere aiebat ſuam rationem ducere: multa ſibi opus eſſe, multa canibus ſuis, quos circa ſe haberet. Et lib. 3. in eundem: Quid iſta cohors, quorum hominum eſt? Voluſii aruſpicis, & Cornelii medici, & horum canum, quos tribunal meum vides lambere? Eadem oratione: Qui cũ agros maximos ac feraciſſimos per ſeipſum, hoc eſt, per Aproniam, Verrem alterum depopularetur, ad minores ciuitates habeat alios, quos tanquam canes immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut pecuniam, aut frumentum publicè dari cogebat.

raptus.) hîc raptus, pro rapina, politico more; vt cogitatus, pro cogitatione: vt auſus pro audacia. In iure alioqui raptus dicitur contrectatio fraudulenta perſonarum, propriè, vt in Cod. de raptorib virgin. & in Decretal. 5. de raptorib. Rapina verò fieri intelligitur in rebus mobilibus per vim ablatis, vt in tit. Vi bonor. rapt. Sed hoc quidquid eſt emblematis rectè torſeris in fori latratores, rabulas, quibus quid impudentius, quid rapacius, quid denique fraudulentius?

Raptus, & rapinæ diſcr.

Φιλαυτία.

EMBLEMA LXIX.

QVOD nimium tua forma tibi Narcisse placebat,
In florem, & noti est versa stuporis olus.
Ingenii est marcor, cladésque Φιλαυτία, doctos
Quæ possum plures dátque, dedítque viros:
Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata quærunt,
Nilque suas præter tradere phantasias.

Vaticinium Tiresiæ de Narcisso.

TIresias vates tam diu victurum Narcissum prædixit, quãdiu à sui conspectu abstineret. At ille ignarus infortunii quod iamiam sibi impendebat, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperiit, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis cõmutatus dicatur à poëtis, qui Narce dicitur, & stuporem sonat, quòd Narcissi odor caput grauet.

Digitized by Google

Plin.lib.22.capitib.5.11. & 29. Notantur hoc figmento, qui à veterum legibus & inſtitutis deſciſcentes, nouam quandam doctrinæ formam conſectantur: támque ſibi placent, vt licet obtuſiores reuera ſint, quicquid tamen præcipiunt, violentiùs aliquantum inculcant, neglecta prorſus & obliterata maiorũ vita & ratione: eóque deuentum eſt, vt fidem illam canam, & priſcam veterum auctoritatem præ ſua opinione nihil ducant: tãta eſt cæcutiẽtia, ſtultitia atque peruerſitas. Tales ſunt νεώτεροι quidam impudentiſſimi, qui nouorum dogmatum perſuaſione populum incautum ineſcant, verborúmque phaleris ſic protelant & peruertunt, vt miſerrimi homines errore perciti, quaſi guſtata loto, libenter à Chriſtianæ Reipubl. cõmunione, ſuo magno malo, deſciſcant. Tam enim ſunt perfrictæ frontis, vt ſua dogmata omnium eſſe certiſſima verbis ſcripríſque aſſerere non veriti, nullam aliam meliorẽ, aut certiorem de religione traditam fuiſſe ſententiam, quàm quæ à ſe ſuíſque tradatur, affirment. Sic plurimorum damno & pernicie deteſtandam φιλαυτίαν in rebus diuinis experimur. Poteſt & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμούσους rerum ſuarum non æquos admiratores, quibus ſanè (vt Comicus ait) nihil vmquam quicquam iniuſtius: nihil enim rectum putant, niſi quod fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, ſuáque plus quàm par eſt, admirando, ingenioli flos abſque vllo fructu facillimè marceſcat. vnde meritò illud repetam quod Alciatus in quadam Oratione dixit: Nullam eſſe pernicioſiorẽ ſtudiorum calamitatẽ, quàm ſui ipſius confidentiã & admirationem, quem morbũ Græci φιλαυτίαν appellãt. Eſt enim ea lues adulatione deterior, eóq. hominem inducit, vt ſe exiſtimet optimè ſcire quæ non intelligit, redditque eum negligentem, ſuperbum, otioſum, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error & malum non tam oratione quàm frequenti auditu & conſuetudine, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauendum ab hac bellua: nullus enim eſt veræ ſapientiæ capitalior hoſtis quàm qui meliorum præceptorum dogmata pro nihilo ducit. Diuinus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ ſapientiæ terreſtre oraculum meritò docti omnes ſuſpiciunt ac venerantur, lib. 5. De legib. auream planè ſententiam pari verborum pondere ſcriptis mandauit: παντὸς ἥμίσεον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἕμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἕξιν ἕκαστος ἀυτῷ συγγνώμιον ἔχων ἀποφυγὴν ἑαυτὸν μιμεῖται· τὸ δ' ἕξιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος ἀυτῷ πᾶς ἄνθρωπος

Narcecherba.

Noui doctores reprehenſi.

Imperiti φίλαυτοι.

Locus Alciati.

Præclarus Platonis locus.

φύσει τε ὅδε; καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον· τὸ δ' ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίνεται ἑκάστοτε. Quæ singula si diligenter expendamus, suppetet nobis accommodatum certè & præsens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus reuera gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν non ab re appellat maximum malum, innatum in meliore hominis parte, nempè animo: & eo quidem deterius ac præsentius, quòd licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vnquam de remedio quærendo, aut parti malè affectæ applicando cogitant, vt tandem sani possint euadere. Atqui nulla exitialior aut damnosior ægritudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat: quo fit, vt omni animi contentione & industria in eo malo periculosissimo propulsando est enitendum, & eò maior cura conferenda, quò morbus hic (in quo sit fons, & certè principium aliorum omniū, quæ in animum cadere possunt, vitiorum) grauiores affert noxas & deprauationes, cladémque ingenii præsentiorem. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac perculsus peste oberret, sanum vel in aliis, vel in seipso iudicium retineat, cùm se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis, vt ita dixerim infusa caligo tam densa, támque spinosa, vt vel apertis corporis oculis nihil videat. Itaque qui sui capitur amore, non verè sese amare potest, sed falsam quandam de se opinionē, vt vmbram aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitanter aucupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso falli πάντων χαλεπώτατον, imò verò adiiciā δεινότατον καὶ ἀθλιώτατον. Cùm enim impostor ipse præstò semper habeatur, nec minimùm quidem abscedat, quo pacto non esset grauissimum malum, in primísque deplorandū? Cæcitas hæc omnium maximè intolerabilis, cùm inscitiam nostram sapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratione laboremus, tamen nos omnia ingenio assecutos arbitramur. Tolerabile alioqui vitium, si ea tantùm placerent, quæ ingenii specimina quædam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem: in quibus si tantùm fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurē patientem agnito errore præbeamus, nemo est quin veniale putet. Quotus quisque est, qui placido ferat animo, quòd ipsi næui, & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amica*, vt ait Flaccus.

φιλαυτία morbus maximus.

Cæcitas animi maxima.

Digitized by Google

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinum Polypus agnæ.

Quo fit, vt vero verius dictum sit à Theocrito (vt id ad nostrum sermonem conuertamus) —ἔρωτι

πολλάκις ὦ πολὺ κρεῖσσον, τὸ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

Nimirum id in causa est, quòd, vt ait Varro, Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cùm simus σάφροι. Ex Aristonymo citatur illud βέλτιον εὐβίωτον μᾶλλον ἢ βλάπτον, τὸ ἀνεπιτήδειους ὄντας, τοὺς πολλοὺς, οἴεσθαι φρονίμους εἶναι: Id in primis est in vita humana noxium, quòd permulti cùm se sapere putẽt, tamen desipiant. Quamobrẽ nihil deterius aut periculosius, quàm nimium sibi fidere? Certè (vt de me ipse aliquid) sum satis mihi conscius, quàm debili & penè nullo ingenioſim: si quid tamen sit, nunquam vllatenus me profecisse libere confiteor, quàm cùm ignorare me multa, & quidem penè omnia primùm agnoui, tùmque meo non minimo sumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus sum, quàm non sit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam sæpenumerò contingit, vt nos plerique præsentes laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti: sicque de nobis bene mereri putant, cùm sæpius vt de coloribus cæci, sic ii de nostro captu & in litteris, aut etiam honestis actionibus profectu sentiant. Interea tamen eorum in sententiam pedibus imus, quod aiunt, atque importunè falli nos sinimus. Crassam me hercle & supinam credulitatem. Agnouit lubens Socrates de se Physiognomi iudicium, talémque à natura fore se palàm fassus est, nisi se Philosophiæ excolendum tradidisset. A qua quidem modestia longè semper absumus, qui ementitos quosdam sapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamẽta nobis ineſſe demiramur; & vt vera credimus absolutáque, quasi quibus ad perfectionem addi nihil possit, ideóque molestè ferimus, si qui, dum nostri mentionem faciunt, non satis honorificè loquantur, eáque tribuant quæ nos minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratissimus sanari admodum ægrè potest, nisi tamen aliquando meliore quodam impulsi genio, potius spectemus quid nobis desit quàm quid adsit. Si quid enim adest, cauendum est in primis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par sit, æstimatum vilescat apud alios: si quid deest, quod sciamus ornamento nobis esse posse & vsui, efficiendum est, vt labore & diligentia comparari à nobis & conquiri possit. Sed in

Assentationis malum.

Socratis modestia.

primis meminisse debemus, subindéque animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum aliis simus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosum, præterquàm quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & desidiam fouet, solet etiam vnà secum aduehere & alere turpissimam ignorationem, quam meritò Sophocles δυσμίλαστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere vicinos, qui sui laudator fuerit. Idcircò numquam probata est illa plus æquo pruriēs φιλαυτίας opinio in Astydamante histrione, quòd suas ipse laudes inscribi vellet statuæ quam meruerat. Non enim populus hominis votū insolens sibi ferendū esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, excíderat, Suidas auctor est, Nymphas a Narcisso, ipretas verissimè dixisse: πολλοί σε πεισθῆσιν ἀϊ σαυτὸν φιλῇς.

Astydamas histrio.

Quid tam malè audiit Sophistarum nomen, nisi ob effrenatam illam, & cæcam sui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atque eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eósque contrariis armis oppugnaret, nempè honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atque contentione, dicebat hoc vnum se scire, quòd rerum omnium esset inscius. Id verò non aiebat, vt falsa de se loqueretur, apud eos præsertim, quorum familiari consuetudine vtebatur, sed vt allegeret ea lubens omnia se nescire, quæ tam impudenti fronte sibi arrogabant triuiales illi ματαιολογοὶ, qui sic liberales disciplinas ipsámq. Philosophiā ostentando, reuera prostituerent & profanarēt: aut potius vt significaret ad veram solidámq. sapientiā neminē accedere vnquam posse, nisi primū se norit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam stolido & lubrico, quicùm nondū primoribus labiis litteras degustarint, falsam tamen sibi scientiæ persuasionē induāt. Ex quibus alii se αὐτοδιδάκτους, alii παιδοὺς καὶ πανεπιστήμονας efferre non verentur: alii alios quoscumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingeniosiores, nō perpendūt, ὅτι μωμήσασθαι ῥᾴον ἐστὶν ἢ μιμήσασθαι. sibi nempè ignoscunt, vt Nævius ille Horatianus, qui seipsum ignorans carpebat alios, séque venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbum hunc amorem esse, dignúmque notari. At quanto in errore versantur, qui sibi primas nullo ru-

Sophistarum nomen.

Arrogantes.

bore tribuunt? Agatocles Peripateticus cùm apud Demonactem iactaret ſe ſolum & primum eſſe Dialecticorum, audiuit: Si ſolus es, qui primus? ſi primus, qui ſolus potes eſſe? Nō eſt quòd repetā literatoris illius Rhemnii intolerabilem arrogantiam, cùm diceret vnà ſecum natas, & tandem periturās diſciplinas. Nec eſt quòd memorem duorum in Philoſophia principum notam ſatis & peruulgatam φιλαυτίαν, Ariſtotelis nempè & Ciceronis, quorum hic tam ſuæ ipſemet induſtriæ & ingenio tribuit, vt nullis ferè in proœmiis laudem propriam conticuerit: ille verò, quòd non modò ſuis in eodem Philoſophico curriculo certatoribus parum fauerit, ſed quòd contradicendi ſtudio doctorem etiam Platonem vexarit, ſui nominis celebritatem non parùm obſcurauit. Illi ipſi Philoſophi libris quos De contemnenda gloria ſcribunt, nomen etiam ſuum præfigi volunt. Permittatur hoc ad inflammandum ſtudium, & exercendam doctorum hominum induſtriam; honos enim alit artes, nullúſque ſui laboris præmio & contentionis honeſtæ laude fruſtrandus eſt. At quis ſanæ mentis eum dixerit, qui ſibi plura quàm habeat, arroget? Narrat Athenæus lib. 12. cap. vltimo, Thraſylaum, quendā tanta inſania fuiſſe percitum vt quotquot naues in Pyræum appellerent ſuas eſſe credere: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, aliiſque ſuam fortunam lubens communicabat, donec frater eius è Sicilia reuerſus, hominem medico committeret. is vbi reſipuiſſet, affirmauit ſe numquam vixiſſe feliciùs, quàm cùm eo mentis errore teneretur: quippe qui in tanta voluptate nihil moleſtiæ ſenſiſſet. Perinde ſe habent φίλαυτοι, aut reuera det eriùs: quandoquidem vt aliis nocumento ſint, anxiè ſtudent, tum vel maximè quòd honorem alienum ſibi audaciùs arrogant, aut quòd aliorum conatum nigro lolliginis ſucco & mera ærugine conſpergant. Olim diſcipulis mos erat, vt Proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem ſecutus Plato 2. ad Dionyſium Epiſtola fatetur, quicquid ſcripſerit, non ſua ſed Socratis eſſe. Qui leges primùm tulerunt ad cicurandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem nō ſibi, ſed alicui numini tribuerūt: tum vt diuinitatis nomine, quaſi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis, tum vt inſererent rudiorum animis leges, vt pulcherrimum Deorum inuentum, ſic & vtiliſſimum, à nemine eſſe violandas, ſed pectore colendas, rutandas, amandas. Sic &

Agatocles Peripateticus arrogans.

Rhemnius Palæmon.

Ariſtocles & Cicero φίλαυτοι.

Philoſophi φίλαυτοι.

Thraſylaus inſanus.

Platonis modeſtia.

Legum latores primi.

priores illi cùm referrent omnium artium & diſciplinarum inuentionem ad primam illam cauſſam, id eſt, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam eſſe commenti ſunt. Quorſum hæc? vt nimirùm intelligamus, quàm in omnibus pulcherrima ſit modeſtia, quàmque turpis valdéque pernicioſa *φιλαυτία*. Concludam itaque cum Platone, dicamque eum qui magnus eſt futurus, maximè decere, neque ſe, neque ſua ſic admirari, vt nihil putet exactius, nihil melius. *διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὐτόν, τὸν δ' αὑτοῦ βελτίω διώκειν ἀεὶ, μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ πρόσθεν ποιούμενον*: Idcircò eſt operæ pretium, vt quiſque nimium ſui amorem fugiat, meliores inſequatur, nullo verecundiæ rubore præpeditus. Sed de his ſatis: cætera videamus.

Quod nimium tua forma tibi, &c.) Huic ſimile penè eſt Epigramma pictæ Poëſeos Bartholom. Anuli, quod propter elegantiam aſcribam:

Narcisſus liquidis formam ſpeculatus in vndis,
Contemnens alios, arſit amore ſui.
Tabuit, & ſenſim veniente in membra ſtupore,
Ipſe ſui, factus flos hyacinthus, amans.
Hinc fugit (O iuuenes) fons iſte Philautia, ſeipſum
Stultus vbi, cum ſe non bene norit, amat.

Euolue pulcherrimam diſputationem ea de re Marſil. Ficin. Orat. 6. cap. 17. in conuiuium Platonicum.

tua forma tibi Narciſſe placebat.) Plutarc. Sympoſiac. 5. quæſtione 7. refert idem accidiſſe cuidam quem Eutelidam nominat, qui cùm ſe in vndis adſpectaret, amore ſui captus, penè periit dum ita deperiret.

Marcor. *marcor.*) putredo, caries. Metaphora, pro eo quod eſt deprauatio.

cladéſque.) mors & exitium, alia metaphora.

Peſſum. *φιλαυτία.*) cæcus amor ſui, attollens vacuum plus nimio gloria verticem. Horat. 1. Carmin.

peſſum pluresdatque deditque.) pro, peſſundat & peſſundedit, Tmeſis peſſum, deorſum, quaſi ſub pedes proiectum. Apul. 5. Niſi eam peſſum de tantis opibus deiecero. Plaut. peſſum abire. Lucret 6.

Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
Motibus in terris, & multis per mare peſſum
Subſedere ſuis pariter cum ciuibus vrbes.

methodo.) docendi ratione: id enim vi verbi intelligitur.

phantasias.) opiniones. Rerum tamen visiones & imagines φαντασίας appellat. Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. vt *Phantasiæ visa* Cic. 1. Acad.

Appendix.

Repeto illud è Platonis Cratylo: τὸ δὲ ἐξαπατᾶσθαι ὑφ' αὑτοῦ πάντων χαλεπώτατον, ὅταν μὲν μηδὲ σμικρὸν ἀποστατῇ, ἀλλ' ἀεὶ παρῇ ὁ ἐξαπατῶν, πῶς οὐ δεινόν: *à seipso decipi aliquem, res est omnium pessima. nam quando sui ipsius impostor, ne vel minimum à se discedit, sed sibi semper adest, quis non dicat hoc esse molestum? Verecundè hoc ipsum poeta princeps,*

——non ego Daphnim
Cantando mutuam, si nunquam fallit imago.

& M. Tullius, *Nisi me communis decipiat φιλαυτία.* Lusit in quemdam sui nimio plus confidentem Strobilum, vir catus, & sui natura minimè dicax, his omnino spiculis:

In speculo, & vitreis sese dum spectat in vndis
Charilus, & nimio flagrat amore sui,
E doctore vago bacchatur vappa, suosque
Collegas nihili cæcus, inersque facit.
Ringit, & ipse suos patitur pro crimine manes,
Sic neque se insanum cogitat esse miser.

Succurrebat pridem exemplum Thessali apud Plin. historiæ mundi lib. 29. vbi sic scribit: Eadem ætas, Neronis principatu ad Thessalum transiliuit, delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadam in omnes ævi sui medicos perorantem. Hic tanta arrogantia fuit, vt Iatronicem se inscripserit, quasi medicorum victorem.

Fed. Morelli Corollarivm.

Hic φίλαυτος, quem transversum agit: *Cæcus amor sui,*
Flacco permittente, *—— sine rivalis seque & sua solus amabit.* Aristot. 9. Moral. ad Nicomach. ἐπιτιμῶσι τοῖς ἑαυτοὺς μᾶλλον ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν αἰσχρῷ φιλαυτοῖς ἀποκαλοῦσι. Tandem explosa φιλαυτία vitiosa: optimum illius genus esse probat, qua virtute præditus meliorem sui partem amat, qua sapit & intelligit: vt sibi & aliis prosit, τὸν ἀγαθὸν δεῖ φίλαυτον εἶναι. καὶ γὰρ αὐτὸς ὠφεληται τὰ καλὰ πράττων καὶ τοῖς ἄλλοις ὠφελήσει.

Locus Iustini de Scylla. Homerus Odyss. μ. Ouid 14. Metamorph. Iustinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charibdi materiam Poëtis suggestam ait, ob fretum quod in Sicilia citato sæuóque impetu fertur, in quo vndarum inter se concurrentium tanta pugna sit, vt aliàs veluti terga dantes vorticibus in imum desidere, aliàs quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hîc fremitū feruentis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. Accedit perpetuum Ætnæ montis incendium: hinc latratus auditos: hinc monstri credita simulacra dum nauigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant vndas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scyllam fuisse nauem triremem Palæphatus tradit. *Sallustij locus.* Sallustius saxum putat esse in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam repræsentet, in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam pube tenus feris huiusmodi succinctam esse. Alciatus id appositè transtulit ad impudentiam, quæ tribus potissimum vitiis rabidissimis comes esse soleat, auaritiæ, siue rapinæ, audaciæ, inuidiæ, quæ sub eleganti aut viri aut mulieris forma *Emblematis typus.* plerumque latitant. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non sibi permittit, turpe putat nil? Heraclides Ponticus ait ab Homero per Scyllam significari omnis generis impudentiam, quę non ab re canum cingatur rictibus audacia, rapina & auaritia refertis. Locum Græcum apponam, ex quo Alciatum puto suum Emblema duxisse: σκύλλαν τε τὴν πολύμορφον ἀναιδείας εἰκονογράφησε· διὸ δὴ κυνάσιν οὐκ ἀλόγως ὑπέζωσαι, προτομαῖς, ἁρπαγῇ, τόλμῃ καὶ πλεονεξίᾳ πεφραγμέναις.

Pube tenus mulier, &c.) Duobus in locis Virgilium imitatus est: sic enim

-----pulchro pectore virgo
Pube tenus.----- & alio loco,
Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris? &c.

Ex quo loco aduertes duas fuisse Scyllas, quas plerunque Poëtæ confundunt, vt 6 Fast. Ouid. *Duæ Scyllæ.* Lege Nannii Miscellan. lib. 6 & Iacob Bononiēsem Annotationib. quas pauculas scripsit in Virgil. & eundem Virgil. in opusc. cui Ciris nomen.

Monstrorum catulis.) canibus monstrosis. Virgil. dixit:
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis. Et Ouid. 4. Trist.
Esse canes vtero sub virginis.-------

Cicero De haruspic. responsis: Quam Scyllam tam eminen-

tibus canibus, támque ieiunis Poëtæ fingendo exprimere potuerunt, &c.

Appendix.

Canes accipi pro rapacibus, & exploratoribus hominum rapacium Cicero non ſine ſatyrico morſu nos docuit, vt lib. 1. in Verr. Debere aiebat ſuam rationem ducere: multa ſibi opus eſſe, multa canibus ſuis, quos circa ſe haberet. Et lib. 3. in eundem: Quid iſta cohors, quorum hominum eſt? Voluſii aruſpicis, & Cornelii medici, & horum canum, quos tribunal meum vides lambere? Eadem oratione: Qui cũ agros maximos ac feraciſſimos per ſeipſum, hoc eſt, per Aproniam, Verrem alterum depopularetur, ad minores ciuitates habeat alios, quos tanquam canes immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut pecuniam, aut frumentum publicè dari cogebat.

raptus.) hîc raptus, pro rapina, politico more; vt cogitatus, pro cogitatione: vt auſus pro audacia. In iure alioqui raptus dicitur contrectatio fraudulenta perſonarum, propriè, vt in Cod. de raptorib virgin. & in Decretal. 5. de raptorib. Rapina verò fieri intelligitur in rebus mobilibus per vim ablatis, vt in tit. Vi bonor. rapt. Sed hoc quidquid eſt emblemátis rectè torſeris in fori latratores, rabulas, quibus quid impudentius, quid rapacius, quid denique fraudulentius?

Raptus, & rapina diſcr.

Φιλαυτία.

EMBLEMA LXIX.

QVOD nimium tua forma tibi Narcisse placebat,
In florem, & noti est versa stuporis olus.
Ingenii est marcor, cladésque φιλαυτία, doctos
Quæ possum plures dátque, dedítque viros:
Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata quærunt,
Nílque suas præter tradere phantasias.

Vaticinium Tiresiæ de Narcisso.

TIresias vates tam diu victurum Narcissum prædixit, quãdiu à sui conspectu abstineret. At ille ignarus infortunii quod iamiam sibi impendebat, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperiit, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis cõmutatus dicatur à poëtis, qui Narce dicitur, & stuporem sonat, quòd Narcissi odor caput grauet.

Digitized by Google

Plin. lib. 21. capitib. 5. 11. & 29. Notantur hoc figmento, qui à veterum legibus & institutis desciscentes, nouam quandam doctrinæ formam consectantur: támque sibi placent, vt licet obtusiores reuera sint, quicquid tamen præcipiunt, violentiùs aliquantum inculcant, neglecta prorsus & obliterata maiorũ vita & ratione: eóque deuentum est, vt fidem illam canam, & priscam veterum auctoritatem præ sua opinione nihil ducant: tãta est cæcutiẽtia, stultitia atque peruersitas. Tales sunt νεόσυροι quidam impudentissimi, qui nouorum dogmatum persuasione populum incautum inescant, verborúmque phaleris sic protelant & peruertunt, vt miserrimi homines errore perciti, quasi gustata loto, libenter à Christianæ Reipubl. cõmunione, suo magno malo, desciscant. Tam enim sunt perfrictæ frontis, vt sua dogmata omnium esse certissima verbis scriptísque asserere non veriti, nullam aliam meliorẽ, aut certiorem de religione traditam fuisse sententiam, quàm quæ à se suísque tradatur, affirment. Sic plurimorum damno & pernicie detestandam φιλαυτίαν in rebus diuinis experimur. Potest & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμούσοις rerum suarum non æquos admiratores, quibus sanè (vt Comicus ait) nihil vmquam quicquam iniustius: nihil enim rectum putant, nisi quod fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, suáque plus quàm par est, admirando, ingenioli flos absque vllo fructu facillimè marcescat. vnde meritò illud repetam quod Alciatus in quadam Oratione dixit: Nullam esse perniciosiorẽ studiorum calamitatẽ, quàm sui ipsius confidentiã & admirationem, quem morbũ Græci φιλαυτίαν appellãt. Est enim ea lues adulatione deterior, eóq. hominem inducit, vt se existimet optimè scire quæ non intelligit, redditque eum negligentem, superbum, otiosum, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error & malum non tam oratione quàm frequenti auditu & consuetudine, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauendum ab hac bellua: nullus enim est veræ sapientiæ capitalior hostis quàm qui meliorum præceptorum dogmata pro nihilo ducit. Diuinus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ sapientiæ terrestre oraculum meritò docti omnes suspiciunt ac venerantur, lib. 5. De legib. auream planè sententiam pari verborum pondere scriptis mandauit: πάντων ἥμίσεον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἅμυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ὄζιν ἕ πᾶς αὐτῷ συγγνώμιν ἔχων ἀποσυγλὼ ἑαυτὸν μηχανᾶται· τὸ δ' ὄζιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλ☉ αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπ☉

Narcecherba.

Noui doctores reprehensi.

Imperiti φίλαυτοι.

Locus Alciati.

Præclarus Platonis locus.

φύσει τε δὴ καὶ ὀρθῶς ἔχει τὸ δεῖν εἶναι τοιοῦτον· τὸ δ' ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίνεται ἑκάστοτε. Quæ singula si diligenter expendamus, suppetet nobis accommodatum certe & præsens amuletum ad arcendum, aut minuendum hunc animi errorem, hominibus reuera gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν non ab re appellat maximum malum, innatam in meliore hominis parte, nempè animo: & eo quidem deterius ac præsentius, quòd licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vnquam de remedio quærendo, aut parti malè affectæ applicando cogitant, vt tandem sani possint euadere.

Φιλαυτία morbus maximus.

Atqui nulla exitialior aut damnosior ægritudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat: quo fit, vt omni animi contentione & » industria in eo malo periculosissimo propulsando est entendum, & eò maior cura conferenda, quò morbus hic (in quo sit fons, & certè principium aliorum omniũ, quæ in animum cadere possunt, vitiorum) grauiores affert noxas & deprauationes, cladémque ingenii præsentiorem. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac perculsus peste oberret, sanum vel in aliis, vel in seipso iudicium retineat, cùm se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis, vt ita dixerim infusa caligo tam densa, támque spinosa, vt vel apertis corporis oculis nihil videat. Itaque qui sui capitur amore, non verè sese amare potest, sed falsam quandam de se opinionẽ, vt vmbram aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitanter aucupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso falli πάντων χαλεπώτατον, imò verò adiiciã δεινότατον καὶ ἀθλιώτατον. Cùm enim impostor ipse præstò semper habeatur, nec minimum quidem abscedat, quo pacto non esset grauissimum malum, in primísque deplorandũ?

Cæcitas animi maxima.

Cæcitas hæc omnium maximè intolerabilis, cùm inscitiam nostram sapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratione laboremus, tamen nos omnia ingenio assecutos arbitramur. Tolerabile alioqui vitium, si ea tantùm placerent, quæ ingenii specimina quædam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem: in quibus si tantùm fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurẽ patientem agnito errore præbeamus, nemo est quin veniale putet. Quotus quisque est, qui placido ferat animo, quòd ipsi nævi, & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amicæ*, vt ait Flaccus.

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant, veluti Balbinum Polypus agnæ.

Quo fit, vt vero verius dictum ſit à Theocrito (vt id ad noſtrum ſermonem conuertamus) —ἔρωτι
πολλάκις ὤπτυσε μᾶλα, τὰ μὴ καλὰ καὶ πικρὰ πάντα.

Nimirum id in cauſſa eſt, quòd, vt ait Varro, Omnes videmur nobis eſſe belli, feſtiui, ſaperdæ, cùm ſimus σάπφοι. Ex Ariſtonymo citatur illud ἔξω ἐνδίκως μάλιστα βλάπτον, τὸ ἀγνοοῦντας ὄντας, τὰς πόλεις, οἰεσθαι φρονίμους εἶναι: Id in primis eſt in vita humana noxium, quòd permulti cùm ſe ſapere putẽt, tamen deſipiant. Quamobrẽ nihil deterius aut periculoſius, quàm nimium ſibi fidere? Certè (vt de me ipſe aliquid) ſum ſatis mihi conſcius, quàm debili & penè nullo ingenioſim: ſi quid tamen ſit, nunquam vllatenus me profeciſſe liberè confiteor, quàm cùm ignorare me multa, & quidem penè omnia primùm agnoui, tùmque meo non minimo ſumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus ſum, quàm non ſit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam ſæpenumerò contingit, vt nos plerique præſentes laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti: ſicque de nobis bene mereri putant, cùm ſæpius vt de coloribus cæci, ſic ii de noſtro captu & in litteris, aut etiam honeſtis actionibus profectu ſentiant. Interea tamen eorum in ſententiam pedibus imus, quod aiunt, atque importunè falli nos ſinimus. Craſſam me herclè & ſupinam credulitatem. Agnouit lubens Socrates de ſe Phyſiognomi iudicium, talémque à natura fore ſe palàm faſſus eſt, niſi ſe Philoſophiæ excolendum tradidiſſet. A qua quidem modeſtia longè ſemper abſumus, qui ementitos quoſdam ſapientiæ colores, & imaginaria virtutum ornamẽta nobis ineſſe demiramur; & vt vera credimus abſolutáque, quaſi quibus ad perfectionem addi nihil poſſit, ideóque moleſtè ferimus, ſi qui, dum noſtri mentionem faciunt, non ſatis honorificè loquantur, eáque tribuant quæ nos minimè attingunt, vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratiſſimus ſanari admodum ægrè poteſt, niſi tamen aliquando meliore quodam impulſi genio, potius ſpectemus quid nobis deſit quàm quid adſit. Si quid enim adeſt, cauendum eſt in primis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par ſit, æſtimatum vileſcat apud alios: ſi quid deeſt, quod ſciamus ornamento nobis eſſe poſſe & vſui, efficiendum eſt, vt labore & diligentia comparari à nobis & conquiri poſſit. Sed in

Aſſentationis malum.

Socratis modeſtia.

primis meminisse debemus, subindéque animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum aliis simus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosum, præterquàm quòd tumorem, inuidiam, audaciam, & delidiam fouet, solet etiam vnà secum aduehere & alere turpissimam ignorationem, quam meritò Sophocles δυσμίλαστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eum malignos habere vicinos, qui sui laudator fuerit. Ideircò numquam probata est illa plus æquo pruriēs φιλαυτίας opinio in Astydamante histrione, quòd suas ipse laudes inscribi vellet statuæ quam meruerat. Non enim populus hominis votū insolens sibi ferendū esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, excideràt, Suidas auctor est, Nymphas a Narcisso, spretas veritissimè dixisse: πολλοὶ σε τε μισοῦσιν αὐτὸν σαυτὸν εἰλῆς.

Astydamas histrio.

Sophistarum nomen.

Quid tam malè audiit Sophistarum nomen, nisi ob effrenatam illam, & cæcam sui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atque eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eósque contrariis armis oppugnaret, nempè honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atque contentione, dicebat hoc vnum se scire, quòd rerum omnium esset insciis. Id verò non aiebat, vt falsa de se loqueretur, apud eos præsertim, quorum familiari consuetudine vtebatur, sed vt allegeret ea lubens omnia se nescire, quæ tam impudenti fronte sibi arrogabant triuiales illi ματαιολογοὶ, qui sic liberales disciplinas ipsámq. Philosophiā ostentando, reuera prostituerent & profanarēt: aut potius vt significaret ad veră solidámq. sapientiā neminē accedere vnquam posse, nisi primū se norit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam stolido & lubrico, quicùm nondū primoribus labiis litteras degustarint, falsam tamen sibi scientiæ persuasionē induāt. Ex quibus alii se αὐτοδιδάκτους, alii παντογνώστας καὶ πανεπιστήμονας efferre non verentur: alii alios quoscumque conuellunt & impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingeniosiores, nō perpendūt, ὅτι μωμήσασθαι ῥᾴων ὀξὺν ἢ μωμήσασθαι. sibi nempè ignoscunt, vt Næuius ille Horatianus, qui seipsum ignorans carpebat alios, séque venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbum hunc amorem esse, dignúmque notari. At quanto in errore versantur, qui sibi primas nullo ru-

Arroganies.

bere tribuunt? Agatocles Peripateticus cùm apud Demonactem iactaret se solum & primum esse Dialecticorum, audiuit: Si solus es, qui primus? si primus, qui solus potes esse? Nō est quòd repetā literatoris illius Rhemnii intolerabilem arrogantiam, cùm diceret vnà secum natas, & tandem perituras disciplinas. Nec est quòd memorem duorum in Philosophia principum notam satis & peruulgatam φιλαυτίαν, Aristotelis nempè & Ciceronis, quorum hic tam suæ ipsemet industriæ & ingenio tribuit, vt nullis ferè in proœmiis laudem propriam conticuerit: ille verò, quòd non modò suis in eodem Philosophico curriculo certatoribus parum fauerit, sed quòd contradicendi studio doctorem etiam Platonem vexarit, sui nominis celebritatem non parùm obscurauit. Illi ipsi Philosophi libris quos De contemnenda gloria scribunt, nomen etiam suum præfigi volunt. Permittatur hoc ad inflammandum studium, & exercendam doctorum hominum industriam: honos enim alit artes, nullúsque sui laboris præmio & contentionis honestæ laude frustrandus est. At quis sanæ mentis eum dixerit, qui sibi plura quàm habeat, arroget? Narrat Athenæus lib. 12. cap. vltimo, Thrasylaum, quendā tanta insania fuisse percitum vt quotquot naues in Pyræum appellerent suas esse credere: eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, aliisque suam fortunam lubens communicabat, donec frater eius è Sicilia reuersus, hominem medico committeret. is vbi resipuisset, affirmauit se numquam vixisse feliciùs, quàm cùm eo mentis errore teneretur: quippe qui in tanta voluptate nihil molestiæ sensisset. Perinde se habent φίλαυτοι, aut reuera det eriùs: quandoquidem vt aliis nocumento sint, anxiè studeant, tum vel maximè quòd honorem alienum sibi audaciùs arrogant, aut quòd aliorum conatum nigro lolliginis succo & mera ærugine conspergant. Olim discipulis mos erat, vt Proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem secutus Plato 2. ad Dionysium Epistola fatetur, quicquid scripserit, non sua sed Socratis esse. Qui leges primùm tulerunt ad cicurandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem nō sibi, sed alicui numini tribuerūt: tum vt diuinitatis nomine, quasi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis, tum vt insererent rudiorum animis leges, vt pulcherrimum Deorum inuentum, sic & vtilissimum, à nemine esse violandas, sed pectore colendas, tutandas, amandas. Sic &

Agatocles Peripateticus arrogans.

Rhemnius Palæmon.

Aristocles & Cicero φίλαυτοι.

Philosophi φίλαυτοι.

Thrasylaus insanus.

Platonis modestia.

Legum latores primi.

priores illi cùm referrent omnium artium & disciplinarum inuentionem ad primam illam causſam, id est, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem è Iouis cerebro natam esse commenti sunt. Quorsum hæc? vt nimirùm intelligamus, quàm in omnibus pulchertima sit modestia, quáque turpis valdèque pernicioſa φιλαυτία. Concludam itaque cum Platone, dicamque eum qui magnus est futurus, maximè decere, neque se, neque sua sic admirari, vt nihil putet exactius, nihil melius. διὸ πάντα ἄνθρωπον χρὴ φεύγειν τὸ σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν, τὸν δ' αὖτε βελτίω διώκειν δεῖ μηδεμίαν αἰσχύνην ἐπὶ τῷ τοιούτῳ προσθεν ποιέμενον: Idcircò est operæ pretium, vt quisque nimium sui amorem fugiat, meliores insequatur, nullo verecundiæ rubore præpeditus. Sed de his satis: cætera videamus.

Quod nimium tua forma tibi, &c) Huic simile penè est Epigramma pictæ Poëseos Bartholom Anuli, quod propter elegantiam adscribam:

Narcissus liquidis formam speculatus in vndis,
Contemnens alios, arsit amore sui.
Tabuit, & sensim venienti in membra stupore,
Ipse sat, facilius flos hyacinthus, amans.
Hinc fugit (O iuuenes) fons iste Phœbi nautia, seipsum
Stultius vbi, cum se non bene norit, amat.

Eum lue pulcherrimam disputationem ea de re Marsil. Ficin. Orat. 6. cap. 17. in conuiuium Platonicum.

tua forma tibi Narcisso placebat.) Plutarc. Symposiac. 5. quæstione 7. refert idem accidisse cuidam quem Eutelidam nominat, qui cùm se in vndis adspectaret, amore sui captus, penè periit dum ita deperiret.

Marcor. *marcor.*) putredo, caries. Metaphora, pro eo quod est deprauatio.

cladésque.) mors & exitium, alia metaphora.

Pessum. φιλαυτία.) cæcus amor sui, attollens vacuum plus nimio gloria verticem. Horat. 1. Carmin.

pessum plures datque dedit que.) pro, pessundat & pessundedit, Tmesis pessum, deorsum, quasi sub pedes proiectum. Apul. 5. Nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. Plaut. pessum abire. Lucret 6.

Multaque præterea cecidere mœnia magnis
Motibus in terris, & multis per mare pessum
Subsedere suis pariter cum ciuibus vrbes.

methodo

methodo.) docendi ratione: id enim vi verbi intelligitur.

phantasias.) opiniones. Rerum tamen visiones & imagines φαντασίας appellat. Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. vt *Phantasiæ visa* Cic. 1. Acad.

Appendix.

Repeto illud è Platonis Cratylo: τὸ γὰρ ἑξαπατᾶσθαι ὑφ' αὑτοῦ πάντων χαλεπώτατον, ὅταν γε μηδὲ σμικρὸν ἀποστατῇ, ἀλλ' ἀεὶ παρῇ ὁ ἐξαπατῶν, πῶς ὀ θεινόν: *a seipso decipi aliquem, res est omnium pessima. nam quando sui ipsius impostor. ne vel minimum à se discedit, sed sibi semper adest, quis non dicat hoc esse molestum? Verecundè hoc ipse poeta princeps,*

---non ego Daphnim
Cantando mirabar, si nunquam fallit imago.

& M. Tullius, *Nisi me communis decipiat* φιλαυτία. Lusit in quemdam sui nimio plus confidentem Strobilum, vir carus, & sui natura minimè dicax, his omnino spiculis:

Io speculo, & vitreis sese dum spectat in vndis
Cherilus, & nimio flagrat amore sui,
Et doctore vago bacchatur vappa, suosque
Collegas nihili cæcus, inersque facit.
Ringit, & ipse suos patitur pro crimine manes,
Sic neque se insanum cogitat esse miser.

Succurrebat pridem exemplum Thessali apud Plin. historiæ mundi lib. 29. vbi sic scribit: Eadem ætas, Neronis principatu ad Thessalum transiliuit, delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadam in omnes æui sui medicos perorantem. Hic tanta arrogantia fuit, vt Iatronicem se inscripserit, quasi medicorum victorem.

Fed. Morelli Corollarium.

Hic φίλαυτος, quem transuersum agit: *Cæcus amor sui,*
Flacco permittente, *--sine rivali sese & sua solus amabit.* Aristot. IX Moral. ad Nicomach. ἐπιμῶσι τοῖς ἑαυτοὺς μάλιστα ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν αἰσχρῷ φιλαύτους ἀποκαλοῦσι. Tandem explosa φιλαυτία vitiosa: optimum illius genus esse probat, qua virtute præditus meliorem sui partem amat, qua sapit & intelligit: vt sibi & aliis prosit, τὸν ἀγαθὸν δεῖ φίλαυτον εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸς ὠφεληθήσεται τὰ καλὰ πραττων καὶ τοῖς ἄλλοις ὠφελήσει.

Garrulitas.

EMBLEMA LXX.

QVID matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit ense putare,
Quàm linguam immodicam stirpitùs eruere.

Character huius emblematis.

IMitatus est Anacreontis Odam εἰς χελιδόνα, quæ sic habet:
τί σοι θέλεις ποιήσω,
τί σοι λάλη χελιδών,
τὰ ταρσά σου τὰ κοῦφα
θέλεις λαβὼν ψαλίξω,
ἢ μᾶλλον ἔνδοθέν σου
τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς
ἐκεῖνος, ἐκθερίζω,

τί μοι χαλῶν ὀνείρων
ἄωρον ἐξέπνευσας ἀηδόνων φωνᾶις
ἀφηρπακυῖα Βάθυλλον.

Quam ſic Latiis numeris donauit H. Stephanus.

Quibus loquax, quibuſnam
Te plectam hirundo pœnis?
Virumne vis volucrem
Alas tibi recidam?
Imam fecémve linguam,
Tibi quod ille Tereus
Feciſſe fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas ſtrepens ad aures,
E ſomnijs beatis
Mihi rapis Bathyllum?

Eiuſdem argumenti eſt lib. 1. Epigr. Græcor. Ἀγγυτερὶς hexaſtichō gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quòd eum importuno ſuo cantu excitatum, ſuauiſſimo ſomno priuarit, ideóque malum illi imprecantur. Hîc autē hirundinem obiurgat ſomnos matutinos auertentem, ſuóque importuno cantu dormientes excitantem, idque maximè in eos torquet, qui odioſa garrulitate rationis inopiam præ ſe ferre ſatis arguunt, vt Progne abſciſſa lingua in hirundinē garritu nimio inſignem commutata, eos ſignificet, qui ſapientiæ parum, loquentiæ multū habent. Et ſanè vſu venire ſolet, vt loquaciores ferè ſint quibus eſt rationis defectus, quàm qui prudentia & ingenij viribus anteſtant: cùm apud graues & ſapientes quoſque viros ſilentium commendatiſſimum, verborúmque parſimonia grata ſit. Extat apud Ariſtophanē de Cleophonte quodam garrulo dicterium:

Garruli odio, & importunitas.

ἐφ' ᾧ δὴ χείλεσιν ὀπῑζόμεται θρηϊκία χελιδών.

Ex cuius labris hirundo Thracia inſtrepit. Quō ſpectat præceptum Pythagoricum, Hirundinem ſub eodem tecto ne habeas quo ſignificatur, abſtinendum eſſe à conſuetudine garruli & ſuſurronis: & illud Nicoſtrati.

εἰ τὸ σωιζῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
ἦν τῶ φρονεῖν σημεῖον, αἱ χελιδόνες
ἐλεγχονται ἡμῶν σωφρονεστεραι πολύ. hoc eſt,
Loqui ſi indefinenter multaque, & velociter,
Prudentiam indicaret: vtique hirundines
Fortaſſe quàm nos ſapere dicantur magis.

Hirundo quid. Lege Plutarch. 8. Sympoſiac. problem. 7.

Progne garrula.) Adnota hoc loco hirundine garrulitatem ſignari. Pierius Hieroglyph. 22. Videtur autem primũ hunc verſum ex Martiale mutuatus lib. 14.

Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos.

Lucanus in tertio:

Dum non ſecuros liceat mihi rumpere ſomnos.

& obſtrepero Dauliadas ore canis?) Daulia, daulis, vel etiam daulias, pro luſcinia effertur à Poëtis, quòd in vrbe Daulide (quæ quondam fuit ſub ditione Regis Thraciæ) in auem ſui nominis transformata dicatur à Poëtis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. Daulia cornix. Videtur autem hîc noſter Alciatus Prognen cum Philomela confundere, cuius linguam Tereus abſcidit (cùm ei vim intuliſſet) non autẽ Prognæ vxori. Hac de re vide quid diſceptent Cœlius Rhodigin. lib. 29. cap. 26. (non defuerunt enim qui Prognen in luſcinia commutatam fuiſſe aſſeruerint) Iacobus Bononien. & P. Nannius. 6. Miſcellan. annotation. in Virg. Non enim video quàm ſit neceſſe quæſtionem hanc inter Grammaticos controuerſam dirimere. vt neque vacat conferre quæ legimus apud Thucididem lib. 1. τῆς συγγραφῆς, Pauſaniam in Phocicis, Strabonem lib. 1. ad alia enim progredimur.

Luſcinia.

Dignus Epops Tereus, &c.) id eſt, meritò in Vpupam mutatus, qui maluerit linguam reſcindere, quàm omninò auellere. Vpupa auis militarem quandam criſtam in capite retinet, & quaſi adhuc filium quæritans, has videtur ingeminare voces, πῦ, πῦ, id eſt, vbi, vbi: hinc Epops dicta. De qua Plinius 10. cap. 29. Alii in accipitrem mutatum Tereum volunt, vt Higinus fabula 45.

Vppa.

putare.) ſcindere. metaph. à vitibus.

Appendix.

Solinus: In Senienſi regione, non longè à Flauiopoli colonia, Byziæ opidum, quondam arx Terei regis, hinc inuiſum hirundinibus, & deinceps alitibus illis inacceſſum.

COROLLARIVM FED. MORELLI.

Hirundinem peruigilem ſeu vigilarem vocat Auſonius in Phaleuciis Ephemeridis.

Iam ſtrepit vidit vigilax hirundo.

Vt Heſiodo λαχήριζα κορώνη dicitur, *cornix garrula.*

Inuidia.

EMBLEMA LXXI.

SQVALIDA *vipereas manducans femina carnes,*
Cuique dolent oculi, quæque ſuum corredit.
Quam macies & pallor habent, ſpinoſaque geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

PIndarus 2. Pyth. ſic: ---σάθμας
δέπων ὀ ἐλκόμενος
θείωσᾶς, ἐνί ταξεν ἔλ-
κῳ ὀδυναρὸν ἑᾷ πρόσθε καρδίᾳ,
πρὶν ὅσα φρονέοντι μηχανᾶται τυχεῖν.
Qui lancis libram aliquis tangitur abundanti, inflixit vlcus moleſtum ſuo ante animo, quàm quæ ſecum corde molitur, aſſequatur. Id eſt: qui ob facultates cuiuſdã, opúmque abundan-

tiā animo discruciatur, seipsum angit miserè, sibique ante infligit vulnus quàm nocere possit ei cui inuidet. Nullum vitium inuidia penè vetustius est, aut homini damnosius & efferatius: quandoquidem si cum quibuslibet aliis conferatur, inspiciemus quàm cæca temeritate rapiantur qui melioribus inuident. Nulla enim alia vitia sunt, quæ non aucupentur aut sentiant aliquam voluptatē. Inuidus perpetuò mœrer acctistatur, eóque grauiùs afficitur, quo maiori tenetur inuidia, qui non secus atque ædes in quibus ipse sit, conflagret. Miserrima sanè conditio, sed quæ tanquam felicitatis pedissequa, successus videndo prosperos intabescat, vt Naso cecinit. Hæc autem descriptio perelegans, qua inuidorum tristissima & infelicissima vita proponitur: quippè qui virulentis cogitationibus pascantur quæ sibi horribilē perniciem adferant, quique sine cōsilio & ratione aliorum rebus opimis marcescant, & aculeis maledicis pungant & insectentur, nullum tamen inde commodum reportaturi. Itaque, vt hoc quasi per transennam, quid ea turpius aut miserius, cùm vt aliis noxā damnúmque inferat, sibi prius, & quidem sæpenumerò grauiùs nocet? Ergo in cæteris iniquissima, in hoc tamen æquitatis aliquid habet, quòd eum, in quo est, tāquam veneno proprio afficit, perdit, absumit, eúmque vlciscitur primum, à quo concepta & educata fuerit. quod habet illud

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ,
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Squallida.) sordida & inculta. Squallor etiam tristitiæ nota.

Inuidia vt Vipera.

Vipereas manducans carnes.) Inuidia simile aliquid habet cum vipera, quam ferunt non prodire in lucem, nisi arrosis matris lateribus: sic liuor eum primùm afficit, & quasi enecat in quo gignitur. Quò pertinet illud Ouidii in descriptione Inuidiæ, 2. Metamorph.

-----videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum, &c.

Sed alia fortasse ratio commodè reddi potest: viperas carnes edit inuidia, quòd alienis malis gaudeat, iisque pascatur: (id vitium Græcis appellatur *ἐπιχαιρεκακία*) vel id dicitur vt eius pernicies ostendatur. quæ enim venenata venenis alūtur animalia, exitialius venenum habent.

Cuique dolent oculi, &c.) Hinc illud Maronis:

Testatur gemitu graues dolores,
Suspirat, gemit, incutitque dentes,

Sudat frigidus: intuens quod odit.

queque ſuum cor edit.) Alluſio ad prouerb. Pythagor. Cor ne edito: id eſt, ne curis animum excrucies: vel ad vocabulum Cura, quæ quòd cor vrat vel edat, dicitur. Cicero 3 Tuſcul. ex Homero illud de Bellerophonte citat ex veterum neſcio quo: *Cor non edendum.*

Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Similes Maronis verſus hi:

Veſanos tacite monet furores,
Intentans animo faces Erinnys.
Lethales. Tityique, vultur intus
Qui ſemper lacerat, comeſtque mentem.

Quò ſpectat dictum Matreæ Alexandrini, qui ænigmate luſitando aiebat ſe belluã alere quæ ſe ipſam abſumeret: θηρίον τρέφειν, ὅτις αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει. quo ſignificabat quorundam inuidiam, qui improbè & ignauè dolerent ob proſperos ſuorum laborum ſucceſſus. Retulit Euſtath. 1. Odyſſ & Athenæus. Seneca lib. de paupertate: Interdum non licet eſſe palam miſeros, ſed inter ærumnas cor ipſum exedentes Græci dicunt δακτέδας, vel τὴν καρδίαν δακτέδας. cùm grauem & inoleſtam animi ſolicitudinem ſignificant. Et δακέθυμος ἄτη, noxa animum mordens, vt Homerus Iliad. vltimo,

--- τίο μέχρις ὀδυρόμῳ & κὴ δάκνωμαι.

σὴν ἔδακε καρδίην: quouſque lamentans & mœrens cor tuum exedes?

Quam macies & pallor habent, &c.) Sic Ouid.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nunquam recta acies, linunt rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno, &c. *Pallor inuidis.*

& Virgilius:

Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies venudat oſſa.

ſpinoſaque geſtat tela manu.) Hoc referendum eſt ad aculeatam inuidiorum maledicentiam. Siquidem. *Inuidi maledicentia.*

Effundit mala lingua virus atrum,

& perperuò carpit quod aſſequi numquam poteſt. Ad id reſpexit Quid cùm ait: *Inuidi rebus à Iuliano geſtis impeuſe detrahebant apud Conſtantium.*

Indoluit, bacamque capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant.

Ad finem huius placet addi exemplum inſigne inuidæ maledicentiæ, ex Ammia. lib. 17. quo loco narrat quantum apud

Constantium Augustum detraxerint assentatores rebus praeclarè à Iuliano gestis. Omnes qui plus poterant in palatio adulandi professores rectè consulta, prosperéque facta vertebant in risum, talia sine modo strepentes insulsè, in odium venit cum victoriis suis capella, non homo: vt hirsutum Iulianum carpentes, eúmque talpam loquacem nominantes, & purpuratã simiam, & litterionem Graecum: & his congruentia plurima, atque vernacula principi resonantes, audire haec taliaque gestienti, virtutes eius obruere verbis impudentibus conabantur, vt segnem incessentes, & tumidum & vmbratilem, gestaque secus verbis comptioribus exornantem: quod non tunc primitus accidit námque vt solerampllissima gloria obiecta esse semper inuidiae, legimus in veteres quoque magnificos duces vitia crimináque (etiamsi inueniri non poterant) finxisse malignitatem spectatissimis actibus eorũ offensam: vt Cimonem Miltiadis filium insimulatum incesti, qui prope Eurymedonta Pamphylium flumen Persarum populum deleuit innumerum, coegitque gentem insolentia regis elatam, obsecrare suppliciter pacem: Æmilianum itidem Scipionem, vt somniculosum, aemulorum incusari maleuolentia, cuius impenetrabili vigilantia obstinatae in perniciẽ Romae, duae sunt potentissimae vrbes excisae. Necnon etiam in Pompeium obtrectatores iniqui multa scrutantes, cum nihil vnde vituperari deberet, inueniretur, duo haec obseruarunt ludibriosa & irrita, quod genuino quodam more caput digito vno scalpebat: quodque aliquandiu tegendi vlceris causa deformis, fasciola candida eius colligabat: quorũ alterum factitare vt dissolutum, alterum vt nouarum rerum cupidum asserebant, nihil interesse oblatrantes argumento subfrigido, quam partem corporis redimeret regiae maiestatis insigni, in eum virũ, quo nec fortior, nec cautior quisquam patriae fuit, vt documenta praeclara testantur.

Appendix.

In veneficos. Plinianum illud rectè concinit, lib. 24. Sed quis inuenit illa venena scilicet, praeter hominem? Dein sequitur: Quid? non & homines quidam ad venena nascuntur? atra hominum, seu serpentium lingua vibrat, tabesque animi contracta adurit culpantium omnia: ac dirarum alitũ modo tenebris quoque & ipsarum noctium quieti inuidentium gemitu, quae sola vox eorum est, vt in auspicatarũ animantium vice obuii quoque vetant agere, & prodesse vitae: nec vllum abominari spiritus praemium nouere, quasi odisse omnia.

Digitized by Google

Luxuria.

EMBLEMA LXXII.

ERVCA *capripes redimitus tempora Faunus*
Immodicæ Veneris ſymbola certa refert.
Eſt eruca ſalax, indéxque libidinis hircus:
Et Satyri Nymphas ſemper amare ſolent.

LIbidinis ſymbola ponit ob oculos, nempè Satyrum, qui erucam capite geſtet. Eruca quidem (ab vrendo dicta) prouocat ad Venerem, vtpotè quæ virtutis ſit calidiſſimæ. Plin. libro 19 cap. 8. Satyrus autem, ſiue hircus, luxuriam putidam & olentem deſignat. Sunt enim Satyri ad Venerem propenſiſſimi: vnde id nominis dictum putant à σαθῆι, quod virile membrum eſt. Hoc itaque innuit libidinem in affectu ardere maximè, in actu ipſo fœtere & olentem eſſe, vt

Symbola libidinis.

Satyri libidinoſi.

[3]quemque ab illicitæ Veneris titillationibus subducat.
redimitus tempora.] caput habens cinctum & coronatum; Virgil. in Copa:

——Gratia redimita mitella.

Ouid. 3 amorum, eleg. 6.

Flaua Ceres tenues spicis redimita capillos.

In 10. Æneid. vbi de Æmonide Phœbi sacerdote:

Infula cui sacra redimibat tempora vitta.

Eruca. *Est eruca salax.*] frequens enim eius esus Venerem stimulat. Ideò antidotum contra amorem præscripturus Ouid. ab erucæ vsu cauendum suadet 1. De remedio. Martialis etiam:

-----Venerem reuocans eruca morantem,

& appendicibus Virgilianis:

-----libidinosis incitatus erucis.

ibidémque,

-----salaces nocte tollat erucas.

vt & Æmilius Macer in eleganti opusculo De viribus herbarum:

Non modice mansam, Venerem stimulare, vel haustam
Confirmant medici pariter pluresque poetæ.

loquitur de eruca. Illud tritum vulgò:

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.

Et ex Ouidio etiam illud:

————ex horto quæ venit herba salax.

indexque libidinis hircus] Teste Pierio Val. Hieroglyph. 10.

Index libidinis hircus.] Hinc puto torquendum Aristotelis verbum τραγίζειν, quod nonnulli vertunt, hirquitalire, id est in morem hircorum salacium clunes mouere, & lasciuire, quamquam ab hircino odore fæculento alii trahant. Non possum transilire quod retulit Pausanias de simulachro Veneris hirco insidentis ad significandam nimirum coitus insanam petulantiam. Item Atticis, narrat historiam de Satyris, corúmque libidine valde prodigiosam, quam se ait accepisse ab Euphemo Care. Is cum nauigaret in Italiam vi ventorum pulsus ad extimum mare, quod nauigari non soleat, perlatus est. Insulæ ibi multæ sunt ac desertæ, quarum incolæ sunt agrestes homines. Eæ insulæ nominantur Satyricæ, in quibus homines rubicundi, qui caudas in medio dorso habeant, equinis non multo minores. Qui statim vbi senserunt nouos venisse hospites, ad nauigium, quasi facto impetu, accurrerunt, nullámque vocem ediderunt, sed mulieribus vna ad-

Historia prodigiosa de Satyris.

uectis manus iniecerunt, Nautæ metu perculsi, barbaram mulierem in insulam proiecerunt, eam Satyri non solum qua parte naturæ consuetudo permittat, sed & toto corpore libidinose violarunt.

E Satyri Nymphas.] Vide Ælianum libro 3. De Var. hist. & Leonic. Thomæum lib. 2. cap. 24. Apud Plutarch in Galba, homines in diem viuentes, & Satyrici, ἐφήμεροι καὶ σάτυροι καὶ τοῖς βίοις ἄῤῥωστοι, pro libidinosis & luxu diffluentibus accipiuntur. Idem in Pericle: οἱ Σάτυροι τῷ Διονύσῳ ἱεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, ξύμβολον τῆς θείας ἀρχῆς: Satyri Baccho sacri erectos habent mutones, diuinæ symbolum potestatis.

Luxurioſorum opes.

EMBLEMA LXXIII.

RVPIBVS aëreis ſummique crepidine ſaxi
Immites fructus ficus acerba parit:
Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix,
Qui nihil humanæ commoditatis habent:
Sic fatuorum opibus paraſiti & ſcorta fruuntur,
Et nulla iuſtos vtilitate iuuant.

Fons Emblematis. HOc ex apophthegmate Diogenis ſumptum. Dicebat enim eos, qui profuſè & temerè bona decoquerent opéque in rebus Venereis, conuiuiis magnificis & id genus aliis arboribus eſſe ſimiles in montium cacumine naſcentibus, quarum fructus hominibus eſſent inutiles, à vulturibus aut coruis deuorandi. Illud eſt quod vulgus noſtras crebrò

Digitized by

vſurpat. E diuite malo malæ opes, & opibus bonis eos indignos eſſe penitus, qui iis vtantur malè. Fit enim ſæpe, vt ampliſſimæ poſſeſſiones, quæ in pios vſus conuerti debuerant, in ſumptus inutiles, aut etiam pernicioſos & deteſtãdos prodigantur, nulla habita iuſti aut æqui ratione. Sententiam illam arguram Diogenis retulit in paraphraſi Menodoti orationis ἐπὶ τὰς τέχνας, Galenus, his plane verbis: κακῶς ἂν ἡ ὁ Δημοσθένης ἢ ὁ Διογένης, ὁ μὲν, χρυσᾶ προσαγορεύων τοὺς πλουσίους ἢ ἀπαιδεύτους· ὁ δ', ταῖς ἐπὶ τῶν ἐρημιῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς· ἐκείνων γὰρ τὸ καρπὸν, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν· τόπων τε τὰ χρήματα μηδὲν μᾶλλον ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τοὺς ἀγαθοὺς, δικαιοτάτῃ ἢ τῶν τῶν κολάκων. id eſt, Præclarè itaque Demoſthenes & Diogenes. ſiquidem ille diuites imperitos, nullóque literarum cultu perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eoſdem ficubus comparabat, quæ naſcuntur in locis præruptis, & ad quæ difficilis acceſſus eſt. earum enim arborum fructu non homines, ſed coruos & graculos veſci: horum autem hominum bona & reditus non ab honeſtis hominibus, ſed à quibuſdam facetis & aſſentantibus abſumi.

Rupibus aereis.] id eſt, editiſſimis, altiſſimis, eadem metonymia qua ſuperiùs *aereo nido* dixit.

ſummique crepidine ſaxi.) Videtur hoc hemiſtichium ex φ. Æneid. imitatus:

Forte ratis celſi coniuncta crepidine ſaxi.

Editioris autem loci cuiuſque extremitas crepido appellatur, éſtque ora terræ, quam alluit aqua. ἀκρόκαρπος arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans. *Crepido.*

Ficus acerba.) Caprificum intellige.

improba cornix.) id eſt, inauſpicata, quam Virg. ſiniſtram vocat in Eclogis: & improbam 1. Georgicon, vt & improbus anſer ob garrulitatem. Cornicem autem priſci inter prodigioſas aues reponebant. Itaque his nominibus improbæ vitæ homines intelligit, à quibus nulla poteſt neque gratia, neque commoditas peti. *Cornix inauſpicata.*

paraſiti.) ſcurræ, & homines qui omnia ventris gratia faciunt. De his in ſequentibus commodius.

ſcorta.) meretrices.

iuſtos.) viros bonos. In ſacris, iuſti dicuntur non tãtùm qui iuſtitiam, ſed & qui virtutes alias omnes colunt: eáque iuſtitia eſt, quæ in ſe virtutem amplectitur omnem. & Plato Dialo- *Iuſti qui.*

go, qui ἐραςαὶ, vel περὶ φιλοσοφίας inſcribitur, virtutes morales vno iuſtitiæ nomine complecti videtur.

Appendix.

Verba Plutarchi confero ex apophthegmatis philoſophorum: τοὺς ἀπίστους, ἔφη, παραπλησίους εἶναι συκαῖς ἐν κρημνοῖς πεφυκυίαις, ὧν τοῦ καρποῦ μὲν ἄνθρωπος οὐκ ἀπολαύει, κόρακες δὲ καὶ γῦπες ἐσθίουσι.

» *iustos*] Tull. 1. offic. Iuſtitiæ ineſt ſplendor virtutis maximus,
» ex qua boni viri nominantur, cuius primum munus eſt, ne cui
» noceat; deinde vt communibus pro communibus vtatur; pri-
» uatis, vt ſuis. Idem in 2. Iuſtitia, ex qua boni viri appellantur
» mirifica quædam res multitudini videtur. Referre poſſis quæ
» diſputat περὶ νόμου Dion ſophiſta, & Ariſtot. 5. de morib. ad
» Nicomach.

Tumulus meretricis.

EMBLEMA LXXIIII.

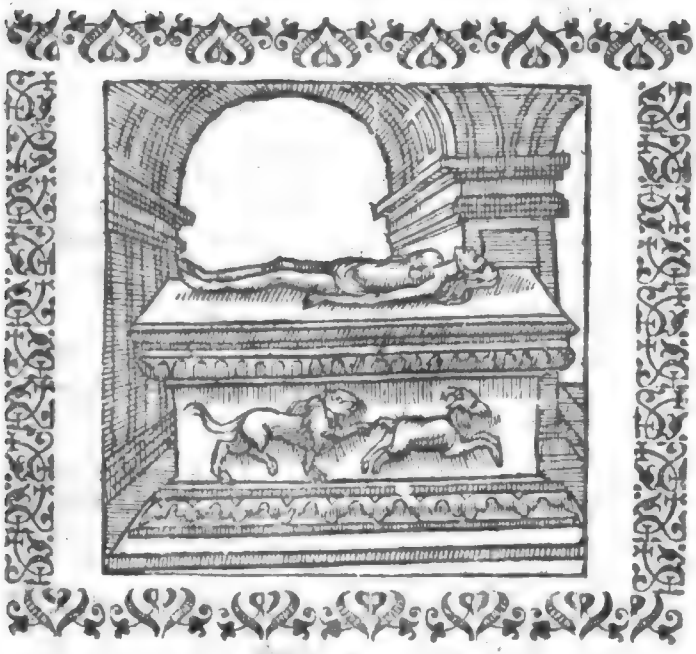

QVIS tumulus? cuia vrna? Ephyræa eſt Laidos. ah! non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma, illam iam carpſerat ætas,
Iam ſpeculum Veneri cauta dicarat anus.
Quid ſcalptus ſibi vult aries, quem parte leæna
Vnguibus apprehenſum poſteriore tenet?
Non aliter captos quòd & ipſa teneret amantes:
Vir gregis eſt aries, clune tenetur amans.

LAïdem tota Græcia celebrauit ob inſignẽ venuſtatem, ad cuius ædes frequens fuit concurſus, vt præter alios cecinit Propertius. Huius monumentum (Pauſan. teſte 2. Corinthiac.) extra vrbem Corinthi, in qua ætatẽ exegerat, celebre *Lais formoſiſſima.*

visebatur secundum Bellerophontis septum, iuxta Veneris cognomine Melanidos templum, cui pro insigni titulo leæna anterioribus arietem complexa pedibus imposita fuisse perhibetur: quo simulacro petulantia & libido meretricis arguebatur. Per arietem, fatuum stolidúmque animal, amatorem vesanum intellige, illum quidem à leæna partibus posterioribus scalptum retentúmque: quo rapina meretricia imperiúmque in amasios libidine prurientes, & quasi vinculo turpi colligatos exprimitur. Cæterùm leænæ nomine meretricem intelligi multis veterũ sententiis constat, & maximè sacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hierosolymam leænam vocat, & Heliachim catulum eius qui in Ægyptum ductus est. Plautus Truculento:

Leæna meretricem significat.

Bonis esse oportet dentibus lenam probam,
Arridere quisquis veniat, blandè alloqui, malè corde
Consultare, bene loqui, lingua: meretricẽ esse similem sentis Cõdecet, &c. Huic conuenit senarius veteris cuiusdam Græci poetæ:

Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par est leæna & femina crudelitas.

Retulit Pierius in Leone 1 Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10. in quibus Laidis monumenti huiusce meminit, & Gyrald. Syntagmate 12. hist. Deorum. De Laide plura apud Athenæum cap. 20. lib. 13.

Ephyrææ.

Ephyrææ est Laidos) Ephyræa ab Ephyre vrbe Achaiæ, quæ nunc est Corinthus. Propertius lib. 2.

Non ita complebant Ephyrææ Laidos ædes,
Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

De eius patriâ concertant plerique, vt Athen.

Mors nemini vitatur.

ah! non Erubuit tantum perdere. Parca decus.) Nimirùm mors nemini parcit. Virgilius in appendicibus:

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita rapit sed tamen illa senes.

& Horat. lib. 3 Odar. *Mors & fugacem persequitur virum,*
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus timidoque tergo.

Senectute forma deflorescit.

Parca.) Atropos, id est, mors ipsa rerum vltima linea.

ætas.) nempe senilis, qua veniente color & venustas flaccescit. Ouid. 3. Trist. *Ista decens facies longis vitiabitur annis,*
Rugáque in antiqua fronte senilis erit.
Iniĩcié que manus formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.

Iam

Digitized by Google

Iam ſpeculum Veneri, &c.) Milites, qui per ætatem à bellicis functionibus ceſſant, dicuntur vulgo arma poſuiſſe: & qui alicui omninò arti renunciaſſent, Deo illi qui arti præerat, inſtrumenta eius artis ſuſpendebant. Horat. 3. Carm. 26 *Veneri ſpeculum dicari.*

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militaui non ſine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit.

Idem 1. epiſtola ad Mæcenatem; *-----Veianius, armis*
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro.
vt alicubi Virgil. *-----hic victor cæſtus, artémque repono.*
loquitur de Entello. Sic ſcorta, cùm ad ſeniles annos perueniunt, Veneri ſpeculum dicant. Auſonius:

Lais anus Veneri ſpeculum dico: dignum habeat ſe
Æterna æternum forma miniſterium.
At mihi nullus in hoc vſus, quia cernere talem
Qualis ſum, nolo: qualis eram, nequeo.

Ægrè ferunt enim rugas contractas, amiſſámque formæ gloriam, quam diu in ſpeculo erant intuitæ. Hinc Ouidianum illud 3. Triſt.

Cumque aliquis dicet, fuit hæc formoſa, dolebis,
Et ſpeculum mendax eſſe querére tuum.

Idem ferè auctor, De medicamine faciei:

Tempus erit quo vós ſpeculum vidiſſe pigebit,
Et veniet rugis altera cauſſa dolor.

Id & attingit ad Ligurinum Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te ſpeculo videris alterum?
Quæ mens eſt hodie, cur puero non eadem fuit?

De ſpeculo multa paſſim leguntur. Amor, vt ait Euripides,

φιλεῖ χαιτόπλοκα χ' κόμης ξανθίσματα
(*Flauos capillos adamat, & ſpeculum nitens.*)

Apud eundem, Electra damnat formæ lenocinium, vſu quæſitum ſpeculi, in matre Clytæmneſtra, abſente marito Agamemnone:

ξανθὸν χαιτόπλοκον πλόκαμον ἐξησκεῖτο κόμης.
Flauos comæ nexus reuincti molliter.

quæ flauos orbes crinium ad ſpeculum ſtudioſe cõponebat. Sed & Ouidius tenerorum doctor amorum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam,

Quid male compoſitos quereris periſſe capillos?
Quid ſpeculum mæſta ponis inepta manu?

Vir gregis eſt aries.) Virum gregis appellat arietem, vt primo *Vir gregis*

Transformat. Ouidius:

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Virgilius etiam de Capro:

Vir gregis ipse caper.——

& in Georgicis.

Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.

Vide Macrob. lib. 6. cap. 6. Hanc loquendi formam vsurparunt auctores certè graues, vt missum faciam Ciceronem, qui oratione in Pisonem, admissarium pro homine immoderatæ libidinis dixit. Papinianus enim de admissario tauro,

——stabulique maritus.

» Et Saluianus in 7. de prouidentia: Si verè vt emissarii equi,
» non ad paucas tãrum, sed penè ad omnes vernulas suas, id est,
» ad greges proprios irruebant, & in morem earum pecudum,
» qui mariti gregum appellantur, feruidæ libidinis debacchatione grassantes, in quamcumque eos fœminam primam ardens impudicitiæ furor traxerat, irruebant.

Appendix.

Suidas tradit Corinthum Veneri operatam, Cotyn, Deam turpitudinis & præposteræ libidinis præsidem coluisse, quæ eadem Cotyto dicebatur: in cuius tutela obscœni infamium amorum sectatores erant. Eam enim nominat Suidas ἔρωτον τῶν αἰσχρῶν. Solinus Polyhistor. cap. 11. de Sicilia: Hîc Lais illa, quæ eligere patriam maluit, quàm fateri. Hoc dicit, quod cùm nata Crasti foret, quæ vrbs Siciliæ est, Corinthi agere, Corinthiáque dici maluit. De ea scriptum carmen anonymi cuiusdam, eruditi sanè hominis:

Lais anus speculo se contemplata nitenti,
Vt solitum vidit deperijsse decus,
Labraque nunc pallere olim inuidiosa corallis,
Et versa in canas aurea fila nives,
Et qui certabant ebori rubigine dentes,
Squallere, & rugæ tempora laxa rudi,
Luminaque illustri tantum non æmula Phœbo,
Nunc sub muscoso clausa latere specu:
Et tamen idem animus stimulos sub pectore eodem,
Et noto sensit feruida corda Deo,
Sic secum facie nimium viuacior, O mens,
Cur dudum nec anus est, tuque puella manes?

Id non malè quadrat in nostrum hoc Alciati carmen, sed accepi pridem à viris Italici soli, id scriptum fuisse in quandam

meretricem Venetam, quæ ætatis lapso, seu decusso flore, quoties se in speculo conspiceret, fronte iam rugis obsita, miserè contabescebat, & nihilo segnius ardore tentigmis premebatur.

clune tenetur uman] Horat. 1. satyra lib 1 Sermon.

Quod pulchra clunes, breue quod caput, ardua cernix,
Hoc illi vectè, ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis.

Locus iste omnis sanè lubricus ac Venereus, quo festiuus scriptor mulieres equis vænalibus comparat. Sed ad rem, clunes, & earum inspectio, sedes ac incitamentum libidinis, quarum intuitu mulieres ἀδρομανεῖς homines otiosos adigunt ad insaniam. Sed quis non videt quàm fœdum ac contemptum clune capi, & voluptati turpi succumbere? quàm belluinum si homo rationis particeps nihil putet inter se & qudrupedem interesse?

Corollarivm Fed. Morelli.

Huic Laïdis tumulo non inconcinnè insererentur quę apud Libanium dicit meretrix cum resipuisset in Ethopœia, Τίνας αὖ ἄλλοι λόγοις πόρνη σωφρονίζασα pag. edit, & versionis nostræ 170. hoc exordio, Ἐμὲ δὲ τῶν μὲν γάμων καὶ τῆς προαγωγῆς, *Me leat mihi genus lenonum* In medio legendum, νόμων ἐν τῷ Λιβανίῳ ὄρει, *legem in Libano constituam*, de Libano monte in quo delubrum & signum fuit Veneris. In clausula profitetur se euersuram τῆς ἑτέρων vel potius ἑταιρῶν πικρὸν ἐργαστήριον, Meretricum acerbam officinam.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOSAE indutus piscator tegmina capræ,
Addidit ut capiti cornua bina suo:
Fallit amatorem stans summo in littore sargum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.
Capra refert scortum: similis fit sargus amanti,
Qui miser obsceno captus amore perit.

Sargus quid. HOc de sargo pisce, qui fit à laruato piscatore deceptus, manifestè in eos torquetur, qui cæco turpíque amore capti decidunt in obscenam personatarum meretricum nassam, mentis errore nescio quo rati pulchrum id esse quod pulchrum apparet. sed tandem eos multum diúque pœniret,

Digitized by Google

sum ad ſeſe redeunt: nõ enim poſſunt effugere cùm maximè volunt. Quod diſcrimen vt vitari poſſit, adhibenda eſt cautio diligens. Vt enim noſtrates dictitant, Prius noſſe opus eſt quàm amare. eo quod qui primò viſam ſtatim exardet, leuitatis non minimum præ ſe fert argumentum. Iudicio ſiquidem eſt opus & maturo conſilio. Proinde bellè Ouid De remedio amoris primo, qui vt illicitos excludit eiuſmodi ignes, ſic honeſtos probat: ait enim.

Quomodo à turpi amore cauẽdum ſit.

Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet:
Gaudeat, & vento naviget ille ſuo.

Capram referre meretricem ex eo patet, quòd morſu peſtilenti maximè noceat: gramina enim perueſtigat, quæ auidiſſimè depaſcitur: ſic meretrix adoleſcentiæ potiſſimùm cupida eſt, nimirùm ætas ea eſt, quæ ob imperitiam faciliùs decipiatur. Vnde non illepidè Nico Attica meretrix αἴξ, id eſt, Capra cognominata eſt, quòd Thallum adoleſcentem, qui in Attică mel & caricas empturus aduenerat, abligurilſet. Hinc ſpectat dictum Architæ Tarentini, ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν. Eſca malorum voluptas: qua homines capiuntur, vt hamo piſces. Vide Plinium ſub finem cap. 59. libri 10. Sed tibi factum ſatis iri puto, ſi conſulas Ælianum de animalib lib. 1. cap. 23. cuius verba huc conferre non piguit. φιλοῦσι πῶς τὴν ἀλόγων ὥσας ἐχυρῶς, ἐὰν χοῦν πλησίον τὸ ἡσύχῳ νεμομένων ἴσως μικρὰς ἢ δασυτέρας ἐν τῇ θαλάττῃ φανῇ, οἷδε ἀσμένως προσνέουσι καὶ ἀναπαύσῃσιν, ὡς ἡδόμενοι καὶ προσάγειν τὴν αἰγῶν παιδοῦσιν ἐξαλλόμενοι, καίτοι γε πάνυ πόντιαι ἄλπικες πάλαι νηχόμενοι ὑπὸ κυμάτων κύμασιν, ὅμως τὴν αἰγῶν ὀσμὴς ἔχουσιν αἰσθησιν. καὶ ὑφ' ἡδονῆς προσιλθεῖν ἐπ' αὐτὰς ἀπάλθησιν. ὅπου τοίνυν εἰς τὰ προειρημένα δυσέρωτες εἰσὶν, ἐξ ὧν πεθῶσιν, ἐκ τούτων ἁλίσκονται. ἁλιεῖς γὰρ αἶγας δεραὶ ἑαυτὰς ἐπιτηδείας ποιοῦσι αὐτοῖς τοῖς χέρσι δαφείσης αὐτῆς, λαμβάνει δ' ἔρα τὸν ἅλιον καὶ νάτεσπελάδων ὁ ἁρπυιὰς τῇ ἄγρᾳ. εἶτα καταπάσσει τὴν θαλάττης ὑπ' ἰοῦ οἰκῆσιν οἱ προειρημένοι, ἀλλ' ἐκ αἰγείω ζωμῷ διαβεβρεγμένα. ἑλκόμενοι, δ' οἱ σαργοὶ ὡς ὑπὸ πυρὸς ἰσχόμενοι. τὴν ὀσμὴς τῆς προειρημένης, προσίασι καὶ σιτοῦνται μὴ τὴν αἰγῶν, κηλοῦνται ὑπὸ τὴν δορᾶς βλεπομένης ὡς αἰγὸς, αἱρεῖται ὑπ' αὐτῆς πολλοὶς ἀγκίστρῳ σκληρῷ. Quorum verborum hæc eſt ſententia: Capras ſagi admodum amant. Cùm enim vmbra quædam apparet earum caprarum quæ ſecundum littus paſcuntur, ſtatim præ lætitia geſtiunt, & quantum maximè poſſunt, adnatant: & quanquam ſalire non poſſunt, tamen

Capra meretricem ſignificat.

Voluptas malorum eſca

Locus Ælianus, eſt typus huius Emblem.

„ salire nituntur, sed frustra tamen. Caprarum odorem perci-
„ piunt etiamsi in fluctibus versentur; quæ causa est vt accede-
„ re ad capras in primis affectēt. At cùm in suo amore sint adeò
„ infelici nati fidere, earum causa capiuntur quas tam deper-
„ eunt. Piscator enim caprina indutus pelle cum cornibus, insi-
„ dias struit, sole relicto à tergo: atque farinam iure caprino
„ madefactam in eam deiicit partem maris in qua sargi sunt:
„ quo illicio odoris capti sargi accurrunt, farinam deguſtant, &
„ maximè odore capiuntur eius pellis caprinæ quam sentiunt.
Ex his itaque piscator multos valido hamo capit, &c. Ad id argumenti copiosiùs illustrandum repetenda est pulcherrima Socratis disputatio cum Aristippo 2. Commentariorum Xenophontis, & colloquium eiusdem Socratis cum Theodora, lib 3. Constat autem hîc alludi ad Platonicum hoc, ἡ δονὴ δίλεαρ κακῶν: *voluptas malorum esca* de quo supra.

Scopus Emblem.

Villosa indutus tegmina capræ.] Hæc mutuatus est ex Moreto Virgiliano:

——& cunctus villosa tegmina capræ.

Simus grex.

In laqueos simi quem gregis] Sargus capræ amore correptus, & ementita capræ forma delusus illaqueatur. Simum gregem pro capris dixit. eodem epitheto vsus est Poëta 10. ecloga:

Dum tenera attondent simæ virgultæ capellæ.

Citantur & hi versiculi Nævii Ægistho:

Tum autem lasciuum Nerei simum pecus,
Ludens ad cantum classium lustrat.

Laqueo amorem significari docuit Pierius, & Venerem vinculo quo sensu Virgil.

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

Ouid. appositissimè:

Dum cadat in laqueos, cuptus quoque nuper amator,
Se solum thalamos sperat habere tuos.

obscæno captus amore perit.] Imitatus & mutatus est Ouid. illud Fastor. 2.

——cæca captus amore furit.

vbi de Tarquinio amore Lucretiæ capto.

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

SOLE sata Circes tam magna potentia fertur,
Verterit ut multos in noua monstra viros.
Testis equum domitor Picus, tum Scylla biformis,
Atque Ithaci postquàm vina bibere sues.
Indicat illustri meretricem nomine Circe,
Et rationem animi perdere, quisquis amat.

HOmerus Odysseas κ ait, socios aliquot Vlyssis, qui missi ab eo fuerant exploraturi Circæas ædes, virga percussos à Circe, epotóq; pharmaco venefico statim in porcos esse trãsformatos. Quo figmẽto adumbratur meretricis & libidinis fœdæ typus. Ea enim suis præstigiis humanas illas cogita-

Vlyßis socij à Circe in belluas trãsformati.

tiones & naturales motiones (quæ ὁρμαὶ Græcis dicuntur) in homine tumultuantes excitat impotenter, & mutat in deterius, ex quo fit vt homo naturæ diuinæ particeps, in belluam degeneret. Per Vlyſſem, qui nullo veneficio à priſtina forma dimoueri poteſt, mentem animæ ducem intelligimus. Quod ſic ad veterum mythologorum ſenſum expreſſit vir induſtria & ingenio nulli penè ſecundus Eraſmus: Quid innuit Circes fabula, veneficiis homines vertentis in feras, niſi eos qui nequaquam ratione ducuntur, id quod hominis eſt proprium, ſed totos ſeſe dediderunt turpibus affectibus, iam præter hominis vocabulum nihil hominis habere, ſed ad pecudum degeneraſſe naturam, puta libidine in vrſos, ſomnolentia ignauiáque in ſues, ferocia in leones, atque ita de conſimilibus? Quid Vlyſſes, qui ſolus poculo epoto, virgáque monſtrifica percuſſus, non eſt mutatus, niſi firmum illum & conſtantem ſapientis habitum qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illiciis ab honeſto poteſt abduci? Sunt veró qui dicant rei veritatem ex eo eſſe inſpiciendam, quòd Circe meretrix, quos ſibi amore turpi deuinxit, effeciſſe tandem prædatores, viarum obſeſſores, ſicarios, parricidas, nempe quibus nihil ſupereſſet ad vitam miſeram ſuſtinendam: quæ vitia cùm potiùs ferarum ſint quàm hominum, rem totam lepido & commodo ſchemate Homerus. & alii nonnulli è veteribus adumbrarunt. Cui ſententiæ ſubſcribit Palladas lib. I. Græcor. epigr. his verbis:

Socij Vlyßis qui.

Vlyßes quid.

Circe meretrix.

τὴν Κίρκην ὄφημι, καθὼς εἴρηκεν Ὅμηρος,
 αὐτ' ἀνδρῶν ποιεῖν ἢ σύας ἠὲ λύκους,
τοὺς αὐτῇ προσιόντας· ἑταίρα δ' οὖσα πανοῦργος,
 τοὺς δελεασθέντας πτωχοτάτους ἐποίει.
τῶν δ' ἀνθρωπείων ἀποσυλήσασα λογισμῶν,
 εἶτ' ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδὲν ἔχοντας ἔτι,
ἔτρεφεν ἔνδον ἔχουσα δίκην ζώων ἀλογίστων·
 ἔμφρων δ' ὢν Ὀδυσσεὺς τὴν νεότητα φυγών.
οὐχ Ἑρμοῦ, φύσεως δ' ἰδίας δώρημα λογισμὸν
 εἶχε, γοητείας φάρμακον ἀντίπαλον. id eſt,

Non vt Homerus ait triſti medicamine lectos
 Hoſpitio Circe reddidit ipſa ſues:
Pauperior ſed quiſquis erat diſceſſit ab illa:
 Nam meretrix quondam pernicioſa fuit.
Exutoſque ſua prorſus ratione maritos
 Stoice conſtituit, non ſecus atque feras.

Et tamen hanc pulchre deiuſam ſprevit Vlyſſes,
Inſignis rerum conditione valens.
Mercurioque datam nec fas eſt credere Moly,
Ille ſed ingenio reppulit vſque dolum.

Quinetiam nemo non videt eodem recidere Horatii carmina 1. Epiſtolar.

Sirenum voces & Circe pocula noſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupidusque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & exors;
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Xenophon 1. ἀπομνημονευμάτων, Socratem ait in conuiuijs, ad quæ non niſi coactus accedebat, parciſſimè cibum capere ſolitum, iocóque vſurpare multis eiuſmodi oppoſitis cibis, Circen homines transformaſſe in ſues: ipſum autem Vlyſſem mutari non potuiſſe conſilii Mercurii memorē, & abſtinentia ipſummet ſua ſemper vtentem. At hæc παρεργῶς. Non parū illuſtrabit hoc Emblema, Plutarchi dialogus, quo Grillū diſputantem facit. Idem ἐν γαμικοῖς διάλογ. λεμ. ſic habet: ἀλλὰ σὺ φαρμάκων δίκα, ταχὺ μὲν αἰσθῇ καὶ λαμβάνει φαῦλος τὸν ἰχθύν, ἄβρωτον ὄντα καὶ σάλον. οὕτως αἱ φίλτρα τινὰ καὶ γοητείας ὑπτεχνώμεναι τοῖς ἀνδράσι. καὶ χειρούμεναι δι' ἡδονῆς αὐτοὺς, ἐμπλήκτοις καὶ ἀηδέσι καὶ διεφθαρμένοις συμβιῶσιν· ὥσπερ τῷ Κίρκῃ συνῆσαν οἱ καταφαρμακευθέντες, οὐ χρήσασθαι πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὄντες χαριέντες τὸν δ' Ὀδυσσέα νοῦν ἔχοντα καὶ σωφρονοῦντα φρονίμως, ἀσπάζεται, id eſt, Vt piſces quibuſdam medicamentis celeriter capiuntur, ſed eſui tamen fiunt inutiles: ita mulieres, quæ amoris poculis & veneficiis viros captant, voluptatéque in ſuam poteſtatem redigunt, ſtupidos eos, amentes & deprauatos vitæ ſocios deinceps habent. Ii enim nihil Circæ profuerunt, quos veneficio mutauerat; neque ad vllam rem iis vſa eſt, cùm in canes & aſinos degeneraſſent: Vlyſſem autem prudentem virum, prudentérque ſecum verſantem omninò dilexit. *Preclarus Plutarchi locus.*

Exemplum priùs eorū qui à Circe in belluas conuerſi ſunt, aperui hactenus. Alterum eſt Pici equûm domitoris. Picum Saturni filium facit Aeneid. 7. Virgil & Ouid 14 Metamorph. Rex fuit Latii, & ab vxore Circe in auem ſui nominis conuerſus. Id fingi creditur, quoniam primus hac aue in auſpiciis vſus eſt, quódque augur fuerit: quod à Seruio eſt annotatum. Sed id meliùs, & ad hunc locum opportuniùs referemus ad animi leuitatem & inconſtantiam qui ex turpi amore *Picus in auem mutatus.*

Scylla. contrahitur. Tertium exemplum fuit appositum in Scylla, de qua iam superiùs à nobis dictum satis. Hic tamen speciatim fabula conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt supernè faciem virgineam ostentat, ita infernè rabidi canes cõspiciuntur, audacia, rapina, ingluuies, qui ad exitium miseriámque certissimam præcipites agant quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eò spectant, vel quisque virtutis & honesti studiosus impudicarum mulierum dolos præstigiásque omnes declinet; intelligátque, quod Cicero ait, corporis voluptatem non satis dignam esse hominis præstantia, eámque vt belluarum propriam contemni ac reiici oportere.

Sole sata Circes.) Ouid. initio 14. Metamorph. sic:

Circe filia Solis. *Sole sata Circes, variarum plena ferarum.* Testis Hyginus Filiam Solis habitam propter herbarum scientiam, quæ radiis Solis vim & incrementum capiunt, credibile est. Fabulæ huius meminere Diodor. lib. 4. Plin. variis locis, D. Augustin. 18. de ciuitate, cap. 17.

Testis equum domitor Picus.) Sic Virgil.

-----ancile gerebat
Picus equum domitor, quem capta cupidine coniunx
Aurea percussum virga, versumque venenis
Fecit auem Circe, sparsitque coloribus alas.

Et rationem animi.) Ideò mythologi Venerem Ἀφροδίτην, quasi ἀφροσύνην, id est stultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propiùs allusit 2. de laudib. Stiliconis Claudianus:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis, hebetat caligine sensus
Membraque Circæis effeminat acriùs herbis.

M. Tullius prima Verrina (vt hoc quasi per transennam) allusit ad hanc poëticam fabulam: Est adhuc, id quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Mutius. quid enim facere potuit elegantiùs ad hominum existimationẽ? æquiùs ad leuandam mulieris calamitatem? vehementiùs ad Quæstoris libidinem coërcendam? summè hæc omnia mihi videntur laudanda. sed repentè vestigio ex homine, tanquam aliquo Circæo poculo, factus est Verres: redit ad se, atque ad mores suos &c.

Et rationem animi perdere quisquis amat.) Simile est istud Menandri:

Digitized by Google

ἀλλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχειν τις ἀξιοῖ.
φεῦ τίνι τὸ ἀνόητον οὐ τοῦτο ὄψεται.
Cavere amantes monet, si quis non putat,
Quos esse potius mentis expertes putet?

Appendix.

Lubet attexere lepidum ac mordax epigramma Bellaii in quendam:

Certa mihi dia, cùm te genuere parentes,
Téne asinum mallent, an generare suem,
Clitellæ namque hunc, lamiena placebat at illi,
Nec paribus studium par erat ingeniis.
Fecit te varium amborum sententia monstrum,
Nam caput est asini, cætera membra suis.

Videtur hoc eleganti sanè penicillo expressisse hominem planè stolidum, ac gulosum, qui non plus integræ mentis habet quàm asellus, vecors animal, & tamen gulæ ac libidini addictior, ad naturam suillam accedit. Quales nimis multos strobilos & ganeones, è bonis alioqui & honestis ortos familiis agnoscimus, & quos neque natales ingenui, neque ipsa educatio flectere potuerit. Et quid cum iis agas lurconibus, comedonibus, ventribus, qui inter inguen & caput nullum discrimen faciunt, & tantùm subare & obligurire sciunt?

Fed. Morelli Corollarium.

Minimè male, δικαίως, quanuis δικαίως, sibi non cauentia meretricum illecebris, iamque irretito appositè quis dixerit quod apud Sophoclem in Electra de Orestas casu memoratur,

----αἰωλόλυξε δ' ἡ τεανίας
Οἷα ἔργα δράσας, οἷα λαγχάνει κακά.

Amuletum Veneris.

EMBLEMA LXXVII.

INGVINA dente fero suffossum Cypris Adonin
Lactucæ foliis condidit exanimem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca resistit,
Quantum eruca salax vix stimulare potest.

Lactuca vis.

ATHenæus Dipnosoph. 2. cap. 32 rationem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interemptum lactucæ foliis occultasse (quod alii tamen de Phaone Lesbio tradidere, vt retulit in historia Poëtarum Lil. Gyraldus) quòd nimirùm, qui lactucis assiduè vescuntur, hebetiores fiant, ϗ ἀνεργητικοί, & ad libidinem minus idonei: lactucã enim frigidam esse, iam in superioribus docui ex Plinio. Venus itaque

fingitur emortui Adonidis genitalia lactucis recondere, vt moneamur libidinem turpemque voluptatem ciborum moderatorum vsu sopiendam & reprimendam esse. Nihil enim æquè conducit ad motus illicitos cohibendos, quàm victus ratio temperata. Ouidius inter alia, quæ de remedio amoris scripsit, vt à quibusdam cibis abstinendum esse monet, sic quosdam esse tutò adhibendos suadet, his quidem verbis: *Victus ratio quid conferat.*

Ecce cibos etiam (medicina fungar vt omni
Munere) quos fugias, quosque sequare, dabo.
Daunius an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas captum est vitare salaces,
Et quicquid Veneri corpora nostra parat:
Vtilius sumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem amorem excitari Phocylides testatur,

ἀκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἐφ' ὑπνοῖσιν ὄνειαρ,
ἢ πολλὴ γυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἔλκει ἔρωτας.

Inguina dente fero, &c.] Fabulam Adonidis ab apro interempti Ouid. sub finem 10. Metamorph. descripsit, nectamẽ huius mysterii meminit Hanc attigit & August. de ciuit. 6. c. 7. totúmque illud ad Physicen retulit Macrob. 1. Saturn. cap. 21. *Adonis.*

Cypris.) Venus, ab insula Cypro ei sacra, libidini deditissima. Polydor. Virgil. lib. 3. cap. 17. De inuentorib. rerum, post Iustinum Martyrem, Euseb. Lactant. & alios sexcentos reculit. *Cypria Venus.*

genitali arua) Hîc aruum genitale pro virilibus & pudendis posuit, quòd sint generationis instrumenta, vt Virgil. 3. Georg. *Aruum genitale.*

Hæc faciunt nimio ne luxu obtusior vsus
Sit genitali arua, & sulcos oblimet inertes,

Loquendi eandem formulam non est aspernatus August. lib. 18. cap. 13. de ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa vt cætera cuncta seruirent: ita genitale aruum vas in hoc opus creatum seminaret, vt nunc terrã manus, &c. sic aruum genitale, κῆπος Græcis, Latinè hortus dicitur.

Lactuca resistit.) Consule Plinium. Dion Cassius lib. XII. De agricult. cap. 13. Cocta, ait, coitum auertit. Vnde Pythago-

rici ipſam eunuchum appellant. Martial. 13. palumbes toſ quatos reprimere Venerem tradit:

Inguina torquati tardant, hebetantque palumbi:
Non edat hanc volucrem qui volet eſſe ſalax.

Appendix.

Epigraphe, ſeu index embl ematis huius eſt, AMVLETVM VENERIS. Amuleta, remedia ſunt, quibus arceri & auerti creduntur mala omnia, ſed maximè veneficia: ab amolliendo nominata, de quibus Plin. aliquid 23 cap. 1 & lib. 25 cap. 9. item 28 cap. 4. & 30 cap. 10 & 15. & lib 37. cap. 3. & 9 Dicũtur & ἀποτρόπαια, quæ appenſa, alligatáque incitamẽta magica, venenorum propulſant inſidias, aut certè inefficaces reddũt, in quo differunt à periammatis & periaptis, quia hæc ſpecialius quid ſignificent, & quod ſuum effectum præbeant, vt hominibus inſtar miraculi ſint. Illa verò ſignificatum habent generalem, ſuámque vim ex ratione medica videntur mutuare. Apud mediços amuleta ſunt in differentia multiplici, ἀποτρόπαια, ἀλεξητήρια, ἀλεξιφάρμακα. Hæc beſtiarum venenatarum medentur morſibus, teſte Galeno, eóque differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων quidam putant: quod tamen non probatur Galeno. Eruditi homines hoc differre putant, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intrò ſumatur, ἀλεξητήριον foris imponatur, nec modò veneni cauſſa, ſed & faſcinationis depellendæ, quæ appendi ſoleat collo: ἀλεξητήριον ſimplicit. r Hippocrati eſt medicamentum ſeu remedium: nam ἀλέξειν eſt βοηθεῖν. Alexipharmacum dicitur medicamentum, quod deleteriis pharmacis medetur, non extrinſecus impoſitũ corpori, vt quod ἀλεξητήριον dicitur, ſed intrò ſumptum. Sunt tamen qui hæc accipiant indifferenter, ἀλεξεῖν enim eſt à veneni noxa vindicare, ſicuti & Latinis amuleta, ab amoliendo: ἀποτρόπαια ſunt amuleta quæ appenſa, illigatáque venenorum & incantamentorum arcent inſidias, aut reddunt inefficaces.

FED. MORELLI ἐπιφθέγματα.

Gloſſar. vet. Philoxeni, Amoletum, pro amuleto exponit φυλακτήριον, quaſi tutamen ſeu præſidium. Ibidem ἀποτροπασμὸς deteſtatio, & expiatio, explicatur, quod huic Emblemati non eſt abſonum.

Inuiolabiles telo Cupidinis.

EMBLEMA LXXVIII.

NE dirus te vincat amor, neu femina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præſto tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore trucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Talem amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris ſigno Pagaſæus Iaſon
Phaſiacis lædi non potuiſſe dolis.

ARtificiale eſt in Venereos motus, & præſtigiarum amoris laqueos amuletum, cuius tamen rei fides penes auctores eſto, Pindarus Ode 4. Pythiorum, auctor eſt, Motacil-

Motacilla Iasoni à Venere tradita.

iam à Venere primùm è cælo ad homines deportatam, & Iasoni traditam, vt Medeam alliceret. Hanc autem auiculam aiunt veneficis mulieribus ad incantationes esse perutilem: eam namque accipiunt trocho, & rota quadã alligant, quam in orbem volunt præstigiatores, & noxia verba immurmurant. Alii, quòd exempta viscerum interanea orbiculo appẽdunt. vnde prouerbio apud Græcos vulgato, Iyngem hi dicũtur habere, qui veluti quibusdã præstigiis homines ad amorem pertrahunt. Noster Alciatus ex Homero & scholiastis quibusdam extulit quod hic octosticho tradit: nimirùm ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitialius aut furiosius præstigium) adhibendam esse motacillam humano stomacho, quæ disponatur inter binos circulos sese quasi intersecantes. Sanè numquam mihi persuasero virum doctissimum, & rerum multarum cognitione insignem, id aliis communicasse vt rem veram & seriam, & vt crederet tantam esse amatorii philtri vim, vt mentis humanæ libertatem sic cogere, aut torquere, vel flectere eo tandem modo posset. Sed tamen profectò non ausim diffiteri, pleraque esse remedia ex bonis auctoribus petenda, quibus effrenata & indomita penè amoris huiusce petulantia cohiberi, aut etiam sopiri queat. At verò quis tam excors erit aut stupidus, qui furorem illum Cupidineum insigni hoc præstigio coërceri posse dixerit, & fascino quodam cupidines mentem occupantes exturbari? Viderint alii, quibus amatoria Ouidiana quandóque placuerint impensius: tamen ipsemet extulit & verius, & quidem salubrius:

Iynx.

Præstigium amoris præstigio non pellitur.

Ardet & assuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficiis carminibusque fidem.

Idem loco alio verè & disertè amorem non conciliari magicis artibus docet:

Fallitur Æmonias si quis decurrit ad artes,
Datque quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient vt viuat Amor Medeides herbæ,
Mixtaque cum magicis Marsa venena sonis.
Phasias Aesonidem, Circe tenuisset Vlyssem,
Si modo seruari carmine posset amor.
Nec data profuerunt pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, vimque furoris habent.

Sit

Sit procul omne nefas: vt ameris amabilis esto:
Quod tibi non facies, sólane forma dabit?

Sed miseri homines amore perculsi graui, cùm re amata statim potiri nequiuerunt, ad artes magicas & amatoria pocula perfugium habuere, res in primis noxias & exitiales. Constat enim Lucretium poëtam, Antiochum, Caligulam in furorem versos sumptis hisce philtris, quemadmodum & Lucullum, aliósque nonnullos. Cæterùm nullum perinde remedium est efficax ad turpes hosce motus sedandos, quàm studio & labori cuipiam honesto sese prorsus dedere: sic enim fiet, vt clauus clauo pellatur. Cùm enim perspicuum sit, amorem hunc non nisi in animos luxu & otio fractos irrepere, nullo planè modo quelli potest, nisi accedat labor aliquis & anxietas, quæ sua molestia innatas amoris maculas oblinat. Ouidius:

Remedium efficax in amorem.

Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
Da vacuamenti, quo teneatur, opus.

Quid si amuletũ certius, & profectò salubrius huc apposuero, nempè vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitiis crucifigamus? Iste erit diuinus & cælestis ἀντίφως, qui terrenum illum & in hac corporis compage delitescentẽ, ἔφωτα, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum satis erit ad turpia omnia libidinum motũmque genera frangenda.

Motacilla quæ auis.

Bacchica auis præsto tibi motacilla.) Auicula est plumis discoloribus, prælongo collo, lingua exerta, colore vario, motu crebro se circumagens, & ceruicem in orbem flectens: vnde & σεισοπυγίδα vocãt, seu σείσυραν, aut κίλλερον, vt apud Hesychium, Latinis Motacilla, Gallis *bergeronnette*, aut *hallequeue*, à caudæ motu, seu cauda tremula. Varro meminit De lingua Latina: Sic Galerita & Motacilla: altera quòd in capite habet plumam alatam: altera quòd semper mouet caudam. Non me tamen fugit, quòd pluribus verbis cõrendat Baptista Pius, Annotationib. poster. cap. 3. Motacillam, & Iyngem pro vna & eadẽ accipi nõ debere, idque cõtra Seruii & Gazæ opinionẽ. Certè ἴυγξ, Iynx, ea quæ est Gallicè *torcol*, auis paulò maior fringilla coloris varii: cui collũ circumagitur, lingua serpẽtibus simili, prælonga (quæ exerta formicas attrahit, vnde formicula dicta quibusdam Italis) vngues vtrinque bini. Quæ autem hæc auis sit, repete ex Aristot. l. 2. De histor. animal. c. 12. & Plin. 11. Lege prouerb. Iynge trahor. Adhæc cur Motacilla dicatur auis Bacchica, rationẽ auctores nõ reddũt.

Motacillæ cur auis Bacchica.

Hesychius quidem Bacchum ἰυγγίην cognominatum ait, quia (ni fallor) ad Venerem inflammet immoderatus vini vsus. Fortasse Bacchus ἰυγγίης appellatur, quòd vinum homines ad se iyngis instar alliciat: ac si dicamus, illecebrosum. vel meliùs etiam iynx à Pindaro dicitur μαινάς, non quòd Bacchi sit auis, sed quòd furorem inducat.

Quam quadriradiam.) Pindari est istud: nam τετρακνάμονα eam, de qua hic agitur, auem nominat, id est quadriradiam.

amoletum.) remedium aduersus veneficia, maláque medicamenta ab amolliēdo: ἀποτρόπαιον ab ἀποτρέπειν amolliri, depellere, quod verbum frequens est Plinio.

Pagaso. *Pagasaeus Iason.*) Falluntur qui legunt *Pegasaeus*. Iason autem dictus est Pagasæus à Pagasa Thessaliæ vrbe, iuxta quam Argo nauis fabrefacta: quam etiam Ouid. 7. Metamorph. principio Pagasæam puppem nominat. Idem 8.

----auctor teli Pagasaeus Iason.

& Fastorum 1.

Passus idem Tydeus, & idem Pagasaeus Iason.

Lucan. 2.

Vt Pagasaea ratis peteret cùm Phasidos vndas.

Phasiacis dolis.) incantamentis Medeæ, quæ à Poëtis cognominatur Phasias, à Phasi Colchorum fluuio. Ouidius De arte:

---maritum

Barbara per natos Phasias vlta suos.

Appendix.

Diu me torsit, quod fateor ingenuè, carminis huius sententia, sed post diutinum meditationis tædium, coniectanei mei facio copiam studiosis, vt exspectem, eorum iudiciū quorum acutior ἀγχινοία. Quamquam libidinis sit adeò furens ac feruidus impetus, vt vix submoueri animo possit, quem semel occuparit, sopiri tamen imposito aliquo labore vel ludicro potest, qui quadam opinione hominem teneat obuinctum ac defessum, vt quasi clauus trudatur clauo, & mollicies, vnde nascitur malè feriatus amor, retundatur, aut etiam quodammodo corrigatur. Amor certè res leuis, & qui non nisi leuitate nititur at sistitur aliquādo rei leuiculæ interuentu. Et quid si rei seriæ animus intēditur, & honestis sese laboribus dedat?

Nae, Venus otia amat: finem qui quaerit amori

(Cedit amor rebus) res age, tutus eris.

Nullus tamen qui ſapiat, exiſtimet amorem ſedari efficaciter per carmina, vel ſuſurros magicos, ſed nonnumquam commentis quibuſdam, ac ludicris artibus motus animi efferati, aut impotentis compeſcitur. Occurrit exemplum, fortaſſe ab hoc argumento non alienum, apud Corn. Tacitum lib. 16. vbi de Pœno quodam, Baſſo, qui Neroni Domitio flagitiis impurisac cædibus ciuium occupato, ſpeciem theſauri obiecit, quem dicebat in fundo quodam defoſſum. Vanum quidem certè commentum, ſed interea dum theſaurus ille imaginarius magno conatu erueretur, aut erui putaretur, tamdiu Nero ſpe animum lactans, remiſit ſeſe, & à ſceleribus vacauit.

Apud Plutarchum, Alcibiades cùm populi rumores de ſe ſparſos inhibere non poſſet, caudam ſuæ caniculæ immenſi pretii truncauit, eáque per vrbem Athenienſem fugiens, popularis multitudo cauſſam exquirebat cur id factum eſſet. Rogatus à familiaribus Alcibiades quem ad finem id populo ſpectaculum præbuiſſet; vt tandem deſinat, inquit, de me deteriora comminiſci.

Fed. Morelli Corollarivm.

Alciatus legit apud Pindarum Pythionic. IV. ſtr. 9. *τοιχίλαν ἴυγγα τετράκναμον*, & moracillam quadriradiam vertit, quod verticilla quatuor quaſi *κνήμας* habeat, duas videlicet alas, & ſic radiis quatuor rotæ affigi commode poſſit, vel quia digitos pedis quatuor habet, duos antrorſum, duos retrorſum, ex Ariſtot. loco laudato & l. 4. de part. anim. c. 12. Germana tamen lectio Scholiaſtæ Gr. & pleriſque eruditis videtur. *τετρακνάμου*· Ουλ. in dandi caſu pro *ἐν τετρακνάμοις ἀλύτῳ ζεύξασα κύκλῳ. torquillam in quattuor radios, habente indiſſolubili alligatam rotæ.* Syneſius Cyren. in lib. *περὶ ἐνυπνίων.*

Lasciuia.

EMBLEMA LXXIX.

DELICIAS *& mollitiem mus creditur albus*
Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
An quod es natura salax & multa libido est?
Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
Et celebris suaui est Vnguine muscus Arabs.

Ornatus matronarum nimius.
Mus albus.

PErstringit mollitiem & lasciuiem nobilium quarundam matronarum, quæ ad corporis ornatum ostentent raras pelliculas animalculorum, nempe murisaranei, æluri zibellini (felis libidinosissimi) & præterea vtatur suffitu musci A-

rabici. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisque scriptoribus tradita. Hinc enim illud Martialis:

Nam cum memurem, cum me tua lumina dicas.

Opici mures dicuntur Iuuenali salaces, libidinosi, obsceni, à spelunca quam Græci σπῆλυν, id est fotamen, cauernam, vt D. Augustin. tradit quæst. in Exod. lib. 2. Sic enim obscenitatis partes per cauernam interdum argui docet Ausonius in epigrammatis,

Deglubit, fellat, molitur per vtramque cauernam.

Legi Messalinam portentosæ libidinis mulierem ab Epicrate dictam esse Myconiam, quasi dixeris murinam. Adhæc nonnulli feminam salacissimam per æluri feminæ simulacrum figurari dixerunt, propter animálisingenium: cogunt enim mares ad coïtum feminæ, ipsæque puniunt, nisi pareant. Cæterum muscum Arabicum circumferunt, nõ modò matronæ principes, sed & aliæ gradu longè inferiores: tantáque in iis est & cultuum, & suffituum varietas, vt fermè ignorent voluptatem quæ inde capi possit, quòd in his assiduè versentur, quibus nempè perspectum non est quod Satyricus ait, voluptates ex vsu rariore commendari. Cur autem mulieres suffitus & suauissimis odoribus vtantur, hãc esse causſam aiunt, quòd totæ sint venereæ. Itaque Poetæ Græci Venerem nusquam loco egredientem fingunt, nisi odore aliquo exquisitissimo relicto ad suam præsentiam declarandam: adiiciunt præterea suffitus omnes esse salaces. Muliebres ornatus ridet Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberrimè Plautus in Pœnulo: item Ælian. 1. De varia historia. *Musei Arabici.*

mollitiem mus creditur albus arguere.) Lege prouerb. Erasm. Mus albus: in lasciuum & libidinis immodicæ hominem.

murus.) matronas. nomen specialius pro communi, σωεκδοχικῶς.

Sarmaticum murem, &c.) Zibellus à quibusdam mus Sarmaticus appellatur ad Alciati mentem, quòd è Sarmatia aduehatur: dicitur & Aelurus, de quo lege cap. 10. lib. 12. Aelian. De animalium histor. Sed non à mure muscum dici, at potius ab vmbilico capreoli censent eruditi homines. *Zibellus.*

muscus Arabs.) Dicam obiter, Romanos olim in obsidione Veiorum pellibus tectos hiemare cœpisse: vt est apud Liuium lib. 5. sed hæ pelles rudiores erant, vt seculum vnde fuit, quas nulli alii vsurparent in vrbe. Constat tamen pellium vsum, postea in vestitum irrepsisse: quod Seneca testatur in episto-

lis, quo loco mentionem facit pelliculatum vulpium, muriúmque, quas Zibellinos atque Armellinos plerique nuncupant: tametsi Zibellini maiores sint, quàm quibus murium nomen conueniat.

Appendix.

Non pauca reperiuntur apud auctores primæ notæ ſpicula in nimium mulierum cultum, Ouid. in arte:

Femina caniciem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.
Femina procedit denſiſſima crinibus emptis,
Proque ſuis alios efficit ære ſuos.
Quid de veſte loquar? non iam ſegmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Iuuenal. 6. ſatyra.

Nil non permittet mulier ſibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extenſis magnos promiſit elenchos:
Intolerabilius nihil eſt quàm femina dives.

Martial. de quadam Philæni, lib. 9.

Tinctis murice veſtibus quod omni
Et nocte vtitur, & die Philænis,
Non eſt ambitioſa, nec ſuperba,
Delectatur odore, non colore.

Plutarc. apophthegm. philoſophorum: Cuidam vnguentis delibuto dixit Zeno, mulierum olet. id eſt, πῶς δεῖ γυναικὸς ὄζειν. D. Hieronym ad Demetriadem, de ſeruanda virginitate: Polire faciem purpuriſſo, & ceruſa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem ſtruere, vt taceam de murium pretiis, candore margaritarum rubri maris profunda teſtantium, ſmaragdorum virore, ceramiorũ flammis, iacynthorum pelago, ad quæ ardent, & inſaniunt ſtudia matronarum.

Idem Hieronym. epiſtola ad Gaudentium, De educatione infantulæ, ſic, εἰλοκόσμιον, genus femineum eſt, multáſque etiam inſignis pudicitiæ quamuis nulli virorum, tamen ſibi ſcimus libenter ornari. Sed quid feminas ornatũ ſtudio inceſſimus, cum videre eſt quoſdam virili ſaltem forma mulierum nitores æmulari? de quibus aculeatè ſic idem Hieronym. ad Ruſticum monachum: Videas nonnullos accinctos veſtibus, pulla tunica à mulieribus non poſſe diſſidere, ſub eodem

manere tecto: simul eodem iure ancillas habere iuuenes in monasterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia esse matrimonii. Martialis acutum scomma in quemdam lib. 12.

Hunc qui femineis noctésque, diésque cathedris,
Incedit totanotusin Vrbe nimis,
Crine nitens, niger vnguento, pellucidus ostro,
Ore tener, latus pectore, crure glaber.

Fed. Morelli Corollarivm.

Gregorii Nazianz. Carmen Satyricum χατ' ἄνδρα καλλωπιζόμενον, quod Latinis elegis operosis pridem expressimus & edidimus, ad huius Emblematis ἔκθεσιν & σκόπον spectat: nempe aduersus fucantes se mulierculas & nimio mundo immundas.

Desidia.

EMBLEMA LXXX.

DESIDET in modio Essaeus, speculatur & astra,
Subtus & accensam contegit igne facem.
Segnities specie recti velata cucullo,
Non se, non alios vtilitate iuuat.

Emblematis exemplar. EX vno Pythagorico symbolo emblemata duo finxit Alciatus, nã desidere in medio, & in chœnice figere sedem, idem sonat, sed varie tamen accommodatur. Iam vero quædam, licet paucula, sunt hic adiicienda, non indigna cognitu. Docemur eo symbolo non debere nos in vitæ nostræ sportulis ita spem collocare, vt sede in eis statuta, totum ætatis tempus ociose traducamus, sed aliquam ineamus rationem

vt noſtra induſtria victum comparemus, neque ſemper ab aliorum ope pendeamus, vt iam ſupra ſatis. In diuinis autem literis modius hieroglyphicum eſt doctrinæ Iudaïcæ, veritatis lumen ſub eo recondẽtes, ſicuti explicat Hilarius in Math. Et hæc equidem hactenus. Quamquam autem id non incommodè torqueri poſſet in eos, qui concreditam ſibi eruditionis & ingenii dotem aliquam excellentem miſerè negligunt, ſidque non referunt ad vſum, cuius potiſſimùm gratia norunt ſibi eſſe demandatum & commiſſum à ſummo & præpotenti bonorum omnium auctore Deo; tamen, niſi me fallit animus, videtur hoc reuera tortum eſſe in deſides quoſdam cœnobitas, qui Σωφίας imaginem aliquam profeſſi, ignauiæ ſitu ætatem terunt: literas aſpernantur, aut certè non magni faciunt, quanquam alioqui valeant ingenio & non parua naturæ dexteritate: iners omninò genus, & fruges conſumere natum, & ex tertio illo hominũ genere quod aſſignat Heſiodus, meritò dixerim. Cùm nec ſibi nec aliis commodum aliquod referant. Quod ipſum tamen velim æquis auribus accipi: non enim is ſum qui auſim aut etiam velim carpere inſtituta illa vetera, primùm quidem à ſapientiſſimis inducta patribus, noſtræ pietatis Chriſtianæ anteſignanis & vindicibus, quorum tanta eſt apud nos auctoritas, vt inuerecundum eſſet, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem non probare, non colere, non amplexari. Vt ergo apertè dicam quod ſentio ea de re: hîc ab Alciato, à me, ab aliis etiam quibus ſimplex miniméque fucatus eſt animus, nullo modo reprehenditur monachorum inſtitutum & regula, ſed multorum ex iis otium, ignauia, imperitia notatur: quippe qui eo nomine peſſimè de ſe déque aliis mereantur. Iactent ii quantumuis ſui ordinis ſuarúmque legum antiquam dignitatem & ſanctimoniam: niſi enim ſe ſimiles iis præſtiterint qui laboribus, vigiliis, ſtudiis, ieiuniis, omni denique patientiæ laude Chriſtianum nomen auxerunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeantur eo, quod fuit honorificum apud priſcos, monachi nomine, quod illi ſua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, in contemptum adducunt. Vtinam verò vt continuò ſolent inſoleſcere ob veterum illorum patrum admirabilem toti poſteritati religionem, ita eorundem vitæ inſtitutum æmularentur: non enim miſero & infelici otio ſe ita dederent, vt δὶς διὰ παθῶν abeſſent ab iis quos ad piæ vitæ religioſæque inſtitutionem

Quorundam cœnobitarum deſidia.

ſe imitari dictitant. Sed ne abeam longiùs, quid laborioſius excogitari, quid ſanctius, quid diuinius in terris fingi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim eccleſia ſeminarium clarorum virorum habuit, quam quod à cœnobiis, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò, Deus optime! quàm abſumus à prima illa canáque ſanctimonia, cùm qui ſeuerioribus inſtitutis ſeſe obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam ſolitudinem meditandíque de rebus diuinis opportunitatem, quam deſidioſam vitam ſibi proponant? At id quidem certè pluribus exaggerare videtur eſſe non modò ſuperuacaneum, ſed & intempeſtiuum; quandoquidem notius ſit, quàm vt confirmare habeam, conſiſto itaque, ne videar iniquiùs in eos debacchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris eſſet infiniti, & penè ἀδύνατον: admonere, intempeſtiuum & quidem importunum: reprehendere, prorſus odioſum, & perinde non omnibus gratum. Hac enim tempeſtate ſic omnia ſunt exulcerata, ſic lubrica & peruicacia, vt quoquò te vertas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incedere *ſuppoſitos cineri doloſo*: & quicquid in eiuſmodi quorundam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomicam citiſſimè deprehendas, adeò ſub omni lapide dormit ſcorpius. Quamobrem ſatius eſſe duco malum bene conditum non mouere, & huius ordinis viros bonos (quos tamerſi paucos, & colendos & exoſculandos eſſe puto, à malorum fece ſemper abſtrahendos & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari *pro vitio virtus crimina ſæpe ferat.*

Deſidere. *Deſidet,*] Cicero proinde in Verrinis dixit per Metaphoram ignauis conſentaneam: *Quid ſedes Verres? Quid ſpectas?* Idem in Piſonem: *An poteſt vlla excuſatio eſſe, non dico male ſentienti, ſed ſedenti, cunctanti, dormienti in maximo Reip. motu Conſuli?* Eodem ſenſu Heſiod. ait, ſpem non bonam, virum indigentem tenere, ſedentem in taberna, cui victus ſufficiens non ſit:

ἐλπὶς δ' ἐκ ἀγαθὴ χαλεπημόνῳ ἀνδρὶ κομίζει,
ὅσσων ἐν λαχνῃ, τῷ μὴ βίος ἐγγὺς ἔῃ.

Sed & Demoſthen. 2. Olynth. Athenienſibus ſuccenſet, eóſque ſedere dicit, & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: ἀλλ' οἶμαι καθήσεσθε, ἃ δὲν ποιοῦντες, &c. Deſidere in modio pro ignaui ſigno ſuperiùs poſuit, in ſimulacrum Spei:

Cur in dolioli tegmina pigra ſedes?

itémque aſtra ſpeculari:

Qua Dea tam lato ſuſpectans ſidera vultu?

Lege Pierium Hieroglyph. lib. 56.

Eſſæum.] Eſſæi, Iudæi fuerunt ab aliis vitæ ſeueritate, ieiuniis & inſtitutis quibuſdam differentes. De iis Philo Iudæus, Euſebius De præpar. euangel. & Philaſtrius in catalogo hæreſ. *Eſſæi qui.*

accenſam contegit igne facem.] Viſus eſt mihi hic locus inter alios permultos dignus eſſe qui maiore cura ſtudióque à nobis explicetur. Sed mihi ea de re cogitanti tam multa è multis & variis occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti ſtudio, aut etiam pleriſque otioſus videri. Sed ad rem. Plutarchus 4. Decretorum de anima diſputans ex Democrito, ignitum quiddam eſſe ait ex naturis concretis mente perceptis, globoſas ideas, quæ habeant igneam facultatem, idque corpus eſſe. Succurrit id Lactantii è 2. cap. 3. Quòd ſi anima ignis eſt, in cælum debet eniti, ſicut ignis, ne extinguatur, hoc eſt ad immortalitatem quæ in cælo eſt. Virgil. in 6. *Facem accenſam tegere quid, & quid per ignem intelligitur.*

Igneus eſt ollis vigor, & cæleſtis origo
Seminibus.

Heſiodus, & eius interpretes, ab ea opinione non recedunt, cùm aiunt Prometheum ignem cæleſtem clepſiſſe, quem ſimulacro à ſe confecto appoſuit, vt animatum fieret. ea enim mens eſt, quæ molem agitat, *& toto ſe corpore miſcet.* Quòd ſi quis fortè quærat, cur Heſiodus & ipſe Maro dixerint Iouem ab hominibus ignem remouiſſe, facilis eſt reſponſio. Vis enim & ſolertia humani animi difficilis eſt inuentu, quòd hebetiore ingenio ſimus: adeò nihil tam excellens & præclarum ſine magno aliquo labore vita dedit mortalibus. Contegunt ergo cœnobitæ otioſi aclãguidi facem accenſam ſub pallio, nullis artibus, aut ſtudiis honeſtis animum applicantes, nulla ſua induſtria ac diligentia notiones animi exerentes, vt non minus verè quàm rectè in eos id Plautinum conuerti poſſit,

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea quæ de igni vel ardẽti facula iam dicta ſunt, adiicerem lubens quæ Plutarch. diſputat Commentario, An rectè dictum, λάθε βιώσας: eo etiam qui eſt de cupiditate diuitiarũ. ſed maximè iuuat locus ille Problematum, quo ait, veteres obſcuris vſos rationibus, potiſſimùm in rebus ſacris, lucernam corpori animam continenti ſimilem dixiſſe: Lux enim eſt, inquit, qui intus eſt animus, &c. Quòd ſi qui monachi vt ſunt ex iis quidam boni viri ſed non ſatis eruditi, dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo moleſtus,

quippe qui fausta omnia illis precari non desino, euoluant quæso diligenter magni ac sancti viri Chrysostomi Christianam sententiam, ad illum sacri Euangelii locum, *Luceat lux nostra, &c.* Hunc enim Chrysostomum iudicem honorarium si admiserint: nihil dico amplius, caussa dicta est.

Subtus accensam facem contegit.] Petitum id è Socratis apophthegmate: ἔτι πῦρ ἱματίῳ θέλει τις κατὰν, ἔτι ἀισχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ: Neque ignem veste nec turpe aliquod delictum tempore occultare possibile est, quò refero adagium, Sub tunica & sinu, de iis quæ occultè fiunt, non palàm & in propatulo: & Manum habere sub pallio, pro eo quod est, languere otio.

Non se, non alios iuuat.) Proindeex tertio illo genere hominum, quod Hesiodus assignat, Cicero 2. Offic. *Quamobrem contemnuntur ij qui nec sibi nec aliis prosunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est.* Lege proverb. *Nec sibi nec aliis vtilis.*

COROLLARIVM FED. MORELLI PR. R.

Hesiodios versus de ingeniorum differentia scite apud Liuium M. Minucius in concionis ad milites exordio. Dec. III. l. II *Sæpe ego audiui, milites, eum primum esse virum* (Hes. πανάριστον) *qui ipse consulat quid in rem sit: secundum eum qui bene monenti obediat.* [Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται] *Qui nec ipse consulere, nec alij parere sit, cum extremi ingenij esse.* ὃ δ' αὖ ἀχρήιος ἀλλῃ.

Deſidiam abiiciendam.

EMBLEMA LXXXI.

QVISQVIS ineris, abeat: nam in Chœnice figere ſedem
Nos prohibent Samij dogmata ſancta ſenis.
Surge igitur, duróque manus aſſueſce labori:
Det tibi dimenſos craſtina vt hora cibos.

ADhortatio eſt ad laborem, ſumpto argumento ex parœmia Pythagorica, qua præcipiebatur chœnici non eſſe inſidendum: cuius explanationẽ malumus ab ipſo Alciato repetere (cum ſit obuius locus) quàm ab aliis quibuſque tametſi doctiſſimis, emendicare, vt ſumus initiò polliciti. Sic itaque ille 1. Parergôn cap. 17. Sciendum eſt, inquit, apud Athenienſes fuiſſe menſuram tritici, quantum quiſque vno die comederet: ea erat & maior libra, vocabatúrque chœnix; vel μέδυ, *Chœnici non inſidendum, quid.*

„ vt interpres Aristophanis ait: pendebat autem earum drach-
„ mas c L. hoc est, septem & viginti vncias Græcas, vt Iulius Pol-
„ lux, & Nicandri interpres scribit: nostra autem mensura ses-
„ quilibram: cius chœnicis dimidium drachmarum 75. libra seu
„ libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon ostēdit eo carmine:

„ *Attica non minor est: ter quinque hanc denique drachmis,*
„ *Et ter vicenis tradunt explerier vnam.*

„ Igitur iubet constitutio duas libellas, id est chœnicem victua-
„ lis substantiæ custoditis præstari: quod etiam olim fieri soli-
„ tum ostendit Pythagoræ symbolum, *Super chœnicem non esse se-*
„ *dendum*: id est non debere quenquam præsenti cibo esse con-
„ tentum, sed potius aduersus legem Euangelicam de crastino
„ solicitari. Sic & Corinthii χοινικομίσται dicti, quod pluribus
„ seruis abundarent, quibus demensum, seu, vt in Euangelio
„ Lucæ dicitur, σιτομέτριον quotidie præstandum erat. Id singu-
„ lis mensibus erat apud Romanos quaterni modii, vt scribit in
„ Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Hoc
itaque prouerbio docebat Pythagoras, nō oportere per inertiam & otium, cibum alienum sectari, sed sua quemque industria debere sibi facultates comparare, quibus vitæ mundiciei consulatur. Proinde meritò Respub. omnis liberaliter instituta segnes & laborum osores pellit & exterminat. Institutum celebre laudatur Athenienſium (profectum illud quidem ab Indis & Ægyptiis) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam singulis annis statóque tempore ciues in iudicio sistebant, exposituri, quo quæstu, quáque arte viuerent. Et Corinth. Periander hunc morem instituit, vt si quem splēdidiùs obsonari animaduerterent, exquirerent vndénā sumptus ille suppeteret. si esset vnde illud vitæ genus tueri posset, sinebant vti: si facultatem modus non esset, indebant hominem moderatiùs viuere: ni dicto esset audiens, mulcta damnabatur: at si nihil omninò haberet, nihilominus ita splendidè viueret, curabant interfici, quia hunc furem esse, aut prædatorem, aut calumniatorem necesse esset. Ea fuere veterum instituta: hi mores: sic enim censebant ignauum & nullius frugis hominem indignum esse qui vitæ commodis frueretur. Præclara semihi offert oratio Tiberii in senatu, qua respondit M. Hortalo, nobili iuueni, cui inopi Augustus antè succurrerat, vt suum ordinē seruaret: sed postea cùm se, suósque liberos, quos multos habebat, sustentare non posset, Tiberium Cæsarem rogauit, vti noua liberalitate iuuaretur. Cui

Præclarus Taciti locus.

ſic Tiberius. Si quantum pauperum eſt, venire huc, & liberis ſuis petere pecunias cœperint, ſinguli nunquam exſatiabuntur, Reſpub. deficiet: deinde, quod ſi ambitione exhauſerimus, per ſcelera ſupplendum erit. Dedit tibi, Hortale, Diuus Auguſtus pecuniam, ſed nõ compellatus, nec ea lege vt ſemper daretur. Langueſcet alioqui induſtria, intendetur ſocordia, ſi nullus ex ſe metus: aut ſpes, aut ſecuri omnes aliena ſubſidia exſpectabunt: ſibi ignaui, nobis graues. Corn. Tacit. 2. Annal.

Refert Sabellicus apud Florentiam patrio inſtituto in eos animaduerti, qui otioſè & ignauiter in ea ciuitate agunt. Expoſtulatus enim eorum quiſpiam, vnde victum ſibi comparet, niſi rationem poſſit explicare, qua vitæ probet integritatem, vt ſceleris conuictus plectitur, aut ciuitati pernicioſus eiicitur. Tale profectò debet eſſe ignaui hominis maleque feriati præmium, κοπρώμῳ & ὀδελὸς ὀδόντας ἄξιος. ait Plato: quo quidem innuit, eum numquam ad ſummam virtutis laudem peruenturum, qui duram & aſperam illius callem nunquam fuerit ingreſſus. Siquidẽ ὁ λοφώδων μόλις, ἄλοιτο ἀοίγει. vnde meritò vt ſtudiorum labores ſequitur gloria, ſic ignauiam contemptus & inopia comitantur.

Samij dogmata ſancta.] Pythagoræ ſymbola oraculorum inſtar à priſcis celebrata ſunt. De his Plutarchus variis locis: quæ ſymbola certatim à viris doctis expoſita ſunt. Ex veteribus nominantur Anaximãder Mileſius iunior, & Polyhiſtor. Alexander, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plutarchus, Athenæus & Laërtius, non perpetua diſputatione, ſed hinc inde multa explicuerunt. Ex recentioribus Philipp. Beroaldus, Eraſmus, Phorcinus & Gregorius Gyraldus in ea re ſedulam operam nauarunt. *Pythagoræ ſymbola.*

Duroque manus aſſueſce labori.] verbum hoc, aſſueſce, frequentatiuum vel naturæ neutrius, pro actiuo malè vſurpari me, nõ longè antè, monuit Fornerius I. C. doctiſſimus vel aliud agẽs: cui ego, vt in cæteris aſſentior facilè, malim ergo dicere:

——duroque manus compone labori.

craſtina vt hora.] id eſt, dies craſtinus: Synecdoche.

COROLLARIVM F. MORELLI.

Heſiod. 1. ἔργων. Οὔ τοι ἔργον ὄνειδος ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος.
Non opus eſt probrum, ſed ſegnis inertia probrum eſt.

Baſilius M. in hom. χολὴ αἰδὼς θεοῦ, μήτηρ πονηρίας.
Otium ſine Deo parens improbitatis eſt.

In facilè à virtute desciscentes.

EMBLEMA LXXXII.

P A R V A *velut limax spreto Remora impete venti,*
Remorumque, ratem sistere sola potest?
Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
Detinet in medio tramite caussa leuis:
Anxia lis veluti est, vel qui meretricius ardor
Egregiis iuuenes seuocat à studiis.

QVi sunt ingenio lubrico & inconstanti, mentem suam ab honesto quodam instituto vitæ dimoueri facillimè sinunt. Sic enim cæptis cum aliqua laude rebus, magno suo damno renunciant, vel controuersiæ, aut litis mouendæ triciis, & quasi tendiculis auocati, vel quibusdam illecebris amasiæ alicuius deliniti. Qua in re, vt in Glauci & Diomedis armorum permutatione, sentiunt tandẽ suo magno malo quàm peri-

Inconstantes.

periculoſum ſit, & qui dem alienum à recta mente, Philoſophiæ ſeptis auocari, vt rei vel leuiculæ, vel etiam flagitioſæ ſe adiiciant. Id enim refert nauis, quæ remora piſciculo minutiſſimo ſiſtatur. Mirum ſanè & planè incredibile, niſi fidem auctores magni nominis facerent. Remora, impedimentum & obiectam tardationem ſignificari apud veteres aſſerit Pierius Hieroglyph. 40. Commodiſſimum habes exemplum ad id illuſtrandum, in Critia & Alcibiade apud Xenoph. 1. commentar. hi enim adoleſcentes magnis naturæ & ingenii conformati dotibus, ad res ſummas nati leuiculis occaſionibus non tam deterriti quàm auocati ab officio, ſibi ſuæque Reipub. exitium crearunt. De Echeneide. Plutarch. 2. Sympoſiac. quæſtione 7. & 2. Problematôn, quæſt. 3. non enim, commodè poſſumus citra tædium omnia huc conferre. *Remora quid.*

Parua valet limax Remora, &c.] Teſtis eſt Plin. lib. 9. c. 25. Sic Baſilius: ἐχῖνος ὅταν προίδῃ τὸν ἐκ χιὼ ἐξ ἀνέμων, ψηφίδα τινὰ ὑπελθὼν μυναῖαν, ἐπ' αὐτῆς ὥσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλεύει κατὰ χώραν ὑπὸ τῆς βάρει, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως τοῖς κύμασιν ἀποσύρεσθαι· τοῦθ' ὅταν ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἵστανται τὰ πρὸς δεκαμόνιον βιαίαν χείμωνος ἐπιφορὰν. id eſt, Echinus vbi præſentit ventorum tumultus, calculum quendam & lapillum magnum arripit, in eóque quaſi in anchora innititur, ne facilè impetu fluctuum dimoueatur: quod cùm nautæ obſeruant, prænoſcunt ventorum & fluctuum agitationem. Caſſiodor. meminit epiſt. 35. lib. 1. Variar. formul. Cardanus De rer. variet. 7. cap 37. ſatis conſtare ait hærentem remoram naues retardare. Et Rondelitius contendit experimento vidiſſe triremem, in qua Cardinalis Turonenſis Romam vehebatur, à curſu inhibitam, eámque deprehenſam prębuiſſe conuiuium. Echeneis ab ἔχω, & nomine ναῦς, quod naues remoretur, vt Remora Latinè eadem ratione nomen habet. *Locus Baſilij Magn. homo. 7. in Hexa.* *Echeneis.*

impete.] pro impetu. Statius 7. Theb.

——*aurigamque impete vaſto.*

Vide Gellium cap. 7. lib. 19. eo de nomine.

ad ſidera vectos.] ἀλληγορία ſummum iam honorem nactos.

in medio tramite.] pro in media inſtituti via, & re infecta.

FED. MORELLI ANIMADVERSIO.

Remorã Græci non tantũ ἐχενῖδα. vocant ſed & ναυκράτιλα, vt noſter Georgius Piſid. Coſmurgiæ verſu 983. & ſeq. vbi de medela ſceleti ipſius. Ver. 994. porro ab Echenei demulsis parasangis diſtat ab Echino, de quo idem Piſides ver. 1133.

Ignaui.

EMBLEMA LXXXIII.

IGNAVI ardoolam ſtellarem effingere ſerui
Et ſtudia, & mores, fabula priſca fuit:
Quæ famulum Aſteriam volucris ſumpſiſſe figuram
Eſt commenta: fides ſit penes hiſtoricos.
Degener hic veluti qui ceuet in aëre falco eſt,
Dictus ab antiquis vatibus ardelio.

ANtequam veniam ad explicationem huius carminis, lubet paulum exſpatiari, non tamen vt omninò volitem præter caſam, quod aiunt, ſed vt à theſi ad hypotheſim, quod præcipiunt Rhetores, facilius me recipiam. Quia enim id omninò tortum eſt in ardeliones, eóſque qui multis, va-

riisque ſtudiis eodem tempore animum applicant, quæramus an prouidi ſint qui ſic ſe gerunt. Primùm quidem videmus eſſe natura comparatum, vt nemo ſit repertus hactenus ingenio adeò felici, naturæque bonitate præſtans, vt pluribus artibus addictus, multum promoueat. Rei enim vnius ſtudium, facultas vna & negocium alioqui ſerium, totum hominem requirit: quódque de cibis medici ſolent præſcribere, itidem in ingeniis prudentes homines diligenter eſſe cauẽdum præcipiunt: adeò nullus eſt ita valenti ſtomacho, quin ſibi permultum noceat, ſi multiplici & confuſa, immoderatáque ciborum copia ventriculum ſaburrare malit, & corpus onuſtum reddere, quod ait Horatius, quàm mediocribus & neceſſariis epulis valetudini conſulere. Sic qui pluribus & variis ſtudiis vno eodémque tèmpore ingenium onerat, ſeipſum quidẽ ad tempus videtur reficere varietate rerum: ſed interea tamẽ non modo nihil inde lucri capit, ſed memoriam obtundit, aciémque ingenii debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Portium obiecerit, quem ſummum hominem fuiſſe memorant hiſtoriæ, nempe is ſummus Imperator, ſummus Orator, ſummúſque Iuriſconſultus à quibuſdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibuſdam aliis vel Græcis, vel Romanis, qui ſuperiore aut inferiore ſeculo floruerunt, longè aliud ſentiendum erit. fuit enim M. Cato Aquilio Gallo multò inferior, ſi illius in Iure peritia cum huius doctrina veniat in certamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neque Lucium Craſſum, Marcúmve Antonium, neque Hortenſium, aut Ciceronem ſuperauit. Iam verò in diſciplina belli non eſt cum C. Cæſare comparandus, aut aliis certè multis, quos Reſp. Romana olim laudatiſſimos aluit. Idem iudicium de cæteris. nam & Plato relictis artibus leuioribus, ſe totum philoſophiæ conſecrauit: & Demoſthenes cùm ſe gloriæ daret, relicta philoſophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam eſt amplexatus. Et quidem viri illi magni in id videntur incubuiſſe, vt vnam diſciplinam ſibi ornandam & excolendam proponerent, ad eámque vnam ſuum omne ſtudium reuocarent. Ita qui excellere aliis & anteſtare, aut aliqua in laude eſſe volet, procul abeſſe debebit ab illo πολυμαθίας immoderato ſtudio, quæ ἀμαθίαν ſæpenumero inducit. Statuo itaque cum Seneca: Certis ingeniis immorari & innutriri oportere: nuſquam eſſe qui vbique eſt. In peregrinatione agentibus hoc cuenire, vt multa hoſpitia habeant,

„ nullas amicitias: idem accidat eſt neceſſe iis qui nullius inge-
„ nio familiariter ſe applicant, ſed omnia curſum & properan-
„ ter tranſmittunt. Nihil æquè ſanitatem impedit, quàm reme-
diorum crebra mutatio. Non conualeſcit planta quæ ſæpius
Ardelionum ſtudia taxantur. tranſfertur, &c. Sed iam ſatis luſimus. Veniamus ad argumentum Emblematis. Suſceptũ eſt in ardeliones, vanóſque oſtentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutilius: quandoquidem ſe omnia tenere, & ad vnguẽ noſſe profiteantur, cùm tamen reuera in iis præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil. Sed lubet paucis in eiuſmodi Thraſones inuehere, quòd omnia ſibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogent, vt ſi cum aliis (quod fit ſæpiuſculè) rixantur,

Tot paritèr pelues, tot tintinnabula credas
Pulſari.

Excurſus in ardliones. Quam enim ex omnibus artem aut diſciplinam adduxeris in medium, cuius ſe imperitos non negent? Quid tam reconditum & obſcurum in rerum arcanis eſſe poteſt, quod illi ſua induſtria, miráque ingenii ſolertia non ſint exactè complexi? Tanta eſt horum hominum tam malè feriatorum impudentia, támque inſolens proteruia, vt cùm oculos, quod aiunt, cornicum auſi ſint configere, nemini debeat eſſe mirum, ſi de rebus, quas minimè compertas habent, contra omnium ſententias & iudicia pronuntient audaciùs, & plus quàm par eſt, iniquiùs. Tum enim videas eos ſuam opinionem elato ſupercilio tueri accuratiùs, ſic vt periculum ſit, ſi coneris eos de cauſſa deiicere, ne ſua efferata licentia in te impotẽtius ſæuiant quàm veſpæ, acriùs inuehant, ſuáque Stentorea & vocaliſſimæ loquentia te tuáſque rationes inuidioſè traducant apud imperitum vulgus, tibi omnem reſpondendi libertatem eximant. Si verò ſit quæſtio de literis quæ ad humanitatem pertinent, quas vel primoribus tantùm labris deguſtarint, aut tibi tacendum, aut ſi penitus auſcultare nolis, colloquendum eſt rariùs, eóque pacto vt non vſpiam te quicquam refellere poſſe videare. Si quid de Iuriſprudentia fortè dicendum ſit, tum bellè ſuo more excurrent. Nunquàm, inquient, veteres exactè diſciplinam legum ſunt interpretati, aut Farragines ſunt gloſſematum intolerabiles, aut inter ſe mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiuſmodi. Si de arte medica ſermo eſt, Numquam tam concinnè, támque opportunè (ſi modò fidemillis habeas) Galenus aut Hippocrates. Si de aſtrorum

ſcientia, quid? Hoc lippis & tonſoribus eſſe notiſſimum contendent, nempè vt diligenti hac & bene prouida cautione propriam inſcitiam tegant. Atſi ad Theologiæ reconditioris arcana deuenientendum ſit, aperient ſtatim, quid iuris habeant in iis excutiendis: ſolertes ſe eſſe fingent, ſudabunt nitendo, neque tamen hdum proficient, & abundè ſatagent, nihil agẽt tamen. Nec eſt quod Philoſophiam commemorem. Illi enim nihil neſciunt, qui tam ſerio per omnem diſciplinarum circulum peruolitarunt, vt ſuo iudicio vel ipſe Plato excutiat, Ariſtoteles ineptiat, Cicero garriat, Aquinas deliret. & Peripatetici omnes miſerabiliter errent. Adeò ſunt in omni diſciplinarum genere exercitatiſſimi, vt contra Socratis inſtitutum & mentem, hoc tantùm ſciant, quòd omnia ſciant: quin potius hoc tantum neſciant, quòd omnia ignorent. At ſi tam multa ſciant, mirum eſt maximè, quòd ſe neſciant. Si enim vel quadam ex parte ſcirent quid illud ſit γνῶθι σαυτὸν, iamprideṁ perſpexiſſent ſapientiæ adytum cuiuis obuium & patentem eſſe non poſſe, niſi cùm aliquid ſe ignorare norit: aut ſi quid ſciat, non oportere eo faſtu intumeſcere, vt nullum alium ſcire meliùs poſſe & abſolutiùs audeat exiſtimare. Sed miſſos faciamus eiuſmodi πλυνοφρόνας, veniamúſque ad carminis explicationem. Vereor enim ne vehementiùs in rei literatiæ ardeſſiones inueham, & ſpecialiùs id conferre videar in Sophiſtas quoſdam iactabundos, nihilque non tentantes: quod quidem tamen in genere video intelligi de iis poſſe, qui ſuam operam & ſtudium collocant in variis & multiplicibus vno eodémque tempore tentatis negotiis, quæ certè aggredi poſſunt illi ſatis audacter & anxiè, perficere verò conſtanter minimè poſſunt. In vetere quadam fabula inductus erat ſeruus quidam fatuus, & nihil non ſatagens, qui aſteriæ vel ardeolæ ſtellatæ figuram repræſentaret, vt mores & conatus ardeionum exprimeret. Hi quotquot ſunt, ſatis mouent ſeſe: nihil tamen promouent, nihilque agunt, ſed tantùm ſatagunt, idque admodum adulterini & degeneris falconis qui ſit tantùm ceuentis in aëre motus. Talem deſcribit Attalum Martial. 1. & 2. lib. & Afrum 4. Talis eſt apud Terent. in Eunuch. Thraſo, vt etiam Suffenus apud Catullum. Huc refer adagium, Callipides. *Emblematis fons.*

Ardeolam ſtellarem.) Plin. lib. 10 cap. 60. tria facit Ardeolarum genera, quæ ſunt Leucon ab albedine: Aſterias, ab aſtrorum fulgore per ſimilitudinem dicta; & Pelos, quia nonita *Ardea.*

in altum volat, πίλαξ enim propè ſonat.

Fabula priſca.] Locum hunc, ſeu Emblematis fontem, malim repetere ex loco Ariſtotelis, qui eſt lib. 6 cap. 18. De hiſtoria animal. vbi meminit huius priſcæ ſeu veteris fabulæ. Ea auis & Pauſaniæ ὄκνος, id eſt pigra & ignaua nominatur.

Ceuere. *ceuet.*] alas agitet, & volare contendat. Ceuere propriè clunes mouere, verbum obſcenum. Perſius Satyra 1.

——————*an, Romule, ceuet?*

Iuuenalis 2.

An te ceuentem, Sexte, verebor? & 9.

Computat & ceuet, ponatur calculus.

Fides ſit penes hiſtoricos.] Eiuſmodi eſt illud Salluſtii è Iugurthino: *Caterum fides eius rei penes auctores erit.*

Fed. Morelli Coronis.

Heroica veteris paræmia ad hoc Embl. referri poteſt.

Πολυμαθίη νόον οὐκ ἔχιδνα, οὔτε κε Χανθίππην τε καὶ Ὅμηρον.

Doctrina varia, multa artéque inanius eſt nil,

Ariſtot. Politic. 1. πολιτικὸν improbat gladio Delphico ſimilem, cuius duplex vſus erat, τὸ διχῶς.

Auaritia.

EMBLEMA LXXXIIII.

HEV miſer in mediis ſitiens ſtat Tantalus undis,
Et poma eſuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare;
Qui, quaſi non habeas, non frueris quod habes.

Emblematis typus ex Petronio Arbitro & Horatio.

ESt auari hominis εἰκὼν, ſumpta ex Petronio Arbitro & Horatio, verbis quibuſdam tantùm inutatis. Ille enim ita in Satyrico:

Nec bibit inter aquas, nec poma fugacia carpit
Tantalus infelix, quem ſua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Hic verò 1. Sermon. Satyra 1.

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur, congestis undique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, &c.

Et Cornelius Gallus:

Quid mihi diuitiæ, quarum si dempseris vsum,
Quamuis largus opum semper egenus ero.
Imo etiam pœna est partis incumbere rebus:
Quas cum possideas est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
Captat, & appositis abstinet ora cibis.

Auari conditio.

Sic enim auari hac in vita suos iam manes patiuntur, quibus quid mali optes nisi vt viuant diu? Macrob. Saturn. 1. Illos, inquit epulis ante ora positis excruciari fame, & inedia tabescere, significat eos quos magis magisque acquirendi desiderium cogit, præsentem copiam non videre, & in affluentia inopes, egestatis mala in vbertate patiuntur, nescientes parta respicere dum egent habendis χρημάτων δ' ἔρεξις, ἣν μή τις ἀρίζεται κόρῳ, πενίης ἐχθίστης πολλῷ χαλεπωτέρη, μείζονες γὰρ ὀρέξεις μείζονας ἐν δίαις ποιέουσι, aiebat Bion, id est, Cupiditas habendarum opum, nisi aliqua satietate cohibeatur, extrema pauperie longè deterior est: maiores enim cupiditates egestatem quoque maiorem arcessunt. Proinde si quem diuitem efficere voles, (dicebat Epicurus) μὴ χρήματα προσθεῖναι, τὰς δ' ἐπιθυμίας ἀφαίρει, non est quòd opes augeas, sed tollas cupiditatem. Dissentiunt inter se Poëtæ de caussa pœnarũ Tantali. Alii enim ad inferos relegatum esse volunt, eiúsque capiti saxum impendere, cuius casum semper extimescat: eáque pœna cruciari quòd Deorũ liberalitate sit vsus intẽperantiùs, cùm eorum cõuiuiis interesset: vel quòd linguã habuerit incontinentem: vel quòd Pelopem filiũ membratim dissectum coctúmque cœtui Deorum comedendum apposuerit, vnde in inferis perpetua fame sitiq; torquetur, vel etiã in mediis epulis & aquis famelicus & siti enectus cogatur lãguescere. Referã huc Maximi Tyrii Platonici verba ex oratione 25. Quid, obsecro, cõtinua hominũ cupiditate egẽtius? Vbi enim semel animus suprà quã necessarius exigit vsus, voluptatibus indulserit priorem continuò fastidit, nouarũ cupiditate detinetur. Et hoc est quod Tantali significat ænigma, continuam videlicet voluptuarii sitim; vt cùm oblectationũ interdũ latices affluãt

Max. Tyrij locus.

recedant interdum, propterea cupiditatũ refluxus exciretur, quibus tamẽ cupiditatibus inteſtiſſimus dolor, metus ac perturbatio permixta ſint. Nam quidnam homines timere pcius ſolẽt, quàm ne præſens voluptas elabatur? Græca ſi quis malit, hæc ſunt: πῶς ἂν εἴη πιστότερον ἀνδρὸς ἐπιθυμοῦντος καὶ διωκτικῶς, ἐπειδὰν τὸ παρ' ἓν ψυχὴ γένηται ἡδονῆς ἀπὸ τῶν αὐτῆς χρείαν, καὶ καὶ αὐτὴν πρότερον ἔχει. καὶ ὑπερωντ᾽ ἀ καὶ τὸ τῦ Ταντάλου αἴνιγμα, τοῦτο ἐῶ λέγειν, διψᾷ φιλοκαλῶν ἀνδρὸς φιλοῦντος, καὶ ἡδονῆς γαμετῆς προσόντος καὶ ἀπόντος αὐτοῦ; καὶ παλίρροιαι ἐπιθυμιῶν, καὶ λύπαι περὶ ταύταις ἀναλισκόμεναι, καὶ μεταχαί, καὶ φόβοι μοχθηρὸν μὲν τὸ παρῆσαν ἡδονὴν ἀπολλῦσι. Clitophon apud Achillem Statium ſcripeorem vetererm, lib. 2 loquens dẽ amore puerorum, quem Menelaus vehementiorem dixerat muliebri: Quo pacto, ait, vehementior? An quia ſimul atque apparuit, euaneſcit, nec amanti ſui perfruendi poteſtatem facit? ſed Tantali poculo ſimilis videtur? Sæpè enim etiam inter bibendum auolat, amanſque nihil, quod hauriat, amplius inueniens, abire cogitur, atque etiam id, quod iam hauſtum eſt, priùs eripitur, quàm qui bibit, exaturetur, &c. Ad eundem Achillem eleganter detorquet fabulam Tantali Mellite alloquens Clitophontem, cuius Venerem prouocare non poterat: Quamdiu, ait eorum qui in aliquo ſacrario cubant, morem imitabimur? Largam tu quidem aquæ mihi copiam offers: verùm ne hauriam, veras. Tantóne tempore, vt propter fluuium ſedeam, ſitímque explere non poſſim? Næ ego Tantali menſæ haud diſſimilem torum ſottita ſum, &c. Lege adag. Tantali pœnæ: & Tantali talenta, Lucian. in Dialogis mortuorum, Horat. 1. Epiſt. ad Iulium Florum, & Ciceron. vltimum paradoxum.

Achilles Statius.

miſer.) Tantalus, quaſi πολύπονος, id eſt, infeliciſſimus, Plato in Cratylo. Apul. lib. de Deo Socratis: ſolus Tantali vicem ſuis diuitiis inops, egens, pauper, non quidem fluentum vllum fugitiuum captat, & fallacis vndæ ſitim, &c.

Tantalus vnde dictus.

Qui quaſi.) Vulgatiſſimum illud, Tam deeſt auaro quod habet, quàm quod non habet. Marſupiorum miniſtrum i. δοῦλον τῦ βαλαντίου, auarum hominem vocat Eunapius Sardianus: talis deſcribitur in Aululari Plauti Euclio, miſerrimus ſenex, amittendi metu ſeſe perpetuò excrucians. Contrà laudatur à Theocrito Ptolomæus Philadelphus, qui domi ſuæ non occultaret opes inutiles, vt formicæ ſolent, quæ antrum penitus egeſtum in antris aſſeruare memorantur, vt So-

linus & alii quidam tradunt. Huc Horatian. *Magnas inter opes inops.* 3. Carm. 16, huc prouerb. Iunii, Alaudæ 4. 37.

Appendix.

Diximus hac in vita ſuos pati manes qui affectibus obſecundant cupiditatum. Ita Lucretius lib. 3.

Atque ea nimirum quæcunque Acheronte profundo
Prodita ſunt eſſe, in vita ſunt omnia nobis:
Nec miſer impendens magnum timet aere ſaxum
Tantalus, vt fama eſt, caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita, Diuum metus vrget inanis
Mortalis, caſumque timent, quem cuique ferat ſors:
Nec Tityum volucres ineunt Acheronte iacentem,
Sed Tityus nobis hic eſt, in amore iacentem
Quem volucres lacerant, atque exeſt anxius angor,
Aut alia quauis ſcindunt torpedine cura.

Hæc iſte ad Epicuri ſenſum, ſicuti & Tullius 1. ſchola Tuſcul. ſub perſona cuiuſdam Epicurei. Nam & ſunt qui huc putent pertinere deſcriptionem inferorum apud Platonem, & Virgilium lib. 6. Aeneid.

FED. MORELLI COROLLARIVM.

De Tantalo ciúſque ſaxo Hom. in νεκυίᾳ Odyſſeæ, Pindarus Olympionicarum Od. 1. Epo. 2. κρεμᾶται μέγαν ὄλεθρον ἀεὶ ὑπὲρ κεφαλᾶς. κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν ὑπὲρ τοῦ οἱ Πατὴρ ὑπερφιάλοις, καρτερὸν ἄμπωλα λίθον. Idem in Pythyonic. Od. 3. Ant. 3. de Aeſculapio. χέρσὶ δὲ καὶ σοφία δίδακται. Tertull. „ adu. gent. c. 14. Eſt ille de Lyricis (Pindarum dico) qui Aeſ„ culapium canit auaritiæ merito, qua medicinam nocenter „ exercebat, fulmine vindicatum.

In auaros.

EMBLEMA LXXXV.

SEPTITIVS *populos inter ditiſſimus omnes,*
Arua ſenex nullus quo magis ampla tenet:
Defraudans genium que ſuum, menſáſque paratas,
Nil prater betas duráque rapa vorat.
Cui ſimilem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne aſino? ſic eſt: inſtar hic eius habet.
Namque aſinus dorſo pretioſa obſonia geſtat,
Séque rubo aut dura carice pauper alit.

PLutarchus libello περὶ δυσωπίας, meminit negotiatoris cuiuſdam Chii, qui omnium maximè auarus, tametſi

multum vini, primæque bonitatis venderet, ipse tamen sibi acidum, vappámque conquirebat. Et fortasse is fuit, à quo cùm profugisset seruus, rogatus quamobrõ se ab heri dominio fugitiuus extulisset: Quia, inquit, cùm præsto bona sint, mala tamen quærere solet, quippe qui vinũ generosum vendat, tantúmque subacido & vitiato vtitur. Itaque rectè genus id hominum comparatur asino, qui tergo gestet epulas opiparas obsoniáque delicatissima, & tamen cibis duris vicitet. Plerique enim sunt adeò excordes, támque sui parũ memores, vt solo pane mucido, vappa, & larido subrancido se expleant, quamquam opimis possessionibus abundent. In quo sanè vt genium insigniter defraudant, sic & partis ad vsum humanum conceſſis miserabiliter abutũtur. Verba huc apponam Plutarchi: ὥσπερ αἱ σηπίαι τὸ χεῖριστον ἐκ τῆς σαρκὸς ἕλκουσιν, ἕτω τὰ κάκιστα τῶν ἰδίων σωμάτων ἐπὶ σαυτὸν, ἀλλὰ μὴ τῶν χρωμένων βελτίων γινόμενος, ὃς πολλῶν καὶ χρηστῶν οἴνων ἑτέροις παράσκων, ἑαυτῷ πρὸς τὸν ἄριστον ὄξινον ζητεῖ διαγυόμενος. οἰκέτης γὰρ τις ἐρωτηθεὶς ὑπ' ἐτέρου τί ποιῶν τὸν δεσπότην καταλέλοιπεν, Ἀχαθῶν (ἔφη) παρόντων, κακὸν ζητῶντα. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πόρρω τῶν ἡδέων ἀπαίροντες, ἐπὶ τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ πρόχειρον. Referam Latinè, vt potero: Vt cucurbitulæ pessimum è carne sanguinem eliciunt: sic tu quæque pessima in teipsum cõfers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cùm magnam vini generosi copiam venderet aliis, sibi vappam & acidum vinum seruabat. Eius itaque famulus rogatus, cur ab hero fugisset: Quia, inquit, cùm ei bona adsint, malum tamen conquirit. Ei longè multi similes suauia poculenta transmittunt, & ad molesta prauáque quasi accurrunt. Idem περὶ φιλοπλουτίας: ὀνὸς τῷ πάσχων, ὥσπερ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ κατιτῶ καὶ πίσσης ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλείας, μηδὲ καθαριότητος. Nihil capiens inde commodi, veluti balneatoris asinus, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo plenus ac fauillis numquam autem balnei particeps, neque teporis, neque mundiciei. Simile est illud ex secundo Anth. l. Epigrammatũ:

Asini comparati.

Locus Plutarchi.

πολλὰς μυριάδας ψηφίζει Ἀρτεμίδωρος,
καὶ μηδὲν δεκατῶν ζῇ βίον ἡμιόνων.
πολλάκις αἱ χρυσῆ πιμελεῖα φόρτον ἔχουσαι,
πολλὸν ὕδωρ γῆτε χόρτον ἔδουσι μόνον.

hoc est,

Vsurarum vt multi, dum sumptus præcauet omnes,
Supputat innumeras Artemidorus opes,
Aurum sæpe gerunt ingentia pondera dorso
Multi, sed siccum non nisi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc memini: ferebat hanc quoque iniquitatem Septius, & imbri frumenta in area corrumpi patiebatur.

Talis Opimius ad Horatium 2. Satyrarum 3.

Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappámque profestis,
Quondam lethargo grandis est oppressus, &c.

Defraudans genium suum.) Defraudare genium, est naturæ denegare quod appetit: cui opponitur, Indulgere genio, & animo obsequi. Plaut. in Aulul. *Defraudare genium.*

Perditissimus ego sum omnium in terra,
Nam quid mihi opus vita est, qui tantum auri
Perdidi, quod custodiui sedulo egomet me fraudaui,
Animumque meum, geniumque meum, &c.

Et Terentius Phormione:

—— Suum defraudans genium.

betas duraque rapa.) Synecdoche, pro quibuslibet abiectis eduliis: in quo notanda sordities auarorum.

inopem quem copia reddit.) Antitheta. Ouidium imitatur 3. Metamorph.

Quod cupio, mecum est, inopem me copia fecit.

Séque rubo, aut, &c) Alludit ad illud: Asinus stramina mauult quàm aurum. Id genus homines à Græcis nominati κεφαλοφόροι, & cumini sectores ab Aristotele, κυμινοπρίσται, 4. Moral. Nicomach.

In aulicos.

EMBLEMA LXXXVI.

VANA Palatinos, quos educat aula, clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

Aureæ compedes aulicorum.

ALluſio eſt ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Ariſtippum (Philoſophum aulicum) aureis teneri compedibus, ne poſſet exire; quòd ſplendidiore Principum vita captus, Philoſophicam vitam mentiretur. In quo ſenſu etiam Seneca dixit, ſtultum eſſe compedes ſuas, quamquam aureas, adamare. Id tamen quàm ſtudiosè faciant aulici, nemo eſt quin videat. Nõ enim animaduertũt quantũ voluptatis & oblectamenti ſuppeditet viuere λιτῶς μὲν, ἀλλ' ἐν εὐδιᾳ, nec

aliis Gnathonum more, aut paraſitorum neſcio cuius rei gratia, manum deoſculari, ridenti arridere, & fœdè palpando quamlibet perſonam inducere. In quibus factitandis quid (obſecro) fidei aut bonæ mentis, quæ honeſti ratio eſſe poteſt, cum ſimulationis & perfidiæ ſentinam inexhauſtam in animo præſentem vbique circumferant? Ea de re copioſiùs Lucianus, eo ſcilicet Commentario quod ſcripſit De iis qui conducti mercede in diuitum familiis viuunt. Apud Plutarch. Theophraſtus exprobrat Ariſtoteli, quod relicta Academia mallet in Philippi aula verſari, quod & antè fuerat à Diogene reprehenſum, Ariſtotelem cœnare quando Philippo, Diogenem cùm Diogem placeret. Quantum autem pertinet ad noſtri diſtichi materiam, videtur reſpicere ad M. Catonis lepidam ſententiam. Dicebat enim fures priuatorum furtorum in neruo & compedibus ætatem agere, publicos in auro & purpura viſendos. Retulit Gellius lib. 11. cap. 18. huc, Aureæ compedes: & Leo chordula vinctus, prouerbia Chiliad.

Appendix.

Elegans aulicorum deſcriptio apud Senecam tragicum Hercule Oeteo:

Pauci reges, non regna colunt,
Plures fulgor conuocat aulæ:
Cupit hic Regi proximus eſſe,
Claruſque lætas ire per vrbes:
Vrit miſerum gloria pectus.

Lucan. 8. de bello ciuili:

——exeat aula
Qui volet eſſe pius: virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt——

Sanè, vt id paucis, ſi qui ſint qui vitam paraſiticam viuant, totam illam quidem ad alienum comparatam arbitrium, ſint reuera aulici moriones, & ſtrobili, qui vento, fumóque ebrii mera ſibi ſomnia fingunt, nihil non ſperant, nihil non promittunt, ſeruitute voluntaria, eáque grauiore preſſi, quod etiam cùm poſſint aſſerere ſeſe, effugia nulla quærunt. Nos ea de re, quo tempore curis vacui ruſticaremur, carmen ſcripſimus, ſi non planè bonum, æqui, vt ſpero, conſulent ſtudioſi:

Aulicus insipiens, & fumus ebrius nulla
Se spe, aut pollicitis credit ad astra tibi.
Et dum captat iners, & se fore posse beatum,
Vt qui sperat edax, certa futura putat.
Compedibus stricte & manicis adstringitur exors,
Et patitur vana credulitate capi.
Ore, oculis, vultu mentitur, sape retentus,
Plusquàm seruili conditione miser.
Nam quæ seruitus est turpior, imo pudenda,
Quàm turpe & fœdum spontè subire iugum?

Fed. Morelli Corollarium.

Herodotus in Thalia l. III. scribit Darium R. Democedi Crotoniatæ Medico à quo tali seu astragali luxati cruciatu liberatus fuerat, largitus est duo compedum aurearum paria, χρυσέων πεδέων δύο ζεύγεα, tum iocosè Democedes munificum Principem interrogauit, εἰ οἱ δι πλείονα τὸν ἀγαθὸν ἀπὸ πλεόνων νέμει, ὅτι μιν ὑγέα ἐποίησε: *Numquid se duplici malo remunerandum constituisset, quod ope sua sospes euasisset.* Ausonius in Iudo VII. Sap. Solonem ita loquentem de Cyro fingit,

—Cræsum in amicis habet,
Vinctumque pedicis aureis secum iubet,
Reliquum quod esset vitæ, totum degeret.

In sor-

In ſordidos.

EMBLEMA LXXXVII.

QVÆ roſtro, clyſtere velut ſibi proluit aluum
Ibis, Niliacis cognita littoribus,
Tranſiit opprobrij in nomen: quo Publius hoſtem
Naſo ſuum appellat, Battiadéſque ſuum.

ID dicitur in putidos & ſordidæ quadam inſignes, vt qui turpia, & quæ alioqui ſilentii fidem requirunt, eructantes aperiunt, & quæ natura prouida voluit eſſe tecta, deregunt euulgántque: ſicque interdum loquuntur, vt quod vulgò dici ſoler, podicem ex ore faciant. Hos itaque non ab re Ibides dixeris, id eſt, ſordidos & ineptulos: indignos inquam, qui in hominum albo numerentur, perſpecto auis ingenio. Hæc enim roſtri adunci tate ſe per eam purgat partem, id eſt,

Homines impuri & ſordidi.

aluum qua reddi ciborum onera maximè est salubre: itaquè clysteris vsum primùm dicitur ostendisse. Plinius lib. 8. cap. 27. & Aristot. 9. De animæ. Herodot. l. 1. Quamobrem Ouidius & Callimachus suos æmulos & obtrectatores hoc nomine notatos esse voluerunt, vt mox subiiciam: Κλύζω idem est quod abluo: vnde clyster nomen habet.

Callimachus.

quo Publius hostem Naso, &c.) Callimachus, poëta Cyrenæus, Batti filius (hinc Battiades dictus) discipulus Hermocratis Iaso Grammatici, Apollonium Rhodium, qui se ingratum discipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit eumque per contemptum Ibim nominauit, quasi auem Aegyptiã & Alexandrinam, siue quòd Alexandrinus esset, Rhodius diceretur, siue quòd spurcissimus & impudentissimus. Sic etiam Ouidius Callimachum imitatus, aduersarium quendam suum Ibim appellauit quòd virum Romanum mentiretur: vel quòd exulantis Ouidii vxorem turpi amore tactus sollicitarit: multáque ad Augustum deferret, quo diutiùs in exilio Poëta detineretur. Itaque doctum emisit poëmation in Ibim Naso, in quo nõ expressit maledici nomen, siue quod inultus maledicat, & prouocatus regerat in eum conuicia, siue quòd aliquem nominatim carpere & ita verbis proscindere lege prohibitũ esset Ouidius eodem opusculo in Ibim:

Ouid. in Ibim.

Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibim:
Hoc ego deuoueo téque tuosque modo.

De Ibide, lege quæ scribit Plutarchus, de solert. anim.

Strabo 17. lib. ἡμιφώτατον ἡ Ἶβις πλαταγώδης μὲν καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος, διττὴ δὲ τὴν χροίαν, ἡ μὲν πλαταγώδης, ἡ δὲ ὅλη μέλαινα, μεσὴ δ' αὐτῶν ἅπασα περίοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Suidas meminit huius poëmatis, Ἶβις, inquit, ἔστι ποίημα ὑπομνηστικὸν εἰς ἀσέβειαν καὶ λοιδορίαν εἴς τινα Ἶβιν γενόμενον ἐχθρὸν τοῦ Καλλιμάχου· καὶ δ' ἔστι καὶ Ἀπολλώνιος ὁ γράψας τὰ Ἀργοναυτικά. At Apollonius non tam doctori suo, quàm patriæ ingratus, meritò nomen id fortitus est, præcipuè cùm per ignominiam vocabulum spurcissimæ volucris, qua refertissima patria fuit, quam tum auersabatur, ferre coactus esset.

FED. MORELLI *Appendix.*

Habes apud Georg. Pisidam in Cosmurgia ἔκφρασιν Ibidis venustissimam, & κλυσμοῦ purgatorii medici ab hac auctoris indicati, quando χολὴν ἅλμης ἐμβαλοῦσα τοῖς ἔσω, *Salsum profundens visceri jucum intime, Sic aridæ fluxis onera trudit fœtus*, &c. pag. edit. n. 40. 41.

In diuites publico malo.

EMBLEMA LXXXVIII.

ANGVILLAS quiſquis captat, ſi limpida verrat
Flumina, ſi illimes auſit adire lacus,
Caſſus erit, ludetque operam: multum excitet ergo
Si cretæ, & vitreas palmulda turbet aquas:
Diues erit: Sic ijs res publica turbida lucro eſt,
Qui pace, arctati legibus, eſuriunt.

ID videtur ſumptum ex apologo quodam Aeſopico, de piſcatore aquam verberante, vt fugientes incautè piſces in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem cùm culparet aliquis, ſtatim huic piſcator: At niſi (ait) moueatur vnda, fame mihi erit pereundum. Quod ſanè apertè deſignat,

ἐπὶ χὴ τὴν πόλεων δημαγωγοὶ τότε μάλιστα ἐργάζονται, ὅταν ταῖς παροιδίαις εἰς στάσιν ἐκδιδῶσιν : cosmempe qui Reipub. clauum tenent, tum vel maximè quæstum facere, cùm patria, sua opera, laborat seditione. Proinde vulgaro adagio ii dicuntur anguillas captare, qui priuati quæstus gratia tumultus concitant, cum videant in publico Reipubl. statu nihil se posse corradere. Itaque non mirum, si seditiones enatas esse gaudeant, vel etiam excitent, quò publicum ciuitatis malum in suum vertant commodum. Prouerbii vsum ex Aristophanis verbis in Equitib. colligere erit facile:

Anguillas qui dicantur captare.

ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρεύμενοι πάνυ δεῖς,
ὅταν μὲν ἡ λίμνη κατῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν·
ἐὰν δ' αὖ τι καὶ κατω τὸν βόρβορον κινῶσιν,
αὕρισι, κἀγὼ λαμβάνεις, ὥστ' εἰ πόλιν ταράττοις.

Fecisti, vt is qui captat anguillas, facit;
Quiescit cùm sunt stagna, venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illas & hac subuerterit,
Captura magna est: tu quoque vbi turbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Hanc artem (heu nimium) callent quidam Principes δημοβόροι, qui tyrannico cõsilio in ciuitatibus dissidia serunt, quò licentius mulctent miseram plebeculam. Notissimũ est quod iactitant magni illi latrones à laqueo immunes; nihil esse vtilius & opportunius, quàm in aqua turbida piscari. Sic viuitur: ea est morum deprauatio atque hominum peruersitas, vt qui ipsi sæpenumerò legum sacra tractant, aut certè quibus vt custodibus asseruanda & tutanda concreduntur, ipsimet legum soluris & perfractis repagulis victitent. Memini quæ aliquãdo Marius apertè libereque fassus est. Bello enim cõtra Cimbros gesto, cùm mille Camertes ciuitate donasset, idque quibusdam reprehenderetur, vt à legibus patriis alienum: statim ait se inter armorum strepitus legum præscriptũ & quasi vocem audire minimè posse. Lege prouerb. Anguillas captare, & Pierii Hieroglyph. lib. 19.

Principum quorundam rapina.

Cassus erit, ludétque operam.) id est, spe excidet, frustra se laborasse sentiet. Prouerbiales metaphoræ.

palmula.) remi extrema pars, sic dicta eò quòd protensa est in modum palmæ. Virgil. 5. Æneid.

Littus ara, & læuas stringat sine palmula cautes.

Vitreas aquas.) Per similitudinem vitreæ dicũtur aquæ, cùm sint quietæ, nec turbatæ. Statius 5. Syluarũ: ---*vitreaq. natarum*

Aqua vitreæ.

Plaudit aquæ.----

Iustis res publica, &c.) Similitudo erat, cuius hîc est ἀπόδοσις.

pace.) pacis tempore.

arctatis legibus.) Elegans metaphora à vinculis aut compedibus, quibus illigati fontes retinentur. Lex, teste Cicerone, vinculum est ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c. Nec sanè aliunde magis florent Respublicæ, quàm cùm legum viget auctoritas: quæ positæ sunt præcipuè, vt earum metu humana coërceatur audacia, tutáque sit inter improbos innocentia, tradit Isidorus, auctor nõ omninò malus, Hoc addo corollarii vice, in gratiam legis candidatorum. *Lex tur primum lata.*

Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, ait Modestinus. Seneca 95. epist. appellat leges, minis mixta præcepta. constituuntur itaque leges pœna: Infirma enim lex est quæ neruos non habet aduersus facinorosos, inquit Demost. « ἰσχὺν ἔφελ' ὁ πάλαι, ἥτις μὴ τοὺς ἀδικοῦντας ἔχει. « ergo punit lex ea etiam interdicto quæ non sponte admittũtur flagitia, sed culpa aliqua atque ignorantia: vt lex Aquilia culpam in damno dato vel leuissimam, l. 31 Si putator l. 44. l. Aquil. D. Sed ad rem: leges constringunt improbos, aliósque in officio continent, Repub. quieta nullóque tentata tumultu. Sic M. Tull. pro Sextio: Illum tot iam funeribus Reipubl. exultantem ac tripudiantem, legum, si posset, laqueis constringeret. Rebus enim perturbatis scelerati homines sibi pollicentur impunitatem, qua nulla maior ad peccandum illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius Cæsar dictitabat iis quos grauior criminum, vel inopiæ luxuriæue vis vrgeret, bello ciuili opus esse.

Cum superioribus istha ecadiungo: arctatos legibus pro iis qui legum nexibus, & quasi iugo continentur. Nã & iugum, legum symbolum fuisse interpretes quidam rerum sacrarum docent. Rectè apud Vergilium in primo Aeneidos: *Iugum pro legum symbolo.*

----Legésque viris & mœnia ponet.

Quj enim legibus parent, similitudine quadam colla subdere iugo videntur: vt subire iugum inferiores, qui potentiorum parent imperiis.

Appendix.

Est quoddam hominum genus, quod non nisi malo publico saginatur: & cui rebus tranquillis male est. hi nihil magis affectant quàm vt res mortaliũ sursum deorsum misceant,

tur M. Tull. pro Amerino : Is mihi propriè & ſolus honoſ videtur, quem ſis neque maiorum commendatione, neque per alterius calamitatem aſſecutus Lucanus lib. 1. belli ciuilis:

Hinc uſura vorax, auidumque in fœnore tempus,
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

Eo degenere præfecti fiſco, ærarii quæſtores, depeculatores, & qui annonam vexant, æruſcatores dardanarii, hirudines numquam ſaturæ, qui ſpiritum ac ſanguinem populi auido ore ſitiunt; nedum fortunas expilant, & quibus licet eſſe beatis, quia eorum fraudibus quidam viri principes vti nũquam ferè deſinant. Querimur, eiulamur, lamentamur: ſed quis Calais vel Zethes harpyias famelicas abigit? quis magiſtratus intercedit? quis gratioſus noxas volitantes auerruncat? Imò ſi quis ſeſe fortè offerat, ſuſpectas habemus querentum lacrymas, vota inceſſimus ſpoliatorum. Quin nec mala noſtra, nec etiam remedia pati poſſumus. prædari, depeculari, aliena diripere putamus eſſe licitum, quia ſolemne eſt fieri, & ad id vitæ genus per omnes prouincias comparatæ ſunt hominum myriades, quibus nihil aliud penſi, quàm vt ſuos compilent populares, miſeros nonnumquam & egentes, & quibus præter animam miſeram nihil reliqui. verùm:

Hæc fierent, ſi virtutis vena vlla paterna
Viueret in nobis? vnde iſtud dedecus?

In auaros, vel quibus melior conditio ab extraneis offertur.

EMBLEMA LXXXIX.

DELPHINI insidens vada cærula sulcat Arion,
Hocque aures mulcet, frenat & ora sono.
Quàm sit auaris hominis, non tam mens dira ferarum est:
Quique viris rapimur, piscibus eripimur.

IDEM extulit è Græco Bianoris hexasticho, quod est 1. Epigram. sic autem habet:

Φῶρες ὅτ' εἰνάλιοι Τυρσηνίδ' * ἐγγύθι δίνης
Φορμικτὰν ἀνάτου δῆκαν ἀφ' εὐδίου,
αἰπήνα μὲν κιθάρη λιγυηχέι δέξατο δελφὶν
σωθρονον, ἐν δ' ὕδατι νῆχε' ἑλισσόμενος,

Fons Emblematis.
* ἐγχύθι δ'.

μέλλεις ἀπ' ἰθμοῦ ἔχειν σε Κορίνθιον ἢ ἐπὶ Σούνιον
ἰχθὺς αἰθριάσειν εἶχε δικαιότερος.

Sic reddimus:

Præcipitem è naui citharœdum aliquando latrones
In vastum pelagi foriè dedere fretum.
Protinus in mediis delphin apparuit vndis
Illicio grata dulciſonæque chelys:
Seſſorémque Iſthmum deuexit ad vſque Corinthi
Fluctibus & mediis reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores æquore naſci
Piſces, quam tellus gignat alumna viros.

Arionis citharœdi à Delphino ſeruati hiſtoria.

Hiſtoriam, ſeu (ſi mauis) fabulam copiosè tractauit Herodotus lib. 1. & poſt eum Gellius cap. vltimo lib. 16. retulit & Ouidius 2. Faſtor. ea eſt de Arione citharœdo, qui arte ſua pecuniis partis, cùm patriã repeteret Corinthum, in piratas incidit, qui nummorum cauſſa cõſilium ceperunt de eo interficiendo, quod vbi animaduertiſſet, impetrata ab eis venia, fidibus cecinit: tum ſtatim è prora ſeſe in profundum deiecit: quem ſubitò à delphino exceptum, & dorſo Corinthum vſque vectum aiunt. Alluſit ad hanc hiſtoriam Propertius, elegia 1. ad Cynthiam, de ſomnio naufragii:

Sed tibi ſubſidio delphinum currere vidi,
Qui puto Arioniam vexerat antè ratem.

Enalum etiam adoleſcentem in mari à Delphinis ſeruatum, eodem penè quo Arionа modo, retulit in Sympoſio ſeptem ſapientum Plutarch. Itidem narratur de Telemacho puerulo: qui cùm fortè in mare decidiſſet, excipientibus Delphinis, ab imóque retrahentibus, euaſit. Ait idem Plutarch. ad finem diſputationis, qua inquirit, An ſit aliquid in brutis rationis. Id autem flectitur in crudelem & inſatiabilem hominum auaritiam, qui in vitam aliorum conſpirare audent, quò bonis eorum & opibus potiri quoquo modo queant. Hincque admonemur, mitiores eſſe feras in hominem quàm ipſe homo in hominẽ ſit. Quid verò ſceleſtius aut deterius ea cupiditate habendi, quæ non modò ſui facit immemorem, ſed etiam ſibi & aliis exitialẽ? Eam itaque rectè Menander appellat μέγιστον ἀνθρώποις κακόν. Euripides veriſſimè.

Auaritiæ quanta pernicies.

ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλέον ἔχειν πέφυκ' ἀνὴρ,
κοὐ φρονεῖ δίκαιον οὐδὲ βούλεται,
φίλοις τ' ἄμικτος ὢν κἠν πάσῃ πόλει.

& Bion Sophiſta optimè πρὸ φιλαργυρίαν μητρόπολιν πάσης

κακίας τὸ) censuit. Cur autem summum malum à quibusdam dicatur auaritia, in promptu ratio est, quòd ea vix vnquam sola sit, quippè cùm perpetuas habeat sibi comites rapinam, periurium, mendacium, proditionem, atque etiam parricidium, quod exemplis longè multis perspicuum esse potest: sed vnum ad rem præsentem satis erit quod ex Aristotele protulit Aristonymus: Socios octo latrones de spoliis inter se concertasse, ex quibus quatuor sunt interfecti: deinde quatuor alios rursum eo nomine dimicasse: vnde factum vt duo tantùm fuerint superstites, qui etiam cùm rixandi finem non facerent, vnus ex omnibus ad extremum incolumis euasit. Sed quid reliqui tandem futurum, si etiam dextra in sinistram armetur? Hæc ille. Cicero pro Quintio: Nullum est officium tam sanctum atque solemne, quod non auaritia comminuere atque violare soleat. Et quidem statim omnis iustitia negligitur, & aliena per iniuriam occupantur, cùm *pectus auaritia, miseraque cupidine feruet*, ait Horatius. *Auaritia summum malum.*

vada cærula) mare cæruleum. vadũ quid sit, omnes norũt.

secat.) τεμνουσι ab aratoribus, pro eo quod est, secat, proscindit, transgreditur.

frenat & ora sono.) Ab equis translatio in verbo, frenat, pro eo quod est, retinet, sistit, regit.

viris rapimur, piscibus eripimur) Id paulò antè carmen Græcum expressit:

ἦ ῥα θάλασσα
ἰχθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους

Est & eiusdem argumenti 4. Ἀνθολογ. epigramma, cuius conclusio eadem cum Alciati versu vltimo,

κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι, σωζόμεθα.

Cui conuenit Ouidianum illud ex 1. Trist. eleg. 4.

Cumque minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

Non absimile huic Cornel. Tacitus 3. historiar. dixit Valenti, mare tutius, quàm littora, aut vrbes.

Appendix.

Perplacet illud Iuuenalis, de auaritia:

Inde feræ scelerum causse, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humanæ mentis vitium, quàm sæua cupido

Indomiti census: nam dines qui fieri vult,
Et cito vult fieri: sed quæ custodia legum?

Id flecti verè potest ad exempla miseræ proscriptionis, non certè Syllanæ, vel triumuiralis, sed Gallicanæ iam toties vsurpatæ, non in citharœdos (quibus facilè careremus) sed in homines vitæ inculpatæ sobrios, non rebelles, non reprobos, quietos, quibus minimè belligeris, imò ab omni dimicandi alienis insania, & in eadem quasi vecti naue, publico & nefario tumultu, insontes perierunt, aut extorres facti patria carere coacti sunt. Et quis non vidit viros bonos, certèque laudatos penè omnes extorres factos diu exulasse, aut in exteris regionibus mortuos, nec alio nomine à suis pulsos, quàm quod insigniter improbi non essent, aut factionem nullam alerent: Et quidem certò scimus idem contigisse quibusdam nostris vrbibus atque Mediolanensium ciuitati, apud quos nemini esse bono licebat. Sed resisto iam, vt succurrat illud Tibulli eleg. 3. lib. 3.

Præda ferax acies auxit discordibus armis,
Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago iussit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs rostra dedit ratibus.

Gula.

EMBLEMA XC.

CVRCVLIONE *gruis tumida vir pingitur aluo,*
Qui Laron, aut manibus gestat Onocrotalum.
Talis forma fuit Dionysî, & talis Apicî,
Et gula quos celebres delicioſa facit.

HAc ícone depinguntur lurcones, guloſi, helluones, quibus tribuit gruis collum, vt ſibi dari poſtulabat Philoxenus: vel (etiam ſi mauis) ventrem maximè prominentem. Expreſſit autem ventris hæc gulæque mancipia, duarum auium maximè furacium, & gulæ deditarum, imagine. Larus enim edaciſſimus eſt, qui quòd totam eſcam ore deuoret, locum fecit prouerbio, Larus hians. Auicula eſt è mari victum quæritans aut lacubus, quæ Gauia Latinis dicitur. Hinc Matron quidam parôdus, Chærephõtem paraſitum compa-

Guloſorum imago.

Larus.

Onocrotalus.

rauit famelico laro, eo quòd voraciſſim. eſſet helluo. Πίνῶν λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. Onocrotalus autẽ olorũ ſimilitudinẽ habet: nec omninò differre viderentur onocrotali & olores, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius veteri genus. Hucenim inexplebile animal cõgerit, mira vt ſit rapacitas, mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddita, in veram aluum ruminantis modo refert. Plinius cap. 47. lib. 10. Et hæc belliſſima guloſorum inſignia. Martialis vndecimo lib. ---*& quam*

Turpe Rauennatis guttur Onocrotali.

Melanthius. Melãthii Poëtæ tragici ὀλοφαγία inſignis, votũ fuiſſe traditur, vt collum olorinũ optaret. quo diutius dapũ ſenſu frueretur: vt etiam eius quem ſuperius attigi, qui ſibi à Diis volebat impartiri τριῶν ἔχειν τὸ λάρυγγα πηχέων, id eſt, guttur tres longum cubitos, cuius eſt mentio apud Gellium 19. cap. 2.

Curculione gruis) gruis collo. Videtur ex proprio feciſſe appellatiuũ: eſt enim curculio vermis edaciſſimus, quaſi gurgulio ſic dictus, & frumenti ſortitus vocabulũ; quo nomine ſunt etiã notati plerique paraſiti. vt ex 2. Miſcellan. Nannii diſces. *Curculio.*

tumida vir pingitur alvo.) id eſt φύσκων, quaſi dicas ventroſum: quo epitheto notatus eſt Ptolemæus Euergetes, propter abdominis ſtudium. Vt Alcæus Pittacũ Mitylenæum εὐσκοιλαγκῶνα καὶ γάστρωνα, quòd pinguem haberet aqualiculum, appellauit, teſte Laërtio. Citatur ab Athenæo ex Euripide, ſicuti & à Galeno oratione. ἐπὶ ταῖς πήχεσι.

γαστρὸς δοῦλος καὶ νηδύος ἢ ἱστιεδοῦς: abdominis miniſter, & ſeruus gulæ. Huic conuenit Perſianum hoc Satyr. 1.

Pinguis aqualiculus prepenſo ſeſquipede extet.

Id hominum genus vocãtur προγάστορες Græcè, nempe queis pingui abdomine venter prominet.

Talis forma fuit Dionyſi, &c.) Deos hoſce inter guloſos inſignes memorat Athenæus lib. 1. cap. 3. Dipnoſoph. Apicius quidem omnium helluonũ maximus gurges, librum edidit. De gulæ irritamentis: non enim ſatis habuit Principum congiaria & Capitolii vectigal deuoraſſe. Hunc ſibi manus intuliſſe quidam referunt, cùm ſubductis rationibus ex ſextertio millies quod in culinam congeſſerat, centies tantum ſupereſſe ſibi cognouiſſet. Lege Plin. 9. cap. 17. *Apicius.*

Et gula quos celebres, &c.) vt, præter ſuperius nominatos, Gnatho Siculus, Publ. Gallonius, Æſopus, Clodius Albinus, Aſtydamas, Abron, & quamplurimi alii, quorum luxus ex veterũ monumentis hinc inde colliges. *Inſigniter gulaſi.*

Ocni effigies, de ijs qui meretricibus donant, quod in bonos vſus verti debeat.

EMBLEMA XCI.

IMPIGER *haud ceſſat funem contexere ſparto,*
Humidáque artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet ſtrenuus horis,
Protinus ignaui ventris aſella vorat.
Femina iners animal, facili congeſta marito
Lucra rapit, mundum prodigit inque ſuum.

Character Emblematis.

ID ex Pauſaniæ Phocicis tractum, enumeratis enim aliquot ſtatuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, poſt has virum quendam ſedere ait, inſcriptionémque indicare eum eſſe Ocnum, qui texat è iunco reſtim vel func, ſed aſtan-

tem aſellam totum quod ille laboriosè texuerit arrodentem. Gnauum & induſtrium hominem fuiſſe Ocnum aiunt, qui vxorem ſumptuoſam & prodigam habuerit, quæ profundere conſueuerat quicquid ille opere faciundo per ſummum laborem quæritaſſet: idque per ambages voluiſſe Polygnotum deſignare. Compertum eſt etiam Ionum vulgò prouerbium eſſe quoties hominem ſignificant ad laborem quidem vehementer propenſum, ſed nihil inde capientem commodi, Ocni funiculum torquet. Ita fermè Pauſanias. Huius effigiei Plutarchus meminit libello περὶ δεισιδαιμονίας. & Plin. 35. cap. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarum:

Ocnus.

Ocni funiculum torquere.

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
Æternumque tuam paſcat aſella famem.

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicôn Pierius. lege cap. 81. Miſcellan. Politiani.

Impiger.] diligens, induſtrius. Virgil. 1. Æneid.

——ille impiger hauſit
Spumantem pateram.

& Ouid. 1 Metamorph.

——patrios adit impiger ortus.

Nomen Ocni.

Videtur tamen (quod obiter dixerim) adiectiuum hoc differre vel maximè à nomine Ocni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauatè, ſignificat. Dicitur enim ὀκνός καὶ ὀκνηρός: & ipſa ῥᾳθυμία dicitur ὀκνὸς καὶ ὀκνηρία, ſed & ὀκνεῖν idem eſt quod pigreſcere. Hæc tamẽ dictio ad ſenſum potius attinet: ignauus enim eſt, nihilque agit, tametſi laboret, qui ſuam operam, adeóque ipſas ſuas ôpes malè collocat, eáſque in vſus minimè neceſſarios erogat.

ſparto.) geniſta, ſic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus eſt herbæ apud Hiſpanos frequentiſſimæ.

Humidaque artifici.) πεῖρα reſtis.

Femina iners animal.) Laborat totis diebus homuncio, ſperatque diteſcere; ſed quicquid laboret tam improbo partum enaſcitur, ad ornatũ quendam ſuum transfert prodiga & inſolens mulier. vnde vero verius à Iuuenale ſcriptum Satyr. 6.

Mulier prodiga

Prodiga non ſentit pereuntem femina cenſum,
Ac velut exhauſta redimitus pullulet arca
Nummus, & è pleno ſemper tollatur acerno:
Non vnquam reputat quanti ſua gaudia conſtent.

quò pertinet adagium, Mulieris podex, in Chiliad. Adag.

Menander ſic: γυνὴ τὸ σωόλον ὄζὴ δαπανηρὸν φύσει: mulier natura eſt omninò ſumptuoſa:

Idem: γυνὴ πολυτελὴς ἐς' ὀχληρόν, κἀλ' ἐᾷς
ζῆν τὸν λαβόνθ' ὡς βούλεται.

Res eſt permoleſta ſumptuoſa fœmina, quæ non ſinit marito arbitrio ſuo viuere. Huc ſpectat Heſiodi comparatio fucorum cum muliere, in Theogonia, quam lubens tranſilio vt ad alia veniam.

mundum) Liuius in oratione Catonis pro lege Oppia conſeruanda. Munditiæ, ornatus, & cultus, hæc feminarum inſignia ſunt; his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores noſtri. Nonius ex Lucilio: *Mundus mu liebris.*

Legauit quidam vxori mundum, omne penumque.

Vlpianus noſter ait mundo muliebri contineri ſpecula, vnguenta, vaſa vnguentaria, & ſi qua dici ſimilia poſſunt, diſtinguitque muliebria ornamenta à mundo muliebri, ac ſi mulier poſſit eſſe munda, nec tamen ornata: vt ſoleat iis contingere quæ ſe mundarint lotæ in balneo, neque ſe ornarint: & contra, eſt aliqua ornata, nec tamẽ mundata. Sed hoc nimium ſubtiliter à Iuriſconſulto: nam apud oratores, poëtas, alióſque terſos auctores, mundo muliebri non ea modò continentur quibus mulier fit mundior, ſed etiam quibus ornatior. Val. Max. lib. 9 cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia quæ lata fuerat olim bello Punico ſecundo ad coërcendam mulierum luxuriam: ſed eas tamen ait excuſari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione: quamobrem omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum illis permitti.

prodigit.] conſumit, diſſipat: verbum aptiſſimum ad prodigalitatem notandam.

In parasitos.

EMBLEMA XCII.

QVOS tibi donamus fluuiales accipe cancros,
Munera conueniunt moribus ista tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximáque alua adest:
Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
Perniceſque pedes, ſpiculaque apta pedi.
Cum vagus in triuiis, menſæque ſedilibus erras.
Inque alios mordax ſcommata falſa iacis.

NOn eſt mihi dubium quin, cum auctor hic ſuum carmen cuderet, vel memoriæ adiutus theſauro, egregiam Taciti deſcriptionem ſibi tanquam archetypum fingeret, ſic enim

illo

ſſle lib.15.Annal.vbi de Neronis laſciuiis ampliſſimè. Vatinius inter fœdiſſima eius olæ oſtenta fuit, ſutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto, facetiis ſcurrilibus: primo in contumelias aſſumptus, deinde optimi cuiuſque criminatione eouſque valuit, vt gratia, pecunia, vi nocendi etiam malis præmineret. Apparet hoc ſuſceptum eſſe in mordacem quendam καὶ ἀχαλίνωτον & ſcurram, cui ſymbolicè cancros fluuiales dono dat, paraſiticis moribus apprimè reſpondentes. Decorum itaque ſeruat in eo, quod rationem habeat perſonæ cui hæc tribuat: intereáque graphicè depingat hominis importuni & obtrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæſtum & ventrem omnia conferat ſua ſtudia, vt alius, & plerumque etiam præſentibus obloquatur, in quos eiaculetur moleſta & acria quædam dicteria. Id autem genus hominum, ſi quando iocandi fines tranſiliant, ita vt è ſalibus hilari fronte acceptis, & datis ad ſcommata mordacia ſe conferant, iam tum faſtidio eſſe non ab re incipiunt: nec enim ſapiunt qui iis omnia licere volunt; cùm nihil magis lubricum ſit & importunum conuicio, quod quaſi melle litum animos ingreditur. Paraſitum Luciam & Iuuenal.3. & 4. Satyr. perlege.

Scurræ deſcriptio.

Licentia nimia paraſiti.

oculi vigiles.] aperti: quod refert paraſitorum vigilantiam in obſeruandis aliorum menſis. Euolue Prouerb. ἀλλοτριοφάγοι in Chiliad.

& forfice plurimus ordo, &c.] ἀλληγορία ab exercitu. Pedes habent cancri fluuiales ad modum forficis. Forfex ſutorum eſt inſtrumentum, quo pannum aptant, & in fruſta commoda diſſecant. Chelæ autem ſunt cancrorũ brachia, à Græco χηλὴ, quod etiam ſignificat vngulam. Huc pertinet Pliniana deſcriptio cancrorum, quæ eſt lib.9. cap.31.

Forfex.

ſtat pingui abdomine venter.] Abdomẽ, pinguedo eſt ſpinæ adhærens, in qua ſunt renes: tamẽ à pube ad præcordia ſurſum verſus abdomẽ peruenire Cornelius Celſus tradit lib.4. Iuuẽ.

Abdomen.

——venter adeſt abdomine tardus.

Auſonius Eidillio 9. cui Moſella nomen: *——prodiga nutat*

Aluus, opimaque fluens abdomine venter.

certè paraſitus dicitur Euſtathio γαστρὸς πλὴξ, quòd abdomini inſeruiat.

Cum vagus.] Horat.1. Epiſt. bellè ſcurram ita deſcripſit:

Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret;
Impransus, non qui cœnem dignoſceret hoſte:
Qualibet in quemuis opprobria fingere ſaeuus:

Scurræ deſcriptio.

Pernicies & tempestas, barathrumque macelli.

mensaque sedilibus erras.] Hinc epitheta, πεδπζολοιχὸς, quòd mensas illingat, & nidorem è cibis surgentem rabido ore carpat. Hinc ξυεφάπαξ, aut ξυεφέρπαξ, quòd foribus alienis insidietur, nempe qui sueuerit aliena viuere quadra. Prou. Sartaginum pernicies.

scommata salsa.] Epitheti metaphora. De scommatum generibus Macrobius Saturnal. 7. cap. 5.

Appendix.

Bellè apud Plautum Captiueis, initio ferè Actus 1. sic parasitus de se, suæque notæ hominibus:

Quin si mures semper edimus alienum cibum,
Vbi res prolatæ sunt, cum rus homines eunt,
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus
Quæsitum caletur, in occulto latent,
Suo sibi succo uiuunt, res si non cadit:
Ita parasiti rebus prolatis latent.
In occulto miseri victitant succo suo.

Martialis in Philomusum scurram: lib. 7.

Quod te diripiunt potentiores,
Per conuiuia, porticus, theatra,
Et tectum quoties ita incidisti,
Gestari iuuat, & iuuat lauari.
Nolito nimium tibi placere,
Delectas, Philomuse, non amaris.

Mordet ibi hominẽ fatuum, & vrbanum, in conuiuiis alienis oberrantem. Idem Martialis lib. 9. in quendam Cantharum:

Cœnes, Cathare, cum foris libenter,
Clamas, & maledicis, & minaris,
Deponas animos truces monemus:
Liber non poses & gulosus esse.

Horat. 2. epist. 1. notam impressit,

Quantus sit Dorsenius edacibus in parasitis.

Nam & Philum mordet festiuè Martialis, eo quod nunquam domi cenaret. Sed ad rem D. Hieronymus ad Domnionem: *Contra quemlibet passim in triuiis strepere & congerere maledicta, non criminatorum est & parasitorum.*

stat pingui abdomine venter] Adomẽ ὑπογάστριον, pars humani corporis, quæ à coxis, & pube sursum versus ad præcordia peruenit: ab exteriori parte, euidenti cute, ab interiori leui membrana inclusa, quæ omento iungitur. ὦμεντα & dicitur, Celsus lib. 4. cap. 1.

Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere.

EMBLEMA XCIII.

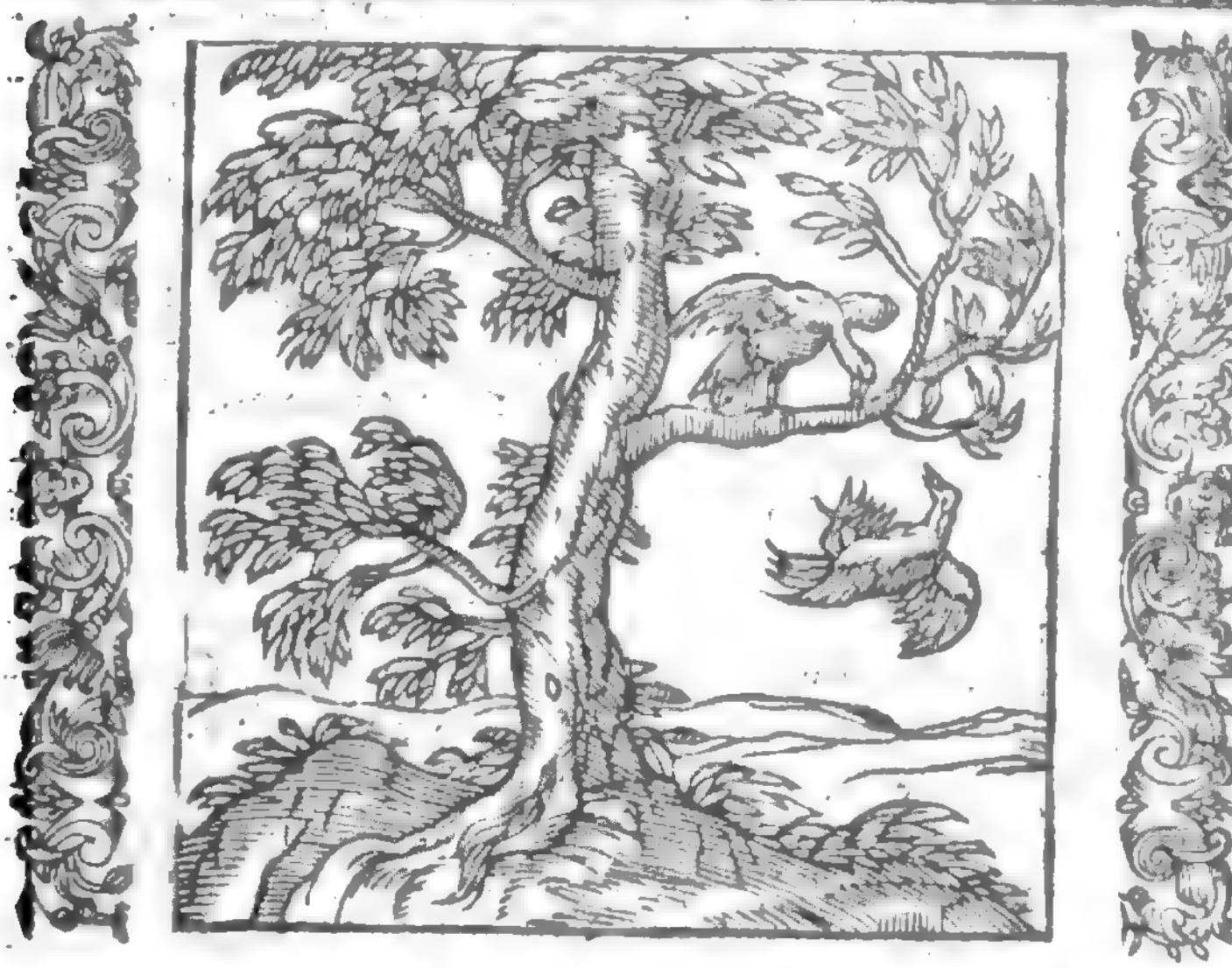

IN *modicis nihil eſt quod quis lucretur; & vnum*
Arbuſtum geminos non alit erithacos.

Aliud.

In tenui ſpes nulla lucri eſt: vnoque reſidunt
Arbuſto geminæ non bene ſiccedulæ.

Duobus ganeonibus.) Ganeo, cui vitæ modus eſt culina, vti Varro deſcribit, quanquam à M. Tullio ſumatur etiam pro ſcortatore qui proſtibula & meretriculas affectatur.

E rebus minimis parum lucri.

Non eſt multum lucri exſpectandum ex rebus minimis, in quibus quanquam multum laboris & operæ collocetur, tamen fructus inde parum capitur. At in rerum maiorum adminiſtratione vtilitas multo conſurgit vberior, quamobrem vulgo variis efferuntur modis adagia vt in tenui ſtatu conſorti non eſſe locum dicamus: qualia ſunt iſta, Domus vna duos non alit canes, vt nec vnum arbuſtum duos erithacos: Vno ramo non bene ſedent duæ ficedulæ: & quod noſtrates iocando efferunt, Noſtra ianua non ſuſtinet duos mendicos. Falluntur itaque qui è rebus minutulis ampliſſimũ expectant quæſtum, præſertim ſi ſit eodem ſtudio conſors, vbi plerumque res abſque inuidia tranſigi, niſi ægrè, poſſit.

& vnum arbuſtum.] Prouerb. & Chiliad. Arbuſtum vnum non alit duos erithacos. Cedrenus πολιτοφανίαν deteſtans, hanc ſimilitudinem vſurpauit: δύο, φησὶν, ἐρίθακοι μία λοχμὴ οὐ τρέφει, οὕτω μία χώρα διοικεῖσθαι ὑπὸ δύο κυβερνωμένη ἀρχηγῶν. Vt vnum arbuſtum duos erithacos non alit: ſic vnum regnum feliciter à duobus principibus adminiſtrari non poteſt. Erithacus auis eſt quædam ſolitaria: vt eodem in ſaltu nõ temerè niſi vna reperiatur, quam Theodorus Gaza nunc Syluiam, nunc Rubeculam nominat: alteram quidem à ſyluarum deſertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur. huius meminit Plin. 10. c. 20. & 29.

Erithacus.

In tenuis ſpes, &c.] Diſtichon eiuſdem argumenti cum ſuperiori, mutatis tantùm verbis. Alludit autem ad prouerb. Tenuis ſpes. Vide Chiliad.

V noque reſidunt arbuſto.] Prouerbium aliud idem cum ſuperioribus. Ficedula à ficubus edendis nomen habet, cùm tamen vuis potius veſcatur. Martial. lib. 13.

Ficedula.

Cum me ficus alat, cum paſcar dulcibus vuis,
Cur potius nomen non dedit vua mihi?,

FED. MORELLI *Appendix.*

Ex inuidia & diſcordia hæ querimoniæ inter opifices ὁμοτέχνους, vnde Heſiodium iſtud. Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων. Et figulus figulo, & fabro faber, inuidet omnis. Alioqui. *Nulla fuit res Parua vnquam æquanimis, adde nec vnanimis.* Vt Auſonius M. ait in Herediolo. Ariſtot. In Polit. Et 8. Ethic. ad Nic.

Captiuus ob gulam.

EMBLEMA XCIIII.

REGNATORQVE *penus mensæque arrosor herilis*
Ostrea mus summis vidit hiulca labris.
Queis teneram apponens barbam, falsa ossa momordit:
Ast ea clauserunt tacta repente domum.
Deprensum & tetro tenuerunt carcere furem,
Semet in obscurum qui dederat tumulum.

ID videtur propriè in eos esse tortum, qui lautioris victus ergô, se in domos opulentas seruiliter ingerunt, vnde nihil præter damnum, aut etiam interitum consequantur. vel in eos quadrabit, qui luxu & gulæ intemperantia mortem præproperã sibi arcessunt, quique, vt vulgo dicitur Gallico, suum *Gulosi in spontaneam lapsi seruitutem.*

in dentibus tumultum conficiunt. Hi sunt ἀκρατεῖς seu impotentes, qui obiectam cupidjtatem sectantur. qui à delicatioribus bolis nunquam sibi temperant, qui etiam totos dies in crapula, noctesque in compotando exigunt. hi sic describuntur à Lucilio, vt citat Nonius Marcellus:

Qui sex menses vitam ducunt, Orco spondent septimum.

Porrò gulam in seruitutem pertrahere docet Lucianus de mercede conductis. Itaque huc non incommodè retulero illud Horatii, quanquam fortè alio recidat:

——— me pauperem fugiens portore metallis
Libertas recreet, dominum velit improbus, atque
Seruiet aeternum qui parvo nescit vti.

Emblema ex primo Epigrammatôn Græcorum Latinè hîc redditum ab Alciato, huc non grauabor apponere:

παμπάγῳ ἐρπυσὶς χθὶ δόμησε λιχοδόρος μυς
ὄρφνου ἀθρήσας χείλεσι πεπλαμένου.
πόρνῳ δ' ἱερεῖον νόθον ὠδάξατο σάρκα,
αὐτίκα δ' ὀστρύχοις ἔπλατο σηπεδόν.
ἐμπὸς δὴ δίδυμον· ὁ δ' ἐν κλισίῃσιν ἀεύκτοις
λυθείσης πείσας τὸν* πύμβον ἐπεφράσατο.

* πώτιον Penus.

Regnatorque penus.) Penus est omne esculentum aut poculentum, sed frequenter metonymicôs pro eo loco in quo asseruantur esculenta quæuis, accipitur. quo de nomine controuersiam repere non pœnitendam ex Gellio cap 1, lib 4.

Ostrea hiulca.) hiantia, vel ostreas hiantes. De Ostreis Plin. l. 32. c 6.

falsa ossa.) id est testam ostreæ, quam ossa putabat esse.

domum) pro cochlea, vel testa, qua pro domo vtitur, idque metonymicôs & catachrestichôs.

Deprehensum furem) In iure est ἀπ' αὐτοφώρου.

retro tenuerunt, iacere furem.) ἀλληγορία à furibus, qui deprehensi coniiciuntur in carcerem.

tumultum.) μεταφορικῶς tumultum dicit, vel à consequenti, quòd perierit sorex in ostreæ testa.

FED. MORELLI *Appendix.*

Hoc symbolum est humani generis ἑαυτολεθροφόρον. Si quidem *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.* Vt canit Flaccus ex istis Homeri 1. Odyss.

Σφῶν ἐπὶ δειλίην τρέπεν ἄφρονας· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
Basil. M. hom. 11 in Hexam. pag. 22. edit. nostræ, & Gregor. Nyss. in 1 v. Cant. initio.

In garrulum & gulosum.

EMBLEMA XCV.

VOCE boat torua, prælargo est gutture, rostrum
Instar habet nasi, multiforique tubæ,
Deformem rabulam, a dictum ventrique gulæque
Signabit, volucer cum Truo piscus erit.

SVspicor id tractum ex Clementis Alexandrini 1. Pædagogi cap. 1. cuius hæc verba: τὸν νοῦν ἐγκατορύσσει τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύϊ τῷ καλουμένῳ ἀσέλλῃ μάλιστα ἐοικώς. Qui animum in aluo defodit, pisci qui aselhus dicitur, maximè similis. Hunc ex piscium genere solũ habere cor in vẽtre, ἐν τῇ γαστρὶ, Athenæus ex Aristotele tradit. quamobrem vocatur ab Epicharmo ἐγγαστρίμαργος propter monstrificam ventris

Onocrotalus quid referat.

naturam. Cæterùm Onocrotalus, qui & Truo dicitur, guttu-ris est amplissimi, & vocis clamosissimæ (ita vt ruditum asini dices) & nasum habere instar tubæ. Sic quidam γαστρίμαργοι, vt verbo Aristotelis vtar, suo incondito clamore, importunáque garrulitate cælo mare conturbare apud quosdam videntur, cum tamen importuna sua loquacitate *dent sine mente sonum*: quippe qui omnia referant ad ingluuiem: quibus denique (vt apud nostrates dicterio vulgato notantur) omnia sunt lingua & podex. Id genus homines, quòd in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitudine plurimi fiunt, quos tamen probi viri doctique fastidiunt.

boat] translatio à bobus.

Instar habet nasi) Festus ad hunc modum: Truo, auis Onocrotalus, Cæcilius irridens magnitudinem nasi. Prô dii immortales vnde prorepsit truo!

Rabulæ.

Rabulam.) Rabula, à radendis auribus vel à rabie, vel à rauî id est raucitate. Hominem significat, qui caussam quam defendit, à iudice contendit extorquere, vt sunt patroni illi triuiales & plebeii caussidici: inter quos qui clamosissimus est, putatur alios iudicio & doctrinâ antistare. Cicero De oratore: *Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quærimus.* Raua vox, *rauca*, inquit Festus, parúmque liquida, proximè canum latratum sonans: vnde & causidicus pugnaciter loquens, rabula. Nostri vernacula lingua nunquam nisi contumeliosè *chicanos* appellant rabulas, forte à verbo Græco χιχαίειν, corripere, offendere, inuentum aliquod comparare ad decipiendum. Malim tamen à voce σικάωοὶ, Siculorum enim gens querula, & controuersa natura.

Rabulæ quis & vnde.

Addictum venirique quemque.) Is vnico verbo γλωσσοχάστης, vel γλωσσοχάστωρ appellatur. Iul. Pollux. lib. 2.

Appendix.

Adiicio ex Nonio, rabulam pro caussarum patrono accipi, quamquam is propriè sit qui nimia verbositate, & quasi rabie quadam vtitur in patrocinando, omnésque radit atque percellit. Ammianus appellat litium consarcinatorem, Cato vitilitigatorem, Sallustius caninæ facundiæ exercitum, Iurisc. cons. litium concinnatorem; l. 9. D. de off. procons. Apuleio est hirundo forensis, γλωσσοχάστωρ Aristophani, κόπις

Euripidi: aliis vt Comicis δικαλέκτης, φιλόδικος, φιλαίτιος, æruscator sycophanta, & Demosthen ἀρέτευμα τῆς ἀγορᾶς. Iulio Pollucio δικόῤῥαφος, sic enim ille genus hoc hominum describit: δικόῤῥαφος, δικόγειαφος, λέγων ἐπὶ χρήμασι, μηδὲν ῥῆμα προικὸς εἰπών, μισθῷ φθεγγόμενος, πρὸς χάριν λέγων, πρὸς ἡδονὴν δημηγορῶν. i. Calumniator, litium conceptor, litium consutor, pecuniæ caussa loquens, nullum verbum gratis proferens, pro mercede verba faciens, ad gratiam dicens, ad voluptatem conciones habens. Et de his Plautus Persa: *Etiamsi nihil est litium, lites ferunt.* D. Hieronymus ait eos lyncibus & leonibus crudeliores, qui ore rabido deuorēt. Seneca in ludo Claudii, eos appellat *venale genus.* & Apuleius lib. 10 capita vilissima dicit, forensia pecora, & togatos vultures. Quin & castus scriptor, Columella, præfatione librorū de re rustica: Olim ait, sine rabulis beatas fuisse vrbes: sed maximo quodam malo, contra maiorum morem repertum ac concessum in ipso foro latrocinium. Plinius Secund. lib. 2. epist. 3. Nos qui in foro veris litib. ac iurgiis quotidie terimur, multùm malitiæ, quaquā nolentes addiscimus. Symmachus de Iuliano familiari suo lib. 1. epist. 37. Scis in illo forensi puluere quam rata fit copia, cognitio fandi oris, & boni pectoris, dum aut modestum ingenium verecundia trahat, aut successu eloquens insolescat. Laërtius Anacharsi-de, ἀγορὰν ἔφη εἶναι ὡρισμένον τόπον εἰς τὸ ἀλλήλους ἀπατᾶν. forum aiebat destinatum locum ad inuicem fallendum. Egregiè Constantinus magnus, qui litium circuitus amputauit, in Cod. de formul. & impetr. sublat. cuius legis videtur meminisse Nazarius pānegyrico: Nónne leges ait in gerendis virtutibus, & vitiis fugiendis constitutæ, veterum caliginosæ ambages rescissæ, cupiendæ simplicitatis laqueos præcederunt?

Doctorum agnomina.

EMBLEMA XCVI.

MORIS vetusti est, aliqua professoribus
Super adiici cognamina.
Faciles apertósque explicans tantum locos,
Canon vocatur Curtius.
Reuoluitur qui eodem, & iterátque nimis
Mæander, vt Parisius.
Obscurus & confusus, vt Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis breuis, multa amputans vt Claudius,
Mucronis agnomen feret.
Qui vel columnas voce rumpit, Parpalus,

Dictus tuo est scholiasticis.
Contrà est vocatus, tenuis esset Albius
Quod voce, vespertilio.
At vltimas mutilans Collybotes syllabas,
Hirundo Crassus dicitur
Qui surdus aliis solus ipse vult loqui,
Vt sturnus in prouerbio est.
Hic blæsus, ille raucus, iste garriens:
Hic sibilat, ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singultit alius, atque tussit hæsitans.
Ac conspuit alius, vt pisces.
Quàm multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa surgunt nomina.

SIc est natura vel potiùs consuetudine quadam deprauata comparatum, vt citiùs vitia quàm virtutes obseruemus, & maximè in iis qui literas profitentur. Quod hîc planum facit Alciatus in quibusdam superioris sæculi Iurisconsultis, vel etiam, quantum coniicio, in aliquot alijs, qui suo tempore minus aptè ius ciuile profiterentur (quorum tamen, vt par erat, nominibus parcit) vnde singuli singula in scholis cognomina sunt sortiti, quibus notaretur ingenii vel naturæ proprium & peculiare vitium in legibus enucleandis. Vel hoc generalius accipi potest. Homines enim imperiti, vt etiam argutuli quidam auctores, qui nasum rhinocerotis habent, faciliùs quod stultè dixeris reprehendere, quàm quod sapiẽter tacueris, probare possunt, vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum profectò onus est atque inuius, vt ipsemet asseuerat disputationem. De natura Deorum, suscipere atque profiteri sese omnibus silentibus vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adest enim ferè nemo quin acutiùs atque acriùs viria in dicente quàm recta videat. Ita quicquid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id in quo deliqueris.

Meander.

Meander.) Mæander flexuosus & sinuosus fluuius, quod nominis sæpè pro obliquitate sumitur. Huc prouerb. Labyrinthus.

Qui vel columnas uace rumpat.) huc prouerb. Chiliad. Columnas rumpere.

Trua.) De hac aui in superioribus.

Colobotes.) mancus & decurtatus. κολοβόω, communio & trunco.

Sturnus.) De hac aui Plin. lib. 10. cap. 24. & Volaterranus in Philologia.

Pfecas.) stillicidium, vel gutta, aut stilla. Pfecas iam olim audiuit Antimachus Lyricus, quòd identidē exspueret. quod & cognomen datum fuit Olympico cuidam, cuius nomen mihi excidit.

Magna hominum in vitiis notandis proteruitas.

Quam multa rebus, &c. At isthæc licentia, & deprauata consuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia quæ torqueri solent, ob ea quæ sunt in corpore vel in fortunis hominum vitiosa, proficiscuntur ab animis parum sanis. Proinde Vlysses apud Homerum Thersitæ non claudicationem, gibbum aut caluitiem exprobrat, sed omninò garriendi vitium. Sic Achilles non naturæ vitia insectatur in Agamemnone, sed ea quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quasi frenum imponi rectæ rationis potest.

Natura.

EMBLEMA XCVII.

PANA colunt gentes, (naturam hoc dicere rerum eſt)
Semicaprumque hominem, ſemivirumque Deum.
Eſt Vir pube tenus, quod nobis inſita virtus
Corde oriens, celſa verticis arce ſedet.
Hinc caper eſt quia nos natura in ſæcla propagat
Concubitu, vt volucres, ſquamea, bruta, feras.
Quod commune aliis animantibus, eſt caper index
Luxuriæ, Veneris ſignaque aperta gerit.
Cordi alij ſophian: alij tribuere cerebro:
Inferiora modus, nec ratio vlla tenet.

PAn pingebatur, vt multarum diuersarumque naturarum particeps. Id enim nominis Pan, totum vel vniuersum sonat. Itaque Macrobius Saturnal. 1. cap. 17. Pan ipse sub hoc habitu quo cernitur, solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt appellãtes τὸν τῆς ὕλης κύριον, non syluarum dominum, sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem significare volentes, cuius materiæ vis, vniuersorum corporum seu illa diuina, siue terrena sint, componit essentiam, &c. Alciatus Panos naturam & habitum ad hominem transtulit. Homo enim constat animo diuino, cælesti, immortali, Angelis & Deo simili, corpore verò mortali ex quatuor elementis composito: hac quidẽ parte belluinam naturam proximè referenti. In animo duæ partes sunt: illa quæ intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio vtitur ac valet, quæ pars superior nominatur, & proprio nomine Mens, qua verè homines sumus, qua Deo similes, qua cæteris animalibus excellentiores, longè superiores. Altera est ex coniunctione corporis, rationis expers, bruta, fera, atrox, & bestiæ quàm homini similior: in qua sunt motus illi qui Græcis πάθη dicuntur, pars longè inferior & abiectior, qua nimirum à belluis nihil differimus. Homo itaque medium est quiddam inter diuinas intelligẽtias, & bruta animantia, eámque ob causam finxerunt veteres Pana esse Deum, qui superiore parte hominem, inferiore verò caprũ referret: vt natura humana hoc ipso lucro, & quasi proposito agalmate significaretur: homo enim pro superiore sui parte rationem habet diuinam, & cælestem: inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis. Cæterùm sunt qui hominis naturam triplicem hîc notari velint: diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem qua cum Angelis participat: humanam, quâ cum belluis: diabolicam autem, qua quippiam scelestè & deprauatè cogitat & molitur: quod planum etiam facit Augustin. sub finem c. 3. lib. 14. De ciuitate.

Pan, Deus.

Pan, homo.

Hominum natura triplex.

Pana colunt gentes) Consule Lactant. & D. Augustin. eod. opere De ciuit. libro 18 cap. 17. Phornutum De natura Deorum, & post eum Gyraldum De historia Deorum Syntagm. 15. Nonnihil & tibi suppeditauerit Euseb. 3 præpar. Euangelicæ. Seruius ad eclogas Virgilianas, Panã Deum rusticum ad naturæ similitudinem factum esse scribit. Cuius boni Grammatici sententiam integram ascriberem, si omnino nostro huic argumento responderet.

Eſt vir pube tenus.) Alii legunt, vir tenus vmbilico eſt, quam voles ſequitor lectionem.

quod nobis inſita virtus.) Cicero 1. Tuſc. Platonem in Timæo ſecutus, & Ariſtotelem in 2. De animo, principatum animi ait eſſe in capite, ſicut in arce ſumma: ira verò & cupiditas locis diſclusæ: illa enim in pectore, hæc ſubter præcordia ſedem habere dicitur. Galenus in lib. De placitis Hippocratis & Platonis, in cerebro poſuit ſpiritus animales, id eſt, imaginationem, memoriam, ſenſum, motum, & intelligentiam: facultatem vitalem in corde, naturalem in iecore, de quo exiſtit nutritio & generatio, quæ tria ſunt non partes, ſed facultates & vires de vnico animo exiſtentes, qui vt ſeipſum moueat ratiocinando, irascendo & concupiſcendo, vtitur cerebro, corde & hepate, quæ tria ſunt inſtrumenta ſede & loco diſtincta. Quòd itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & celſa verticis arce ſedentem, animum, ſiue eam animi facultatem quæ rationis eſt intelligi, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat. vel forſaſſe ad veterum quorundam ſententiam, qui animi principatum in corde ſtatuebant, vt Empedocles: alii in cerebro, vt Plato & Democritus. Plutarch. De placitis 4. c. 5.

Animus ſit in cerebro, an in corde.

celſa verticis arce ſedet.) ἀκροτομὶς & ἀκρόπολις à ſummo & præſtanti Principe in arce ſumma, vt loco tutiori, ſedente.

Hinc caper eſt, &c.) in ſuperioribus dictum eſt, hircum libidinis eſſe ſymbolum. & concubitu fit generatio. Vide Macrob. cap. 8. Saturn. 1. lib.

vt volucres, ſquamea bruta, feras.) Animalium eſt diuiſio: ſunt enim aut aerea, vt volucres, aues; aquatilia, vt piſces: terrena, vt homines & bruta omnia. Huc confer principium 1. Metamorph. Ouidianæ.

Animalium genera.

Cordi alij ſophiam.) id eſt, rationem & mentem, cuius ſedem in capite bona Philoſophorum pars, & quidem eorum qui melioris notæ putantur, eſſe voluere. Lege Opificium Dei Lactantii.

Inferiora modus nec ratio.) Inferiora belluina planè ſunt, vt ira & appetitus, quæ tamen ſuperiori animi parti, id eſt ipſi menti ſubiici debent. niſi enim in motus imperium obtineat ratio, quid inter hominem & belluam putamus intereſſe?

Appendix.

Non erit alienum paucis digredi, vt huius pegmatis, & plurium aliorum fiat notio explicatior. Nemo

est ex litteratis qui nesciat quæ & quot portenta olim Aegyptus tulerit, quæ sui causſa próque suo arbitratu deos finxerit. Sic enim Saturnum coluêt, qui sororem suam Cybelem in vxorem duxit, ex qua suscepit Osirin & Isidem, quos alii Ianum & Dianam nominãt, & liberos ex iis genitos Typhoea, Apollinem, Venerem: sed maior aucta insania hominũ, cùm quidem animalia pro diis habere cœpissent, nempe boues, quibus carere non possent ad vsus agrorum colendorum: & oues, à quibus viderent materiam præberi vestium, itémque lac & caseum ad nutricationem: imò & canes vt hominum custodes, & venationum socios. Quare & apud eos Anubis, canino capite fictus: Ibísque auis, pro dea habita, quia locustas & serpentes Aegypto infestas absumeret. At verò Hircus ea ratione Deus putabatur, vt Priapus apud Græcos, & Romanos, quia per membrum genitale continua species animalium propagaretur. Inde Pana Deum, cornutósque saryros, perpetua tentigine ad res Veneris idoneos. Hãc deorum simulatorum multiplicitatem meritò vellicarunt Arnobius, Lactantius, Iustinus martyr, idémque philosophus Athenagoras, Tatianus, D. Augustinus, D. Ambrosius, Firmicus Maternus, & alii veræ pietatis assertores ac vindices. Mythologi ad rationes physicas Deorum naturam retulerunt. M. Tullius 2. de natura Deor. ad multiplices Dei effectus multò prudentiùs pro suo captu reuocauit: nam & naturæ nomen sæpè pro deo aut mente diuina vsurpauit. Imò veteres penè omnes immersi tenebris insciticæ, nihil aliud esse Deum censuerunt, quàm prodesse hominibus, & variis sanè modis vitam beare communem. At quia in rebus naturæ, nihil præstantius, aut perfectius, quàm Dei ipsius opificium, id est homo animal prouidum, memor, sagax, plenum rationis & consilii, præclara quadam ratione conditum, in describenda corporis humani fabrica & compositione admirabili, suam solertiam nobis probare conati sunt. Cuius rei specimen ingenioſum nobis hoc lepido carmine profert Alciatus, qui hominẽ, certè *μικρόκοσμον*, vel quasi totius vniuersi epitomen exhibet. Sed nos, non vt certemus cum nobili & erudito artifice Alciato (disputo enim congressus Achilli) sed animi causſa carmen iam olim de Pane Deo effudimus:

Pana Deum facie humana pedibusque ferinis
Semivirumque Deum, semiferumque virum,
Effinxere olim plastæ, doctique poetæ:

Lis obſcura quidem, non malè grata ſuit.
Sibme conſpiciat, totum ſonat, eſtque homo totus:
Námque animo refert & ratione Deum.
Eſt membris compactus homo vel ſenſibus ipſis,
Eſt animal parte hac inferiore ferum:
Inſtar habet plantæ qua parte augeſcit, vt orbis
Parvulus à priſcis, inde vocatus auis.

Diſquirere hic de vocis etymo, τῷ ἀνθρώπῳ, in quo ingenioſa Grammaticorum, & philologorum coniectanea pridem celebrantur: ſed id aliorum eſto penſum. Non pedem refero, niſi priùs moneam ſtudioſum legiſſe me non ita pridem homiliam D. Gregorii, hunc locum ſacri Euangelii explicantis: *Prædicate Euangelium omni creaturæ:* qua eruditè præclarus & eruditus ille pater verbum illud, *omni creaturæ*, ad ſolum hominem, ſeu hominum ſpeciem, ingeniosè confert. Eſt enim homo creatura omnis, hoc eſt particeps eſſentiæ rerum omnium à Deo conditarum: imò homo eſt Dei opificium planè ſingulare ac diuinum, quo res naturæ vniuerſæ quaſi ſub compendio habeantur. *Mar. 16.*

Fid. Morelli Coronis.

Lucretius aureo hoc hexametro μικροκόσμου vim naturámque comprehendit,

Altera pars homines terræ ſumus, altera cœli.

hanc Ariſtoteles τὸ θεῖον appellat. alii τὸ κρεῖττον, Quid. meliorem partem, in Epilogo Metamor. *Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis Aſtra ferar, illam quæ nihil niſi corporis huius Ius habet.* Plato σῶμα ὀς σῆμα. vt ſepulchrum animi. Phocylides, Σῶμα γὰρ ἐν γαίης ἔχμῳ κὴ πάντες ἐς αὐτὴν Λυόμενοι κόνις ἐσμὲν· ἀὴρ δ' ἀνὰ πνεῦμα δέδηται. Iuuen.

——mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula.

Baſilius Imp. in προτρεπτικῷ ad Leonem fil. σῶμα χῶμα tanquam glebam eſſe vult. Georg. Piſides κοσμουργίας verſu 658. τὴν καθ' ἡμᾶς σαρκικὴν λύραν: *Carneam noſtram Lyram* corpus humanum nuncupat.

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA XCVIII.

VT sphæræ Fortuna, cubo sic insidet Hermes:
Artibus hic variis, casibus illa præest.
Aduersus vim fortunæ est ars facta: sed artis
Cùm fortuna mala est, sæpè requirit opem.
Discè bonas artes igitur studiosa iuuentus,
Quæ certæ secum commoda sortis habent.

Liberales, quàm illiberales artes sequi satius.

SOlebant veteres Fortunam ipsam ita effingere, vt mulier esset quæ pilæ insisteret. At Mercurium studiosorum numen cùm designabant, basim quadratã seu vndique quatuor angulis nitentem tesseram efficiebant: hoc enim modo firmum studiorum & artium liberalium fundamentũ statúmque effingebant, vt quæ nullo fortunæ impetu possunt con-

cuti. Sic Bias ille Prienæus omnia secum se portare prædicabat. sic Aristippus Cyrenæus ciuibus suis mandauit, vt eas sibi pararent opes, quæ naui fracta simul cum possessore possent enatare. Igitur hi mihi sapientes videntur, qui periculosis arcibus relictis togæ studia sequuntur. Hæc ipsemet Alciatus oratione quadam Ferrariæ habita. His itaque agalmatis propositis admonet bonas disciplinas opera diligẽti amplectendas esse, quibus nimirùm fortuitos casus non temerè vel sustinere, vel etiam retundere possimus. Quò spectat, illud vice Prouerbii celebratum, λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν αὐθάρκης τέχνη:

Portus miseriæ vnus Ars eluet mortalibus.

sua enim cuique ars prò viatico est. Video carminis huius materiam sumptam ex Galeni oratione parænetica ad bonas artes, in qua fusè & oratorio more Fortunæ & Mercurij symbola diuersissima explanat. Declaratur id vberrimè è Plutarch. commentatio De exilio. Locum Galeni, vel Menodoti (vt aliis placet) ex oratione πρὸς τὰς τέχνας huc congessimus in gratiam Philologorum: τὴν τῆς τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν ἀμυθον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν. καί τοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν αἰνίγμα σύμβολον· ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χερσὶν ἔχειν αὐτὴν καὶ τὴν πηδὴν ὑποδῆσαι βαθὺν ἐφαπτικὴν, ἐστέψησαν δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ὥσπερ οὖν ἐν νηὶ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ἐπιλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι κινδυνεύειν καὶ βυθισθῆναι, μοχθηρῶς αὖ πως πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ πυρλῷ· καὶ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τῷ βίῳ μειζόνων πραγμάτων δεῖ πολλὰς οἶκοι γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη καὶ θαλάττῃ, εἰκὸς γιγνώσκοντα ὁρᾶν, ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν οὐ τοιαύταις διευθύνσεσι πραγμάτων πυρλῇ δαίμονι μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ ἔμπληκτός τε καὶ ὀξὺ καὶ αὖθις εἰς ταφρῶνα, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἀνδρας, παρερχομένη, πλησίζειν τοῖς ἀναξίοις, κἀκ τούτου βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν ἔτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἁμαθῶν εἰκὸς ὀλίγον ἔπεται, μηδέποτ' ὀν τῷ αὐτῷ μένον διὰ τὸ τῆς βάσεως δυμπαχύλιστον, ἅπερ αὐτίκα ἄγει καὶ φέρει, καὶ ἐπ' ἐρημιῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης ἔνθα σωματύλλεσθαι μὲν ἀλλήλοις, ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀσλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται καταγελῶσα τῶν ὀλοφυσομένων τε καὶ χαλεπαινόντων αὐτῇ, ὅ τ' ἐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τύχης ἔργα τοιαῦτα· τὸν δ' Ἑρμῆν, ἅτε λογίου μὲν ὄντα διαπορίου, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης διάσασθαι πάλιν ὅπως ἐξ ἐπιναντίας τῆς τύχης ἠκολουθήκασιν οἱ

Emblematis sens.

χαίροντες τὴν πλάστριαν. νεανίσκῳ δὲ ἐραῖῳ, ἀκέντητον καὶ κομμωτικὸν ἔχοντι χαλλῳ· ἀλλ' οὐδὲν ὅτε σωφρονούσῃ τὴν τ' ψυχὴν ἀρετὴν δι' αὐτῆ. ὅτι ἡ φαυλότης μὲν τὰς ὄψεις, ἀδίκους ἢ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις τὸ παντων σχημάτων ἐδραιοτατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον. ἐπ' ὅτι ἢ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τύτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τὰς θνατοὺς αὐτῆ φαυλότητος μὲν ὁμοίους τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους ἢ ἐλλιπότι αὐτὸν, ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, ἐπ' ἀπολλυομένους ποτ', ἐπὶ χαριζομένους, ἀλλ' ἐπομένους τε καὶ διαπαντὸς ἀπολαύοντας τῆς φρονήσεως αὐτῆ. id eſt, Cùm veteres declarare vellent fortunæ improbitatẽ, non ſatis habuerunt eam pingẽdo fingendóque ſpecie muliebri repræſentare (quod tamen erat magnũ amentiæ ſignum) ſed & fecerũt, vt manibus clauum prehenſum teneret, pedibus autem ſedem globoſam ſuppoſuerũt: adhæc eam priuarunt oculis: iiſque omnibus fortunæ inſtabilitatem deſignarũt. At verò quemadmodũ, cùm nauis admodum fluctuat, ita vt procellis vndique agitata parum abeſt quin periclitetur, improbè certè ille prauéque omninò fecerit, ſi cæco gubernatori clauum commiſerit: ita cùm lõgè plura naufragia, eáque grauiora multis in familiis quàm in mari accidant, profectò amens ille fuerit, qui in eiuſmodi caſibus ſeipſum fortunæ cæcæ Deæ, commiſerit: eá enim nullam habet firmitatem & conſtantiam. ſtolida nimirùm & exſtimentis eſt, quæ ſæpenumerò viros honore dignos, & quorum magna eſt habenda ratio, prætermittat; locupletet autem indignos: nequè hoc quidem conſtanti aliquo modo. nam & quæ dederit, poſtea interdum adimit. Hanc autem Deam imperitorum hominum multitudo conſectatur, numquam in eodem manentem loco, eo quo baſis cui inſidet, ſit maximè volubilis. quam ob cauſſam fertur in loca quædam abrupta & præcipitia; interdum etiam in mare detruditur, in quo vnà omnes obruuntur qui fuerint eam ſecuti: ipſa verò damni expers elabitur, intereáque ſecurè ridet eos qui conquerantur, & à quibus inuocatur: cùm tamẽ ea tamquam ſurda nihil auxilii eis præſtet. Et quidem fortunæ facta eiuſmodi ſunt. Nũc verò contemplare, quæſo, Mercurium ſermonis dominum, omniſque diſciplinæ opificem, quem contrario prorſus modo exornarunt pictores & fictores. Iuuenis eſt & formoſus, formam habens non arceſſitam, neque fuco illitam: ſed ſtatim vbi apparet, ea quidẽ forma, virtus animi elucéſcit: hilaritatem oculis præ ſe fert, acutè intuetur: eius autẽ

Fortunæ imago.

Mercurius qualiter effectus.

ſedes cubus eſt, omnium figurarum maximè ſtabilis permul- "
túmque à caſu aliena. Hac etiam figura Deũ hunc interdum "
ornant vt poſſis intueri eos à quibus colitur, hilari eſſe vultu, "
ſicuti & dux ipſe Deus: cui numquam ſuccenſeant, vt ſunt qui "
fortunam accuſant, cùm ſe relictos à tergo cõtemtóſque ſen- "
tiunt. Qui enim eum conſequuntur, per omne vitæ tempus "
eius prouidẽtia ſingulari perfruuntur. Spheræ ſeu rotulæ for- *Globo cur*
tuna inſidet ad eius inſtabilitatem ſignificandam. Et quidem *fortuna inſi-*
quæ primum Vortuna dicebatur, à vortendo digammi mox *det.*
mutatione in F. literam affinem, fortuna vocitata eſt: cuius nimirum præcipua vis ſumma imis commiſcere, rerúmque inducere mutationem.

Vt ſphæra fortuna) Fortunam rotundo lapidi inſidentem *Fortuna cur*
pinxerunt veteres, quò eius inſtabilitatẽ deſignarent: vt plu- *inſideat or-*
ribus verbis docet in Circulo Pierius. Lege 3. Diuinar. inſtit. *be.*
Lactant & Auguſtin in ciuitate Dei 2. 4. & 7. libris potiſſimùm. Hìc porrò ſphæram pro quacumque re volubili & rotunda vſurpauit.

cubo ſic inſidet Hermes.) Galenus in Oratione quã proximè citaui, ad artes (ſi modò eius eſt) ait Mercurium vt orationis parentem, & artium omnium auctorem in alia effigiem quam fortunæ effictum eſſe à veteribus tum pictoribus, tum ſtatuariis. Iuuenis enim eſt forma conſpicua, non tamen fucatus, ſed nariua quadam ſpecie in baſi quadrata, quæ firmitatis & ſtabilitatis nota eſt, &c. Idẽ ferè Pierius lib. Hieroglyph. 19.

Hermes.) Herma à Græcis ponitur pro firmamento; ait Feſtus: Vnde Mercurii nomen inuentoris, vt putabant, firmæ *Mercurij*
orationis dictum. Hìc autem apud Feſtum (obiter admo- *imago.*
neo) firma oratio eſt pactum ſeu ſtipulatio, firmiſſimum iuris vinculum, vt didiciſſe me memini ex Gulielmo Fornerio Anteceſſore Aurelianenſi doctiſſimo.

Aduerſus vim fortunæ eſt ars facta.) Idem illud, τύχῃ τέχνη ἔυρηκεν, ἡ τέχνη τύχην.

Diſce bonas artes, &c.) Mutuatus id videtur ex Ouidio 1. De arte:

Diſce bonas artes, moneo, Romana iuuentus.

Appendix.

Meminimus ex Tullio pro Archia, naturam ſine doctrina commendari, qui & ipſe ait ſe malle naturam ſine doctrina,

quàm ſine natura doctrinã. Sed bonus ille artifex cauſſæ ſuæ ſeruit. Tamen certius eſt quod arte perficitur, quàm quod natura. Sic non idem iudicium artis & fortunæ: nam fortuna inconſtans, ars certa. Fortunam ſectantur & caſum ingenia temeraria, artem, doctrinámque non niſi cordati ac prouidi homines. Itaque videri feliciores ac tutiore in ſtatu qui à liberalibus artibus præſidium quærunt, quàm qui à mechanicis & ſordidis: ſed maximè quæ corporis laboribus exercentur, & à caſu pendent, nec niſi quibuſdam momentis temporum ſolantur hominem. Eo de genere coqui, fiſtulices, aulædi, mimi, ioculatores, milites, balatrones, lixæ, tonſores, & alii ſexcenti, qui ad xenodochia etiam non ſponte commeant, aut ſtipem quæritando vitam miſeram fallunt. Sic Fab. Quintilian. lib. 10. cap. 2. *In magnis auctoribus incidunt aliqua vitioſa, & à doctis inter ipſos etiam mutuo reprehenſa. atque vtinam tam bona imitantes diceremelius, quàm mala pleriq; dicunt.* Hæc ille.

Meander.) Meander eſt genus picturæ, à ſimili opere labyrinthorum hortum clauiculis illigatum, Nonius.

Plecas.) fuit & pſecas, ancilla, quæ matronarum capillitium fuco perlucret.

Fed. Morelli Corollarium.

Ariſtoteles VI. Ethicor. ad Nicom ſcribit Fortunam & Artem circa eadem quodammodo verſari, idque firmat auctoritate Agathonis Comici. Τρόπον πνά πως τὸ αὐτὸ δὴν ἡ τύχη καὶ ἡ τέχνη· καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησί,

Τὴν τέχνη τύχην ἔστερξε καὶ τὴν τύχη τέχνην:

Fortunam amauit Ars, & Artem Fors quoque.

Adiuuentam.

EMBLEMA XCIX.

NATVS vterque Iouis, tener atque imberbis vterque,
Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
Saluete, æterna simul & florete iuuenta,
Numine sit vestro quæ diuturna mihi.
Tu Vino curas, tu victu dilue morbos,
Vt lento accedat curua senecta pede.

DVo sunt quæ vt corpus bene cõstitutum, sanum, & incolume cõseruant, sic & animũ ipsum curis expediunt, nimirùm certa victus ratio, vinumque moderatè sumptum: vt contrà crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam hominis labefactant & corrumpunt, ipsámque senectu-

Duo ad valetudinem conducentia.

Apollo & Bacchus iuncti, quid.

temaccelerant. Hic igitur videas Apollinem & Bacchum: illum quidem medicinæ principē, qui ſalubri diæta præcipiat quid ſit in victu ſequendum vel fugiendum: hunc verò, qui vino ſollicitudines adimat. Marſil. Ficinus lib. De vita cælitus comparandâ, duos hoſce deos ſic copulat: Fratres certè ſunt indiuiduique comites Phœbus atque Bacchus: ille nobis duo potiſſimùm adfert, lumē videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odorémque vini ad ſpiritum recreandum, quorum vſu quotidiano ſpiritus ipſe tandem Phœbæus euadit & liber. Philoſophorum eſt etiam ea ſententia, ſed tria tamen eſſe ad vitam longam, adeóque valetudinem tutandam neceſſaria conſtituunt. Prima eſt frugalitas, temperantia, ſobrietas (quam modo *διαιταν* appellabamus) eam enim eſſe matrem ſanitatis aſſeuerant artis medicæ profeſſores: eam virtutum omnium domicilium prædicāt philoſophi omnes: victus enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Secundò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires eneruat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Ouidius,

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus,
Et vitium capiunt, ni moueantur, aquæ.

Vtendū exercitationibus modicis, inquit Cato apud M. Tull. tantúmque cibi & potionis vtendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Tertiò voluptas animi honeſta & oblectatio: cor enim in quo eſt calor vitalis, facilè moleſtiis atteritur, vt contrà exhilaratur lætitia viréſque ſumit. Qua ratione Ariſt. 4. de morib. ad Nicomach. riſum & iocum ait ad vitam degendam eſſe neceſſarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate poſuit, & riſui lætitiæque operam dabat. Legimus & ſapientiſſimum latorem legum Lycurgum τῷ γέλωτι, id eſt riſui ſtatuam erexiſſe, eóque Lacedæmonios ad riſum & lætitiam inuitaſſe, Plutarch. in Lycurgo.

Tenet atque imberbis vtérque.) Sic Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Solis aterna eſt Phœbo Bacchoque iuuentus,
Nam decet intonſos crinis vtrumque Deum.

De Baccho & Apolline plura in Syntagmatib. 7. & 8. Gyraldi Deorum hiſtoriæ.

Quem Latona tulit.) Apollo Iouis filius ex Latona in Delo inſula vno partu editus vnà cum Diana, medicinæ vſum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph

ὀλοητε, &c.) vt illud Homeri Iliad. 6.

χαίρετε κήρυκες, διὸς ἄγγελοι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

verborum hæc formula ſolemnis fuit in Hymnorũ epilogis.

quem tulit & Semele.) Bacchus ex Semele Iouis filius, vt ſuperius explicatum eſt in ſtatuam Bacchi.

Numine veſtro.) veſtro beneficio.

Tu vino curas.) Horatius.

Curas edaces diſſipat Eubius.

& Tibullus 1. Eleg.

Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, triſtitiæ diſſoluenda dedit.

dilue.) tolle, aufer. μετωνυμικῶς.

Vt lento accedat, &c.) ἀλληγορία periphraſtica.

Appendix.

Natus vterque Iouis.) Poëtæ quos impensè laudant, à Diis genitos dicunt. Nempe & principes viros, ac illuſtres pro Diis habuit paganica ſecta, quæ quicquid admiraretur, aut magnum prædicaret, Deum dicebat. Multus eſt in ea materia Lactantius eloquens vir, ſanéque Chriſtianus, acutior Arnobius, pergrauis Auguſtinus libris priorib. De ciuit. Dei, exactus Iuſtinus martyr, aliique plures, de quibus quia iam in ſuperioribus, ad alia propero. Ex Florido, poëta vetere hi celebrantur numeri Octonarii.

Sic Apollo, deinde Liber, ſic videtur igniſer,
Ambo ſunt flammis creati, proſatique ex ignibus,
Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt,
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

In quatuor anni tempora.

EMBLEMA C.

ADVENISSE *hiemem frigilla renunciat ales:*
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æstatem sese expectare cucullus:
Autumno est tantùm cernere ficedulas.

Temporum vicißitudo. HOc referēdum videtur ad quascunque temporum & annorum vicissitudines, vel ad ea quæ suo non alio tempore solent esse tempestiua, quorúmque magna vis est, si suo tempori vsum accommodemus. Rectè Ouidius:

Temporibus medicina valet, data tempore prosunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

In hanc temporis quasi cyclicam μεταβολὴν varii varia luserunt, quæ huc non piget ascribere, eáque potissimùm, quæ

maiorem cum hoc Alciati tetrasticho affinitatem habere mihi videntur. Lubens enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & septimam quarti Ouid. ad Pisonem.

Cessat hyems, madidos & siccat vere capillos:
Ver fugit æstates, æstatum terga lacessit
Pomifer autumnus, nebulis cessorus & vndis.

Idem primo De remedio amoris:

Poma dat autumnus, formosa est messibus æstas:
Ver præbet flores, igne leuatur hyems.

Et Tristium quarto:

Vere prius flores, æstu numerabis aristas.
Poma per autumnum, frigoribusque nives,

Claudian. de sene Veronensi, qui nunquam pedem limine suî tugurjoli extulerat:

Frugibus alternis, non Consule computat annum,
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager soles idémque reducit:
Metiturque suo rusticus orbe diem.

Bartol. Anulus in Poëti picta, ad hominum magnique mundi perpetuum & æternum cursum ingeniosè traduxit:

Ver, æstas, autumnus, hyems, hæ quatuor annus
Sunt tempestates orbe volubilibus.
Quatuor ætates homo sic habet integer ævi.
Qui puer, hinc iuuenis, mox vir, & inde senex:
Æterno vt similis, mundo reuolutio vitæ
Nos itidem æternos arguat esse homines.

Temporum anni quatuor alia esse apud alios symbola nemo nescit, vt veris, cista florum, quia vere cuncta florescunt; cista verò spicis referta æstatem refert, vt est apud Eusebium. Et copiæ cornu vuis & pomis plenum autumni est index: sicuti mensa apud ignem parata hyemem significat. Huc prouerb. Ver hyemem sequitur; & varios locos Hieroglyph. Pierii. Idipsum ait Seneca, Epistola quadam ad Lucilium: Nullius rei finis est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt atque sequuntur. Diem nox premit: dies in noctem, æstas in autumnum desinit: autumno hyems instat, quæ vere compescitur: omnia transeunt vt reuertantur. " " " " " " *Quatuor temporum symbola.*

frigilla.] auis à frigore dicta, vt quibusdam placet: de qua Aristot. lib. 8. cap. 3. De hist. animal. *Frigilla.*

vere nouo garrula hirundo redit.] Ouid. Fastor. 2.

——an veris præsensa venit hirundo? *Hirundo.*

Diciturt & à Sappho ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδὼν, veris nuncia blandiloqua luscinia. Notum est adagium. Vna hirundo non facit ver. Lege Pierium lib. 22. Hieroglyph. Huic simile adag. Audi Chelidonem, eo quòd hæc auis prænunciet veris aduentum. Hirundines plures à mari conuolantes verni temporis iudicium esse docent auctores. Sed Ciconiam etiam reperio veris esse notam. Ea enim adueniente hyeme migrat in regiones calidiores, vere nos inuisit. Sed & nonnulli addidere in æstatis pictura, quia constat esse ex erraticis æstatis. Adhæc Miluius eiusdem temporis verni ponitur indicium, quia verno primum tempore apparere incipit, certúmque sit eius nuncium. Ei aui nomen ἰκτῖνος ab aduentu, quod magno rusticorum & pauperum desiderio expectatus accedat.

aduenisse hyemem.) Apud Hesiodum Cornix habetur pro hyemis Hieroglyphico. μήποτ' ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Cuculus.) de quo in superioribus.

Indicat æstatem cuculus.) Tribuitur hoc etiam Hirundini à Philemone Comico:

ἡ μὲν χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γυναῖκες, λαλεῖ. hirundo æstatem nunciat, ô mulieres. sed Aristophanis interpres Equitibus hoc citat, νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή: Noua hirundo veris est initium.

ficedulas.) de ficedulis etiam alibi.

Scyphus Neſtoris.

EMBLEMA CI.

NESTOREVM geminis cratera hunc accipe fundis,
Quid grauis argenti maſſa profundit opus?
Clauiculi ex auro, ſtant circum quatuor anſæ:
Vnam quamque ſuper fulua columba ſedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Neſtor.
Mæonidæ doceas quid ſibi Muſa velit?
Eſt cælum, ſcyphus ipſe: colorque argenteus illi,
Aurea ſunt cæli ſidera clauiculi.
Pleiadas eſſe putant, quas dixerit ille columbas:
Vmbilici gemini magna minorque fera eſt.

Hæc Neſtor longo ſapiens intelligit vſu:
Bella gerunt fortes: calidum aſtra tenet.

Neſtoris crater.

HOmerus in Neſtore, ſene eloquentiſſimo & conſultiſſimo, typum ſapientiæ repræſentat: cuius patera geminis fundis argentea, clauiculis aureis, quatuor anſis, & ſub harum quaque ſedens columba, cælum & pulcherrimum aſtrorum ornatum ſignificabat. Nam cratet, cui ſit color argenteus, clauiculis aureis, cælum refert puriſſimum, & ſtellas aurei coloris: columbæ ſunt Pleiades: duo vmbilici vtraque vrſa. Hoc igitur ſchemate aſtronomiam tacitè commendabat, quam quidem ſolus ſapiens & apprimè exercitatus, ingenio poteſt aſſequi, vt ſolus Neſtor ſuum poculum manu ferre poterat. De huius artis excellentia plura repetere licet ex Plinio variis locis, ſed potiſſimùm cap. 37. lib. 7. Cæterùm Homeri interpretes memorant Neſtorem, quamquam ſenex admodum eſſet, poculum ſuſtuliſſe, cùm cæteri iuniores vix à menſa tollerent. Sic habet Homeri locus:

Il. λ. v. 635. ἄλλῳ μὲν μογέων ἀπονωτίζασκε θεράπνης,
πρῆον ἐόν· Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμοχητὶ ἄειρεν. hoc eſt.
Vix alij plenum poterant ſuſtollere menſa
Poculum; at ipſe ſenex Neſtor facilè extulit illud.

De hoc Neſtoreo poculo pluribus Athenæus Dipnoſophiſt. 10. cap. 12. ſed maximè 3. libri 12. Quædam non pœnitendæ lectionis adnotauit de illo cratere Neſtoreo Cornelius Vitellius Annotationibus in Georgium Merulam.

Quod grauis argenti.) Circumlocutio, qua nimirùm Neſtoris ſcyphum commendat à materia.

fulua columba.) Fuluam, auream interpretor: ne quis ad colorem ſimpliciter referat. Sex columbæ ſunt apud Atheneum, non quatuor dumtaxat, *Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent*, vt *Naſo cecinit* in Faſtis. Martialis huc alluſit in 8.

Hi duo longæuo tenſentur Neſtore fundi:
Pollice de Pylio trita columba nitet.

Eſt cælum.) Tribus diſtichis ſequentibus continetur epimythion, vel, vt melius dixerim, poculi ἐξήγησις.

Pleiades eſſe) Columbæ repræſentant Pleiadas, numero tamen non obſeruato. Nam Pleiades ſeptem ſunt ſtellæ iuxta Tauri ſignum, quæ Latinè dicuntur Vergiliæ, quo veris tempore oriantur. Lege Ouidium Faſtor 4. *Pleiades.*

magna minorque fera eſt.) Vrſam maiorem ſiue Elicen, & mi- *Vrſa duplex.*

norem siue Cynosuram intelligit, quæ Græcis Arcti dicuntur, súntque Septentrionali polo velut axe quodã nixæ, & arctico circulo clausæ, sícque dispositæ, vt resupinata vtraque caput alterius contegat: eius autem caput quæ superior est, ad inferioris caudam contendat. De his Ouid. Fastorum 4.

magna minorque fera.) Ouidianum hoc 3. eleg. 4. Trist.

Magna minorque fera-----

longo vsu.) Longa exercitatio & experientia doctrinam parat certissimam. potissimúmque ad disciplinã astronomicam longa obseruatione opus habet.

Bella gerunt fortes.) Collatio est dissimilium: qui corpore sunt firmo & valenti, committunt prœlia atque inter se dimicant: sapiens verò rapitur & ducitur ad rerum cœlestium cognitionem. Ars est longi vsus & obseruationis, quæque plus potest in rebus arduis, quàm robusti corporis vires.

Fed. Morelli *Appendix.*

Proponitur hic Νέστορος κύλιξ ex xi. Ilia. Hom. de eius artificio quosdam veterum Criticorum libros integros edidisse constat. Apud Athenæi Dipnosoph. lib. 12. tractantur quæstiones aliquot super Homericis vers. in huius Nestoris poculi descriptione: cuiusmodi istud est de clauis aureis, quibus canit poëta fuisse hunc scyphum argẽteum πεταμένον, quod sic explicatur, & legitur ex emẽdatione eruditorum vir. οἱ μὲν οὖν λέγουσιν ἔξωθεν δὲ τὴν ἐμπίεσιν τοὺς χρυσοῦς ἥλους τῷ ἀργυρῷ ἐκπώματι καὶ πρόπαν τῆς ἐμπαστικῆς τέχνης. Fabrilis vtique artis verbũ est ἐμπαίειν, quod declarat clauis bullisve adactis & infixis sceptrum aut vas aliquod ornare. Porro opus ita elaboratum ἔμπαστον indigitabant. de cuiusmodi operib. videsis quæ eruditè notata sunt à C. V. Isa. Casaubono ad lib. 11. Suetonii, & l. xi animadu. in Athen. ca. xii.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CII.

C A V C A S I A *æternum pendens in rupe Prometheus*
Diripitur sacri præpetis vngue iecur.
Et nollet fecisse hominem, figulosque perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur variis prudentum pectora curis,
Qui cæli affectant scire, deumque vices.

Promethei fatum.

HVius Emblematis inscriptio sumpta est ex dictis Socratis, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐ πρὸς ἡμᾶς, quod adagii vice ponitur à doctis. Notissima est Promethei fabula, qui cùm hominem ex luto finxisset, Mineruæ opera ignem cælestem surripuisset, vt luteam statuam animaret; ægrè tulit Iupiter, eúmque

que Mercurii ministerio ligari iussit ad Caucasum montem Scythiæ asperum & inhabitabilem: aquilámque exhibuit, vel, vt aliis placet, vulturem, qui perpetuò cor exederet, exesúmque renouaretur Martial. lib. 1.

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pauit auem &c.

Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis, huius fabulæ mysterium exponit. Per vulturem, siue aquilam, iecur immortale rodentem, nihil aliud intelligunt prisci illi Theologi, inquit, quàm tormenta malæ conscientiæ obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, & ipsa vitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniantis, semperque curas, si fortè requiescere tentarint, excitantis, tanquam fibris renascentibus inhærendo, nec vlla sibi miseratione parcentis: lege hac, qua *se iudice nemo nocens absoluitur*, nec de se suam potest vitare sententiam. Plato Dialogo De regno, à Prometheo ignem, à Vulcano artes datas hominibus esse tradit. Idem in Protagora, sapientiam à Prometheo surreptam ait, hominibúsque communicatam. cuius hæc ferè verba sunt: Communem Vulcani & Mineruæ officinam, in qua artes excolebantur, clàm ingressus, furatus est Vulcani artem igneam, aliámque Mineruæ, qua viuendi facultas obuenit. Prometheum vatem fuisse ex etymo nominis ostenditur: quid sit enim προμήθεια, & quid προμηθέυεσθαι, notum est. Is Iouem monuisse fertur ne cum Themide cõgrederetur. Scholiastes Apollonii Rhodii id figmentum retulit ad historiæ fidem. Ait enim ex Agreta nescio quo scriptore rerum Scythicarum, Promethei cor ideò absumi ab aquila, iuxta poëtarum commenta, quòd suam regionem fluuius (cui nomen Aquila) frequenti eluuione corrumperet. Cùm verò Hercules quibusdam fossis fluuium auertisset, ex eo factum, vt diceretur aquilam abegisse, ac Prometheum liberasse. Alii secus tradunt, Prometheum nempe cum præstare non posset incolis Scythicis quibus præerat, ea quæ necessaria essent, ob inundationem fluuii Aquilæ, in vincula coniectum, neque solutum inde, donec Hercules fluuium in mare deduxisset. Quædã sunt apud Aphrodisæum in problematis perdocta sanè & ad mythologiam pertinentia. Cicero in Tuscul. Prometheum ait virum quendam perspicacem fuisse, & in rebus arcanis apprimè versatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouem iratum, quòd veritas in profundo demersa videatur. Iecur autem

Quid per Prometheum Caucaso aligatum.

ab aquila exesum significat sollicitudines & curarum ardores, quibus vel prudentiores irretiantur, quarum vinculis cum se conantur expedire, in alias molestiores recidunt. Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, sed à vulture corrodi tradit: idque perbellè interpretatus est: cui videtur assentiri Petronius Arbiter his hendecasyllabis:

Cur vultur iecur ultimum pererrat,
Et pectus trahit, interanasque fibras,
Non est quem tepidi vocant poëtæ:
Sed cordis mala, luxus atque luxus.

Hîc autem conuertitur fabula, vel in eos qui diuina philosophiæ, mysteria nescio qua mente subtiliùs conãtur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Christianæ oracula complecti, vel etiam ipsa arcana diuina (quæ scrutari periculosissimum est, vt quid planè ἀδύνατον) discutere, déque iis humano sensu aliquid statuere se posse putant: ad quæ certè humani oculi caligant, vt noctuæ ad lumen solis diurnũ, Proinde Sapiens Prouerb. 25. Qui scrutatur maiestatem, opprimetur à gloria. quò etiam spectat illud Euripidis: φρονεῖν χρὴ θνητὸν ὄντα θνητὰ καὶ μὴ μέγα. Mortalem non decet altũ sapere. Scitu digna sunt illa Arnobii lib. 2. contra Gent. Quæ nequeunt sciri, nescire nos confitemur, neque ea conquirere aut inuestigare curamus, quæ comprehendi liquidissimum est non posse, quamuis mille per corda suspicio se porrigat atque intendat humana. Et ideò Christus cùm mortalium sciret exiguam esse naturam, neque vllam posse comprehendere veritatum, positarum nec ante oculos rerum pro comperto habere, & cognito quicquid sibi esse suasisset: & prorsus suspicionibus hæsitare: litigiosas serere atque intendere quæstiones: omnia ista nos linquere & posthabere præcepit, neque in res eas quæ sint à nostra procul cognitione dimotæ, infructuosas immittere cogitationes. Et deinceps: Quid est, inquit, vobis vestigare, conquirere, quisnam hominem fecerit? animarum origo quæ sit? quis malorum excogitauerit causas? orbe sit sol amplior an pedis vnius latitudine metiatur? alieno ex lumine, an propriis luceat fulgoribus luna? quæ neque scire compendiũ, neque ignorare detrimẽtum est? Remittite hæc Deo, atque ipsum scire concedite, quid, quare, aut vnde fit. Vestris non est rationibus liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res. hæc Arnob. Addam & aliud oraculum Minutii Felicis, Romani olim causidici, qui

Præclarus Arnobij locus in futurorum coniectores.

In Octauio ita ſcribit: Quo magis mirum eſt, nonnullos tædio inueſtigandæ penitus veritatis cuilibet opinioni temere ſuccumbere, quàm in explorando pertinaci diligentia perſeuerare. Itaque indignandum omnibus, & indoleſcendum eſt, audire quoſdam, & hos ſtudiorum rudes, literarum profanos expertes artium etiam ſordidarum, certum aliquid de ſumma rerum ac maieſtate decernere, de qua toto omnibus ſeculis ſectarum plurimarum vſque adhuc ipſa Philoſophia deliberat nec immeritò: cùm tantum abſit ab exploratione diuina humana mediocritas, vt neque quæ ſupra nos cælo ſuſpenſa ſublata ſunt, neque quæ infra terram profunda demerſa ſunt, aut ſcire ſit datum, aut ſcitari permiſſum aut ſcrutari religioſum: beati ſatis, ſatiſque prudentes iure videamur, ſi ſecundum illud vetus Sapientis oraculum, noſmetipſos familiariùs nouerimus. Idem etiam Minutius paulò pòſt hæc de re ita doctè & prudenter: Proinde, ait, ſi quid ſapientiæ vobis aut verecundiæ eſt, deſinite cæli plagas & mundi fata, & ſecreta rimari; ſatis eſt pro pedibus aſpicere: maximè indoctis, impolitis, rudibus, agreſtibus: quibus non eſt datum intelligere ciuilia, multò magis denegatum eſt diſſerere diuina. Quamquam ſi philoſophandi libido eſt, Socratem ſapientiæ principem, quiſquis veſtrûm tantus eſt, ſi potuerit, imitetur. Eius viri, quoties de cæleſtibus rogabatur, nota reſponſio eſt, QVOD SVPRA NOS, NIHIL AD NOS, quod oraculum idem ipſe præſenſit, iccircò vniuerſis eſſe propoſitum: non quòd omnia comperiſſet, ſed quòd nihil ſe ſcire didiciſſet. Ita confeſſio imperitiæ ſumma prudentia eſt. Hoc fonte defluxit Arceſilæ, & multò pòſt Carneadis & Academicorum plurimorum in ſummis quæſtionibus tuta dubitatio: quo genere philoſophari, & cautè indocti poſſunt, & docti gloriosè. Quid? Simonidis Melici nónne admiranda omnibus & ſectanda cunctatio? qui Simonides cùm de eo, quid, & qualis arbitraretur Deos, ab Hierone tyranno quæreretur, primò deliberationi diem petiit: poſtridie biduum prorogauit, mox alterum tãtum admonitus adiunxit, poſtremò cùm cauſſas tantæ moræ tyrannus inquireret, reſpondit ille, Quòd ſibi quãto inquiſitio tardior pergeret, tanto veritas fieret obſcurior. Mea quoq; opinione quæ ſunt dubia, vt ſunt relinquenda ſunt: nec tot ac tantis viris deliberantibus temerè & audaciter in alteram partem ferenda ſententia eſt, ne aut anilis inducatur ſuperſtitio, aut omnis religio deſtruatur. Sic

Minutij Fœlicis locus.

Simonidis cordatum reſponſum.

Minutius. Poterit etiam non incommodè torquèri in eos qui Astrologi iudiciarii vulgò nuncupantur, quorum animus quantis vagetur erroribus, alii viderint: vel in quosdam Philosophos, qui quæ abstrusa prorsus atque abdita Deus esse voluit, scrutati sunt, ac naturam rerum cælestium inuestigarunt, quæ à nobis longè remotæ neque oculis conspici, neque tangi manu, neque comprehendi sensibus possunt: & tamen de illarum omnium ratione sic disputarunt, vt ea quæ asseruerunt, probata & cognita videri voluerint, ait Lactant. in opific. Dei. Fabulam hanc de Prometheo, pertractat Hesiod. in Operibus: quam ad rei veritatem explicat in procœmio lib. vltimi naturalis Hist. Plinius, & libro Problem. Alexandr. Aphrodis. Lege Lucianum in Prometheo, Diodorum Sicul. in sexto, Lactant. lib. 2. cap. 11. Huc referenda disputatio nobis Socratica ex Xenoph. 1. Comment. initio ferè, & quę Lactant. in 2. cap. 9. Diuin. Institut. colligit.

sacri præpetis vngue.] sacri præpetis, id est, auis diuinæ: quæ in significatione vsurpatur à Virgil. 3. Æneidos:

Et volucrum linguis, & præpetis omina pennæ.

Præpes autem, vt docet Gell. lib. 6. cap. 6. auis dicitur, quæ opportunè in auguriis præuolat. Sunt qui velint præpetes dici eas, quæ se ante auspicantem ferunt: nam præpetere dicebant anteire. Ouidius Fast. 6.

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

Qui cœli affectant.] Iophon Bacchis, vt refert in Eclogis Stobæus:

ἐπίσαμαι κἀγὼ τὰ ἡ, ἔσα περ γυνὴ,
ὡς μᾶλλον ὅστις εἰδέναι τὰ τῆς θεῶν
ζητεῖ, τοσοῦτο μᾶλλον ἥσσων εἶσεται.

hoc est, vt vertit V. C. Fed. Morellus,

Hoc ego scio, imbellis licet sim fœmina,
Vt quanto magis quis res Deum cognoscere
Desiderat, tanto minus eas noverit.

In Astrologos.

EMBLEMA CIII.

ICARE, *per superos qui raptus & aëra, donec*
In mare præcipitem cera liquata daret:
Nunc te cera eadem feruensque resuscitat ignis,
Exemplo vt doceas dogmata certa tuo.
Astrologus caueat quicquam prædicere: præceps
Nam cadet impostor dum super astra volat.

ID videtur confinxisse ex Græco Iuliani: Emblematis typus.
Ικαρε κηρὸς μὲν σε πάλαι διώλεσε, νυῦν δέ σε κηρῷ
ἤγαγεν εἰς μοῦσαν αὖθις ὁ χαλκοκύτης,
ἀλλ' ἄγε μὴ περὶ πάλλε κατ' ἠέρα μήτε λέειν,
μὴ πρὸ ὅδον πίπτων, Ικάριον τέλσῃς. id est.
Cera tibi vitam prius abstulit Icare, sed nunc
Te cera finxit denuo doctamanus.

Immotas liquidum ſemato per aera pennas,
Balnèa ne fiant nomine clara tuo.

Icari fabulã prolixè ſatis perſecutus eſt Ouidius octauo Metamorph. & ſecundo De arte. Meminit & pluribus aliis in locis, totámque narrationem, ſi vacat, repete ex Diodoro Siculo, lib. 4. Rerum antiquarum, cap. 11. Id autem torquet in Aſtrologos quoſdam falſarios & impoſtores, qui ſupra humanum captum conantur aliquid, quæque longiſſimè abſunt ab ingenio humano, vi mentis, & artis fallacis ope ſe conſequi poſſe putant, quò fit vt detecta impoſtura in ludibrium & miſeram inopiam decidant. Rectè ſanè Iſocrates dixit in orat. ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. τὰ μὲν ἄλλα πρόνοιαν ἔχειν ἀνθρώπους φύσιν ἔχει. Diogenes cùm mente agitaret Philoſophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum ſocietate functiones, dicebát homine nullũ aliud ſibi videri ſapientius aut abſolutius. Cùm verò contemplaretur aſtrorum inſpectores, diuinatores & coniectores, clarè pronunciabat nihil eſſe quod ſibi videretur homine ſtultius & ſtolidius. Attamen quotus quiſque eſt, qui non hodie plus propè fidei hariolis iſtis & coniectoribus, quàm ſacris oraculis habet? quis non ex ſua hora ſuorum euentorum ſeriem trahi putat, & rectè facta ac vitia ſideribus potiùs & ſtelarum curſibus, vt vocant quàm ſibi aſcribit? At hæc figmenta, vel potiùs deliria, vir ſapiens facillimè declinárit, ipſáque popularis multitudo portenta hæc reſpuere occeperit, ſi tandem fucum agnouerit ſibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnem damnat apud Gellium 14. cap. 1. Phauorinus. „ nam aut aduerſa fore dicunt (ait ille) aut proſpera: ſi proſpe- „ ra dicant, & fallant, miſer homo fruſtra timendo fiet: ſi vera „ reſpondeant, eáque proſpera non ſint, iam inde aliquis miſer „ ex animo erit, antequam è fato fiat. ſi felicia promittant, „ eáque ſint euentura, tum plánè duo erunt incommoda: nam „ & exſpectatio ſpei ſuſpenſum fatigabit, & futurũ gaudii fru- „ ctum ſpes iam defloruerit. Eleganter Acciuspoëta ſe nihil credere auguribus dicit, *qui aures, verbis diuitant alienas, ſuas vt auro locupletent domos*, nullóque pacto huiuſmodi hominibus res futuris præſagientibus eſſe vtendum. Cicero ad finem 1 de Diuinat. Nunc illa teſtabor, me non ſortilegos, neque eos qui quæſtus cauſa hariolẽtur, ne pſychomantia quidẽ agnoſcere.

Non habeo denique nauci Marcum augurem,
Non vicanos haruſpices, non decirco aſtrologos,

Aſtrologorum vanitas.

Non Isiacos coniectores, non interpretes somnium.
Non enim sunt ij aut scientia, aut arte diuini,
Sed superstitiosi vates, impudentésque arioli:
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas imperat:
Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam:
Quibus diuitiae pollicentur, ab iis drachmam ipsi petunt.
De his diuitiis sibi deducant drachmam, reddant cetera.

Atque hæc quidem ex Ennio. Astrologos & fatidicos eiusmodi qui se deo plenos simulant, vti Paulus 5. sententiarum loquitur, sed maximè qui alienam mortem prænunciant, non secus quàm parricidas exsecrata est antiquitas omnis: itaque & malefici dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, vt est apud Xiphilinum, cùm diem prædixisset astrologis, quo excederet Italia, hi contrà, noctu præscripserunt ei diem quo ei moriendum esset & intra illum diem mortuus est, Dione teste, fortè non fato, sed propter vaticinium. Ergo cùm sæpe aliàs, imperantibus Augusto, Tiberio, Vitellio, interdictum vatibus & mathematicis fuisset, ne vllo modo de cuiusquam morte prædicerent (quòd id semper habitum sit exempli pessimi: & mortis metus sæpe ipsa morte deterior, aut etiam nonnumquam mortem acceleret) tandem etiam à Domitiano Cæsare Asseletario astrologus vinus comburi iussus, & Largius Proclus capite damnatus est, quia publicè prædixissent quo die imperator supremum vitæ diem clausurus esset. Præclarus sese mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. cap. 9. in Astrologos: quem videtur vsurpasse hic noster: Qui Homerum, inquit Picus, allegoricè exponunt, per illam Icari fabulam, qui factitiis pennis cælo tenuiore se committens, in mare præceps datus est, Astrologos aiunt designari, qui pennis temerariæ professionis in cælum se sua tollentes, cùm de suis cælestibus dogmatibus, quibus sublimari videntur, quid sunt prædicturi, in pelagus ruunt mendaciorũ. Occurrit etiam diuinatoris cuiusdam Angli somnium. Is ex astris prædixerat Henricum septimum Anglorũ Regem (qui tum regno præerat) eo anno extinctum iri. Rumor statim ad ipsum delatus est. Iubet itaque hominem ad se vocari: à quo scisciatus fertur, an ex astris certum aliquid posset præcognosci; Innuit. Sed túne inquit Rex, eius artis peritus es? sic esse respondit. tum Rex, An certò coniectas me hoc ipso anno moriturum? sic esse ait. Dic ergo mihi, Rex infert, vbi tu futurus es his festis natalitiis (instabat enim natalis Domini

Locus ex P. Mirandula in astrologos.

Angli diuinatoris vana prædictio.

dies) nam & hoc fortè te non fugit. Ego, ait, cum meis familiarib. & domesticis lautè me victurũ spero. At certè, ait Rex, artis tuæ sum peritior quã sis ipse: nam scio te futurum in carcere. simúlque hominẽ in vincula coniici iubet. Illic vbi iam satis diuinandi calor refrixisset, cum risu dimissus est. Eiusmodi hominũ fatuitatem acerrimè perstringunt Basilius oratione 6. εἰς τὸν ἑξαήμερον. Euseb. De præparatione Euangelica libro 6. & Picus Mirandula in opere ex professo in nugones eiusmodi edito. Ad finem penè 4. Comment. Xenophon id sub persona Socratis eleganter & copiosè disputat: quò spectant Lactantiana ex c. 3. lib. 3. Icarium lapsum Dio Chrysostom orat. 4 de regno ad iactantiam principum iuuenilem & populares quas de se concitant opiniones transtulit.

Exemplo vt doceas.] Debemus aliorum periculis fieri cautiores & prudentiores: & maximè istuc est sapere, dum alieno damno sapimus. Publius Mimis:

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Appendix.

Quadrat hoc Horatii, 1 Carm.

Quid sit futurum cras fuge quærere, &
Quem fors dierum cumque dabit lucro
Appone----

Sed quod sequitur, specialius, apud eundem.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridétque si mortalis vltrà, *Fas trepidat----*

Meminit Eunapius Sardianus lib de philosophorũ & sophistarum vitis in Prisco: Quos, ait, glorioso ob dogmatum insolentiam animaduertat, & pennas extendere maiores, fragilioreśque quàm Icari fuerint, eos sensim ex alto deducebat, non ad mare, sed ad humum, & humanitatis modulum. Epigramma mihi suppetit cuiusdam, sed anonymi, eruditum satè, & nimis veridicum, quin vereor ne in nostros quosdam principes quadrarit. Ita se habet carmen:

Cum cani florem princeps, audaculus, amens
Consulit, & quæ sint fata futura rogat,
Sceptra manent, inquit, te regia, & ecce parente
Maior eris: Clario verius ore loquor.
Credulitate ista fallaci captus, ad arma
Currit, in exitium cæcus at ille suum.
Et cum vate suo cecidit, sed dispare casu,
Alter vt Phaethon, Icarus iste fuit.

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CIIII.

DVM turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem,
Dipſada non prudens auceps pede perculit: Vltrix
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacit.
Sic obit, extento qui ſidera reſpicit arcu,
Securus fati quod iacet ante pedes.

ID ex apologo quodam Aeſopi de aucupe & vipera. Hic accepto viſco & arundinibus exiit aucupatum. Viſo turdo in alta ſedentem arbore compoſitis arundinibus ſurſum ſpectabat eum comprehenſurus. Verùm ignarus in viperã dormientẽ incidit. à qua morſus, iámque præ dolore vitã agens,

dixit, Ah, alium capturus, ab alio miserè capior. Huic simile est Epigramma Antipatri Sidonii de Alcimene aucupe, qui cùm arcu & funda peteret aues, in altum speculatus, ictus à dipsade interiit. Totum autem carmen est prosopopœia.

Prototypus Emblematis.

ὁ πρὶν ἐγὼ κὴ ψῆφα κὴ ἁρπάκτιος ἰύγων
ἀστράπτων ὑψηπετῆ βίστονίδα γέρανον,
ἰνὶ χερμαδίῃ ⊙ εὐρόεσσα χῶλα πιταίνων
Ἀλκιμένης πλαγιῶν εἴργον ἄποδι νόῳ ⊙
κὴ μέσσ' ἀτιτιεσσι δόλῳ σφυρὸν διψὰς ἔχιδνα
σαρκὶ τὸν ἐκ γενύων πικρὸν ἐνεῖσα χόλον
ἡμίν χείρωσιν, ἵν' εἰς τὰ καθ' αἱδέρα λάσιον ἡ
τοῦν ποσὶν ὑπ' ἐδάλιω κῶμα κυλινδόμενον.

Hoc sic vtcumque Latio reddidimus:

Qui sturnos iactis sementibus ante, rapacem
Arcebam altivolam, Bistoniamque gruem,
Extensis manibus, bubulaque id verbere fundae
Alcimenes abigens ipse procul volucres:
Insigit pedibus serpens tum vulnera dipsas,
Lethiferoque nigrum virus ab ore vomit.
Méque dat ipse neci, attentus dum sidera specto,
Nescius exitij quod foret ante pedes.

Cui conuenit quod de Thalete fertur, quidam noctu cælum contemplaretur, in scrobem decidit: quod ridens ancilla Θρᾷκα περὶ τὴν ἑαυτοῦ ποτὶν ἀγροῦν, τὰ ἐν ἠράνῳ ἐσκοπεῖ. Id alii tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetrastichis idem scribit, cuius hæc verba:

ἄνδρες φιλοσοφῶν τις ἀστεροσκόπος
πίπτει λελησθὼς πρὸς φρέαρ πυχνὸν δέπας
ὁ δοιπόρος, σεσόφιστ', ἔφη λέγων,
νοῦν ἐκ τίς αὖθις, βλέπε, τὸν γλὺν ὃ βλέπεις.

Astrologorum reprehensio.

Taxantur Astrologi, qui cùm circa inspectionem rerum cœlestium ita sunt occupati, vt aliquid inde præsagire se posse putent, non præuideant in terris sibi periculum impendere: cúmque præsentia ferè ignorent, futurorum scientiam habere se gloriantur. Atqui, quod Pindar. habet Olymp. 12. τῶν μελλόντων γὰρ πεπύλωνται θεοὶ δαί, id est, *obscura sunt admodum & cæca futurorum consilia.* In eos Morus Epigramma hoc lusit lepidum & festiuum:

Saturnus procul est iamque olim cæcus, vt aiunt,
Nec prope dì scernens à puero lapidem.
Luna verecundis formosa incedit ocellis,

Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt tua cùm capit vxor amantes,
Sidera ſignificent vt nihil inde tibi.

turdos.) Turdus inter primas à ſaporis bonitate inſignis. Martial. lib. 13.

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet:
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis Plinius libro 10. cap. 42. & 52. *Turdus.*

Figit arundo) Pro ſagitta hic arundo ſumitur, ob vſum enim quem ſagittis conficiendis præbent arundines, hæ pro illis accipi palam eſt.

alaudas.) galeritas, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

grues.) De gruibus in ſuperioribus ſatis. Admoranda ſynecdoche, qua poſuit ſpeciales quaſdam aues pro aliis quibuſuis. *Dipſas ſerpens.*

dipſadas) Dipſas, aſpidis genus, cuius morſu ſitis inducitur: & Græcè δίψα, ſitis eſt. Huius meminit Plin. lib 23. cap. 8 & lib. 22. cap. 5. Solinus Polyhiſtor. cap. 30. Lege Lucian. præfatione De dipſadibus, & Pierium Hieroglyph. 16.

Securos fati.) Id eſt, ignarus & inſcius infortunii, quod ſibi mortem attulit. Sic Lactant. lib. 2. cap. 3 in philoſophos: Dum aliorũ præcipitium vident, non proſpexerunt quid ante ſuos pedes eſſet. M. Tullius in 2. De Diuinat. ridens haruſpicinam:

Democritus non inſcitè negatur, vt phyſicus

quo genere nihil arrogantius: citatque illud ex vet. poëta:

Quod eſt ante pedes, nemo ſpectat: cæli ſcrutantur plagas.

Appendix.

Extento qui ſidera reſpicit arcu.) Fortè alluſit ad verbum Græcum δίσοχίας: is enim eſt δίσοχος, qui eſt, ὑρανοσκόπος: quamquam me non fugiat id nomen tribui piſci cuidam, qui ſic à corporis habitu nuncupatur.

Fed. Morelli Coronis.

Emblema eodem quo hoc Trimetrum Græcum refertur,

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφός.
Odi Sophiſtam qui ſibi ipſe non ſapit.

quia nequidquam ſapit. Paulus ad Rom. 12. μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. quod pulcre Martialis ita expreſſit,

Crede mihi ſapere eſt, non nimium ſapere.

Potentissimus affectus, Amor.

EMBLEMA CV.

ASPICE vt inuictus vires auriga leonis,
Expressus gemma pusio vincat Amor?
Vtque manu hac scuticam tenet, hac vt flectit habenas,
Vtque est in pueri plurimus ore decor?
Dira lues procul esto: feram qui vincere talem
Est potis, à nobis temperet ánne manu?

Fons Emblematis.

ID extulit ex Græco Argentarii, quod ascribam:

Αυγάζω τὸν ἄφυκτον ὑπὶ σφυρῷ Ἔρωτα
χερσὶ λεοντείαν αἰθοχεῶντα βίαν,
Ὅς τᾷ μὲν μάστιγα κατ' αἰχένος, ἇ δ' ὑπὸ χαλινὸς
δύεται, πολλὰ δ' ἀμφιτέθηλε χάρις.

Ἐρίστω τὸν βροτολοιγόν· ἐγὼ κὴ θῆρα δαμάζω
ἄρρεν, ἐδ' ἐλίγαν φείσεται ἀμφίων. id est,
Quid video, in hac gemma? Amor est, auriga leoni
Insidet, & fremis ora superba regit.
Vna manus flagro cædit, moderatur habenas
Altera: nulla magis signa placere queunt:
Sed metus immitem puerum: mortalibus ægris
Quid faciet, qui sic corda ferina domat?

Huc respexit Lucian. in Deorum Dialogis. Conquerentem enim Venerem apud Cupidinem filium facit & sibi nonnihil reformidantem, ne propter scelera quamplurima leonibus tandem obiiciatur, cui puer Cupido, Θαῤῥεῖ μῆτερ, ὅτι κὴ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη ξυνήθης εἰμὶ, κὴ πολλάκις ἐπαναβὰς ὅτι τὰ νῶτα κὴ τῆς κόμης λαβόμενος ἡνιόχῳ αὐτούς. οἱ δὲ σαίνουσι, κὴ τὼ χεῖρε δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα ὑπολιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι: Confide mater: leonibus enim ipsis iam familiaris sum factus, & sæpenumerò conscendi eorum terga, & apprehendi iubas: equitis more insidens illos agito: illi verò interim mihi caudis ablandiuntur, ac manum insertam ori receptant, lambúntque: deinde mihi reddunt innocuam. Hoc quidem schemate satis ostenditur, quanta sit amoris vis, qui de fortissimis etiam & ferocissimis triumphum agat. Leonum nomine significantur viri graues, & alioqui sanctimonia probitatéque aliqua insignes. Leones autem amore furere notat Plinius 8. historiæ mundi, cap. 16. & Aristotel. histor. animalium lib. 6. Sed non possum conniuentibus oculis transilire quod scribit Plutarch. in Amatorio: ὁρῶν ὑμᾶς ἄρτι τοὺς μὲν εἰς τὸν ἀνδρωνίτιδα ἐλκοντας τὸν ἔρωτα· τοὺς δ' εἰς τὸν γυναικωνίτην; ὥσπερ φυτὸν, κὴ θεῖον ἀγαθὸν, οὐκ ἐθαύμαζον, ἐπὶ πλείοσι δύναμιν ἔχει κὴ τιμὴν τὸ πάθος, οἷς ἐῶ προσῆκον ἐξελαύνειν αὐτὸ πάντα χόθεν, κὴ κολάζειν ὑπὸ τύπων αἰσχυνόμενον κὴ στενωπόμενον. id est, Non sum ductus admiratione à quibusdam vestrum in virorum conclaue, ab aliis in gynæceum trahi amorem, ingens ac diuinum bonum: quandoquidem tanta sit vis, & tantus honor amori exhibitus, vt à quibus omninò expelli debuerat & opprimi, ab iisdem augeatur & prædicetur. Sed hæc videri non satis operta possunt, nisi exemplis illustrentur. Ælian. 12. Var. hist. narrat de Dioxippo Olympiis victore, cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concursu, & alii rerum aliarum quæ in eo essent apparatu & pulchritudine caperentur, ipse medio

Leonum qui.

triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formosissimam ab eius aspectu non potuit abduci; quin etiam vultum sæpe mutabat, vt facile appareret eum telis Cupidineis saucium, iam non sui fuisse compotem. quamobrem Diogenes
» Synopensis ad populum: En, inquit, pugilem vestrum magnum, vt à puella configitur! quasi dixisset, turpe esse qui viros vicisset, à muliercula superari. At iocularis iste reprehensor ignorare se fingebat quanta sit amoris vis, quámque efficax pulchritudo formaque decens corporis, quam non temerè Socrates exigui temporis tyrannidem appellauit: Carneades, regnum quod nullis satellitibus egeat: Plato, naturæ priuilegium. Plutarch. in Hyperide retulit exẽplum perquam venustum & memorabile de Phryne, pulcherrima femina, quæ impietatis accusata, defensa est ab Hyperide, oratore certe nobili, qui quòd videret eã iam damnationi proximam, commiseratione vsus, vt quoquo modo iudices flecteret, mulierem produxit in medium, & discissa veste, nuda pectora iudicibus ostendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimittendam censuerunt; ex quo & oratoris astrum, & iudicum inexpectatam misericordiam, ipsiúsque reæ venustatem (id est πρὸς ἄξιον τυραννίδος, vt loquitur in Phœ-
» nissis Euripides) spectanda proponebantur. Aristotelis me-
» moratur dictum, pulchritudinem omni epistola commendatiorem, id est formam corporis habere maiorem persuadendi vim, quàm quæuis oratio, vel epistola. Ex eo itaque cùm aliquis quæreret, cur quæ pulchra essent, tam impensè amarentur: dixit eam esse cæci hominis percontationem. Mirari enim possit aliquis fuisse cæcum, qui nunquam antea quicquam vidisset, & Iuuenal. 4. satyr.

Qui nunquam visa flagraret amore puella,

de quo Iuuenalis. quid plura? etiam in cæcorum animis subtilis & peruicax regnat amor. sed nos hæc missa facimus, de Hercule scribitur ab Ouidio:

Quem non mille fera, quem non Stheleneius hostis,
Non potuit Iuno vincere, vicit Amor.

Proclus omne pulchrum, dicit honestum esse idémque amabile, eo quòd naturæ diuinæ aliquam imaginem habeat. ex quo τὸ καλὸν, à καλεῖν quidam deducãt, quod est vocare: quia ad se vocet & alliciat hominum animos: quàm etiam ob rem credibile est à veteribus, reges eos in primis creatos, qui pulchritudine aliis antecellerẽt. Sic enim Homerus suos heroas

dignitate vultus ipſáque pulchritudine commendat. Achil. 479
Idem omnium pulcherrimum facit: quamuis enim Nireum nominet, ex iis qui ad Ilium venissent formosissimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de suo Aenea:

----ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium Æneas, atque agmina iungit.

De Lausa verò, déque Turno sic:

Filius huic iuncta Lausus, quo pulchrior alter
Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

His consentanea maximè sunt quæ disputantur ab Isocrate in Helenæ laudatione: vbi sic pulchritudinem commendat, vt eam esse rem diuinam statuat: ea enim ferè contĕnuntur in quibus nulla pulchritudo: cõtrà quæ pulchra sunt suspiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de causa censet in precio haberi summísque honoribus affici, quàm quòd pulcherrima quædam res sit. denique alia omnia bona inuidiæ sunt exposita: nullus tamen est qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignósque honore putant: cúmque omnia fortitudo sua dignitate antecedat, à pulchritudine tamen superatur. *δεσποτῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα.*

puſio.) paruus puer, παιδίον καὶ παιδάριον. Cic. 1. Tuscul. in lib. Platonis, qui inscribitur Menon, Pusionem quendam Socrates interrogat, &c. Idem pro Cælio: Propter nocturnos quosdam inanes metus tecum semper pusio cum maiore sorore cubitauit. Iuuenal. Satyra 6. *Puſio.*

----pusio dormit, *Pusio quæ noctu non litigat.*

ſcuticam.) paruum flagellum è loris factum, à Græco σκυτῶ, quod est corium. Horat. Sermon. 1. Satyr. 3. *Scutica.*

Ne scutica dignum horribili sectere flagello.

Iuuenal. Satyr. 6. *----rubet ille flagellis,*
Hic scutica.-----

Scutica quid sit, forte non omnibus notum σκυτῶ pellis est, vnde scutica, quia fiat è corio sine pelle. Hinc scuta, quia pellibus operta. Sed habeo penes me libellum membrana descriptum in quo præter alia quædam, commentarius est nunquam quod sciam editus in Satyras Persii. Scuticam ergo sic definit, Innominatus ille: Scutica erat quædam corrigia, habens in summitate nodos quosdam in modum fabæ: de qua Terent. Hæc faba cudetur in me. Hæc ille. Huc ego proverbium refero: Vnica scutica impellit omnes. Chil. 2. Cent. 90. Prouerb. 65. *Scutica.*

plurimus ore decor.) Sic eum effinxit Lucian. in amore fugitiuo.

Dira lues.) Epiphonema.

feram qui vincere iussit.) à maiori ad minus.

Appendix.

Confero huc Propertianum istud,

Eripitur nobis iampridem cara puella, &c.

quo loco de viribus amoris in generosos animos, exemplis hinc inde ductis, nimirum raptæ Helenæ, Centaurorum impetus in Pyrithoum: Romuli qui Sabinas rapere docuit: Achillis de sibi erepta Hippodamia Briseide: sic enim Poëta elegans:

Inferior multo cùm sim vel Marte, vel armis,
Mirum si de me iure triumphat amor.
Magni sæpe duces, magni cecidere tyranni,
Et Theba steterunt, altáque Troia fuit.

Dira lues.) Dirum, Dei ira natum, Vearrus ait. at lues, à Græco λύειν, à soluendo, seu dissoluendo, deducitur, quod nihil adeò soluat hominum vel generosorum mentes, quàm fœdi & ignaui amoris consuetudo.

FED. MORELLVS PR. R.

Mauult τὸ *dirum* referre ad τὸ δεινόν. quod graue & formidabile est ἀπὸ τῶν δίων.

F. MORELLI COROLLARIVM

Musæ apud Musicum Epigrammatographum 1. Anth. minitanti Veneri, nisi ipsæ numen suum venerarentur, se aduersus eas Ερον, Cupidinem suum armaturam, respondent.

Ἡμῖν δ' πίπταται τοῦτο τὸ παιδάριον.
Non volitat nobis ille Cupido puer.

Potentia

Potentia amoris.

EMBLEMA CVI.

NVDVS Amor viden' vt ridet, placidumque tuetur?
Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet:
Altera sed manuum flores gerit, altera piscem,
Scilicet vt terræ iura det atque mari.

ID transtulit è Græco Epigram. Palladæ, Anth. 4. — *Emblematis fons.*
Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ καὶ μείλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος·
τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει. id est,
Nudus amor blandis iccirco arridet ocellis;
Non arcus, aut nunc ignea corda gerit.

Nec temerè manibus florem, delphinaque tractat:
Illa etenim terris, hoc vndis ipse maris.

Legi alicubi Philostratum Cupidini rosam conferre. Nam sicut illa recens mollis est, ita Cupido, cui aurei non aliter ac rosæ capilli tribuuntur: hic quoque spinas pro iaculis gestat, pro facibus fulgorem, folia pro alis data sunt: denique vtrique tempus, color & mores conueniunt. Delphinus autem hominum amasius maris quietum statum & tranquillitatem ostendit, irámque & commotionẽ fluctuum ibi emollitam signat, vt docet Pierius in Delphino suo Hieroglyph. 27. Id videtur expressisse apertiùs in Hippolyto Euripides:

ὁ ποικιλόπτερος ἀμφιβαλὴς
ὠκυπόδων πτερῶν,
ποτᾶται δ' ἐπὶ γαῖαν, εὐήχητόν
θ' ἁλμυρὸν ἐπὶ πόντον. hoc est,

Amor omnia domat.

Ille pennis ornatus variis vndique volitans alis velocissimis: volat namque super terram, supérque sonorum & salsum mare. Quod significat omnia subiici imperio Amoris, qui nudus est, propterea quòd hic affectus debet esse simplex & apertus: ridet, quòd oblectationem præ se ferat: blandè aspicit, vt persuadeat: nullis armis instructus est, vt cum eo congredi non reformides. Plura lege apud Athenæum 13. cap. 5. & Platon. in Conuiuio. Apud eundem Euripidem Hippolyto, nutrix Phædram heram alloquitur, eique amorem suadet, in quo si quid sit vitii, culpam omnem in Venerem confert,

Φοιτᾷ δ' ἄν' αἰθέρ', ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ
κλύδωνι Κύπρις· πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ.
Vadit per æthera: est & in fluctu aquoris
Cytherea: Cuncta vero ab ipsa nata sunt.

Nec faculae.) Fax Cupidini tribuitur, quòd corda mortalium adurat, & animos conficiat.

Cupidinis Fax.

Cornua.) arcum, qui cornutus apparet, cùm potissimum tensus est.

Altera sed manuum flores gerit.) τὸ ἄνθος, καὶ τὸ ῥόδον promiscuè poni apud poëtas solemne est. Sed non est hic prætermittendum lepidum Ausonii Edyllion (quod iamdiu tribui Virgilio cœptum, inter eius appendices etiam nunc legitur) de Rosa:

Rosa Veneri dicata.

Vidi Pæstano gaudere rosaria cultu,
Ex oriente nouo rorida Lucifero. deinde,
Ros vnus, color vnus, & vnum mane dierum:

Sideris & floris nam domina vna Venus.
Forsan & vnus odor: sed celsior ille per auras
Dissatur; spirat proximus iste magis,
Communis Euphrea dea sideris, & dea floris
Precipit vnius muricis esse habitum.

Certè philosophi quidam odorem rosæ & colorem à Veneris stella proficisci existimarunt. Quare poëta Venerem semper ore loqui roseo dicit.

Scilicet vt terra.) Notissimum est illud ex Eclog. 10. Virgil.

Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ipse?

Idem alibi:

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Item,

Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque, &c.

Scilicet vt terræ, &c. atque maris.) Lucretius initio primi libri:

Alma Venus, hominum, Diuumque æterna voluptas.

Idem eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentis
Concelebras. Et deinde:

——tibi suauis dædala tellus
Submittit flores: tibi rident æquora ponti.

Ouidius:

Tu superos, ipsumque Iouem, tu numina ponti
Vtilia domas, ipsumque regis qui numina terræ,
Tartara quid cessant?

Et Propertius:

Hic Deus & terras & maria alta domat.

Qua ratione tradit Pausanias in Corinthiacis apud Sicyonios extare nobilem Veneris statuam ex ebore, quæ capite gestet cæli orbes: altera manu teneat papauerum capita: altera verò malum: quo significaretur quanta Veneris in animantia omnia, inque ipsos deos, vis esset.

Appendix.

Virgil. 4. ecloga:

——tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas, & summa papauera carpens,
Narcissum & florem iungit bene olentis anethi.

Politianus eleg. de violis:

Formoſæ, o viola, Veneris munuſcula noſtræ,
Dulce quibus tanti pignus amoris ineſt.

Hortostutelæ Veneris aſſignat Plautus, Plinius refert lib. 15. cap. 4. Et quid verear, fretus eruditorum venia, carmen affigere, quod eiuſdem pene argumenti cum Alciati emblemate, ociosè fudimus? Id ſic habet.

Symbola adulantum cernis, Roſa, Piſcis amorum,
Non ſanè vnius ſymbola certa mali.
Nam roſa verna ſuis non eſt ſine ſentibus, idem
Piſcis habet ſpinas intus & ipſe ſuas.
Pulchra roſa eſt, verum illa brevi fit marcida: piſcis
Eſt ferus. eſſe aliqua nec cicur arte poteſt.

Prætereiam neſcio quo caſu Ouidii illud, epiſtola Phædræ,

Quicquid Amor iuſſit, non eſt contemnere tutum:
Regnat, & in dominos ius habet ille Deos.

FED. MORELLI CORONIS.

Flos quem dextra tenet nudus Amor non terram ſolùm deſignare, ſed & cœlum ipſum videtur: ſiquidem à Columella lib. x. *terreſtria ſidera flores* ſcitè vocantur. itáque ἄνθος à Græcis dicitur flos ἀπὸ τῦ ἄνω θέειν quod ſurſum tendat: vt tendit in ardua virtus, & ignis cœlum petit: ideoque à Gregorio Naz. conferuntur ἄνθινοι πῦρ καὶ ἀφανὲ. Quod Commentator hic in Epigram. ſui clauſula aſſerit Piſcem ferum eſſe nec vlla arte cicurari poſſe, firmatur à Baſilio M. Homil. VII. in hexaem. pag. 88. 6. edit. noſtræ his verbis ἴδιος τελῆρος τῶν ἐχθύων, ἰδία φύσις, διαστα κεχωρισμένη ἰδιότροπος ἡ ζωή· διὰ τῦτο οὐδὲ παιδεύεται τῆ τῦ νικτὸς καταδίκη, οὐδὲ ὅλως ὑποφέρει χειρὸς ἀνθρωπίνης ὁμιλίαν, in quem locum videſis Notas noſtras quæ III. Tomo Baſil. continentur, pag. 89. ex Plutarcho, Plin. Athen. Mart. & aliis autorib. de manſuefactis & cicuratis piſcib.

Vis amoris.

EMBLEMA CVII.

ALIGERVM *fulmen fregit Deus aliger, igne,*
Dum demonstrat vti est fortior ignis Amor.

EX lib. 4. Epigrammat. Græcorum sumpsit illud:

ὁ παυὸς τὸν παυὸν ἰδὼν, ἄγνυσι κεραυνὸν,
δεικνὺς ὡς κρεῖσσον πῦρ πυρὸς ὄζυ ἔρως.

Amor fulmine superior.

Tanta vis est amoris, vt ipso fulmine concitatior sit, & violentior: quippe qui necipsi Ioui cedat, quem multoties arcu petiisse Poëtæ referunt: quo significatur amore strenuo nihil vehementius esse neque insuperabilius. Itaque Græcis ἔρως παυδαμάτωρ dicitur. De quo illud est distichon per prosopopœiam:

Perfringunt, penetrant, vrunt mea spicula fulmen:
Scilicet hinc nomen est mihi παυδαμάτωρ.

Quidam exstant Euripidis versus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omnium potentissimum facit: hi sunt:

ἔρωτα ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
ἢ τῆς ἁπάντων δαιμόνων ἁβρᾶτατον,
ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶν ἄπειρος ὤν,
ἢ οἶδε τὸν μείζονα ἀνθρώποις θεόν. F. Morello interpr.

Quisquis Amorem censet ingentem Deum,
Numinibus atque augustiorem cæteris,
Ineptus est, magni vel ignarus boni
Nec esse máximum Deum mortalib.

Amor omnium dominator.

Menander,

Δεσπότην, ἔρωτα κἀδὲν ἰσχύει πλέον,
κἀδ' αὐτὸς ὁ κρατῶν οὐρανῷ θεῶν
Ζεύς, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντ' ἀνάγκη πείθεται.

dicit nihil amore potentius, vt neque ipse Iupiter qui in cœlo diis aliis imperet ab amore coactus ei obsequatur. In Troadibus Euripidis Helena factum suum excusans, apud Menelaum maritum, confert omnem culpam in Venerem à qua coacta sit, his verbis:

Τὴν θεὸν κόλαζε, καὶ Διὸς κρείσσων γενοῦ,
ὃς τὸν μὲν ἄλλων δαιμόνων ἔχει κράτος
γαίᾳ τε δοῦλος ὅστις Id est:

Obiurga Deam: & fias Ioue potentior, qui aliis quidem diis imperat, huius autem (Veneris nempe) seruus est. Ouidius:

Regnat, & in superos ius habet ille Deos.

Huc facit illud Clemētis 6. στρωμάτ' ex Anacreonte. ἔρωτα τὸν ἁβρὸν μέλπουσι, βύσσινα μίτρης πολυανθέμοις ἀείδων· ὃς καὶ θεῶν δυνάστης, ὁ δὲ καὶ βροτοὺς δαμάζει: Amorem celebro » delicatum florentibus plenum coronis: quippe qui & in » Deos imperium obtineat atque homines domet. Huc Augeriani octostichon sanè lepidum:

Lepidum epigramma Augeriani.

Omne olim cælum (vt fertur) cælum omne ruebat,
Inter se superi dum fera bella gerunt.
Fortis erat Bromius thyrso, Mars ense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.
At cum visus Amor fuit in fulgentibus armis,
Necnon accensa lampade pulchra Venus:
Priuatur thyrso Bromius, Marsense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

Sed mirum fuit Ouidii ingenium in eo affectu exprimendo, eiusque vi amplificanda: sic enim 2. Amorum, eleg. 1.

In manibusque Iouem & cum Ioue fulmen habebam
Quod bene pro cælo misteret ipse suo.
Clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen omisi,
Excidit ingenio Iuppiter ipse meo.
Iuppiter ignoscas: nil me tua tela iuuabunt:
Clausa tuo maius ianua fulmen habet.

Et in secundo eiusdem operis, eleg. 5. vbi conqueritur de amasia, quæ se alteri manciparat, quámque ideò verberibus cædere constituerat:

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modo sæuus eram, supplex vtroque rogaui,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit: & ex animo dedit oscula, qualia possent
Excutere irato tela trisulca Ioui.

Lilius Gyrald. hist. Deorum Syntagmate 15, repetit ex Plinio, fuisse in curia Octauiæ Cupidinem fulmen tenentem, cuius auctor nesciebatur. Id affirmabatur Alcibiadem fuisse Principem forma in ea ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Poterit fulmen hoc à Cupidine fractum traduci ad id quod dici solet, Amore plus quàm vi effici. quod in quadam Epist. expressit D. Hieronymus: *Ingenia quidem* (inquit) *liberaliter educata facilius verecundia quàm metus superat.*

Aligerum fulmen. (Epitheti metaphora. fulmen cum telo Amoris comparat: sed & fulmen telum vocatur Græcis, vt apud Sophoclem: ἐγκατίσχιον βέλος πάτερ κεραυνῦ: & Herodotum, βέλος ἐνέσχιον θεοῦ. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem: ideóque pictores fulmini tribuunt alas, quod à Ioue immitti crederetur. Virg. 1 Æneid.

Atque his aligerum dictis affatur Amorẽ) vt Græcis ἔρως πτερόεις. Ignis *Amor*) Meritò amor ignis dicitur Itaque Virgil. passim Amorem ignis nomine nuncupat. Sic 3. Georg.

Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque,
In furias ignémque ruunt.

Idem Aeneid. 4. *------& cæco carpitur igni.*

In Eclog. porrò,

At mihi sese offert vltro meus ignis Amyntas.

Ouid. epistola Paridis Helenæ:

--- quis enim celauerit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Plus amore quàm vi effici.

Fulmen aligerum. & aliger amor.

Scripsit & perelegans sanè tetrastichon Ioan Secũdus in Ce-

pidinem camino insculptum, eadem fermè caussa:

Flammiuomo Veneris quisquis fuit ille camino
Qui sculpsit puerum, credite, doctus erat.
Scilicet aeternae penes hunc custodia flammae:
Per quem sopitus non queat esse forus.

Fortior ignis Amor.) Teste Xenophonte, qui ait amorem ipso igni torrentiorem, & feruidiorem. nam ignis tangentem solùm vrit, & vicina depascitur amoris ignis etiam in procul intuentes, & longo terrarum tractu dissitos ardentes suos radios vibrat.

Appendix.

Spectat illud ex epist. Phedrae,

Venit amor grauius quo serius vrimur intus,
Vrimur, & caecum pectora vulnus habent. deinde
Si bene succesßit diro quod adurimur igne. & post,
---me tacitum conscius vrit amor.

Sed hæc de verbo, vrit quod ad amoris affectum traduci solemne est. Nos argumenti sententiã possumus non inconcinnè traducere ad fœdera illa quæ percuti solent inter principes viros & familias nobiles inter se dissidentes: sed tandem quæ pactis conuentis, connubiorum illecebra, datáque fide coëunt, ac deponunt hostiles animos In eo vis amoris elucescit, vt quæ Martis impetum omnem contundat optati aduentu Cupidinis. Argumentum lepidi huius distichi audiui aliquando trahi ad illud Esdræ, quo loco veritatem rege, vino, femina potentiorem arguit: de quo id legimus ἄδηλον,

Rex, mulier, vinum, præcunctis fortiter vrgent,
Sed inter omnes Veritas victrix manet.

Item ad eum modum,

Magna meri vis est, fortis rex, femina fortis:
Fortia quæ cum sint, Verum tamen omnia vincit.

Sed vt ad carceres redeam, non me fugit illud Ouid. 5. Metamorphos. *----vidit hunc Eryana vagantem,*
(Ditem intelligit.)

Monte suo residens, natumque amplexa volucrem:
Arma, manusque meæ, mea (nate) potentia, dixit,
Illa quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire sagittas:
Cui triplicis cessit fortuna nouissima regni,
Tu superos, ipsumque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque regis qui numina terræ,
Tartara quid cessant?

In ſtudioſum captum amore.

EMBLEMA CVIII.

IMMERSVS *ſtudijs, dicendo & iure peritus,*
Et maximus libellio,
Helianiran amat, quantum nec Thracius vmquam
Princeps ſororis pellicem.
Pallada cur alio ſuperaſti iudice Cypri?
Num ſat ſub Ida eſt vincere?

EX Guicciardino Italo, ſcriptore hiſtoriæ diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati ſpeciatim ſcriptum fuiſſe in Hieronymum Paduanum doctū quidem hominem, ſed qui amatoria etiam tractaret. Quod & generatim traduci poteſt in quoſdam doctrinæ gloria celebres, qui amore turpi *Origo Emblematis.*

excæcati, videre non possunt quantum vitæ suæ & famæ detrahant. Pudet sanè referre doctos homines quamplurimos, sui nominis suæque dignitatis oblitos, qui hac perculsi non leuiter insania, disciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, bonique mores inseruntur) cultum natiuum turpissima Veneris labe infamarunt. Tales fuerunt apud Græcos Callimachus, Sophocles, Philetas, quos secuti proximè Catullus, qui Lesbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthiam: Naso, qui Corinnam versuum mira luxuria celebrarunt. Certamen eiusmodi inter Palladem & Venerem etiã nunc durat, quodque crebrò accidat, plerisq; etiam viris bonis videtur esse ludus. Quo loco referre placet quæ Paulus Iouius, ætatis nostræ historicus excellentissimus de Augustino Nypho Philosophiæ professore retulit. Susceptis enim liberis, & vxore senescente septuagenarius senex, puellæ impotenti amore correptus est vsque ad insaniam; ita vt plerique Philosophum senem atque podagricum ad tibiæ modos saltantem miserabili pudore conspexerint: vnde illi maturatum vitæ exitum constat. Melius quidem Panætius, qui adolescentulo quærenti an sapiens amaturus esset: De sapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à sapiente longè absumus, non est committendum vt aliquando incidamus in rem tam commotam & impotentem, alteri emancipatam, & vilem sibi. Marcus etiam Tullius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad secundas nuptias: Vix possem ego, inquit, eodem modo vxori & sapientiæ studio dare operam. Quò referam illud Chrysippi. Cùm enim dixisset quidam sapientem amore non capi, testimonio esse Menedemum, Epicurum, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtar: Si Alexinus ille dissolutus, & Epicurus insensatus, & Menedemus canus ac delirus (sic enim ab Eretriensibus dicebatur) amore capti non sunt: nec sapiens quidem eo capietur. Porrò videtur hoc Emblema imitatus esse ex Græco Pauli Silentiarii:

Qui inter doctos amori operam dederunt.

Augustinus Nyphus philosophus.

Ὁ πρὶν ἁλισκόμενος τὸ πρέσβυ εἶδεν ἐν ὕβῃ
ὀϊστοφόρε Παφίης δισσὸν ἐς ἀμφότερον.
γυιοβόρος βελέεσσιν ἀνέμβαλε· τὸν πρὶν ἐρώτων
αὐχένα σὺν χλίνῃ κύπρις ἐμὴ σανίδι.
Δέξο μέγα χαλόωσα, πόλιν ὅτι Παλλάδα νικᾷς
νῦν πλέον, ἢ τὸ πάρος μᾶλλον ἐὼν Ἐρυκίδων.

Senex est qui conqueritur se, cùm iuuenis esset, telo amoris inuiolabilem fuisse: ætate autem prouectum amoris iugo

cogi. Epigramma ita Latinè redditum est.

Acer eram, vt primis inuicta mente sub annis
Oestrifera spreui dulcia iura Dea:
Missilibus nec eram diris violandus amorum,
Qui tua nunc canus sub inga vado Venus.
Suscipe ouans, tetrica victa tibi Pallade cessit
Quàm prius Hesperidum munere maior honos.

Vide num huc referre possis initium Odes vndecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me sicut antea iuuat
Scribere versiculos Amore percussum graui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum memini elegia tertii Amorum, qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euersamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amorem etiam suis destitutum armis descripsit initio eiusdem operis amatorii his verbis:

Quis tibi, saue puer dedit hoc in carmine iuris?
Pieridum vates non tua turba sumus.
Quid si præcipiat si tua Venus arma Minerua?
Ventilet accensas flaua Minerua faces?

Quia de turpis amoris quibusdam effectis nonnihil attigi, iisque maxime quibus eruditi plerique, & qui sapientiam profitentur argui nonnunquam solent, nescio an huc rectè audeam coniicere τῆς Ἀφροδίτης, id est, Veneris ἔπαινον, quam ἀπὸ τοῦ ἀφραίνειν à desipiendo non inepte quidam deflectũt. Quod confirmat Euripides quo loco ait, τὸ μωρὸν πάντα τῆς Ἀφροδίτης βροτοῖς: Hominum esse stultitias, quæcumque Veneris causa fiant. Et Cytheream, Veneris nomen Grammatici deflectunt ἀπὸ κλύζειν τὴν ἔρωτα, τὸ τέσι κρύπτειν αἰσχρὰν μίξιν: quia, vt inquit Cicero 1. de officiis, qui ad voluptatem corporis paulò sunt propensiores, quamuis ea capiantur, occultant & dissimulant tamen appetitũ propter verecundiam.

Ἀφροδίτη. *Venus vnde dicta.*

Immersus studiis.] Ab aquis translatio.

libellio.] Libellio dicebatur à veteribus, quem nos Tabellionem vocamus Græcè γραμματεὺς dicitur. *Libellio.*

quantum nec Thracius vmquam.] Hac parium collatione turpem amorem significat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Rege, qui Philomelæ iuuenculæ, Prognes vxoris sorori stuprum inculit, Fabulam repete ex Ouidio.

Pallada cur alio.] Hæc apostrophe gratiam addit, cáque ta-

citè significat quàm sint ad libidinem propensi qui ab ea in primis esse deberent alienissimi.

Cypri.) Cypris, vel Cypria, Veneris cognomen, à Cypro insula, luxui deditissima. Iustin. lib. 18. D. Augustin. Ciuit. D. lib. 4. 10. aliíque plures.

Idæ est.) Ida mons editissimus, in quo tres Deæ de pomo aureo concertarunt.

Appendix.

Ad hunc locum placet adgregare lenes ac suaues Tibulli numeros, eleg. 1.

Interea dum fata sinunt, iungamus amores:
Iam veniet tenebris nox adoperta caput.
Iam subrepet iners ætas, nec amare decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.

Deinde eleg. 2.

Vidi ego qui iuuenis miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem,
Et sibi blandirus tenera componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores pudnit, seruire puellæ,
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arcta:
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Memineram mimi cuiusdam veteris, *Anus cum saltat, morti delicias facit.* Nihil enim ridiculum magis, & maiore dignum cachinno, quàm si fit senex amasius, & litteratus nugis ac lasciuiis obnoxius.

Ἀντέρως, id est amor virtutis

493

EMBLEMA CIX.

DIC *vbi sunt incurui arcus? vbi tela Cupido?*
Mollia queis iuuenum figere corda soles.
Fax vbi tristis? vbi pennæ? tres vnde corollas
Fert manus? vnde aliam tempora cincta gerunt?
Haud mihi vulgari est, hospes, cum Cypride quicquam,
Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
Sed puris hominum succendo mentibus ignes
Disciplinæ, animos astráque ad alta traho.
Quattuor éque ipsa texo virtute corollas:
Quarum, quæ sophiæ est, tempora prima tegit,

HOc decaſtichon tranſlatum reperio ex Græco Mariani Scholaſtici, εἰς ἔρωτα ἐσεφανωμένον, quod ſic eſt 4. Epigrammat.

Πῆ σοι τόξον ἑκηβόλον, οἵ τ' ἀπὸ στέγο
πτερύμονοι, μίζ' ἅτινα ἐς κραδίην δόναχες;
πῆ πῶρος; πῆ λαμπὰς πολυώδυνος; ἐς τί ἢ τειρασὲ
σήμαντα χἠ σὴν ἔχεις, κεστί δ' ἔπ' ἄλλο φέρεις;
οὐκ ἀπὸ παιδιᾶς, ξένε, Κύπριδος, οὐκ ἀπὸ γαίης
εἰμὶ καὶ ὑλαίης ἔκγονος ἀθανάτων·
ἀλλ' ἐγὼ ἐς καθαρὸν μερόπων φρένα πυρσὸν ἀνάπτω
ἀμαθίης ψυχὴν δ' ὄφρανὸν εἰςαναγω.
ἐκ δ' ἀρετῆς στεφάνους πτερύγων πλέκω ἀνδρὶ ἑκάστῳ
τοὺς δὲ φερῶν φωτῶν τῷ σοφίης στέφομαι.

Duo Cupidines & totidem Veneres.

Effingit Cupidinem ἄτοξον καὶ ἄσοχον, ſine arcu & ſine telis, erudito ſane figmento dialogiſtico, quo quidem virtutis omnis diſtributionem aſſignat. Sed primum aduertendum eſt ex Platone in Sympoſio, duas eſſe Veneres, & totidem Cupidines: hæc antiquior & ſine matre, cælo nata, quam cæleſtem Venerem vocamus: altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & communis appellata. Eadem ratio eſt Cupidinis vtriuſque. Horum enim alter honeſtas cupiditates animis ingerit: alter verò affectus voluptuoſos & terreſtres inculcat.

ἀντέρως.

Prior ille ἀντέρως, ut eſt, quaſi dicas, priori contrarius: qui hominem attollit ad ſuperiora & cæleſtia contẽplanda, omnémque virtutem & honeſtatem præſtat. Hic itaque tres coronas manibus contrectat, vnámque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honeſti fons petitur) deſignantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidẽ Platoni in Timæo omnium corporis partium diuiniſſimam, & certè principem) prudentiam repræſentat: prouidere enim & aliquid prudenter meditari, contemplationis eſt: tres aliæ, quas manibus continet, Iuſtitiam, Fortitudinem, & Temperantiam notant, quæ potiſſimum in actione poſitæ ſunt, manus enim actionis ſunt organa. Quod perſpicuum eſt ex primo Officiorum Ciceronis: Qui máximè perſpicit, inquit, quid in re quaque veriſſimum ſit, qui que acutiſſimè & celerrime poteſt videre & explicare rationem, is prudentiſſimus & ſapientiſſimus ritè haberi ſolet. Quocirca huic quaſi materia quam tractet, & in qua verſetur, ſubiecta eſt veritas: reliquis autem tribus virtutibus neceſſitates propoſitæ ſunt ad eás res parandas tuendáſque, quibus actio vitæ

Quatuor coronæ ad totidem virtutes relatæ.

Locus Ciceronis.

„ quit, quid in re quaque veriſſimum ſit, qui que acutiſſimè
„ & celerrime poteſt videre & explicare rationem, is pruden-
„ tiſſimus & ſapientiſſimus ritè haberi ſolet. Quocirca huic
„ quaſi materia quam tractet, & in qua verſetur, ſubiecta eſt
„ veritas: reliquis autem tribus virtutibus neceſſitates propoſi-
„ tæ ſunt ad eás res parandas tuendáſque, quibus actio vitæ

continetur: quo sanè loco differentem facit virtutem Prudẽtiã à reliquis tribus, ea enim posita est in veri inuestigatione & contẽplatione, reliquæ sunt actionis. De vtroque Amore Plato in Conuiuio. Ficinus Oratione. 2. c. 7. & orat. 7. cap. 8. in idem Conuiuium Platonis. Cæterùm ἀντέρωτα Proclus interpretatur Amorem diuinum animas à corporibus abstrahentem: qua in significatione hîc vsurpatur. Alii duplicem Amorem ideò effictũ esse narrant, quòd nullius frugis aut cõmodi possit esse amor, nisi mutuus sit: qua de re Porphyrius Philosophus hũc adfert Apologum. Cùm, inquit, Cupido infans parum coalesceret, Venus Themin Deam consuluit: quæ Veneri respondit, Anterota necessarium esse qui rependat vices, vt sese mutuò iuuent. cui Venus assentiẽs, Anterota, quasi Contra cupidinem dicas, genuit: quo vix dum nato, Cupido cœpit adolescere, & procerior euadere. Sed hæc fortasse παρέργως. Scio quidẽ apud Plutarchum in ἐρωτικῷ, duos Amores esse iuxta Ægyptiorum sententiam, & Platonicorum, ἔρωτα πάνδημον, καὶ τὸν οὐράνιον, id est, vulgarem, & cælestem amorem: sed quia déflectit aliquantum ab ea quam retuli sententiâ Mariani, facilè prætereo. Apuleius tres amores facit libello quem De philosophia scripsit (vbi Platonem auctorem appellat) vnum diuinum cum incorrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum degeneris animi, & corruptissimæ voluptatis: tertium ex vtroque permixtũ, mediocris ingenii & cupidinis modicæ. Animas autem fusciores ait impelli corporum cupidine: vinum quod illis propositum est, vt eorum vsura potiantur, atque eiusmodi voluptate & delectatione ardorem suum mulceãt. Illas verò facetas & vrbanas esse: animas bonorum deamare, & factum velle vti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præstantioréſque reddantur. Medias ex vtroque constare: nec delectationibus corporis prorsus carere, & lepidis animarum ingeniis capi posse. Vt igitur amorem teterrimum, inhumanissimum, atque turpem facit, non ex rerum natura, sed ægritudine corporis, morbóque natum: sic illum diuinum, deorum munere, beneficióque concessum, aspirante cælesti cupidine in animos hominum venire credi. Tertiam speciem amoris, quam mediam dicit, diuini atque terreni proximitate collectum, nexúque & consortio parili copulatum: vtque rationi propinquus est diuinus ille, ita & terrenum turpitudini iunctum esse voluptatis. Hactenus Apul.

Duplex amor quid alus significet.

Fax amoris. *Fax vbi triſtis*] triſtis, à conſequenti: Fax autem Cupidini tribuitur; quod indicarunt Ægyptii ſacerdotes, qui per ignē amorem exprimi voluerunt.

Ouid. 2. Amorum, eleg. 9.

Cur tua fax vrit, figit tuus arcus amicos?

Iſidorus non poſtremi ordinis auctor rationem reddit, quia nonnumquam amor cupiditate impatientiùs exurat, nonnūquam verò præ ſatietate auolet. Itáque apud Gellium Portius Licinius dixit hominem ob amorem non eſſe ignitum, ſed ipſum ignem. Notum eſt illud Virgil.

cæco carpitur igni &, eſt mollis flamma medullas.

Item: *Vritur infelix Dido.* vti iam diximus paulò antè.

Venus vulgaris. *vulgari cum Cypride.*) Vulgaris illa Venus circa turpes amores verſatur: honeſta verò ad virtutem & honeſtatem amplexandam inflammat, & ad rerum cæleſtium contemplationem animos pertrahit. Quod dum meditor, non poſſum mihi temperare quin hoc adiiciam.

Apuleius apologia 1. pro ſe ipſo, dicit item ex Platone geminam eſſe Venerem, quarum altera vulgaris, quæ ſit percita populari amore, non modò humanis animis, ſed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cælicam Venerem, quæ prædita ſit optimati amore: ſolis hominibus, & eorum paucis curare: nullis ad turpitudinem ſtimulis, vel illecebris ſectatores ſuos percellentem: eius enim amorem non amœnum & laſciuum: ſed contrà incorruptum & ſeriū pulchritudine honeſtatis, & virtutis amatoribus ſuis conciliare: & ſi quando decora corpora commendet, à contumelia eorum procul abſterrere. Neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quàm quod admoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quam prius veram & ſinceram inter deos vidêre. Quapropter, vt ſemper, eleganter Afranius hoc ſcriptum reliquit:

Amabit ſapiens, cupient cæteri.

Ea de re multò fuſius Lucian. in dialogo, cui nomen ἔρωτες, vel ἔρως ἢ ἀντέρως, de quo ſcripſere ſingulares commentarios quidam recentium, vt Cælius Chalcagninus, Auguſtin. Nyphus. cap. 19 60. 98. de amore, aliiplures.

Sed puris hominum.) Effecta pudici amoris: vbi notabis diligenti præparatione opus eſſe priuſquam aditum habere poſſis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum ſpeculationem.

animos

animos aſtraque.] Hic raptus quomodo fiat, ſuperiùs docuimus ad Emblema, cuius inſcriptio eſt, *In Deo laudandum.*

Appendix.

Bene Tull. 4. Tuſcul. Virtus eſt animi affectio conſtans, « conuenienſque, & laudabiles efficiens eos in quibus eſt, & « ipſa per ſe ſua ſponte, ſeparata etiam vtilitate, laudabilis. ex « ea proficiſcuntur honeſtæ voluptates, ſententiæ, actiones, « omniſque recta ratio dici poteſt. Huius igitur virtutis con- « traria eſt vitioſitas, ex quâ perturbationes, quæ ſunt turbidi animorum, concitatique motus, auerſi à ratione, & inimiciſſimi mentis, vitæque tranquillæ. Amoris huius honeſti exemplum habes apud Plinium, auctorem caſtiſſimum lib. 3. epiſt. 3. vbi de Iulio Genitore, rhetore. Et neſcio an agnoſcere auſim differentiam inter Cupidinem & Amorem, de quâ Nonius. Nam Cupidinem ait eſſe inconſideratæ neceſſitatis: Amorem iudicii. Videtur id innuere Phocylides, Σεμνὸς ἔρως ἀρετῆς, ὁ δ' ἱμερὸς αἰσχρὸς ὀφέλλει. Virtutis amor honeſtus, at Veneris dedecus adfert; Veneris *ἔρως*, i. cæleſtis & inculpatæ, ab omnique corporis ſeiunctæ deſiderio, templum Athenis fuiſſe ſcribit Pauſanias. primos hominum Aſſyrios eam coluiſſe: Deinde Paphios, poſt Aſcalonitas, Phœniſſes, inde Cytheræos, vltimos Athenienſes, Ægeo rege ſacra illius conſtituente. Veneris autem *πανδήμου*, id eſt vulgaris ſeu publicæ fanum Athenis exſtruxit Solon ex pecuniis quas lupæ in proſtibulo merentes contulerant, Athenæus lib. 13. Plato Conuiuio. quod nos obiter. Sed ad vim argumenti facit illud Valerii Max. lib. 3. cap. 3. Eſt & illa vehemens & conſtans animi militia, litteris poliens, venerabilium doctrinarum antiſtes philoſophia, quæ vbi pectore recepta eſt hominum, inhoneſto atque inutili affectu diſpulſo, totos in ſolido virtutis munimento confirmat, potentiores metu ac dolore faciens. Ad id ſpectat hoc Flacci,

Quo te cæleſtis ſapientia duceret, ires, ſi
Frigidæ curarum momenta relinquere poſſes.

Adiungo non inuenuſtum Baptiſtæ Cynthii epigramma, de Solone & Venere:

Palladis afflatu patriæ dum conderet olim
Iura Solon, illi candida Cypris ait,

Quid sequeris demens, plena haec monimenta laborum?
Cur placidum numen non colis ipse meum?
Fortè piget coluisse Cyprin: Tritonia nobis
Est longè inferior iudice vel Paride,
Hinc senior, Phrygio si mens non laeua fuisset,
Non esset flammis Troia cremata tuis.
Tu vero ne quaeso, iterum me iudice certes,
Num tibi non cedent aurea poma Venus.
Me iuuat iste labor, vera hic parit otia sudor,
Otia sed flammas quas facis, ipsa ferunt.

Ἀντέρως. Amor virtutis alium Cupidinem superans.

EMBLEMA CX.

ALIGERVM, aligeróque inimicum pinxit Amori
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemesis.
Vt quæ aliis fecit patiatur: at hic puer olim
Intrepidus gestans tela, miser lachrymat.
Ter spuit inque sinus imos: res mira! crematur
Igne ignis, furias odit Amoris amor.

TRiumphus est Amoris pudici, qui de Cupidine Vene- reo spolia ampla referat. Nemesis igitur vltionis Dea superbientẽ Veneris filium voluit ab alio aduersario Cupidine, seu oppositio amore vinciri & constringi: quo significatur, *Amor quomodo ab Amore superetur.*

curpem amorem, aut noxiam aliquam cupiditatem posse ab honesto quodam affectu & labore non modò imminui, sed & sopiri. Manifesta est itaq; allusio ad prouerbium, Clauum clauo pellere: quò pertinet illud Hierony. ad Rusticum Monachum: Philosophi sæculi solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo pellere. Cicero 4. Tusc. Loci denique, inquit, mutatione, tanquam ægroti non conualescentes, sæpe curādus est. Etiam nouo quodam amore veterem amorem tanquam clauum clauo eiiciendum putant. Id mihi in memoriam reuocat C. Valerium Flaccum, qui primùm luxu perditus adolescens temporibus belli Punici secundi, cùm captus flamen esset à Licinio Pontifice maximo, quo faciliùs à vita flagitiosa eum reuocaret ad curam sacrorum & ceremoniarum conuerso animo, quantum priùs luxuriæ fuerat exemplum, tantum postea modestiæ & sanctitatis specimen euasit, vt ait Val. Max. lib. 9. cap. De mutatione morum. Tralatum est hoc carmen Epigrammate Græco incerti, quod sic habet:

Archetypus Emblematis.

πτανῷ παιδὶ ἔρωτα τὸν αὐτίον ἔπλασ' ἔρωτι
Α Νέμεσις, τόξῳ τόξον ἀμειψομένα.
ὡς κε πάθῃ τά κ' ἔρεξεν· ὁ δ' ἤδη πρὶν ἀπειρὸς
δακρύει, πικρῶν γευόμενος βελέων.
εἰς βαθὺ δὲ τεὶς κόλπον ἐπέπτυσεν· ἆ μέγα θαῦμα,
φλέξει τὶς πυρὶ πῦρ; ἤπτατ' ἔρωτι ἔρως. id est.

Pennatum volucri puero atque vltricia pennis
Tela Cupidineis opposuit Nemesis:
Vt quæ commisit: ferret, qui sortis & audax
Antè, modo expertus spicula amara gemit:
Térque sinum spuit in medium. proh mira! quis ignem
Igne vret? flammas sensit Amoris amor.

Non est alienum quod Ouidius cecinit 1. Amorum, eleg. 1.

Quid si præripiat flaua Venus arma Mineruæ?
Ventilet accensas flaua Minerua faces?

Et eleg. 8. lib. 3. qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euersamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Pausanias in Eliacis memorat Cupidinem depictum fuisse, qui alteri Cupidini palmam è manibus extorquere niteretur: quo volebant intelligi honestum amorem de amore Venereo victoriam quærere. Ouid. 2. De remed. cùm ait:

Substrahit. *Alterius vires subtrahit alter amor.*

Ἀντέρωτα certè, id est ἀμίσητον, opposuerunt veteres ἔρωτι, vt interpretes nonnulli exemplum ita apponant, In Phædra ἔρως, in Hippolyto ἀντέρως erat: vt apud Nasonem in Apolline persequente, & Daphne fugiente: cuius versus hic

Déque sagittifera prompsit duo tela pharetra, &c.

Vt quæ alius fecit, patiatur] Aristoteles v. de Morib. ad Nic. & IV. Ethic. ad Eud. scribit Pythagoreis, τὸ ἀντιπεπονθὸς legem talionis esse ἁπλῶς δίκαιον, Rhadamanthysius hoc Hesiodio versu expressum,

Εἴκη παθοι τὰ κ' ἔρεξε, δίκη γ' ἰθεῖα γένοιτο.

Si quod quisque alis fecit: patiatur, erit ius.

In clausula oraculi Pythii ad Lacedæmonios apud Pausaniam in Messeniacis,

Τοῖς δ' αὐταῖς τέχνοισιν ἁλώσεσθαι, οἷς περ ὕπερξεν.

Artibus est quibus aggressus, capietur ab ijsdem.

Pindari quoque Scholiastes in I. Pythion. laudat hunc Heroicum in eundem sensum,

Οἷα τ' ἀνὴρ ἔρξοι, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει.

Qualia quis patrat, talis manet exitus illum.

Lactantius lib. I. c. 16. Diuin. institut. de Ioue loquens: *An tandem, ait, illi venit in mentem, ab alio expectes alteri quod feceris?* & timet ne quis sibi faciat quod ipse Saturno? Boëthius (quid enim verear adducere auctorem tam bonum?) De consolat. 2. Quid autem, inquit, quod in alium quisquam possit facere, quod sustinere ab alio possit? Busiridem accepimus necare hospites solitum, ab hospite Hercule fuisse mactatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula coniecerat: sed mox ipse victorum catenis manus præbuit. Vllámne igitur eius hominis potentiam putas, qui quod ipse in alio potest, ne id in se alter valeat efficere non possit: hæc ille Seneca longè ante vsurparat idem verbum, sed alio tamen sensu, epist. 39. Quorum voluptatum impotentiæ atque insanæ libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quod quæ fecere patiuntur. Accommodatius ad hunc locum Cicero 2. de Oratore, alio tamen orationis filo: Vt sementem feceris ita & metes Iustitia enim videtur postulare vt qui fecerit aliis iniuriam, ab aliis itidem accipiat iniuriam. Hæc enim lex est talionis vt par pœna reddatur. Virgil. in decimo, de Turno qui Pallantem Euandri filium interfecerat:

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis:

Hæc à Fed. Morello excocta, emendata & illustrata sunt delege talionis.

Turno tempus erit magna cùm optauerit emptum
Intactum Pallanta, & cum spolia ista, diemque
Oderit. etenim cùm Æneas Turnum proſtrauiſſet, illíque parcere decreuiſſet, viſo Pallantis balteo, quo ſe Turnus cinxerat,

——furiis accensus & irâ
Terribilis: Tune hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine poscit.

Et Orodes prædixerat in 10. eod. lib. fore, vt eadem pœna breui afficeretur Mezentius, quam in ipſum intulerat.

——non me quicunque es inultо
Victor, nec longum lætabere, te quoque fata
Prospectant paria: atque eadem mox arua tenebis.

Glyca Annalibus ſcribit Adonibezecum, viuum captum, extremíſque pedum ac manuũ partibus mutilatis: Septuaginta, inquit ille rex, reges extremis pedum mánuúmque partibus truncati mea ſub menſa micas collegerunt. Quemadmodum in illos ego me geſſi, ita mihi diuinitùs eſt repenſum. Ælius Lamprid. in Alexandro Seuero, Vettonium Turinum, ait, ſtimi venditorem accuſari Alexander iuſſit: probatíſque per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit: & fumo appoſito, quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri iuſſerat, necauit, præcone dicẽte: Fumo punitur qui vendidit fumum. Trebellius Pollio in Gallienis: Cum quidam gemmas vitreas pro veris vendidiſſet eius vxori (Gallienum intelligit) atque illa re prodita vindicari vellet, ſurripi quaſi ad Leonem venditorem iuſſit. Deinde cauea caponem emittit: mirantibúſque cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici iuſſit: Impoſturam fecit, & paſſus eſt. Deinde negotiatorẽ dimiſit. Lampridius in vita Seueri: Clamabátque ſæpius quod à quibuſdam ſiue Iudæis, ſiue Chriſtianis audierat & tenebat: idque per præconem cùm aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Nec verò prætermittendum quod narrant Socrates hiſt. Eccleſ. libro 6, cap. 5. & Sozomen. lib. 8. cap. 7. Eutropius primus Imperatoris cubicularius, ac primus eunuchus, cùm de nonnullis qui ad Eccleſiam confugerant, vindictam ſumere vellet, ſtudioſè in hoc incubuerat, vt lex ab Imperatoribus ferretur, qua vetaretur ne quiſquam ad Eccleſias confugeret;

Quod tibi fieri nolles, alteri ne feceris.

quin etiam vt inde abſtraherẽtur qui ad eas iam confugiſſent, cõfeſtim pœna ſubſecuta eſt. Propoſita autem hac lege, haud diu poſtea Eutropius ipſe, quòd coniugi Imperatoris contumeliam intuliſſet, primus eam legem tranſgreditur, & ex palatio profugus ad Eccleſiam ſupplex accurrit, Verùm Imperator Eutropium abſtrahi iuſſit, pœnáſque capite truncatus dedit. & lex quæ lata fuerat, prorſus è publicis commentariis expuncta eſt: hæc illi. Vide Prouerb. Neoptolemea vltio. Rectè Caſſiodorus lib. 9. Variar. epiſt. 2. *Pœna iſta peccati eſt, vt vnuſquiſque in ſe recipere poſſit, quod in alterum proternus exercuit.* Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarum, *Quod quiſque iuris in alium ſtatuerit*, eodem iure vratur.

Ter ſpuit inque ſinus.] Irati & abominantis eſt geſtus. Tibullus Elegiar. 2. de ſene amatore loquens: *Spuere in ſinum.*

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumſtetit arcta:
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

Iuuenal. Satyr. 7.

Conſpuitque ſinus veram deprehendere meſſem
Si libet.

& apud Theocritum puella ruſticum quendam, à quo amabatur, ridens, dum illi deformitatem, graueolentiam, & alia corporis vitia exprobrat, ter in ſuum ſinum deſpuit: ait enim.

τρὶς εἰς ἐὸν ἔσπυσα κόλπον.

odit Amoris amor.] eadem polyptoſis apud Ouid. 3. Amor. eleg 10.

Cauſa fuit multis noſter amoris amor.

Appendix.

Fortaſſe huc non malè quadrat iſtud anonymi cuiuſdam:

Dum ſedet, & vano defeſſus membra labore,
Pan, & ſe tortum cæno amore pudet:
Cœpit agens vna calamos inflare ſonatus
Cantibus, & ſic quo tædia fallat, habet:
Sic opus ad Muſas animum reflectere dulces:
Taleque emulſum turpis amoris erit.

Teſtis Plato, qui audito primùm Socrate, poëticam abiecit, totúmq; ſe ſtudio philoſophiæ dedidit: teſte Polemone adoleſcente profligato, luxu & ganea perdito, qui cùm fortè in ſcholam Xenocratis veniſſet, & philoſophũ exquiſitè diſputantẽ aduerſus luxum & tetram voluptatem, ſtatim ſe recepit ad frugem meliorem, & ſic excolendum ſe dedit præceptis ſapientiæ, vt inter noti nominis philoſophos numeretur. de

eo Laertius. Horatius 2. sermon. Val. Maxim. lib. 6. cap. 1. Ll reuocat in mentem Socratis de se iudicium, qui cum à physiognomo quodam Zopyro, ex inspectatione vultus arguerentur, vt bardus & mulierosus: Verè, ait, nam talis eram natura, nisi me philosophiæ dedissem excolendum. Sed in primis valde nos afficit Hieronymi pia vox in ea, quæ est ad Rusticum epistola: Gratias ago Deo meo, ait, quod de amaro semine litterarum dulces fructus capio Significat beatus ille se ex profanis litteris meliores succos expressisse, & quicquid in iis spurcum aut amarulentum foret, feciisse melius meditatione diuini verbi, & veridicæ pietatis.

Vt qua alijs facit, patiatur.] sententia communis à multis vsurpata: eam iam ante conati sumus illustrare, sed hæc tamen obuia refundimus in studiosorum gratiam: mores quos quis in se adprobauit, in alio reprobare non potest l. 1. C. de inoffic. testam. & quod glossographus, *Patere legem quam ipse tulerit*: ad l. 1. D. quod quisque iur. in al. stat. Citant Accursiani monostichon si non planè bonum, saltem probatum vulgò, *Frangenti fidem fides frangatur eidem*: ad l. cùm proponas, C. de pact. e. peruenit, 2. de iureiur. aud. c. infidelis, 8. q 2. Sed & illud: Iustum est vt qui alium decipere voluit, suam sentiat iacturam. Authent. de emphyteut. contract. §. si quis. Et, qui mortem miscet, mortem pati debet, l. 1. §. propterea. D. ad l. Corn. de sicar.

Dulcia quandoque amara fieri.

EMBLEMA CXI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

MATRE procul licta, paulum secesserat infans
Lydius: hunc diræ sed rapuistis apes:
Venerat hic ad vos placidas ratus esse volucres,
Cùm nec ita immitis vipera sæua foret.
Quæ datis, ah, dulci stimulos pro munere mellis,
Pro dolor, heu sine te gratia nulla datur.

APparet id esse tractum ex Antipatri, atque etiam Bianoris Epigrammatis eiusdem pœnè argumenti, lib. I. Anthologiæ, titulo *εἰς θάνατον κ̀ εἰς θανόντας*. Sed Antipatri primum eiusmodi est. *Origo Embl.*

τὸ βοὲ τ' ἐρμώναχτα διεχρήσαθε μέλισσαι,
(θεδ χώνες) ἐ πυκλὺ κηρία μαιόμενον.
πολλάκι δ' ἐξ ὑμέων ὄτι μὴ μέλι ὠλέσατ', αἰ αἰ,
κέντρους· οἱ δ' ὀΐων θολερὰ μεμιγόμεθα.
πείθεο λυσιδίκη καὶ μὴ δημώτερι, μηδὲ μελίσσας
αἰνεῖν· κὰ κείνας πικρὸν ἔνεστι μέλι.

Bianoris verò sic:

Κῦρον ἀπὸ πλαγίου ἐπιμόζιον ἐρμώναχτα,
θεδ βρέχ τ' οἷς ὀδ' ἄνθος εἵλετε βυγατέες.
ἠγνοίησεν ὁ δείλαιος ἐς ὑμέας οἷα μελίσσας
ἐλθών, αἱ δ' ἔχεον ἥπτε χερειότεραι,
αὐτὴ ἦ οἱ θοίνης ἐπεμάξατε θοίνια κέντρα,
ὦ πικερὴ, γλυκερῆς αὐτὶ πάλοι χάριτ'!

Nos vtcumque ita sumus interpretati:

Repentem per humum tenerum Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugistis apis.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nouissime magis.
I, age, Lysilice patri, Amynteri dicito matri,
Improbæ apes, melli cum sit amarities.

Alterum sic:

Errantem in trivio, mollem Hermonacta pvellum,
Iniustè primum corripuistis apes.
Vipera quàm sit atrox peior, venit vbi ad vos
Nescius, infelix esse putabat apes.
At pro melle graues stimulum pungendo cruentum
Liquistis: sic sic gratia mellis abit.

Amoris mel & fel.

Hoc autem sub figmento, amoris naturam intelligere licet, qui, vt rectissimè Plautus ait, & melle & felle est fecundissimus: nam gustu dat dulce, amarum ad satietatem vsque aggerit. Quid enim voluptate blãdius? sed eadem quid tristius? Cauendum est itaque, dum oblectamenta magno labore Conquirimus, ne sub dulci melle venena lateant. Exemplum præsto est in apibus, quæ mel dulcissimum conficiunt: eædem aculeum habent præsentaneum, si quis sese propiùs admouerit. Hinc à Græcis γλυκύπικρος Amor dicitur. quod significat Euripid. in Hippolyto his verbis:

Amor γλυκύπικρος.

τί τῶδ' ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἐρᾶν;
ἥδιστον ὦ παῖ τοὐπίταγμα, ἀλγεινὸν δ' ἅμα. I. interpr. F. M.
PH. *Quid est quod homines prædicant amare se?*
NVT. *Suauissimum, nata, atque idem est acerrimum.*

Verba sunt Phædræ ad nutricem, cui suos in Hippolytum amores credit. Huc respexit Catull. ad Mallium:

Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.

Cæterùm Epigramma est Meleagri lib. 7. Græcorũ Epigrammatum, in quo ex apicula quærit cur Heliodoræ corpus tangat: Num ideò vt ei nunciet, quòd ipsa amoris dulcẽ & amarum stimulum habeat? Putabam pridem id de Amore ab apibus puncto figmentum non incommodè reuocari posse ad id quod Plutarchus scribit (si tamen verè dicendum id esse Plutarchi problema) ab apibus eos pungi citius, qui stupro sese commacularint: quòd id animal sit munditiei & elegantiæ perstudiosum, quippe quæ facilè odorentur, nec immunditiam libidinosorum sustineant. citatúrque ibidem Theocriti locus, quo continentur Veneris ad Anchisen verba.

Ab apibus citius pungi nefanda pollutos libidine.

paulum secesserat.) Hic figmento indulgetur. Nam Poëtæ omnes semper Cupidinem Veneri adesse faciunt. Rationem adfert Seruius: *Quia, inquit, Venerea voluptas sine amore non potest exerceri.* Horat. 1. Carminum:

Cur Cupido Veneri adiungatur.

Liberum & Musas Venerémque, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Sympos. rationem longiùs repetitam narrat. Vide 3. præparat. Euangel. Eusebii, & Gyrald. Syntagm. 13.

infans Lydius.) Periphrasis Cupidinis. Lydi populi sunt in regione minoris Asiæ, omni mollitie & voluptate deprauati, qui primi caupones & institores fuerunt. Herod. libro 1. Lege Plin. 3. cap. 5. & 5. c. 29. itémque Athenæum Dipnosoph. cap. 4. lib. 12. & Prouerb. Chiliad. Lydus ostium clausit: &, Lydus in meridie: & putant nonnulli verbum, ludere, à Lydis ductum.

Lydi mollitie insignes.

dire sed rapuistis apes.] Enallage personæ, per apostrophen. expressit vim verbi εἵλετε, id est, sustulistis de medio.

Proh dolor, heu sine te.) Alludit ad illud 7. Metamorph.

---nulla est sincera voluptas,
Sollicitumque aliquid lætis intervenit.---

Plautus in Amphit. *Est in ætate hominum ita Diis placitum, voluptati vt maror comes consequatur.* & Horat. Odar. 2.

---nil est ab omni parte beatum.

Huc prouerbia, Dulce & amarum &, Ne quære mollia, ne tibi dura contingant: &, *Fecem bibat qui vinum bibit* itemque illud, In apes irruere. Cæterum in eo tandem velim studio-

ſum admonitum: pro eo quod in Græco eſt, ὦ πικρὶ γλυκέος ἀπὸ παλοι χάριτος, dicit Alciatus, *Pro dolor, heu, ſinè te gratia nulla datur*: nimiùm obſcurè id quidem, vt omnes vnà mecum ſentiunt. Ego verò fateor his verbis (*ſic ſic gratia mellis abit*) me non aſſecutum eſſe Græcæ concluſionis leporem, ſenſus is eſt; O apes, quæ non minus amaræ eſtis quam mel ipſum dulce. Nam vox ἀπὸ παλοι, ſignificat virium æqualium contrarietatem, aut æqualitatem virium quæ ſunt inter ſe aduerſæ: quaſi apertè diceret apum acerbitatem æquare mellis dulcedinem, ſummúmque bonum ſummo compenſari malo.

Appendix.

In formoſam puellam γλυκύπικρον id aliquando torſimus

Virgo tenella, decens, quæ forma allectat amantes,
Adpetitur vernans ceu roſa odora nimis.
Necdum lecta placet, ſed ſpinis obſita duris
Ingratam gratis miſcet amaritiem.
Grata, decens forma placet, & bene compta puella,
Aſtiratum eſtus, iurgia nulla placent.
His cerie vitiis ſi quæ vacat vxor in omnes,
Diuarum illa choris adnumeranda venit.

FED. MORELLI CORONIS.

Bianoris clauſulam ſic verterem libentius & dilucidius:

Vos pro delicijs ſtimulos fixiſtis acerbos,
Ve ſenis grati vindicibus laticis!

Ferè simile ex Theocrito.

509

EMBLEMA CXII.

ALVEOLIS dum mella legit, percussit Amorem
Furacem mala apes, & summis spicula liquit
In digitis, tumido gemit at puer anxius ungue,
Et quatit errabundus humum, Venerique dolorem
Indicat, & grauiter queritur, quòd apicula paruum
Ipsa inferre animal tam noxia vulnera possit.
Cui ridens Venus, Hanc imitaris tu quoque, dixit,
Nate, feram, qui das tot noxia vulnera parvus.

HOc ferè idem cum superiori, nisi quòd concinniùs & lepidiùs claudat Theocritus: quem sua lingua loquentem audire non pigeat:

Eidyllion Theocriti.

τὸν κλέπτοντα ποτ' ἔρωτα κατὰ κέντρισε μέλισσα
κηρίον ἐκ σίμβλων συλέοντα, ἄκρα δ' ἀφ' χειρῶν
δάκτυλα πᾶν' ὑπένυξεν. ὁ δ' ἄλγεε, καὶ χέρ' ἐφύσσᾳ,
καὶ τὰν γᾶν ἐπάταξε, καὶ ἄλατο τᾶ δ' Ἀφροδίτᾳ
δείξεν τὰν ὀδύναν, καὶ μέμφετο, ὅττι γε τυτθὸν
θηρίον ἐν πτερύγεσσα καὶ ἀλίγα τραύματα ποιεῖ.
χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, τί δ' οὐκ ἴσον ἐσσὶ μελίσσαις,
χ' ὁ τυτθὸς μὰν ἔσσι, τὰ δ' τραύματα ἀλίγα ποιεῖς.

Anacreontis Ode.

Quod sanè ex Anacreonte transcripsit, cuius Ode sic habet:

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι
κοιμωμένην μέλιτταν
οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἔπρωξεν.
τὸν δάκτυλον δ' δαχθεὶς
τᾶς χειρὸς, ὠλόλυξε.
δραπὼν δ' καὶ πταθεὶς
πρὸς τὴν καλὴν Κυθήρην,
ὄλωλα, μᾶτερ, εἶπεν,
ὄλωλα, κἀποθνήσκω.
ὄφις μ' ἔτυψε μικρὸς
πτερωτὸς, ὃν καλοῦσι
μέλιτταν οἱ γεωργοί.
ἁ δ' εἶπεν, εἰ τὸ κέντρον
πονεῖ τὸ τᾶς μελίττας,
πόσον, δοκεῖς, πονεῦσιν
ἔρως ὅσους σὺ βάλλεις;

Inter rosas Cupido
Apiculam iacentem
Non vidit, estque punctus:
Manumque saucians
Mox eiulare cœpit.
Et cursitans volansque
Ad candidam Cytheren,
Heu occidi, occidi, inquit,
Vitamque mater efflo.
En me minuta serpens
Pennata vulneravit:
Apem vocant coloni.
Tunc illa: Apis si acumen
Tantum facit dolorem,
Quantum putas dolorem,
Quos tu feris Cupido?

hoc est

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quamplurimis conuersum est.

Terram pedibus quatere.

quatis humum.) Doloris signũ, pedibus terram percutere, est & indignantis & grauiter ferentis. Homerus de Iro: Odyss.

----σὼ δ' ἤλασ' ὀδόντας
λακτίζων ποδὶ γαίαν.

Horatius etiam multis in locis, pro signo lætitiæ posuit. Hanc tamen calcitrationem non esse indignantis, sed moribundi, putat amicus meus Io. Frater Lauallensis. Nam Irus ab Vlysse grauissimo ictu ad terram afflictus, eorum more qui animam efflant, apud Homerum terram pulsat pedibus, vt Io. Æneid. Virgilianæ:

Sternitur infelix Acron, & calcibus aram
Tundit humum expirans.

Ouid. 1. artis:

Lydius æquatam ter pede pulsat humum.

ridens Venus.) Poëtæ Græci Venerem appellant φιλομειδῆ, id eſt, riſus amicam. Horat. 1. Carminum: Venus amica riſus.

Sine tu mauis Erycina ridens.

Tria genera riſus ponuntur à Clemente Alexandrino: μειδίαμα, riſus decorus: χιχλισμὸς, meretricius: καγχασμὸς, procax & notas referens libidinis.

qui dae tot noxia vulnera.) Huc ſpectat illud è 3. Eidyllio Theocriti:

γνῶν ἔγνων τὸν ἔρωτα, βαρὺς θεός· ἦ ῥα λεαίνας
μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τε μιν ἔτρεφε μάτηρ.

Nunc amorem noui: dirus vtique deus eſt; & quidem leænæ mammam ſuxit, Inque ſaltibus ipſum mater enutriit. Sed propius eſt quod citatur ex Næuio:

Ædepol Cupido, cùm puſillus ſis, nimis multum vales.

Ceterum Athæneus lib. 13. cap. 4. Dipnoſoph. enumerat bella propter mulieres excitata: qui liber quia eſt in manibus facile mihi tempero à longiore commemoratione.

Fed. Morelli *Appendix.*

Quod Venus Anacreontica & Theocritea non ſine felle mellito Cupidini exprobrat, in ipſammet Catullus retorquet hoc aculeato verſic. *Spinoſas Eryciua ſerens in pectore curas.*

Vis hanc ob cauſam oculos pictura paſcere inani? conuerte eos ſi lubet ad nebulam pictam in pariete, & fucatam tabulam quam Treueri in triclinio Æoli memorat ſe vidiſſe Auſonius. Ibi Cupidinem cruci affigebant Heroinæ amatrices, quæ ſibi ignoſcentes plectebãt deum. hanc imaginem ſpecie & argumento miratus poëta Conſ. hoc lepido lemmatæ Eclogam VI. elegantiſſ. condidit *Cupido cruci affixus.*

In cuius Idylli προσφωνήσει fatetur ſe mirandi ſtuporem tranſtuliſſe ad ineptiam poëtandi. quod ſi quis φιλόπαιστος ad pium ſtudium transferre volet, audiat beatiſſ. Martyrem ἱσαπόστολον Ignatium in aurea epiſtola de ſalutis noſtræ autore exclamantem, Ὁ ἔρως μου ἐσταύρωται. *Amor meus cruci fixus eſt.*[a]

In statuam amoris.

EMBLEMA CXIII.

QVIS sit Amor, plures cecinere Poetæ,
Eius qui vario nomine gesta ferunt.
Conuenit hoc, quod veste caret, quod corpore paruus:
Tela alásque ferens lumina nulla tenet.
Hæc ora, hic habitusque Dei est. Sed dicere tantos
Si licet in vates, falsa subesse reor.
Eccur nudus agat? Diuo quasi pallia desint,
Qui cunctas domiti possidet orbis opes.
Aut qui quæso niues Boreamque euadere nudus
Alpinum potuit, strictaque prata gelu?

Si pueh

Si puer eſt, puerúmne vocas qui Neſtora vincit?
An noſti Aſcrei carmina docta ſenis?
Inconſtans puer hic obdurans pectora quæ iam
Transadyt, numquam linquere ſponte poteſt.
At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?
An curuare infans cornua dira valet?
Alas curuè tenet quas neſcit in æthera ferre?
Inſcius in volucrum flectere tela iecur.
Serpit humi, ſempérque virum mortalia corda
Ladit, & haud alas ſaxeus inde mouet.
Si cæcus, vitamque gerit, quid tænia cæco
Vtilis eſt? ideò num minus ille videt?
Quiſve ſagittiferum credat qui lumine captus?
Hic certa, ac cæci ſpicula vana mouet.
Igneus eſt, aiunt, verſatque in pectore flammas,
Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
Quinetiam tumidis cur non extinguitur vndis
Naiadum, quoties mollia corda ſubit?
At tu ne tantis capiare erroribus, audi:
Verus quid ſit amor, carmina noſtra ferent.
Iucundus labor eſt, laſciua per otia: ſignum
Illius eſt nigro punica glans clypeo.

FIgmentum de Amore vt ſibi repugnans & ἀδύνατον particulatim reprehendit, verámque Amoris definitionem ad extremum ſe tradere docet: ſub quibus omnibús inuolucris graphicè exprimitur amatorũ vita miſerrima: quæ ſigillatim omnia explicabimus, ſi prius Marulli elegantem deſcriptionem ſubiecerimus:

Deſcriptio Amoris ex Marullo.

Quis puer hic? Veneris. plena quæ cauſſa pharetræ eſt?
Non bene prouiſus certa quod arma mouet.
Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit apertum.
Vnde puer? pueros quod facit ipſe ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica fugit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.

Cur macies? vigilis cura, dolorque facit.
Quis cæcum præit? ebrietas, ſopor, otio, luxus.
Qui comites? rixæ, bella, odia, opprobrium.
Qui cælo dignati? homines. quæ vanſſa tŏegit?
Mitior auctore eſt credita culpa Deo.
Heu curuum genus, & veri corda inſcia! quo ius
Fáſque, ſcelus miſeri ſi ſcelere abſtinimus?

Augeriani epigramma de Amore.

Addã & Augeriani poëtæ certè nõ illepidi eadẽ de re carmẽ:

Angelus inuicta qui cuſpide ſemper oberras,
Dic mihi, te nudum cur tua mater alit?
Nudo homines quæ noſtra petunt delubra. Rubenti
Cur ſtant in dextera ſpicula? trado necem.
Cur puer es? pueros facio quoſcumque ſagittis
Saucio, ſiue volans ignibus vro meis.
Ventoſas humeris cur fixit Iuppiter alas?
Eſt quouis leuior flamine quiſquis amat.
Cur tecum facula? quia vuida corda fretumque
Et iuga montoſa, & ſcrupea ſaxa cremo.
Cæcus es? an claro, dic, lumine? cæcus amator.
Non ego: luce poſt lux mea clara magis.
Paſceris ambroſia, ſeu nectare? paſcor amœnis
Blanditiis, riſu, ſeduluate, iocis.
Cur tibi, pulchra parens? quia denſos forma colores
Ingenerat, formæ munere naſcor ego,
Cur maris è fluctu progenita eſt mater? amator
Vt mota in ſalſis fluctuat vnda vadis.
Dic, tua num vilis domus? an cultiſſima? nulla
Tecta colõ: hiberno ſub Ioue dego miſer.
Dic vbi ſtas, dum laſſa tuo ſunt membra volatu:
Crede mihi, numquam me leuis ala vehit.

Sed & nonnulli è veteribus commentitiã iſtam Cupidinis diuinitatem doctè verèque perſtrinxerunt, vt Archias poëta,

οὐχ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀχολάσοι,
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἔνδ', ὁ ἔρως τρόφαπις.

F. M. *Non homines Amor vrit, ſed laſciua virum vis.*
Pretexunt dulci hoc nomine nequitiam.

quaſi diceret ſine vllo verborum circuitu: non amor qualis à poëtis celebratur, fictitius ille puſio, lædit homines, ſed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 21.

vario nomine.] propter diuerſa vel adiuncta vel effecta, quæ ſtudiosè in Syntagmatib. Hiſtoriæ Deorũ explanat Gyraldus.

Conuenit hoc, quod.] absurdum, vt fabulam refutet.

Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, est impudentia eum nudum pingere, cùm Dii nulla premantur egestate. Ea tamen nuditas importunam & perpetuo vigilantem amãtium pertinaciam arguit: vel manifestam eorum insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus:

Cur te etiam nullo corpus velamine monstrat?
Stultitia insani manifesta patescit amantis.

Eccur nudus agat.] Nudus pingitur amor, quia hic affectus tegi & dissimulari non potest: Ouid. in Epistolis, *Cur nudus amor.*

Sed male dissimulo: quis enim celauerit ignem,
Lumine qui semper prodituripse suo?

Et, *Quæ licet & possum, luctor celare furorem:*
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Quo sensu dixit Antiphanes Comicus duo esse quæ tegi occultaríue non possint, amorem nempe & vinolentiam. quod si quis temerè neget, statim arguitur mendacij. Et ea imprimis causa factum puto, vt obiter dicam, quia Bacchus in statuis omnibus pingatur nudus, sicuti supra docuimus.

Qui cunctas domuit.] Hinc dictus est παντδαμάτωρ, vt superiùs annotauimus.

Aut qui quæso niues] Nil est quod timeant amantes, dum rebus amatis potiri se posse sperant. sic Plautus sub amatoris persona:

Neque vllà mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeo mare: *Nullum periculum detrectant amatores.*
Nec calorem nec frigus metuo, neque ventum neque grandinem:
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, famem, sitim:
Non concedã, neque conquiescam vsquam, neque noctu neque diu,
Prius profecto quam aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Tibull. item Eleg. 1.

Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
Quà libet: insidias non timuisse decet.
Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis:
Non mihi cum multa decidit imber aqua,

Propert. lib. 13 eleg. 15.

Non tamen est quisquam sacros qui ledat amantes,
Scironis media licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeo, vt noceat, barbarus esse volet.
Luna ministrat iter, demonstrant astra salebras,
Ipse amor accensas percutit ante faces:

Saua canum rabies morsus auertit hiantes,
Huic generi quouis tempore tuta via est.

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altas ire si iubeas niues,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:
Non si per ignes, & per infesta agmina,
Cuncter paratis ensibus pectus dare.

puerumne vocas.) Puer est ob amatorum varietatem & inconstantiam, qualis ineſt puero.

Puer Amor cur?

Ouidius 1. Amorum, eleg. 10.

Et puer est, & nudus amor, sine sordibus annos,
Et nullas vestes, vt sit apertus habet.

Moschus de fugitiuo amore: ἔχει δ' ὁ παῖς φείσασθε.

qui Nestora vincit.) senem quemque sapientissimum. Hesiodus & Orpheus Poetæ Græci vetustissimi, mortalium & immortaliũ mentes amore capi & domari tradũt. Ficinus in Platon. Conuiuium. Sed id nõ est satis, nisi aliquid aliud quæramus. Amor puer pingitur cùm Nestore sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogonia canit Chaos, Telluré, Tartara, Amorem Deorum primos extitisse. Verba hæc Hesiodi sunt:

ἦτοι μὲν πρώτιστα, χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης,
ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Et Orpheus Argonauticis:

πρεσβύτατόν τε καὶ αὐτοτελῆ πολύμητιν Ἔρωτα.

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor, qui Nestora vincit ætate, qui sit Nestore annosior: denique qui senior Iapeto, vt ex Luciano meminimus iam suprà.

Ascræi senis.) Hesiodi, ab Ascræo Bœotiæ pago in Helicone monte.

Inconstans puer.) Ad id respexit Ouid. De Arte:

Errat, & in nulla sede moratur amor.

Error & inconstantia Amoris.

Hic obdurans pectora) Idem fermè in Hippolyto Seneca:

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Sero recusat ferre quod subijt iugum.

Theophrastus: ἔρως ἔστιν ἀλογίστου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολή, ταχεῖαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν: Amor est irrationalis cuiusdam cupidinis excessus, qui velocem habet accessum, tardum autem discessum. Id non

possum docere commodiùs, quàm ex eius arte, qui se egregium doctorem præstitit naturæ amoris explicandæ: sic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Luctantur: pectusque leue in contraria ducunt:
Hæc amor, hæc odium: sed puto vincet amor.
Odero, si potero: si non, inuitus amabo:
Nec iuga taurus amat: quæ tamen odit, habet.
Sic ego nec sine te, nec tecum viuere possum,
Et videor voti nescius esse mei.
Quicquideris, mea semper eris: tu selige tantum,
Me quoque vel velis, anne coactus amem?
Lintea dum potius, ventisque ferentibus vrar:
Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.

Idem eleg. 2. primi:

----hæserunt tenues in corde sagittæ:
Et possessa ferus pectora versat Amor.

& eleg. 18.

----tener ausuros grandia frangit amor.
Sæpe meæ dixi, tandem discede, puellæ:
In gremio sedit protinus illa meo.
Sæpe pudet, dixi, lachrymis vix illa retentis,
Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?
Implicuitque suos circum mea colla lacertos,
Et quæ me perdunt oscula mille dedit.
Vincor: & ingenium sumptis reuocatur ab armis,
Réjque domi gestas, & mea bella cano

Eundem affectum expressit Catullus in Lesbiam:

Odi & amo: quare id faciam fortasse requiris:
Nescio, sed fieri sentio & excrucior.

quod idem apud Marullum reperio, sed Musa fusiore:

Odi te, mihi crede, quantacumque es:
Odi confiteor, Camilla, sed quam
Et odi, & magis in dies magisque
Velim odisse: sequi, atque amare cogor:
Sic me amor retrahit tuus, trahitque,
Sic quem sæuitia fugas proterua,
Tam rarè reuocas decore formæ.

At pharetras, &c.) Xenophon idcircò Cupidines sagittarios fingi ait, quòd formosi & formosæ etiam è longinquo loco vulnerent, nimirum oculis ipsis tanquam sagittis eminus in rem amatam emissis, ἴσως ἂν καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο γε- *Cur pharetratus Amor.*

λουῶται, ὅπη χὴ πόρρωθεν οἱ καλοὶ πτεροῦσιν. Propertius:

Et merito hamatis manus eſt armata ſagittis:
Et pharetra ex humero Gnoſſia vtroque iacet.

Horat. Carm. 2.

Semper ardentes acuens ſagittas.
Cotecruenta.

Moſchus in amore fugitiuo:

χὴ χρύσειον ὤμοις φάρετρον, ἔνδοθι δ' ἐνῆν
τοὶ πικροὶ καλαμοι, τοις πολλάκι χ' ἡμὲ πτεροῦσκει.

Fert humeris auream pharetram: intus autem multæ cruentæ ſagittæ, quibus me ſauciat. Theocritus, in eidyl. ἔρως δραπέτης, ait Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricôs exponit: ait enim pharetra ſignificari cor, telis cogitationes; arcus, os & labella, quæ habent aliquam cum arcu ſimilitudinem: adeóque ipſa verba & orationẽ, quibus omnibus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

----πολλαί μοι ὑπ' ἀγκῶνι
ταχεῖαι βέλη
ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
φωνάντα συνετοῖσιν, ἐς
δὲ τὸ πᾶν, ἑρμηνέων
χατίζει id eſt, Multæ mihi ſunt ſub cubito celeres ſagittæ intra pharetram ſonantes prudentibus: at apud vulgus indigent interpretibus. Intelligit Pindar. pulchra animi ſenſa, quibus ſe fatetur ornatum & excultum: & orationẽ diſerta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his ſatis.

Iecur ſedes libidinis.

flectere corda iecur.) Philoſophi libidinis vim & ſedem præcipuam in iecore putant contineri, quod Lactantius in Opificio Dei tradidit. Sic etiam Mathematum profeſſores cenſent à Venere iecur ipſum regi: qua ratione ſedem amoris poëtæ iecur agnoſcunt, Cupidinémque iecur ſagittis appetentem, vlceratémque ſuis queruntur carminibus.

Cur alatus Amor.

Alas curuè tenet] Cicero De nat. Deor. pennatum Cupidinem vocat, vt Orpheus & Plato in Phædro πτεροέντα: idque propter frequentiſſimas in eo viciſſitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexand. Aphrodiſeus problem. 87. rationem reddit, propter inſtabilitatem nempe.

Propertius Elegiarum 1.

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?

Hic primùm vidit, ſine ſenſu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Noſtraque non vllis permanet aura locis.
Ouidius initio 2. De arte:
Magna paro quas poſſit amor remanere per artes
Dicere, tam vaſto peruagus orbe puer.
Et leuis eſt & habet geminas, quibus euolet, alas:
Difficile eſt illis impoſuiſſe modum.
Secundo amorum 9. eleg. ſic:
Tu leuis es multoque tuis ventoſior alis:
Gaudiaque ambigua daſque negaſque fide.
alloquitur Cupidinem.
Eubulus apud Athenæum lib. 13. figmentum hoc ridet, cuius ſenarios propter elegantiam huc conferre non piget:

πὶς ἰῶ ὁ ζεύξας πρῶτ' ἀνθρώπων ἔρω,
ἢ κηροπλαςήσας φέρων' ὑπόπτερον,
ὡς ἡδὲν ἦδει πλὴν χελιδόνας ζέφειν,
ἀλλ' ἰῶ ἄπειρ' πῦρ πρόπων πῦρ τῶν θεῶν.
ὄζει γὰρ ὅτε κἄν' ὅτε ῥόδα'
ἀπαλλαγήναι τῷ φέροντι πλὴν νόσον,
βαρὺς ὢν κομιδή. πῶς ἂν ὄν ἐχει πτερά,
τοῦτο τὸ πρᾶγμα, λῆρ' ἂν, φύσει ἔπις. id eſt,

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior?
Hirundines ſolum ſciebat pingere:
Mores nec ille norat, aut mentem Dei.
Nec eſt enim leuis, nec eſt is qui celer
Morbum ferentis euolet præcordiis:
Grauiſque valdè. quî fit ala vt ſint ei?
Nugæ meræ ſunt hæc: quis ergo perferat?

Flect re tela iecur.] iecur, amoris ſedes. Horat. 1. Epiſtolarum:

Non ancilla tuum iecur vlceret vlla puérue.

Serpit humi.] Repugnantia ſunt, quibus ſuperuacaneam Amoris εἰκόνα docet.

Si cæcus.] Amoris cæcitas impeditam hominis rationem *Cæcus Amor* oſtendit: nec enim modò τυφλὸς, ſed & πωφλοπιὸς ἔρως. cur. Theocritus Eidyll. 10. τυφλὸς δ' ἐκ αὐτὸς ὁ πλᾶτ', ἀλλὰ χὴ

ἀδηφάγος & ἔρως: hoc est, cæcus non solùm Plutus, verum etiam edirus Amor. Propert. Elegiarum 2.

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis:
Scirent insano nemo in amore vident.

Ouidius epistolis:

---quid deceat non videt vllus amans.

tænia) vittarum extremitas, & pro tota vitta sumitur aliquoties: hic pro panniculo quo velantur oculi Cupidinis accipe.

tænia cæco vittis est) Verrius Flaccus scribit, tænias esse laneũ honorati capitis ornamentum. Ennianum citatur illud:

Volans de cælo cum corona & tæniis.

sagittis Veneris qui lumine.) Absurdum aliud per collationem dissimilium.

Igneus est.) ab effectis, vt iam dictum est. Flamma sine Vulcano Iun. Cent. 7. prouerb. 87. De amore igneo, aut potiùs amoris igni, è multis quæ mihi ad alia properanti occurrunt, pauca eligam. Antipater Sidonius:

μὴ κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, πλέμβροτε, πίσσιν,
μηδ' ὀλίγῳ παύσειν ὕδατι πῦρ αἰτνέης.
χυσοτ ἔρωτ & ἀεὶ παιδνι & ἐτδέδη δὲ
καὶ δὴ τότε ἐν πολλῷ πικτόμενον πελάγει.

circumferuntur hæc incerti cuiusdam:

αὐτὸ τὸ πῦρ καίσειν διζήμεθ & ὅτ & ἀνύκτως
τὸν καλὸν ἰμείρων λύχνον ἀνακαλόμεθα.
δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἄφον σέλας, ἔνθα γαμήλου
καιόμενον πολλῷ ἐξανίησι φλόγα.

Quò spectant quæ aul. Gell. retulit 19. cap. 9. ex Aedituo:

Quid faculam præfers phileros, quæ nil opus nobis?
Iimus, hic lucet pectore flamma satis, & cæt.

At cur Amor igneus dicatur, ardere autem qui amore corripiuntur, Paulus Silentiarius ita: ---ἀπτύπου γὰρ
δαῖος ἀποφθέγξει καὶ τὸ & ἔρ & κεφάλιος.
οἷσπ & ὀλισθήσασαν ἔχει ζόφον ὠπασοῖς
ἄκρον ἔλπ, φλογμὸν δύεται ἐντὸς ὅλ &.
ἐλπίδι μὲν θελξῆς σὺ μαχλάδι γυιοβόρον γὰρ
πῦρ ὑποριπίζει δυσὶν ἰσελκομένη.

Naiades quæ. *tumulo Naiadum*) Naiades aquarum Deæ, per quas hîc castas & pudicas puellas matronásque possis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

δεινὸς ἔρως, δεινὸς &. τί ἢ τὸ πλέον, ὦ πάλιν εἶπον,
καὶ πάλιν οἰμώζω, πολλάκι δεινὸς ἔρως:

Ἡ ἡδὺ παῖς τὰ τοιαῦτα γελᾷ καὶ πυκνὰ κακιζόμενος
ἥδεται, εἰ δ' ἔτι πλείονα, καὶ πλέονται.
Δεῦμα δὲ μοι, πῶς ἄρα δὴ γλαυκὸν ἀνερεύσατο
κῦμα; ἐξ ὑγρῆς κύπριδος οὐ, πῦ, πέλοιας.

id est,

Saeua Amor? ſaeuus quid tum, ſi talia mecum
Conquerar? atque aliter talia: ſaeuus Amor?
Nimirum puer haec conuicia ridet, & ipſis
Gaudet, & inſultat ſurgia, ſi qua loquor.
Aſt ego demiror, glauco Venus edita ponto
Qui flammam ex vnda progenerare poſſe potes:

Ouidianum hoc conuenit 3. Amor. eleg. 5.

Flumina deberent omnes in amore natare:
Flumina ſenſerunt ipſa, quid eſſet amor.

At tu ne tantis.] Hactenus refutatio fuit veterum de Amore commentationum, tandémque veram Amoris deſcriptionem vltimo perſtringit diſticho.

Iucundus labor eſt, laſciua.] Libidinis & obſcenæ voluptatis actum ſignificat; cuius ſchema eſt malum Punicum in nigra ſcuti planitie, quæ repræſentant ſimilitudine quadam ſexus vtriuſque γεννητικὰ μόρια: Punicum quidem dulci ſapore, ſed amaro cortice, mihi referre poteſt ἡδὺ μὲν γλυκύπικρον: Nigra planities cæcitatem & caliginem quibus implicantur qui turpiter amant. Cæterùm vir doctus quiſpiam ait hic glande ſignificari partem obſcenam genitalium, quam Cornel. Celſus, Ariſt. & Galenus Balanon appellant, quod glandem ſignificat, eſtque virilis penis prior pars, quæ Latinis eſt mentula. Cortè clypei nomen, latentem & arcanum habet ſignificatum. Clypeum quidem à κλύειν dici volunt quod cluere, id eſt, morem gerere ſignificat: vel eo quod celet totum corpus, vt notat Soſipater Chariſius: vel γλύφειν, eo quod imago & facies cuiuſque redderetur: quas tamen originationes aliqui trahunt ad obſcœnum ſenſum, de quo hîc aliquid apertè dicere me pudor vetat. Vide Godeſcal. ad Veget. 129.

Amor ex ocio & idem labor creare dicitur.

Iucundus laboreſt, laſciua per otia.] Labor opponitur ocio: duoque hæc ſimul eodémque tempore, & eodem modo poſſunt in eodem hærere ſubiecto, vt loquuntur philoſophi. Vnde ſunt illa de amore vulgo etiam nota, ex ocio amorem naſci, ipſumque ocioſum eſſe: ſed amatores ipſos laborioſam & ærumnarum plenam vitam trahere, Vnde illa Ouidiana: Ocia ſi tollas. &: Tam Venus ocia amat, quia facilè ſolet

amor irrepere in male feriatos & desides animos, quique ferè nulli honesto labori dant operam. & vbi sunt amoris correpti vinctique laqueis, tum demum sentiunt sese laboriosam vitam agere. Ex quo hæc eiusdem poëtæ:

Militat omnis amans, & habet sua castra Cupido.

Item,

Amor odit inertes. &,

Militia species amor est, discedite segnes.

Cæterum quod primo commentario monui, glandem accipi pro mentula, obscœno nempe significato, confirmo Arcadum epitheton qui βαλανοφάγοι dicti, ob luxus nimios, & obscœnam Venerem legibus vetitam, & id quidē symbolum glandis in nigra clypei planicie mihi suggerit eiusdē sensus Hieroglyphicum. Veteres pingebant Venerē myrto coronatam. Myrtus pudendi muliebris significatum habet. Iulius Pollux onomastico, caruncalam esse dicit intra muliebre pudendum lasciuo quodam motu nonnunquam subsultantem. Hinc iocus apud Aristophanem, vbi chorus senū ait, ensem posthac se in myrti ramo gestaturum, Qua de re fabula hæc à Græcis circumfertur. Faunus Hecatem filiam solicitauit ad stuprum: quem cum auersaretur petulantem, ille virga myrtea fertur eam primum verberasse, deinde vini tormentum adhibuisse, mox in anguem conuersum spiris totam implicuisse, atque ita pudicitiam virginis rapuisse; quæ fabula virga myrtea, nequitiæ est imaginatio, vinum mentis hilaritas: at angues multiplices modi voluptatis repræsentant. Innuit hæc poëta:

——— Quos durus amor crudeli tabe peredit
Secreti celant calles, & myrtea circum
Silua tegit.———

Appendix.

Inconstans puer hic, obdurans pectora.) Hoc de se fassus est Horatius 1. lib. Carm. 4.

Intermissa Venus diu
Rursum bella moues, parce precor, precor:
Non sum qualis eram bona
Sub regno Cynare: desine mollium
Mator saua Cupidinum
Circa lustra decem flectere mollibus
Iamdudum imperiis, &c.

Ad idem videtur respexisse 1. epist. ad Mecœnatem, id.]

Non eadem est ætas, non mens.———

Solus senescentem mature sanus equum.

Sobrie ille quidem post emensum pelagus mollium voluptatum : sed sunt tamen plerique senes penè capulares, quorum in medullis regnat amor viuidus, turpis tamen, & risu, quàm misericordia dignior : at eum ludum seu lasciuiam, seu morbum facilius est reprehendere, quàm sistere, aut lenire, & bonorum virorum aliquando hic morbus est.

Inconstans puer.) Ex scenariis veterum, Amor extorqueri non potest, elabi potest, sed inconstantiam amoris belle Plautus expressit Trinummo :

Nihil sic celere est, nec volat vt amor,
Atque is mores hominum moros & morosos efficit :
Minus placet magis quod suadetur, quod dissuadetur, placet.
Cum inopia est, cupias. quando eius copia est, tantum non velis.
Ille qui expellit, is compellit : ille qui non suadet, vetat.
Insanum est & malum in hospitium diuorti Cupidinis.

Si cæcus.) Cæcum, non solùm oculis captum, sed & insidiosum, & occultè malum, vel latens & tacitum quid veteres dicendum existimauerunt. Virgil. in 6.

------cæca regens filo vestigia.

Si senna 4 historiar. *Subito mare subhorrescere, cæcosque fluctus in se pronoluere leuiter occepit.* Idem alio loco. Cœcum veteres pro improuido dixerunt. Varro 4. de vita populi Romani : neque id cæci Consules fecissent.

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXIIII.

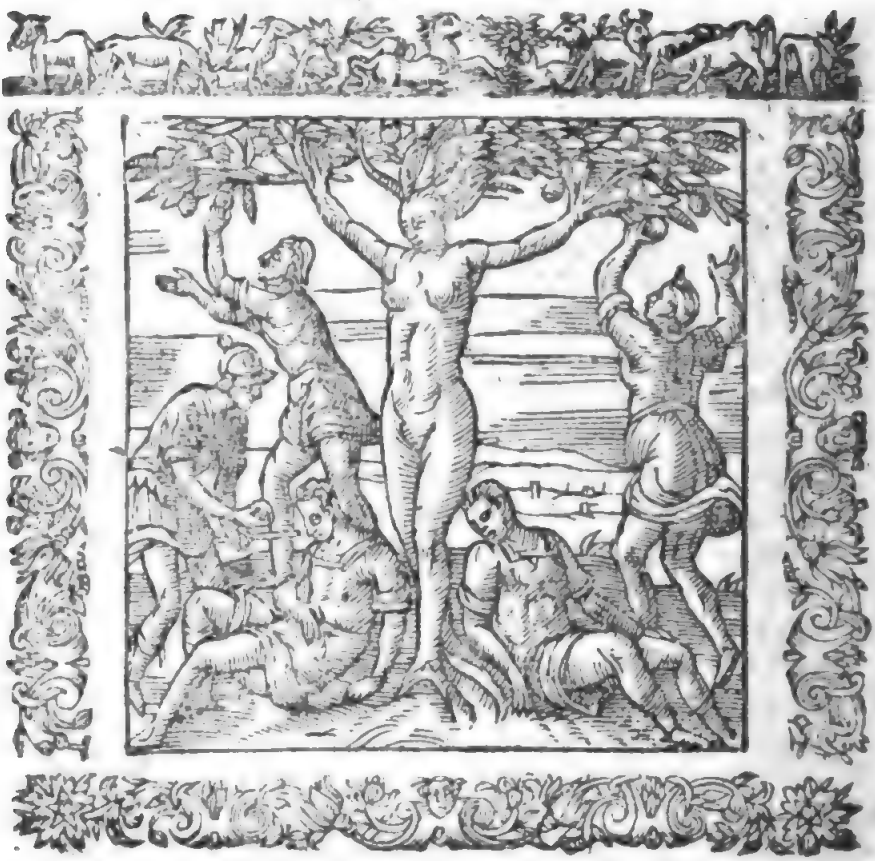

IAMDVDVM *missa patria, oblituſque tuorum,*
Quos tibi ſeu ſanguis ſeu parauit amor;
Romam habitas, nec cura domum ſubit vlla reuerti,
Æterna tantum te capit vrbis honos.
Sic Itachum præmiſſa manus dulcedine loti
Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

Locus & fons Emblematis.

MInimè mihi dubium eſt, Alciatum id Emblema cùm ſcriberet habuiſſe in manibus Ammianum Marcellinum, & tum ad eum reſpexiſſe locum qui eſt lib 14. quem integrum apponam, & deinde ſententiam emblematis explanabo. Verba Ammiani ſunt hæc: Illud autem non dubitatur,

quòd cùm esset aliquando virtutum omnium domicilium " Roma, ingenuos aduenas plerique nobilium, vt Homerici " baccarum suauitate lotophagi, humanitatis multiformibus " officiis retentabant. Et hæc quidem ille. In eos qui patriam " obliuione delent, in alio quodam solo retẽti, & fortuna quadam benigniore lactati, torquẽt Alciatus. Notissima est illa Teucri vox apud Ciceronem Tusc. 5. *Patria est vbicumque est bene*, tum enim vel maximè patriam ipsũmque natale solum tradere solemus obliuioni, cùm aliena regio meliorem nobis & lautiorem conditionem proponit. Sed certè hoc potissimùm in eos torquetur, qui cùm ad amplũ aliquem dignitatis gradum peruenerint, sui suorúmque immemores facti, *tumidas attollitur vertice cristas*, vt iis nihil intolerabilius esse possit, neque asperius: quippe qui nec de parentibus, nec de amicis amplius cogitent: ex quo perspicuum fit, quàm desipiant quámque vecordes sint, cùm non intelligant leuissimo casu se posse deturbari: quámque temerarii & instabiles fortunæ fluxus & refluxus. At Oratorẽ audiamus licet: Si quam " virtutis præstantiam, aut ingenii, aut fortunæ splendorem sumus consecuti, eam nostris impertire est opus, & cum proximis communicemus: vt si parentibus nati sumus humili & " obscuro loco, si propinquos habeamus imbecilliores, vel animo vel fortuna, eorum augeamus opes, eísque honorissimus " & dignitati: vt in fabulis, qui aliquando propter ignorantiam " stirpis & generis in famulatu fuerint, cùm cogniti sunt, & aut " Deorum aut Regum filii inuenti, retinent tamen charitatem " in pastores, quos patres per multos annos esse duxerunt. Apud Euripidem Iphigenia, verba Menelai Agamemnoni mores mutatos obiicientis & imperium & honorem ei delatum:

Patria est vbicumque bene est.

Sui & suorum obliti.

ἄνδρα γ' ἐσθλὸν
τὸν ἄγαθον, πράσσοντα μεγάλα
τοῖς πρόσθεν μὴ διαφθείρειν,
ἀλλὰ χὴ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς,
ἵνίκ' ὠφελεῖν μάλιστα δύναιτ' ἂν.

Virum bonum nõ decet, auctum rebus prosperis mores commutare: sed stabilem esse tunc amicis, cùm iuuare maxime potest, fœlix existens.

Quos tibi.) Duo hîc amicorum genera notat: vnum eorum qui sanguinis coniunctione, alterum qui vel vicinitate, vel studiis quibusdam paribus, vel commercio aliquo,

Duo amicorum genera.

aut vſu vitæque conſuetudine amicitia nobiſcum iuncti ſumus?

Romæ vrbs per excellentiam.

Romam habitas.] Poteſt hoc intelligi ſynecdochicôs, pro quauis vrbe celebri.

Æterna vrbis.] Vrbs κατ' ἐξοχὴν Roma, vt olim Athenæ ἄστυ, & Alexandria πόλις, quòd cæteris excellerent. quod vidit Magius Miſcellan. lib. 4. cap. 6 Alluſit autem ad priſcorum Romanorum opinionem, qui Romam & Romanum imperium ſemper duraturum credebant. Hinc illud eſt Iouis apud Virg. Veneri perpetuum imperium pollicens:

Æterna Roma.

His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
Imperium ſine fine dedi. Et Auſonius:
Ignota aternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

Idémque:

Vrbis ab æternæ deductam rege Quirino.

Romana vrbis elogia.

Sed præter hæc placet etiam quæ ſequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ vrbis Epiſcopi, firmari deſiderio nitebatur ardenti. Idem lib. 19. Et vrbis templorum, forúmque Pacis, & Pompeii theatrum & Odæum, & ſtadium, aliáque inter hæc decora vrbis æternæ. Idem lib. 19. Difficultatem aduentantis inopiæ frumentorum vrbs verebatur æterna. Idem Ammian. lib. 16. Romam ingreſſus, imperii virtutúmque omnium larem. & lib 7. Si ablatum vno templo miraculum Romæ ſacraret, id eſt in templo mundi totius, &c. Nec diſſimile eſt quod ait Caſſiodorus lib. 1. Variar. epiſt. 32. Roma mater omnium dignitatum. & epiſt. 39. Roma eloquentiæ ſecunda mater, virtutum omnium latiſſimum templum, &c. præclara hæc certè Romanæ vrbis elogia: & merito quidem; ea enim tot populorum diſcordes feráſque linguas, Latini ſermónis commercio ad colloquia contraxit, ait Plinius. mitrò quæ notat Alciat. de verb. ſignificatione ad l. 87.

Itachum premiſſa manus.] 1. Vlyſſis ſocii miſſi ad explorandã Lotophagorum patriã. Manus, pro multitudine ſeu numero hominum poni, alio loco monuimus.

dulcedine loti.] Polybius, hiſtoriæ ſcriptor ἀξιόπιστος & ait in 12. Loton arborem aſperam, pumilam, ſpinoſam, frondibus viridantem rhamno ſimilibus, cuius fructus initio candidis myrtidibus non ſit diſſimilis, mox increſcens palmeo colore, magnitudine rotundæ oliuæ, nucleo perpuſilio, è quo delicatus exprimitur latex, quo ſitis leuatur, ſine admixtu aquæ, ſed vltra diem decimum non durabilis. Theophraſt. 4. lib. De

plantis, scribit loton parem habere cum pyro magnitudinem eiúsque pomum fabæ simile; quod dum matureſcit variat colores vuæ instar: quo ex fructu memorant integrum quendam olim exercitum in Africa, commeatus inopia laborantem fuisse ad dies aliquot refectum. Mitto quæ Ouid. 9. Metamorph. Homerus Odyss. 9. ait, Vlyssis socios dulci quadam gustata loto, reliqua neglexisse ac præsenti voluptate delinitos noluisse ad nauim redire, nisi verberibus adactos. Ponticus Heraclides ait, ab Homero voluptatem designari per Lotophagorum regionem, quę voluptas posita esset in ea re perfruenda quæ dulcissima putaretur. ἡδονὴν μὲν τὸ λωτοφάγων χωρίον ξένης γεωργὸν ἀπολαύσεως, ἵν' ὁ Ὀδυσεὺς ἐγκεκτῶς παρέπλωσε. Symmach. in epistolis allusit: *Vi mihi*, ait *quasi apud scopulos hæsisse videaris*. Aul. Gell. flexit in eos qui nimium immorentur in dialecticæ gyris & mæandris. Lege prouerb. Lotum gustare. De Lotophagis Strabo lib. 17. Plin. lib. 13. c. 17. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuosos, & libidine prurientes, qui gustato semel dulci, blandóque turpium voluptatum veneno ab eo non ferè abstineant. Lucianus De mercede conductis. Meminit & Dio Chrysost. Orat. 35.

Locus Lotophagis, qui.

Porrò Epithethon id vrbis æternæ, mirum quàm sæpe vsurpatur in Historiis Marcellini. nam præter locos à me in superioribus adductos commentariis, placet & alios quosdã sublegere. Sic enim idem Ammian. lib. 21. In locum Tertulli « Maximum vrbi præfecit æternæ. Et 25. Iisdem diebus legatos « ad se missos vrbe æterna. Item 25. Tyberis intersecans vrbem « æternam. At 26. Apronianus regens vrbem æternam. Initio « 28. sæuius per vrbem æternam vrebat cuncta Bellona. Eo- « dem: Per hæc & alia quæ decolorabant speciem vrbis æter- « næ. deinde post: Funera deplorauit vrbs æterna. Quod elo- « gium certe magnificum ne cui videatur omnino ridiculum, huc confero numum veterem, in quo Romæ simulachrum est in sede cum ancili, & inscriptione, ROMÆ ÆTERNITAS. Et quidem ipsum Romæ nomen, nationes nonnullæ « ex patriæ linguæ significatione æternitatem interpretantur. « Plutarch. libro de fortuna Romanorum, fortunam ait, Tyberi traiecto, alis positis, exutis talaribus, abiecta instabili pila, ita Romã ingressam: quod indicium esset, eam ibi constanter permansuram, neque imposterũ aliò non abuolaturã Teneo tamen memoria quid de ea vrbis æternitate iam olim sense-

Vrbs æterna Romæ.

rit Octauius Augustus, qui vt Plutarc. retulit. Apophthegmatis, cum obseruaret Pisonem ita magnificè ædes excitantem, vt propter materiã quam adhibebat, videretur cum æternitate paciſci, aut ædificium nunquam interiturum cogitare, sic dixit: Pisonem ita ædificare quasi Roma foret æterna. Non repetam miseram Romæ deflagrationem sub Genserico barbaro principe, quámque fœdè attritum fuerit id imperium sub Athalarico & Odracie, id enim commodiùs ex Paulo diacono & Orosio mutuandum est.

Syrenes

Sirenes.

EMBLEMA CXV.

ABSQVE alis volucres, & cruribus absque puellas,
Rostro absque & pisces, qui tamen ore canant,
Quis putat esse ullos? iungi hæc Natura negauit:
Sirenes fieri sed potuisse docent.
Illicium est mulier quæ in piscem desinit atrum:
Plurima quod secum monstra libido vehit.
Aspectu, verbis, animi candore trahuntur,
Parthenope, Ligia, Leucosiáque viri.
Has Musæ explumant, has atque illudit Vlysses:
Scilicet est doctis cum meretrice nihil.

Sirena quæ.

ELegans est Sirenum mythologia: hæ fuerunt Acheloi fluminis & Calliopes Nymphæ filiæ, tres nimirum. Parthenope, Ligia, & Leucosia Virgineæ faciesunt, & in piscem desinunt: alii volueres eas faciunt. Cùm littus Siculum incolerent, nautas prætereuntes cantus & vocis amœnitate pellicie-bant, pellectos sopiebant, sopitos demergebant, posteáque vorabant. Vlysses cùm illac sibi prætereundum esset,

Illeuit cera sociorum callidus aures,
Atque suas vinclis præbuit ipse manus.
Transiluit scopulos & inhospita littora classis:
Illa præcipites desiluere freto.
Sic blandas vocisque notas, & carmina vicit:
Sic tandem exitio monstra canora dedit.

Martialis hùc alluſit lib. 3. ad Cassianum.

Sirenas hiarem nauigantium pœnam,
Blandasque mortes, gaudiumque crudele,
Quas nemo quondam deserebat auditas,
Fallax Vlysses dicitur reliquisse.

Quid per Sirenes intelligendum.

Homerus Odyss. μ id pertractat. Meminit & Plato in Phædro Virgil. Æneid. 5. & 5. Metamorph. Ouid. Plerisque dicuntur Σειρῆνες, sed altiore sensu, αἱ τῆς ψυχῆς εὐαρμόστοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Animæ concordes & musicæ facultates, vt Suidas: & in sua Repub. Plato, cùm de sphærarum cælestium volubilitate tractat, singulas Sirenas dicit singulis orbibus insidere, & motu sphærarum cantum numinibus exhiberi: nam Siren, dea canens Græco intellectu valet. Macrob. 2. Comment. in somn. Scipionis. Sirenes aues fabulosas esse putat Plinius lib. 10. cap. 49 cui sanè aduersantur Theodorus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in mari se vidisse affirmant. Reuera meretrices fuere, vt tradunt Seruius & Palæphatus, quæ quia transeuntes deducerent ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus ait in in Epistola quadam: *Et nos ad patriam festinantes, motiferos Sirenum cantus surda debemus aure trãsire.* quò spectat illud Socraticum, apud Xenophontem: δεῖ ὥσπερ σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν σπεύδοντα τὰ βέλτιστα ἐκείνοις ὥσπερ πατρίδα: voluptates oportet præterire, tanquam Sirenes, eum qui virtutem vt patriam intueri percupit. Cæterùm in Vlysse typum sapientiæ obseruamus, qui & suos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipse sibi eandem legem imponit. Cicero 5. De finibus, paulo aliter enarrat. sic enim: Mihi quidem Homerus

Vlysses, sapientiæ imago.

huiusmodi quiddam vidisse videtur in iis quæ de Sirenũ cantibus finxerit. Neque enim vocum suauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos solitæ, qui præterue hebantur: sed quia multa scire profitebantur, vt homines ad earum saxa discendi cupiditate adhærescerent. Mirum sanè cur hîc Cicero per Sirenum cantus nil ab Homero significari dicat, quam discendi studium, & sciendi voluptatem: cùm Vlysses, ne Sirenum cantibus caperetur, ligari se voluerit: quod non fecisset, nisi insignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis sibi suisque importatum iri cognouisset. Horatius Epist. 2. de voluptate intellexit:

Sirenum voces & Circæ pocula nosti, &c.

Me non fugit ab aliis variè trahi hanc Sirenum fabulam: vt cùm Pausanias in Atticis ait Sophoclem dictũ fuisse neuã Sirenem. Siren etiam nominatus Bacchilides. εἰώθασι γὰρ τῶν ἔστι ποιημάτων, καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν σειρῆσιν εἰκάζειν. Synesius epistola quadam ad Herculianum: ἐγὼ μὲν οὐδ' ἄλλο τι τὰς σειρῆνας ὑπὸ τῆς ποιητικῆς ἡγοῦμαι βλασφημεῖσθαι, ἢ ὅτι τῷ μελιχρῷ τῆς φωνῆς ἀπαλλύουσι τοὺς προσαγομένους τοὺς πλέοντας, ἔχουσα δὲ τὸ τῆς σοφίας καὶ ἀλληγορούμενον τοὔνομα. Σειρῆνας γὰρ αὐτὰς αἰνίττεσθαι τὰς ἀπολαυστικὰς ἡδονάς, αἳ τοὺς εἴξαντας καὶ καταχρηστὰ δόντας αὑτῇ τῷ προσλιπεῖ, μὴ μικρὰν ἀπολλύουσι. τί οὖν ἀποδέουσιν αἱ τῇ σοι σπουδῇ ἡδοναί. Ego sanè non aliam ob causam existimo Sirenas malè à poëtis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiui à quodam ex sapiẽtibus, qui allegoricè fabulam explicaret, Sirenas obscurè significare voluptates sensũ oblectantes, quæ eos perdant qui ipsarum cantui & blanditiis aurem præbuerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epistolarum voluptates sint Sirenes, &c. Horat. 2. Serm. alio torsit, nempè ad desidiam:

——— *vitanda est improba Siren Desidia.*

De Sirenum fabula post Platonẽ quid sentiat Plutarchus, repete ex Sympos. 9. quæstione 14. Aliò torsit & Xenophon 2. ἀπομνημ. Lege Lucianũ Commentario de saltatione; & prouerb. Cerã auribus obdis. Syrenas semiuolueres appellat Lycophron in Cassandra, alii semiferas vertunt. quo loco Isacius meminit victoriæ Musarũ, quæ se alis Sirenarum coronarũt. Putat tamen fuisse portentosas, earúmq; fabulã trahit ad allegoriam, dicit enim nomine Sirenum τὰς ἡδονὰς intelligi, & scorta eas fuisse, quæ lepore suo nauigantes retinerent, tradit idem ex Plutarcho iuniore. *Syrenes quid.*

Abſque alis volucres.] Eadem deſcriptio, qualis fuit in ſuperiori Emblemate de homine anguipede, idque ænigmaticôs.

Eò pertinent Ouidiana hæc 5. Metam.

——vobis Acheloides vnda
Pluma pedéſque auium, cum virginis ora geratis?

Mulier illicium.

Illicium eſt mulier.] ab illiciendo, quòd blanditiis illiciat.

Piſcis quid allegoricè.

quæ in piſcem.] Abſurdum eſt. quò alludit ad illud Horatii:

——vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne.

Per piſcem mollities & voluptas plerumque intelligitur. Vide Lucianum De Syria Dea, vbi mulierem ſupernè in caudam piſcis deſinentem viſam fuiſſe ait.

Tres ad voluptatem illecebræ.

Plurima quod ſecum] Quamplurimas certè calamitates ex libidine proficiſci nemo neſcit: tamen eius tres ſunt præcipuæ illecebræ. ſiquidem aut viſu, aut cantu, aut cõmercio capiuntur, & in turpis amoris pedicas illaqueantur humani animi, vt mox dicemus.

Viſus, amoris initium.

Aſpectu.] viſu naſcitur amor. Hinc illud Propertii vulgatiſſimum:

Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.

Pindarus formam amoris præconem 8. Nemeonic. facit:

ὦ ἐχθὸς πότνια χάρυξ Ἀφροδίτας.
O veneranda pulchritudo, Veneris præco, &c.

Theocritus. *ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνλαν.*

quod Maro Ecloga 8. ſic eſt æmulatus:

Vt vidi, vt perij, ſic me malus abſtulit error.

Ouidius item in Epiſtolis:

Tunc ego te vidi, tunc cœpi ſcire quis eſſes:
Illa fuit mentis, prima ruina mea,
Et vidi & perij, nec notis ignibus arſi.

Idem 3 Amorum, eleg. 10. (alloquitur amaſiam)

Perque tuos oculos, magni mihi numinis inſtar;
Perque tuos oculos qui rapuere meos.

„ Apuleius lib. 10. Cauſſa omnis & origo præſentis doloris, &
„ eſt medela ipſa, & ſalus vnica, mihi tute ipſe es. Ipſi enim tui
„ oculi per meos oculos ad intima delapſi præcordia, meis me-
„ dullis acerrimum cõmouent incendiũ. Plato amoris vulnera

Amoris vulnera ex oculis.

radios eſſe quoſdam ait tenuiſſimos, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis ſanguis dulciſſimus & calidiſſimus ſedé habet, viáque ſibi per oculos patefacta, ſubinde peramantis ocu-

los illapsi ad intimum eius cor penetrant. Lucian. dialog. ἔρωτες. ἔρως πρῶτον ἔξω βαθμὸν ὄψεως, ἵνα ἥδηται, καὶ ἔνδοθεν ἀπὸ τῶν ὀμμάτων ἐφάλλεται. qua ratione Philostratus διδυμους amoris oculos fecit: ὦ κακοὶ διδυμοι ἔρωτος, πρῶτοι μὲν ἡμῖν τὸ καλὸν ἐπυρσεύσατε. Itaque probatur sententia Plotini, ἵρωτες deducentis, ἀπὸ τῆς ἐφέσεως, lib. 3. De amore. Ex quo illud Propertii:

Cynthia prima suis me incantum cepit ocellis,
Contactum nullis antè cupidinibus.
Assiduè crescit spectando cura puellæ,
Ipse alimenta sibi maxima præbet amor.

Seneca De remediis fortuitorum: Non intelligis patrem innocentiæ esse cæcitatem. Hinc oculi adulterium monstrant, hinc incestum: hinc domum quam concupiscat, hinc vrbem & mala omnia. Certè oculi sunt irritamenta vitiorum, ducésque scelerum. Ex Plutarcho refertur illud è Stobæo ἐν λόγῳ κατὰ κάλλους: formosos intueri iucundissimum: tangere autem & tractare sine periculo non licet. Imò, vt Xenophon docet, qui ignem tangunt, vruntur dumtaxat: formosi verò, quamquam procul distent, incendunt tamen. Est enim visus, incitandi amoris occasio. Græca ita sonant: τοὺς καλοὺς ὁρᾶν μὲν ἐπιτερπέστατον, ἅψασθαι δὲ καὶ λαβεῖν οὐκ ἀκίνδυνον. μᾶλλον δ' ὡς φήσιν ὁ ξενοφὼν τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἁψαμένους καίει μόνον. οἱ δὲ καλοὶ, καὶ τοὺς μακρὰν ἑστῶτας ὑφάπτουσιν. ἡ γὰρ ὄψις, λαβὴ τῶν παθῶν ἐστι. Huc pertinent illa Hecubæ ad Menelaum verba ex Euripidis Troadibus, quo loco ei suadet Helenam de medio tollat:

ὁρᾶν δὲ τὼδ' ἄφευγε, μήσ' ἕλκου πόθῳ
αἱρεῖ γὰρ ὄμματ' ἀνδρῶν, ἐξαιρεῖ πόλεις,
πίμπρησι δ' οἴκους. ὧδ' ἔχει κηλήματα.

Cernere hanc fuge, ne trahat sui desiderio: capit enim virorum oculos, ciuitates delet, accendit ædes: sic enim habet mulcimenta.

verbis.] Et verba certè non minorem vim habent ad pelliciendos animos quàm oculi: imò verò maiorem plerumque. *candore.*] eloquentia compta ornatáque, qua vel pertinacissimi, vel etiam maximè refractarii molliri, & in aliam penè formam mutari queunt. Vel candor hîc pro pulchritudine vsurpatur, vt apud Propertium in 1.

Verba inflammant ad amorem.

Nec Phrygium falso traxit candore maritum
Auecta externis Hippodamia rotis.

Nisi candorem referre mauis ad illam Sirenem flexanimã, quam noſtri gratiam, animumque purum ac ſimplicem & vere amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cuiuſdam Theſſalæ Iepos, cuius amore ita exarſiſſe Philippum Macedonẽ aiunt, vt plerique ſuſpicarentur eum amatorio quodam philtro cò adactum. Quàm ob rem Olympias, Philippi vxor, tantũ operæ poſuit, vt tandem Theſſalam illam prehenderit: quam cùm diligenter intuita eſſet, eius formã certè bonã, verba omnia naturam ingenua.n ſpirantia, præclarã educationem admiratã: faceſſant ergo calumniæ, ait Olympias: tu enim in te philtrum hab s: non alio faſcino capitur Philippus.

Trium Sirenum nomina vnde impoſita.

Parthenope.] Trium Sirenu'n nomina non temerè impoſita ſunt, παρθένος virginem ſonat: Ligia non à ligando, vt putant nonnulli, neque ab illiciendo, ſed à Græco λιγυώ, quod canorũ ſonat: aut λιγέως, dulciter, quod ad ſermonis & colloquii refertur illicium: Leucoſia, à λευκὸν, album, ab albedine, quæ in ſui admirationẽ rapit, mentiſque oculos quaſi faſcino aliquo decipit. Eâ enim ſignificatur verborum ornatus.

A Muſis Sirenas explumari quid.

Has Muſæ explumant.] Per Muſas intellige literatos, qui cũ voluptatibus corporis nihil habent commercii: præcipuum autem libidinis antidotum eſt literarum ſtudium. Huc placet adiicere fabulam Græcorum ſcholiaſtarum poëticam ſatis vulgatam. Suaſit aliquando Iuno Sirenibus, voce & cantus ſuauitate plus æquo tumeſcentibus, vt Muſas ad canendum prouocarent, & eas vincere niterentur. Muſæ conditionẽ, vbi aliquantum concertaſſent, non recuſantes, facili negotio de iis victoriam retulerunt. Nec verò mirum cuiquam videri debet ſi tam facilè vicerint. Quis enim ſuauem & natiuum Muſarum modulum cum eo blando quidem, ſed fallaci & captioſo Sirenum cantu comparet? Muſæ igitur plumas Sirenibus auulſerunt, quibus ſibi coronas confecerunt, in victoriæ ſignum, Mythologi Sirenum vocabulo, ſophiſticen: Muſarum nomine, ſolidam & expreſſam ſapientiam volunt intelligi: plumæ, ſcripta ſunt ridicula eorum qui adumbrata, non vera ſapientia ſeſe oſtentant: de quibus docti ſapientesque viri facillimè triumphant. Hoc veterum figmentũ Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, ſtatim initio lib. 8. attigit. ait enim ex Pythagoræ ſententia, aut eorũ certè qui eius vitam ſcriptis tradiderunt, eſſe Muſas Sirenibus præferendas.

hasque illudit.] Antidotum eſt alterum in Amorem, nimirum peregrinatio. Ouid. 10. Metamorph.

Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem.

Peregrinatio conferre ad amorem declinandum.

Id verò suadet apertiùs. 1. De remedio 2

Tu tantum quamuis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.
Tempora nec numera, nec crebro respice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.

Idem libro 2.

Manat amor tectus, si non ab amante recedas,
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à tectis ignis defenditur agre:
Vtile finitimis abstinuisse locis.
Non facile esuriens posita retinebere mensa,
Et multam saliens incitat vnda sitim.

Scilicet est doctis.) Epimythion est: quò referendum videtur lepidissimum Platonis tetrastichon, vt habet Laërtius:

An ere non capi Musas quid.

Α' Κύπρις μέσαισι, κορέσπα τὴν Ἀφροδίταν
πματ', ἢ τὸν ἕρον ὕμμιν ἐφοπλίσομαι,
καὶ μῦσαι ποτὶ Κύπριν, Ἄρει τὰ ϛωμύλα ταῦτα,
ἡμῖν δ' ἀ πάτα ταῦτο τὸ παιδάριον. id est.

Hæc Venus ad Musas: Venerem exhorrescite Nymphæ,
In vos armatus aut Amor insilit.
Cui contrà Musæ, Verba hæc age dicito Marti:
Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Idem argumentum tractat Lucianus in Dialogis Deorum, quod eò spectat, vt significetur, doctos, & laboriosa studiorum inole pressos, stulto amore non corripi: quod accidere solet iis qui otio sese turpi dedunt, laborémque honestum refugiunt. id Cicero pro Cælio pluribus verbis extulit: Scitote Iudices, inquit, eas cupiditates, quæ obiiciuntur Cælio, atque hæc studia, de quibus disputo, non facile in eodem homine esse posse. Fieri enim non potest, vt animus libidini deditus, amore, desiderio, cupiditate, sæpè nimia copia, inopia etiam nonnumquam impeditus, hoc quicquid est quod nos facimus in dicendo, non modò agendo, verùm etiam cogitando, possit sustinere. An vos aliam causam esse vitam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ, tanta voluptate dicendi, tanta laude, tanta gloria, tanto honore, tam pauci sint sempérque fuerint, qui in hoc labore versentur? Omittendæ sunt omnes voluptates, reliquenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè

omnium familiarium deserendus: quæ res in hoc genere homines à labore studióque dicendi deterret, non quòd aut ingenia deficiant aut doctrina puerilis.

Scilicet est doctis.] Carmen Theocriti est ex Eidyllio 9.

Οὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, ὅττι μαλίσσαις
ἄνθεα, ὅσσον ἐμῖν μῶσαι φίλαι. οἷς γὰρ ἔρωσαι
γαθεῦσιν, πὼς δ' ὅττι ποτῶ δαλήσατο Κίρκα. id est,

Neque ver subitum lenius est, neque apibus
Flores (tã dulces) quã mihi musa chara [sunt] quos enim aspiciẽdo
Exhilarant, eos sua potione non poterit fascinare Circe.

Appendix.

Nescio quo casu præterieram Sirenum descriptionem, tecties mihi lectam apud Claudianum:

Dulce malum pelago siren, volucresque puellæ
Scyllæos inter fremitus, auidamque Charybdim.
Musica sacra fretis habitabant dulcia monstra.
Blanda pericla maris, terror quoque gratus in vndis,
Delatis licet hæc incumberet aura carinis,
Implessentque sinus venti de puppe furentes,
Figebat vox vna gradem, nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumque iuuabat,
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

Nec mirum, quod obiter dicam, figmentum hoc Sirenum adeò poëtis placuisse, in quo ipsorum stylus non tam lasciuiit, quàm acumen enituit ingeniosæ sedulitatis, qua hominũ mores reuocare conati sunt à voluptatũ aut ineptiarũ illecebris, quæ passim obuersantur in hoc vitæ Oceano. Quin & sapiunt qui monentur eo cõmento frigida curarum momenta, nugas, lasciuias, scurriles ineptias effugere, quin & vitare studiorum omnem fœditatem, in quibus occupantur quidam scripturientes vanitatum: qui suos amores, suas lasciuias, suas insanias cum apparatu nobis ostentant, quas si magni æstiment, id ex priuilegio furentium poëtarum faciunt, ex quibus nemo est quin se optimum putet, ait Tullius Sed id mihi bilem mouet, quod plerique viri docti ab iis nugis non abhorreant, quin iitis aliquando postponunt seria ludis. Nos non quidem à poëtica vmquam abhorruimus, sed lenocinia carminum detestamus, furta & proditiones amatorias, stupra, adulteria, & quicquid omnino mores iuficit, tanquam pestem vitamus. Istud est mellè litum virus,

——dum carmina lumbum
Intrant, & tremulo ſcalpuntur vbi intima verſu.

Et quid aliud iſta blanda Siren nobis obiicit, quàm perniciem pudoris ac verecundiæ, cùm fictor verſuum nihil aliud penſi habeat, quàm vt cogitet inſidias, atque aſpera bella pudori? Quare vnus ex eccleſiæ ſanctis patribus, conſultor bonus ait, Bonum eſſe homini mulierem non audire: melius " non videre: optimum non tangere: auditu illa mouet: viſu " accendit: tactu adurit, & corporis, animique vires depaſcitur. "

Quis putet eſſe vllos!] vt Chimæras, vt Hippocentauros, & alia eius generis portenta fabuloſa: vel vt tragelaphũ, quod Ariſtoteles finxit in Analyticis, aut denique, vt illud informe monſtrum, quod Horatius exhibet initio epiſtolæ ad Piſones,

Et miranda canunt, ſed non credenda Poëtæ.

Certè Lucretius lib. 5. aliquot rationibus arguit Hippocentauros non eſſe, quales à poëtis deſcribuntur. Et Xenophon 4. de inſtitutione Cyri, ait Chryſanthum dubitare an ſint Hippocentauri: addit enim hoc verbum, εἰ ἔστιν. Valdè ſtomachatur Galenus in Pindarum, quia fingere non dubitauerit ex hominibus & equis Magneſius natos Hippocẽtauros. Et M. Tullius 2. de natura deorum, Quis, inquit, Hippocentaurum, aut Chimæram credat eſſe? Quod & idem confidentius negat 1. Tuſcul. Eiuſmodi tamen populos fuiſſe in Pelio Theſſaliæ monte à Nymphis educatos tradit Diodorus Siculus lib. 5. facilè à ſcriptoribus ſuis perſuaſus, id eſt poëtis, qui rerum omnium memoriam figmentis compleuerant. Alioqui conſtat primos Theſſalos equitandi artem vſurpaſſe: quos cùm rudes homines, quales ea tempora ferebant, eminus in montibus equis ſedere primùm eſſent intuiti, putarunt quaſi animalia noua, & ſupernè homines, infernè verò equos: quem vulgi errorem poëtæ amplexati, adeóque pictores noua hæc monſtra repræſentauerunt. Bene quidem Palæphatus lib 1. ἀπιθάνων, ex Hippocentauri etymo veritatem elicit. Nulli enim alii fuere Hippocentauri, quàm equorum ſubactores, vel ſtimulatores, ἀπὸ τῦ ἵππου, καὶ κεντέω. Nihilo tamen minus ſcribit Plinius lib. 7. cap. 4. ſe vidiſſe Hippocentaurum in melle conditum: & Ægypto allatum, oblatúmque Claudio Cæſari, eodẽ die expiraſſe. Scimus adhæc multa de ſatyris & ſyluanis iactata: &

quod D. Antonius vidit in ſolitudine. forma ſatyri mõſtrum, eſte B. Hieronymo, id plerique putant fuiſſe dæmonem incubum, aut ſuccubum. Et ſatyros fuiſſe in ſubſolanis Indiæ montibus ſcribit Plinius, quin & eiuſmodi animal fuiſſe aliquando ad Cornel. Syllam deductum Plutarchus auctor eſt. Sed de his plus ſatis.

Aſpectu, verbis.) Apud Gratianum impudicus oculus eſt impudici cordis indicium, C. nec ſolo, 32. q. 5. Sed huc lubentius integram D. Auguſtini ſententiam ex lib. de fide Chriſtiana confero: Nec ſolo, inquit, affectu & tactu, ſed aſpectu quoque appetitur, & appetit concupiſcentia feminarum. Nec dicite vos habere animas pudicas, ſi habeatis oculos impudicos: impudici cordis eſt nuncius oculus impudicus Nam & tacente lingua, conſpectu mutuo corda ſe macerant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis ardore alternatiuo delectantur, etiam intuitus ab inualida voluntate corporis fugit ipſa caſtitas. Eodem ſenſu, ſed breuius, Hieronymus epiſt. ad Furiam, vbi de ſeruanda viduitate: *Speculum mentis eſt facies, & taciti oculi fatentur cordis arcana.*

Senex puellam amans.

EMBLEMA CXVI.

DVM Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Oó Zelum, & tali carmine vtrumque notat:
Noctua vt in tumulis, super vtque tidauera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

VVlgò apud nostrates iactatur, vitia quædam esse, quæ Deo & Naturæ repugnant, hominibúsque valdè displicent: nimirum adolescentis ignauiam, inopis superbiam, & senis iam capularis libidinẽ intempestiuã. tum enim vel maximè δὶς παῖδες οἱ γέροντες, cùm vitiis plusquam iuuenilibus *Bis pueri senes.*

Senes procul à voluptatibus corporis.

intempestiuè delectantur. Quantò enim quis ætate prouectior est, tantò à voluptatum corporis titillationibus remotior esse debet Cicero in Catone maiore: At non est voluptatum tanta quasi titillatio in sensibus, credo, sed ne desideratio quidem. Bene Sophocles, cùm ex eo quidam iam confecta ætate quæreret, vteretur ne rebus Venereis: Dii meliora, inquit: libenter verò istinc tamquam à domino agresti & furioso profugi: cupidis enim rerum talium odiosum est & molestum fortasse carere: satiatis verò & expletis iucundius est carere quàm frui. Idem retulit Plutarch. Commentario περὶ φιλοτεκνίας, & Valer. Max. lib. 4. Ad id facit lib. 7. Epigrammat. Græcorum institutum Philodemi poetæ iam senectute cassi, qui fatetur se quondam amori dedisse operam, sicuti & alios, lusisseque cùm per tempus liceret: sed tandem canicie admonitum, grauioribus curis & studiis incubuisse. Modò, inquit, reiiciatur amor: canus enim adest pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncius: vbi ludẽdi tempus esset, lusimus: cùm autem non amplius datur, ad meliores curas properemus licet. hactenus ille. Et certè, dum intempestiuos senum quorũdam amores, & affectum libidinis huic ætati planè repugnantem aduertimus, facile est colligere, verissimum esse quod ait Plaut. Mercatore:

Senum amor vehemens.

— labant iuuenes, itidem rapiuntur senes.
Illi se amant: quod amant, amatum volunt atque cognitum.
Illi vero si amare ea ætate occeperint, multo insaniunt acrius.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenum miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem,
Et sibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante foret puduit, charæue puellæ
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arcta,
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Locus est elegans apud Plutarch lib. Contra Coloten, vbi docet senibus Venerem exercendam non esse. Minimè fefellerit, Epicurum voluptatem corporis, tamquam Etesias ventos, vbi peruenerint ad suum incrementũ, expirare: quod in caussa est vt inquirat, vtrum sapiẽs ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contactu formosarum, & contrectatione adhuc gaudeat: longè aliter sentiens, quàm Sophocles,

qui libenter istinc, vt à domino agresti & furioso, se profugisse dicebat. Sed cùm pleráſque voluptatum istarum senectute exarescere videant, cúmque

Cytherea canos sit perosa mílites,

multo potiùs debebant homines voluptuarii, animi voluptates conquirere, ac velut cibaria quæ non putrescunt, & incorrupta durant. Et ibidem: Obsoleto intempestiuo, turpi remedio fatentur se vti, cùm recordatione pristinarum voluptatum se ipsi recreant: & quia non suppetunt recentes, quibus vti queant, veteribus illis, id est mortuis & pollinctis, aliasiam moribundas aut enectas in carne, vt in frigido cinere, mouent aduersante natura, ventilántque paulisper fouendo; quippè qui in animo nullam habeant domesticam voluptatem, dignam libero, conditam hilaritate, hæc ille. Sanè Iuuenalis in descriptione Senectutis ostendit, quàm sit aliena Venus à senibus. Cæterùm quantum ex historiis deprehendi potest, Sophocles Venereis rebus multum fuit addictus, & iam grandæuus Theorida meretricẽ deperiit. Idem senex admodum, Archippen adamauit scortum nobile, cuius prior amasius, Smicrines nomine, à quodam rogatus quid ageret Archippe: respondit, Velut noctua tumulo insidet. Athenæus Dipnosoph. lib 13. cap. 12.

Sophocles amator senex.

Noctua tumulo.

quamuis affecta aetate.) id est, quamquam iam senex esset. Ouidius rectè:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Huc pertinet illud Menandri,

γέρων ἐρασὴς, ἔσχατη κακὴ τύχη.

Senex amator summum est fortunæ malum.

insana iuuentus] aut quòd iuuenes à commercio Archippes auocarentur: aut id referas ad pæderastiam, qua notatus est Sophocles: Athenæus cap. 27. lib. 13. & Hieronym. Rhodius in historicis Commentariis meminit.

Ob zelum.] zelotypiam.

super vtque cadauera bubo.] Senex morti proximus tumulum expectat, itidem mox cadauer futurus.

Appendix.

Allicit & presio.] Allusio est ad meretricis nomen, quod ductum à merendo nemo nescit. differt ergo a prostibulo: est enim meretricis verbum paulò honestius, apud veteres, vt est

concubina, seu ἑταίρας, Græcè. Nos non fugit apud Romanos, quibus & feminæ viuariæ permissæ, concubinarum vsum fuisse, quod liquet ex tit. Digestor. de concubinis, & multis antiquitatum monimentis; sed instituto diuinæ legis meretricum turpis omnis vsus. Id adiungo, quod ad emblema facit apud Nonium verbum, adolescentiari, pro luxuriari, ex Varrone: *Tum qui dem vt faciat, censeo, quoniam tu quoque adhuc adolescentiaris*». Finitimum illud Horatii

——ne potum largius æquo
Rideat, & pulset lasciua decentius ætas.) Ait M. Tullius in
» Cæliana, oratorio more, non ad mentem sapientum iuueni-
» bus quasdam voluptates permittendas. Et Plin. secundus ado-
lescentes putat non dedecere perturbata quædam & nonnun-
quam confusa. In sene turpem omnem luxuriam, & lasciuias,
quod & Cato maior dixit apud eum quem citaui proximè
» Tullium. Ætatum omnium sua tempestiuitas, suíque mores.
» adeò nihil stultius aut contemptius, quàm senem capularem
» & silicernium de amoribus cogitare.

Senarium vetus Græc. prouerbiale à Plutarcho laudatur, quod integre ita legendum,

Γαμεῖ γέρων αὖπο τε κὴ τοῖς χείτοει.
Ducit senex sibi & propinquis coniugem.

Nicetas Choniates, initio hist. Andronici Comneni, increpat eum Imperat. Quòd Annam Alexii Imp. (quem regno vitaque spoliarat) sponsam Regis Franc. filiam connubio sibi iunxisset, nihil verecundatus effœtus & vietus senex γέροντα ἀπόζων sobrini vxorem adolescentulam roseam & nondum annos xi. natam per nefas amplecti, ὃν ἀγχαλιζόμενος ὁ πάππος τὴν ὁμοφακίζουσαν, &c pag. 138. edit. Bas.

In colores.

EMBLEMA CXVII.

INDEX *mœſtitiæ eſt pullus color: vtimur omnes*
Hoc habitu, tumulis cùm damus inferias.
At ſinceri animi, & mentis ſtola candida puræ:
Hinc ſindon ſacris linea grata viris.
Nos ſperare docet viridis. Spes dicitur eſſe
In viridi, quoties irrita retrò cadit.
Eſt cupidis flauus color, eſt & amantibus aptus,
Et ſcortis, & queis ſpes ſua certa fuit.
At ruber armatos equites exornet amictus,
Indicet & pueros erubuiſſe pudor.

Cæruleus nautas, & qui cœlestia vates
Attonitis nimia religione petunt.
Villia sunt giluis, naturáque vellera burrhis:
Qualia lignipedes stragula habere solent.
Quem curæ ingentes cruciant vel Zelus amoris,
Creditur hic fulua non male veste tegi.
Quisquis sorte sua contentus, Ianthina gestet:
Fortunæ æquanimus tædia quique ferat.
Vt varia est natura coloribus in gignendis,
Sic aliis aliud: sed sua cuique placent.

Coloribus exprimuntur affectus animi.

COlores & eorum differentiæ non minimùm solent animos nostros afficere, ob eámque rem docti & indocti παθηματα ea quæ sunt in animis, passim coloribus exprimunt. Horum tamen colorum tot significationes esse possunt, quot sunt hominum affectus & opiniones. Quæ quò ad rationem aliquam propiùs accedunt, vel naturam rerum expressiùs declarant, eò pulchriores existunt: vt cùm nigrore vtimur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi

Colorum significationes.

significandam. At viror, spei nota, vt dictum est in superioribus: auaris, amantibus, & id genus aliis, qui spem pretio non emunt, rufus haud malè conuenit. Ruber tum militum, qui circa cruorem versantur, tum puerorum, quos verecundia maximè decet, symbolum esse poterit: vt cæruleus nautarum: giluus & burrus, vilium, & eorum qui sunt tenuis fortunæ. Meticulosis denique & zelotypis, quod animo sint perturbato, non malè fuluus color tribuitur: ianthinus iis qui sua sorte contenti viuunt, de quibus in sequentibus singulatim. Colorum octo differentias explicat Alciatus initio 2. Parergôn.

Nigroris symbolum.

Index mœstitiæ pullus.] Nigro vel pullo colore in parentalibus vtebantur, quod ex historia Theseiprodi tum nobis est. Ille enim interfecto Minotauro cùm rediret in patriam, nigróque velo per imprudentiam veteretur, pater Aegeus hoc signo tamquam lugubri & funesto consternatus, quippe qui filium extinctum esse crederet se in mare præcipitem dedit. Quem colorem mœstitiæ & doloris notam fuisse significat Ouidius exul, suæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu cultúque semouens:

Infelix

Infelix habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia fuco:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulos minio, nec cedro charta notetur:
Fortunam memorem te decet esse meam.

tumulis cum damus inferias.) cùm mortuos sepulchro mandamus. Inferiæ sacrificia fuere, quæ Diis inferis solui dicebantur. &, Inferias facere, est mortuorum animas sacrificiis placare, vel iusta defunctis persoluere. Virgil. in 9. *Inferiæ.*

Absenti ferat inferias, decoretque sepulchro.

Idem 4. Georg.

Inferias Orphei misit, lucum que reuisit.

Catullus:

Multas per gentes multa & per æquora vectus,
Aduenio miseras frater ad inferias.

& deinde:

Nunc tamen interea prisco quæ more parentum
Tradita sunt tristes munera ad inferias.

Tradit Seruius morem fuisse in sepulchris virorum fortium captiuos necari. Quod postquam crudele nimium visum est, placuit gladiatores ante sepulchra dimicare, qui à bustis bustuarii dicti sunt. Eorum si fortè copia non fuisset, laniantes feminæ genas suas, effundebant sanguinem. De hoc inferiarum nomine nonnihil Gellius 19. cap. 8. Contrà tamen, quod prætermissum nolim, Plutarch. libro Quæstionum Romanarum, quærit quam ob caussam mulieres in luctu vestibus albis vterentur: quod factum ab iis putat exemplo magorum, qui aduersus tenebras ipsumque Plutonem lucida & illustri veste sese obtegunt: vtque defuncti cadauera albo amictu tegitur, sic putant æquum esse amicos ac familiares vestiri. At in luctu vilia maximè conuenire putant: quæ autem colore aliquo tincta sunt & suffusa, luxum arguunt, & superfluarum rerum apparatum. Cùm itaque solum album sincerum sit, minimè mixtum, purum, & tinctura non imitabile, optimè putant iis conuenire qui sepulturæ committuntur. Proinde & Socrates scribit, Argis vestes albas in vsu esse dum lugent, quæ eædem sint aqua elutæ. Sed enim tamen obsoleuisse morem idem Plutarch. scribit: nimirum deprauata consuetudine, viros albas vestes in luctu vsurpasse; quod ferè colligimus ex iis quæ Paulus Iulius ait, in tit. De sepulchris & lugendis: *Qui inget, abstinere debet à conuiuiis, ornamentis, &* *Instituto. In luctu quo habitu Romanæ mulieres vsæ.*

albo veste. Constat enim ex Varrone, de vita patrum, vti citatur à Nonio, mulieres in luctu nigrum colorem solemnem habuisse: Amiculo nigello (inquit ille) capillo demisso sequeretur luctum. alio loco funere ipso pullis pallis amictæ. Idem fuisse vsus traditur apud Græcos vltimo Iliados Homericæ, vbi Therys futuram filii Achillis necem defiens velo nigro tecta Iouem adit. Apud Euripidem, Iphigenia matrem Clytemnestram monet, ne comam laniet suam ob mortem: suisque vt renuncies sororibus ne vestibus nigris corpus eam ob rem contegant.

Alboris significationes.

At sinceri animi.] Albedo, puritatis, fidei, castimoniæ, integritatis, & aliarum generis eiusdem virtutum nota: ideóque religioni accommoda Cic. 2. De legib. *Color albus præcipuè decorus Deo est, cùm in cæteris, tum maxime in textilis.* Plutarchus lib. De Isíde & Osíride, quærit causam cur Sacerdotes linteis tantùm vestibus vterentur. Id quidem factum ait, quod immortalibus Diis omnia pura, mundáque conueniunt. Non enim fas est (ait Plato) pura Deorum numina contaminatis & impuris rebus coli. Itaque cùm linum maximè purum fiat, sitque ad eluendum expeditissimum, sacrificiis, & Deûm cultoribus præ cæteris conuenire censuerunt. Plerius 40. Hieroglyph. meminit, & alii nonnulli: Reperio & vestem candidam, signum fuisse lætitiæ, apud Val. Max. lib. 3. cap. 1. quo loco scribit post Cannensem cladem, qua maior virorum Romanorum pars absorpta fuit, decretum fuisse ne matronæ vltra trigesimum diem luctus extenderent, vt ab iis sacra Cereris peragerentur. Hæ itaque abstersis lacrymis, depositisque doloris insignibus, candidam vestem induerunt. Nec prætermittendus Romanorum mos in bonorum petitionibus: qui enim magistratus ambibant, toga candida induti sese commendabant populo: hoc cultu integritatem, probitatémque ex colore omnium purissimo & simplicissimo significantes, séque pecunia minimè vsos, qua populum corrumperent: ideò candidati à candore vestis nominati, vel simplicitate, puritatéque animi potiùs.

sindon. Vestis alba, vel amictus è lino Ægyptiaco.

Viror spei nota.

Nos sperare.] Spei color est viridis, quod omnia spe duce vernent. Vt enim cùm virescunt segetes & arbores, ab eis fructum expectamus; fit tamen interdum ea spes irrita, fallax, & nullius omninò frugis. Ouid.

Fallitur augurio spes bona sæpè suo.

& Plautus: *Ego scio qui speraverint, spem decepisse multos.*

Est cupidis flavus.] Auaris, amantibus, & iis qui meretricias artes sectantur, non malè quadrabit color flauus, qui ex albo, rufo & viridi concretus est, qualis est color mellis, auri & aristarum. Auaris quidem, qui ipsem pretio non emunt, cùm sint coloris flaui, ob insatiabilem habendi cupiditatem: Amantibus, ob flauedinem contractam ex amoris affectu, licet interdum propter conceptam in animo spem, vireant: Scortis denique, & turpium voluptatum sectatoribus, qui præsentis opinione boni ducuntur. *Flauus, color quorum sit.*

At ruber armatos.] Rubor militum est; ardorem enim belli cum eædem & ferocitatem tacitè arguit. Apud Pœnos in castris Annibalis rubeam vestem Ducis tabernaculo protẽtam, vt aliis purpuram, indicium fuisse certaminis proditum est, quo viso miles ad pugnam se accingerent. Scribunt Val. Maxim. & Plutarch. Lacedæmonios, non vt vulnerum suorum in bello cruorem dissimularent & occultarent, Phœniceis in prælio tunicis vsos: aut ne ipsis terrorem incuteret, sed ne hostibus fiduciæ aliquid afferret. *Roboris nota.*

Indicet & pueros.] Purpureus color pudoris indicium. Hinc prætexta Romanos pueros admonebat, verecundiam in dictis factisque seruandam. Notum est Catonis illud, cùm diceret sibi magis placere adolescentes qui rubescerent, quàm qui pallescerent. Et Diogenes verenti cuidam, Confide fili, inquit: hic enim virtutis est color. Claudian. 1. de raptu Proserpinæ: Vbi iuuenculam viro iam maturam describit ab adiuncto pudore: *Purpureus color, symbolum verecundiæ.*

---niveos infecit purpura vultus
Per liquidas succensa genas.

Cæruleus nautas.] Seruius in 8. Æneid. *Cæruleus color maris est, à cuius Deo equum constat esse inventum.* Hunc cæruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhistor Plutarch. 1. de philosophorum decretis, cap. 6. Sed vt est varia hominum mens, aliúsque aliorum sensus in colorum vsurpandis symbolis, reperio Agrigentinos tyrannide Phalaridis liberatos, publicè constituisse, nulli cæruleo colore vestitum gestate permitteretur, quòd tyranni satellites & corporis eius stipatores eo colore subligaculis fuissent vti soliti.

Vilia sunt gilvis.] Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrhum siue rufum, gilvum siue melinum: de quibus Gellius cap. vlt. lib. 13. *Byrrhus, Gilvus.*

Quem cura.) meticulosis, zelotypis, & iis qui omninò sunt perturbati, fuluus amictus ex viridi rufo permixtus potest esse peculiaris.

Ligupedes qui.

Ligupedes.) Hi sunt restigeri quidam Monachi, qui ex instituto seueriore ligneis calceis vtuntur, aut potius soleis quibusdam è subere vel ligno. Itali vocant Capussinos. Pro veste, pallia cinericia gerunt, eo colore, quo vilia rusticorum saga qui caminos emundant.

Violaceus color.

Quisquis forte.) Violaceus ad eos pertinet qui sua contenti sorte viuunt, vel etiã fortunæ ludibria pro nihilo ducunt: eos enim affectus violæ & rosæ significare possunt. ἴα καὶ ἄνθη.

Vt varia est natura.) Verba sunt ipsius Alciati ex 2. Parerg. » cap. 1. Colorum omnes appellationes Latinè expressim ostendere vix quisquam possit, tam enim hac in re varia natura » est, vt quod in aliis plerisque accidit, rerum multitudo vocabula superes.

sed sua cuique placent.) Homerus, ἄλλα παρ' ἄλλοις κάλα. » Suum enim cuique pulchrum, ait Cic. & sic res habet, te tua » delectant, me mea. Virgil.

Trahit sua quemque voluptas.

De coloribus iterum quædam, sed obiter, vt in mentem veniunt, placet addere, quo emblematis ratio fiat illustrior. Plato itaque in Timæo dicit colorem, splendorem esse quendam defluentem sigillatim de corporibus, & talibus quibusdam partibus, quæ sunt aptæ ad oculorum sensum. Colorum autem sunt penè innumerabiles differentiæ, sed de notioribus, iisque maximè quas Alciatus hic attingit, agimus: primúmque de colore pullo, luctibus & funeribus accommodato, eum obseruamus esse terræ colorem, quæ magna sui parte pulla est; quódque mortuis iniiciatur, instituto maiorum, qui iusta persoluunt mortuis, induuntur pullis palliis, terræ nimirum colore: indéque nominantur plerisque atrati, pullati. Nam pullum sæpenumero cum atro confunditur. Sic enim mors atra dicitur, eò quod cadauer extincto calore vitali, & exhaustis spiritibus atrum relinquitur. At differt ater à nigro, quoniam omnis ater niger est: at non omnis niger ater est; ater enim aliquid horroris habet, estque visu tristis & iniucundus, proindéque lugentibus peculiaris: at niger non item: est enim nonnunquam lepidus & venustus.

Color pullus.

Cur pulla vestes in funeribus.

Mors atra, cur.

Ater à nigro differt.

Albus.

Color albus puriſſimus, quocirca pro sincero capitur, cum

transfertur ad animum. Cum eo confundunt candidum : inde candor animi pro ſimplicitate puritatéque non raro accipitur. Itaque apud omnes ferè nationes mos inoleuit, vt ad Dei cultum indumentis albis vt plurimum vtantur. Quo refero illud è Satyra 2. Perſii. *Candidus.*

----Negato Iuppiter hæc illi quamuis te ablata rogarit.

Et Flamen Ioui ſacra faciens albatus erat, albóque pileo vtebatur. Magi etiam Perſæ putabant Deum non delectari niſi in albis veſtibus. Fuit & Veſtalium ſuffibulum veſtimentum album, prætextum, quadrãgulum, oblongum. Itemque ſerui accepta libertate albis veſtibus vſi memorantur, vti liquet ex Septimio Florente. Denique fuit iſte color modeſtiæ ſignum, vt purpura ambitionis, ſublimiſque animi & elati. Hinc illud Alexandri de Antipatro, quem quidam ob modeſtiam commendabat. Foris albo pallio vtitur, inquit Rex, intus autem totus purpureus, notabat ſimulatam hominis ambitioſi & ſumma petentis, parſimoniam. Color viridis, herbarum color eſt, & auis pſittaci, & lapilli, quem ſmaragdum nominant. Huic colori ſimilis eſt Praſinus, qui nomen Praſinæ factioni dedit. Appellatur hic color etiam cæruleus, vt à Græcis glaucus, vnde Pallas γλαυκῶπις, à veteribus Latinis cæſia, quaſi cælia, à colore cœli, ait Nigidius. Flauum, alii Venetum, vulgo blauum appellitant, colorem illum quidem à factione Circenſi nobilitatum. Quidam eundem eſſe ac cæruleum volunt, quèm Græci κυάνεον, nonnulli lazurion, ſed inter hos magnum diſcrimen. Flauiæ familiæ nomen dedit flaua cæſaries. Lucanus 10. belli Pharſalici. *Flamen Iouis albatus.* *Veſtales albata.* *Serui manumiſſi.* *Album & purpureum quid.* *Viridis.* *Praſina factio.* *Flauus.* *Factio Venesa.* *Flauia familia.*

----Tam flauos gerit altera crines
Vt nullus Cæſar Rheni ſe dicat in armis,
Tam rutilas vidiſſe comas.

Loquitur de Cleopatræ pediſſequis Sic Iuuenal. 13. Satyra.

Cærula qui ſtupuit Germani lumina, flauam
Cæſariem, & medio torquentem cornua Cirro.

Legi alicubi flauam Achillis comam, caloris & iracundiæ fuiſſe argumentum : quoniam ii ferè ſint ξανθοχόλοι, id eſt, flaua bile laborantes, & ad iram propenſiores qui crines flauos habent : ſed tamen flauum fuiſſe Menelaum memorant, virum quidem mitem proindéque mollem bellatorem. *Achilles flauacoma, & Menelaus.*

Rubens ex animantium ſanguine, & quo lana inficitur, crocus, vnde occineæ veſtes, id eſt, purpureæ. Veſtis autem rubicunda erat pugnæ aciéque committendæ apud Romanos *Rubeus.*

Ceruleus.

symbolum, vt Plutarch. testatur multis locis.

De cœruleo nihil amplius, quam à cœlo denominari. nostri colorem celestem dicunt, non quod cœlum particeps sit coloris alicuius, sed quia ità nobis appareat. Proinde sacerdotes Aegyptii Deum veste indutum cærulea, quia præcipua eius in cœlo sedes, effingebant. Non referam quæ notantur à Plutarcho de colore Isidis & Typhonis cæruleo, hæc enim

Isis & Typhon cærulei.

Cymatilis.

ἀφρογενὲς ὑγρὸν. hunc colorem cæruleum ἁλικρὸν à colore maris, ἀπὸ τῆς ἁλὸς, dici volunt. vt enim cælum cæruleum, sic mare cæruleum dicunt poëtæ.

Cærulei coloris vestis nominatur etiam cymatilis, quia nomen ab vndis trahit. Ouidius,

Hic vndas imitatur, habet quoque nomen ab vndis.

κῦμα enim fluctum sonat. apud Plautum vestis cymatilis est vndulata, nos camelotum vocamus.

Canus color isque hatiuus.

Candido colori proximus est quem canum nominant: qui color est albi nigrique particeps, Græcis λευκόφαιος, qualis est capillorum & barbæ in senibus, vnde canities appellata est. Is hatiuus color est, vt qui non inficitur, sed ex ipsa ouis lana ita capitur. Quia verò cineri penè similis est

Cinericius.

cinericius, inde vestes cinericiæ, quales Franciscanorum sodalium. huic colori proximus est rufus quem penè refert

Rufus.

giluus, seu heluus, sic nominatus, à vini genere quod colorem habet inter rufum albúmque: russum barbari appellant, aut russeum: alij saginatum, quasi sanguinatum, qui

Impluuiatus.

sit cruentato similis. Est ille qui dicitur impluuiatus pullo similis: sic nominatus, quasi fumato stillicidio implutus. Suht qui volunt suasum esse, à stillicidio factum fumoso in albo panno, & is color est peculiaris monachis. quos Minimos appellitant, Parisini Bonos homines. Eo fortasse sensu homines seculi aurei designati, ob morum vitæque simplicitatem, quam ipsi profitentur: vestis enim natiui coloris minimèque infecti, vitæ innocentis, & ab omni alienæ luxu index est. Tum autem primum cœpit hominum exundare luxuries, cum natiuas lanas cœperunt ad cultum tingere.

Fuluus.

Fuluus, est color cœli & stellarum: qua ratione sidera fulua dixit Tibullus. Sed hic existimo intelligi maximè rauum colorem, qui obtusus est quodammodo atque obscuratus. Gellius cap. 20. lib. 2. ex Frontone docet fuluum videri de rufo atque viridi mixtum, & in aliis plus habere rufi: vide

Ianthinus.

apud eundem reliqua. Ianthinus qui & violaceus, ex quo

Hyanthinus, è purpura factus & viola, vt nomen indicat. hinc vestis Ianthina. Martial. in 2. Coccina famosæ donas & Ianthina mœchæ. significat vestimenti genus infecti purpura violacea. Quo de colore perdoctè Bayfius cap. 3. de re vestiaria.

Vt varia est natura coloribus in gignendis, vt sunt colores in infinita penè varietate, sic eorum nomina varia diuersáque, sicuti ab herbis seu floribus, hiacynthinus, violaceus, roseus, papauerarus, malachinus: a plantis phœniceus, buxeus, prasinus, à virentis porri folio: à locis, Tyrius, Puniceus, Indicus: ab animantibus, vt ceruinus, mustellinus, olorinus, coracinus: ab aqua, aquilus, neque albus, neque niger, ait Festus. Cæterum quia nihil absque luce possumus intueri variéque ipsa mutetur lux, non est mirum si cum luce varient ipsi colores. Ea de re nonnulla Cælius Rhodig. antiq. lect. 17. lib. cap. 7.

Appendix.

Index mœstitiæ est pullus color.) Hieronym. ad Iulianum: Lugubrẽ vestem mutaueris; & dedicatio ossium martyris candida tibi vestimenta reddent, vt non sentires dolores orbitatis tuæ, quàm ciuitas vniuersa sentiret. hæc ille. Quo ex loco facile est intelligere morem etiam fuisse apud veteres sumendæ pullæ vestis temporibus orbitatis, & sepulcralium: at cùm festi dies martyrum celebrarentur, in gaudii signum sumpsisse vestes candidas & hilares. Ad id nostrum de coloribus emblema pertinere video Tertulliani id de spectaculis, vbi de coloribus paganicis: meritò & coloribus idololatriam vestierunt, & ab initio Deo Soli fecerunt albas & russeas: albas hyemi ob niues candidas; russeas æstati, ad Solis ruborem voti erant, sed posteà tam voluptate quàm superstitione prouecta, russeum alii Marti, alii album Zephyris consecrarunt; prasinum verò terræ matri, vel vemo venetium colorem mari vel autumno. Cùm autem omnis species idololatriæ damnata sit à Deo, vtique etiam illa damnatur quæ elementis mundialibus profanatur.

Hinc ſyndon ſacrę lineæ grata virís.] Poëta lib. 12. Aeneid. testis est locuples,

*— — — —

Seruius in ſchedis, pura interpretatur, non pollutà: & pura veſtis eſt, ait, qua feſtis vti diebus conſueuerant ſacrificaturi, vt neque fausta ſit, neque fulgurita, neque maculam habeat. Eſt autem purpurea & linea: purpura enim maris vicem præbet: linum verò fluminis, quia cum vere primùm in Oriente flumen inundaſſet, linum natum ait Plinius. Et Feſtus Pompeius, Pura veſtimenta ſacerdotes ad ſacrificium habebant, id eſt, non obſita, non fulgurita, non fausta, non maculam habentia. Neminem fugit quod olim magiſtratum petituri, toga candida vtebantur, ex quo dicti candidati. Fragmẽta quædam nobis Tulliana ſuperſunt orationis, *in toga candida*. Liuius album veſtimentum dicit. Vopiſcus in Floriano: Senatores omnes ea lætitia elatos, vt domibus ſuis omnes albas hoſtias ederent, imagines frequenter aperirent, albati ſederent, quia antiquitatem ſibi redditam crederent. Acerrimè Vatinius inceſſitur à Tullio, quod toga pulla accubuiſſet, contra decorum feſti conuiuii. Illud ex te, ait, ſcire capio, quo conſilio, aut qua mente feceris, vt in epulo. Q. Arii, familiaris mei, cum toga pulla accumberes? quem vnquam videras? quem audiueras? quo exemplo, quo more feceris? Dices, ſupplicationes te illas non probaſſe optimè, nullus faciebat ſupplicationes. Vidéſne me nihil de anni illius caſu, nihil de eo quod tibi cum ſummis viris cõmmune eſſe videatur, ſed de tuis propriis ſceleribus ex te quærere? nulla ſupplicatio fuerat: cedo, quis vnquam cenauit atratus? ita enim illud epulum eſt funebre, vt manus ſit funeris, epulæ quidem ipſæ dignitatis. Sed ornatur epulum populi Romani feſtum diem argento, veſte niueâ, omni apparatu, ornatûque viſendo, quis vnquam in luctu domeſtico, quis in funere familiari cernit cum toga pulla? cui de balneis exempti præter te toga pulla vnquam data eſt? cum tot hominum millia accumberent? cùm ipſe epuli dominus Q. Arius albatus eſſet: tu in templum Caſtoris te cum C. Fidulo atrato, ceteriſque tuis furiis funeſtum intuliſti. Quis tum non ingemuit? quis non doluit Reipub. caſum? quis ſermo alius in illo epulo fuit, niſi hanc tantam, & tam grauem ciuitatem ſubiectam eſſe non modò furori, verùm etiam irriſioni tuæ? Hunc tu morem ignorabas? nunquam epulum videras? numquã puer aut adoleſcens interfuiſti? Fauſti adoleſcentis nobiliſſimi ex epulo magnificentiſſimo famem illam veterem tuam non expule-

ras? quàm acerbè atratum videras, dominum cum toga pulla, & eius amicos ante conuiuium? quæ te tanta tenuit amentia, vt tu, nisi id fecisses, quod fas non fuit, nisi violasses templum Castoris, nomen epuli, oculos ciuium morem veterem, eius qui te inuitarat auctoritatem parum putares testificatum esse, supplicationes te illas non putare? Hucusque oratot morem patrium violatum questus in Vatinio, non frustrà quidem, cùm qui sapiat non abhorreat à more patrio. Memini ad hæc Aurelium Victorem in Marco Antonino Philosopho, dicere, Nuncio accepto de more principis, confusam luctu publico Vrbem: senatores in curia veste tetra amictos lacrymas effudisse.

tumulo cum damus inferias.) Ouid. epist. Iasonis,

Inferias umbra fratris habete mei.

Claudian. 4. Honorii consulatu:

Has dedit inferias tumulis, iuuenumque duorum
Purpureos merito placauit, sanguine manes.

Idem de laudibus Stiliconis;

Inferiis gens tota datur.

stola candida.) Nomine stolæ, quamcunque vestem oblongam intelligo: aliàs stola erat muliebris & demissa ad talos vsque.

Hinc syndon sacris lineæ grata viris.) Ouid. 15. Metamorph.

——cognouit numina cœtus
Errantes vitta crines albente sacerdes

Idem 3. eiusdem operis,

Cereris que sacerdos
Amphyeus, alienti velatus tempora vitta.

quoties irrita verorum non sunt præsagia vatum.

Irrita verorum non sunt præsagia vatum.

eod. lib. eleg. 7.

Spem iuuat amplecti, quæ non iuuat, irrita semper.

& 4. eiusd. operis, 7.

——fides non irrita.

In 2. Fastor. *——venit irritus ille nec Romulus.* hoc est, re infecta. Idem in 3. eiusdem,

Si mea nota fides, irrita nulla putes.

& de Narcisso, eod. lib.

Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti.

Curtius lib. 4.

Tam discedere irritum, quàm morari pudebat.

Est cupidis flauus] Meretrices tamen toga pulla à matronis adulterii conuictis, quæ albatæ erant, distincte.

At ruber armatos] Plutarchus auctor est, Demadem oratores olim dixisse. Athenienses de bello numquam decreuisse, nisi pullis vestibus indutos: eo verbo significabat eos bellandi cupidiores, nec nisi de clade suorum admonitos, pacem cogitare.

pueros erubuisse pudor.] ad hunc modum Virgil. in 12. de Latini vxore, belli dubii euentum reformidante:

Accepit vocem lacrymis Lauinia matris,
Flagrantes perfusa genas, cui plurimus igneм
Subierat rubor, & calefacta per ora——
Iidem sanguine.
Si quis ebur, vel mista rubent vbi lilia.——
Alba rosa, tales virgo dabat ore colores.

Astonitis nimia religione.] Lucretius lib. 2.

——multoque in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem,
Quo magis in dubiis homines spectare periclis
Scilicet aduersisque in rebus noscere qui sint,
Nam vera voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur fortuna, manet res.

At puto hîc alludi ad vocabulum δεῖμα, timor vnde putant Dei Latinum nomen trahi, ex quo illud Petronii;

Primus in orbe Deos fecit timor.

qualia lignipedes stragula.] stragulum στρωμνὴ, apud nos couuerture de lit. où, *lodier, housse* & rectè quidem hîc stragula, nam quidam horridiore cultu fraterculi, vt Capucini, nõ tam pallia, quàm formam quandam stragulorum induunt, non vt Franciscani nostrates, qui initiò cultu seueriore, at nunc tandem cœperunt nitidiores esse.

sed sua cuique placent.) Elegans illud Euenì Parii.

πᾶσιν οὐ πλέον μοι ἔστ' ἀεὶ πάντας ὁμοίως,
ὀρθῶς δ' οὐ πλέον ἄνευ τοῦτ' ἐν ἔστι,
κἀμοὶ μὲν τύπτειν αἰσχύνομαι ἐς ὁ παλαιός,
σοὶ μὲν παῖ παῖ δοκεῖ τ' ὄντ', ἐμοὶ δὲ τύπτε.

Significat multis esse solemne reprehendere, rectè autem id non facere. quin aduersus illos posse verbum vetus retorqueri, hæc tibi videntur talia; mihi verò contra. Plinius Secund. scitè admodum epist. 20. lib. 1. Adieceram quod me docuit vsus magister egregius, Frequenter ego iudicaui, frequenter

in conſilio fui: aliud alios mouet, ac plerúmque paruæ res maximas trahunt: varia ſunt hominum iudicia, variæ voluntates. Inde qui eandem cauſſam ſimul cupiuerint, ſæpe diuerſum, interdum idem, ſed & diuerſis animi moribus ſentiunt. Video huc trahi ore populi celebratum adagium. Quot capita, tot ſenſus, cuius etiam meminere noſtri Iuris ſcholiaſtæ, l. 4. Dig. ad S.C. Trebellian. Alia enim aliis nationibus honeſta, quæ aliis turpia, & ſic varii quot in orbe colores, tot etiam notiones animi fluxæ vt vagæ peruolitant. Conferem huc exempli gratia ſectarum varias ſpecies, nedum colores varios: hominum ac regionum faciem diſſimilem, ſed id fortaſſe bilem moueret quibuſdam delicatulis, qui domeſticis vitiis, vt naturalibus moribus delectantur, & veluti Balbinum polypus agnæ, quod ille dixit. Malim ad colores ludorum Circenſium, circa quos imprudens antiquitas inſaniit: vel ad colores varios cœnobitarum, qui patrum inſtituto non ad alium finem inducti videntur, quàm vt familiarum diſtinctio fieret, confuſio vitaretur. Nihil hîc de coloris caſtrorum, aut militantium, qui neceſſariò varii ſunt, vt hæc varietas ſingulas copias in officio contineat.

Virtuti fortuna comes.

EMBLEMA CXVIII.

ANGVIBVS *simplicitis, geminis caduceus alis*
Inter Amalthęæ cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandique peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Symbolum Alciati.

HOc ipſiſſimum fuiſſe Alciati ſymbolum refert Paulus Iouius, lepido eo libro, quem ſcripſit lingua ſua vernacula, De notis armorum & amoris. Quod ſchema quàm bellè Alciato conuenerit, facilè poſſunt intelligere, qui eius prudentiam iuris & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà ſecum reputant. Id enim ſtudium, eáque facultas effecit, vt magnos honores & honeſtas opes ad vitæ præſidium ſibi compararit;

Idem Iouius me docet eodem dialogo, ſymbolum hoc, VIRTVTI FORTVNA COMES, fuiſſe vſurpatum antè ab Iaſone Maïno nobili Iuriſconſulto: quo, ſua ſe virtute ac ſtudio, lautam fortunam eſſe conſecutum oſtendebat. Sed id Emblema placet ad quoſcumque doctos & ſapientes homines transferre. His ſymbolis, virga nempe Mercuriali caduceo, duobus inter ſe connexis ſerpentibus, & duplici copiæ cornu, ſignificatur, homines ſapientia & eloquentia præditos, rerum omnium copiam facilè conſequi. Quò ſpectat Ariſtotelicum illud, Diuitem ſi velit eſſe poſſe, qui ſapientia fuerit excultus. quod quidem ſymbola hæc tacitè indicant. Nam caduceus diſciplinæ, eloquentiæ, ſapientiæ, ſed & felicitatis notam habet, teſte Pierio lib. 15. De ſacris Ægyptiorum literis. Cornu verò Amalthææ, rerum omnium abundantia eſt. Hinc apud Stobæum Hippodamus Thurius ciuitatem bonis legibus conſtitutam, cornu Amalthææ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, ſtudia legeſque fiant optimæ, item rationes rectæ & æquæ, pietas, ſanctimonia, reuerentia. Ab hac ſententia non multum abſceſſit Socrates: Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος ἔλεγεν. εἶναι γὰρ σύμβολον, ἵν' μήτε ἡ μαλθων, ἀλλ' ἐργατὴς, πανθ' ἕξειν τ' ἀγαθὰ χρῆ μὴ τὴν ἀμαλθείαν, τὸ μὴ μαλθων σημαίνοντα. χρῆναι δὲ τὸ κέρας τοῦ βοὸς ἐργατικωτάτου ὄντος τὴν ἐργασίαν σημαίνειν· βόπις γὰρ ἐν τῷ κέρατι εἶναι τὰ ὅμοια, ὅπερ ἐν τῇ γεωργίᾳ πάντα ἔστιν ὧν χρείαν ἔχομεν διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰσάγονται, ὅ, τε ἀγαθὸς δαίμων, καὶ ἡ ἀγαθὴ τύχη. id eſt, Amalthææ cornu ſic interpretabatur: eum quidem ſignificare qui minimè ſit diſſolutus, ſed operi intentus, genus omne boni conſecuturum. Per cornu verò bouis, quod animal eſt laborioſiſſimum, virum operarium intelligi. Vuas autem & ſimilia in cornu haberi, quia ex agricultura cõſequimur quæcumque neceſſaria ſunt. Itaque ipſum geſtantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. Hanc Socratis ſententiam de cornu Amalthææ obiter volo ita reſtitui: τὸ γὰρ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος τοιαύτης τινὸς διανοίας ἠξίωσεν. Amalthææ cornu explicans eò referri volebat, vt eſſet ſymbolum, quo deſignaretur is qui minime diſſolutus eſſet, ſed intentus operi, genus omne boni conſecuturum. vocabulum enim Amalthææ loco μὴ μάλθων, hoc eſt, non diſſolui, poni. per cornu verò, bouis &c. In Collectaneis ex Philemone de pecunia idem intelligitur:

Caduceus.

Amalthea cornu.

Quid per Amalthea cornu ex Stobæo.

Bos animal ad laborem natum.

τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς ἔθ' κέρας,
οὗ γεφύρειον οἱ γεφυρεῖς κέρας βοός;
ἀργύριον ὅζι τοῦτ', ἐὰν ἔχῃς, λέγω
πρὸς τῷδ' ἃ βούλῃ, πάντα σοι γενήσεται,
φίλοι, βοηθοὶ, μάρτυρες, συμμοιχίαι.
Putasne Amaltheæ cornu huiusmodi esse,
Quale pictores cornu bouinum depingunt?
Argentum est, quod si habueris, petas
Ab ipso quicquid voles: omnia tibi adderentur,
Amici, auxiliatores, testes, domuum multitudo.

Amalthex istud cornu, præter cæteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio. Chrysostom. Orat. 1. De fortuna.

Caduceus Mercurij.

caduceus.) Virga Mercurii, qua dicitur vsus ad lites & iurgia tollenda, ad somnum inducendum, ad euocandas ex inferis animas, vel etiam immittendas: Homerus Odyss. ε'.

εἵλετο δ' ῥάβδον, τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλῃ, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Caduceus autem, à quo caduceatores legati, est κηρύκειον Græcis, cuius verbi meminit Marcianus, l. 8. de rerum diuis. D. Horatius:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque leuem coercet
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Et Virgilius 4.

Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco
Pallentes alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat:

Iulian. Imperator epistola quadam ad Iamblicum, Mercurii virgam, ad eloquentiæ vim doctè retulit, οἷς Ἑρμοῦ ῥάβδῳ κινεῖς, καὶ διεγείρεις καθευδούσας, quasi virga Mercurii moues, atque dormientes expergefacis. Idem post: πρέπει δὲ ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὴ βούλει προσήκοντα ῥάβδον ἔχειν τὴν οὐ πρὸς καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἢ θέλγειν μιμεῖσθαι. Æquum est te, qui sis Mercurii eloquentiæ præsidis discipulus, aut si mauis, alumnus, virgã non somni prouocãdi gratia tractare, sed illum imitari ad mouendum & excitandũ. Hanc Mercurialem virgam κηρύκειον Græcis appellari dixi, qua legati, fecialésque vsi, proindéque caduceatores nominati, vt notat Vlpianus interpres Demosthenis, ad orationem contra Timocratem: quo loci statuit duplices Cerycas,

Serpentes caduceo implicati.

quisus idem haberet cũ tecianibus, eandémque penè potestate, vt belli denunciãdi, pacis ineundæ: quos *σιγροδίκας*, pacis sequestros Dionys. Halicarn. interpretatur. De Serpentibus autem Caduceo implicatis, hæc est Mythographorum narratio. Mercurius in Arcadiam iter faciens, duos inter se Dracones acerrime concertantes offendit, quos interposito baculo statim pacauit. qua de causa ne posteri miraculum ignorarent, Ægyptii virgam duobus interpositam draconibus Mercurio consecrarunt, & Caduceum nominarunt. Baculus hic eloquentiæ typus est: dracones sapientiæ gerunt symbolum. Alii ad pacem referunt, quam plerumque legati siue caduceatores componunt. Hucrespexit Isidorus: Mercurius, inquit, virgam tenet quæ serpentes diuidit: nam bellantes & diffidentes interpretum oratione sedantur. Iamblicus in Epistola ad Deuxippum: Reuera Deus quispiam fuit, qui hominibus Dialecticam ostendit, & è cælo demisit: vel, vt quidam dicunt, eloquens Mercurius qui in manibus Dialecticæ symbolum gestat, serpentes scilicet se inuicem respicientes.

Baculus quid.

Serpentes, dialectica symbolum.

Amalthea cornua.) Amathea capræ nomen fuit cuius lacte Iupiter est enutritus, Adrastes & Idæ Nympharum ministerio & opera. Cùm verò aliquando capra cornu, quod habebat amplissimum, in obiecta fregisset arbore, Nympha id sustulit diuersis pomis ac herbis onustum, & ad os ipsius Iouis deculit: cuius beneficij memor iam grandior factus, cornu seruatum Nymphæ cuius erat capra, dono dedit ea virtute imbutum, vt quicquid appeteret, ex eo cornu protinus exiliret. Alii hoc cornu referunt ab Hercule ereptum fuisse Acheloo sese in varias figuras commutanti Ouid. 9 Metamorph. & Fastorum 5. Strabo lib. 10. Lactant. lib. 1. cap. 21. Mythologi retenunt ad regionem antea sterilem & infecundam, quam labore & industria Hercules feraciss. am reddiderit. Nos facultatem & omnium bonorum copiam hîc interpretamur, quæ virtutem & liberalem omnem eruditionem consequi iure debeat: quod significat huius Emblematis inscriptio, cuius Cicero meminit in Catone Maiore his verbis: *Te Cyre beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna consuncta est* quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quò etiam refer Adagium, *Virtute duce, comite fortuna*, ex Ciceronis Epistolis familiaribus.

Amalthea historia.

Acheloi cornu.

Pollentes mente.) exprimit Græcam locutionem *νοῦν ἔχοντας*, id est *φρονίμους*.

fandique peritos.) Aristot. 1. artis dicendi appellat eos τοὺς δυνατοὺς.

copia multa beet.) Beare, est prodesse, inquit Vlpian. lib. 49. D. De verb. sign. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc est, beatos faciunt.

appendix.

Virtuti fortuna comes.) Gnome pulchra, non semper vera, vt res humanæ fluunt. ad eam facit locus Plinianus ex panegyrico ad Traianum: *Possum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit: quas proximè fortuna concessit, quas adhuc indulgentia diuina mediatur. hæc ille.* Sed nomen virtutis non hîc accipitur pro eo habitu quem rectæ rationi consentaneum philosophi dicunt, sed speciatim sonat τὴν ἀνδρείαν, quæ Italica dialecto dicitur, *il valore*, Gallicè, *la valeur, proüesse, grandeur de courage.* Alioqui virtutis nomine, præclaræ quæque dotes animi continentur. Vnde nostris appellatur *homme de valeur & merite*: pietate grauem & meritis poëta dicit. & hinc ἀνδρία καὶ μεγαλοψυχία, *la vaillance, la suffisance*: fortè huc referas Horatianum istud è 3. Carmin. 2.

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus.

& deinde,

Virtus recludens immeritis mori,
Cœlum negata tentat iter via.

Et illud Plauti Amphitruone:

Virtute ambire oportet, non fastiteribus:
Sat ille habet fastorum qui virtutem habet.

Item Senecæ de ira, cap. 7. lib. 2. Non est fortior nequitiæ virtute. Et Virgil.

Tum pudor incendítque viros & vivida virtus.

At fortunæ vocabulum aliquando pro incerto rerum eventu, nonnumquam etiam pro felici successu & affluentia opum accipi nemo nescit. ad primum illud significatum refero varios de fortunæ varietate questus, vt ille Horatii,

Fortuna sæuo læta negotio,
Ludum insolentem ludere pertinax
Transmutat incertos honores
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Et Plautinum illud Pseudolo:

profecto

——profecto hocce erit
Centum dictum hominum consilia sola hæc deuicit deũ
Fortuna: atque hoc verum est, perinde vt quisque fortuna vtitur,
Ita præcellit, atque eum sapere omnes dicimus
Benè vbi quod consilium diximus accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem cum cui venit male.

Illud tritum Terentii:

O fortuna, O fors fortuna.

Ouid. vlt. Tristium, eleg. 15.

Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat stabili cum fugit illa gradu.

Secũdo modo fortunæ verbum sumitur pro felici opum successu, vnde dicti viri fortunati, ὀλβίοι δοδαίμονες, quare & nos fortunas numero plurali dicimus opes, vt apud Horatium,

Quo mihi fortunæ, si non conceditur vti?

Virgil. 1. ecloga:

Fortunate senex, ergo tua rura manebunt.

& alia eius generis multa, illud ad rem propius Alciatus caduceum & Amaltheæ cornu sibi proprium symbolum fecit, quod in ipsius vita memini. Adiicio ex Nonio, caduceum fuisse pacis signum, ex Varrone, de vita populi Romani lib. 2. inquit, vbi verbenarius ferebat verbenam, id erat caduceum, signum pacis, nam Mercurii virgam possumus appellare. Ita Martialis in 7.

Cyllenes, exlique decus, facunde minister,
Aurea cui torto virga dracone viret.

Pollentes sic mente viros.] significat eos qui præditi τῷ λόγῳ ἐνδιαθέτῳ καὶ προφορικῷ, nam multi quidem docti, ait elingues, & quorum domi doctrina silet, foras prodire nescia. Sed alii verbosi ac locutuleii, qui nullum garriendi modum faciant, & quibus nihil aut parum mentis. At quibus vtrumque datum, felices, Sic laudatur apud Flaccum Iulius Florus epist. 3. lib. 1.

——non tibi parum
Ingenium, non incultum, neque turpiter hirtum,
Seu linguam caussis acuis, seu ciuica iura
Respondere paras, seu condis amabile carmen
Prima feres hederæ victricis præmia.

Apud Tullium commendatur nescio quis, cui promptum, paratúmque ingenium, & qui præclaras animi notiones parã linguæ volubilitate sciret exprimere. Sic apud Plinium li.

epist. 22. Aristo, iuris peritissimus impensè ornatur.

Nec ab re Socrates exsecrabatur sophistas, qui primi sapientiam ab eloquentia seiunxissent res natura indiuisas, qua de re Tullius præfat. 1. lib. de inuentione.

Memini ab Homero tribui Vlyssi ciuilem prudentiam, πολυμήτιν πολιτικὴν, & promptam eloquendi facultatem, πολυμήχανον ῥητορικὴν, his omnino verbis,

οἱ δ' ἐνὶ μὲν μοῦνον ἔπος, ἐν δ' ὄρσεν ἕκαστος,
Mente vales, iuncta est facundis gratia dictis.

F. Morelli Corollarium.

Dio Chrysostomus Orat. de Lege pag. 647. edit. nostræ, scribit κηρύκειον esse τὸ νόμου σύμβολον. Mercurii Caduceum, signum legis esse: quæ κήρυκα, fecialem, ἀπὸ σπονδῶν πεμπόμενον ab hostibus missum, saluum & incolumen seruat παντὸς θώρακος καὶ παντὸς ἀσπίδος καὶ ἄλλου ὁπλου τὸ κηρύκειον. quauis lorica & quouis clypeo fortius armaturæ genus, præconi præbens, Caduceum videlicet. Quo magis mirum est quod narrat Pausanias in Boëoticis Herculem cuius signum sub Dio stabat (non procul à fano Ἀγορέου Διὸς Iouis Forensis) Ῥινοκολούστην, cognominarum fuisse, quasi narium amputatorem, quòd fecialibus ab Orchomeniis delegatis pro tributo nares ignominiosè amputasset.

Fortuna virtutem superans.

EMBLEMA CXIX.

CÆSAREO *postquàm superatus milite, vidit*
Ciuili undantem sanguine Pharsaliam;
Iamiam stricturus moribunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
Infelix virtus; & solis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

INterfecto Iulio Cæsare à Bruto Cassio, vt libertatem ciuibus ereptam assererent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in bello ciuili, cùm Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Non

Mors Marci Bruti.

certè pedibus, inquit, est fugiendum, sed manibus: tandemque arrepto gladio prorsus desperans seipsum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Augusto refert tum versus hos pronunciasse, qui in tragœdia Herculi tribuuntur: Ὦ πλῆμον ἀρετή, λόγῳ σ' ἄρ' ἦσθα ἄλλως, ἐγὼ δέ σ' ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρα δούλη τύχης. hoc est, *O misera virtus, quam tu res eras inanis: equidem veram seriam te exercebam, at tu fortunæ inseruiebas.* vel sic *O misera virtus, ego nomen tuum eras: ego vero te veram solidam exercui, quamuis interim fortunæ seruires.* Significabat tunc quidem temporis plus momenti & virium fortunæ quàm virtuti fuisse, virosque bonos improborum machinis fractos: quod Q. Curtius lib. 8. confirmat, cùm ait; *Quis neget eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ quam virtutis esse beneficium?* Alciatus Parergon lib. 2. cap. 7. retulit hanc Bruti sententiam, vsurpauitque in Epitaphio à se conscripto de Pyrrhi Anglabermæi Aurelianensis Academiæ Iureconsulti morte, his omnino verbis.

Quis non maligna mortis accusat vices,
Virtute claros quæ viros præceps rapit,
Vinacios improbos seruis sinens?
En Pyrrhus ille tot animi illustris bonis,
Latoque clauo, est ante præreptus diem:
Frustra putauit esse te Virtus Deam,
Quæ fortuitis seruiebas casibus.

Desperantis opinio qua.

At reuera hæc fuit Bruti, id est hominis pagani, nec veri Philosophi, imò verò desperantis opinio, qui quantum in eo erarit, colligere est facillimũ ex scriptis Platonicorum & aliorum, quorum fuit iudicium acrius, & auctoritas maior. Certè non multum ei potest obesse fortuna, qui sibi firmius in virtute quàm in fortuna præsidium collocauit. Virtus enim omnia quæ in hominem cadere possunt, subtus se habet, eáque despiciens casus contemnit humanos, culpáque omni carens, præter seipsam nihil censet ad se pertinere: vt rectè docet Cicero Tuscul 5 & Lactant lib. 3. De falsa sapientia c. 28. Neque verò censendus est fortis, & magno præditus animo, qui vt aliquod damnum, aut alioqui asperam vitæ calamitatem effugiat, vitæ sibi vsuram adimit: quòd in Cleomene Plutarchus exaggerat. Cùm enim post miserã acceptam cladem in bello contra Antigonũ. Cleomenes rebus omnibus desperatis admoneretur à Therycione, vt se interficeret: Generosum

Virtutis vis. Vide Senecã epi. 75. lib. 10. ibi. Quicumque beatus esse constituit, &c.

Fortis non est qui se necat.

Cleomenis verba grauissima.

verò putas esse, inquit, magnique animi facinus, sibi vitam adimere: quo vno nihil facilius aut promptum magis esse potest; Id verò ignaui hominis & inconsulti maximum argumentum est. Quis enim cum qui simile quidpiam in se receperit, non à sua ipsius ignauia victum esse confitebitur? Minimè est oppetenda mors, vt honestas actiones detrectemus, imò diligenter prouidendũ, vt ipsa mors in se generosi quidpiam & honesti habeat: quia cùm probro non minimo coniunctum sit, aut viuere, aut mori sui causſa velle. Quod si aliquando cogitandum esse videatur (quod numquam tamen permissum fuit instituto Christiano) id fortasse permittitur, cùm nulla spes supersit amplius defendendæ patriæ. Rectè ille quidem, sed veriùs tamen Poëta:

Rebus in incertis facile est contemnere vitam:
Fortius ille facit, qui miser esse potest.

Huc Martialis in primo ad Decianum quendam:

Nolo virum facili redimit qui sanguine famam:
Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Idem sic lepidè perstrinxit Fannium:

Hostes cum fugeret, se Fannius ipse peremit:
Dic mihi, non furor est, ne moriare, mori?

Rectè Aristot. 3. de Morib. ad Nicomach. τὸ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπιπονα, καὶ οὐχ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων καλόν. Cæsar. 7. de bello Gallico: *Animi est ista mollities, inquit, non virtus, inopiam paulisper ferre non posse: qui se morti vltro offerant facilius reperiuntur, quàm qui dolorem patienter ferant.* Idem penè Curtius lib. 5. de Alexandri gestis: *Fortium virorum magis est mortem contemnere, quàm ea esse vitam, sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compellunt ignaui.* At in primis audienda vox Herodiani 6. χρὴ δ' ἀνδρας γενναίους τε καὶ σώφρονας ἀρίστων μὲν ἐφίεσθαι τὰ βέλτιστα, φέρειν τε τὰ προσπίπτοντα: Viros generosos atque sapientes decet optima quidem optare, sed ferre quæcunque incidant. Laudata non temerè sapientibus & consultis hominibus M. Tulli sententia, qui cùm videret fractas omninò & extra spem positas esse Pompeianorum copias, cum Cæsare & Crasso sentire maluit, quàm iis quos vincere se minimè posse sperabat, obsistere, aut etiam verbis molestus esse. Nam neque pugnandum sibi arbitrabatur esse tutum aut facile contra tantas opes, neque per-

Ciceronis dissimulatio, post ciuile bellum Pompeianam laudatur.

manendum in eadem ſententia, conuerſis rebus, ac bonorum
» voluntatibus immutatis, ſed tẽporibus aſſentiendum. Num-
» quam enim, ait ille, præſtantibus in gubernanda Repub.
» viris laudata eſt in vna ſententia perpetua permanſio: ſed vt
» in nauigando tempeſtati obſequi, artis eſt, etiam ſi portum
» tenere nequeas: cùm verò id poſſis, mutata velificatione aſ-
» ſequi, ſtultum eſt cum tenere cum periculo curſum quem cœ-
» peris, potius quàm eo commutato, quò velis tandem perue-
» nire: ſic in adminiſtranda Republ. prudentibus viris propo-
» ſitum debet eſſe OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem ſem-
Catonis pertinax cauſa improbatur. per dicere, ſed idem ſemper ſpectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cùm eſſet eo ingenio iiſque moribus, vt ſeipſum mutare, & (vt Salluſtii verbo vtar, naturam verſare minimè poſſet, non modò ſuæ Reipub. nihil profuit, ſed etiam valde obfuit. Eum
» quidem hominem cordatum & fortem & temperãtem facilè
» patior fuiſſe, at non tam prouidum neq. tam circumſpectum
» video in iis, quibus erat in primis ea ætate eóque tempore
» prouidendum. Vtque ſolis curſus non recto per cælum meatu
» fertur, ſed obliquo, leni, atque moderato: tamen orbis vni-
» uerſi machinam æquabili temperie calefacit: Ita Principes &
» magiſtratus ſeſe populi nonnumquam ſtudiis, vt ita dicam,
» obliquis accommodare debent, vt melius ſit iis conſultum,
» quos regi par eſt non ſummo iure, ſed æquitatis vario, eóque
» mutabili præſcripto. In quo Cicero, quamquam in cæteris vi-
Infelix contentio M. Tullij in Antonium. tæ partibus oculatus, infeliciter lapſus eſt ea quam in M. Antonium inſtituit miſera contentione. Nam quamquam non inuitus fatear illius cauſſæ, quam pro libertate ſuſcipiebat, optimam conditionem fuiſſe, non poſſum tamen quin vnà cum Poëta dicam,

Heu nihil inuitis fas quemquam fidere Diuis!

Putabat enim ſe Antonium tam facilè, & eo iure, poſſe de medio tollere, aut certè in ordinem cogere, vt quondam Catilinam, Verrem & alios facinoroſos. Non videbat, inquam, ſe verſari in Romulidûm fæce, & cùm alia vita eſſet, aliam eſſe dictam debere: vt non mirum videri debeat, ſi ei fato iniquiſſimo pereundum fuerit. Sed iam ſatis ad alia nobis properandum. In eam Bruti mortem ſpontaneam diſputat Seneca De beneficiis 2. ca. 20. & vndecimo Epiſtolarum ad Lucilium, 83. Epiſt. At D. Auguſtin, Catonis factum tribuit ignauiæ potius, quàm fortitudini.

Infelix virtus.] Manilius: *Quinetiam infelix virtus, & noxia*

felix. quo ſenſu dicitur à Septim. Florente lib. aduerſus Valentinianos, deſultrix virtus, id eſt inſtabilis & motoria: tantùm quòd deſultricem & defectricem illam virtutẽ non vult. Ita Seneca in Hercule Oeteo:

Sine hoſte vincor, quodque me torquet magis
(O miſera virtus) ſummus Alcidæ dies.

Huc pertinent Menandri quidam ſenarii:

παύσασθε γοῦν ἔχοντες· οὐδὲν γὰρ πλέον
ἀνθρώπῳ τοῦ δεῖν, ἀλλ' ὁ τῆς τύχης, &c.
——— ἡ φρόνησις δ' ἐστὶ θνητῷ, κἂν πόρῃ,
καὶ φλυάρῳ τοῦτο, κἀμὲ μὴ μεμφεσθέ μοι
ἅπαντ' ὅσα νοοῦμεν, λέγομεν, ἃ πράττομεν,
τύχη δεῖν, ἡμῖν δ' ἐσμὲν ὑπηρέται μόνον.
Deſinite montem habere: nam nil amplius
Humana mens eſt, tota fortuna manet.
Mortalis autem fumus eſt prudentia
Nugæque, non vos pœnitebit, credite
Quæcunque ſentimus, agimus, vel dicimus,
Fortuna cum det, nos quidem inſcripti ſumus.

ſolis premida verbis.] In hoc ſequebatur quorũdam dogma, qui aſſerebant, Virtutem nihil aliud eſſe quàm verba & voces cuius meminit etiam Plutarchus Comment. De ſuperſtitione, vbi hoc quod antè aſcripſi ferè, citat ex Poëta quopiam: ὦ πλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρα ἦσθα, ἐγὼ δ' εἰς ἔργον σε πόνοιν, ἀρεὶς τὴν πλατυπόρον ἀδικίαν καὶ τὴν χρήσιμον ἀπάσης ἡδονῆς ἀχολαστίαν. Idem ſcriptum tãdem reperio (quid enim prætermittam quod ſeſe vltro offert?) in Epitoma hiſtoriæ Romanæ, quæ L. Flori nomine circumfertur: Quanto eſt, inquit, efficacior fortuna quàm virtus? & quàm verum eſt quod moriẽs efflauit, Non in re ſed in verbo tantùm eſſe virtutem? hæc lib 4. cap. 6. Cæterùm ad eorum opinionem qui putarent virtutem, nihil aliud eſſe quàm verba, Horatius videtur alluſiſſe in Epiſtolis, cùm ait,

——— *virtutem verba putas, vt*
Lucum ligna.

Appendix.

In eos qui ſibi ipſis violentas manus afferunt, longè plura peti poſſunt ex refertiſſimo tum ſapientum, tum Hiſtoriæ ſcriptorum penu: ſed prætermiſſis aliis ferè omnibus, ſuccur-

Locus Hegesippi lib. 3. c. 17.

tur nobilis apud Hegesippum disputatio, quo loco Iudæi obsidione pressi à Tito Vespasiano, extra omnem spem conjecti mucronesiamiam in se parant, aliosque ad simile adhortantur facinus. A qua sententia eos conatur reuocare Iosephus multis iisque validis rationibus. Quis enim, ait, animam suam nolit ex ipso mortis corpore, si liceat, exsolui? At soluere non licet, nisi ei qui ligauerit. Iuncta est anima corpori naturæ quodam quasi vinculo. Quis naturæ auctor nisi præpotens Deus? Ecquis hoc animæ & corporis contubernium à Deo informatum intercidere aut dissociare audeat? Si quis seruus manibus suis imposita vincula, ita volente & iubente domino, non exspectato eius arbitrio detraxerit, is damnabitur, vt qui dominum iniuria certè graui affecerit. Nos vero Dei possessio sumus, ipsique seruitium debemus: itaque vt serui expectemus imperia; vt vincti, nos in vinculis contineamus; vt fideles, depositum fide omni & religione asseueremus. Non est recusandum vitæ istius munus quod à Deo nobis est permissum ac concessum, nec refugiendum istud profectò cœleste ac diuinum naturæ donum: species est contumeliæ, si quis aspernetur ac reiiciat quod ab homine, vel offertur, vel dono datur: quanta cura seruare debemus, quod à Deo gratis accipimus? Eius enim munere ac dono viuimus & spiramus: ipsius ergo debet esse vt simus, quandiu volet. si quidē vtrumque ad ingratum hominē pertinet, & citius vita cedere quàm volet, & diutius velle vitam producere, quàm volet qui vitæ auctor est. Optarunt permulti viri pii ex hoc corpore quasi è quodam carcere & vinculis excedere? nullus tamen ex iis vnquam fuit qui sibi necem inferret. Quod si quid est in morte lucri, furti est instar præcipere quod exspectatur.

Iosephi nobilis adhortatio ad Iudeos ne sibi ipsis manus inferant.

Si viuere bonum est, sacrilegium est vitam amittere antequam reposcatur. Si glorioſum est in bello; multo glorioſius est pro patria mortem oppetere. Malo hostium latrocinio perire, quam meo. latrocinium meum est si mihi manus intulero violentas, si hostes beneficium erit, vtque hāc mihi necem facilius persuadeatis ministras vestras manus pollicemini. Sed neque meo ipsius, neque vestro scelere perire volo. Nonnulli ex vobis asserunt suaue esse pro libertate viuere. Timidus est & qui mori detrectat cū oportet, & qui mori cupit, cum non oporteat. Nā quis nescit esse muliebre ne moriare mori velle? Cōstat enim aliquādo vsuueniſſe vt perculsæ metu mulieres,

cum sibi aliquod imminere periculum præsentiscerent, sese de edito loco dedisse præcipites. Reuera qui sunt animi angusti & pusilli quidquid tumendum putant, horrent, ipsumque mortis metum perferre non possunt. At vir fortis qui nõ metuit ea quæ instant, quæque futura sunt cogitat, non trepidat, quid causæ est cur damnatur qui seipsum interfecerit? quia nihil est adeò alienum à naturæ legibus.

Nullum est ex animalibus brutis quod non consentiat inter sese mutuâ quodam cõcordia. Naturæ lex omnibus insita, vitam tutari, à sui abhorrere interitu. Informẽ leti laqueum, homines inuenerũt, feræ, quanquam immites, nesciũt. Quod si quis dicat ferarum morsus pro armis esse, dentésque vt gladios & sicas videri: quis inquam, aliquando vidit belluam vel adeò ferocem, quæ membrũ sibi secuerit, seque vel muneribus priuarit? Nobis quid amicius vita, quid tam inimicum quàm mors? denique qui vitam alterius ope consilióue tutatus erit defensor est: qui vitam alteri tollere conatur, insidiator est. Si ergo necem tam miseram támque ab omni non dicam humanitate, sed vniuersi natura alienam censemus execrabilem, quid causæ est cur ipsi nobis inferre volumus? iure insectaremur eum gubernatorem, qui commissam sibi nauem saxis illideret, vel eam quoquo modo ad naufragium faciendum perforaret: nos à Deo nobis commissam nostri corporis gubernationem ferro exscindemus, & voluntario naufragio addicemus? Sed obiicitur mihi cita mors cum peruenero in hostium manus? hoc si ita est futurum, quid faciam lucri, si quod ab hoste metuo, hoc mihi ipse inferam? fieri enim potest vt desæuiat hostilis ita, id nõ aliter se habeat ac si quis gubernator metu tempestatis, quam præuiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An verò quòd supplicia grauiora sit exactutus hostis, ideò putatis anteuertendum: an quia fortis & intrepidi animi censetis argumentum, mortem sibi cõscisce-re? sed ita se gerere imbecillitatis potius habendum est suffugium, non trophæum virtutis. Sit igitur apud nos constitutum, id neque esse fortitudinis, nec habere aliquod momentum vtilitatis. Quid enim adiungam violati depositi religionem? Deus thesaurum dedit optimum, inclusum illud quidem in hoc fictili vase, idque custodiendum dedit, pro arbitrio, tempestiue repetiturus. Nunquid in vtroque crimen vel abiicere depositum non reposcenti qui dederit, vel negare reposcenti? Pœna infamiæ est si quis homini depositum non red-

diderit: quanto magis violare Dei depoſitum? anima in corpore depoſitum eſt, quã vt inutilem nobis remittimus, atque domo pellimus, corpúſque ipſum ſui gratia ſpoliamus atque in terram reſoluimus. Cur hinc exeundi præceptum non exſpectamus? Miles non diſcedit à caſtris, niſi accepta teſſera; ſerui imperio domini retinentur: ſin aliter fecerint, alter deſertor, alter fugitiuus eſt. Qui ſeruus herum fugerit pœnæ eſt obnoxius, quanquam improbum fugerit. nos cùm omnium optimum fugimus, poſſumus non aſtringi impietatis flagitio? hæc ille longè præclarè & eruditè, vt nihil apud Platonem vel ſapientes alios eruditius.

Appendix.

Fortuna virtutem ſuperans. Mirum quantum pagani veteres fortunæ, tanquam numini tribuerint. Ex multis nos pauciora. Sic Ouid.

Rara quidem eſt virtus quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat, ſtabili cùm fugit illa pede.

& Horatius:

Fortuna ſæuo lætã negotio
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores
Nunc mihi, nunc alijs benigna.

Plautus pſeudolo:

---- profectò hocce erit
Centum doctum hominum conſilia ſola hæc deuicit dea
Fortuna, atque hoc verum eſt, perinde vt quiſque fortuna vtitur,
Ita præcellit, atque ſapere eum omnes dicitant:
Bene vbi quid conſultum dicimus accidiſſe
Bene: hominem autem eſſe declaramus: ſtultum autẽ cui venit malè.

Sed & Salluſt. in Catilina: fortuna in omni re dominatur: ait Denique Q. Curtius lib. 3. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ quàm virtutis eſſe beneficium? Fortuna rebus famam, pretiúmque conſtituit, & militiæ probrum plerumque venit in gloriam.

Ciuili vndantem ſanguine Pharſaliam.] Verſiculum hunc placet ita immutari,

Ciuili vndantem ſanguine fractus humum.

Nam vox, Pharſaliam, non bene quadrat ad hunc numerum, vt cuius antepenultimam ſemper productam reperias apud Lucanum & ceteros. M. Bruti opinionem fuiſſe merum ac pernicioſum Romanorũ veterum deliriũ intelligimus, quo

lures viri etiam graues laborarunt, quod ex Seneca, Plinio ecundo, Plutarcho meminimus. Val. Maxim. c. de amore oniugali, Tuos caſtiſſimos ignes, Portia, M. Catonis filia, unc̃ta ſecula debita admiratione proſequẽtur: quæ cũ apud hilippos victum & interemptum virum tuum cognoſceres, uia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire non ubitaſti, muliebri ſpiritu virilem patris exitum imitata, ſed eſcio an hoc fortius, quod ille vſitato, tu nouo genere mortis abſumpta es. Sic Martialis,

Coniugis audiſſet fatum dum Portia Bruti,
Et ſubſtracta ſibi quæreret arma dolor,
Nondum ſatis, ait, mortem non poſſe negari?
Credideram ſatis hos vos docuiſſe patrem.
Dixit, & ardentes audo bibit ore fauillas,
I, nunc & ferrum, turba moleſta, nega.

Coniunge exemplum de Aria, Pæti Tharſeæ vxore apud Plin. Secund. 3. epiſt. 16. de qua & Martialis,

Caſta ſuo gladium cum traderet Aria Pæto,
Quem de viſceribus traxerat ipſa ſuis, &c.

Et vereor ne quis hîç me putet nimis diligẽtem, quare ad alia propero. Redeo ad inſtitutum M. Bruti vetus inſania de ſe ipſis tam prauè ac nequiter iudicantium nuſquam plus haberi debuit, quàm ſapientum iudicium. Ex multis profero vnum inculpatum. Solon cùm Athenas Piſiſtratus occupaſſet, videréque conatum omnem ſuum fruſtrà eſſe, pro libertate arma, & ſcutum ante fores curiæ ponens, ô patria, inquit, tibi & dictis & factis opitulatus ſum: atque ita domum abiit, in poſterũ quieturus: mihi meritò videtur graue illud Velleii Paterculi lib. 1. vbi de Cæſare: ineluctabilis fortunæ vis, cuius fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit. Itéinque: Quippe ita res habet, vt plerúmque qui fortunam mutaturus eſt Deus, conſilia corrumpat, efficiátque quod eſt miſerrimum, vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur. Hæc Paterculus. Idem iudicium M. Tullii in Ligariana defenſione: Mihi quidem, ait, ſi proprium & verum nomen noſtri mali quæritur, fatalis quædam calamitas incidiſſe videtur, & improuidas hominũ mentes occupaſſe, vt nemo mirari debeat humana conſilia diuina neceſſitate eſſe ſuperata. Loquitur de victis Pompeianis, victore Cæſare: hoc adiungo, ad ſententiam carminis perpoliendam. Alterum lædere ius prohibet, ſiç neque ſeipſum permittitur, Ita D. Auguſtin. Innocentia

vera est, quæ nec sibi, nec alteri nocet, quoniam qui diligit iniquitatem odit animã suam: & nemo non priùs in se, quàm in alterum peccat. Bene D. Paulus ad Ephes. 6. Carnem suam nemo vnquam odio habuit. Referre possis huc quod Seneca consolatione ad Polybium, cap. 3.

Ab eq viri sapientes abhorruerunt, adeóque Romani iuris auctores. Scilicet alteri non parceret qui sibi ipsi nõ pepercit, l. 3. §. sic autem, in fi. D. de bon. eor. qui ante senten. Sic enim Marcian. Qui sibi non pepercit, multò minus alii parceret. l. omne delictum. §. qui vulnerauit, D. de re milit. l. cùm autem, §. cùm excipitur, D. de ædilit. edict. malus seruus creditus est qui aliquid faciat quò magis se rebus humanis extrahat, puta si laqueum torsit, si medicamentum pro veneno bibit, præcipitemve se ex alto misit, aliudve quid fecit, quo facto sperarit mortem præuenturum, tanquam nihil non in alium ausurus qui hæc aduersus se ausus esset. Video ego mortis spontaneæ consilium probari apud Plinium Secundum, lib. 1 epist. 2. huc videntur attinere hi mimi veteres.

Heu quàm est timendus qui mori tutum putat!
Crimen relinquit vitæ qui mortem appetit.
Mori est necesse, sed non quoties volueris.

Locus apud Gratianum elegans 25. q. 1. ex scriptis Augustini in Ionam: non est nostrum, ait mortem arripere, sed illam ab aliis libenter accipere: vnde & in persecutionibus mihi non licet propria perire manu, absque eo vbi castitas percellatur, sed percutienti colla submittere. Idem Augustin. contra Petilianum: non veneramur nomine martyrum eos qui collum ligauerunt. Verùm vt ad metam properemus, sapiunt qui fortunæ vices ferre constanti possint animo, non qui rebus desperatis consilia quærunt animam euocandi, & vitæ nobis vsuram permissam anteuertendi.

Ciuili vndantem sanguine Pharsaliam.] Vellem ita versiculum leui aliqua mutatione corrigi,

Ciuilis vndantem sanguine fractus humum.

nisi quis ita malit, Olympiodor.

Ciuilis plenam sanguinis Æmathiam.

nempe quod nomen Pharsalia, producit antepenultimam, vt apud Lucanum maximè. sic enim lib. 1. de bello ciuili.

Hac mercede, duros Pharsalia campos Impleat, & lib. 6.
Qui iuga deuexus Pharsalia porrigit Æmus, Item in 7.
Spectari è toto potuit Pharsalia mundo. & passim sequentib.

Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe ne prouehantur.

EMBLEMA CXX.

DEXTRA tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas:
Vt me pluma leuat, ſic graue mergit onus.
Ingenio poteram ſuperas volitare per arces,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

ADoleſcentis eſt ingenioſi proſopopœia, quæ multis aliis communis eſt: quibus ſi quid ſuppeteret ad ſtudiorum progreſſum, non ſanè ita hærerent in puluere, ſed abſolutam aliquam perfectámque diſciplinarum cognitionem obtinerent. At quia ſumma laborant inopia, non poſſunt vltrà prouehi: neque enim parentes habent, aut cognatos, aut alios etiam benefi cos ſtudiorum liberalium nutricios, qui ſumptus

necessarios suggerant. Notissimum illud Iuuenalici

Haud facilè emergunt quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Idémque: *---cantare sub antro*
Pierio thyrsumvé potest contingere sana
Paupertas, atque aeris inops, quo nocte diéque
Corpus eger: fatur est cum dicit Horatius *ohe.*

Excursus in miseram adolescentium felicissimi ingenij conditionem.

Sed ne transiliam tam oscitanter eam vulgatam & solemnem studiosorum penè innumerabilium querelam, qui miseram suam fortunam vitæque genus incusant: quot quæso iã olim & hoc nostro tempore adolescentum myriades esse constat, in quibus ea sit ingenii dexteritas, vt ad liberalem omnem disciplinam non imbuti, sed ficti à natura esse videantur? At in puluere cænóque misero hærere coguntur, & cùm meliores fruges non possint, siliquas assectantur, imò verò cùm grauibus & molestis admodum colluctantur difficultatibus; quia quamquam ingenii mentísque penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeãt, nullum tamen aut amicum aut locupletem hominem, vel certè Mæcenatẽ beneficum nanciscí possunt, qui nodum, qui saxum illud egestatis adeò vrgentis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laborioſum & industrium Cleanthem in historiis laude dignum non censeat; qui noctis magnam partem in aqua hauriendà impendebat, quò sibi victum compararet: interdiu verò Chrysippi doctrinæ operam daret? Nam ne longiùs abeam, nullus nostrum est cui compertũ non sit vbiuis gentiũ permultos esse studio addictos adolescentes, qui incredibili amore flagrent eas capessandi artes, quibus humanitas & eruditio comparatur. Qui tamen arctiore nimísque violentà paupertatis remora sic interdum prohibentur, vt cùm iis facultatibus omninò careant, quæ ad hoc iter conficiendum necessariæ sunt ad artes quasdam sordidas, tamquam in pistrinum; fortunæ, vt ita dicam, tyrannide compelluntur: vel si quid spei reliquum sit, non tamen possunt emergere, nisi deuorẽt infinitas in studio persequendo molestias. Nam aut pædagogiæ onera sustinẽt (qua conditione, si cũ aliis conferatur, nulla alia miserior) aut deterius aliquod subire munus & viliores, quasdã partes imò verò labores indignos litteratis hominibus perferre a, pati coguntur. Quæ ingenia certe acuta per se & viuida, se e inopiæ tamen nimis molestiis sopita nimium ac languidà d quis liberalia nimo iacẽtia excitaret, nõ dubium est quin lõgi

Pædagogi miseris.

gè plures haberemus in rebus Theologicis exercitatos, graues profecto & eruditos Iuris vtriusque consultos, fidos & perspicates Medicos, Doctores longè plures in omni literarũ genere, Mathematicos, Physicos, Logicos, Oratores, Poëtas, Grammaticos, ad Reipub. non minimũ & ornamentũ, & adiumentum. Quod cùm ita queror, nescio profectò an dicere ausim quæ mihi hũc in mentem veniunt: nẽpè huic inopiæ diligenter, magnáque liberalitate fuisse iam olim occursum à nostris maioribus sapientibus certè ac piis hominibus, qui tot scholas hac in nostra Parisiensi Academia (vt de cæteris taceã) à fundamentis excitarunt, legibus & institutis informarunt, reditibus etiam ac cẽsibus annuis locupletarunt: quas opes rebus primùm iis quæ ad Religionem pertinent & pauperibus alendis, iisque quibus nimis esse arcta supellex, assignari voluerũt. Quæ pia certè & Christianis hominib⁹ digna beneficẽtia, institutióque liberalis, mirũ quàm hodie immutata sit. Hunc enim adolescentum studiosorum & pauperum censum nescio qui scholarchæ malis artibus interdum occupant: ex quo fit, vt quæ iustè conferri debebant in vsus publicos miserè ab iisdem & iniquè rapiuntur: nec iã inopes ii admittantur, quos solos participes esse par erat huius munificentiæ, sed ignaui quidam ventres impunè sanctos illos reditus depeculentur. Sed de his aliâs fortasse commodiùs. Lapis paupertatis est symbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur à multis hic senarius:

Multæ in Parisiensi Academia scholæ.

οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον:

Nullum penuria est onus molestius.) Dextræ etiam lapis adhærens, referri non incommodè potest ad impedimentum scribendi. Nam præ inopia nihil eloqui potest, vel scriptis mandare adolescens, fortunæ bonis omninò destitutus. Et certè talis futurus erat Virgilius, talísque Horatius, nisi liberalitatem Mæcenatis fuissent experti. Per alas siue pennas, vigorem ingenii & acumen intellige.

Appendix.

Ait hic noster paupertatem summis obesse ingeniis: quo verbo puto intelligi egestatem, duris in rebus vrgentem, vt poëta loquitur. Pauper enim dictus à paruo vel pauco ære. at egens, cui nulla gens vel qui nullius familiæ, quasi exgens, vt apud Grammaticos veteres, ait Seneca, epist. 17. non est quod

Pauperras nos à Philoſophia reuocet, ſed ne egeſtas quidem. Idem epiſt. 59. Quanta nobis verborum pauperras, imò egeſtas ſit, nũquam magis. quàm hodie intellexi. Plin. Secundus lib. 4. epiſt. 18. exprimere tentaui latinè epigrammata tua, in deterius tamen accidit hoc, primùm imbecillitate ingenii mei, deinde inopia, ac potius, vt Lucretius ait, hac egeſtate patrii ſermonis. M. Tullius 2. in Antonium: modo egens, repente diues. Sed de verborum differentia ſatis, ad rem veniamus. Iure canonum rectè conſtitutum, vt omnis ſordes ab Eccleſia remoueretur, ſed in primis exactio pretii pro docendi facultate, quamquam id iam olim ex aliqua conſuetudine, vel vtentium more receptum eſſet, id enim ſapere ſimoniam canoniſtæ aſſeuerant, vt Abbas c. 1. ext. de magiſtr. Non minus conſultò prouiſum conſilio primùm Laterano, deinde pancelticis comitiis Aurelianenſib. vt præceptori Grammatico, & Doctori Theologo præbendæ fructus adſignarentur, vt iuuentus in litteris humanioribus informaretur, & Chriſtianus populus fidei ſanctæ rationem addiſceret. Me non fugit quod quãquam pauper, non egens tamen, αὐτάρκης alioqui facilius aliquantò ad Philoſophiam perueniat. At contigit Platoni & Ariſtoteli, in magna rerum copia beatis, vt Philoſophiæ cultum aſſumerent: ſed hæc verborum philoſophia, non morum fuit. Diogenes ſanè, treſſis homo, ac diobolaris, pallio tenus philoſophus, nec tam propoſito animi, quã neceſſitate. Ariſtippus, ſcurra nitidus, benéque pexus in aula regia. Cleanthis iuuenis induſtria, & laudabile ſtudium merito laudari debet, cuius ἡ πενία τῶν σοφίαν ἔλαχε. Quid multis? Laudat paupertatem Seneca ſplendidè & magnificè, ipſe tamen in ſumma rerum affluentia diues: quibus non reſignauit, niſi cum morti proximus eo ſibi nomine inuideri ſenſiſſet. Nec enim abiecit, vt qui facto naufragio ad pallium ſeſe contulerunt.

In Occaſionem

In Occasionem.

EMBLEMA CXXI. διαλογισικῶς.

LYSIPPI hoc opus est, Sicyon ciui patria. tu quis?
Cuncta domans capti temporis articulus.
Cur pinnis stas? vsque rotor. talaria plantis
Cur retines? passim me leuis aura rapit.
In dextra est tenuis dic vnde nouacula? acutum
Omni acie hoc signum me magis esse docet.
Cur in fronte coma? occurrens vt prendar. At heus tu
Dic, cur pars calua est posterior capitis?
Me semel alipedem si quis permittat abire,
Ne possim apprenso postmodò crine capi.

Tali opifex nos arte, tui cauſſa edidit, hoſpes:
Vtque omnes moneam, pergula aperta tenet.

Fons Emblematis.

ID ſumptum è Græco Poſidippi Epigrammate, quod ſic habet:

πίς ποθεν ὁ πλάστης, ΣΙΚΥΩΝΙΟΣ· ὄνομα δὲ πίς,
Λύσιππος. σὺ δ', πίς, χαμψὸς ὁ παιδαμάτωρ.
πάντα δ' ἐπ' ἄκρα βεβηκας, ἀεὶ πρόχαλως. πῶς ταχυτὴς
ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς, ἰπταμὰ ὦλε μέτωπον.
χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί σε τὸν ξυρὸν, αὐδράσι δεῖγμα
ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
νὴ δὶ κόμη, τί κατ' ὄψιν, ὅταν πάσαν πλατέῃς.
Νὴ διὰ τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὸν πόλει.
τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι ποδαρκέξαντα μὴ ποσσὶν,
ὅστις ἔθ', ἡμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
τοῦνο ὁ τεχνίτης μὲ διὲ πλασεν εἵνεκεν ὑμέων
ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις ἵδρυε διδασκαλίην.

Eraſmus eoſdem verſus paraphraſticòs reddidit, id eſt, muſa paulò fuſiore, in Prouerb. Noſce tempus. Auſonius in Epigrammatis eodem fermè argumento deſcripſit Occaſionem, ſed huic comitem fecit metanœam, id eſt pœnitentiam. quam de re Politianus cap. 49. Miſcellan. Retulit & Syntagm. 1. Gyraldus. Admonemur hac icone occaſionem, cùm ſeſe offerat, ſtatim eſſe arripiendam: eius enim tanta eſt opportunitas, vt plerumque ex voluptate triſtitiam, ex damno lucrum, ex honeſto inhoneſtum efficiat: & contrà: breuitérque rerum naturam permutet. In aggrediendo itaque & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, vt non ab re veteres eam donaſſe diuinitate videantur. Occaſionem Cicero definit libris De inuentione, partem temporis, in ſe habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatem. Eam qui oblatam arripiunt, quíque cùm maximè tempus poſtulat aut dicunt aliquid aut faciunt, rectè illi ſapere dicuntur. Quædam enim ſunt eius generis, vt quanquam honeſta per ſe & vtilia videri poſſunt, niſi tamen tempeſtiuè fiant, planè vileſcunt. M. Cicero 3. Antoniana Cæſaris Octauii virtutem verbis auget, quòd oportuno tempore periclitantem Remp. iuuerit Sic enim: C. *Cæſar adoleſcens, incredibili ac diuini quadam mente atque virtute, cum maximè furor arderet Antonij, eumque eius à Brundiſio crudelis & peſtifer reditus timeretur, nec poſtulantibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis (quia*

Vis occaſionis.

beri posse non videbatur) firmissimum exercitum inuicto genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio: laudat eum imperatorem, quod præter omnium spem breui tempore bellum contra piratas susceptum confecerit. Prò dii immortales! tantáne vnius hominis incredibilis ac diuina virtus, tam breui tempore lucem Reip. afferre potuit, &c. Et Æneas Virgilianus Didonem laudat quòd sola miseris Troianis opem tulerit, quo tempore maximè opis indigerent.

O sola infandos Troiæ miserata labores,
Quæ nos reliquias Danaum, terraque, marisque
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe, domo sociis-----

Lysippi hoc opus.] Lysippus statuarius ex Sicyone vrbe Peloponesi, multis variisque suæ artis monimentis nobilitatus, vt Alexander vetuerit, ne à quoquam pingeretur, aut sculperetur, præterquàm ab Apelle & Lysippo. Horat. Epist. 2. *Lysippus.*

Edicto vetuit, ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia.-----

Idem Plutarch. lib. De Alexandri fortuna. Plin. cap. 7. & 8. lib. 34.

Cuncta domans.) Descriptio est Occasionis, per articulum, punctum & momentum intellige breuissimum. Prouerb. Temporis punctum.

Voluit hic exprimere Græcum epitheton, *παιδαμάτωρ ὁ καιρός.* rebus enim permultis causam & initium dat Occasio, eadem potentem è paupere facit, ait Menander,

πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται παραίτιος,
Est causa multorum apud homines Occasio. &,
καιροῦ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.
Occasionem nactus inops multum potest.

Imo & strenuos facit qui non erant.

Cur pinnis stas?) Hoc significatur, volaticam esse & fluxam occasionem, idcircòque talaria pedibus, vt Mercurio, ei tribuuntur. *Occasio volatica.*

nouacula.) culter rasorius: quo etiam acutissimum momentum temporis exprimitur. *Nouacula Occasionis.*

In dextra est tenuis dic vnde nouacula.) Fuit & fortunæ simulachrum pilæ insistens nouacula, cum nauali clauo, & copiæ cornu. Nouacula significat fœlicitatis amputationem: pila eius volubilitatem: clauus, vitæ nostræ cursum sub eius *Fortuna pila insistens cum nouacula.*

Calua Occasio à tergo.

ditione cornucopiæ, bonorum largitionem.

Acuium omni acie hoc signum, &c.] Mutationem repente afferre occasionem Menandri docet monostichon,

πρόχειρ' ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.

Cur in fronte coma?] Alludit ad illud:

Fronte capillata, sed post Occasio calua est.

Nam post neglectam occasionem, ea frui non amplius licet. καιρὸς recaluaster occipitio à coma libero, capillis in supercilia diffluentibus olim pingebatur, talémque prius finxit Sicyonius ille plastes Lysippus. Demosthenes Epistolis de Concordia, eandem sententiam Athenienſibus inculcat: Τὸν γὰρ παρόντα καιρὸν ὁρῶν, ἐλόμην μὲν ὑμῖν τὰ δέοντα, ἅμα δὲ δόξαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν διωκόμενον κτήσασθαι, οὐμόνον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ἕλλησιν. ἀγωνισάντων δ' οὐ μετρωδέντων, οὐ ῥᾴδιον αὖθις τὸν αὐτὸν καταλαβεῖν, οὐδὲ δικαίως τῷ ἐμαυτοῦ γνώμῃ, ὡς ἔχω περὶ τούτων εἰς μέσον θεῖναι. Respexit huc Pindar. Pythion. 9. ὁ δὲ καιρὸς, ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν: id est, Occasio similiter totius negotii perfectionem in se habet. Athenagoras pro Christianis, οὐ μὴν γὰρ τὸν αἰῶνα τὸν δι' ὀλίγων, οἱ δὲ καιρόν. Cicero 5. Philippica: *Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri; cum in omni casu Reip. tum in bello.* Et in 6. Dies affert & hora magnas clades, Horat. primo Epist. ad Bullatium:

Tu quamcumque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.

Ouid. 1. De remedio:

Sed propera, nec te ventura differ in horas,
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Idem alio loco:

Temporibus medicina valet: data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Martialis item:

Non bene distuleris videas quod posse negari.

Prouerb. Premenda occasio: & Capere crines.

alipedem] celerem & velocem, quasi alas pedibus habentem. Ausonius, de æratib animalium, ceruam alipedem dixit.

Talio pictura] Admonet spectatorem imago, docétque cuius rei gratia, & propter quam causſam locata sit in loco vndique patenti, scilicet, vt omnes & quoscumque obuios sui negotii, admoneat & doceat.

pergula.] Plin. 35. de Apelle: perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus. Lactant. 1. c. 22. ex Lucilio,

Pergula pictorum veri nihil, omnia ficta.

Appendix.

Me ſemel alipedem.] Intellige de motu præcipiti occaſionis, alioqui, quod in iure dicitur, *Mora modici temporis non nocet*, l. ſi debitori, 21. D. de iudic. vel quod Ouidius,

Faſt. 5. *Differ, habet parue commoda magna mora.*

Sunt tamen res quædam in quibus rapienda potius conſilia ſunt, quàm quærenda, quod dixit veterum vnus. Exempla in tumultu, naufragio, incendio, in quibus mora omnis vel minima, periculoſa. Comatam in fronte occaſionem dicit hîc, ita vt facies eius nuſquam appareat, quare Græcis etiam ἀπροσωπος dicta, & quis vmquam occaſionem vidit, niſi ferè eodem momento abeuntem? Hinc verbum occare. & nomen occa: quamquam occaſio deflectitur ex ob, & caſus Veterum exempla non deficiunt. Gyges, occaſione data vſurpauit regnum Candaulis, & regem interfecit qui vxorem nudam exhibuiſſet. Occaſionem ſtuprandæ Lucretiæ arripuit Sextus Tarquinius, quia cùm Romanis principibus Ardeam obſidentibus audiſſet à Collatino marito ſuam vxorem pudicam impenſe laudari. Ad Capreæ paludem diſcerptus Romulus arrepta occaſione. Et occaſione Lucretiæ violatæ pulſi Tarquinii, & mutata Reip forma. Plebis ſeceſſio in ſacrum montem extorſit à patribus tribunos, & ſic ſeſe vindicauit à contemptu patritiorum. Decem-viri ſublati occaſione corruptæ Virginiæ, De exſcindenda Carthagine Cato conſilium cedit, occaſione ficuum quas patribus oſtendit. Cæſar Gallis ſubegit occaſione factionum inter Heduos & Sequanos. Occaſione mortis Cæſaris ſenatus auctoritatem ſuam amiſit, & populus quaſi furens ad libertatem proclamauit. Rixæ implacabiles inter Octauium & Antonium, occaſione vxoris Antonii, quæ ſoror Octauii. Quin & occaſio dedit exitio Heliogabalum, Baſſianum, Caligulam, Domitianum, Maximianum, Gallienum. Et ſexcenta occurrunt alia, quæ non niſi in maiore otio poſſim cumulare. Cicero pro Murena: *Dies intermiſſus vnus, aut nox interpoſita ſæpe turbat omnia: & parua nonnunquam commutas aura, rumoris.* Plinius lib. 1. epiſt. 8. pleraque quæ

» sunt agendæ rei necessaria, eadem perfecta, nec vtilitatem pa-
» rem, nec gratiam retinent. Idem epist. 9. sequ. ad finem: Tu
» strepitum istum, inanésque labores, vbi primùm fuerit occa-
» sio, relinque, téque studiis assere. Pulcrè Tull. ad Brutum:
desiderabam nonnullis in rebus prudentiam & celeritatem:
qua si essemus vsi, iampridem rem recuperassemus; non enim
ignoras quanta sint momenta in Repub. temporum, & quid
interfit idem illud vtrum antè, an post decernatur, suscipia-
» tur, agatur. Omnia quæ seuerè decreta sunt hoc tumultu, si
» aut quo die dixi sententiam, perfecta essent, & non ex die in
» diem dilata: aut quo ex tempore suscepta sunt, vt agerentur
» non tardata, & procrastinata, bellum nullum haberemus. Fa-
» cit huc Val. Max. lib. 7. cap. 2. De Scipione Africano, qui di-
» ctitabat, cum hoste non aliter esse confligendum, quàm aut si
» occasio veniisset aut necessitas incidisset: nam & prosperè ge-
» rendæ rei facultatem omittere maximam dementiam esse.

F. Morelli Corollarivm.

Occasio Græca dictio est, vt docuimus & scripsimus alibi, ὁ καιρός. artic. adiuncto nomini, & mutatione literæ caninæ in sibilum more Rom.

In ſubitum terrorem.

EMBLEMA CXXII.

EFFVSO *cernens fugientes agmine turmas,*
Quis mea nunc inſtat cornua? Faunus ait.

EX Polieni auctoris Græci Stratagematôn lib. primo tractum id Emblema video: ſententiam ita reddere ſum conatus: Pan Bacchi dux fuit: Is Pan primus aciem inuenit, quam phalangem nominauit. Dextrũ etiam & ſiniſtrũ cornu inſtituit: quæ cauſſa fuit cur ei cornua tribuantur. Primus etiam fuit, qui arte & calliditate hoſtes intercepit. Cùm enim aliquando qui miſſi fuerant exploratum, retulilſent hoſtes in altera ſyluæ concauæ parte caſtra metari: Pan eo accepto nũcio ſuis præcepit, vt ingentem clamorem tollerent, quibus ita conclamantibus, locis cauernoſis ſonus exceptus multò quidem maior exauditus eſt. quare perculſi metu hoſtes,

Origo certiſſima Emblematis.

Pã dux Bacchi, & eius inuentum.

„ ſtatim ſe in pedes coniecerunt. Quo ſtratagemate cùm Pan
„ fuerit vſus, Echo Pani amica eſſe fingitur: ideóque vani no-
„ cturnique terrores Panici dicuntur, hæc ferè Poliænus. Alii
verò ad hunc modum explicant, ſed non ita ſcitè & verè, meo
quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana paſtorum Deum re-
pentinos terrores, & animi conſternationes immittere vſque
adeò impotentes, vt non ratione modò, verùm & mente ca-
reant: quemadmodum non raro vſu venire ſolet in exercitu
cùm nulla mouente cauſſa equi atque homines perturbantur.
Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & ſine ra-
tione factis: ita enim nonnumquam greges atque armẽta pa-
uere videntur, cùm ſonitus aliquis vel ſtrepitus ſurgit in ſyl-
uis, aut è ſpeluncis, aut ex terræ cauernis. De Panico illo tu-
multu præclarus Plutarchi locus eſt in M. Antonii vita: quo
loco tractat expeditionẽ Parthicam. magnus enim metus in-
ceſſit Antonii milites, ob aurea quædam vaſa Mithridati libe-
raliter ab Antonio data. Hic error Gallos inuaſit, cùm Bren-
no Duce Delphos prædaturi acceſſerant. Terrores quippè,
inquit, nulla certa cauſſa exiſtẽtes à Pane oriri produntur. Si-
lius lib. 13. Punicorum ſcribit hoc terrore Panico Annibalem
fuiſſe perculſum, cùm ad vrbis mœnia acceſſiſſet, eam expu-
„ gnaturus. Apud Suidam Polybius ait: Cùm Luna defectum eſ-
„ ſet paſſa, temporibus Perſei Macedonum Regis: vulgò ru-
„ mor increbuit, hoc quaſi oſtento regis mortem ſignificari.
„ Quæ res effecit, vt Macedones conſternarentur, ipſique Ro-
mani animos ſumerẽt. Itaque ἀληθὲς ἔχει τὸ ἑτερόμυον, ὅτι
πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Id ſignificat Cicero pro Cæcinna:
Exercitus, inquit, *maximi ſæpè pulſi fugatique ſunt terrore ipſo, impetuque hoſtium, ſine cuiuſquam non modo morte, ſed etiam vulnere.* Huc refert prouerb. *Panicus caſus*: &, *Inanis metus*: &, *Multa belli mania*: Diodor. lib. 1. ea de re nonnihil. Quid ſi quis referat ad eum pauorem; *qui omnem ſapientiæ vim ex animo expectorat*, vt ait ille? vel ad conſternationem terrorẽmque, cui viri etiam fortiſſimi non poſſunt eſſe aliquando pares, non videbitur abhorrere fortaſſe à mente Alciati. Rectè ſi-
quidem Pindarus:

Panici tumultus ac terrores.

-----φόβος δ' ἀνδρόδαμας
ἔπαυσεν ἀλκᾶν φρενῶν·
Timor virorum domitor fortitudinem animis ademit.

Effuſo agmine.) diſperſo exercitu & perturbato.
Faunus.) Pan, cuius cornua credebantur terroré immittere.

Appendix.

Opinio ſanè præceps ac volatica, & quæ Ariſtoteli non temere comparatur cum ſtatuis Dædali volitantibus, ea perinde ſe habet vt fama,

——malum quo non aliud velocius vllum,
Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo:
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

Et quid tandem? opinio ſæpe terrorem inducit, híneque conſternationem, quæ ſapientiam omnem ex animo expectorat. Nos non deficit exemplum domeſticum proximi tumultus infanda ſuſcepti occaſione: nam qui in maxima trepidatione præfuerunt, omnia terroribus miſcuerunt, dum ſupputabant cataphractos centum, iactabant mille: ſi trecenti vel quadringenti pedites, aiebant eſſe decem, aut duodecim millia: exterorum copias, auxiliares non niſi multitudine innumerabiles habere ſe dicebant: imo tanquam caſtra Xerxis, aut Turcis principis magno apparatu nobis obiiciebant, ſed quid illis inflabant cornua? vanitas, impoſtura, perfidia, furor, rabies, & mentita iniquitas ſibi. Vt hæc miſſa faciam, ſuccurrit illud apud Ouid. Penelopes ad Vlyſſem.

Quando ego non timui grauiora periculaveris:

& deinceps.

In te fingebam violentos Troas ituros,
Nomine in Hectoreo pallida ſemper eram.

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIIII.

INGENTES *Galatûm ſemermi milite turmas,*
Spem præter trepidus fuderat Antiochus:
Lucarum cùm ſæua boum vis, ira, proboſcis,
Tum primum hoſtiles corripuiſſet equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit,
Inſuper & ſociis, Occideramus, ait,
Bellua ſeruaſſet ni nos fœdiſſima barrus:
Vt ſuperaſſe iuuat, ſic ſuperaſſe pudet.

Antiochi ſtratagema in Galatas.

HIſtoria hæc refertur à Luciano in Apologia quadam, quæ inſcribitur, Zeuxis ſiue Antiochus. Cùm non ignoraret Antiochus, cui cognomẽ Soter erat, & corporis viribus

& audacia instructos esse Galatas, illorúmque multitudinem innumerabilem videret, spem valde malignam animo concipiebat potiundæ victoriæ, illis tamquam inuictis existentibus. Itaque iam de fœdere ineundo pacísque conditionibus petendis cogitabat, cùm Theodotas vir animi generosi, & instruendæ aciei peritus iussit interea Elephantos, quos Antiochus vndecim habebat, clam occultissimè tenere, ne ex acie apparentes hostibus fierent conspicui: vbi verò manus essent conserẽdæ, & Galatæ aperta phalange currus immitterẽt, Elephãti in Galatas fecerunt impetum; ipsíque equi ferociam Elephantorum nòn sustinentes, sessores dorso excussérunt. Ad extremum itaque Antiocho cessit victoria: ideóque Macedones regem victorẽ coronabant, lætúmque Pæana canebant. Ille tamen effusis lacrymis dixisse fertur: *αἰσχυνώμεθα, ὦ στρατῶται, οἷς μὲν σωτηρία ἐν ἑνδεκάδι τούτοις θηρίοις ἐγένετο, οἷς εἰ μὴ τὸ καινὸν τῆς θέας ἐξέπληξε τοὺς πολεμίους. τί ἂν ἡμεῖς ἤμυνομεν πρὸς αὐτούς; ὑπὸ τοιούτῳ καλδίῳ ἄλλο μηδὲν, ἐλέφαντα δ' μόνον ἐγκολάψαι.* hoc est, Pudore afficimur, inquit, ô milites, quibus salus in hisce vndecim stetit belluis, adeò vt nisi spectaculi nouitas hostiũ animos terruisset, quid tandem in eos potuissemus? Itaque trophæum nullum aliud quàm Elephantẽ iussit sculpere. Hoc exemplo belli duces potissimùm norantur, qui sæpissimè honesto vtile anteponunt. Antigonus rogatus, quo modo essent hostes aggrediendi, dixit: aut dolo, aut vi, aut apertè, aut insidiis. Sed improbiùs Lysander, qui exprobranti cuidã artes & dolos quibus in prælijs vteretur: Si, inquit, leonina pellis sufficere non possit, induenda certè vulpina est. Innuebat quidem ad artes confugiendum esse, si quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduersatur sententia, Damnum inquiéris præferendum esse turpi lucro: siquidẽ illud semel dolemus, hoc semper cum infamia durat. At vt Choræbus apud Virgilium,

——dolus an virtus, quis, in hoste requirat?

quod nostris temporibus (prô dolor) in quibus virtuti fortuna comes esse debebat, magno nostro malo plus quàm satis est, experimur. Quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Imperator Ethnicus & barbarus fassus est se superasse hostes non vi, sed dolo, vnde & trophæũ iussit erigi: pleríque verò Christiani duces (quod grauatè dico) sæpenumero dolis & insidiis hostẽ circũueniunt, idq; virtuti belliæ asscribũt: nec est quod apud eos de vincẽdi via

Imperatores ipsíque principes sæpe honesto vtile præferunt. Lysandri astus.

Excursus in fœlerum & fidei violatores principes.

diſputetur, quælibet Martis alea vel aperta vel inſidioſa committitur: ſícque,

Cura quid expedit prior eſt, quàm quid ſit honeſtum.

Rex Sapor ſcribens ad Conſtantinum, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, rum hoc eleganter: Ideóque Armeniam recuperare cum Meſopotamia debeo, auo meo cõpoſita fraude præreptam. Illud apud nos numquã acceptũ fuit, quod aſſeritis vos exultantes nullo diſcrimine virtutis ac doli, proſperos omnes laudari debere bellorum euentus. Iſocrates in Panathenaico iniuſta bella ita exagitat: θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς ἀδίκως γενομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλείονων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς διὰ κακίαν. συμβαίνει γὰρ τοὺς μὲν ἀνάνδρους, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ γίγνονται καὶ πλείους ἀνδρῶν ἀπαιδεύτων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων· ὃς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημι, ἢ τοὺς ἀδίκως τὴν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας· ταῦτα μὲν γὰρ ὄκνου ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ὁντιοῦν χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων, θεῶν αὖπως ἀμέλειαν ἂν φήσειεν. 1. Miror autem ſi » qui ſunt qui prælia & victorias præterius & æquum partas, » non turpiores, & pluribus plenas eſſe probris exiſtiment, quã » clades ſine ignauia acceptas: præſertim cùm ſciant magnos » exercitus, quamuis ſceleratos, ſæpè ſuperiores eſſe viris ho» neſtis, qui pro patria pugnare non dubitãt: quos laudari mul» tò ſit æquius, quàm eos qui alienarum opum cupiditate mor» tem oppetere non recuſant, conductitiis militibus ſimiles. » nam hæc facta ſunt hominum improborum. Quòd verò bo» ni viri nonnumquam infeliciùs, quàm qui ſtudent iniuriis in» ferendis, prælíantur, id Deorum incuriæ fortaſſis eſt tribuen-

Stratagema Megarenſium.

dum. Cæterum cum hoc Antiochi ſtratagemate, coniungo hiſtoriam certè nobilem de Megarenſib. qui afflicti ab Antipatro ad exitium vſque, illéque vteretur elephãtis, excogitarunt porcos pice oblitos, & iniecto mox igne flammatos in elephantorum gregem immiſſos quo facto elephanti ſtatim in fugam coniecti, victoriam Megarenſibus reliquerunt. Et quidem nullum animal eſt æque inuiſum elephanto atque porcus, adeo vt eius præſentiam nullo perferre modo poſſit;

De elephantis ex Ammiano.

atque cum primum audit grunitum, fugam elephas arripiat. Cæterùm veteres in bellis multum fuiſſe vſos elephãtis facile eſt videre apud auctores rerum antiquarum. Amm. Marcel-

lin.lib.19. Lux nobis aduenit mœstissima, Persarum manipulos formidatos ostentans, adiectis elephantorum agminibus, quorum stridore, immanitatéque corporum nihil humanæ mentes terribilius cernunt. Item eo lib. vbi de pompis funebribus filii regis Chioniarum Grumbatis, in obsidione Amidæ vrbis balista perfossi: Occidentali portæ, inquit, oppositi sunt Segestani, acerrimi omnium bellatores, cum quibus elata in arduum specie elephantorum agmina, rugosis horrenda corporibus, leniter incedebant armatis onusta, vltra omnem diritatem tetri spectaculi formidanda, idem lib. 25. vbi de Iuliani in Parthos expeditione: Post hos elephantorum fulgentium formidandam speciem & truculentos hiatus vix mentes auidæ perferebant: ad quorum stridorem, odorémquem & insuetum aspectum magis equi terrebantur: quibus insidentes magistri, manubriatos cultros dexteris manibus illigatos gestabant, acceptæ apud Nisibin memores cladis, & si ferociens animal vires exsuperasset regentis, ne reuersum per suos, vt tunc acciderat, collisam sterneret plebem, vertebram quæ caput à ceruice disterminat, ictu maximo terebrabant.

Galatum.] Galatæ siue Gallograeci, populi minoris Asiæ, Phrygiæ & Bithyniæ finitimi: de quibus Liuius 8. lib. Decad. 4. & Iustin. lib. 25. *Galatæ, qui.*

semermi milites semiarmatis militibus.

fuderat] disiecerat. Liuius lib. 2. Exercitum fundit, fusum persequitur.

Lucarum boum.] Elephantorum, qui primùm ab Italis visi sunt in Lucanis, vt sentit Plin. lib. 8. cap. 6. & Solinus polyhist. cap. 28. itémque Vegetius lib. 3. cap. 26. Varro 6. de lingua Latina: Luca bos, elephas: cur ita dicta sit duobus modis inuenio scriptum: nam in Caii Ælii commentario erat, à Libycis Lucas, & in Virginii comment ab Lucanis Lucas, ab eo quod nostri maximam quadrupedem, quam ipsi haberẽt, vocarent bouem: & cum in Lucanis Pyrrhi bello, primùm vidissent apud hostes elephantos, identidẽ quadrupedes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, sunt cornu) Lucam bouem appellasse. Si à Libya dictæ sunt Lucæ, Pantheræ & Leones non Africanæ bestiæ dicerentur, sed Lucæ: si ab Lucanis dictæ, vrsi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti? Quare ego potius Lucas ab luce: quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatæ erant turres. Vide Prou. Priùs locusta Lucam bouem pariet. *Elephanti Lucabones.*

Proboſcis ſeu promuſcis.

proboſcis.] ἀπὸ τῦ προβόσκειν, quod eſt antè paſcere. Pars eſt ſiue corporis porrectio naribus inhærēs, qua vtitur Elephantus tamquam manu. Plin. cap. 7. lib. 8.

Tropheum unde,

trophea.] Trophæum ἀπὸ τῦ τρέπειν, à conuertendo: quòd qui hoſtes in fugam conuerterat, trophæum merebatur: quod in loco publico conſpicuum erat, vt victoriæ ſignum. hinc illud eſt Virgilii vndecimo Æneid.

Mezenti ducis exuuias tibi magne tropheum
Bellipotens aptat rorantes ſanguine criſtas.

Barrus & barrire.

Bellua fœdiſſima barrus. Barrus, Elephas eſt, qui barrire dicitur: inde barritus, talis vox Apul. Florid. 3. *Vt eſt Taurorum grauis mugitus, Luporum acutus vlulatus, Elephantorum triſtis barritus*, &c. ſed & pro clamore militari vſurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quam acies vtraque ſe iunxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipſo cantu augurantur. Obiter admoneo, melius hîc fortaſſe legi *fidiſſima* quàm *fœdiſſima*: ſed in hoc ſcrupo tantillo immorari nolim. Amm. ſic lib. 16 Cornuti & Bracati vſu præliorum diuturno firmati excipiunt eos, iam geſturiēres barritum ære vel maximum: qui clamor ipſo feruore certaminum à tenui ſuſurro exoriens paulatimque adoleſcens, ritu extollitur fluctuum cautibus illiſorum, idem lib. 26. de Procopio agens imperiū fœdè ac miſerè mercato: pro terrifico fremitu quem barbari dicunt barritum, nuncupatum. Imperatorem ſtipatúmque de more conſentientes in vnum, reduxerunt ad caſtra. lib. ver. 31. ſic: & Romani quidem voce vndique martia concinnentes, à minore ſolita ad maiorem protolli, quam gentilitate appellant barritum, vires validas erigebant.

Barritus clamor quis.

Vt ſuperaſſe iuuat.] Alluſio ad illud, *Lucrum pudori præſtat*: & Plauti in Trinummo,

Pol pudere, quàm pigere præſtat, totidem literis.

Rectè Theodericus apud Caſſiodorum lib. 1. Variar. ad Marcellum Aduocatum fiſci: Non quoties, ait, ſuperes, ſed quemadmodum vincas, inquirimus. Non quæras de poteſtate noſtra, ſed potius de iure victoriæ: quando laudabilius à parte fiſci perditur, cùm iuſtitia non habetur, &c. Non minus rectè Claudian. Honorium admonens, vt non quod liceat, ſed id quod deceat in vita priuata & publica ſpectet:

Non tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit Occurrat.

Et Iuriſconſulti tradunt non modò quod liceat, ſed & quod honeſtum ſit, videndum eſſe, l. ſemper, De ritu nupt. & l. 197. de verb. ſign.

Appendix.

Quis parvis magnum me ſuper impoſuit? Illud 3. Carmi Horatij occurrit.

——*deſine Magna modis tenuare parvis.*

Sic Tull. dicebat Cn. Pompeii gloriam non regionis vnius, ſed orbis vniuerſi finibus eſſe terminandam. Et Alexander Macedo Iliada Homeri non ad tibiam, ſed tubam videri concelebrandam. Et neſcio an poſſim huc adgregare illud Epaminondæ elogium, de quo Iuſtin. *Vnus vir pluris fuit, quàm vniuerſa ciuitas.* Non abludit Salluſtianum hoc in Catilina initio, quo loco ait videri ſibi difficile *Hiſtoriam ſcribere, quia dicta factis æquanda ſunt.*

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXIIII.

AEREAM *propter creuiſſe cucurbita pinum*
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma:
Cùm ramo complexa, ipsúmque egreſſa cacumen,
Se præſtare aliis credidit arboribus.
Cui pinus, Nimirum breuis eſt hæc gloria: nam te
Protinus aduenient quæ malè perdet hyems.

Vnde Emblema petitum.

SCribit Guicciardinus Italus ſcriptor, id Alciati carmen affixum fuiſſe ianuæ cuiuſdam hominis Angli, qui factus inſolentior ob proſperos rerum ſucceſſus, permultis inuiſum ſe præbebat. Idem eſt apologus apud Petrum Crinitum, De honeſta diſciplina lib. 2. cap. 14. Sata eſt olim, inquit, cucurbita

pita iuxta pinum arborem editissimam : cucurbita verò cùm multis pluuiis atque cœli temperamento creuisset, lasciuire cœpit, & ramulos audaciùs porrigere : iámque in pinum serpebat, & suas in ramos frondes audebat inuoluere, prægrandia poma & virescentia ostentans. Tanto itaque fastu ac insolentia intumuit, vt pinum ausa sit aggredi : Et vides, inquit, vt te iam supero, vtque foliis & virore præsto ? Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolẽtis audaciam ; sed respondit : Ego verò hîc multos calores & hyemes, variasque temporis calamitates pertuli, adhuc tamen integra consisto : tu ad primos rigores minus habebis audaciæ cùm & frõdes concident, & viror omnis aberit. Hoc quidem dicitur in eos, qui ob momentaneam quandam felicitatem gloriantur, quíque plus habent ostentationis & pompæ, quàm facultatum aut virium. Itaque nõ mirum videri debet, si dum se aliis præferunt, magnísque videri volunt, sese nasutis hominibus ridendos propinent, & tanquam ficci quidam flosculi citissimè exarescant ac decidant. Certè apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit, vt potè quæ cùm ventricosam admodũ speciem præ se ferat, multúmque identidem nutrimenti polliceri videatur, illud tamen tenue, & nisi condimento aliquo iuuetur, egregiè fatuum est, vt refert Pierius lib. 58. Eodem planè modo sese habent Thrasones illi, fortunæ suæ momentaneæ iactatores, vel qui secundis ventis plus æquo turgescunt, neque aduertunt seueriſſimam illam Nemesim, quæ de superbis & fastuosis vindictam sumit. Id apertis verbis Pausaniæ, Simonides ab eodem conuiuio lautissimè exceptus significauit. Rogatus enim vt quidpiam ex arcanis Philosophiæ adferret in medium, vidénsque Pausaniam rebus suis nimium fidere dixit : Memineris te in tanto rerum successu hominem esse. At quæ esset verbi huius vis, quódque pondus, parum vidit Pausanias. Itaque cùm ipse iam in summo vitæ discrimine constitutus, mortem sibi impendere intelligeret, exclamasse fertur : Quàm inani persuasione deceptus eram, qui Cœi hospitis saluberrimum consilium ad me pertinere non putabam : vnde nunc miserè perire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimia se efferret, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt summo mane cubiculum ingressus pronunciaret, ἄνθρωπε σὺ εἶλιπες. cuius rei faciendæ occasionem fortasse dederat Archidamus Agesilai filius ; qui cùm à Philippo post parram victo-

In eos qui ob prosperos successus intumescunt.

Cucurbita quid allegorice.

Pausaniæ insolens.

Philippus Macedo ex insolentia mo derator.

riam ad Cheronæam acerbas & minarum plenas literas accepisset, huic respondit: Si metieris vmbram tuam, Philippe, haudquaquã reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriam. Aliud, sed vitæ priuatæ apponam exemplum in Mæna liberto Pompeii, quem insectatur Horatius Epod. 4. Odo. Hunc populus indignabundus Romanos ludos è primis quatuordecim ordinibus spectantem, nuper seruum, nec modò sæpe vinctum, sed & verberatum, Ibericis funibus, durísque compedibus perusta latera cruráque habentem; quod etiam grauius est, magni alicuius delicti causa seruilibus affectum flagris: modò repentéque liberum, opulentum, superbum, delicatum, præfectum classi aduersus piratas. Carmen Horatianum quia sit in omnium manibus, facilè prætermitto. Interea tamen ad hunc locum multa obseruari facilè possunt: primùm eos longè arrogantiores esse, qui nuper diuites euaserunt, quàm qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas accepérunt à maioribus, quod notat Aristot. secundo de arte dicendi. Deinde sæpenumero fieri, vt diuitiæ mentem perstringant, vt hominem insolentem reddant, quamobrem noster Flaccus, *Stultitiam patiuntur opes*. & Publii mimus: *Fortuna quem nimium fouet, stultum facit*, vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam insipiente fortunato intolerabilius: adeò verum est quod multorum est in ore, fortunam non solùm ipsam esse cæcam, sed etiam eos quos amplexa sit, cæcos efficere. Sallust. *Res secundæ animum etiam sapientum fatigant*, Virgil. 10. Æneid.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Idem Ouid. 1. artis:

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.

Adhæc non posse non indignari viros bonos & cordatos alioqui, cùm vident abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam consequi, qua tamen indigni sunt. Iuuenalis satyra prima:

Patritios omnes opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat,
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero reuocante lacernas
Ventilet æstiuum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat maioris pondera gemmæ,
Difficile est Satyram non scribere. [sequitur]

Quid referam quanta ſiccum iecur ardeat ira, &c.

Sed in ſumma, ferè fit vt cùm fortuna ita blanditur, captatum veniat: quod ſubinde debemus meminiſſe ne opprimamur incautì, nam faſlacia ſunt & caduca quæcunque à fortuna pẽdent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magiſtratus, potentiæ: affluunt ſubitò, repentè dilabuntur, nullo in loco ſtabili fixa radice conſiſtunt: ſed incerto flatu hucatque illuc acta quos extulerunt in ſublime, decurſu improuiſo deſtitutos miſerrimè deiiciunt. Seiani fatum terribile imprimis & miſerum facilè occurrit, ſed quia iam alio loco adductum memini, facilè tranſilio Venit in mentem quod Dion retulit de Narciſſo quodam liberto Claudii Cæſaris. Cùm expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plautio laudato viro, parére vellent; Narciſſus ab Imperatore miſſus ſuggeſtum conſcendit, verbáque facturus pro concione ad milites, prohibitus eſt omnium acclamationibus, vſurpato etiam in eum diuerbio, Io Saturnalia: quia in Saturnalibus ſerui herili cultu induti epulari conſueuerant. Hoc autem dicterium nonnumquam in eos torquebatur qui ſuæ conditionis immemores, inſoleſcebant. Non eſt igitur prudentis ob fortunæ ſucceſſum intumeſcere, ſed opus habet vt ſe propriis non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quantò ſuperiores ſumus, tantò nos ſummiſſiùs geramus. timenda eſt enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantùm conſtans eſt in leuitate ſua, vt Naſo ait. Cæterum ad hanc epigraphen, id adiungo, *Fortunæ varietas.*

τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
κ᾽ τὸ παῦν λαμπρὸν οὐκ ἀκίνδυνον χρεῖ,
ὑπ᾽ ἀσφαλὲς παῦ ὕψος ἐν δίκτῳ χείς,
ἔ θεὲ πρεφεν ἢ χεῖρ ὃς πεσὼν φθόνον.
ἐπαὐ ἀπ᾽ ἄκρου πὸς τὸ καλῶς πράττειν δραμὴν.

quod ait Apollodorus Comicus. Sic vero Latinè:

Habent perampla dona fortunæ metum,
Periculoque non carent præluſtria:
Nec vlla celſa tuta ſunt mortalibus,
Quæ euertere vel inuidia, vel tempus ſolet,
Fælicitatis culmen vbi quis attigit.

Eodem ſpectant verba Hecubæ ad Vlyſſem ex Euripide.

ὦ χεὶ τοὺς δ᾽ τυχοῦντας, εὖ δοκεῖν πράξειν ἀεὶ,
κ᾽ ἐγὼ γὸ ὧν πότε, ἀλλὰ νῦ οὐκ εἰμ᾽ ἔτι,
τὸν παὸτα δ᾽ ἔλβον, ἥμας ἕν μ᾽ ἀφείλετο,

Non decet fœlices existimare se fœlices semper fore. Ego enim eram quondam, nunc non sum amplius: cunctas sed opes dies vnica mihi abstulit Citatur illud Menandri.

ὡς δικόλως πίπτουσιν αἱ λαμπρῶς τύχαι:

quàm facilè cadunt qui secunda fortuna vtuntur.

Aeriam.] editissimam, altissimam: vt Virgil. in 1. Eclogæ

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

& 3. ——— *notani*

Ipse locum aeria quo consedere palumbes.

Aeriam propter.] i. prope aëriam pinum. Terent. Adelphis Hîc, propter hunc assiste. M. Tull. in Pisonem: *Hic vir clarissimus qui propter te sedet. L. Gellius, &c.* Ouid. 8 Metam.

Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova.

Appendix.

Ad id accedunt mimi quidam veteres, vt illud: *Citò ignominia fit superbi gloria.* & hoc, Citò improborum læta in perniciem cadunt. Sallustius, Lasciuiam atque superbiam alunt res secundæ, & Seneca: Prospera animos efferunt. Q. Curtius lib. 2. fragilitatis humanæ nimia in rebus prosperis obliuio est. Et appositè Iuuenal satyr. 2.

——iam nunc ad culmina rerum,
Iniustos crescere reor; tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.——

Fed. Morelli Coronis.

Liuius lib 35. *Quo diutius trahebatur bellum, variabant secundæ aduersæque res non fortunam magis quam animos hominum.*

Paulus Æmyl. Cos. apud eundem Liuium lib. XLV. hæc Græco sermone Perseo captiuo dixit, *Vtcumque hæc, siue errore humano, seu casu, seu necessitate inciderunt, bonum animum habe, multorum regum, populorum casibus cognita P. R. Clementiæ, non modo spem tibi, sed prope certam fiduciam salutis præbet*, Latine deindè suis: Exemplum insigne cernitis (inquit) *mutationis rerum humanarum: vobis hoc præcipue dico, iuuenes, ideo in secundis rebus nihil vnquam superbe ac violenter consulere decet, nec præsenti credere fortunæ, cùm quid vesper ferat, incertum sit. Is demum vir est, cuius animum nec prospera flatu suo efferet, nec aduersa refringet.*

Ex damno alterius, alterius vtilitas.

EMBLEMA CXXV.

DVM *ſæuis ruerent in mutua vulnera telis,*
Vngue leæna ferox, dente timendus aper,
Accurris vultur ſpectatum, & prandia captas.
Gloria victoris, præda futura ſua eſt.

HOc petitum conſtat è Gabriæ apologis. ſic enim eſt tetraſtichon Senariis iambicis: Fons Emblematis.

λέων μάχῃσι ἔστησι πρός ποτε κάπρῳ.
γὺψ δ' ἀΐδων ἐσκόπελον τὴν ἔριν,
βρῶσιν τὸν ἡπηδέντα ποιῆσαι τάχα
φίλοις δ' ὁρῶντες ἡσύχουν τὴν ἐλπίδων.

Quos ſic vtcumque reddidimus:

In aprum leo certare quandoque ausus est,
Quos longè spectans lite mota vultures,
Qui vinceretur ut vorarent: attamen
Is tandem amicis totâ spes prædæ excidit.

Principum Christianorum rixis auctum est Turcicum imperium.

Susceptum tamen id videtur speciatim in Principes Christianos, qui cùm inter se non longè antè decertarent. Solimanus Turca, quasi spectatorem agens, suam non parum ditionem auxit, & in Germaniam irrupit, magna & ingenti totius Reipub. Christianæ calamitate & damno. Quod Georgius Sabinus hoc hexasticho persecutus est:

Mutua discordes faciebant prælia turdi,
Acris & altibus pugna duobus erat.
Vidit ut amborum prædo certamina Nisus,
Unguibus, & rostro dilaniant aues.
Sic modo dum faciunt discordes prælia reges,
Turcicus Europæ diripit hostis opes.

Ciuili bello nihil exitiosius.

Ex quo facile intelligimus, quantum mali afferat intestinum dissidium non modò ciuitatibus, sed & imperiis tum labefactandis tum etiam euertendis. Nihil enim ciuili bello periculosius esse potest, nimirùm quod hosti externo non paruas addat vires. Hic ego non incommodè referam ex Iustini 8. historiar. nobilem de Philippo Macedone, qui se vulturem
» præstitit in dissidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iusti-
» nus: Fortè euenit Philippum fratres duo reges Thraciæ, non
» contemplatione iustitiæ, sed inuicem metuentes, ne alterius
» viribus accederet, disceptationum suarum iudicem eligerent.
» Sed Philippus more ingenii sui, ad iudicium veluti ad bellum
» inopinantibus fratribus, instructo exercitu, superuenit, regno
» vtrumque nõ iudicis more, sed fraude latronis ac scelere spo-
liauit. Incidi aliquando in eam, quam de iis belli temporibus Elegiam Christianam scripsit Franc. Franchinus, homo Italus, eamque adiicere non putaui alienum, neque ingratum studiosis. Sic ergo:

Gallia cui paret, cui paret Bætica tellus,
Iam conferre manum Marte furente parant:
Tamque animis, & iam concurrunt fortibus armis,
Turbidus vt iamiam sanguine Sabis eat.
Et tamen amborum ceruicibus imminet hostis
Thracius, in pharetris acer, & acer equis.
Qui maius nil mentè petit, nil voce precatur,
Quàm semel vt pugnent hi duo Marte pari.

Sperat enim noſtris confractis viribus, omnem
Europam parvo poſſe labore premi.
Ne, Reges, ne tanta animis diſcordibus ira,
Ne geriteſtilis bella petita prece.
Illius in vires & pectora vertite ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumque ſuis.
Roma rogat, Paulusque rogat, datque arma, dat aurum
Paulus, & ad tanta præmia laudis opem.
Tu Deus, ex alto qui proſpicis omnia cælo,
Quique vides, maneat quam a ruina tuos,
Conſule militibus ſacris & conſule templis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graves, duo ſunt hi lumina pacis:
Hi duo ſunt belli fulmina, magne pater.
Inſere te medium, liquidis da nubibus imbres,
Fac rapidum tumidis flumen inundet aquis:
E caſtris amboſque iube diſcedere ab armis,
Coge domum armipotens alter & alter eat:
Séque putet neuter victum, ſed tactus vterque
Victorem populus ſe rediſſe ſuis.

dente timendus aper.] Sic Martial. lib. 13.

Dente timetur aper, defendunt cornua cervum,

Et Ouid. in Epiſt.

----obliquo dente timendus aper.

Idem loco alio:

Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Martialis:

Fulmineo ſpumantis apri ſum dente petita.

Conſtat apros cùm ira feruent, dentibus vrere, in iiſque aliquid igneum contineri, vt teſtatur Xenophõ in Cynegetico.

prandia captat.] Captare prandia, eſt hîc, ni fallor, prædam, expectare: quod explicat ſequẽti diſticho. niſi tamẽ captare, altiorẽ quendam ſenſum habeat, vt apud Iureconſultos: apud quos captare propriè dicitur qui dolis & illectamentis quibuſdam aucupatur lucrũ. Sic hereditatem captare dixit Vlpianus. pro eo quod dicimus, artificiosè niti ſtructiſque technis, vt eam præter defuncti voluntatẽ corradamus, lib. 1. D. ſi quis aliquem teſt. Et votum captandæ mortis, ardens ille affectus eſt quo flagrant iniuſte quidam homines, ex morte alterius lucrum ſibi pollicentes, vitæque inſidias alii parantes, l. de fideicommiſſo, Cod. de tranſact. Martialis hoc verbum ita

vſurpauit vt propriè, ita lepidè:

Capto tuam, pudet heu, ſed capto Maxime, cœnam:
Tu captas alias: iam ſumus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares, mittebas munera nobis:
Poſtquam cepiſti, das mihi, Ruſe, nihil.

Appendix.

Non malè quadrat hoc loco belli etymon, quod à belluis deductum volunt: ſiquidem belluarum, non hominum eſt inter ſe confligere, hoſtilíque odio diſſidere. Grauis eſt & cordata Theodahadi epiſtola ad Francorum regem, lib. 3. Caſſiodori Variarum, Ambo eſtis, inquit, ſummarum gentium reges: ambo ætate florentes. non leuiter veſtra regna, quàm fatis ſi data partibus libertate confligitis, virtus veſtra patriæ non fiat inopina calamitas: quia grandis inuidia eſt regum, in cauſſis leuibus grauis ruina populorum. Ammiani Marcellin. lib. 14. Sarraceni, inquit, miluorum vitæ ſimiles, qui ſi prædam deſpexerint, celſius volatu rapiunt celeri, aut ſi impetrarint, nihil morantur: Cicero. 13. Philipp. Quod ſpectaculum adhuc ipſa fortuna vitauit, ne videret vnius corporis duas acies, laniſta Cicerone dimicantes. Val. Max. lib. 7. cap. 6. Caio Mario & Caio Carbone Coſſ. bello ciuili cum L. Sylla diſſidentibus, quo tempore non Reipub. victoria quærebatur, ſed præmium victoriæ res erat publica.

601

Bonis auſpiciis incipiendum.

EMBLEMA CXXVI.

AVSPICIIS *res cœpta malis, bene cedere nescit,*
Felici quæ sunt omine facta, iuuant.
Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
Signa malæ hæc sortis bestia prava gerit.

SOphoclis illud citatur à Plutarcho, lib. De Poëtis audiendis: *Optima principia quid præsicut.*

ἔργου ὑ παντὸς ὦ τις ἄρχηται καλῶς,
κ᾽ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἐξ ὧν τως ἔχειν.
Quicunque rem recta ratione inceperit,
Bonum illius certo sperabis exitum.

κ᾽ γὰρ οἵ τε, ait Polybius, τὸ τέλος τυγχάνειν, μὴ ἀ τῆς ἀρχῆς

populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu consules obseruant, vt primus miles fiat bono omine. Celebre est quod retulit Cedrenus, Græcus auctor, de Persis, apud quos solemne fuit de nulla re graui & seria quicquam statuere prius, eámque auspicari, qua in oratio & colloquium religiosè haberetur. Legi alicubi equum in ingressu itineris cespitantem aut prioribus lapsum pedibus, pro inauspicato signo à veteribus accipi solitum fuisse. Cum enim Sulpitius Galba in prouinciam exiens ad portam ipsam cauterium suum cecidisse animaduertisset, Rideo, inquit, cauterie, te iam lapsum esse, cùm tam longum iturus iter, vix ingressus laberis, quæ historia prouerbio locum dedit, in eos qui animo deficiunt ipso statim negotii principio. Multæ sunt eiusdem argumenti apud M. Tullium historiæ libris de diuinatione.

Equus in ingressu itineris cespitans.

Mustela tibi si occurrat.) Occursum mustelæ ominosum fuisse tradunt auctores. Vnde nunc etiam apud quasdam nationes infelix habetur omen, si cùm paratur venatio, aliquis mustelam nominat: cuius etiam occursus vulgò est inauspicatus habitus. Eadem picta infortunium significabat: animal enim putabatur infaustum esse, malíque præsagii, iisque maximè, quorum domos habitet. Dicitur enim insidiari, domesticis animalibus, præsertímque altilibus, eásque ad internecionem vsque persequi, ait Pier. lib. 13. idémque occursum plerisque religiosum haberi dicit. Adhæc in negotiis obeundis vel nomen ipsum, vtpotè efficaciæ contrarium, multos remorari. Lege prouerb. Mustelam habes.

Occursus mustelæ.

Appendix.

Id lumen capit ab illo Isocratis ad Demonicum: ὡς αἱ βέλτιστα ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθὸν πρᾶγμα σοὶ αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας· ἀρχὴ μὲν γὰρ φιλίας, ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος. Si velis tibi parare amicos, bonum quid dicito apud eos, quod aliquis illis renũciet. nam principium amicitiæ, laudatio est, inimicitiæ autem vituperatio. Hanc sententiam variè vsurpatam reperio Iureconsultis. Originem enim rei aiunt inspiciendam, l. 2. D. de orig iur. Et, quæ malo sunt inchoata principio, vix est vt bono peragantur exitu, c. principatus, 1 q. 1. apud Gratian. c. miramur, 61. dist. Item, quod ab initio vitiosum fuit, tractu temporis conualescere non potest, l. quod

ab initio, D. de reg. iur. l. si tibi decem § si pactus. D. de pact. Alioqui satis est benè incœpisse, quamquam diuersus sequatur effectus, l. sed an vltrò, §. 1. D. de neg gest. Nec res subsistit, cùm ad eum casum venitur à quo non potuit incipere, l. pro parte, D. de seruitutib. Item, vbi nullum principium est, nullus finis sequitur, l. in vniuersis, C. qui dar. tut. Et dispositio facta in tempore inhabili, cui lex ab initio resistit, si conferatur in tempus habile, hoc est in tempus permissum, non validatur l. si minor, D. de seru. export. l. in tempus, de hered. instit. & alia eiusmodi sexcenta occurrunt quæ studiosi pro suo arbitratu possint sublegere.

Fed. Morelli Corollarium.

Quicquid agis Mustela.] De hoc auspicio quod Græci ἐνόδιον σύμβολον vocant; Theophrastus in Charactere δεισιδαιμονίας, ita scribit: τὸν δὲ δεισιδαίμονα φήσομεν γαλῆν, μὴ πρότερον πορευθῆναι εἰς διεξόδους, ἢ λίθους τρεῖς ὑφ' ἑαυτοῦ διαλάβῃ. *Superstitiosus, viam, mustela ingrediente, transcurrerit, non ante pregredietur, quàm alius prior trãsierit, aut ipse tres lapides trans viam miserit.* &c. Plautus in Sticho. Aristophanes in Concionantib. γαλῆς transcursum diremisse comitia docet. Artemid. III. ὀνειροκρ. B. August. l. II. de Doct. Christ.

Nihil reliqui.

EMBLEMA CXXVII.

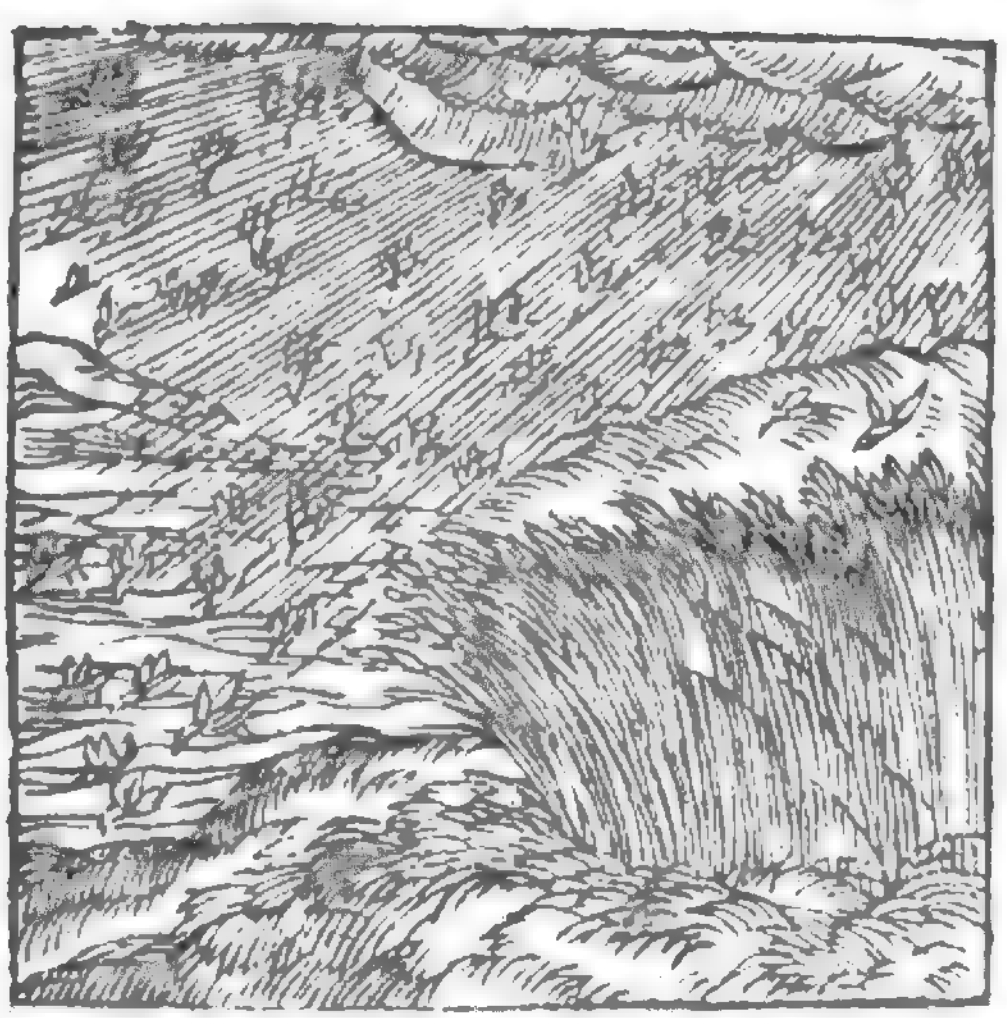

SCILICET hoc deerat poſt tot mala, denique noſtris
Locuſtæ vt raperent quicquid meſſet agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atylæ, caſtráve Xerxis erant.
Ha fœnum, milium farra omnia conſumpſerunt,
Spes & in anguſto eſt, ſtant niſi vota ſuper.

PAulùm immorabor in illuſtranda huius emblematis epigrapha, antequā veniam ad explicationem carminis. Nihil reliqui itaque, prouerb. olet, ei ſimile quod vſurpauit Ariſtides, ἐγκώμιον περὶ τοῦ προοιμίου, οὐδὲν ἔπ ὦν, Nihil amplius, Sed hæc oratoris verba, vbi de Neſtore: τὸ λεχθὲν ὑπ

δὲ τοῦτ', ἀδὲν ἔπ' ἀν εἰς ταὐτὰ ὑπολοίπ, ως: iuxta id quod dici solet, nihil amplius exsisteret præsenio. Cui conuenit illud, *Praeter plorare nihil*: quod Horat. in Satyris, & M. Tullius vsurparunt. Hæc satis nunc ad carmen.

Historia de locustis. Longobardia.

Deflet horrificam quandam calamitatem, qua fuit affecta Insubrum Longobardia circa annum, vt coniicere facile est, 1541. Eleuata enim nube locustæ ex aëre dicuntur cecidisse, quæ legumina, herbas, & grana fermè omnia depastæ, induxerunt famem, & quorundam desperationem, quòd post tot tantáque infortunia nihil esset relictum. Habebant digiti lõgitudinem, turgida capita, ventres obesos, & sanie refertos. Itaque extinctæ intolerabili fœtore aërem corruperunt, vt etiam corui, cornices, accipitres, aliæque aues cadaueribus alioqui inhiantes ferre nequiuerint: quod colligimus ex Cõmentariis eorum qui nostri temporis historiam congesserunt. Idémque tradunt, in regionibus Poloniæ regno finitimis incredibilem fuisse eiusmodi animalculorum multitudinem: nullas primò alas habuisse, sed magnos dedisse saltus: paulo pòst quatuor adeptas, tantóque numero conuolasse, vt duo milliaria longum & latum cubito tenus ita occuparent, vt ipsius quoque splendorem Solis à toto illo terræ spatio sua densitate excluderent: vnde colligere est facillimũ, rebus humi nascẽtibus damna innumerabilia inde subsecuta esse, quæ ad radices vsque omnia depastæ essent: Cùm verò succreuissent alæ, erant digiti immani magnitudine, tũmque in fruges atrociùs grassabãtur. Cæterùm hæ neque vi, neque industria alia propulsari potuere Hoc autẽ ei simile est, quod habetur Exod. 10. & apud Ioseph. lib. Antiquitatum 2 cap. 15. Locustarum etiam in Africa multitudinem prodigii simile
» fuisse tradit Augustin. in lib. De ciuitate Dei tertio, cap. vltimo,
» cùm iam populi Romani prouincia esset. Consumptis enim
» fructibus & foliis lignorum, ingenti nube in mare dicuntur es-
» se deiectam: qua mortua, secuta est aëris corruptio, quæ tantã
» aduexit pestilentiam, vt in solo Masiniſſæ regno octingenta
» hominum millia periisse referantur, & multo amplius in ter-
» ris littoribus proximis. hæc ille. De Locusta ita scribit D.
» Ambrosius lib. 5. Hexaëmer. c. 24. Vsque ad locustam, ait,
» quoque gratia diuina penetrauit, quæ cùm agmine conferto
» regionis cuiusque occupauerit latitudinem, innoxio primum
» fertur habitaculo, nec fructus inhospitali incursione depasci-
» tur, nisi diuinæ signũ præceptionis acceperit. Et enim sicut in

Exodo legimus, ea quoque cæleſtis vltionem offenſionis exequitur, piæ miniſtra vindictæ. Hanc quoque auis deuorat Seleucis. Sic enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorũ, quæ locuſta cõſueuit inferre, cui creator inexplebilem dedit deuorandi naturam, vt inſatiabili paſtu plagã ſuam poſſit extinguere. hæc Ambroſ. Hermannus Schedel in Chronic. de damnis ab eodem animalium genere illatis ita commeminit: Lotharii Imperatoris tempore, ait, à Carolo Magno tertii, locuſtæ innumerabiles ſex alas habentes & dentes duos lapide duriores in Gallia, veluti nix, terram operuerunt, herbas, ſegetes & arbores, ac vniuerſa viriditatem habentia deuaſtarunt. Tandem proiectæ in mare, & ad littora in terrã eiectæ, ſecuta eſt magna putrefactio: & inde mortalitatem magnam, aërem inficientes, generalémque hominum interitũ ſuſcitarunt. Idem auctor hac de re ſic alibi ſcriptum reliquit: Tempore Caroli Burgundionum Ducis, filii Philippi optimi, locuſtæ per Italiam vagatæ, Brixiæ agrum deuaſtarunt, cùm in Brixiano agro in maxima multitudine aduolarunt: quæ Brixianis & Mantuanis maximum damnum intulerunt. Quibus niſi Ludouici Mantuani Principis ſolicitudo obſtitiſſet, fata quoque in tota Lombardia corroſiſſent. Earum etiam meminere Imperatores in l. 18. C. De loc. & cond. Excepto, aiunt, tempore, quo edaci locuſtarum pernicie ſterilitatis vitium interceſſit, ſequentis temporis fructus, quos tibi iuxta præteritam conſuetudinem deberi conſtiterit, reddi tibi Prouinciæ Præſes iubebit. Locuſtam depinxit Claudianus in Epigrammat.

Horret apex capitis, medio feralumina ſurgunt
Vertice, cognatus dorſo dureſcit amictus.
Armauit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus paruis multis acuere tubores.

Ariſtotel. 3. Rhetoric. ex Steſichoro prouerb. vſurpauit, Cicadæ apud eos humi canent. οὓς εἴπε λέγει ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι δεῖ ὑβρίσαι τέττιγας χαμόθεν ἄδωσιν. vt ſi quis dicat id quod Steſichorus in Locris extulit, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi canant. Voluit poëta vaſtationem rerum omniũ, ruinámque extremam intelligere, adeò vt non ædificia modò, ſed ne arbores quidem ſtantes relinquantur, omniáque ſolo æquentur, vt cicadæ nihil habeant quo inſideant. Hoc inde ductũ quod cicadæ arbuſtis maxime gaudeant. Exemplum eſt comminationis, quo

significatur cuncta arbusta succisum iri stirpitus ab hostibus, ita vt sic truncatis stipitibus cicadæ necessariò cogantur humi cantilare. Apud Theocritum, puella depastrix alieni patrimonii χαλεπαία μάντις appellatur, id est locusta, quæ messem intercipiat. Multa autem veteribus prodita remedia arcendis locustis, si vacat, lege apud Cassium Dionys. De agricultura lib. 13. cap. 1. De locustarum depastione ferè quid simile narrat Gregorius Turonensis historiæ Francicæ lib. 6. cap. 33. sub regno Childeberti prouinciam Carpitaniam grauiter à locustis fuisse vastatam, vt non arbor, neque vitis, neque sylua, aut frutex, vel quicquam viride remaneret quod non à locustis euerteretur. Et cap. 44. Locustæ de Carpitania prouincia, quam per quinque corroserant annos progressæ, quasi publicum tenentes aggerem, ad aliam prouinciam huic vicinam se receperunt, harum spatia extendebantur in centum quinquaginta millia longitudinis: latitudo verò in centum milibus terminabatur, hæc ille.

Locus Gregorij Turon. de locustis.

Euro.] Eurus ventus est Orientalis calidus.

tenderet turmas.) Ab exercitu allegoria.

Atyla.

Atyle.] Atyla Princeps ex Scytharum genere, qui post subactam Pannoniam, Aquileiam deleuit, & in Germaniam transiens multa vastauit: eius exercitus armatorum fuit 500000. cui dux Romanorum Ætius, & Theodoricus Hispanicorum Gothorum rex fortiter in campis Catalaunicis occurrerunt: vbi commisso prœlio 180000. vtrimque cæsa sunt Hunnis victis. Paucis verò interiectis annis, Ætii, deinde Valentiniani audita cæde rediit infestior, Aquileiáque deleta Romam properabat, sed Leonis Pontificis Romani precibus delinitus, dũ nouis intentus esset nuptiis, vino nimio obrutus, effusa è naribus sanguinis copia, est suffocatus.

Xerxes.

Xerxis irant.] Xerxes rex Persarum, Darii filius, in Græcos dimicaturus, habuit de regno suo septingenta millia: de auxiliis trecenta: rostratas naues mille & ducentas: onerarias, ad tria millia: in quibus fuerunt hominum myriades 23. terrestris autem exercitus fuerunt centum & septuaginta myriades, equitum octo. Claudian. 2. in Rufinum:

Haud aliter Xerxem toto simul orbe secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,
Et telis vmbrasse diem, cùm classibus iret
Per scopulos, tectumque pedes contemneret æquor.

Herodes lib. 7. Lege Iustinum lib. 2. & Plutarch. initio libri cui Pa-

cui Paralella nomen fecit. De eodem exercitu, ſi mauis habere fidem Iſacio Tzetzi Lycophronis interpreti, hæc habet: Numerus exercitus Xerxis erat, quingentæ Myriades: Naues mille ducentæ & ſexaginta. quadringentis talentis opus erat exercitui ſingulis diebus.

farra omnia.] rei difficultàs ſpondaïcum fecit, priores editiones, non, farra omnia, ſed, corda omnia, elegantiùs habebant. Corda autem non à voce, cor cordis, ſed à cordum cordi, quod eſt ſecundum fœnum poſt meſſionem primam germinans, vt ex Plinio liquet cap. 28. lib. 18.

Spes & in angusto eſt.] Reſtat deſperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

Stant niſi vota ſuper.] id eſt, nil niſi vota ſuperſunt. vt habet Ouid. lib. 1. Triſt. Elegia 2. Hic enim notanda Tmeſis, & Anaſtrophe.

Appendix.

Complicatis iam meis ſchedis occurrit ex Georgii Piſidæ Carm. περὶ κοσμουργίας. Pulchra deſcriptio locuſtarum à Deo ad Aegyptiorum ſupplicium immiſſarum, Exod. 20. Ea ſic habet.

Τις ἐκστρατεύει παγκενῆ τὴν ἀκρίδα,
Ἔθνη θ' πετρωτὸν εἰς φθορὰν Αἰγυπτίων,
Τὸ πτηνὸν ὅπλον εἰς ἀναμνησιν σοΐζε.
Βέλη θ' νεφῶδες ἐξ ἀδήλου τοξότου,
Λόγχην τ' τόιμην, αὐτοκίνητον δόρυ,
Πυκνὴν φάλαγγα, μυριόσομον ξίφη
Πυδμηκὴν τ' παλῖνδρομον ἀσάτου μάχης.
Οὐχ' ἵσταται γὰ, ἀλλὰ πλήτ]ει, κ] πτέρυγι,
Ἔρπουσα, πορθεῖ, κ] κλονεῖ πετρωμένη,
Φθείρει φρὸ καιρῦ, κ] διαζεῖ φρὸ χρόνου,
Ὠμὴν ἀμέλγαι τὴν ὁπῶν τὴν ἰκμάδα,
Τρυγᾷ τὰ φύλλα, τὴν πτύγλην ὃ βόσκεται,
Καὶ συλλέγει τὰ κῶλα, κ] τείνει πάλιν,
Ὥσπερ τὰ νεῦρα τὴν βελῶν, οἱ τοξόται.

hoc eſt, ex interpretatione metrica Fed. Morelli Profeſſ. Reg. à quo autor illē primum editus eſt.

Quiſnam in aciem eduxit Locuſtarum agmina
Aligera, collecta in neces Ægyptias?
Volucre genus armorum ad vrgendum metum:

Vt nubilum telum ſagittari abditi,
Iaculum paratum, haſtámque moram vi ſua,
Denſam caterua̅m, cenicipitémque gladium,
Saliénſque præſidium inquieti prælij:
Locuſta enim non ſtat, ferítque, & curſitat,
Vaſtátque repens, peruolitat omnia loca,
Fugaſque ſimulat, reciproca & ſiſtit via,
Ac perimit ante tempus, ante diem metit:
Arbuſta marcere, & vigere herbas facit:
Crudum liquorum exſurgit humorem omnium,
Vindemiat folia, ac vorat vindemiam:
Cadauera modo congregat, modo diſſipat,
Neruos ſagittarum vt ſagittipotens ſolet,
Et hoſtium corpus ſuorum vulnerat
Haſtilibus crurum recuruorum horridis.

Fed. Morelli Coronis.

Locuſtarum tantæ nubes (inquit Liuius lib. 52.) *à mari vento in Apuliam repente illatæ ſunt, vt examinibus ſuis, agros latè operirent.*

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEMA CXXVIII.

MILVVS edax, nimiæ quem nauſea torſerat eſca,
Hei mihi, mater, ait, viſcera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua viſcera credas,
Qui rapto viuens ſola aliena vomis.

EPigraphe huius è Plauto petita, eò refero illud Menãdri, κερδητον ἐξ ζημίαν ἀεὶ φέρει. & illud.

τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς πολλὰς ἔχει.

quo ſenſu apte dixit Euripides, τὰ εἰς οἴκους ἀδίκως εἰσπορευθέντα οὐκ ἔχει σωτηρίαν. Hoc malum eſſe maximũ dicit Menander, quia qui aliena volunt vndique corradere, ſpe ſua excidunt, & ipſimet periclitantur: Nam contrà quàm ſperabant, bonis

Aliena corradere, lucrum non eſt.

aliorum ſua tandem adiiciunt, eáque amittunt. Comici hæc verba ſunt,

πλεονεξία μίμησον ἀνθρώποις κακόν,
οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας,
ἀποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι
τὰ δ' ἴδια προσδιδόασι τοῖς ἀλλοτρίοις.

» Refert Cornel. Tacit. 1. hiſt. grande gaudium Romanos in-
» uaſiſſe, quod ii tam pauperes forent quibus donaſſet Nero,
» quàm quibus abſtuliſſet. Sed audimus graue & cordatum Plauti monitum: ſic enim in Rudente:

O Gripe Gripe, in ætate hominum plurimæ
Fiunt tranſennæ, vbi decipiuntur dolis.
Atque adepol in eas plerumque eſca imponitur,
Quam ſi quis auidus poſuit eſcam auariter,
Decipitur in tranſenna auaritia ſua.
Ille qui conſultè, doctè, atque aſtutè cauet
Diutinè ei vti bene licet partim bene.

Emblematis typus.

Tetraſtichon hoc paucis commutatis mutuatus eſt ex Gabriæ apologo, quod ſic habet:

βοὸς φαγὼν παῖς εἰς ἑορτὴν ἔγκατα,
ὤιμοι κέκλαγ', ὡς ἀπολέγχομαι, μῆτερ, ἐγχέω.
ἡ δ' αἰμαλώτα μὴ φοβοῦ τέκνον, ἔφη,
πρῶ σῶν γὰρ ἄδειν, ἀλλ' ἐμεῖς * ἀλλοτρίων. id eſt,
Puer die feſto bonis cùm viſcera
Vorauiſſet, Hem mater, clamat, mea effluunt
Inteſtina. at ridens ait, Fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena vomis.

In faraces & raptores.

Dicitur in eos, qui quæ rapto & fraude congeſſerunt, ægrè amittunt, ac ſi ſua eſſent. Proculdubio non abs re dictum eſt à Chryſoſtomo, Pauca malè parta, multa bene comparata perdere: vt & Plautus (vnde eſt Emblematis titulus) *Malè parta malè dilabi*. Hoc ſi veniret aliquando in mentem iis qui tam inpensè animo ſecum agitant, vt faciendi lucri rationem conquirant, huc & illuc pecunias corradant, nec interea vnde habeant curant: aut certè timerent, ne amittendi alea fortaſſe aliquando impotentiùs cruciarentur: aut ne iuſtam in ſe numinis iram prouocarent: aut ſaltem cogitarẽt, quam hæc fluxa ſint, quámque fragilia ea fortunæ bona, quorum habendorum cauſſa tot tantíſque curis diſtringuntur. Celebratum eſt iam olim doctorum hominum vocibus: Diuitem aut iniquum aut iniqui hæredem. quod dictum eſſe ſuſpicor in eos

tantùm, qui quicquid omninò auidè cupiunt, iure vel iniuria congerunt. Qui verò fieri poteſt, vt opum facultatúmque, tam expedita facilíſque, & pœnè momentanea, vt ita loquar, adeptio conquiſitio, poſſeſſio, iuſta eſſe & legitima cenſeri debeat, Iuuenalis optimè:

-----diues qui fieri vult,
Et cito vult fieri: ſed quæ reuerentia legum?
Quis metus aut pudor eſt vnquam properantis auari?

His itaque violentis & iniquis harpyiis, id eſt furacibus hominibus, ſi quid aduerſa fortuna detrahat, aut alius quidã caſus eripiat (quod nonnumquam ſolet accidere) iacturam hãc non tam moleſtè ferre debent, quàm certè boni quique & honeſti viri in lucro deputarent, benéque cum mortalium rebus actum eſſe non tam grauatè dicerent, ſi quæ iniuſtè poſſederunt iniqui illi captatores, ad veros tandem poſſeſſores redirent. Eo de genere furum ſunt plerique forenſes rabulæ, atque importuni ſycophantæ, & maximè ærario publico nonnumquam præfecti, qui æquiſſima numinis vltione, aduerſa reflante fortuna, plerumque ſumptus faciunt, quos numquam putaſſent: & ſæpenumerò citius quàm vellent, euomunt quod concoquere non potuerunt. Id etiam vulgò tritum:

De malè quæſitis non gaudet tertius hæres.

Porrò Cicer. Philipp. 2. vſurpauit hoc Adagium Plautinum, tranſtulítque in Antonii rapacitatem & ingluuiẽ, his verbis: At quàm inſolenter ſtatim heluo inuaſit in eius viri (Pompeiũ intelligit) fortunas, cuius virtute terribilior erat populus Romanus exteris gentibus, iuſtitia charior? In eius igitur copias cùm ſe ſubitò ingurgitaſſet, exultabat gaudio, perſona de mimo modò egens, repentè diues: ſed vt apud Poëtam neſcio quem, Malè parta, malè dilabuntur, incredibile ac ſimile portenti eſt, quonam modo ille tam multa, quam paucis non dico menſibus, ſed diebus effuderit. Fortaſſe & huc referri poteſt illud Democriti, πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας φειδωλότερον ἐπιφανέστερον· τὸ δ' ἐνδὸς καὶ κέκτησαι. & Heſiodus, mala lucra damnis eſſe ſimillima cecinit:

----- κακὰ κέρδεα ἴσα θάνοι.

Contrà laudat χρήματα δ' οὐκ ἀφαμαρτά, quæque ſunt θεόσδοτα. Sed præſtat audire Euripidem:

ἀδίκως δ' ἢ μὴ κτῶ χρήματ', ἢν βάλῃ πολὺν
χρόνον μελάθροις ἐμμένειν· τὰ δ' ἀδίκως
εἴκοντ' ἐσωλόντ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν, id eſt,

» Ne compares iniuſtè vllas opes, quas velis tibi eſſe diuturnas;
» quicquid enim iniquè domi cumularis, ſaluum eſſe minimè
» poteſt. Adhæc non prætermittam (quod attinet ad carminis enarrationem) Miluum in Hieroglyphicis locupletem deſignare & rapacem: quod in Phædone ſignificat Socrates, cùm eos homines qui auaritiæ ſtuduiſſent, & ad imbecilliorum expilationes & rapinas parati ac ſemper prompti fuiſſent, in miluos & lupos conuerti ait. Sed & in ſacris Miluus pro prædone ac graſſatore accipitur: Pier. lib. 17. Hieroglyph.

Viſcera, diuitiæ.

quem nauſea torſerat.] qui præ ingluuie vomebat.

viſcera ab ore fluunt.] Viſcera ſunt diuitiæ: vnde Penelope Ouidiana:

Viſcera noſtra tuæ diripiuntur opes.

Et vulgariter dicitur apud noſtrates, eum qui ſuũ perdit, ſenſum perdere: vel, Qui cenſum perdit, perinde videri, ac ſenſum profundere. Sũt enim χείμενα τὰ ἡ ψυχὴ καὶ ζωὴ βροτοῖς, vt eſt in quodã Græco Epigrammate. Cicero pro Quintio: non pecuniam modò, verùm etiam hominis propinqui ſanguinem vitámque eripere conatur.

Viſcera ab ore fluunt.] Notus eſt ex Syllana defenſione M. Ciceronis locus, de iis qui tanto amore ſuas poſſeſſiones amplexi tenent, vt ab eis membra diuelli citius & diſtrahi poſſe videantur. Amm. verò Marcell. lib. 17 Dum nullus obſiſteret, &c. ex barbarorum viſceribus alimenta congeſta ſunt.

Appendix.

» Non alienum illud Iuriſconſulti: Non videtur retinere poſ-
» ſeſſionem qui eam ſic nactus eſt vt retinere non poſſit, l. non videtur, D de acq. poſſeſſ. Refert Corn. Tacitus libris Annal. quoſdam ſub Neronis principatu locupletes, qui cùm tandem facti eſſent omnium egentiſſimi ac miſerrimi, & Populus Romanus lætaretur fortunam ita conuerſam, ſimúlque pœnas dare qui meruiſſent. Illuſtris ille Taciti locus, & nos ſingulari Dei iudicio non ita pridẽ vidimus pleroſque balatrones, qui medio tumultu, ſub titulo ſancti fœderis, factos ſanguine bonorum ciuium locupletes, tandem vrbe recepta, & rebus compoſitis factos omnium deſpectiſſimos.

Semper præsto esse infortunia.

EMBLEMA CXXIX.

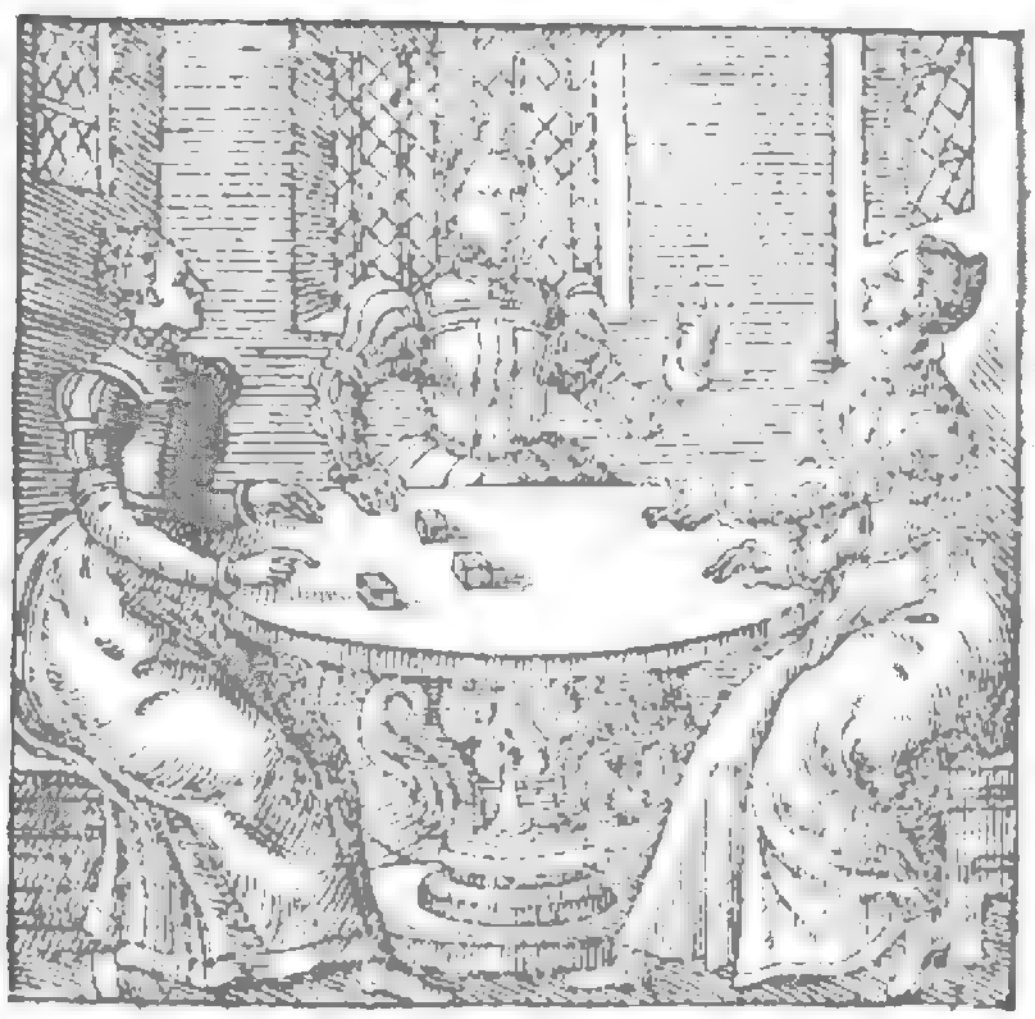

LVDEBANT *parili tres olim ætate puellæ*
Sortibus, ad Stygias quæ prior iret aquas.
At cui iactato malè cesserat alea talo,
Ridebat sortis cæca puella suæ:
Cùm subito icta caput labente est mortua tecto,
Soluit & audacis debita fata ioci.
" *Rebus in aduersis mala sors non fallitur: ast in*
" *Faustis, nec precibus, nec locus est manui.*

APologum hunc in primo Epigrammatum Græcorum reperi, de tribus puellis alea iacta inquirentibus, quænam prior fato concessura esset: quæ verò sortẽ iactam viderat sibi

mortem portendere, risu neglexit, cùm statim regula in caput lapsa risui finem dedit. quod significat Adagium: Mala vel inuocata veniunt, illudque apud Græcos vulgatum, δίζημένοισι καὶ τὰγαθὰ μόλις ἀνεύρηται, τὰ δ' οὐ δὶζημένοισι : hoc est, Mala vel etiam non quærentibus obtingunt, bona vix accedunt etiam quærentibus. Idem respondit Diogenes rogatus, quid de hominum sorte sentiret : Miseram & infortunatam hominum conditionem esse dixit, cùm bona quærentibus vix obtingant, cadant autem infortunia, non tantùm non quæsita, sed præter omnem expectationem. Plautus Mostellaria:

Mala vel inuocata veniunt etiam non quæsita.

——vnum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum est, quàm id quod cupide petas.

Græcum Epigramma eiusmodi est, in titulo εἰς δυσπεσχίαν· αἱ τέτταρες ποτὲ παῖδες ἐν ἀλλήλοισιν ἔπαιζον
κλήρῳ, τίς προτέρη βήσεται εἰς ἀΐδην.
ἦλθε δὲ πασέων, ἣν δ' ἔχελα κλῆρον. ὀφειλόμενον,
ἐκ τέγεος δ' ἀφ' ἕλκτρου ἀπωλίσθησε πόσιμα·
δύσμορος, εἰς ἀΐδην κ' ἤλυθεν, ὡς ἔλαχεν.
ἀλλὰ δίκης ὁ κλῆρος ὅτῳ κακόν, εἰς ὃ τὸ λαιὸν
ἔστ' ἀδίκοις δ' ἀνύποις δύσοχοι, ὅστε χέρες.

Character emblematis.

Cæterùm Socrates aleæ ludo humanam vitam comparabat, πεττείᾳ πῃ ἔοικεν ὁ βίος, καὶ δεῖ ὥσπερ ἐπὶ πεττοῖς τὸ συμβαῖνον. ἃ γὰρ ὄφελεν αὖθις βαλεῖν, ἀνὴ θέσθαι πάλιν. ἐφεῖσον, Aleæ ludo similis est vita, & quicquid euenit, veluti quandam tesseram deponere oportet. Non enim denuò iacere licet, neque tesseram aliter ponere. Cui & conuenit illud Terentii in Adelphis:

Aleæ ludo vita hominis comparata.

Sic in vita est hominum, quasi cum ludas tesseris:
Si illud quod est maxime opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas.

Huc fortè non incõmodè transferes illud Demost. σπουδαίων ὄφελόν ἐστιν ἀνθρώπων, ὅταν βελτίστῃ τῇ παρούσῃ τύχῃ χρῶνται, τότε πλείστῃ σπουδῇ πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἔχειν· οὐδὲν γὰρ ὅτε συλαπτομένοις ἅπασι δεινόν, ὡς ἀσύλακτον ἐστὶ, ὅτε ὀλιγωρῶσιν, ἀπροσδόκητον παθεῖν. id est, Proborum hominum officium est, cùm fortuna vtuntur maximè prospera, tum summum habere modestiæ studium. Neque enim quicquam tam formidabile, quin vigilantia præcaueri, neque vllum malum est, quin oscitantibus euenire possit.

Modestia decet vel maximè fortunatos.

ad Stygias aquas.] id est, mortem. Styx inferorum fluuius, per quem veteres putabant animas transire post mortem. Lactant lib 1. cap. 11. Hanc phrasim mutuatus est ex Martiale: Nam in primo sic, 79. epigr.

Decreuit Stygios Festus adire lacus.

Idem 102.

Nec prius ad Stygias famulus descenderat vmbras. & dein,

Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.

Et Stygias equum fuerat patrem isse sub vmbras.

Libro etiam 4. 73.

Et iam per Stygias esset iturus aquas.

Denique vndecimo lib. 85.

Qui nondum Stygias descendere querit ad vndas.

caca sortis.] ignara exitii futuri. Cæcus, quo sensu accipiatur, vide Nonium Marcell.

tecto.] tegula.

Rebus in aduersis mala.] Prudẽs quisque omnia quæ sibi speranda sunt, non in meliora, sed in peiora constituat: vt si quid præter spem aecidat, id tamquam lucrum reputet, vt monet Comicus. Ouidius 4. De Ponto:

Te quoque fac timeas; & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Appendix.

Accedit adagium illud, multa inter os & offam, & multa inter calicem, suprema que labra, ex vetere quodam. Notant scholiastæ ad §. illud. Instit. de rer. diuisi. Q. Curtius lib. 8. Contra obsequia fortunæ non satis cauta mortalitas est. & illud veteris mimi: *Nulla est adeo bona fortuna, de qua non possis queri & nescis quid optes, aut fugias, ita ludit dies.* Virgilianum illud ad finem 1. Georg. ex quadam Varronis satyra.

Nescis quid vesper serus vehat, vnde serenus
Ventus agat nubes.

Remedia in arduo, mala in prono esse.

EMBLEMA CXXX.

ÆTHERIIS *postquàm deiecit sedibus Aten*
Iupiter, heu, viuat quàm mala noxa viros!
Euolat hæc pedibus celer & pernicibus alis,
Intactúmque nihil casibus esse sinit.
Ergo Litæ, proles Iouis, hanc comitantur euntem,
Sarturæ quidquid fecerit illa mali.
Sed quia segnipedes, luscæ, lassæque senectâ,
Nil nisi post longo tempore restituunt.

Titulus Emblematis vndè ductus.

GEneralis ea thesis, præfixa Emblemati, ad quascumque humanas calamitates & incommoda potest accommo-

dari: eáque, nisi fallor, parœmia est medicis familiaris. Eam conferre placet cum aurea illa Nazarii sententia, ex Panegyrico quem Cæsari Constantino dixit: Facilior, inquit, & multò procliuior lædendi quàm commodandi semper est via: vulnerare integrum, quàm sauciato mederi: dissipare rapta, quàm diuulsa componere.

Ætherius.] Homerus Iliad. 1. Aten Deam fingit mortales variis implicantem angustiis & perturbationibus, eorúmque mentes seducentem, variísque opinionum monstris afficientem: ad quæ mala sarcienda placandáque Litæ Iouis filiæ opponuntur, quæ tamen non statim possunt instaurare atque componere, quod ab ea motum atque dissectum fuit: sed id longo temporis interuallo fieri ait, vt potè quæ sint luscæ, tardis pedibus, & senio confectæ. Versus Homericos huc adiiciemus:

Ate Homerica.

Lita.

Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπες τ' ὀφθαλμώ.
αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθεν Ἄτης ἁλέεσθαι κοῦσαι·
ἰθὺ δ' Ἄτη θεναπὴς καὶ ἀρτίπος ὥνεκα πᾶσας
πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνῃ δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
βλάπτουσ' ἀνθρώπους αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσω.
Ὃς μὲν τ' Λιτάων κούρας θεὸς ἄσσον ἰούσας.
τὸν δεύτερον ἄνησαν καὶ τ' ἔκλυον εὐξαμένοιο.
ὃς δέ κ' ἀθετήσῃσι, καὶ ἐστερεῶς ἀπόσσῃται,
λίσσονται δὲ ἄρα ταιγε Διὶ Κρονίωνι κιοῦσαι,
τῷ Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαπτῇσι ἀποτίσῃ.

hoc est,

Namque Litæ soboles magni Iouis, & pede claudo,
Rugosæ, obliquoque oculo, medeantur vt illi,
Aten sectentur, celeri præuertitur omnes
Illa grada, & passim damnum mortalibus affert.
Hæc vero adiutum sartura damna sequuntur,
Conciliantque suis cultoribus optima semper.
At si quis reicit prefractè, at perneget illis,
Tunc adito Ione patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasque suo det denique damno.

Eiusdem Ates etiã meminit Iliad. τ. quo loco Iupiter in eam confert, quòd esset deceptus à Iunone: Illam enim ea causa capillis arreptam in terras præcipitem dedit, indixítque ne vnquam rediret in cælitum cõtubernium. Hoc quidem significatur, aduersa quæque statim & ex improuiso impetere, tardè autem recedere: illud enim est quod Gallorum vulgus ait,

Res aduersæ statim accedere, tarde recedere.

Mala & ægritudines in equis accedere, sed pedibus & lento gradu recedere. Ate enim noxa est velocissima, quæ propter motum scelerem, infortuniorum aleam maximè subitam & improuisam significat. Hanc Christianæ pietatis auctores φώσφορον. Luciferum è cœlo deturbatum interpretantur, vt maximè Iustinus Philosophus ac martyr, Eusebius Pamphil. Suidas, & Budæus noster ex Bessarione Cardinale lib. 3. in calumniatorem Platonis Stobæus Elegia περὶ δικαιοσύνης ex Solone hoc distichon retulit, vbi emergentem è diis Noxam facit:

Lucifer è cœlo deturbatus.

Απη δ' ἐξ αὐτῆς φαίνεται, ἣν ὁπόταν ζεὺς
πέμψῃ τειρομένοις, ἄλλοτε ἄλλῳ ἔχει. id est,

Ex illis Ate apparet, quam vbi Iuppiter ipse
Miserit vltricem, tunc aliam alter habet.

Litas autem Deas claudas interpretantur Mythologi de iis qui precantur, quod genua flectant: quas rugis obsitas esse Poëtæ volunt, ad designandam imbecillitatem. Has aiunt esse strabis luminibus, quòd conniuere videantur in quibusdam, sed postremò necessitate ad supplicationes deflecti. Phornutus claudas esse tradit, quòd tardè & vix accedant ad eos supplicandos, quos antè affecerint iniuria: rugosas verò & strabis oculis, quòd grauiter & ore parum hilari intueantur quos offenderunt, & à quibus veniã deprecentur: Iouis porrò filias quòd venerabiles sint, hæc ille. Itaque id transfertur ad illatã cuipiam iniuriã, cuius difficulter memoria tollatur ex animo: iniuriarum enim & contumeliarum memoria tardissimè senescit, & ferè vt nisi morte deleatur. Vel ad id traducetur nõ omninò malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita Iulii Agricolæ, socetis sui: Naturâ infirmitatis humanæ, inquit: tardiora sunt remedia, quàm mala: & vt corpora lentè augescunt, citò extinguuntur: sic ingenia studiáque facilius oppresseris, quàm reuocaueris. Sic Seneca Epistola 92. Eligit aliquid noui casus, per quod velut oblitus vires suas ingerat. Quicquid longa series multis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit, id vnus dies spargit ac dissipat. Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium rerúmque nostrarum, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc incrementa lentè exeunt: festinatur in damnum: nihil publicè, nihil priuatim stabile est: tumultuantibus caussis mala, vnde minimè expectabantur, erumpunt. Huc pertinet Scytharum legati sententia ex Curtio lib. 7. Quid tu? ignoras arbores magnas diu

Litæ claudæ & luscæ cur.

Locus Cornelij Taciti.

creſcere, vana bona extirpari? Ponticus Heraclides diſputatione De allegoriis Homericis, eodem pedè modo intelligit: quo loco eos arguit imperitiæ, qui Homerum vituperent, qui Litas Iouis filias impiè deformi & mutilo corpore finxerit. His Poëta imaginem expreſſit eorum qui ſupplices ſunt, qui enim peccarunt, ex conſcientiæ verbere tardiores eſſe ſolent: eóſque verentur aggredi quos læſerunt, & à quibus veniam impetrare poſtulant: pudoris enim ſui ſunt ipſo cõtinuò memores. Nec verò præſenti animo eſſe poſſunt, aut conſtanter intuentur, vt qui retrò auertant oculorum aciem. Primò itaque ſupplicũ animus nullum præ ſe lætum ruborem admittit, vt qui pallidi ſint, demiſſo vultu, miſericordiam elicere conantur. Ea ergo cauſſa fuit, cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ. Contrà valida eſt pernix Ate, cuius nimirùm acris & vehementis ſtultitia hominum non modò ceruicibus, ſed & animis impendeat. Nam toto impetu & ſine aliqua ratione fertur ad omne flagitium. Is ergo Poëta perinde ſe geſſit, vt qui pictor eſſet humanorum affectuum, quos affectus Deorum nominibus allegoricôs effingere ſolet. Lege Lucian. in Imaginibus & Tragopodagra.

Pontici Heraclidis allegoriam de Ata & Litis.

Aten.] Ate eſt noxa, ἀπὸ τῆς ἄτης, lædo, ſaucio.

heu mala noxa.] De nomine noxæ & noxiæ hæc placet addere è commentario Alciati ad tit. De verb. ſignific. Noxam dixere antiqui, ait, id quod nocet: quapropter culpa, pœna, detrimentum, noxa eſt. vnde & lib. 33. T. Liuius, noxæ exoluere, id eſt à pœna capitalis fraudis liberare, accepit. Seruus quoque qui contra legem Aquiliam alicui damnum dedit, noxa eſt. At noxia ſolummodo de maleficio ipſo dicitur, nec tam generali ſignificatione accipitur, ſicuti noxa. Cicero lib. 3. de Legibus, Noxiæ pœna par eſto, vt in ſuo vitio quiſque plectatur, vis capite, auaritia mulctâ, honoris cupiditas ignominiâ. M. Manilius: Quinetiam infelix virtus, & noxia felix. Plautus in Bacchid. Sat ſit, ſuſpectus ſum, cùm careo noxia. Quo ſenſu & in Moſtellaria & in Pſeudolo vſus eſt; Terentius quoque in Phormione: In re incipienda ad defendendam noxiam. ſed & in Eunucho & Hecyra ad eundem modum. Nec noxam eos aſcripſiſſe quiſquam dixerit, cùm ratio tarminis non conſentiret. Quæ adducere volui, vt palàm fieret quàm iniquo iure Iuſtinianum in Elegantiis ſuis inſectetur Valla, & Seruium Beroaldus, dum adiectiuè tantùm dici noxiam opinentur contra veterum auctoritatem. Hæc ille.

Appendix.

Ergo Litæ, proles Iouis.] à Litis, nomen factum τῆς λιταυίας, & verbum λιταυδεῖν, quod eſt ſupplicare, vota, precéſque ſupplíciter fundere. Sic litatum, pro eo quod eſt aliis ſolutum, deditum Deo, quaſi luitatum, ait Feſtus.

proles Iouis.] rectè proles Iouis, quia vt Dei proprium iuuare mortales; áit Plin. initio hiſtoriæ mundi, ſic nulla re alia magis ad Dei naturam accedimus, quàm ſalutem hominibus dando, vt Tull: Ligariana, vt Strabo, *διεγγυᾶν δὲ θεὸς μισθός*. Contra Atabulus apud Horat 1. ſermon. 5. nomen habuit *ἀπὸ τοῦ τὴν ἄτην βάλλειν*, quod damnum, noxámque ferret Actius Menalippo, te eſſe huic noxæ obnoxium, citat Feſtus, tradens noxam eſſe peccatum, vel pro peccato pœnam.

F. Morelli Corollarium.

Ἀπὸ ἄτη ἄτειν à vocabulo Hebraico HATA, quòd errare, nocere, offendere, denotat. Budæus in Annotationibus ad legem 11. D. de legib. Homeri & Heſiodi verſus expendit de hoc dæmone humano generi infenſo, vt Suidas Aten indigitat *τὸν διάβολον*, *τὸν ἀπατεῶνα*, quam odioſam notionem Satan etiam Hebraicè præ ſe fert. Hoc firmat Beſſario lib. III. in calumniat. Platonis. vbi ſcribit Homerum, ſiue beneficio quodam naturæ, ſiue Moſis profetæ ſcriptis, Carmine ſuo expoſuiſſe lapſum Luciferi, quam ille Aten appellat. Eandémque Noxam Aſcræus vates in Theog. contubernalem eſſe canit Dyſnomiæ, peruerſæ iuris legumq; conſtitutioni: *Δυσνομίῃ Ἄτῃ τε συνίστας ἀλλήλῃσι.*

Ex arduis perpetuum nomen.

EMBLEMA CXXXI.

CREDIDERAT *platani ramis ſua pignora paſſer,*
Et bene, niſi ſæuo viſa dracone forent.
Glutiit hic pullos omnes, miſeramque parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece.
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis eat.

PIndar. Olymp. 5. αἰὲν ἀμφ' ἀρετᾶισι πόνῳ δαπάναται μίγνυται, φρὸς ἔργον κονδυλίῳ κεναχυμμένον, id eſt,
Circa virtutes labor ſumptúſque perpetuo implicantur, vt opus difficultate obtectum aſſequare. Sed propiùs ap[illegible] Plu-

tarch. Bacchillides: ποσόν γὲ κῶς ἔχῃ ἀμεπτέ.

Crediderat plaſans.] Cùm in Aulide Bœotiæ portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantiũ claſſis aduerſo vento detineretur, Calchas augur peritiſſimus cũ cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex ſerpẽtis vel draconis augurio (qui in arborem ſubrepens nouem paſſeris pullos vnà cum matre deglutierat) decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit. Nam pro paſſeribus annos, pro angue tempus intellexit, vt explicat Pierius Hieroglyph. lib. 20. Narratio eſt apud Homerum Iliad. 6. & Cic. 2. de Diuinat. quam eandem reperi in vita Homeri, quæ Plutarchi nomine à quibuſdam circumfertur. De Calchantis illo vaticinio facilè mihi eſſet adiicere Ciceronianos verſus, quos citat ipſe eodem De diuinatione: ſed liber eſt in omnium manibus. Locus Homeri ſic habet.

Hiſtoria ex Homero de vaticinio Calchantis.

Τίπτ' αὖτε ἑζέσθε καρηκομόωντες Ἀχαιοί;
Ἦιν μὲν τὸ δ' ἔλωρε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς, &c.

quem eundẽ ſatis feliciter Ouidius eſt æmulatus Trãs fo. 12.

——veri promptus augur
Theſtorides, Vincemus, ait, gaudete Pelaſgi,
Troia cadet, ſed erit noſtris mora longa laboris,
Atque nouem volucres in belli digerit annos.

Nullam gloriam ſine labore parari.

Hoc autem innuit, quòd præclarum ſit idem eſſe & arduum & rebus maximis difficultatem quandam à natura eſſe poſitam, ait idem M. Tull. Tuſcul. 3. *Etenim nulla poteſt eſſe diuturna gloria, quam labor ſtrenuus & indefeſſus primum non antecefſerit.* Quis enim magna coronari contendat Olympia, dulcis ſine puluere palmæ? Vulgo tritum id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. Præclarè Xenophon, ἀπομνημον. αἱ διὰ καρτερίας ἐπιμέλειαι τῶν καλῶν κ' ἀγαθῶν ἔργων ἐξικνεῖσθαι ποιοῦσιν, ὥς φασιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. λέγει δὴ που καὶ Ἡσίοδος,

Virtus difficulter paratur.

τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδὸς μολέειν ἐγγύθι ναίει·
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπήπερ ἔοῦσα.

μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ἐν τῷ δε, τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί. id eſt, Curæ quidẽ laborioſæ efficiunt, vt ad pulchra & honeſta facinora perueniatur, ſicuti virorum optimum habet adagium. Ait enim Heſiodus:

Ample-

Amplecti vitium cululatim & ſumere promptum eſt;
Namqueiter id facile eſt, nec eo vitium vllum.
Dij quoque ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt atque ardua, & aſpera multum
Offertur: tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primo fuerat quæ tam ardua virtus.

Teſtatur autem Epicharmus, A Diis omnia nobis vendi laboribus. Memoriæ ſuccurrit & illud Clementis Alexandrini Stromat. δ. ἔστι τις λόγος τὰν ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις· γυῶ δέ μιν θοαν χῶραν ἀγνὸν ἀμφέπειν, ὔγε πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος, ὧν μὴ δαπέδυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ ἵκετ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. quorum verborum hæc eſt ſententia. Fama eſt virtutis domicilium eſſe in quibuſdam rupibus, ad quas difficilis admodum ſit aſcenſus, eámque celerem incolere locum caſtum. Eà verò non conſpicitur quibuſcumque hominum oculis: neque vnquam ad eam quiſquam peruenier, tamquam ad fortitudinis propugnaculum, niſi primùm ſudore ac labore animum afficiente ſuam induſtriam probàrit: Quid enim gloriæ Alexander, quid Epaminondas, quid Themiſtocles ſibi comparaſſent, niſi laborioſis & moleſtis expeditionum anguſtiis arduum virtutis iter ſibi conficiendum propoſuiſſent? τὰ γὰρ εὐτυχίᾳ τὰ Ρωμαίων, ἀλλ' ἀληθεστάτῃ καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ γενομένων, εἰς τοῦτο προβεβηλε δωάμεως, ait in Craſſo Plutarch. id eſt: Nõ tam fortunæ proſper euentus Romanorum potentiam auxit, quàm egregia virtus, ac ſumma in laboribus aſperiſque in rebus tolerãtia, aduerſis caſibus ſuccumbere neſcia. Illud etiam mihi ſuccurrit Pindari ex Olymp. ſexto: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ, ὅτε παρ' ἀνδράσιν ἔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι· πολλοὶ γὰρ μέμναντ αι, κἠλεὸν εἶπε πονασθῆ id eſt, Virtus periculorum expers neque apud homines, neque mari habetur in pretio: at multi memorant, ſi quid honeſti laboriosè peractum eſt. Quid, vt hoc poſtremò, laudis Cæſar eſſet conſecutus, ſi facile illi fuiſſet Britannis inferre bellum? Aut Annibal quantum ſibi famæ cumulaſſet, ſi dum Italiam adiret, peruias Alpes citra puluerem & ſudorem, ac non magna ſuorum cæde feciſſet? Rectè Naſo Triſtium, 4.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Et Propertius 4. Elegiarum:

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires:
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Porrò Alciatus id carminis videtur imitatus è Græco incerti cuiusdam Poëtæ, apud quem tamen non est eadem conclusio, cùm de hirundine verba faciat, cuius nidum serpens deiecisset & exturbasset, in eóque tandem igni ardenti combustus esset.

Credidérat.) commiserat, nidificauerat.

sua pignora.) pullos, vt alibi monuimus, de Ciconiæ nido.

saxeus.) Fatalis serpens est: necnon perpetuæ belli Troiani memoriæ per metamorphosim serpentis in perpetuæ duritiei saxum. sonat etiam saxeus, durum crudelem, inexorabilem, quíque nulla flecti prece possit. Huc pertinet quod alio loco meminit retulisse me de illo angui, qui Tarquinii Superbi animum stupefecit, attonitúmque reddidit, cùm à columna lignea repente lapsus omnes in fugam vertisset, rei miraculo consternatos: nimirum portendebat ille serpens nouum & inexspectatum principem, eundémque ætate florentem Iunium Brutum, de lignea columna, hoc est stupore, quem diu simulauerat, ne opprimeretur à tyranno, proditurum.

Serpens saxeus.

Ex literarum ſtudiis immortalitatem acquiri.

EMBLEMA CXXXII.

NEPTVNI *tubicen (cuius pars vltima cetum*
Æquoreum facies indicat eſſe deum)
Serpentis medio Triton comprenditur orbe,
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaráque geſta
Proſequitur: toto mandat & orbe legi.

ID petitum apparet è Macrobio Saturnal. 1. cap. 8. illud non omiſerim, ait, Tritonas cum buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſitos, quoniam ab eius commemoratione ad noſtram ætatem hiſtoria elata & quaſi vocalis eſt: antè verò muta & obſcura, & incognita: quod teſtantur caudæ Tritonum humi merſæ & abſconditæ. Triton marinus Deus, Neptunique

Typus Emblematis. Triton, Deus marinus.

filius, & tubicen, hoc schemate serpentis circulo continetur: quod refertur quidem ad perpetuam & numquam interituram doctorum virorum memoriam. Tuba enim famæ & commentationis nota est, vt quæ ab omnibus exaudiatur. Serpens in se reuolutus, æternitatem designat, vt docet Orus Niliacus in ipso Hieroglyph. principio. Hoc significat historiam rerum gestarum ab Saturni commemoratione ad nostra vsque tempora, quæ aliàs obliterata esset, notam & quasi vocalem extitisse. Nam quæ ante Saturnum gesta sunt, obscura & incognita in tenebris delituisse: quod ostendunt Tritonũ caudæ ad humum inclinatæ, quæque oculos effugiunt. Id Alciatus ipse Annotationibus in Tacitum sic attigit: Veteres, inquit, in templorũ Saturni ianuis imagunculas Tritonum statuebant, non aliam ob causam, quàm vt ab eo cœpisse historiam, æternitatémque illis debere Deos ostenderent, quorum præconio fuissent celebrati. Tibullus idẽ significat his verbis:

Quem referent Musæ, viuet, dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum vehet amnis aquas.

Ouid 3. Tristium:

Singula quid referam? nil non mortale tenemus
Pectoris exceptis ingenijque bonis.
Ego, cùm patria caream, vobisque domoque,
Raptæque sint, adimi quæ potuere mihi:
Quilibet hanc sæuo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.

Spartani Musis cur ante bella sacrificarent.

Quò spectat Eudamidæ illud: qui rogatus cur Lacedæmonii ad bellum profecturi Musis sacrificarent, cùm nullum cum Marte haberent commercium: Vt, inquit, post præclarè facta, memoria apud posteros maneat. Et quidem docti, non solùm viui ac præsentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem literarum monimentis assequuntur, Cicer. 1. Officiorum. De Tritone plura apud Macrob. eo quem proximè citaui loco, & Gyraldum Syntag. 5.

Cetum.] inferiore sui corporis parte piscem refert, superiore Deum. Plutarch. de Iside commentario ait Amphitritem minoresque Deos marinos, Tritonas dici. Eos descripsit vberrimè 4. Argonautic. Apollonius. Mitto quæ in Arcadicis habet Pausanias: sunt enim prolixiora, quàm vt huc attexere habeam necesse: Virgilius in decimo, vbi de apparatu nautico Mezentii:

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus pisce nanti
Frons hominem præfero, in Piscem desinit alvus.
Spumea semiferi sub pectore murmurat vnda.

Fama viros animo insignes.] Sic initio panegyrici Maximino, & Constantino A. A. dicti, Equidem scio gaudentium studia nuncita toto orbe floreſcere, quacunque fama vltra naturam, qua fingitur discursio volucris mutuata, & plusquàm mille vocibus sonora percrebuit, vt omnium nationum gratulationibus consecretur.

Viros animo insignes.] Hi dicuntur eleganti verbo Græco, οἱ πολύφημοι ἄνδρες, ἐλλόγιμοι, καὶ ἔνδοξοι, qui & ἄγλαοι Homero. quæ sanè laudatio petitur à virtutibus primariis, fortitudine, & iustitia: quali elogio donati heroës, toto orbe omnique posteritate celebrati. Pertinent huc arguti & inimitabiles hymni Pindarici, in gratiam eorum scripti qui victores redierant ex Olympiis, Nemeis, Pythiis, Isthmiis: item quæ ab epicis, & tragicis graui descripta charactere, ad res gestas posteris mandandas. Et quò maximè pertinent historicorum monumenta, nisi vt egregiè facta à mortalitate vindicent? Et pertinet ad exemplum, bonos & præstantes viros honoribus affici, nec modò dum in viuis sint, sed etiam fato functos, vt virtuti suum reddatur præmium, quæ sanè laudata crescit: & id permultos accendit ad similem virtutem, & facta similia.

FED. MORELLI *Appendix.*

Libanius in Βασιλικῷ. seu Panegyr. Constanti & Constantio Imp. dicto pag. 4. edit nostræ Græcol. ὥσπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι εἰς τὰς παιδοτρίβας ἔρχεταί τι τῆς ἀπὸ τῶν στεφάνων ἐλλείας· οὕτως ὁ τῶν λόγων στωμύλος καὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν φιλοτιμίας, vt in certaminibus (*inquit*) hymnicis, aliquid à coronarum celebritate ad Ludimagistros peruenit: ita sermonis causa adiuuans, orator particeps honoris qui inde proficiscitur. Idem in orat. de Antiochen. Professorib. multa in hanc sententiam enuntiat, vtraque lingua nuper à me edita.

toto mandat & orbe leg.] Laureas Tullius, libertus. M Ciceronis ita scite claudit carmen in fontes calidos villæ Acad. apud Plinium lib. 31. N. H. c. 2.

Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ape:
Vt quoniam totum legitur sine fine per orbem,
Sint plures oculis qua medeantur aqua.

Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis, primi Ducis Mediolanensis.

EMBLEMA CXXXIII.

PRO tumulo pone Italiam, pone arma Ducésque,
Et mare, quod geminos mugit aduſque ſinus.
Addc his Barbariem conantem irrumpere fruſtrà,
Et mercede emptas in fera bella manus.
*Anguiger * eſt ſummo ſiſtens in culmine, dicat:*
Qui paruis magnam me ſuper impoſuit?

* al. Gi

Galeacius.

EPitaphium eſt Ioannis Galeacii quem celebrat eo maximè nomine, quòd fortiſſimè Turcis in Italiam irrumpere conantibus reſtiterit, & Remp. ſuam legum auctoritate compoſuerit. Huius hiſtoriam repete ex Sabellico Ennead.

9. lib. 9. sed maximè Paulum Iouium consule de Ducibus Mediolanen. Videtur autem Alciatus id confixisse ad Græcorum quorundam Epigrammatum imitationem, vt est Germanici quoddam lib. 3. Anth. quo Themistocles rerum à se gestarum cõmemoratione indicat, quo pacto à Græcis sepeliri velit: alioqui nullum satis magnum & dignũ sepulchrum suis virtutibus erigi posse. quò spectat & Parmenionis in Alexandrum, cui pro magnitudine rerum non posse scribi dignum epitaphium, sed Europam & Asiam, quas subiugauit, eius esse sepulchrum tradit. Simile est quod in Hectoris tumulo fecit Poëta quispiam: in quo Hector non vult comparari sepulchro aut tumulo; quippè qui vniuersæ Græciæ restiterit, & cuius amplissimum sepulchrum sint Ilias, Homerus ipse, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem modo vt dignus Galeacio tumulus ad perpetuam nominis commendationem extruatur, ait Alciatus, describendam esse Italiam vniuersam, Duces ipsos, regiones conterminas, & Barbaros toto impetu Italiæ ceruicibus imminentes: postremò constituatur Anguifer, qui symbolum habeat scriptum ΤΙ' ΜΕ' ΜΙΚΡΟΙ'Σ ΤΟ'Ν ΜΕ'ΓΑΝ Ε'ΝΤΙΘΕΤΕ; Sed huc apponam Germanici in Themistoclem epicedium, quod imitatus est, & fermè integrum (vocabulis aliquot dumtaxat immutatis) mutuatus est Alciatus, vt videre est:

Vnde petitum Emblema.

Αντὶ τάφου λιθοῖο θὲς Ἑλλάδι θὲς δ' ἐπὶ τύμβῳ
δέρμα, βαρβαρικᾶς σύμβολα ναυφθορίας.
καὶ τύμβῳ κεφαλὴν δὸς ἐπείγεσθαι Περσικὸν Ἄρη,
καὶ ξέρξιν τοῖς δαπέδοις Θεμιστοκλέα.
Στᾶλαι δ' ἁλὸς ἀκταῖσι πεπήξονται, ἔργα λέγουσαι
δαίμοσι μὲν σμικροῖς τὸν μέγαν οὐ πάθετε;

Character Emblem.

Meminerimus interea, quòd priori huius libri Emblemate adnotauimus, Anguem siue serpentem stemma esse Ducis Mediolanensis: quod hoc loco nimis anxiè repetere, nihil attinet. Hoc mihi reuocat in memoriã species vndecim honorum qui ab Aristotele statuuntur Rhetoricorum primo, nempe sacrificia, monumenta, vel carmine, vel oratione soluta, præmia certa, luci, superiores in sedendo loci, sepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantium, & conspectus euitationes, munera quæ apud quasque gentes in precio sunt. De quibus sigillatim aliquid dicere nihil. hîc necesse habeo. De sepulchris & monumentis agimus, quæ inter honores non paruos poni so-

Honorum genera VII.

Iemne iam olim fuit. exemplorum varietate obruor: vnum huc conferam vetus quidem & memorabile. Menandro Bactrorum regi, homini mitissimo, in expeditione quadam vita functo, cunctæ regni ciuitates, cunctique populi inferias de more communique consensu soluerunt. Sed de reliquis cum diu certatum esset, quibus in primis commendarentur, vix tãdem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ singulis distribuerentur rata pro parte, nempe quòd illius viri monumentum apud omnes pariter cum veneratione existeret. testis est Plutarch. cõmentario quo ciuilem hominẽ instituit. cum his quæ antea dicta sunt ad tumulum Galeacii, déque inscriptione illa magnifica; QVIS PARVIS MAGNVM ME SVPERIMPOSVIT? Velim annecti quæ mihi nunc occurrunt ex aliis certè non pœnitendis auctoribus. Sic igitur Horat. epod. oda. 9.

—— *Africano; cui super Carthaginem virtus sepulchrum condidit.*

Velleius Paterculus de Carthagine: Eam vrbem inuisam Romano nomini Pub. Scipio funditus sustulit, fecitque suæ virtutis monumentũ. Sed interea dum hæc meditor, nescio quo modo mihi præ cæteris placet Martialis sane argutum & lepidum de Pompeio & filiis Cænotaphium:

Pompeios iuuenes Asia, atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes, sit tamen vlla tegit.
Quid mirum toto si sit argitur orbe et iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

Dion Nicæus in Adriano: postquam venit in Græciã spectauit mysteria, cúmque per Idæam in Ægyptum veniset.

Pone arma] pro describe, aut dispone, non placet Fornerio nostro, vt quòd à mera lingua Romana deflectat; quamquàm Cicero initio 5. Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat. hîc enim pro deponat, vsurpari liquet:

Et mare, quod geminos mugit.) Italia hinc & illinc mari Siculo & Adriatico clauditur.

mugit.) A tauris translatio.

impia manus.) exercitum mercede conductum.

parvis magnum.) Antitheton. Apud Caietam in sepulchro marmoreo æneáque vrna, hæc inscripta reperiuntur Scipioni Africano:

Deuicto Annibale, capta Carthagine, & aucto
Imperio, has exueres marmore tectus habet.
Cui non Europa non obstitit Africa quondam,
(Respiceres hominum) quàm brevis vrna premit.

Optimus ciuis.

EMBLEMA CXXXIIII.

DVM iuſtis patriam Thraſybulus vindicat armis,
Dúmque ſimultates ponere quemque iubet,
Concors ordo omnis magni inſtar muneris, illi
Palladiæ ſertum frondis habere dedit.
Cinge comam Thraſybule, geras hunc ſolus honorem:
In magna nemo eſt æmulus vrbe tibi.

OPtimi ciuis eſt Rempub. ſuam non modò legum metu coërcere, ſed & omnes omnium animos pacis vinculo continere, & omnem rixarum occaſionẽ adimere: Præſto eſt exemplum Thraſybuli. Athenienſibus enim longiſſima obſidione preſſis à Spartanis, poſt longam famen, & aſſiduam pe-

Historia Thrasybuli qui tyrannos expulit.

stilentiam, pacem postularunt; quam tandem impetrarunt, ea tamen conditione, vt ciuitas Athenienſis à triginta Ducibus gubernaretur. Sed temporis ſucceſſu horum tanta tyrannis & ſæuitia fuit, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, benéque nummati homines exularent: inter quos Thraſybulus vnus ex præſtãtiſſimis, cũ aliis in exiliũ abire eſt coactus. Itaque ille ſuo conſilio, & ſociorum ope, tyrannos omnes induſtria ſingulari repulit, patriæque libertatem recepit. Sed vt inter Athenienſes ciues pax ſtabilior eſſet, interpoſita fide publica, Thraſybulus legem ſanxit De abolendis præteritis iniuriis, quem *ἀμνηστίαν* nuncupauit: quocirca coronam ciuicam magno totius ciuitatis applauſu meruit Hæc lex conformis eſt oraculo Euangelico de iniuriis remittẽdis & obliuione delendis. Huc Proverb. Ne malorum memineris. De Thraſybulo Æmilius Probus in eius vita, Iuſtin. in Trogum lib. 5. & Valer. lib. 4. cap. 1. Marullus in eam fermè ſententiam ſcripſit Epigramma certè venuſtum:

Lex ἀμνηστίας.

Cùm fugeret ciuem eius deuictus in hoſtem,
In patriam ſceleris conſcius ipſe ſui:
State viri, Thraſybulus ait, victoria veſtra eſt:
Nec mihi, ſed vobis vicimus, & patriæ.
Dixit, per mediosque ruens enſéſque viroſque,
Parcendum paſſim ciuibus, ingeminat.

Palladia ſertum.] id eſt ciuicam coronam, quæ dabatur ei ciui qui ciuem in bello ſeruauerat: fiebátque ex oliuæ fronde, aut querna, interdum ilice. Gel. lib. 5. c. 6. & Plin. lib. 16. cap. 4.

Appendix.

Benè inditum nomen Thraſybulo, qui audenti conſilio rem magnam aggreſſus eſt, & feliciter perduxit ad exitum. Atqui quod habet Publii mimus: *In rebus dubiis plurimi eſt audacia.* Quo ferè ſenſu Euenus dixit ad ſapientiam permultum conducere audentiam: ſeorſum ſi ſcit, noxam adferre:

Πρὸς σοφίαν μὲν ἔχειν τολμὰν μάλα σύμφορόν ἐστι,
χωρὶς δ' βλάβερὴ, κοὐκόπτα φέρει.

In noſtro iure, audacia circa licita ad probatur, l. Celſus, 10. §. videndũ. D. del. & poſtum. l ſi quis in tantum 7. Cod. vnde vi.

Dum iuſtis patriam.) *εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμυνέσθαι περὶ πάτρης,* ait ille. & quæ virtus prior, quàm in patriam & parentes? imò quæ arma iuſtiora quàm quæ capiũtur ad vindicandã patriã?

Dumque simultates ponere.] Iniuria semel remissa reuocari non debet c. si illi, 23. q. 4. ex Gelasio. & qui dissimulat iniuriam callidissimus est, apud Hebræum parœmiasten prouerb. cap. 12. sed hîc callidissimu , prudentissimo, vt apud Tull. Partitionib. Refero huc locum ex Ausonii panegyrico, ad finem penè, vbi de combustis fœneratorum nominibus, vt nouæ & veteres rixandi occasiones tollerentur auspice Gratiano bono principe. Exemplum aliud celebre Constantini magni, de combustis libellis expostulatoriis episcoporum, qui Nicænam synodum conuenerant.

geras hunc solus honorem.] Seneca epist. 41. In homine id « laudandum est quod ipsius est: familiam formosam habet, & « domum pulcram: multum serit, multum fœneratur: nihil bo- « num in ipso est, sed circa ipsum. Lauda in eo quod nec eripi, « nec dari potest. Quod proprium hominis est quæris? animus « & ratio in anima perfecta.

Fed. Morelli Coronis.

Cicero. l. 1. de Inu. Qui ita se armat eloquentia vt non oppugnare commoda patriæ, verum propugnare possit, is mihi « vir & suis & publicis rationibus vtilis. atque amicissimus ci- « ues fore videtur. Philo Hebr. lib. De Cherub. pag. 88. edit. A. Turn. ἕκαστος ἡμῶν ὥσπερ εἰς καινὴν πόλιν ἀφῖκται τόνδε τὸν κόσμον, οὗ πρὸ γενέσεως ἐμετέσχε. & mox δόγμα εἰσηγεῖται πανάσοφον, ὅτι μόνος κυρίως ὁ θεὸς πολίτης ὄν. Quisque nostrum in hunc mundum tanquam in nouam ciuitatem venit. « Sapientissimum porro decretum censetur; Quòd solus proprièDeus ciuis est. «

Strenuorum immortale nomen.

EMBLEMA CXXXV.

ÆACIDÆ *tumulum Rhæteo in littore cernis;*
Quem plerumque pedes visitat alba Thetis.
Obtegitur semper viridi lapis hic amarantho,
Quod nunquam herois sit moriturus honos.
Hic Graiûm murus, magni nex Hectoris. Haud plus
Debet Mæonidæ, quam sibi Mæonides.

HVic epigraphe conuenit illud Euripidis, Hercule Furente.

γενναίων ἀρεταὶ πόνων,
τοῖς θανοῦσιν ἄγαλμα.

Fortium laborum virtutes mortuis etiã decus existunt. Achillis sepulchrum fuisse in Sigæo Troiæ promontorio, scriptores

gradûr. Id ſepulchrum amaranthō viridi ſemper ornatum, fa- *Famæ eiusdē*
mam heroum perpetuò virescentem, & apud posteros num- *quam inter*
quam intermorituram arguit. Rectè Sophocles in Philocte- *moriturā.*
ta περὶ εὐσεβείας, quod idem περὶ ἀνδρείας intelligere par
est. ἡ δὲ χάρις, inquit, μηδὲ σωθῆναι βροτοῖς, κἂν ζῶσι, κἂν
θάνωσιν, οὐκ ἀπόλυται. & Pindar. Isthm. 5. non obliterari pro-
lixum laborem virorum ait, ὅτι τεθρύλληται μακρὸς μο-
χθὸς ἀνδρῶν. Adhæc tertio Græcorum Epigrammatum si-
mile reperio in Laërtæ tumulum: quod adscribere placuit,
quia eôdem fermè spectat:

φήγει κὴ πέτρῃσι πολὺς χρόνος, ἠδὲ σιδήρου
φείδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ' ὀλέκει δαπάνῃ.
ὣς κὴ Λαέρτεω τοῦ δ' ἱρίου ὁ σχεδὸν ἀκτῆς
βαιὸν ἄπο, ψυχρῶν λείβεται ἐξ ὑετῶν.
ὄνομα μὲν θ' ἥρωος ἀθανάτων· ἡ γὰρ ἀοιδὰς
ἀμβλύνειν αἰῶν (κλεῖν ἐθέλῃ) δύναται. id est,

Saxa cauat tempus, ferro nec tempora parcunt,
Omnia sed mollit tempore longa dies.
Laërta sic busta teret quoque littora propter
Æthere de summo defluus imber aquis.
Immortale sed, heu, nomen delere vetustas
Herois, Musa vindice, nulla potest.

Apponam & illud argumenti eiusdem:

τύμβος Ἀχιλλῆος ξείνος, ὅτ' Ἀχαιοὶ
δῄμησαν, Τρώων δῆμα κὴ ἐσσομένων.
αἰγιαλῷ ὑ νέμβεν, ἵνα σοναχῇσι θαλάσσης
κυδαίνοιτο παῖς ἀλίας Θέτιδος. id est,

Hic positus Graiis tumulus pugnacis Achillis,
Dardanida cuius membra sepulta timent.
Adiacet ad littus, pelagi quo murmure natus,
Laudetur Thetidis contumulatus humo.

Cæterùm Philostratus ad tumulos exornandos scribit ama- *Amaranthus*
ranthum vsurpatum fuisse, orto à Thessalis initio, qui Achil- *tumulis ap-*
lis sepulcrum eiusmodi coronis redimerent. Vel certè refere- *positus.*
mus Emblematis huius materiam ad id quod r. Attic. retulit
Pausanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud se
post Aiacis cladem, florem quendam primum enatum can- *Typus Em-*
didum, modicè rubentem, lilio cùm cæteris partibus tum *blematis.*
foliis minorem, inscriptum iisdem, quibus Hyacinthum,
literis.

Rhœteum.] Rhœteum oppidum & promontorium Troiadis, *Rhœteum*

Aiacis ſepulcro à Poëtis celebratum, ſicut & Sigæum ſepulcro Achillis. Videtur idcircò Alciatus abuſus vocabulo, eſtque μνημονικὸν ἁμάρτημα.

Thetis. *alba Thetis.*) Dea maris, quæ quia ſemper in aquis habitet, pedes albiſſimos dicitur habere à Poëtis.

Amarãthus. *Amaranthe.*] Amaranthus ab ἀ priuante, & μαραίνομαι, tábeſio, quòd numquam ſiccetur neque marceſcat. Plin. lib. 21. c. 8.

Graium murus] id eſt, Græcorum munimentum & robur elegãs Metaphora. vt apud Maronem, duo fulmina belli Scipiadas, & Cic in Paradox. Duo belli propugnacula. Eo ſenſu Pindarus in Olympiis Hectorem Troiæ columnam appellat; ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε τροίας ἄμαχον, δρεγκῆ κίονα: id eſt, qui Hectorem ſubuertit, inexpugnabilem, immobilem columnam, de Achille loquitur: quò referri poſſunt allegoricõe à Iuuenale dicta in mentitos nobiles, qui iactant magnificos generis titulos:

----miſerum eſt aliena incumbere fame,
Nec collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Scribit Hyginus exclamaſſe Achillem cum bigis illigatum Hectorem raptaret: Troiam expugnaui. in appẽdicibus Virgilianis hoc legitur:

Defenſor patriæ, iuuenum fortiſſimus Hector,
Qui murus miſeris ciuibus alter erat,
Occubuit telo violenti victus Achillis:
Occubuere ſimul ſpeſque decuſque Phrygum.

Scribit Ælianus 12. var. hiſt. Epaminondam, accepto mortifero vulnere in pugna Mantinenſi, delatum in caſtra iuſſiſſe acciri Daiphãtum, vt eum ducem ſibi moribundo ſufficeret: quẽ cùm in acie cecidiſſe reculiſſent, rurſum Iolaidem vocari imperaſſe, quem etiam interfectum cum dicerẽt nihil aliud habuiſſe, quàm vt ſuaderet pacem cum hoſtibus eſſe faciendam, nullo iam duce Thebanis ſuperſtite. in Euripidis Hecuba, ſic loquitur vmbra Polydori: ἐπὶ ᾗ τροίαθ'. Ἕκτορός τ' ἀπώλετο ψυχὴ, παρῳ αὖ' ἑστία κατέσκαπται: vbi Troia, & Hectoris animus periit, & patrii lares diruti ſunt.

Haud plus debet Meonidæ.] Tantum Homero debet Achilles (cuius Poetæ beneficio virtus tam inſignis tranſmiſſa eſt poſteris) quantum Homerus ipſi Achilli. Niſi enim tam inſigne & præclarum virtutis exemplar Homerus ſibi nactus eſſet, fortaſſe ingenii admirabilis vim non ità exeruiſſet. Fuit ergo

ingenium par materiæ, quod ait Iuuenalis.

Appendix.

Hæc epigraphe reuocat in memoriam illud Iustiniani principis 9. filii. de excusat. tut. institut. Hi qui in acie pro republica ceciderint, in perpetuum per gloriam viuere intelligũtur. Vlpian. in l. bello amissi, eod. tit. Sic Tullius 9. Philipp. Horum mortuorũ vitam in memoria viuorum ponam. Idem 14. Philipp. O fortunata mors, quæ naturæ debita, patriæ est potissimum reddita. Breuis nobis data vita est: at memoria bene reddita vitæ sempiterna, quæ si non esset longior quàm hæc vita, quis esset tam amens, qui maximis laboribus & periculis ad summam laudem, gloriámque contenderet? Et oratione pro Cornelio Balbo; constituit discrimen inter gratiosos, ambitiosos ciues & fortes, quod illi viui fruuntur suis operibus: horum etiam mortuorum si quisquam, inquit, huius imperii defensor mori potest, vincit auctoritas immortalis Nec verò apud Romanos tantum, sed & alios priscos populos hæc gratia reddita est, his qui pro Republica vitam suam profudissent. Exstat apud Thucydidem ea de re ἐπιτάφιος λόγος. Et non solùm iis qui mortui sunt, hunc honorẽ esse tribuendum, sed eorum quoque proximos consolandos, ait Cicero 14. Philipp. Et quidem parentibus hãc esse consolationem optimã, quòd tãta præsidia reipublicæ genuerunt. Deinde addit, atque etiam censeo, P. C. quæ præmia militibus commisimus, nos reipubl. recuperata tributuros, ea viris, victoribúsque cumulatè cum tempus venerit, persoluenda. Qui autem ex iis quibus illa promissa sunt, pro patria occiderunt, eorum parentibus, liberis, coniugibus, fratribus tribuenda censeo. Scribit Aristoteles 2. politicor. Hippodamium apud Athenienses aliquãdo lege cauisse, vt ex publico alerentur filii quorum patres pro patria ceciderint. Quod apud Thucydidem Pericles faciendum suadet. Cicero 1. Tuscul. retulit ex quodam vetere,

Dic, hospes, Spartæ nos te hic vidisse iacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.

Nobiles & Generoſi.

EMBLEMA CXXXVI.

AVREA Cecropias nectebat fibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calceus Arcadico ſuberat, cui lunula ritu,
Geſtatur patribus mullea Romulidis.
Indigenas quod ſe adſererent, haec ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

Qui Generoſi & quid Nobiles.

EX eruditis hominibus, iiſque maximè qui vetera diligenter obſeruarunt, aliquando didici, inter Nobiles & Generoſos intereſſe nonnihil. Ariſtoteles animalium hiſtoriæ 1. *διαφορὰ δέ τι τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους, γενναῖον εἶναι τὸ μὴ ἐξεστάμενον τῆς ἑαυτῶν*

τὸ ... γνώριμον. Nobile id est, quod ex bono genere profectum est: generosum, quod à sua natura nõ degenerat. Exemplúmque apponit in lupis, quos generosos: & leonibus, quos nobiles esse dicit. Idem penè 2. De arte dicendi, quo loco ait præclarius esse generosum quàm nobilem dici: nobilis enim maiorum tantùm virtute gloriáque nititur: generosus & virtute maiorum & sua commendatur: itaque generosos omnes esse nobiles, sed non contrà, nobiles generosos omnes. Quidam enim nobiles, degenerant à virtute maiorum, & humili ac demisso animo fiunt, atque ad ignauiam socordes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum stirpem generosam vocat: quòd in ea multi excellentes viri fuerint: & Offic. 1. Pyrrhum Epirotam generosum & potentem dicit: vt in defensione Cæliana, Clodiam impudicam mulierem, & nobilem & notam appellat. Idem 1. de Offic. ait Phalaridis præter cæteros nobilitatam crudelitatem, ex quibus apparet nobile, accipi etiam in malam partem: generosum, non nisi in bonam. Cornel. Fronto, nobilem appellat rerum nobilitate, generosum verò cognatione. Eam significationem Cicero in Paradoxis obseruat. Ipsius, inquit libido lapsa est in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quàm si petulans fuisset in aliqua generosa virgine ac nobili. Ea de re dissertatio nobilis est euoluenda Phauorini apud Gellium cap. 23. lib. 13. Certè duo hæc tamquam synonyma coniungi certò scio, & iuterdum etiam confundi. Apud M. Tullium, Roscii Amerini pater, genere & nobilitate sui municipii princeps dicitur. Iuuenal. 7. Satyra:

Felix & sapiens, & nobilis & generosus.

& Ouidius in Heroidum epistolis:

Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt.

Sed, vt vno verbo claudamus, Hi nobiles generaliter appellantur, qui vel familiæ nomine, vel alio tandem modo innotuerunt: generosi verò speciatim, qui è nobili genere ortum duxerunt. Apud Athenienses Cicada nobilitatis insigne fuit: aureas enim cicadas crinibus innodabant, vt significarent se indigenas esse & nobiles, id est (Græco vtar verbo) αὐτοχθονας, ἢ γνησίους γόνῳ τῆς πατρίδ & πολίτας: quod Cicero expressit Oratione pro Flacco. Id verò ridebat Antisthenes, vt refert Laërt. lib. 6. aiebat enim hòc illis esse cum cochleis & testudinibus commune, quippè qui aliunde non commigrassent, nec vnquam solum mutassent. Hinc ergo πατρο-

Cicada nobilitatis insignia Atheniensibus.

φόρος, id est, Cicadigeri dicti Athenienses: hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & seruis distinguebat: cuius rei causſam nonnulli adferũt, quòd Cicadæ inter alia animalia indigenæ præcipuè videantur, quòd in ea regione, in qua nascuntur, viuant & emoriantur, reliqua ferè omnia migrent aliò, neque sedem vllam firmam habeant. In quaque autem ciuitate & municipio nobiliores eos agnoscimus, quorum maiores pluribus antè annis in sua patria claruerunt, ait Pierius lib. 26. qua de re Plato nonnihil in Menexeno, Herodotus in Terpsic. Aelianus lib. 4. Variar. histor. cap. 22. Scio ego per cõtemptum dici eos τεττίγων ἀναιδεστοις, cicadis opertos, glorioſi quidam iactatores, obsoletis iam & nimium vetustis vtentes. Romanos autem, qui nobilitate generis aliis excellerent, aiunt lunulas in calceis habuisse, fortasse vt significarent Romani Imperii conditionem, quod sensim creuit, & temporũ lapsu decreuit, vt in lunæ hemicyclis fieri solet. Alii putabant signum esse eius habitationis, quæ in luna esse dicitur, & quòd post mortem, animi rursus lunam sub pedibus habebant. Vel superbos homines admonebant rerum humanarum instabilitatis, cuius rei luna sit exemplo, quæ ab obscuro in lumen, inde in obscurum redit. Philostratus de Herode sophista narrat eũ fratri de generis sui claritate multa iactanti dixisse: Certè nobilitatem habes in talis. quod significauit Iuuenalis, cùm de Fabio loquitur his verbis:

Lunulæ in calceis Romanorum.

——& nobilis & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quin & Zonaras auctor Græcus, ait patricios gestasse in vrbe calceos corrigiarum inflexione, & formæ litteræ, C, adornatos: quod & Plutarch. retulit in Problemat. Nec quidem prætermittendum, id genus calceorum lunatorum Arcadibus in vsu fuisse, quo à diluuio Deucalionis primi ipsi lunam inspexisse nascentem se credidere, quódque putarent vniuersum genus mortalium aquis obrutum periisse, & à se rursus originem propagationis emanasse, ait præter alios vetustiores Pierius lib. 44. De sacris Aegyptiorum literis. Apollon. Argonautic. 4.

Arcades lunam primi obseruauerunt.

Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σελήνης ὐδὸν ὄντες.

Strabo in S. Geograph. δοκεῖ δὲ παλαιότατον ἔθνος εἶναι τὸ Ἀρκαδικὸ τῆς Ἑλλάδος. Sic primo Fastorum Ouidius:

Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.

Secundo Fastor, huc respexit Naso:

Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, & lunæ gens prior illa fuit.

Itaque cùm se Iuna vellent antiquiores dici (adeò sui generis antiquitatem iactabant) dicti sunt à Thucydide initio historiæ προσεληνοι, id est, ante lunam editi. Plerique ad historiam naturæ referre malunt, quia lunæ cursum primi obseruarint. Præter has rationes alias adfert Plutarch in Problematis. Sed hæc quorsum attineant, non planè video, nisi ad communem locum referam de nobilitate, quam sibi longè multi tribuunt, vanis quibusdam schematis & imaginibus maiorum tumidi; quorum arrogantiam intolerabilem quibus maximè verbis incessere debeam, planè non habeo. Quis enim sustineat aliquem tollere cristas, sibique arrogare quidpiam, quod tamen propriè non possideat? Atqui genus suum qui laudat, quiq; attollit animos ob maiorũ nobilitatem & alienum laudat, & falsis nominibus sibi tribuit quod ad se minimè pertineat. Qui proculdubio mihi non videntur absimiles fugitiuis iis qui præ metu cùm ad aras se receperint, tamdiu latent, inque tuto se esse putant, quamdiu eo perfugio vti possũt. At cùm inde fuerint eruti, quid iis superest quàm certa quædam crux, aut extremum aliquod dispendium? Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter maiorum nomina crepant, ad quæ sola hærent suis diffisi virtutibus, veráque gloria, quam nullam habent, non sentiunt quàm miseri sint, & quanto in errore versentur. Sed retineamus assensionem tum iis qui nobilitatem in animo generoso sitam esse volunt, & qui secundum nobilitatem in corpore valido ac vegeto, hominum autem in vitæ morũmque bonitate ponunt. Laudatur à Dione Chrysostomo Thebanorum optimum & æquissimum institutum, qui eos seruorum numero non habebant, qui per vim & iniuriam belli seruitio facti essent: Cur ignobiles eos esse vulgari opinione iudicamus, quorũ si virtutes æstimentur, si moderatio animi, si prudẽtia, si sagacitas, alios quos vulgus admiratur, infinitis, vt ita dicã, spatiis anteuertunt: Magnum fuit & plenum æquitatis eorũ quos proximè nominaui, iudicium atque consilium, qui solos eos nobiles esse censebant, qui ad virtutem propensi essent: neque tam curiosè, imo verò superstitiosè quærebãt, ex quibus orti parentibus essent, de quibus aliquid statuendum videretur. Sic autem vnà secum rationes conficiebant;

In ementitam nobilitatem.

Antiquitùs vt in animalibus quibuſdam mutis, ita & in hominibus idem nomẽ perdurauit. Nam in canibus, equis, gallis etiã gallinaceis id facile eſt aduertere: quia equum ſi quis animoſum & ad curſum idoneum facto periculo norit, non rogat an eius pater ſit ex Arcadia, an Theſſalia: ſatis enim eſſe putat, quòd equus animum generoſum habeat. Ita cùm canis venaticus egregiè ad curſum valere intelligitur, nihil opus eſt ſcire an ortum duxerit è Caria, vel Lacedæmone, ſed exiſtimatur eſſe ſatis, quod generoſa illa canis ſit. Idem de gallis, déque aliis iudicium: idémque poſtremò de hominibus ſentiendum: ex quibus qui virtutum ſtudioſi ſunt, qui iuſtitiam colunt, qui humanitatis iura, qui religionem obſeruant, is reuera generoſus eſt & nobilis, tametſi parentes eiuſdem & auos nemo vnquam fortaſſe nouerit. Democritus, magnus imprimis & catus philoſophus iam olim, vt ait Satyricus.

——materiam riſus inuenit, ad omnes
Occurſus hominum, & cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe viros, & magna exempla daturos
Vernecum in patria, craſſoque ſub aëre naſci.

quod tortum eſſe conſtat in ſuperbos quoſdam ementitæ nobilitatis homines, qui orti ſtirpe Romana cæteros præ ſe nihili ducebant. Iactent itaque ſuum genus, qui de parentum virtute nihil habent præter imagines: quos nihilo tamen puto meliores eſſe quàm equus aliquis nõ re, ſed opinione vulgari generoſus habitus, quòd frenos aureos, quòd ſtragula, quòd ornamenta externa omnia exquiſitiſſima circumferat. Quæ de Arcadibus adduximus, lumẽ capient ex iis quæ apud Tzetzen legimus in Caſſandram: ideo natos dici Arcadas ante Lunam, quia nutrirentur ante lunæ coitum coquendo glãdes in igne vel προσέλληνοι dicti, ἀπὸ τὸ προσελθεῖν quod eſt afficere iniuria. Apud alios verò pro ſtultis habentur, quia putãt ſe luna priores eſſe: ſed ſic ſe habet ratio, annum, mẽſes, æquinoctia, & his ſimilia omnia quæ ſunt artis Aſtrologicæ rex Arcadum ſiue Atlas fuerit, ſeu Pœnus, à Luna ſupputans adinuenit, poſtea Thales.

Aurea Cecropias.] Veſtes Athenienſes nectebantur fibula aurea, cui cicada circumligabatur.

Arcadico ritu.] ad morem Arcadum.

lunula.] parua luna ad morem hemicycli.

Indigenas.] Indigena, inde genitus, nec aliunde natus Græcè αὐτόχθων, & ἐγχώριος, cui opponitur aduena.

Indigena.

Oblitus eram apponere huc quod Demosthenes aduersus Æschinem περὶ παραπρεσβείας, quo loco de Athenienſibus, & Arcadibus verba facit, μόνοι γὰρ ἁπάντων ὑμῖν αὐτόχθονες ἐσμὲν καὶ αὐτοί.

Euripidis hæc refert Plutarch. commentario De exilio:

πρῶτα μὲν λεὼς ἐκ πάντοθ' ἄλλοθεν,
αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν. αἰδ' ἄλλαι πόλεις
πολλῶν ὁμοίως διαφερηδεῖται βολαῖς,
ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν ἐξαγώγιμοι.
Primùm nec inquilinus noſter populus ſumus,
Sed indigena, cives at aliarum urbium
Sunt comparandi teſſerarum iactibus,
Quæ aliis alia cives mittunt identidem.

Hoc poſtremò quod mihi alia conquirenti occurrit ex Tzetze 301. Hiſtoria 10. Chiliad. vbi cicadas Athenienſium refert ad eorum nimiam loquacitatem:

χὠ ὅτι λάλοι τέττιγες, καταδηλον τοῖς πᾶσιν
οἱ ἀττικοὶ ὁμοίως ἢ πάλιν τοὺς μακρηγόρων,
λάλωνες βεργύλλοι ἢ τούτοις ἀπεναντίως. id eſt.
Quod cicadæ ſint loquaces compertum eſt omnibus,
Sunt eodem modo Athenienſes qui multi ſunt & garruli in perorando:
Contrà, Lacones paucis vtuntur verbis.

De cicadigeris Athenienſibus, déque Romanorum crepidis lunatis ſuperiore commentario quæ dicenda videbantur extulimus. Non erit autem alienum ab huius carminis argumento, de iure imaginum quædam ſubiicere, eſt enim res non indigna coitu, neque certe iniucunda, ſtudioſis fuerunt ergo imagines inſignium virorum ſimulachra ad oris ſimilitudinem artificioſè ficta coloribus & pigmentis adumbratum corpus referentia, eáque in domus parte aliqua celebriore poſita, ligneóque armario incluſa. Licuit autem non omnibus habere imagines, ſed iis tantum qui curules magiſtratus geſſiſſent: eæque valebant ad memoriam poſteritatémque prodendam, & vt iis quaſi inſigniis nobiles ab ignobilibus diſtinguerentur. M. Cicero oratione 2. Contra Rullum, Eſt hoc in more poſitum, Quirites, inſtitutóque maiorum, vt ii qui beneficio veſtro imagines familiæ ſuæ conſecuti ſunt, cum primâ habeant concionem qua gratiam beneficii veſtri, eam ſuorum laude coniungant. Idem in Verrem actione poſtrema, Ob carum rerum laborem, ac ſolicitu-

Ius imaginum apud Romanos.

Vide multa apud Lipſium 1. electorum cap. 29.

dinem fructus illos datos, antiquiorem in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curulem, ius imaginum ad memoriam posteritatémque prodendam. Quod ideò dicitur à Cicerone, quia tunc ædilis erat, & quæstura iam perfunctus, nempe ius hoc imaginum non tam nobilitatis & generis quam virtutis insigne fuit: quãquam & generis etiam esset. Qui enim familiæ imagines & generi suo consequebantur, non dubium est quin & nobilitatem afferrent: ac nescio quid maius & excellentius fuit, posse vti imaginibus. In oratione verò Syllæ sic: ipse si erit vestro iudicio liberatus, quæ habet ornamenta, quæ solatia reliquæ vitæ, quibus lætari & perfrui possit? domus erit, credo, exornata: aperientur maiorum imagines, ipse ornatum ac vestitum recuperabit. Omnia iudicis, hæc amissa sunt, omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta, vnius iudicii calamitate occiderunt, hoc dicit Cicero, quia Pub. Sylla conuictus ambitus cum Pub. Antonio ius imaginum perdidit, non vt censeri desineret inter nobiles, sed vt eius mortui imago cum maiorum suorum imaginibus non portaretur, nec horum imaginibus funus eius ornaretur. Ad id ostẽdendum multos apertius adduco in medium Plinii & Polybii auctoritatẽ certè locuplerem. Plinius enim cap. 2. lib. 35. Apud maiores, imagines in atriis erant quæ spectarentur, non signa externorum artificum, nec æra aut marmora. Expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, vt essent imagines quæ comitarentur gentilitia funera, sempérque defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus. Polybius verò lib. 6. scribit Romanos festis diebus, apertis armariis imagines exornasse, cúmque ex domesticis mortuus esset aliquis, eas in funere extulisse, addito reliquo corporis trunco, vt magnitudine quam simillimæ apparerent. Ius autem illud imaginum non sic transibat ad posteros, vt iis vti omnes & singuli possent: id enim vsurpabatur ab iis duntaxat, qui simile ius adepti erant. Asseruabantur autem domi, & in gentilitio funere afferebantur, ad exemplum rerum egregiè gestarum. Occurrit Valerii Maximi dictum præclare lib. 5. cap. 8. vbi de Manlio Torquato Iurisc. agit, videbat se in eo atrio consedisse, in quo illius imperiosi Torquati seueritate conspicua imago posita erat: prudentissimóque viro succurrebat effigies maiorum cum titulis suis, idcirco in prima ædium parte poni solere, vt eorum virtutes posteri non

ſolum legerent, ſed etiam imitarentur. M. Tullius Piſonem vellicat, quòd obrepſerit ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginũ : fumoſas imagines appellat benè antiquas, quibus opponuntur ſubitæ imagines apud Plin. lib. 8. epiſt. pro recenti & nuper nata nobilitate, aut certè non diu duratura. Et hæc quidem hactenus de imaginibus, quarum vſum fuiſſe tum primum antiquarum puto cùm imperatores in Chriſti familiam tranſierunt, relictis ſuperiorum temporum deliramentis, ob metum nempe ſuperſtitioſi cultus & idololatriæ, quæ non minus facilè inſinuari potuit ea imaginum approbatione quam olim Deorum & ſimulacrorum inducta perſuaſio. Loco itaque imaginum nobiles & generoſi vti cœperunt ſtemmatis gentilitiis, de quibus paſſim diximus. De iure imaginum multa collegit Roſinus lib. 1. c. 19. rerum antiq.

Fed. Morelli *Appendix.*

Athenienſ. ἀρχαιολογίαν Iſocrates in Panathenaïci μυρσινίκειος includit, vbi probat μόνους αὐτόχθονας τ῀ Ἑλλήνων. Philo Iud. περὶ εὐγενείας docet Iudæos nobilitatis veræ alios fines ὅρους ἐξωτέρους præſcriptos τῇ καλοκαγαθίᾳ habuiſſe vt apud Satyrogr. *Nobilitas vera atque unica virtus.*

Duodecim certamina Herculis.

EMBLEMA CXXXVII.

ROBORIS inuicti superat facundia laudes:
Dicta sophistarum, laqueosque resoluit inanes:
Non furor aut rabies virtute potentior ulla est:
Continuum ob cursum sapienti opulentia cedit:
Spernit auaritiam, nec rapto aut fœnore gaudet:
Vincit femineos spoliátque insignibus æstus:
Expurgat sordes, & cultum mentibus addit:
Illicitos odit coitus, abigitque nocentes:
Barbaries feritásque dat impia denique pœnam:
Vnius virtus collectos dissipat hostes:

Inuehit in patriam externis bona plurima ab oris:
Docta per ora virûm volat, & non interit vnquam.

MVltos fuisse Hercules tradunt quam plurimi, sed quem ex Alcmena suscepit Iupiter, potissimùm celebrant ob varia certamina, virtutémque bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures persequitur Diodorus rerum Antiquarum lib. 4.) complectuntur alii, quos hîc sequitur Alciatus, quantum ad laborum numerũ pertinet, quid per vnumquémque laborem sit intelligendum, allegoricôs enarrans. In Collectaneis Græcorum Epigrammatum hoc hexastichon reperi: *Multi Hercules.*

ὤλεσα τὸν Νεμέας θῆρ' ἄπλετον, ὤλεσα δ' Ὕδρην,
καὶ ταῦρον, καὶ σὺν δ' ἀμφετίναξα χθόνα.
ζωὸς ἐλὼν, πῶλον διομήδεος εἶλον,
χρυσᾶ μῆλα λαβὼν, Γηρυόνην ἔλαβον·
Αὐγείαν ἔδαλον, καμὼν δ' ἔφυγεν, ἔκτανον ὄρνις.
Κέρβερον ἤγαγόμην· αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.

Extinxi Nemees monstrum, lernámque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equosque cecidi,
Geryonem straui, pomaque sulua tuli.
Augiam noui, capta est cerua, atque volucres,
Cerberus abductus, latus in astra fero.

Duodecim labores Herculis.

Sic in appendicibus Virg.

Prima Cleonæi tolerata erumna leonis.
Proxima lerneam ferro & face contulit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia pertulit aprum.
Aëripedis quarta tulit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres diserimine quinto.
Threïciam sexto spoliauit Amazona balteo.
Septima in Augiæ stabulis impensa laboris.
Octaua expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam:
Vndecimum mala Hesperidum distracta triumphum.
Cerbero extremi suprema est meta laboris.

Heraclidis Pontici disputatio ad Homeri allegorias mirè ad hanc nostrã facit explicationẽ. Verba eius auctoris hæc sunt: *Locus Heraclidis.*

Ἡρακλέα νομίσειεν ἂν ἀπὸ σωματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα

τοσῦτον ἰσχύσαι πλοῖσι χρόνοις, ἀλλ' αὐτὴς ἕμφρων καὶ σοφίας ἀρανίμυσης, ὥσπερεὶ κατ' βαθείας ἀχλύος, ἐπιδεδυκυῖαν ἐφώπτει τὴν εἰλοσοφίαν καθάπερ ὁμολογοῦσι καὶ σωϊκῶν οἱ δοκιμώτατοι. τοὺς μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἄθλων, ὁπόσοι τε παρ' Ομήρῳ μνήμης ὑστεροῦσι, τί δεῖ καὶ καιρὸν ἐμμηκύνειν φιλοτεχνοῦντας; ὅτι καθαρὸν μὲν ἔλεε τὴν ἐπιπολάζουσαν ἀνθρώποις ἀκολασίαν. λέοντα δὲ τὴν ἀκρίτως ὁρμῶσαν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ φορὰν κατ' αὐτὸ τὸ θυμοειδὲς ἀλογίστοις παθήσας, τὸν ὑβριστὴν ταῦρον ἐνομίσθη δεδικέναι. δεινίαν γοῦν ἐφυγάδευσεν ἐκ τοῦ βίου τὴν κεραυνίαν ἔλαφον, καὶ τὸ ἀφανὲς ὀνομαζόμενον ἄθλον ἐκμεμόχθηται, διακαθήρας αὐτῆς τὴν ἐπιπροσοῦσαν ἀπόνοιαν: ὄφεις δὲ τὰς σωτηρίους ἐλπίδας, αἱ βόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν, ἀποκτείναντος καὶ τὴν πολύχουν κόπρον, καὶ πολυκέφαλον ὕδραν, ἥτις ὅταν ἐκκοπῇ, πάλιν ἀρχεται βλαστάνειν, ὥσπερ δίψαν τινὰ διὰ πυρὸς τῆς φρονήσεως ἐξέκοψεν· αὐτὸς γοῦν ὁ τρικέφαλος λυσσητὴς ἥλιον κέρδος, εἰκότως ἂν τὴν τριμερῆ φιλοσοφίαν ὑπαινίττεται· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικὸν, τὸ δὲ φυσικὸν, τὸ δὲ ἠθικὸν ὀνομάζεται· τριττὰ δὲ ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς ἐκπυρούμενα, τριχῆ κατὰ τὴν κεφαλὴν μερίζεται· τοὺς δὲ τῶν ἄλλων ὥσπερ εἶπον ἄθλων ἐν σωτήριον διδάσκαλον. quorum ſententia verborum hæc eſt: Minimè
» putandum eſt Herculem corporis viribus olim tantum præ-
» ſtare potuiſſe: at cùm prudens eſſet, & cæleſti ſapientia ple-
» nus, ceu profunda caligine demerſam Philoſophiam illuſtra-
» uit: quæ ſententia etiam principum Stoïcorum eſt. De aliis
» itaque certaminibus Herculis, quæ ab Homero non memo-
» rantur, quid attinet ad ingenii oſtentationem multa præter
» rem verba facere? Aprum enim occidit, hoc eſt verſantem in-
» ter homines intemperantiam: & leonẽ domuit, nempè impe-
» tum temerè ruentem quò minimè decet. Eadem ratione cum
» brutam iracundiam compeſcuiſſet atque frenaſſet, taurũ cor-
» nupetam dictus eſt aſtrinxiſſe. Expulit etiam & propulſauit è
» vita metum, quod per Cerauniam ceruam oſtenditur. Et
» quoddam etiam certamen, quod nominare non conuenit,
» idem ſubiit, repurgata qua priùs tenebatur, animi fœditate.
» Cohibuit & volucres, nempè ſpem inanem & ventoſam, qua
» hominum vita vt plurimùm lactatur. Adhæc plurimum fimi
» expulit, & multis capitibus hydram ſuperauit, quæ abſciſſa
» renaſci non deſinebat. Hanc ſicuti διέσπειρεν, id eſt imperitiam
» aliquam, igni excidit, hoc eſt admonitione. Iam verò Cerbe-
» rus triceps in lucem pertractus, non malè triplicem philoſo-
» phandi rationem innuit. Sunt enim Philoſophiæ partes, ea

quæ rationis est, Logica: quæ naturæ, Physiologia: quæ morum, Ethica nominatur: & eæ quidem tamquam ex vna cervice prognatæ, triplici etiam modo iuxta caput distribuuntur. Et hæc quidem de aliis laboribus dicta sufficiant. Hactenus Heraclides. cum quo insigni loco velim vnà conferri quæ disputat Lactantius diuin. Instirut. cap. 9. Cætera enim perceensere, nihil attinet, nisi maximè ad rem faciant. Quo in argumento dum animus elaborat, mihi arrisit nobilis disputatio Dionis Chrysostomi, qui Herculis ἆθλους seu labores vel ærumnas ita celebrat, vt eum ex aduerso athleris opponat, & Principem fortissimum atque iustissimum faciat. Peruigil & tenuis erat, inquit ille, vt leones: neq; enim carnibus onustus, vt athletæ, potuisset Asiam Europámque peragrare. Acutè videbat, acutè audiebat: neque hyemis aut æstus vim curabat, vt à præclaris actionibus reuocaretur. Sordida pelle indutus interdum fame correptus, bonis opem ferebat, improbos vero, aut de medio tollebat, aut in ordinem cogebat. Diomedem enim Thracium deliciis affluentem, & hospites afficientem iniuria, suósque subditos miserè seruire cogentem, clava percussum de medio sustulit. Geryonem boues permultos & multa pecuaria possidentem, vt opulentia Principes omnes qui in Occidente essent, facilè superaret, sed tamen eundem nimia superbia elatum, vnà cum fratribus interfecit, eorúmque armenta corripuit. Idem cùm Busirim offenderet certaminibus totos dies occupatum, totos dies conuiuia agitãtem, sibi vnicè placentem, quòd egregius luctator esset, prostrauit. Amazonum reginæ zonam soluit, quæ illum fuerat aspernata: quo congressu ostendit, se illius forma minimè fuisse superatum, vel mulieris gratia potuisse vnquàm à rebus excellentibus, quas primùm animo conceperat, auocari. Ne autem videretur arduis tantùm rebus & gloria dignis operam impendisse, simum iacentem in Augiæ stabulis, & à multis annis collectum sterquilinium repurgauit. Putabat enim non minus esse sibi aduersus gloriam decertandum, quàm belluas & homines sceleratos. Hæc penè Dio oratione 8. De virtute. Idem labores Herculis retulit ad purgationem animi & viciorum expulsionem, Oratione 5. Sed obiter admoneo, pleroſque existimare, vt Lucianus (quemadmodum postea dicemus) Herculem virum fuisse Gallũ, qui tum sollerti quadã prudentia, tum admirabili eloquentia, qua maximè valebat:

Dionis Chrysostomi locus.

Hercules, vir Gallus.

præclara facinora insigni fortitudine sit exantlatus, & ingenii dexteritate summas quasque difficultates superarit: quæ tamen omnia Græcia quamplurimum mendax, ad armorũ gloriam conuertere maluit. Prætermiseram Apuleii ἐπιμύθιον, quod
„ imprimis ad rem facit, ex 4. Floridorum: Quòd Herculem
„ Poëtæ olim memorant monstra illa immania hominum ac
„ ferarum virtute subegisse, orbémque terræ purgasse: simili-
„ ter aduersum iracundiam & inuidiam, atque auaritiam ac li-
„ bidinem, cæteráque animi monstra ac flagitia, Philosophus
„ iste Hercules fuit. Eas pestes omnes mentibus exegit, familias
„ purgauit, malitiam perdomuit, seminudus & ipse, & claua in-
„ signis, etiam Thebis oriũdus, vnde Herculem fuisse memoria extat. Videram ego pridem locum Plutarchi in Problem. quo rationem reddit, cur olim Herculi atque Musis communis ara facta sit: quia nimirum Hercules Euandrum literas docuit, vt à Iuba memoriæ traditum est. honestum enim & liberale ducebant, si amici ac propinqui literarum & sapientiæ cognitione perpolirentur.

Leonis Nemæi cædes, quid.

Roboris inuicti.] Huic respõdet primum Herculis certamen, nempè leonis Nemæi iuxta Cleonas internecio: quo intelligi datur, facundiam corporis viribus esse præstantiorem. Non enim viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, sed consilio, ratione, prudentia, eloquẽtia. Nec verò aliquid magni momenti vires obire possunt, aut suscipere, nisi consiliũ & ingenii dexteritas antecesserit. Sunt qui aliter Nemæi leonis cædẽ interpresentur: fuerunt enim qui è Lunæ globo decidisse vana persuasione crederent: nam & veteres monstra immania in Lunæ globo putabant nasci. Hunc ergo leonem inermis Hercules interfecit, vt ait Pisander: hoc est iram cohibuit ac repressit, quæ in fortium virorum animis maximè regnat.

Hydra Lernæa.

Dicta sophistarum.] Secundo labore, hydram, septem capitum belluam, in Lerna palude omnia vastantem pugna perdifficili vicit, & ferro facibúsque oppressit, quo arguitur, virum sapientem & facundum, multiplices sophistarum argutias, & elenchos veritatis specie adumbratas, ingenii viribus retundere. Hydræ vno capite resecto septem alia repullulabant: quod notat artis sophisticæ captionem. Si enim agas cum sophista, vno argumẽto reprehenso, multa alibi tibi opponet, téque (ni diligenter caueris) ad absurdum, vel ἀδύνατον adiget. Certamen hoc ad alios vsus conuertunt alii, vt ad

diluuium, ad vitia, ad inuidiam. qua de re prouerbium est, Lerna malorum: &, Hydram secas. Socrates apud Platonem in Euthydemo fatetur, sed multò imbecilliorem Hercule, qui pugnare simul non potuit aduersus hydram sophisticam, cui propter vnam sapientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabant. Adhæc Pierium lib. 16. euolue.

laqueos.] paralogismos & captiones.

Aper Erymanthius.

Non furor aut.) Tertio, aprum terribilem Erymantho monte Arcadiæ omnia vastantem cepit, & ad Eurystheum, viuum perduxit, quod innuit, virtutem furori & rabiei non cedere, imò longè antecellere. Impetus enim & furor per aprum indicatur, vt docet Pierius Hieroglyph. 9.

Cerua ocripes.

Constuum ob cursum.) Quarto, ceruam ocripedem & celerrimam, aurea cornua gestantem interfecit. quod ad sapientem referendum est, cui & ditissimi cedunt & opulentissimi. Notum illud Aristotelis in Politicis, facilè esse ditari Philosophis, si velint: quò spectat adagium, Sapiens non eget.

Aues Stymphalides.

Spernit auaritiam.) Quinta pugna fuit auium Stymphalidum expulsio, sonitu ahenei cuiusdam instrumenti: quod est lucrum inane, & auaritiam aspernari, raptúmque omnem putare nefas. Sed quæ potest esse volucrũ cum auaritia collatio? Volucres per aërem volitantes, in quo tamen victum comparare non possunt, cupidi & auari hominis cogitationem (aliis atque aliis opibus semper inhiantem, qui tamen nec partis bonis vtatur, sed tenuissimo victu genium defraudet, & in quo consistat non habeat) satis ostendunt, qui quoniam vel natura deprauata, vel vsu longo induratus est, ad resipiscentiam aliquando pertrahi potest quibusdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus aut arceatur, aut à proposito, malâque consuetudine dimoueatur. Alii malunt hoc intelligi de scortillis quibusdam & impuris mulierculis, quarum illecebras & insidias deregimus æneo sapientiæ crepitaculo, quod tanquam tuba in aures penetret, vt Basilius loquitur: vix enim alia fugantur ratione communes illæ pestes adolescentium.

Vincit femineos.) Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit, earúmque reginam Hippolytam cepit, cui cingulum militare abstulit. quod est astutiam muliebrem & dolos, fallaciásque coërcere & vafritiei materiam penitus eripere. Amazon hic mulier bellicosa, meretricem refert, quæ vel for-

tissimum possit deuincere.

Augia purgatio.

Expurgat sordes.] Labore septimo Augiam repurgauit, quod arguit vitiorum errorúmque innatorum, vel etiam qui succreuerũt assuetudine quadam longa, ab animo expulsionem. Nihil est enim tam horridum támque sordens, quod eloquentia non possit excoli:

Cum tauro lucta.

Illicitos odit.] Octauo, Taurum luctamine domuit: quod est fontes abigere, & omne illicitum facinus scelúsque exsecrari: vel furorem aut truculentiam animi cohibere.

abigitque nocentes.] hinc nomẽ habuit ἀλεξικάκου. nam & plerisque dictus est natus ad homines iuuandos.

Diomedes victus.

Barbaries.] Nono, Diomedem Regem Thraciæ crudelissimum, qui sanguine & carnibus humanis equos alere consueuerat, perdomuit, & eius exemplo ipsum suis equis dedit pabulum. quod significat, Herculem eloquentiæ & sapientiæ viribus barbariem & ferocitatem ab omnibus, quas incoluerit, regionibus submouisse.

Geryon tricorpor superatus.

Vnius virtus.] Decimo labore Geryonem tricorporem & tricipitem bello expugnauit: id est, collectam, & vnanimem hostium multitudinem sua virtute compressit, indéque & victor euasit. De Geryone in superioribus satis.

Poma Hesperidum.

Inuehit in patriam.] Vndecimo aurea mala Hesperidum, occiso priùs dracone peruigili, sustulit. quod est referendum ad illam, qua docti & sapientes homines abundant, insignem rerum copiam, qua eos sua fortuna vitæque conditio beat.

Cerberus triceps.

Docta per ora.) Duodecimo & postremo, Cerberum tricipitem ab inferis tractum ad auras deduxit, quod fortitudinem per omnia omnium ora volitantem, & immortalem nominis gloriam, apud posteros semper victuram perspicuè significat. Nam, vt est apud Diodorum, magnos multósque, dum vixit, labores & pericula sponte adiit Hercules, vt pro suis erga omnes gẽtes beneficiis immortalitate donaretur. Cic. 1. Tusc.

» Abiit ad Deos Hercules: numquam abiisset, nisi, cum inter
» homines esset, eam sibi viam muniuisset. Facilè transilio Pin-
» dari locum, vt potè longiorem, de Hercule, 1. Nemeon. Non-
nulli hoc traduci malunt ad auaritiam thesauros in tenebris occlusos asseruantem, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen si à viro gloriæ cupido coërceatur, & ex animi recessu, in quo locum occuparat, expellatur, opésque illæ conferãtur ad vsus hominum, magnum certè momentum afferunt ad obtinendum nomen: licet enim vera gloria sita non sit

bus & facultatibus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adfert.

Docta per ora virum.) Alluſit ad illud veteris poëtæ,

——*volito docta per ora virum.*

Videtur hic noſter verſiculo poſtremo alluſiſſe ad nomen Ἡρακλῆς, quod à κλέος, κλῆ ἤερ. at ἤερ ponitur pro aëre, nedum Iunone, vt tradit Macrobius Saturnal. Sic præſtantes viri poſt præclarè geſta viuunt, perpetua hominum memoria, adeò vt etiam mortui præſentes eſſe videantur, vt Horat. 1. Carm.

Viuet extento Proculeius æuo.

Non poſſum tranſuolare Martialis carmen de Herculis laboribus, lib. 9.

Si cupis Alcidem cognoſcere facta prioris,
Diſce, Libyn domuit, aurea poma tulit,
Peltatam Scythico diſcidit Amazona nodo,
Addidit Arcadio terga leonis apro.
Aeripedem ſyluis cervum, Stymphalidas vndis
Abſtulit, à Stygia cum tane venit aqua.
Fecundam vetuit reparari mortibus hydram,
Heſperias Tuſco lauit in amne boues.

Fed. Morelli *Appendix.*

Apud Ariſtides Adrianenſ. in exordio orat. v. de Hercule, Φιλτατε Ἡράκλεις, σὲ μὲ ἐπαινεῖν ἄθλος ὁ πάλις· πάντως ὑπολειπόμενος εἶ. Gratius Vetus poëta Rom. in Carm. Cynegetico idem grauiſſimis Heroïcis cecinit.

Et prædexter erat geminiſque ſecuribus ingens
Ipſe Deus, cultorque feri Tirynthius Orbis,
Quem mare, quem tellus, quem præceps ianua Ditis
Omnia tentantem, quâ laus erat obuia, paſſi:
Hinc decus & famæ primus patrauit honorem.

In nothos.

EMBLEMA CXXXVIII.

HERCVLEOS *spurij semper celebretis honores:*
Nam vestri princeps ordinis ille fuit.
Nec prius esse Deus potuit, quàm sugeret infans
Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

Nothi nobiles.

EOrum qui nati sunt ex iniusto concubitu misera videri conditio potest; quanquam enim ex nobilibus orti parentibus, nobiles tamen dici non possunt, neque in ius hæreditatis ac familiæ succedunt, nisi soluantur legibus, & à principibus agnoscantur, quasique adoptentur (quod vulgò dicimus admouere) tunc enim succedere in familiam possunt, sed naturalem illam maculam delere minimè vnquam possunt;

sunt. Quâ de causa Solon statuit spurios nihil debere parentibus, à quibus infamiæ labem accepissent. Sed & Athenienses locum quendam habebant, in quo spurii seorsum ab ingenuis exerceri essent soliti: eum Cynosargem appellabant: nam contaminari nobilitatem putabant spuriorum consuetudine. Themistocles tamen astuto ingenio vir, adolescentes ingenuos & nobiles sensim primus ad Cynosarges blanditiis allexit, vt tolleretur ea spuriorum & legitimorum differentia. Sed ad rem. Rectè quidem & prouidè constitutum à sapientibus fuit, vt parentes vaga vsi Venere, quasi in filiis punirentur; & effrenes homines sancti connubii, quasi cancellis vi legum continerentur: vtque descrimen seruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorũ hæredes iure fiunt, eóque admoneri debent paternæ virtutis: at illegitimis nihil sæpenumero præter viuere triste relinquitur, adeò vt conqueri possint quòd adeò infeliciter nati maléque accepti sint. Sunt tamen permulti ex iis qui omni alia ope destituti, omnia sua in seipsis ponũt, suãque industriam excitant. Nemini dubium est qui vel paulùm assueuerit in monumentis veterum, permultos fuisse spurios, qui fortitudini & animi dexteritate legitimis quibusque liberis antecelluerunt, quíque susceperunt audenti magnóque animo, & certè perfecerunt, quæ legitimi ipsi liberi numquam exequi, nedum attingere potuere. Talis Hercules fuit, ipsíque omnes Iouis filii, Poëtarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themistocles, Æneas, Theseus, Romulus, sed & ipse Alexander Magnus, totius fermè Orientis domitor: quibus adiiciam Constantinum Magnum, Theodericum Gothum, Gulielmum Normannum, & alios quamplures; qui nisi hæreditate aliqua paterna freti essent, vix aut numquam pertingere potuissent tantos rerum successus: vt ipse Hercules, qui ne fieri quidem Deus potuisset, id est, immortalem famam non sibi eam comparasset, qua omnium voce prædicatur, nisi mammas Iunónis insciæ suxisset, vt putarunt Thebani. testis est Cælius Rhodigin. lib. 21 cap. 21. Non piget huc congerere verba eadem Alciati ex 4. Parergôn iuris cap. 3. Apud Græcos scriptum legi Iouem, nato Hercule, quòd spurius esset, nec in Deorum numerum posset admitti, dormienti coniugi suæ Iunoni clam suppositisse, & exucto de mammis ab ea lacte, infantem ceu naralibus restitutum, diuinitatis iura acquisiuisse. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpres, & qui Col-

Nothi nobiles.

Locus ex Alciati Parergis.

lectanea rei rusticæ Constantino Cæsari inscripsit. Hinc quē factum est, vt nothi ad Cynosarges, vbi templum est Herculis, exercerentur, quoniam is Deus illis præest. cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Idem lib. De singulari certamine, cap. 19. Legimus in historiis Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperii titulum transtulit ex Caroli Magni pronepotibus spurium fuisse. Fuerunt & in Cypro Reges : fuerunt vbique etiam approbatissimi duces, non absimilibus orti natalibus: vt verissimum sit illud Platonis oraculum, Seruos à Regibus Reges à seruis oriri.

Ad Cynosarges quid.

Spurij.] Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto parte nati sunt, vel qui nati sunt illegitimo concubitu, l. vulgo quæsiti, D. de statu homin. & l Diui, D. de captiu. Spurii distinguntur à vulgò conceptis: sunt enim ii quorum pater est incertus, d. l. vulgò, vt qui nascuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrem quidem certum demõstrare possunt, sed non eum quem habere liceat, veluti qui nati sunt ex concubina, vulgò concepti, at impropriè tamen & translatè dicuntur, d. l. vulgò quæsiti, & l. Adoptiuus D. de ritu nupt. Olim spurii duabus literis S. P. depingebantur, quasi qui sine patre essent. rationes exquirit Plutarch. in Problem.

Nec prius esse.] De Herculis apotheosi Cicero Offic. 3. Plin. lib. 35. cap. 11. & Ouid. 11. Metam.

Quàm sugeret infans lac] Historiam hanc bis reperi in Isacii Tzetzis commentario ad Lycophronis Cassandram, hinc itaque refero acceptum Emblematis characterē, cuius ego quidem vim ac sententiam longè ante perspexeram, sed auctorem tamen satis idoneum laudare nondum poteram.

Emblematis huius typus.

FED. MORELLI *Appendix.*

Menander Com. aureo hoc versiculo, quasi lapide Lydio Herculeove, certum legitimi & spurii ἔλεγχον, indicium patefecit,

Νόθος πονηρὸς ὁ δ' ἀφ' δίκαιος γνήσιος.

Quisque improbus spurius; probus, legitimus est.

Philo Iud. lib de Cherub. spurios allegorice exponit τοὺς νόθους καὶ πλαγίους λογισμούς, illegitimos, vagos & obliquos cogitatus, & subiicit. τὰ ἀκαρπὰ καὶ τέλειοι ἀφεστὰ μόνε τὸ τελεῖν καὶ γνησίοις κτήμασι. facultates, esse perfectas virtutes, solius perfecti ac legitimi possessiones.

Imparilitas.

EMBLEMA CXXXIX.

Vt ſublime volans tenuem ſecat aëra falco,
Vt paſcuntur humi graculus, anſer, anas:
Sic ſummum ſcandit ſuper æthera Pindarus ingens,
Sic ſcit humi tantùm ſerpere Bacchilides.

IDapparet è Pindaro tractum. Sic enim de ſe ipſe in Bacchylidem, Olimp. 2.

——— σοφὸς ὁ πολ-
λὰ τὶδὼς φυᾷ.
μαθόντες ᾗ, λάβροι
παγγλωσσία κόρακες ὡς,
ἄκραντα γαρύετον

διὸς φρὸς ὄρνιχα θεῖον. id est,

Sapiens multarum rerum gnarus est natura: at discentes procaces inepta loquacitate corui imperfectè admodum garriunt, aduersus diuinum Iouis alitem ad quem Scholiastes locum, ἀποτείνεται ὁ φρὸς τὸν Βακχυλίδην, γίγονε γὰρ αὐτῷ ἀντα-γωνιστής. Alius est etiam locus ad finem Nemeonic. γ.

----εἰσὶ δ' αἰετὸς ὠκὺς ἐν πετάροις,
ὃς ἐλάζει αἶψα πολὺν μεταμαιόμενος
δαφοινὰν ἄγραν ποσίν.
κεκλήγοντι δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. id est,

Aquila in auibus velox est, quæ statim corripit procul vestigans pedibus cruentam prædam: clamosi verò graculi res humiles pascunt. Quibus verbis intelligimus Pindarum se cum aquila conferre, alios verò, vt Bacchylidem, & alios Bacchylidi similes nunc cum coruo, nunc cum graculis. Sic Scholiastes: δοκεῖ δὲ ταῦτα τείνειν εἰς Βακχυλίδην, ὧν γὰρ αὐτοῖς διαφορά φρὸς ἀλλήλους. παραβάλλει δ' ἑαυτὸν μὲν ἀετῷ, κολοιῷ δὲ Βακχυλίδην. Similitudine docet Alciatus, aliquam semper obseruari facilè in ingeniis inæqualitatem. Sunt enim qui vt falco vel aquila volatu præstent, id est, qui ingenii viribus cæteris antecellant: sunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, vt aues illæ domesticæ, quibus vna est cura vulgatiora tantùm consectari. quod certè referendum est ad debiliora quæque ingenia & nimus viuida, quæ tenues captant siliquas: quíque plura & magis arduа velint, quàm possint; cùm vt imperiti pictores, nihil sciant præterquàm simulare cupressum, vt loquitur Flaccus. Primas tenet inter Lyricos Poëtas Pindarus, Bacchylides inferiora tantùm consectari dicitur. Potest non inconcinnè huc referri, quod in Oratore Cicero ait: Si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenii vis fortè deficiet, aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamen eum cursum quem poterit. Prima enim sequentem honestum est in secundis tertiisque consistere. Nam in Poëtis non Homero soli locus est (vt de Græcis loquar) aut Archiloch[illegible], aut Sophocli, aut Pindaro, sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis: nec ipse Aristoteles admirabili quadam scientia & copia cæterorum studia restinxit. Reuera tamen suspicor, id Alciatum traducere voluisse in quosdam legum doctores sibi nullo modo conferendos, à quibus tamen vel impetteretur, vel sugillaretur; vt

Ingeniorum inæqualitas.

Non omnes possunt tenere primas.

colligere est ex eius aliquot scriptis. Huic conuenit illud ex Olymp.10.

----ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὀδὸν ὀδὸν ἅδε πρέπει. ——
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἀμὲ πρέπει
μελέταν. ——

Viæ sunt tutiæ aliis excellentiores: eadem autem non omnes nos alit exercitatio. Ausonius ad Paulinum:

Si vitulum tauro, vel equum committis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aedona parra,
Castaneis corylos æques, viburna cupressis.

Cæterùm mihi videtur allusisse Alciatus ad vetus Adagium, Aquila in nubibus: cuius explicationē studiosus vbi euoluerit, nonnihil sibi ad huius loci diluciditatem comparabit. *Aquila in nubibus.*

sublime.] adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græcorum.

Pindarus.] Pindarus Lyricorum Poëtarum princeps imitationi inaccessus, vt referunt Horatius lib. 4. Carm. & Macrob. 5. Saturnal. de quo Plinius lib. 7. cap. 29. *Pindarus imitationis inaccessus.*

humi tantùm serpere.] sic Horatius in Arte: *Humi serpere.*

Serpit humi tutus nimium, timidusque procellæ.

& 2. Epistol.

——nec sermones ego mallem
Repentes per humum.

Hi sunt Pindaro

λόγοι χαμαιπετεῖς

Bacchylides.] Lyricus Poëta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidæ athletæ, vt ait Suidas. Tres fuisse Ælianus tradidit: hunc primum, alium Athenienſem, tertium Arcadem. Porrò mirum videri potest cur hîc Bacchylidem adeò eleuet, qui dictus est Siren ob carminis suauitatem; sic enim in epigrammate 1. αἰδολοζίας.

------χὴ λάλε σειρὴ
Βακχυλίδη.

quod imitatus est Politian. Nutricia,

Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren
Bacchylides.

Propterea Lactantius in Phœnice (si tamen est eius poëmation) Iuleas voces pro suauissimis & delicatissimis accepit, vocabulo ab Iülide, Bacchylidis melici patria, ducto.

Appendix.

Quàm magna sit ingeniorum dissimilitudo nos quotidianus docet vsus, & ipse M. Cicero de claris oratoribus, itémque Fabius Quintilia. Sed ea nonnumquam comparatio nauseam in multorum nares concitat, & sunt qui ne quidem Iouem pro riuali ferant, & se omnium optimos haberi velint: Nam & Palæmoni, glorioso Grammatico, Varro togatorum peritissimus displicuit: & Maro ipse Bauium & Næuium auersatus est, sicuti Pacuuium Persius, quos suo æuo placuisse credibile est, cùm alii meliores non essent. Sic qui vixere temporibus auorum nostrorum, Ioannes Meunus, Quadrigarius, Marotus, Sangelasius, pro bonis habiti, cùm nondum polita poësis Gallica foret: sed si conferuntur cum sequentis æui nostri poëtis egregiis Ronsardo, Bellaio, Bellaqueo, Bartassio Ph. Portæo, id perinde erit atque anseribus olores adæquare. Nam quis ea vecordia est qui Maroni Ennium comparet, vel Homerum Chærilo, In materia quamquam dissimili comparationis excăduit Catullus, suam Amasiam non æquè laudari questus.

Tecum Lesbia nostra conferatur!
O secum insipiens & infacetum.

& Martialis in quemdam qui se pro amico fido haberi vellet:

Dispeream, si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pyrrhei,

Sed hæc satis ad alia properanti.

In defciſcentes.

EMBLEMA CXL.

Quod fine egregios turpi maculaueris orſus,
In nox ámque tuum verteris officium,
Feciſti, quod capra, ſui mulctralia lactis
Cum ferit, & proprias calce profundit opes.

CVm quiſpiam fermè toto ætatis curriculo prudẽter probéque ſeſe geſſerit, & in extrema ſenectute vel etiam poſt præclarè facta, criminis aliquid aut vitii admittit, nec gloriæ debitum ſibi præmium expectat, efficit vt capra, quæ mulctrã moto pede diſpergit, totúmque lac emiſſum, iámq; in mulctrali paratum effundit; vnde natum prouerb. Capra Scyria. Eiuſmodi ſunt qui è felici principio, id eſt, puericia *Capra Scyria.*

bene & liberaliter instituta, deflectunt ad mores corruptissimos, vitámque deploratissimam, vt Nero, Tiberius, & similes Rom. Reipub. pestes, qui è præclaris initiis semper in peiora processerunt, & vitam omnium infelicissimè clauserunt. His annumerari potest Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentissimus, ad extremum iam senex in Hispania Consul. fœdis indulsit voluptatibus. Idem euenit Hortensio, & Lucullo, & apud Græcos sapientissimo legislatori Soloni, Antiocho magno, Xerxi & aliis multis: &, vt etiam ex historia sacra colligere est. Sauli, Salomoni & Samsoni, qui in peius progressi sunt. Huc adagia referre possum, Auris Bataua: &, Primùm Ægina optimos pueros alit: &, Mandrabuli more res succedit. Exempla verò ex Val. Max. cap. De mutatione morum & fortunæ.

Exempla eorum qui desciuerunt à virtute.

Quod sine egregijs orsus.] optimam principium Liuius lib. 1, *Vt orsis tanti operis successus prosperos darent.*

In vexamque tuam.] Prouerbialis locutio, vt cùm officium dicitur in maleficium conuerti.

Mulctrale.

mulctralia.) vas in quo mulgetur, quod mulctrum, & mulctrale dicitur. Virgil. in Georgicis:

------*implebunt mulctralia vaccæ.*

salce.) extrema pedis parte.

Æmulatio impar.

EMBLEMA CXLI.

ALTIVOLAM miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem sæpè cadentis habet.
Mullum prosequitur, qui spretas largus ab illo
Prætereà sque auidus deuorat ore dapes.
Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum
Vtitur hoc lippo Curia tamquam oculo.

AEgrè ferebat Alciatus æmulum quempiam esse sibi syndromum, eum quidem legum interpretem auditores quosdam malè affectos allicientem, qui quantum poterat, operam dabat, vt eius gloriam obscuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen vt imitatorem ignarum grauiùs pun-

Emblema scriptum in quendam συνδρομον.

gat, perbella vtitur similitudine, actum non sibi temperatà conuiciis, nempe in eum confícto nomine οἰνοκεράτης, quasi dicas, vinipotens aut meripotor: & tãdem lippum oculis appellat, quod ad iudicii imperitiam refertur Quemadmodum, inquit, miluus degener comitatur harpam altè volantem, vt iis vescatur ciborum reliquiis, quæ ex eius rostro frustulatim concidant: vtque largus marinus piscículus mullum piscem consequitur, vt quæ præterierit arripere queat: eodem modo mecum agit Oenocrates ille ludimagister bibax, qui relictos à me quosdam auditores excipit: quo iidem vtuntur, tamquam lippo oculo, id est, nullius iudicii doctore, & imperito legum interprete, cui sit Iuris ciuilis abstrusa scientia penitus incognita. Eum itaque hominem maledicentiæ notat, vinolentiæ, stultæ cuiusdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuisse Alexandrinum nomine, iuris interpretem Alciato infestum, non leui coniectura fassus mihi est Germanus Audebertus, Regiis tributis Aureliæ præfectus; cuius viri certè docti & amici non potest non esse mihi gratissima iucundissimáque recordatio, quem scio à permultis eruditis hominibus officiosè & honorificè cultum, & cum quo sæpe de literis sermones vltrò citróque habui superioribus anteactis annis cùm iuri ciuili operam darem apud Aurelianenses.

Oenocrates.

Miluus.

miluus.] auis rapacissima & gulosissima: de qua Plin. lib. 10. cap. 10. Miluum verò degenerem dixit, vt suo Oenocrati accommodet, quasi ea ordinem doctori, seu potius inerti & imperito leguleio.

Harpa.

harpam.] Harpa auis voracissima, ἀπὸ τῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dicta, de qua, Plin. lib. 11. cap. 74.

Mullus.

Mullum.] genus marini pisis & fluuiatilis, qui quòd gemina barba insignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur. Huius mentio est apud Plin. lib. 9. cap. 17. & 33. cap. 11. quomodo differant inter se fluuiatilis & marinus, norent curiosi.

Sargus.

sargus.] Sargus piscis, de quo iam antè, in mari nascens Ægyptiaco, vt est apud Festum, qui teste Plin. eum quem Lutarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex aliis laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienã, vt dicitur, messem demetentem, qui velint significari, sargum & mullum pingunt. Sequitur enim sargi reliquias mullus, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim potest mullus) descendit & pascitur, vt retulit Pierius lib. 30.

deserta curia.] Ironicôs dictum, pro decuria, vel auditorio deserto.

lippo oculo.] Ipsemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus interpretatur Parergôn lio. 6. c. 12. Vti tamquam lippo oculo, inquit, prouerbialiter dicitur de re qua carere nõ possumus, cùm tamen damnosa nobis sit. Eleganter Plaut. ad seruos improbos traxit, quos quamuis dominum decipiant, tamen retinet dominus, & vt potest, eorum opera vtitur, cùm vt velit non possit. Eius carmen est in Persa: *Oculo lippo vti.*

Ego neque libenter seruio, neque sum hero ex sententia,
Sed quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum
Haud abstinere quit tamen, quin imperet mihi.

Sed & apud eundem in Bacchidibus sic senex loquitur:

Lippo ille oculo seruus est simillimus, &c.

Lege Prouerb. Lippo oculo similis.

curiæ.] Decuriæ nomine si vacat, euolue caput 16. lib. 1. Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias persequi. *Curiæ.*

Albutij ad D. Alciatum, ſuadentis, vt de tumultibus Italicis ſe ſubducat, & in Gallia proficiſcatur.

EMBLEMA CXLII.

QVÆ dedit hos fructus arbor, cælo aduena noſtro,
Venit ab Eoo Perſidis axe priùs,
Translatu facta eſt melior, quæ noxia quondam
In patria, hîc nobis dulcia poma gerit.
Fert folium linguæ, fert poma ſimillima cordi;
Alciate hinc vitam degere diſce tuam.
Tu procul à patria in pretio es maiore futurus;
Multum corde ſapis, nec minus ore vales.

Albutius l.c. ALbutii, cuius hoc Epigramma eſt, Aurelii Iureconſulti meminit Alciatus ipſe libro Prætermiſſorũ 2. Legi apo-

logiam quandam eius nomine aduersus Petrum Stellam, & Longouallium legum doctores. Hic monet, vt Alciatus à tumultibus & factionibus Italicis sese submoueat, & florentissimam Galliam petat, in qua futurus sit commendatior. Sumit argumenti materiam à pomi Persici tralatione, quod in Perside virulentum fuit, in Italia verò consitum, loci mutatione toxicum habere desiit. Eodem modo si patriam relinquat, in extera regione admirabilem futurum Alciatum speret; sicque tacitè alludit ad illud Euangelicum, Non est Propheta sine honore nisi in patria sua Simile est quod Erasmus in quadam ad Alciatum epistola scribit: Pietatis erat, inquit, quòd patriæ tuæ potissimum bonum ciuem præstare volueris: sed Deus voluit eruditionem tuam velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis splendor nescio quo pacto in sua cuique patria ferè obscurior obtingit. Quod apertius (vt carminis nostri enarrationem habeamus magis perspicuam) Alciatus ipsemet explicuit oratione quadam Ferrariæ habita, his omninò verbis: Scio, inquit, plerisque suspectam esse posse tam frequentem mutationem meam, qui nunc Auenioni: nunc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ professus sim: nec deerunt qui inconstantiæ hoc tribuant, tãquam nusquam possim consistere, & quod in carmine Horatiano est,

Roma Tibur amem, ventoſus, Tibure Romam.

Etenim non bene compositæ mentis argumentum est, cùm quis huc atque illuc vagus discurrit, nec quiescere potest. Cæterùm mihi excusatio est in promptu, notissimúmque omnibus est, me, dum bellicos tumultus subterfugio, tutámque studiis meis sedem perquiro, diutissimè esse peregrinatum, Principúmque iussionibus huc atque illuc agitatum, certam sedem tenere non potuisse. Idem Oratione Ticini habita sic: Quamplurimi vestrûm optimè sciunt, vt belli calamitatibus eiectus, relicta patria trans Alpes profectus sum: ibi professorio muneri addictus, aliquot annos summa cum gratia moram traxi: quod an illorum humanitati tribuam, an qualibuscumque nostris studiis, non satis scio. Tria certè magnifica hac in disciplina tribus in celeberrimis gymnasiis mihi contigerunt, quæ nescio (quod citra arrogantiam dictum sit) an cuiquam alii: primùm vt Auenioni, cùm numquam ad eam diem cathedram ascendissem, stipendium sexcentorum mererer, & ætate longè impar, senioribus tamen æquarer: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magistratus, Chri-

Locus ex Alciati quadã oratione.

Alter locus ex eadem.

„ ſtianiſſimo ipſo Rege adiuuante, ſecundo quàm eò veneram
„ anno duplicatum mihi eſt honorarium, & mille ducentíque
„ præſtiti: tertium eſt, quòd tam à longinquis partib. in pa-
„ triam ab excellentiſſimo. Duce noſtro accerſitus, Senatoria
„ dignitate ornatus, hanc acceſſionem ne quidem cogitans,
„ tantum abeſt vt petierim, ſum conſecutus. hactenus ille. Nec verò prætermittam hoc Perſici ſymbolum à Paulo Iouio explicari in eo Dialogo qui eſt De notis armorum Amoris, cum inſcriptione, *Tranſlatu proficit arbos*, ipſique Alciato aſcribi. Sed & pomum Perſicum notam fuiſſe eius in alio cælo melior ſit, tradit Pierius lib. De ſacris Ægypt. literis 54.

Locus è Paulo Iouio.

Perſica pyrus vnde.

Quæ dedit hos.) Cùm Perſæ aliquando in Romanos bellum gererent, multis in locis Italiæ Perſica implantarunt, quæ in Perſide venenum præſentaneum ferunt. Hac tandem arbore hoſtes extinctum iri ſperabant: ſed in Italia mutato ſolo naturam etiam mutauit. qua in opinione eſt Columel. li. 10. his fermè verbis:

-----pomis cum barbara Perſis
Miſerat, vt fama eſt, patriis armata venenis:
At nunc expoſiti paruo diſcrimine lecti,
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi.

Id non videtur Plinio veriſimile lib. 15. cui tamen aduerſantur Galenus, Paulus Ægineta, Plutarchus, & alii.
Martial. 13. Perſica nux.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis perſica cara ſumus.

Tranſlatu facta eſt melior.) Quaſdam arbores mutare naturam pro regionũ varietate, teſtis eſt Plutarch. eo libro quem inſcripſit, De facie quæ apparet in orbe Lunæ. Plin. lib. 17. cap. 10. vbi agit de arboribus quæ auulſione naſcuntur, omnia ea non ſtatim moris eſt in ſua locari, ſed prius nutrici dari, atque in ſeminariis adoleſcere, iterumque migrare. Qui tranſitus mirum in modum mitigat etiam ſylueſtres, ſiue arborum quoque, vt hominum natura, nouitatis ac peregrinationis auida eſt: ſiue deſcendentes viris relinquunt, manſueſcuntque in tractatu, ceu feræ dum radici auellitur planta.

Fert folium linguæ) Plutarch. commentatio De Iſide & Oſiride, Perſicam arborem Iſidi conſecratam fuiſſe ſcribit, quòd linguæ folium habeat fructũ cordi ſimilem. Eius hæc verba ſunt: τὴν δ' ἐν Αἰγύπτῳ φυτὴν μάλιστα τῇ θεῷ καθιερῶσι λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ

De perſica arbore.

φύλλον ἔοικεν. ἀλλ' ἐν ὧν ἀνθρώπῳ ἔχειν πέφυκα θειότερον λόγου, καὶ μάλιστα τῷ περὶ θεῶν, οὐκ εἰζόνα ῥοπὴν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. διὸ τῷ μὲν εἰς τὸ χρηστήριον εἰσιόντι χαπόντι παρεγγυῶμαι, ὅπα φρονεῖν, εὐσχημα λέγειν: De ſtirpibus Aegyptiis maximè conſecratam Deæ aiũt Perſeam: quòd eius frũctus cordis, folium linguæ ſpeciem referat. Nã eorum quæ in hominem cadere poſſunt, nihil diuinius eſt oratione, præcipuè vero de Diis: neque vlla res alia maius ad felicitatem affert momentum. Itaque hîc præcipitur ei qui ſit oraculum aditurus vt ſanctè piéque ſentiat, & modeſtè loquatur.

Tu procul à patria.) Virgiliana imitatio è 10. Ecloga:

Tu procul à patria (nec ſit mihi credere) tantum
Alpinas, ab, dura niues.----

Apud Eurìpidem in Hercule furente.

----οὐκ ἔθ' ὅπου
ἐσθλόν δράσας, μάρτυρ' αὐ λάβοις, πάτραν,

Non eſt vbi ſtrenue quid agens teſtem habeas patriam. verba ſunt Amphitruonis ad Lycum, quibus docet magnorum Herculis operum teſtes eſſe gentes exteras.

Appendix.

Tranſlatu facta eſt melior.) Simile illud Plinii hiſtoriæ mũdi lib. 2. cap. 96. In Cruſtuminio natum fenum ibi noxium, exterà ſalubre eſſe. Ex quo intellige quædam ſoli mutatione fieri meliora, alia deteriora, quod rei ruſticæ periti auctores obſeruant Palladius, Columella, Cato, Varro, alii.

Tu procul à patria in pretio es maiore futurus.] quod contigit multis olim ſapientibus qui longinquis peregrinationibus notiores facti ſeſe toti orbi commendarunt, vt hi de quibus B. Hieronymi prologo ad Biblia, ſuppetunt ea dere exempla longè multa apud Diogenem Laërtium, Philoſtratum, Eunapium Sardianum. Occurrit ex veteribus vnus Anacharſis Scytha, qui apud ſuos multo in honore, Athenis admirationi fuit. Romæ non niſi ſerò admodum excepta & admiſſa Rhetoricæ & Philoſophiæ ſchola, ſub auſpicio Græcorum ſapientum. Et ſeculis ſuperioribus maiores noſtri exceperunt Alcuinum, ſeu Albinum, Scoticæ gentis, qui doctrinas liberales primus Lutetiæ, ſub pacta mercede ſic plauſibiliter docuit, vt fundamenta principis Academiæ tum primùm molitus dicatur. Taceo de Alciato, homine extero, qui iuris ſapientiæ nitorem primus apud Biturigas noſtrates celebrauit.

Princeps subditorum incolumitatem procurans.

EMBLEMA CXLIII.

TITANII quoties conturbant æquora fratres,
Tum miseros nautas anchora iacta iuuat:
Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Tutiùs vt possit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores gestare insignia Reges,
Anchora quod nautis, sæpe populo esse suo!

EPigraphe similis mihi videtur sententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauiter pronunciauit, Imperiũ curam esse salutis alienæ. Principes enim debent habere perspectum se sibi minimè natos esse, sed ad publicam omnium quietem. Plinius lib. 18. ait, Delphinum futuram tempestatẽ præsagire.

Quocirca

Quocirca vt φιλάνθρωπος si nauem ventis agitatam offenderit, tutiùs vt figatur, anchoram quasi humano quodam instinctu dirigit: sic Princeps quisque suorum maximè studiosus esse debet, potissimùm verò sæuiente tempestate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impendente, ne Reipub. status aliquo modo conuellatur, aut etiam periclitetur. Cæterùm Delphinum anchoræ illigatum pro insigni & stemmate publico gesserunt olim nonnulli Principes & Imperatores laudatissimi, vt Augustus Cæsar, T. Vespasian, Seleucus & Nicanor: nostróque sæculo Ald. Manutius, nobilis apud Venetos typographus. qua de re est elegantissima παροιμία in Prouerb. Festina lentè, apud Erasmum. Nostris etiam temporibus Gallici imperii Thalassiarchus, id est, Admiralius, insigne hoc circũfert, vt nuper laudatus ille nostrorum patrum ætate Philippus Chabotius. In scuto Vlyssis Delphinum depictum fuisse scribit Plutarch. ad finem disputationis, qua quærit, vtra animalium plus rationis habeant, an terrestria, an aquatilia. Apponam & id Xenophontis è 3. ἀπομνημ. vbi facit Socratem disputantem cum Dionysiodoro: Quam ob causam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν, nisi quòd vt pastor suarum ouium curam habere debet, quo habeant quæ sunt ad victum necessaria; sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expediant? Non enim tantùm laudatur Agamemnon vt κρατερὸς αἰχμητὴς, sed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθὸς, qui non se modò bene regeret, sed etiam suis felicitatis causa esset. οὐ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται, ἵνα ἑαυτῷ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἀλούμενοι, διὰ τοῦτον, εὖ πράττωσι: Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum qui eum elegerunt, in felicitate viuant.

Delphinus φιλανθρωπος.

Delphinus alligatus anchoræ.

Anchora Thalassiarchi Gallici.

Præclarum illud Xenophontis.

Titanij fratres.] venti, qui Titanes dicuntur, à patre Titane, Saturni fratre, Gigantes robustissimi, qui pro ventis vsurpantur à Poëtis.

Titanes.

Miseros.) Epitheton conueniens, vt illud est Lucani lib. 8.

——miseros fallentia nautas
Sidera non sequimur.——

Anchora iacta iuuat.) Prouerb. Anchoram sacram soluere. Fuit autem anchora præsidii & salutis typus. Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Isthmiorum: Si quis, inquit, hominum sumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præstat, &

Anchoræ quid.

ἐσχατιὰς ἤδη πρὸς ὅλεθρ' ἔβαλεν ἄγκυραν θεσπέσιος ἐών: id est, is extremitates iam felicitatis iecit anchoram, diuino honore auctus. Quid si huc reuocemus aureum Plutarchi monitum è vita Solonis: quo loco dicit, Senatu velut anchora firmari ciuitatem? Memini, & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiæque suæ anchoram nominare, ὃς μόνος ἔτι' ἄγκυρα' ἐμοῦ: qui iam solus generis supersit anchora nostri. Aristides oratione Panathenaïca prima, dicit Græcos omnes sibi visos fuisse in portu quodam duabus nixos anchoris, quasi gemino fultos præsidio.

Appendix.

* *Princeps subditorum incolumitatem procurans.*] præclara γνώμη, cui simile illud ex Spartiano, sæpenumero in concione & senatu dixisse Cæsarem Adrianum, ita se Remp. gesturum, vt sciret populi rem esse, non propriam. Et Capitolin. Antonio Pio huius primũ hoc fertur, quod cùm ab vxore argueretur, quasi suis parum relicturus dixit, Sulta, postquã ad imperium transiuimus, & illud quod habuimus antè perdidimus. Elogium & hoc veridicum Traiani ex Plinio lib. 3. epist. 20. Sunt quidem cuncta sub vnius arbitrio, qui pro vtilitate communi solus omnium curas, laboresque susceperit. Idem panegyrico magnificentius: BONA conscientia principatum sibi delatum acceptat, qui non nisi animæ seruandi illud accepit, & quem ipsius Reip. vtilitas & vox ad illud arcessit, non sua. idem ibidem: Quod precatus es, vt illa ipsa ordinatio comitiorum bene ac feliciter eueniret nobis, Reipub. nonne tibi tale est, vt nos hunc ordinem votorum cõmittere debeamus: Deos denique obsecrare, vt omnia quæ facis quæque facies, prosperè cedant tibi, Reipub. nobis: vel si breuius sit optandum, vt vni tibi, in quo & Respub. & nos simus. Cicero 8. Philipp. O dij immortales, quàm magnum est personam in Repub. tueri principis, quæ non animis solùm debet, sed etiam oculis seruire ciuium! Illud Isocratum perplacet ad Nicoclem, regem Cypriorum: ἡγεμόνα δεῖν εἶναι τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις μηδὲ τὴν ἀπιστίαν τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς ἀδρανοῦντας ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς ἀναχρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τὴν χρείαν αὐτοῖς δοκιμάζειν. Oportet existimes te non vnum ex multis, sed multorum principem existentem, non suam ipsius habere mẽtem cum aliis, id est, aliorũ inseruire

affectibus debere, neque honesta consilia, neque rectè sentientes homines voluptatibus æstimare, sed vtilibus actionibus probare.

Sanctaq; iudicibus credita iura bonis.) Bonus princeps similes sui iuridicos & ministratus amplexatur, vt simile simili gaudet: alioqui non caret culpa qui hominum improborū opera vtitur, ait Iurisconsul. Exemplum in Alexandro Seuero apud Lampridium, in Cocceio Nerua, apud Aurel. Victorem, idem in Traiano, & in Theodosio, ibi sagax, multumque diligens ad cognoscenda maiorum gesta: è quibus non desinebat exsecrari quorum facta superba, crudelia, libertati infesta legerat, vt Cinnam, Marium, Sullámque, atque vniuersos dominantium, &c. Bene Claudian. 2. de laudibus Stiliconis,

—— non te gurges corruptior æui
Traxit ad exemplum: quod iam firmauerat annis
Crimen, & in legem rapiendi verterat vsum. post,
—— non obruta virtus
Paupertate latet, lectos ex omnibus oris
Euehis, & nunquam meriti cunabula quæris,
Et qualis, non vnde satus, sub teste benigno
Vsuitur, egregios inuitant præmia mores.

Magnificè Plinius panegyrico: Permagnum quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas: sed magnificētius, quòd tuos. Quantò enim magis arduum est alios præstare, quàm se, tantò laudabilius quòd cùm ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effeciſti. Tu amicos ex optimis legis, & hercule æquum est esse eos charissimos bono principi, qui inuisi malo fuerunt.

Fed. Morelli Corona.

Vtinam Regib. & Principibus omnibus maneret *alta* mente repositum Agamemnonium illud Regale ἐπεύνημα, vel σύγκρίμα, non sine numine ab Homero ita celebratum,

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι!
Non ego perniciem populi peto, malo salutem!

In Senatum boni Principis.

EMBLEMA CXLIIII. *Dialogiſmus.*

EFFIGIES manibus truncæ ante altaria diuûm
Hinc reſident, quarum lumine capta prior.
Signa poteſtatis ſummæ, ſanctique Senatus
Thebanis fuerant iſta reperta vtris.
Cur reſident? quia mente graues decet eſſe quietâ
Iuridicos, animo nec variare leui.
Cur ſine ſunt manibus? capiant ne xenia, nec ſe
Pollicitis flecti muneribúſve ſinant.
Cæcus at eſt Princeps, quod ſolis auribus abſque
Affectu, conſtans iuſſa Senatus agit.

ID agalma Iudicum Thebanorum è variis auctoribus peti poſſe ſcio. Certè Plutarchus attigit lib. de Iſide & Oſiride: quod idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodem Plutarcho, his verbis: ἐν Θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀχειρίδωτοι δικαστῶν ἄγαλμα, ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ μύωσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντατον ἔσαν, id eſt, Thebis imagines conſpiciuntur Iudicum, manibus carentes: at ſummi Iudicis imago conniues oculis: eò quòd iuſtitia nec muneribus capi, nec hominum vultu flecti debeat. Alciatus ipſe Oratione quadam in laudem Iuris ciuilis hæc ait: Chryſippus Iuſtitiæ imaginem ita expreſſit, vt puellari virginis forma, aſpectu vehementi, luminibus oculorum acerrimis conſpiceretur, quòd videlicet iudicem incorrupto iudicio, ſanctum, ſeuerum, contra improbos inexorabilem, vi ac maieſtate æquiratis, veritatíſque terrificum eſſe oporteat. Quapropter memoriæ eſt traditum, magiſtratuum ſtatuas à Thebanis ita ſolere formari, vt ſine manibus eſſent: Principum verò clauſis oculis, nimirùm eam iuſtitiæ naturam eſſe oſtendentes, vt incorrupta ſit, nec pretio precibúſve, aut alienæ vlli cupiditati cedat. Non verebor in vſum rapere meum quæ retulit auctor induſtrius, multæque lectionis, Alexand. ab Alexand lib. 3. Thebani, inquit, vt incorruptam iuſtitiam ſignarent, nec variari gratia, Iudicum imagines ſine manibus, Principis verò ſine oculis in foro propoſuere, vt ſignis oſtenderent, Iudices affectibus capi non oportere, cauſſaque definita damnatos vndecimuitis pœnis afficiendos tradebant. Certè legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abſtinere debent: iccircò hîc truncis manibus pinguntur. quod non prætermiſit Pierius lib. Hieroglyph. 35. Præſes ipſe captus eſt oculis, ne affectu quodã moueatur: ſiquidem, vt ait Cicero Officiorum 3. neque contra Rempubl. neque contra iuſiurandum ac finẽ amici cauſſa vir bonus faciet, ne ſi iudex quidem erit de ipſo amico. Ponit enim perſonam amici cùm induit iudicis. Nam ſi omnia facienda ſint, quæ amici velint, non amicitiæ tales, ſed coniurationes putandæ ſunt. quocirca non oculis vtatur, ſed auribus, ne citò moueatur: & cùm ipſi dicenda eſt ſententia, meminerit ſe Deum habere teſtem, id eſt, mentem ſuam, qua nihil ipſe dedit homini diuinius. Adhæc omnes ſedent, quòd animus eorum debeat eſſe optimè compoſitus, ne hinc atque hinc flecti, quod eſt leuitatis; ſedendo etenim & quieſcendo ſit anima prudens,

Font Emblematis.

Locus ex Alciati oratione.

Cur ſedens iudicet.

ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. ζ. notat statuas Minervæ olim omnes sedentis specie fieri solitas. Interdum enim sedere idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgatúmque est illud, Romanus sedendo vincit, id est consultando. Pierius libro 43. Lubens huc referrem quæ de iustitiæ imagine olim à Carneade expressa Gellius adnotauit lib. 10. c 4. sed quia liber est in omnium manibus, facilè transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Ælian. Olim apud Ægyptios eosdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant: quorum Princeps natu proximus in omnes statuendi ius habebat: quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat. Is circa collum imaginem è sapphiro gemma confectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quàm in animo mentéque insitam & infixam habere debet.

Sedere quid habeat mysterij.

Iudices cur sedeant.

Cur resident.) Cicero ad finem proœmii Dialogi De claris orat. Sed quò, inquit, faciliùs sermo explicetur, sedentes si videtur, agamus. Cùm idem placuisset illis, tum in propatulo consedimus. Hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicũtur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoriis in quæst. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phœdro Platonico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis dialogis. Certè M. Tulius videtur semper ambulare, cùm Peripateticum agit: vt 5. De finibus. 1. De diuinat. 1. De legib. aliàs, vt Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabilius differi. Constat ex veteribus iudices sedere solitos, cùm quid statuendum esset. Ita enim Iustinianus in Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè & nunc in regia basilica, in quibus & tunc domunculis iudicant, &c. Idem in Nou. Vt ab illustrib. & qui super eam dignit. Secundum quod, ait, datum est eis super hoc priuilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cùm iudicant, aut stare rursus tanquam litigantes. Marcianus lib. 7. D. Quod met. caus. Confestim autem pro tribunali te sedentem adiit. Sic in l. 2. D. Ad. senat. Tertyl. sedere dicitur prætor: Confestim autem sic erit accipiendum: Vbi primùm potuit, id est, prætoris copiam habuit huic rei sedentis. Et in lib. 7. D. De in integ. restit. Cõfestim autem pro tribunali te sedente adiit. Bonifacius in cap. fin. De sentent. & re iudic. in vi. Sententia.

ait, quam ſcriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipſo ſtando, non ſedendo proferri contigit, nullius penitus eſt momenti, Gellius lib. 7. De Scipione: Et quodam die, ait, ius in caſtris ſedens dicebat Plinius libro 5. Epiſtol. Sedebant iudices, centum viri venerant, obſeruabant aduocati, ſilentium longum, &c. Cicero Pro Rabir. Accuſaui de pecuniis repetundis, iudex ſedi. Ad hanc verò rem Plaurus in Moſtellaria:

Nemo plus ſapio ſedens.

quia mente graues.) Huc illa Calliſtrati verba aptanda, quæ habentur l. 19. D. De offic. Præſid. Sed in cognoſcendo, ait, neque excandeſcere aduerſus eos quos malos putat, neque precibus calamitoſorum illacrymari oportet. Id enim non eſt conſtantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit, hæc ille. *Affectus ſedat in iudicibus.*

capiant ne xenia.) Prohibetur enim 1. & 6. Deuteronomii, Eccleſiaſt. 42. & Prouerb. 24. multíſque aliis in locis. Refert Plinius 8. Epiſt. Iulium Baſſum accuſatũ repetundarũ, quòd in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepiſſet. Lex enim dona & munera à magiſtratibus accipi, imò verò & quid emi vetat, niſi victus quotidiani cauſſa. Hoc tamen addamus licet. Non in totum xeniis abſtinere debet proconſul, (ait Vlpian. in l. 6. de offic. proconſ.) ſed modum adiicere: vt neque morosè in totum abſtineat neque auarè modũ xeniorum excedat. Qua de re verba hæc ſunt Seueri & Antonini: Quantùm ad xenia pertinet, audi quid ſentimus. Vetus prouerbium eſt: ὅτι παῦπα, ὅτι παύπων, ὅτι οὐδὲ παύπων. Non valdè inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum eſt, & per omnia auariſſimũ, &c. Qua ratione Plin. epiſtol. 5. ad Seuerianum, ait in cauſis agendis & exercendis iudiciis non modò pactione, dono, munere, verùm etiam xeniis ſe ſemper abſtinuiſſe, vbi rectè ſubiicit oportere quæ ſunt inhoneſta, parſimque decora non quaſi illicita, ſed quaſi pudenda vitare. Sic Spartian. tradit Peſcennium Nigrum ſalaria iudicibus è publico dari voluiſſe, ne cui eſſent oneri: adieciſſéque, iudicem nec dare debere, nec accipere. *Munera non debent à iudicibus eampi.*

Cæcus ut eſt Princeps.) Oculus in Hieroglyph. pro gratia, ſeu, vt ita dicam, fauore vſurpatur, vt tradit lib. 33. Pierius. Non eſt quod ſuſpicionibus aut cõiecturis aliquid vſpiam tribuat ipſe iudex, nec litigantium verbis hæreat, ſed probationibus manifeſtis veritatem inueſtiget. Quod eleganti cõplexus eſt

monosticho Phocylides.

μηδὲ δίκλω δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς:

Ne de lite pronuncies, nisi vtramque partem priùs audieris. Decretum id dicitur propriè quod causa cognita pronũciatur à iudice; nec enim decretum dici potest nisi vtraque audita parte. Tertullianus Apologetico: Respondendi, altercandique potestas patet, quando nec liceat inauditos & indefensos omninò damnari. Huic conuenit l. 1. Cod. de condemn. reis: & veterum consuetudo, qui reos nisi auditos cõdemnabant, quoniam qui auditi non essent, pro indemnatis habebantur, ex Lycurgi legibus: vt tradit Val. Max. cap. De sapienter dictis & factis. Tritum id è prouerbiali Trimetro.

ἄρχων ἄρχοις κ' ἰσχίων κ' ἀδίκων.

Gerens Magistratum æqua & iniqua audias.

quod solis auribus absque Affectu.) Memini legere me, Atheniensis iudicia de cædibus habituros, ad Areopagum, Martis vicum, ite noctu solitos: iisque qui causas dicerent, affectibus abstinendum fuisse testatur Isocrates Areopagitico. Nolebant enim iudices miserabilium personarum intuitu, vocisque lenocinio, quod magnas ad flectendum perturbandúmque vires habet, commoueri. Longè alia Romanorum consuetudo fuit, qui quocunque modo iudices ad iracundiam vel misericordiam flectebant: quod Cicero facere solet in perorationibus. Celebre est exemplum Sergii Galbæ, qui reus à Libone trib. pleb. accusatus quòd prætor contra fidẽ Lusitanos quosdam interfecisset, cùm nihil haberet quo se purgares, paruos suos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius statuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib. 6. ce. 2. memorat. vt & Val. Max. 8. cap. 1. eámque ter vsurpatam memini à M. Tullio, nempe pio Flacco, pro Sylla pro Sestio. Idem in Plancia na sic: Non opibus contendo, non auctoritate, non gratia, sed precibus, sed lachrymis, sed misericordia: mecúmque vos simul miserrimus & optimus obtestatur parens; & pro vno filio duo patres deprecamur. pro Fonteio: Tendit ad eos virgo vestalis manus supplices easdem, quas pro vobis Diis immortalibus tẽdere consueuit: cauete ne periculosum superbúmque sit, eius vos obsecrationẽ repudiare, cuius preces si Dii aspernarentur, hæc salua esse non possent. Quibus ex locis intelligimus quàm graues illæ motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & misericordiam impellat.

Appendix.

Cur ſine ſunt manibus?] Apud Gratianum ſic: Cirò vulneratur auro iuſtitia, nullamque reus culpam pertimeſcit, quam redimere nummis exiſtimat. Pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non ſolùm non contemnitur, ſed etiam aduerſus veritatem opprimitur, 1/q. 3.

Vel prece, vel pretio malè verum examinat omnis
Corruptus iudex, ------ait ille.

quod ſolu auribus abſque Affectu.] Plinius Secund. 6. epiſt. 2. Primùm religioni ſuæ iudex debet patientiam, quæ magna pars iuſtitiæ eſt. Tullius ad Q. fratrem, 1. epiſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolùm gratiæ, verùm etiam ſuſpicioni. Vlpian. I. C. iiſdem inſiſtens veſtigiis, lib. generaliter, 24. D. de fideicommiſſ. libertatib. Ne aliquam, ait, ambitionis vel gratiæ ſuſpicionem Prætor habeat.

F. Morelli Corollarivm.

Huius Emblem. argumentum illuſtrat Philo Iud. lib. inſcripto Vita ciuilis. 5. de Ioſepho. & de Iudice. & de Conſtituendo Principe. Itemque 11. de vita Moſ. in cuius proœmio hic inſignis maxime locus eſt de boni principis munere. *Βασιλεῖ πρόσηκει προστάττειν ἃ χρὴ, καὶ ἀπαγορεύειν ἃ μὴ χρὴ· ὡς δίκης ἔχει τὸν βασιλέα νόμον ἔμψυχον. τὸν δὲ νόμον βασιλέα ἄψυχον.* Regis munus eſt, quod oportet imperare, quod non oportet vetare. Vt proculdubio Rex ſit lex animata: lex autem, iuſtus Rex, &c. Videſis Libanii Iuſtitiæ elogium edit. num. pa. 91.

Cæcus at eſt, Pr.) Iuuat ita cæcutire. *Multa interim Reges* (inquit Seneca lib. 4. de ben. cap. 37.) *in bello præſertim, operiis oculis donant.*

Consiliarij Principum.

EMBLEMA CXLV.

HEROVM genitos, & magnum fertur Achillem
In stabulis Chiron eruditisse suis.
Semiferum doctorem, & semiuirum Centaurum,
Assideat quisquis Regibus, esse decet.
Est fera, dum violat socios, dum proterit hostes:
Estque homo, dum simulat se populo esse pium.

Chiron Centaurus.

CHiron Centaurus Saturni & Phillyræ filius (inde Phillyrides à Poëtis dictus) superiore sui parte homo, equus inferiore, datus creditur Achilli pædagogus, sub quo disciplinas liberales exciperet. Vt enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorem verò rerum id est,

—— διδασκάλων παῖδι παντὶ
μύθων τε ῥητῆρ' ἔμφυσαν, θηκτῆες τ' ἔργων.

Ferina in Chirone natura variis modis exponitur à Mythologis: ſed hîc notantur maximè Principum Regúmque conſiliarii, qui fērinam quidem & pluſquam belluinam naturam referunt, cùm ſuo principi praua conſilia ſuggerunt, vt populares ſuos pecuniis emungant, vel ſuo commodo, Reipub. procurent incommodum. Speciem humanitatis habent, cùm iuſtitiæ & pietatis imagine populum ſibi deuinciunt. Quod itidem explicatum eſt ab ipſo Alciato lib. 9. Parergôn, cap. 13. his omninò verbis: In Græcis auctoribus annotaui, à Chirone Centauro Achillem, alióſque Regum filios eruditos fuiſſe fingi quod ſoleant doctores & conſultores Principum natura quidem feri eſſe, & promptum ad aſperiora ingenium habere: humanitatem verò in ſpeciem tantùm præ ſe ferre. Idem diſputat Macciauellius, auctor Italus (de quo quid ergo cum aliis multis in totum ſentiam, nihil habeo dicere, niſi quòd exiſtimem eum in ciuilibus negotiis alioqui perſpicacem, & magni certè ingenii virum, ſed in quo tamen parum aut nihil planè fidei eſſet & veræ religionis, vt eius ſcripta quædam teſtantur.) ille itaque ferè ſic diſſerit c. 18. eius libri, quem de Principe lingua ſua edidit Primùm quidem Principi fidem, hoſti & aliis cum quibus rem habet, ſeruandam eſſe dicit, ſed ea tamen lege, ne ſibi noceat. Si quid enim noxæ importatum iri ob fidem datam Princeps metuat, ei ſuadet ad fraudem & aſtus eſſe recurrēdum. Docet perſpicuè concertationem omnem legibus vel fraude inſtitui atque perfici: has quidem hominum eſſe, hanc verò belluarum. Sed quia interdum leges non ſatis eſſe firmæ ac ſtabiles videantur, inclinandum animum ad dolos ille præcipit: Principem enim decere, vt humanam & belluinam naturam præ ſe ferat, quod à veteribus figmento quodam expreſſum notat in Achillis educatione, quem à Chirone Centauro inſtitutum tradunt, vt ſignificarēt Principem quemcumque hac natura duplici præditum eſſe debere. E belluis autem duas in primis proponēdas, Leonem nempè & Vulpem: illum quidem viribus, hanc aſtu & vafritie permultum valere: illum, vt incautus eſt, non rarò ſe in retia temerè coniicere: hanc, quia non ſatis virium habeat, fallaciis vti. Quibus argumentis, parum quidem Philoſophicis, ne dicam impiis, Principem eum qui res magnas & periculoſas aggrediatur, eáſque tutò ad exitum perduce-

Ferina Chironis natura quid.

Macciauellius Italus.

Princeps subditorum incolumitatem procurans.

EMBLEMA CXLIII.

TITANII quoties conturbant æquora fratres,
Tum miseros nautas anchora iacta iuuat:
Hanc pius erga homines Delphin complectitur, imis
Tutiùs vt possit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores gestare insignia Reges,
Anchora quod nautis, se populo esse suo!

EPigraphe similis mihi videtur sententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauiter pronuncianit, Imperiũ curam esse salutis alienæ. Principes enim debent habere perspectum se sibi minimè natos esse, sed ad publicam omnium quietem. Plinius lib. 18. ait, Delphinum futuram tempestatẽ præsagire.

Quocirca

Quocirca vt φιλαύξωτος si nauem ventis agitatam offenderit, tutiùs vt figatur, anchoram quasi humano quodam instinctu dirigit: sic Princeps quisque suorum maximè studiosus esse debet, potissimùm verò sæuiente tempestate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impendente, ne Reipub. status aliquo modo conuellatur, aut etiam periclitetur. Cæterùm Delphinum anchoræ illigatum pro insigni & stemmate publico gesserunt olim nonnulli Principes & Imperatores laudatissimi, vt Augustus Cæsar, T. Vespasian, Seleucus & Nicanor: nostróque sæculo Ald. Manutius, nobilis apud Venetos typographus. qua de re est elegantissima παροιμία in Prouerb. Festina lentè, apud Erasmum. Nostris etiam temporibus Gallici imperii Thalassiarchus, id est, Admiralius, insigne hoc circũfert, vt nuper laudatus ille nostrorum patrum ætate Philippus Chabotius. In scuto Vlyssis Delphinum depictum fuisse scribit Plutarch. ad finem disputationis, qua quærit, vtra animalium plus rationis habeant, an terrestria, an aquatilia. Apponam & id Xenophontis è 3. ἀπομνημ. vbi facit Socratem disputantem cum Dionysiodoro: Quam ob causam, inquit, Homerus appellat Agamemnonem ποιμένα λαῶν, nisi quòd vt pastor suarum ouium curam habere debet, quo habeant quæ sunt ad victum necessaria; sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expediant? Non enim tantùm laudatur Agamemnon vt κρατερὸς αἰχμητής, sed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθὸς, qui non se modò bene regeret, sed etiam suis felicitatis causa esset. οὐδὲ βασιλεὺς αἱρεῖται, ἐχ ἵνα ἑαυτῷ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἀλούμενοι, διὰ τοῦτον, εὖ πράττωσι: Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum qui eum elegerunt, in felicitate viuant.

Delphin φιλαύξωτος.

Delphinus alligatus anchoræ.

Anchora Thalassiarchi Gallici.

Præclarum locus Xenophontis.

Titanij fratris.] venti, qui Titanes dicuntur, à patre Titane, Saturni fratre, Gigantes robustissimi, qui pro ventis vsurpantur à Poëtis.

Titanes.

Miseros.) Epitheton conueniens, vt illud est Lucani lib. 8.

——miseros fallentia nautas
Sidera non sequimur.——

Anchora iacta iuuat.) Prouerb. Anchoram sacram soluere. Fuit autem anchora præsidii & salutis typus. Pierius lib. 45. Hietogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Isthmiorum: Si quis, inquit, hominum sumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præstat, &

Anchoræ quid.

ἐσχατιαῖς ἤδη πρὸς ὅλεθρ᾽ ἔβαλλε᾽ ἄγκυραν θεόπμ᾽ ἐών: id est, is extremitates iam felicitatis iecit anchoram, diuino honore auctus. Quid si huc reuocemus aureum Plutarchi monitum è vita Solonis: quo loco dicit, Senatu velut anchora firmari ciuitatem? Memini, & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiæque suæ anchoram nominare, ὃς μόνῳ ὄντων ἀγκυρεῖ᾽ ἐμοί: qui iam solus generis supersit anchora nostri. Aristides oratione Panathenaïca prima, dicit Græcos omnes sibi visos fuisse in portu quodam duabus nixos anchoris, quasi gemino fultos præsidio.

Appendix.

Princeps subditorum incolumitatem procurans.] præclara γνώμη, cui simile illud ex Spartiano, sæpenumero in concione & senatu dixisse Cæsarem Adrianum, ita se Remp. gesturum, vt sciret populi rem esse, non propriam. Et Capitolin. Antonio Pio huius primũ hoc fertur, quod cùm ab vxore argueretur, quasi suis parum relicturus dixit, Sulta, postquã ad imperium transiuimus, & illud quod habuimus antè perdidimus. Elogium & hoc veridicum Traiani ex Plinio lib. 3. epist. 20. Sunt quidem cuncta sub vnius arbitrio, qui pro vtilitate communi solus omnium curas, laboréſque susceperit. Idem panegyrico magnificentius: bona conscientia principatum sibi delatum acceptat, qui non nisi animæ seruandi illud accepit, & quem ipsius Reip. vtilitas & vox ad illud arcessit, non sua. idem ibidem: Quod precatus es, vt illa ipsa ordinatio comitiorum bene ac feliciter eueniret nobis, Reipub. nonne tibi tale est, vt nos hunc ordinem votorum cõmittere debeamus: Deos denique obsecrare, vt omnia quæ facis quæque facies, prosperè cedant tibi, Reipub. nobis: vel si breuius sit optandum, vt vni tibi, in quo & Respub. & nos simus. Cicero 8. Philipp. O dij immortales, quàm magnum est personam in Repub. tueri principis, quæ non animis solùm debet, sed etiam oculis seruire ciuium! Illud Isocratum perplacet ad Nicoclem, regem Cypriorum: ἡγεμόνα δεῖν εἶναι τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς δυσχεροῦντας ἀνθρώπων ταῖς ἡδοναῖς ἀναιρεῖν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν πράξεων τὴν χρησίμων αὐτοῖς δοκιμάζειν. Oportet existimes te non vnum ex multis, sed multorum principem existentem, non quam ipsius habere mẽtem cum aliis, id est, aliorũ inseruire

affectibus debere, neque honesta consilia, neque rectè sentientes homines voluptatibus æstimare, sed vtilibus actionibus probare.

Sanctaq; iudicibus credita iura bonis.) Bonus princeps similes sui iuridicos & ministratus amplexatur, vt simile simili gaudet: alioqui non caret culpa qui hominum improborũ opera vtitur, ait Iurisconsul. Exemplum in Alexandro Seuero apud Lampridium, in Cocceio Nerua, apud Aurel. Victorem, idem in Traiano, & in Theodosio, ibi sagax, multumque diligens ad cognoscenda maiorum gesta: è quibus non desinebat exsecrari quorum facta superba, crudelia, libertati infesta legerat, vt Cinnam, Marium, Sullámque, atque vniuersos dominantium, &c. Bene Clandian. 2. de laudibus Stiliconis,

—— non te gurges corruptior æui
Traxit ad exemplum: quod iam firmauerat annis
Crimen, & in legem rapiendi verterat vsum. post,
—— non obruta virtus
Paupertate latet, lectos ex omnibus oris
Euehis, & nunquam meriti cunabula quæris,
Et qualis, non vnde satus, sub teste benigno
Visitur, egregios inuitant præmia mores.

Magnificè Plinius panegyrico: Permagnum quòd te ab omni contagione vitiorum reprimis, ac reuocas: sed magnificẽtius, quòd tuos. Quantò enim magis arduum est alios præstare, quàm se, tantò laudabilius quòd cùm ipse sis optimus, omnes circa te similes tui effeciſti. Tu amicos ex optimis legis, & hercule æquum est esse eos charissimos bono principi, qui inuisi malo fuerunt.

Fed. Morelli Coronis.

Vtinam Regib. & Principibus omnibus maneret *alta* mente repositum Agamemnonium illud Regale ἐπεύφημα, vel σύγκρίμα, non sine numine ab Homero ita celebratum,

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι!
Non ego perniciem populi peto, malo salutem!

In Senatum boni Principis.

EMBLEMA CXLIIII. *Dialogiſmus.*

EFFIGIES manibus truncæ ante altaria diuûm
Hinc reſident, quarum lumine capta prior.
Signa poteſtatis ſummæ, ſanctique Senatus
Thebanis fuerant iſta reperta vtris.
Cur reſident? quia mente graues decet eſſe quietâ
Iuridicos, animo nec variare leui.
Cur ſine ſunt manibus? capiant ne xenia, nec ſe
Pollicitis flecti muneribúſve ſinant.
Cæcus at eſt Princeps, quod ſolis auribus abſque
Affectu, conſtans iuſſa Senatus agit.

ID agalma Iudicum Thebanorum è variis auctoribus peti posse scio. Certè Plutarchus attigit lib. de Iside & Osiride: quod idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodem Plutarcho, his verbis: ἐν Θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες, ἡ δὲ τῆ ἀρχιδικαστῆ μύωσα τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέκκλητον ἔσαν, id est, Thebis imagines conspiciuntur Iudicum, manibus carentes: at summi Iudicis imago conniuet oculis: eò quòd iustitia nec muneribus capi, nec hominum vultu flecti debeat. Alciatus ipse Oratione quadam in laudem Iuris ciuilis hæc ait: Chrysippus Iustitiæ imaginem ita expressit, vt puellari virginis forma, aspectu vehementi, luminibus oculorum acerrimis conspiceretur, quòd videlicet iudicem incorrupto iudicio, sanctum, seuerum, contra improbos inexorabilem, vi ac maiestate æquitatis, veritatísque terrificum esse oporteat. Quapropter memoriæ est traditum, magistratuum statuas à Thebanis ita solere formari, vt sine manibus essent: Principum verò clausis oculis, nimirùm eam iustitiæ naturam esse ostendentes, vt incorrupta sit, nec pretio precibúsve, aut alienæ vlli cupiditati cedat. Non vereor in vsum rapere meum quæ retulit auctor industrius, multæque lectionis, Alexand. ab Alexand lib. 3. Thebani, inquit, vt incorruptam iustitiam signarent, nec variari gratia, Iudicum imagines sine manibus, Principis verò sine oculis in foro proposuere, vt signis ostenderent, Iudices affectibus capi non oportere, caussaque definita damnatos vndecimuiris pœnis afficiendo tradebant. Certè legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abstinere debent: iccircò hîc truncis manibus pinguntur, quod non prætermisit Pierius lib. Hieroglyph. 35. Præses ipse captus est oculis, ne affectu quodã moueatur: siquidem, vt ait Cicero Officiorum 3. neque contra Rempubl. neque contra iusiurandum ac finẽ amici caussa vir bonus faciet, ne si iudex quidem erit de ipso amico. Ponit enim personam amici cùm induit iudicis. Nam si omnia facienda sint, quæ amici velint, non amicitiæ tales, sed coniurationes putandæ sunt. quocirca non oculis vtatur, sed auribus, ne citò moueatur: & cùm ipsi dicenda est sententia, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, qua nihil ipse dedit homini diuinius. Adhæc omnes sedent, quòd animus eorum debeat esse optimè compositus, ne hinc atque hinc flecti, quod est leuitatis; sedendo etenim & quiescendo fit anima prudens,

Fons Emblematis.

Locus ex Alciati oratione.

Cur sedens iudices.

ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. ζ. notat statuas Minervæ olim omnes sedentis specie fieri solitas. Interdum enim sedere idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgatúnque est illud, Romanus sedendo vincit, id est consultando. Pierius libro 43. Lubens huc referrem quæ de iustitiæ imagine olim à Carneade expressa Gellius adnotauit lib. 10. c. 4. sed quia liber est in omnium manibus, facilè transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Ælian. Olim apud Ægyptios eosdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant: quorum Princeps natu proximus in omnes statuendi ius habebat: quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat. Is circa collum imaginem è sapphiro gemma confectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quàm in animo mentéque insitam & infixam habere debet.

Cur resident.) Cicero ad finem proœmii Dialogi De claris orat. Sed quò, inquit, faciliùs sermo explicetur, sedentes ſi videtur, agamus. Cùm idem placuisset illis, tum in propatulo consedimus. Hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicũtur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoriis in quæst. Acad. in lib. De nat. Deorum, in Phœdro Platonico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis dialogis. Certè M. Tulius videtur semper ambulare, cùm Peripateticum agit: vt 5. De finibus. 1. De diuinat. 1. De legib. aliàs, vt Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabilius differi. Constat ex veteribus iudices sedere solitos, cùm quid statuendum esset. Ita enim Iustinianus in Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè & nunc in regia basilica, in quibus & tunc domunculis iudicant, &c. Idem in Nou. Vt ab illustrib. & qui super eam dignit. Secundum quod, ait, datum est eis super hoc priuilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cùm iudicant, aut stare rursus tanquam litigantes. Marcianus lib. 7. D. Quod met. caus. Confestim autem pro tribunali te sedentem adiit. Sic in l. 2. D. Ad. senat. Terryl. sedere dicitur Prætor: Confestim autem sic erit accipiendum: Vbi primùm potuit, id est, Prætoris copiam habuit huic rei sedentis. Et in lib. 7. D. De in integ. restit. Cõfestim autem pro tribunali te sedente adiit Bonifacius in cap. fin. De sentent. & re iudic. in VI. Sententia,

Sedere quid habeat mysterij.

Iudices cur sedeant.

ait, quam ſcriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipſo ſtando, non ſedendo proferri contigit, nullius penitus eſt momenti, Gellius lib. 7. De Scipione: Et quodam die, ait, ius in caſtris ſedens dicebat Plinius libro 5. Epiſtol. Sedebant iudices, centum viri venerant, obſeruabant aduocati, ſilentium longum, &c. Cicero Pro Rabir. Accuſaui de pecuniis repetundis, iudex ſedi. Ad hanc verò rem Plautus in Moſtellaria:

Nimio plus ſapio ſedens.

quia mente graues.) Huc illa Calliſtrati verba aptanda, quæ habentur l. 19. D. De offic. Præſid. Sed in cognoſcendo, ait, neque excandeſcere aduerſus eos quos malos putat, neque precibus calamitoſorum illacrymari oportet. Id enim non eſt conſtantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit, hæc ille. *Affectus ſedat in iudicibus.*

capiant ne xenia.) Prohibetur enim 1. & 6. Deuteronomii, Eccleſiaſt. 42. & Prouerb. 24. multíſque aliis in locis. Refert Plinius 8. Epiſt. Iulium Baſſum accuſatũ repetundarũ, quòd in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepiſſet. Lex enim dona & munera à magiſtratibus accipi, imò verò & quid emi vetat, niſi victus quotidiani cauſſa. Hoc tamen addamus licet. Non in totum xeniis abſtinere debet proconſul, (ait Vlpian. in l. 6. de offic. proconſ.) ſed modum adiicere: vt neque morosè in totum abſtineat neque auarè modũ xeniorum excedat. Qua de re verba hæc ſunt Seueri & Antonini: Quantùm ad xenia pertinet, audi quid ſentimus. Vetus prouerbium eſt: ὅτι παῦτα, ὅτι παύτοτε, ὅτι ἀπὸ παύτων. Non valdè inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum eſt, & per omnia auariſſimũ, &c. Qua ratione Plin. epiſtol. 5. ad Seuerianum, ait in cauſis agendis & exercendis iudiciis non modò pactione, dono, munere, verùm etiam xeniis ſe ſemper abſtinuiſſe, vbi rectè ſubiicit oportere quæ ſunt inhoneſta, parſimque decora non quaſi illicita, ſed quaſi pudenda vitare. Sic Spartian. tradit Peſcennium Nigrum ſalaria iudicibus è publico dari voluiſſe, ne cui eſſent oneri: adieciſſéque, iudicem nec dare debere, nec accipere. *Munera non debent à iudicibus capi.*

Cæcus ut eſt Princeps.) Oculus in Hieroglyph. pro gratia, ſeu, vt ita dicam, fauore vſurpatur, vt tradit lib. 33. Pierius. Non eſt quod ſuſpicionibus aut cõiecturis aliquid vſpiam tribuat ipſe iudex, nec litigantium verbis hæreat, ſed probationibus manifeſtis veritatem inueſtiget. Quod eleganti cõplexus eſt

monosticho Phocylides.

μηδὲ δίκλω δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς:

„ Ne de lite pronuncies, nisi vtramque partem priùs audieris. Decretum id dicitur propriè quod causa cognita pronũciatur à iudice: nec enim decretum dici potest nisi vtraque audita parte. Tertullianus Apologetico: Respondendi, altercandique potestas patet, quando nec liceat inauditos & indefensos omninò damnari. Huic conuenit l. 1. Cod. de condemn. reis: & veterum consuetudo, qui reos nisi auditos cõdemnabant, quoniam qui auditi non essent, pro indemnatis habebantur, ex Lycurgi legibus: vt tradit Val. Max. cap. De sapienter dictis & factis. Tritum id è prouerbiali Trimetro.

ἄρχων ἄκουε κ᾽ δικαίως κ᾽ ᾗ δίκαιος.

Gerens Magistratum æqua & inique audias.

quod solis auribus absque Affectu.) Memini legere me, Athenienses iudicia de cædibus habituros, ad Areopagum, Martis vicum, ire noctu solitos: iisque qui causas dicerent, affectibus abstinendum fuisse testatur Isocrates Areopagitico. Nolebant enim iudices miserabilium personarum intuitu, vocísque lenocinio, quod magnas ad flectendum perturbandúmque vires habet, commoueri. Longè alia Romanorum consuetudo fuit, qui quocunque modo iudices ad iracundiam vel misericordiam flectebant: quod Cicero facere solet in perorationibus. Celebre est exemplum Sergii Galbæ, qui reus à Libone trib. pleb. accusatus quòd prætor contra fidẽ Lusitanos quosdam interfeciſſet, cùm nihil haberet quo se purgares, paruos suos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius statuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib. 6. ce. 2. memorat, vt & Val. Max. 8. cap. 1. eámque ter vsurpatam memini à M. Tullio, nempe pio Flacco, pro Sylla pro Sestio. Idem in Plancia na sic: Non opibus contendo, non auctoritate, non gratia, sed precibus, sed lachrymis, sed misericordia: mecúmque vos simul miserrimus & optimus obtestatur parens; & pro vno filio duo patres daprecamur. pro Fonteio: Tendit ad eos virgo vestalis manus supplices easdem, quas pro vobis Diis immortalibus tẽdere consueuit: cauete ne periculosum superbúmque sit, eius vos obsecrationẽ repudiare, cuius preces si Dii aspernarentur, hæc salua esse non possent. Quibus ex locis intelligimus quàm graues illæ motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & misericordiam impellat,

Appendix.

Cur ſine ſunt manibus?] Apud Gratianum ſic: Citò vulneratur auro iuſtitia, nullamque reus culpam pertimeſcit, quam redimere nummis exiſtimat. Pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non ſolùm non contemnitur, ſed etiam aduerſus veritatem opprimitur, 1. q. 3.

Vel prece, vel pretio malè verum examinat omnis
Corruptus iudex, ------ait ille.

quod ſolis auribus abſque Affectu.] Plinius Secund. 6. epiſt. 2. Primùm religioni ſuæ iudex debet patientiam, quæ magna pars iuſtitiæ eſt. Tullius ad Q. fratrem, 1. epiſt. Conſtantia eſt adhibenda & grauitas, quæ reſiſtat non ſolùm gratiæ, verùm etiam ſuſpicioni. Vlpian. I. C. iiſdem inſiſtens veſtigiis, lib. generaliter, 24. D. de fideicommiſſ. libertatib. Ne aliquam, ait, ambitionis vel gratiæ ſuſpicionem Prætor habeat.

F. Morelli Corollarivm.

Huius Emblem. argumentum illuſtrat Philo Iud. lib. inſcripto Vita ciuilis. 3. de Ioſepho. & de Iudice. & de Conſtituendo Principe. Itemque 11. de vita Moſ. in cuius proœmio hic inſignis maxime locus eſt de boni principis munere. *Βασιλεῖ προσήκει προστάττειν ἃ χρὴ, καὶ ἀπαγορεύειν ἃ μὴ χρὴ· ὡς δίδης ἔτι) τὸν βασιλέα νόμον ἔμψυχον. τὸν δ' νόμον βασιλέα ἄψυχον.* Regis munus eſt, quod oportet imperare, quod non oportet vetare. Vt procul dubio Rex ſit lex animata: lex autem, iuſtus Rex, &c. Videſis Libanii Iuſtitiæ elogium edit. num. pa. 91.

Cæcus at eſt, Pr.) Iuuat ita cæcutire. *Multa interim Reges* (inquit Seneca lib. 4. de ben. cap. 37.) *in bello præſertim, operiis oculis donant.*

——— Διδασκέμεναι πόλι πάντα
μυθων τε ἠπιοφρόσυναι, φρεσὶν ἐσθλὰ τε ἔργων.

erina in Chirone natura variis modis exponitur à Mytholo- *Ferina Chi-*
;is: ſed hîc notantur maximè Principum Regúmque conſilia- *ronis natura*
ii, qui fẽrinam quidem & pluſquam belluinam naturam re- *quid.*
erunt, cùm ſuo principi praua conſilia ſuggerunt, vt popula-
es ſuos pecuniis emungant, vel ſuo commodo, Reipub. pro-
urent incommodum. Speciem humanitatis habent, cùm iu-
ſtitiæ & pietatis imagine populum ſibi deuinciunt. Quod iti-
dem explicatum eſt ab ipſo Alciato lib. 9. Parergôn, cap. 13.
his omninò verbis: In Græcis auctoribus annotaui, à Chiro-
ne Centauro Achillem, alióſque Regum filios eruditos fuiſſe
fingi quod ſoleant doctores & conſultores Principum natu-
ra quidem feri eſſe, & promptum ad aſperiora ingenium ha-
bere: humanitatem verò in ſpeciem tantùm prę ſe ferre. Idem
diſputat Macciauellius, auctor Italus (de quo quid ergo cum *Macciauel-*
aliis multis in totum ſentiam, nihil habeo dicere, niſi quòd *lius Italus.*
exiſtimem eum in ciuilibus negotiis alioqui perſpicacem, &
magni certè ingenii virum, ſed in quo tamen parum aut nihil
planè fidei eſſet & veræ religionis, vt eius ſcripta quædam te-
ſtantur.) ille itaque ferè ſic diſſerit c. 18. eius libri, quem de
Principe lingua ſua edidit Primùm quidem Principi fidem,
hoſti & aliis cum quibus rem habet, ſeruandam eſſe dicit, ſed
ea tamen lege, ne ſibi noceat. Si quid enim noxæ importatum
iri ob fidem datam Princeps metuat, ei ſuadet ad fraudem &
aſtus eſſe recurrẽdum. Docet perſpicuè concertationem om-
nem legibus vel fraude inſtitui atque perfici: has quidem ho-
minum eſſe, hanc verò belluarum. Sed quia interdum leges
non ſatis eſſe firmæ ac ſtabiles videantur, inclinandum ani-
mum ad dolos ille præcipit: Principem enim decere, vt hu-
manam & belluinam naturam præ ſe ferat, quod à veteribus
figmento quodam expreſſum notat in Achillis educatione,
quem à Chirone Centauro inſtitutum tradunt, vt ſignificarẽt
Principem quemcumque hac natura duplici præditum eſſe
debere. E belluis autem duas in primis proponẽdas, Leonem
nempè & Vulpem: illum quidem viribus, hanc aſtu & vafri-
tie permultum valere: illum, vt incautus eſt, non rarò ſe in
retia temerè coniicere: hanc, quia non ſatis virium habeat,
fallaciis vti. Quibus argumentis, parum quidem Philoſo-
phicis, ne dicam impiis, Principem eum qui res magnas
& periculoſas aggrediatur, eáſque tutò ad exitum perduce-

re velit, fraude instructissimum esse debere, docet non tam πολιτικὸς εἶναι, quàm ἄνθρωπος. Huc ferè pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Offic. Duobus modis fit iniuria, aut ei, aut fraude: fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur: sed fraus odiodig 'a maiore.

Magni cognomen quibus tribuatum.

genitos.] liberos.

magnum Achillem.] Diximus in superioribus, Magni cognomen paucis quibusdam, & iis illustribus, tributum esse, vt Alexandro, Pompeio, & aliis. Plutarch. in Pompeio.

Centauri qui,

Semiferum Centaurum.] De Cẽtauris ea mihi minimè repetenda sunt, quæ studiosè tradit Palæphatus eo, quem scripsit, libro de non credendo fâbulis. Id dumtaxat è Plinio, lib. 7. c. 56. Pugnare, inquit, ex equo, Thessalorum inuentum est, qui Centauri appellati sunt hinc nata fabula; quòd biformes dicantur, ἀμφοῖς ab Isocrate, inferiori parte referentes equum, superiore hominem. Dicuntur autem Centauri, κέντωρες, stimulatores, à κεντέω, stimulo. sic enim & ἱππόκεντωρες, equorum stimulatores Luciano nominantur, id est, equites, nec modò qui vehuntur equis, sed qui sunt assueti prædis: quales sunt & aulici permulti, & alii quidam reguli: vt & vicani illi præfecti qui apud nos honorifico nomine Gentiles homines appellantur, ii sunt quos Obæreos vel potius Obæratos (nescio quam ob causam) vrbana petulantia nominat. Aliunde ducit etymon centauri Tzezes 7. Chiliad. Historia 99. nimirum à κεντῶ τὸν ἵππον, sed nihil ad hoc nostrum argumentum.

Opulentia tyranni, paupertas ſubiectorum.

EMBLEMA CXLVI.

MANI *quod ſplen eſt corporis, in populi re*
loc Cæſar fiſcum dixerat eſſe ſuum.
ne aucto reliqui tabeſcunt corporis artus,
iſco aucto arguitur ciuica pauperies.

ſimilitudine oſtendit opulentiam tyrãni, cauſſam eſſe ſub-
ditorũ inopiæ. Vt enim in corpore humano ſi ſplen ſit au-
or & tumidior, tabem & maciem cæteris partibus inducit.
tionem adfert Ariſtot. in Problem. Quòd ſplen multam
ſe trahit materiam quæ cedere debebat in alimentũ, cou-
t enim, ait ille, homines parui ſplenis pingues effici. Splen
:em viſcus eſt in ſiniſtra animalis parte, ſuccos ad ſe attra-
ns craſſos & melancholicos in hepate genitos. Lienem

Lien quid & eius officium.

Latini vocant, de quo Galenus lib. 4. De vsu partium cap. 15. Id verò Traiani Cæsaris apophtegma fuit: siquidem fiscum lienem appellabat, quòd eo crescente reliqua membra tabescerent. Magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus nascitur, cui nimirum census publici, & vectigalia plus æquò placeant. quo fit, vt miserrima plebecula cogatur ad egestatem & extremam pauperiem, cùm tyrannis in suorum possessionem violenter irruit eorúmque peculium depeculatur. Certatim à doctis illud Tiberii celebratum est: Boni pastoris esse tondêre pecus, non deglubere. Quo damnabat tyrannos illos δημοβόρους, qui suis abradunt quicquid possunt, & sic importuniùs in fiscum suum conuertunt, vt à misera plebecula non pellem modò, sed & carnes ipsas detractas velint. Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam ab Alexandro Macedone, literis proditam habemus. Huic enim cùm displicerent exactiones, eorumque potissimùm qui à subditis ampliores vectigalium reditus, quàm per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud suos aiebat, κακοῦργον μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, Olitorem odi qui radicitus herbas conuellit, atque ab ima stirpe arbores excidit. Artaxerxes Longimanus dictitabat, Addere quàm auferre magis esse regium: Ptolemæus Lagi filius, Ditare quàm ditem esse, conuenientius Principi: Notum illud, Lucri bonus odor ex re qualibet. Sed ad illustrandum id argumentum, conferre placet alia quædam. Theodericus scribens ad Marcellum Aduocatum fisci, apud Cassiodor. Variar. libro primo, Epist. 22. Non quoties superes, ait, sed quemadmodum vincas inquirimus: non quæras de potestate nostra, sed de iure victoriæ: quando laudabiliùs à parte fisci perditur, cùm iustitia non habetur. Nam si dominus vincat oppressionis inuidia est: æquitas verò creditur, si supplicem superare contingat. Et libro quarto Epist. 37. Crementa fiscalium tributorúm iustissimo sunt pensanda iudicio: quia seruientium imminutio est huius illationis accessio, quantúmque parsilla proficit, tantum se hæc à firmitate subducit. Sed à nobis, qui fisci vtilitatem stabili volumus diuturnitate consistere, excludenda est dispendiosa semper enormitas, ne augmento suo tumens summa deficiat, incipiatque magis deesse, quia immaniter visa est accreuisse. Rectè itaque idem Cassiod. libro primo, Fit interdum causa mala fisci, vt bonus Princeps esse videatur. Rarò enim

Traiani dictum.

Vide an fuerit Alexander Macedo, certè videtur potius Alexander Severus.

Locus præclarus à Cassiodoro.

uſdem Caſſiodori verbis vtar) vtrumque ſub admiratio- Lib. 2. T. 16.
rfectum eſt, vt & fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nul- *Locus ex Al-*
nna perferret. Ex Alciati lib. Patergôn 8. c. 6. notanda *ciati Parer-*
Pliniana ex Panegyrico ad Traianum: Quæ præcipua *go.*
loria eſt, ſæpè vincitur fiſcus: cuius mala cauſſa num- "
n eſt, niſi ſub bono Principe. Iulius Capitolinus in M. "
nini vita: Fiſco in cauſſis compendii numquam iudi- "
fauit. Eutropius & Sextus Aurelius in Conſtantii, ſeu
ni vita: Pompeia Plotina, incredibile dictu eſt, quantum
rit gloriam Traiani: cuius procuratores cùm calumniis
itias agitarent, adeò vt vnus ex iis diceretur locuple-
quemque ita conuenire, Quæ habes? pone quod habes:
coniugem corripuit, atque increpuit, quòd gloriæ ſuæ
incurioſus, talemque poſtea reddidit, vt exactiones im-
as deteſtans, fiſcum lienem vocaret, quod eo creſcente,
ui artus tabeſcunt. Et hæc quidem bonorum Principum
npla ſunt. Hactenus Alciatus. Ad illuſtrandum hoc ty-
ticæ rapacitatis argumentum pulcher ſeſe mihi locus of-
ex Ammiano Marcellino, vt ſæuitiam auaram Valenti- *Valentinia-*
ni exagitat. Auiditas plus habendi, inquit, ſine honeſti *ni auaritia*
tique differentia, & indagandi quæſtus varios per alienæ *nimia.*
naufragia, exundauit in hoc principe, flagrantius ado-
ens; quam quidem prætendentes Imperatorem Aurelia-
n purgare tentabant, id affirmando, quod vt ille poſt Ga-
um, & lamentabiles Reipublicæ caſus exinanito ærario
entis ritu ferebatur in diuites: ita hic quóque poſt pro-
ctus Parthici clades magnitudine indigens impenſarum vt
iti ſupplementa ſuppeterent, & impendium, crudelitati "
iditatem opes nimias congerendi miſcebat: diſſimulans "
quod ſunt aliqua quæ fieri non oporteat, etiamſi licet. "
míſtoclis illius diſſimilis qui cùm poſt pugnam, agmina- *Themiſtoclis*
deleta Perſarum, libenter obambulas armillas aureas vi- *animus mo-*
et humi proiectas, & torquem: Tolle, inquit, hæc ad co- *deratus.*
um quendam propè aſtantem: tu qui Themiſtocles non
non quodlibet probans in duce magnanimo lucrum. Hu- *Romani con-*
exempla continẽtiæ in Romanis exuberant ducibus: qui- *tinuerũt ma-*
s omiſſis, quoniam non ſint perfectæ virtutis iudicia (nec *nus à bonis*
im aliena non rapere laudis eſt) vnum ex multis conſtans, *proſcripto-*
nocentiæ vulgi veteris ſpecimen ponam. Cum proſcripto- *rum ciuilis*
n locupletes, domos diripiendas Romanæ plebi Marius *belli tempo-*
diſſet & Cinna vulgi rudes animi & humana ſoliti reſpecta- *re.*

re, alienis laboribus perceperunt, vt nullus egens reperiretur aut infimus, qui de ciuili luctu fructum contrectare pateretur sibi concessum : hactenus Amm. apud Cassiodorum epistola est Theoderici Gothorũ regis ad senatũ vrb. Ro. qua Venantium laudat honore donatum Comitinæ, móxque præfectum Prætorio, qui sic principis fisco consuluit, vt nihil priuatis videretur offeciſſe. Sensimus auctas illationes, inquit, vos addita tributa nescitis. Ita vtrumq. magnæ fuit admirationis, quod fiscus crescceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret.

Fiscum quid. *fiscum.*] Fiscus, receptaculum nummorum est, propriéque principis, li. 1. §. hoc interditum, D. ne quid in loco publ. Res fiscales, ait Vlpian. quasi propriæ & priuatæ principis sunt: à fiscis, id est sportulis, vt apud Asconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula sunt ad maioris summæ pecunias capiendas. Hinc confiscare deflexum verbum, pro deferre ad fiscum principis. Et apud Sueton. in Augusto confiscata bona, quæ fisco sunt adiudicata. Ærarium verò publicum est, populique Romani, quod Plinius Iunior testatur in panegyrico.

arguitur ciuica pauperies.) Constans Imperator Romanus dicebat opes publicas melius à priuatis pluribus haberi, quàm intra vnum Principis claustrum reseruari. Nec alienum est ab eo quod ad Nicoclem scripsit Isocrates : σημεῖον ἔσῃ, inquit, σοι τῶ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους ποιῇς διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν : Argumentum hoc tibi sit imperii rectè honestéque administrati, vbi videris eos, quibus præes, tua diligentia curáque locupletiores & ditiores factos.

Appendix.

Benè Iurisc. in l. non puto, D. de iur. fisci. non puto eum delinquere qui in dubiis quæstionibus contra fiscum facilè respondet. Certè iuris auctores vix fisci compendiis indulserunt, vt neque principes boni. Sic Isocrat. ad Nicoclem : σημεῖον ἔσῃ τῷ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους ποιῇς διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν, hoc tibi signum sit imperii recte administrati, cùm subditos habueris locupletiores, & modestiores ex tua ipsius solicitudine. In Autent. vt iudic. sin. quoq. suffrag. Expedit Reipub. subditos esse locupleres. & imperium, fiscúsque abundabit, si subditos habuerit fortunatos.

Quod

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

EMBLEMA CXLVII.

PRIMIT *humentes, quas iam madefecerat antè*
ongiolas, cupidi Principis arcta manus.
ebit ad summum fures, quos deinde coercet,
:rtat vt in fiscum quæ malè parta suum.

Principes auari eos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos ingenioſos & ſtrenuos eſſe norunt: qui quando ad rem plus æquo attenti publica in priuatum effundant (quales potiſſimum ſolent eſſe qui fiſci rationes tant) ita vt populum & regiones in quibus negotiũ prin- agunt, vel tributa cogunt, expilent, ſæpenumerò dam- ur capitis: maléque parta bona fiſco addicuntur, adeò vt

Commẽtum Principum auarorum.

sint tamquam spongiæ, quæ pro arbitrio nunc humectantur aut arescunt. Exempla quamplurima sunt in monumentis antiquitatum, sed & in nostris Galliæ annalibus; quæ non placet huc adducere, vel quòd peruia sint, aut quòd ea scribẽdi libertas quosdam offenderet: Satis est si subiiciam quod Suetonius de Flauio Vespasiano scripsit: Solus est in quo meritò culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omissa sub Galba vectigalia reuocasse, noua & grauia addidisse: negotiationes quoque vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere: quò locupletiores condemnaret quibus quidem vulgò pro spongiis dicebatur vti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Cæterum neminem latere velim epigraphen huius tetrastichi tractam esse ex causa 16. q. 7. can. Maiores, sic enim scriptum reperio: Maiores nostri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari census reddebant: modò autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modò autem tollitur totum. Hoc tollit fiscus, quod non capit Christus.

Vespasiani æstus & auaritia.

Locus è Pontificio iure.

Principis arcta manus.] Alludit ad illud Ouidianum:

An nescis longas Regibus esse manus?

Prouerbium, Longæ Regum manus. fortè non malè, arcta manus sumitur pro auara & rapaci.

Prohibit fures.] i. depeculatores. Furum enim nomen generis est. Peculatus crimen notum in iure.

Principis clementia.

EMBLEMA CXLVIII.

VESPARVM *quòd nulla vnquam Rex ſpicula figet,*
Quódque aliis duplo corpore maior erit;
Arguet imperium clemens; moderatáque regna,
Sanctáque iudicibus credita iura bonis.

VEſparum vocabulum pro apum nomine hîc ſumi κατα-χρηστικῶς docti quidam homines coniiciunt. Alii non minus eruditi citra figuram id ſcribi arguunt. Harum itaque hæc natura eſt, vt quem ſequantur Principem habeant aliis proceriorem, & quaſi honore potiorem, qui quamquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret. quod hiſtetſtatur verbis Baſilius homilia 8. in Hexaëmeton: ὅτι κάνθαρον

Veſpæ pro apibus abuſiue.

Apum natura.

τῷ βασιλεῖ μελίσσων, ἀλλ' οὐ χρῆται τούτῳ πρὸς ἄμυναν. νόμοι τινές εἰσιν ἔτι τῆς φύσεως ἄγραφοι, ἀρχὰς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τὰς ἐπὶ μείζοσιν ἁμαρτείαις ἐπιβαίνοντας. id est, Regi apum aculeus est, sed eo ad vlciscendum non vtitur. Sunt hæ naturæ leges non scriptæ, vt quisque maxima est potẽtia præditus, ita tardum ad puniendum esse oportere. hæc Basil. Eadem ferè retulit D. Ambr. Hexaëmer. lib. 5. cap. 20. Ælian. historiæ animal. 1. & 5. Dio Chrysostom. Orat. de regno 4. Sed audiamus Principem Stoïcorum Senecam. Sic enim lib. De clementia: Maiorem potestatem non oportet esse noxiã, si ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta est regem, quod ex aliis animantibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimũ cubile est medióque ac tutissimo loco. Et ibid. Præterea insignis Regi forma est, dissimilisque cæteris, tum magnitudine tum nitore. Hoc tamen maximè distinguitur. Iracundissimæ, ac pro corporis captu pugnacissimæ sunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipse sine aculeo est. Noluit illum natura nec sæuum esse, nec vltionem magno constaturam petere, telúmque detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis Regibus ingens est. Est enim illi mos exercere se in paruis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cùm tanto hominum moderatior animus esse debeat, quanto vehementiùs nocet. Vtinam quidem eadem homini lex esset, & ira cum telo suo frangeretur, nec sæpius liceret nocere quàm semel, nec alienis viribus exercere odia. hæc ille. Et hoc optimo Principi symbolum propositum est, vt inter alias virtutes, quibus opus habet ad suæ Reipubl. administrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiamsi maior sit quàm in aliis, minimè tamen sæuire debet, iisque quibus præest, terrificum se præbere. Nam inter virtutes alias quæ Principem maximè deceant, clementia est. M. Antonius, qui Philosophi cognomen non ab re est consecutus, nihil quicquã esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis deceret, quàm clementiam: eámque ob causam neque in rebelles suos sæuitum voluit. Rectè apud Claudianum Theodosius Honorio filio salubre hoc consilium ingerit:

Sis pius in primis: nam cùm vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.

Clementia vera principis virtus.

Ouid. 1. de Ponto eleg. 3.

Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox

Compertum est Cæsarem Iulium Deorũ numero asciptum, quòd clemens ac placabilis in eos fuerit, à quibus iniuriam bellis ciuilibus acceperat. Eadem virtus Augustum consecrauit: Pij cognomen dedit, alioſque permultos immortalitate donauit. Pyrrhi Epirotæ laudatur animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irrisus erat, & conuiciis impetitus, illæsos abire fuit, cùm vnus ex iis respondisset id vini causſa contigisse. Celebratur eò plus Augustus Cæsar, cuius gratia cùm Senatus iis adempturus esset ius testandi, qui eum contumeliis & probris affeciſſent, non est passus id decerni, vt est apud Suetonium. Eam ipsam patientiam initio imperii finxisse Tiberium, testis est Cornelius Tacitus. Nam libellos famoſos & dicta in se mordacia dissimulauit, eorumque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vsurpabat enim illud sæpenumerò, In libera ciuitate liberas etiam linguas esse debere: & si quando hæc aperta fenestra esset, nullas alias in Senatu fore lites, & accusandi occasiones. Magas Poëta quidam in ludis publicis Philemonem perstrinxerat: Is cùm veniſſet in Philemonis potestatem, statim ministro cuidam Philemon præcepit aperta voce, vt maledico caput gladio amputaret: sed clam, vt nudo ense ceruices attingeret, móxque vt eum illæsum abire sineret, eíque daret nuces, talos, pilam, & alia quædam ludicra. Quibus ille Princeps apertè indicabat, se aculeum quidem habere, sed eo vti minimè velle: déque potentiore maledicere, magis esse puerorum quàm virorum. Iam regiam virtutem vt actionibus aliis permultis certè heroicis, sic rescripto egregiè probarunt Theodosius, Arcadius, & Honorius: cuius rescripti ad Rufinum hæc formula: Si opprobrium ex leuitate processerit, negligendum: si ex furore & insania, condolendum: si ab iniuria, remittendum. Occurrunt insignia exempla clementiæ apud Suetonium, quæ quia longè plura sunt, hæc duntaxat ex Vespasiano: Offensarum inimicitiarumque minimè memor, executórve Vitellii, hostis filiam splendidissimè maritauit, dotáuitque etiam & instruxit &c. Non temerè quis insons punitus reperitur, nisi absẽte eo & ignaro, aut certè inuito atque decepto. Heluidium Priscum, quamuis relegatũ primò, deinde & interfici iussum, magni æstimauit seruare quoquo modo missis

Iulij Cæsaris clementia.

Boni pijque Imperatores.

Vespasiani clemens animus & Titi filij.

qui pereuſſores reuocarent, & ſeruaſſet, niſi ſe periiſſe falſo nunciatum eſſet. Cæterum neque cæde cuiuſquam vnquam lætatus, iuſtis ſuppliciis illacrymauit etiam & ingemuit. Idem in Tito ſic, Pontificatum maximum ideo ſe profeſſus accipere, vt puras ſeruaret manus, fidem præſtitit; nec author poſthac cuiuſquam necis nec conſcius, quamuis interdum vlciſcendi cauſa non deeſſet, ſed periturum ſe potius, quàm perditurum adiurans, &c. Ammianus vero Marcellinus ad finem 21. lib. cum aliis comparans Imperatorem Conſtantium, ait immanitatem facilè ſuperaſſe Caligulæ, Domitiani, Commodi, & id vnum egiſſe maximè, vt quamquam ſæuiſſimus eſſet, iuſtus tamen vellet & clemens æſtimari, quique ex minimis cauſis malorum congeries excitabat, diſſimilis Marci illius, principis verecundi, qui cum ad Imperiale culmen in Syria Caſſius ſurrexiſſet, epiſtolarum faſcem ab eo ad conſcios miſſum perlatore capto ſibi oblatum, illicò ſignatum exuri præcepit, agens adhuc in Illyrico ne inſidiatoribus cognitis inuitus, habere quoſdam poſſet infenſos, vtque rectè quidam ſentientes arbitrantur, virtutis erat potius indicium magnæ, Imperio eundem comitantium ſine cruore ceſſiſſe, quàm vindicaſſe tam inclementer: vt Tullius quoque docet, crudelitatis increpans Cæſarem in quadam ad nepotem epiſtola: Neque enim quicquam aliud eſt fœlicitas, inquit, niſi honeſtarum rerum proſperitas..vel, vt alio modo definiam:

Fœlicitas quid.

» Fœlicitas eſt fortuna, adiutrix conſiliorum bonorum: quibus
» qui non vtitur, fœlix nullo pacto eſſe poteſt. Ergo in perditis impiiſque conſiliis quibus Cæſar vſus erat, nulla potuit eſſe fœlicitas: fœliciorque meo iudicio Camillus exulans, quàm temporibus iiſdem Manlius, etiamſi id quod cupierat regnare potuiſſet. Id Epheſius quoque Heraclitus adſerens monet, & ab inertibus & ignauis, euentus variante fortuna, ſuperatos aliquoties viros fuiſſe præſtantes. Illud verò eminere inter præcipuas laudes, cùm poteſtas in gradu, velut ſub iugum miſſa nocendi, ſæuiendíque cupiditate: & iraſcendi, in arce victoris animi trophæum erexit glorioſum: Hactenus Ammianus. Addam etiam ex eiuſdem 30. libro vituperationem ſanè acerrimam Valentiniani Imperatoris: Nonnumquam etiam clementiæ ſpeciem præ ſe tulit, cùm eſſet in acerbitatem, naturæ calore propenſior, oblitus profectò quod regenti imperium omnia nimia velut prærupti ſcopuli, ſunt deuitanda. Nec enim vſquam reperitur miti coërcitione conten-

Valentiniani truculentia.

ſed aliquoties quæſtiones multiplicari iuſſiſſe cruentas,
t interrogationes funeſtas nonnullis ad vſque diſcrimina
: vexatis. Et ita erat effuſior ad nocendum, vt nullum ali-
.ndo damnatorum capitis eriperet morte, ſubſcriptionis
gio leui, cùm id etiam principes interdum fecerint ſæuiſ-
i. Atqui potuit exempla multa contueri maiorum & imi-
peregrina atque interna humanitatis & pietatis, quas ſa-
ntes conſanguineas virtutes eſſe definiunt: è quibus hæc
ni ſufficiet. Artaxerxes Perſarum ille rex ſapientiſſimus,
em Macrochira membri vniuslongitudo commemorauit,
pliciorum varietates, quas natio ſemper cruda exercuit,
itate gemina caſtigans, tiaras ad vicem, capitum, quibuſ-
n noxiis amputabat: & ne ſecaret aures more regio pro
lictis, ex galeris fila pendentia præcidebat: quæ temperan-
morum ita tolerabilem eum fecit & verecundum, vt admi-
ribus cunctis multos & mirabiles actus impleret Græcis
iptoribus celebratos. Prænestino Prætore, qui bello quo-
m Samnitico properare iuſſus ad præſidiũ venerat ſegnius,
crimen diluendum exhibito, Papyrius Curſor ea tempe-
te dictator, ſecurem per lictorem expediri, hominéque
iecta ſe purgandi fiducia ſtupefacto, viſum propè fruticem
lictabſcindi: hocque iocigenere caſtigatum eum abſoluit,
n ideò contemptus, vt ad reſiſtendum opus Alexandro
agno, ſi calcaſſet Italiam æſtimatus. Hæc forſitan Valenti-
anus ignorans, miniméque reputans afflicti ſolatia ſtatus
mper eſſe lenitudinem principum, pœnas per ignes auge-
it & gladios: quod vltimum in aduerſis rebus remedium
etas reperit maiorum, vt Iſocratis memorat pulchritudo:
nius vox eſt perpetua docentis, ignoſci debere interdum ar-
iis ſuperato rectori, quàm iuſtum, quid ſit ignoranti: vnde
iorum exiſtimo Tullium præclarè pronunciaſſe, cùm de
:nderet Oppium: Etenim multum poſſe ad ſalutem alterius,
onori multis: parum potuiſſe ad exitium probro nemini
iit. Et hæc ille hactenus tanto quidem libentius in eo ſer-
ione certè præclaro exſpatiatus, quam ægre commemora-
:t multorum principium Romanorum nimiam ſæuitiam ad
ua vſque tempora impunè graſſantem. Quia vero de conui-
iis & probris in Principes nonnihil diximus in prima noſtra
ommentatione, placet attexere nonnulla ex Tacito quæ ad
d faciunt, ſic enim ille oratione Cremutii Cordi apud Impe-
atorem Tiberium accuſati, quòd editis annalibus, laudato-

Artaxerxis animus moderatus.

Lenitudo principum afflicti ſolatium ſtatus.

Locus Taciti de Tiberio conuicia non curante.

que M. Bruto, C. Cassium vltimum Romanorum dixisset. Marci Ciceronis libro, inquit ille, quo Catonem cælo æquauit, quid aliud dictator Cæsar quam rescripta oratione, velut apud Iudices respondit? Antonij epistolæ, Bruti conciones, falsa quidem in Augustum probra, sed multa cum acerbitate habent: Carmina Bibaculi & Catulli referta contumeliis Cæsarum leguntur, sed ipse D. Iulius, ipse D. Augustus & tulere ista & reliquere, haud facilè dixerim moderatione magis an sapientia; námque spreta exolescunt: si irascare, agnita videntur. Nos multa ex Seneca transiliendo ducimus, tot enim penè sententiæ & decreta leguntur apud eundem. quot verba: satis habemus hunc commentarium claudere oraculo imperiali: *Nihil tam peculiare esse Imperatoriæ maiestati, quàm humanitatem, per quam solum Dei seruatur Imitatio*, l. Imperialis, C. de nupt. Necarbitror aliam fuisse mentem Seueri, qui numo quodam suo simulacrum mulieris leoni exporrecto insidentis, altera manu hastam terræ affixam tenentis, altera fulmen subiicientis ostentauit vt clementiam insinuaret. Nam & eius id inscripto declarat, INDVLGENTIA AVGVST. IN CAR.

Seueri numus.

Appendix.

Nihil tam peculiare imperiali maiestati quàm humanitas per quam solam dei seruatur imitatio, l. imperialis, 23 C.D. de nupt. Auten. vt iudic. sin quoque suffrag. Benè & sapienter Xenophon, quo loco ait, *ἔρχοντας ἀγαθὸς οὐ διαρρεῖν πατέρων ἀγαθῶν*: meminimus alioqui patris patriæ nomen tributum bonis principibus, vsurpatum etiam ambitiosè ab improbis; meminit Corn. Tacit. 2. Annal. Id magnificè declarat Seneca 1. de clementia: Hoc quod parenti etiam principi faciendũ est, quem appellamus patrem patriæ. Cetera enim cognomina honori data sint. magnos, & felices, & Augustos dicimus: & ambitiosæ maiestati quicquid potuimus titulorum congessimus. Patrem patriæ appellauimus, vt sciret datam sibi potestatem patriam: quæ est temperatissima, liberis consulens, suáque post illos ponens. Hæc ille. Et eodem elogio à Persis donatum Cyrum legimus Iustinian. Nouell. 7. *οὕτως ἄρχοντες τῶν ἡνιόχων ὡς ἂν πατέρες υἱῶν*. Quid plura? & Tit. Liuius ait, Imperatores esse debere parentum loco. Martialis adblandiens Domitiano.

Tu verus patriæ diceris esse pater.

sanctáque in iudicibus.] ait Iurisc. Parum est in ciuitate iura esse, nisi sint qui ea possint reddere, l. 2. §. post originem, D. de orig. iur. At quidem bonus princeps sui similes, bonos magistratus euehit, quibus & iuris dicundi facultatem permittit.

Fed. Morelli Colophon.

Libanius in orat. quam habuit pro Antiochenis post euersas Principum imagines Theodosium I. Imp. omnes Atticorum oratorum lecythos & myrothecia in clementia Principum celebranda consumpsit: eam Græcè & Lat. pridem edidimus, & Christianissimo atque clementiss. Regi Henrico Magno felicis æteroæque memoriæ consecrauimus. idque munusculum literarium sibi gratiss. acceptissimúmque esse significauit tantus Heros, qui Platonicum illud dogma, *μεγαλοθυμίαν ἐκ ἀνευ μακροθυμίας ἴδῃ*, egregia regiáque mansuetudinis & magnitudinis animi copula comprobauit.

Salus publica.

EMBLEMA CXLIX.

PHOEBIGENA *erectis Epidaurius insidet aris*
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, venisatque salutifer orant:
Annuit, atque ratas efficit ille preces.

Aesculapius cur Deus habitus.

AEsculapius insignis Medicus, Dianæ precibus Hippolytum ab equis discerptum in vitam reuocauit: quam ob rem Iupiter iratus eum fulmine percussit. Post mortem Deus est habitus, & sub serpentis imagine diuinis honoribus affectus. Tali cultus effigie Romam graui pestilentia laborantem dicitur liberasse, ad quam tandem deductus est à fano sibi sacro, quod erat quinque millibus ab Epidauro passuum. Historiam hanc fusiùs pertractant Valer. Max. c. De

miracul. libro 1. Plin. 24. cap. 4. Diuus Auguſt. De ciuit. 3. cap. 17. meminit & Lactantius variis locis. Ex quo notum illud Serenı:

Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum,
Qui quondam placida tectus ſub pelle draconis
Tarpeias arces, atque indita templa petiſti,
Depellens teetros præſenti nūmine morbos.

Hoc ſerpentis inuolucro (nihil enim fabulam moror: emblematis vim, magis autem auctoris mentem inſpicio) hoc inquam ſerpente, nihil aliud verius & expreſſius intelligi datur, quàm Seruator noſter Chriſtus, verus animarum noſtrarum Æſculapius, & ſalutis humanæ vindex, qui ſub ſerpentis imagine, in deſerto à Moſe legiſlatore appenſus, omnes omnium morbos & vulnera ſanitati reſtituit, & in cruce omnes noxas & crimina expiauit. Nec verò immeritò ſalutis notã ſerpens ſibi videtur vindicaſſe, à quo nimirum multa in humanum genus remedia proficiſcuntur. Qua de re pluribus libro 16. De ſacris Ægyptiorum literis Pierius. Æſculapium etiam, præter alios, Medicorum præſidem Plutar. Sympoſ. 9 quæſt. 10. tradit. Sed occurrit interea mihi locus è 2 Artemidori lib. De ſomniis. Qui ait, per Æſculapium in templo erectum, & in baſi ſtantem, ſignificari quoddam bonum præſagium. Qui ſi moueatur, aut accedat, morbum & peſtem portendit: tum enim maximè hominibus eo Deo eſt opus. His autẽ qui ægrotant, ſalutem prædicit. At non videtur omittendum, quod veterum monumentis proditum eſt. In numo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habita pingebatur forma mulieris, habitu regio ſedentis, pateram tenentis, iuxta quã ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Plerique noſtra ætate viri eruditi coniiciunt ab Alciato hîc tacitam eſſe factam alluſionem ad Ambroſianum illum anguem, qui Mediolani viſitur in marmorea columna erectus ipſa æde Diuii Ambroſii.

Serpens, quid.

Serpens, ſalutis ſymbolum.

Anguis Ambroſianus Mediolani.

Epidaurius.] ab vrbe notiſſima Peloponenſi in ſinu Saronico, ex qua ſerpentis imagine Romam adductus creditur. Propertius:

Et Deus extinctum Creſsis Epidaurius herbis,
Reſtituit patriis Androgeona focis.

Lege Ouid lib. 15. Metamorph.

Annuit, atque ratas.] Ouidium imitatur 1. Faſtorum:

Efficiatque ratas vtraque Dina preces.

Respublica liberata.

EMBLEMA CL.

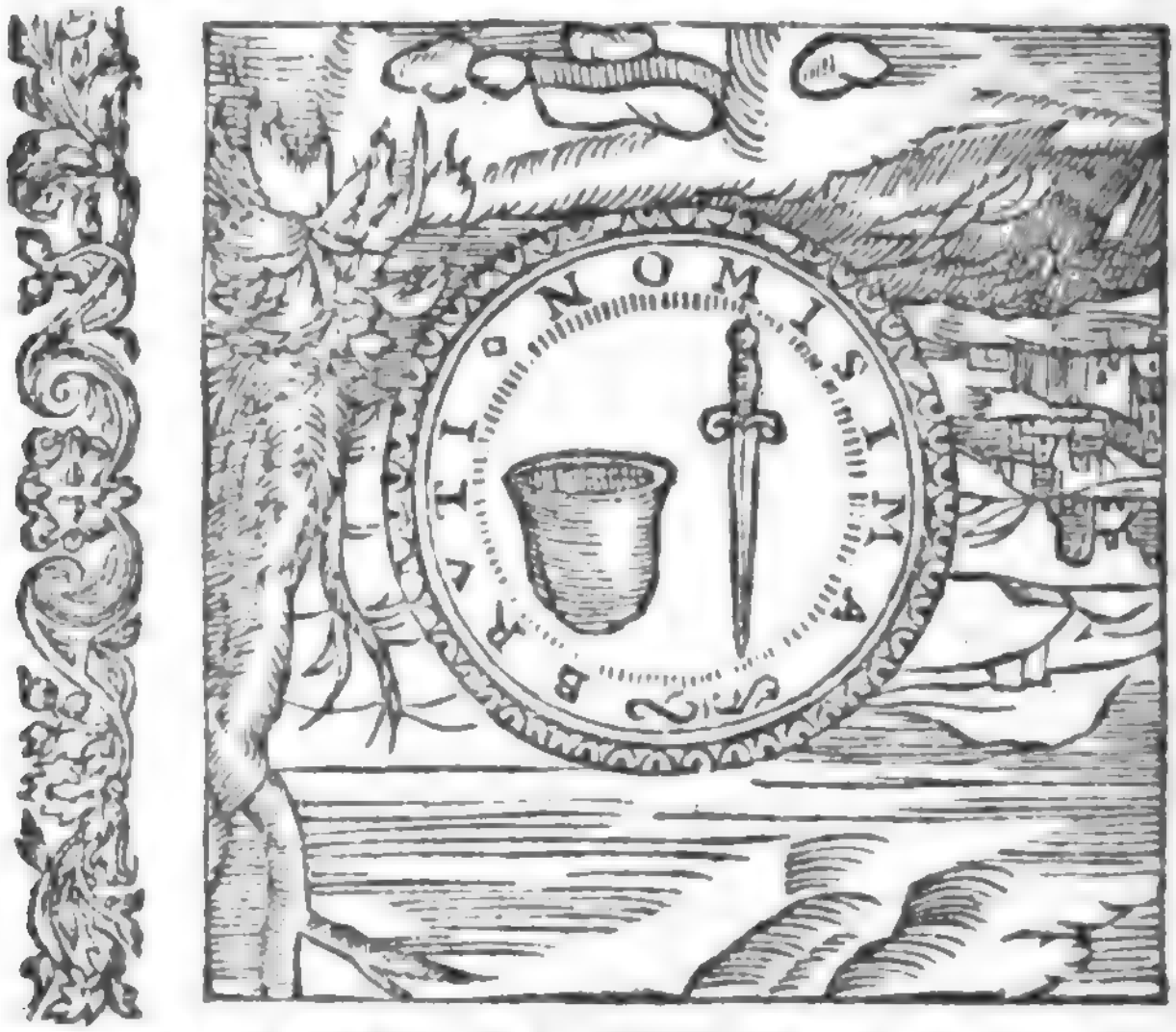

CÆSARIS exitio, ceu libertate receptæ,
Hæc ducibus Brutis cusa moneta fuit.
Enficuli in primis, queis pileus insuper astat,
Qualem missa manu seruitia accipiunt.

Numisma M. Bruti.

OCciso in Põpeii curia, vbi senatus habebatur, Iulio Cæsare à Bruto, Cassio, & cæteris coniuratis, ii ceu libertate populo restituta, fabricari numisma curarunt, in quo sculpti erant duo pugiones adiecto pileo. Pugio cædem patratam omninò significabat: pileus verò libertatem, vt refert Dion lib. 47 vulgare olim prouerbium fuit, Vocare ad pileum; cuius meminit Noctium Atticarum 7. c. 4. Gellius

& Macrobius 1. Saturnal. Aurelius Victor ſcribit, mortuo Nerone ſic cunctas prouincias, omnémque Romam exultaſſe, vt plebs induta pileis manumiſſionum, tanquam ſæuo exempta dominio triumpharet. Compertum habemus libertatis indicium pileum fuiſſe: vnde & qui ſerui libertate donabantur, pileum geſtabant raſo capite. Longum eſſet auctores huc aduocare, qui longè multi idem tradiderunt. Suppetunt exẽpla quammulta de pilei vſu & geſtatione, & huc quidem pertinent numi veteres quamplurimi in quibus eſt pileus cum inſcriptione libertas, vt in numis Tiberii: eſt enim effigies hominis dextera pileum tenentis, læua expanſa, cum inſcriptione, libertas Auguſta. Longum eſſet: & alia eiuſdẽ generis numiſmata percurrere. In Seru. Galbæ numo ſimulacrum eſt eum iaculo & pileo: inſcriptio verò, libertas publica. Caſtores etiam Dioſcuros fuiſſe pileatos legimus, quo habitu fuiſſe Lacones volunt, hi enim patrio inſtituto pugnabãt pileati, vt animum in barbaros & tyrannos indomitum ſignificatione libertatis oſtenderent. Eadem fortè cauſa Græci illi qui noſtrorum patrum temporibus tyrannidem Turcicam fugientes in Italiam ſe receperunt ingenuam ſuam libertatem & priſcam nobilitatem pilei ſui geſtatione profeſſi ſunt. Quid enim memorem pilei celebrem lauream iamdiu in ſcholis non temere vſurpatam?

Pileus ſignum libertatis.

Pileus in numis.

Dioſcuri pileati.

miſſa manu ſeruitia.] Serui manumiſſi, liberti facti, aut libertate donati. Seruitiorum nomen pro ſeruis, præter cæcetos in Catilinaria vſurpat Salluſtius, & Cicero ſæpè.

Seruitia.

In vitam humanam.

EMBLEMA CLI.

PLVS solito humanæ nunc deſle incommoda vitæ,
Heraclite: ſcatet pluribus illa malis.
Tu vurſus, ſi quando aliâs, extolle cachinnum,
Democrite: illa magis ludicra facta fuit.
Interea hæc cernem meditor, qua denique tecum
Fine fleam, aut tecum quo modò ſplene iocer.

Heraclitì fletus & riſus Democriti.

HEraclitus quoties domo egrederetur, ineptias humanas fletu ſolebat excipere, quòd omnia illi miſera & deploranda viderentur: contrà Democritus eadem de cauſſa ridebat effuſiùs, quòd humanas actiones ludicras & ſtultas conſpiceret: qui ſi hodie reuiuiſcant, ampliorem quidem & vbe-

tiorem vel luctus, vel risus materiam offendit, quàm vnquam antea, cùm omnia in dies deteriora fiant. quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Verè Horatius:

Damnosa quid non imminuit dies:
Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Dubium itaque relinquitur, vtrùm sequi sit satius, cùm sit vtrumque nec planè tutum, nec omninò probatum. Repone ipsissima Senecæ verba: ad rem enim faciunt vitæ 1.c. 15. opinionem Democriti meliorem fuisse, & ad imitandum accommodatiorem, quàm Heracliti fletum, ait. In qua sententia fuit etiam Satyro 10. Iuuenalis. Sed præstat audire Philosophum eundem libro 2. Deira, sic disputantem: Heraclaitus, quoties prodierat, & tantum circa se malè viuentium, imò malè pereũtium viderat, flebat: miserebatur omnium qui sibi læti felicésque occurrebant: miti animo, sed nimis imbecillo & ipse inter deplorandos erat. Democritum contrà aiunt nunquam sine risu in publico fuisse: adeò nihil illi serium videbatur eorum quæ seriò gerebantur. Vbi isti hîc iræ locus est? Aut ridenda omnia, aut flenda sunt. Non irascetur sapiens peccantibus. Quare? quia scit neminem nasci sapientem, sed fieri: scit pauciſſimos omni æuo sapientes euadere, quia conditionem humanæ vitæ perspectam habet. Nemo autem sanus naturæ irascitur. Quid enim si mirari velit non in syluestribus dumis poma pendêre? quid si miretur spineta sentésque non vtili aliqua fruge compleri? Nemo irascitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaque sapiens & æquus erroribus, nón hostis, sed correptor peccantium, hoc quotidie proceditanimo: Multi mihi occurrunt vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi auari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quam ægros suos medicus.

Pulcher Senecæ locus.

Emblema sumptum est ex incerti Poëtæ Græci Epigramma-te, quod eiusmodi est:

Typus Emblematis.

Τὸν βίον, Ἡράκλεις τε, πολὺ πλέον ἤπερ ὅτ' ἔζης
δάκρυε, νῦν δ' βίῳ ἐς' ἐλεεινότερῳ,
τὸν βίον ἄρτι γέλα Δημόκριτε τὸ πλέον ἢ πρίν,
νῦν δ' βίῳ παύτων δὴ γελοιότερῳ.
εἰς ὑμέας ἢ χὴ αὐτὸς ἐρῶν, τὸ μεταξὺ μερίμνῳ
πῶς ἅμα σοὶ κλαίω, πῶς ἅμα σοὶ γελάω,

Heraclitus. *Heraclite.*] Heraclitus Philoſophus Epheſius, cuius vitam repete ex Laërtii lib. 9.

extolle cachinnum.] deride, naſo ſuſpende adunco, Cachinnus fictum vocabulum eſt a ſono riſus. Eſt enim riſus elatus, & ſolutus. Perſius 1. Satyra:

Ingeminat tremulos naſo criſpante cachinnos.

Fed. Morell. Prof. Reg.

Docuit cachinnum ἀπὸ τῦ καγχασμοῦ. Græc. fictum eſſe. Atticis enim καγχάζειν, cachinnare deſignat.

Democritus. Democrite.] Democritus Abderita fuit, de quo Plinius variis locis, & lib. 9. Laërtius. Gelaſinum fuiſſe cognominatum ob riſus petulant iam notant veteres plerique. Iuuenalis:

Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus.

ſplene iocer.] abunde rideam. Lieu ſiue ſplen, ſedes eſt riſus. Perſius Satyr. 1.

——— ſum petulanti ſplene cachinno.

Appendix.

Mores hominum lapſos ſemper in deterius auctores non pauci perſtrinxerunt. Virgil. 1. lib. Georgico.

———ſic omnia ſatis
In peius ruere, & retro ſublapſa referri, &c.

Horatius ſic,

Damnoſa quid non imminuit dies!
Ætas parentum, peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Salluſtius in Catilina: Sic imperium à bonis ad non æquè bonos deriuatur. Ouidius,

Vtendum eſt ætate: cito pede labitur ætas:
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Iuuenalis ſaty. 1.

Nil habet vlteriùs quod noſtris moribus addat
Poſteritas, eadem cupient: facientque nepotes.
Res hodie minor eſt, here quàm fuit, atque eadem cras

Aëre

Arte quandoque ſalutem redimendam.

EMBLEMA CLII.

Et pedibus ſegnis, tumida & propendulus aluo,
Hac tamen inſidias effugit arte fiber.
Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit,
Atque abicit, ſeſe gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo diſces non parcere rebus,
Et, vitam vt redimas, hoſtibus æra dare.

APologus eſt Æſopicus de Caſtore, quem proditum eſt in venatione deprehenſum ſuos ſibi teſtes abſcindere, atque eos proiicere, gnarum ſe eorum præcipuè cauſſa peti: Idque arguit, ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι χάριν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. *Caſtoris ſeu fibri ſolertia.*

σωτηρίας, εἰδέναι λόγον χρημάτων ποιεῖνται, hoc est, Viros prudentes suæ salutis gratia non debere vllam pecuniarũ rationem habere: id est, non ægrè ferẽdam esse pecuniæ iacturam. potissimùm verò vrgente necessitate non magni est ducendum, nummorum dispendium facere, si modò vitæ hoc pacto possit consuli. Id Aristippus suo exemplo confirmauit, qui cùm in eadem naui sese cum piratis versari cognouisset, suas omnes pecunias de industria in mare proiecit, imprudẽter se id fecisse simulãs: præuiderat enim se ab iis quibuscum nauigabat, spoliatum, & in aquas propter pecuniam, præcipitem datũ iri. Vt itaque abesset effectus tam nefarius, caussam sustulit. Idem Crates Thebanus cùm thesaurum sponte perderet, Hinc abite, ait, malæ diuitiæ: satius enim est à me vos demergi, quàm ego à vobis ipse. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cùm opulentissimã hæreditatem nactus esset, & pestiferas aduenarum delicias obseruasset: Per deos, inquit, me illa non perdent, sed ego illa potiùs μὰ τὸς θεὸς ἐμὲ ταῦτα τ' ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non secùs quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in discrimine tempestatis, partem suarũ rerum quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quo nauis facta leuior commodiùs portum appelleret.

Aristippi cautio.

Crates Theb.

Philoxenus.

Accidit & nostro similis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incerta, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum, adeo medicatum intelligit inguen.

Cui affine Ouidianum illud primo De remedio:

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes:
Arida nec sitiens ora lauabis aquæ.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Huc confer Adagium, Pax redimenda.

propendulus.] propter pedum tarditatem, & ventrem pendulum.

Controuersum, an fiber sibi testes excindat.

Mordicus.] ῥᾳδίως, mordicatim, mordendo. Id tamen Plinius negat lib. 32. cap. 3. non enim testes eorum, quæ vocantur Castorea, ab ipsis amputari censet, ex Sextii cuiusdam rei me-

ficæ diligentissimi scriptoris sentẽtia, sed paruos esse substrictósque, & adhærẽtes spinæ, nec adimi sine vita animalis posse. Sic Ælianus historiæ animal. lib. 6. cap. 55. ait à Castore causſam ab insequentibus venatoribus, cur tam cupidè petatur non ignorari: iccircò mordicus ipse premens vsque incumbit ad elidendos testes, quousque abscideriț, & sic eos abiecerit, tamquã homo summa prudentia in latrones incurrens, quæcumque portat, ad se redimẽdum exponit. Quòd si postea quàm exectus & ex periculo seruatus fuerit, ab insectantibus iterũ vrgeatur, hic sese alleuans, atque quamobrem insequi vlteriùs pergere non debeant, causſam ostendens, ad reuerendum, quòd iam ea parte, quam expetunt, careat, venatores inducit. Sæpè etiã nunc testiculis præditus, cùm à venatorum conspectu se longissimo cursu remouerit, eam partem desideratam ita astutè comprimit & occultat, vt non habere visus insectatores fallat. hæc ille ferè. Sed & Apul. lepidissimè in lib. 1. Asin. aur. apud quẽ Socrates quidam loquẽs de Meroëanu saga: Amatorem, ait, suum, quòd in aliam temerasset, vnico verbo mutauit in feram Castorem: quòd ea bestia captiuitatis metuens, se ab insequentibus repræcisione genitalium liberat, vt illi quoque simile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed referam huc historiam nobilem Constantini Manassis ex Annalib. quòd ad hunc locum faciat. Michael quidem Imperator audita tyranni ferocitate, impetu, defectione, suamet sponte throno imperiali cessit, hoc ipso facto diuinis Christi iussis satisfaciens & erga persecutorem nõ aliter sese gerens, atque castor siue fiber facere consueuit. Legimus enim in priscis illis monumentis eorum, qui de animalibus scripsere, fibrum animal esse, quod in vtroque viuat elemento, & testes habeat arcendis quibusdam morbis sanè grauibus conducibiles. Quod cùm plerique venatores norint, animal canibus longè velocissimis insectantur. Huius pugnæ causſam cùm ipse fiber etiam cognitam habeat, eum morsu resectos testes abiicere, atque ita currentem saluti suæ consulere memorant: quo facto, venatores ferãm persequi desinant. Sic nimirum Michael quoque sponte imperium cessit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito; qui oriundus Armenia, &c. Commode obtulit sese mihi aliis implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, ex 17. lib. quo loco fastuosus Rex Sapor Cõstantino Imperatori suadebat, vt regni

Locus Apulei.

Ex Constantino Manasse, historia de Michaele Imp.

Ex Ammian. Marcell.

parte vltrò cederet: Postremò, inquit, si morem gerere sulcidenti volueris rectè, contemne partem exiguam semper luctificam & cruentam, vt cætera regas securus: ac prudenter reputans medelarum quoque artifices vrere nonnumquam & secare, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocque bestias factitare, quæ cum aduertant cur maximoperè capiantur, illud propria sponte amittunt, vt viuere deinde possint impauidè. Hæc Ammian. quo manifestè allusum constat ad Castorem.

Medicata. *medicata.)* Medicinis apta, vt apud Martialem, medicata pocula: medicata vina, apud Columellam lib. 1. cap. 6.

——*adeo medicatum intelligit inguen,*

vt paulò antè Iuuenalis. Has partes Castoris genitales, vocant medici Castorea, quæ medentur multis morbis, vt vertigini, tremulus neruorum vitiis, paralyticis, iis qui affecto sunt stomacho, ischiadicis, aliisque. Quidam referunt, post genitalium amputationem, si Castor iterum petatur à venatoribus, erigere se, & ostendere nihil expectandum amplius.

sese gnarus ob illa peti.) Verba Plinii sunt lib. 8. cap. 30. quòd eadem partes sibi ipsi Pontici amputant fibri, periculo vrgente, ob hoc se peti gnari.

æra.) Pecunias: materia pro materiato.

vitam vt redimus.) Vt qui, apud Saluianum, contemptis diuitiis, vitiis non succubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi, sparsis, quod dicitur, *Redemerunt crimina nummis.*

Appendix.

Refero huc illud iuris, Anima est præferenda rebus aliis corporalibus, adeò absurdum quibuscunque caussis vel vasis animas hominum postponi, l. sancimus Cod. de sacrosc. Eccles. c. præcipuis, 12. q. 1. c. solutæ, de maior. & obedient. Et turpe animam lucro vendere, & propter vitam viuendi perdere caussas, qui ita militant quandiu spirant, vt renunciare vitæ malint, quàm carere exuuiis.

FED. MORELLI MONITVM.

1. Gesnerus Apologum hũc Æsopicum, vt fabulosum commentum explodit, tametsi à Græcis & Rom. antiquis scriptoribus celebratum & peruagatum.

Guil. Rondeletius in tractatu de Amphibiis arcanum naturæ διδοίων χαρισμάτων aperit.

Oraculum Euangelicum est; εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐυνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν. Matt. 19. adi Theophylactũ,

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIII.

ÆACIDÆ moriens percuſſu cuſpidis Hector,
Qui toties hoſtes vicerat antè ſuos;
Comprimere haud potuit vocem, inſultantibus illis,
Dum curru & pedibus nectere vincla parant.
Diſtrahite vt libitum eſt: ſic caſsi luce leonis
Conuellunt barbam vel timidi lepores.

Locus Homeri.

ID ſumptum eſſe liquet ex Homericæ Iliados Græci χ. Hectorem ab Achille iam interfectum circumſtantes impetebant, & mortuo inſultabant, nec erat quiſquam qui extincto vulnus non infligeret. Sic enim Homerus:

----ἄλλοι δ' ἀπὸ δραμον ἧες Ἀχαιῶν,
οἱ κὲ θηήσαντο φυλὸ. κὲ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος, οὐδ' ἄρ τοι τὸν γε παρέστη. hoc eſt,
At reliqui Graij accurrunt cinguntque cadauer,
Hectoris eximiam ſpeciem formámque ſtupentes:
Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam:

Cæterùm videtur diſtichon Emblematis tertium è quodam incerto auctore petitum, cuius tale eſt Epigramma:

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι κὲ αὐτοὶ
νεκρῷ σῶμα λέοντος ἐρυθρίζουσι λαγωοί,

quod ſonat,

Poſt mortem, Danai, noſtrum configite corpus:
Et lepores audent caſo inſultare leoni.

Verba ſunt Hectoris à Græcis bigis rapti, quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab ingenuis bellatoribus omninò alienam perſtringit. Alluſum eſt autem ad prouerbia, lugulare mortuos: &, Mortuo leoni lepores inſultant: &, Cum laruis luctari. Quibus monemur, ne quid maledicentiæ in vita functos effundamus, aut iis obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculũ eſt & inauditæ cuiuſdã feritatis argumentum, ſi quis proſtratos atque iam interemptos feriat, aut quoquo modo afficiat: ſic intemperantiæ eſt, & certè dementiæ maximæ, mortuos iniuriis probríſque lacerare: vt ſunt qui vel libris editis, vel priuatis aut publicis colloquiis, priſcorũ, aut etiam clarorũ virorum dogmata reuellunt, & nigro dente lacerant. Laertius Chilonem ait vetuiſſe mortuis malè loqui quòd ignauum videretur eos inceſſere lingua, qui reſpondere non poſſent: ac turpe eſſet cum vmbris & laruis luctari. nam id perinde eſt ac ſepultũ quodammodò refodere.

Non maledicendum mortuis.

Philoſtratus Aelianum ſcitè coercuit, qui accuſationem cuiuſdam tyranni, ſed iam mortui ſcripſerat. Inſtitutum iſtud tuũ laudarem equidem, ait, ille, ſi viuum accuſaſſes. viuentem namque tyrannum inceſſere, viri eſſe duco: at mortuo inſultare, cuiuſuis. τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπιχόπτειν, ἀνδρὸς εἶναι νομίζω, τὸ δ' ἐπιβαίνειν κειμένῳ, παντός. Sic Munatius Plancus cum audiſſet in ſe orationes quaſdam factas ab Aſinio Pollione, quas tamen nollet ante mortem edere, cùm mortuis non niſi laruas luctari, reſpondit. Contra Leptinem Demoſthenes ait, Nemini mortuo maledicendum eſſe. Refert Zonaras Annal. 3. cùm Eudoxiæ Heraclii Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiã, quòd ſpuiſſet in cadauer,

ſinam ergo impoſitam & exuſtam fuiſſe. Laudatus Lycurgus, qui cadauera hoſtium nudari vetuerit: rectè profectò, quippe qui humanitatis memor eſſet. Vituperaturcontrà, vir alioqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus pontis loco vſus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tullio inceſſitur 7. Verrina, quòd nauarchos innocentes non modò vita priuaſſet, ſed & eorum cadauera ſepeliẽda non priùs parentibus reddidiſſet, quàm ab eis certam mercedem accepiſſet. Rectè Homer.

οὐχ ὅσιή κταμένοισι ἐπ' ἀνδράσιν ὐγρετάασθαι:
Non ſanctum eſt viris interfectis inſultare.

Virgilius vndecimo:

Nullum cum victis certamen & aſpera caſſis.

In eos qui ſæuiunt in humana cadauera locus eſt Platonis longè pulcherrimus 5. de Repub. ἀνελαύθερον δὲ δοκεῖ καὶ φιλοχρήματον, νεκρὸν συλᾶν, καὶ γυναικείας καὶ σμικρᾶς διανοίας, τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τοῦ τεθνεῶτος ἀποπαυομένου τοῦ ἐχθροῦ, λελειπότος ὃ ὧ ἐπολέμει: ἢ ὅτι τι διάφορον δρᾶν τοὺς ἅττους τοῦτο ποιοῦντας τῶν κυνῶν, αἱ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τὸ βάλλοντος δὲ οὐχ ἅπτονται; ἢ σμικρόν, ἔφη, διαφέρειν τοὺς νεκροσυλίας, καὶ τοὺς τῶν ἀναιρεθέντων δακρυλύτας. Nonne videtur illiberale & animi planè ſordidi, muliebris ac puſilli, cadauer ſpoliare, & mortui corpus hoſtem putare, cum hoſtis ipſe abierit eo relicto quo pugnabat? Quid putas eos qui ita ſe gerunt differre à canibus in iactos lapides ſæuientibus, eo qui iecerit prætermiſſo? Nihil differunt profecto. Itaque ab eiuſmodi prædatione abſtinẽdum, obſunt enim victoriæ, Cui quodãmodo congruit quod in formula quædam Comitiuæ priuatarum non minus argutè, quam piè inculcat Caſſiodorus lib. 6. variarum; Defunctorum ſacram quietem æquabilia iura tuæ cõſcientiæ commiſerũt, ne quis veſtita marmoribus ſepulchra nudaret, ne quis columnarum decorem irreligioſa temeritate præſumeret: ne quis cineres alienos, aut longinquitate temporis, aut voraci flãma cõſumptos, ſcelerata perſcrutatione detegeret, ne corpus quod ſemel reliquerat moleſtias mũdanas, humanas iterum pateretur inſidias. Nam etſi cadauera furta non ſentiũt, ab omni pietate alienus eſſe dignoſcitur, qui aliquid mortuis abrogaſſe monſtratur.

De iis qui ſæuiunt in homines mortuos.

Locus Caſſiodori.

Qui toties hoſteis.] Ouidiana eſt imitatio, ex primo de arte:

Qui toties ſocios, toties perterruit hoſtes.

Dum curris.] Hector ab Achille interemptus, bigis alligatus est circa Troiæ mœnia. Virgil. 1. Æneid.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.

eaßi luce leonis.] lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita vsurpatur.

Barbam vellere.

Conuellunt barbam.] Alludit ad illud, Barbam vellere, quod irrisionis signum est. Persius Satyra 1.

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

& Horatius primo Sermonum:

——barbam tibi vellunt Lasciui pueri.

Si eaßi luce leonis.] Si quem præstantem dignitate & opibus hominem aduersa fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes insiliunt, quem nimirum non iam tunc mordere posse putant. quo pertinet iactatum vulgo, ligna quiuis colligit abscissa arbore: δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

FED. MORELLI *Appendix.*

Teucer apud Sophoclem in Aiace Lorario, sollicitus de Aiacis fratris cadauere vt illico condererur ait queritans,

μήτις ὡς ταχὺς Σκύμνον---λεαίνης δορυξόων ἁρπάσῃ

ne quis vagæ Catulum Leænæ rapiat hostis debilem, & causam subiicit,

---τοῖς θανοῦσι τοι Φίλοι σπάνιοι

χειμῶνος ἐπαγγελᾶν,

Omnes solent leihodatos traducere.

At Virg Polydorus sepultus, Aeneam tumulum suum incautè mouentem sic increpat, Aen. 3.

Quid miserum Aenea laceras: iam parce sepulto:
Parce pias scelerare manus.

Eiusmodi querela est in Epigr. 3. Senecæ philos. relegati.

Parce relegatis, hoc est, iam parce sepultis & 4.

Occisi iugulum quisquis scrutaris amici.

Tu miserum nec dam me satis esse putas? & 5.

Crede mihi vires aliquas Natura sepulchris
Attribuit. Tumulos vindicat vmbra suos.

De Morte & Amore.

EMBLEMA CLIV.

ERRABAT *socio Mors iuncta Cupidine: secum*
Mors pharetras, parium tela gerebat Amor.
Diuertere simul, simul vna & nocte cubarunt:
Cæcus Amor, Mors hoc tempore cæca fuit.
Alter enim alterius male prouida spicula sumpsit,
Mors aurata, tenet ossea tela puer.
Debuit inde senex qui nunc Acherontieus esse,
Ecce amat, & capiti florea serta parat.
At ego mutato quia Amor me perculit arcu,
Deficio, injciunt & mihi fata manum.
Parce puer, Mors signa tenens victricia parce:
Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

Ex Guicciardino detecta Emblematis verissima origo.

GVicciardinus libello quodam Italico, quo res quasdam memoratu dignas, eásque veteres & nouas, tum etiam alicubi festiuas & ioculares, exscripsit, hoc carmen ab Alciato fuisse scriptum testatur, quo tempore in Italia vehemens pestilentia ita grassata est, vt permulti iuuenes extremum vitæ diem clauserint, & senes ferè illæsi atque incolumes permanserint. Quod facilè mihi probari potest. Sed tamen Emblematis huius materiam video sumptam esse ex antiqua Græcorum fabula, quam Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius, Illustrationum Galliæ scriptor sua ætata nobilis. Figmento enim lepido sanè ac festiuo tradit, cur plerique senes amori placido succumbant, quibus potiùs de fato imminente cogitandum erat: contra iuuenes imminatura morte decedant, quorum potius fuerat hilarem vitam ducere, & amorem consectari, habita præsertim ætatis ratione. Hoc expressit non inconcinnè aliquis, sed ἀγάνυμ@.

Ioan. Marius Belga.

Forte locum horroris plenum, variique timoris,
Et Mors, & pennas præpete venit Amor.
Dum trepidant animis ignita Cupidinis arma,
Mors capit & Mortis frigida tela puer.
Hinc enata lues nostros irrepsit in annos:
Hinc amat ipse senex, hinc perit omnis amans.

Ioachimus Bellaius.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bellaii Epigramma in hanc sententiam, quod in eius tumulis & poëmatiis Latinis aliquando legisse me memini:

Mutarunt arma inter se Mors atque Cupido:
Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
Afficit hæc animum, corpus sed conficit ille.
Sic moritur iuuenis: sic moribundus amat.
Vt secat hic iugulos, oculos excæcat & illa:
Illa vt amare docet, sic iubet iste mori.
Disce hinc, humanæ quæ sint ludibria vitæ:
Mors thalamum sternit, sternit Amor tumulum.
Tu quoque disce tuas, Natura, inuertere leges;
Si pereunt iuuenes, depereuntque senes.

Ossea tela mortis.

Mors aurata) Ab effectis & consequentibus Morti ossea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectent, videantúrque mente captis in aliquo esse pretio.

senex Acheronticus.] Hunc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quam senex Acheronticus capularem & morti proximum significat.

Aſt ego mutato.) Adoleſcentis eſt proſopopœia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo ſit confectus. Et ſanè ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arceſſat: quod potiùs imprudentiæ & inſaniæ iuuenili quàm Cupidinis ſagittis aſcribendum eſt.

fac Acheronta.) Quid Acheron ſignificet, explicat Plutarch. Conſolatione ad Apollonium, & lib. De primo frigido.

Fed. Morelli παράσιχον εἰς τὸ αὐτό.

Ὁππότ' Ἔρως πρὸς Πότμον ἀμείβετο πύξια λαμπρά,
Καὶ Πότμῳ δᾶδα, χὠ δρέπανον λάβ' Ἔρως.
Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάιη πολιὸς ῥώς δᾶδα Μόρος;
Ὁπλότερῳ δ' ἀφ' Ἔρως ἐξέπιτνεν δρέπανον.

In formoſam fato præreptam.

EMBLEMA CLV.

CVR *puerum Mors auſa dolis es carpere Amorem?*
Tela tua vt iaceret, dum propria eſſe putat.

EIuſdem eſt argumenti cum ſuperiori, quo deflet cuiuſdam formoſæ virginis immaturum obitum. Increpat itaque mortem tamquam huius funeſtiſſimi mali cauſſam, nimirùm quæ Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectũ eſt, vt poſtmodũ lethiferis pro blandis lætiſque vteretur. Quod quidem ſæpenumerò contingit: vel cùm puellæ amore captæ deſperantes expirant, mortémque ſpontaneam aliquando malint, quàm ab aliqua ſpe incerta ac dubia lactari diutiùs.

fuit cùm corporis aliqua ægritudine, vel cauſſa alia minimè cognita, quo tempore de coniugii negotiis agendum erat, antè mori diſcant, quàm viuere inceperint. Sic enim amor ille cæcus reuera & impatiens, imò verò exſpes, corripere tela mortis dicitur, cum iuuenculæ illæ teneræ & delicatæ aut ſe falli ſentiunt, aut nihil ſpei fore intelligunt in eo quem ardenti animo concupiuerunt. Memini me aliquãdo epigramma luſiſſe in gratiam nobilis cuiuſdam adoleſcentis, qui magno ſuo dolore amicam, lectiſſimam primæque nobilitatis iuuenculam, præmaturâ morte ſibi ereptam, lugebat: cuius carminis hæc fuit pars quædam: *Puellarum mori properæ.*

Ah virgo infelix! quid te Libitina trucidat
Tam cito, formoſo digna puella viro?
Inuidit thalamo tumulus quo tempore primâ
Coniugij tedas ipſe parabat Amor.
Sic penetrabilius telum fuit iſtud Amoris:
Mors aberat, mortem cuſpide fecit Amor.
Sic maleſuadus Amor, Mortis qui ſpicula dirus
Arripuit, quando lethifer omnis erat.
Sed vil nos queſtaſque iuuant, molleſque ſuſurri
Virgo iaces, thalamis aptior una tuis.
Quàm miſerè ante diem Parcarum ſtamine rapto
Conderis, in tumulo digna puella thoro.

ALCIATI EMBL. *Diſtichum Græce redditum à* FED. MORELLO.

Τύμβῳ ὁλοὴ Κύπρις τλῆς παῖδ' ἁπροπτῦσαι ἔρωτι·
Ὡς σά βέλη βάλλειν οἰόμενόν γ' ἴδια.

In mortem præproperam.

EMBLEMA CLVI.

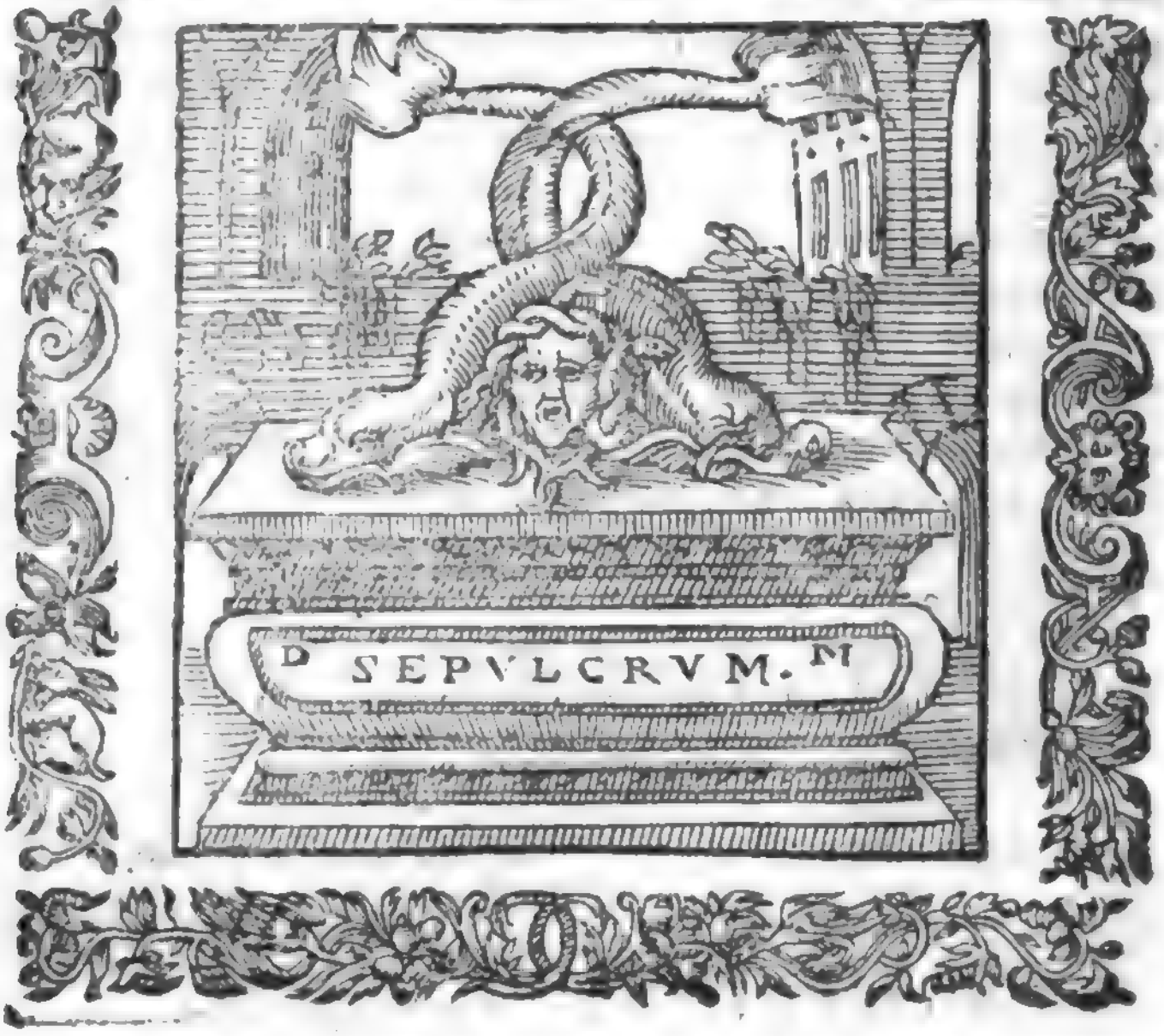

QVI teneras formâ allexit, torſitque puellas,
Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
Occidit ante diem, nulli magè flendus, Areſti,
Quàm tibi, cui caſto iunctus amore fuit.
Ergo illi tumulum tanti monumenta doloris
Aſtruis, & querulis vocibus aſtra feris.
Me ſine abis, dilecte? neque amplius ibimus vnà?
Nec mecum in ſtudijs otia grata teres?
Sed te terra teget, ſed fati, Gorgonis ora,
Delphinéſque tui ſigna dolenda dabunt.

DEflet amici cuiusdam præmaturum obitum, eúmque commendat à vultus dignitate, nobilitate generis, & Amoris cum Arestio adolescente æqualitate: hunc que Arestium præ cæteris tanti infortunii luctus debere persequi ait: quippè qui cùm eo & studiis, & vitæ necessitudine fuerit maxime coniunctus, iccircò tanti luctus, vt beneuolentiæ memoriam superstitem profert hoc Cænotaphio, sub quo Delphinum & Gorgonæ imagines emineant. Delphin quidem φιλάνθρωπον, & hominum amasius, hîc notam amicitiæ præfert. Gorgoneum Medusæ caput pro mortis signo apud quosdam vsurpatur, próque stupore & admiratione ἀναίδησιν inducente, vt apud Pierium lib. 16. Hieroglyph. diligenter explicatur. Philostratus de Perseo: τὸ δεῖμα δὲ ἐκ γοργοῦς, ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γένωνται: Seposito Gorgonis terriculamento, ne homines lapidescerẽt ipsi occurrentes. Heliodorus historiæ Æthiopicæ 4. ἡ δ' ὥσπερ τὴν γοργοῦς διασαφῶν κεφαλὴν, ἢ τι τῶν ἀποπωτέρων ὀξὺ τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν: Illa autem non secus quàm facie conspecta Gorgonis, aut alio terrifico monstro, altùm vociferata est.

nulli magè flendum.) Horatianum istud imitatur è 1. Carminum:

Multis ille quidem flebilis occidit,
Nulli flebilior quàm tibi Virgili.

Delphinesque tui.) Pro amoris nota hic Delphinum poni, admonui supra. Dico ad hæcà veteribus quibusdam Delphinem Cupidini iunctum, pro amoris firmitate ἱερογλυφικῶς exprimi solitum.

Appendix.

Vides hîc effictim signa doloris ac mœstitiæ carmine lepido exprimi ab amico qui orbus re charissima neque modum, neque finem luctus faciat. Cum hoc fortasse non malè confero illud ex quadam epistola Paullæ & Eustochij, quæ legitur inter Hieronymianas: Mensuram charitas non habet, & impatientia nescit modum, & desiderium non sustinet. hæc sanctæ virgines. Exemplum non malè, vt opinor, quadrat Artemisiæ quæ Mausolæum excitauit, argumentum mœroris perpetui, sed signum tamen

glorioſæ iactãtiæ, de quo Gellius in noctib. Atticis. Propius eſt quod Corn. Tacitus, de Germanici vxore, mariti veneno extincti, arte Piſonis, præproperum funus lamentante ac vindictam perſequente. Vetera iſthæc, aliáque plura Ecquid enim, vt de cæteris taceam, luctum memorem S. patris Hieronymi in funere Nepotiani, in ipſo flore ætatis extincti? & quid lamenta Bernardi in morte Gerardi fratris, cuius, vt diſpenſatoris opera vicaria vtebatur?

FRD. MORELLI CORONIS.

Non deſunt auguſtiora Epicedia in eloquiis ſacris, Εἰς τὸν ἀφαιρεθέντας καὶ μοῖραν ἔχοντας θανάτου, vt canit Solon in clauſula Ἑβδομάδων βίου. Inprimis Dauidis Vatis & Regis Στοιχεσάτου in Abeſſalomum filium impia arma ſequendo interremptum, 2. Sam. 18. Ἅπαξ εἶπεν ἐν τῷ κλαίειν αὐτόν· Υἱέ μου Ἀβεσσαλὼμ, υἱέ μου τίς δῴη τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ ἐγὼ Ἀβεσσαλὼμ ἀντὶ σου. υἱέ μου. Eiuſdem lugubres verſus ſuper Saule Rege & Ionatha Fil. qui in acie occubuerant, leguntur 2. Sam. 1. è Cod. Iaſar Σπήλωσον Ισραὴλ ἐπὶ τῷ τραυματίᾳ σου τῷ πεφονευμένῳ ἐπὶ τὰ ὑψηλά σου πῶς ἔπεσαν δυνατοί; &c. quæ M. Ant. Flaminius elegantiſ. Dimetris Iambicis olim expreſſit, alia id genus Greg. Naz. in Poëm. & Anthologia Græc. Epig. ſuppeditant: præter Statium in ſyluis, & Mart.

Terminus

Terminus.

EMBLEMA CLVII.

QVADRATVM *infoditur firmiſſima teſſera ſaxum,*
Stat cirrhata ſuper pectore imago tenus,
Et ſeſe nulli profitetur cedere; talis
Terminus eſt homines qui ſcopus vnus agit.
Eſt immota dies, præfixáque tempora fatis,
Deique ferunt primis vltima iudicium.

HIc Termini pictura nihil vlli concedentis, mortem ſignificat, quæ ineuitabilem habet in res omnes, nedum homines neceſſitatem: ad quam cùm peruenimus, tum ſolent hominum qui ſuperſtites ſunt, liberæ de nobis mortuis eſſe opiniones atque iudicia. Quòd enim vltima quæque & *Mors inemitabilis.*

Quid viuẽdo cogitandum.

Terminus mors.

Eraſmi Terminus.

Caruaialus in Eraſmum.

Eraſmi reſponſio ad Caruaialum.

poſtremò facta, imò verò interdum cogitata tam lynceis oculis inſpici ſoleant, támq; ſecurè ac ſeuerè accipiantur, noſtræ partes ſunt, ne noſtrapte culpa in conficiendo vitæ huius noſtræ curſu aliquid agamus, aut etiam moliamur, ex quo ſiniſtri quidpiam de nobis homines iudicare poſſint. Quod facilè conſequemur, ſi Terminum, id eſt, extremum vitæ diem perpetuò, aut quidem ſæpe ob oculos ponamus; qui Terminus cùm minimè cedat principibus etiam viris, de quibus mortuis tam intrepidè fama pronunciat; quid de nobis infima conditione hominibus exiſtimandum? Quidam ſuſpicantur his verbis, Eraſmi (vt loquuntur) immodeſtiam modeſtè capi (quod coniectaneum an probare debeam, nondum ſcio) quòd in annulari digito Terminum depictum habuerit cum inſcriptione, NVLLI CEDO: quaſi ſignificaret hoc ſymbolo in literarum cognitione ſe nemini cedere. Eam ob rem eum plerique ſugillarunt, interque cæteros Caruaialus Franciſcanus quadam Apologia in Eraſmum: cuius hîc verba malo aſcribere quàm aliquid de meo fingere. Malè habet Eraſmum, inquit ille, quòd Eccleſiæ doctores & Euangeliſtæ ad numerum quaternarium ſint redacti, quòd videat ſe non poſſe inter illos computari, neque credit ſe illis eſſe inferiorem qui nulli cedit: hoc enim elegio ſua ſcripta claudit Eraſmus, *Cedo nulli*. Et, vt nemini fas ſit ignorare hanc Eraſmi præcipuam inſaniam, apponit Dei Termini effigiem cera ſignatam, qui Deus nec ipſi quidem Ioui cedebat. Nónne hæc Eraſmi inſolentia omnes eius inſolentias ſuperat? Non cedis Eraſme Budæo? non cedis Capnioni Clitoueo, Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli, Non cedis Auguſtino, Ambroſio aut Hieronymo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano, Lactantio, aut Origeni? nulli. O felix ſæculum, cui talis homo datus eſt! Hactenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quàm par erat indulgenti nimiaq. animi impotentia debacchanti, animosè ſatisfecit Eraſmus, his planè verbis: Vt doceat me diſcruciari, quòd non annumerarer quatuor Eccleſiæ doctoribus, profert ſymbolum annuli mei, in quo eſt figura Termini: adieci, *Concedo nulli Terminus*. Et eſt Iambicus dimeter: ſi inuertas, Trochaicus eſt totidem pedibus, *Terminus concedo nulli*. At in fuſili Termino habet, ὅρος τέλος μακρὸς βίου: item Latinè, Mors vltima linea rerum; indicans mortem nulli cedere, méque ipſum admoneo inſtare ſupremum vitæ diem, quemadmodum Prudent.

Instat terminus, & diem
Vicinum senio iam Deus applicat.

Idque scripto quoque vulgato declaraui. Hîc itaque Terminus dicit omnibus, Concedo nulli, non Erasmus. At me ferociter appellat Pantalabus: Quid ais Erasme? non concedis Clitoueo, non Hilario, non Cypriano, non Budæo, non Nebrissensi, non Thomæ, non Augustino? Si vis vt meo nomine respondeam, nemini non concedo. Si postulas vt Termini, id est, mortis nomine, respondeam, dicam, Non concedo leonibus, non elephantis: non cedo Monachis & summis Pontificibus: non cessi Prophetis & Apostolis: denique nec ipsi Francisco cessi. Eat nunc, & iactet Termini mei superbiam. hactenus Erasmus. Certè apud auctores colligere est. Terminum sublimitatis & gloriæ symbolũ esse, atque etiam disciplinarum cognitionem interdum pro symbolo referre. De Termino plura Ouid. Fast. 2. D. August. De ciuit Dei 4. c. 13. Gyrald. Syntag. 1. Qui enim strenuè decurso spatio in literis profecerit, & ad tranquillum iam vitæ portum appleuerit, vndecumque prudentissimus effectus, neque secundis intumescit insolenter, neque aduersis perturbatur, atq. in vtramque fortunam ita se comparat, vt æquum & indomitum ad omnes casus animum præ se ferat. Pierius lib. 3. 8. & 49. Ceterum cùm notas hasce meas in Alciatum relegerem, méque multa transmisisse non tam dolerem, quàm nonnulla alia prætermissa conquererer, casu incidit in manus meas Iulii Scaligeri, acuti philosophi oratio in Erasmum, quæ eum acutè transfixit, vt hominem qui Ciceronis luminibus voluetit obstruere, quò sua vnius scripta legerentur. Certè video à Ciceronianis omnibus, qui paulo antè nostram ætatem non parua sui laude Tullianam eloquentiam æmulati sunt, non alia causa vnum Ciceronem in latinæ linguæ Capitolium inducere conatos esse, quam vt Erasmianum inde terminum eiicerent. Et is potest videri fons ipsissimus Alciatini Emblematis, nisi me mea coniectura fallit.

Stat cirrata.) Cirrati, sunt qui capillos habent cirratos, cincinnos calamistratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum instrumentum: quasi in circum tortus.

Martialis 9. lib. 30.

Nec matutini cirrata caterua magistri.

Persius Satyra prima:

Ten' cirratorum centum dictata fuisse

Pro nihilo pendas?

Terminus est talis.) Huc ænigma de Termino, apud Gellium lib. 12. cap. 6. quod soluit Politianus in Miscell. cap. 36.

Est immota dies.) Seneca Epist. Vnus dies de omnibus fert
» sententiam & Plin. hist. nat. 7. cap. 40. Ita est profectò, alius
» de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus. Quid
» enim huc aggeram illud Pind. Olympioni.

αἱμέραι δ' ἐπίλοιποι,
μάρτυρες σοφώτατοι.

dies posteriores, testes sapientissimi.

Appendix.

Spectat huc D. Hieronymi locus ad Furiam matronam,
» vbi de seruanda viduitate: Falsus rumor citò opprimitur, &
» vita posterior iudicat de priore. Idem ad Rusticum: Non est
» facile de prouecta ætate suspicandum: quin & vita præterita
» defendit & honorat vocabulum dignitatis. Hæc Hieronym.
benè ac cordatè. Alioqui nūquam erratur periculosius, quàm
» cùm sinistrè de aliis suspicamur, & quæ nobis dubia sunt, in
» sinistram partem traducimus. Quod cùm facimus, non me-
» minimus nos homines esse, vel quod ille, Nos temerè in nos-
» met legem sancimus iniquam. Quid? quos putamus esse des-
peratos ac perditos, fient aliquando meliores, & quos cen-
semus frugi, continentes, inculpatos, mutato proposito fient
improbissimi. Vno verbo, non semper de primis ferunt vlti-
ma iudicium, quia potest quis toto vitæ stadio profligatus
extitisse, qui supremum diem beatè, piéque claudat. Occur-
rit quod Plinius Secundus, de quodam toto vitæ genere dis-
soluto, qui tamen moribundus optimum testamentum fece-
» rat; vnde colligit non semper esse prouerbium veridicum,
» quod vulgò iactatum olim, Testamentum esse speculum mo-
rum, lib. 8. epist. 18.

Opulenti hæreditas.

EMBLEMA CLVIII.

PATROCLVM *falsis rapiunt hinc Troes in armis,*
Hinc socij, atque omnis turba Pelasga vetat.
Obtinet exuuias Hector, Græcique cadauer.
Hæc fabella agitur, cùm vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,
Et cornix aliquid, vulturisque finit.

PAtrocli sub falsis armis ab Hectore interfecti, mythologicè historiam enarrat. Vt enim hoc mortuo Hector ipse eius exuuias sibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, vt sepulturæ beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: sic dives postquàm supremũ vitæ diem clausit, concer- *Patroclus quid allegoricos.*

tatio rixáque inter hæredes de poſſeſſione oritur: vulturii illi, togatæque curiæ aſſectatores, imò verò & ipſi rabulæ forenſes partem prædæ aucupantur: Cadauer ipſum humo à ſacerdotibus pro pietatis ratione mandatum, impenſarum aliquid funeris gratia facit. Itaque Patroclus diuitum eſt typus, qui falſis armis non propriis belligerant: id eſt opibus & diuitiis, quæ externa non propria bona ſunt, ſuccumbit tandem & proſternitur, quòd eiuſmodi præſidiis homo ſuam metiri felicitatem minimè debeat.

Falſis in armis.) Alludit ad illud Ouidianum:

Siue Menœtiadem falſis ceciderit ſub armis.

exuuias.) Hîc exuuias pro præda quæ hoſti detrahitur, vſurpat.

Vultures qui.

Et coruis aliquid.) Teſtamentorum captatores vulgata tranſlatione vultures appellari obſeruamus quòd ſenibus orbis aut aliis ſibi conſanguineis, ceu cadaueribus inhient. Hinc illud Martialis:

Cuius vultur is hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epiſtolis: At ſi hæreditatis cauſſa id facit, vultur eſt, cadauer expectat. Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

——vide vt iam quaſi vulturi triduo
Prius prædiuinant, quo die eſuri ſient:
Illum inhiant omnes.——

Cicero pro Sextio: Exierunt malis omnibus atque execrationibus duo vulturii paludati. Intelligit autem Piſonem & Gabinium, quos inimicos ſibi maximè infenſos dicit. Appuleio togati vulturii, cauſſidici & patroni forenſes ſunt: in qua ſignificatione hîc accipi palam eſt.

FED. MORELLI *Appendix.*

Maxima rixa oritur.) Maxima vtique cognatio patet in has voces, herodis ἔριδος & rixæ. ideo τὸ *heres* ſine diphthongo in antiquis monumentis & ἐπιχαρακῆς ſcribi conſtat, idque ab eruditis probatur; Qui τὸ erctum & actionem familiæ erciſcundæ ἀπὸ τοῦ ἐρίζειν deduci poſſe agnoſcunt, quia ex diuiſione rixa vt plurimum exoritur. Catullus in Coma Beren. memorat, *Dulcia nocturnæ veſtigia rixæ*, νυκτερινῆς ἔριδος.

Amicitia etiam poſt mortem durans.

EMBLEMA CLIX.

ARENTEM ſenio, nudam quoque frondibus vlmum
Complexa eſt viridi vitis opaca coma:
Agnoſcitque vices naturæ, & grata parenti
Officij reddit mutua iura ſuo.
Exemplóque monet, tales nos quærere amicos;
Quos neque diſiungat fœdere ſumma dies.

ID è Græco Antipatri Epigrammate tranſtulit, cuius carmen eſt eiuſmodi: *Typus Emblematis.*

Αὖλιν μὲ πλατάνιστον ἐφερπύζουσα καλύπτει
ἄμπελος, ὀθνείη δ' ἀμφιτέθηλα κόμη.

ἢ πρὶν ἀμοῖς τὰ λέθουσιν ἐνιθρέψασ' ὀροδάμνοις
βότρυας, ἢ ταύτης ἂν ἀπεπλοτέρη.
τοίλιν μοὶ τοι ἔπι τὰ πθηνείθω τις ἑταίρω,
ἥτις ἀμείψαιτ' ἢ νέχιν οἴδε μόνη.

Significatur autem hac vite vlmum vigore iam destitutam comprehendente ac sustinēte (à qua nimirum ipsa prius cùm tenera esset, & quasi pubescens incrementi occasionem materiamque sumpserat) amicos nobis esse deligendos, qui nec temporum diuturnitate, nec locorum distantia, sed ne quidem post mortem amare desistant. Illúdque est quod Phocion dixit, vt refert Stobæus, ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς ἐπὶ τῷ ἀπαλλαγῷ τοῦ βίου συναμφοτέρους, Comparandos esse liberos & maritum & amicos, qui ad mortem vsque constantes sint. Virgilius in obitum Mæcenatis:

Amici qui deligendi.

Et decet, & certè viuam tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero, cinerisque interque fauillas
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Huius amoris est quidam apud Propertium character lib. 2. his verbis:

Terra prius falso partu deludet arantes,
Et citius magnos sol agitabit equos,
Quàm possim nostros alio transferre calores,
Huius ero viuus, mortuus huius ero.

Arentem senio.) Vlmis adiungi vites fuisse in more positum, vt etiam hodie in Italia, notius est quàm vt confirmare necesse habeam. Porrò aduerte an huc traduci possit Catulli versus in quodam Epithalamio:

Vlmis adiunctum vites.

Vt vidua in nudo vitis quæ nascitur arbo,
Numquam se extollit, numquam mitem educat vuam,
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci:
At si fortè eadem est vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ multi accoluere iuuenci.

coma.) foliis, pampinis.

vices naturæ.) quæ nimirùm mutantur in horas, vt è iuuene senex citissimè fiat.

parenti.) vlmo, à qua sustentata est, & incrementum cepit. Horatius:

Et vitem viduæ ducit ad arbores.

Idem:

——adulta vitium propagine

Altas maritat populos.

Ouid. 3. De ponto, eleg. 8.

Non hic pampineis amicitur vitibus vlmus:
Nulla premunt ramos pondere poma suos.

Idem 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vites: vitis non deserit vlmum:
Separor à domina cur ego sæpe mea?

Catulus in nuptiis Iuliæ & Manlii:

Lenta quin velut assitas
Vitis implicat arbores,
Implicabitur in tuum Complexum, &c.

Claudian. 2. de raptu:

——hic pampinus induit vlmos.

Iuuen. Saty. 8.

Stratus enim palmes viduas desiderat vlmos.

Exemploque mouet, &c.] Euripides appositè Troadibus, ait, *Vere amans* enim nõ rectè amantis censeri nomine qui non semper amet, *semper ama.*

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς, ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

Sed quia epigramma Græcum Antipatri de amica loquitur, quam nos vxorem possumus intelligere. Iubens hîc adiungi vellem Menandri sententiam, qua vbi matrimonii incommoda enumerauit, commoda etiam subiungit, sed iis maximè verbis.

Ἀτυχοῦντι συμπαραμένει, ἀποθανόντα δὲ
ἔθαψε, πλεῖστ' ἐπίλεν οἰκεῖν ὅτι.

In rebus aduersis comes est, mortuum verò sepelit.

Appendix.

Vitis, hic signat vxorem Philaniram, mariti studiosam, qualem descripsit Flaccus 2. Carm Ode 5. Alioqui apud Dauidẽ regium vatem Psal 127. vxor viti comparatur fœcunda: Vxor tua, inquit, vt vitis abundans: & vlmum, pro arbore amatoria Virgil. in eclogis posuit,

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

Petron. Arbiter sic,

Paruula securo tegitur mihi culmine sedes,
Vuaque plena mero fœcunda pendet ab vlmo.

Martial. de nuptiis Pudentis & Claudiæ, lib. 4.

Nec melius teneris iunguntur vitibus vlmi.

Horatius:

---Platanus caelebs Evocet vlmos---

Ouidius epiſt. Oenones,

Non ſic appoſitis vincitur vitibus vlmus,
Vt tua ſunt collo brachia vincta meo.

Verùm ad ſententiam emblematis facit illud Hebræi Paroemiaſtæ, prouerb. cap. 17. Omni tempore diligit qui amicus eſt. Eleganter Lyricus,

Felices ter & amplius
Quos irrupta manet copula, nec malis
Diuulſus querimonijs
Suprema citius ſoluet amor die.

Nec eum pro verò amor. cenſemus enim qui mortalis vitæ terminis concluditur, ſi quidem ad mentem ſapientum amoris vim æſtimamus. Reſpicit emblematis argumentum hoc Ouidianum 2. de remedio:

Semper habe Pyladem aliquem qui curet Oreſtem,
Hic quoque amicitiæ non leuis vſus erit.

Et 3. de Ponto, ad coniugem:

Cumque ego deficiam, nec poſſim ducere currum;
Fac tu ſuſtineas debile ſola iugum.
Ad medicum ſpecto venis fugientibus ager,
Vltima pars vitæ dum mihi reſtat, habes.

Cicero pro Seſtio: ademit Albino ſoceri nomen mors filiæ, ſed charitatem illius neceſſitudinis & beneuolentiæ non ademit. Et Virgiliana Dido 4. Æneid. de ſuo loquens Sichæo.

Ille meos primus qui me ſibi iunxit amores,
Abſtulit: ipſe habeat ſecum ſeruétque ſepulcro.

FED. MORELLI COROLLARIVM.

Antigone Sophoclea ſancti huius in mortuos officii amoríſque heroici exemplum inſigne præbet, de vetita Polynicis fratris ſepultura anxia.

κεῖνον δ' ἐγὼ θάψω καλόν μοι τῆδε πεῖσθ' ἀφανεῖν.
φίλημετ' αὐτοῦ κείσομαι, φίλοισι τε:
Fratrem ſepeliam, pulcra mihi mors deinde erit,

Mart. ad Meliorem. l. 8. Ep. 39. *At ſi quis dare nomini relicto,*
Poſt manes tumulumque perſeuerat,
Quærit quid niſi parcius dolere? Et

Mutuum auxilium.

EMBLEMA CLX.

LORIPEDEM *sublatum humeris fert lumine captus:*
Et socij hæc oculis munera retribuit.
Quo caret alteruter, concors sic præstat uterque:
Mutuat hic oculos, mutuat ille pedes.

APparet sumptum id esse è Græco: sic enim libro 1. Epigrammaton reperi: *Fons Emblematis.*

πυελὸς ἀλτηπεύων χωλὸν πόδας ἤρταζεν,
ὄμμασιν ἀλλοτρίοις αἰτερανιζόμενος.
ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς φύσιν ἡρμόσθησαν,
τὴλιπὴς ἀλλήλοις αἰτιόδετος χόμφοι.

Cæcus claudum humeris gestat: pro munere tanto
Ille oculos claudi mutuæ dona refert.
Imperfecti ambo coeunt: sed corpus in vnum,
Quodque deest, socio præstat vterque suo.

Et illud eiusdem omninò argumenti, auctore Antiphilo:

ἄμφω μὲν πτωχὼ καὶ ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον,
ὃς ἦν, βάστις· ἄλλος δ' ἄλλῳ ὑπηρέτιν.
τυφλὸς γὰρ χωλοῖο κατωμάδιον βάρος αἴρας
ἀτράπον ὀμμασιν ἀχροβάτει.
ἦμισυ δ' ἀμφοτέροις ἦρκει φύσις· ἐν γὰρ ἑκάτῳ
τἄλλιπὲς, ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἡρμόσαν. hoc est,

Ambo mendici cæcus, claudusque fuere:
Alter at alterius sustulit arte malum.
Attollens humeris claudum, qui luce carebat,
Claudi oculos dubiam tentat inire viam.
Coniunxere simul quod fors vtrique negarat:
Natura ambobus sic satis vna fuit.

Sunt & alia duo ad idem spectantia, quæ à doctis certatim conuersa huc non adiicio: sed illud tantùm breuius ex Politiano ascribam, quòd nonnihil leporis habeat:

τυφλὸς ἄπους δ' ἥτει μὲν ἀλλ' οἴτε διεφάντας,
τυφλὸς ὁδηγεῖτο, νωτοφορεῖτο δ' ἄπους.

Ex quo intelligi datur, ad sustẽtandam subleuandámque humanæ vitæ inopiam, homine hominem indigere: vt enim nõ omnis fert omnia tellus, sic quiuis non abundat quibuslibet. vnde peruulgatas habemus percœmias. Vnus homo, nullus homo: Manus manum fricat: Multæ manus reddunt onus leuius: & alia multa generis eiusdem. Existimo quidem hîc allusionem esse quandam ad συνδυασμὸν. qua homines quibusdam veteribus appellati sunt συνδυαστικοί, quippè quos natura ita effinxerit ac formarit, vt gregales essẽt, & bini agerent. Ex quo & Platoni dicuntur ζῶα πολιτικὰ, id est, animalia ciuilia, & ad societatem nata: quandoquidem eo genio sint, vt sola viuere nequeant. Itaque præclarè ille, qui humanum ingenium apiculæ comparauit: vt enim illa perire dicitur si sola viuat; ita natura hominis ea est, vt sine opera mutua & societate vitam traducere nullo modo possit: vtque manus manum lauat, ita homo hominem mutua quadam necessitudine atque ope iuuat. Qui enim artifex tam per se sapiat, tantásque habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cùm à natura prouida om-

Homines συνδυαστικοὶ cur appellati.

Homines soli minimè viuere possunt.

hiũm matre profectum sit, vt singuli quibusdam rebus ad vitæ præsidium & ornamentum indigeant, quos eas ab aliis mutuò capiant, vt ipsi meminerint aliquod suum officium esse mutuò & vicissim rependendum: certè nullus nostrum est, quin vel cæci, vel loripedis agat partes, vt quà sit eundum, minimè videat, aut quà progrediendum viterius, planè non habeat. Quid, cæce, consilii capies, quò te in viam huius vitæ anxiæ ac molestæ coniicies: quid inquam, homo quantumuis diues ac opulente, consilii capies, vt te possis tandem expedire ex inopiæ, angustiis, quæ non sinunt te vltra progredi, nisi ducatum tibi præstet aliquis oculatus? At, claude, & pedibus cassè, quò te proripies? imò verò erudite licet ac Musarum alumne, an te loco mouebis, nisi primùm firmis cuiusdam opulenti benéque nummati humeris sustenteris? Sed quotus quisque est, cui non perspicuum sit quàm longè latéque pateat officii huius mutui vsus? Nullum omninò rerum genus est, quod aut aullum à cæteris per seipsum constare, aut vim suam atque æternitatem cõseruare possit. Stoici quæ in terris gignuntur, aiunt ad vsum hominum creata esse: homines autem hominum causa genitos, vt ipsi aliis alii prodesse possent: qua in re necesse est naturam ducẽ optimam sequi, & vtilitates omnes in medium conferre officiorum commutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & cæteris eiusdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominũ inter homines societatem deuinciendo. Iam verò illa sapientia, vt sapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerũ scientia est, in qua continetur Deorum & hominum societas quædam & communitas inter ipsos. Quod cùm ita sit, meminerimus ad extremum quod antè dictum est, vnum hominem pro nemine habendum: vnum inquam nihil ferè, duos simul iunctos permulta facere & consequi posse.

Auxilium numquam deficiens.

EMBLEMA CLXI.

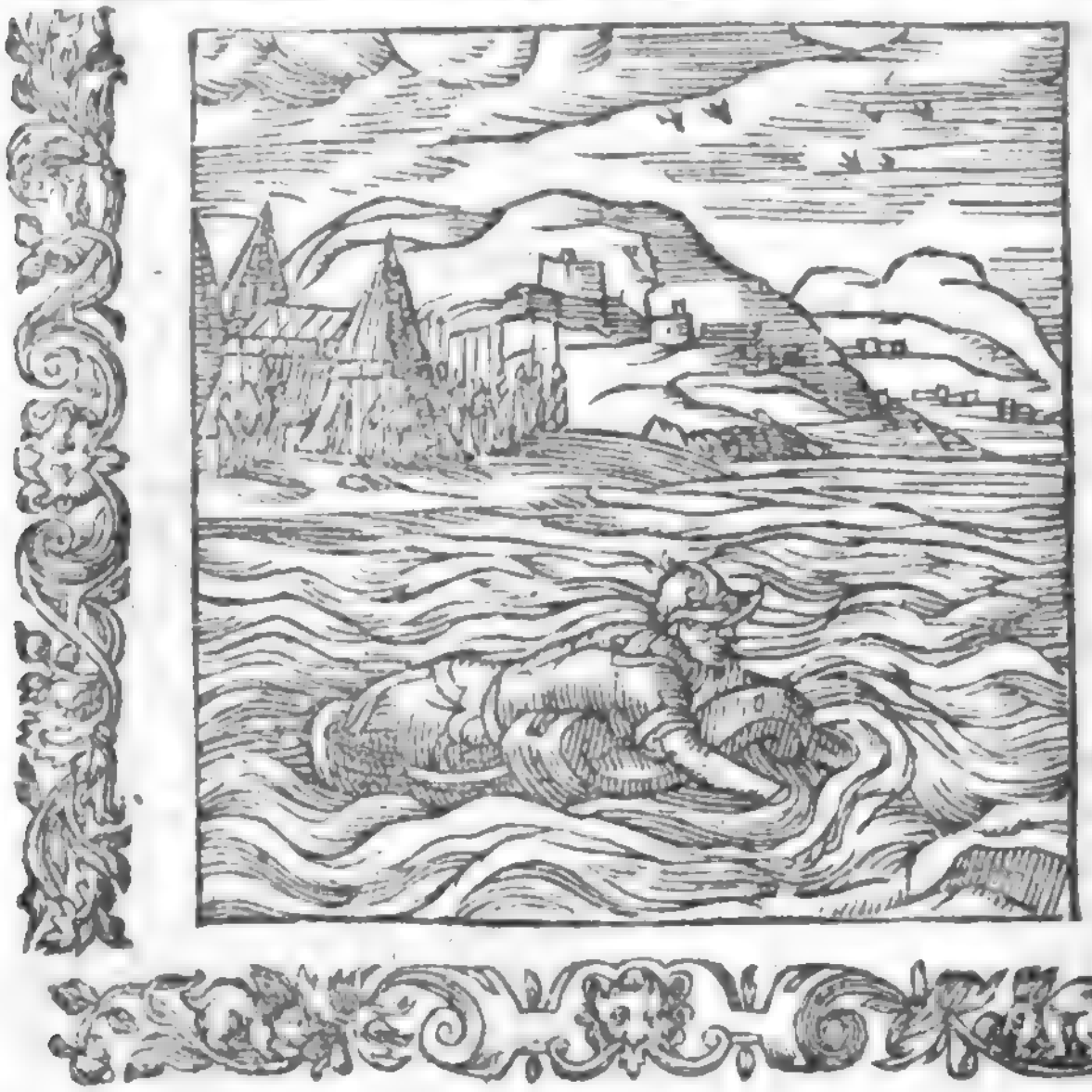

BINA pericla vnis effugi sedulus armis,
Cum premerérque solo, cum premerérque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit: idem
Naufragum apprensus littora adusque tulit.

HOcè Græco Iulii Leonidæ Epigrammate expressit Alciatus, in quo Myrtili militis prosopopœia est, scutum suum celebrantis. Græcum sic habet:

Emblematis fons.

Εἰς ἐνὶ κινδυνίοις ἔφυγον δύο Μυρτίλον ὅπλῳ,
τὸν μὲν ἀφισάμενος, τὸν δ' ὀπιν ηξάμενον.
αἰγίδος ὅτ' ἐδύσετεώς πρόπαν· ἀσπίδα δ' ἔσχον
σωζομένοις κακρυμβρίῳ ὕδατι καὶ πολέμῳ.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter atque natans.
Arripui clypeum depressa flamine puppi
Fluctibus oppressum, belligerisque viris.

Huc refert & alia eiusdem argumenti Epigrammata lib. 1 tit. εἰς ναυάγιον. Scutum hoc nusquam in quouis periculo deficiens, sed etiam in iis auxilium præstans, quæ videntur alioqui abhorrere ab vsu proprio & naturali, typus est amici veri numquam non suppetias ferentis, vel etiam in iis quæ videntur à sua facultate penè omninò aliena esse. Hoc etiam potest commodissimè transferri ad literarum studia nusquam non opportuna, nusquam non iucunda: quibus nimirùm nõ modò ab aduersariorum telis & hominum iniuriis tuti sumus, & tamquam oppositò clypeo munimur, sed & eorum ministerio vtũque è mediis vitæ huius fluctibus ad tranquillum otii portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Alciatus ipsemet oratione quadam Ticini habita intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philosophum, cùm naufragium fecisset, dixisse, se numquam feliciùs nauigasse quàm cùm rebus amissis vacare Philosophiæ deinde cœpisset. Idem & vsurpare ego possum, qui cùm in patria otio quondam, nimiáque tranquillitate fere marcescerem, atrocitate bellorum demum excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc disciplinam confugi, quæ mihi planè fuit, quod Prouerbio Græco dicitur, Myrtili clypeus. Fuit is ingentis animi miles, scuto pugnare solitus, qui cùm ad maritimam expeditionem nauigasset, submersa fortè naui eidem clypeo innixus in tutum portum delatus est. De quo hunc in sensum Leonides Poëta scripsit:

Veri amici typus.

Studia nusquam non opportuna.

Zenonis naufragium.

Myrtili clypeus.

Bina pericla vnus effugi Myrtilus armis,
Cùm premerérque solo, cùm premerérque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit, idem
Naufragum apprensus littus adusque tulit.

Sic mihi hæc egregia professio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit, quod ceu senectuti vestræ viaticum, vt & vos comparetis, hortor suadeóque. Hæc ille.

Gratiæ.

EMBLEMA CLXII.

TRES Charites Veneri aſsiſtunt, dominámque ſequuntur:
Hincque voluptates, atque alimenta parant:
Lætitiam Euphroſyne, ſpecioſum Aglaïa nitorem,
Suadela eſt Pithus, blandus & ore lepos.
Cur nudæ? mentis quoniam candore Venuſtas
Conſtat, & eximia ſimplicitate placet.
An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
Eſt Charitum? qui dat munera, nudus eget.
Addita cur nuper pedibus talaria? bis dat
Qui cito dat. minimi gratia tarda preti eſt.

Ne literarum flumine.
At hunc præcipiti periturum pellit ab ortu,
Nec vlla opem Lucina fert.
Pectus habes grauidum præclaris artibus, ornat
Tagóque vena ditior.
Vt tibi sit satis, vt furi nimiúmque rapaci,
Cui dum vertera nil Ceres
Quàm lolium infelix, steriléſque relinquit auenas,
Opes tuas depascitur.
Nec meminisse potest quàm sit tibi lauta supellex,
Et alma rerum copia.
O felix nimium, cui tam licet esse beatus
Non æqua sors est omnium.
Vere autem inuerso testaris nomine, Minos,
IN LVCIDO MVSAS fore:
Nam musæ interitus horrent, splendoris amore
Tenentur eædem maximo.
Dum tua lucem igitur cæcis adhibere tenebris
Non desinit solertia.
Edocis specula lumen, quod semper adeptum,
Tuto sequantur posteri.

NICOLAI QVATERSOLIDI PRAEFE-cturæ Columerienſis vicelegati.

TE semel vt vidi, facilem, doctúmque repente
Agnoui, verbis meliſluúmque tuis
Vt vidi, haud deceptus ego, neque me abſtulit error,
Nam bene conueniens tu tibi nomen habes.
Nimirum ignoſcant Charites, Muſæque polita,
Et ſi quid peccem, parcat Apollo mihi.
Nominis hoc anagrammatis tui, & cognominis é re eſt,
O ANIMVS DVLCIS, *quem tua ſcripta probant.*

AD ANAGRAMMATISMVM, CLAVDII MINOIS, IN CASV SOLIDVM.

IN CASV SOLIDVM, *præfers anagrammate nomen*
Quod verum, at paucis cognita cauſa tamen,

Casibus oppressas fortis nam prœpete fato.
Musarum solidas tu tibi nactus opes.

S. B. D.

ALIVS EIVSDEM ANAGRAMMATISMVS,
Os dvlci in mvsa.

Os dvlci in mvsa, qui prœbes oscula Musis:
Sic feris æternum fœdera cum studiis.

I. Tab. Diuion. B.

DE COMMENTARIIS MINOIS IN Alciati Emblemata.

Alciatum Minos scholiis locupletibus ornat,
Ornanis nunquid ditior est animus?

I. B. Dvvallivs.

EPISTOLA PRIORVM EDITIONVM.

PROTOGENEM pictorem ſua ætate nobilem, tã improbo fuiſſe ſtudio, támque indefeſſa pingẽdi cura diligentiáq; memoriæ proditum eſt, vt Apelli parẽ in omnibus futurũ dicerent, ſi manũ de tabula tollere potuiſſet: adeò vtile in omni vitæ humanæ inſtituto vulgatũ illud, μηδὲν ἄγαν, vt Iſocratea in cõpoſitione cura diligentior à pleriſque reprehendatur. Quod ideò à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciã, quis meę cõmẽtationis in hæc Emblemata modus à me ſit adhibitus: in quo nimirùm è multis quæ facilè cogẽte citra negotium poterã, ea duntaxat in ſuos locos contuli, quæ ad rem præſentem magis accõmodata viderẽtur. In quo malui breuiùs omnia perſequi, & leuiter attingere, quæ nemini eſſe ignota ſuſpicabar, quàm quaſi ῥαψῳδεῖν, pérque locos cõmunes idẽtidẽ exſpatiari. Sed ne te pluribus morer non erit alienum, ſi re ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis conſiliũ explicem, vt eadẽ via compertum habeas, quid quãtùmque in literis cõtenderim, quòſque labores hactenus incredibili facultatum penè omnium inopia laborans, in ipſis pueritiæ meæ rudimentis ſum perpeſſus. Quo tempore cùm ſperarem me liberatũ iri difficultatibus, & penè dicam, miſeriis, quibus exerceri & interdũ obrui pupillus ſolet omni parentum ope deſtitutus manendum quaſi aliqua in vigilia mihi ſtatuebam, neque animum ita deiiciebam, vt à liberaliũ artiũ

ſtudio penitùs auocarer: tametſi neque fortuna, neque alia melior occaſio hunc mihi fructum, quem Dei beneficio videor conſecutus, haud quaquam polliceri videretur, Nãme (ãno ętatis duodecimo) per ſeptenniũ fermè ad inferiores relegatũ ſcholas, & nodis, quibus me expedire nó niſi ſerò admodũ potui, detentũ conſtrinxit inimica & certè moleſta ſortis conditio, quæ ſtudia mea neſcio quo veterno quaſi ſopita & fermè extincta reddidit. Quibus tamen in æternis ſic animus occalluit, vt ſeptẽ anni citiùs elapſi ſint, quàm meũ me otiũ tam malè collocaſſe ſenſerim. Quæ quanquã vera ſint, tamẽ cũ exãtlatos à me labores in memoriã reuoco, & certè quod ſummo & præpotẽti Deo immortales habeã gratias, qui me hoc veluti gyro includi primũ voluerit: atq; me, quãquã ea ætate nimiũ rudẽ, nec dum ſatis confirmatũ, prouinciã ſuſcipere cõceſſit, ad quã partim ętatis imbecillitate, partim etiã ingenioli modulo ac captu omninò eram ineptus. Poſtquã énim linguæ Latinę & Græcę, Mathematum & Philoſophiæ peripateticæ rudiméta delibaſſem earúmque diſciplinarũ cognitionẽ aliquã certè mediocrem percepiſſem in palæſtra viri literatiſſimi L. Baezæ Hiſpani hominis (cuius in Logicis & Arithmeticis cómentationes in lucem editæ à doctis cõmendantur) opportunitatem aliquã ſum nactus ea omnia recoquendi ſeduliùs, quæ per trienniũ & eò plus in Philoſophico ſtudio primũ hauſerã: In quo quidẽ, diuturna certè, parùmque vtili meditatione retexendo, hærendũ mihi diutius fuit quam vnquã cogitaſſem, vt quaſi ſcopulum Siſyphiũ toto fermè ſeptẽnio effractis penè viribus volnerẽ. Quę tamẽ à me dicta, nolim à quoquã ſic accipi, ac ſi quas in

ſtudiis ærũnas pertuli,tã moleſtè ferre debeã : nihil enim eſt quod tanti faciam labores neſcio quos aut ſpõtaneas illas moleſtias,quę ſtudioſos comitari ſolét:quãquã tamẽ(vt id ingenuè ac libere) dubi⁹ ſim an ratione aliqua cõqueri mihi liceat, quòd fortunã non tã iniquã habuerim, quàm ingenium inani admodũ & ruſticano quodã pudore prępeditũ. Dei enim optimi maximi beneficio (cuius munere ac dono sũ id quod ſũ) recreari paululũ occepit ingenij mei langor:& ita hucuſq; perueni;vt núquã me pœnituerit tantillis laboribus adeptũ ſtudiorũ fructus vberiores,quã vnquã cogitaſſem, nõ quòd ingenio me valere iactẽ(quod in me quã exiguũ,planè ſẽtio) ſed quod mihi naſci cõtigerit tẽpore feliciore, quo inciderim in præceptorẽ cordatiſſimũ, multiplici rerũ cognitione locũpletẽ,&,q̃ in maximis duco,cui meũ ſtudiũ probari haud dubiè perciperẽ. Ex eo itaq; cũ exceſſi,quãtũ in me fuit, bonorũ auctorũ græcorũ Latinorúmque pomœria libero & quieto animo peruolitaui, erat enim mihi otij ſatis:bibliothecas virorũ aliquot eruditorũ adij,quãtũ mihi cõceſſum, & eruditionis alicuius cõparãdę inſtrumẽta quãplurima perquiſiui, eáq; auidè arripui,quaſi diuturnã ſitim explere cupiẽs (vt ea mihi nota eſſent,quorũ poſteavsũ aliquẽ,quãquã admodũ mediocrẽ,sũ diligẽtia & ſtudio cõſectatus. In his itaque mihi videret aliquantò implicatus, déque multis multa conſultarem, cõmodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematũ quẽ recẽs nobis Lugduno aduectum,& aliquot annis antè, Pariſijs excusũ,nouerã à philologis omnibus non minimũ commendari. Quẽ cùm de manibus ferè ſnõ deponerẽ,& multa in eo perobſcura deprehenderem,in

quibus hærebam diutiùs,& in multis nitẽdo ſudãs, quôd tunc quos vellem imprimis libros nõ haberẽ ſciſcitabar ex Leodegario Agathochtonio, Benedictino Diuionẽſi,homine verè pio, & in Hebręa, Gręca,Latináque lingua non mediocriter verſato, vnde mihi omnes nodi & ſcrupi diſſolui poſſẽt. Ille quidẽ de nonnullis me liberè admonuit,ſed hoc maximè, vt fantem ipſum,ſi fieri poſſet,adirem, ex quo nimirùm Emblema quodq; ſumptum eſſe cõſtaret:& Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri poſſet,enarrem : id eſt, Alciati ſcripta alia,quó id præſtarem commodiùs, ſedulò & accuratẽ voluerẽ:vtque ingenii vires periclitari paterer,méq; nihilo ſegniùs exercerẽ, cùm ſtudia mihi alia grauiora nõ ſuppeterẽt,ipſa omnia Emblemata ſcholijs & cõmentarijs illuſtrarẽ. Cuius viri conſilio primùm nõ leuiter inflammatus,primas lineas (quantũ per ætatem certè tenellam & conſilij inopiam licebat) ducere incepi:in quo primo impetu ſatis mihi ſum cõſcius, me nõ ſecus atque vrſinum fœtum inconditum planè & informem peperiſſe. Quod enim mihi hic auctor impẽſiſſimè placeret, eum ſumma perlegi auiditate:cui⁹ opes admirabiles vt accuratiùs & meliùs aperirem mihi,alios pleroſque qui ad hoc argumentum tam plauſibile facere videbãtur,deuoraui : pérq; multas Philologiæ areas locupletiſſimas ſumma cum voluptate exſpatiatus, ad extremum id mihi lucri feci: quod numquam fuiſſem conſecutus,niſi animum ad hãc rerũ explicandam difficultatem applicuiſſem. Et quidẽ non potuit hic liber vel ob argumenti ſplendorem varietatémque, vel auctoris nomẽ clariſſimũ apud omnes qui nõ ſunt alieni à Muſarum amœniorum

choro non gratiſſimus eſſe: cuius lepores & cõcinnitatem eò pluris facio, quò video maiorem cũ voluptate vtilitatem in eo coniunctã, quàm aliis penè innumerabilibus qui quotidie manibus teri cõſueuerunt. Quis igitur mihi iure ſuccenſeat, aut paulò etiam iniquiùs frõtem corruget, quòd aliquas horas in eo explanando collocarim? Non enim meam qualemcũque induſtriam & ſtudium ab hoc genere ſcriptionis putaui vnquam alienum eſſe debere, quãquam non parum in eo eſſe difficultatis agnoſcerem, quæ niſi ab homine & otio & litteris abundante, vix ſolui poſſe videretur. Quod ſi quis, vt sũt varia & iniqua ferè hominum iudicia, animo reputet commentarium nullo labore à nobis abſolutũ, cenſeátque id operis quibuſlibet aut etiam Grammaticulis committi nõ minus quàm mihi potuiſſe, vehementer errat. Quotus enim quiſque eſt (abſit arrogãtia dicto) qui vel Ethnicę diſciplinę aut phyſiologiæ ignarus, ne dicã hiſtorię aut linguę Græcæ prorſus inſcium, quivnum aut alterũ Emblema pro dignitate enarrarit? At vt iſthæc miſſa faciam, quis noſter in eo explicãdo & illuſtrãdo libello conatus fuerit & induſtria, vt eruditos nõ latuerit, ita imperitis non poteſt non eſſe perobſcurũ & valde ignotum, qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent. In quo ſi non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior eluceſcat, certè diligẽtia quædam obſeruari non obſcurè ab ijs poteſt qui ſunt ęqui rerum æſtimatores. Id verò maximè, niſi fallor, perſpicuũm erit in obſeruãdo fonte & origine cuiuſcunque Emblematis, in comparandis vtriuſque linguæ auctoribus, qui magnum videbãtur adferre adiumentum ad ſingulas notas & explicationes, vt

deniq; in cumulādis iis locis, qui ſparſim apud Alciatum in ſctiptis aliis prolixiſſimis habeātur. Quæ cùm dico, ſcio equidem quid mihi obiici hoc loco poſſit: quaſi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam, nihil omninò concedā iis qui in eo libello primùm enarrādo elaborarunt, ſuāque nobis induſtriam probauerunt. Certè, vt verū fatear, modeſtiùs de me ſentio, quàm vt velim incidere in minimam arrogantiæ ſuſpicionem: ſed vt aliorum ingeniorum ſum candidus ęſtimator, ita velim hoc mihi tribui concedique, vt de me non falſa iactāti mihi credatur. Ne enim diſſimulare videar, ſcio ante annos octodecim, Sebaſtianū Stakamerū Germanū in aliquor Alciati Emblemata ſcripſiſſe commentariola (ſic enim appellat) familiariter admodū & ſtudio facili cōcinnata: ſed an fuerit auctoris mētem, & argumenti ſplendotem ſecutus, aliorum eſto iudicium. Loquor de Tornenſij Lugdunenſis Typographi editione, nō de alia quadam quā ante aliquot annos adornauit Plātinus hac noſtra ætate diligētiſſimus Typograph°: ea enim aliquot acceſſionibus longè alia eſt quàm prior: quod non erit obſcurum ei qui editionē vtramque cōferre volet, at vel poſterior, vt ſit, ea eſt tamē, vt eruditorū oculis nō ſatis digna videatur. Sed eſto? ſcripſit Stokamerus ille in aliquot Emblemata, non tamē attigit omnia: ſiquidē forte diuinare nō potuit quid in aliis auctor ſibi vellet: ita quædā perobſcura ſunt, vt vel multa rerum cognitione, vel Delio natatore ſit opus ei, qui ea cōmodè velit explicare. Adhæc, etiāſi Bartholomæus Anulus, vir erūditus, breuibus verbis omniū ferè Emblematū ſentētiā complexus ſit, cum tamen non puduit aliquot intacta omninò

prætermiſiſſe,quã ob cauſam neſcio, niſi quod veriſſimũ eſſe video quòd vulgò dicitur, Docti eſt etiã quædã ignorare: vel, vt cum Poeta, Nõ omnia poſſumus omnes. Nihil enim moror Ieſuitanę familiæ ſodalem aliquem, quem accipio ante annos ſex in hac Academia publicè interpretatũ hæc eadẽ Emblemata, ſed tamẽ quædã, nõ omnia attigit: quàm nam ob cauſam neſcio, nec vt ſciam ſum admodũ ſollicitus: me tamen non fugit, ſi perſecuturus eſſet quod inceperat, aliorũ quorundã induſtria ei fuiſſe vtendũ, aut certè vigilias maximas eum impenſurũ in explanandis rebus tam varijs támque ingeniosè ab ingenioſiſſimo Iureconſulto excogitatis aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, vt Ieſuitæ illi quicquã detrahi velim (quandoquidẽ lubens faueam literatis omnibus, cuiuſcunque profeſſionis & inſtituti habeantur) non hoc dico, inquã vt mihi canere videar, qui nihil aliud poſſim de me aſſerere quàm quod ingenio pænè nullo ſim: & ſi quid ſit, illud diligentiæ cupiã velim tribui potius, quã acumini aut dexteritati. At ſi ad iuſtã carminũ tam lepidorum explicationẽ multa deeſſe obiecerit aliquis, dico, nihil eſſe quod omnibus numeris abſolutũ dici & perfectũ poſſit. Sũ equidẽ, vt verè dicã, q̃ potui, conſecutus, nullumque vnquã laborẽ in bonis auctoribus euoluendis, qui in hoc mihi poſſent eſſe cõmodiores, effugi, vt ipſam auctoris mentẽ eliceré quã ſi nondum aſſecutus omni parte videar, tamen quantũ à me fieri potuit, conatus sũ, vt in eo nomine noſtrã qualemcũq; diligẽtiã doctis non nimium moroſis probatũ iri confidã. Quam ſi gratã ſtudioſis, vt vtilẽ ſpero, & aliqua dignã approbatione intellexero: efficient profectò, vt qualiſcũque noſtra

induſtria exciterur ad eam commentationem non modo illuſtrandam, ſed etiam locupletandã, Quid enim deſperem ſtudium eiuſmodi gratum fore, cũ res per ſe iucunda & fructuoſa mirabiles amores in animis eorũ qui ſunt ingenui & liberales, excitet? Laudatur à nobis Orator, Poëta, Hiſtoricus, Philoſophus aut aliquis alius ſcriptor, ſi γνώμαις inſignioribus tanquã ſtellulis effulgeat & ſplendeſcat: quæ cùm alicubi leguntur, digito aut tranſuerſo calamo notari ſolent, vt memoriæ commodiùs infigantur, & citiùs occurrant, cùm ijs opus erit. Atqui has ſententias non paſſim, nec ſemper, nec vbiuis reperire eſt facile, cùm nullum ſit Emblema, quod præter ſententiam non afficiat animũ rei nouitate & egregia quadam antiquitatis cognitione. Adhæc γνῶμαι ſunt interdum obſcuriores, neque omnibus peruiæ eſſe poſſunt? Emblema aut ſubiectæ picturę cauſa, aut carminis ἑρμηνείᾳ aut ὑποχαρῇ, aliquam facilitatẽ habet, in qua poſſit animus conquieſcere. Proinde non mirum videri debet, ſi hoc ſcribendi genus & Alciato, & viris pleriſque grauibus admodum placuerit, vt aliquid eiuſmodi ludis eruditis conſequi poſſent, quod ſtudia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimento reficeret. Id enim ſimile præſtitere poſt Alciatũ Gulielmus Perrrrius Tholoſas, qui Moroſophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetraſtichis conſcripſit. Hinc pegma Coſtalij habuimus, hinc Bartholomei Anuli pictam Pœſim egregiè & ſolerter elaboratam: mitto enim Bocchij laudatum ingenium, qui in hoc genere ſummũ ſe artificem præſtitit: poſtremóque omnium optimè poſt Alciatum, ſi quid mihi credendum ſit, Ioannes Sambucus, & Adrianus Iuni°, ſua nobis Emblema-

ta cuderũt, quibus nihil ingenioſius aut accuratiùs adinuentum nihil diligentiùs elucubratum aut abſolutum eſſe cõſtat. Sed vt ſuperior ætate Alciatus fuit, ita ni fallor, ſe priorem & ingenij ſolertia, & doctrina laude præſtitit, quem eùm hoc in genere primas tenere dicã, quas ſuo iure mihi repetere videatur, nõ eſt quòd quis ſuſpicetur me nonnihil famæ doctiſſimorum huius ſeculi virorũ Iunij Sambuci, Achillis Bacchij detraxiſſe. Id verò ſtudij genus niſi fuiſſet liberale cẽſendum & docto homine dignum, noluiſſent ipſi profectò viri tanti ſuam induſtriam contuliſſe, aut bonas interdũ horas collocaſſe in ijs, quæ nihili facienda eſſe duxiſſent. Sed de his iam ſatis.

Conſilium & methodus horum Commentariorum.

Supereſt vt breuiter totam noſtræ commentationis rationem explicem iiſque reſpondeam quos ad obtrectandum citiùs quàm imitãdum paratos fore præſentio. In hac tota ineunda ratione nihil magis obſeruandũ eſſe duxi, quàm ſcrupos omnes & mæandros difficiliores, vt locos etiã obſcuros enarrare, & Emblematum penè omnium originẽ ex ſuo fonte ductam repetere, poſtremóque vſum cuiúſq; loci & ſententia facilẽ pro virili parte adijcere. Quã verò perſpicuè & cõmmodè id à nobis tentatũ ſit, non dico perfectum, alij viderint: aliquid certè laboris & diligẽtiæ obſeruari nõ obſcurè poteſt, doctrinæ nullam mihi tribui darive laudem poſtulo: in quo tamẽ ab iis, qui ſeriò docti ſunt & literis politioribus exculti, faciliùs aliquam gratiã impetrare mihi videbor, quàm imperitis & quibuſdam nebulonibus, qui omnia non modò temerè vellicãt: ſed, quod ait Comicus, niſi quod ipſi faciũt, nihil rectũ putant. Nullum adhuc ſcriptorem legi, qui cuiliber

in omnibus ſatisfecerit. Nã in multis cura aut labor deſideratur, in alijs ingenij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, aut Latinæ proprietas: in alijs denique multorum auctorum lectio, aut hiſtoriarum cognitio: quaſi verò virtutes hæ omnes ſingulæ in ſingulis tam facilè deprehendi poſſent. Non enim me latet in Virgilij poëmate, Seruij Grammatici diligentis & accurati operam ſæpenumerò deſiderari: quemadmodum nec deſunt, qui itidẽ in Porphyrionis & Acronis commentarijs in Horatium obſeruent: ſed certè hi mihi videntur moleſtiſſimi cenſores, qui cùm nihil faciant, nullóque ſe labore nobis commendent. importunè tamen de aliorum ſcriptis conqueruntur. Non tamen vt ea qualicunque commentatione præiudicatum alicui velim, quaſi mea tam vnicè probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel caſtigari. A qua ſuſpicione quantum abhorream, qui me propiùs agnouerunt, facilè liberabunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm ut haſce minutias ſua reprehenſione, in quibus erratũ fuerit, aliquando dignentur: vt in ijs recognoſcendis parem diligentiam atque operam impertiam. Non enim noſtros errores emẽdari feremus impatientes, neque nos vllo modo piguerit audire potiora ſuggerẽtem & meliora: vt nec moleſtum erit priorem ſententiam commutare, ſi quid minus accuratè tractatum aut expenſum à nobis quiſpiã conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica litterarum cauſa præuaricari, & ea docere quæ aliquando putem dedocẽda. Quod tamen nec ſine exemplis nec rationibus me præſtiturum intelligent, ſi modò adſit aliqua in iudicando æquitas, cùm nemini dubium ſit, poſteriores

cogitationes meliores esse: & in monumentis veterum legamus, Hippocratem artis medicæ principem quædam à se non satis diligenter tradita, primùm emendasse, ne cæteri etiam idem impingerent. Idem factũ à M. Tullio meminimus, qui cùm Rhetoricilibri, quos adolescens scripserat, non satis placerent vt minus elucubratos damnare magna parte maluit, quàm corrigere, scripsitque accuratiùs libros alios oratorios, quos tanti fieri à doctis agnoscimus. Sed & Fabius duos libros à se primùm. de arte dicendi scriptos, quòd non satis probarentur, expunxit, & duodecim illos vltissimos nobis magno studiorum omnium applausu dedit, in quibus videtur & priores emendasse, & perfectius aliquid reliquisse. Quod illis igitur, tantis viris laudi datum est in suis retractandis, non debet nobis esse damno vel fraudi, vt meminerint quorum maxime interest, doctiores permulta scire, non tamen omnia. Itaque vt seueriorem omnem obiurgandi ansam præcludam, subinde Horatianum isthuc apud eum qui sit reprehensurus, oppono, vt & seipsum norit & errata mea me non deprecantem sustineat:

Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his vtere mecum.

Lutetia cIↃ. IↃ. LXXX.

V. C.

ANDREÆ ALCIATII. C.

MEDIOLANENSIS VITA,

PER CLAVDIVM MINOEM
Iuriſ. conſcripta.

ANDREAS ALCIATVS in pago Alciato ſeu Alzato Mediolanenſi natus, è nobili Alciatorum familia, Iuriſconſultorum & politorum hominum gloriam incredibili ſtudio ac virtute longo poſt ſe reliquit interuallo. Is adoleſcens cùm primùm ingenij cultum caperet, nõ pœnitendos inſtitutores à quibus edoceretur, nactus eſt, ſed maximè Ianum Parrhaſium, qui Romæ ac Mediolani litteras humaniores ſummo omnium applauſu docuit. Eas primas artes Alciatus auidè arripuit, ſeq; iis non leuiter tinxit, earũ tamẽ vſum omnem ad peritiam iuris, cui ſe totum addicebat, optimè referendum eſſe duxit, vt ea ſtudia, in quibus alii, tanquam apud Syrenios ſcopulos cõſeneſcunt huic vni, ancillarentur. Ille itaque quòd ſeriò & pericupidè eam iuris ſciẽtiã perſequeretur, breui admodum ſpatio tẽporis ita promouit, vt dignus exiſtimaretur, qui Doctoris inſignibus honeſtaretur. Eò primùm honore donatus ſic ab omnibus ſuſpiciebatur, tantàmque de ſe admirationẽ concitabat, vt de rebus etiam grauiſſimis, & quæ non niſi veteranis, & longo vſu exercitatis viris proponi ſolitæ eſſent, argutè politéque reſponderet. Rogatus enim à Quæſitore, quem appellãt, hæreticæ prauitatis de re admodum perplexa & dubia, quæque iam antè multos ſanè doctos, tum Theologicæ rei peritos, cum iuris profeſſores exercuerat, ita ſatisfecit, vt Quæſtor ille non tam ab homine, quàm ab ipſo edoctus oraculo abierit: agebatur de ſupplicio Lamiarum, & earũ mulierũ, quæ veneficæ aut ſortilegæ vulgato vocabulo nominantur. ſed cùm Lamiarum ſeu ſtrigum non eſſet vna ſpecies, exiiſque aliæ dicerentur in Crucẽ imminxiſſe, CHRISTVM Deum abnegaſſe, præſentes ipſæ & vigilãtes, veneficiis atque deuotio-

nibus infantes extinxisse, aliæ nonnullæ aliquãdo matribus interminatæ, noctu ad earum filios, quamuis foribus obseratis, valuísque occlusis irrepsisse, eos fascino pressisse: quos pueros constabat morbo repentino captos & medicis nõ cognito decessisse. Respõdit in has illasque Quæstorem debere suo fungi munere. Quanquam enim (dicebat) ex iis aliæ reuera, & vt vulgus loquitur personaliter non accessissent, tamen id Lemuribus suis videri mandasse. Quædam etiam nihil vltrà egisse arguebantur, nisi quòd sub arbore Tellina choreas duxissent, quod tamen hæ negabant. Et ea quidem vna suspicione, quamquam solo vulgi rumore vagaretur, eas tam ea volebat Quæstor tormentis subiici, eo quod in fauorem fidei, consciorum & conscelcratorum testimonium admitteretur. Alciatus, cõtrà, id verum de iis quæ vigilantes vidissent, non quæ dormiẽtes & in somnis: multáque alia præclarè, quibus totam hanc quæstionẽ soluit, vt nihil ad eam dubitationis relinqueret. Ergo Mediolani per trienniũ moratus, sese foro parabat, munùsque aduocationis cum aliqua laude, certè magna fide ac religione sustinebat, cùm nomen cœpit eius apud cæteras nationes, nedum suos Italos propagari. Accitus enim est ad publicum profitendi munus ab Auenionensibus, proposito ei stipendio sexcentorũ cum nunquam ad eum diem cathedram, quod ipse ait, conscendisset, qua in vrbe per aliquot annos ita ingeniũ suum & industriã probauit, vt vnus penè inter laudatos iuris interpretes, solúsque egregiè doctus prædicaretur. Ea hominis fama excitatus FRANCISCVS I. ingeniorum solers & munificus æstimator. Alciatũ ad Biturigum Academiam vocauit, anno Christiano 1529. honorario illi dũplicato, ad eò vt pro sexcentis. secundo sui aduentus anno mille & ducẽti præstarentur. Qua in vrbe Galliæ celebri, & qua nobilium auditorũ frequentia quantum ille laborum summa sua laude pertulerit, idque quinquennium explerit quo fuit in Gallia, supersunt etiam hodie testes longè multi, laudati viri, qui Alciatũ docentem audiuerunt: testes etiam libri editi æterna digni memoria, quos ille succisiuis horis summo studio, pariquo ingenio reliquit. Cùm enim ad laborem, non ad ocium se vocatum à magno principe, & in Academia Galliarum florentissima intelligeret, ne quid de ea laude, quam multis magnísque vigiliis consecutus erat, imminui pateretur, in-

tium duxit ab ea Constitutione, quæ est De quinque pedum præscriptione, magna omnium, sanéque doctorũ hominum admiratione, eóque successu laudis, vt is labor, vel potius indefessi animi contentio, ianuam famæ nunquam intermorituræ aperuerit. Non est mihi animus singula percurrere quæ magna doctrinæ laude, parique dignitate toto eo quinquẽnio perfecit. eius orationem vix possum transilire quam ille habuit ex tempore cùm FRANCICVS REX auditorium eius ingressus præsens interesset. Eam vnam laudem è multis non vltimam fuisse censemus, tanto principi placuisse, eius auditoris animum demulsisse, vt quasi Regia illa maiestas Iurisprudentiæ in suo sedenti solio fasces submittere videretur. Ea viri ad publicam vtilitatem nati virtus, cùm in dies incrementum caperet, FRANCISCVS SFORTIA Mediolanensium Dux, sui popularis amore ac gloria captus, cum moras nectentem, penéque tergiuersantem ad patriam reuocauit: vtque omnem excusationis remoram intercideret, senatoria dignitate ornauit, & vt Ticini docendi partes sustineret ab eo impetrauit. Oratione ea, quã publicè Ticini habuit, fatetur ipsemet se de longinquis regionibus à principe Sfortia sola virtutis commẽdatione agnitum, fuisse reuocatum, & summæ dignitatis codicillis ornatũ, amplo etiam donatũ honorario vt professionis munus obiret. Paulò post certis de causis Bononiam, studiorum omnium altricem petiit, in qua totos quatuor annos ea celebritate ius ciuile docuit, vt nullus satis doctus à scholis redire putaretur, nisi qui Alciatum audiuisset. Quod quoties animo complector, succurrit illud Homericum de Tiresia,

Οἶος πέπνυσθαι, τοὶ δ' ὀκίαι ἀίσσουσι.

Nam præter eloquentiam, qua ille vnus sua ætate prudentiã iuris illustrabat, linguæ vtriusque cognitionem, qua suos æquales omnes anteibat, ingenio adeò felici & vbere historiam omnem vetustatis hausérat & expresserat, vt nihil penitus ignorare videretur: iuris labyrinthos ita ingeniosè penetrabat, ea mysteria putè disertéque tractabat, vt veterum laudem penè adæquaret, recentium industriã facilè superaret. Ticinum reuocatus, ita iubente CAROLO IMPERATORE, per annos aliquot illic resedit, nihil de incæptis laboribus remisit, gloriam quam tot vigiliarum impensis mercatus erat, auxit, vt putaret sibi exemplar propositum Herculis, cui apud Tragicum, finis vnius laboris, ad

sequentem

ſequentem gradus pararetur. Ferrariam deinde inuiſit, Ducis HERCVLIS honorificis adductus conditionibus, & proſtratam Academiam ea ſollertia extulit, qua cæteras euexerat, penéque excitarat. Ea in vrbe, vt in aliis quas incoluerat, non modò viua voce profitendo, ſed & permulta variáque ſcribendo id effecit, ne viuis & præſentibus modo conſuleret, ſed & poſteris idem multò cumulatius præſtaret. Poſt multos tandem peregrinationum labores, Ticinum repetiit, in eáque vrbe ſuarum fortunarum tabulas poſtremò collocauit, docuit tres, quatuórue ad ſummum annos, vir qui nullis ætatis difficultatibus, neque quietis alicuius, quam capere poterat, blanditiis delinitus, à cœpto opere ac ſtudio ceſſauit. De qua tamen adeò frequenti concurſatione, quam pleriſque ſuſpectam præſentiebat, ſeipſum publicè ita purgauit, vt non temerè rationem probabilem reddiderit. Quid enim ſi Auenione primùm, quid ſi Ticini, Bononiæ, Biturigibus profeſſus ſit, tanquam qui nuſquam poſſet conſiſtere? prõpta enim excuſatio hæc illi, fuit: nam dum bellicos furores ſubterfugeret, tutamque ſuis quietem ſtudiis perquireret, diutiſſimè peregrinatum, principúmque iuſſionibus huc atque illuc agitatum certam ſedem tenere non potuiſſe dicit. enimuero meminerat Plautini verbi, Dii nos tanquam pilas, homines habent: ita ſe raptum inſtar lignorum, quæ pro fluctuum impetu feruntur, variéque agitantur: quicquid tamen erroris hoc fuerit, in publicam ſemper vtilitatem ceſſiſſe. Aliis etiam rationibus inconſtantiæ huius culpam deprecabatur, neminẽ eſſe dicebat qui Solem vituperaret, quòd dum radiis & calore ſuo cuncta viuificet, ambitũ terræ omnẽ circumquaque percurreret, nec quemquam, qui eo animo fixas ſtellas laudaret, vt errantes improbaret. Celebratũ Homeri carminibus Vlyſſem, quod mores hominum multorum & vrbes viderit, ſed & philoſophos veteres, vt Pythagoram, Platonẽ, Apollonũ, alióſque multos, doctrinæ cauſa, peregrinationes maximas ſuſcepiſſe Dionem Pruſienſem, quod ad Celtas & Sarmatas ſe contuliſſet, tanti à Traiano Imperatore factum, vt reuertentem aureo curru exceperit: & Ariſtotelem, ei, qui ciuilis adminiſtrationis ſtudia profiteretur admodum conuenire peregrinationem, exiſtimaſſe, idque Hippodami Mileſii exẽplo, qui diu per multas vrbes errarit, priuſquam aliquid ſcribere ſit aggreſſus, idẽ de Licurgo, Solone, Zaleuco, Philolao, multiſque præterea aliis proditum, hinc illud apud Sophoclẽ, εἶχον

ἐφ' ἑαυτὸν δεῖν τὸν καλῶς δι' δαίμονα, domo manẽdum cuncta cui sunt prospera, sapientes de iis intelligere dumtaxat, qui priuatam vitam agerent, quique domi & in ocio marcescere citra publicum incommodum possent: alioqui publico litterarum professori qui versaretur in hominum luce & frequentia, haudquaquam conuenire, linguam quæ plurimis Academiis prodesse possit, intra vnius loci cancellos, in quo propter bellorũ strepitus & horrores gymnasiũ nullũ sit, concludere: multum profeciſſe hac ratione professores alios: sibi peregrè agenti firmissimum semper fuisse in doctrina præsidium: legalem hanc professionem sibi tanquam Palladis ægiferæ clypeũ, quo superatas Gorgones, id est mõstra omnia, vt fabulæ prodiderũt. Et hæc quidẽ ille, vt passim multa de sua peregrinatione: quam tamen tam crebram locorum mutationẽ nihil moramur, quin potius eximiam hominis sollertiam admiramur. Ille disciplinarũ liberaliũ, historiæ omnis, Græcæ & Romanæ linguæ fretus subsidiis iuris studia nitori pristino fæliciter restituit, æmulatus veteres quosdam magni nominis Iurisconsultos, Herennium, Modestinũ, Antistiũ Labeonẽ, Atteium Capitonẽ, aliósque, qui pares fuere in vtriusque linguæ cognitione, artiúmque meliorum facultate. Iam verò siquid aliquando inter disputandum pronunciarit aduersus receptas à maioribus opiniones, hoc non eo animo fecit, vt lectorem etiã reluctantẽ in suam sententiam pertraheret, sicuti obiectum illi fuit à quibusdã maleuolis, qui omnia eius consilia siniſtrè acciperent. Multa enim dum doceret, varia quasi fercula, vt in apparatissimo conuiuio solitus erat apponere, ex quibus quod magis saperet, vocati conuiuæ pro suo arbitratu eligerent. In qua tentanda iudiciorũ alea, quàm se prudenter & circumspectè gesserit, id argumento est, quod se ad vtrunque compararit: vt si fortè populari aura excipereetur non ideò tamẽ exsultaret: didicerat enim ex Biante plures esse malos, & non quicquid cõtinuò multis placeret, id sapiẽtibus arridere: contra si paucis probaretur, nõ ideò remittendum animũ, cùm, deserto ab omnibus auditoribus discipulo, Antigenides, mihi cane & Musis, dixerit. Sic enim aduersus insanam hominum quorundam petulantiam, adeóque caninam facundiam se obfirmabat, vt neque cauillis moueretur, neque cõuiciis ab incœpto cursu reuocaretur. Qua dere tamen maturiùs paulo post Duodecim post annos, cùm ciuilis & Põtificii iuris professoriis insignibus donatus esset, Parado-

ta, & diſpũctiones in publicum emiſit, opus, vt ipſe dicit, elaboratum horis ſucciſiuis, & à cãdidato adhuc & tirone. Quoties enim ea quæ à ſuis doctoribus acceperat, ſtudio ipſe ſecũ perpenderet, ſi qua eſſent quæ probabilibus argumentis digna refutatione viderentur ne quod occurrebat memoria protinus excideret, quibuſdam quaſi aduerſariis deſcribere conſueuerat: quæ omnia tum in manus accepta, cũ paulò accuratius expoliſſet, in codicẽ veráſque tabulas referenda duxit, tãdémque ſtudioſis omnibus cõmunicauit. Quod opus nõ tam vt gloriam, cuius illa ætas ſolet eſſe auidiſſima, captaret, à ſe fatetur editum, quàm vt ratione aliqua Doctorum, qui tum ſtudia iuris profitebantur, iudicium conuelleret, qui bonarũ litterarum cognitionem non modò Iureconſulto non neceſſariam vbique aſſeuerabant, ſed contrariã potiùs, & ſeriis omnibus ſtudiis blanda quadam & illici voluptate repugnãtem: quapropter non ſecus quàm à nauigantibus Homericas illas Sirenes, euitandam, Vlyſſiſque ſequendum exemplum, qui ſe malo nauis illigaſſet, ſociiſque aures cera illeuiſſet, ne vocum modulatione capti à cœpto curſu aberrarẽt. Quæ tamen quia dici fierique hominũ more agnoſcebat, qui ea facilè aſpernarentur quæ aſſequi ipſi non poſſent, à ſuo propoſito non diſcedebat, nihilóque ſecius induſtriam ſuam excitabat. Interdum tamen eorum conuicia non ferebat, qui quòd elegãtiùs quàm cæteri diſputaret, pro obſcuro inceſſebatur vulgò, adeò vt imperiti auditores ceu noctuæ ad Solem caligarent: quinetiam aliquando inclamarent, *Indoctius loquare, ſed apertius.* Quod tamen non tam auditorum, quàm Profeſſorum iudicium fuit, qui creſcenti gloriæ Alciati apertè inuiderent. Ex iis Doctoribus neminem in precio fuiſſe habitum conſtat (vno aut altero exceptis) qui non omnium aliarum artium rudis eſſet. Satis igitur ſibi factum eo tẽpore arbitrabatur, ſi ſuum litteris humanioribus honorem ſeruaſſet, iungique eas ſuæ ætate ſapientiæ ſtudiis poſſe docuiſſet. Quod dum viua voce, & ſcriptis conatur, iuris Doctores tanquam transfugam eum inſectabàtur, iidemque libris editis laceſſere non deſinebant apud humaniratis verò profeſsores, tanquam omninò alienus eſset, nec ſibi locus, nec ratio vlla conſtabat: quorũ alii eum tanto æri ſoluendo non eſſe, alii prædiis prædibúſque non ſatis idoneum: alii alia comminiſcebantur, quo factum, vt maximam apud omnes inuidiam, gloriæ loco, adeptus ſibi videretur, & huius incaſsum cœpti conatus tæde-

ret, vel potiùs malo edoctus laboris cum pœniteret, donec paulatim libri quos emiserat in publicum, & docendi ratio, quam sequebatur, in multis gymnasiis sese insinuarint Nec verò ipse, quoties occasio fert, dissimulat se reiecta seculorum aliquot ante lapsorum consuetudine, quam iuuenis erat amplexatus, ad imitationem & præscriptum veterum iuris explicandi rationem omni conatu studióque reuocasse. Sed quod obseruaret esse qui barbaras & impolitas interpretationes elegantioribus præferrent, & tritico neglecto cum atauis vesci mallent glandibus, cum primùm hanc disciplinam profiteri cœpit, eò quod nondum sibi tantùm auctoritatis comparasset, seruire scenæ ac tempori cogebatur, quãtumque fieri poterat, studia sua discipulorum auribus accõmodabat. Interea tamen de trita vulgatáque docendi ratione identidem querebatur, suósque monebat, ad vtilitatem publicam valdè pertinuisse Iustiniani edictum obseruari, & eam studiorum sequi methodum, quam ipse prœmio Digestorum præfixisset. Humana quadam curiositate deceptos longè multos modum non tenuisse, & eò planè deuentum, vt Alciarus ipse, quique in eodem studio versarentur, dare manus cõsuetudini pridem receptæ cogerentur, non enim æquales, non auditores, non gymnasiorum præfectos omninò permissuros antiquatum & obsoletum morem in vsum reuocari, pluris eos facere cœptam ducentis ab hinc annis docendi viam, quàm legislatoris ipsius iussum itaque se ea de re securum fore posthac, neque moturum eo nomine controuersiam, id nihil esse aliud quam aduersus torrentem natare, eique se discrimini permittere vt qui,

Vertur equis auriga, neque audit currus habenas.

In quo cùm diutiùs hæsisset, non destitit tamẽ quin se totum componeret ad veterũ imitationem: non tamen, in tanta opinionũ varietate ac dissensione, alicui sectæ nomen dedit, aut in alicuius magistri verba iurauit, quòd optimè censeret, vt in omnibus aliis artibus, sic in ea maximè quam profitebantur, primas partes tenere sanũ iudicium, vixque fieri posse, qui natura dubiæ sanitatis esset, idem legalis sapientiæ certus doctor euaderet. Nec verò est quod quis existimet *αὐτοδιδάκτους* aut etiã *φιλαυτίας* cum studio captum quædam suo tempore innouasse, aut secus docuisse, quã qui superiore seculo floruissent, si quibus locis erralse veteres doctores animaduerteret, eorũ nominibus parcebat, sed tanquam aliud agens ostendebat

quatenus eis instandum esset, in quo suum candorem certè laudandum exhibuit nouerat enim tributum fuisse vitio Aristoteli, quod quæ compilasset, eis accepta nõ referret à quibus acceperat: contrà vbi eos peccasse animaduertisset, nominatim carperet atque insectaretur: sibi Iuris interpreti agendũ esse modestiùs quia moralis quam profitebatur sapiẽtia, hoc ceu inhumanum & inciuile non admitteret, altercandi studium eiusmodi ad nihil cõferre aliud quàm artis opprobriũ, nec cedere in laudẽ altercãtis. Eo consilio Alciatus sua studia publicæ vtilitati prodesse voluit & citra omnem ambitionem bona fide suos auditores docuit. Videbat hominum varia esse iudicia, & quot capita tot sensus: esse qui breuitatem eam affectarent quam veteres Dynus, Oldradus, Rainerius ætate sua secuti sunt, alios qui copiam maiorem vellent, etiam citra acumen vllum, qualis in Barbatio, Felino, aliisque nonnullis agnoscitur, quosdam subtilia perquirere, & cum Aretino, Socino, Ruino imaginari malle, vel ἀεροβατεῖν καὶ περιφορεῖν τὸν ἥλιον, per aëra incedere, & citra Solem saltare, quod de Socrate Aristophanes ait. Sed ipse longo vsu didicerat, neminem vnum sequendum esse, at optima quæque de singulis decerpenda: quod prudentiæ opus plane singulare ab eodem persecutum, nedum tentatum, quo suum Iurisprudentiæ lumen redderet. De elegantia vero & polito genere dicendi, quod in iuris Doctore non ferebant morosi quidam veterani, vt qui à suis magistris persuasi errorem vsu confirmarũ nordicùs tenebant, ille quædam disputauit, idque suis viribus cõsecutus est vt vincta barbaries à philosophiæ & iuris tacitũ diis ablegaretur. Quod cùm faceret, non tamẽ veterũ, doctorum sanè hominum, auctoritatem eleuauit: de iis semper candidè sensit: eorum doctrinam magni fecit, quamquam sermonis elegantia carerent: id enim vitium non hominum, sed temporum fuisse perspiciebat. Conuenire quidem Iurisconsulto oratoriæ artis facultatem censebat: faciliorem enim aditum ad ius Quiritium præstare, non tamen corpus efficere, solam eius superficiem colorare, maximos fuisse Iurisconsultos Bartolum, Baldum, Castrensem, Accursium, quos constat ne summis quidem labiis poliniores artes attigisse, eorum non ferendam censuram qui supercilio graciliimo in eos inuehunt eo vno nomine quod bonarum litterarũ rudes extiterint: id enim perinde esse ac si quis minoris Astrologum faciat, quod Musicam ignoret: Galenum præstantissimum

medicum nullo habeant in numero, quod Euclidis geometræ numquam circinũ in manus sumpserit. Eos ita summos iuris Doctores euoluebat, quos propter insignem peritiã colebat imprimis, neque ob linguæ minus politæ horrorẽ dedignabatur: interea tamen quicquid ex eorũ fertilibus areis ad suũ excolendũ studiũ colligebat, puræ Latinæque locutionis fluuiis irrigabat. Quod apertius quàm antea à sibi faciundũ censuit accitus in scholam Biturigum, cùm tertius Pandectarum tomus pro lege Academiæ esset explicandus: titulũ enim de verborum obligationibus ad explicandũ est aggressus in quo non prætermittebat quæ à Bartolo & recẽtioribus copiosius & acutiùs ob materiæ subtilitatem explanata fuerant, qualia sunt quæ ad moræ purgationẽ quæ ad pœnalis stipulationis cõmissionem, quæ ad renunciationẽ fidei commissorũ pertinent. Et profitenti frequentes aderant nobilissimi ex Gallia, Germaniáque adolescẽtes, qui eius doctrinæ illicio capti, eaq; suadæ medulla non leuiter allecti, vna cum viris doctissimis, qui ei frequentes aderant, mirati tamen eum tritam in scholis & nimium patienter approbatam docendi rationem consectari, stimulos illi admouerunt, ne id quod sciret meliùs & politiùs eos ita celaret, vt inuidere videretur. Cùm ergo incusabant illi, vt qui ceu Plautinus Euclio, quos in pectoris penu thesauros haberet, occluderet, nec in apertum referret, dicebãt nihil absurdius, quàm qui optima quæque haberet in manibus, ad imitandum ea non proponere, obseruabant eum aduersus legum scita quæ tractaret ipse, nõ solùm facere, sed & recentiores alios iussisse Iustinianum κατὰ πόδας interpretationes fieri, nihilque magis semotum ab antiquorum vsu & consuetudine, quàm toto anno decem leges magno apparatu explicare, verboseque cõmentarios cõficere, cœpisse quidem Pyleum, Acursium, Azonem & glossematum scriptores alios, quod in se fuit, leges ad litteram explicare, nec id eis infeliciter cessisse negocium: subsecutos Bartolum, & qui didascalici rectè nominantur, vt sunt Castrensis, Alexander, Iason qui certis doctrinæ limitibus & cancellis ius conclusere, hos non parua laude dignos, suóque seculo principes habitos, non putabant esse sequendam nouissimam opinionosorum sectam non multis antè annis enatam, quæ modum omnem excessisset, quæque iam in studiorum perniciem retineretur hos esse vt viperinos fœtus parentibus exitiales, vt qui ætate posteriores seniorum sententiis aduersarentur, omnẽm-

quæ horam quàm doctrinæ impendiſſe debuerant, contradicendo inſumere, de Bartoli verbis, aiebant], non debere Doctorem ita anxiè ſollicitũ in multis & à propoſito alienis immorari, ſatis eſſe quod ſentiret intelligi, & breuiter admonere, clariorèq. ordine quã feciſſet ipſe: non illius tantũ ſeu cæterorũ ſententias, ſi quæ ad rem facerent adducendas videri, ſe minime probare fatebatur Doctores eos qui ſuggeſtus paſſim occuparent, quatuor aut ſex ad ſummum leges toto anno interpretari ſolitos. Alciatum centum poſſe: & quot illi conſtitutiones, eum totidem integros cũ ſuis titulis tractatus illos, viros quidẽ bonos, ſed non ſatis eruditos, ſola in rubrica tres menſes inſudare: qua ex lectionum pompa neminẽ ferè doctiorem redire domum; multos ſed ignaros, Doctorum laborem admirari paucos qui inde aliquid proficerent. Et ea quidem ſanè vehementi & acuta auditorum oratione permotos, Alciatus vt qui ſe omnibus vtilem & morigerum doctorem præſtare cuperet, poſtea non niſi perſpicua & luculenta oratione docuit, non niſi quæ optima eſſent propoſuit, immò iudicio & ratione ſuis ea conuiuis apponi voluit quæ conferrent ad valetudinem, non quæ cuique facerent ad ſtomachũ. Iam verò cùm ipſe ſuo munere defungi poſſet vnius horæ ſpatio, maluit tamen clepſydras duplicare: nẽpe vt viua voce, integra hora doceret: altera verò dictaret, quò qui poſſent aut etiam vellent exſcribere, id ceu auctarium ab eo conſequerentur. Opportunè id quidem & ingeniosè cogitatum ab erudito homine, qui citra fucum omnem [doceret. intelligebat enim Iuriſconſulto memoriam eſſe maximè neceſſariam, quam non parum obtunderet aut etiã imminueret anxia illa cogitatio, quæ circa iuris ſubtiles quæſtiones implicaretur. Poſt auditionem ideò aſſiduam & diligentem nõ poſſe leuarĩ meliùs, quàm ſcriptione obſeruabat: quamquam enim eſſent aliqui qui valerent excellenti illo naturæ bono. memoria, tamen & temporis interuallo, & curis interdum hebetari, quædam in ipſo orationis curſu minus ab auditore percipi, quæ ex cõmentario facilè intelligeret. Quam præclaram ſanè & cõmodam docendi rationem plerique poſtea ſunt omni conatu perſecuti, ſed neſcio an ex multis pauci ſint aſſecuti. Ex hoc flagranti ſtudio ſummaque animi contentione ad id gloriæ peruenit quam numquam antè ſperauerat, id non ſemel faſſus eſt, vt ad idem ſtudiorum iter ingrediundum adoleſcentes excitaret. Bellica primùm clade, afflicto cenſu, cùm nuſ-

quam in patria pedē figere tutò posset, ad professionem iuris, quam sacram anchoram vocat, se cōfugisse ait: ab ea salutem, honorem, opes, summum denique decus esse consecutum. vtque Zenonem dixisse ferunt, cùm naufragus enatasset, se nūquam feliciùs nauigasse, quàm cùm rebus amissis vacare philosophiæ cæpisset: sic Alciatum, cùm patria nimio ocio marcēsseret, atrocitate bellorum tandem excitatum cœpisse peregrinari, & ad disciplinam confugisse, quæ illi fuerit vt Myrtili clypeus. fuisse illum ingentis animi militem, scuto dimicare solitum, quem, cùm ad expeditionem maritimam nauigasset, submersa fortè naui, eidem clypeo innixum, in tutum se recepisse. De hoc legitur epigramma Græcum, quod ipse retulit in classem Emblematum. Id eiusmodi est.

---Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cum premerérque solo, cum premererque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit idem
Naufragum apprensus littus ad vsque tulit.

Professionis autem ad alias nationes occasio quanquam non vna esset, eam tamen à multis exteris approbari voluit, non se vltrò, vt omnis egentem opis, errorem, & ignotum obtrudere. hîc ne quidem possum transilire sanè lepidū ea de re carmen albutii Aurelianensis ad Alciatum, quo eum monuit, vt de tumultibus Italicis se subduceret, in Galliam concederet, illícque profiteretur, in quo materiam sumpsit à pomi Persici translatione, quod suo in solo noxiū, in exteris consitum tandem haberi cœpit in precio, Sic ergo ille.

Quæ dedit hos fructus arbor, calo aduena nostro,
Venit ab Eoo Persidis axe prius:
Translatu facta est melior, quæ noxia quondam
In patria, hic nobis dulcia poma gerit
Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi,
Alciate, hinc vitam degere disce tuam,
Tu procul à patria, in precio es maiore futurus:
Multum corde sapis, nec minus ore vales.

Sua quædam correxit ætate maturior quæ sibi adolescenti fatetur excidisse, ex eo à quibuspam reprehensus, id se feciſse maxima ratione nec sine exemplis innuit. Cùm enim famæ suæ consuleret, noluit in publica studiorum causa prævaricari. idem factum ab Hippocrate, Medicorum Principe, qui ne posteri errarent, quædam malè à se tradita primus correxit. fecit M. Tullius, qui cum libri Rhetorici, quos adoles-

cens emiserat, parum probarentur, alios oratorios adornauit, & à se antè tradita damnauit, & earum rerum occasione in quibus lapsus esset, nouis libris editis suam gloriam permultum auxit. Eodem etiam modo Fab. Quintilianus, qui duobus à se scriptis libris de Rhetorica, quod nec sibi, nec aliis placerent, duodecim illos magna cura elaboratos, singulari doctrinæ laude confectos edidit. Quod ergo aliis gloriæ datum est, fraudi non debuit esse Alciato. dandam hanc scriptoribus veniam, hócque præmio ad studia illustranda, vel etiam quoquo modo esse alliciendos, in quibus emendatio sit erranti concessa, & noua, quod dicitur, permittenda lima, qua niteãt & poliantur ea quæ aut incuria fuderit, aut humana natura parum cauerit, vt ait Flaccus. Nec verò inficiatus est rectè ab eodem suasum, vt in nonum annum scripta premantur, quæ diutius durare velimus: sed ferè nullum esse ex omnibus, quĩ sit præceptum hoc ad vnguem seruaturus, quosdam enim, quĩ ex tempore, quàm à cura præstantiores habeantur, alios quĩ sic ingenio suo indulgeant vt compescere nimiam licentiam non possint, nonnullos etiam reperiri qui à se conscripta semel approbent, corrigendi tædium non ferant dixisse. Ouidium decentiorem esse faciem cui næuus inesset aliquis.

Hac celebritate famæ notus Alciatus, vt à viris solidè doctis cultus (missos lubens facio exteros) imprimísque Iacobo Minutio, Ioanne Selua, Petro à Stella, multísque aliis qui verè sanéque de ingeniis iudicare poterant, sic quibusdam certè maléuolis & inuidis obtrectatoribus malè acceptus, & nonnumquam exagitatus est. Longouallium infestum habuit, hominem interdum sine mente ac sine iure tumultuãtem. Alciato derrahentem, alios etiam in eam contentionis rabiem velis remisque perrrahentem. Fuit etiam illi æmulus, & σώφρων in Italicis academiis, doctor quidam iuris, nomine Alexandrinus, à quo non semel prouocatus, sæpéque conuiciis impetitus nihil respondit: vt tamen interdum solet esse acrior viri boni iracundia indignè tulit eum quasi sibi opponi, & in eodem suggestu successorem nominari, quod ostendit hoc carmen.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam
Et prædæ partem sæpe cadentis habet,
Nullum prosequitur, qui spretas Sargus ab illo
Prateritáque auidus deuorat ore dapes:
Sic mœstum Oenocrates agit, at deserta studentum

Vitatur hoc lippo curia tanquam oculo.

Ita læsus sibi temperabat, sed tamen ne foro cedere prorsus videretur iniuriam acceptam interdum vlciscabatur: quod idem fecit prouocatus intolerabili planéque indigna Francisci Floridi maledicentia, qui Zazium, Budæum, Alciatũ, viros incomparabiles fuerat ausus lacessere, postquam enim hominis insaniã, petulantiam, orisque duritiam pertulisset, ipse qui styli acumine facile confodere Floridum poterat, satis habuit hoc vibrare satyricon, nomine paululum immutato, versoque in Ranciscum Olidum.

Audent flagriferi matule, stupidique magistri
Bilem in nos olidi pectoris euomere,
Reddemusne vicem opprobriis? sed nonne eicadem
Ala vua obstreperam corripere istud erit?
Quid prodest muscas operosis pellere flagris?
Negligere est satius quod nequeas regere.

Relictis Biturigibus Italiam repetens, vrbem eam in se beneficam, hoc tetrasticho, gratia animi teste donauit.

Vrbs Beturix inuitus amans, te desero amantem,
Quinque per estates terra habitata mihi:
Nunc opus ad vitulos est à vernecibus ire,
Ergo vale, & felix sit tibi lanicium.

Quod tamen ab homine candido candidè scriptum carmen maledicus quidam nugator, Alciati nomini nescio qua causa infensus, ita suggillauit, vt totidem numeris ei calumniosè oc cineret.

Non nos, sed nostros nummos Alciatus amabat,
Qui tacitus spretis vanuit hospitibus,
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum
Nostra vel horrentem frigore lana teget.

Ex quo illud verum intelligimus vsurpatum iam olim, felicitatem omnem inuidiæ obnoxiam: solam miseriam carere inuidia: Qua tamen nugacitate minimè deterritus Alciatus; perinde se gessit vt Hercules ille in rusticum Lyndium, cui is insanas voces contumeliarum plenas non magis curabat ic muscas: aut vt Hecate, quæ cantum latratus nihil moratur. a ratione facilè coniicimus scriptum Emblema aduersus in nem quorundam impetum.

Lunarem noctu vt speculum canis inspicit orbem,
Séque videns, alium credidit esse canem
Et latrat: sed frustrà agitur vox irrita ventis.

Et peragit cursus suada Diana suos.

Sed & Doctor quidã nouus, & Cisalpinus profectus in vniuersitatẽ Tectosagum (ea est Tholosa) in ea peregrinatione nõ solùm Italorũ vitia, qui quorundã mores, sed & virtutes se addicisse gloriatus, cuiusdam legis aggressus explicationẽ in eum sermonem incidit, vt diceret aliter à se legum modos intelligi quam ab Alciato, qui nihil apud nos inquit, facit, quam quod florentat iura, docti tum quidam aderãt, qui his auditis, seu hominis arrogantiam perosi seu risus captandi causã, dixerunt, quæ Alciatus florentat iura, iste oletat. Ea fuit magnæ & præstantis sanè virtutis comes inuidia, quæ virum omni genere laudis admirabilem toto professionis tẽpore continenter exercuit. Is quanquã sano, viuidóque habitu corporis à natura conformatus, quo tempore de minuendis laboribus, quos multos grauésque pertulerat, ob ætatem ingraueſcentem cogitaret neque dum excederet annum ætatis octauũ & quinquagesimum dolore pedum primùm leuiter correptus, deinde paulò grauiùs & crebriùs adeo vt continuæ febris symptoma illi morbo adiungeretur, paulatim confectus intra decem & quatuor dies, integris sensibus, animã Deo reddidit, ineunte anno Christiano, ad Romanæ curiæ calculum, 1559. Ticini sepultus honorificè in basilica vrbis, vir cui (ausim dicere) plus sua patria, quàm ipse patriæ debeat vnus qui multis annis obsitam & occupatam quibusdam quasi opinionẽ senticetis, & vinctam barbariæ laqueis Iutisprudentiam asseruit, vindicauit, perpurgauit, quem qui perstrinxerunt, aut inuidi aut etiam maleuoli: qui parciùs laudarũt, parum candidi, qui pro dignitate coluerunt, eiúsque doctrinam sanè vtilem, sunt amplexati gratos se & probos nec leuiter eruditos præstiterunt.

Hîc symbola hominis omni laude posteritatis digniſſimi non prætermittam, quæ ad raram illius doctrinam virtutémque prædicandam non parum pertineant, vnum fuit gentilitium, vt ipse in Emblematis testatus est, ad nomen Alciatorum familiæ alludens, in scuti planitie depícta conspicitur Alce, fera Germanica, quæ vnguibus tenet epigramma, μηδὲν ἀγαθαλλόμενος cuius symboli explicationem ipsemet Edidit Emblemate, ad hunc modum.

Alciatæ gentis insignia sustinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀγαθαλλόμενος,
Constat Alexandrum sic respondisse roganti.
Qui tot obiisses tempore gesta breui?

Nunquam, inquit, differre volens: quod & indicat Alce:
Fortior hæc dubites, ocyor anne fiet.

Alterum ſymbolum ſibi ipſe proprium & præclare fecit, vti pridem Paulus Iouius me docuit, eo libello ſanè venuſto quem de ſymbolis armorum & armoris lingua patria ſcripſit. caduceus eſt Mercurii inter duo Amaltheæ cornua, cum inſcriptione hac, *αἰδρὸς δικαίω χαρπὸς ὐκ ἀπόλυται*, huius hæc ſententia:

Vngubus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amaltheæ cornua rectus adeſt.
Pollentes ſic mente viros, fandique peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet:

In ea tamen icone Alciati, ad viuum expreſſa, quam me nuper donauit ANDRAEAS THEVETIVS, Coſmographus Regius vir lectiſſimus, ſubtus expreſſa oſtenduntur inſignia familiæ Alciatorum! quorum alterum gentilitium eſt, cuius ſiceſe planities habet à læua, turricula, in qua erecta ſtãs aquila corona inſignita ſummo in apice conſpicitur, à dextra repagula quatuor, ſupra planitiem, galea (ſignum dignitatis equeſtris) ſuperius etiam ceruinum caput, porrectis & eminentibus anterioribus animalis pedibus in apice, ſententia eſt de qua dixi, *μηδὲν ἀπὸ σκαλμόμῳ*: Quæ ſingula ſi quis attendat accuratè, facilè percipiet, ab ingenioſo & ſolerti homine nihil aut cogitatũ aut prætermiſſum quod ad illuſtrandum nomen ſuum (vt optimus quiſque gloria ducitur) aut augendam rei literariæ dignitatem conduceret.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI
EX LIB. POETICES VI. DE ALCIATI Emblematis IVDICIVM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit, ea verò talia sunt, vt cũ quouis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine neruis, sententiæ verò tales, vt etiam ad vsum ciuilis vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVS LIB. II.
de poëtis nostrorum temporum.

ALCIATVS potest inter poëtarum collegium & consortium reponi, eo quòd eius extant carmina plurima diuersis in vrbibus iam impressa, vt sunt epigrãmata & Emblemata. De hoc enim illud verissimè dici potest quod est apud Ciceronem de Scæuola Iurisperitorum eloquẽtissimus, eloquentium Iurisperitissimus: addam ego, & polyhistor, bonúsque poëta. Sed nostra commendatione non indiget Alciatus, qui suis scriptis iam toti orbi illustris & clarus habetur.

BARTHOLOMÆVS ANVLVS, libello cui nomen fecit de Iurisprudentia à primo sui ortu ad Academiam Biturigum deducta.

Alciatus tandem Alcides velut alter, & Alce,
Μυδὲν ἔφλω ἀναλαλλόμενος, καὶ πάντα διελθών.
Ad Gallos venit tanto eius nomine motos,
Apperuitque viam ruptus per vt Annibal Alpes,
Qua sua fida comes Iurisprudentia, rerum
Regina, ad regni transcenderet intima Franci,
Hunc Biturix, mediam quam totã amplectitur vrbem
Francia, Metropolis gremio felice recepit,
Hinc Biturix magnis excepit honoribus, ampla
Et mercede, prius quantam non cœperat vllus,
Ac Saluatori (qui munere functus honesto,
Iamque senex erat emeritus) succedere fecit,
Primus ab Ausoniis leges regionibus ille
Transtulit ad Gallas doctor clarissimus aras,
Doctrinæ humanæ pariter, Iurisque peritus,
Eloquio pollens, linguam & polyhistor vtraque,
Primus & ille tuba veluti clangente vocauit
Militiam ad iuris studiosos vndique mundi
Partibus ex variis turba coeunte frequentes,
Auribus appensos dicentis ab ore diserto,
Mirantésque virum tantùm sua verba sonantem.

IO. M. TOSCANVS SVO Italiæ peplo, lib. 3.

CHara mihi ante alias urbs noſtræ gentis origo,
Et cui debentur teneris documenta ſub annis
Prima meis, quam natali præponimus oræ,
Inſubrum regina tibi quo munere grates
Vberius referam, quàm ſi quo ſidera adibas
Alciati æternis intexàm nomina chartis?
Clarius hoc non priſca tibi, non vltima ſecla
Conceſſere decus: princeps pollúta negando
Barbariæ ſancta heu legum myſteria monſtro
Herculea purgàuit ope, & vitacia ferro
Colla renaſcentis ſuperauit & ignibus Hydræ.
Hic quam compedibus miſere conſtrinxerat audax,
In ſcelus omne dolis fucans violentia rectum,
Iuſtitiam cæco produxit carcere in auras,
Fallendique artes ſublata ambage retexit.
Margine qua Siculo tellus ad litus Iberum
Porrigitur, quaque Æmonias declinat ad Arctos
In Scythicum pelagus, ripamque binominimis Iſtri,
Noſſe quibus labor eſt veterum decreta Quiritum,
Hoc duce ſacra petunt priſci penetralia iuris:
Hoc ſine tuta via eſt nulli veſtigia ſi quis
Alterius premat, in præceps huc denius error
Tranſuerſum trahit, & ſperato fruſtras honore.

Andræas in Alciato, Mediolanenſi pago natus, ſexcentos ante annos à barbaris nominibus captiuam detentã Iuriſprudentiã, primus in libertatem aſſeruit. Ab illis enim elegantiſſima veterum Iureconſultorũ reſpõſa, fœdis, & ineptis commentariis deturpata, locis etiam innumeris ob inſcitiam deprauata reſtituit, & priſtino nitori reddidit, ſuis ea

doctissimis æquè ac elegantissimis notis illustrans. Teruntur quotidie doctorum manibus numerosa eius de Iure Ciuili volumine, quibus magistris apud Transalpinas nationes illustres emerserunt Iurisconsulti, Duareni, Cuiacij, Zazij, Hottomani, vel alij quorum fama peruulgata est. Poëticam fœlicissimè eum attigisse argumento sunt Emblemata toties Typis recusa, atque in Italicam, Gallicam, & Hispanicam linguam conuersa.

Implicitis vlnis cur vertitur altera? gratus
Fœnerat: huic remanent vna abeunte duæ.
Iuppiter his genitor, cæli de semine dinas
Omnibus acceptas edidit Eurynome.

COnstituitur hîc Charitum prosopographia, qualem fermè & pictores & statuarii veteres expressêrũt. Tres sunt æquè nudæ, virgines, iuuenes, hilares, & quæ inuicem sibi adhæreant: Nudæ quidem, quia beneficia non oportet esse fucata; in quibus simplicitas & puritas animi maximè requiritur: Virgines autem & iuuenes, quòd nusquam senescere debeat aut intermori accepti beneficii recordatio: Sibi connexæ & adhærentes, quia (vt ait Sophocles) ἡ χάρις χάριν φέρει, quódque debeat esse perpetuum, & quasi cõmunum beneuolentiæ fœdus. Adhæc pedibus habent alata talaria, quòd tardam gratiam esse non liceat. Postremò vnam auersam duæ aliæ conspiciunt, quòd pro accepto beneficio duplicem, & quasi cum fœnore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem suscepisse ferunt, vt affectum eiusmodi non tãm humanum quam diuinum esse intelligas. Huius picturæ Pausanias in Æliacis diuersis locis meminit: & Seneca pluribus agit libro De beneficiis primo, c. 3. Porrò huc non grauabor adscribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidum, quod etiamnum extare Romæ, testis est Lilius Gyraldus Syntag. 8. adscripsitque Alciatus ipsemet cap. vndecimo libri primi Parergon:

Descriptio Charitum & adiunctis.
Nudæ.
Virgines.
Iunctæ.
Talaria pedum.
Vnam duæ aliæ conspiciunt.
Cur filiæ Iouis & Eurynomes.

Sunt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Diua columna suis ædibus intus habet.
Par tribus est facies, qualem decet esse sororum:
Par tribus est atas, par quoque forma tribus.
Grata Thalia tamen gemine conuersa sorori,
Implicat alterius brachia nexa modis.
Iuppiter est genitor, peperit de semine Cali
Eunomio, & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Charites.] ἀπὸ τῆς χαρᾶς. à lætitia, vt Phornutus ait: sed & notissimo Græcorum adagio, τοῖς χάρισι πρόσιθι, Gratiis sacrificare, ii iubentur, qui tristes & solliciti sunt.

Charites vnde dictæ.

Veneri assistunt.) Testis est in Æliacis posterioribus Pausanias, & Cælius lib. 28. cap. 18. vt significaretur, quæ voluntas

Gratiæ iunctæ Veneri.

ferret ſine pugna, citráque contentionem vllam, & qui dat, & qui accipit, tranſigerent.

Euphroſyne. *Lætitiam Euphroſyne.*] Notatio eſt nominum. Euphroſyne lætitiam ſonat, vel quæ hilaritatem facit, παρὰ τὸ εὐφραίνειν, lætum reddere.

Aglaia. *Aglaia.*] Splendorem, dignitatem & honeſtatem ſignificat. hinc ἀγλαΐζομαι καὶ ἀγλαΐζω, honoro, orno, ſplendeo.

Thalia & Suada. *Suadela eſt Pithus.*] Thaliam intelligit, quæ Suada ſiue Suadela perſuaſionis Dea, & à Græcis πειθὼ nominatur. Cicero
» in Bruto: Vt hominis decus eſt ingenium, ſic ingenii ipſius
» lumen eſt eloquentia, qua virum excellentem præclarè tum
» illi homines florem populi eſſe dixerũt: Suadæque medulla,
πειθὼ. πειθὼ, quam vocant Græci, cuius effector eſt orator, hanc Suadam appellauit Ennius Eius autẽ Cethẽgum medullam fuiſſe vult, vt quam Deam in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitaſſe, huius hic medullam noſtrum Oratorem fuiſſe dixerit. hæcille. πειθὼ vero (ait Suidas) eſt ἡ πιστευτὴ, cui ſacrum nihil aliud quàm oratio, quam etiam Græci ψυχαγωγὸν appellabant; quòd animum ducat quò velit. Eo ſenſu eloquentia flexanima dicitur Ennio.

atque arcula inanis eſt Charitum.] Huc referendum videtur quod de Simonide retulit Stobæus: Σιμωνίδης ἐρωτηθεὶς ὑπό τινος ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἕξειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ διδόντος: δύο, εἶπεν, ἔστιν, ἔχω κιβωτούς, τὴν μὲν χαρίτων, τὴν δ' ἀργυρίου· καὶ ταύτας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κενὴν εὑρίσκω ὅταν ἀνοίξω, τὴν δὲ χρησίμην μόνην: *Arcula Gratiarum inanis.*
» Simonides, rogante quodam vt ſibi conſcriberet encomiũ, &
» gratiam ſe relaturum dicente, argentum autem non dante:
» Duas, inquit, arcas habeo, vnam Gratiarum, alteram argenti: & cùm neceſſitas exigit, Gratiarum quidem arcam aperiens, inanem ipſam reperio: alteram verò ſolam mihi commodam. Sed hoc videri poſſet illiberale: nam libera & vltronea debet eſſe gratia, non coacta, aut illiberalis. Adde, quòd pulchrius & magnificentius eſt beneficium conferre, quàm affici beneficio. Hinc enim illud Plutarchi: ἐπίκουρος, τὸ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον, ἀλλὰ καὶ ἥδιον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ ἐνδεὲς οὐδὲν τῶν χρησίμων ἐστὶν, ὡς χάρις. ἀλλὰ σοφὸς ὢν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐαν, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θαλείαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι τὴν χάριν, πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις ἀεὶ γὰρ ἀγάλλονται, τῷ εὖ ποιεῖν. hoc eſt, Epicurus

ait, non modò pulchrius esse beneficio afficere, quàm affici, sed & iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudiũ, vt beneficentia. Sapiebat autem qui indidit Gratiis nomina, Aglaiæ, Euphrosinæ, & Thaliæ siquidem exultatio & lætitia in dante maior est & purior. Itaque multi pudore sæpè suffunduntur, cùm beneficium accipiunt: semper autẽ gaudẽt, cùm beneficium præstant. Non mihi temperare possum, quin addam Ciceronis illud è 2. Offic aut operâ sit benignè indigentibus, aut pecuniâ, &c. quamquam in vtroque inest gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitióque quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.

bis dat qui cito dat.] Prouerbiale est ex Publii Mimis:

Bis est gratum, quod opus est vltro si offeras. Itémque.

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter. *Bis dat qui cito dat.*

vulgatum est etiam in hanc sententiam Luciani distichon:

Ὦ χαῖαι χάριτες γλυκεράτεροι. ἢν δὲ βραδύνῃ,
πᾶσα χάρις χαύνη, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

id est, vt Ausonius reddidit:

Gratia quæ tarda est, ingrata est gratia namque
Cùm fieri properat gratia grata magis.

Lege Prouerb. Bis dat qui citò dat.

vlnis.] brachiis. Vlna frequentiùs pro longitudine duorum brachiorum extensorum accipitur.

remanent vna abeunte dua] Siquidem referenda gratia nullum officium magis necessarium. Quòd si quædam acceperis vtenda, maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus, & imitari agros fertiles, qui multo plus reddunt quàm acceperint. Cic. 1. Officior. Grauissimè dictũ à Valerio Max. dandi & accipiẽndi beneficii commercium (sine quo vix hominum vita constat) perdit & tollit, quisquis bene merito parem saltem referre gratiam negligit. *Gratiæ vt referendæ.*

Eurynome.) Eurynomen dictam ait Seneca, quia latè patẽtis patrimonii sit beneficia diuidere. Alii Eurynomen, quasi latis pascuum, à spatiosis pascuis interpretantur. Alio porrò nomine dicitur Eurydomene, ἀπὸ τῆ εὐρὺ καὶ δέμω, abundanter do: aliis Eurymedusa, à μέδω, quod rego significat. Hesiodus Theogonia: τρεῖς δ' αἱ Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους. Huius meminit Homerus Iliad. 18. *Eurynome.*

Ad locup etandã huius Emblematis commentationẽ, multa sunt apud Senecã de beneficiis passim, sed in primis cap. 3.

lib. prioris. Cum hoc coniunge nobilẽ Lactantii disputationem, de vero cultu cap. 11. singula enim exstribere non vacat.

Appendix.

Ex multis quæ passim obuia sese offerũt è bonis auctoribus quædam sublegemus. Et iure cõmuni didicimus, teneri nos ad ἀντίδωρα, l. sed etsi. D. de petit. heredit. l. si verò non remunerandi. §. idem Pomponius. D. mand. l. si non sortem. parag. libertus, de condict. indeb. In Mimo vetere:

Beneficium qui nescit reddere, iniusiè petit.

Prodicus sophista apud Platonẽ Axiocho (si quidẽ Platonis dialogus est) illud solebat in ingratos auditores flectere: ἄτι χεῖρ παν χεῖρα νίζει, δὸς π χ̣ λάβε π Benè Martialis:

Dedecus est semper sumere, nilque dare.

Fatemur alioqui beneficium volũtarium magis esse quàm necessarium. l. qui ex causa. D. de bon. libert. Et gratia si nõ accipitur gratis, non est gratia. Nam quod Seneca epist. 83. sapientis est bene debere beneficium, bene soluere. interdum autẽ solutio est ipsa cõfessio. Voluntas enim spectanda, non facultas. Sed idẽ tamẽ sapiens suo more mouet aculeos: Plus ceteris dedit qui sine spe recipiẽdi dedit. Nam hæc beneficii inter duos lex est, alter enim obliuisci debet dati, alter accepti nunquam: nempe vt qui dedit beneficium, taceat; memoret, qui accepit. Est enim odiosum genus hominum officia exprobrantium, &c. Quo nomine grauiter succenset Martialis Postumo cuidam, qui quod donarat, impensius celebrabat. Lacerat animum, & premit frequens beneficiorum commemoratio: quod etiam non fecit quidam libertus apud Simonem patronum, in Andria Terentii: vbi sic:

Si tibi quid feci, aut facio quod placet,
Et gratum fuisse animaduertisti, habeo gratiam:
Sed hoc molestum est, nam isthec commemoratio,
Quasi exprobatio est immemoris beneficij.

Nõ discedo à lectione Senecæ: Beneficia dãdo, ait, imitamur Deum, nõ fœneramur. Dignus est decipi, qui de renumerando cogitauit. Iam quod hilares & nudæ hîc Gratiæ repræsentantur, mera liberalitas, nullóque iure cogente profecta designatur. Qui enim dat inuitus, nihil dat. Ergo Fabius Vertucoses dicebat, beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum esse, quem esurienti accipere necessarium esset, etsi acerbum. At ἱλαρὸν δοτῆρα ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ, Hilarem datorem diligit Deus. 2. Cor. 9. Et nulla sunt maiora beneficia, quàm quæ sunt in accipiendis verecundia.

In detractores.

EMBLEMA CLXIII.

AVDENT flagriferi matulæ, ſtupidique magiſtri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddámne vices? ſed nonne cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatiùs, perdere quod nequeas.

VEram ſcribendi huius Epigrammatis occaſionem mutuatus ſum è libro, cui Iuriſperitorum, nomẽclatura nomen auctore innominato. Is ergo cùm ſcripta Zazii enumerauit, hæc quæ ſequuntur ſubiicit: Sanè multum profuit Zazii prudentia Iuris atque eximia doctrina, à Franciſco Floridi-

Epigramma id primo nominatim ſcriptum in Franciſcum Flor.

ſugillata: in quem nomine ipſius Zazii, Budæi, Alciati, & cæterorum titulo, In Rauciſcum Olidum accepimus apologeticum, quod ſic habet:

Audent flagriferi matula, ſtupidique magiſtri
Bilem in nos olidi pectoris euomere:
Reddemus, ne vicem opprobriis? ſed nonne cicadam
Ala vna obſtreperam corripere iſtud erit?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, quod nequeas regere.

Homines certè liberaliter inſtituti contumeliam impotẽtius ferunt quæ ſit illata à contẽpto quodam & inerti conuiciatore: cum quo congredi vel turpe ſit, vel indignum putetur. vt apud Ælian. in 14. Var. hiſt. Ariſtides Locrenſis morſus à muſtella Tarteſia dixit ſe dolêre, vt maximè, quòd moreretur a beſtiola tam contempta ictus: multóque honeſtiorem mortem fuiſſe, ſi id ſibi obtigiſſet ex morſu leonis, vel pardalis. Itaque acerbiùs cauſam mortis, quàm mortem ipſam ferebat. Et quidem, vt facilè poſſum coniicere, vnà cum Florido illo, alioqui docto homine, ſed certè parum verecundo, vt eius ſcripta teſtantur, malè feriati pædotribæ & inepti magiſtelli Alciato nonnihil detraxerant, adeò ſolet intabeſcere inuidia, ſucceſſus hominum videndo, vt cum Naſone loquar. Vix enim vt ſine fumo ignis emicat: ſic excellens quædam gloria comitem inuidiam vt plurimùm habet. Qui vir certè magnus? cum ægrè ferret ſe ab huiuſmodi literatoribus & magiſtellis importunè traduci, ſcripſit hoc Emblema, dictante indignationis affectu, quo reddit rationem cur pluribus non reſpondeat: quippè cùm exiſtimet cum iis concertare ſibi planè indecorum eſſe, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iuſtũ nec ingenuum ſit. Quo in ioco notanda eſt verborum energia vehemens, & Satyricæ cõparationes, ſuccinctæ quidem, ſed acres admodum, & quæ plurimum neruorum vel potiùs aculeorum habeant.

Flagriferi.

Flagriferi matula) Per contumeliam flagriferos appellat eiuſmodi ſciolos & impudentes obtrectatores. Eodem modo Plautus in Pſeudolo dixit: Eo ingenio hi ſunt flagritribæ, qui hæc habent conſilia. Matula porrò vas eſt, in quod vtina excipitur, & nonnũquam meraphoricõs vſurpatur pro homine fœtido & impuro, vt apud Plaurum in Perſa:

Matula.

Numquam ego te tam matulam eſſe credidi.

Matula.) Et matula Iuuenali, trulla σκαφίον, Græcis feſto-

& Varroni, marellio.

Bilem euomere) Allegoria ab his qui concoquere nequeunt certos quosdam cibos præ stomachi debilitate, quod prouerb. citatur ex Aristoxeno Musico apud Plutarch. Sympos. 7. cap. 8. *Bilem euomere.*

Quid faciam? reddámne vices?] abdubito, an par pari referam. Sic abdubitare Ciceronem memini 13. ad Atticum, num sibi contemnanda contumelia sit à sororis Attici filio illata, & dissimulanter concoquenda: vel an sit euomenda semel & apertè bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc sunt. Nunc meiuua, mi Attice, consilio, πότερον δίκας τιχ@ ὕψιον, id est vtrum apertè hominem asperner & respuam, ἢ σχολιῶς ἀπάτας. vt enim Pindaro, sic δίχα μοι νό@, ἀπρέπειαν εἰπεῖν. omninò moribus meis illud aptius: sed hoc fortasse tẽporibus. Tu autem quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato. *Prou. Iun.* 42. *Centu* 1.

cicadam ala corripuisse.) Respexit ad Prouerb. Cicadam ala corripuisti. Animalculi hoc genus naturâ garrulũ ala si corripueris, clarius obstrepet: ita si maledico præbeas occasionem odii, non modò non tacebit, sed & importuniùs effutiet, & omnem bilem euomet. *Cicadam ala corripere.*

muscas operosis pellere flabris.] Doctum virum dedecet cum imperitis & inertibus Grammaticulis concertare. Alludit autem ad Prouerb. Muscas depellere. cui & illud conuenit: Aquila non captat muscas. Musca autem in Hieroglyph. impudentiam & improbitatem signat: quòd etsi crebrius abigatur, nihilominus redeat. Lege Pierium lib. 6. & Orum lib. 1. *Muscas pellere.* *Musca quid allegorice.*

Muscas pellere.) Inter Deorum prælia Homerus pertinacem muscæ improbitatem proposuit, vbi ferox hostis insultat hosti, neque quietem dat vllam, donec vulnus inflixit. Sic enim χὴ οἱ μὲν κατὰ δῆριν ἐνὶ σθένεσσιν ἔνηκεν, ἤτε κὲ ἐξόμενον μελαμπεδίοιο λοχυιὰ δακέειν. Huc conferrem aliquid non inuitus de secta Cynicorum, quorum impudentia non toleranda mandata est omnium scriptis. Malim ex eo Emblematis argumẽto elicere id quod legitur apud Plinium iuniorem, tecta ingenia debilitari verecundia, peruersa confirmari audacia, etenim vsuuenire solet vt quo quis imperitior est, sit eo iactantior & sui cõfidentior. Merito igitur viro forti est odiosa musca, & sapienti atque prouido temeritas. Qua ratione Hercules de suo sacello muscas dicitur abegisse. *Musca improbitas.*

Operosis fabris) Flabellum, muscarium dicitur Martiali, quo

muſcæ ambiguntur, μυοσόβη, Græcè.

Negligere eſt ſatius, &c.) γνώμη. Non eſt quòd te tam excruciet in eo vel perſequendo, vel fugiendo, quod vitare nullo modo poſſis.

Appendix.

Contumelia & obtrectatio ſæpe animis tranquilliſſimis patientiam extorſit, ait Seneca. Quare ferendum eum putamus qui pudorem ſuum purgat. Sic Comicus prologo Andriæ:

Si mihi pergat quod volet, dicere, quod non volet, audiet:
Beneficijs ſi certaſſit, audiet bene.
Deſinant maledicere, maledicta ne noſcant ſua.

» Hieronym. id imitatus, ad Rufinum: Si dixeris quæ non vis, peius audies. Quod ante meminimus vſurpatũ Plauto: Contumeliam ſi dices, audies. Et quid tandem? difficile eſt iuſtum dolorem temperare, l. ſi adulteri 38. paragr. imperatores. D. de adult. Quin & Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam, vt apud Gellium, lib. 6. ex Mimo quodam vetere, &c.

Quelibet extinctas iniuria ſuſcitat ignes.

ait Ouidius 3. Artis. Ingenuus animus difficulter admodum contumeliam patitur, quamquam leuius fiat patientia quod corrigi non poſſit. Verùm ſtrangulat incluſus dolor, & preſſum enecat, nec ſatis habet virium, vt par eſſe ferendæ iniuriæ poſſit.

FED. MORELLI CORONIS.

Æneas apud Homerum Ilia. xx. hortatur Achillem vt ſibi temperet a conuitijs iactandis, quod obtrectatio muliebre ſit vitium:

Σχέπλι' ὑπ' γλῶσσ' ὄξι βροτῷ· πολέες δ' ἐνι μῦθοι
Ὅπποῖον κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούσαις.
Ἀλλὰ πὶ ἔριδας ἦλθε νεῖκεα νῶϊν αἰδέσκη
Νείκειν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὥς τε γυναῖκας.

Quibus concinunt hæc Turni apud Virg. Æn. xi.

Larga quidem ſemper tibi Drance, copia fandi,
---Sed non replenda eſt Curia verbis:
Quæ tuto tibi magna volant. mox, ---aut tibi Mauors
Ventoſa in lingua.

Inanis impetus.

EMBLEMA CLXIII.

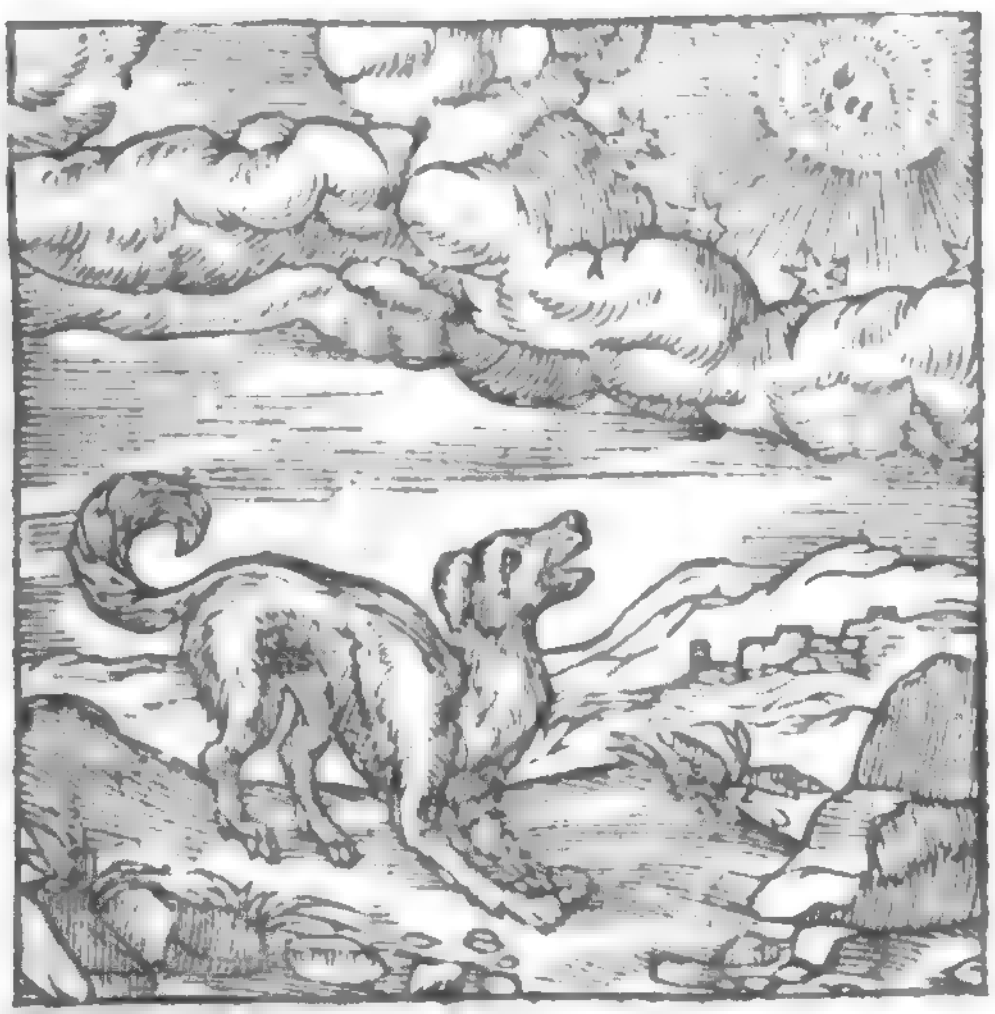

LVNAREM noctu, vt ſpeculum, canis inſpicit orbem:
Séque videns, alium credit ineſſe canem,
Et latrat: ſed fruſtra agitur vox irrita ventis,
Et peragit curſus ſurda Diana ſuos.

CArpit æmulos quoſdam imitatores, ſeu vt dixerim veriùs, obtrectatores & maledicos, qui cùm doctrinæ vberem quandam gloriam in magno aliquo & excelſo viro conſpiciant, conuiciis eum proſcindunt citius, quàm imitãtur. Eſt enim illud vulgo notum, πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾴδιον ἢ μιμήσασθαι, in multis Momum agere & reprehendere longè facilius, quàm imitari: vt vero verius mihi Xenophon dixiſſe videatur 2. Commentar. ὁ πάνυ γε ῥᾴδιον ὄντα λέγειν ἔργον, ἐφ' ᾧ

Carpere facilius quàm imitari.

Nihil est quod reprehendi non possit.

ἐκ αὔπτε αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ ἔστω τὶ ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν χαλεπὸν ὂν καὶ ἀναμαρτήτως τε ποιήσοντας, μὴ ἀγνοῦμαι κρίτῃ φεύγειν. Non facile est, ait, vt reperiri aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Est enim arduum ita quicquam perficere, vt non alicubi peccet. Quòd si etiam sine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile est non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem. Sumpta est ὁμοίωσις à cane in Lunam latrante, suamq; ipsius vmbram temerè conspicante, sed qui eò plus ægrè ferat, quòd suo latratu Lunam non deterreri, neque inceptum cursum sistere videat. Eodem prorsus modo exercendi sunt importuni illi sycophantæ, vt & alienæ famæ captatores, quos non modò animum despõdere, sed in rabiem agi deprehendes, cùm ab iis qui læsi sunt, habentur contemptui, & eos responso aliquo minimè dignentur. Cùm enim hoc vnum in primis expetant, vt eiusmodi aculeis afficiaris, danda tibi est opera, ne subitus iræ impetus animum à sua sede & statu dimoueat: sed dissimulandum, fingendáque vultus hilaritas, qua præ te feras, quàm minimi aut nullius planè momenti ea sint quæ falsò & temerè in te iaculantur. Sic enim fiet, vt tua hac tolerantiâ, calumniatum illi artifices desinant, maledicta & noscant sua: vel impotenti quodam dolore perculsi rumpatur, quòd obesse tibi non potuerint. Qua de re pluribus apud Plutarch. in Commentario, quomodo quis vtilitatem ex inimicis capere queat. Huc facit præclarum Senecæ monitũ ex

Canis orbem Lunæ conspiciens quid.

Amuletum in obtrectationem.

» 2. De ira: Non vt in beneficiis honestum est merita meritis
» repensare, ita iniurias iniuriis: illic vinci, turpe est; hîc vin-
» cere. Inhumanum verbum est, & quidem pro iusto receptum,
» vltio: & à contumelia non differt, nisi ordine. Qui dolorem
» regerit, tantùm excusatius peccat. M. Catonem in balneo
» quidam percussit imprudens, quis enim illi sciens faceret in-
» iuriam; Postea satisfacienti Cato: Non memini, inquit, per-
» cussum me. Melius putauit non agnoscere, quàm vindicare.
» Nihil, inquis, illi post tamen petulantiã mali factum est? Imò
» multum boni: cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniu-
» rias despicere. Vltionis contumelioſissimum genus, est non
» esse visu dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias
» altiùs sibi demisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis
» est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum secu-
» rus obaudit. Audiamus tandem consultorem optimum in
primis iuxtáque lepidissimum Comicum Philemonem:

Μ᾽δὲν ἡδὺ μᾶλλον, ἢ μὴ μισηχώτερον
Ἐᾶς, ἢ δ᾽ωὶ ἀνδρὶ λοιδορέμενον ἀέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, αὖ ὁ λοιδορέμενος
μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖ δ᾽ ὁ λοιδορῶν.

quod ita Latinis ſenariis reddidit Fed. Morellus Pr. R

Iucundius nil eſt, nihil concinnius
Quàm pr ſſe quem conuiciantem perpeti.
Nam qui facit conuicium, ſi tacuerit
Conuitio affectũ; ſibi ipſe infert probrum.

Ceníet nullam auribus iucundiorem muſicam, quàm tacere alterum, altero conuiciante cùm enim patienti animo, ſed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati poteſt, efficit ille quidem diſſimulando vt maledicus ſibi maledicat, id eſt ſuum morbum prodat, vt ſibi potiùs quam alteri noceat. Cæterum hîc perbellè canem inuidum & obtrectatorem propoſuit: canem enim pro inuidiæ typo ex veteribus quidam poſuerunt, vt etiam pro adulatore & ſcurra. Pierius lib. 5. adnotauit. Cùm iis quæ de cane diximus iungenda hæc ex Suetonij Veſpaſiano: Demetrium Cynicum in itinere obuium ſibi poſt dominationem, ac neque aſſurgere, neque ſalutare ſe dignantem, oblatrantem etiam neſcio quid, ſatis habuit canem appellarè. *Canis pro inuido.*

Lunarem orbem.) Lunam. Puto alluſum eſſe ad id quod in Pharmaceutria Theocritus ait, canem terreri Hecate ſubterranea; compertum eſt autem canes vel ferociores terreri ſpectris nocturnis.

canis.) Canem accipi pro conuiciatore, impudenti & maledico obtrectatore notum eſt. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon inceſſitur, vt κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, qui caninis ſit oculis. Ea enim canis natura eſt, vt eum nihil pudeat. Itaque Iulius Pollux Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens eſt. Plautus Menæchm. Hecubam ait ex eo appellatam canem quòd in quoſcumque intueretur, conuiciatrix & maledica eſſet. Itaque & M. Tullius Oratione pro Roſcio Amerino, alios Oratores clamare ait, non etiam nocere; alios latrare, qui etiam mordere poſſint. Cur vero canis Diogenes eſt nuncupatus, niſi quòd mordax eſſet & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appellatio, & vox Homerica κυνώπης. Apud Terent. Eunucho, canis os durum, & impudentiam ſignificat. Catullus in quandam:

Canis quid in Hieroglyphicis.

Vide proverb. Iunij 83. Cẽſur.

——*roberem*

Ferreo cănis exprimamus ere.

Hecuba, canis vocitata. Inu. Cent.7. prou.83.

Séque videns.) ſuam vmbram.

ventis.) Catullus:

Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factáque
Ventos irrita ferre ad nebulas aerias ſinis.

Idem Argonauticis:

Irrita ventoſæ linquens promiſſa procellæ.

Et ibid. Ariadna de perfidia Theſei conquerens, ait ſe ſperaſſe,

—optatos hymenæos,
Quæ cuncta aërij diſcerpunt irrita venti.

Tibullus lib.3. Eleg.4. ad finem:

Hæc Deus in melius crudelia ſomnia vertat,
Et iubeat trepidos irrita ferre Notos.

ſurda Diana.) Epitheti μεταφορικῶς. Diana pro Luna apud Poëtas.

Appendix.

Cùm quidem impunè detrectat quis, nullo præſente qui contradicat, dicitur Græco adagio, ἑτερομαλὶ ἡ δίκη, heteromalia cauſſa. In eo vincit ſæpe, qui pati poſſit. Ita Seneca, » Viri boni eſt ſcire pati, non facere iniuriam. Idem B. Hiero» nym. ad Euſtochium, Apud Chriſtianos, vt quidam ait, non » qui patitur, ſed qui facit cõtumeliam, miſer eſt. Ibidem, Iraſ» ci hominis eſt, frenum iracundiæ imponere Chriſtiani. Con» temni enim leuius eſt, quam ſtultitia percuti, ait Mimus ve» tus. Nempè maledictum interpretando facis acrius; & ſi benè ſubduxeris, falſum maledictum, maleuolum mendacium eſt. Ex multis feſtiuum ſanè occurrit veteris cuiuſdam Stoici cauillum, apud Senecam, epiſt. 91. Eleganter Demetrius noſter » ſolet dicere, eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo » ventre redditos crepitus, nihil enim referre an ſurſum, an deorſum ſonent. Horatij iſtud congruit 1. Epiſtolar.

Mordear opprobrijs falſis, mutémne colores?
Falſus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quem, niſi mendoſum & mendacem!

» Et Cicero 2. in Antonium, me iis dictis neſcit lædat an lau» det. Sed Hieronym. & eruditè, placent, vt omnia, in ea quæ » eſt ad Ruſticum: Sicut ſagitta, ſi mittitur contra duram materiam, nonnumquam in mittẽtem reuertitur & vulnerat emit-

ſentem, ita detractor cùm triſtem faciem videt audientis, imò non audientis, ſed obturantis aures ſuas ne audiat, illicò conticeſcit, pallet vultus, hebent labra, ſaliua ſiccatur. Nempè quod Ouidius: *Conſcia mens recti famæ mendacia ridet.*
Ex omnibus perplacet locus Senecæ de ira, cap. 35. Ira habet aliquam voluptatem, & dulce eſt dolorem reddere? minime. Non enim vt in beneficiis honeſtum eſt merita meritis repenſare, ita iniurias iniuriis. Illic vinci, turpe eſt: hîc inhumanum vincere, hæc ille. Meminerit ergo vir bonus ſibi non eſſe iniurias iniuriis compenſandas, neque rabie cohibendam petulãtiam: quia, quod Iuriſc. Innocentia reus purgatur non relatione criminis, l. 16. §. 5. D. de publ. iudic. Quid tandem? *Dura aliquis præcepta vocet:*
ſed perlegat elegantem Plutarchi diſputationem, quomodo quis vtilitatem capiat ab inimicis, & fortaſſe amplius quod deſideret, nihil erit.

Fed. Morelli Coronis.

Et peragit curſ.) B. Auguſtinus in enarratione primæ partis Pſalmi LXX. ad ver. 3. *In locum munitum eſto mihi:* Quid munitius (inquit) cum ad illum locum confugeris? dic mihi quod aduerſarios formidabis? Neſcio quis dicitur de montis vertice clamaſſe cùm Imp. tranſiret, *Non de te loquor.* Reſpexiſſe ille dicitur, & dixiſſe. *Nec ego de te.* Conſemperat Imperatorem cum inſignib. armis, exercitu, poteſtate. vnde? de loco munito. Si ſecurus ille in alta terra, quomodo tu non in eo à quo factum eſt cœlum & terra? Hîc adſcribere libet Epigrammatis noſtri in hymnos Græcos Εἰς Θεοτόκον, Clauſulam ἀντίστροφον clauſulæ Epigr. Alci.

Inuidia humani generis diſrumpitur hoſtis:
Solus & hæreticus rumpitur inuidia.
Rumpatur ſed vterque licet, Regina polorum
Satanicam longè deſpicit inuidiam.

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXV.

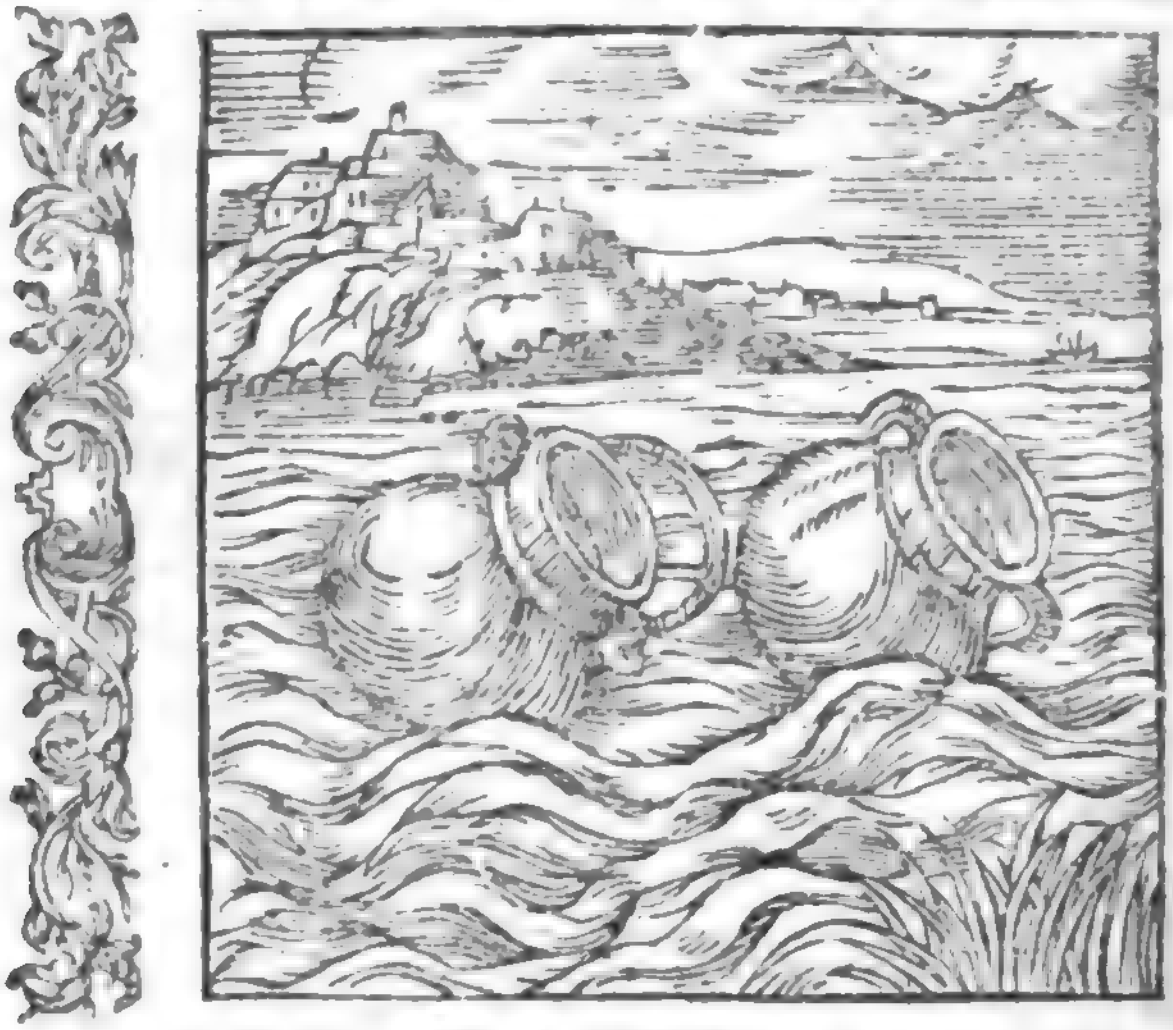

RAPTABAT torrens ollas, quarum vna metallo,
Altera erat figuli torrea facta manu.
Hanc igitur rogat illa, velit sibi proxima ferri,
Iuncta vt præcipites vtraque sistat aquas.
Cui lutea, Haud nobis tua sunt commercia curæ,
Ne mihi proximitas hæc mala multa ferat.
Nam seu te nobis, seu nos tibi conferat vnda;
Ipsa ego te fragilis sospite sola terar.

INsignis est apologus, quo monemur cum potentioribus aut improbis societatẽ non esse ineundam: quia si quid in-

fortunij damnúe acciderit, in infirmiorem ſemper reclinati ſoleat. Apologus Æſopo aſcribitur. Titulus Emblematis ſumptus eſt ex Plauti Mercatore. ait enim Lyſimachus: *Nunc ego verum illud verbum eſſe experior vetus, Aliquid mali eſſe propter vicinum malum.* Pindar. Nem. ὠδ. 3. docet vtilitatem maximam adferre vicinum, ſi ſit idem & amicus: contrà, ſi ſit inimicus & malus, damnum iacturamque. Quod bellè expreſſit Heſiodus: *

Cum quibus non ſit ineunda ſocietas.

Vicini boni ſumma commoditas.

πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
Οὗ δ' ἀβλῆς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Demoſthenes aduerſus Calliclem de prædio, nihil moleſtius eſſe dicit, quàm incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονι πονηρῷ καὶ πλουσίῳ τυχεῖν. Quò etiam illud Virgilianum ſpectat:

Mantua væ miſeræ nimium vicina Cremonæ.

quo deplorat Mantuanorum infelicitatem, quibus obfuit ſola Cremonenſium vicinitas, ait Seruius. Itidem euenit Chalcedoniis & Byzantinis, itemque Ætolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & diſſenſionibus ſeſe confecerunt. Itaque apud noſtros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere qui bonum vicinum habebit. Cato ſenior, eos qui prædia empturi eſſent, admonebat: vt præ cæteris aduerterent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themiſtoclis apophtheg. Cùm quis enim prædium venale haberet, iuſſit præconem adiicere, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας, quaſi longè vendibilius eſſet vicini commendatione. Apud Plautum pauper Euclio recuſat affinitatem cum diuite Megadoro contrahere, his verbis:

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te eſſe hominem diuitem,
Factioſum me item eſſe hominem pauperum pauperrimum,
Nunc ſi filiam locaßim meam tibi, in mentem venit
Te bonem eſſe & me eſſe aſellum, vt vbi tecum coniunctus ſiem,
Vbi onus nequeam ferre, pariter iaceam ego aſinus in luto.
Tu me bos magis haud reſpicias, notus quaſi numquam ſiem:
Et te vtar iniquiore, & me meus ordo irrideat.
Neutrubi habeam ſtabile ſtabulum ſi quid diuortij fuat:
Aſini me mordicus ſcindant, boues interſint cornibus.
Hoc magnum eſt periculum, ab aſinis ad boues tranſcendere.

Ceterùm hac ficta deſcriptione rapidus torrens repræſentat humanæ vitæ conditionem torrentis inſtar fluxam & celeri momento euaneſcentem. Etenim more fluentis aquæ la-

Torrens quid.

Olla ænea quid. Olla terrea.

buntur tempora, vt cecinit Ouid. Olla ænea diuites opum congerie onuſtos & graues; terrea verò pauperes ſignificat, eos quidem facilè in his vitæ huius turbulentis fluctibus enatantes, & pericula grauiora effugientes. Videtur ſanè Apologus ex Eccleſiaſtici 13. expreſſus, cùm ait Sapiens: Pondus ſuper ſe tollet qui honeſtiori communicat. Et, ditiori tu ne ſociu ſfueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur. Diues iniuſtè egit & fremet: pauper autem læſus tacebit. Fabellam ſic redditam à Faërno huc aſcribam, eſt enim admodum lepida:

Duas trahebat amnis ollas, aneam
Vnam, alteram autem fictilem.
Sed ahena proprio prægrauata pondere,
Sibique porro præcauens,
Suadere cæpit anteeunti fictili,
Coniungi vti vellet ſibi,
Quo rapidum aquarum ſuſtinerent impetum
Iunctis virimque viribus.
Cui fictilis: Tua mihi, ait, vicinitas.
Non admodum placet, ſoror,
Nam ſive te mihi vnda, ſive me tibi
Propè adnatantem illiſerit,
Vt ſoſpitem te dura præſtabit cutis,
Fragilem meam ſic conteret.
Sic, *Potentiorum ſemper eſt vicinitas*
Vitanda tenuioribus.

Cardamus nexus vitis acribus.

Magnates enim locupletiores vicinis pauperculis numquam ceſſerint, quippè qui eos non deſinant exſugere, dum ad nihilum coëgerint, naturam cardami referentes, qui herbarum in propinquo naſcentium humorem attrahit, vnde illas arere poſtea fit neceſſe. Notandum id Naſonis monitum:

Et quamquam ſoli poſſint prodeſſe potentes,
Non proſunt: potius plurimum obeſſe ſolent.

Quarum vna metallo altera terrea.) Duplex hominum ſors & conditio, diuitum nempè & pauperum totidem expreſſa ſymbolis. quo fere pertinet illud Auſonij.

Fercula gemmatis cum poneret horrida vaſis,
Et miſceret opes, pauperiemque ſimul.

Altera erat figuli, &c.) id eſt, erat fictilis, περιεργως.

tua commercia.) tua conſuetudo, tua vicinitas. Metaphora à mercibus.

Appendix.

Duo nobis offerunt ſeſe Iuris prouerbia quæ eo pertinent, primum, intereſt noſtra bonũ habere vicinum. l. quod ſæpe. §. fin. D. de contrah. empt. Alterum, potentioribus pares eſſe non poſſumus l. 3. de alien. iudic. mutand. cauſa facta l. nam magiſtratus, de arbitr. Optanda quidem hæc, non ſperanda ſemper, niſi ei fortè cui permiſſa eſt electio prædii vel domicilii: nec enim parum intereſt noſtra quibuſcum hominibus, aut apud quos viuamus. Vt de ceteris ſileam ad quid illud iactatum Græcis, τὸν φέρτερον φίλον ἔχε, γείτονα, δ' οὔ. Francum pro amico habe, at non vicinum? Nempe quia Græci Romanique ſuſpectam haberent Francorum veterum potentiam, cum vix pares eſſe ſe putarent. Hoc natura, vel hominum potius deprauatis moribus comparatum, vt nullæ ſint rixæ acerbiores, nulla odia implacabiliora, quàm quæ inter vicinos, ac contribules agitantur: vel quia vicinus potentior inferiorem ſubtus ſe habere velit, quin nullas non ſtrophas comminiſcitur, quibus quietum vicinum deglutiat. Non ſunt nobis repetendæ Romanorum & Græcorum Hiſtoriæ, cùm quidem vel domeſticæ, ac noſtræ gentis ſupperat, ex quibus accipimus quàm ſtrædè ac nequiter de vicinis, à quibus nihil metuendum erat, triumphatum eſt: Sed emblematis huius character videtur ſpecialiùs trahi ad eos qui fœdus exhorrẽt potentiorum principum; quo animo ſi fuiſſet rex Portugalliæ Sebaſtianus (qui infauſtam & impiam cum Mahumetano ſocietatem ad ſuum, ſuorumq; exitium non longe antè contraxit) felicius vixiſſet. Memoratu dignus, ſed infauſtus, & exemplaris caſus, vt ita dixerim, Comitis S. Pauli, principis militiæ Gallicanæ ſub Lodoico XI. Is Comes res nouas molitus aduerſus principem ſuum, colludebat cum rege Anglo, & duce Burgundo, neque triſte ſuum fatum præſentiſcebat. Tandem enim fœdere inito inter viros principes, & ſopitis diſcordiis, Comes ille, vt Suffenus alter, ſuæ proditionis pœnas dedit. Facilè mihi eſſet recolere quædam noſtri æui funeſta exempla, ſed vereor ne ea narratio bilem quibuſdam moueat, qui ſuorum infortunia, quaſi plagas vix dum benè ſanatas refricari non patiuntur.

In eum qui truculentia ſuorum pericris.

EMBLEMA CLXVI.

DELPHINEM *inuitum me in littora compulit æſtus,*
Exemplum infido quanta pericla mari.
Nam ſi nec proprijs Neptunus parcit alumnis,
Quis tutos homines nauibus eſſe putet?

Delphin in mari adſcriptus quid.

TOtum hoc ἀλληγορικῶς accipe. Delphin enim marinis fluctibus eiectus ad litus conſultorem quendam, virumque Principem, vel etiam nota aliqua probitatis inſignem, à populari turba beneficii loco, iniurias, ludibtia, mortémque ipſam referentem arguit: quales fuiſſe legimus Socratem, Ariſtidem, Phocionem, Demoſthenem, M. Tullium, & alios quamplurimos, qui poſt præclarè facta, innumeraſque difficultates, & pericula nomine patriæ exantlata, honorum &

præmiorum loco iniuſtum exilium durámque mortem perferre coacti ſunt. Delphin φιλάνθρωπ☉, vt qui ſuis bene conſultum velit: Pelagius ipſum, in quo piſces à piſcibus afficiantur & abſumantur, orbis huius anguſtias multiplices & damna inumerabilia refert, nimirum in quo nemo ſibi deterius quàm ab homine nocumẽtum impendere videat. Hoc tetraſtichon video petitum ex 3. Epigram. nempe incerti cuiuſdam hexaſticho, quod tale eſt:

Κύματι κὴ πηχύς με χλιδὼν ἐπὶ χέρσον ἔσυρεν
Δελφῖνα, ξείνης κοινὸν ἔρεμα τύχης.
ἀλλ' ἐπὶ μοὶ γαίης, ἐλεήμονα τόπον. (οἱ γὰρ ἰδόντες,
εὐθὺς πρὸς τύμβον μ' ἔστορον εὐσεβίες)
ἦδη ἦ, πεπύσθαι θάλαττα θαλάσσαις τὶς φίλα πίστις: ὃς ὐδ' ἰδίης φείσατο σωτηρίης.

Id ita reddere ſum conatus:

Delphinem pelagi rapidus me ad littora fluctus
Ludibrium cunctis, ſorte volente, tulit.
Præſidium at pia terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo comoeniente viri.
Me mare quod genuit, ſic ſuſtulit. ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.

me in littora compulit.) id vno verbo deſtituere dicitur, vt me admonet perſpicaciſſimi vir ingenii Fornerius: quinetiam adducit hoc Virgilianum:

Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Exemplum infido.) Locus eſt huic accommodatus in 7. Controuerſ. Senecæ declamat. 1. O maria iuſtiora iudiciis, ait, ô mitiores procellæ patre, &c. Infidum mare, ἀπίστυ☉ θάλασσα, in Græco epigrammate, 1. cum qua nulla ſponſio aut fides poteſt intercedere.

Nam ſi nec proprijs, &c.) Collatio maioris ad minus. Porrò inter ſummas difficultates nauigationem poſuere veteres, vnde præcepta de fugiendo mari, & terra incolenda. Dixit itaque Ariſtagoras, ὅτι πᾶσα θάλαττα θάλαττα, id eſt, ex æquo periculoſum eſſe mare, licet appellationes habeat varias. cui conuenit illud ex Hecyra Comici:

Maris periculo.

O fortunate, neſcis quid mali præteriteris, qui numquam ingreſſus es mare!

Quid 2. Amor. eleg. vndecima!

Nauita ſolicitus & ventos horret iniquos,
Et propè am lethum, quàm propè cernit aquam.

Quod ſi concuſſus Triton exaſperet vndas,
Quàm tibi ſit toto nullus in ore color.

Appendix.

Hieronymi ad Demetriadem, de ſeruãda virginitate: Quæ de medio marifumantẽm viderat patriam, & fragili cymbæ ſalutem ſuam, ſuorúmque commiſerat, crudeliora inuenit Africæ litora. Vide reliqua. Qui locus nos admonet permultos iam olim fuiſſe viros claros quibus ſua virtus obfuit. Memorarem Hermodorum ab Epheſiis pulſum, Ariſtidem ab Athenienſibus, imò Themiſtoclem, Periclem malè habitum, niſi nos exempla Romanorum commouerent, Coriolani, Camilli, imò Portii Catonis toties accuſati, M. Antonii oratoris exulantis, & aliorum, de quibus apud hiſtoricos.

Fid. Morelli Coronis.

Mare ob violentiam ventorũ fluctuum decumanorum, quaſi ad inſaniam adactũ, Mainadi furioſæ cõparatur à Baſilio M. orat. 4. in Hexaem. & ab Euagora in epiſt. ad Antipatrum, *παλινδρομεῖ πρὸς ἑαυτὸ τὸ ῥεῦθρον μαινόμενον μεγάλῳ ἐπιχῦσαν τῇ χέρσῳ τὸ ῥοῦν.* itemque à Georgio Piſ. verſ. 371. Coſmurgiæ.

Οὔλιν ἑαυτὴν οἷα μαινὰς ἀχθὶα τῇ γῇ πεπτώκασα.
Vt Menas inſana & furens toto impetu
Circumfluum allidit ſolo. &c.

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

EMBLEMA CXVLII.

BELLORVM *cepisse ferunt monumenta vicissim*
Scutiferum Aiacem, Hectoráque Iliacum.
Baltea Priamidis, rigidum Telamonius ensem;
Instrumenta suæ cepit uterque necis.
Ensis enim Aiacem confecit; at Hectora functum
Traxere Æmonijs cingula nexa rotis.
Sic titulo obsequij, quæ mittunt hostibus hostes
Munera, venturi præscia fata ferunt.

SVmptus est hic titulus ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Aiace flagellifero, qui ait se, postquàm ab Hectore inimicissimo accepisset ensem muneris loco, se nihil præter damnum atrocissimum à Græcis fuisse passum. Itaque postquam multis est conquestus, sic tandem [illegible]:

ἀλλ' ἔς' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ' οὐκ ὀνήσιμα.

Ex hoc loco Scholiastes elicit, ab amicis dona quælibet, vel etiam pretii minimi boni esse consulenda: ab hostibus verò & inimicis ne pretiosissima quidem expetenda, vt potè perniciosa & noxia. δῶρα enim ἄδωρα, sunt κακὰ δῶρα, id est, infelicia dona, vt μήτηρ ἀμήτωρ. Plautus Milite:

In mala vxore, atque inimico, si quid sumas, sumptus est:
In bono hospite atque amico quæstus est quod sumitur.

Totum Emblema ex Græco tractum liquet:

Emblematis character.

Πυρρὼ ἀλλήλοις Ἕκτωρ χάριν, ἠδὲ φέρεσθαι
Αἴας ἐκ πολέμου μνῆμ' ἔπορον φιλίης.
Ἕκτωρ γὰρ ζωστῆρα λαβὼν, ξίφος ἔμπαλι δῶκεν·
τῷ ὃ χάριν δώρου πείρασαν ἐν θανάτῳ,
τὸ ξίφος· εἰλ' Αἴαντα μεμνότα, καὶ πάλι ζωστὴρ
εἵλκυσε Πριαμίδῃ δῶρα συροφόρῳ.
ὥστε ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
ἐν χαρτῷ προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Subiiciam & breuius Epigramma, eiusdem omninò argumenti:

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
ζωστῆρ', ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον
ὥστε ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
ἐν χαρτῷ προφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Aiaci daturensis ab Hectore, balteus Aiace
Hectori, vtrique suum donum erat exitio.
Atque ab hosti veniunt lethalia dona,
Quæ studij specie fata necemque ferunt.

Hectoris & Aiacis fœdus.

Narratio est apud Homerum Iliad. η. Hector & Aiax inito inter se fœdere, vltro citróque missis donis, de amicitia firmanda statuere, atque Hector Aiaci gladium, Aiax Hectori cingulum militare misit; sed vtrique suum munus fuit exitio. Victus enim Aiax ab Vlysse (in contentione armorum Achillis) & cognitis iis quæ per insaniam dixerat & fecerat, eodem gladio seipsum interfecit. Hector verò per occasionem cingulii iuxta Ilii muros ab Achille occisus, & ter circum mœnia tractus est. Ex quo apparet verissimum esse quod ait Euripid.

κακῶν μὲν ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.
Nullum iuuamen adferunt dona improbi.

Significat viri mali dona esse inutilia perniciosaque. quod Laocoon apud Virgil. confirmat, cùm à Troianis equum do-

lo relictum nequaquam in vrbem recipiendum censet, his quidem verbis:

——O miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis auctos hostes aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum, &c. & deinde,
Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.

Et alibi de Capi sic:

Aut Capis, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaum insidias, suspectaque dona,
Præcipitare iubent, subiectisque vrere flammis.

Huic conuenit monostichon Græcum,

κακοῦργε δῶρον ἴσον δεῖ ζημία.

Sæpe nihil interest, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Bene Horatius:

Nil mouet officium quod me grauat.

Scutiferum Aiacem.) ἐυσάκεος Αἴαν, vt εὐσάκεος Ἀθηνῶν, à Poëtis dicitur. De nobili Aiacis scuto, iam satis alio loco:

Hectoraque Iliacum.) Troianorum fortissimum.

Balteo Priamides.) Balteo, in accusandi casu, quasi à recto Balteus, nullo modo placet, vt neq. tolerari in patria Romana potest. id in Alciato nostro peccatum, seu erratum potius, Grammatici nostræ ætatis doctissimi obseruarunt: sicuti & ab Vrsino Velio, erudito sanè viro, idem penè admissum notant versu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numeris expresso, sic,

Baltheon arripui, Thraciſque armenta cecidi.

Hæc est opinio H. Stephani, quam eo saltu sumus elenare alio loco.

Sed quid? in re tam vera manus dare cogimur, verumque fateri quod Fabius ait initio lib. 10. Institut. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cùm & Ciceroni dormitare interdum « Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse videatur, sum- « mi enim sunt, homines tamen.

Priamides.) Hector Priami filius, patronymic.

Telamonius.) à Telamone, ad differentiam Aiacis Oïlei.

Instrumenta sua, &c.) Hectoris enim cadauer balteo circa Patrocli tumulum Achillis iussu tractum est: Aiax gladio sibi ab Hectore donato seipsum transuerberauit.

Æmonijs rotis.) id est. Thessalis, Græcis Æmonia, Thessalia est. ab Æmone filio Deucalionis. Æmonia interdum etiam pro Græcia, σωεκδοχικῶς.

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLA *gerit ſcarabæus, & hoſtem prouocat vltrò:*
Robore & inferior, conſilio ſuperat.
Nam plumis aquilæ clam ſe neque cognitus abdit,
Hoſtilem vt nidum ſumma per aſtra petat.
Ouáque confodiens prohibet ſpem creſcere prolis:
Hócque modo illatum dedecus vltus abit.

Muſca etiam ſplenem habet, & formicabilem.

Ἔχει καὶ ἡ μῦια σπλῆνα, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χόλος, vt eſt in Adagio vetere. Sed & Pindar. Iſth. 4.

ἔστι δ' ἀφαὶ καὶ πύχας
καὶ μαρναμένων.

ἐν τῇ τύλῃ δ' ἄκρον ἰχνίζῃ·
τῷδε γὰρ δίδοι τύλη,
καὶ κρεῖσσον' ἀνδρῶν χειρόνων
ἐσφάλλεις τύχας κατὰ μέρος αἰεί. id est,

Est tamen incertitudo fortunæ vel hominũ strenuè pugnantium donec ad summum finem perueniãt: his enim qualemcumque vult finem dat fortuna: & meliora interdum deterioribus hominibus premuntur ac supplantantur. Sumptum autem id est ex apologo Æsopi, qui petitus apparet ex perpetua controuersia, quæ, naturæ vi quadam intercedit inter aquilam auium principem, & scarabeum vilissimũ insecti genus. Ille enim vt illatam sibi ab aquila iniuriam vlciscatur, cùm se viribus haudquaquã parem esse norit, cõfugit ad dolos: clam enim se in plumis aquilæ condit, vt eo tandem modo ad nidum aquilinũ perueniat, eáque absente oua eius omnia confodiat. Cuius fabulæ apud Aristophan. mentio est, sic enim: *Dissidium aquilæ & scarabei.*

ἐν τοῖσιν Αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
μόνῳ πτηνῶν εἰς θεὸς ἀφιγμένῳ.
ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ, πάτερ,
ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς.
ἦλθεν κατ' ἔριν αἰετοῦ πάλαι ποτέ,
ὃν ἐκκυλίνδων, κἀπιμαιόμενος. hoc est,

In fabulis id est repertum Æsopicis,
Adisse Deos vnicum ex volucribus.
Haud ridiculam ais fabulam, pater, pater,
Adisse Deos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam ob simultatem asperam,
Quæ illi fuit cum aquila, ova volucris illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Hoc quidem admonemur, hostem, quamuis infimæ fortunæ, non esse contemnendum, nec quemquam vel omnium minimum & contemptissimum, esse prouocandum, siquidem. Publius Mimis: *Nullus est parvus hostis.*

Inimicum quamuis humilem, docti est metuere.

Brasidæ illud memoratur, quem cùm ficus legentẽ sorex momordisset: O bone Iupiter, inquit, nullum est tam minutum animal, quod sui defendendi, aut periculum vitandi, cùm sit opus, occasiones non perquirat. Eódem recidit quod vulgus nostrâs sæpè vsurpat: Cauendum ab iis quibus nihil est quod perdant, ab iis enim citiùs iniuriam & damnum acceperis, quàm ab aliis, quibus aliquid est in loculis. Timent enim vt

Descriptio improborum quorundam tenuis fortunæ, hominum

plurimùm aliquem prouocare, ne quid vel famæ, vel fortunis detrahatur. Homunculi verò illi sortis infimæ, sed dolis & fraude instructissimi, improbi, nõ minùs quàm scarabei, neq; minus putidi, neque abiecti minus, pertinacis ingenii malitia quadam, cùm nemini ferè prodesse queant, magnis tamen viris sæpenumerò facessunt negotium. Nam territant nigrore (quæ vna improbi animi nota:) obstrepunt stridore (qui nemini non molestus est;) fœtore suo commaculant obuios quosque, circumuolitãt, hærent, insidiantur, vt non paulò satiùs sit cum præstantibus aliquando viris simultatem suscipere, quàm hos lacessere turpissimos scarabeos, quos pudeat etiam vicisse (quæ enim victoriæ tam pudendæ molestæque spes? quod præmium? qui finis?) quósque nec excutere possis, cùm maximè velis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior. Huc prouerbium: Scarabeus aquilam quærit. Certè Alexander, quamquam potẽtissimus, dexteritatem Ptolemæi suspectam habuit, Arrii turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum studium reformidabat. auctor Ælian. sub finem 14. Var. hist.

summa per astra.] per aëra summum. Aquilam in ẽditissimis locis nidificare, testis est Plinius, & alii nonnulli

spem crescere prolis.) spem crescendæ prolis. Infinit. pro gerundiuo, locutio Græca.

dedecus.) iniuriam & damnum.

Fed. Morelli *Appendix.*

Deorum cœtus oraculum apud Homerum Odyss. 8. huc pertinet,

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα κιχάνει βεβαρὼς ὠκύς,

de vincto Gradiuo à Mulcibro loripede. Quod autem omnia tuta timenda sint prudentibus Lyricus Lat. monet.

Quod quisque vitet numquam homini satis Cautum est in horas,

B. Io. Chrysost. in illa περὶ ἀνδριάντων quæ incipit ἔδει μὴ τίμιον. luculenter differit, ὅτι χρήσιμος πανταχοῦ φόβος. tametsi: *timor ipse malorum sæpe superuacuos cogit habere metus.* Ouid.

Obnoxia infirmitas.

EMBLEMA CLXIX.

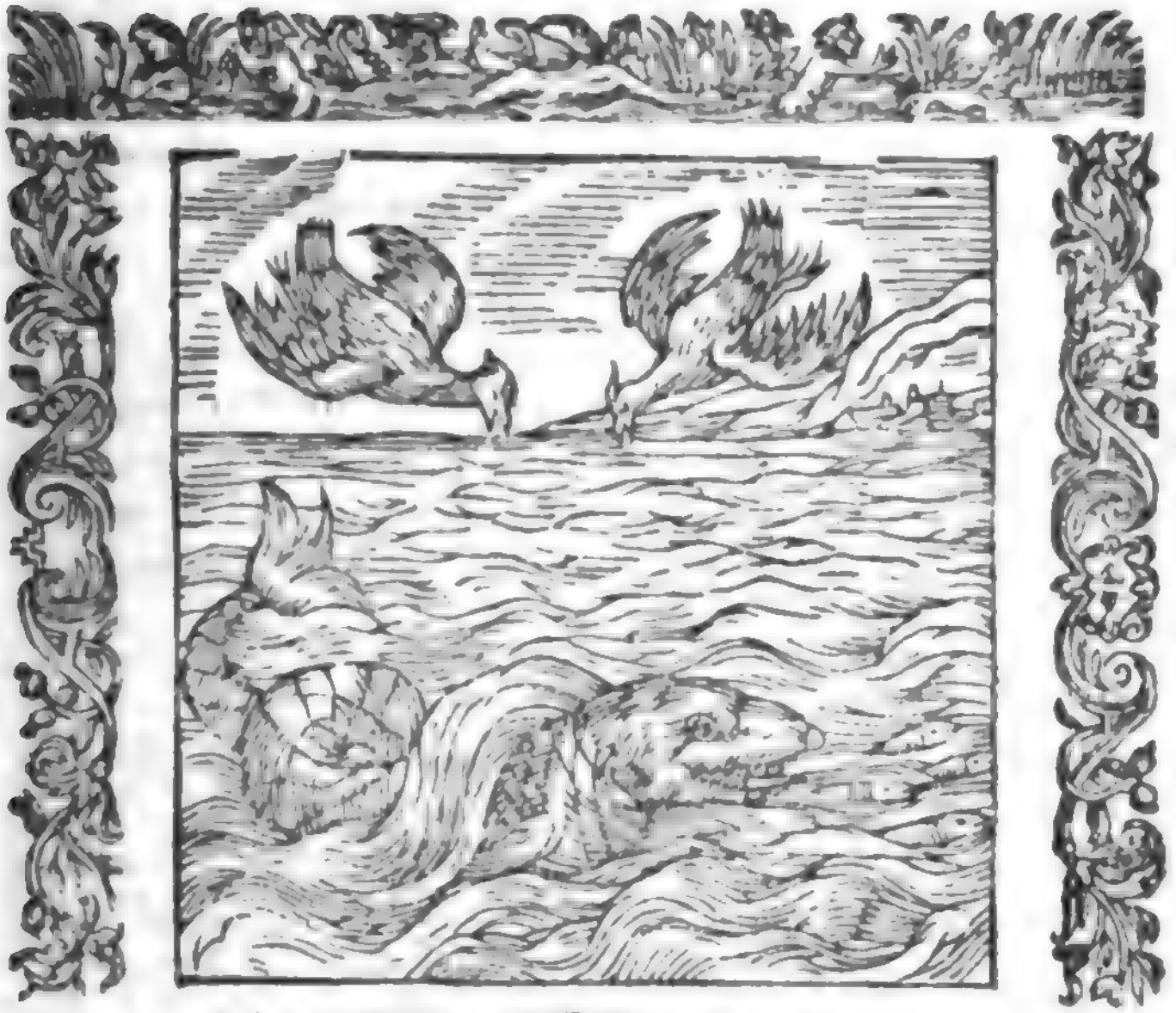

PISCICVLOS *Aurata rapit medio æquore ſardas,*
Ni fugiant pauidæ, ſumma mariſque petant.
Aſt ibi ſunt mergis fulicíſque voracibus eſca,
Eheu intuta manens vndique debilitas!

VT nullo non loco ditiores, & qui ſunt ampliori fortuna, tutum in præſidium ſe recipiũt: ita miſeri & aliqua parte infirmi, præcipites in infortunium ruunt, quocunque fugiãt, èq. Scylla, quod dicitur, in Charybdim, præcipites ruunt: vt litigatoribus accidit iis, qui nullis opibus, nulliſque amicis fautoribus adiuti, à iudice ad iudicem temerè fruſtráque prouocant, non maiorem ab vno quàm ab alio gratiam

Diuitum ſemper tuta ſtatio, pauperum non item.

inituti. Sic enim dum cadere cauſſatiment, in diſpendiũ nocentius & grauius incidunt, tametſi iure diſceptẽt & ex æquo bonóque, non dolo vel fraude aliqua, de ſua in integrum reſtitutione agitent Enimuerò, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non ſolùm non contemnitur, ſed etiam aduerſus veritatem opprimitur. Ad id illuſtrandum meo quidem iudicio huc reuocanda erit hiſtoria Hipperidis Oratoris, cuius exiliũ miſerum Plutarch. in vita decem Rhetorum deſcribit. M. Varro apud Nonium,

Natura humanis omnia ſunt paria.
Qui poteſt plus vrget, piſces vt ſæpe minutos
Magnu' comeſt, vt aues enecat accipiter.

de piſciũ mutua laniena loquitur, idque torquet in intolerabilem potentiorum inſolentiam in tenuis fortunæ homines, quos bonis omnibus deglubere ſolent, miſeréque ſpoliare. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cum Martialis hoc diſtichо conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua cerum:
Imbelles damæ quid niſi præda ſumus?

Aurata.

Aurata.] marinus piſcis ab auri colore dictus, quem aiunt omnium timidiſſimum in maris reflexu ſub littoraliũ arborum radicibus ſeſe occultare ſolitum, ibique frondium agitatione exterritum facilè capi, quadam velut deditione. Martial. 13.

Non omnis pretium laudémque Aurata meretur,
Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus.

Lege Plin. lib. 32. cap. 5. & 11.

Sarda.

ſardas.) Sarda, quæ & Sardinia, piſcis exiguus, de quo Plin. eodem 32. cap. vltimo.

Mergus.

mergis.) Mergus, auis à mergẽdo dicta. cibum enim in aquis captans ſe aſſiduè immergit: de qua Plin. lib. 11. cap. 37. Prouerb. Mergorum inſtar, de ingluuie inexplebili.

Fulica.

Fulcis.) Fulica, ſiue fulix, auis marina, vel ſtagnenſis, paulò ſupra columbæ magnitudinẽ: de qua lib. 18. cap. 35. Plinius.

Vel poſt mortem formidoloſi.

EMBLEMA. CLXX.

CÆTERA *muteſcent, coriumque ſilebit ouillum,*
Si confecta lupi tympana pelle ſonent.
Hanc membrana ouium ſic exhorreſcit, vt hoſtem,
Exanimis quamuis non ferat exanimem.
Sic cute detracta Ziſcas, in tympana verſus,
Boemos potuit vincere pontifices.

VT nonnulli ob virtutum ſplendorem, vel etiam morum facilitatem, poſt mortem iucundam ſui memoriam poſteris & amabilẽ relinquunt: ſic alij, morum ferocitate, & inſigni quadam crudelitate innotuerunt, quamquã pridem exincti ſint, ſui vnica memoria terrorem animis incutiunt: vt

Amabiles poſt mortem.

Terrifici post mortem Ioan. Hunniades.

apud Turcas Ioannis Hunniadis ducis fortissimi superstitem famam permultùm formidabilem extitisse, historiarum monumentis proditum, huius enim nomen vsque adeò terrificum fuisse dicitur, vt nutrices ad sistendum puerorum vagitum, Hunniadem adesse simularent. Sanè exemplum Ziscæ Boëmi memorabile est ac stupendum, qui etiam post mortem suos hostes insolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Quod æquàm explicemus, quædam sunt à nobis prælibãda, vt Epigrãmatis ipsa πρότασις apertior sit. est enim similitudo perelegans. Multa quidem in maiestate naturæ recondita latere concedendum est, quæ ingeniosi & sollertes homines nondum satis videntur excussisse. Quapropter Alexander Aphrodisæus in Præfat. Problem. quæstiones ait quasdam esse penitùs inexplicabiles, soli Deo cognitas, qui scilicet earum existentiæ auctor sit. Hæ à Medicis occultæ proprietates appellantur: de quibus cùm mẽtio fit in scholis Medicorum & Philosophorum, festiui quidam & iocosi homines vulgari scommate, Pontem asinorum appellant. Prauè autem nonnulli harum solutiones quasdam proponunt, quæ nec ratione nec probabilitate nituntur. Earum enim cognitio excedit ingenii humani captum: neque verò hactenus repertus est, qui causam teneat cur palea succino attrahatur, cur ferrum magnete: & neque satis est, si arcanam quandam vim tam vulgò tritam nobis obtrudat. Quomodo enim definient occultam illam vim, de qua nihil, præter nomen possunt, ostendere? Apponere possumus exẽpla in concordia vel discordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus sentiendi facultas non est: quibus tamen, quia longum esset, prætermissis, attingam tantùm quæ ad hunc locum propriè attinent, quæque auctores non pœnitenti scriptis mandauerunt. Odium luporum & ouium tam naturale est, vt si lupina pelle tympanum conficiatur, oues sonum exhorrescant, ac si lupus prope gregem consisteret. Sunt etiam qui asseuerent harmoniam nullam vnquam coituram ex ouis lupíque tensis ad concentum visceribus. Adiiciunt præterea, si lupina pellis ouili pendeat, oues pauore conterritas omninò pastum negligere: vtque leonina inficit aliorum animalium pelles, sic ouium à lupina exedi & consumi dicunt. Quod sanè fit virtute quadam interna & nemini adhuc cognita. Quare qui rei tam abstrusæ & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adferet, sed, vt Sisyphus ver-

Multarum rerum causſæ hominibus incognitæ.

Occultæ proprietates.

Dissidium luporum & ouium.

fans ſaxum, ſudabit nitendo, neque tamẽ proficiet hilum. Ait itaque Alciatus: Tympanum ex lupino corio confectum, ſi pulſetur aliud ex ouilo corio adiacens exhorreſcit, vt propemodum nullum ſonitum edat, tametſi ouis membrana lupum mortuum non ſentiat: Eodem modo Ziſcas in tympanum verſus, quibus in vita fuerat in bello formidoloſus, poſt mortem etiam eiſdem terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iſte terror, ipſiſſima terroris ſublata cauſa? id quidem in opinione poſitum nemo non videt. Seneca 9. Controuerſ. 5. Cùm Polyxene eſset abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur, Hecuba dixit,

——cinis ipſe ſepulti
Iu genuis hoc pugnat.

poterat hoc contentus eſse Scaurus auctor: adiecit tamen,

——tumulo quoque ſenſimus hoſtem.

Idem eſt in declamationib lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quòd poſtuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum
Adhuc rebellat.

de Achille mortuo loquitur, ſed quitamen adhuc ſpirare videretur vltionem. Ad eum modũ Cicero in Miloniana queritur de curia incenſa Clodii buſto, quam culpam omnem confert in Clodium quaſi poſt mortẽ, furentem & bacchantem, vt cùm in viuis eſſet: Excitate, excitate, inquit, eum ſi poteſtis ab inferis: frangetis impetum viui, cuius vix ſuſtinetis furias inſepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimuiſtis? quonam modo vos ille viuus afficerat, qui mortuus inani cogitatione percuſſit?

corioque ſilebit.) Corium pro pelle abuſiuè, quòd pelli corium adiaceat.

membrana.) ſuperior pellis. Ea & charta Pergamena dicitur, quod eius primùm vſus Pergami, Eumene regnante, cœperit. *Membrana.*

Exanimis quamuis, &c.) Licet ouis exanimata non ſentiat exanimatum lupum.

Sic cute detracta Ziſcas.) Ziſca, vel Ziſcas, dux bellicoſiſſimus, in Teutones & Boëmos diu ſatis acri Marte conflictatus eſt. Itaque Sigiſmũdus Imperator cùm videret Ziſcæ cuncta ex animi ſententia proſperè ſuccedere, & iam illum eſſe vnum, ex quo res Boëmiæ penderẽt, clam ſibi eum conciliare *Ziſca vel Ziſcus Bohemus.*

tentauit. Ille opimis conditionibus ab Imperatore oblatis annuens dum se itineri accinxisset, peste tactus expirauit. Ferunt illum cùm ægrotaret, rogatum quo loco mortuus vellet sepeliri, iussisse cadaueri suo pellem adimi, carnes volucribus ac feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eóque duce bella geri indeque arrepturos fugam hostes, quum primùm eius tympam sonitum audirent. His adiecit Albertus Crantzius, feciſse amicos quod ille iusserat, & reperisse quod promiserat. Hoc vnùm præclarè aiunt ab eo factum, quòd sectam Adamitarum deleuerit. Notum est, eum partibus Hussitarum prorsus fuisse. Pragæ loca sacra templáque deleuisse: in Catholicos, potissimùm sacerdotes, crudelem & implacabilem animum gessisse, idque Catholicis, quod Assur Iudæis, fuisse. Insignis bellator; quamquã cæcus. Inter laudatissimos Principes, reique bellicæ gloria illustres haberi poterat, nisi quædam flagitia laudem obscurassent. Retulit Aeneas Syluius 3. Comment. De Reb gestis Alphonsi, & post eum Cochlæus lib. 5. historiæ Hussitarum.

Appendix.

Fortasse ad hunc locum non inconcinnè referre ausim clámorem Haronis, apud Normanos in vsu pridem habitum interdicti genus, ex eo ductum, quod Haro dux Normaniæ tam terrificum suis nomen esse voluit, vt eius nominis acclamatione ab omni vi, & incœpto cessaretur Sed nunc temporis ea non abit impunè acclamatio, si temere fiat. Et ad rem propiùs nos etiam nunc vel post seculum non vnam rabiem Gothicam, & Vandalicã exhorrescimus, παρολοθρείαν abominamur, qui suo funesto transitu Gallias deuastarunt: Hispanias sibi diu parere coëgerunt, & Italicum ipsum solum insolentissimè possederunt omniáque incendiis ac cineribus fœdissimis compleuerunt, imò teterrimam barbariem inuexerũt adeò vt ipsa barbarorum vocabula nobis terrorem incutiant. Sed placet vetera cum recentibus, vt sese offerunt, adgregare, Et quæ in primis faciant ad argumenti huius notam iniucundam δύλωσιν. Scribit Plutarc. problematis, cùm bellum esset inter Samios & Priennenses, initio damnis quibusdam se mediocribus affeciſse, post iusto commisso prælio Samios à Priennensibus occisos; septimo post anno congressos cum Milesiis primos quosque simul vno certamine amisisse. Ergo post hanc acceptam cruentam cladem Priennenses fœminæ per tenebras, quæ circa quercum erant, obtestari

ſtari ac deierare cœpiſſe, quod liberos, parentes, maritos, chariſſima pignora eo loco amiſiſſent. Hactenus Plutarch. Nos hîc de Lamiarũ terriculamẽtis facilè ſileri patimur, de quibus quod ſit Diodori Siculi iudicium, vide lib. eius 20. Quò refero quæ de Empuſis credidit antiquitas, de quibus Ariſtoph. in Ranis: Philoſtratus lib. 1. de Apollonii vita, Strabo lib. 1. putat eſſe fabulam, & Apuleius vetularum tetritamenta dicit, ſicut quod de Manduce priſci Romani, quod nomen terrificum obiectabant ad incutiendum metum, vt queruli & eiulantes pueri eo ſpectro cohiberentur. Sed ad rem, M. Tullius in Lælio: de imperio in Italia decertatum eſt cum Pyrrho & Annibale: ab altero, propter probitatẽ eius nõ nimis alienos animos habemus: alterũ propter crudelitatẽ ſemper hæc ciuitas oderit. Quodammodo huc facit quod Tullius idem queritur de ſtatua Verris erecta in curia, quæ à ciuibus ſine gemitu aſpici non poſſet, vide action. 2. & 4. in Verrẽ. ad laudationem principis victoris pertinet hoc Lucani lib. 9.

——princeps facit omne timendum
Victor & in nulla non creditur eſſe carina.

Et Polybius lib. 4. principum manſuetudinem tantùm poſſe in ſubditos, vt non præſentes modò, ſed etiam maximo diſparatos ſpatio quoſdam ſui amoris, & beneuolentiæ igniculos, hominum pectoribus immittere, atque relinquere valeat. Q. Curtius lib. 5. Nomen Alexandri & fama (maximum in bello vtique momentum) in fugam conuertit. M. item Cicero 3. Verrina: Cum tui nominis terror in auribus, animiſque armatorum verſaretur. Hoc ad vituperationem Verris, cuius odioſum paſſim nomen exſecratur: necminus quam Romani poſteri, quos nauſea capiebat, ſicubi audirent vſurpari nomen Heliogabali aut Baſſiani etiam mortuorum, qui memoriam ſui fœdiſſimam reliquiſſent poſteris. Contra Vopiſcus in Probo: Tetendit iter per Thracias, atque omnes Getulicos populos, fama rerum territos & antiqua nominis potentia preſſos. Hæc fortaſſe obiter: propiùs id accedit Plinianum lib. 10. quo loco ſcribit, gallinam magnopere horreſcere accipitres, vt etiam ſi vocem audierit, tantiſper dum incubat, oua vitientur.

Iusta vindicta.

EMBLEMA CLXXL

DVM resident Cyclops sinuosi in faucibus antri,
Haec secum teneras concinit inter oues:
Pascite vos herbas, sociis ego pascar Achiuis,
Postremumque Vtin viscera nostra ferent.
Audyit haec Ithacus, Cyclopáque lumine cassum
Reddidit, en pœnas vt suus auctor habet!,

VLysses, Troia iam excisa, cùm domum repeteret, vi ventorum in Siciliam pulsus, ad Polyphemi sedes appulit.
Polyphemus. Hic Gigas fuit vnoculus, ingentis magnitudinis, feritate implacabili, qui hospites soleret enecare eorumq. carnibus pro cibo vesci. Vlysses itaque cum sociis captus, vbi aduerteret

lam aliquot ex ſuis abſumptos à Cyclope, de vino Maronico, ei dedit: & rogatus ab eodem quod ei nomen eſſet, Οὖτιν ſe vocari Vlyſſes aſſeruit. Gigas naturæ vini neſcius, alto iam ſomno preſſus, ſuique penitus immemor, ab Vlyſſe (cui pol- licitus erat vnũ ſe poſtremúmque poſt ſocios omnes perem- ptum & voratũ iri) oleagino trunco, in oculo, quem vnicum in fronte habebat, acriter lætus eſt ab Vlyſſe, & eodem effoſſo conſternatus: qui vulnerjs acerbitate vocem cœpit attollere, vt alios Cyclopas inſolito rugitu conuocaret. Quærentibus ab eo, quis vulnus inflixiſſet, & Οὖτιν (quæ vox Nullum, vel Neminem ſonat) dixiſſet, riſerunt, eumque velut furentem reliquerunt. Sic enim loquitur apud Euripidem:

aſtus.

Excoculatus ab Vlyſſe Po- lyphemus.

Οὖτίς μ' ἀπώλεσεν.

Chorus reſpondet,

Οὐκ ἄρ' ἐδείς σοί γε.

Deinde illud:

Οὖτίς μοι πυγολοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ' ἔτι πυγολός.

Totũ hoc fuſius apud Homer. Odyſſeas 1. Ouid. 14. Metam. Virgil. 3. Æneid. Compara feſtiuum Luciani dialogum Κύκλωπος ἢ Ποσειδῶν. Qua fabula intelligi datur, quod vt breuiter, ſic appoſitè ſcripſit Heſiodus.

Qui alijs malum fa- bricat, ſibi accerſit.

οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει αὐτῷ, ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

Ipſum ſe ledit, alium qui ladere quærit.

&, quod eſt in prouerbio, Ruinam ſibi fabricat, aliis qui fa- bricat. Vel ſpecialiùs in eos torqueri poterit Διιοκόρους tyrã- nos, & Reipublicæ peſtes infeſtiſſimas, qui diuina tandem ira vitali lumine priuantur, vel ad exitium morte grauius, aut in- famiam & maximã capitis deminutionem præcipites ruunt, cùm interea quibus potiſſimùm terrori fuerant, rideant & conuiciis proſcindantur. Meminit, ſed aliorſum, Brodæus Miſcellan. 2. cap. 7. hoc tandẽ obiter Seruius ad 3. Æneid. aliò torſit fabulam de exoculato Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit ſapientiſſimus, & ob hoc oculum in capite habuiſſe dicitur, id eſt, iuxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Vlyſſes eum prudentia ſuperauit, & ob hoc fingitur eum excæcaſſe. Plutarchus Apophthegmatis refert Oratorem Demadem, Alexandro mortuo, dixiſſe, Macedonum exer- citum Imperatore carentem ſimilem ſibi videri Cyclopi ex- cæcato.

Cyclops quid Seruio.

Vel poſt mortem formidoloſi.) Suetonius Tiberii morte (inquit) ita lætatus eſt populus, vt ad primum nuncium diſcur-

rentes pars Tiberium in Tiberim clamitaret: pars terrã matrem deósque manes orarẽt, ne mortuo sedem vllam nisi inter impios darent, &c Cùm senatusconsultum actum esset, vt pœna damnatorũ in decimum semper diem differretur, forte accidit, vt quorundam supplicii dies is esset, quo nunciatum de Tiberio erat hos implorantes hominum fidem, quia absente adhuc Caio, nemo exstabat qui adiri interpellarique posset, custodes ne quid aduersus constitutum facerent, strangulauerunt, abiecerúntque in Gemónias: Creuit igitur inuidia: quasi etiam post mortem, tyranni sæuitia permanente.

» Non percurrã Græcorum scholiastûm allegorica placita, sed Heraclidis Ponticj dumtaxat explicationem ad Homericam Odysseam: qui ait Cyclopem nominari affectum ratione priuantem: Κύκλωψ ὠνόμασται ὁ τοὺς λογισμοὺς ἀπολωβῶν.

Dum residet Cyclops.] Fusissimè hanc historiam narrat Isacius Tzetzes in Lycophronem, quam ne huc traducam, me prolixitas reuocat.

sinuosi in faucibus antri.) Sic Virgil. dixit in 6.

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci.

& hic noster in Emblemate primo:

----sinuosi è faucibus anguis.

Achiui. *Achiuis.*) Achiui, ἀχαιοι, Græci: & nonnumquam pro quolibet populo ciuili. Horatius:

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Catull. in Argonaut.

Nam simulac fessis dederit fors copiam Achiuis.

Ptis. ὄπτις. *Postremumque Vtin, &c.*) Οὔτιν a se postremò votaturũ bellè prædixerat, & οὔτις, id est neminem, vorauit: imò ab eo, qui quamquam esset οὔτις, aliquis erat, exoculatus est.

Postremumque vt in viscera nostra ferent.) Non parui beneficii loco habitum, vt quis prior interficeretur: exemplum apud Cornel. Tacitum 1. hist. vbi Othonis facta crudelia percẽset. Titus Liuius, inquit, ad hoc tantum maiori fratri prælatus est, vt prior occideretur.

Cassus lumine. *lumine cassum.*) cæcum. Virgil. 2. Æneid.

----nunc cassum lumine lugent.

Idem:

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

& Lucretius:

Nunc potis est cerni quod cassum lumine fertur:

Ausonius Parentalib.

Sauciusextincto corpore caſſus erat.

ſic enim poetæ interdum vſurpant lumine caſſum, & luce carentem pro mortuo : vt & lumina lucémque relinquere Virgil. in 4.

Quo magis inceptum peragat, lucémque relinquat.

Catullus : *Nobis cum ſemel occidit brevis lux.* Lucretius.

Lumina ſic etiam Solis bonus Aucu' reliquit.

en pœnas vt ſuus auctor habet.) γνώμη. Simile illud Ouid.

——non eſt lex iuſtior vlla,
Quàm necis artifices arte perire ſua.

Alludit ad alia quæ ſequenti Emblemate cõſultò adferemus.

Appendix.

Poſtremumque Vtin viſcera noſtra ferent.) Tamen ſupplicium differre diutius, grauiſſimum habitum: & ſtatim puniri ſcelus, beneficii loco eſt, vt in hiſtoria Machabæorum, lib. 2 cap 6.

Audijt hæc Ithacus.] nempe defenſio propriæ ſalutis nemini datur probro, vt in l. ſi quis percuſſorẽ. C. ad l Corn. de ſicar. Et hæc non ſcripta, ſed nata lex, ait Tull. in Milon.

en pœnas vt ſuus auctor habet.] fraudem in ſuum auctorem retorqueri dignum eſt, l. penu. C. de legat. Ouidius,

Diſcat in auctorem pœna redire ſuum.

Hexastichon Alciati Græcè à Fed. Morello expreſſum.

Ὀππόθι δὴ Κύκλωψ σκιερὸν χείλεσιν ἄκρον
Ἔζετο, ταῦτ' ἦσιν· οἳ χ' ἑοῖς ὅτοι
Ἄμμες βόσκατέ μοι λάχαν, αὐτὰρ βόσκομ', Ἀχαιοὶ.
Νειαίρῃ αἵ μοι ὕστατον Οὖπιν ἄγων.
Πεύσατο ταῦτ' Ἰθακήσιος. Ὄμματος αἶψα δ' ἄμερσε
Κύκλωπ' ἰῷ δολίῳ ἔσχαρα παλίνς.

Iusta vltio.

EMBLEMA CLXXIII.

RAPTABAT volucres captum pede coruus in auras
Scorpion, audaci præmia parta gulæ,
Hæsit ille infuso sensim per membra veneno,
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risu res digna! alys qui fata parabat,
Ipse perit, propriis succubuitque dolis.

Corvus serpentem. SImile est apud Æsopum de Coruo cibum quæritante, & serpentem in aprico dormientem corripiente, à quo lethiferum spiculum sentiens, iustam in se vltionem animaculi vilissimi est expertus. quod idem accidit iis, qui re flagitio parta, suo demum magno malo discunt, malè parta malè dis-

petire. Et ferè fit, vt, quod vulgò dici ſolet, captores ipſi capiantur, raptoréſque ab aliis etiam viciſſim correpti decidãt & illaqueentur: vt cùm à veneficis falſarii calumniatores, adulteri, & id genus alii tolluntur è medio, vel cùm latrones prædonibus prehenduntur, & ſpoliantur. Quò ſpectant adagia, Cornix ſcorpium: &, Suo ipſius laqueo captus: &, Coruus ſerpentem. Carmen ipſum ex Archiæ Græco petitum eſt, lib. 1. Græcor. Epigram. *Captores ſæpe ipſi capiũtur.* *Emblematis ipſius.*

Ἐν πόντῳ παμφαίνοντι μελαίνῃ θ' ἁλὸς νώμῃ,
σκορπίον ἐκ γαίης οἶδε θοροῦντα κόρην,
ὄρνιθα μάρψαν ἄρασεν· ὃ δὲ αἴξαντ' ἐπ' ἴδαις,
ἀ βεκάδος, ἑλκύσῃ πῆχυν ἑὸν βέλεϊ,
ἠὲ ζωῆς μοῖραν, ἵν' ὅσσον ἔπτυχεν ἐπ' ἄλλῳ,
ἐν καὶνῃ πλήμυρι αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id eſt:

Scorpius è terra prorepſerat, idque videns
Coruus, qui celo victitat in liquido;
Corripuit viſum, fugitque: ſed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.
Eſto tibi, quod in hunc auus inſidioſa parabat,
Inde ſibi accivit ipſa necem miſera.

" *aliis qui fata parabat.*] Fuere qui ſemet eodem illo pugione, quo Cæſarem violauerant, interemerunt. Sueton. in Cæſare. Quod de Cæſare memoriæ traditũ eſt, hoc et am de Gordiano Cordus eueniſſe ſcribit. Nam omnes quicũque illum gladio appetiuerũt, qui nouem fuiſſe dicuntur poſtea interẽptis Philippis ſua manu, ſuiſque gladiis, & iiſdem quibus illum percuſſerant, interiiſſe dicuntur. Iul. Capitolin. in Gordianis tribus, ſub finem. Salluſt. in fragment. hiſtor. praua incepta conſultoribus, ſunt noxæ. Lucretius lib. 5. *Memorabile factum.*

Circumuenit enim vis, atque iniuria quemque,
Atque vnde exorta eſt, ad eum plerumque reuertit.

Quid. 1. De arte:

Fallite fallentes: ea magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos poſuere cadent.

Cornel. Tacit. 6. Annal. vbi de multis ob amicitiam initam cum Seiano periclitantibus, iuſtéque damnatis quo lætius acceptum, ſua exempla in cõſultores recidiſſe. Seneca epiſt. 95. Ideóque cum multis fuerũt mali, loquitur de Alexandro, Cn. " Pompeio, C. Mario peſtiferam illi vim, qua pleriſque nocue- " runt, ipſi quoque ſentiunt. Claudian. Quam bene diſpoſitum " cernis, vt dignus iniqui Conſilii fructus primis auctoribus " *Dolosi dolo capti.*

inſtet. Chori verba ſunt apud Euripidem, de Lyco interfecto ab Hercule, *αὐτὸπονα δ' ἐκτίνων τόλμα, δίδους γὰ τῆσδ' ἀνεψιᾶς δίκην*: talionem perſoluens ſuſtine, dans pœnam ob patrata ſcelera.

Appendix.

Ouid. de remedio, 2.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum:
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

Multò id quidem generalius in iure: fraudem in ſuum auctorem retorqueri dignum eſt, l. pen. Cod. de legat. vel quod idem Ouidius alibi,

Diſcat in auctorem pœna redire ſuum.

Sed properanti mihi occurrit illud Victorii Aurelii in Vitellio, Huius tempore Veſpaſianus, ait, in Oriente principatum arripuit: à cuius militibus certamine ſub muris vrbis ſuperatus, è palatio quo ſe abdiderat Vitellius, vinctis à tergo manibus productus circumducitur ad ſpectaculum vulgi: ac ne homo impudens in extremis ſaltem malorum quæ geſſerat, rubore faciem demitteret, ſubiecto in mentum gladio, ſeminudus, multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus dicta purgamentis vultum eius inceſſentibus per ſcalas Gemonias trahitur, vbi Sabinum Veſpaſiani fratrem necari permiſerat, numeroſis ictibus confoſſus interiit. Hæc Victor Apud paræmiographum Hebr. prouerb. 26. Qui fodit foueam, incidit in eam: & qui lapidem vibrat ad eum reuertetur. Et video latiſſimè id porrigi ad technarum, fraudúmque machinatores, qui tandem ſuam Nemeſin ſentiunt, & vt ſementem fecerint ita & metent. Multa huc comportari poſſunt ex Plutarcho, de his qui tardè à minimè puniuntur.

Parem delinquentis & ſuaſoris culpam eſſe.

EMBLEMA CLXXIV.

PRÆCONEM *lituo perflantem claſica, victrix*
Captiuum in tetro carcere turma tenet.
Queis ille excuſat, quòd nec ſit ſtrenuus armis,
Vllius aut ſæuo læſerit enſe latus.
Huic illi: Quin ipſe magis timidiſſime peccas,
Quin clangore alios æris in arma cies.

EX Æſopi apologo, de tubicine in bello capto, qui ſe innocentem prædicabat quòd nullum occidiſſet, ſed neque in quemquam gladium diſtrinxiſſet, qui mox audiuit: *Tubicen in bello captus cur ſe excuſat.*

διὰ τοῦτο μᾶλλον πεδήσῃ, ὅτι σὺ μὴ δυνάμῃ πολεμεῖν, τοὺς παί- ſarit.

τας πρὸς μάχλω ἐγίρεις. Sed ideò magis tibi moriendum est, qui cùm pugnandi sis expers, alios omnes ad pugnã concitas. Etenim (quod aiunt Iureconsulti) Qui agunt, &, qui assensum præbent, pari supplicio afficiendi sunt, & satis ipse facit qui per alium facit. Hoc in eos torquetur potissimùm, qui oratione & consilio Principes ad suscipiẽda bella inflammant, cùm ipsi pugnam detrectent, nec vlli sese periculo, patriæ aut Principis nomine, committant: quibus quidem certè nullus probabilis esse potest consilii tam nefarii prætextus, cùm ipsi reuera sint nocentiores, maiusque detrimentũ eminus linguâ exteris adferant, quam qui cominus gladiis decertant. Nulla enim fortè irreperet Martis violentia, nisi anteeederet eiusdem committendi persuasio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingant, at nihilominus parricidi, faciendi consilium suggerunt. Occurrit illud Demosthenis de patre cuiusdam sacerdotis, quem Brautoniam appellat. Is, cùm alterum quispiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus Palam erat hominem mortuum nec digito quidem ab eo tactum, sed ab occisore dumtaxat: ita vulgò iudicabantur non teneri cædis. Sed Areopagitarum aliud iudicium fuit, qui censuerunt eum qui suadendo iuuisset, eodem obstrictum scelere. Nam constat homines audaciores fieri adhortatione: nec solùm manu, sed etiam voce & proclamatione opem & auxilium fieri. Itaque ille damnatus, & in exilium pulsus est Aristor 1. Rhetoric. argumentum citat quo vsus est orator Leodamas aduersus Callistratum: dicebat enim eum qui consilium dedisset magis in culpa esse, quàm qui scelus commisisset: quia scelus admissum non esset, nisi eius auctor & consultor aliquis extitisset. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Pisonem. Quid interfuit inter Catilinam, & eum cui tu senatus auctoritatem, salutem ciuitatis, totam Remp. prouinciæ præmio vendidisti? Quæ enim L. Catilinam conantem consul prohibui, ea Pub. Clodium facientem consules adiuuerunt: voluit ille senatum interficere, vos sustulistis: leges incendere, vos abrogastis: interire patriam, vos adiuuistis. Quid est vobis Coss gestum sine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit vrbẽ: vos eius domum, quem propter vrbs incensa non est. Ac ne illi quidem, si habuissent vestri similem consulem, de vrbis incendio cogitassent. Huc facit M. Quintilianus declamatione 270. Satis ostendit ipsa pœna, inquit, eum teneri qui idem

Agentes & consentientes pari pœna puniendi.

Bellorum suasores.

Locus Demosthenis.

commiserit, quod si occidisset. Neque enim grauius quic- "
quam aduersus eum qui sua manu interfecerit, constituere "
potuit legum lator, quam aduersus eum qui causam præstitis- "
set. Ergo & similitudine pœnæ etiam crimen par exigere de-
betis. Hæc ille. Cæterùm cum hoc nostro Emblemate magis
conuenit quod Leodamas, de quo proximè dicebam, eum in
maiore culpa esse qui facinus commiserit, quàm qui consiliũ
dederit. consilium enim nullius est momenti, nisi sit qui il-
lud sequatur. Et interitus causam, non interitum spectari o-
portere, dixit in Miloniana disertus orator. Vlpianus etiam,
vt est in l. 11. de iniuriis : Non solùm is iniuriarum tenetur
qui fecit iniuriam, hoc est qui percussit, verùm ille quoque
continetur qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno
percuteretur, Eôdem recidit l. 15. ad l. Cornel. de sicariis, vbi
idem Vlpian ait, Nihil interesse, occidat quis, an causam mor- "
tis præbeat. In nefarios belli consultores & publicos regno- "
rum incendiarios hoc esse tortum diximus. Ad id Ciceroma- "
num illud pertinet in Lælio: Improbis est pœna statuenda. "
nec minor iis qui secuti erunt alterum, quàm iis qui ipsi fue- "
rint impietatis duces. "

Lituo. Lituus, genus buccinæ incuruæ. Festus ex Ennio: *Lituus.*

Inde loci lituus sonitus effudit acutos.

Et Ouid 3. Fast.

Iam lituus pugnæ signa dedisse erat.

Lituo.) Lucan. de bello ciuili, Iam litui strepunt. Amm. "
Marcell. 31 lib. Cumque arma ex latere omni concuterentur, "
& tela lituósque bellona luctuosos inflaret.

perflantem classicum.) classicum canentem. Classicum canere, *Classicum belli.*
signum est dare quo milites pugnare incipiant. cui opponi-
tur, Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Georg.

Necdum etiam audierant inflari classica.

victrix turma) victrices copiæ.

clangore aeris.) tubæ sonitu. Metonym. in dictione, æris, pro tubæ.

Appendix.

Ad hanc sententiam multa iuris pronunciata pertinent. In l. Mela, D. ad l. Aquil. ferens auxilium facit delicti participem. Imò, quod in vetere mimo: Bis peccat qui peccanti auxilium "
accommodat. Et qui occasionem damni dat, damnum dedisse "

videtur, l. qui occidit, §. pen. eod. tit. ad l. Aquil. Et qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, l. ita tamen, De adm. tut. C. qui per alium, de regul. in 6. Sed vnius tamen factum alios in periculum trahere non debet, l. illicitus, §. sicut, de off. præsid.

quin ipse magis peccat.) stustra legis auxilium implorat qui in legem committit. l. auxilium, 78. in fi. D. de minorib. Quin homo pernicioſus ſuſcitat lites, & peruerſus ſeparat principes, vt apud Hebræum Parœmiaſtem, prouerb. 16. Et ſeſe offert locus elegans Hieronymi epiſt. ad Celantiam: Malitiam, odium, atque inuidiam (quæ vel maxima, vel ſola ſunt nocendi ſemina) à ſe propellat anima Chriſtiana: neque manu tantùm aut lingua, ſed corde quoque cuſtodiat innocentiam: nec opere modò, ſed voto etiam nocere formidet. Quantùm enim ad peccati rationem attinet, nocuit & qui nec opere modò, ſed voto etiam nocere formidet. Quantùm enim ad peccati rationem attinet, nocuit & qui nocere diſpoſuit.

EMBLEMA CLXXIV.

Alius peccat, alius plectitur.

ARRIPVIT *vt lapidem catulus, morſuque fatigat,*
Nec percuſſori mutua damna facit:
Sic plerique ſinunt veros elabier hoſtes,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

ARripit vt lapidem Catulus.) Fons Emblematis è Pacuuio, ficuti à Marcello Nonio citatur: Nam canis quando eſt percuſſa lapide, non tam illum appetit qui ſe icit, quàm illum ipſum lapidem quo ea ipſa icta eſt, petit. Comparatio eadem eſt apud Platonem de Repub. 5. quo loco in eos agit qui ſæuiunt in humana cadauera: ἢ οὐκ ἐν τῷ διάφορον λέγειν τὸν

ὅπως πείσωσιν τὴν χώραν, αἱ τοῖς λίθοις οἷς ἄν βληθῶσι χαλεπαίνουσι, τοῦ βαλόντος οὐχ ἁπτόμεναι. Non differre dicit eos à canibus, qui sæuiunt in iactos lapides, eum vero qui iecerit prætermittere. Plerique sunt, qui cùm non possint iis noxam inferre à quibus se læsos putant, vt acceptã iniuriam vlciscantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, si fieri possit, suorum aduersariorum amicos adoriuntur, impotẽti quidem & iniquo conatu, qui mos perinde est ac puerulorum, qui subita iracundia perculsi, virgas adurunt quibus plexi sunt. Eiusmodi sunt, qui caussas adiuuantes vel per se omnino ad agendum ineptas pro efficientibus imperitè vsurpant. vt Medeæ nutrix, dum culpã conferret in trabas abiegnas è nemore Pelio auectas, quibus Argo nauis facta esset, in qua Medea cum Iasone aufugisset. Sed vt ad nostros mores sermonem conuertam, omnibus in confesso est, quot quantáque infortunia in dies nobis impendeant, & interdum grauiter vrgeãt: quorum caussam inconsultò reiicimus in eos forsasse, qui nullo modo sunt in caussa, cùm potiùs errores & lapsus nostros agnoscere, & pia sinceráque μετανοίᾳ tot contractas vitiorum sordes eluere deberemus, nec vt canes in lapidem sæuientes, incusare iustissimam supremi & incorrupti iudicis Dei animaduersionem. Id si placet ad iræ iniustitiam conuertere, vnà etiam Senecam audiemus ita disputantem 1. De ira: Iam verò si affectus iræ damnáque velis intueri, nulla pestis humano generi pluris stetit. Et deinde: Id non est ira, sed quasi dira: sicut puerorum, qui si ceciderunt, terram verberari volunt, & sæpè nesciunt quidem cui irascantur, sed tantum irascuntur sine caussa & sine iniuria, non tamen sine aliqua iniuriæ specie, nec sine aliqua pœnæ cupiditate. Deluduntur itaque imitatione plagarum, & simulatis deprecantium lacrymis placantur, & falsa vltione falsus dolor tollitur Idem Seneca eodem lib. cap. 26. iram ostendit ita impotentem esse, vt sæpè infesta patrono, reum damnet: & si veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in maiè cœpis honestior illi videtur pertinacia quàm pœnitentia Apponit exemplum in Pisone quodam, qui cum iratus duci eum iussisset, qui ex commeatu sine cõmilitone redierat, quasi interfecisset quem non exhibebat: roganti tempus aliquod ad conquirendum, non dedit. Damnatus extra vallum deductus est, & iam ceruicem porrigebat, cùm subitò ille commilito apparuit, qui occisus videbatur. Tunc centurio supplicio præpositus

Impotentium hominum affectus.

Insignes Senecæ loci.

condere gladium ſpiculatorem iubet, damnatum ad Piſonem reducit, redditurus Piſoni innocentiam: nam militi fortuna reddiderat ingenti concurſu deducuntur complexi alter alterum cum magno caſtrorum gaudio commilitones. Conſcendit tribunal furens Piſo, ac iubet duci vtrumque, & eum militem qui non occidit, & eum qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia vnus innocens apparuerat, duo periòt. Piſo adiecit & tertium. Nam illum centurionem qui damnatum reduxit, duci iubet: conſtituti ſunt in eodem loco perituri tres ob vnius innocentiam.

catulus.) mordet.

morſu fatigat) mordet.

mutua damna.) talem iniuriam, reprehenditur hîc Alciatus. Ineptæ latinitatis à quodam, qui ſe ſuo iudicio, pro docto venditat, quod damnum facere non dicamus. Sed imperitus nugator non legerat hunc M. Tullii locum 5. act. in Verrem. Quid ſi docebo; iudices, eos qui quadraginta milia modiuum lucri faciunt, damnum facturos fuiſſe, ſi tua iniquitas ſit, vt ex cohorte recuperatores non intercederent? *Id dictũ paſſiue non actiue.*

veros hoſtes.) ipſiſſimos aduerſarios, à quibus orta eſt iniuria.

noxia.) Noxiã de maleficio dicitur. Noxam dixere antiqui quod nocet: & eſt detrimentum, culpa, pœna. Lege ipſummet Alciatum Commentario in tit De verb. & ter. ſignific. l. 237. quem locum & nos ſuprà citauimus ad Emblema, cuius titulus, *Comedia in ardno, mala in prono.* *Noxia.*

dente petunt.) iniuriis vel conuiciis oroſcindunt, quod vnum iniuſtitiæ non parvum facinus, quia iniquum eſt aliquem alieno odio prægrauari, ait imperator Iuſtinianus in l. Si quis ſuo, §. legesautem, Cod. de inoffic. teſtam. Et Calliſtratus l. 62. D. de pœnis. Crimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere poteſt, nam vnuſquiſque ex ſuo admiſſo ſorti ſubiicitur, nec alieni criminis ſucceſſor conſtituitur. Quod ſi ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadii & Honorii reſcriptum, ex l. 12. Cod. de pœnis: Sancimus ibi eſſe pœnam, vbi & noxia eſt. Propinquos, notos, familiares, procul à calumnia ſubmouemus, quos reos ſceleris ſocietas non facit. Nec enim ſocietas vel amicitia nefarium crimen admittunt. Peccata igitur ſuos teneant auctores: nec vlterius progrediatur metus, quàm reperiatur delictum.

Appendix.

Adiici placet illud è iure noſtro, alieno odio neminem debere prægrauari, l. ſancimus. Cod. de pœn. Sic enim Arcadius & Honorius: Sancimus ibi eſſe pœnam vbi & noxia eſt, propinquos, notos, familiares procul à calumnia ſubmonemus, quos reos ſceleris ſocietas non facit. Nec enim affinitas vel amicitia nefarium crimen admittit. Peccata igitur ſuos teneant auctores, nec vlterius progrediatur metus, quàm reperiatur delictum, l. ſi quis teſtamento, §. legis, in fi. Cod. de inoff. teſtam. inſtit. Hoc inquam iudicantes ne alterius odio prægrauetur alter. Seneca de ira lib. 2. cap. 34. Nihil eſt iniquius quam aliquem paterni odii heredem fieri. Cicero ad M. Brutum: Eſt acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui. Lactant. non minus grauiter lib. 6. cap. 18. Qui referre iniuriam nititur, eum ipſum à quo læſus eſt, geſtit imitari: ita qui malum imitatur, bonus eſſe nullo pacto poteſt.

ALCIATI Tetraſtichon Græcè à FED. MORELLO redditum.

Ὡς λᾶαν σηλαξ μαρψας δάκνει ἄδηλον
Οὔ πνα δ' αὖ λάθιον τῶμ βαλόντα φέξῃ
ὡς πλεῖσοι μὰψ αὐτὰ λους ἀποδὺξαι ἐῶσι,
Καὶ οἷς ὑδρὶ ἐς' ἄπο δοῦσι πείθον.

Inſani

Insani gladius.

EMBLEMA CLXXV.

SETIGERI medius stabat gregis ensifer Aiax,
Cæde suum credens cædere Tantalidas.
Hostia sic tamquam sus succedanea pœnas
Pro Laërtiade pro cauedque dabat.
Nescit obesse suis furor hostibus errat ab ictu,
Consiliique impos in sua damna ruit.

RECTÈ monuit Menander: vlciscere hostes, sed absque tuo damno,
ἐχθροὺς ἀμύνου μὴ ἐπὶ τῷ σαυτοῦ βλάβῃ.
Hoc quidem arguitur temerarius furentum hominum im-

petus, qui non aduersariis, sed sibi maximè nocent, quòd iræ præcipiti omnia committant, omnemque viam rationi præcludant: vnde fit, vt, quod ait Horat.

Insaniepana in eum lapsa vnde manauit.

Vt consilij expers mole ruat sua.

Is enim furentis animi affectus sic hominis animum è sua sede dimouet & exturbat, vt non secus atque Circe altera hominem in belluam ferociſſimam transformet: quo fit, vt qui talem hospitem excipiat, non aliter faciat, ac qui sese vnà cũ ipsis ædibus incendio perdat: eóque deterior est, quòd ita tumultu, caligine, fumóque cuncta intus errore mentis compleat, vt nec cernere integrum sit, nec eos audire qui volunt opitulari. Id quidem ob oculos posuit Homerus Iliad. c. & Odyss. a. sub persona tum Achillis, cuius iram facit implacabilem, tum Aiacis, quem tanta incessit rabies ob Achillis irma Vlyssi adiudicata, vt in porcorum gregem furibundus insilierit, eosque trucidarit, existimans se Græcorum copias prosternere. Ille itaque cùm duos quosdam maximos sues de trabe suspensos flagris cecidisset, hos esse Agamemnonem & Vlyssem putans (quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimùm erat infensus) suibus ita suspensis multo cum risu insultauit, addens conuicia quæcumque bilis suggerebat. Postquam autem resipuisset, facti pudore sibi mortem conscisciuit, qua de re pulcherrima est Sophoclis tragœdia, quæ inscribitur Αἴας μαστιγοφόρος. Horatius 2. Sermonum:

Aiacis insania.

——insanus quid etiam Aiax
Fecit, cum stratis ferro pecus? abstinuit vim
Vxore & gnato, mala multa precatus Atridis.

&, *——cur Aiax heros ab Achille secundus*
Putrescit, totiesseruatis clarus Atrides,
Gaudeat vt populus Priami, Priamusque inhumatus
Per quem tot iuuenes patrio caruere sepulcro?
Mille ouium insanus morti dedit, inclytum Vlyssem,
Et Menelaum vna mecum se occidere clamans.

Et deinceps:

Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos.

Cornelius Celsus de re medica lib. 3. cap. 18. inter insaniæ genera illud longè maximum ponit, & longissimum, quod vitam ipsam non impediat, idque robusti corporis esse consuetam. Huius species duas: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem vel Orestem fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt, &c. Seneca 2. De ira,

Locus ex Cornelio Celso.

cap. 56. videndum illud quam multis ira per se nocuerit. Alij nimio feruore rupere venas & sanguinem: supra vires elatus clamor egessit, & luminum suffudit aciem: in oculos vehementius humor egestus, & in morbos ægri recidere: nulla celerior ad insaniam via est. Multi itaque continuauerint iræ furorem: nec quam expulerant mentem, vnquam receperūt. Aiacem in mortem egit furor, in furorem ira. Mortem liberis, egestatem sibi, ruinam domui imprecantur, &c. Hæc Seneca. Ad illustrationem argumenti huius commodè referes, quæ de impatientia & vindictæ appetitione doctè Lactantius disputat libro 6. Diuin. institut. cap. 18. Historiam pete ex Ouid. Transform. 13. lege Prouerb. Aiacis risus.

Setigeri gregis.) porcorum.

ensifer Aiax.) in superioribus Aiacem scutiferum, hîc ensiferum vocat, ab affectu mortis vltroneæ, quæ est consecuta.

Cede suum.) porcorum internecione.

Tantalidas.) Græcos, qui à Tantalo Tantalidæ dicti sunt. eorum enim plerique à Tantalo Iouis ex Plota Nympha filia traxerunt originem Iupiter Tãtalum genuit: Tantalus filium Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis. Itaque Iupiter fuit Agamemnonis abauus. Id epitheton vsurpat opportunè Ouid. oratione Aiacis, qua heros ille Vlyssis ortum genus à Tantalo, tamquam probrum, obiicit. *Græci Tantalidæ.*

Hostia sic tamquam sus succedanea, &c.) Sues erant tamquam victimæ, quæ pœnas luebant pro Græcis iudicibus & Vlysse. Succedanea autem hostia olim dicebatur, quæ secundo loco fiebat. Si enim primis hostiis litatum non fuisse putassent sacrifici, aliæ hostiæ post primas eductæ cædebantur duæ, quæ prioribus iam cæsis luendi piaculi caussa subdebantur. Gell. lib. 4. cap. 6. succidaneas, non succedaneas esse dicendum ait, ob vocabuli compositionem. *Succedaneæ hostiæ.*

pro caueaque.) Cauea, polysêmum est. Hîc Iudicum consessum intellige. Est autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Olim Cauea pro subselliis equitum & populi. Virg. 5. Æneid. *Cauea quid.*

Hic totum caueæ consessum ingentis, & ora
Prima patrum mãgnis Salius clamoribus implet.

Cicero in Lælio: Qui clamores tota cauea nuper hospitis, & amici mei M. Pacuuii in fabula?

Nescit obesse &c.] γράμμα. Iracundus & mente captus non iis quos odio prosequitur, sed sibi nocet: non inquam eos quos

maximè vellet afficit iniuria, ſed ſe ipſe lædit & interdum enecat.

Neſcit obeſſe ſuis furor.) furor, mentis cæcitas definitur à M. Tullio 4. Tuſcul. ea eſt *μανία* Græcis. In paradoxo contra Clodium, exagitatur is animi morbus, quo docet omnes ſtultos furere, id eſt cæco mentis impetu in omni ſcelere verſari, quæ perturbatio ſæpè à nimia ira proficiſcitur.

in ſua damna ruit.) Seneca Hercule furente:

——in ſe ſemper armatus furor,
In ſe ipſe ſeuit.

Appendix.

Furioſi nulla voluntas. l. furioſi. D. de re iudic. cum enim ille abſentis habeatur loco. l. furioſus, de reg iur. ſi fortè quem imperierit, aut occiderit, abibit impunè: ſatis enim furore ipſo punitur furioſus l. Diuus. D. de off. præſid. l. infans, ad l. Corn. de ſicar. l. pen. in fin. ad l. Pomp. de patricid. quare ſi Principi maledixerit, pœnæ non ſubiicitur. Et id quidem nõ omnino præter rem, ne quis fortaſſe putet nos abuti otio. Videntur enim parùm ſanæ mentis eſſe qui cum furioſis, aut mente captis, ſi nocuerint, ſummo iure agendum putent. Excuſat enim mentis deliquium, vt quod fit à dormitante, vel puero ſeptenni, vel quinquenni, in quem cùm dolus non cadere poſſe videatur, nec pœna etiam cadere debet.

Pax.

TVRRIGERIS *humeris, dentis quoque barrus eburni,*
Qui ſuperare ferox Martia bella ſolet;
Suppoſuit nunc colla iugo, ſtimuliſque ſubactus,
Cæſaries currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoſcit concordes vndique gentes,
Proiectiſque armis munia pacis obit.

ELephantorum in bellis vſum olim fuiſſe celeberrimum, notius eſt quàm vt confirmare opus habeam: vnde apud pleroſque pro belli ſymbolo reperio, vt hîc etiam pro pace, diuerſa tamen ratione & fine: Elephantus enim, qui equis in acie terrorem incutiebat, qui ſui horrẽdo ſpectaculo milites

Vſus elephantorum in bellis.

Elephantus in triumpho.

ipsos conturbabat, quique eburneo dente pugnantum hominum equos corripiebat, pace parta, collum iugo supposuit, Cæsaris currum triumphalem ad templum vehit, quasi agnoscens initam inter populos concordiam, ideóque ad pacis munia obeunda sese subiiciens. Quod sanè intelligi licet de ferociſſimis quibusque, & fortiſſimis belli ducibus, qui truculentos ipsi mores, & ferociam bellicam redempta pace deponunt: eóque fit, vt sese postea conuertant ad ea quæ ad religionem, vel publicam ciuitatis administrationem pertinent: quæ quondam inter arma vel silebant, vel consopita penéque oppressa misero situ iacebant. Cassiodor. Variar. formul. lib. 3. epist. 1. populorum ferocia corda longa pace mollescunt. Hæc quidem ita enarrari velim, nisi malis Epigrammatis huius literam referri ad Iulii Cæsaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum ascendisse capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus, idque in signum pacis bello partæ. Elephantis etiam Pompeium Magnum triumphasse testatur Plinius lib. 8. quod priùs India victa Libero patre factum memoratur. Seneca De vitæ breuitate cap 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantos deduxisse. Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ sunt, vt potè qui Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Cæterùm non prætermisero Græcum hexastichon Philippi, quod hîc Alciatus Latio reddit, sed περφερτικῶς:

Iulij Cæsaris triumphus.

Seneca locus.

Typus Emblematis.

ἦκ ἐπὶ πυργωθεὶς ὁ φιλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν
ἄσχετ' ὀρμαίνει πυριόδους ἐλέφας,
ἀλλὰ φέρω σείλας βαθὺν αἰχένα πρὸς ζυγοδέσμους,
αὔτυγα διφρυλχεῖ Καίσαρ' ἐραννίῳ.
ἔγνω δ' εἰρήνης καὶ δῆρ χάριν, ὄργανα φίλας
Ἄρεϊ, ἐυνομίης αἰτανάγει πατέρ.

Sed præclarus sese locus offert ex Panegyrico, qui Constantino Augusto Constantij filio dictus est, nobisque transmissus incerto nomine. Hunc enim locum quia puto gratum fore studiosis rerum antiquarum, totum ascribam. sic itaque: Quid egeras Imperator? in quæ nos fata proieceras? nisi te diuina virtus tua vindicasset, quæ hæc est impatientia? aut quò tibi manus nostras, si versa vice pugnas ipse pro nobis? Hæc ego non dicerem Imperator, neque ab aliis dicta me-

Locus è Panegyrico Cõstantini.

morarem, nisi beneficio tuæ lenitatis tutior esset nostra in verbis, quàm tua in armis audacia. Non enim quadam varietate naturæ, confusoque virtutum temperamento, idem es in prœliis ferociſſimus, & parta ſecuriate mitiſſimus. Cùm enim dato obſeſſis tempore pœnitendi, Aquileiam quoque de legatis eorum ac ſupplicibus recepiſſes, cunctíque se tibi dediſſent, quod obſidendo ſeruaueras, ignouiſti omnibus, & vitam quam deſperauerant, reddidiſti, & quidem iuſſiſti arma deponere, vt multo tutiùs victoris pietate tegerentur. Vt tamen pertinaciæ ſuæ merita ſentirent, corripi eos vinciríque iuſſiſti, non ad ſupplicium, ſed vitam, ne conſcientiæ timore diffugerent, grauitérque delinquerent conſeruaríq iterum non mererentur, ſi ſeruati non fuiſſent. Sed vnde tan- & paulò antè armatas manus poſſent? Stupere milites to hominum numero tot vincula, quæ continere militares, qui producendos ſuſceperant, & cuſtodiæ curam abnuere, & prorſus neſcire quid facerent. Ipſi etiam, qui tibi in conſilio erant: ipſe etiam Præfectus hærere, cùm tu diuino monitus inſtinctu, de gladiis eorum gemina manibus aptari clauſtra iuſſiſti, vt ſeruarent deditos gladiis ſui, quos non defenderant repugnantes. O pulcherrimum, & qui omnium oculis ſubiici debuiſſet, triumphum virtutis & clementiæ tuæ! Cuius enim potentiæ fuit hoſtibus arma diripere, eius humanitatis deditos ad impunitatem ſuis armis alligare, atque etiam vincere. Vt eos ferri illius, quod contra te geſſerant, quotidie pœniteret, gladius ille quem in te diſtrinxerat hoſtis infeſtus, ipſe domini ſui manus tenuit, & paratus ad cædem, cuſtos factus eſt ad ſalutem. Magnus Poëta, dum bellorum toto orbe ſurgentium diſcurſum apparatúmque deſcribit,

Locus hic cum Emblemate noſtro mirè conſentiens.

Et curua, inquit, *rigidum falces conflantur in enſem.*

Triſte nimium tempus id, cùm inſtrumenta cultui pecudum præparata in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferíque mucrones in ſalutaria vincla curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, ſed coërcent, deditoſque hoſtes gladii ſui colliſi obtúſique tutantur, qui nihil illis prodeſſe integri acutíque potuerunt. Omnium ergo armorum miniſteria ad diuerſos effectus, arbitrio tuo ſeruiunt Imp. tibi vincunt gladii, tibi ſeruant: te pugnante feriunt, te ignoſcente coſtodiunt. vt Deus ille mundi creator & dominus eodem fulmine ſuo nunc triſtes, nunc lætos nuncios

„ mitrit, ita eadem ſub numine tuo tela inimicos, aut ſuppli-
„ ces tuos, pernicie aut conſeruatione diſcernunt.

Turrigeris humeris.) Expreſſit epitheton πυργωδὴς, turribus oneratus, id eſt, πυργοφόρ@. Lege Plin. 8. Cur autem barrus dicatur, iam explicuimus Emblemate, cuius tit.

In illaudata laudantes.

Qui ſuperare ferox &c.) Explicatius in Græco, ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἄσχετ@ ὁρμαίνει. phalangibus pugnans indomitus impetuosè irruit ad pugnam cum phalangibus in acie ſtans.

Vel fera cognoſcit.) de particula, vel, quædam Alciat. noſtes ad l. 96. de verb. ſign. §. *prædia.*

Appendix.

Suppoſuit nunc colla iugo.] Sic apud Tib. 8. 10. l. 1.

Pax candida primum
Duxit aratoros ſub inga curua boues.

quod ſic olim Græcè expreſſimus,

---Εἰρήνη ἐλαυνὴ
Ἦγεν ἀρωσύμβων ζεῦγάριον βοικόν.

Philemon Comicus Pacem vocat τὴν ἐπαρχόδιτον καὶ φιλανθρωπον θεόν,

Suauiſſimam & mortalibus charam Deam.

Eiuſque munera venuſtiſſimis hiſce Senariis complectitur:

Γάμους ἑορτὰς, συγγενεῖς, παῖδας φίλους,
Πλοῦτον ὑγίειαν, οἶτον, οἶνον, ἡδονὰς,
Αὐτὴ δίδωσι. ταῦτα πᾶσ' ἀφ' ἑνὸς ἔπη
Τέθηκε κοινὴ πᾶς ὁ τῶν ζώντων βί@.

quæ iiſdem numeris ita reddimus.

Cognationes, nuptias, feſtos dies,
Natos, amicos, ſanitatem, opes, cibum.
Vinum, voluptates dedit benigna Pax.

Adiſis Pacem Ariſtophanicam, aureum Drama *Hilaritatis dulce ſeminarium.*

Ex bello pax.

EMBLEMA CLXXVII.

En galea, intrepidus quam miles gesserat, & quæ
Sæpius hostili sparsa cruore fuit:
Parta pace apibus tenuis concessit in vsum
Alueoli, atque fauos: gratáque mella gerit.
Arma procul iaceant: fas sit tunc sumere bellum,
Quando aliter pacis non potes arte frui.

EIusdem materiæ diuersa & contraria possunt esse instrumenta, vt cùm ex galea, ense, vel ægide militari conflantur falces aut ligones agricolis idonei, quibus etiam pacis tempus intelligitur: quod κατ' ἀποσιωπησιν de falce ex ense Martialis exprimit in Apophoretis: *Signare vetera pacis.*

Pax me certa ducis placidos curvavit in vsus:
Agricolæ nunc sum, militis ante fui.

At Virgil. bellum significans, ait Georg. 1.

Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem.

Ouid. item Fastor. 2.

Plus erat in gladio, quàm curvo laudis aratro.

Idémque alio loco:

Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant, versique in pila ligones,
Factáque de rastri pondere cassis erat.

Et deinde pacem, his sequentibus:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque caussa triumphi:
Tum ducibus bello gloria maior erit.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat arma;
Canteturque fera nil nisi pompa tuba.

Claudianus de bello Getico huc respexit, signa partæ pacis memorans:

Non iam delectus miseri, nec falce per agros
Deposita, iaculum vibrans ignobile messor:
Non tentat clypeum proiectis sumere rastris.

Bacchilidis Lyrici venustus locus.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poëtæ, ex Stobæo & Plutarcho:

πίκτει δὲ θνατοῖς πότνι' εἰρήνα μεγάν. Πλοῦτον. quod sic F. Morellus obiter emendauit & vertit, *Magnas opes mortalibus Pax parturit:* Et deinde sequuntur hæc melica metra:

ἐν ᾗ σιδαροδίνητοισιν πρὸς παχὺν αἰθᾶ ἐφέχαν
ἰσοὶ πόλονται, ἔγχεά τε λογχωτά,
ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρεῖς δάμνανται· χαλκίων
οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος ὐδὲ σύλᾶται μελίφρον ὕπνος
ἀπὸ βλεφάρων ἁμὸς, ὃς θάλπει Κέαρ: id est,

At in reuinctis ferro clypeis nigrorum araneorum telæ sunt, hastáque cuspidatas, & enses ancipites ærugo cõsumit: ærearúmque non amplius tubarũ clangor, neque subripitur mellitus somnus à palpebris, nostrum qui cor fouet. Huc etiam referam Esaiæ vatis illud: confundent, inquit, gladios suos in ligones aut vomeres, & lanceas hastáque suas in falces; neque vltrà aut bellum addiscent, aut prælio assuescent. Sic Cassiodorus in quadã ad Valerianum præf. prætorio epistola lib. 12. Variar. Arripiant ferrum, inquit, sed vnde agros

colant: sumant cuspides, boum stimulos, non furoris. Quæ ideo adduximus, vt non modò Emblematis ἐπιγραφὴν, sed & duo priora disticha, per se alioqui clara, explicemus apertiùs. his enim ostendit temporis quandam conuersionem & vicissitudinem, cùm ex bello pacem arguit sub galeæ symbolo, quæ belli tempore sæpiùs hostium sanguine tincta, nũc demùm pace, in apum aluearium commutaretur. Eodem fermè modo Marius Molsa de rostris naualibus, cuius carmen propter affinitatem ascribere non piget:

Marij Molsæ lepidum epigramma.

Ferrea rostra olim pressit erepta carinis,
Quæ Nili fractas testificantur opes,
Ecce apibus parcis pandas prætendimus aulas:
Congesta redolent, (quis putet?) æra thymo.
Cæsaris hæc ingens laus est quo vindice, pacis
Iucundos fructus arma inimica ferunt.

Quanta debeat esse cautio in bellis suscipiendis.

Porrò ab armis dissuadet, nec ea omninò sumenda vult, nisi alia ratione in pace ac quiete viuere non possimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie versari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam, & belluarum simile: sed cùm tempus necessitásque postulat, decertandum manu esse, & mortem seruituti turpitudinique anteponendam. Certè bellum non tàm facilè suscipiendum, quàm putant quibus, inexpertis potissimùm, dulce: nec de vlla re alia magis deliberandum est, neque religiosiùs consultandum, aut maturiùs aliquid statuendum quàm de bello: cuius alea vt anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, sic damnosa maximè, & omni parte periculosa: quandoquidem & qui vincit, & qui victus est, suo damno de suo gradu decidit: ille quidem magno fortè sui suorúmque dispendio victoriam est mercatus: hic, quòd spes irrita ceciderit, quàm ægrè ferat, quantóque dolore contabescat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaque, magnates, aut etiam magistratus nunquã nisi tamquam ineuitabili necessitate pressi, aleam belli mouere, vel minimùm debent; sed omnibus primùm tentatis remedijs, sic se gerant, vt de suo iure quicquam decedat potius, quàm sua auctoritate tale aliquid permittatur. Notum est illud Africani Scipionis, turpe esse in re militari dicere, Non putaram, quòd inemendabilis error sit, qui violentiæ Martis committitur. Facillimum est enim arma sumere, at eadem sumpta deponere, non æquè facile. Nec verò vt inficias iuerim belli principium penes Principes esse, sic exitus sanè à diuina prouidẽ-

tia pendere certò dixerim. Quòd si quisque, vt docet, per se coniiceret, quàm interfit leui de causſa bellũ mouere, agnosceret opinor, quàm periculosus sit Principum ludus, quibus tam parui est momenti clades & strages populi multitudine innumerabilis, sed & indigna locorum permultorũ vastitas, solitudo, conflagratio. Vellent itaque quibus adeò placet belli fortuna, cuius etiam vel prosperè gesti euentus ipsum pœnitere Principem decet, si modò vel minimùm sapiat, aut nisi ab humanitate prorsus abhorreat. Addam etiam & illud (quòd intestina hæc & plus quàm ciuilia bella, Gallica quorum nõdum planè restincta fax, nobis, tam sæpè támque diu bilem mouent) nullum regnum, nec vllam Remp. diu manere incolumem potuisse, quæ arma crebrò mouerit. Meminerint quibus dulce bellum est, quoties in extremum discrimen venerint Athenienses quondam felicissimi & potentissimi, tot tantísque bellis attriti, & postmodùm deleti: quorum nempè ciuitas à Persis incendio perdita, à Laconibus affecta sæpissimè, ac mœnibus ipsis exuta, à Philippo Alexandri patre fatigata, ab altero Philippo afflicta, à Rege Ponti Mithridate cædibus & cruore infecta, à Sylla propemodum concussa & diruta. Quid Lacedæmonii? quamquam diu satis floruisse visi sunt, idem tamen, quod aliæ florentissimæ monarchiæ, & oligarchiæ, sunt experti: quarum quidem exitium non ab externis, sed certè intestinis potissimùm odiis atque dissidiis est profectũ. Nihil illa inclyta Roma clarius aut admirabilius, vt quæ

Imperium terris, animos æquauit olympo:

cuius tamen quantò aliis gloria & præcellens dignitas eminentior fuit, tantò ruina casúsque grauior & periculosior. Si verò tanti imperii labefactati causſam inuestigemus, bellorsũ alex acceptum esse referẽdum citra negotium æstimabimus. Ea enim Romana ciuitas primùm à Porsena obsessa, à Pyrrho territa, ab Annibale identidem concussa, à Tatio capta, à Brenno expugnata, & Gallis incensa: denique viribus ipsa suis miserè prostrata, & penitus fracta, quid posteris Gothis aut Vandalis reliqui habuit, quod labefactandum aut concutiendum daret? Credibile est tantum imperium tam citò non fuisse lapsurum, si primores ipsi, quique Reipubl. clauum tenebant iis temporibus, in iis quæ parta erant, conseruandis citiùs elaborassent, quàm alienas tanto impetu & ardore animi prouincias inuasissent, vel in exteros, aut etiam se-

Principum ludus periculosus.

Athenienſium bella exitiosa.

Lacedæmoniorũm bella inteſtina.

Romanorum bella.

Brevis catalogus bellorum Romanorum.

ipſos ferrum ſtrinxiſſent.

atque fauos grauidaque mella gerit.] Sic ex pace vbertas, quod dicet in ſequenti, vt colligas omnium fructuũ prouentum ex pace, contrà ex bellò vaſtitatem omnem & calamitatem. Quò pertinet etymologia Grammaticorũ, qui πόλεμον, quaſi ἀπὸ τῦ ταῖς πόλεις, ἢ τοὺς πολλοὺς μιαίνω ἢ ἀλλύειν, quòd ciuitates, multoſque homines concutiat, perdat, labefactet.

fas ſit tunc ſumere bellum, &c.) Cicero 1. Offic. Suſcipienda bella ſunt, vt in pace ſine iniuria viuatur. & Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui deſiderat pacem, præparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter. Adhæc ſcripſit Ariſt. τὸ τῦ πολέμου τέλος εἰρήνην ἐστί). Cicero 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, ſed pacis nomine bellum inuolutum reformido. Quare ſi pace frui volumus, bellum gerendum eſt: ſi bellum amittemus, pace nunquam fruemur. Caſſiod. lib. 3. Variar. epiſt. 1. Tunc vtile ſolum eſt ad arma cõcurrere, cùm locum apud aduerſarium iuſtitia non poteſt inuenire. D. Auguſtinus Epiſt. 1. ad Bonifac. in ca. Noli exiſtimare. c. 23. q. 1. Pacem habere voluntatis eſt: bellum autem debet eſſe neceſſitatis, vt liberet Deus à neceſſitate, & conſeruet in pace. Non enim pax quæritur vt bellum exerceatur, ſed bellum geritur vt pax acquiratur. Eſto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas, ad pacis vnitatem vincendo perducas. Idem can. Apud veros. eod. c. & q. Apud veros Dei cultores (inquit) etiã ipſa bella pacata ſunt: quæ nõ cupiditate aut crudelitate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur. Ariſtot. Politic. 7. cap. 9. ait eſſe arma domi neceſſariò poſita in armentario iis qui Reipub. præſunt, tum propter eos qui de tractant imperium, tum propter extero qui iniuriam conanur inferre. Reperio & apud Cornel. Tacitum, lætiorem fuiſſe Tiberium imperatorem, quia pacem ſapientia firmauiſſet, quàm ſi bellum per acies confeciſſet. Addam hoc poſtremò, dignum certè memoria exemplum. Vitruuius cap. 7. lib. 2. ait veteres Hetruſcos quò ciuibus ſuis perſuaderent, arma inuenta eſſe, vt iis aduerſus hoſtes, non ad ciuilem diſcordiam vterentur, ædem Martis ad campum, & extra vrbem non, vt aliorum Deorum, intra mœnia conſecraſſe.

Quando bella ſuſcipienda.

Ex pace vbertas..

EMBLEMA CLXXVIII.

GRANDIBVS *ex ſpicis tenues contexe corollas,*
Quas circum alterno palmite vitis eat.
His comptæ Alcyones tranquilli in marmoris vnda
Nidificant, pullos inuoluereſque fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
Æquorei ſi rex alitis inſtar erit.

INſcriptio conſentit cum his Euripidis Supplicibus (vbi pacis commoda multa percenſentur à præcone, Theſeum monente, ne bellum moueat in Thebanos) Ὅσῳ τε πολέμου κρεῖσσον εἰρήνη βροτοῖς ἥ τ' ὀρθῶσα μὲ μοῦσαισι φοσφιλεσάτη, Ἰόεσσι δ' ἐχθρὰ. πέφυται δ' εὐπαιδία ; χαίρει δ' πλούτῳ

ταῦτ' ἀφέντες οἱ κακοὶ πολέμους αἰρούμεθα, καὶ τὸν πατέρα (δουλεύομεν ἄνδρες ἄνδρα, καὶ πόλις πόλιν. Hæc à se emendata & distincta sic vertit Morellus Pr. R.

1 *Quanto melior est pax duello, hinc colligo:*
2 *Pax alma Musis est amica maxime:*
3 *Aduersa luctui: iuuant hanc liberi*
4 *Probi, placétque copia huic, at his mali*
5 *Spretis, monemus bella & imbellem virum*
6 *Nos subingamus; vrbs & vrbem non parem.*

Citantur & isti Menandri senarii, εἰρήνης πέρι,

Αὕτη γεωργὸν κἂν τῷ πέτρας τρέφει καλῶς,
πόλεμος δ' ἂν, τῷ γε πεδίῳ κακὸς ἕρο.
Alit colonum pax, vel in saxis bene,
Et bellum in ipso noxium campo quoque.

Emblema è Basilio tractum.

Huius carminis fontem lubens repeto è Basilii Magni Hexaemero, quamquam sciam idem apud alios certè veteres legi: sed mihi admodum placet viri huius sanctissimi doctrina & eloquentia. Sic enim ille Oratione 8. in Hexaem. Ἀλκυὼν δὴ θαλάττιον ὄρνεον. αὕτη παρ' αὐτοῖς νοσσιὰν τοῖς ἀγχιάλοις πέφυκεν, ἐπ' αὐτῆς τὰ ὠὰ τῆς ἡμέρας καταθερμαίνει. καὶ νοσσεύει κατὰ μέσον που τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἡ θάλασσα τῇ γῇ προσαράσσεται. ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες αὔημοι· ἡσυχάζει δὲ κῦμα θαλάσσης, ὅταν Ἀλκυὼν ἐπωάζῃ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας. ἐν τοσαύταις γὰρ μόναις ἐκλεπίζει τοῖς νεοττοῖς. ἐπὶ δὲ καὶ τροφῆς αὐτοῖς χρεία, ἄλλας ἑπτὰ πρὸς τῇ τῶν νεοττῶν αὔξησιν, ὁ μεγαλόδωρος θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζῴῳ παρέσχετο. ὥστε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τοῦτο, καὶ Ἀλκυονίδας ταύτας ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τῆς αἰτίας θεόθεν τοῦ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς θείας τῶν ἀλόγων τοῦ θεοῦ προνοίας νενομοθέτηται. Alcyon (inquit) auis mare accolit: quæ cùm sit in maris littore parere solita, deponit oua in arena, & media hyeme nidũ cõponit, quo maximè tempore ventorum impetu mare tempestuosum est. Sed tum venti se remittunt. compescitur ipsum mare, cùm Alcyon septem diebus incubat; excludit enim pullos totidem. qui cùm cibum appetunt, septem alios dies ad pullorũ incrementum minutissimo animali liberalis Deus elargitur. Omnes itaque qui se mari committunt, id obseruant, eósque dies Alcyonios nominant. Quæ tibi concessa ac tradita sunt à diuina prouidentia, cuius etiam vis eluceſcit in iis animalibus quæ rationis expertia sunt, vt te commonefacerent ad ea petenda ab eo

Pag. 105. to. 1. edit. Morel.

Alcyonis sollertia.

" " " " " " " " " "

quæ tibi ad ſalutem conferrent. Quidnam etiam, quæſo, vel
» quod fidem excedat alioqui, non eſt tua paratum cauſsa, qui
» ad Dei factus imaginem ſis: cùm propter eam tam minutam
» auem vaſtum illud ac terrificum mare ſedetur, & hyeme me-
» dia Dei iuſsu coërceatur? hæc ille. Naturalem hanc hiſtoriam
» accommodat Al[illegible]tus ingeniosè ad pacis optimæ prouen-
tum: cuius pacis laudes ex 53. capite Stobæi adiicerem, niſi pu-
tarem ſatis eſse ea de re ſtudioſos admonere. Significat enim
Officium boni principis. optimi Principis officium in id incumbere penitùs debere, vt
populum in ſuis regionibus & prouinciis neceſsario prouen-
tu inſtructis foueat & tutetur, habita primùm ratione tempe-
ſtatum, earúmque calamitatum quæ ſolent indies accidere:
ſinátque ventos remittere & tandem procellas ebullientes
hoſtium conquieſcere, vt ſecuriùs in pace poſtea viuatur: id-
Alcyonum ſol'ertia in nidificando. que Alcyonum more, quæ in medio mari nidum conficiunt
admirabili quadam ſollertia, paulùm eminẽtiore, & perquàm
anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine, qui ferro non
poſſit intercidi, nec vnde configatur inueniri, tradit Plinius.
Quidam ex ſpinis aculeatis, alii ex ſpicis ſegetum & vitium
pampinis, eum confectum eſse nidum volunt. Fœtificant bru-
ma, qui dies Alcyonides ideò vocantur, totidémque pòſt
diebus pariunt: quo tempore mare tranquillum creditur na-
uigantibus. qui eos dies obſeruant accuratè. Varro De lingua
Latina 6. Alcedo Græcè ἀλκυών, hæc hyeme quòd pullos di-
citur tranquillo mari facere, eos dies Halcyonios appellant.
Vnde Pacuuius:

Halcyonis tum litus perualgans furor.

Lege Plin. 10. cap. 32. Plutarch. quo libro diſputat, vtrum ani-
malia prudentiora, terreſtriáne an aquatilia.

Halcyones.) Halcyones Grammatici rectè deducunt ab ἅλς
καὶ κύειν, quòd in mari pariant, id eſt, περὶ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν. &
τὸ ἁλκυόνιον, marina ſpuma, qua nidum congerunt Halcyo-
nes, ait Dioſcorides in 5. cap. 36. Theophraſt. lib. 1 cap. 8.
περὶ αἰτίων ὑετῶν. Dies ſereni quibus Alcedo fœtificat, à re
ipſa nomen inuenere ἁλκυονίδες καὶ ἁλκυονίπιδες, dicuntur &
Ariſtoteli, αἱ εὐδιναὶ ἡμέραι, Hiſt. animal. 5. cap. 8.

compta.) ornatæ, ſuaues, gratæ, vel ad nidum, vel ad trau-
quillitatem refer. Plutarch. dixit alicubi bonam valetudinem
idem eſse voluptatibus quod cæli tranquillitatem Halcyoni-
bus, quoniam eis concedit vt tutò & ſecurè incubent.

tranquilli marmoris.) id eſt, in marmoreo vel ſaxeo ſcopulo
quò,

quò aqua marina alluit : vel potiùs marmor pro mari pellucente & æqualiter ſtrato accipitur.

Innolucres.] nondum aptos ad volatum, impuberes.

Innolucres. *Latus erit Cereri, & Bacchо quoque.*] Prouentus & vbertas erit annonæ maxima. Annona ponitur inter res eas quæ ciuitati maximè neceſſariæ ſunt, cui diligenter eſſe prouidendū Principibus & Magiſtratibus ſapientes monent, ne victus annuus ciuitati deſit. Noti ſunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem, itaque frumentum ſæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia : quas tres prouintias, tria Rom. populi frumentaria ſubſidia Cicero appellat in ea quæ eſt pro lege Manilia. idē quarta Verrina, Siciliam nominat cellam penariam Reipubl. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumentum vndique coëmendum curaret, & in vrbem aduectum iuſto pretio venire iuberet. Huc quodammodo refertur quod quidam Alcyonem pro iuſtitii foreſis Hieroglyphico ponunt. qua ratione à Plauto dicitur, Alcedones eſſe iuxta forum id enim commodi intelligitur de intermiſſis fori procellis & turbinibus quo alluſit Horatius, cùm dicit ſe merſari ciuilibus vndis : ita dies Alcyoniæ nominantur in quibus fora conticeſcunt.

Æquoreis ſi Rex aliis inſtar erit.] ſi ſeſe habeat in ſuos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos. Eſt enim Principis virtus maxima, non modò noſſe, ſed & tutari ſuos. Quod quāquam perſpicuū ſit omnibus, illuſtrandæ tamē huius pulcherrimæ ſententiæ cauſſa, repetam grauem ſanè & cordatam Dionis Chryſoſtomi diſputationem de regno, qua Regum officium inque ſuos pietatem ponit ob oculos. Sic ergo primùm: Principem continuis laboribus & vigiliis intentum eſſe decet. Nam in naui licet vectoribus abſque cura plerumque deſidere, & ne aſpicere quidem marinos fluctus, imò verò neque ſcire, quod aiunt, vbinam terrarum ſint. Sic enim permulti hoc modo pontum ſecuri traiiciunt, talis ludunt, canunt, conuiuantur totos dies, & tempeſtate ipſa vndique imminente inuoluti expectant euentum : alii oppreſſi altiſſimo ſomno non antè ſurgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori neceſſe eſt mare ipſum continuò obſeruare, aerem cælúmque intueri, ad terram aſpicere, neque ignorare quæ in fūdo ſunt, niſi velit allidere ad ſcapulos qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit, aliis altè ſtertentibus : interdiu autem ſi breuem ſomnum aliquando

Dion. Chriſoſtomi præclarus locus.

ſuffuretur, tamen dubius hæret, neque præſenti animo id facit, vt ſæpè ſuos adhortetur aut contrahenda vela aut clauum ſiſtendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo ſegniùs officium faciat, cùm aliis impunè ſomnum capere liceat. Eadem ratio eſt expeditionum: militum quiſque ſui dumtaxat curam ſuſtinet. At ducis munus longè maius eſt atque difficilius, nempe vt omnes & ſinguli bene armati ſint, habeántque veſtium ſatis; nec modo vt illis ciborum ſatis ſit, ſed & vt equi diligenter inſtructi ſint. Quod ſi ſecus videat quàm par ſit, maiore triſtitia ille afficitur, quam ſi quibus rebus ipſemet indigeret: quippè qui ſuorum ſalutem non minoris æſtimet, quàm ſuam ipſius. Et quidem reliqua pulchra equera ſunt: ſed hæc hactenus ſatis.

Fed. Morelli Monitum.

Pereruditus Ioach. Camerarius in auctario ſeu appendice ad Philem. περὶ ἰδιοτήτων ζώων, aliquot Senariis Iãbicis Græc. & Lat. elegantiſſ. cuncta quæ à ſacris & profanis autorib. vtráque lingua ſuper Alcyone ſcripta compererat, mirifice comprehendit. id Carmen δίγλωττον non ſine fructu percurres, ſi libet & vacat. Exordium eiuſmodi eſt,

Ἠδ' Ἀλκυὼν ὄρνις μέν ἐστί γε παράλιος.
Pontum accolit cui nomen eſt auis Alcyon.

& poſt nidi ἔκφρασιν, quod ſorte nuncupat νεοττιὰ οἷαν ναυπηγοῦνται quia nauis inſtar concauum ſit; mox ſubiungit elogium amoris coniugalis in hac alites, verſu aureo.

Φίλανδρος αἰτὴ καὶ φιλότεκνος πάνυ,
Πίστιν ἀφαποσβέσας σωτῆρα γαμικὴν πόθου:
Alcs mariti perquam amans eſt, fœmina,
Irruptam iungit coniugi quam copula.

Doctos doctis obloqui nefas esse.

EMBLEMA CLXXIX.

QVID rapis heu Progne vocalem ſæua cicadam,
Pignoribuſque tuis fercula dira paras?
Stridula ſtridentem, vernam verna, hoſpita lædis
Hoſpitam, & aligeram penniger ales auem?
Ergo abice hanc prædam: nam muſica pectora ſummum eſt
Alterum ab alterius dente perire nefas.

ET hoc ἄδηλον ex 1. Græcorum Epigrammatôn traxit, ſic enim habet Græcus: *Characteri Emblematis.*

Ατθὶ κόρα, μελίθρεπτε, λάλον λάλον ἁρπάξασα
τίτπγα, πανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν.
τὸν λάλον, ἁ λαλόεσσα τὸν ὕπερον, ἁ πτερόεσσα.

τὸν ξένον, ἀξεῖνα, δρινὸν ἰαμινά,
ὐχὶ τἀχὼ ῥίπτεις, ὐδὲ δίκμις, ὐδὲ δίκαιον,
Ὅλυφ' ὑμοπόλοις ὑμνοπόλοις τόμαον.

Rixæ & contentiones à studiosis alienæ.

Increpat hirundinem, quæ cicadam ad pastum corriperet, quo orationis inuolucro doctos mutuò sese prouocantes arguit: his enim rixis & contentionibus ferè fit, vt nullum aliud perniciosius malum suboriri possit. Si quo conuicio docti ab ignaris & rerum insciis impetantur, non debet haberi nouum aut insolens, cùm vt plurimùm audax esse soleat ignorantia, qua nullum aliud malum aut intractabilius aut difficilius. At cùm doctus doctum, & Christianum Christianus iniuriis, contumeliis, clamosis disputationibus, vel etiam famosis libellis impetit, quod bonis literis & Reipubl. malum atrocius aut exitialius esse potest? quæ clades imò quod naufragium præsentius, cùm in mediis fluctibus irato mari cõcertatio nascitur inter nauis ductores, aut etiam gubernatores ipsos, à quibus eorum qui sunt in eadem naui, vel vita, vel mors pendeat? Nullum certè miserius accidere detrimentum societati humanæ potest, quàm cùm eruditi eruditos (à quibus certè pendere debet popularis multitudo, vt eorum ductu sese in officio contineat) nigro dente conuellunt: quo fit interdum, vt diutiùs altercando veritatem opprimant. Num verò absurdum & odiosum maximè omnibus videri debet, eos, quos par est inter se omninò conuenire, mutuísque officiis animos inuicem sibi deuincire, nimirùm quòd iisdem sacris initiati ad vtilitatẽ communẽ liberales disciplinas excolere ex officio decet, quas tamquam communi quodam vinculo, & quasi cognatione inter se contineri nemo nescit: nónne, inquam, prorsus ridiculum est, eos sese mutuis iniuriis proscindere, in vitam moresque debacchari, & falsis criminationibus æmulos onerare, qui alios coercendi ius habent, quoties aliqua vel leui occasione rixantur & decertant? Quæ sanè contumeliæ eo nocentiores sunt, quo in plures deriuantur: ex iis enim non minimum famæ detrahitur eorum potissimùm, qui, vt loquitur Horatius, hoc succo lolliginis, & ærugine mera tinguntur. Non inuitus quidẽ facebor in concertationibus eiusmodi quædam certè, nec obscura ingeniorũ videri specimina, id tamen generis eiusdem semper iudicaui non tam laboriosæ quàm periculosæ plenum opus aleæ, in quo sæpenumerò vbi quis commendationẽ nominis aucupatur, nescio quo fato famæ iacturã luit. Certè vt hoc adiiciã, neminem vnquã

Nullus è maledictis famam captat.

fuisse credo, qui maledictis & conuiciis in alium iactis honestiorem famam mercari vnquam potuerit. Quæ verò cæcitas in hisce decertationibus ad iudicem confugere omnium corruptissimum & iniquissimum, nempè turbam popularem? cùm dubium non sit, quàm non videat, quámque cæcutiat, vt videre non possit.

Aedibus in propriis quæ recta aut prava gerantur?

Itaque qui fieri possit, vt sano mẽtis oculo quæ captum excedunt suum, intueatur? Id quidem (quod tamen grauatè dicã) tẽporibus nostris exulceratissimis sæpenumerò vidimus, non modò in iis disciplinis quæ ad humanitatem pertinent, sed & in diuinis omninò scriptis, atque pietatis Christianæ oraculis: quorum auctoritati apud quam plurimos non parum detractum est, quòd de iis importunè & intempestiuè doctores pleroſque digladiari viderint. Ex quibus mutuis dissidiis nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenti accessit, sed de pietate & bonis moribus non minimum decessit, dum nõ est qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter studiosos contẽtio, sed absit à maledictis, à contumeliis, à rixis: & vt sunt expertes inuidentiæ Musarũ fores, quemadmodum ex veteribus plerique dixerunt, sic ne admittant quidem iurgia, vel animorum distractionem aliquam inducant. Scitè Chrysippus. Qui stadium currit, inquit, contendere & eniti debet quàm maximè possit, vt vincat: at eum cum quo certet, aut supplantare, aut manu depellere nulla ratione debet: sic tota animi contẽtione licet ex literis indefesso cursu splendorem, & nominis celebritatem aucupari, sed socii aut riualis cursum dolo quodã malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctrinã (nisi prorsus mala sit) mordaci aceto cõspergere, quò vel desistat, vel habeatur contemptui, non modò hominis est dissoluti & inuidi, sed & animi pusilli & planè illiberalis,

Progne] hirundo, de qua dictum est suprà.

vocalem.] canoram, λαλον.

pignoribus.] pullis.

Stridula stridentem, &c.) In Græco eædem sunt πολυπωους. Nam τὸν λαλον ἀ λαλοῦσαν reddit, stridula stridentem: ἀρινὸν ἠαρινα', vernam verna, id est vere cantillantem: τὸν ξεῖνον ἀ ξεῖνα, hospitam hospita: vtraque enim non abhorret ab hominũ hospitiis, altera enim prope lares patrios nidificat, altera vel in hortulis nostris exauditur. τὸν ἄπτερον ἀπτερόεσσα, aligerã aligera, aliger ales. Per multũ illustrabit hoc Emblema

quæstio 7. Sympos. 8. Plutarchi, quæ est de nota seu symbolo Pythagorico, quo hirundinem hospitam recipi vetabat Samius ille senex. Carnem depasci solet hirundo, inquit, venatúrque sacras illas Musis canoras cicadas: σαρκοφάγος δ' ἐστὶν ἡ χελιδών, καὶ μάλιστα τοὺς τέττιγας ἱεροὺς καὶ μουσικοὺς ὄντας ἀποκτίννυσι καὶ σιτεῖται. vide reliqua.

Hirundo carnivora.

abice.] abiice, Syncope.

nam musica pectora, &c.] Græcus dixit ὑμνοπόλοις, id est, canentes, stridorem emittentes cicadas. Musica autem pectora dixit interpres, quia plerique docent, omnes aues canoras dici Musarum volucres. Cicadas verò ob cantum Apollini sacras esse volunt, iuxta Aristophan. Scholiasten. ἐν νεφέλ. οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀδόμενοι τῷ Ἀπόλλωνι & Troianos oratores cicadis comparauit Homerus Iliad γ. Cæterùm hîc γνώμη est, qua innuit absurdum esse, & fermè impium, eiusdem ordinis viros sese mutuò conficere. tum enim vel maximè periculosa esse tempora ferunt, quibus lupus lupinam est: & quamquam, vt loquitur Iustin. lib. 16. assiduum inter pares discordia malum sit, tamen id locum habere non debet inter doctos, & studiosos Musarum cultores, inter quos vna & constans animorum consensio & concordia necessaria est. Huc facit Themistius, oratione quadam, quo loco ait Musas inter se numquam rixari, sed optimè illis cum Apolline cõuenire: ita etiam poëtas minimè à poëtis debere dissidere. Græcè ita, καὶ αἱ Μοῦσαι ἔννεα συγχωροῦσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ ὁ δῆμος αὐτῷ ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας, ὅτι μὴ μόνη σοφία δοκεῖ. μηδ' αὐτὴ μόνη προσεύχονται οἱ ποιηταί. Huc Prouerb. Canina victitans, Cynocephalum oppugnas.

Musarum volucres.

Periculosa tempora quãdo maxime.

Appendix.

Inter pares inuidia sæpe solet innasci, quod præter cæteros not. glossographus Accursius, auctor non pœnitendus, ad l. si exceptione, 14. §. eo qui, D. quod met. causa. hi dicuntur Luciano lib. de calumnia, ὁμότεχνοι, inter quos propter artis eiusdem communitatem peracres simultates & iurgia nonnunquam implacabilia exardescunt, vel occasione speratæ gloriæ, aut lucri captati, cum nemo artifex se libenter postponi patiatur, aut contemni. Sed tamen dignum est vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem cum aliis ferant disciplinam, c. recolentes, de stat. monachor. Imò qui iisdem

ſacris initiati ſunt artium meliorum concordi pace ligentur, vt memineriut Muſas dici Græco verbo, μῦσαι, quaſi ὁμοιῦσαι, id eſt, ſimiles, inter quas ſumma ſit concordia, quamquam inter tonos diſpares. Omnium enim honeſtarum diſciplinarum inter ſe magna ſimilitudo & concordia eſt, quæ omnes ad humanitatis ſeſe cultum comparent. Solemne eſt, ſi κεραμεὺς κεραμεῖ κοτεῖ, καὶ τέκτονι τέκτων, vt ait Heſiodus, ſed inhumanum eſt, & nullo ferendum pacto, ſi Grammaticum inceſſat Grammaticus, ſi Rhetorem Rhetor: ſi Logicum Logicus: quia cenſemus inanem eſſe artium meliorum vſum, niſi cum litterarum ſucco mores inſtituantur, vitæque ratio cõformetur qui finis eſt, eruditionis omnis ac doctrinæ. Eloquẽtia malè ſine moribus diſcitur, ait Plinius Secundus, Æuo ſuperiore maiores noſtri viri ſani patienter audiuere rixas, quæ in Italia per aliquantum temporis ortæ ſunt inter Robortellum, Maioragium, Nizolium, Sigonium, quarum contentionum veſtigia libris editis poſt auctorum mortem ſuperſunt. Et in hac noſtra vniuerſi ſchola diu non ſine rixis ac cauillis contenderunt eruditi viri Anton. Goueanus, & Ioachimus Perionius in P. Ramum: quos proximè ſecuti Adrian. Turnebus, & Iac. Carpentarius, diutius de re litteraria contenderunt, ſed quanto cum fructu, viderint qui ea de re iudicare ſobriè poſſunt.

Fed. Morelli Coronis.

Aureum iſtud diſtichum Epigrammatographi Gr. mirum in modum congruit, & coniurat amice cum Hexaſtichi Alciati è fonte Gr. hauſti clauſula:

Εὖ λέγειν αἰεὶ πάντας καλὸν· αἰσχρὸν δὲ λυγρόν,
Καὶ ὅσα τῶν ἄξιοι ὢν λέγομαι.
Omnes laudare eſt pulchrum, at traducere acerbum;
Vt ſit vita horum digna probro & ſcutica.

Eloquentia fortitudine præstantior.

EMBLEMA CLXXX.

ARCVM læua tenet, rigidam fert dextera clauam,
Contegit & Nemees corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies? non conuenit illud
Quòd vetus, & senio tempora cana gerit.
Quid quòd lingua illi lenibus traiecta catenis,
Queis fissa facileis allicit aure viros?
An ne quòd Alciden linguæ, non robore Galli
Præstantem populis iura dediſſe ferunt?
Cedunt arma togæ, & quamuis durissima corda
Eloquio pollens ad sua vota trahit.

HÆc ἀνδριαντογραφία. Herculis expreſſa eſt Luciani quadam præfatione, qua oſtendit Celtas, id eſt Gallos, olim Herculem Ὄγμιον nominaſſe, eumq; eloquentiæ ſapientiæq; Deum exſtimaſſe, apud quos ita effingebatur, vt ſenex, caluus & rugoſus, inculto capite & glabro, cuiuſmodi ſeniores nautas marinos videmus: adhæc leonino tergore indutus, dextra clauã tenens, arcum ſiniſtra, pharetrã ex humero pendulam habens; confertiſſimam quandam hominum multitudinem trahẽs catenulis ex auro & electro tenuiſſimis, linguæ ſuæ extremitate perforata inſertis, eámque non inuitam, ſed vltrò ſequentem, imò etiam hilares omnes, nec vllo modo reſtitantes, vt huic aſſentiri viderentur, ducentem ſe Deum laudibus efferentes. Id nihil aliud indicabat, quàm Herculem eloquentiæ & fortitudine præſtantem, diſſipatos olim Gallos & efferatos, ad iuſtitiam, & mitiorem vitã viuæ viribus eloquentiæ reduxiſſe, cuius facti tam inſignis hiſtoriam mendax Græcia figmentis eſt perſecuta & ad armorum ſtupenda facinora poſtea conuertit atque ad ſuum Herculem Iouis ex Alcmena filium retulit: quod Herculi Gallo, diuinæ cuiuſdã naturæ viro, propter ſagacitatem, prudentiam ſingularem, & admirabilem eloquentiam peculiare fuit. Putant nonnulli ex philologis nec leuibus ſanè coniecturis aſſerunt, Gallos veteres tum eloquentiæ, tum linguæ Græcæ fuiſſe perſtudioſos. Ioan. Annius in Beroſum (niſi me nomen Beroſi fallit) de regibus Babyloniæ, tradit Græcos à Gallis literas habuiſſe: apud quos quàm domeſtica fuerit eloquentia pluribus contendit Budæus noſter 1. De aſſe, & maximè Commentariis in Pandectas ad l. 1. De ſeru. corrupt. §. Quod ait prætor. Quin audiamus ipſum Lucianum ſua loquẽtem lingua: Τὸν Ἡρακλέα οἱ Κελτοὶ Ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ, τὸ δὲ εἶδος τοῦ θεοῦ παύυ ἀλόκοτον γράφουσι. γέρων ὅζιν αὐτοῖς ἐς τὸ ἔσχατον, πολιὸς ἀκριβῶς, ὅσοι λοιπαὶ τὴν περαίαν, ξυσὸς τὸ μέτωπον, καὶ διακεκαυμένῳ ἐς τὸ μελανώτατον, οἷοί εἰσιν οἱ θαλαττουργοὶ γέροντες. ἀλλὰ καὶ τοιοῦτος ὢν ἕλκει ὅμως τῷ σκέλει τὰ ἡμαθίοις, καὶ γὰρ τῷ δεξιτέρᾳ ἐπέπαται τῷ τοῦ λέοντος, καὶ τὸ ξόπαλον ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ τὸν γωρυτὸν παφήρτηται, καὶ τὸ τόξον ἐν τεταμένον ἡ ἀριστερὰ προδείκνυσι, καὶ ὅλως ἡρακλῆς ὅτι. καί τοι τὸ πολυδοξότατον καὶ πιθανώτατον τῆς εἰκόνος· ὁ γὰρ δὴ γέρων ἡρακλῆς ἑκεῖνος ἀνθρώπων παμπόλυ τι πλῆθος ἕλκει, ἐκ τῶν ὤτων ἁπαντας δεδεμένους· δεσμὰ δ' εἰσὶν οἱ, σειραὶ λεπταὶ, χρυσοῦ καὶ ἠλέκτρου εἰργασμέναι, ἅρμοις ἐοικυῖαι τοῖς χαλκέοις, καὶ

Tyſtus Emblematis ex Luciani Hercule.

Quid Hercules ille Gallicus.

Galli veteres ſapientiæ Græcæ periti.

ὅμως ἀφ' ὧν ἀδικοῦσι ἀγάλλονται, ὅτι δεσμῶν βυλεύονται, δι' ἃ κάλλιστοι ἂν εὑρεθεῖεν, ὅτι ὅλοις ἀντιτείνουσιν, ἢ τοῖς πολὺ ἀντερωθοῦσι, περὶ τὸ σωτήριον τῆ ἀγαγῆς ἐξαπλιάζοντες. ἀλλὰ φιλόδικοί ἐσονται, καὶ γοητῶται, καὶ ὧν ἄγονται ἐπαινοῦντες, ἐπιγελῶσι ἅπαντες, καὶ τῷ φθάνειν ἐτέλεσαν ὧν διανοῶν βακχεύοντες, ἐοικότες ἀχιλλεσυλλόοις. οἱ λυθέντες! ἢ γὰρ παντὸς ἀτεκμάρτου ἕνεκα μοὶ ἔδοξεν, οὐκ ἐκείνου ἕνεκα τοῦτο ἀπεῖν ὁ γὰρ ἔχων ὁ ζωγράφος, ὅταν ἐξάψῃ ταῖς σειραῖς τὰς τῶν διανοῶν ἀρχάς, ἅτε τῆ δεξιᾶς μὲν ἦλκε τὸ ῥόπαλον, τῆ λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἐχούσης τριπλόους τὸν ὄχλον τῆ γλώττης ἄγειν, ἐξ οὗπερ ἁλυσιδώτους αὐτοὺς ἑπόμπευσε, καὶ ἐπὶ τέρψεσι πάσας τοὺς ἀγομένους μαθόντα. ὥστ' ἐγὼ μὲν δὴ πολὺ αἰσχύνειν ἔρρωμαι, καὶ θαυμάζω, καὶ ἀπορῶ καὶ ἀμηχανῶ. Κελτὸς δέ τις παρεστὼς οὐκ ἀπαίδευτος τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδοξεν, ἀκριβὴς Ελλάδι φωνῇ ἀφιεὶς, Φιλόσοφος, εἶπεν. τὰ βραχέα ἐγώ σοι. ἔφη, ὦ ξένε. λύσω τὸν γρῖφον τὸ αἴνιγμα. πάνυ γὰρ περιπλοκὴν ἔοικας σοὶ φωτὶ. ὃν λόγον ἡμεῖς οἱ Κελτοὶ, οὐχ ὥσπερ ὑμεῖς οἱ Ελληνες ἑρμῆν εἰώθαμεν εἶν), ἀλλὰ ἡρακλῆ αὐτὸν ἐπιχωρίῳ, ὅτι πολὺ τοῦ ἑρμοῦ ἰσχυρότερος ὢν τοῖς ἀεὶ γέρων πέφυκε, καὶ θαυμάσιος. μύθος γὰρ ὁ λόγος ὁ γέρων φιλεῖ ἑαυτὸν διαδέχεσθαι τῷ ἀκμαίῳ, ἅτε ἀληθῆ ὑμῶν οἱ ποιηταὶ λέγουσιν, ὅτι αἰεὶ τῶν ὁ πλούτων φρένας περίεστιν. ὁ δὲ γῆρας ἔχει τί λέξαι τῶν νέων ζοφώτερον. οὕτω γέτοι καὶ τὸν Νέστορα ὑμῖν ἀπορῶ ὅπως τῆ γλώττης ὁ μῦθος, καὶ οἱ ἀγορηταὶ τῶν τρώων τῷ ὅπα τῷ λαμπρότατον ἀφιᾶσιν ῥεύματι πᾶσι. λείπει γὰρ καλῶσι, ἅτε μάντιν, τὰ ἄντα. ὥστε ἀπεῖν ὥσπερ ἐκδιδυμόους τοὺς ἀνθρώπους τοῦς τῷ γλώττῃ ὁ γέρων ὅτις ἡρακλῆς. ὁ λόγος ἔλκει μὲν δὴ τοῦτο θαυμάσιος. ἀδὺς τῷ τῶν ὥσπερ καὶ γλώττης συγγένεια. ὑδ' ὕβρεις οὐς αὐτὸν, ἀ ἑαυτῷ τετρύπηται. μάντιν γοῦν, ἔφη, καὶ κρουνιχῶν πηγὴν ἰαμβεῖον, παρὰ * ἡμῖν μαντὼν, ὃς γὰρ λέγεις ἐξ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ὀπὶ τετρυπημένη· ὁ δὲ ὅλον καὶ αὐτὸν ἡμεῖς ὃν ἡρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἡγούμεθα ἐξεργάσασθαι, ζοφὸν γενόμενον, καὶ πιθοῖ καὶ πλεῖστα βιάσασθαι. καὶ γὰρ βέλη αὐτῷ, οἱ λόγοι αὐτὸν εἶναι ὀξεῖς καὶ ὠκεῖς, καὶ ταχεῖς, καὶ πᾶς ψυχὰς πτρώσκοντες, πτερόεντα γοῦν τὰ ἔπη, καὶ ὑμεῖς φατὲ εἶν). hoc eſt: Herculem Galli Ogmion lingua propria nominant. eius autem Dei ſimulacrum monſtroſum & abſurdum repræſentant. Apud eos ſenex eſt, inculta glabráque canitie, obrugata cute, & nigro admodum colore, vt marinos nautas eſſe compertum habemus: atque eiuſmodi cùm ſit, tamen Herculis cultum gerit. Amictus enim eſt tergore

* al. ὑμῶν

leonis, dextra clauam tenet, Pharetram humeris aptatam, siniſtra protenſum arcum prætendit, denique omni ex parte Hercules eſt. Verùm quod in imagine admirandum maxime mihi viſum eſt, ſenex ille Hercules confertiſſimam quandam hominum multitudinem trahit, omnes auribus vinctos. Vincula ſunt tenues quædam catenulæ auro electróve fabrefactæ, ſpirulis collaribus pulcherrimis ſimiles. At hi certè tam exilibus vinculis ducti, ne de fuga quidem cogitant, tametſi facilè poſſint: nec omninò reſtitant, aut pedibus in diuerſum nituntur quaſi reſupinantes, ſed hilares lætique ſuum ductorem laudant, ſponte feſtinantes omnes vt ſtudio præueniendi laxa etiam vincula relinquant, perinde ac triſtes futuri, ſi eiuſmodi vinculis eximantur. Quod autem abſurdiſſimum mihi viſum eſt, non pigebit referre. Cùm enim pictori reliquum iam nihil eſſet, vnde catenarum extremitates innecteret, dextera nempè claua ferenda occupata, ſiniſtra verò arcu tenendo, ſummam Dei linguam perterebratam eſſe voluit, ex eáque religatis catenis eos trahi fecit: ipſe nimirùm ad eos qui ducebantur, ſe conuertendo arridebat. Hæc ego quidem cùm diu conſiſtendo eſſem contemplatus, admirabundus, hæſitans & indignans, Gallus quiſpiam qui tum fortè aderat, haud quidem ignarus rerum noſtrarum, vt qui linguam Græcam exactè doctus eſſet, Philoſophus, vt opinor, ex iis qui in Gallica ſunt regione. Ego tibi, hoſpes, inquit, picturæ huius explicabo rationem. videris enim nonnihil hac in re conturbari. Nos itaque Galli ſermonem & orationem, vt vos Græci, dicimus eſſe Mercurium, ſed Herculi eam tribuimus, non quòd hic Mercurio longè robuſtior fuerit. Quòd autem ſenex fingatur, non eſt quod mirere. Solet enim eloquentia in ſenectute demum ſuum omnem vigorem * oſtendere, ſi modò vera ſunt quæ Poëtæ veſtri dixerunt: Iuniorum mentes inſtabiles & volucres eſſe; ſenecturem autem doctius ſcire dicere, quàm iuuentus ipſa poſſit. Hinc certè ex Neſtoris lingua fluere mel à vobis dicitur, & Troianorum oratores floridam quandam vocem emittunt, id eſt, λειριόεσσαν: nam liria, quantum commemini, vocantur flores. Proinde quòd auribus homines ad linguam vinctis trahit ſenex ille Hercules, id eſt ſermo, non eſt mirum, cùm ſcias linguæ auriſúmque eſſe cognationem. Neque verò ad contumeliam illius

Gallus philoſophus lingua Græce gnarus.

Hercules apud Gallos, orationis nomen Senectus eloquentior.

* *al.* exercere.

Homines vincti auribus.

hoc dicitur: memini enim, ait, iambos, quosdam comicos è vestris didicisse: loquacibus extrema in parte omnibus lingua est pertusa. Cæterùm opinamur Herculem oratione omnia perfeciſſe, virum quidem sapientem, qui persuadendo facundia quam plurima subegerit: si quidem tela ipsius acutos, certos, celeres, & animas sauciantes sermones interpretamur: hinc enim pennata verba vos etiam dictitatis. Et hæc Lucian.

Herculis eloquentia.

Nolim equidem transilire quod Seruius 6. Æneid. annotat ad illud,

Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

quo loco ait, Herculem à prudentioribus mẽre magis quàm corpore fortem habitum, adeo vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi esse videantur. Hue pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardianus libro De vita sapientum, quo loco sumit catenam Mercurii, pro facundi & diserti hominis lingua, his planè verbis: ὁ Πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκήν τινα περὶ ϗ πρὸς ἀνθρώπους ὁπωσοῦν διὰ ποικίλης παιδείας πᾶσι ἐς τὸ ξυγγνωστὸν ϗ καθαρὸν ἐξήγγελλεν. Porphyrius, vt catena quædã Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè purèque variæ doctrinæ arcana. Superior ille locus quem adduximus ex Luciano de Hercule philosopho Gallo, rerũ Græcarum perito, non est alienus ab eo quod legitur apud auctores haudquaquam aspernandos, nẽpè Gallos fuisse φελέλληνας, hoc est, vt ego interpretor, Græcæ non modo linguæ, sed & Doctrinæ peritos: idque primum ex C. Cæsare confirmant priuatim publicéque Græcis literis vsos olim Gallos & in castris Heluetiorum tabulas repertas Græcis elementis conscriptas. Massilienses quidem locutos Græcè Strabo geographus primi nominis testatur, quo tempore incorrupta esset minimèque confusa Phocensium colonia. Nec vero prætermittunt Druidas illos veteres religionis Gallicæ antistites quos iisdem disciplinis fuisse imbutos atque sophos Græciæ, memorant. Imò etiam coniecturis quibusdam non inanibus asseuerãt disciplinam Semnotheorum, Druidarum, Bardorum, Saronidarum vetustissimorum in Gallia doctrinæ omnis liberalis professorum multis antè seculis apud Gallos floruisse, quàm Cadmus è Phœnicia venisset in Græciam, quam ad rem probãdam citant Aristotelem in magico qui ait philosophiã à Celtarum Semnotheis duxisse initium, & Galliã fuisse magistram Græciæ, longum esset percensere quam doctis & elo-

An galli veteres Græca lingua pe-ritis.

ventissimis hominibus iam olim Gallia multisque seculis abundarit: hoc vnum adiicio nullum numen maiore quondam religione cultum apud Gallos, quam Pitho fuerit quæ Suada sine Suadela est Romanis, illa vna non temerè dicta Ennio flexanima, id est, ψυχαγωγὸς. Colligimus etiam ex vetustioribus literarum Monumentis, priscos Gallos doctrinæ & facundiæ gloria fuisse insignes, eos inquam qui floruere temporibus priorum Galliæ principum, Samothis, Magi, Saronis, Bardi, Longonis, Celtis, Herculis, Galatis, Albonii, Lugdi, Belgii, ij enim memorantur inter eos qui legibus & moribus populum Gallicum excoluerunt. Et id quidem de Gallorum veterum cultu & disciplina eo est ignotius, quo à paucioribus traditũ fuit, quia vel nihil aut parum admodum posteris reliquerunt maiores illi Galli, aut quia suam doctrinam non scriptis, sed per manus consulto tradi voluerunt.

Arcum leua tenet, &c.) Idem omninò cultus eadémque figura ac Herculis illius, quem Poëtæ Græci, leonis exuuio, clauâ & aliis armis instructum faciunt.

Contegit & Nemees.) In insula Nemea leonem occidit Hercules, cuius pellem aiunt vice thoracis induisse. eo autem indumento eum fuisse vsum, & talem fingi, vt homines, antiqui cultus admonerentur, ait Festus lib. 14. Sed hæc parerga.

Leo Nemæus ab Hercule occisus.

non conuenit illud &c.) Huius absurdi & ἀπορήματος caussam ex Luciano repere.

tempora cano) caput canum. effecta senii.

Cedunt arma togæ, &c.) Hemistichium Ciceronianum, quo se Orator ipse φιλοπάτριν, pacis semper fuisse studiosum declarabat. Versus hic,

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ,

à permultis obtrectatoribus reprehensus est, quo nomine Cicero laborauit inuidia. Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratione contra Pisonem: Non vlla tibi, inquit, Piso, nocuit inuidia, sed versus tui. Nimis magna pœna, te Consule, constituta est, siue malo Poëtæ, siue libero. Scripsisti enim versus, *Cedant arma togæ.* Quid tum? hæc res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nusquam opinor scriptũ fuisse in illo elogio, quod, te Consule, in sepulchro Reipubl. incisum est, Velitis, iubeatis, vt, quòd M. Cicero versum fecerit, sed quòd vindicarit. Verumtamen quoniam te non Aristarchum, sed Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed Poëtam armis prosequare: scire cupio,

Versus Ciceronis à multis reprehensus.

Locus ex oratione in Pisonem.

quid tandem isto in versu reprehendas, *Cedat arma togæ*, Tuæ dicis, inquit, togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te asine, literas doceamus, non opus est verbis, sed fustibus. Non dixi hanc togam, qua sum amictus: nec arma, scutum, & gladium vnius Imperatoris; sed, quod pacis est insigne & otij, toga contrà autem arma, tumultus, atque belli: more Poëtarum locutus, hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atque otio concessurum. Quare ex familiari tuo, Græco illo Poëta: probabit genus ipsum, & agnoscet; neque te nihil sapere mirabitur. At in illo altero, inquit, hæres, *Concedat laurea* * *laudi*. Imò mehercule; habeo tibi gratiã. Hærerem enim, nisi tu me expedisses. Nam cùm tu timidus actremens, tuis ipse furacissimis manibus detractã è cruentis fascibus lauream ad portam Exquilinam abiecisti indicasti, non modò amplissimæ, sed etiam minimæ laudi laureã concessisse. Atque ista ratione hoc tamen intelligi, scelerate, vis, Pompeium inimicum mihi isto versu esse factum: vt, si versus mihi nocuerit, ab eo quem is versus offenderit, videatur mihi pernicies esse quæsita. Omitto, nihil istum versum pertinuisse ad illum: non fuisse meum, quem quãtum potuissem, multis sæpè orationibus scriptisque decorassem, hunc vno violare versu. Sic Cicero. Hic autem γνώμη est, & ἐξήγησις τῆς προσωποποιίας, nimirùm quòd Hercules hic noster (& Orator quisque insignis) non quidem viribus corporis, sed eloquentiæ laude auditores trahat quò velit. Id Cicero locis quamplurimis confirmat. Nam & Orpheũ aiunt citharæ dulcisonæ modulo feras & saxa mouisse, quod est referendum ad vim eloquentiæ, quam Euripides reginam, & Ennius flexanimam appellauit. Lege Valer. Max. 8. cap. 9. & 10.

* *linguæ.*

Appendix.

Hanc video armorum & litterarum sicuti Reipub. administrandæ rationem esse crebrò vsurpatam apud auctores bonos. Tull. 1. de Offic. Non minorem vtilitatem adferunt qui reipub. præsunt, quàm qui bella gerunt: itaque eorum consilia sæpe aut suscepta, aut decreta bella sunt. Quare expetenda magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Temerè enim in acie versari, & manu cum hoste confligere immane quiddam est, & belluinum. Idem de aruspicum responsis vocat arma iudiciorum atque legum. Et quidem nihil

æque valet ad muniendam ciuitatem, & tuendum principum dominatum. Nec abs re laudati imperatores qui iurisconsultis quam satellitibus stipa reipub. prospexerunt, vt Hadrianus Cæsar, qui Iulio Celso, Salvio Iuliano, Prisco, atque Neratio plurimum vsus est Antoninus Pius, qui Valentem, Martianum, Marcellum Iabolenũ coluit & Antoninus philosophus, qui Scevolæ consuetudinem præcipuè amauit. Itémque Alexander Seuerus, qui frequenter apud se habuit Sabinum, Paullum atque Vlpianum, vt refert Lampridius, ideò summus fuit imperator, quod Vlpiani consilio rempub. administraret. Pertinet huc illud Horatii in arte:

Siluestres homines sacer interpresque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa mouere sono testudinis & prece blanda
Ducere quo vellet. Idem 1. Carm.
Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus & decora
——More palestræ.

In appendicibus Virgilianis,

Threicius quondam vates, fide creditur amens
Mouisse sensus acrium ferarum:
Atque amnes tenuisse vagos
Et surda cantu concitasse saxa;
Suauisonoque modo testudinis arbores secutæ,
Vmbram feruntur præbuisse vati:
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaque viros voce temperauit,
Iustitiam docuit, cœtu quoque congregauit vno,
Moresque agrestes expoliuit Orpheus.

Facundia difficilis.

EMBLEMA CLXXXI.

ANTIDOTVM *Æææ medicata in potula Circes*
Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.
Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
Purpureus sed flos, lactis & instar habet.
Eloquij candor facundiáque allicit omnes:
Sed multi res est tanta laboris opus.

Moly herba quid designet.

HOmerus Odyss. x. moly herbam à Mercurio Vlyssi datam ait, tamquam amuletum præsentissimum aduersus omnia veneficia. plerique deflectunt ὅτι πὺ μολύειν τὰς νόσους, à sedandis morbis, quod tradit Apuleius, libello De viribus

bus herbarum, cap. 48. Herbam hanc nigræ radicis, sed floris lactei, & inuentu difficillimam facit: cuius etiam mentio est apud Plin. lib. 25. cap. 4. Sic autem habet Homerus: Ody.

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δ' αὐτὸ καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν,
ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δ' ἐπὶ πάντα δύανται.

Id figmentum non rarò intelligitur de virtute omníque eruditione, ad quam primus aditus arduus est ac sudoris plenus, sed suauissimus omnium fructus. χαλεπὰ τὰ καλά, vt habet vetus adagium. Hic autem eloquentiam primò quidem abstrusam & difficilẽ, deinde multo labore & diligentia partam, iucundissimos adferre fructus, hominésque sui candore allicere intelligitur.

Antidotum.] remedium, ex ἀντὶ καὶ δίδωμι, datur enim contra venenum.

Æaa Circes.] Virgil. 3. Æneid.

Infernique lacus, Aeaeque insula Circes.

Sed multis res est tanta labori opus.] Cicero 1. de Orat. Hoc fusissimè & eloquentissimè docet. Quis non iure miretur, inquit, ex omni ætatum memoria, vt temporum, sic & ciuitatum, tam exiguum oratorum numerum inueniri? Sed nimirũ maius est hoc quiddam quàm homines opinantur. &c. Vult autem M. Tullius eloquentiam omnium difficillimam videri, quia constet rerum pulchetrimarũ scientia; compositione apta verborum; motuum cognitione; iocorum & facetiarũ eruditione; subtilitate respondendi & lacessendi; vrbanitate; historia; prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquẽtiæ ipsemet aliis locis, sed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam causam esse vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ, tam pauci sint sempérque fuerint qui in hoc labore versentur? Omittendæ sunt omnes voluptates. relinquenda studia delectationis; ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deserendus: quæ res in hoc genere homines à labore studióque dicendi deterret.

Antiquissimi quæque commenticia.

EMBLEMA CLXXXII.

PALLENÆE *senex cui forma est histrica Proteu,*
Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
Dic age, quæ species ratio te vertit in omnes,
Nulla sit vt vario certa figura tibi?
Signa vetustatis, primæum & præfero secli.
De quo quisque suo somniat arbitrio.

Scriptores rhapsodi taxantur.

CONuertit Protei πολυμόρφου fabulam in scriptores quosdam rhapsodos, & rerum antiquissimarum, quæque extra omnium memoriam positæ sunt narrationem è variis & sæpè pugnantibus inter se petitam concinnantes: qui cùm

ſibi non conueniãt, & pro arbitrio ſomnient de rebus à ſe remotiſſimis, & ingenij humani captum excedentibus, pro germana naturalique rerum veritate tenebras quaſdam fabularum offundunt, & portentoſam hiſtoriæ formam è variis petitam, ſeu, vt dixeris veriùs, indigeſtam quandam miſtámque, nullâque penè ſibi parte cohærentem farraginem nobis obtrudunt, vt reuera Proteum quẽdam in eiuſmodi ſcriptionibus effingere velle videantur. Quod antequàm doceam apertiùs, referam Arnobii verba ex libro 1. contra gentes: Falſitatis, ait, arguitis res noſtras: & nos veſtras arguimus falſitatis. Sed antiquiora, inquitis, noſtra ſunt, ac per hoc fidei & veritatis pleniſſima: quaſi verò errorum non antiquitas pleniſſima ma: e ſit, & non ipſa perpererit res eas, quæ turpiſſimas Dei notas ignominioſis cõcinnauerunt in fabulis. Ante millia enim annorum decem non potuerunt falſa & audiri, & credi? aut non ſimilli: mũ veri eſt, fidem vicinis & finitimis, quàm ſpatiorum inelle longinquitate diſtantibus? Teſtibus enim hæc illa opinionibus aſſerũtur: & procliuius multò eſt, minus eſſe in recẽtibus fictionis, quàm in antiqua obſcuritate ſubmotis, &c. Gentes enim pleræque & nationes ignaræ vetuſtatis, & veræ perpetuæque ſeriei temporum, fabuloſas quaſdam origines confinxerunt: vt Theſſali, qui ex lapidibus eorum ſuam repetebant: Arcades Luna ſe antiquiores exiſtimabant: Athenienſes αὐτόχθονας eſſe ſe cùm oſtenderent, gloriabantur ſuum genus, Ionica gente, quæ originem habuit à Iapheth Noëi filio, vetuſtius, ideóque celebrius. Fuit is Proteus marinus Deus, vaticinii peritiſſimus, in quamlibet formam ſe mirabiliter tranſmutans: nam fiebat

Arnobii locus.

——— *aper, modò ſaxum, & cùm vellet, arbor;*

inquit Horatius. Quin & Virgil. 4. Georg.

——— *fiet ſubitò ſus horridus, atráq; tigris*
Squamoſuque draco, & fulua ceruice leana,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit; atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit.

Talem deſcribit Empuſam Ariſtophan. in Ranis:

Ariſtophanes de Empuſa.

χὦμοὶ ὁρῶν νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα,
πιόν τί; δῆνο'. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
τοτὲ μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
ἐρασιωτάτη τὶς ὄψι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω,
ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή, σὶν, ἀλλ' ἤδη κύων.

εἰς πολλὰς ἐμερίζετο μορφὰς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλαττόμενον.

ἤτοι μὲν πρώτιστα λέων γίνετ' ἰοῦλος,
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σὶς
γίνετο δ' ὄγρον ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

διὰ μὲν τοῦ λέοντος ἐμπύρου ζώου, τὸν αἰθέρα δηλοῖ. δρέμειν δ' ὄφιν ἡ γῆ. τὸ γὰρ αὐτόχθον αὐτοῦ καὶ γηγενὲς, ἄλλο πλὴν τοῦτο σημαίνει. δένδρον γὰρ ἅπαν αὐξανόμενον. καὶ τὴν ἀπὸ γῆς ὁρμὴν μεταφορικῶς ἀεὶ λαμβάνον, συμβολικῶς εἶπεν αἰθέρα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀσφαλεστέραν ὧν προλέξατο δήλωσιν ἐκ τοῦ φανερωτέρου παρέσηται εἰπών, γίνεται ὑγρὸν ὕδωρ. ὥστε εὔλογον τὴν μὲν ἄμορφον ὕλην πρωτεϊκὰ καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδωλοπλαστήσασαν ἕκαστα προνοίαν, εἰδοδέαν, ἐξαμφοῖν ἢ πᾶν διακριδὲν, εἰς τὰ σωζῆ καὶ προσακτικὰ τῶν ὅλων χιδηλεῖαι· πιθανῶς ἢ καὶ τὴν νῆσον, ἐν ᾗ πάντα διεπλάσην, ζάερον ὠνόμασεν ἐπειδήπερ δεῖ σε σκοτοῦσθαι. καὶ τὴν γῆν ἀζάερον, ὁ Καλλίμαχος εἶπε τὴν ἄγονον, ἀζάεστον οἷ γενῆ. φυσικῶς οὖν τὸν ἁπάντων πατέρα χάος ὠνόμασε ζάερον, ἐκ' τῆς γονίμου ἐριουσίας, ὃ μάλιστα ἐβούλετο σημῆναι. Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Gesneri apponam, ne studiosos nostra paraphrasi remoremur.

Narratur multiformis, in quascumque res voluisset, Protei „
mutatio: quæ omnia Poëticæ & monstrosæ fabulæ viden „
tur, nisi quis diuina Homeri mysteria veluti sacra, mente cæ- „
lesti tractet. Etenim hac fabula primigeniam vniuersi origi- „
nem constituit, qua omnes mundi partes confirmatæ illam „
quam nunc videmus, speciem effecerunt. Erat enim olim „
mundus informis & cœnosus, nondum discretis rerum notis „
integritatem suæ formæ adeptus. Nam neque dum tellus „
centrum suum pro fundamento rerum omnium stabilierat, „
neque cæli perpetuus motus certa sede voluebatur; sed „
omnia sine solis vsu immota, tristique silentio depressa lan- „
guebant: aliud extabat nihil quàm informis diffusæ materiæ „
segnities, antequàm principium illud, à quo producta & cõ „
stituta sunt omnia salubrem vitæ modum depromens, mun- „
dum mundo redderet, cælúmque à terra, & pelagus à conti- „
nente dinstinguere: quo tempore primùm elementa quatuor „
ex quibus ceu radice ac generis principio nihil non gignitur, „
ordinem suum & formam propriam acceperunt. Hæc igitur „
rum diuina prouidentia disposita sint, numen illud quod in- „
formem priùs indiscretámque materiam certis formis obsi- „

Eidothea filia Protei.

gnauit,ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque meritò, vt quæ εἶδος ἔχῃσι θεᾶν. hoc est ideæ seu formæ cuiusuis inspectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Principio est visus speciem subiisse leonis,
Mox aper, inde draco fieri, fera pardalis inde.
In latices etiam se vertat, & arboris formam
Mutauit priscam ramis ac frondibus alta.

Leo quid, Draco quid, Arbor quid. Aqua.

Per leonem, animal igneum, ætherem indicat. Draco tellus, vt potè indigena & è terra natus. Arbor autē quæuis cùm augeatur, & à terra semper in sublime natiuo motu feratur, symbolum aëris est. Aquam verò vt clariùs ænigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, inquiens,

In latices etiam se vertit.

Proteus materia informis.

Proinde conuenit informem materiam Proteū appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ singulis formam effigiémque suam addidit, & vniuersam molem ab vtrisque discretam in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse, Probabiliter verò & insulam, in qua hæc facta sunt, Pharum appellauit. Nam φέρσαι, generare significat: & Callimachus sterilē terrā, ἀφάρωτον dixit, ἄφορον & οἷον γυνή id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerū omnium, nuncupauit Pharum, per vocis etymologiam à fecunditate ductam, quid sibi vellet insinuans. Hæc Heracl. Ponticus. Clemens Alexand. Pædagog. 3. cap. 1. retulit Proteū ad cupiditatem animi humani in varias sese mutandem formas, plus quàm olim Proteus, inquit, marinus dæmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iambichum de sapiente quodā, qui suam eruditionē tegeret, intelligi maluit, πρωτέα μὲν δή τὸν Αἰγύπτιον φασὶ ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ἰὼ σοφὸς, ἐπειδὴ ἐγὼ ὑπὲρ ἰὼ οὕτω σοφὸς πρωτεύς, καὶ οἵᾳ πολλὰ τῶν ὄντων μεμάθηκεν, ὡς Ὅμηρος λέγει. τῆς μὲν οὖν ἥδη φύσεως αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς γνώμης δὲ οὐκ ἄγαμαι. διὸ τὴ μὴ φιλανθρώπου τινὸς, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτόν. ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. id est. Aiunt Proteum illum Ægyptium se in varias formas commutasse, quasi qui vereretur ne per impudentiam hominibus requirentibus sapientem se esse demonstraret. Si autē verū est eum fuisse sapientē, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus testatur) scientiæ quidem

Clement. Alexand. locus.

Iamblichi locus.

omninolaudati mihi poteſt, ob ingeniũ verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter inſtituti, ſed impoſtoris improbi partes agebat, cùm ita ſe fingeret occultando, ne hominibus prodeſſe poſſet. Baſilius Magnus oratione πρὸς τέους, ad inconſtantiæ fugam conuertit. ἐυκτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονοῦντι τὸ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου ὥςε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀρπάζειν, καὶ ἀδικεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δόξη, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῆς ὀρθῶς ἐχουσμένου ἀπολαύειν τὸν γὰρ μὴ οὕτως ἔχοντα τοῦ Λιγυπτίου σοφιςοῦ ἐγὼ μὲν οὐκ ἀποδέξομαι, ὃς ποτὲ μὲν ἐγένετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ παντα χρήματα. Quorum verborum hic eſt ſenſus: Cauendum igitur ſapienti homini ne ad » opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, ſed rectam » rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo ſe omnibus opponere, ſi malè audire, ſi periclitari oporteret pro honeſto, nec » vlla vnquam ratione abducatur à vera ſententia. Quòd ni ita » fecerit, quidni dicemus eum ſimilem eſſe ſophiſtæ illi Ægyptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquandò in ignem & alium quempiam habitũ ſeſe transformabat? Sed iam ſatis, imò verò plus ſatis. Alii ad alia referunt, vt Iacius Commentariis in Lycophronem. Certè, vt id poſtremò, quæ antiqua ſunt, & extra hominum memoriam aut certè cõiecturam poſita, quæ inquam παλαιὰ, non malè Proteum Pellenæum referunt: de quo varii varia καὶ παλαια καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alii Oratorem, vel Sophiſtam, quidam ſaltatorem, alii marinum Deum: ſunt & qui eum regem aut tyrannum fuiſſe velint. Sed haſce tam varias & prodigioſas opiniones recenſere nihil hîc aliud mihi videretur, quàm Proteum quendam affingere. Si qui Proteum denique ad πρώτιλλον ἅλα reuocant, ſentiunt cum Heraclide: ſi qui probabilem hiſtoriam, cum Diodoro libro 1. Quo pertinet adagium: : Pellenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pellenæe ſenex.] Valer. Probus Proteum facit Ægyptium, quem propter inſignem quandam crudelitatem Buſirim nominatum ait; etſi Virgil. Pallenium faciat. Pallene autem vrbs eſt Thraciæ. Poëta ſic: *Proteus Buſiris.*

Hic tunc Æmathiæ portus, patriamq; reuiſit, Pallenen.

ad eam enim reuerſus fertur, ob ſcelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule poſteà occiſorum.

formæ hiſtricæ.] varia & multiplex, qualis hiſtrionum, qui pro rei, quam fingunt, varietate, varium cultum aſſumunt.

Appendix.

Quàm fallax & dubia olim fuerit in rerum originibus indagandis gentilitas, vel Plutarchus auctor eſt libr. de placitis philoſophorum. ſed meliùs & purius Euſeb. Pamphili libris de euangelica præparatione, Theodoretus, de curandis Græcis affectionibus Iuſtin. martyr, Athenagoras, Tatianus, Firmicus Maternus, de errorib. Gentilium, & alii nonnulli. Quotus enim quiſque qui non videat, Herodotum & Diodorum Siculum (vt de aliis taceam) initio ſuorum librorum caliginoſa quædam fabulamenta nobis & offucias obiicere? T. Liuius, multò verecundior, cùm Romanæ vrbis, adeóque Romuli, Remique recenſet incunabula: alioqui fateri cogitur veterum ſcriptorum commenta, qui magnas auctoribus ſuas ciuitates cõmendarent, ſed hanc veniam tamen putat antiquitati dandam, & communiter receptæ opinioni. Nulla eſt hiſtoria paganica, quæ non aliquid in ſe fæcis habeat: & nulla penè certa rerum antiquarum primordia, niſi quæ in libris diuinis leguntur: imò multa nos fugiunt propter ignorationem linguæ primigeniæ, vel quia multa temporum longa ſerie ſint obruta. Nec mirum, cùm & in iis quæ noſtræ ætate, vel nonnũquam nobis videntibus accepta ſunt, plerique ſcriptores vel recitatores obliquè contorqueant, & ipſi ſibi mera ſomnia fingant.

HEXASTICHI ALCIATI PARAPHRASIS Græca, per FED. MORELLVM.

Επ'χ. χϒ διαλογισμόν.

Πελλησαΐε γέρον Πρωτεῦ μιμικῶς πολύμορφε.
Ος μέλη ἀνδρός νιῶ, νιώ ϑ' ἕρεις ἀλόγου:
Εννεπε πῶς σὺ χαίρεις εἴδεϊ παντοδαπείην,
Ως σαὐτερὸν μορφὴν μηδεμί' αν σοι ἔμεν;
Πολλὰ παλαιοτάτου αἰῶνος ϛήματα ϕαίνω,
Ὧ ἐπ' ὀνειρώπεα ἐν φρεσ' ἔχαος ἑαῖς.

Insignia Poëtarum.

EMBLEMA CLXXXIII.

GENTILES *clypros sunt qui in Iouis alite gestant,*
Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt:
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras.
Doctáque sustineat stemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus:
Rex, olim, veteres seruat adhuc titulos.

CONfert insignia Poëtarum cum aliis stemmatis & symbolis gentilitiis, ceu κατ' ἐναντίωσιν καὶ ἀπόδοσιν. Sunt enim qui Aquilam circũferant, sunt qui Vulturem, aliis Draconem, & alia eiusdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor est candi- *Insignia varia quid dorent.* *Insignia Poetarum cygnus*

dus, Phœbo ſacer, quique Regi quondam nomen dedit; animi puritatẽ repræſentat qualis in Poëta ſacro debet eſſe, qui ſuos omnes labores ad Phœbum literarum Præſidẽ, & vt loquuntur Græci, μυσαγέτην referre debet, vt cantus dulcedine poſteritatem ſibi diuinciat, nec minus in admirationẽ rapiat, ac cycni paulo ante mortem cantio, de qua illud Martialis:

Dulcia deficto modulatur carmina lingua
Cantator cycnus funeris ipſe ſui.

Locus Platonis de cycno ante mortem canente.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phædone: ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ σαυλότερος ὑμῖν εἶναι τῇ μαντικῇ, οἱ ἐπειδὰν αἴσθωνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ἄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ἄδουσιν χαίροντες, ὅτι μέλλουσι πρὸς τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες: hoc eſt, Vt apparet ad diuinandum videor vobis eſſe cycnis deterior: Illi quidem quando ſe breui morituros agnoſcunt, tum magis admodum, & quidem dulciùs modulantur quàm antea conſueuerint, & quòd ad Deum, cuius erant famuli, tunc ſint migraturi congratulantur. Hîc non me mouet, quòd Ælianus

Qui negent cycnum ante mortem canere.

1. ποικιλ. ἱστορ. & Plin. cap. 23. lib. 10. negant cycnum canere: id enim diſcutere non eſt noſtri inſtituti, ſed certè obiter adnotabo Ægyptios, cùm muſicum ſenem ſignificarent, cycnum pinxiſſe: quòd, inquit Orus, ſeneſcens concentum edat ſuauiſſimum. Quin & Pierius hac aui Poëtam, animi candorem, & Apollinem deſignari ſcribit: quem lege: lib. 23 Artemidorus, vt poſtremò id adnotem. lib. 2. De ſomniis, Cycno virum ait muſicum ſignificari atque adeò muſicam ipſam: occulta, is deregit, coloris ratione, &c.

Cycnus quid ſignificet.

Aquila in ſtemmatis.

Gentiles Clypeos ſunt qui in lonis alite.] Vt Pertinax, Antoninus Pius, Iuſtinianæa familia, Herculiani Iuniores, qui ſub magiſtro militum Præſentiali militabant, Herculiani ſeniores id eſt Illyricæ legio, & Iouiniani, alia legio: ex quibus hæc ſub Maximiano, illa ſub Diocletiano meruit, aliiſque militis.

Sunt quibus aut ſerpens.] de quo ſymbolo ſatis primo diximus Emblemate.

Leo in ſtemmate.

aut leo.] In Antonini Mimo facies Leonis horride iubatæ conſpicitur, in morem hiſtricis concitatæ. Traianus verò fortitudinem ità voluit exprimi, vt claua Leonino capiti inſideret, quo etiam ſpectat imago fortitudinis in C. Publicii Mimo. Leo enim cernitur ſuffocatus claua à pedibus ſtrata, pharetra cum ſagittis ante poſita.

Nota eſt hiſtoria Lyſimachi, qui coniectus ab Alexandro

in clauſtrum ferocientis leonis, belluam quamquam maximè terrificam ſtrangulauit, quæ res admitationi fuit ipſi Alexandro, deditque anſam pictoribus id in clypeis & tabulis exprimendi. Prætermitto alia multa quæ paſſim leguntur apud auctores.

Dira ſed hæc vatum fugiant.] Signa hæc ἀγάλματα, ſymbola, notæ rerum, hieroglyphica debent hominum moribus, quibus tribuuntur, aut etiam rebus, quarum cauſa pinguntur, vel finguntur conuenire. Quæ enim mitia ſunt, & quieta non debent terrificis & truculentis ſpeciebus repræſentari. Et quidē rectè collegit Ælian. lib. 12. & 14. hiſt. variæ, nullum neque pictorem aut ſtatuarium auſum fuiſſe Muſas Iouis filias efformare falſis & alienis imaginibus: neque opificem fuiſſe repertum hactenus adeo rationis expertem, qui eas armatas expreſſerit. Nempe veteres illi ſcitè voluerunt oſtendere vitam eam quæ ſtudiis liberalibus impenditur facilem, pacatam & alienam & ab omni Martis ſtrepitu eſſe debere. Sic Poëtis, quorum omnis vita eſt in otio librario, rectè tribuitur olor pro ſymbolo. Sed hæc ſatis. *Symbola debent optæ rebus eſſe.*

Ceras] De veterum imaginibus cereis hæc addi placet, quamquā ſupra memini me ea de re non nihil adnotaſſe, vſus imaginum nobilitatis inſigne fuit: quo honore donabantur olim qui aliquo geſto magiſtratu ſuā virtutem Reipub. probaſſent: quod quidem ius non itatranſibat ad poſteros, vt eo ipſi poſſent vti: nec qui familiæ ſuæ imaginem inſeruerat, aliud efficiebat, quam vt in ſuo funere & ſuorum gentilium ſua imago efferretur: quemadmodum hodie apud nos conſuetudo inualuit inſignia militaria præferendi, pheretroque & ſepulchris affigendi, ſed eorum imprimis qui aut nobilitate donati aut ſplendore generis, aut munere aliquo inſignes extiterunt. Eiuſmodi autem veterum imagines cera, aut ære ſeu etiam ligno ſaxóve efformabantur. Prudentius in Symmachū lib. 1. ad eum morem alluſit. *Quamuis illuſtres meritis, & ſanguine clari Præmia virtutum titulis & honoribus aucti Ardua retulerint, faſtorumque arce potiti Annales proprio ſignarint nomine chartas; Atque inter veteres cera numerentur & æs.* Appian. lib. 2. bell. ciuil. vbi agit de funere Iulii Cæſaris, ait à Marco Antonio quaſi lymphato veſtem à pectore abſciſſam, eáque accinctam manuum dexteritate lectum ſub tentorio poſuiſſe. Et deinde ſic furente turba cum ad manus ſe accingeret, quemdam ex caſtris lecto imaginem eius extuliſſe *Vſus imaginum.*

cera fabricatam. hic mos de cereis imaginibus in pompa funebri latis, pridem exoleuit apud eos qui nomen Christianæ religioni dederunt, ob aliquam non ferendam superstitionis & eidolomaniæ opinionem, inique eius locum ordinis ornamenta restituta.

Gentiles clypeos, &c.] Videtur esse hypallage, pro, Alitem Iouis clypeis, &c.

ceræ.) imagines cera expressas. Iuuenal. Satyr. 8.

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, &c.

de maiorum imaginibus cereis memini me quædam scripsisse ad orationem Syllanam M. Tullii: itaque hic nihil reperam.

Cycnus Phœbo sacer.

Hic Phœbo sacer.) Id testatur his verbis Plato: ἀλλ' ἅτε οἶμαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τέ εἰσι, καὶ προῳδοῦσι τὰ ἐν ἅδου ἀγαθὰ, ἄδουσι, καὶ τέρπονται ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διαφερόντως, ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ: Quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona adeóque, cantant alacrius, gestiuntque ea die, quàm superiori tempore. Poëtæ μουσῶν ὄρνιθες dicũtur Theocrito: vt & Latini Poëtæ cycnos pro poëtis accipere non rarò solent, vt in eclogis Virgil.

Cantantes sublime ferent ad sidera cygni.

qua ratione Pindarum, Dircæum cycnum appellat Horatius, quo sensu lusciniam Musarum, ἀηδόνα μουσῶν, Palamedem Euripides dixit. sed hæc obiter. Non verebor Octauii Cleophili, qui ad Ouidianam venam proximè accessit, lepidos ea de re versus apponere, è lib. De Poëtarum cœtu:

Interea niueos liquidum prope flumen olores
Audio cælestes edere voce sonos.
Hanc volucrem Phœbo fertur sacrasse vetustas,
Quòd referat cantus Delphice magne tuos,
Candida fama viget nullo violabilis æuo,
Nec mors huic nigræ injicit atra manus.
Tu famam vates candorem rere volucrum,
Atque ideò vates concinit inter auis.

Rex olim veteres, &c.] Cycnus Ligurum Rex, in Gallia transpadana, Musicæ laude clarus: qui cùm decessisset, ab Apolline in sui nominis auem mutatus creditur, ait Pausanias in Atticis. Aliam caussam 2. Metamorp. Ouid. adfert. Cycnumq; alterum Neptuni filium, in auem sui nominis, mutatum facit, eius operis 12.

Cycni regis historia.

Muſicam Dijs curæ eſſe.

EMBLEMA CLXXXIII.

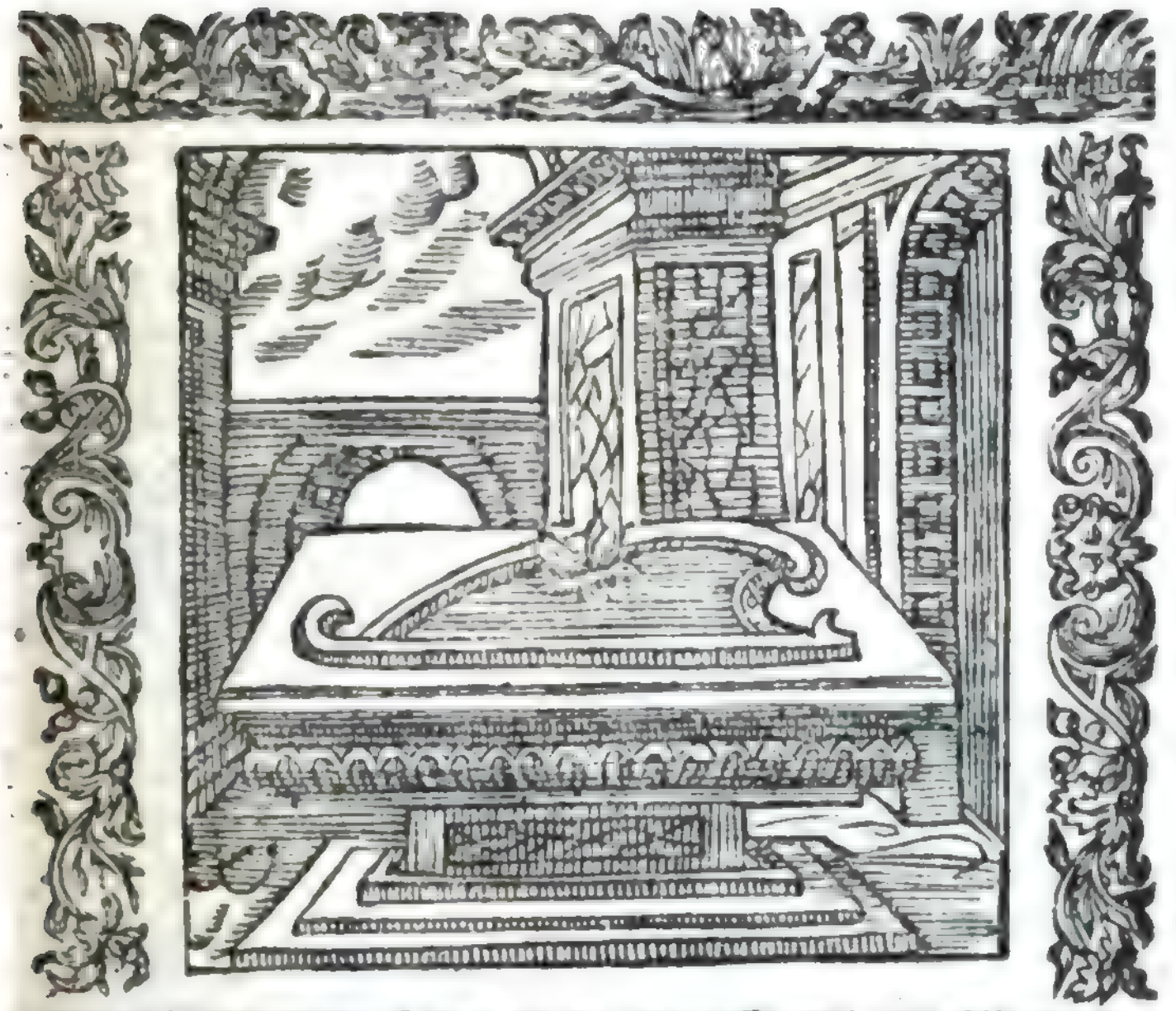

LOCRENSIS poſuit tibi Delphice Phœbe cicadam
Eunomius hanc, palmæ ſigna decora ſuæ.
Certabat plectro Sparthyn commiſſus in hoſtem,
Et percuſſa ſonum pollice fila dabant.
Trita fides ranca cœpit cùm ſtridere bombo,
Legitimum harmoniæ & vitiare melos.
Tum citharæ argutans ſuauis ſeſe intulit ales,
Qua fractam impleret voce cicada fidem:
Quæque allecta, ſoni ad legem deſcendit ab altis
Saltibus, vt nobis garrula ferret apem.

Ergo tuæ vt firmus ſtet honos, ô ſancte, cicadæ,
Pro cithara hic fidicen æneus ipſa ſedet.

Fons Emblematis.

ID Strabo Geograph. 6. pertractat, cuius huc verba referam: τὸ δ' ἀνδριὰς ἐν τοῖς λοκροῖς δίνόμε τῦ χιθαρῳδοῦ τέτιγα ἐπὶ τῆ χιθάρᾳ καθήμενον ἔχων. φησὶ δ' τίμαι & πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τῦτον τε καὶ Ἀρίστωνα ῥηγῖνον ἐρίσαι περὶ τῦ κλήρε. τὸν μὲν δὴ Ἀρίστωνα δεῖσθαι τ' ἑλλήνων εὐπρ ὁ συμπεσόντα. ἱερεῖς γὰρ εἶναι τῦ θεοῦ τὰς προγόνες αὐτῦ, καὶ τῆ ἀποικίαν ἐνθένδε ἐξελθεῖν. τῦ δ' δίνόμε φήσαντος ἀρχὴν μηδὲ μετεῖναι ἐκείνοις αὐτοῖς πρὸς περὶ φωνῆ ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ αἱ τέτιγες εἶεν ἄφωνοι, τὰ εὐφθογγότατα τῶν ζώων, ὅμως δοκιμεῖν, μηδὲν ἧττον τὸν ἀρίστωνα καὶ ἐν ἐλπίδι τῆ νίκης ἔχειν, νικῆσαι μέν τοι τὸν δίνομον καὶ ἀναχθῆναι τῆ λεχθείσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι, ἐπεὶ κἀν τῶν ἀγῶνα μιᾶς τ' χορδῶν ῥαγείσης, ἐπιτὰς τέτιξ ἐκπληρῶσαι τὸν φθόγγον. id est, Oſtenditur apud Locros Eunomi citharœdi ſtatua, quæ inſidentem citharæ cicadam haber. Scribit autem Timæus, aliquando in

Statua Eunomea.

„ Pythiorum certamine illum vnà cum Ariſtone Rhegino ve-
„ niſſe in contentionem, vter præmium ſortiretur. Ariſtonem
„ fuſis precibus Delphorum ciues rogaſſe, vt ſibi adeſſent: ma-
„ iores enim ſuos ipſi Deo Apollini conſecratos, & à Delphis
„ Rhegium miſſam coloniam notat. Eunomum autem dixiſſe
„ illis numquam de muſica ab eorum primordio certamina
„ fuiſſe, cùm quidem apud eos cicadæ cunctorum animalium
„ cantu ſuauiſſimæ, omninò ſonum non haberent. Nihilomi-
„ nus Ariſtonem ſpe victoriæ ad laudem aſſequendam ſtre-
„ nuum: Eunomum tamen victorem declaratum, ſtatuam quã
„ diximus, in patria collocaſſe Cùm enim inter cerrandũ chor-
„ da vna fracta defeciſſet, cicada ſuperuolans adfuit, quæ ſup-
„ plementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epi-
„ gramma Latio donatum, & aliquot verſibus ab Alciato coër-
citum, legere eſt in ſectione quarta Græcorum Epigram. ti-
tulo εἰς χιθαρῳδούς, quod huc aſcribam.

Typus Emblematis.

Εὔνομον, ὦ πόλλον, σὺ οἶδάμε πῶς ποτ' ἐνίκων
ἁπάρτην ὁ λοκρὸς εἰγὼ; πόλυδομήοις δ' ἐρέω.
Αἰόλον ἐν χιθάρᾳ νόμον ἤχρεκον, ἐν δ' μισεύσᾳ
φόδᾳ μοι, χορδαὶ πλᾶκδον ἀπηρέμασεν.
κἀμοὶ φθόγγον ἑτοῖμον ὁ παρίκα καιρὸς ἀπῆτε,
εἰς ἀκοὰς ῥυθμὸν πότερχὸς ἁρμόσεν.
καί τις ἀπ' αὐτομάτῳ χιθάρας ἐπὶ πῆχυν ἀείσας

πέπλιξ ἐπλήρου πώγωνας ἁμονίης.
ἔνθεν γὰρ ἐξεπίναστον. ἔδ' ἑβδομάτας ἦ μιλοίμαν
χερσὶν ἔχοις, καὶ τοῦτο γήρᾳ ἐπιχεάμενος.
πρὸς γὰρ ἐμαὶ μελέταν ὁ μεσαμβρινὸς ἔρπετον ᾠδὸς
πῖνε τὸ πυμφικὸν φθέγμα μεθηρμόσατο·
καὶ μοὶ ὄκα φθέγγοιτο, σαὶ δ' ἀψύχοις τόκα νεύρῃς,
τῷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε τρόπῳ,
τὤνεκα συμφώνων μοῦ ἐγὼ χάριν. οὕς ἦ τυπόωσις
χαλκίων, ἀμετέρας ἔχεθ' ὑστερ' ἀοιδᾶς.

Meminit huius historiæ Clemens Alexandrinus initio statim orationis, qua Gentes hortatur ad pietatem. Eius narrationis ἐξήγησιν continet ὑπογραφὴ, nimirum Musicam Diis esse curæ; quod & significat Homerus Iliad. 1. cùm induxit Deos citharа vtentes post contentionem de Achille quod & certè nõ modo paganorum scripta restantur, sed maximè libri sacri continent, quanta fuerit lege diuina Musicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud regium Psaltem variis in locis. Consule & D. August. De ciuit. Dei 17. cap. 14. Scripsit Plutarch. elegans de Musica cõmentarium, cuius vires attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Athen. item 12. cap. 4. & 14. cap. 11. Sed & Musicæ pulcha laudatio est apud Cassiod. lib. Variar. 2. epist. 40. Quantum autem ad hunc locum attinet, repete Prouerb. Achantia cicada, &, Chordæ vice: & Ad fractam canere, in Chiliad. Erasm. Sed si quis plura volet, ad illustrationẽ huius Emblem, conduxerit fortasse legere Plutarchi tractatum de animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. δεῖ μὲν γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν· ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσι. τοιοῦτον δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ μουσικῆς ἅπτεσθαι: Rectè quidem dictum est mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectiùs verò quis dixerit, cùm beati fuerint, quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & musicam attingere. Sed nimis fortasse verbosè hactenus. Nos ne otiosi omninò in hac explicatione simus, quatuor potissimùm ex hac historia certè nobili colligimus.

Musicæ magna vis.

Locus Strabonis additus ex coniectura

1. Primùm quidem apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsum in magnis quibusque conuentibus, conuiuiis, sacrificiis prosecutum.

Eidothea filia Protei.

gnauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque meritò, vt quæ εἶδος ἔχῃσι θεᾶν. hoc est idex seu formæ cuiusuis inspectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Principio est visus speciem subiisse leonis,
Mox aper, inde draco fieri, fera pardalis inde.
In latices etiam se vertat, & arbore formam
Mutauit priscam ramis ac frondibus alta.

Leo quid, Draco quid, Arbor quid. Aqua.

Per leonem, animal igneum, ætherem indicat. Draco tellus [illegible], vt potè indigena & è terra natus. Arbor autẽ quæuis cùm augeatur, & à terra semper in sublime natiuo motu feratur, symbolum aëris est. Aquam verò vt clariùs ænigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, inquiens,

In latices etiam se vertit.

Proteus materia informis.

Proinde conuenit informem materiam Proteũ appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ singulis formam effigiémque suam addidit, & vniuersam molem ab vtrisque discretam in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse, Probabiliter verò & insulam, in qua hæc facta sunt, Pharum appellauit. Nam φίρσαι, generare significat: & Callimachus sterilẽ terrã, ἀφάρωτον dixit, ἄφορον & οἷον γυνή id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerũ omnium, nuncupauit Pharum, per vocis etymologiam à fecunditate ductam, quid sibi vellet insinuans. Hæc Heracl. Ponticus. Clemens Alexand. Pædagog. 3. cap. 1. retulit Proteũ ad cupiditatem animi humani in varias sese mutandem formas, plus quàm olim Proteus, inquit, marinus dæmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iambichum de sapiente quodã, qui suam eruditionẽ tegeret, intelligi maluit, πρωτέα μὲν δὴ τὸν Αἰγύπτιον φασὶ ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ὢν σοφὸς, ἐπιδείξας ἐγὼ δ' εἴπερ ὢν οὗτος σοφὸς πρωτεύς, καὶ οἷος πολλὰ τῶν ὄντων γινώσκειν, ὡς Ὅμηρος λέγει. τῆς μὲν οὖν ἥδη φύσεως αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς γνώμης δ' οὐκ ἄγαμαι. διὸ μὴ φιλανθρώπου, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτόν. ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ, id est. Aiunt Proteum illum Ægyptium se in varias formas commutasse, quasi qui vereretur ne per impudentiam hominibus requirentibus sapientem se esse demonstraret. Si autẽ verũ est eum fuisse sapientẽ, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus testatur) scientiæ quidem

Clement. Alexand. locus.

Iamblichi locus.

omnino laudati mihi poteſt, ob ingenium verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter inſtituti, ſed impoſtoris improbi partes agebat, cùm ita ſe fingeret occultando, ne hominibus prodeſſe poſſet. Baſilius Magnus oratione πρὸς τέκνα, ad inconſtantiæ fugam conuertit. ψευκτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονοῦντι τὸ φρονεῖν δόξαν ζῆν, καὶ τοῖς πολλοῖς δουλεύοντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου ὥςε καθ' ἅπασιν ἀνθρώποις ἀπλέγειν, καὶ ἀδικεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δόξῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῆς ὀρθῶς ἐγνωσμένου ἀπολαύειν τὸν μὲν οὕτως ἔχοντα τοῦ Λιγυπτίου σοφιστοῦ ἀπολείπειν, ὃς ἐνίοτε μὲν ἐλέφαντα, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα φαίνεται. Quorum verborum hic eſt ſenſus: Cauendum igitur ſapienti homini ne ad » opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, ſed rectam » rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo ſe omnibus opponere, ſi malè audire, ſi periclitari opportuerit pro honeſto, nec » vlla vnquam ratione abducatur à vera ſententia. Quod ni ita “ fecerit, quidni dicemus eum ſimilem eſſe ſophiſtæ illi Ægyptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquandò in ignem & alium quempiam habitū ſeſe transformabat? Sed iam ſatis, imò verò plus ſatis. Alii ad alia referunt, vt Iſacius Commentariis in Lycophronem. Certè, vt id poſtremò quæ antiqua ſunt, & extra hominum memoriam aut certè cōiecturam poſita, quæ inquam παλαιά, non malè Proteum Pellenæum referunt: de quo varii varia καὶ παλαιὰ καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alii Oratorem, vel Sophiſtam, quidam ſaltatorem, alii marinum Deum: ſunt & qui eum regem aut tyrannum fuiſſe velint. Sed haſce tam varias & prodigioſas opiniones recenſere nihil hîc aliud mihi videretur, quàm Proteum quendam affingere. Si qui Proteum denique ad πρώτιλον ἅλα reuocant, ſentiunt cum Heraclide: ſi qui probabilem hiſtoriam, cum Diodoro libro 1. Quo pertinet adagium: : Pellenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pellenæe ſenex.] Valer. Probus Proteum facit Ægyptium, quem propter inſignem quandam crudelitatem Buſirim nominatum ait; etſi Virgil. Pallenium faciat. Pallene autem vrbs eſt Thraciæ. Poëta ſic: *Proteus Buſiris.*

Hic nunc Æmathiæ portus, patriamq; reuiſit, Pallenen.

ad eam enim reuerſus fertur, ob ſcelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule poſteà occiſorum.

forma hiſtrica.] varia & multiplex, qualis hiſtrionum, qui pro rei, quam fingunt, varietate, varium cultum aſſumunt.

Appendix.

Quàm fallax & dubia olim fuerit in rerum originibus indagandis gentilitas, vel Plutarchus auctor eſt libr. de placitis philoſophorum. ſed meliùs & purius Euſeb. Pamphili libris de euangelica præparatione, Theodoretus, de curandis Græcis affectionibus Iuſtin. martyr, Athenagoras, Tatianus, Firmicus Maternus, de errorib. Gentilium, & alii nonnulli. Quotus enim quiſque qui non videat, Herodotum & Diodorum Siculum (vt de aliis taceam) initio ſuorum librorum caliginoſa quædam fabulamenta nobis & offucias obiicere? T. Liuius, multò verecundior, cùm Romanæ vrbis, adeóque Romuli, Remique recenſet incunabula: alioqui fateri cogitur veterum ſcriptorum commenta, qui magnas auctoribus ſuas ciuitates cõmendarent ſed hanc veniam tamen putat antiquitati dandam, & communiter receptæ opinioni. Nulla eſt hiſtoria paganica, quæ non aliquid in ſe fæcis habeat: & nulla penè certa rerum antiquarum primordia, niſi quæ in libris diuinis leguntur: imò multa nos fugiunt propter ignorationem linguæ primigeniæ, vel quia multa temporum longa ſerie ſint obruta. Nec mirum, cùm & in iis quæ noſtræ ætate, vel nonnũquam nobis videntibus accepta ſunt, plerique ſcriptores vel recitatores obliquè contorqueant, & ipſi ſibi mera ſomnia fingant.

HEXASTICHI ALCIATI PARAPHRASIS Græca, per FED. MORELLVM.

Επ'χ. χϒ διαλογισμόν.

Παλληναΐς γέρον Πρωτεῦ μιμικῶς πολύμορφε.
Ος μέλη ἀνδρός νωῖ, νωὶ ϑ' ἕρεις ἀλόγου:
Εννέπε πῶς σὺ χαίρεις εἴδεσι παντοδαπίοιν,
Ὡς ϛαθερὴν μορφὴν μηδεμίαν σοι ἔμεν;
Πολλὰ παλαιοτέ του αἰῶνος ϛήματα φαίνω,
Ὧ ἐπ' ὀνειρώπεϊ ἐν φρεσ' ἕκαϛος ἑᾶις.

Insignia Poëtarum.

EMBLEMA CLXXXIII.

GENTILES *clypros sunt qui in Iouis alite gestant,*
Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt:
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras.
Doctáque sustineat stemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus:
Rex, olim, veteres seruat adhuc titulos.

COnfert insignia Poëtarum cum aliis stemmatis & symbolis gentilitiis, ceu κατ' ἐναντίωσιν καὶ ἀντίθετον. Sunt enim qui Aquilam circũferant, sunt qui Vulturem, aliis Draconem, & alia eiusdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor est candi- *Insignia vatum quid denotent.* *Insignia Poëtarum cygnus*

bus herbarum, cap. 48. Herbam hanc nigræ radicis, sed floris lactei, & inuentu difficillimam facit: cuius etiam mentio est apud Plin. lib. 25. cap. 4. Sic autem habet Homerus: Ody.

ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,
μῶλυ δ' μὲν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν,
ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Id figmentum non rarò intelligitur de virtute omnique eruditione, ad quam primus aditus arduus est ac sudoris plenus, sed suauissimus omnium fructus. χαλεπὰ τὰ καλά, vt habet vetus adagium. Hic autem eloquentiam primò quidem abstrusam & difficilē, deinde multo labore & diligentia partam, iucundissimos adferre fructus, hominésque sui candore allicere intelligitur.

Antidotum.] remedium, ex ἀντὶ καὶ δίδωμι, datur enim contra venenum.

Æææ Circes.] Virgil. 3. Æneid.

Infernique lacus, Aeaeaque insula Circes.

Sed multi res est tanta labori opus.] Cicero 1. de Orat. Hoc fusissimè & eloquentissimè docet. Quis non iure miretur, inquit, ex omni ætatum memoria, vt temporum, sic & ciuitatum, tam exiguum oratorum numerum inueniri? Sed nimirū maius est hoc quiddam quàm homines opinantur. &c. Vult autem M. Tullius eloquentiam omnium difficillimam videri, quia constet rerum pulchetrimarū scientia; compositione apta verborum; motuum cognitione; iocorum & facetiarū eruditione; subtilitate respondendi & lacessendi; vrbanitate; historia; prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquētiæ ipsemet aliis locis, sed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam caussam esse vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ, tam pauci sint sempérque fuerint qui in hoc labore versentur? Omittendæ sunt omnes voluptates: relinquenda studia delectationis; ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deserendus: quæ res in hoc genere homines à labore studióque dicendi deterret.

Antiquissimi quæque commenticia.

EMBLEMA CLXXXII.

PALLENÆE senex cui forma est histrica Proteu,
Qui modò membra viri fers, modò membra feri:
Dic age, quæ species ratio te vertit in omnes,
Nulla sit vt vario certa figura tibi?
Signa vetustatis, primæui & præfero secli.
De quo quisque suo somniat arbitrio.

Scriptores rhapsodi taxantur.

CONuertit Protei πολυμόρφους fabulam in scriptores quosdam rhapsodos, & rerum antiquissimarum, quæque extra omnium memoriam positæ sunt narrationem è variis & sepè pugnantibus inter se petitam concinnantes: qui cùm

ſibi non conueniãt, & pro arbitrio ſomnient de rebus à ſeremotiſſimis, & ingenij humani captum excedentibus, pro germana naturalique rerum veritate tenebras quaſdam fabularum offundunt, & portentoſam hiſtoriæ formam è variis petitam, ſeu, vt dixeris veriùs, indigeſtam quandam miſtámque, nulláque penè ſibi parte cohærentem farraginem nobis obtrudunt, vt reuera Proteum quẽdam in eiuſmodi ſcriptionibus effingere velle videantur. Quod antequàm doceam apertiùs, referam Arnobii verba ex libro 1. contra gentes: Falſitatis, ait, arguitis res noſtras: & nos veſtras arguimus falſitatis. Sed antiquiora, inquitis, noſtra ſunt, ac per hoc fidei & veritatis pleniſſima: quaſi verò errorum non antiquitas pleniſſima ma: e ſit, & non ipſa perpererit res eas, quæ turpiſſimas Dei notas ignominioſis cõcinnauerunt in fabulis. Ante millia enim annorum decem non potuerunt falſa & audiri, & credi? aut non ſimilimũ veri eſt, fidem vicinis & finitimis, quàm ſpatiorum inelle longinquitate diſtantibus? Teſtibus enim hæc illa opinionibus aſſerũtur: & procliuius multò eſt, minus eſſe in recẽtibus fictionis, quàm in antiqua obſcuritate ſubmotis, &c. Gentes enim pleræque & nationes ignaræ veruſtatis, & veræ perpetuæque ſeriei temporum, fabuloſas quaſdam origines confinxerunt: vt Theſſali, qui ex lapidibus eorum ſuam repetebant: Arcades Luna ſe antiquiores exiſtimabant: Athenienſes αὐτόχθονας eſſe ſe cùm oſtenderent, gloriabantur ſuum genus, Ionica gente, quæ originem habuit à Iapheth Noëi filio, vetuſtius, ideóque celebrius. Fuit is Proteus marinus Deus, vaticinii peritiſſimus, in quamlibet formam ſe mirabiliter tranſmutans: nam fiebat

Arnobii locus.

——— *aper, modò ſaxum, & cùm vellet, arbor;*

inquit Horatius. Quin & Virgil. 4. Georg.

——fiet ſubitò ſus horridus, atráq; tigris,
Squamoſusque draco, & fulua ceruice leæna,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit; atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit.

Talem deſcribit Empuſam Ariſtophan. in Ranis:

Ariſtophanes de Empuſa.

χὦμοι ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα,
πιὸν τί; δῆτον. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
τοτὲ μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
εἰρηνοπάτη πὶς ὄξει; φεῦ ἐπ' αὐτιώ ἴω,
ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή, εἰν, ἀλλ' ἤδη κύων.

εἰς πολλὰς ἐμερίζετο μορφὰς ὑπὸ τῆς προνοίας διαπλαττόμενον.

ἦτοι μὲν πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειον,
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σὶς
γίνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

διὰ μὲν τοῦ λέοντος ἐμπύρου ζώου, τὸν αἰθέρα δηλοῖ. δράκων δ' ὄφιν ἡ γῆ. τὸ γὰρ αὐτόχθον αὐτοῦ καὶ γηγενὲς, ὄφιν ἄλλο πλὴν τοῦτο σημαίνει. πάνθηρα γὰρ ἅπαν αὐξανόμενον. καὶ τὴν ἀπὸ γῆς ὁρμὴν μεταφορᾶν ἀεὶ λαμβάνον, συμβολικῶς εἶπεν ὀφίν. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀσφαλεστέραν ὧν προλέξατο δήλωσιν ἐκ τοῦ φανερωτέρου παρέσηνεν εἰπών, Γίνετο ὑγρὸν ὕδωρ. ὥστε εὔλογον τὴν μὲν ἄμορφον ὕλην πρωτέα καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδωλοπλαστήσασαν ἕκαστα πρόνοιαν, εἰδοδέαν, ἐξαμφοῖν ἢ πᾶν διακριθέν, εἰς τὰ σωζόμενα καὶ προσακμὴν τῶν ὅλων σχηθῆναι· πιθανῶς ἢ καὶ τὴν γῆν σὺν τῷ ὕδατι διεπλάσαν, ζῷον ὠνόμασεν ἐφ' ὅπερ δεῖ σε σχεῖν τὸ γενητόν. καὶ τὴν γῆν ἀτέρμονα, ὁ Καλλίμαχος εἶπε τὴν ἄζυγον, ἀδάμαστον οὖσαν γῆν. φυσικῶς οὖν τὸν ἅπαντων πατέρα χάος ὠνόμασε ζόφον, ἐπὶ τῆς γενέσεως ἐφιστορίας, ὃ μάλιστα ἐβούλετο σημαίνειν. Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Gelneri apponam, ne studiosos nostra paraphrasi remoremur. Narratur multiformis, in quascumque res voluisset, Protei mutatio: quæ omnia Poëticæ & monstrosæ fabulæ videntur, nisi quis diuina Homeri mysteria veluti sacra, mente cælesti tractet. Etenim hac fabula primigeniam vniuersi originem constituit, qua omnes mundi partes confirmatæ illam quam nunc videmus, speciem effecerunt. Erat enim olim mundus informis & cœnosus, nondum discretis rerum notis integritatem suæ formæ adeptus. Nam neque dum tellus centrum suum pro fundamento rerum omnium stabilierat, neque cæli perpetuus motus certa sede voluebatur; sed omnia sine solis vsu immota, tristique silentio depressa languebant: aliud extabat nihil quàm informis diffusæ materiæ segnities, antequàm principium illud, à quo producta & cõstituta sunt omnia salubrem vitæ modum depromens, mundum mundo redderet, cælúmque à terra, & pelagus à continente dinstinguere: quo tempore primùm elementa quatuor ex quibus ceu radice ac generis principio nihil non gignitur, ordinem suum & formam propriam acceperunt. Hæc igitur cum diuina prouidentia disposita sint, numen illud quod informem priùs indiscretámque materiam certis formis obsi-

Eidothea filia Protei.

gnauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque meritò, vt quæ εἶδος ἔχῃσι θεᾶν. hoc est ideæ seu formæ cuiusuis inspectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Principio est visus speciem subiisse leonis,
Mox aper, inde draco fieri, fera pardalis inde.
In latices etiam se verterat, & arbore formam
Mutauit priscam ramis ac frondibus alta.

Leo quid, Draco quid, Arbor quid. Aqua.

Per leonem, animal igneum, ætherem indicat. Draco tellus, vt potè indigena & è terra natus. Arbor autẽ quæuis cùm augeatur, & à terra semper in sublime natiuo motu feratur, symbolum aëris est. Aquam verò vt clariùs ænigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, inquiens,

In latices etiam se vertit.

Proteus materia informis.

Proinde conuenit informem materiam Proteũ appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ singulis formam effigiémque suam addidit, & vniuersam molem ab vtrisque discretam in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse, Probabiliter verò & insulam, in qua hæc facta sunt, Pharum appellauit. Nam φίρσω, generare significat: & Callimachus sterilẽ terrã, ἀφάρωτον dixit, ἄφορον & οἷον γυνὴ id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerũ omnium, nuncupauit Pharum, per vocis etymologiam à fecunditate ductam, quid sibi vellet insinuans. Hæc Herael. Ponticus. Clemens Alexand. Pædagog. 3. cap. 1. retulit Proteũ ad cupiditatem animi humani in varias sese mutantem formas, plus quam olim Proteus, inquit, marinus dæmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iambichum de sapiente quodã, qui suam eruditionẽ tegeret, intelligi maluit, πρωτέα μὲν δὴ τὸν Αἰγύπτιον φασὶ ποικίλαις μορφαῖς ἑαυτὸν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δεδιότα μὴ λάθῃ τοῖς δεομένοις, ὡς ἐμοὶ σοφὸς, ἐπεὶ ὡς ἐγὼ ἤκουσα εἴπερ ἐμοὶ οὕτω σοφὸς πρωτεύς, καὶ οἱ πολλὰ τῶν ὄντων μεμαθήκει, ὡς ὅμηρος λέγει. τῆς μὲν οὖν πόθῃ φύσεως αὐτὸν ἐπαινῶ, τῆς γνώμης δὲ οὐκ ἄγαμαι. διόπερ μὴ φιλανθρώπου τινὸς, ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτόν. ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. id est. Aiunt Proteum illum Ægyptium se in varias formas commutasse, quasi qui vereretur ne per impudentiam hominibus requirentibus sapientem se esse demonstraret. Si autẽ verũ est eum fuisse sapientẽ, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus testatur) scientiæ quidem

Clement. Alexand. locus.

Iamblichi locus.

omninolaudati mihi poteſt, ob ingeniũ verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter inſtituti, ſed impoſtoris improbi partes agebat, cùm ita ſe fingeret occultando, ne hominibus prodeſſe poſſet. Baſilius Magnus oratione πρὸς τέους, ad inconſtantiæ fugam conuertit. ψευκτέον οὖν, inquit, τῷ σωφρονοῦντι τὸ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου ὥςε κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπηλέγειν, κἂν ἀδικεῖν καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ δέῃ, μηδὲν αἱρεῖσθαι τῆς ὀρθῶς ἐγνωσμένων ἀπολαχαινεῖν τὸν μὲν οὕτως ἔχοντα τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολείπειν, ὃς φυτὸν ἐγένετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα. Quorum verborum hic eſt ſenſus: Cauendum igitur ſapienti homini ne ad » opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, ſed rectam » rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo ſe omnibus oppone- » re, ſi malè audire, ſi periclitari opportuerit pro honeſto, nec » vlla vnquam ratione abducatur à vera ſententia. Quod ni ita » fecerit, quidni dicemus eum ſimilem eſſe ſophiſtæ illi Ægy- « ptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquandò in ig- « nem & alium quempiam habitũ ſeſe transformabat? Sed iam ſatis, imò verò plus ſatis. Alii ad alia referunt, vt Iſacius Commentariis in Lycophronem. Certè, vt id poſtremò quæ antiqua ſunt, & extra hominum memoriam aut certè cõiecturam poſita, quæ inquam παλαιὰ, non malè Proteum Pallenæum referunt: de quo varii varia καὶ παλαια καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alii Oratorem, vel Sophiſtam, quidam ſaltatorem, alii marinum Deum: ſunt & qui eum regem aut tyrannum fuiſſe velint. Sed haſce tam varias & prodigioſas opiniones recenſere nihil hîc aliud mihi videretur, quàm Proteum quendam affingere. Si qui Proteum denique ad πρώτιλλον reuocant, ſentiunt cum Heraclide: ſi qui probabilem hiſtoriam, cum Diodoro libro 1. Quo pertinet adagium: : Pellenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pallenæe ſenex.] Valer. Probus Proteum facit Ægyptium, quem propter inſignem quandam crudelitatem Buſirim nominatum ait; etſi Virgil. Pallenium faciat. Pallene autem vrbs eſt Thraciæ. Poëta ſic: *Proteus Buſiris.*

Hic nunc Æmathiæ portus, patriamq; reuiſit, Pallenen.

ad eam enim reuerſus fertur, ob ſcelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule poſteà occiſorum.

Insignia Poëtarum.

EMBLEMA CLXXXIII.

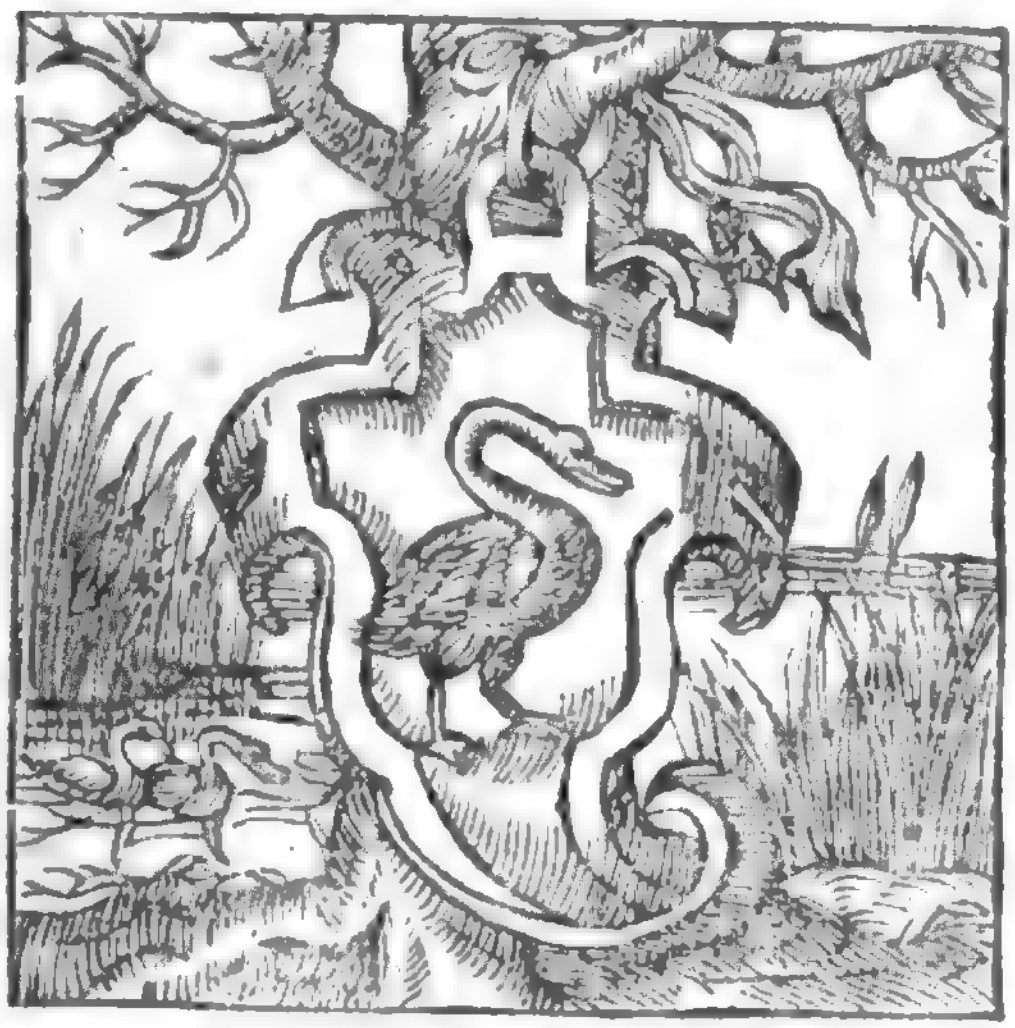

GENTILES *clypros sunt qui in Iouis alite gestant,*
Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt:
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras.
Doctáque sustineat stemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus:
Rex, olim, veteres seruat adhuc titulos.

CONfert insignia Poëtarum cum aliis stemmatis & symbolis gentilitiis, ceu κατ' ἐναντίωσιν καὶ ἀντίθετον. Sunt enim qui Aquilam circũferant, sunt qui Vulturem, aliis Draconem, & alia eiusdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor est candi- *Insignia varia quid denotent.* *Insignia Poëtarum cygnus*

dus, Phœbo ſacer, quique Regi quondam nomen dedit; animi puritatẽ repræſentat qualis in Poëta ſacro debet eſſe, qui ſuos omnes labores ad Phœbum literarum Præſidẽ, & vt loquuntur Græci, μουσαγέτην referre debet, vt cantus dulcedine poſteritatem ſibi deuinciat, nec minus in admirationẽ rapiat, ac cycni paulo ante mortem cantio, de qua illud Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cycnus funeris ipſe ſui.

Locus Platonis de cycno ante mortem canente.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phædone: ὡς ἔοικε, φησὶ, κάκείνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν, οἱ ἐπεὶδὰν αἴσθωνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ἄδοντες, καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ἄδουσιν γιγνόμενοι, ὅτι μέλλουσι θεὸν ἀπιέναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες: hoc eſt, Vt apparet ad diuinandum videor vobis eſſe cycnis deterior: Illi quidem quando ſe breui morituros agnoſcunt, tum magis admodum, & quidem dulciùs modulantur quàm antea conſueuerint, & quòd ad Deum, cuius erant famuli, tunc ſint migraturi congratulantur. Hîc non me mouet, quòd Ælianus

Qui negent cycnum ante mortem canere.

1. ποικιλ. ἱστορ. & Plin. cap. 23. lib. 10. negant cycnum canere: id enim diſcutere non eſt noſtri inſtituti, ſed certè obiter adnotabo Ægyptios, cùm muſicum ſenem ſignificarent, cycnum pinxiſſe: quòd, inquit Orus, ſeneſcens concentum edat ſuauiſſimum. Quin & Pierius hac aui Poëtam, animi candorem, & Apollinem deſignari ſcribit: quem lege: lib. 23 Artemidorus, vt poſtremò id adnotem. lib. 2. De ſomniis, Cycno virum ait muſicum ſignificari atque adeò muſicam ipſam: occulta, is deregit, coloris ratione, &c.

Cycnus quid ſignificet.

Aquila in ſtemmatis.

Gentiles Clypeos ſunt qui in lonis aliis.] Vt Pertinax, Antoninus Pius, Iuſtinianæa familia, Herculiani Iuniores, qui ſub magiſtro militum Præſentiali militabant, Herculiani ſeniores id eſt Illyricæ legio, & Iouiniani, alia legio: ex quibus hæc ſub Maximiano, illa ſub Diocletiano meruit, aliiſque multis.

Sunt quibus aut ſerpens.] de quo ſymbolo ſatis primo diximus Emblemate.

Leo in ſtemmate.

aut leo.] In Antonini Mimo facies Leonis horride iubata conſpicitur, in morem hiſtricis concitatæ. Traianus verò fortitudinem ità voluit exprimi, vt claua Leonino capiti inſideret, quo etiam ſpectat imago fortitudinis in C. Publicii Mimo. Leo enim cernitur ſuffocatus claua à pedibus ſtrata, pharetra cum ſagittis ante poſita.

Nota eſt hiſtoria Lyſimachi, qui coniectus ab Alexandro

in clauſtrum fetocientis leonis, belluam quamquam maximè terrificam ſtrangulauit, quæ res admitationi fuit ipſi Alexandro, deditque anſam pictoribus id in clypeis & tabulis exprimendi. Prætermitto alia multa quæ paſſim leguntur apud auctores.

Dira ſed hæc vatum fugiant.] Signa hæc ἄγαλμα, ſymbola, notæ rerum, hieroglyphica debent hominum moribus, quibus tribuuntur, aut etiam rebus, quarum cauſa pinguntur, vel finguntur conuenire. Quæ enim mitia ſunt, & quieta non debent terrificis & truculentis ſpeciebus repræſentari. Et quidē rectè collegit Ælian. lib. 12. & 14. hiſt. variæ, nullum neque pictorem aut ſtatuarium auſum fuiſſe Muſas louis filias efformare falſis & alienis imaginibus: neque opificem fuiſſe repertum hactenus adeo rationis expertem, qui eas armatas expreſſerit. Nempe veteres illi ſcitè voluerunt oſtendere vitam eam quæ ſtudiis liberalibus impenditur facilem, pacatam & alienam & ab omni Martis ſtrepitu eſſe debere. Sic Poëtis, quorum omnis vita eſt in otio librario, rectè tribuitur olor pro ſymbolo. Sed hæc ſatis. *Symbola debent optare rebus eſſe.*

Ceras] De veterum imaginibus cereis hæc addi placet, quamquā ſupra memini me ea de re non nihil adnotaſſe, vſus imaginum nobilitatis inſigne fuit: quo honore donabantur olim qui aliquo geſto magiſtratu ſuā virtutem Reipub. probaſſent: quod quidem ius non itatranſibat ad poſteros, vt eo ipſi poſſent vti: nec qui familiæ ſuæ imaginem inſeruerat, aliud efficiebat, quam vt in ſuo funere & ſuorum gentilium ſua imago efferretur: quemadmodum hodie apud nos conſuetudo inualuit inſignia militaria præferendi, pheretroque & ſepulchris affigendi, ſed eorum imprimis qui aut nobilitate donati aut ſplendore generis, aut munere aliquo inſignes extiterunt. Eiuſmodi autem veterum imagines cera, aut ære ſeu etiam ligno ſaxóve efformabantur. Prudentius in Symmachū lib. 1. ad eum morem alluſit. *Quamuis illuſtres meritis, & ſanguine clari Præmia virtutum titulis & honoribus auctі Ardua retulerint, faſtorumque arce potiti Annales proprio ſignarint nomine chartas; Atque inter veteres cerа numerentur & æ/ ære.* Appian. lib. 2. bell. ciuil. vbi agit de funere Iulii Cæſaris, ait à Marco Antonio quaſi lymphato veſtem à pectore abſciſſam, eáque accinctam manuum dexteritate lectum ſub tentorio poſuiſſe. Et deinde ſic furente turba cum ad manus ſe accingeret, quemdam ex caſtris lecto imaginem eius extuliſſe *Vſus imaginum.*

cera fabricatam, hic mos de cereis imaginibus in pompa funebri latis, pridem exoleuit apud eos qui nomen Christianæ religioni dederunt, ob aliquam non ferendam superstitionis & eidolomaniæ opinionem, inique eius locum ordinis ornamenta restituta.

Gentiles clypeos, &c.] Videtur esse hypallage, pro, Alitem Iouis clypeis, &c.

ceras.) imagines cera expressas Iuuenal. Satyr. 8.

Tota licet veteres exornent undique cera
Atria, &c.

de maiorum imaginibus cereis memini me quædam scripsisse ad orationem Syllanam M. Tullii: itaque hic nihil reperam.

Cycnus Phœbo sacer.

Hic Phœbo sacer.) Id testatur his verbis Plato: ἀλλ' ἔτι ὄιμαι τῶ Απόλλωνος ὄντες, μαντικοί τέ εἰσι, καὶ προῴδασι τὰ ἐν ἅδου ἀγαθὰ, ἄδουσι, καὶ τέρπονται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως, ἢ ἐν πρὸ ἐμπροσθεν χρόνου: Quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona adeóque, cantant alacrius, gestiuntque ea die, quàm superiori tempore. Poëtæ μουσῶν ὄρνιθες dicũtur Theocrito: vt & Latini Poëtæ cycnos pro poëtis accipere non rarò solent, vt in eclogis Virgil.

Cantantes sublime ferent ad sidera cygni.

qua ratione Pindarum, Dircæum cycnum appellat Horatius, quo sensu lusciniam Musarum, ἀηδόνα μουσῶν, Palamedem Euripides dixit. sed hæc obiter. Non verebor Octauii Cleophili, qui ad Ouidianam venam proximè accessit, lepidos ea de re versus apponere, è lib. De Poëtarum cœtu:

Interea niueos liquidum prope flumen olores
Audio cælestes edere voce sonos.
Hanc volucrem Phœbo fertur sacrasse vetustas,
Quòd referat cantus Delphice magne tuos,
Candida fama viget nullo violabilis æuo,
Nec mors huic nigras iniicit atra manus.
Tu famam vates candorem reue volucrum,
Atque idèo vates concinit inter auis.

Rex olim veteres, &c.] Cycnus Ligurum Rex, in Gallia transpadana, Musicæ laude clarus: qui cùm decessisset, ab Apolline in sui nominis auem mutatus creditur, ait Pausanias in Atticis. Aliam caussam 2. Metamorp. Ouid. adfert. Cycnumq; alterum Neptuni filium, in auem sui nominis, mutatum facit, eius operis 12.

Cycni regis historia.

Muſicam Dijs curæ eſſe.

EMBLEMA CLXXXIII.

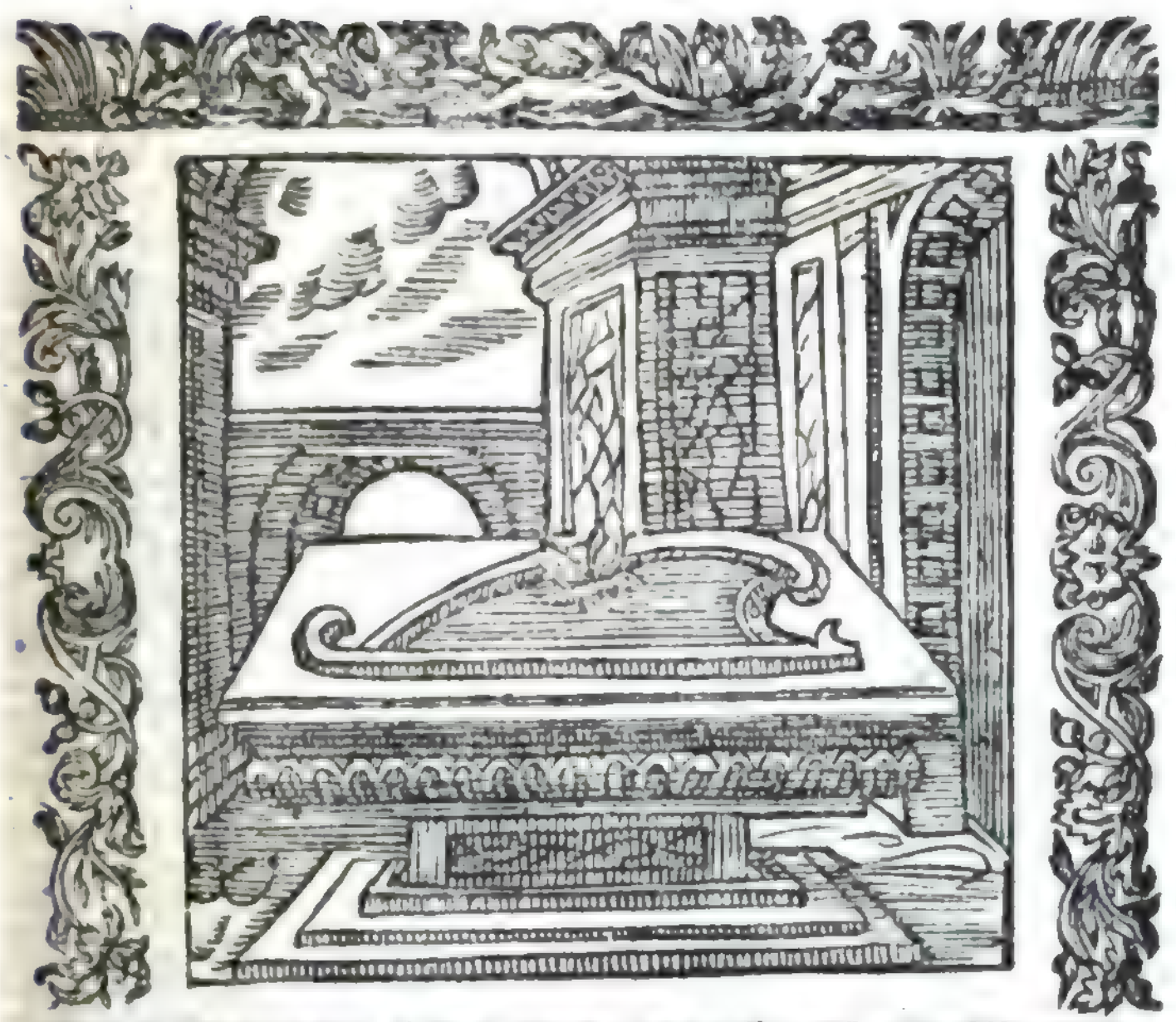

LOCRENSIS poſuit tibi Delphice Phœbe cicadam
Eunomus hanc, palmæ ſigna decora ſuæ.
Certabat plectro Sparthyn commiſſus in hoſtem,
Et percuſſa ſonum pollice fila dabant.
Trita fides ranca cœpit cùm ſtridere bombo,
Legitimum harmonias & vitiare melos.
Tum citharæ argutans ſuauis ſeſe intulit ales,
Qua fractam impleret voce cicada fidem:
Quæque allecta, ſoni ad legem deſcendit ab altis
Saltibus, vt nobis garrula ferret apem.

πέπλῳ ἐπλήρου πόντιχλς ἁρμονίης.
ἔνθεν γὰρ ἐξεπίνακτον. ὅθ' ἑβδομάτας ἦ μελοίμαν
χορδῆς, καὶ τούτων γήρεω ἐκιχεφόμεθα.
πρὸς γὰρ ἐμὰν μελέταν ὁ μεσαμερινὸς ἔρεισεν ὠδὸς
τῆνο τὸ παιμφωνὸν φθέγμα μεθηρμόσατο·
χὠ μὲν ὅκα φθέγγοιτο, σιὰ ἀφύχοις τόκα νάεχεν,
τῷ μεταβαλλομένῳ συμμιστέπτετο θρόῳ,
τὤνεκα συμφώνων μέν ἐγὼ χάριν. οἷς ἦ τυπίδνὶς
χαλκιὲς, ἀμετέρας εἶχεθ' ὑπὲρ κιθάρας.

Meminit huius historiæ Clemens Alexandrinus initio statim orationis, qua Gentes hortatur ad pietatem. Eius narrationis ἐξήγησιν continet ὑπογεφὴ, nimirum Musicam Diis esse curæ; quod & significat Homerus Iliad. 1. cùm induxit Deos cithara vtentes post contentionem de Achille quod & certè nõ modo paganorum scripta testantur, sed maximè libri sacri continent, quanta fuerit lege diuina Musicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud regium Psaltem variis in locis. Consule & D. August. De ciuit. Dei 17. cap. 14. Scripsit Plutarch. elegans de Musica cõmentarium, cuius vires attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Athen. item 12. cap. 4. & 14. cap. 11. Sed & Musicæ pulcha laudatio est apud Cassiod. lib. Variar. 2. epist. 40. Quantum autem ad hunc locum attinet, repete Prouerb. Achantia cicada, &, Chordæ vice: & Ad fractam canere, in Chiliad. Erasm. Sed si quis plura volet, ad illustrationẽ huius Emblem, conduxerit fortasse legere Plutarchi tractatum de animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. δεῖ μὲν γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεοὺς, ὅταν εὐεργετῶσιν· ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσι. τοιοῦτον δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ μουσικῆς ἅπτεσθαι: Rectè quidem dictum est mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectiùs verò quis dixerit, cùm beati fuerint, quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & musicam attingere. Sed nimis fortasse verbosè hactenus. Nos ne otiosi omninò in hac explicatione simus, quatuor potissimùm ex hac historia certè nobili colligimus.

Musica magna vis.

Locus Strabonis additus ex coniectura

1. Primùm quidem apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsum in magnis quibusque conuentibus, conuiuiis, sacrificiis prosecutum.

2. Deinde veteres illos, quanquam vera Dei cognitione destitutos, putasse tamen quædã esse numina, quorum opem in rebus aduersis se sperabant impetraturos: vtque hominum multæ variæque conditiones essent, sic peculiares esse Deos, credidisse.

3. Tertio, iis qui temereraria quadam proteruia contenderent, & suis æqualibus debitam omnem laudem eripere conarentur, sæpenumero male cedere: iis verò qui modestè de se sentiunt, Deum vltrò frequenter occurrere, adeò vt præter omnium spem de fortioribus victores euadant.

4. Quartò & postremò, prodigia quædam & quasi arcanorum suorum recessus, Deum in rebus peuè omnino desperatis ostendere: vnde memoria sempiterna transmeet ad posteros.

Delphite Phœbe.) à Delphis Phocidis ciuitate Phœbus Delphicus dictus est, in qua nimirùm oraculum fuit toto orbe celeberrimum.

Phœbus Delphicus:

plectro.) instrumento, quo fides plectuntur & percutiunt. Martialis:

Exornent docilem garrula plectra lyram.

in hostem Spartyn.) in aduersum Spartanum, id est, Aristonem, Spartyn. Græcus accusatiuus, Græcum epigramma: vt habẽt vulgati codices, secutus Alciatus, in errorem potuit impingere. Quod eò dico, quia vox, ἀπάρτην, videri suspecta, non temerè potest. sic legendum censuit Nicolas Gulonius, literarũ Græcarũ professor Regius: παρὰ δ' ὁλοκρὸς ἐγὼ. &c. pro eo quod diceremus, ἐπὶ τῷ παρὰ δὲ ὁ λοκρός. sic enim recta erit carminis sententia. Eunomus enim Locrensis erat, non Spartanus: nisi fortè putet aliquis ἀπάρτην, esse agnomen quoddam vel cognomen, quod nescio an probare debeam.

Trita fides.) rupta.

stridere.) dissonare.

bombo.) soho.

argutans suauis ales.) cicada suauiter canens.

descendit ad legem soni:) aptauit sese ad instrumenti musici concentum.

ab altis saltibus.] à syluis, & relictis nemoribus, in quibus potissimùm frequentia est cicadarum.

ô sancte.] Phœbe.

tuæ cicadæ.] tibi sacræ, quo de suprà.

Pro cithara hic fidicen.] Nostri miraculi memoria temporis vetustate

venuſtate deleretur, citharam Apollini cum cicada æneа inſidente conſecrauit Eunomus. Ad finem huius Emblematis, Græci epigrammatis particulam poſtremam ita corrigit Gulonius meus, τὴν ἐχα συμφώνων μοὶ ἔχω χάριν. quæ lectio, vt facilior, mihi probatur.

Appendix.

Nonius Exodio: quando ad ludos venit, alii cùm tacerent, totum diem argutatur quaſi cicada Sed multò plura ſunt reconditioris ſenſus in hoc Emblemate, ſi ſingula diligentiùs appendi liceat.

1. Æmulationem rerum honeſtarum incendere vires ingenii ad gloriam aucupandam.

2. Inter pares æmulationem inflammari, cum nemo ſit qui ingenio velit cedere: & nonnumquam inter eos qui patria diſpares vehementius excitari ſtudium.

3. Deum ex improuiſo nonnunquam apparere, vel in rebus planè deſperatis.

4. Garrulam & ſtridulam cicadam garrulo fidicini opem tuliſſe inſperatam, & iuuiſſe fiduciam.

5. Pro impetrata ope Deo grates habitas, vt in caſu ſanè difficili. Nos id opportunè flectimus in diſcordes ac funeſtas procerum noſtrorum rixas ſpecie religionis excitatas, nam poſt occiſionem Principis, non cicadæ è ſolo natæ, ſed vnanimis nobilium cœtus harmoniam ſupplent impeditam, & interturbatam, fidémque concordem dedit, qua ſaluti Galliarum, & imperio nutanti ſuccurreretur.

Deus nobis hæc otia fecit:
Namque erit is nobis ſemper Deus.

Litera occidit, ſpiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXV.

VIPEREOS Cadmus dentes vt credidit aruis,
Seuit & Aonio ſemina dira ſolo:
Terrigenûm clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe qui cecidere manu,
Euaſere quibus monitu Tritonidos armis,
Abiectis data pax, dextráque iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notáſque magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit & harmoniam.
Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,
Non niſi Palladia qui dirimuntur opè.

EPimythion est elegantissimum, quo literatorum æmulationem, quæ sæpenumero rixarum plena esse solet, permultas vnà secum aduehere difficultates, & contentionum tricas arguit. Id quia non minus varium quàm ingeniosum sit, haud ego quidem possum vel paucis verbis soluere, vel vno, quod aiunt, fasce complecti. Quia enim multa simul occurrũt, auspicandum esse video à Cadmi fabula. Is Agenoris Phœnicũ regis filius, à patre missus in remotas terras Europam sororem quæsiturus, iussusque Phœniciam non redire priùs, quàm illam vnà secum reduceret, Apollinis oraculum dicitur adisse, vt quid sibi esset agendum, certò nosset: eúmque responsum habuisse, vt indomitæ bouis ductum sequutus, ibi tandẽ sisteret, sedémque figeret, quo loco illa procumberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Bœotias condidit, *Harmoniam Martis ex Venere filiam duxit vxorẽ. Draconem Castali, fontis custodem Marti sacrum interfecit, cuius dentibus (suasu Palladis) humo, vt fata quædam mandatis armatorum militum legiones prodiere, quæ se mutuò cõfecerunt: demptis quinque reliquis, qui Palladis cõsilio fœdus & pacem inierunt: quibusita tandem conciliatis, & quasi aliquo certo fœdere sociatis, auxilium Cadmo tulerunt in Thebis instaurandis. Ex quo factum, vt post aliquantum temporis in numerosum populũ excreuerint, totámque Græciam suo genere & præclarè gestis complerint. Sed de fabula plus satis Historiam fusius 3. Transformationum Ouid. est persecutus. Sati dentes labore Cadmi, literæ sunt per totam Græciam primùm sparsæ, quas ille ingeniosus & industrius admodùm artifex Græcis ipsis primus tradidit. Quod omninò vel de sermone literarum monumentis comprehenso, vel de contentionibus hominum literatorũ est accipiendum. Draconem primùm δράκοντα τὸ δέρκεσθαι, id est, acutissimè videre, nominatum aliàs admonuimus: quo sapientiam intelligimus, & disciplinarum circulum literarum cõtentum monumentis. Nemo enim est qui nesciat liberalem omnem doctrinam sermone vt plurimùm & scriptis quacunque lingua communicari. At ea liberalis cognitio sermone communicatur & scriptis. Sermonem quidem à serendis verbis esse dictum Grammatici nos admonent, qui sermo qua parte literis continetur, sedecim primùm characterum notis constabat: tot enim Draconis esse dentes asseuerant: qui naturæ arcana inuestigarunt: & ii quidem characteres non modò

Cadmi historia.

al. Hermonem.

Sati dentes quid.

Draco vnde dictus, & quid significet.

Sermo vnde dicatur.

parum inter se consentiunt, sed & seipsos mutuò quasi tollunt: id est coalescere, aut significare quicquam non possunt, nisi quinque vocales adfuerint, quarum ope ac beneficio redeunt in gratiam, id est, articularam orationem faciunt. Armatorum hastas & gladios possumus transferre ad accentuũ vel spirituum sedes siue notas: quæ non nisi talladis, id est, intelligentiæ beneficio, benè inter se componi & conciliari queunt. Vel hæ armatorum copiæ ex iis dentibus ortæ, studiosorum quorundam factiones ostendunt, qui liuore quodam, & æmulatione grauiore moti, sibi mutuam inferunt internecionem, dum scriptis vltro citróque editis, vel etiã verborum concertationibus, id est, λογομαχίαις rixantur, suorũ: σωφρόμων & eorum qui versantur in eodem circo laboribus detrahunt, eorúmque doctrinã importuniùs vellicant. Vidit plus quàm satis est eius rei exempla nostra ætas, quæ vt politiorem concinniorémque non modò atrium, sed totius philologiæ tradẽdæ viam ac rationem summo Dei beneficio restitutam habuit: sic certè plura, & quidem nocentiora eò monstra parturiit, sic vt verò verius dictum sit, Vbi mel, ibi fel: &, Vbi vber, ibi tuber succrescere. Porrò numerus perexiguus à Minerua sapientiæ Præside in gratiam redire iussus, & qui tandem in infinitum numerum excreuerit, studiosorum conditionem notat, qui cùm se mutuò iuuat, vberrimum doctrinæ prouentum referunt: sed quàm pauci sint qui animi candore & ingenuè id faciant, non est meum hoc loco dicere. Hanc fabulam ingeniosè & lepidè traducit Anulus in typographos Lugdunenses, referrque dentes serpẽtis ad sedecim literas, quæ tot primùm fuerint Cadmi tempore: ex quibus consonas sese interficere ait, quòd nihil virium habeãt si singulæ spectentur: quinque vocales, quæ per se vocem faciunt, quæque aliis soni vim communicant, referre quinque milites, qui mutuò in pacem conspirarunt. postremò typographum elementorum typos, quasi Cadmum serpentis dentes disseminare, quibus barbari ad vitæ cultum & humanitatem perueniant. Carmen Anuli hoc est:

Hãsta gladij quid.

Inuidia literatorum.

Bartholomæus Annus.

Cui iaculum, iaculoque animus præstantior omni,
Atque leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenoridæ præstans facundia, & armis,
Vi iaculum penetrans, vt leo magnanimus,
Vexit in Europam literas Phœnicibas ortas,
In quibus humana circulus est Sophia.

Quarum quinque (aliis ſe collidentibus viro)
Plena vocales integritate manent.
De terreſtribus has animis inſeuit, & artes:
Ciuiles homines fecit & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe draconis,
Exque ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſtreliquos cæſos, quinque ſuperſtitibus.
Ex quibus eſt hominum poſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad archetypum, litteras qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, flamma leonis habet,
Quique libris homines ſapientes perficit: an non
Iure pari poſſit dicere chalcographus?
Semino ſerpentis dentes in pelle leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt.

Vipereos dentes, &c.) Totam hanc narrationem Ouid. retulit 3. Metamorph. Lege Plin lib. 7. cap. 56. Solin. cap. 15. Vipereos autem dentes dixit, pro ſerpentinis, σωεκδοχικῶς, ſpecies pro genere. Meminit Corn. Tacit. lib. vndecimo Annal. Alluſit Plutarch. ad fabulam Cadmi, qui dicitur ſerpentis dentes proſeminaſſe, initio diſputationis, Cur oracula dare Pythia deſierit. Sed fortaſſe conduxerit ſtudioſos euoluere Sympoſiacon 9. eiuſdem, quæſt. 3. & 4. quo loco quæritur A, litterarum prima ſit accepta. Aliò flexit hanc fabulam Dio. Chryſoſt. orat. 23. quem conſule, ſi vacat.

credidit aruis.) mandauit ſolo.

Aonio ſolo.) in Græcia. Aonia dicta Græcia, ab Aone Neptuni filio rege Bœotiæ.

monitu Tritonidos.) ſuaſu Palladis. Ouidius:

Et ſua iecit humi monitu Tritonidos arma.

Agenorides.] Cadmus Agenoris filius. Hinc fabulæ materiam ſumpſerunt Poëtæ, quod Cadmus literas Græcas à Phœnicia acceptas in Græciã detulerit, vti iam à nobis dictum eſt.

Quamquam ſatis multa de ſeminatis à Cadmo dẽtibus adduxerim, vt nihil ſit quod ſtudioſos remorari poſſe videatur, quia tamen iam ab inſtituta hac cõmentatione mihi propoſuerim nullam illuſtrandi Alciati materiam prætermittere, adiicio hîc quod apud Iſacium legi, ad hunc fermè ſenſum: Cadmus cum draconem Martis interfeciſſet, aquam ad filiam portantes, euulſos illius dentes ſeminauit: ex quibus pro-

Mythologia de ſeminatis à Cadmo dentibus.

creati sunt armati viri: & à quibus aiunt Thebanos suum genus duxisse: quæ tamen fabulosa esse constat. Palæphatus Stoicus (frigidè quidem sed tamen allegoricè) tradit Cadmum è Phœnicia venientem, dentes elephantum habuisse, quibus humo mandatis, suppetias illi aduersus fratrem tulerunt. Sed Androtion historicus scribit Cadmum cum quibusdam Palantibus venisse Thebas: existimat tamen idem Isacius, draconem illum prædonem fuisse, vel præfectum quendam, insidiatúmque sacra facienti Cadmo, & aliquot ex suis sociis sustulisse. Deindè Cadmum instructis militum ordinibus eundem draconem, & draconis socios interfecisse, quos dentes nominat, eo quod mordaces essent, ex iis autem multos fudit, alios sibi affinitate iunxit. hæc ille. Cornel. Tacitus, vti alio loco admonuimus lib. XI. Annalium meminit Cadmi vt litterarum inuentoris apud Græcos.

FED. MORELLI CORONIS.

Vniuersam Cadmi *μυθολογίαν* Nonnus Panopolit. in Dionysiciacis luculenter admodum Heroico carm. prosequutus est, ac de Draconis quidem dentibus satis libr. IV. *Ιοδόλων ἔπειρε πολυσίχορ ἐγμὸν ὀδόντων*, &c. de Harmoniæ coniugio lib. XLII. de literarum inuento lib. XL. sub fin. *καδμος ἐυγλώσσοιο διδάσκεται ὄργια φωνῆς*:

Cadmus sacra docet doctæ mysteria linguæ, &c.

Dicta ſeptem ſapientum.

EMBLEMA CLXXXVI.

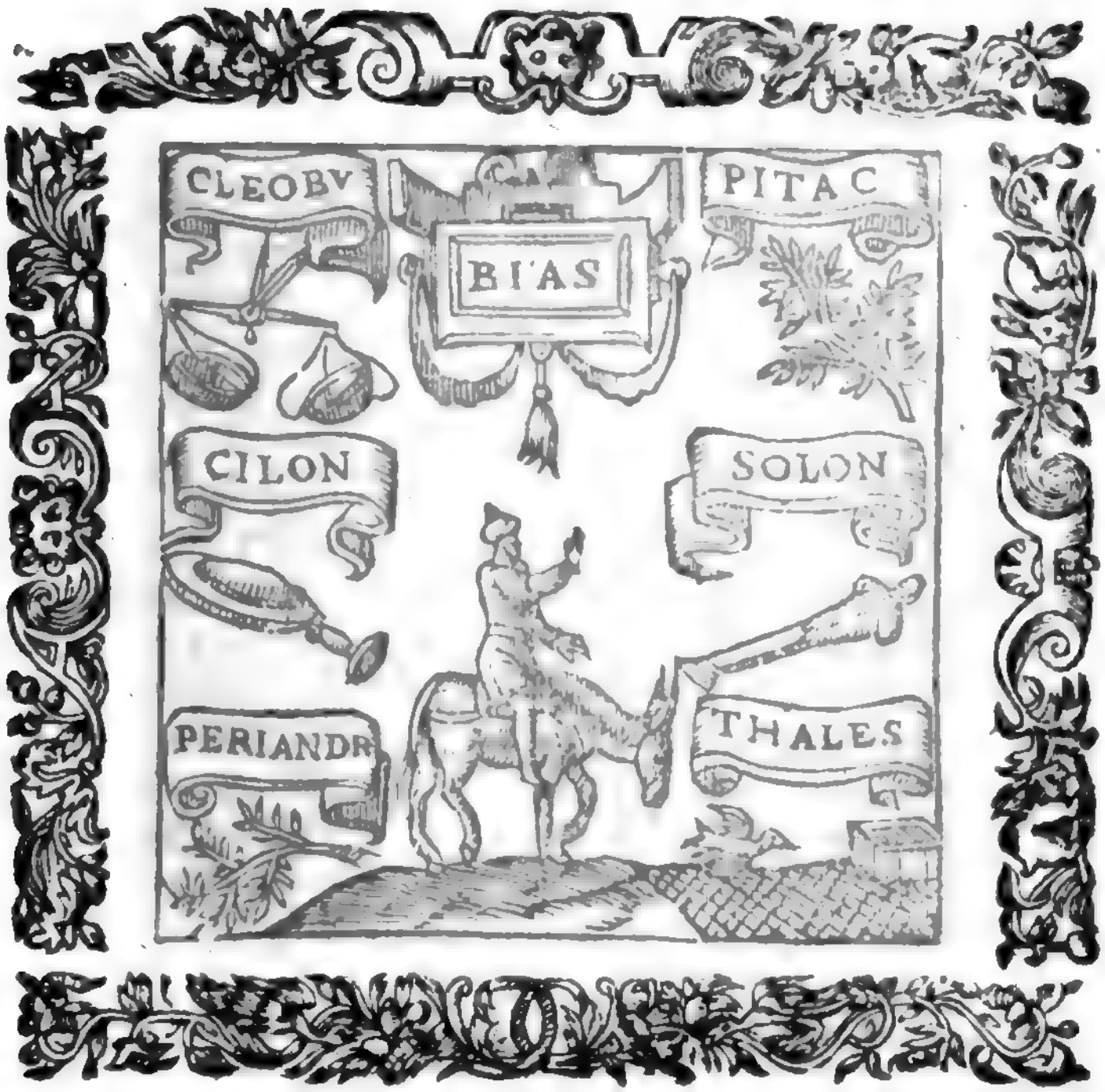

HÆC habeat, ſeptem ſapientum effingere dicta,
Atque ea picturis qui celebrare velis.
Optimus in rebus modus eſt, Cleobulus vt inquit:
Hoc trutinæ examen, ſiue libella docet.
Noſcere ſe Chilon Spartanus quemque iubebat:
Hoc ſpeculum in manibus, vtraque ſumpta dabunt.
Quod Periander ait, frena adde, Corinthius, iræ:
Pulegium admotum naribus efficiet.
Pittacus, at ne quid, dixit nimis. hæc eadem aiunt,
Contracto qui gith ore liquefaciunt.

Respexisse Solon finem iubet. vltimus agris
Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.
Heu quàm vera Bias, Est copia magna malorum:
Musimoni insideat effice Sardus equus.
Ne præsto, Thales dixit: sic illita visco
In laqueos sociam Parra, Meropsque trahit.

Septem Graeciæ sapientes qui.

SEptem sapiẽtum tanta fuit apud priscos auctoritas, vt propter vitæ integritatem & sententiarum quarũdam paucis verbis comprehensarum pondus & grauitatem, soli omnium σοφοὶ dicerentur. Vitæ quidem instituto & moribus ab aliis differebant, & seriis quibusdam sententiis & apophthegmatis aliorum mores informabant D. Augustinus De ciuitate 8. & 18. eos ait claruisse post Poëtas Theologos, & vitæ genere laudabilia quædam hominibus præstitisse, nullúmque monumentum, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quòd Solon quasdã leges Atheniensibus dederit, Thales verò Physicus suorũ dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copioséque sermonibus illustrarũt. In Græcorũ Epigrammatôn collectaneis octostichon extat de septem horum sententiis insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hîc propter concinnitatẽ ascribere non grauabor. Adde quòd eædem ipsæ sint, quas Alciatus illustrat symbolis, vt Emblematis naturæ & decoro interuiat:

ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ' ἐπῶ πόλιν, ὄνομα, φωνλύ.
μέτρον μὲν, Κλεόβυλῶ ὁ Λίνδιῶ εἶπεν, ἄριστον.
χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαίμονι, γνῶθι σεαυτόν.
ὃς ἦ κόρινθον ἔναιε, χόλυ κρατέει, θεῖ ἀνδρῶ.
Πίττακῶ, μηδὲν ἄγαν, ὃς ἔλιω γένῶ ἐκ Μιτυλήνης.
πέρμα δ' ὁρᾷν βιότοιο, σόλων ἐκ ἀθήνας.
τοὺς πλέονας κακίους ἦ βίας ἀπέφηνε φιλωδίς.
ἐγγυλιῶ θεύγειν ἦ Θαλῆς μιλήσιῶς ὕυδα.
Nomina, dicta, vrbes septem canimus sapientum.
Optima mensura est, Cleobulus Lindius inquit.
Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incola Chilon,
Quique Corinthius est, iram rege, ait Periander:
Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenis.
Atticus hinc Solon, vitæ, inquit, respice finem:
Non spondere, Thales Milesius vtile censet.
Plena malorum cuncta, Bias canit vrbe Priene,

Apud Auſonium pleniùs eadem appophthegmata Græcè & Latinè repetes, apud quem etiam ludum eorundem ſapientum videre eſt. Cætera percurramus.

Cleobulus) Hic ex Pindo vrbe Rhodi inſulæ, patre Euagora, in Ægypto didicit. Dicebat, cauendas eſſe inimicorum inſidias, & amicorum inuidiam. Eius vitam lege apud Laërt. lib. 1. Huius inſigne dictum fuit *ἄριστον μέτρον*, Optima menſura: vel, Optimus modus. Ad quod *συμβολικῶς* deſignandum, trutina ſiue lanx adhibetur: eâ enim quæque ponderantur. Idem habet Heſiod. 1. *ἔργων*. *Cleobulus.*

Chilon.) Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magiſtratus à tribunatu plebis Romani non multum differebat. Fuit pauciloquus, in ſermone conciſus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconiſmus. Elogio proditum eſt ſeptem aliorum fuiſſe ſapientiſſimum. Eius inſigne apophthegma, *γνῶθι σαυτὸν*, quod per ſpeculum intelligitur. Plura Laërt. lib. 1. Plin. li 7. cap. 32. & Eraſm. in Adag. Noſce teipſum. Sententiam hanc tribuit Æſopo. Plutarch. ad finem Sympoſii ſeptem ſapientum. Sed quid ſpeculum cum ſui cognitione? Inuenta ſunt ſpecula, inquit Seneca 1. quæſtionum naturalium, cap. 17. vt homo ſe ipſe noſceret. Multa ex hoc conſecuta: primò ſui notitia, deinde & ad quædam conſilium. formoſus, vt vitaret infamiam: deformis, vt ſciret redimendum eſſe virtutibus quicquid corpori deeſſet iuuenis, vt flore ætatis admoneretur, illud tempus eſſe diſcendi, & fortia audendi: ſenex, vt in decora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. Ad hoc rerum natura facultatem nobis dedit noſmetipſos videndi. Hæcille. *Chilon.*

Periander.) Hunc aiunt tyrannum fuiſſe immodica quadam iracundia, quique ciuitate auro ſpoliarit, & inceſtus non nominandos perpetrarit: vnde pleriq; negant hunc fuiſſe vnum è ſeptem ſapientibus, ſed alterum quendam nomine Periandrum Ambraciæ natum. Dictum celebre, *Iram cohibendam*: quod freno ori admoto intelligi datur apud quoſdam ſcriptores. Sed hîc pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem pergat, & admotum naribus medetur lipothymiæ. Vide Plin. 20. cap. 4. & lib. 26. cap. 9. *Periander.*

Pittacus.) Hiradio patre Thracæ natus, vir amans libertatis, iuſtiſſimus & fortiſſimus. Huius egregium dictum, *μηδὲν ἄγαν*. & *γνῶθι καιρόν*: quorum altero mediocritatem, altero tempus eſſe cognoſcendum, id eſt, temporis habendam *Pittacus.*

esse rationem admonebat. Symbolum autem prioris est gith, nigerrimum semen optimumque, excitatissimi odoris, quo minimo sumpto in cibis dat saporis gratiam: largius autem, venenum exhibet. Plerique suspicantur esse minutulum piper, quod poyuretum nostri vocant, & pharmacopolæ Nigellam Romanam. Plin. lib. 20. cap. 17. Melanthion & Melaspermon nominat, de cuius ibidem viribus satis, & lib. 19. cap. 8.

Solon. *Solon*) In Salamine insula natus, quæ iuris erat Atheniensium, parẽtibus nobilissimis ortus, leges Draconis sanguine, non atramento scriptas mitigauit, aliis promulgatis certè mitioribus toto orbe celebratis. Nullum ante mortem beatũ dicendum, sed expectandum vitæ finem dicebat. quod Ouidius 3. Transformat. retulit his verbis:

——scilicet vltima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Id Termini figura refert, cuius effigiei rationem suprà iam satis expressimus.

Bias. *Bias*) Hic Prienis vrbe Ioniæ natus, cuius insigne dictum à plurimis celebratum: *Omnia mea mecum porto*; & illud vetus, οἱ πλείονες κακοὶ, quo taxabat vitiorum inter homines omni parte scatentium multitudinem: quod figuratur per Sardum hominem musimoni insidentem. Musimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. vnde Lucilius.

Sardi.
Musimones.

Pretium emit qui vendit equum musimonem.

Sardi autem deprauati & nefarii sunt habiti. Notatur itaque rerum malarum copia sub duobus hisce, quibus abundat Sardinia. Lege Plinium 8. cap. 49. De biante Laër. Valer. Mar. lib. 7. & Gell. lib. 5.

Thales. *Thales.*) nobilissima ortus familia Mileti, Geometriæ & Astrologiæ peritissimus. Inter eiusdem graues sententias est ea, qua monebat sponsionem non esse faciendam, ἐγγύα πάρα δ' ἄτα. qui enim se vadem statuit, sibi seruitutem, alteri libertatem parat. Clemens Alexandrinus, 6. Stromatum, Sponsionem esse noxæ filiam dixit (ex Thalete) sponsionis verò mulctam: id est, ἐγγύα ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύας ὀ ζαμία. Symbolum est parra vel merops, quæ pedibus aut visco captæ consocias attrahunt. Tales enim sunt debitores, qui vt sese explicent irretitos, alios quos possunt fideiussores aucupantur. Parra quidem auis inauspicata, quæ galerita vel alauda di-

citur. Plinius 11. cap. 37. Merops, quod apes comedat, apiaſtra, idem lib. 10.

Appendix.

Muſimoni inſideat Sardus eques.) Gloſſularii ciuilis ſapientiæ celebrant neſcio quæ brocardica, vt hoc: Bonus præſumitur qui eſt bonæ nationis: malus, qui malæ. Et illud,

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.

ad l. quod ſi nolit, 31. § qui mancipia, D. de ædil. edict. Et Horatius puellam commendans, à genere, ait,

Crede non illam tibi de ſcelesta
Plebe delectam, neque ſic fidelem
Sic lucro aduerſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.

Submouendam ignorantiam.

EMBLEMA CLXXXVII.

QVOD monſtrum id? Sphinx eſt. Cur candida virginis ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia: tanti
Scilicet eſt triplex cauſſa & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, ſunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda ſuperba rudes.
At quibus eſt notum, quod Delphica littera poſſit,
Præcipitis monſtri guttura dira ſecant.
Namque vir ipſe bipeſque & quadrupes idem eſt,
Primáque prudentis laurea, noſſe virum.

VT minus prouectis aliquantiſper conſulam, paulò altiùs repetam carminis huius argumentum ex ſententia Diodori Siculi Sophoclis & Strabonis. Oedipus Colonæus, inquiunt. Agenoris ex Labdaco nepos & Iocaſtæ filius: quem pater cùm ex oraculo futurum cognouiſſet, vt à filio vita priuaretur, Oedipum recens natũ paſtori dedit interficiendum. Ille ſuſpenſum traiecta reſti per vtrumque pedem reliquit in Cytherone. Sed Melibœus paſtor regius, tum fortè miſericordia motus, ad Regem ſuum Polybum detulit: qui cùm liberis careret, pro filio curauit educandum, & à tumore pedũ Oedipum nominauit, ἀπὸ τῦ οἰδεῖν τὸς πόδας. Cùm adoleuiſſet iam corpore robuſtus & animo forti, ſui generis ignarus Apollinis oraculum de patre conſuluit: à quo reſponſum habuit ſe patricidam futurum, & ſuæ matris maritum. Itaq; Corinthum repetere noluit, viamque ingreſſus qua Thebas proficiſceretur, obuium parentem (à quo, quòd non ceſſiſſet, ſceptro fuerat percuſſus) interfecit. Regio Thebana tũc temporis infeſtata erat cladibus, & latrociniis Sphingis. Monſtrum id erat ore virgineo, quod captis & in præcipitium adductis ænigma ſolebat proponere, eoſque qui id neſcirent diſſoluere, de ſaxis præcipites dabat. Hoc verò tale fuiſſe traditur ænigma: *Quod animal eſſet & quadrupes, & bipes, & tripes.* quod Auſonius Eidyllio decimoquinto, vbi de ternario numero bellè complexus eſt his verbis; *Oedipi vitæ & fatum.*

Quin bipes & quadrupes foret, & tripes, omnia ſolus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Creon Thebanorum Imperator eam ob cauſſam editum per vniuerſam Græciam promulgari iuſſit, eſtque pollicitus, vt qui Sphingis ænigma diſſolueret, ſuam illi ſororem daret vxorem: qua fama excitatus Oedipus, ad montem Spinthium profectus, ænigma ſoluit, déque humanæ vitæ partibus interpretatus eſt. Homo enim quadrupes infans, propter corporis imbecillitatem: ætate ineunte. bipes: ſenex autem tripes, quòd ſæpius vtendum baculo ſit ea ætate, quæ aliquid vietũ habet & caducum. Soluto ergo problemate Sphinx doloris impatientia ſe ex edito monte præcipitem dedit? Hanc fabulam variis modis à ſcriptoribus traditam reperi. Sphingis ortum habet Heſiod. in Theogonia: ſuntque qui aſſerant Sphingem eſſe ex genere ſimiarum, vt Diodorus. At Albertus Magnus 22. De animalib. & Solinus cap. 30. Polyhiſt. ſimias

esse volunt. Alia Plin. scribit lib. 8. cap. 21. & 11. cap. 72. & 35. l. 11. ex quibus locis petendam esse veram Sphingis descriptionem plerique censent. Sabellic. principio Ennead. libro 1. credit Sphingem pernicioſum quendam hominem fuisse qui ſua calliditate multos peremerit. Sed hæc missa faciamus, & ad mythologicam tractationem veniamus. Sphinx triformis (vtpotè quæ puellari forma ſit, plumis tecta vt auis, & leoninis pedibus) ignorantiam arguit, in editiſſimo huius vitæ monte, & quaſi theatro locatum, infinitam hominum multitudinem ſua feritate opprimere non alia de cauſſa, niſi quòd ſeſe non agnoſcant, id eſt, ſe homines esse ignorent.

Sphingis descriptio.

Virginis facies in Sphinge.

Plumæ Sphingis.

Leonini pedes.

Ingenij leuitas.

Voluptas.

Superbia.

Triplex autem mõſtri forma refertur ad tres primarias cauſſas efficientes ignorantiæ. Nam virginea facies voluptatem repræſentat, fœdamque libidinem, quæ hominem ita excæcat & afficit, vt eum ab humanitate degenerem in belluinam fermè natuã commutet, quo fit vt ab omni vera diſciplina rectáque inſtitutione penitùs abhorreat. Plumæ volucres, quibus totum corpus occupatur, & quaſi obſidetur leuitatem & inconſtantiam animi ſatis apertè declarant, quæ quidem cùm rationis principatum, vel naturæ vel conſuetudinis vitio præripuit & occupauit, quid in homine reliqui eſt, quod firmum aut cõſtans esse vel videri poſſit? Ceterum pedes, quales ſunt leonis, indicant ſuperbiam arrogantiámque; quæ cum falſam de rebus opinionem habeat, ſéque ſcire putet quod neſcit, non mirum eſt ſi turpiter impingat, & longiſſimè abſit à perfecta rerum cognitione. Prima itaque ignorationis cauſſa eſt ingenii leuitas, vel temeritas, quæ quid maximè ſe deceat, nõ videt. Altera eſt corporis voluptas, primo quidem aſpectu blandiens, ſed aſperrima, triſtiſque, poſtquàm guſtaueris. De qua ſic antè,

——meretricius ardor
Egregios iuuenes ſæpe mouet à ſtudiis.

Tertia cauſſa omnium perniciosiſſima, & ad nocendum imprimis efficax, eſt animi elatio & arrogantia: de qua, quia iam in ſuperioribus, verbum non ampliùs addam.

Sphinx ignorantiæ ſymbolum.

Hanc faciem aſſumpſit rerum ignorantia.) Quia hîc Sphinx adhibetur pro typo ignorationis, id certè primò videtur esse tractum ex tabula Cebetis Thebani: cuius ipſiſſima verba huc traduco ad maiorẽ fidẽ: ἔστιν ἡ ἐξήγησις ἐοικυῖα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ ἐκείνη προσέβαλλετο τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν αὐτὸ συνίη τις, ἐσῴζετο. εἰ δὲ μὴ συνίη, ἀπώλλυτο ὑπὸ τῆς σφιγ-

ἥδε. ἑαυτὸν ὃ μὴ ἐπὶ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης, ἣν δὲ προσωὼν τοῖς ἀνθρώποις σφίγξ ἔλεγεν. αἰνίττεται δὲ καὶ τόδε, τί ἀγαθὸν, τί κακὸν, τί οὔτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακόν ἐστιν ἐν τῷ βίῳ. ταῦτ' οὖν ἐὰν μήτις συνίῃ ἀπόλυται ὑπ' αὐτῆς οὐκ εἰσάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπεθνήσκειν, ἀλλὰ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφθείρεται, καθάπερ οἱ ἐπὶ πλεῖστα ὠδιδάμενοι. εἰ δέ τις γνοῖ, ἀπόλλυσι μὲν ἀφροσύνη ἀπόλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μακάριος καὶ εὐδαίμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. id est: Hæc expositio eius ænigmatis, quod à Spinge proponebatur hominibus, Qui enim illud intellexerat, salutẽ quidem consequebatur: qui verò minimè, in exitum incidebat. Eo modo se habet ea explicatio. Sphinx enim est hominibus insipientia. Hæc autem proponit quid bonũ, quid malum: quid neque bonũ, quid neque malum sit in vita: Quæ si quis minus intellexerit, ab eo interimitur: neque id semel, sicut is qui depastus à Sphinge moriebatur, sed per omnem vitam paulatim absumetur, vt qui perpetuis supplicijs addicti sunt: contrà verò si quis agnouerit, occisa tandem insipientia, salutem ipse consequitur, & beatus & felix per totum vitæ curriculũ euadit. hæc ille. Cæterùm (quod nolim prætermissum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem retulit ad ingenii sollertiam, & robur corporis, ob humanam faciem & leoninum corpus. Attigit Ælian. de historia animal lib. 2. cap. 7. Retulit ad iustitiam Dio Chrysostom. Orat. 10. sub finem, & torquet ad sophistarum genus.

Nosse seipsum quam vim habet.

At quibus est notum, &c.) Plato in Charmide, & Plutarch. variis locis tradunt ascriptum fuisse pro foribus templi Apollinis Delphici, literis aureis, ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ, id est, NOSCE TEIPSVM, in quo omnis sapientiæ neruos esse sitos permulti auctores tradiderunt: quod Alcibiadi apud Platonẽ Dialogo De natura hominis, omniũ difficillimũ videtur, eiúsque difficultatis rationẽ explicat Anton. Zimara lib. Problematôn. Hanc sententiam diuino beneficio in terram ad homines delapsam plérique existimarunt, vt Iuuen. Sat. 11. cuius quidem diuini præcepti vires, vt copiosè, sic & eruditè tractat M. Tullius De legibus 1. Qui seipsum norit, inquit, primum se aliquid habere sentiet diuinum, tantóque munere Deorum semper dignum aliquod & faciet & sentiet: & cùm ipse perspexerit, totúmque tentarit, intelliget quemadmodum natura subornatus in vitam venerit, quantáque instrumenta habeat ad obtinendam, adipiscen-

dámque ſapientiam: quemadmodum principio rerum omnium, quaſi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, quibus illuſtratus, ſapientia duce, bonum virum, & ob eam ipſam cauſſam cernat ſe beatum fore. Nam cum animus cognitis perceptiſque virtutibus, à corporis obſequio indulgentiáque diſceſſerit, voluptatémque ſicut labem aliquam dedecoris oppreſſerit omnémq; mortis doloriſque timorem effugerit, ſocietatémque carnis eiecerit, tum omnibus ſe natura coniunctum duxerit, cultúmque Deorum & puram religionem ſuſceperit, & exacuerit illam vt oculorum, ſic ingenij aciem ad bona eligenda, & reiicienda contraria: quæ virtus ex prouidendo eſt appellata prudentia: quid eo dici aút cogitari poterit beatius? Idémq; cùm cælum, terras, maria, rerúmq; omnium naturam perſpexerit, eaque vnde generata, quò recurrant, quãdo, quomodo obitura, quid in his mortale & caducum; quid diuinum æternúmque ſit, viderit, ipſúmque ea moderantem & regentem pene prehenderit, ſeque non vnis circundatũ mœnibus populatem alicuius definiti loci, ſed ciuem totius mundi, quaſi vrbis vnius agnouerit, in hac ille magnificentia rerum, atque in hoc conſpectu, & cognitione naturæ. Dij immortales, cùm ſe noſcet (quod Apollo præcepit Pythius) quàm contemnet, quàm deſpiciet, quàm pro nihilo putabit ea quæ vulgo dicuntur ampliſſima! Atque hæc omnia quaſi ſepimento aliquo vallabit, diſſerendi ratione, veri & falſi iudicandi ſcientia, & arte quadam intelligendi, quid quámque rem ſequatur, & quid ſit cuique contrarium. Idem Cicero 1. Tuſcul. Eſt illud vel maximum, nit, animo ipſo animum videre: & nimirùm hanc habet vim præceptum Apollinis: quo monet, vt ſe quiſque noſcat: non enim, credo, id præcipit, vt membra noſtra aut ſtaturam figurámve noſcamus: neque nos corpora ſumus: neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cùm igitur, Noſce te, dicit, hoc dicit, Noſce animum tuum. Nam corpus quidem quaſi vas eſt, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur noſſe, niſi diuinum eſſet, non eſſet hoc acrioris cuiuſdam animi præceptum, ſic vt tributum Deo ſit, hoc eſt ſeipſum poſſe cognoſcere: & hæc hactenus Cicero. Apollo apud Ouidium 2. artis, de ſuo templo:

Eſt ibi diuerſum fama celebrata per orbem
Littera, cognoſci quæ ſibi quemque iubet.

Ausonius eidyllio 4.

Quanquam difficile est se noscere, γνῶθι σαυτόν,
Quam propere legimus, tam cito negligimus.

Hanc porsò sententiàm Thaletis esse vult Laërt. li. 1. Chilonis verò Plinius li. 7. cap. 32. Lege Platon. in Amatoribus, Stobæi sermonem περὶ τοῦ γνῶθι σαυτόν. Macrob. 1. Saturn. cap. 6. Adagium, Noscete; multosque alios qui aureã hanc cælestémque gnomen scriptis commendarunt, & quantum habeat in mortalium rebus momenti, explicuerunt.

Delphica littera) Sententia Delphica perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. sub persona Socratis. Platonis istud mihi occurrit è Philæbo: τῆς παύσης πονηρίας ὅτι τὸ ναυτῶδες πάθος ἔχον, ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆδ' ἐν Δελφοῖς γεγραμμάτων. τὸ γνῶναι σαυτὸν λέγεις, ὦ Σώκρατες. Philemon Comicus ait hanc sententiam non temere laudem habuisse in Delphis maximam.

τὸ γνῶθι σαυτόν, οὐ μάτην εὖ ἴσθ' ὅτι
τὸ ῥῆμα τοῦτο δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει.

hoc ita metricè vertit Fed. Morellus.

Cognosce teipsum scito non inaniter
Oraculo celebre factum Delphico.

Præcipitis monstri.) ignorãtiæ, quæ est reuera πηρὸν ἄλκιμον, καὶ δυσπέλαστον κακόν, vt loquitur Sophoclis περὶ ἀμαθίας. Præcipitis mõstri, id est deiecti, deturbati, ruentis. Vel monstrum præceps, idem est atq; periculosum, eo quòd in præcipitiis saxorum vel montium pericula maiora esse putentur.

Tres ætates.

Namque vir ipse bipés que, &c.) Tres hîc notantur ætatis humanæ partes, infantia, virilis ætas, & senectus. Alii aliter distribuunt: sed non est instituti nostri cuncta persequi.

Primus ad sapientiam gradus.

Primaque prudentis laurea.) Primus sapientiæ gradus à veteribus celebratissimus, SEIPSVM NOSSE, vltimus NOSSE DEVM; vt rectè monuerunt quidam Philosophi Christiani.

Laurea.) victoria, gloria. Martialis 7. lib. 4.

——*veniat laurea multa licet.*

Idem in secundo dixerat, initiò ferè:

Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua est.

Ausonius eidyllio 9.

Hæc profligati venit modo laurea belli.

Martialis idem in 8.

Non minor ista tuæ laurea pacis erit.

Posse virum.) Oraculum id, γνῶθι σαυτὸν prætet cæteros ex-

plicat Plutarch. libello De discrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum sequi, & seipsum nosse, salutis esse summam. Et Clemens Alexandr. statim initio 3. lib. cui Pædagogo nomen indidit, pulcherrimam & maximã disciplinarum omnium ait esse, seipsum nosse: quia qui seipsum norit, Deum cognoscit, &c. vide reliqua. Nemo insipientium (inquit Dio. Chrysost. 4. Orat. de regno) seipsum nouit. Neque enim id Apollo præcepisset in primis, nisi cuique difficillimum visum esset. Nonne putas inter morbos nullum magis pernicioſum insipientia? eumque qui sit insipiens, sibi ipsi nocentissimum? an etiam plurimorum causſam malorum aliis esse?

Fid. Morelli *Appendix.*

Georgius Pisides noster in Car. laudato, De opificio Mundi, rationem submouendæ ignorantiæ hoc Embl. propositam, & à sui rerúmque conditarum notitia, ad διογνωσιαν rectè perueniendi multis versib. docet; quorum pulcherrima Clausula coronísque hæc est,

Οὕτω τελοιπὸν ὥσπερ ἐξ ἀγνωσίας,
Τὸ γνῶθι σαυτὸν, εἰς διάγνωσιν λάβοι,
Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐνδιατρίβων φύσει
Τέως ἑαυτῷ συλλαλήσει καὶ μάθοι,
Πόθεν παρῆλθ' ἅπαξ ἐὼν πρὸ τοῦ βίου.

Duntaxat homo, tanquam ex mera ignorantia
Se noscat ipsum, mentis & spectet bona
Nostræque naturæ immorans mortalium,
Secum loquatur cogitetque talia,
Productus unde qui ante vitam nil erat?

His consentiunt quæ Mere. Trismegistus scribit cap. 5. Pœm. & Pers. Sat. in 3. *Causas cognoscite rerum;*

Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut meta quam mollis flexus, & unde.

Gregorius Nyss. in S. Baptis. Prudentius in Romanum M. 11. Machab. & τοῦ Χ̄ῡ Matth. 7.

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXVIII.

INGRESSA *vulpes in Choragi pergulam,*
Fabrè expolitum inuenit humanum caput,
Sic eleganter fabricatum, vt spiritus
Solùm deesset, cæteris viuisceret,
Id illa cùm sumpsisset in manus, ait,
O quale caput est! sed cerebrum non habet.

ID ex Æsopi apologo de vulpe & capitis humani simulacro, quod cùm offenderet, artem quidem & vultus effecti laudauit elegantiam, sed nihili esse duxit, quia cerebro careret. quod torquetur πρὸς ἀνδρας μεγαλοπρεπεις μὲν τὰ σώματι, καὶ δὲ ψυχῇ ἀλογίστους. vel in quasdã formosulos & elegan- *Forma nihil, si sola forma est.*

tiore cultu adoleſcentes, cætera verò prorſus obtuſos nulliúſque frugis qui certè nihil aliud circumferunt, quàm quod dici ſolet, In aurea vagina gladium plumbeum: vnde conqueſtus eſt neſcio quis Græcorum his quidem verbis:

πολλοῖσι θνητῶν μὲν ὄψις εὐγενὴς,
ὁ νοῦς δ' ἐν αὐτῇ δυσγενὴς εὑρίσκεται. id eſt,
Multis mortalium aſpectus liberalis:
Mens autem in ſe ignobilis deprehenditur.

Rectè admonuit Thales laborandum non eſſe in facie exornanda, ſed potiùs in actionibus & ſtudiis honeſtis pulchritudinem eſſe quærendam. Lubens apponerem exẽplum Nirei ex Homero Iliad. γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, eorum qui ad Ilium venerunt formoſiſſimus: ſed, vt ille ſubiicit, ἀλαπαδνὸς ἔην, imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius ſemel dumtaxat Homerus meminit in nauium catalogo: vt perſpicuè oſtenderet eam corporis formam ad res excellentes, & quæ laudé dignæ ſunt, minimè idoneam. Eſt itaque operæ prætium, iuxta Socratis præclarum monitum, quemq; virtutis & honeſti ſtudioſum τὸν ἑαυτῶ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὸν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην ἐν τῇ ψυχὴν, ἄτοπον γὰρ θεάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ' αἰσχρός αὐτῷ φαίνοιτο, τὸν τοῦ σώματος ἰδέαν ἐν), τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι τῆς ψυχῆς. id eſt: ſuam ipſius formam in ſpeculo debere conſpicere, vt ſi forma bona ſibi videatur, exerceat eam vnà cum animo, & faciat quæ forma digna ſunt: vt putet admodum abſurdum eſſe in pulchro corpore animum deformem continere: quòd ſi deformis ſit in iis quæ corporis ſunt, eo magis curandum ſibi nitendúmque, vt pulchritudinem animi conſequatur. Cæterùm Philoſoph. permulti animæ ſedem in cerebro, tamquam in arce ſumma poſuere: vnde vecordes & inſipidi vulgò dicuntur crebro vacui. Iuuenal. Satyr. 14.

Cum facies peiora ſenex, vacuumque cerebro
Iampridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?

Prouerb. Caput vacuum cerebro. Apologum ita ſcitè teditum huc apponam:

Mimi ingreſſa domum vulpes dum ſingula rerum
Viſendi ſtudio, ſcenæ inſtrumenta reuoluit,
Formoſi laruam ſimulacrum reperit oris ſi
Inque manu ſumens, animoque & lumine luſtrans.
O quàm inſigne caput, ſpecie quàm, dixit, honeſta,

Nireus formoſiſſimus.

Socratis dictum ſapiens.

Sed rationis inops, caſſoque informe cerebro.
Sordet honos formæ, niſi cui ſapientia iuncta eſt.

Cicero in oratione quæ nõ exſtat, in Clodium & Curionem, Credo poſtquã tibi ſpeculum allatum eſt, longè te à pulchris ſenſiſti abeſſe. Iocatur Tullius in Clodii formã, & ad cognomen familiæ Pulchrorum alludit; eos proditũ eſt fuiſſe prudentes, ſobrios, continentes, modeſtos, Reique publicæ ſuo tẽpore perſtudioſos à quibus longe abeat Clodius. Sed quia de forma corporis nonnihil attulimus: huc cõferre placet dictum Iuliani Imperatoris, quod vt memorabile laudatur à Marcellino lib. 25. hiſt. Turpe eſſe ſapienti cum habeat animum, captare laudes ex corpore.

Iocus mordax Ciceronis in P. Clodium.

Fabrè.) id eſt, affabrè, ingeniosè, artificio quodam ſingulari, δαιδαλέως.

O *quale caput eſt, ſed cerebrum non habet.*) ὦ χαλὴ κεφαλὴ, ἀλλ' ἐγκέφαλον δὲ ἔχει. Græcè lepidiùs,

Appendix.

Egregiè Seneca epiſt. 66. Errare mihi videtur qui dixit,

Gratior eſt pulcro veniens è corpore virtus.

Non enim vllo honeſtamento egetipſa, at ſui magnum eſt decus, & corpus ſuum conſecrat. Claranum noſtrum cæpi intueri, formoſus mihi videtur, & tam rectus corpore quàm eſt animo. Poteſt ex caſa vir magnus exire: poteſt & deformi, humilíque corpuſculo formoſus animus ac magnus. Quoſdam itaque videtur mihi in hoc natura tales generare, vt adprobet virtutem omni loco naſci. Si poſſet per ſe nudos edere animos, feciſſet. Nunc quod amplius eſt, facit. quoſdam enim corporibus impeditos, ſed nihilominus perrumpentes obſtantia, &c. Succurrit Galeni, ſeu Menodoti non inuenuſtus πρὸς πήχυας locus, vbi de Nireo, qui omnium formoſiſſimus ad Troiam profectus, κάλλιστος ἀνὴρ ἐπὶ Ἴλιον ἦλθεν: ſed inutilis tamen, ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔλω. Quid enim gratia formæ niſi ſit cultus animus?

Diues indoctus.

EMBLEMA CLXXXIX.

TRANAT *aquas residens pretioso in vellere Phryxus,*
Et flauam impauidus per mare scandit ouem.
Ec quid id est? vir sensu hebeti, sed diuite gaza,
Coniugis, aut serui quem regit arbitrium.

Aries in aurco vellere.

HVc pertinet Diogenis apophtegma, cùm diceret indoctum diuitem, arietem esse in aures vellere; & Socratis, qui eius generis hominesaurea mancipia, & equos argento circumtectos appellabat. Hic verò notantur potissimùm locupletes illi, qui cùm sint hebeti & obtuso prorsus ingenio, ducuntur trahuntúrque pro vxorum arbitrio, vt eorum negotia è famulorum ductu reguláque pendeant: nec secus ac infantes anniculi è nutricis amplexu, illi quod loquantur,

quidque ſtatuant, non habent, quòd illos animus & rationis copia deficiat. In quòs hoc Palladæ torqueri ſolet,

πλοῦτοι μὲν πλουτοῦντες ἔχεις, ψυχὴν δὲ πίνητες.
ὦ τοῖν κληρονόμοις πλοῦσιε, σοὶ πένης.

Xenophontis lôcus 4. Comment ſatis eſſe poteſt ad id Emblema illuſtrandum: nempe ὅτι ἄνθρωποι δοῦλοι δι' ἀγνοιαν, καὶ πλουσιοι. quæ Socratis diſputatio eſt cum Euthydemo. Cum Dioge. apophtegmate, de quo ante, cõſentit illud Caij Cæſaris, quod à Corn. Tacito memoratur lib. 3. Annal Iulium Silanum auream pecudem appellabat, C. Cæſar ob ſegniriem, vel vecordiam potius. Certè ouis in Hieroglyphicis tum fœlicitatem, tum ſtultitiam arguit: fœlicitatem quidem ex one portendi ethruſca diſciplina olim docuit. Maro ſdiuitias oſtentans ſuas ait, *Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ*, Idémque fœlicitatem aurei ſeculi ſub Auguſto reuiuiſcentis attingens, *Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti, &c.* At de ſtultitia hæc pauca: Accius in ſomniis poſuit ouilem fœtum in Tarquinium Superbum concitatum, tanto impetu irruentem, vt regem ſolo proſterneret: quod Brutum indicabat, quem Rex ille hebetem, & quaſi pecudem exiſtimabat. Fabius etiam Maximus, cùm prima ætate communi hominũ iudicio putaretur hebetior, Ouiculæ cognomine appellatus eſt. vt autem Phryxi fabulam attingam, ille nouercæ inſidias vnà cum Helle ſorore fugiens viſus eſt per mare vehi ab ariete velleris aurei. Aiunt autem ei nauem fuiſſe paratam fugienti, cuius inſigne aries erat.

Serui homines ob imperitiam.

Iulius Silanus aurea pecus.

pretioſo in vellere.) De aureo vellere Ouid. 7. Metamorph. & Iuſtinus in Trogum lib. 42. Sunt qui aurei velleris pellẽ interpretentur fuiſſe librum quendam veterum more in pelle conſcriptum, in quo auri conficiendi ſcientia traderetur: cuiuſmodi libros cùm Diocletianus ſumma diligentia perquiſiuiſſet apud Aegyptios (qui huius peritiſſimi cẽſebãtur) omnes flamma conſumpſiſſe fertur: nec diuitiis ita comparatis AEgyptii Romanis inferre bellum auderẽt, atque ex eo tempore artẽ hanc publico Cæſaris edicto ſemper habitam fuiſſe flagitioſam. Sed dum alios pleroſque auctores voluo, occurrit id quod de aureo vellere plurimi referunt, ex Suida potiſſimùm, explicátque, vti iam admonui de arte, quam χημείαν. Græci appellant. Alii verò malunt hoc intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos eſſet, à principibus quibuſdam viris congeſtam. At verò Colchica regio propter

Aureum vellus.

vicinitatem Caucasi montis, auro abundabat, vel teste Strabone, qui scribit multos fontes ex Caucaso manare, scaturientes arena aurea, tam tenui, vt oculorũ aciem effugiat, eámque colligi ab incolis, pellibus quibusdam lanosis in aquam iniectis Hinc enim suspicari possumus locum esse fabulæ datum: pelles enim, subsidente in iis arena, speciem aureivelleris præ se ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc transferre non pigeat. περὶ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάρρους, ἀποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάροις φάτναις κατατετειμμένους, καὶ μαλλωταῖς δορραῖς, ἀφ' οὗ μυθεύεσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας.

Locus Taciti de Phryxi ariete.

Phryxi meminit Annal. 6. Tacitus. Parthi ferunt se Thessalis ortos, qua tempestate Iason post auectam Medeam, genitósque ex ea liberos, inanem mox Regiam Aeete, vacuósque Colchos repetunt. Multáque de nomine eius & oraculum Phryxi celebrant. Nec quisquam ariete sacrificauerit, credito vexisse Phryxum: siue ad animal seu nauis insigne fuit. fabulam de Phryxo déque Helle copiosè narrat Isacius Tzetzes in Lycophronem.

sensu hebeti.) qualis est ouis, animalis stolidi & insipientis prorsus. vnde illud, προβατίου βίον ζῶ, & προβάτων ἦθος. Pierius libro 10.

Coniugis aut serui quem regit arbitrium.) is aptè dicitur à Græcis γυναικοκρατούμενος, καὶ δουλοκρατούμενος. Philemon Comicus rectissimè scripsit vxoris probæ partes esse, vt se non superiorem marito putet, sed dicto audiẽtem, adiungit enim magnum esse malum si mulier viro dominetur, eumque superet. Ita ille,

Ἀγαθῆς γυναικός ἐστιν, ὦ Νικοστράτη,
Μὴ κρείττον' εἶναι τοῦ πόσει, ἀλλ' ἐοικέναι·
γυνὴ δὲ νικῶσ' ἄνδρα κακὸν ὄξιν μία.

Appendix.

Non dedecet aliquando rebus seriis iocos immiscere non inurbanos. Sic ludunt nostri quidam: in famulorum conditionibus.

Miles habet seruum: monachus, clerusque sodalem:
Plerumque & socium stultus vterque tenet.

Nempe qui seruit militi, verè non simulatè obsequitur: at clerici & monachi sæpe pro seruis dominos ferunt, & ad eorum mores sesè nimis aliquãdo supinè accommodant, ferunt ergo pudendam δουλοκρατίαν, digni seruire magis, cùm nulla turpior seruitus quàm voluntaria.

In fidem vxoriam.

EMBLEMA CXC.

ECCE *puella, viro quæ dextra iungitur: ecce*
Vt ſedet, vt catulus lusitat ante pedes!
Hæc fidei eſt ſpecies: Veneris quàm ſi educat ardor,
Malorum in læua non malè ramus erit.
Poma etenim Veneris ſunt. ſic Scheneida vicit
Hippomenes, petiit ſic Galatea virum.

DVo ſunt quæ matrimonio iunctis maximè conueniunt, idque ſtabiliunt, & communi vinculo ligant, nimirùm fides & amor. Huius quidem ſymbolum, canis fidiſſimum animal: illius autem pomus vel malus frugifera. Coniugium ſiquidem copula, quæ fit mutua corporum coniunctione, ſi-

Malum, Veneri sacrum.

de constantiáque fouetur imprimis atque conseruatur. Porrò autem Veneri consecrata, cui nimirum aureum Hesperidum fuit adiudicatum: & earum beneficio Atalantam vicit Hippomenes, & Galatea suum amatum malo petiit. Huc pertinet Epigramma Platonis ex Laërtii lib. 3.

τῷ μήλῳ βάλλουσι, σὺ δ' εἰ ἐμοὶ ἔχουσα φιλεῖς με, &c.
Malo ego te ferio: cape, si me diligis, illud.

Canis, fidei nota.

dextra iungitur.] Dextra, fidei symbolũ, vti supra monuimus.

Catulus.] canis, catellus, qui etiam fidei notam repræsentat. Siquidem Socrates per canem iurat, cùm obsequium & fidem putat præstandam iis qui rerum habenas in ciuitatibus tenẽt. Et in C. Mamilii numo, qui aliquando S. C. præfectus est limitibus metandis, est canis allatrans, qui notat fidem esse præstandã ei qui eiusmodi operæ præficitur. Pierius in Cane.

in leua.] parte sinistra.

Hippomenes vicit Atalantam.

sic Scheneida vicit Hippomenes.] Atalanta Schenei filia suis procis certamen cursus proponebat, ea lege vt eum qui vinceretur confoderet. Hippomenes, qui eam deperibat, Veneris arte, cursum cum puella instituit, & primò in præcurrentem, pomum vnum aureum, deinde alterum, tandem tertium iecit: quare capta pomorum tam rara pulchritudine, anteuertit cursum Hippomenes, & puellam vicit. Ouid. 10. Metamorph.

petiit sic Galatea virum.] Galatea Nympha marina Polyphemo adamata, de qua 13. Metamorph. Ouid. Sed hoc intelligerem potiùs de ea quam 3. Ecloga Maro celebrat:

Galatea,

Malo me Galatea petit lasciua puella.

FED. MORELLI *Appendix.*

Poma etenim Ven.) Theocritus adstipulator Idyl. XI. ver. 1.

Ἡράσατο δ' ἔπι ῥόδοις, ἠ μήλοις, ἠδὲ σταλίνοις.

sic enim legendum, non *κιχίνοις*: vt ἐυσεόχως emendauit. v. c. Daniel Heinsius, in omnibus priscorum autorum scriptis ἐὐδερχέσατος. Cyclops. (inquit) Galateam suam non

Ardebat pomis, roseis apiique coronis.

Siquidem qui impense amabant, vel impense donabant, ἐρᾶν γὰρ δωρεῖσθαι καὶ μῆλα καὶ στεφάνους, parœmiacè dicebãtur, quod hæc munuscula ad amicas vulgo missitarent.

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCI.

CVM furit in Venerem, pelagi se in littore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murænámque ciens ingentia sibila tollit,
At simul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi & obsequium.

HOc innuit, quanta in matrimonio requiratur puritas & reuerentia. Si enim eam obseruent instinctu aliquo naturæ animalia ratione carentia, pudeat homines in hoc esse deteriores. Basilius Magnus in Hexaëmeron Oratione 7. ita fermè ex anguis & muræna congressu, quales coniugum

mores esse debeant, ostendit. Vipera, infestissimum animal eorum quæ serpunt, inquit, cum marina muræna congreditur, sibilóque se adesse significans, ex profundo eam ad concubitum euocat: hæc autem morem gerit, & cum venenata bestia copulatur. Quorsum hæc spectat oratio? vt intelligamus, si duris & feris moribus sit vir, eum esse vxori ferẽdum, nec coniugium vlla ex caussa dirimendum. Obiurgator est, at vir: violentus, at naturæ lege coniunctus: durus & morosus, at iam membrum tuum est, atque omnium præstantissimum. Audiat etiam vir monitionem, quæ ad ipsum pertinet. Vipera virus euomit, reuerentia coniugii: tu animi inclemẽtiam & inhumanitatem, coniugalem copulam reueritus, non depones? An aliã etiã nobis vtilitatẽ adfert viperæ exẽplum, quòd adulterium quoddam est naturæ viperæ atque murænæ concubitus? Discant igitur ii qui aliena coniugia inuadunt, cuiusmodi bestiæ sint similes. Hæc ferè Basil. Græca si quis malit, propter viri tanti auctoritatẽ huc placet adiicere. ἔχιδνα τὸ χαλεπώτατον τῶν ἑρπετῶν ὑπὲρ γάμου ἅπαντα τὸν θαλασσίας μυραίνης, καὶ συριγμῷ τινὶ παρουσίαν σημήνασα ἐπιχαλεῖται αὐτὴν ἐπὶ τὸν βυθὸν πρὸς γαμικὴν συμπλοκήν. ἡ δὲ παραχρῆμα καὶ ἐνῶται τῷ ἰοβόλῳ. τί βούλεταί μοι ὁ λόγος; ὅτι καὶ πραχὶς ἦν καὶ ἄγριον τὸ ἦθος ὁ σωίσικος, ἀνάγκη εὑρεῖν τινὰ ὁμόζυγα, καὶ ἐκ μυδεμιᾶς προφάσεως καταλύεσθαι τὴν ἕνωσιν δικαίαν. πλήκτης, ἀλλ' ἀνήρ. πάροινος ἀλλ' ἰώμενος καὶ τὴν φύσιν. πραχὶς καὶ δύσαφεστος, ἀλλὰ φίλος ἦδη σὸν, καὶ μελῶν τὸ πρωϊαίτατον. ἀκουέτω δὴ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς φρονηκότος αὐτῷ ἐπιεικείας. ἦν ἔχιδνα τὸν ἰὸν ἐξεμεῖ αἰδεσθεὶς τὸν γάμον· σὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἁπλοῦς καὶ ἀπαθὲς ἀποθέσθαι αἰδοῖ τῆς ἑνώσεως. ἦ πάλαι τῆς ἐχίδνης ὑπόδειγμα καὶ ἕτερος ἡμῖν χρησιμεύει, ὅτι μοιχεία τις ἐστὶ τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ἐπιπλοκή: διδαχθήτωσαν δὲ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντες γάμοις, ποταπῷ εἰσὶν ἑρπετῷ ἐοικότες. De matrimonii cultu D. Paulus 1. Corinth. 7. & Lactant. 6. Diuin. institut. 23.

Fons Emblematis.

Cum furit in Venerem.) dum coitum appetit.

Vipera.) à vi pariendo dicta vt Græcis Echidna, ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὸν γονὸν ἄχρι θανάτου. Refert enim Herodotus in Thalia, quod in concubitu mas in os feminæ caput inserit: at illa post rem peractam illud præcidit, mox paritura disrumpitur: nec nisi effractis lateribus erumpunt nati quos paritura est. Nam non oua, vt plerisque serpentes, sed catulos

Viperæ partus & fetus qualis.

fermè viginti parere dicitur: Ergo non niſi parentũ cæde fetus in lucem prodeunt. Ferunt autem ita cauiſſe naturam, ne tam noxii animalis ſpecies ſupra modũ augeſceret. Ait enim Solinus viperam inſanabili eſſe morſu, eiuſque venenum, vt vult Albertus, apprimè calidum eſt, ideóque magis noxium. Lege Plin. lib. 10. cap. 62.

Muranámque ciens.] De Muræna Plinius lib. 9. quo nomine Lampetram intelligi pridem exiſtimaram, ſecutus quorundã opinionẽ:, à qua me facilè reuocat Ioan. Frater, vir exacti iudicii, amicus meus: ſi quidem Lampetra, muræna fluuiatilis appellatur, ſed propter ſimilitudinem quam habet cum Pliniana muræna, non quòd eadem ſpecie dici debeat: nemo enim vnquam in dubium reuocauit quin mas eſſet in Lampetrarum genere, & cum feminis non difficiliùs & rariùs capi. Is verò captus, nunquam viſus eſt dentes habere extra os. Itaque id intelligendum de murænis carniuoris, præſertim cùm Plinius cap. 29. lib. eiuſdem 9. tradat in murænis documentum ſæuitiæ Vedium Pollionem Romanum inueniſſe, qui viuariis murænarum damnata mancipia immergeret, ac ſi ad id terrarum feræ non ſufficerent. Quod Lampetræ non poteſt accommodari. Cæterùm fabulam hanc, ſeu hiſtoriam mauis, de muræna & ſerpentis concubitu, lepidè & copiosè retulit Oppianus 1. Halieutiçôn, Aelian. 1. de animalib. c. 50. & 9. vlt. Verba hæc Pliniana è 32. c. 2. Licinius Macer muræ-nas tantùm feminei ſexus eſſe tradit, & concipere è ſerpentibus, ob id ſibilo à piſcatoribus tamquam ſerpentibus euocari & capi. Quam ipſe ſententiam refutarat antè lib. 9. his verbis: Muræna quocumque tempore parit, cùm cæteri piſces ſtato tempore pariant. In ſicco littore elapſas vulgus coitu ſerpentium impleri putat. Ariſtoteles Myrinum marem appellat qui generat: diſcrimen eſſe quòd Muræna varia & infirma ſit, Myrinus vnicolor & robuſtus, dentéſque extra os habeat.

Maxima debetur thalamo reuerentia.] Imitatus eſt Iuuenal. illud è Satyr. 14.

Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras.——

coniux Alterum debet, &c.] Idipſum eſt quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatẽ non habet, ſed vir: itémque vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vxor.

Appendix.

Emblematis character videbatur trahendus ad illicitã commistionem, quia muræna & vipera sint speciẽ diuersarum, quamquam vtraque serpentum numero. Sed nos id torquere possumus ad nuptias quæ contrahuntur cum exteris, vel iis qui sunt cultus, sectæque disparis, quod tamen non permittitur, nisi sub certis conditionibus. scilicet Christiano homini minimè conceditur Iudæam ducere, nisi abiurata primum superstitione Iudaica, & initiatam sacris Christianorum, lotámque: sacro baptismi fonte. Id enim est euomere virus impietatis. Certè ad contrahendum legitimum coniugium non parui momenti est religionis disparitas, quod præter ceteros videtur expressisse Tertullian. ad vxorem lib. 2.

alternum coniugi obsequium.) disputant auctores canonum; de reddendo à coniugibus mutuo debito, tit. de diuortiis, lib. 4 Decretal. Martialis egregiè ac cordatè:

Scire suos fines matrona & femina debet,
Ne vagus à thalamis coniugis erret amor.

At Ausonius festiuè nimis, vt opinor:

Vxor, vade foras, vel moribus vtere nostris.

Trebell. Pollio in triginta tyrannis, vbi de Zenobia: Huius ea castitas fuisse dicitur, vt ne vitum quidem passa sit, nisi tentandis conceptibus. Sic enim malo legere non vt in vulgatis: nisi tentatis conceptionibus. Claudian. lib. 2. de laudibus Stiliconis; qui alsenus ab omni illicito complexu; sola coniuge vsus sit:

Hinc fuit vt primos in cõiuge disceret ignes,
Ordirique virum non luxuriante iuuenta,
Sed cùm lege thori casto cum fœdere vellet.

[e] Xenoph. Iconomic. Apud Clementem Alexandrinum, vxor dicitur *βοηθὸς πρὸς οἰκουρίας*, socia & adiutrix operæ domesticæ, & sortis vtriusque particeps. Et quid tam humanum, ait Vlpian. quam fortuitis casibus mulieris, maritum; aut contrà, viti vxorem esse participem?

363

In fecunditatem ſibiipſi damnoſam.

EMBLEMA CXCII.

LVDIBRIVM *pueris lapides iacientibus, hoc me*
In triuio poſuit ruſtica cura nucem:
Quæ laceris ramis, perſtrictoque ardua libro,
Certatim fundis per latus omne petor.
Quid ſterili poſſet contingere turpius? eheu,
Infelix fructus in mea damna fero!

PRoſopopœia eſt nucis arboris, de pueris & viatoribus cõquerẽtis, quod vndique lapidibus obruatur, propter vberem ſuarum nucum prouentum : vnde colligit noxæ & diſpendio ſibi fertilitatem eſſe. Quod certè transfertur in parentes, qui liberos habent vſque adeò perditos & profligatos,

Mollius educat liberi dãnum parentibus arcessunt.

vt damnum atrocissimum & infamiam iis arcessant, à quibus sunt molliter educati. Tales sunt quos vitæ improbitate, vel crimine aliquo insignes censura corripit, aut coërcet magistratus, non sine parentum dolore incredibili. Ea enim vox est sub persona matris apud Ouidium:

Nunc uterus vitio est, quæ vult formosa videri,
Raraque in hoc ævo est quæ velit esse parens.

Locus è Nuce Ouidianâ:

Certè ego si nunquam peperissem, tutior essem:
Ista Clytemnestra digna querela fuit.

Itémque:

Fructus obest, peperisse nocet esse feracem:
Quæque fuit multis, hæc mihi præda malo.

Alciati Emblemata tractum apparet è Græco Antipatri, aut, vt alii volunt. Stratonis, ex quo etiam pulcherrima Ouidii Elegia de Nuce videtur sumpta. sic enim habet Græcus:

Typus Emblematis.

Εἰνοδίλιθε καρύη μὲ παρερχομένοις ἐφύτευσαν
παῖδες λιθοβλήτῳ παίγνιον ἀσοχίης,
πάντας δ' ἀκρεμόνας τε, καὶ ἀδρανέας ὀροδάμνους,
κέκλασμαι, πυκιναῖς χέρμασι βαλλομένη.
Ἀνδρείην δικέρωις ἄδην πλέον. ἦ ῥά τ' ἔγωγε
δυσδαίμων ἐπ' ἐμοὶ θῆρις ἐναφροδόρων.

Præter Alciati versionem, hæc mihi quondam non pœnitenda occurrebat:

Quid me quisque petit, cur in me destinat ictum?
Hei mihi, quod fuerim tam propè iuncta viæ.
Sunt mihi rami omnes, sunt & viridantia fracta
Germina, tam celebris obruta missilibus.
Quid mihi profuerit, quod sim fecunda, parensque?
Me miseram! fructus in mea damna tuli.

Quædam huc commodè transferri possunt è Collectan. Stobæi Sermon. 74.

rustica cura.] rusticus laborioſus, vt Horat. 2. Carm. dixit,

Iuuenumque prodis publica cura.

ardua.] altissima, ingens.

perstricto libero.] rupto & scisso cortice. Librum vsurpat in primaria significatione. Vide Cassiodorum lib. vndecimo, epist. 38. Variarum.

fundis.] instrumenti ad lapides eiaculandos.

petor.] dilapidor.

Amor

EMBLEMA CXCIII.

ANTE diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & ova fouet:
Mollius & pulli vt iaceant, sibi vellicat alas,
Queis nuda hiberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? mortem
Cùm volucris propriæ prolis amore subit?

HOc susceptum est in quasdam ferreas & abhorrentes ab omni humanitate matres, quæ fœtus enecant, aut etiam incuria perire sinunt: quas certè tanti flagitii, vel eò magis pudere deceret, cùm quæ rationis expertia sunt, id numquam admittant: certúmque sit ex iis aliqua, & vt veriùs di- *Matrum*
q arundam
in fœtus in-
pietas.

verim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruulos educare & tutari, vt se non foueant accuratiùs. Nemo est profectò qui neſciat tantam non esse belluarum feritatem, vt quorundam hominum, qui ſua pignora relinquere non verentur aut etiam perdere non exhorrent, quæ cõmunis omnium parentis inſtinctus & pietas ſeruare iubet, iiſdémque curare quæ ad vitam ſuſtentandam neceſſaria ſunt. Quibus itaque verbis, aut quibus, quæſo, diris deuouebimus eiuſmodi flagitium, non dicam parentum, ſed carnificum impiiſſimorum, qui naturæ ius vel etiam honeſti repagulum præcipuum diſſoluerunt, quibus in animum cadere potuit tam infandum ſcelus, tantúmque flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, ſed iis qui quaſi ſui corporis membra ſint, imò reuera expreſſiſſima, non muta aut adumbrata, vt ſic dixerim, ſimulacra? Id fortè fit, vt famæ conſulatur, & ne ob hanc labem culpámque teterrimã apud eos quibuſcum viuunt, ruborem contrahant. Sed tamen

Summum credo nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cauſſas.

Etenim quæ hæc vita eſſe poteſt, quæ aſſiduò ſibi malè conſcia nocte diéque ſuũ portet in pectore teſtem? Tantùm verò abeſt vt immanitas ea in belluis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint, & pro viribus immunes à damno fecerint. cuius rei teſtes habemus hiſtorias tum Græcorum, tum Romanorum. Hîc autem exemplum proponit palumbis, quæ ſæuiente frigore nidificans & partum emittens, ſibi plumas haud grauatur auellere, vt paruuli molliùs incubent: quo fit vt ipſa ſæpè mater gelu contabeſcat. Sulpicius Seuerus ait: lege diuina qui partum non deformatũ mulieri excuſſerit, extremo ſupplicio puniendum. Quid igitur mulier, quæ audet partum elidere, quæ ſua ipſius viſcera (horrendum dictu factúque impium) euiſcerat? Succurrit ad hanc rem grauiſſimum Tertulliani teſtimonium: Cùm nobis homicidium ſemel interdictum ſit etiam conceptum vtero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſoluere non licet. Homicidii feſtinatio eſt, prohiberi naſci: nec refert natam quis animam eripiat, an naſcentium diſturbet. Homo eſt & qui eſt futurus: & fructus hominis iam in ſemine eſt. Qua ratione mulier quædam Mileſia quòd medicamẽtis partum abegiſſet, damnata eſt capitis: quanquam enim eum qui nõdum eſſet homo, expuliſ-

Palumbes ſe ad fouendos fœtus expluмat.

Sulpicij Seueri locus.

Tertulliani locus.

set, sustulerat tamen spem parentis, memoriam nominis, subsidium generis, hæredẽ familiæ, designatúmque ciuem Reipub. vt Cicero in Cluentuana. Ouidius alicubi detestatur facinus idem matrum, quæ in suos fetus ita crudeles sunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos vita priuent. Sic enim ait:

Præclarus Ouidij locus in matres consulto abortientes, aut fetum enecantes.

Quæ prima instituit teneros auellere fetus,
Malitia fuerat digna perire sua.
Si mos antiquis placuisset matribus idem,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitem crescentibus vuis,
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluent matura sua: sinc crescere nata:
Est pretium paruæ non leue vitæ mora.
Vestra quid effoditis subiectis viscera talis,
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida dispersam puerorum sanguine culpam,
Atque sua casum matre queruntur Iym.
Dicite quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicitæ corpora vestra manu?
Hæc neque in Armenijs tigres fecere latebris,
Perdere nec fetus ausa leæna suos.

Cæterùm ex Antipatri Græco tralatum est Alciati hoc hexastichon:

Typus Emblematis.

χειμερίαις νιφάδεσσι παλιωκέα πηδὸς ὄρνις,
τέκνοις εὐναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,
μὴ σφαμεν. ἠέλιον χρύσεον ἄλεσιν· ἢ γὰρ ἔμιμνεν
αἰθὴρ καὶ κραναὸν αἰπὺ πάλιν καὶ νεφέων.
Πρὸ ὥρης κὴ μήδεια κατ' ἔδνα καὶ αἰόλα τέκνα
μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκόμεναι.

Cæterùm quanta sit, eáque naturalis in liberos στοργὴ parentum, doctè Xenophon disputat 2. Commentar. in colloquio Socratis cum filio Lamprocleo, & Plutarch. περὶ φιλοστοργίας. Euripidis citatur illud,

ἅπασι ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα.
Cunctis hominibus liberi sunt, anima.

Philostratus sic: ζώοισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα: animalibus liberi sunt animæ instar. Is affectus à M. Tullio epistolis ad Attic. nominatur ἡ στοργὴ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα.

Ante diem vernam.] Palumbes post solstitium parere Plinius docet lib. 10. cap. 35.

borealí frigore.] sæuiente Aquilone, qui frigidissimus est,

Colchi.) ἀποστροφὴ ad Medeam, quæ liberos, quos ex Iasone susceperat, interfecit, vt priùs annotauimus.

Progne.) Hæc Itym filium ex Tereo trucidauit, & patri comedendum apposuit. De vtraque Iuuenal. Satyr. 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur & Progne.----

Cicero 2. de Oratore: Feræ partus suos diligunt: & nos in liberos nostros vti debemus indulgentia. Item 5. Tuscul. Bestiæ pro suo partu ita propugnant, vt vulnera excipiant, nullos impetus nullos casus reformident. Is vehementissimus in filios amor potissimũ in Pelecano, aut Ægyptia, celebratur, quæ se neci potius dedere soleat, quàm paruuli capiantur, ea igitur viatores fallit, eósque transuersos seducit: femora etiã vellicat vt excusso sanguine filii pascantur aliquandiu. Imo in ardentem ignem se coniicit, séque torreri citius in rapida flamma sustinet, quàm vt sues fœtus se superstite sibi abripi patiatur. In Pandectis iuris ciuilis animaduertimus id esse verum quod natura omnium parens singulis nostrum animis inseuit, pro affectu parentes magis torqueri in persona liberorum, l. 8. Quod metus causa. Ad id nobile est Arsineos exéplum, quæ à Ptolomæo fratre insidiis & fraude decepta, cum esset conspicata immissos percussores in filios impuberes, complexa eos ad se fugientes, ea parte qua vulnera filiis intendebantur diu corpus suum cædendum opposuit, multisque ita vulneribus acceptis, eorum saluti consulere non potuit, sed vna cum iis est miserimè confossa. Legimus in expeditione Ciri minoris apud Xenophontem lib. 4. à puero quodam, Dracontio nomine, per imprudentiam puerum interemptũ fuisse: quamobrem in exilium pulsus quanquam puer & imprudens. Sed iudices non tam quidem iniuriam, quæ non potest esse sine animo nocendi, quàm parentum iniuriam in filio vindicauerunt.

φιλοστοργία. *Pelicani mus pictas in suos.* *Arsinoes mira in liberos pietas.*

Appendix.

Grammatici veteres filium, quasi φίλτον vocant, quia nullus amor paternum vincit in l cùm furiosus, 7. C. de curat. furios & l. isti quidem, 8. D. quod met. causs. Ex quo illud poëtæ in 1. Æneid.

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis.

Et Cicero ad Atticum: filiola tua te delectari gaudeo: probo-

enim, vt qui maximè τῷ σοφῷ φυσικῷ πρὸς τὰ τέκνα. Et celebrata sapientibus illa φιλοσοφία, de qua egregiè Plutarch. Elegans apud eundem poetam locus 4. Æneid. quo Anna soror Didoni suadet nuptias iterare πρὸς τὴν παιδοποιίαν, his omnino verbis:

Soláne perpetua mœrens carpere iuuenta,
Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris?

Apud Gratianum, 2. q. 2. Pudor est feminis nuptiarum præmia non habere. Quare & in fictitio argumento, lepido tamen, 1. Aeneid. Iuno pollicetur Aeolo se daturam pro præmio nympham formosam, fœcũdam, certo connubio sociandam,

------quæ forma pulcherrima Deiopeam
Connubio iungam stabili, propriamque dicabo:
Omnes vt tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

Sed hoc generalius: ad rem propius facit quod eleganter Lactant. lib. 6. cap. 20. in cruentissimos infantum occisores sic ait: Ne illud quidem concedi aliquis putet, vt recentes natos liceat oblidere, quæ vel maxima est impietas. Ad vitam enim Deus inspirat animas, non ad mortem. Verùm homines, ne quod sit facinus quò manus suas non polluant, rudibus adhuc, & simplicibus annis abnegant lucem, non à se datam. Exspectet verò aliquis vt alieno sanguini parcant qui non parcũt suo? Sed hi sine vlla controuersia scelerati & iniusti, qui illi quos falsa pietas cogit exponere? non possint innocentes existimari qui viscera sua in prædam canibus obiiciunt: & quantum in ipsis est, crudelius necant, quàm si strangulassent. Quis dubitet quin sit impius, qui alienæ misericordiæ locum non tribuit, qui etiam si contingat ei quod voluit, vt alatur, addixit certè sanguinem suum vel ad seruitutem, vel ad lupanar. Hactenus ille.

Parcite ei, dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, sublato gloria summa patre.

Cum quo Epigrammate non inuitus conferre velim lepidum Actii Sinceri, Itali Poëtæ reuera politi & elegantis carmen, quod in gemmam scripsit è Sinuessæ ruinis erutam: qua in gemma sculptus Aeneas Anchisen patrem & Ascanium humeris sustollens conspiciebatur. Id est eiusmodi:

Hæc mihi quæ roseos sustit sordere hyacinthos,
Et nitet articulis vnica gemma meis?
Cuius in exiguo ductor stat Troicus vrbe,
Anchisesque senex, Ascaniusque puer.
Quis credat? veteres inter neglecta ruinas,
Et vili latuit semisepulta solo.
Tu tamen obruerâs, ne te Sinuessæ pudebat
Hoc decus, heu terris occultuisse tuis!
Scilicet Aeneam, natumque patrémque gerentem,
Ignibus ereptos obruereque Deos?
Parcere debueras, cui tam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgasque feros, rigidosque Britannos
Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hæc est Iliacos pietas peclande per ignes,
Cùm vertit est profugos ladere flamma Deos.

Aeneas potissimùm commẽdatur ob summam in patrem Anchisen pietatem. Ilio enim expugnato, & iamiam conflagrante, ille cunctis aliis facilè neglectis, Deos penates abduxit, & patrem humeris è media flamma sustulit: quod hostes Græci cùm vidissent, moti pietate tam insigni, ei quod sibi dari postulabat, concessere, & abeundi quò vellet, facultatem non intercluserc, fatentes illi quidem hostilitatis remitti iura, & mansuetudinem esse adhibendam, aduersus eos potissimùm qui ita verecundè se in Deos & parentes gerant. Refert Aelian. 3. ποικίλ. ἱστ. Hoc certè monemur, quanta obseruantia quãtóque amore debeamus afficere parẽtes, àquibus secundũ Deum vsuram vitæ communis accepimus. Sunt enim parentes viuæ quædã veræque imagines cõmunis omnium parentis Dei, ἀγάλματα τοῦ παντὸς θεοῦ, teste Proclo: dixítque Hierocles τοὺς γονέας εἰ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ὁπογενεῖς πάντας θεοὺς, Stobæus retulit serm. 77. neque vllus est, qui Deum rectè colere & obseruare potest, qui in parentes fuerit impius. Platonis non malè quadrabit oraculum

Aeneæ pietas

loco. sic enim II. Leg. Cuius pater matérve, aut horũ parentes senio confecti, quasi thesaurus aliquis, domi iacent, is putet numquam aliud sibi tale simulachrũ vel magis efficax domi affuturum, si rectè, vt decet, ab eo colatur. Id est, *πατὴρ ἔν ὅτῳ χ̓ μήτηρ, ἢ τέτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι, ἀπιρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῷ τοιῦτον ἑτέρωθι οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων μᾶλλον κύριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὶ κατὰ πρόνοιαν ὀρθῶς αὐτὸ διεγπύσι ὁ κεκτημένῳ*. Sed hæc etiam Senecæ addamus 3. De beneficiis, quòd ad argumentum faciant. Hoc agite, optimi iuuenes, proposita est inter parentes ac liberos honesta contentio. Sumite modò animum qualem decet, & deficere nolite, vt vincatis optantes. Nec desunt tã pulchro certamini duces, qui ad similia vos cohortentur, ac per vestigia sua iré ad victoriã sæpè iam partam ex parentibus iubeant. Vicit Aeneas patrem ipse, cuius infantia leue tutúmque gestamen, grauem senio, per media hostium agmina, & per cadentis circa se vrbis ruinas ferens, cùm complexus sacra ac penates Deos religiosus senex non simplici vadentem sarcina premeret, tulit illũ per ignes: & quid non pietas potest? Lege Val. Max. cap. 4. Sub Vitellii nefarii hominis principatu mirum dictu accidit, & non postremæ pietatis exemplum, Iulius Mansuetus ex Hispaniæ rapaci legione additus, impuberem filium domi liquerat. Is mox adultus inter Septimanos a Galba conscriptus, oblatum forte patrem vulnere stratum, dum semianimem scrutatur, agnitus agnoscénsque, & exsanguẽ amplexus, voce flebili precabatur piatos patris manes, neve se vt parricidam aduersarentur, publicum id facinus; & vnum militem quotam ciuilium armorum partem: simul attollere corpus, aperire humum, supremo erga parentem officio fungi. Aduertere proximi deinde plures, hinc per omnem aciem miraculum, & questus, & sæuissimi belli exsecratio. hæc Tacit. lib. 5 hist. Quo loco dixi parentes esse nobis deberе instar Dei quasdam viuas imagines, addi hoc è græco monosticho velim, *θεοὶ μίμοις οἱ τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς* parentes sunt instar Deorum certè maximorum apud prudentes.

Locus Platonis, de pietate filiorum in parentes.

Pulcher Senecæ locus.

Exemplum pietatis filij in patrem.

Per medios hostes.) per medias Græcorum militum copias.

patria.) Ilii.

Abigne.) incendio. prouerbium sapit, quo vsus Aristides in Apellæ genethliaco: *ἐκ μέσου, φάσιν, πυρὸς τὸν ἄνδρα σώζειν*: ex medio: quod dicitur, incendio seruare virum: pro eo quod

eſt, è maximo periculo liberare.

dulce parentis onus.) Sic ferè Ouid. 2. Faſt.

Deque viri colle dulce pependit onus.

de Lucretia loquitur. Catullus ad Manlium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

adorea.) gloria, victoria bellica. Horat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma riſit adorea.

Plinius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipſam à farris honore adoream appellabant, quia glorioſum eum putabant veteres, qui farris copia abundaret, vt tradit Feſt. Pompeius. Ammian. Marcel. 20. Laborum factorúmque vehens adoreas celſas. Sidonius Apollinar. Epiſt. 7. Poſſet triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari? Apuleius Aſini aurei 3. Iam & ipſe poſſum mihi primam iſtam virtutis adoream numerare, & 7. Vt, quod aiunt, domi foríſque fortibus factis adorea plenè gloriarere Mamertinus Panegyrico: Cùm honorem meum adoreis militaribus cumularet. Claudian. de laudib. Stiliconis in fine:

Adorea quid?

Hæc omnes ęterum reuocauit adorea laurus.

Marcellin. lib. 25. hiſt. Catiliana. Claras gloriarum adoreas ſempiternis maculis obumbrabit.

rapto, erepto.) Obſerua diſcrimen ſignificationis inter ſimplex & compoſitum, vt illud eſt in ſuperioribus:

Viris rapimur, piſcibus eripimur.

Fed. Morelli *Appendix.*

Claudiani extat Eleg. Carm. Elegantiſſ. de Piis fratribus Siculis, qui fortunis opibuſque ſuis relictis parentes ſuos ab incendio Ætneo liberarunt: ex quo hos inſignes verſus ſelegimus.

O bene Natura memores, documenta ſuperne
Iuſtitiæ, ſuſtenum numina, vota ſenum:
Qui ſpretis opibus medios properaſtis in ignes,
Nil preter ſanctam tollere caniciem.
Haud equidem immerito tanta virtute repreſſas
Enceladi fauces obriguiſſe reor:
Ipſe redundantem frenauit Mulciber Ætnam
Laderet exemplis ne monumenta pij.

Prætermiſſis aliis clauſulam tãtum αἰξομυημόνευτον addam, eiuſmodi,

Num potuit pietas flamma ceſſante probari,
Emptum eſt ingenti clade perenne decus.

Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere.

EMBLEMA CXCV.

ALMA Venus, quænam hæc facies? quid denotat illa
Testudo, molli quam pede Diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexúmque referri
Femineum nostra iussit ab effigie:
Quòdque manere domi, & tacitas decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

Fons Emblematis.

PLutarchi hæc sunt ex eo quem De mulierum virtutibus libello scripsit: Περὶ ἀρετῆς γυναικῶν, ἐ τῷ αὐτῷ τῷ Θυχνοδίδῃ γράμμα ἔχοντα· ὁ μὲν γὰρ ἐλάχιστ᾽ ἦ φησὶ

τοῖς ἐκτὸς φόγου πέρι ἢ ἐπαίνου λόγος, αἰσθάνεται καλὸν τὸ σῶμα καὶ τέκνωμα τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς οἰκεῖον δεῖν κατακλείεσθαι καὶ ἀνώνυμον εἶναι καὶ ἀνέπαινον. ἐμοὶ δὲ κομψότερος μᾶλλον ὁ Γοργίας φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γνώριμον τῆς γυναικός. Longè aliter ego de mulierũ virtute sentio quàm Thucydides. Is enim eam in primis laudãdam esse mulierem vult, de qua vel minimus aut in bonam aut in malam partem rumor. Etenim censet optimè vt corpus, ita & famam sapientis feminæ domi esse inclusam, neque in publicum exire debere. At mihi hac in parte concinnior videtur Gorgias, qui mulieris non formam, sed famam vult multis esse notam. Hæc Plutarch. Aristotel. in Oeconomicis, nec vestium elegantiam nitorémque, nec auri pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modestia valeat & probati mores. Hinc illud Propertii matronas veteres laudantis: *Locus Aristotelis.*

Non illis studium vulgo conquirere amantes:
Illis ampla satis forma, pudicitia.

Ægyptiis mulieribus calceis vti non fuit patrii moris, quo domi se continere quodammodò cogerentur. Et Valerius Maximus testis est quosdam suas vxores repudiasse, quòd cum aliis fuissent collocutæ. Itaque Phidias Eliensibus Venerem finxit, quæ pedibus testudinem premeret: idque innuebat matrem familiâs à domesticis parietibus nusquam oportere discedere, vtpotè cuius omne munus intra domesticos parietes contineatur: eámq. tacitam, vel certè paciloquam esse debere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides.

γυναικὶ δὲ σιγή τε καὶ τὸ σωφρονεῖν
κάλλιστον, εἴσω δ' ἦτορ μένειν δόμων.

Id quidem & in connubialibus præceptis Plutarchus docuit, & alii permulti qui de œconomia & officio matrisfamiliâs scripserunt. Sed illud Propertii subinde occurrit:

Felix Admeti conjux, & lectus Vlyssis,
Et quæcunque viri femina limen amat.

Sic Maro 2. Georg. *Casta pudicitiam servat domus.* Olim putabant non satis dignum matrisfamiliâs nomine, si in publico versaretur: quamobrem Constãtius l. Nemo, Cod. de offi. diuer. iud. vetuit ne materfamiliâs in publicum protraheretur, nempe ob verecundiam sexus, l. 2. §. 1. Cod. de his qui ven.

ætat. imp. Sed & mulieres virorum cœtibus immiſceri non conuenit, ait Bonifacius, in c. mulieres, De iudiciis in 6. Succurrit exemplum nobile & graue imprimis Sulpitij Galli, qui vxorem dimiſit, quòd eam aperto capite foris verſatam cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tantum præfinit oculos, quibus formam tuam approbes. His decoris inſtrumenta compara, his eſto ſpecioſa, horum te certiori crede notitiæ. Vlterior tui conſpectus ſuperuacua irritatione accerſitus, in ſuſpicione & crimine ſubhæreat neceſſe eſt. Val. Max. lib. 6. cap. De ſeueritate. Quãtùm autem attinet ad mulieris ſilentium, Epicharmus aiebat ſermonis parcitatem in muliere probitatis eſſe argumentum: Nicoſtratus, caſtitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illudque Sophoclis prouerbiale celebratur à doctis:

Silentiũ mulierem decere.

Γυνὴ, γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Contrà verò, vt eſt apud Euripidem, quæ apud viros tacere non poſſunt, ſeſe dedecore aſpergunt. Silentium vxoris, ego neque ſuſpectum habeo, neque timeo (ait declam. 280. Quintilian.) decet hoc matronalem pudorem: & ſi ducta fuerit ad magiſtratum, hoc illam maximè facturam arbitror, vt taceat. Hoc etiam agalma Phidiæ eodem penè modo Emblemate lepido expreſſit Hadrian. Iunius rariſſimum Galliæ Belgicæ decus:

Teſtudo premitur pede, clauem dextra retentat,
Vacat obſtruendo dentium ſepto altera.
Ne vaga diſcurſet coniux, neu futilis eſto,
Ipſamque curæ opum tuendarum addecet.

Idem annotauit Pierius 28. lib. Hieroglyph. Multa ſunt apud Plutarch. libello De præceptis quibus coniuges inſtituuntur.

Columellæ locus.

Interea tamen non tranſiliam id Columellæ è proœmio 12. De re ruſtica: Cùm & operam & diligentiam ea quæ propoſuimus deſiderarent, nec exigua cura foris acquirerentur, quæ domi cuſtodiri oporteret, iure à natura comparata eſt mulieris ad domeſticam, diligentiam, viri autem ad exercitationem forenſem & extraneam. Itaque viro calores & frigora perpetienda: tum etiam itinera & labores pacis ac belli, id eſt ruſticationis & militarium ſtipendiorum diſtribuit. Mulieri deinceps, quòd omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domeſtica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc ſexum cuſtodiæ & diligentiæ aſſignauerat, idcircò timidiorem reddidit quàm virilem. Nam metus plurimum

conferт ad diligentiam cuſtodiendi. Plutarchus in præceptis cõnubialibus ait, mulieres à luna oportere diuerſas eſſe, quæ quo à ſole ſpectatur remotior, eò apparet eſſe clarior: eadem cum Sole nullum habere videtur lumen. Nam vxor modeſta & ſapiens præſente tantum viroà cæteris conſpici, eodem abſente domi ſe debet continere. Porrò didicimus ex veterum hiſtoriis mulieres olim teſtudineas imagines geſtare ſolitas, quas Veneri conſecrarent. Apud Ægyptios tãta fuit pudicitiæ muliebris cura, vt patrio inſtituto calceorum vſus eſſet interdictus mulieribus, ne tam ſæpe palam conſpicerentur, ſed tanquam teſtudines in ſua cochlea manere cogerentur. Ex quo intelligimus non poſtremam fuiſſe matronarum laudem ſi domo non niſi neceſſaria excederent, operáque muliebria tractarent. Legi epitaphium quoddam vetus pudicæ cuiuſdam Matronæ Romanæ, quod ita ſe habet.

Pudice lieris officium.

Ægyptia mulieres.

Hoſpes quod dico, paulum eſt, aſta, ac pellege,
Hæc eſt ſepulchrum haud pulchrum pulchræ fœminæ,
Nomen parentes nominarunt Claudiam,
Sororem materem corde dilexit ſuo.
Gnatos duos creauit, horum è alterum
In terra linquit, alium ſub terra locat:
Sermone lepido, tum autem inceſſu commodo:
Domum ſeruauit, lanam, fecit, dixi; abei.

Pudicæ matronæ epitaphium. V. Briſſ. formul. fol. 796 & Embl. 12. Iunij & Tiraq. leg. connub. fol. 259.

Quæ poſtrema verba mihi in memoriam reuocant veterum morem, quo nouam nuptam in pelle lanata iubebant conſidere: quo geſtu polliceri videbantur marito, ſe adductas ad præſtandam lanificii operam: Sed & hodie in pleriſque locis Italiæ, poſtero die quàm mulier eſt ingreſſa mariti domum, illi è genialithoro prodeunti, manè propinqui obuiam veniunt eique offerunt fuſum, colum, lanam, acum, forficem, omnéque vas domeſticum, vt cuique promptum eſt, quo admoneatur officii muliebris, ſeque non ad delicias, ſed ea curanda quæ domi neceſſaria ſunt & accommoda vocari ſtatim intelligat. Auſon. Parentalib. in Æmilia Aernia matre.

Veterum ritus.

Morigera vxoris virtus cui contigit omnis
Fama pudicitiæ, lanificæque manus,
Coniugiique fides &c.

Idem in Veria Licetia:

Huius ſi probitas ſi forma & fama fidéſque
Morigera vxoris lanificæque manus.

De Lucretia Ouid. 2. faſt.

Teſtudo. à tegendo, vel quòd teſta tecta ſit, ait Varro. Hanc

Teſtudo.

ἐρέ οἶκον, id est, domipottam appellat Hesiodus. 2. Ἔργων. Cicero 2. De diuinatione, ex Pacuuio citat hoc ænigmaticum.

Ænigma de testudine.

Sanguine cassa, domiporta terrigena traditur,
Quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,
Capite brevi cervice anguina, aspectu truci,
Euiscerata, exanima, cum animali sono.

& alius quispiam alludens ad nostrum Emblema:

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine cassa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pinxit Apelles.

Phidias.) à Plinio nominatur artifex numquam satis laudatus excellens statuarius: cuius opera præstantissima repete ex Plin. cap. 8. lib 34. & cap. 5. lib. 36.

Venus vocabulum polysemum.

sexumque referri femineum.) Venus pro vxore, amica, & matrefamiliâ salicubi reperitur, Virgil. 3. Eclog.

Parta mea Veneri sunt munera.

Macrob. etiam Satur. 1. pro generandi facultate accipit, vt apud Pompeium Festum, Cypris vel Cypria Venus, quia parientibus præsideat, quòd Græcè κύειν parere sit.

Appendix.

Naumachius ita de officio matrisfamilias:

λεῖπε δὲ οἱ τὰ δὴ ῥηϊ τὰ κε δ' ὤιατα τοὶ ἐιδυῖ,
σοὶ δὲ οἰκοφελὴς μελέτω μιγαρόντε θυλάσσειν
μήδεα μὴν ἐξερέεινε, τὰ μὴ θέμις ἔστι γυναιξὶ.

Relinque illi.] (hoc est, viro) externa quæ conficere negotia potest: Tua cura sit rei familiaris, & custodia, Nec ipsum percontare de rebus quas nefas est mulieres nosse. Egregiè ille quidem & veridicè: sed non illibenter adiungerem elogia longè præclara bonæ matrisfamiliàs apud parœmiographum Hebræum, nisi esset in omnium manibus; & quæ de Aspasia retulit Ælian. libris historiæ variæ. Verùm quia contrarium oppositum contrario magis elucet, apponam cuiusdam tetrastichon in quandam,

Femina quæ loquitur multum, passimque vagatur,
Saltat & in cunctis desidiosa locis,
Quæque vel ignotos nimis ambitiosa salutat,
Si quid agat, quæras, appetit illa mares.

In lege vetere Romuli, viri consors mulier, sacrorúmque socia. Dionys. Halicarnassi in 2. γυναῖκα γαμέτην χρὴ νόμους ἱερεὺς συνελθοῦσα αἰδεῖ κοινωνίαν ἁπάντων ἐν χρημάτων

τῆς καὶ ἱερῶν: dominâ rerum mariti, diuinæ & humanæ domus ſocia, in l. 1. D. rer. amot. l 1. de rit. nuptiar. l. 4. C. de crim. expil. heredit. Vnde materfamilias dicta veteribus οἰκοδέσποινα, Clementi Alexandrino, τῆς οἰκουρίας συμβιοῦσα, adiutrix operum rei domeſticæ.

Velut vultus.) iſthæc ethopœia honeſtæ feminæ, vel quali habitu eſſe illam deceat, præcipiente D. Apoſtolo. Quem ad locum non videtur alienum traducere flãmei nuptialis ritum, de quo Iſidorus lib. de offic. referente Gratiano, c. feminæ, 3. q. 5. feminæ, ait, dum maritantur velari ſolent, vt ſe meminerint ſemper maritis ſubditas, ac humiles: item quòd nubentes poſt benedictionem vitta inuicem, quaſi vno vinculo copulantur, videlicet id eò ſit, ne compagem coniugalis virtutis diſrumpant: at verò quòd eadem vitta candido, purpureóque colore permiſcetur, hoc ideò eſt quòd candor ſit ad mundiciem vitæ, purpura ad ſanguinis adhibetur poſteritatem: vt hoc ſigno continentia, & lex continendi ab vtriſque ad tempus admoneantur: & poſt hoc, reddendum debitum non negatur. Item quòd in primis nuptiis annulus à ſponſo datur ſponſæ, fit nimirũ vel propter futuræ ſignum dilectionis: vel propter id magis vt eodem pignore eorũ corda iungantur. vnde & quarto annulus digito inſeritur, quòd in eo vena quædam, vt fertur, ſanguinis ad cor vſque perueniat. Hæc Iſidorus. Et nos alio meminimus loco nuptias à nubendo dictas quod velare ſeu operire ſignat, vel propter flammeum illud, de quo diximus: vel quod in nuptiis primas tenere partes verecundia debeat, quam cuſtodem ac comitem virtutum omnium Cicero ait in Partitionib. Sed propius ad rem facere videtur quod Vlpian. l. 1. §. ſi quis filiam, D. de lib. exhib. Si quis, ait filiam ſuam, quæ mihi nupta eſt, velit abducere, vel exhiberi ſibi deſideret an aduerſus interdum exceptio danda, ſi forte pater concordans matrimonium, & fortè liberis ſubnixum velit diſſoluere: certo iure vtimur, ne benè concordantia matrimonia iure poteſtatis patriæ turbentur, quod tamen ſic erit adhibendum, vt patri perſuadeatur, ne patriam poteſtatem exerceat.

In Pudoris ſtatuam.

EMBLEMA CXCVI.

PENELOPE deſponſa ſequi cupiebat Vlyſſem,
Ni ſecus Icarius mallet habere pater.
Ille Ithacam, hic offert Sparten. manet anxia virgo:
Hinc pater, inde viri mutuus urget amor.
Ergo ſedens velat vultus, obnubit ocellos:
Iſta verecundi ſigna pudoris erant.
Queis ſibi prælatum Icarius cognouit Vlyſſem,
Hócque pudori aram ſchemate conſtituit.

Fons Emblematis. ID ſumptum eſt ex Pauſaniæ 3. qui Laconica inſcribitur, vbi agit de Pudoris ſimulacro, quod Icarii patris Penelo-

pu

pes donum fuisse ferunt: Græcique historiam de hac re huiusmodi conscripsere. Cùm Icarius ab Vlysse frustrà contendisset vt Lacedæmone habitare mallet, id demùm filiæ persuadere conatus est. cúmque acriùs instaret, ne se desereret, Vlysses iussit vt ea sponte sequeretur quem vellet, aut cum patre, si grauaretur, Lacedemona rediret Penelope obtecta facie nihil quicquam respondebat. Quare pater, intellecta filiæ sententia, eam dimisit & in facti monumentum eo loco Pudoris simulacrum erexit, quod in Laconia spectabatur. Cuius meminit Gyraldus Syntagm. 1. historiæ Deorum. Id quidem arguit, mulierem debere magnam parentibus gratiam & pietatem, sed maritum præ cæteris sequi & obseruare: quod & sacræ literæ præcipiunt; siquidem homo relinquat patrẽ & matrem, & vxori adhæreat est necesse, sintque duo in carne vna. Videtúrque huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlyssem scribere fingitur his verbis:

Mulier parenti virum preferre debet.

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras.
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar, oportet:
Penelope coniux semper Vlyssis ero.
Ille tamen pietate mea, precibusque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipse suas.

Cui fortè dissimile non est quod scribit Eustathius interpres Homeri: ἔχειν γυναῖκα λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἔχεσθαι δὲ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. Sed huc maximè pertinẽt illa Quint. declam. 259. Virgo ad patrem; nupta ad maritum pertinet. Eiusdem statutæ mentio est apud Lucianum in Imaginibus.

Vir mulierem tenet, mulier à viro tenetur.

Ithacam.) Vlyssis patriam, insulam in mari Ionio, vnde ipse Ithacus & Ithacensis cognominatur à Poëtis.

Ithacus.

Spartem.) id est Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius pater Penelopes.

Virgo.) Penelope, quod vocabulum non ita strictè accipitur, vt somniant plerique. Lege Vallam. lib. 6. & apud Iurisconsultos, virgo pro femina viripotente accipitur, vt l. Mulieris, D. de verb. sign.

Virgo prò muliere quamuis.

Velat vultus.) huc pertinet nummus vetustus in cuius inscriptione legitur *Sabina Augusta Hadriani Aug.* Cuius in altera parte dea sedet velo faciem operta, indice digito dextræ admoto ad iugulum, cuius inscriptio PVDICITIA in alio quodam Herennuiæ sigillum muliebre sedens cum conto in Lænam vlnam iacente, dextra velum obducit ante faciem:

huius inscriptio, PVDICITIA AVG. Præclarè Septimius Florens, qui non solùm velum virginum & mulierũ armaturam pudoris appellat, verecundiæ vallũ, sexus fœminei murum, qui nec suos emittat oculos nec admittat alienos: verùm etiam modum præscribit ad quem veli huius forma produci debeat. Sic enim ille, Quantum resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, vt ceruices quoque ambiantur, & quæ sequuntur. Adducit exẽplum Arabiæ fœminarũ quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo liberato, contentæ sint dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere. Mauult enim fœmina videri, quam videri.

Tertull. de velo virg.

obnubit ocellos.) Hoc simpliciter referri posse videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ rectà viros non aspiciat, sed cùm loqui necesse habet, demittat: qualis apud poëtam Dido κατὰ τὸ πρέπον, lib. 1. *Tum breuiter Dido vultum demissa profatur.* & in 3. de Andromache, *Deiecit vultum, & demissa voce locuta est.* vnde dictum olim, pudorem in oculis esse, ait Aristot. 2. De arte dicendi. Sed coniicio nostrum hunc non temerè verbo obnubit, vsum fuisse, vt alluderet ad veterem nuptiarum ritum dictæ enim nuptiæ sunt à nuptu, hoc est opertione: nubere est velo tegere; mulier enim nupta, id est obuoluta, & tecta velamine ducebatur in viri domum. Sic Neptunus, ait Varro, dictus est quod terras & mare obnubat, vt cælum nubes. Id probant apud Festum Pomp. Cælius & Curtius, quòd nubentis caput flammeo obuolueretur.

Vide Libanij ecfrasin Iunonis pronubæ ex edit. & versione F. Morelli.

Hoc schemate.) hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine σχῆμα, n. verbale, ab ἔσχημαι. Schema, habitum, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta significat.

Appendix, aucta à FED. MORELLO.

Mulieres subditas esse viris oracula sacra præcipiunt, ex 2. & 3. c Gen. & Ester 1. ca. in Assuer. edicto. Itemque Pauli ad Ephes. 5. & Petri 3 Quod & subnotant canones, c satis, c. mulierem, 33 q 5. 6 est ordo. de pœnit. Dist. 5. in l. alia, 15. §. eleganter. D. solut. matrim. Quamquam dicatur vxor, socia diuinæ & humanæ domus l. aduersus, 4. c de crim. expil. her. [Videsis Notas Morelli ad Epithal. Violantillæ, Statii, v. *ducit Lumine demissam & dulci probitate rubentem* & ad Syl. 1. l. v. *mixta pudori Gratia*, vbi ἄγαλμα αἰδοῦς.

Nupta contagioso.

EMBLEMA CXCVII.

DIIS meliora pijs, Mezenti cur age sic me
Compellas? emptus quod tibi dote gener.
Gallica quem scabies, dira & mentagra perurit:
Hoc est quidnam aliud dic mihi saue pater,
Corpora corporibus quàm iungere mortua viuis,
Efferáque Etrusci facta nouare ducis?

CONqueritur hîc puella ingenua de patre perquã difficili & inhumano, qui eam locauerat viro cuidam turpiter inquinato ac miserè fœtenti, mentagra, morbo Gallico & aliâ simili lue consumpto. Quod facinus illi simil-

Puellæ querela de patre inhumano.

limũ esse dicit, quod fuit olim solemne ac familiare μισανθρώπῳ Mezentio Tyrrhenorum Regi, Deorũ & hominum contemptori: qui crudelitate omni & inaudita ferocitate solebat viua corpora mortuis colligare, vt fœtore & intolerabili tabe sensim animam infeliciter exhalarent. Perinde sese habẽt crudeles illi patres, qui suas filias egregia forma, integras, & bona valetudine, matrimonio (à quo dissolui postea nefas) copulare nõ horrent hominibus lepra & podagra confectis, & ἀκρίτως Neapolitana scabie corruptis, iis quidẽ viuis cadaueribus, qui mortuis eo quidem peiores, quòd eorum fœtor & cruciatus ad vitæ vsque, & interdum etiam diuturnæ finem manear: illorum verò celeriùs animum debilitãdo enecet. Eiusmodi coniugium tam impar vt eruditè, ita & festiuè depinxit Erasmus in Dialogo, cui titulus est ἄγαμος γάμος: ex quo placet hunc transferre quæ ad rem faciant. Sic autem primùm nobilem puellam describit, GA. Quid ego tibi depingam puellam non incognitã, quamquã plurimũ gratiæ addidit ornatus natiuo decori? Mi Petroni, dixisses Deam quampiam esse: nihil illam non decebat. Interim nobis prodijt beatus ille sponsus, trunco naso, alteram trahens tibiam, sed minus feliciter quàm Suiseri solent, manibus scabris, habitu graui, oculis languidis, capite obuincto, sanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alii digitos habent anulos, ille etiam in femore gestat anulos. PE. Quid parentibus accidit vt talem filiam tali portento committerent? GA. Nescio, nisi quòd hodie plerisque videtur adempta mens. PE. Fortasse prædiues est. GA. Est affatim, sed ære alieno. PE. Si puella veneno sustulisset ambos auos & auias, quod grauius supplicium de illa sumi poterat? Si minxisset in patrios cineres, satis pœnarum data fuerat tali monstro vel osculum dare coacta. Mihi sanè factum hoc crudelius esse videtur, quàm si illam nudam obiecissent Vrsis, aut Leonibus, aut Crocodilis. Nam aut feræ pepercissent tam insigni formæ, aut subita mors finisset cruciatum mihi planè videtur hoc factum Mezentio dignum, qui *mortua*, vt inquit Maro,

Erasmi locus è dialogo, cuius titulus, Coniugium impar.

8. *Aeneid.*

----iungebat corpora viuis,
Componens manibusque manus, atque oribus ora.

quamquam nec Mezentius, ni fallor, tam immanis erat, vt tam amabilem puellam cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer est, cui non iungi malis quàm tam putido cadaueri. Si-

quidem hoc ipſum quod ſpirat, merum venenum eſt: quod loquitur, eſt peſtis: quod cõtingit, mors eſt. hæc ille. Huc refer etiã Prouerb. Malè coniugati. Ad huius Emblematis ſententiã puto ſpectare illud Senecæ ex 4. de beneficiis cap. 27. Male conſulit ille filiæ, qui illam cõtumelioſo, & ſæpe repudiato collocauit.

Dij meliora piis.) Optandi formula per apoſiopeſin. ſumptũ id ex 3. Georg. Virgil.

Dij meliora piis, erroremque hoſtibus illum.

Græci ſic efferunt, ἔξω κακὸν, Malum foras: &, εὐφήμει ὦ ἄνδρες, apud Lucianum. Cicero Antoniana 8. Dii meliora: id enim ipſum agimus, ne quis poſthac eiuſmodi quicquã poſſit polliceri. Ouid. Epiſt. Helenes. *Dij meliora.*

Dij melius: ſimilis non fuit ille mei.

Idem 15. Metamorph.

——procul, o procul omnia, dixit,
Talia dij pellant.

Et Epiſtola Laodameiæ Proteſilao:

Dij, precor à nobis omen remouete ſiniſtrum.

Amorum 2. eleg. 10. idem:

Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis:
Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili.

Et 3. eiuſd operis:

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Tibullus 3. Eleg. 4.

Dij meliora ferant, nec ſint inſomnia vera.

Liuius lib. 9. Oratione Poſtumii (qui Conſul ſub iugum miſſus ad Caudinas furcas, diſſuadebat fœdus à ſe ictum cum Samnitibus) Quid tandem? ſi ſpopondiſſemus vrbem hanc relicturum populum Roman. ſi incenſurum, ſi ſub regibus futurum? Dii meliora. Quæ loquendi formula plena eſt affectus & energiæ, vt facilè apparet ex iis, quos modò citaui, locis.

emptus quod tibi dote gener.) emptus gener, vt apud Virgil. 1. Georg. *Téque ſibi generum Thetys emat omnibus vndis:* in quo alluſum ad matrimonii ſpeciem, quæ veteribus coëmptio dicebatur: de qua Cicero in Topic. & Seruius. Quintilian. declam. 257. Securus ſis pater: petiti ſumus: empti ſumus.

Gallica quem ſcabies.) Morbus hic Neapoli allatus, nondũ ſuum nomen vnicum eſt ſortitus: nominatur interdum Indicus, quãdoque Gallicus, quandoque Neapolitana aut Hiſ- *Morbus Neapolitanus & lues Hiſpanica.*

panica ſcabies: ea eſt ſuperbiſſima, quæ nec lepræ, nec elephantiaſi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagræ cedat, ſi res veniat in certamen. Hanc luem ex Indis profectam tradunt auctores, cũ qua in illa Hiſpanienſi India infantes naſcuntur. Alii aliò referunt: ſed certò conſtat in iſtas regiones ĩuectam non multo abhinc tempore: nimirùm ignota fuit ante glorioſam, ſed parùm felicem expeditionem Neapolitanam ſub Carolo 8. Gallorum Rege.

Mentagra. *mentagra.*) Morbus eſt à mento ſic dictus: Nam à mẽto per faciem, collùm pectus & manus, fœdo & inſolito quodam furfure dilatatur. Plinius cap. 1. lib 26. Grauiſſimum, inquit, ex his lichenas appellauere Græco nomine, Latinè quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum laſciuia, vt eſt procax natura multorũ in alienis miſeriis, mox & vſurpato vocabulo, mentagram occupantem in multis totos vbique vultus, oculis tantùm immunibus, deſcendentem verò in colla pectúsque ac manus fœdo cutis furfure.

Etruſci Ducis.) Mezentii Regis Etruriæ, quæ regio eſt Italiæ mari Tyrrheno adiacens.

Appendix

Sanctiſſima coniugii copula non eſt temerè quibuſcunque permittenda, ſed ſanis tantum corpore, animóque valẽtibus. Quid enim iure canonũ prohibita leproſorum coniugia, niſi quòd inhumanum viſum ſit, contagione infecti corporis ac catioſi, ſanum ac viuidum corpus turpi lue infeſtare? Sed auaritiæ terra labes omnia iura naturæ & humanitatis violat, nec minus inſanè cõmittit, quam qui olim viuos homines ad aram Saturni, vel Dianæ Tauricæ mactarent: vel qui miſeros reos ad latumias deiicerent. Melius & decentius, vt apud Plinium Secundum lib. 1. epiſt. 14. formoſus ac decorus ſponſus elocatur puellæ ingenuæ. Eſt illi, ait, facies liberalis, & ingenua totius corporis pulchritudo, & quidem ſenatorius decor: quæ ego numquam putem negligenda. Debet enim hoc caſtitati puellarum quaſi præmium dari. Et hæc ille de Minutio Aciliano. Occurrebat illud Ouidianum:

Quàm male inæquales veniunt ad aratra iuuenci.

Et quid tam dominatur in coniugiis quàm conſenſus, ac concors animus? Nec enim tam concubitus & corporũ miſtio nuptias facit, quàm cõſenſus animorum & voluntatum,

vt rectè Iurisconsulti. Illud adiici placet ex Plutarcho, dictum Democriti, qui generum nactus erit commodum, inuenisse filium: qui verò incommodum, perdidisse & filiam. Non malè aggero Plinianum id ex lib 8. epist. 18. de vxore Domitii Tulli: Mulier, inquit, natalibus clara, Moribus proba, ætate decliuis, diu vidua, mater olim, parum decorè secuta matrimonium videbatur diuitis senis, ita perditi morbo, vt esse tædio posset vxori, quàm iuuenis, sanúsque duxisset: quippe omnibus membris exhaustus, & fractus, tantas opes solis oculis obibat: ac ne in lectulo quidem ab aliis mouebatur. Quinetiam fœdum, miserandúmque dictu, dentes lauandos, fricandósque præbebat. Auditum est frequenter ab ipso, cùm quereretur de contumeliis debilitatis suæ, se digitis seruorum suorum quotidie lingere. Viuebat tamen, & viuere volebat, sustentante maximè vxore, quæ culpam inchoati matrimonii in gloriam perseuerantiæ verterat.

Fed. Morelli Coronis Parodica.

Quod Hector Homericus Alexandro fratri propter Helenæ φυγὴν imprecatur, Ilia. 1.

Αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμμεν, ἄγαμός τ' ἀπόλέσθαι,

O vtinam natus nunquam innuptus perisses.

hoc Mezentius Alciati contagioso suo semiuiro obiectare iure poterat, vel in semetipsam retorquere,

O vtinam nunquam nata, aut innupta perissem!
Integra mihi quid cum putre semiuiro?

Lubet etiam παρῳδιάζειν ex Martialis Senariis.

Coniux integra, sonticus maritus:
Non mutuum male conuenire vobis.

ARBORES.

Cupreſſus.

EMBLEMA CXCVIII.

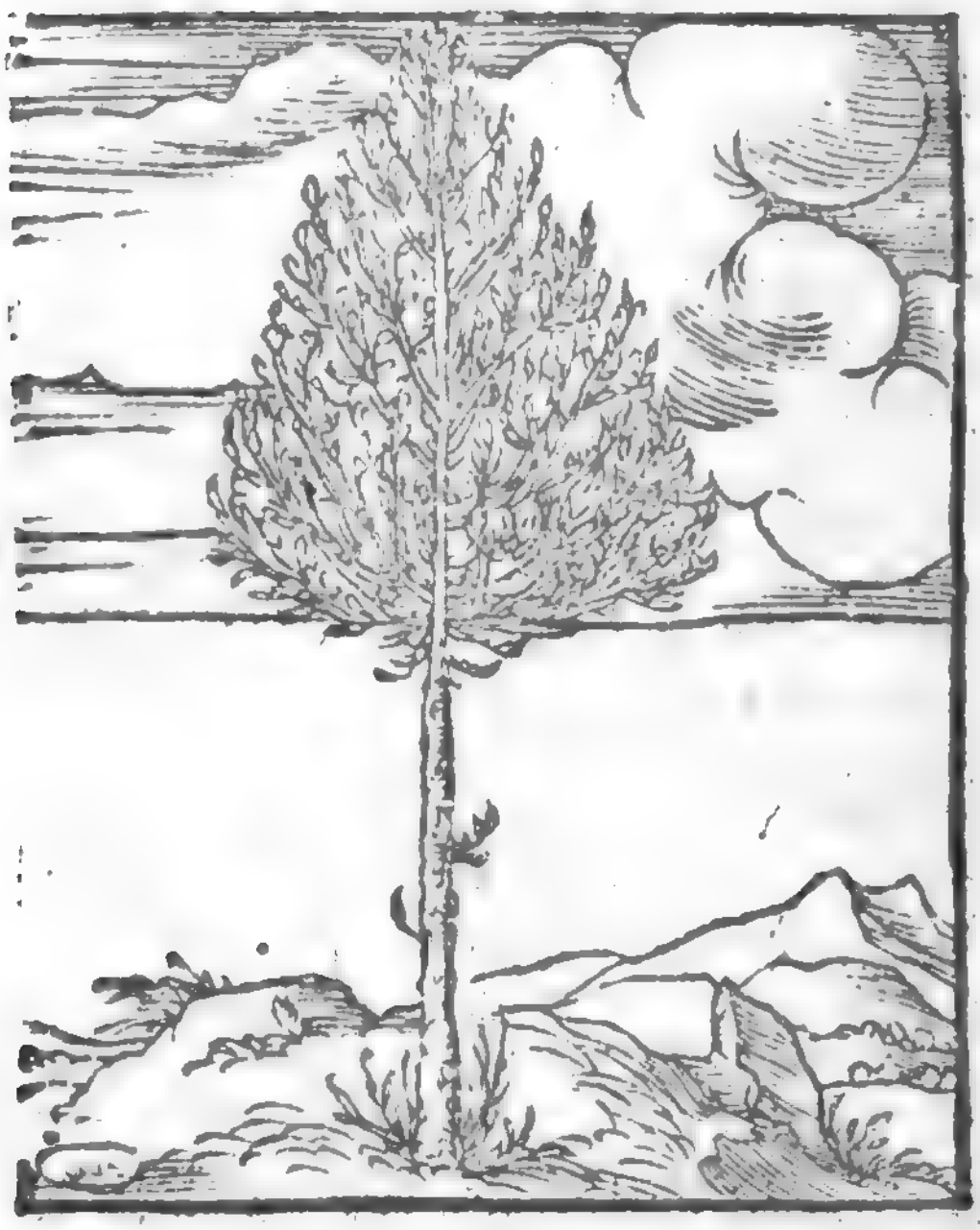

INDICAT *effigies metæ, nomenque cupreſſi,*
Tractandos parili conditione ſuos.

Aliud.

FVNESTA *eſt arbor, procerum monumenta* Cupreſſus,
Quale apium plebis, comere fronde ſolet.

Aliud.

PVLCHRA *coma eſt, pulchro digeſtaque ordine frondes,*
Sed fructus nullos hæc coma pulchra geris.

Indicat.) Multi Cypariſſum vocitam aiunt, διὰ τὴν ἰσότητα καὶ ἀναλογίαν τῶν παρισωμένων κλάδων τε καὶ καρπῶν. à fructuum æqualitate, paritérque ramorum quos producit. Siquidem Cupreſſus ab radice ad ſummitatem recto ſtipite conſurgit, ſuaq; brachia omnia pari æqualitate in conformam ad faſtigium protendit. Hoc quidem admoneri poteſt Magiſtratus & Princeps, vt in Repub. & prouinciis ſibi ſubiectis æqualitatem ſeruent atque tueantur. Memineritetiam optimus quiſque paterfamiliâs ſuorum liberorũ æquam habere procurationem, cùm ſint omnes æque legitimi. quod tamen in pleriſque noſtræ Galliæ prouinciis iure patrio non obſeruari palàm eſt. Caſſius Dionyſ. lib. 11 cap. 5. Cupreſſi duplex nomen habet: & Charites, hoc Gratiæ appellãtur ad delectationem: Cupreſſi verò, ſiue (vt Græci rectiùs appellant) Cypariſſi, quòd ferè pariles geſtent & producant tum ramos, tum fructus. Ambroſius Sermon. 4. in Pſal. 118. de Cupreſſo verba faciens: (quid enim me pudeat auctorem tam pium & doctum huc aduocare?) Genus hoc arboris, ait, numquam amittit viriditatem ſuam hyeme. Iuxta ver & æſtatem comam paſcit, nec diuerſo colore mutatur. Solam hãc arborem ventus ſuo numquam honore deſpoliat: ſola numquam vetere exuitur amictu, aut nouo flore veſtitur. Sic Apoſtolica quoque gratia neſcit defectum, ſed vetuſtate ſui floret. Cæterum quod hîc ſcribit Alciatus de æqualitate, quæ patribus in liberos obſeruanda, illuſtrari non minimum poſſunt his Ambroſij eiuſdem verbis in Hexaëm. lib. 5. ca. 18. Quis docuit niſi homo, filios abdicari? quis reperit tam immitia patrum iura? quis inter naturæ fraternæ conſortia fratres impares fecit? Vnius diuitiis filii diuerſa ſorte ceduntur. Alius totius paternæ ſortis adeptione inundatur, alius opulentæ hæreditatis patriæ deplorat exhauſtam atque inopem portionem. Nunquid natura diuiſit merita filiorum? Ex pari omnibus tribuit, quod ad naſcendi atque viuendi poſſint habere ſubſtantiam. Iſta vos docent non diſcernere patrimonio, quos titulo germanitatis æquaſtis. Etenim quibus dediſtis communiter eſſe quod nati ſunt, non debetur his, vt id communiter habeant, quod à natura ſubſtituti ſunt inuidere, &c.

Cupreſſus vnde nominatus, & eius natura.

Locus D. Ambroſ.

meta.) Meta, ſtruës in acutum tendens, Græcis κῶν. Virg. *Meta.*

Hic viridem Aeneas frondenti ex ilice metam
Conſtituit.

Idem alibi, Aërias quercus, & coniferas cypariſſos appellat.

Citat & istuc ex Ennio, Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosque cupressos.

Cupressum autem à Cypatisso puero nomen habuisse, eo quidem Telephi filio, ab Apolline adamato, & in arborem sui nominis commutato, fabulatur Ouidius in 10.

Cupressus adhibita funeribus.

Funesta est.) Cupressus Diti sacra, ideóque pro signo funebri ad domos posita. Plin. lib 16. cap. 33. Hæc enim procerum magnarúmque, sicuti apium plebeiorum sepulcris imponebatur, quòd putredinem auertere crederetur: quorũ vtrumque simili propemodum folio, colore, odore, facultate, naturáque sit. Sunt autem qui ramos cupressinos ante defunctorũ ædes poni solitos velint, ne quis per imprudẽtiam ingressurus polluueretur. In funeribus autem adhibebatur, quod semel excisa nũquam renascatur: vel vt humanũ corpus ab anima & animo iam relictum diutiús seruaretur, atque incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum vrerentur. Vide Cupressum Pierii, id est lib. 52.

Funesta.) funeribus destinata, vel pro mortis signo adhibita. Ideò enim Horatius Cupressus appellat funebres Ode 16. Epod. vt Virgil. in 6. ferales. sic enim ait:

——cui frontibus atris
Intexunt latera, & feralis ante cupressos,

Idem 3. Æneid.

——stant manibus aræ
Cæruleis mœstæ vittis, atraq; cupresso,
Et non plebeios luctus testata cupressus.

Ouid. 3. Tristium, elegia 13.

Funeris ara mihi ferali cincta cupresso Conuenit.

Claudian 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Ioui, tumulos tectura cupressus.

Pynus & Myrtus, pro mortis symbolis.

Funesta arbor.) Reperio etiam pinum & myrtum pro mortis symbolis accipi solitas à veteribus dinus, quia semel excisa nunquam reuiuiscit, aut etiam repullascit. Myrtus etiam funesta, cuius foliis Thebani vtebantur ad tumulum Iolaï heroïs maximi, vt scribunt scholiastæ Græci.

comere.) ornare. hinc comptum dicimus ornatum.

comere fronde) hoc μετωνυμικῶς. Propriè Plautus. Dum pasciuntur, dum comuntur, annus est. Claudian. in laude Serenæ

Non illo nitidos vnquam bellante capillos
Comere.

Pulcra coma, &c.) Huc refer dictum Phocionis in Leosthenem Oratorem multis & magnificis promissis Athenienses ad bellum concitantem: eius enim orationem cupressis esse similem aiebat, quæ cùm pulchræ sint & proceræ, nullum tamen fructum refe nt Dicitur autem in eos, quicùm membris sint elegantib 1s & apprimè compris, nullius tamen frugis sunt, neque sui alicui commodo esse possunt. Refer huc ἀδαγ. Cypariſſi fru 2us. *Leosthenis in Athenienses dictum.*

Appendix.

Iudicat effigies meta.) suadetur hoc versiculo ἰσονομία, i. æqua in liberos hereditariæ successionis diuisio, de qua B. Ambrosius lib. de Ioseph o patriarcha, cap. 2. Iungat liberos, inquit, æqualis gratia: lucrum pietas nescit pecuniæ, in quo pietatis dispendium est. Quid inanius si propter fundum aut domum oriantur inter fratres iurgia, quando propter tunicam inter sancti Iacob filios exarsit inuidia? Hæc ille. Proditum memoriæ Chariclem & Antiochum, fratres Ponticos, cùm paterna inter se bona diuiderent, poculum argenteum conscidisse, vestémque mediam disecuisse, vt neuter altero ditior, opulentiórque rediret: vnde illa Tragica detestatio apud Plutarc. in Pyrrho: Σιδήρῳ σιδήρου δῶμα διάλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς: acuto ferro diuidant fratres domũ Sanè ii & similes fratres adeò pertinaciter æqualitatem sectati sunt, vt vel ficos non paterentur in diuisas, ex vetere verbo, σῦκα μερίζειν, ficos diuidere: Ex quo ille Martialis iocus in quinto,

Calliodorus habet censum (quis nescit?) equestrem,
Sexte, sed & fratrem Calliodorus habet.
Quadraginta secat qui dicit, σῦκα μερίζει,
Vno credis equo posse sedere duos?

Aristot. Politic. 2. cap. 1. scribit vbique ferè propter inæqualitatem oriri suspiciones. Idem cap. seq. multa in idem confert argumentum. Suppetunt multa ex Iurisconsultis, sed nos aliò properamus.

Funesta est arbor.) Videmus aliquando in magnatum ac nobilium sepulcralibus, & pollincturis spargi cupressi frondes: sed iste tamen ritus apud omnes nostrates non æquè celebratur. Plebei, dum patentant, saluia, hysopo, menta, buxo, & nonnunquam apio vti solent: non alia ratione crediderim, quàm ad olentem mephitim auertendam, & tetram cariem

morticinæ. Quin & pueris, puellisque morte raptis exhibentur flores, & corollaria, fortè ad vitæ præcipitis marcorem innuendum. Cur verò Cupressus funeraria? an ob pariles ramos (vnde illi Græcum nomen) an quod mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, regúmque turres? hæc enim dominos seruis, & sceptra ligonibus æquat. quin sese in omnes habet Arithmetica proportione, vt quæ nullam ferat ἀνισομολυφίαν, *Dissimiles simili conditione ligans.* quod argutus notat Lucianus dialogis mortuorum. Illud pridem mihi obuium erat Martialis, lib. 6,

Sed mihi perpetua numquam moritura Cupresso.

Item Lucani 3. de bello ciuili,

Et non plebeios luctus testata Cupressus,
Tunc primum presserecomas.

Id quicquid est opellæ, dum concinnare pergo, non verebor, fretus bona studiosorum venia traducere huc carmina duo, quæ dudum scripseram in maiore otio, Primum illud ad viri Principis epicedium:

Quàm tibi cura salus patriæ fuit, optime princeps,
Hoctina strenuitas, claraque gesta canunt.
Nempe tibi constanti animo, dum vitâ maneret,
Propositum fuerat vincere, siue mori.
Perpetuas ergo inferias tibi, magne, sacramus
Signaque conspicuè palma, Cupressus erunt.

Alterum verò γνώμιον habet non inuenustam, meo quidem iudicio, *Principio exili magnum capis incrementum:*

Semine vti minimo proceras crescere plantas,
Et patulas altè luxuriare comas,
Vt penè vmbriferam videas assurgere siluam:
Magna parens rerum scilicet edit opus.
Ex tenuiola multos emergere sensus
Noueris: egregium cernis & istud opus.

ALCIATI DISTICHA à FED. MORELLO Græcè expressa.

I.

Καίνα σχήμα χ' ἕν' ἅμα χηρίσαι κυπαρίσσων,
Δίξαν σφετέρους ὧδε κατ' ἄλσεα ἴσλιν.

II.

Καλλιέθειρα πόλει, εὐτάκτοι τ' εἰσὶ ἀδαμνοι,
Καλλίκομός τε ἔβα, αὐτὰρ ἄκαρφος, ἔφυ.

Quercus.

EMBLEMA CXCIX.

GRATA Ioui eſt quercus, qui nos ſeruátque fouétque:
Seruanti ciuem quercea corona datur.

Aliud.

GLANDE aluit veteres, ſola nunc proficit vmbra:
Sic quoque ſic arbos officioſa Ionis.

Gratæ Ioui, &c.) Quercus Ioui ſacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona ſylua. Virgilius 2. Georgic. ---*nemorumque Ioui quæ maxima frondet*
Eſculus, atque habita Graiÿ oracula quercus.
Claudian. 2. de raptu:
Quercus amica Ioui.---
Huius autẽ glandibus priſci veſcebantur ante frumẽti vſum: fiebat etiam è fronde quernaciuica coronà, quam ciuis ciui-

Quercus, ſacra Ioui.

à quo seruatus esset in prœlio, tamquam vitæ testem, salutisque perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiam ex ilice: quod genus superiori non admodum dissimile est. Gellius cap. 6. lib. 5. & Plin. cap. 4. 16.

Seruanti ciuem.) Lucan. in primo:

Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Seruanti ciuem.) Corn. Tacit. 12. Annal. M. Ostorius seruati ciuis decus meruit & in 15. Si singulis manipularibus præcipua seruati ciuis corona imperatoria manu tribueretur, quod illud, & quantum decus, vbi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem & qui accepissent? Sed quia forte nota omnibus non sunt quæ & quanta tribui solita essent iis qui ciuitam meruissent, adiicere placet. Ea primum corona vtebātur in spectaculis, induenti assurgi etiam à Senatu moris erat, & Senatui proximus erat assignatus locus. Ipsi munerum vacatio, patríque & auo paterno dabatur, quod filium Reipub. salutarem genuissent. At ne temerè daretur, leges latæ sunt arctiores, nempe vt ciuis qui seruatus esset, seruatum se esse fateretur: testes enim adhiberi nihil proderat; neque si aliquem, alium quàm Romanum ciuem seruasset, quamuis Regem. Is igitur honos quia in maximis esset, eum affectarunt principes Romani, non probi modo, sed & scelerati, adeóque suis numismatis exprimi curarunt. Vt enim de iis taceam quibus merito is tributus honos fuit, in Caij Caligulæ numo ciuica cum glandibus spectatur, cum litteris his S. P. Q. R. PP. OB CIVES SERVATOS. Numus verò Galbæ imperatoris ciuicam habet cum inscriptione, S. P. Q. R. OB C. S. Eadem in Vitellij Germanici, in cuius medio hæ literæ, S. P. Q. R. OB CIV. SER. in numo aureo & aliis quibusdam, ciuica etiam Neroni ex S. C. dedicata.

Pinus & mirtus, pro mortis symbolis.

Ciuica donatique.

Glande alui veteres.) Veteribus quernæ glandes victum præbuere: nunc verò arbor ipsa sola vmbra prodest. quo conuerti potest ad veterem illam legem populo Iudaïco à Mose propositam, qua æterni patris filius & Seruator noster CHRISTVS expectabatur: cuius quidem spei fidem certissimam cùm nobis Christianis dederit. possumus atque prisci illi subinde repetere, ἄλλα δρυός, reperta tandem, vel potius cuique nostrûm gratis concessa fruge omnium optima diuinissimáque, quam ab Euangelio decerpimus. In eam sententiam lusi aliquando Epigram,

Glandes veterum cibi.

895

Glande patres aluit quercus, fagusq; vomstes:
Sed modo non cibus est, proficit umbra tamen.
Glandibus antiquis tantum fuit vsa vetustas:
Frugibus inuentis vtimur. at quid id est?
Tradidit in sacro quæcunque volumine Moses,
Glans erat, & veterum pabula prisca patrum;
At largitor opum fruges inuenit IESVS.
Et missa palea plurima grana dedit.
Vmbra licet nobis lex sit vetus atque Prophetæ:
Sed noua lex CHRISTI verior esto cibus.

Appendix.

Seruanti ciuem.) Claudianus de laudib. Stilichonis, lib.

Mos erat in veterum castris, vt tempora quercus
Velaret, validis fusa quæ viribus hostis
Casurum potuit morti subducere ciuem:
At tibi quæ poterit morituris ciuica reddi
Membris, aut quæ se pensabunt facta coronæ?

Glande aluit veteres.) Ouid. 4. Fastor.

Postmodo glans nata est, bene erat iam glande reperta,
Duráque magnificas quercus habebat opes.

sola nunc proficit vmbra.) Vidi aliquando non improbum, ac ne quidem inficetum hominem qui hoc flecteret ad veteres monasteriorum bibliotheeas, quæ superioribus seculis habebantur in pretio, quo tempore nondum typographi suam nobis artem commendassent: nunc enim membranæ veteres, & codices manuscripti exolescunt, & ferè sola se ostentatione ventitant antiquitatis. malim ad corruptas traduci disciplinas, in quibus patrum æuo, omisso puriore bonarum artium succo, soli diobolares in scholis terebantur Holcotus, Bricotus, Anselmus, Buridanus, Floretus, Perchetus, Alexander de villa Dei, aliique id genus tenebriones, qui quasi glandibus vsi veras disciplinas ac puriores fruges excerpere non potuerunt, reuocati suorum temporum barbarie. Sed hæc fortasse πάρεργα. Et placet ad finem adiici nostrum qualecumque de quercu & oliua carmen, *si quis nemen hoc quoque, si quis captus amore leget.* id sic habet:

Quercus amica Ioui, potitur bona Pallas oliua:
Illius fructus, huius & vmbra placet.

Glans iuuat, vmbra placet, prodest & fissile lignum,
Frondibus ista viret, sic quoque fragrat odor.
Vtraque delectat nostris accommoda rebus,
Vtraque secureæ symbola pacis habet.

Quin & alterum grauioris argumenti non iam ostento, sed committo candidis lectoribus, quo ego discrimen inter Ecclesiam, & dominatum temporarium sum complexus:

Non bene conueniunt quercus, oleaque, nec vna
In scrobe plantantur, siue seruntur homo.
Si facias, vnam necat altera conscia causse
Naturæ, id verum scilicet esse docet.
Calica miscerì nomquam terrestribus aquè
Noueris: incassum, qui facit ista, facit.

DISTICHA ALCIATI FED. MORELLVS ita Græce reddidit κατὰ ἔπος.

Ἀρεῖ Διὸς δῶ φίλη Ἀγαυῆ σωτῆρος ἁπάντων,
Ἀνδρὶ σώζοντί λῶ ἐκ δρυὸς ὀ στέφανος.
Ὠγυγίοις βαλάνοις ἔσχεθέν ποτε· λῶ ὁ κλέλλει.
Δένδρεον ὡς Σιμὸς ἔκ ἀνίκητον ἔχυ

Prudentius ex orac. Mosaico Genesis 18. Hospitium hoc Domini est, Ilex vbi frondea Mambre Armentale senis protexit culmen. ὥφθη αὐτῷ Ἄβραμ ὁ θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῆ. At Genes. 35 quercus vocatur ἡ βάλανος, à fructu, vbi agitur de sepultura Deborræ nutricis Rebeccæ. ἐθάφη κατωτέρω Βαιθὴλ ὑπὸ τὴν βάλανον, & vocauit Iacob quercum illam, βάλανον πενθοῦς.

Salix

Salix.

EMBLEMA CC.

QVOD frugiſperdam ſalicem vocitaris Homerus, Clitorius hominis moribus adſimilas.

HOmerus Odyſſ. κ. ſalicem ἀλεσίκαρπον, vt etiam Theophraſtus 3. de plantis, cap. 2. & 2. cap. 13. De cauſis, ἀλεσίκαρπον γένος appellat, quod ſemen ocyſſimè amittat, antequam omninò maturitatem ſentiat, vt narrat Plin. 16. cap. 29, ideóque hydropotarũ poteſt eſſe ſymbolum, quò referes illud: Aquam bibẽs nihil boni parias. Sic autem Homerus, μακρὸς ἀλγινόοις, καὶ ἐπὶ ἀλεσίκαρποι. Retulit idem ex Homero Stobæus Serm. 100. ex Porphyrio, qui cum Plinio ſentit, ſalicis fructũ cum vino propinatum, ſterilitatem inferre, genitale ſemen extinguere, ac libidinis impetũ marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omnino, & alia quædam de ſalice notauit: vt Ælianus de hiſt. animal. 4. cap. 22.

Salicis ſemen amittit.

Clitorius lacus abſtemios reddit.

Clitorii morib.) qui vinò non vtuntur. Plin. enim 31. cap. 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam ha-

bere dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aſpernentur. Ouid. 15. Metamorph.

Clitorio quicumque ſitim de fonte leuauit,
Vina fugit, gaudétque meris abſtemius vndis.

Itaque homines Clitoriis moribus appellamus abſtemios. Meminerim quidem, χλειτοριάζειν, obſcenum verbum, idem eſſe ac τὰ τῶν γυναικῶν αἰδοῖα ψηλαφίζεσθαι ἢ τοῦτων καθάπτεσθαι, muliebria cõtrectare: nam χλειτορὶς, vt traditur ab Heſychio, eſt τὸ γυναικείου αἰδοίου ἡ ὀσφρησις (mendoſe ὀσφρησις, vt legitur in vulgari Heſychii exemplaribus) καὶ νύμφη, ἢ μύρτον, ἢ χλειτορὶς, caruncula quædam muſculoſa in media parte τῶν αἰδοίων γυναικείων. Itaque qui immoderatius muliebria contrectant, dicuntur χλειτοριάζειν, nempe non tam ὠλεστικωτεροι, vt ſalaces quam τὸ σπέρμα διαφθείροντες, qui venere licentiùs abutuntur, proindeque ad generandum inepti fiunt. Quem ego germanum puto huius diſtichi ſenſum: non vt accipit iactabundus neſcio quis & impudens plagiarius, qui bonam partem huius meæ commentationis ſibi ante annos aliquot audacter & impunè vindicarat. Is, vt ſibi videretur ingenioſior χλειτοριάζειν verbum ad venerem maſculam retulit, Eraſmi auctoritate ductus: ſed in eo tamen dubius eſt Eraſmus, neque id perſpicuè aſſerit, vt qui dumtaxat ſuum coniectaneum afferat.

Appendix.

Quod fungiſperdam, &c.] In eos fortaſſe torqueris qui laborant gonorrhœa, i. impuro ſeminis effluuio, quos adeò ſeminifluos ait D Bernardus, & Canoniſtæ. Malim in eos flecti qui ſtudiis inanibus delectantur, & nihil vmquam profuturis, vt qui ad voluptatem meram referunt omnia, aut qui nefandis artibus ad ſteriliatem venena propinant, non coniuges, ſed fornicarii, vt ait B. Auguſtinus apud Gratianum in c. aliquando, 32. q. 2. Cæterum quod de ſalice, hîc, notauit Porphyrius apud Stobæum ſerm. 98. de quo & Marcellus Virgilius in Dioſcoridem lib. 2. cap. 121. Itémque Hieronym. in Eſaiam cap 6. ad torrentem ſalicum ducent eos, vt ſcilicet nullus in eis fructus remaneat. Hanc enim ſeminis earum arborum eſſe naturam, vt qui illud in poculo hauſerit, liberis careat. Vnde & ſancti, qui propter peccata in confuſione mundi huius eſſe cœperunt, ſalicibus Babyloniorum fluminum ſuſpendunt organa ſua, Pſal. 36. De Clitorio fonte Vitruuius lib. 8. cap. 3. & Philander ad eundem.

Abies.

EMBLEMA CCI.

APTA *fretis abies in montibus editur altis:*
Eſt & in aduerſis maxima commoditas.

PLinius c. 10 lib. 16. in montibus editiſſimis naſcitur abies, ceu maria fugerit. quod hîc transfertur in eos, qui vt ampliorem mercedẽ conſequãtur, pericula ſubire non refugiũt,

Abies in montibus.] Sic Maro 7. Eçloga:

Fraxinus in ſylvis pulcherrima, pinus in hortis,
Populus in fluuiis, abies in montibus altis.

Idem 2. Æneid.

——— *etiam ardua palma*
Naſcitur, & caſus abies viſura marinos.

Et Claudianus:

Apta fretis abies, bellis accommoda cornus.

in aduerſis] locis contrariis: dum enim abiete fit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere ſibi contrarium. Sic Plinius, Abies nauigiis expetita, ſitus in excelſo montium, ceu

maria fugerit, nec forma alia. materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piget Ambrosium ea de re, hucsententiam ex Hexaëmeron, cap. 11. adiicere: Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atque aërio vertice, etiam casus maritimos tuto subiturà remigio: nec solùm ventis, sed etiam fluctibus certatura processit.

Appendix.

Est & in aduersis maxima commoditas.] Illud Ouidii quadrat.

Apparet virtus arguiturque malis,
Si nihil aduersi patiens vidisset Vlysses,
Penelope felix, sed sine laude foret.

Nota est Plutarchi studiosa disputatio, quomodo quis ab inimicis vtilitatem capiat. Sic est in natura hominum, res aduersæ docent, prosperæ sæpiùs efferunt, παθήματα, μαθήματα, & nocumenta fiunt documenta. Possis huc traducere quæ prius dicta sunt de Persico arbore trànslatu facta meliore.

METAPHRASIS DISTICHI ALCIATI IN ABIETEM, PER FED. MORELLVM.

Εὔπλοος ἔσ' ἐλάτη φὺ 'ται εἰν ὄρεσιν ἄκροις.
Ἀντιδότης ἢ τόπις πλεῖσον ὄνειαρ ἔφυ
H
Τεῖχος ἄλσος ἐλάτη πάλ' ἐν ὄρεσιν ὑψιπέτηλος·
ὡς μὲν ἀπ' ἀντιπέρων δῆι τόπων ὄφελος.

Picea.

EMBLEMA. CCII.

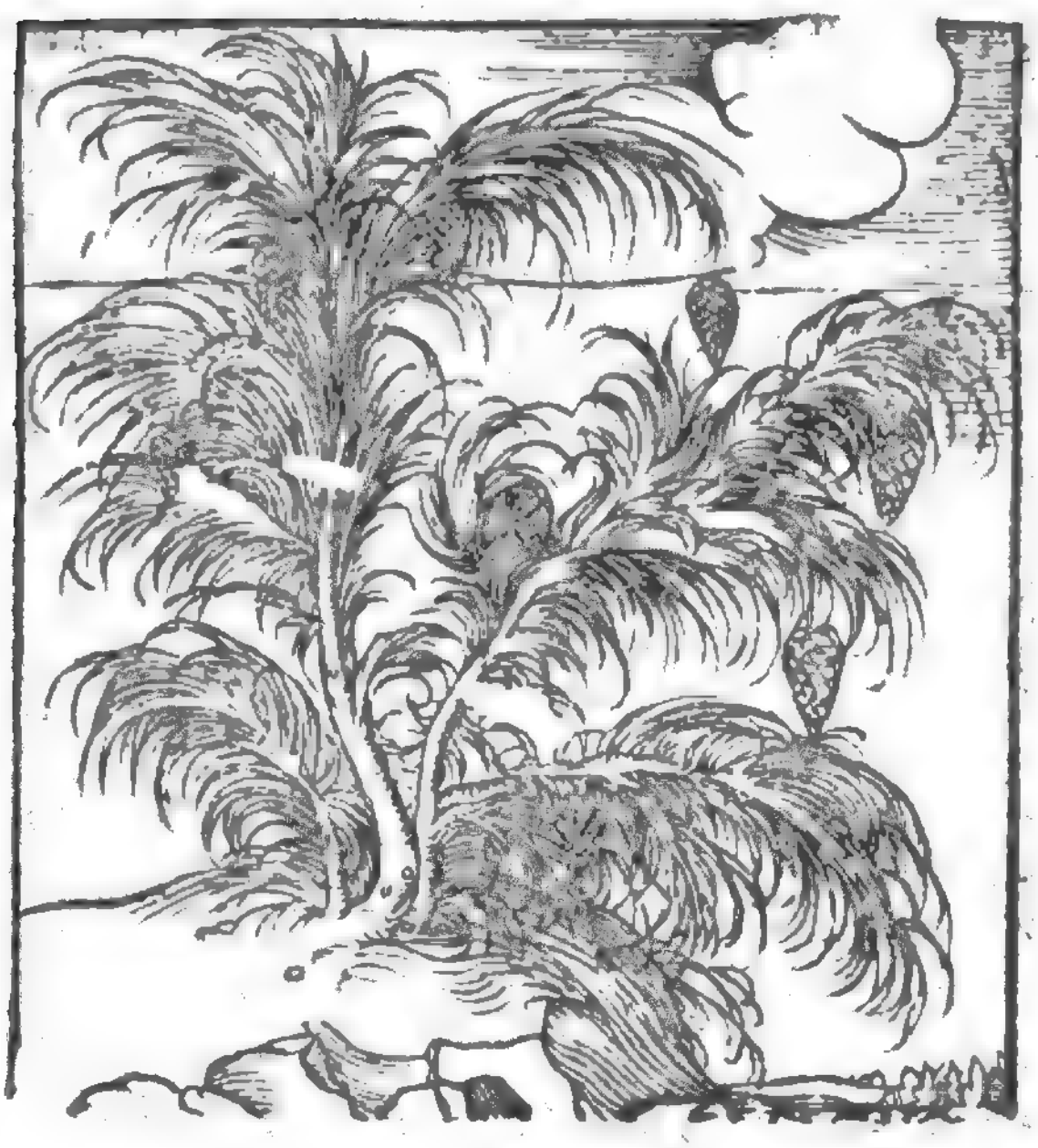

AT picea emittat nullos quòd ſtirpe ſtolones,
Illius eſt index, qui ſine prole perit.

PIcea, quæ nullos emittit è ſua ſtirpe ſtolones, hominem arguit, qui ſine liberis vitam agat. De hac arbore ſatis multa. Plin. lib. 16. cap. 10.

ſtolones.] Stolo, virgulta eſt ex arborum radicibus, aut trunco producta. Quid ſi conuertas in eos qui nullum ſui monumentum relinquũt, ſed eorum vita ac mors iuxtà æſtimatur, vt ait Salluſtius.

Appendix.

Vide an huc quadret illud Senecæ, conſolatione ad Marciam. Qui filios optat, neſcit quas noxas optet. Id certè videri poteſt orbitatis ſymbolum, niſi noſter hîc malit alludere ad

consuetudinem iam olim receptam in mediis quorundam monachorum clauſtris, in quibus videre eſt proceras quaſdã piceas coniferas ,,quæ ſunt pini ſpecies, perpetua viriditate conſpicuas, quæ nec fructus, nec ſtolones educant, ſed ſola ymbra ſe commendant. Ego cùm aliquando rogarem cauſſam, cur potius hanc plantam monachi in loco clauſtrorum conſpicuo, quàm alias quaſdam frugiferas conſererent, docuit me vir minimè malus, ſed qui tamen neque mare, neque litteras nollet, id habere arcani aliquid: nempè cùm ad preces antelucanas cucullati ſodales ſumma manè accincti prodirent, ſi arborem eam primo conſpexerũt, rei omnis Venereæ cogitatione immunes toto die fore. Quam ſuauem profectò & nimis dilatam opinionem viderint etiam ipſi cœnobitæ. At puto id citius in morem veniſſe, vt arbor ea index eſſet orbitatis, cui nomen dedere qui vitam religioſam profitentur: aut, abſit inuidia dicto, id referre quodammodo vitam quorundam monachorum crediderim, qui, vt piceæ, neque fructum ferunt, neque ſtolones; ſed ſola vmbrâ (quid enim iis longè multis præter vmbram?) proficiunt. Imò rides & nimis vncis naribus indulges, ait aliquis. Certè, nam & *ridendo dicere verum nil vetat*, & *Interdum arrepto miſcemus ſeria ludo*. At ea non fuit Alciati mens, neque conſilium, vt bonos illos ſodales ſaleiſto aſpergeret. Credo non id voluit: ſed ſi viueret, mecum vt opinor ſentiret, ſanéque rideret, quem non puto fuiſſe ἀγέλαστον.

FED. MORELL. Obſeruatio *de ſtolonib.*

Ariſtoteles 1. de morib. ad Nicom. vbi adoritur Ideas Platonicas exagitare, ſcribit τὸ πρός τι φυτευτὸν ἔοικε καὶ συμβεβηκότι τοῦ ὄντος Quod cum aliquo confertur ſimile eſſe ſtoloni propaginive, eiq; rei quæ ſubſtantiæ accidit. vbi arboris trunco ſubſtãtiam ſtolonibus accidentia comparat. cæterum Alciati ἠρωελεγεῖον libuit hoc diſticho Græco Iambico rependere:

Πεύκη φυτευτὸν πίτυι ἐκβέλλειποτέ.
Ἔοικε δ' ἀνδρεοτιν χοῦνα τηθωμένοις.

Cotonea.

EMBLEMA CCIII.

POMA nouis tribui debere Cydonia nuptis
Dicitur antiquus constituisse Solon.
Grata ori & stomacho cùm sint, vt & halitus illis
Sit suauis, blandus manet & ore lepos.

PLutarchus in γαμικοῖς ἀπορημάτων ita scribit: Ὁ Σο- Cotonea cur
λων ἐπέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μή- nouis nuptis
λου κυδωνίου κατατροφῆσαν; αἰνιττόμενος, ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ ederentur.
τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν εὐάρμοστον εἶναι πρώτην καὶ ἡδεῖαν. Solon iubebat sponsam cum sponso concubituram, prius edere malum cotoneum: innuens eare, primam quæ ore, & voce initur, gratiam concinnam debere esse & suauem. Idem in Problematis ferè tradit. De Cotoneis Plin. 15. cap. 11, & 17. ne eorum sapore & odore eiusdem lib. cap. 28.

Appendix.

Bene quidem & ſapienter illi videntur ſenſiſſe qui bonis auſpiciis vtendum monuerunt. alioqui quæ malo ſint cœpta principio vix eſt vt bono peragantur exitu, vt apud Gratianum in c. principatus, 1. q. 1. Et plurimum intereſt, ait Val. Max. quibus auſpiciis inchoëtur negotium, & quo fine claudatur. Quare honeſtus amor cõiugalis ſuam debet imprimis habere Suadelam, iucundos ac continuos ſermones, affabilem conuictum, & vitare quicquid conſuetudinem animorum ac voluntatum poſſit offendere. Bene quidem Plutarchus ἐν γαμικοῖς ἀσχημάτων, ſcribit veteres Mercurium vnà cum Venere coluiſſe, quo innuerent, maritalem coniunctionem maximè indigere ſermonis & orationis vſu ac miniſterio. Non niſi grauis offenſa quæ ſtatim initio committitur, nec bene vnquam coaleſcunt animi, niſi ſinceris illiciis, & affectu candido conſocientur. Hæc quidem omnia veteribus ἀλληγορικῶς excepta. Ceterum neminem puto fugere apud varios varia fuiſſe vſitata ſolemnia nuptiarum. quæ comparata fuiſſe ad morum videntur inſtitutionem, ſed aliis prætermiſſis, vnum hoc Q. Curtii placet adiungi, lib. 8. Rex medio cupiditatis ardore iuſſit adferri patris more panem: hoc erat apud Macedonas ſanctiſſimum pignus amicitiæ, quem diuiſum gladio vterque libabat. Credo eos qui gentis mores erudierunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe ingentibus opes quantulo contenti eſſe debeant.

ALCIATI Tetraſtichi Metaphraſis Græca per FED. MORELLVM.

Τρώγειν γηθοσύας χὴρ μὴλα Κυδώνια νύμφας,
Τάξαν λέγεται θεσμοθέτης ὁ Σόλων.
Ὡς σόκκῳ σομάχῳ τ' ἐρίπῃ ὅθ' ἅδμα γένοιτο
Ἡδίστου κείνοις, λειριόεσσα πόσις.

Hedera.

EMBLEMA CCIIII.

HAVDQVAQVAM arescens hederæ est arbuscula, Cisso
Quæ puero Bacchum dona dedisse ferunt:
Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
Exterius viridis, cætera pallor habet.
Hinc aptis vates cingunt sua tempora sertis:
Palleſcunt studijs, laus diuturna viret.

PIndarus in Olympion. Bacchum κισσοφόρον, id est hedereum, vel hederaceum aut hederigerã appellat, quòd ei hedera dicata sit. Tradũt autem nonnulli Cissum adolescentem Liberi patris histrionem saltatoremque fuisse: qui cùm Deo præsente Thyasos exerceret, in quendam terræ hiatum casu lapsus interiit. Tellus autem cùm gratificari Baccho vellet, florem produxit adolescenti cognominem. Legitur quidem primo epigrammatôn;

Baccho sacra hedera.

Cissus, histrio Bacchi.

Κισσῷ μὲν Διόνυσος ἀγάλλεται, ἐγχέλυϊ δ' ζεύς.
Bacchus amat hederas, & Iuppiter agide gaudet.

Retulit autem in Atticis Pausanias *κισσὸν Διονύσου* Bacchum appellatum, quòd in ea Atticæ regionis parte, id est Acharnis, primùm hedera visa sit: quo loco statuæ etiam sunt hederæ. Sed & Homerus in hymnis *κισσοχαίτην Διόνυσον*, id est, hedericomam vocat. Probus Grammaticus ait, in Cytherone sacra Liberi patris arcana tertio quoque anno celebrari solita. Liber autem cum Musis & Apolline esse perhibebatur, idcircóque ex hederæ eius fronde Poëtas coronari. Porrò dicata est ei hedera, quòd vt ea semper viret, sic ille semper iuuenis: vt diximus initio: quamquam plerique referant ad ea serta seu corollas, quas post expeditionem Indicam circumtulisse Bacchus dicitur, Plinio teste lib. cap. 4. vnde & Dionysiaca hedera dicta est, & Bacchica Ouid Fastor. 6.

Locus Plutarchi.

Bacche racemifero, hedera redimite capillos.

Idem alibi corymbiferum eum nominat. Plutarchus tamen Symposiac. 3. sectione 2. Hederam dicit à Baccho sumptam, non vt auxilium esset aduersus ebrietatem, aut vt vino aduersam, quippè qui Methymnæum, à methy, quod vinum sonat, sese appellari voluit: sed vt vinosi vinō vero destitui, hordeaceo potu pro vino vtuntur, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt: ita qui hieme desideraret coronam viteam, quòd tunc temporis vitem nudam vidit, & foliis carentem, ob similitudinem quendam, hederam est amplexus. Non possum conniuentibus oculis subticere quod didici ex Poëtis Græcis, & eorumdem scoliastis, nempè vates appellari *δαφνηφάγους*, id est lauriuoros, vel lauro vescentes, aut laurum edentes: quò respexit Iuuenalis quadam Satyra, quo loco dixit,

Poeta & vates δαφνηφάγοι.

——— *laurumque momordit.*

Poëtis autem hederas decretas esse, cum Pierio, & aliis quibusdam doctoribus crediderim, vt vnà cum lauro permiscerentur, non tam vt perpetuus vtriusque viror, qui diuturna eorum scripta repræsentaret, in caussa fuit, quàm vt ostenderetur eos, qui digni hederis euasissent, laureámque meruissēt, & arte & ingenio excelluisse. Siquidem per laurum intelligebant insitam quandam ingenii vim ac venæ fecunditatem, Apollinis radiis vberem atque locupletem: per hederam verò artem & industriam peruigili labore partam. Huius quidem rei indicium est, quòd hedera suapte natura sit tam im-

Digni hederis

Lauro, quid intelligebant veteres.

Hedera quid.

becilla, vt ſemper repere neceſſe haberet, niſi vel muro, vel plantæ, aut ſaxis hæreret, & pertinax conatu ſeſe attolleret, vt tandem paulatim irrepens victrix euadat. Eſt autem operæpretium, vtroque (arte ſcilicet & ingenio) ſi quis velit aliis antecellere; quandoquidem mediocribus eſſe Poëtis, non homines, non dii, non conceſſere columnæ, vt habet ille. Sed & iſtuc aduertendum.

——ingenium cui ſit, cui mens diuinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis huius honorem.

Et, *——ego nec ſtudium ſine diuite vena*
Nec rude quid poſſit video ingenium: alterius ſic
Altera poſcit opem res & coniurat amicè.

Procax.) Donat. ad Hecyram Terent. procax petacem ſignificat, procari enim nihil aliud eſt, quàm impudenter & importunè petere, ait Nonius. Hinc procacitas, ſeu procacia, vt in l. ſi traditio, C. de action. emp.

Errabunda procax.) Ideo Plutarchus amorem hederæ confert: δεινός ἐστιν ὁ ἔρως ὥσπερ ὁ κισσὸς, αὐτὸν ἐν πάσῃ ἁπτόμενος προφάσει. Ea eſt amoris vis, vt non ſecus atque hedera, valeat ſe applicare, arrepta omni occaſione. *Amor hederæ comparatus.*

Exterius viridis.] Intelligit hederam nigram quæ florem croceum habet, pulla folia. Id eſt hæderæ nigræ folia parte altera vireſcunt, altera palleſcunt. Ne quid ad hæc requiras, conſule Plinium lib. 16. cap. 34. *Hederæ nigræ.*

Hinc aptis.] Horatius 1. Carminum:

Me doctarum hederæ præmia frontium
Dijs miſcent ſuperis. *Hedera poëtis ſacra.*

Idem in epiſtol. lib. 1. epiſt. 3.

Prima feres hederæ victricis præmia.

Virgilius in Eclogis.

Paſtores hedera creſcentem ornate Poetam.

Quod ridet in Satyrarum veſtibula Perſius: ait enim,

Heliconidáſque pallidámque Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt
Hedera ſequaces.

Palleſcunt undique] Sicuti errabunda tenáxque hedera ſenſim altum conſcendit, exteriùs vireſcens, in cæteris pallida & aureos corymbos ex ſe producit: ita Poëtis ſuis laboribus humo pedetentim ſeſe afferũt: & quamquam aſſiduo ſtudio pallidi ſint, fama tamen ex ſcriptis & ingenio concitata ſem- *Fama doctorum.*

per virent: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus parturiant.

Appendix.

Hinc aptis vates cingunt.) Sic Ouid. 1. Trist. 6. eleg.

Si quis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica serta, comis:
Ista decent lætos felicia serta poetas,
Temporibus non est apta corona meis.

Idem 5. de Ponto, 4. eleg.

Tu tamen è sacris hedera cultoribus vnum
Numine debueras sustinuisse tuo.

Idémque 3. artis, vbi queritur poëtas sine honore esse,

Nunc hedera sine honore iacent.

Fed. Morelli Corollarium.

De Cisso puero qui Dionyso in deliciis fuit déq; eius transformatione in κισσὸν hederam, Nonnus poëta lib. 12. Dionysiac. ita canit.

Κισσὸς ἀερσιπότης ἐρόεις νέ@ ἐς φυτὸν ἕρπων.
Ἔσται κισσὸς ἕλιξ ἢ ἐν ἔρνεσι. sic lego, non ἔσσεται.
Procerus Cissus gratus puer, exilit arbor:
Flexilis hinc erit in plantis hedera stirps.

Ilex.

EMBLEMA CCV.

DVRITIE nimia quòd ſeſe rumperet, ilex Symbola ciuilis ſeditionis habet,

MVtuatus eſt huius diſtichi argumentũ ex Ariſtot. Rhetoric. lib. 3. Pericles inquit ille Bœotios ilicibus eſſe ſimiles dixit. vt enim ilices ſeſe viciſſim franguntita Bœotios inter ſe prœliari Græcè ita: χὴ εἰς Βοιωτοὺς ὅπ ὁμοιοτοῖς πρίνοις· τοὶς τε γὸ πρίνους ὧν' αὐτῷ καταικόπτεσθ, χὴ τοὶς Βοίωτοὶς πρὸς ἀλλήλους μαχομένοις.

Seditioſi duræque ceruicis homines, quos citiùs frangas quàm flectas aut corrigas, ſuo magno malo efficiunt quod ilex, cuius tanta durities eſt, vt non niſi magna difficultate proſcindi queat, niſi etiam per ſe fatiſcat & diffindatur. Preterui enim, quibus ſeditio & turbatus Reipublicæ ſtatus cordi eſt, cùm numquam poſſint cum aliis conuenire, ſæpenu-

Ilex, nota ſeditioſorum.

mero à reliquo ciuitatis corpore quasi agmine facto, discedunt: & tandem cùm nonnihil dissentiũt à sua factione, facillimè corripiũtur, suorúmque flagitiorum pœnas luunt. Naturam huius arboris repete ex Plinii 16. cap. 8.

Appendix.

Duris nimia.] Poëta in eclogis, argutam ilicem ait, hoc est stridulã. Horatius pro nota fortis animi vsurpauit 4. Carm. 4.

Duris vt ilex tonsa bipennibus, &c.

Id reuocat in mentem quod Plin. obseruat lib. Historiæ rerum 16. cap. 26. nuces, pinus, quæ se in ipsa arbore præ nimia, aut potius præpropera maturitate diuisere, Zamias appellari, & nisi detrahantur, ceteras lædere.

FED. MORELLI Epilogus.

Romanos non minus quàm Bœotos, malus abstulit error πολέμῳ ἐρεμίστους ἐπιδημίῳ ἀκήρυτον ἔντος, expertos ferò vt *Robur consilii expers mole ruat sua.* Vtinam Christicolis nationibus θρησκείαν εἰλικρινεστάτην (vt merito Synesius Religionem Christianam vocat) profitentib. idem iure obiici non posset: nec vnquam ilicis vim naturámq; ipsis imitari libuisset! Sed & nostram metaphrasin Græcum distichi Alciati, hîc subnectere non cunctabor.

Ὅτῃ φίν ῾ βλαβερᾷ αὐτὸς ἐταχύπετται ἴχυ,
Σύμβολα ῥ᾽ ἐμεῦλίν ἀνιάπτ ῾ ἔχει

Obseruandum apud Esaiam cap. 44. v. 14. vbi versione vulgari seu Hieronymiana legitur, *Tulit ilicem & quercum &c.* LXX. Interpretes Gr. habere, καὶ ἔλαβε ἀγριοβάλανον καὶ ῥοῦν. hoc animis causa; Sed animi causa addatur hæc Parodia Virgiliana.

Qui semet frangit, vult esse sub ilicibus sus.

Malus Medica.

EMBLEMA CCVI.

AVREA *ſunt Veneris poma hæc: iucundus amaror*
Indicat, eſt Gratis ſic γλυκύπικρος amor.

MEdica malus, quæ & Citrus, & apud noſtros ob aliquam cum auro ſimilitudinem nomen reperit, non inconcinnè amoris poteſt eſſe nota. Eſt enim coloris aurei, dulcis quidem & auſteri nonnihil ſaporis habet, ſed amari corticis: ita turpis voluptas primo blandiens aſpectu, tota videtur aurea, ſed vbi guſtu dulce dedit, amarum ad ſatietatem vſque aggerit, quod γλυκυπίκρυ nomen indicat. Plato itáque vt ſcribit Marſilius in Sympoſium, amorem rem amarā vocat, nec certè iniuria, quia moritur quiſquis amat. Hunc & Orpheus γλυκόπικρον id eſt, dulce amarum nominat; quippè cùm amor mors voluntaria ſit. Vt mors eſt, amara res eſt; vt

Citrus, Amoris ſymbolum.

Amor γλυκύπικρος.

voluntaria, dulcis. moritur autem quisquis amat. Hæc Marſ. Ficinus.

iucundus amaror.) Paronomasia elegans, quam lepidè vsurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, ſed amaror ab eno
Dicendus, cùm ſit ſemper amarus amor.

γλυκύπικρος *amor.*] sic Musæus:

ἤδη καὶ γλυκύπικρον ἐδέξατο κέντρον ἐρώτων.
Iam & dulcem amarum acceperat aculeum amorum.

& apud Hephæstionem Sappho ait:

ἔρως γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον.
Amor dulciamara auis inexpugnabilis.

voluptas eadem ratione γλυκυθυμία dicitur. Huc Prouerbium, *Amaro dulce miſtum.* De amore qui γλυκύπικρος appellatur, Plutarchus 5. Sympoſ. prob. 7.

Appendix.

Hánc γλυκυπικρότητα in Lyde Horat. expreſſit Od. 13. lib. 1.

Vxor ſeu tibi candidos turparunt humeros immodice mero
Rixæ: ſiue puer furens impreſſit memorem dente labris notam:
Non ſi me ſatis audiat, Speres perpetuum dulcia barbarè
Ladentem oſcula, quæ Venus Quinta parte ſui nectaris imbuit.

Idem oda 19. ſequenti,

Vrit me Glyceræ nitor, Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas, Et vultus nimium lubricus aſpici,
In me tota ruens Venus Cyprum deſeruit, &c.

„ Plautus Caſſina: Vbi amor rudimentum inierit, cuiuis placi-
„ turum credo, neque falſum prorſus, neque ſuaue eſſe po-
„ teſt quicquam, vbi amor non admiſcetur: fel quod eſt ama-
„ rum, id lene faciet: hominem extriſti lepidum & lenem.

Alciati Diſtichum ſic Græcum fecit MORELLVS.

Χρύσ' Αφροδίτης παῖδε μίλα, πικρὴν γλυκύπητα
Σημαίνει. Δαναοῖς δὲ γλυκύπικρος, ἔρως.

Buxus.

Emblema CCVII.

Perpetuo viridis crispóque cacumine buxus,
Vnde est disparibus fistula facta modis,
Deliciis apta est teneris & amantibus arbor:
Pallor inest illi, pallet & omnis amans.

Amantium condicio per buxum repræsentata.

BVxus quorundam amantium vitam & conditionẽ refert. Vt enim est fronde semper viridi & pallida, ex cuius etiã ligno fistulæ optimæ conficiuntur ita interno quodam vigore & vernãtis ætatis affectu viuunt quicũque se amori dedũt, pallorem tamen contrahunt, huic affectui peculiarem, quòd singulis penè momentis reformident, ne spe cõcepta cadant, vel turpem quem sibi fingunt, repulsam patiãtur. At quidem

nihilominus hilarem præ se vultum ferunt, vt blãdum & festiuum sermonem, sempérque aliquid cantuum, aut legunt taciti, aut meditantur studio, vel etiam scribunt aut recitant ad pellendos ex animo mœrores, aut exprimenda ea quæ ipsi concipiunt.

crispoque cacumine buxus.) Huic proximum illud Claudiani 2. de raptu:

hic denso crispata cacumine buxus.

disparibus fistula.) Virgil 2. Ecloga:

Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula.----

Ouid. 8 Metamorph.

---sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit auenis.

Idem loco alio de tibia buxea:

Longáque multiforo delectat tibia buxi,
Delicijs teneris.) amoribus blandis, & aliquãdo turpibus voluptatibus. Ouidius se tenerorum luforum amorum vocat.

pallor inest illi.) Martial 12. lib. 32.

Et non recenti pallidus magis buxo,
pallet & omnis amans.) Cur amantes palleant, rationé aperit Ficin. Commentar. in Platonis Conuiuium. In Priapeiis,

Amantes pallidi cur.

Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior, nouaque cera.

Ouidius 2. Metamorph.

——cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoque similimus ora
Pallor obit. Et 4. Metamorph.
--- -oraque buxo
Pallidiora gerens exhorruit.

Idem in amatoriis:

Palleat omnis amans, color hic est aptus amanti.

Catullus de amasio quodam:

——inaurata pallidior statua.

Horat. 3. Carmin. 10.

Nec tinctus viola pallor amantium.

Locus D. Ambrosij. D. Ambrosius lib. 3, in Hexaëmeron cap. 13. hæc de Buxo: Buxus elementorũ apicibus vtilis exprimendis: leui materia vsum manus puerilis informat. vnde ait Scriptura: Scribe in buxo, simul vt admoneat te ipsa materia quæ semper viret, nec vnquã foliis exuitur suis: nec vnquam speciuæ dissimu-

latione nuderis: ſed ſemper tibi per fidem germinet ſpes ſalutis. Apuleius 1. De Aſino aur. Eumque auidè eſitantẽ aſpiciẽs, aliquanto inferiore macie atque pallore buxeo deficientem video. Idem lib. 8. At ille modicum commoratus, refert ſeſe buxantíque pallore trepidus, mira ſuper conſeruo ſuo renuntiat. Claudiani illud non eſt alienum à pallore amantum, qui de nuptiis Honorii & Mar. gratus amantum pallor. Et Naſo 4. Meram.

——— *Palles: facit hunc amor ipſe colorem.*

Appendix.

Ouid. 6 Faſtor.

Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret, effeci tibia longa ſonos.

Phrygum tibias è buxo fuiſſe memini, Aſſyrum è loto, apud Iul. Pollucem. Virgil. in Ciri. Phrygiam tibiam buxum barbaricum nominat. Idem Ouid. 4. Meram.

——— *palles: facit hunc amor ipſe colorem.*

Sed quid ad emblema? Buxus perpetuò vernat, criſpo cacumine, & è cuius ligno bonæ fiſtulæ tornantur, quod Amaſiorum vitam ſymbolicôs repræſentat viror: ſpei ſymbolum, & quid non ſperant miſeri amantes! ſed id quicquid eſt amorũ, omne ad fiſtulas, reſque nugatorias impenditur, puta verſus amatorios & cantilenas, quibus ocioſorum & languentium occupatur animus. Quin palleſcunt amantes, inter ſpem metumque dubii.

ALCIATI tetrahſtichum Græcè, redditum à FED. MORELLO.

χλωρὸς δ' ἀειθαλὴς, θαλλῷ πύξος μιλαγχ' ὕλῃ
Οὕτως αἰσυσιν ᾠδὸς ἔγεντο πρόπολις.

Γαίγμασι χὴ μαλαχοῖσιν ἐρασαῖς τροσφόρον ἔργος
Χλωρὸς ἐρασὴς πᾶς, πύξος ἔφυ χλοερὸ.

Amygdalus.

EMBLEMA CCVIII.

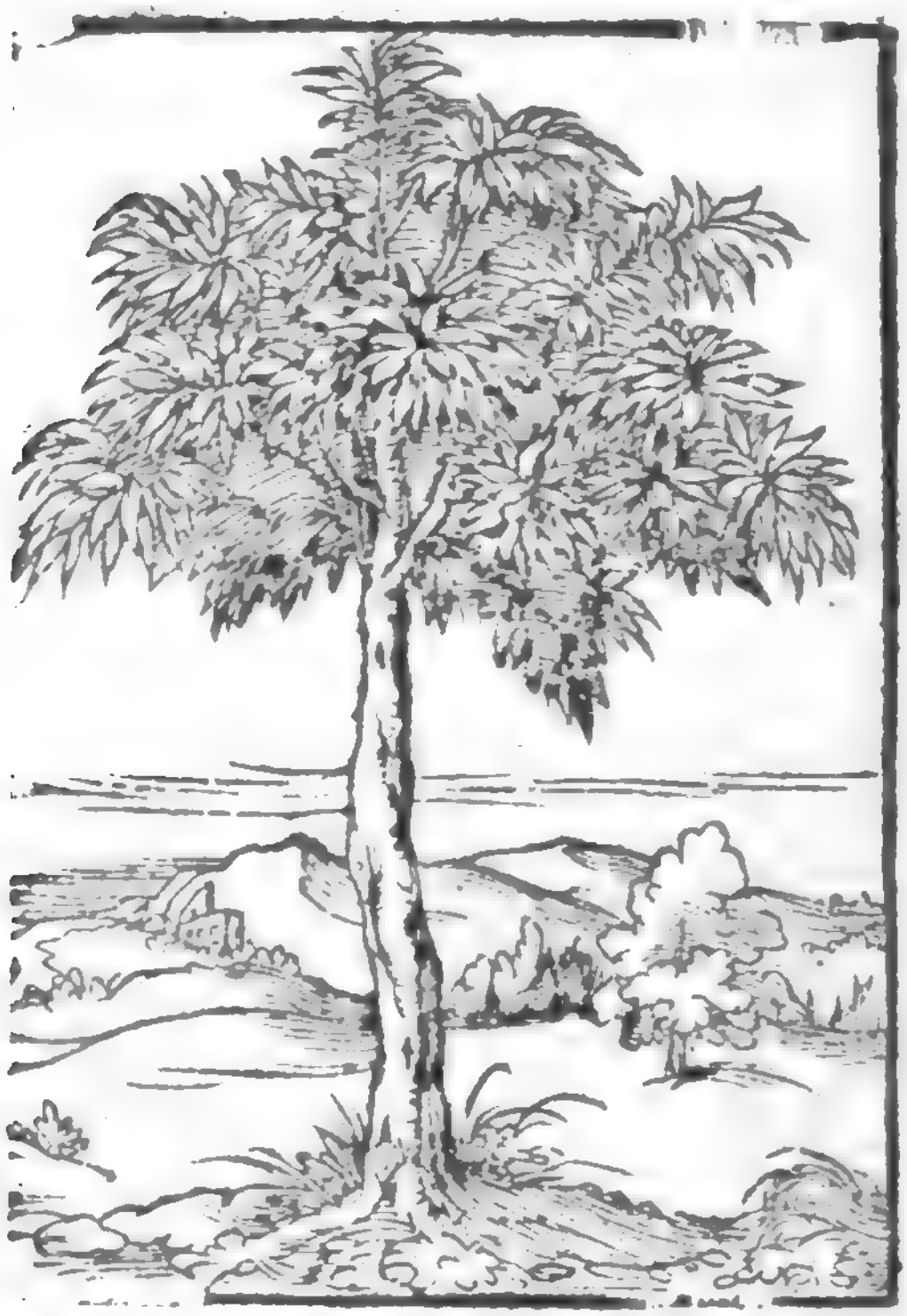

CVR properans foliis præmittis amygdale flores?
Odi pupillos præcocis ingenij.

Pueri præcoci ingenio.

FLoret prima omnium amygdala menſe Ianuario, Martio verò pomum maturat Plin. 25. cap. 16. quod torqueturin illud ingeniorum velut præcox genus, quod nõ temerè vnquam peruenit ad frugem, ait Fab. lib. 1. cap. 3. Sunt enim qui tamen quanto ætate fiunt prouectiores, tanto minus cõplectuntur, ita vt ad ſolidam eruditionem vix aliquãdo perueniant. Eam ob rem vulgò penè apud omnes creditum, eos, quibus ſit ingeniũ tam præcox & præmaturum, aut inſanos

fore, aut non diu victuros. Proinde Accius apud Gell. 13. c. 2. ait, in iuuenilibus ingeniis itidem sibi placere, vt in pomis immaturis acerbitas ipsa placet, ea enim demũ matureſcere (maturitas enim tempestiuam adfert suauitatem) reliqua ante tempus putreſcere. Id quidem obseruatum maximè fuisse in Hermogene tradunt, cui vixdum pubescenti tam admirabilem ingenii & memoriæ vim fuisse dicunt, vt annos natus octodecim artem Rhetoricam conscripserit, quæ ab omnibus admodum cõmendatur: quem etiã declamantẽ aliquando Musonius Philosophus grauissimus audire non refugit, quemadmodũ nec Marcus Imp. At cùm annum quartum & vicesimũ attigisset, mẽte lapsus dicitur, omniúmq. penè rerũ oblitus nulla euidẽti causſa. Præclara Lysiæ vox oratoris cùm diceret se nolle conscribere quæ festinatio præcipitasset, οὐ βούλομαι ἐγὼ σωπάπεινὰ συμβῆναι. quod tortum apparet in eos qui nimium præcipitante stylo edunt, seu potiùs euomunt quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Synesius cùm diceret eos qui sibi in stylo indulgerẽt, cæca, & subuentanea párere: nec enim incubando fouere orationem eos quibus neceſſe est vomeret fieri namque stylum euanidũ & ἐξίπλεον: qui non congrua temporis mora dictionem elimat: nam quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit, eóque fieri solẽt, vt abortus eiusmodi nihil pariat quod sit vitale, integrũ, diuturnum. Philostratus tradit in Sophistis, cùm M. Antoninus fama excitus Aristidis Smyrnæi, audire ipsum differentem veller, dixisse: Hodie proponito, & cras audito, neque enim sumus è numero vomentium, sed exacta cura elaborantium, id est, πίμερον προβαλε, ὦ αὔριον ἀκροῶ: οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμεσίπων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβουίπων. Huc spectãt adagia, Ante barbam doces senes: &, Odi puerulos præcoci sapientia. cuius postremi meminit Apul. 2. orat. pro se, sed aliò torquet. De Hermogene cuius ante memini, hoc iactatum olim, ἐν παισὶ γέρων, καὶ ἐν γέρουσι παῖς: quo elogio sunt qui laudatũ adolescẽtis ingeniũ putent, sunt etiam qui non probatum omnino suspicentur: & quidẽ, vt est apud Menandrũ,

ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς, μῖσος & ἐξεργάζεται,

odiosa mens præcox.

De Hermogene Rhetore mirum.

Cur properans.) Properare aliud est quàm festinare, ait Nonius: qui enim vnũquodque maturè trãsigit, is properat: qui multa simul incipit, neq. perficit, is festinat. Sic omnino Cato, oratione De suis virtutibus, vt apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 16.

præcocis.] De huius vocabuli inflexione Gell. 10. cap. 11.

Appendix.

M. Tullius 2. de Oratore : Non potest in eo esse fructus diuturnus quòd nimis celeriter est maturitatem assecutus: Non minus sapienter sub persona cuiusdam Q. Curtius: Nullum esse eundem & diuturnum, & præcocem fructum. Memini alias adagii veteris, Canem festinantem cæcos parere catulos. Et in rerum natura præcocem, nimisque celerem cucurbitam se in altum cacumẽ breui admodum spatio temporis efferre, & de se quid magni promittere, sed leui momẽto deficere. Et qualia censeas animalia ἡμερόβια, quæ tam prosperè occidũt quàm nascuntur? Alcestidi obiectũ à poeta vano legimus, quòd non nisi versus tres immenso labore cõderet: at iactator dicebat centum : Bene, inquit Alcestis, nam tui in triduum tantummodò : mei verò in omne æuum sufficient, testis Val. Max. lib 3 cap. 7. Nos ad ingenia præmatura cum Alciato id flectimus, magna pollicentes primæuo ætatis flore, sed postmodum langueſcunt aut debilitantur. Spem eam lactant patres nimis indulgentes, aut stulti magistri, qui adolescentulos sibi concreditos fouent spe illa plerũq; fallaci ac stolida, qua imbuti tenelli animi labores abiiciunt, vel studia ipsa deserunt, quia se iam putant consecutos cùm vix per somnium doctrinæ solidæ gustum perceperint. Atqui vt plantarum, sic & ingeniorum sua tempestiuitas exspectatur, quibus si vis ante tempus iniicitur nũquam matureſcunt. Dixit veterũ vnus nihil sibi videri in amabilius, quàm sit stultitia diligens, hoc èst, ἀκαιρία, quæ contra naturæ leges cœpto nondum vere autumnum cogitat. Sic enim nondum benè delibatis rei Grammaticæ primordiis statim properant ad Logicas subtilitates manibus illotis, aut scholas iuris nullo pudore irrumpũt, vel alias graues disciplinas imparati adgrediuntur. Bene olim ac sapienter constitutum à maioribus, qui scholam Parisiensem bonis moribus ac legibus informarunt, vt annorum aliquot exactis spatiis, studiorum curricula exigerentur : collegia priuata per certas decurias (classes appellant vulgo) tribuerentur : superiores collegiorum ordines, Theologorum nempè, Iurisprudentum, Medicorum suis legibus continerentur, quorsum enim ad gradus scholasticos promotiones nõ nisi statis temporibus cuiquam

affectandas? Et quid, vt de aliis taceam, censente principe Iustiniano, quinquennium præstitutum studiosis Iuris? vel quid primo anno, Iustinianei noui nuncupati, dein decretales, Papiniani stæ, Lytæ, Prolyte, nisi quòd censuerit studia non nisi maturè ineunda & perficienda? Sic enim ad honorum gradus euicti iam olim qui exacto legitimo studio fructum disciplinæ principis expressissent, non vt hodie fieri solemne per saltum, vt ita dixerim, datisque pecuniis, non virtute, sed ambitu occupantur tituli magnifici, quibus impense multi nunc temporis intumescunt, sed imprimis qui non esse, sed videri volunt. Plinius Secundus suo æuo non ab re succensebat nouitiis aduocatis, obscuris & ineptis, qui nimis irreuerenter ac temerè ad centumuiralia iudicia irreperent: sed istud cacoëthes pridem nostrorum hominum animos occupauit, vt studiorum herbas amputare malint, quàm segetem exspectare. Et sic ferè sit, vt quod Menedemus Eretriensis de iis dictitabat, qui studiorum caussa Athenas concederant, primo anno, philosophos, secundo Rhetoras, tertio rerum omnium imperitos: ita de nostris longè multis pridem iaculatum accepimus, primo anno Bacalaureos dici, secundo Licentiatos, tertio Doctores, quarto nihil censeri, & in magna rerum ignoratione versari. Cõtrà nihil desperandum putamus de iis qui primò tardiores, certéque rudiores, & in quibus vis ingenii, viuida non statim erumpit. Hoc enim de se Actius tragicus iunior, apud Pacuuium seniorem iudicauit, Gellio teste lib. 13. cap. 2. Actius enim Atreum tragœdiam quam scripserat, Pacuuio legendam dederat. senex ille statim pronunciauit grandia quædam sibi videri & sonora, duriora, & nondum matura satis. Ita sentio, inquit Actius: neque me pœnitet: meliora enim spero fore quæ sum postea scripturus.

Metaphrasis Græca Alciati Distichi per FED. MORELLVM.

Τίπτ' αὖθι εὐλλων προβαλεῦ Ϛα Αμύγδαλε δαλλεις,
Μισῦ πραϋπίδας οἷς πρὸ τειχῶν σφία.

Morus.

EMBLEMA CCIX.

SERIOR at morus numquam niſi frigore lapſo
Germinat: & ſapiens nomina falſa gerit.

Morus vnde dicta ſit.

MOrus, quaſi μαυρὸς quibuſdam dicitur, quòd nigra ſit: alii à mora, id eſt, tarditate deriuant, quòd arborum poſtrema floreat. Nonnulli κατ' ἀντίφρασιν, Morũ, quaſi μῶρον appellatam exiſtimant, id eſt, ſtultam, cùm præ cæteris prudentiſſima eſſe videatur. Sic enim Plin. lib. 16. cap. 25. „ Nouiſſima, inquit, vrbanarum germinat, nec niſi exacto fri-„ gore, ob id dicta ſapientiſſima arborum: ſed cùm cœpit, in „ tantum vniuerſa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat „ etiam cum ſtrepitu. Hæc Plinius. Ea itaque prudentiæ ge-tit ſymbolum, ait Pierius lib. 52. quòd ne aëris iniuria læda-tur, tempeſtiuam & commodam occaſionem præſtolari

videatur. Nam vbi primùm leniores & mitiores aliquantùm auræ ſpirauere, erumpunt germina, & flores exſinuant magna interdum ſtrage ob temporis inconſtantiam. Ne autem pruina lædi poſſit, quem hoſtem ſibi pernicioſum agnoſcit, non antè germinat quàm frigus penitùs lapſum fuerit, atque ad amœniſſima adulti veris tempora peruentum omninò ſit. Ita vir prudens grauiora negotia, & conſilia omnia conſultò prorogat: neque ante tempus ſeſe effert, ſed maturam occaſionem citra noxam & periculum expectat. Huc facit prouerbium, Maturior moro. *Prudentiæ ſymbolum, morus.*

Appendix.

Politianus Ruſtico,

Mox vbi iam ſapiens cœpit frondeſcere morus,
Ante quidem ſapiens, nunc ambitioſa.

Exemplo Bruti Iunii qui ad tempus ſtultitiam ſimulauit, ſed maturè tandem virtute ſingulari Tarquinios expulit: quare Bruti nomen non æque illi impoſitum. Sic & Fabii Quinti dictatoris, qui procaci cauillo cūctator audiit, tamen cunctando rem reſtituit, ait Ennius apud Tullium. Et non ponebat rumores ante ſalutem. Occaſione ſymbolorum amygdali & mori, quæ noſter hic ingenioſe opponit, nos aliquando effudimus eiuſdem penè argumenti carmen, ad hunc modum:

Glauca ſalix properat, ſed multùm tardat oliua:
Illa perit citius, ſed valet iſta diu.
Ingenium præcox feſtinat præpete curſu,
Sic tamen ad frugem vix bene perueniet.
Tardior at multò nunquam niſi tempore venit
Natura, at multò fit magis illa tenax.

FED. MORELLI Coronis.

De Moro arbore (quam μορέαν Græci vocant, vt fructum eius μόρον, prima correpta & à Latinis producta ratione proſodiæ, accentúſve, more ſuo) Io. Paſſerius μακαρίτης, Collega quondam meus, *nulli flebilior quàm mihi*, Syluam Heroïcam cum Statianis certantē ſcripſit qua perdiu diuino fata Carmine viuet Morus, imo *Caneſcet* ſeclis *innumerabilibus*. Vis etiam noſtram Alciati diſtichi Græcam verſionem, ὦ φιλέλλην; paulo liberiorem?

Ἡ μορέα βεβίων βλαστὸν ψύχει μετ' ἐαρινὸν
Ῥιγεδανοῦ, ὥρην δ' εὐθέος ἀμφὶ θέρος.

Laurus.

EMBLEMA CCX.

PRÆSCIA *venturi, laurus fert signa salutis:*
Subdita puluillo somnia vera facit.

Lauri vaticinii nota.

APhthonius Rhetor Laurum vaticinii symbolum esse prodidit: idcircò veteres μαντικὸν φυτὸν Laurum dixere, & Apollini diuinationis Deo sacram putarunt. Si enim strepitu quodam in igne crepuisset, felicitatem portendebat. Adhæc puluillo suppositæ dormientium, somniorum veritatem conciliare putatur, vt libris magicis proditum accipimus. Et quidem olim in maleficiis amatoriis incendi laurus, & aliqua religione in ignem coniici solebat, tanquam amantium querimonias repræsentans. adag. Clamosior lauro ardente: quod videtur significasse his verbis Tibullus, *Laurus vbi bona signa dedit, gaudete coloni*: si verò tacita conflagrasset, habebatur inauspicatissimum, vti ipsemet ait:

Et tacet extincto laurus adusta foco.

δάφνη vnde dicta.

Plerique hinc δάφνη dictam putant, à δὲ intensiua particula & φαίνω, quod est cano & voco, quòd in igne sonitum & cre-

pitum edat: vt Latini à la, particula, quam etiam dicunt habere vim intendendi, & vro, vt significatione conueniat, non voce. Huc pertinet ex Lucillo illud à Macrobio citatum libro sexto Satur. cap. 4.

Nec res vlla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Præscia ventura.] sic videtur legendum potiùs, vt apud Claudian. 2. de raptu Proserp.

——— venturi præscia laurus
Fluctuat.———

Aliud.

DEBETVR *Carlo superatis laurea Pœnis:*
Victrices ornent talia serta comas.

CArolo V. victoriam Thunis referenti laurea corona debetur, quam triumphantes antiquitùs gestabant. Plinius 15. cap. vlt. idemque miras lauri virtutes lib. 23. cap. 8. Vrbem eam ab imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbarossæ, suóque regi tandem restitutam, à patribus non ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circunferuntur.

Pœnis.] Pœni fuere Carthaginenses: quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenses, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, vt scriptores quidam tradunt, quorũ in numero est Pacchimerius: qui tamen erroris conuincitur ab aliis quibusdam studiosis antiquitatum. Ea enim vrbs Ptolemæo est Θύννον: Straboni Θύνης, vt Tunicense oppidũ Plinio. Quia verò forte Tunetũ, vel vt alii Tunituũ, digna monimentis litterarũ ciuitas est, addo quæ sequuntur in studiosorũ gratiam. Tunetum itaque Scipionis ætate tumulus erat editior, vnde ille spectauit Carthaginenses ad classem Romanorum exurendam accinctos. Post excisam Carthaginem, eam incoluerunt pulsi à Romanis patriáque carere coacti, quam ob causam amplificata illa fuit, adeo vt noua Carthago diceretur. Apuleius eam nominat Augustam amplissimam & honorificentissimam, in ea fuere viri literatissimi & gymnasium celebre, in quo profitetur se contendisse D. Augustus. Aberat olim à Carthagine duodecim fermè passuum millibus,

Pœni, Tuni.

locus tum arte, tum natura ſuapte tutus, & qui à Carthagine conſpici & præbere conſpectum tum ad vrbem tum ad circunfuſum mare vtbi poſſet. Doza epiſt. 51. in Africa oppreſſis Tunetibus grauiter premitur Golotta quam olim fuiſſe voluit Carthaginis portum.

Appendix.

Victores ornent talia ſigna comas.] Horat. initio 2. Carm. de Pollione Aſinio.

Cui Laurus eternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

De corona Laurea triumphis aptata Ouid. 1. Metamorph. vbi de puella fugiente Apollinem in Laurum transformata. Quid ea de re ſentiant Mythologi, viderint alii. Q. Curtius lib. 4. dextera præferēs Lauream haud dubium victoriæ auſpiciū; de hoc ſatis. Id me obiter vnum mouet, quod Poëtæ ſibi bederam tribuunt, arborem infrugiferam, ſolóque virore perpetuo celebrem, de hoc facile tranſilio aliorum coniectanea; & non diſplicet cuiuſdā non illepidum ea de re carmen, quod excepi aliquando ex ore dicentis:

Quid Lauri ſine honore virent? quia dia Poëſis
Deſpicitur lautis, principibuſq; viris.
Nempè poëtæ bonus non laurum poſcit, at aurum,
Nec modò, ſi ſapiat, eſſe poëta velit.

FED. MORELLI Corollarium.

Extat Libanii Ethopœia lepidiſs. Pictoris fruſtrà tentantis Apollinē pingere εἰς δάφνην ξυλίνην. pa. 43. noſtræ edit, docet autem Theophraſtus 1. de Charact. morum, c. περὶ δεισιδαιμονίας, in princ. δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβεῖν : ſuperſtitioſum ambulare *folio lauri ore prehenſo.* monet etiam Clemens Alex. in προτρεπ. καθαρδίων μεταλαμβάνε θεοφρεπῶς, ὁ δάφνης μετέχων *piacula adhibe Deo decora, non lauri folia.* poëtæ certè Laurum mordentes imitantur Caſſandram δαφνοφάγον, Lycophroni. Ideo tamen præclarius actum eſt cum Dione eiuſq; collegis Senatorib; quòd Commodo geſticulante in Theatro, δάφνης φύλλα δάφαγον. Sic enim ipſos ab Imp. ſæuitia ſeruauit Apollo. Xiphilinus in extr. Comm. ceterum Alciati 1. diſtichum ita Græce vertimus.

Μαίης ἔχει ἀγαθὴ σωτήρια σύμβολα δάφνη.
Κεφαλῇ ὑποστρωθεῖσ' ἀπρεκὲς εἶλκεν ὄναρ.

Populus alba.

EMBLEMA CCXIII.

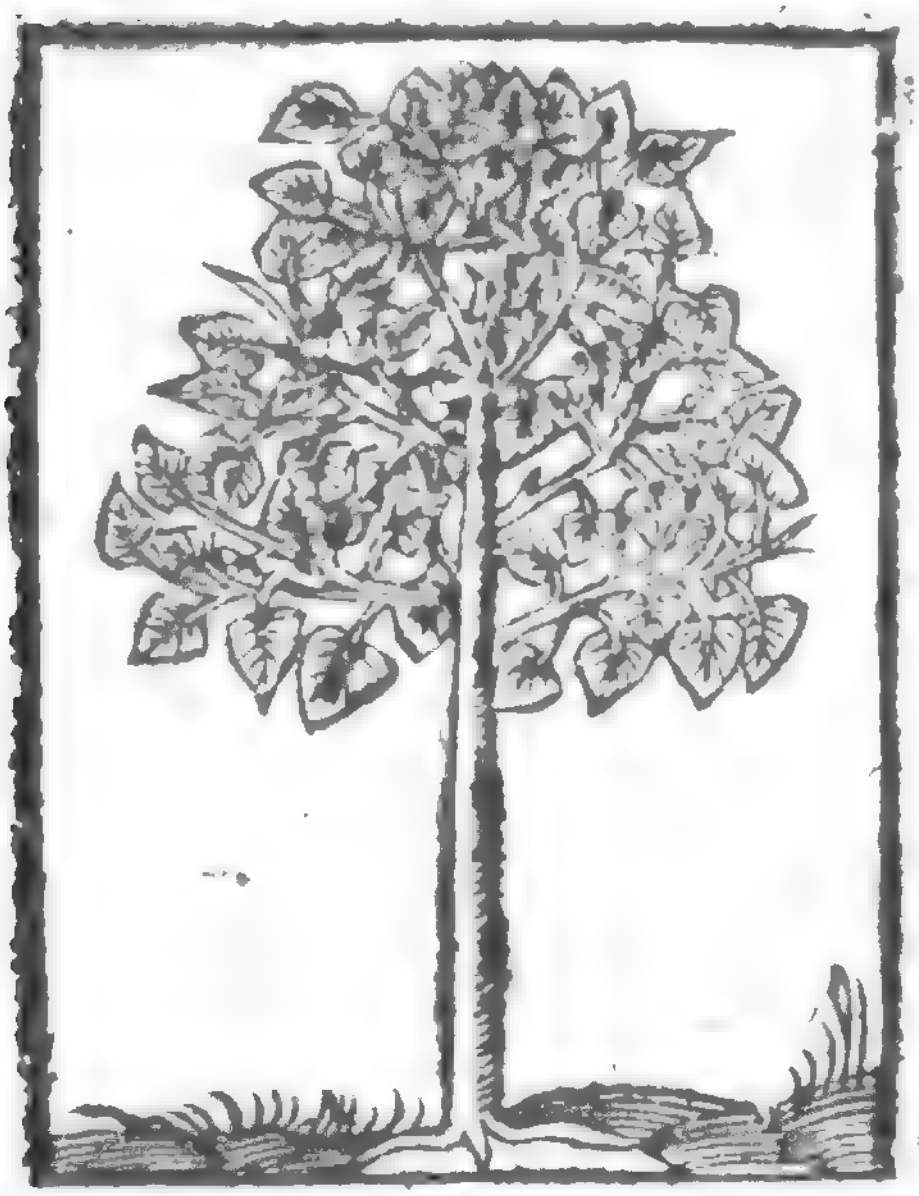

HERCVLEOS *crines bicolor quòd populus ornet,*
Temporis alternat nóxque diesque vices.

POpulum albam Herculi sacram Plinius tradit cap. 1. lib. 12. & lib. 16. cap. 23. Hæc quòd sit folio semper tremulo, supernè candicanti, & inferiori parte viridi, temporis motum continuum in diem clarum, & obscuram noctem distributum repræsentat. Sic autem Plinius: Populus alia alba, alia nigra, alia quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungísque enascentibus laudatissima. Alba folio bicolor, supernè candicans, inferiori parte virìdi. Hanc albam populum Herculi indigeni sacram, idem Plin. scribit, & Virgil. Eclog. 7.

Populus Alcida gratissima, vitis Lacchо.

Adhuc Lilius Gyraldus Syntagm. 17. hist. Deorum, hos Virgiliana auctoritate reprehẽdit, qui tradunt eos sola lauro co-

Populus alba.

Herculi sacra.

ronari solitos, qui ad aram maximam Herculi sacra facerent; sic enim Virgil. in 8.

——— Herculea bicolor cùm populus umbra
Velauitq; comas, foliisque innexa pependit:

Et paulò post:

Populeis adsunt euicti tempora ramis.

Hoc quidem vidit diligentissimè Pierius lib. 52. qui populo arbore tẽpus significari ait, quòd sit bicoloribus foliis, quippe quæ diem ac noctem referre videatur. Quinetiam hæc habet populus commune cum tempore, quòd eius folia post solstitium circumaguntur, nec vllo argumento certius intelligitur sidus confectum. Sunt quidem plerǽque arbores, quæ duorum colorum folia habeant, vt sunt oleæ, salices, cirri: in illis tamen color penè idem, licet ab vna parte dilutior, altera densior atque coloratior habeatur. In populo verò alba præsertim, candor vna ex parte penè niueus ac cerussatus, ex altera porracei folii instar viridissimus. Eius arboris coronam gestasse Herculem narrant, cùm ad inferos descendit, eamq; partem quæ foris esset conspicua, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ condebatur interiùs, sudore ablutam candidiorem euasisse. Secus habet Pausanias. Sed omnes hasce opiniones sigillatim recensere, vt non animus; sic non video quàm sit necesse.

Populus arbor, temporis symbolum.

Appendix.

Apud Horatium 1. Carm. Teucer, cum Salamina, patrémque fugeret,

Tempora populea fertur vinxisse corona,

Vices temporum, ac fortunæ designans: quod idem Horatius ad Canidiam Epodo, citra figuram arguit his verbis,

Vrget diem nox, & dies noctem,

Populeam coronam ad signum fortitudinis traxit Ouidius epistola Deianiræ Herculi:

Ausus es hirsutos mitra redimire capillos!
Aptior Herculeæ populus alba comæ.

Sed nos ne quid antiqui sinamus intactum, Athenagoras, Athenienſis Philosophus, Apologia pro Christianis, eo loci vbi deorum gentilium monstrositatem arguit, exempla quædam confert, sed primum Herculis, gigantum alterum, & tertium Proserpinæ. Herculem Deum inuolutum draconę

ex Orpheo dicit: dicit eumdem cum Orpheo, κοσμογονίαν referens, ita describit, vt alterum caput habere à natura leonis dicat: & inter alia duo, quorum vnum est draconis, alterum leonis, medium caput Dei sit, hunc Herculem tempus fuisse nominatum, & onus prægrande ait posuisse: quæ physicis rationibus vtrinque constant, vt solent reliquæ Græcorum fabulæ. Probus, Grammaticus commentariis in Virgilium testatur physicas Herculem tempus interpretari, ideoque illi populum arborem ἀλληγορικῶς assignari, quod bicolor sit: quæ hac ratione partes temporis indicet, diei scilicet ac noctis. Et serpentem seu draconem conuolutum temporis habere symbolum, in semetipsum reuoluti, notius est quàm vt testimoniis egeat. Tria igitur Herculis capita, tria sunt interualla temporis, præteritum, præsens, futurum. At præteritum quidem rectè per leonis caput exprimi, cùm eius possessionem scriptis ac memoria firmissimam homines teneant: futurum per draconis caput. Vt enim futura prospicimus, ita nullum animal est quod acutius videat, nam & draco à videndo dicitur nempe δέρκεσθαι. Præsens porrò tempus per Dei caput exprimitur, quia Deus, qui tempori subiectus non est, neque præteritum, neque futurũ sentit, sed in præsenti semper est. Quòd autem hic Hercules prægrande onus posuerit, vnde cœlum & terra originem duxerit, hoc significat, hunc mundum, & quæ in eò sunt omnia tempori esse subiecta: initium scilicet cepisse, & proinde habitura finem. Deum verò eius conditorem solum esse immortalem. Macrob. 1. Saturnal. cap. 20. Herculem, tempus esse ex professo tradit, & Osiridis imaginem tricipitem describit, quem & Herculem, & Solem nominat. Verùm hîc iam terminus hæreat, & nos vt laboris diutini, sic quietis vices experiamur: quin his absolutis commentationum aduersariis, & quasi codicillis opera tumultuaria conscriptis, ad Iuris pristina studia reuocemus animum. Et speramus nobis certè condonaturos studiosos si in ista rerum varietate quid incautis nobis exciderit, aut non satis opportunè conceptum sit, vel secus positum quàm debuerit, eò quod properantibus multa præteruolent. Scio plerosque nostris afficere luminibus nimis delicatos, & defixos vni Tulliano characteri, vel paucarum eius generis, quibus non placeat vel Cassiodorus, cuius pergraues sententias non rarò comparaui, quæ ad rem facere viderentur, vel Gratianus canonum concinnator minimè pœnitendus, imò quibus fasti-

dioſis lectoribus iuris Romani gnomæ pulcherrimæ diſpliceant, & quas cùm audiunt ſe in nouas inſulas putant ablegatos, hos nihil moror inquam, nec pili facio, ſi quid ſupinæ & caperata fronte de his collectaneis pronũcient. Et quantæ mihi curæ ſi nitidi, benéque pexi vel quid muſsĕt, aut deſiderent ad rerum adeo variarum pulcritudinem augendam? Palma in medio poſita eſt, eam arripiat qui poſſit. Interea liberum eſto cuique vel noſtris vti candidè, ſicubi opus habeat,

——ſi quis tamen hæc quoque, ſi quis
Captus amore leget:

vel reperire meliora, nec ita indignanter faſtidire, quod quibuſdam fortaſſe prodeſſe poſſit, nocere nemini.

ALCIATI *Diſtichi in Populum albă, Metaphraſis Græca per* FED. MORELLVM.

Ὅτ, π κόμίω Αλκειδου Λεύκη ἕστεφε δ' ἥρως.
Αλλάσει χρόνῳ ὡς νύκτα ἡ ἦμαρ ἄγων

TIBI CHRISTE σῶτερ ἀλεξίκακε OPT. MAX.

Gloria in æuum.

GRÆCORVM EPIGRAMMATVM,

QVÆ PASSIM IN HIS COMMENTARIIS occurrunt, explicatio duplex, ad verbum vna, carmine altera.

CLAVDIO MINOE, Iuriſconſ. interpre.

LECTORI PHILOLOGO.

EPIGRAMMATA Græca non pauca, quæ partim ſibi ſumſit Alciatus ad ſua cudenda Emblemata, partim alia quædã nos interpretatione duplici ac liberiore ſtylo pridem àuobis expreſſa, deinde neglecta, ac poſtmodum collecta in tui gratiaml Lector optime, re præſentamus, non vt putes nos cum artifice nobili Alciato, certamen ſuſcepiſſe, ſed vt intelligas libera eſſe ſtudia, & non paruæ laudi fore vel in minimis æmulari meliores, hoc genus verſionis multos annos recõdidi, ea mente ne vnquam foras euolaret: ſed ex amicis noſtris plerique vim mihi iniecerunt, & putarunt eſſe ſatius edere quàm perdere, ad excitandam ſaltem, quod aiunt, ſtudioſorum induſtriam, hîc igitur animum nõ carmina iacto, quæ fieri multò meliora poſſunt. Sed quocunque res abeat, id contentionis genus ſi tibi probatur, aut non prorſus improbatur, nullum mihi palmarium depoſco liberalius. Viue felix.

AD EMBLEMA 23.

Ἐπί σοι, ξωὸν χὴ Παλλάδι, &c.

Dic, quid tibi commune (eſt) cum Pallade? Nam ei iacula,
Et bella; tibi verò placent compotationes.
Ne temerè, ô hoſpes, de diis talia ſcruteris,
Sed ſcito quibus (ego nominibus) ſimilibus deæ huic ſim,
Etenĩ mihi bellorũ amica (eſt) gloria: hoc ſcit omnis mihi
Orientalis domitus Indus ab Oceano.
At certè hominum genus donis ornauimus. Illa quidem oliua,
Ego autem dulcibus racemis vitis,

Quinetiam nec mater (mea) prôpter me dolores partus perpessa est:
Sed solui ego quidem femur paternum; illa verò caput.
Quid commune tibi est cum Pallade? dic age, namque
Illi arma, & pugnæ: sed tibi vina placent.
Isthæc ne temerè de Dijs scrutaberis, hospes,
Sed magè cum diuâ quid mihi conueniat.
Præclia multa mihi confecta: fatebitur istud.
Omnis ab Eois India victa plagis.
Munera nostra hominum generi sunt grata: Minervæ
Vtque olea est, certè vitis amica mihi.
Mater nulla mei sensit fastidia partus,
Patris egóque femur, soluit at illa caput.

AD EMBLEMA 24.

Παλλάδ' ἐιμὶ φυτόν &c.
Palladis sum planta: Bromii cur me affligitis rami?
Tollite racemos: virgo ego non sum ebria.
Quid me palmitibus premitis? sum planta Minervæ,
Tollite mî vites: vina puella fugit.

AD EMBLEMA 25. In statuam Bacchi.

Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον, &c.
Nymphæ Bacchum, cum ex igni prosilit infans,
Abluerunt, in cinere nuper volutatum:
Ideo cũ Nymphis Bromius suauis: si verò ipsum prohibeat
Misceri, capies ignem vtique ardentem.
Prosilit rapido cum Bacchus ab igne puellus,
Est Nymphis lotus puluerulentus adhuc.
Cum Nymphis ideò gratus sit Bacchus: at illum
Ni miscere sinas, igneus ardor erit.

AD IDEM EMBLEMA.

Οὐ γὰρ οἶνος, &c. Non enim vinum hoc, neque Bacchus facit, sed immoderatus potus, vt vltrà quàm decet, & satis est. Ceterum si quis immoderatè bibat, hilarior quidem & iucundior fieri solet.

AD IDEM EMBLEMA.

Βάκχου μέτρον ἄριστον, &c.
Vini mensura optima, quæ non nimia, neque minima:
Est enim doloris caussa, vel insaniæ.
Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipse;
Tunc enim thalamis (i. iugalibus amoribus) promptissimus
At si multus spiret, euertet quidem amores,

Mergetúrque ſomno vicino morti.
Nec nimio, ſed nec minimo vino vtere prudens
Inde dolor venit, hinc cauſſa furores erit.
Gaudet enim Nymphis mixtis tribui eſſe Lyeum
Delicis thalamique quaratione placet,
Immodicus ſiſit, teneros exoluet amores,
Vt fiat morti par grauis inde ſopor.

AD EMBL. 27.

Ἡ Νέμεσις προλέγει, &c.
Nemeſis præmonet & cùbito & fræno
Neque immoderatum quid agendum, neque effrænatè loquendum.
Menſura, frenóque homini Rhamnuſia monſtrat
Et verbis frenum, rebus ineſſe modum.

AD IDEM EMBLEMA.

Ἡ Νέμεσις πῆχυν, &c.
Nemeſis(ego) cubitum contineo: cuius(rei)cauſſa? dices;
Omnibus mandatũ annũcio, nihil præter modũ agendũ.
Menſuram teneo Nemeſis, cur? inquis, vt omnes
Admoneam, quo nil, ni modus adſit, agant.

AD EMBL. 28.

Ἀσπίδ' Ἀχιλλῆϊ, &c.
Clypeum, qui Hectoris ſanguinem biberat
Laërtiades, Græcorum obtinuit iniquo iudicio:
Naufrago(Vlyſſi)autem mare detraxit, & ad tumultũm
Aiacis natantem deiecit, non ad Ithacam.
Quem clypeum Laërtiades à iudice Græũm
Hectoreo ſparſum ſæpe cruore, tulit.
Naufragium paſſo mare ei abſtulit, adque ſepulchrum
Aiacis pepulit fluctibus, haud Iehacam
Καλὰ Ποσειδῶν, &c.
Rectè Neptunus iudicium tulit melius quàm Minerua,
Et iudicium Græcorum odioſum(iniquum)oſtendit mare.
Scutum in littoribus clamat, & monumentum agitat
Ipſum te vocans(ô Aiax)dignum ſcuto bellatorem,
Exurge ô fili Telamonis, habes ſcutum Æacidæ.
Æquior eſt iudex Neptunus Palladе, longé
Et mare iudicium Græcorum oſtendit iniquum:
Nam monumentum agitat ſcutum, & te in littore clamat
Vnum te appellans dignum, Aiax, ô bone, ſcuto:
Eia age dum Telamoniades, ſcutum excipe Achillis.

AD EMBLEMA 33.

Ὄρνις Διὸς Κρονίδαο, &c.

Auis Iouis Saturnii, nuncia quam ob cauſſam ſtat
Ferox, ſuper magni tumulo Ariſtomenis?
Nuncio hominibus, quod quantum præſtantiſſima
Volucrum ſum, tantum hic ſemideorum (fuit.)
Pauidæ quidem pauidis aſſidebunt columbæ,
Nos autem interritis viris delectamur.

Fare age quid ſedeas Iouis ales nuncia pernix
Magnanimi tumulum trux ad Ariſtomenis?
Nimirum quantùm alitibus ſum robore præſtans,
Tantum ſemideis præſtitit ille viris.
Sic buſtis pauidum pauidas decet eſſe columbas:
Nos verò intrepidis ſigna ſuperba ſumus.

Ζεὺς Κρονίδης, &c.

Iupiter Saturnius fecit iuſtius & melius,
Virorum Heroum, diuinum genus qui appellabantur
Semidei.——

AD EMBL. 42.

Οὐδ' ἢν Ὠκεανὸς, &c.

Non ſi Oceanus omnem inundationem excitarit,
Non ſi Germinia totum Rhenum biberit,
Romæ vel tantillum labefactabit robur, donec manebit
Cæſaris dextra ad imperandum ſtrenua.
Sic & ſacræ Iouis quercus firmiter radicibus
Stant, ex foliis autem ea quæ ſunt arida decutiunt venti,

Oceanus quamquam ipſe omnes commouerit undas
Et Rhenum ebiberit Theutona terra ſuum,
Roma tamen ſtabit immoto robore, dextrâ
Cæſaris Imperia ſtrenua donec erit,
Nempe Iouis ſacræ quercus radicibus harent,
Sicca licet ventis pulſa cadant folia.

AD EMBL. 48.

Ἦ δ' ἐγὼ ἀτλήμων, &c.

Illa ego miſera virtus huic aſſideo
Aiacis tumulo, dilaceratis crinibus:
Animum dolore magno ſaucia quod Græcis
Fallaciarum machinatrix fraus, res præſtantior me iudicata eſt.

Ad tumulum ſedeo, Aiacis miſerè obruta luctu,
Atque comas, Virtus, dilacerata meas:

Victa dolore grani, quòd Graium iudicia vnam
Meme fallaci poſtpoſuere dolo.

AD EMBLEMA 51.

Σῆμα τόδε Ἀρχιλόχυ, &c.

Sepulchrũ hoc Archilochi littoreum, qui quondã amaram
Muſam ſerpentina primus tinxit bile.
Qui cruentauit Helicona manſuerum, nouit (id) Lycambes,
Lugens trium nexus filiarum.
Senſim verò tranſi, viator, ne fortè huius
Moueris tumulo fucos inſidentes.

Littereum Archilochi tumulum hic: qui noxia quondam
Carmina, vipereo ſanguine tincta dedit.
Iſque cruentauit manſuetum Helicona: Lycambæ
Pendentes natas de trabe treſque videt.
Tu verò ſenſim tranſi, ne forte crabrones
Affixos tumulo commoneare truces.

AD EMBL. 54.

Ἅπαν ὅλλω νήσους, &c.

Terram omnem, inſuláſque peruolitans, tu hirundo,
Medeæ in picta tabula pullos alis.
Speras autem pullis implumibus fidem tuis hanc ſeruaturam
Colohidem, quæ neque propriis pepercit liberis.

Tu ſatus, undaſque emenſa, o hirundo, volatu,
Medea in picta nidificæ tabula?
Tuque tuos fore ſecuros? tibi fida putandæ
Quæ neque vel natis dira pepercit, erit?

AD EMBL. 64.

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων, &c.

Lupum propriis vberibus nutrio inuita,
Sed (ad id) me cogit paſtoris imprudentia:
Qui vbi creuerit ex me, contra me rurſum fera erit:
Gratia mutare naturam non poteſt.

Lacto Lupi catulum mammis inuita capella,
Quo me paſtoris cura coegit iners.
Poſtquam creuerit ille ex me, male ſæuiet in me:
Naturam mutat gratia nulla malam.

AD EMBL. 66.

Τῶν ἀμηχάνων, &c. Impoſſibilium cupido multos fecit ita pente fruſtrari.

AD EMBL. 67.

Ὁ τύμβος ὅτος, &c.

Sepulchum hoc non habet intus mortuum,
Mortuus hic extra non habet tumulum,
Sed ipse sui morturus est, & tumulus.
Istud sepulchrum mortuum, intus non habet,
At nec sepulchrum sibi habet extrà mortuus,
Sibi sed ipse est, & sepulchrum, & mortuus.

AD EMBL. 70.

Τί σοι θέλῃς ποιήσω, &c.

Quid tibi vis faciam
Quid tibi, loquax hirundo?
Pennas tuas leues
Vis abreptas forfice resecem?
Aut potiùs internam hanc
Linguam, vt Tereus
Ille, demetam?
Quid mihi gratos somnos
Matutinis vocibus
Eripuisti Bathyllum?
Quasnam tibi parabo
Pœnas, loquax hirunde,
Pennas tuas recidam
An forfice has volucres:
Tuam secemve linguam,
Olim vt tibi ille Tereus?
Nam mane garriendo
Gratum mihi soporem
Meum rapis Bathyllum?

AD EMBL. 71.

Ὁ φθόνος κακόν, &c.

Inuidia est malum: habet autem aliquid boni in se:
Tabefacit enim inuidorum oculos, & cor.
Res mala, liuor: habet tamen in se quid boni, adurit
Quos tenet, interna corde oculisque, face.

AD EMBL. 79.

Τῷ Κίρκῳ ὑ φημί, &c.

Circem non dico, vt dixit Homerus,
Pro vitis fecisse aut sues, aut lupos.
Ad ipsam diuertentes meretrix cùm esset vasta.
Hamo inescatos pauperrimos effecit.

Et humanam vbi prædata eſt rationem,
Dein, fecit, vt nihil haberent amplius.
Alebat intus habens inſtar animalium expertium ratio
Prudens autem cum eſſet Vlyſſes, iuuentutem vitans.
Non, tam, Mercurii (quam) naturæ propriæ donum,
rationem
Habebat, incantationis remedium contrarium,
Non credam Circen, ceu magno fertur Homero,
Transformaſſe homines in noua monſtra, lupos.
Sed ſpoliaſſe illos fortunis omnibus, hamo
Correptos, meretrix nam bene cauta fuit.
Exutos opibus fatuos & mente carentes
Reddebat, miſeris ſerpiter vſa viris
Expertes rationis erant has intus alebat,
Vt captas turpi in formice nacta feras,
Hanc tamen illuſit matura pectore Vlyſſes,
Non tam Mercurij, quàm rationis ope.

AD EMBL. 85.

Πολλὰς μυριάδας, &c.
Multas myriadas computat Artemidorus,
Et nihil impendens viuit vitam multorum.
Qui ſæpe auri pretioſum opus habentes,
Multum ſuper dorſo, fenum edunt ſolum.
Viuens vt muli. dum ſumptus praecauet omnes
Supputat innumeras Artemidorus opes
Auri ſæpe gerunt ingentia pondera dorſo
Muli, ſed ſiccum non niſi gramen edunt.

AD EMBL. 86.

Φῶρες ὅτ' ἰνδλτοι, &c.
Fures quando marini Tyrrhenum prope verticem
Citharœdum de naui poſuerunt gurgite mergendum
Statim eum cum cithara arguta ſuſcepit Delphin
Seſſorem: ex profundo autem enatrauit emergens:
Vſque ad Iſthmum appulit Corinthium, certè mare
Piſces hominibus habuitum æquiores.
Præcipitem à naui Citharæ dama li quando latrones
In vaſtum pelagi ſorte dedere fretum.
Protinus in medijs Tita apparuit vndis
Illicio gracæ dulciſ[illegible]que Chelys:
Seſſor emque Iſthmum deuexit ad vſque Corinthi,
Fluctibus & medijs reddidit incolumem.

Hinc patet in domito meliores æquore naſce
Piſces, quàm tellus gignat alumna viros.

AD IDEM EMBLEMA.

Ὃστις γὲ ἐπὶ τὸ, &c.

Quiſquis ambitioſum & auarum ingenium habet,
Nihil ſapit iuſtè, neque vult,
Difficiliſque amicis eſt, & toti ciuitati.
Ambire quem vides, auarum & viuere,
Is nec ſapit: nec ſupere vult prorſus ſibi,
Imò eſt amicis, & moleſtus ciuibus.

AD EMBL. 94.

Παμφάγ' ἑρπυσίης, &c.

Omniuorus, repénſque per ædes helluo mus
Oſtreum conſpicatus labris parens:
Barba madida ſpurcam momordit carnem,
Statim verò teſtacea crepuit domus
Aptata (i. clauſa) cruciatibus: At mus in clauſtris ineuitabilibus
Captus, ſui interfectorem tumulum contraxit.
Helluo & omniuorus, repenſque per atria mus, vt
Conſpexit tumidis oſtrea aperta labris.
Apposuit barbam madidam, ſpurcaſque momordit
Carnes, tum crepuit teſtea læſa domus,
Clauſtra retentarunt captum firmiſſima murem,
Interfactorem qui reperit tumulum.

AD EMBL. 103.

Ἴκαρε κηρὸς μὲν, &c.

Icare cera quidem te perdidit, nudè verò te cera
Reuocat in formam rurſum ſtatuarius.
Sed agedum, ne pennas tolle per aëra, ne lauacrum
Ex aere cadens Icarium facias.
Icare cera olim te perdidit, at modò cera
Ad formam reuocat te bene fictor adhuc.
At verò pennas ne toile per aera, lapſu
Balneo neſcian nomini Icarij.

AD EMBLEMA.

Ὃ πρὶν ἐγὼ κἠ ψῆνα, &c.

Qui prius ego & ſturnum & rapacem arcens
A ſemide altiuolantem & Biſtoniam gruem
E corio fundæ torrilia brachia intendens
Alcimenes (ego) volucrum arcèbam procui multitudinẽ,

Et me quædam vulneratrix iuxta talos dipsas vipera,
Cui (meæ) è mandibulis amaram immitens bilem.
Sole (me) priuauit (i. me interfecit) ecce vt ad æthera spectans,
Pedibus non videbam malum obuolutum (i. proximum)
Qui sturnum iactis sementibus ante rapacem
Arcebam altinolam, Bistoniamque gruem.
Extensis manibus, bubulaque id verbere funda,
Alcimenos abigens ipse procul volucres.
Insigit pedibus serpens tum vulnera dipsas,
Letiferumque nigro si virus ab ore vomit,
Mcque dat ipse neci, attentiusdam sydera specto;
Nescius exitiis si quod foret ante pedes.

AD EMBL. 105.

Αυχάζω τὸν ἄφυπτον, &c.

Contemplor ineuitabilem in sigillo celato Amorem,
Manibus leoninum qui moderetur robur.
Qui hac quidem manu flagellum ad ceruicem: illa verò frenos
Dirigit: multa autem circumfloret Gratia.
Horresco homicidam. Nam qui feram etiam domet
Atrocem, neque imbecillibus ignoscet hominibus.
In domitium specto celatum in gemmula Amorem.
Qui manibus sæui colla Leonis agat.
Vna manus flagrum capiti; tenet altera frenos:
Et circum pueri gratia multa genas.
Hinc procul, hinc homicida, feras qui perdomet istas
Vel magis infirmos truxerit ille homines.

AD EMBL. 106.

Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο, &c.

Nudus amor ob id ridet, & placidus est,
Quia non habet arcum, neque ignita tela.
Haud sanè frustrà manibus tenet Delphinum & florem,
Hac enim tertæ, illa verò mari imperat.
Nudus amor mitis, placidis arridet ocellis,
Nempe arcu & faculis, vt solet ille, caret.
Nec temerè is florem manibus Dephinaque gestat,
Illa etenim terris imperat, hacque mari.

AD EMBL. 107.

Ὁ πλανὸς τὸν πλανόν, &c.

Alatus alatum intuitus perfringit fulmen,
Oſtendens quòd fortior ignis fulmine ſit Amor.
Aliger alatum fulmen perfregat, & hoc eſt,
Fulmina quòd rapido eſt fortior ignis Amor.

AD EMBL. 108.

Ὅ πρὶν ἁμαλοδέλτοισι, &c.

Qui prius duris in præcordiis iucundam in pubertate
Oeſtriferæ Paphiæ legem recuſaui.
Membriuoris telis impernius qui prius eram, amoribus
Collum tibi inclino, ô Venus (ego) ſemicanus.
Suſcipe me lætabunda, ſapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quàm olim pomo ex Heſperidum.
Quàm prius in duris florenti ætate medullis;
Mullæ mihi Neſtriferæ cura foret Paphiæ.
Nullius amor potuit noſtros abducere ſenſus:
At Venus hem, canas nunc tibi ſubdo comas,
Me tam admitte: magis doctum tu Pallada vincis,
Quam quondam pomo viceris Heſperidum.

AD EMBL. 109.

Ποῦ σοι τόξον; &c.

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor ſagittæ?
Vor pennæ vbi fax triſtis? ad quid tres
Coronas manibus tenes, in capite aliam fors?
Non (ego ſum natus) à vulgari, hoſpes cypride, neq; à terra
Sum maternali genitus voluptate:
Sed ego in puris hominum mentibus ignem accendo
Honeſtæ doctrinæ, mentem verò in cœlum in dueo.
Ec virtutibus autem coronas quatuor necto, quarum ab
vnaquáque
Eáſque ferens, primà quæ eſt ſapientiæ coronor.
Arcus vbi flexus, Amor, diraque ſagittæ,
Quæ ſi teneros animos ſæpe ferire ſoles?
Pennæ vos ſunt? vbi fax triſtis! cur ergo coronas
Fers manibus? capiti cur agedum vna ſubeſt:
Non ego vulgari natus ſum Cypride, nec me
Materna è terra fœda libido tulit
Aſt hominum puris accendo in mentibus ignes
Doctrinæ, atque animos purus in aſtra traho:
Quatuor éque omnt recto vitute coronas
Quas fero ego, & Sophiae eſt prima corona mihi

AD EMBL. IIO.

Πτανὰ πτανὸν ἔρωτα, &c.

Pennato pennatum Amorem contrarium finxit Amori
Nemesis, arcu arcum vlciscens.
Vt quæ mala fecit patiatur: audax verò qui prius (&) Intrepidus,
Lacrymat, amara vbi sensit tela.
In imum ter sinum conspuit. quàm valde mirum,
Accendet quis igni ignem? attigit Amorem Amor.
Pennato Nemesis pennatum finxit Amori
Oppositum arcu arcum vt qui domet alter Amor
Quò mala quæ fecit patiatur: qui prius ergo
Audax intrepidus, sentit amaritiem,
Conspuit in mediumque sinum: igni accenditur ignis
(Mirum) & amorum ist hoc verbere sentit Amor.

AD EMBL. III.

Τὸ βρέφος Ἑρμώνακτα; &c.

Recens natum Hermonactem occidistis, apes,
(Ah canes) reptilem, fauos inquirentem,
Sæpe ex vestris punctum perimitis ah ah
Auleis. quæ serpentum latibula spernitis,
Dic Lisicide & Amyntori (parentibus tuis) néque apes,
Laudare debes, etenim illis amarum inest mel.
Repentem per hamum tenerum Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugistis apes.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nocuisse magis.
I, age, Lysidicæ patri, Amyntori dicite matri:
Improbæ apes, melli cùm sit amarities.

AD IDEM EMBL.

Κοῦρον ἀποπλαγι λω, &c.

Puerum aberrantem (&) adhuc lactantem Hermonactem
Ah, infantem, vt iniustæ percussistis: ô bouigenæ (apes)
Ignorabat miser, ad vos, sicuti ad apes
Cum venisset: vos autem viperis eratis peiores.
Próque comestione, mellis, impressistis rubros aculeos,
O (vos) diræ, dulci aduersariæ estis gratiæ (i. non minus
amaræ, quàm mel dulce est.
Errantem in trivio tenerum Hermonacta puellum
Ini vstè nimium corripuistis apes:
Viperæ quàm sit atrox peiores, venit vbi ad vos

Neſcius, infelix eſſe putabat apes.
At pro melle graues ſtimulum pingendo cruentum
Liqueſtis: ſic ſic gratia mellis abit.

AD EMBL. 112.

Τὸν κλέπταν ποτ' ἔφωτα, &c.

Furem olim Cupidinem noxia punxit apis.
Fauo ſex aluearibus prædantem, extremos autem manuum
Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibúſque tumebat
Et terram percutiens exiliit, atque Veneri
Oſtendit dolorem, & queſtus eſt quòd tam exilis
Beſtiola, cùm eſſet apis tanta vulnera infligeret.
Mater verò ridens: Quid, inquit, an non tu ſimilis es apibus,
Et cùm tam paruus ſis, tamen vulnera tanta facis?

Noxia apis furacem olim male punxit Amorem
Prædantem mella ex aluearibus, íſque tumebat
Extremis manuum digitis, ideóque dolebat,
Et terram quatiens pedibus, Venerique dolorem
Oſtendens, multos quaſtus ex ore ciebat,
Quod tam exile animal tam ſæua inſligere poſſet
Vulnera: cui ridens mater; quin nate apibus tu
Es ſimilis, cum infers adeò tot vulnera paruus.

AD IDEM EMBLEMA.

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι, &c.

Amor aliquando inroſis — Perii & emotiot.
Iacentem apem — Serpens me percuſſit
Non vidit, & vulneratus eſt: — Alatus, quem vocant
Inque digitis morſus — Apem: ruſtici
Manus, eiulauit, — Illa autem dixit, ſi aculeus
Currens itáque & volitans — (Tam) lædit apiculæ,
Ad pulchram Venerem, — Quantùm putas dolent,
Perii, mater, inquit; — Amor, quos tu feriſt
Inter roſas Cupido — *Ad candidam Cytheren,*
Apiculam iacentem — *Heu occidi, occide, inquit,*
Non vidit, eſtque punctus: — *Vitamque mater eſſlo.*
Manúque ſauciatus — *En me minuta Serpens*
Mox eiulare cœpit. — *Pennata vulnerauit:*
Et curſitans volanſque — *Apem vocant coloni:*

Tunc illa; Apis si acumen *Quantum putas dolore*
Tantum facit dolorem, *Quos tu feris Cupido?*

AD IDEM EMBLEMA.

Σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας, &c Simul autem excussit dentes calcitrans pede terram.

AD EMBL. 113.

Δεινός ἔρως, δεινόν, &c.

Sæuus Amor, sæuus quid verò amplius? si rursus dixero,
Et rursum, plorans sæpe, sæuus Amor.
At enim puellus ridet, & sæpe vituperatus
Gaudet. si autem dixero contumelias, inde insulta.
Mirum autem mihi, quomodo vtique, è Glauco vbi apparuisti
Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem peperisti.

Sæuus Amor, sæuus, quid tandem? vt dixero rursum,
Et rursum plorans sapéque, sæuus Amor,
Nam puer his ridet, nihils & conuicia curat,
Insultans, iactem si qua ego probra loquar.
Interea miror, cur è glauco edita fluctu.
Ex humore ignes tu Venus alma feras.

AD EMBLEMA 115.

Α Κύπρις μούσαισι, &c.

Venus Musis (hæc ait) ô puellulæ Venerem
Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Musæ ad Cyprim: Marti stulta hæc blateramenta iaciantur
Hæc in Martem, qui sæpe ab Amore correptus est:)
In nos autem non volat iste hic puerulus.

Sic Venus ad Musas: Venerem colitote, puellæ,
Durior aut in vos arma Cupido feret.
At Musa ad Cyprin: aptæ isthæc iudicra Marti,
Pusio námque in nos non volat iste leuis.

AD EMBLEMA 111.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης, &c.

Quis vnde Plastes? Sicyonius, nomen verò quod?
Lysippus tu verò quis? Occasio omnia domans
Cur verò summis pedum vnguibus incedis? semper rotor.
quid verò alas
Pedibus habes biformes? volito leuis.
Manu dextra quid fers nouaculam? hominibus documentum.

Quod ácie omni acutior ſum.
Coma verò quid verſus faciem? vt à præueniente capiar?
Per Iouẽ, poſteriores partes (capitis) ad quid caluæ ſunt?
Nam ſemel pennis currentem me pedibus
Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit veſtri gratia,
O hoſpes, & in veſtibulis poſuit adhortamentum.]

Quis finxit Plaſtes? Sicyonius. dic age nomen,
Lyſippus. tu quis? ſum dea cuncta domans.
Cur ſummis pedibus graderis? ſemper rotor. alas
Cur talis habeas? nempe leuis volito.
Cur dexirâ tibi acuta nouacula? acutior omni
Ipſa acie, proſtant hæc documenta viris.
Quid crines in fronte? capi à venientibus vltrò
Poſſum. quid caluum eſt occiput? ipſa refer?
Nam ſic pennatis volitantem prendere plantis
A tergo nullus vel citò me potis eſt.
Talem me artificis finxit manus hoſpes, in omni
Veſtibulo, cunctos ſcilicet vt doceam.

AD EMBL. 125.

Λέων μάχλυ ἔστησε.
Leo pugnam aliquando inſtituit in aprum,
Vultures autem ex alto loco obſeruabant certamen (vt) pabulum, eum
Qui vinceretur facerent ſtatim (ſibi)
Amicos autem cùm vidiſſẽt (eos eſſe factos) exciderũt ſpe.
In aprum leo certare quandoque auſus eſt,
Quos longè ſpectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent: attamen
Iis tandem amicis tota ſpes prædæ excidit.

Βοὸς φαγὼν, &c.
Bouis, puer cùm ediſſet die feſto viſcera,
Hei mihi, gemebat, quia inteſtina mater emitto:
Illa autem ridens, ne time, fili, inquit,
Tuorum enim nihil, at vomis alienum.
Puer die feſto bouis cum viſcera
Votaſſet, hei parens, (clamat) mea effluunt
Inteſtina. hæc ridens ait, fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena eiemis.

AD EMBL. 129.

Αἱ τέσσαι ποτὲ. &c.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura esset ad inferos.
Et tres quidem è manibus emiserunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem sortem debitam.
È tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus.
Infortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.
Non fallax (est) sors cui malum (imminet:) ad bonũ autem
Néque preces mortalibus (sunt) peritæ iaculandi, neque manus.

Tres quondam simul vt lusissent sorte puellæ,
Quæ prima infernos esset itura lacus.
Trésque emisissent talum, cecidisset at vni
E tribus, hac sortem risit inepta suam.
Tum de tecto inopinatus ruit impete casus,
Ex sorte infernas lapsa repente domos.
Sors minime est fallax impendent cui mala, sed cui
Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel pretio.

AD IMEL. 130.

καὶ γὰρ τε λιταὶ, &c.

Etenim Litæ (i. preces) sunt Iouis filiæ magni
Claudæque, rugosæque, strabæque oculis,
Hæ & post Noxam curant euntes:
Noxa verò robustáque & pedibus integris: ideò omnes
Longè præcurrit anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui autem abnegarit, & proteruè recusarit,
Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa simul sequatur, quòd læsus pœnas luat.

Namque Litae sobolesmagni Iouis, & pede claudo,
Rugosae, obliquoque oculo medeantur vt illi,
Ates sectantur. celeri peruertitur omnes
Illa gradu, & passim damnum mortalibus affert.
Haec verò actutum sarturae damna sequuntur,
Conciliantque suis cultoribus optima semper.
At si quis reicit prafractè, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasque sua det denique damno

Ἀντὶ τοῦ λίθου, &c.

Pro ſepulchro lapideo pone Græciam, pone adhæc
Haſtas barbarici ſymbola naufragii:
Et tumuli (in)apice circumſcribe Perſicum Martem,
Et Xerxem: in illis humo conde Themiſtoclem.
Columna verò Salamis ſuper imponatur, geſta referens
Hæc mea: quid verò paruis magnum imponitis?

Marmoreo in tumulo ſtatuatur Græcia, deinde
Haſtæ barbarici ſymbola naufragij
Perſicus & Mæuors apice aſtet, deinde ſepulchrî
Et Xerxes, & homo conde Themiſtoclea.
Hæc mea geſta canens Salamis ponenda columna:
Quid magnum paruis impoſuiſſe iuuat?

AD EMBL. 135.

Φείδεται καὶ πέτρου, &c.

Cauat & petram longum tempus, néque ferro parcit.
Sed vnà omnia perdit conſumptione.
Sic etiam Laërtæ tumulus, qui prope littus
Paululum abeſt, frigidis liquitur à pluuiis;
Nomen quidem herois ſemper florens: Non enim carmina
Obſcurare ævum, etiamſi velit, poteſt,

Longa dies ſaxumque cauat, ferrumque retundit,
Curſibus æternis omnia vbique verat.
Sic quoque Laertæ tumulus, qui littore ab ipſo
Paululum abeſt, tenui tunditur à pluuia.
Nomen at herois manet immortale: nec æuum
Delere (vt vellet) tarmina dia poteſt.

AD EMBLEMA 137.

Ὤλεσα καὶ νεμέας, &c.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi & Hydram,
Et taurum, apri circamcuſſi maxillam.
Cingulum detraxi, pullum equinum Diomedis ſuſtuli,
Aurea mala poſtquam fregi, Geryonem cæpi.
Augiam noui (i. repurgaui) cerua non effugit: interfeci aues (Stymphalidas)
Cerberum extraxi, ipſe Olympum habeo.

Exiinxi Nemees monſtrum, Lernamque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equo ſque cecidi,

Geryonem

Geryonem ſtrani, pomaque ſulua tuli.
Augiam noui, capta eſt cerua, atque volucres,
Cerberus adductus. Lætus in aſtra trahor.

AD EMBLEMA 151.

Τὸν Ciçr. Ἡράκλειτε, &c.

Vitam Heraclite, multò plus quàm cùm viueres
Deſle, nunc enim vita eſt miſerabilio.
Vitam nunctride Democrite, plus quàm antea,
Nunc enim vita eſt omnium maiore riſu digna.
In vos autem & ego contemplans, interea cogito
Quomodo ſimul tecum lugeam, quomodo vn à tecum rideam.

Iam deſle, Heraclite, magis quàm fleueris olim:
Vita hominum præſens eſt lachrymoſa magis.
Et modò, Democrite, ad riſum te impenſius offer:
Omnia ſunt riſu nunc quoque digna magis.
Vos dum contemplor, certe ſum neſcius vtrum
Nunc ridere mihi, ſeu modo flere licet.

AD EMBL. 153.

Ἄλλοι δὴ κἠ τοὶ ἐπέδραμον, &c.

——Alii autem occurrerunt filii Archiuorum.
Qui & mirati ſunt ſtaturam & formam ſpectabilem
Hectoris, neque ei quis ſine vulnere aſtitit.

At reliqui Graii accurrunt cinguntque cadauer,
Hectoris eximiam ſpeciem formamque ſtupentes:
Nec tamen aſtitit examini ſine vulnere quiſquam.

AD EMBEL. 159.

Ἀυλιμὸς πλατάνιστον, &c.

Aridam me platanum irrepens regit
Vitis, externâ autem circumuireſcens comâ
Quæ priùs meis virentibus alens ramis
Racemos, at ipſa eram non minus frondoſa.
Talem quidem certè poſthac conſtituat quiſque amicam
Quæ rependere motuo morit ſola.

Me ſiccam platanum irrepens circundat alumnis
Vetis, vt externâ floruit aucta comâ.
Quando meis ramis tenerâ circundabat vuas.
Tunc frondoſa alta non minus arboreta fui.
Talem quiſque ſibi & propriam conquira amicam,
Cui, neque morte viri, ſit peritura fides.

AD EMBL. 160.

Τυφλὸς ἀλιπέων, &c.

Cæcus errans claudum pede sustulit
Oculis alienis mutuum accipiens:
Ambo quidem imperfecti ad vnius naturam aptati sunt,
Defectum inuicem retribuentes (i. accommodantes,
ceu præbentes operas mutuas)
Cæcus vt errabat claudum pede sustulit; ille
Alterius que oculos mutua dona capit.
Imperfecti ambo sese iuuere vicissim,
Alterius prompta sic fretus alter ope est.

AD IDEM EMBL.

Ἀμφὼ μὲν πηροὶ, &c

Ambo quidem mutili & errones, sed alter quidem oculis,
Alter verò ingressu: alterius autem alter subministratio
(erat) i. alter alteri seruiebat.
Cæcus enim claudi superhumerale onus tollens
Viam alienis oculis summis pedibus ibat.
Vna verò vtrisque sufficiebat natura; in vnoquóque enim
Defectus inuicem ad totum mutuata est.
Mutili & errones ambo: alter lumine cassus,
Alter at ingressu mutua dona dabant.
Cæcus enim claudum tergo gestabat: ocellis
Alterius summis ibat iter pedibus.
Natura vna vtrique satis, parilisque facultas,
Quo caret, inque vices alter & alter agit.

AD IDEM.

Τυφλὸς ἄπους, &c.

Cæcus pedibusque mancus erant sibi inuicē ministrantes:
Cæcus puer viam deducebatur (à claudo) dorso ferebatur pedibus mancus.
Vt tradant operas sibi inuicem, loripes atque
Cæcus, iter facit hic, fertur at ille pedes.

AD EMBL. 162.

Εἷς ἐγὼ κινδυνώς, &c.

Vnis periculis duo effugi (ego) Myrtilus armis,
Vnum quidem fortissime dimicando, alterum verò actando.
Argestes (ventus) quando subiit nauis carinā, clypeū habui
Seruatus destinatum aquis & pugnæ.
Vnis damna duo vitaui Myrtilus armis,
Vnum acie certans, alterum in amne natans.

Vt primùm vento pulsa ratis adfuit, vtque
Me clypeus pugna, eſt auxiliatus aqua.

AD EMBLEMA 165.

Πῆμα κακὸς γείτων, &c.

Detrimentum (eſt) malus vicinus, quàntum bonus eſt magnum commodum:
Néque bos perierit, niſi vicinus malus adſit.
Noxa, malus vicinus, vt eſt bonus, vtilis imò
Numquam bos pereat, vicinus ni improbus adſit.

AD EMBL. 166.

Κύματα καὶ τρηχὺς, &c.

Fluctus & aſpera tempeſtas ad terram traxerunt
Delphinem, externæ commune ſpectaculum fortunæ.
Sed in terra miſericordiæ locus (repertus eſt) nam videntes
Statim ad tumulum me coronarunt pii (viri:)
Nunc verò quod me genuit mare perdidit) quæ tandem ponto
Fides qui néque propriis parcit alumnis.
Delphinem pelagi tepidus me ad littora fluctus.
Ludibrium cuncta, ſorte volente, tulit.
Præſidium at poſt terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo conueniente viri.
Me mare quod genuit, ſic ſaſtulit, ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.

AD EMBL. 167.

Πίκριν ἀλλήλοις, &c.

Acerbam inter ſe Hector gratiam atque ſcutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepiſſet, enſémque viciſſim dediſſet,
Hanc quidem gratiam donum experti ſunt in morte.
Gladius interfecit Aiacem inſania correptum. & rurſum cingulum
Traxit Priamidem bigis raptatum.
Sic ab hoſpitibus mortem vltrò afferentia mittuntur dona.
(Quæ) ſub gratiæ prætextu fatalẽ mortem contineant.
Mutua inter ſe Hectorque & ſcutifer Aiax,
Ex bello dederant pignus amicitiæ,
Cingulo enim accepto hic, tandemque ille enſe viciſſim,
In morte experti gratia quanta foret.

Nam se Aiax gladio insanus traiecit equisque
Raptatus bigis denique Priamides.
Sic quæ dona suis mutantur ab hostibus vltrò
Sæpe vitijs coniunctæ exitia mittis.

AD IDEM.

Ἔ*ντομα Ἕκτορι*, &c.

Hector Aiaci ensem obtulit: Hectori autem Aiax
Cingulum, ambobus donum (fuit) vna mors.
Hector Aiaci dedit ensem, illi vt dedit Aiax
Zonam, vtrique necem munus vtrumque dedit.

AD EMBL. 66.

Ἔ*ποτε παμφαίνουσα*, &c.

Aliquandodo conspicuo in æthere nigrior se vibrans.
Scorpium è terra vidit exilientem coruus.
Quem correpturus irruit: at ille (scorpius) eius qui irruisset ad solum,
Non tardus multùm aculeatâ percussit sagitta.
Et vita cum priuauit, ecce quantum (quisque) fecerit in alium.
Et illo miser ipse accepit necem.
Quondam conspicuo se torquens in æthera vibrans,
Scorpion imitus qui volitabat humo est.
Quem dum correptum tenuit, percussit inermem
Raptoris coruus cuspis acuta pedem:
Atque nece dedit hunc: in quemquam qui facit, ecce,
Illi tantumdem debita fata luet,

AD EMBL. 176.

Οὐ*κέτι πυγμαχέων*, &c.

Non iam turritus, phalangibus pugnans in certamine
Indomitus irruit candentes habens dentes Elephas.
Sed metu contrahens humilem ceruicem ad lora subiugia
Currum trahit Cæsaris diuini.
Nouit autẽ etiam pacis fera gratiam, instrumẽtis deiectis
Martis, æquitatis vicissim vehit patrem.
Non iam turritus, nec iam certando phalange
Indomitus dentes irruit hic Elephas.
Contracta ad ceruicem colla, currumque trahendo
Cæsarem, subdit mitia colla iugo.
Ergo bonum pacis nouit fera, iamque remoto
Marte, æqui & iusti nunc vehit illa patrem.

AD EMBLEMA 179.

Ἀ᾽σθὶ κόρα, &c.

O Attica, decenti forma, cantu nutrita (cur) vocalis voca-
lem diripiens
Cicadam pennatis in prædam fers pullis?
Garrulam garrula & volucrem plumis prædita,
Hospitam hospita, vernam verna?
Non cita confligeris; non enim fas, neque iustum (est)
Perdere canoros canoro ore (i. vt animalia canora de-
glutiant, & absumant ea quæ sunt ore vocali & canoro.)
Cur agedum in pradam fers pullis ore cicadam
Attica, forma decens, carmine facta leui?
Garrula garrulam adhuc, volucrem plumata canoram,
Vernam verna etiam, tuque auis hospes auem.
Quin age, siste precor, neque enim fas iusve canoras,
Tam diris animis ora canora vorent.

AD EMBL. 181.

Ῥίζη μὲν μέλαν, &c.

Radix quidem nigra erat: lacti similis flos;
Moly autem ipsum vocant dii, difficile verò (est) effodere
Viris mortalibus: dii autem omnia possunt.
Flos similis lacti, & nigra radice, sed ipsam
Moly vocant Superi, quam vix hominum genus vnquam
Effoderet vel cruando: sed dij omnia possunt.

AD EMBLEMA 184.

Εὔνομον ὦ πόλλον, &c.

Eunomum, ô Apollo, tu quidem nosti me, quando viu
cebam.
Patria Locrensis ego, interrogantibus autem dicam.
Æolium in cithara modum resonabam: at in medio
Cantu, mihi chordam plectrum suspendit (i. fregit)
Et mihi sonum verum (i. paratum) quando occasio postu-
labat,
Ad artes numerorum non verè reddebat,
Atque (tunc) quædam vltrò citharæ ad cubitum (siue, iu-
gum) exurgens
Cicada complebat veram harmoniam.
Neruos enim pulsabam, quando septimæ curam haberem
Chordæ, huius voce vtebamur.
Ad meum enim cantum meridiana è montibus cantatrix
Illum pastoritum sonum accommodauit,
Et quidem cùm sonarer vt à tum inanimatis neruis

Mutato ſimul congruebat ſono.
Huius rei cauſſa congruam habeo gratiam : ſic autem formata (i. expreſſa cicada)
Aere, noſtra ſedet ſuper cithara.

Eunomum ego vici, neſti quo tempore, Apollo,
Locrenſis, referam ijs qui mea noſſe volent.
Æolio vt modulo reſonabam : in pectine tenta
Conticuit medio carmine fracta fides.
Me lyra deſtituit, cùm non foret ergo neceſſe,
Et mihi legitimos non dedit illa ſonos.
Attamen ad citharæ cubitum mihi ſponte cicadae
Adfuit, vt veram redderet harmoniam.
Corda fatigabat me ſeptima, quando repentè
Vox mea ſupplebat quomodocunque ſonum.
Sed mihi cantatrix venit de montibus altis,
Obtulit atque ſuum Meridiana ſonum :
Egregiè reddens modulos, flectebat eoſdem
Exanimes nervos, quódque referret, erat.
Ergo habeo grates meritò ; hinc que expreſſa cicada.
Spectatur conſtans ære ſuper cithara.

AD EMBL. 192.

Ἐυοδίλιν κεφάλην, &c.
Vix iunctam nucem me prætereuntibus ſeuerum
Pueris ludibrium, lapidum iaculatricis peritiæ (qua nempe petitur ſcopus, id enim ſonat εὐστοχία]
Omnes autem ramos & virentes ſurculos
Fracta ſum crebris lapidibus dum petor.
Plantarum frugiferarum nihilò melior eſt conditio : nam ego quidem
Miſera, in mei noxam, fructum retuli.

Nux ego iuncta viæ, lapidum ictu vna iuuentæ
Ludibrium, à populo prætereunte petor.
Ramos fracta omnes paſſim, frondéſque virentes
Ictibus aſſiduis miſſilibúſque teror.
Non eſt ſors melior plantarum frugiferarum :
Ergo mei in noxam fructum ego plantæ tuli.

AD EMBL. 193.

Χειμερίαις νιφάδεσσι, &c.
Hibernis niuibus conſperſa, cicur auis,
Pullis cubitorias circumfundit plumas ;
Donec ipſam aërium frigus peremit ; ſiquidem permanſit

Aëris reluctatrix cœleſtium imbrium.
Procne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiſcentes.
Sparſa niue hyberno cicur ales tempore, vulſis
E plumis, pullis molle cubile parat.
Donec ab aereo tabeſcat frigoris, ni fors
Permaneat victrix frigoris aerij.
Anne vllo affecta Procne & Medea dolore
Matres, nempe auium ſunt ea facta licet.

AD EMBL. 194.

Ἐκ πυρὸς Ἰλιαχῆ, &c.

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros
Æneas, pium filio pondus, patrem,
Acclamabat verò Argiuis: Ne tangite, exiguum ad Martem
Lucrum enexiat (mihi) ferenti, magnum.
Sustulit Æneas Gratum per tela, per ignes
Inualidi ſanctum quando parentis onus,
Parcite ei dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, ſublato gloria ſumma patre.

AD calcem huius Commentarii, admonitum eſſe volui philologum me de induſtria priore illa editione, quam tanquam ferum abortiuum parturieram ſuperioribus anteactis annis tranſiliiſſe vnum Emblema, cuius argumentum mihi diſpliceret, ipſaque ſententiarum quod mihi non faceret ad ſtomachum, tum etiam quia non videbatur caſtis auribus committenda, cenſebatur indigna quæ mea explicatione illuſtraretur. Ne tamen ſtudioſos omninò defraudem qui me vrgent & certè cogunt, vt ſi nolim enarrare pluribus, quod ingenuè ac liberè me fateor ignorare, ſaltem ipſum fontem detegam Emblematis, id quidem certè ea velim cautione factum. ne quis offendatur. Epigrapha ſeu titulus carminis ſic habet, *Aduerſus naturam peccantes*; carmen.

Turpe quidem dictu, ſed & eſt res improba factu,
Excipiat ſi quis chœnice ventris onus.
Menſuram legisque modum hoc excedere ſanctũ eſt,
Quale ſit inceſto pollui adulterio.

Video alluſũ fuiſſe ad Pythagoræ dictũ, tamẽ audio torqueti in nefandum aliquod flagitium, idque comparatione oſtendi ſed hæc ſatis. Cæterum id apparet eſſe tractum ex Artemido-

Quod ácie omni acutior ſum.
Coma verò quid verſus faciem? vt à præueniente capiar?
Per Iouẽ, poſteriores partes (capitis) ad quid caluæ ſunt?
Nam ſemel pennis currentem me pedibus
Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit veſtri gratia,
O hoſpes, & in veſtibulis poſuit adhortamentum.]

Quis finxit Plaſtes? Sicyonius. dic age nomen,
Lyſippus. tu quis? ſum dea cuncta domans.
Cur ſummis pedibus graderis? ſemper rotor. alas
Cur talis habeas? nempe leuis volito.
Cur dextrâ tibi acuta nouacula? acutior omni
Ipſa acie, proſtant hæc documenta viris.
Quid crines in fronte? capi à venientibus vltrò
Poſſum. quid caluum eſt occiput? ipſa refer?
Nam ſic pennatis volitantem prendere plantis
A tergo nullus vel citò me potis eſt.
Talem me artificis finxit manus hoſpes, in omni
Veſtibulo, cunctos ſcilicet vt doceam.

AD EMBL. 125.

Λέων μάχλω ἔστησε.

Leo pugnam aliquando inſtituit in aprum,
Vultures autem ex alto loco obſeruabant certamen (vt) pabulum, eum
Qui vinceretur facerent ſtatim (ſibi)
Amicos autem cùm vidiſsẽt (eos eſſe factos) exciderũt ſpe.

In aprum leo certare quandoque auſus eſt,
Quos longè ſpectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent: attamen
Iis tandem amicis tota ſpes prædæ excidit.

Βοὸς φαγὼν, &c.

Bouis, puer cùm ediſſet die feſto viſcera,
Hei mihi, gemebat, quia inteſtina mater emitto:
Illa autem ridens, ne time, fili, inquit,
Tuorum enim nihil, at vomis alienum.

Puer die feſto bouis cum viſcera
Votaſſet, hei parens, (clamat) mea effluunt
Inteſtina. hæc ridens ait, fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena eiomis.

AD EMBL. 129.

Αἴσθεσαι ποτὲ. &c.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura esset ad inferos.
Et tres quidem è manibus emiserunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem sortem debitam.
E tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus.
Infortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.
Non fallax (est) sors cui malum (imminet:) ad bonũ autem
Néque preces mortalibus (sunt) peritæ iaculandi, neque manus.

Tres quondam simul vt lusissent sorte puella,
Quæ prima infernos esset itura lacus.
Trésque emisissent talum, cecidisset at vni
E tribus, hæc sortem risit inepta suam.
Tum de tecto inopinatus ruit impete casus,
Ex sorte infernas lapsa repente domos.
Sors minime est fallax impendent cui mala, sed cui
Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel pretio.

AD EMEL. 130.

καὶ γὰρ τε λιταὶ, &c.

Etenim Litæ (i. preces) sunt Iouis filiæ magni
Claudæque, rugosæque, strabæque oculis,
Hæ & post Noxam curant euntes:
Noxa verò robustáque & pedibus integris: ideò omnes
Longè præcurrit anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui autem abnegarit, & proteruè recusarit,
Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa simul sequatur, quòd læsus pœnas luat.

Namque Litae soboles magni Iouis, & pede claudo,
Rugosae, obliquoque oculo medeantur vt illi,
Aten sectantur. celeri pernertitur omnes
Illa gradu, & passim damnum mortalibus affert.
Haec verò actutum sarturae damna sequuntur,
Conciliantque suis cultoribus optima semper.
At si quis reicit praefractè, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasque suas det denique damno

Ἀντὶ πέφου λίθοιο, &c.

Pro ſepulchro lapideo pone Græciam, pone adhæc
Haſtas barbarici ſymbola naufragii:
Et tumuli (in)apice circumſcribe Perſicum Martem,
Et Xerxem: in illis humo conde Themiſtoclem.
Columna verò Salamis ſuper imponatur, geſta referens
Hæc mea: quid verò paruis magnum imponitis?

Marmoreo in tumulo ſtatuatur Græcia, deinde
Haſtæ barbarici ſymbola naufragij
Perſicus & Mæuors apice aſtet, deinde ſepulchri
Et Xerxes, & homo conde Themiſtoclea.
Hæc mea geſta canens Salamis ponenda columna:
Quid magnum paruis impoſuiſſe iuuat?

AD EMBL. 135.

Ψήχει καὶ πέτρην, &c.

Cauat & petram longum tempus, néque ferro parcit.
Sed vnà omnia perdit conſumptione.
Sic etiam Laërtæ tumulus, qui prope littus
Paululum abeſt, frigidis liquitur à pluuiis;
Nomen quidem herois ſemper florens: Non enim carmina
Obſcurare ævum, etiamſi velit, poteſt,

Longa dies ſaxumque cauat, ferrumque retundit,
Curſibus æternis omnia vbique verat.
Sic quoque Laertæ tumulus, qui littore ab ipſo
Paululum abeſt, tenui tunditur à pluuia.
Nomen at heroïs manet immortale: nec ævum
Delere (vt vellet) tarmina dia poteſt.

AD EMBLEMA 137.

Ὤλεσα καὶ νεμέας, &c.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi & Hydram,
Et taurum, apri circamcuſſi maxillam.
Cingulum detraxi, pullum equinum Diomedis ſuſtuli,
Aureà mala poſtquam fregi, Geryonem cæpi.
Augiam noui (i. repurgaui) cerua non effugit: interfeci aues (Stymphalidas)
Cerberum extraxi, ipſe Olympum habeo.

Exiinxi Nemees monſtrum, Lernamque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equo ſque cecidi,

Geryonem

Geryonem ſtrani, pomaque fulua tuli.
Augiam noui, captæ eſt cerua, atque volucres,
Cerberus adductus. Læuus in aſtra trahor.

AD EMBLEMA 151.

Τὸν Ciçr. Ἡράκλειτε, &c.

Vitam Heraclite, multò plus quàm cùm viueres
Deſle, nunc enim vita eſt miſerabilio.
Vitam nunc tride Democrite, plus quàm antea,
Nunc enim vita eſt omnium maiore riſu digna.
In vos autem & ego contemplans, interea cogito
Quomodo ſimul tecum lugeam, quomodo vn à tecum rideam.

Iam deſle, Heraclite, magis quàm fleueris olim:
Vita hominum præſens eſt lachrymoſa magis.
Et modò, Democrite, ad riſum te impenſius effer:
Omnia ſunt riſu nunc quoquæ digna magis.
Vos dum contemplor, certe ſum neſcius vtrum
Nunc ridere mihi, ſeu modo flere licet.

AD EMBL. 153.

Ἄλλοι δὲ χὴ αὖτε ἰδὲ ῥαμοὶ, &c.

——Alii autem occurrerunt filii Archiuorum.
Qui & mirati ſunt ſtaturam & formam ſpectabilem
Hectoris, neque ei quis ſine vulnere aſtitit.

At reliqui Graii accurrunt cinguntque cadauer,
Hectoris eximiam ſpeciem formamque ſtupentes:
Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam.

AD EMBL. 159.

Ἀγλαΐη πλατάνιστον, &c.

Aridam me platanum irrepens regit
Vitis, externâ autem circumuirescens comâ
Quæ priùs meis virentibus alens ramis
Racemos, at ipſa eram non minus frondoſa.
Talem quidem certè poſthac conſtituat quiſque amicam
Quæ rependere motuo morit ſola.

Me ſiccam platanum irrepens circundat alumnis
Vetis, vt externa floruit aucta coma.
Quando meis ramis tonerae circundabat vuas.
Tunc frondoſa alta non minus arboreta fui.
Talem quiſque ſibi & propriam conquira amicam,
Cui, neque morte viri, ſit peritura fides.

AD EMBL. 160.

Τυφλὸς ἀλητεύων, &c.

Cæcus errans claudum pede ſuſtulit
Oculis alienis mutuum accipiens:
Ambo quidem imperfecti ad vnius naturam aptati ſunt,
Defectum inuicem retribuentes (i. accommodantes,
ceu præbentes operas mutuas)
Cæcus vt errabat claudum pede ſuſtulit; ille
Alterius que oculos mutua dona capit.
Imperfecti ambo ſueſe inuere viciſsim,
Alterius prompta ſic fretus alter ope eſt.

AD IDEM EMBL.

Ἄμφω μὲν πηροὶ, &c

Ambo quidem mutili & errones, ſed alter quidem oculis,
Alter verò ingreſſu: alterius a μτem alter ſubminiſtratio
(erat) i. alter alteri ſeruiebat.
Cæcus enim claudi ſuperhumerale onus tollens
Viam alienis oculis ſummis pedibus ibat.
Vna verò vtríſque ſufficiebat natura: in vnoquóque enim
Defectus inuicem ad totum mutuata eſt.
Mutili & errones ambo: alter lumine caſſus,
Alter at ingreſſu mutua dona dabant.
Cæcus enim claudum tergo geſtabat: ocellis
Alterius ſummis ibat iter pedibus.
Natura vna vtriqueſatis, paruliſque facultas,
Quo caret, inque vices alter & alter agit.

AD IDEM.

Τυφλὸς ἄπους, &c.

Cæcus pedibuſque mancus erant ſibi inuicē miniſtrantes:
Cæcus puer viam deducebatur (à claudo) dorſo ferebatur pedibus mancus.
Vt tradant operas ſibi inutuo, loripes atque
Cæcus, iter facit hic, fertur at ille pedes.

AD EMBL. 161.

Εἷς ἐγὼ κινδυνὼς, &c.

Vnis pericula duo effugi (ego) Myrtilus armis,
Vnum quidem fortiſſime dimicando, alterum verò actando.
Argeſtes (ventus) quando ſubiit nauis carinā, clypeū habui
Seruatus deſtinatum aquis & pugnæ.
Vnis damna duo vitaui Myrtilus armis,
Vnum acie certans, alterum in amne natans.

Vt primùm vento pulsa ratis adfuit, vtque
Me clypeus pugna, eſt auxiliatus aqua.

AD EMBLEMA 165.

Πῆμα κακὸς γείτων, &c.

Detrimentum (eſt) malus vicinus, quàntum bonus eſt magnum commodum:
Néque bos perierit, niſi vicinus malus adſit.
Noxa, malus vicinus, vt eſt bonus, vtilis imò
Numquam bos pereat, vicinus ni improbus adſit.

AD EMBL. 166.

Κύματα καὶ τρηχὺς, &c.

Fluctus & aſpera tempeſtas ad terram traxerunt
Delphinem, externæ communeſpectaculum fortunæ.
Sed in terra miſericordiæ locus (repertus eſt) nam videntes
Statim ad tumulum me coronarunt pii (viri:)
Nunc verò quod me genuit mare perdidit) quæ tandem ponto
Fides qui néque propriis parcit alumnis.
Delphinem pelagi tepidus me ad littora fluctus.
Ludibrium cuncta, ſorte volente, tulit.
Præſidium et poſt terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo conuenientes viri.
Me mare quod genuit, ſic ſtultulit, ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.

AD EMBL. 167.

Πύκρωι ἀλλήλοις, &c.

Acerbam inter ſe Hector gratiam atque ſcutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepiſſet, enſémque viciſſim dediſſet,
Hanc quidem gratiam donum experti ſunt in morte.
Gladius interfecit Aiacem inſania correptum. & rurſum cingulum
Traxit Priamidem bigis raptatum.
Sic ab hoſpitibus mortem vltrò affetentia mittuntur dona,
(Quæ) ſub gratiæ prætextu fatalé mortem contineant.
Quidem inter ſe Hectorque & ſcutifer Aiax,
Ex bello dederant pignus amicitiæ,
Cingulo enim accepto hic, tandemque ille enſe viciſſim,
In morte experti gratia quanta foret.

Alatus alatum intuitus perfringit fulmen,
Oſtendens quòd fortior ignis fulmine ſit Amor.
Aliger alatum fulmen perfregat, & hoc eſt,
Fulmina quòd rapido eſt fortior ignis Amor.

AD EMBL. 108.

Ὁ πρὶν ἁμαλδυ'κτοισι, &c.

Qui prius duris in præcordiis iucundam in pubertate
Oeſtriferæ Paphiæ legem recuſaui.
Membriuoris telis impernius qui prius eram, amoribus
Collum tibi inclino, ô Venus (ego) ſemicanus.
Suſcipe me lætabunda, ſapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quàm olim pomo ex Heſperidum.
Quàm prius in duris florenti ætate medullis;
Mullæ mihi Neſtriferæ cura foret Paphiæ.
Nullius amor potuit noſtros abducere ſenſus:
At Venus hea, canas nunc tibi ſubdo comas,
Me tam admitte: magis doctum tu Pallada vinces,
Quam quondam pomo viceris Heſperidum.

AD EMBL. 109.

Πῦ σοι τόξον; &c.

Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor ſagittæ?
Vor pennæ vbi fax triſtis? ad quid tres
Coronas manibus tenes, in capite aliam ſors?
Non (ego ſum natus) à vulgari, hoſpes cypride, neq; à terra
Sum maternali genitus voluptate:
Sed ego in puris hominum mentibus ignem accendo
Honeſtæ doctrinæ, mentem verò in cœlum in dueo.
Ec virtutibus autem coronas quatuor necto, quarum ab vnaquáque
Eáſque ferens, primâ quæ eſt ſapientiæ coronor.
Arcus vbi flexus, Amor, diraque ſagitta,
Quæ ſi teneros animos ſæpe ferire ſoles?
Pennæ vos ſunt? vbi fax triſtis! cur ergo coronas
Fers manibus? capiti cur agedum vna ſubeſt?
Non ego vulgari natus ſum Cypride, nec me
Materna è terra fœda libido tulit
Aſt hominum puris accendo in mentibus ignes
Doctrinæ, atque animos purus in aſtra traho;
Quatuor éque ornat recto virtute coronas
Quas fero ego, & Sophiæ eſt prima corona mihi

AD EMBL. IIO.

Πτανῷ πτανὸν ἔρωτα, &c.

Pennato pennatum Amorem contrarium finxit Amori
Nemesis, arcu arcum vlciscens.
Vt quæ mala fecit patiatur: audax verò qui prius (&) Intrepidus,
Lacrymat, amara vbi sensit tela.
In imum ter sinum conspuit. quàm valde mirum,
Accendet quis igni ignem? attigit Amorem Amor.
Pennato Nemesis pennatum finxit Amori
Oppositum arcu arcum vt qui domet alter Amor
Quò mala quæ fecit patiatur: qui prius ergo
Audax intrepidus, sentit amaritiem,
Conspuit in medium quæ sinum: igni accenditur ignis
(Mirum) & amorum ist hoc verbere sentit Amor.

AD EMBL. III.

Τὸ βρέφος Ἑρμωνακτα; &c.

Recens natum Hermonactem occidistis, apes,
(Ah canes) reptilem, fauos inquirentem,
Sæpe ex vestris punctum perimitis ah ah
Auleis. quæ serpentum latibula spernitis,
Dic Lisicide & Amyntori (parentibus tuis) néque apes,
Laudare debes, etenim illis amarum inest mel.
Repentem per hamum tenerum Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugistis apes.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nocuisse magis.
I, age, Lysidica patri, Amyntori dicite matri:
Improbae apes, melli cùm sit amarities.

AD IDEM EMBL.

Κοῦρον ἀποπλανῆτ' ἰω, &c.

Puerum aberrantem (&) adhuc lactantem Hermonactem
Ah, infantem, vt iniustæ percussistis: ô bouigenæ (apes)
Ignorabat miser, ad vos, sicuti ad apes
Cum venisset: vos autem viperis eratis peiores.
Próque comestione, mellis, impressistis rubros aculeos,
O (vos) diræ, dulci aduersariæ estis gratiæ (i. non minus amaræ, quàm mel dulce est.
Errantem in trivio tenerum Hermonacta puellum
Ini ustè nimium corripuistis apes:
Viperæ quàm sit atrox peiores, venit vbi ad vos

Neſcius, infelix eſſe putabat apes.
At pro melle graues ſtimulum pingendo cruentum
Liquiſtis: ſic ſic gratia mellis abit.

AD EMBL. 112.

Τὸν κλέπτην ποτ' ἔφυτα, &c.

Furem olim Cupidinem noxia punxit apis.
Fauo ex aluearibus prædantem, extremos autem manuum
Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibúſque tumebat
Et terram percutiens exiliit, atque Veneri
Oſtendit dolorem, & queſtus eſt quòd tam exilis
Beſtiola, cùm eſſet apis tanta vulnera infligeret.
Mater verò ridens: Quid, inquit, an non tu ſimilis es apibus,
Et cùm tam paruus ſis, tamen vulnera tanta facis?

Noxia apis furacem olim male punxit Amorem
Prædantem mella ex aluearibus, íſque tumebat
Extremis manuum digitis, ideóque dolebat,
Et terram quatiens pedibus, Veneríque dolorem
Oſtendens, multos quaſtus ex ore ciebat,
Quod tam exile animal tam ſæua infligere poſſet
Vulnera: cui ridens mater; quin nate apibus tu
Es ſimilis, cum infers adeò tot vulnera paruus.

AD IDEM EMBLEMA.

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι, &c.

Amor aliquando inroſis — Perii & emotior.
Iacentem apem — Serpens me percuſſit
Non vidit, & vulneratus eſt: — Alatus, quem vocant
Inque digitis morſus — Apem: ruſtici
Manus, eiulauit, — Illa autem dixit, ſi aculeus
Currens itáque & volitans — (Tam) lædit apiculæ,
Ad pulchram Venerem, — Quantùm putas dolent,
Perii, mater, inquit; — Amor, quos tu feriſt
Inter roſas Cupido — *Ad candidam Cytheren,*
Apiculam incentem — *Heu occidi, occide, inquit,*
Non vidit, eſtque punctus: — *Vitamque mater efflo.*
Manúque ſauciatus — *En me minuta Serpens*
Mox eiulare cœpit. — *Pennata vulnerauit:*
Et curſitans volanſque — *Apem vocant coloni:*

Tunc illa; Apù ſi acuiſſem *Quantum putas dolore*
Tantum facit dolorem, *Quos tu feris Cupido?*

AD IDEM EMBLEMA.

Σὺν δ' ἤλατ' ὀδόντας, &c. Simul autem excuſſit dentes calcitrans pede terram.

AD EMBL. 113.

Δεινὸς ἔρως, δεινόν, &c.

Sæuus Amor, ſæuus quid verò amplius? ſi rurſus dixero,
Et rurſum, plorans ſæpe, ſæuus Amor.
At enim puellus ridet, & ſæpe vituperatus
Gaudet. ſi autem dixero contumelias, inde inſulta.
Mirum autem mihi, quomodo vtique, è Glauco vbi apparuiſti
Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem peperiſti.

Sæuus Amor, ſæuus, quid tandem? vt dixero rurſum,
Et rurſum plorans ſapéque, ſæuus Amor,
Nam puer his ridet, nihili & conuicia curat,
Inſultans, iactem ſi qua ego probra loquar.
Interea miror, cur è glauco edita fluctu.
Ex humore ignes tu Venus alma feras.

AD EMBLEMA 115.

Α Κύπρις μούσαισι, &c.

Venus Muſis (hæc ait) ô puellulæ Venerem
Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Muſæ ad Cyprim: Marti ſtulta hæc blateramenta iaciantur
Hæc in Martem, qui ſæpe ab Amore correptus eſt:)
In nos autem non volat iſte hic puerulus.

Sic Venus ad Muſas: Venerem colitote, puellæ,
Durior aut in vos arma Cupido feret.
At Muſa ad Cyprin: apta iſthæc ludicra Marti,
Puſio námque in nos non volat iſte leuis.

AD EMBLEMA 121.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης, &c.

Quis vnde Plaſtes? Sicyonius, nomen verò quod?
Lyſippus tu verò quis? Occaſio omnia domans
Cur verò ſummis pedum vnguibus incedis? ſemper rotor.
quid verò alas
Pedibus habes biformes? volito leuis.
Manu dextra quid fers nouaculam? hominibus documentum.

Quod ácie omni acutior ſum.
Coma verò quid verſus faciem? vt à præueniente capiar?
Per Iouẽ, poſteriores partes (capitis) ad quid caluæ ſunt?
Nam ſemel pennis currentem me pedibus
Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit veſtri gratia,
O hoſpes, & in veſtibulis poſuit adhortamentum.]

Quis finxit Plaſtes? Sicyonius. dic age nomen,
Lyſippus. tu quis? ſum dea cuncta domans.
Cur ſummis pedibus graderis? ſemper rotor. alas
Cur talis habeas? nempe leuis volito.
Cur dextrâ tibi acuta nouacula? acutior omni
Ipſa acie, proſtant hæc documenta viris.
Quid crines in fronte? capi à venientibus vltrò
Poſſum. quid caluum eſt occiput? ipſa refer?
Nam ſic pennatis volitantem prendere plantis
A tergo nullus vel citò me potis eſt.
Talem me artificis finxit manus hoſpes, in omni
Veſtibulo, cunctos ſcilicet vt doceam.

AD EMBL. 125.

Λέων μάχλω ἔστον.
Leo pugnam aliquando inſtituit in aprum,
Vultures autem ex alto loco obſeruabant certamen (vt) pa-
bulum, eum
Qui vinceretur facerent ſtatim (ſibi)
Amicos autem cùm vidiſſẽt (eos eſſe factos) exciderũt ſpe.
In aprum leo certare quandoque auſus eſt,
Quos longè ſpectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent: attamen
Iis tandem amicis tota ſpes prædæ excidit.

Βοὸς φαγὼν, &c.
Bouis, puer cùm ediſſet die feſto viſcera,
Hei mihi, gemebat, quia inteſtina mater emitto:
Illa autem ridens, ne time, fili, inquit,
Tuorum enim nihil, at vomis alienum.
Puer die feſto bouis cum viſcera
Vomiſſet, hei parens, (clamat) mea effluunt
Inteſtina. hæc ridens ait, fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena eiomis.

AD EMBL. 129.

Αἱ τέσσαι ποτὲ. &c.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura esset ad inferos.
Et tres quidem è manibus emiserunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem sortem debitam.
E tecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus.
Infortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.
Non fallax (est) sors cui malum (imminet:) ad bonũ autem
Néque preces mortalibus (sunt) peritæ iaculandi, neque manus.

Tres quondam simul vt lusissent sorte puella,
Qua prima infernos esset itura lacus.
Trésque emisissent talum, cecidisset at vni
E tribus, hac sortem risit inepta suam.
Tum de tecto inopinatus ruit impete casus,
Ex sorte infernas lapsa repente domos.
Sors minime est fallax impendent cui mala, sed cui
Spes bona, vix tenet hanc vel prece, vel pretio.

AD IMIL. 130.

Καὶ γὰρ τε λιταὶ, &c.

Etenim Litæ (i. preces) sunt Iouis filiæ magni
Claudæque, rugosæque, strabæque oculis,
Hæ & post Noxam curant euntes:
Noxa verò robustáque & pedibus integris: ideò omnes
Longè præcurrit anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui autem abnegarit, & proteruè recusarit,
Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa simul sequatur, quòd læsus pœnas luat.

Namque Litae soboles magni Iouis, & pede claudo,
Rugosae, obliquoque oculo medeantur vt illi,
Aten sectantur. celeri pernertitur omnes
Illa gradu, & passim damnum mortalibus affert.
Haec verò actutum sarturae damna sequuntur,
Conciliantque suis cultoribus optima semper.
At si quis reicit praefractè, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasque sua det denique damno

Ἀντὶ πέτρου λίθοιο, &c.

Pro ſepulchro lapideo pone Græciam, pone adhæc
Haſtas barbarici ſymbola naufragii:
Et tumuli (in)apice circumſcribe Perſicum Martem,
Et Xerxem: in illis humo conde Themiſtoclem.
Columna verò Salamis ſuper imponatur, geſta referens
Hæc mea: quid verò paruis magnum imponitis?

Marmoreo in tumulo ſtatuatur Græcia, deinde
Haſtæ barbarici ſymbola naufragij
Perſicus & Mauors apice aſtet, deinde ſepulchri
Et Xerxes, & homo conde Themiſtoclea.
Hæc mea geſta canens Salamis ponenda columna:
Quid magnum paruis impoſuiſſe iuuat?

AD EMBL. 135.

Ψήχει καὶ πέτρην, &c.

Cauat & petram longum tempus, néque ferro parcit.
Sed vnà omnia perdit conſumptione.
Sic etiam Laërtæ tumulus, qui prope littus
Paululum abeſt, frigidis liquitur à pluuiis;
Nomen quidem herois ſemper florens: Non enim carmina
Obſcurare ævum, etiamſi velit, poteſt,

Longa dies ſaxumque cauat, ferrumque retundit,
Curſibus æternis omnia vbique vorat.
Sic quoque Laertæ tumulus, qui littore ab ipſo
Paululum abeſt, tenui tunditur à pluuia.
Nomen at heroïs manet immortale: nec ævum
Delere (vt vellet) tarmina dia poteſt.

AD EMBLEMA 137.

Ὤλεσα καὶ νεμέας, &c.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi & Hydram,
Et taurum, apri circamcuſſi maxillam.
Cingulum detraxi, pullum equinum Diomedis ſuſtuli,
Aurea mala poſtquam fregi, Geryonem cæpi.
Augiam noui (i. repurgaui) cerua non effugit: interfeci aues (Stymphalidas)
Cerberum extraxi, ipſe Olympum habeo.

Exiinxi Nemees monſtrum, Lernamque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equo ſque cecidi,

Geryonem

Geryonem ſtrani, pomaque ſulua tuli.
Augiam nomi, capta eſt cerua, atque volucres,
Cerberus adductus. Læuus in aſtra trahor.

AD EMBLEMA 151.

Τὸν Ἡράκλειτον. Ἠ ἐγὼ κλαύσω, &c.

Vitam Heraclite, multò plus quàm cùm viueres
Deſle, nunc enim vita eſt miſerabilio.
Vitam nunc tride Democrite, plus quàm antea,
Nunc enim vita eſt omnium maiore riſu digna.
In vos autem & ego contemplans, interea cogito
Quomodo ſimul tecum lugeam, quomodo vn à tecum rideam.

Iam deſle, Heraclite, magis quàm fleueris olim:
Vita hominum præſens eſt lachrymoſa magis.
Et modò, Democrite, ad riſum te impeaſius effer:
Omnia ſunt riſu nunc quoquæ digna magis.
Vos dum contemplor, certe ſum neſcius vtrum
Nunc ridere mihi, ſeu modo flere iſcet.

AD EMBL. 153.

Ἄλλοι δὲ νῦ γε ἐπεῖδραμον, &c.

——Alii autem occurrerunt filii Archiuorum.
Qui & mirati ſunt ſtaturam & formam ſpectabilem
Hectoris, neque ei quis ſine vulnere aſtitit.

At reliqui Græi accurrunt cinguntque cadauer,
Hectoris eximiam ſpeciem formamque ſtupentes:
Nec tamen aſtitit examinis ſine vulnere quiſquam.

AD EMBLEL. 159.

Ἄυλιμε πλατάνιστον, &c.

Aridam me platanum irrepens regit
Vitis, externâ autem circumuireſcens comâ
Quæ priùs meis virentibus alens ramis
Racemos, at ipſa eram non minus frondoſa.
Talem quidem certè poſthac conſtituat quiſque amicam
Quæ rependere motuo morit ſola.

Me ſiccam platanum irrepens circundat alumnis
Vitis, vt externâ floruit aucta comâ.
Quando meis rami tonerâ circundabat vuas.
Tunc frondoſa alta non minus arboreta.
Talem quiſque ſibi & propriam conquira amicam,
Cui, neque morte viri, ſit peritura fides.

AD EMBL. 160.

Vt primùm vento pulsa ratis adfuit, vtque
Me clypeus pugna, est auxiliatus aqua.

AD EMBLEMA 165.

Πῆμα κακὸς γείτων, &c.

Detrimentum (est) malus vicinus, quàntum bonus est magnum commodum:
Néque bos perierit, nisi vicinus malus adsit.
Noxa, malus vicinus, vt est bonus, vtilis imò
Numquam bos pereat, vicinus ni improbus adsit.

AD EMBL. 166.

Κύματα καὶ τρηχὺς, &c.

Fluctus & aspera tempestas ad terram traxerunt
Delphinem, externæ commune spectaculum fortunæ.
Sed in terra misericordiæ locus (repertus est) nam videntes
Statim ad tumulum me coronarunt pii (viri:)
Nunc verò quod me genuit mare perdidit) quæ tandem ponto
Fides qui néque propriis parcit alumnis.
Delphinem pelagi tepidus me ad littora fluctus.
Ludibrium cuncta, sorte volente, tulit.
Præsidium at post terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo conveniente viri.
Me mare quod genuit, sic fastulit, ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipse suos.

AD EMBL. 167.

Πίκρὼ ἀλλήλοις, &c.

Acerbam inter se Hectoris gratiam atque scutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepisset, ensémque vicissim dedisset,
Hanc quidem gratiam donum experti sunt in morte.
Gladius interfecit Aiacem insania correptum. & rursum cingulum
Traxit Priamidem bigis raptatum.
Sic ab hospitibus mortem vltrò afferentia mittuntur dona.
(Quæ) sub gratiæ prætextu fatalé mortem contineant.
Quialeinter se Hectorque & scutifer Aiax,
Ex bello dederant pignus amicitiæ,
Cingulo enim accepto hic, tandemque ille ense vicissim,
In morte experti gratia quanta foret.

Nam se Aiax gladio insanus trasecit equisque
Raptatus bigis denique Priamides.
Sic quæ dona suis mutantur ab hostibus vltrò
Sæpe vitijs cohærent ea signa nocis.

AD IDEM.

Ἔνθα Αἴαντι, &c.

Hector Aiaci casum obtulit: Hectori autem Aiax
Cingulum, ambobus donum (fuit) vna mors.
Hectori Aiaci dedit ensem, illi vt dedit Aiax
Zonam, vtrique necem munus vtrumque dedit.

AD EMBL. 66.

Ἔποτε παμφαίνουσι, &c.

Aliquandodo conspicuo in æthere nigrior se vibrans.
Scorpium è terra vidit exilientem coruus.
Quem correpturus irruit: at ille (scorpius) eius qui irruisset ad solum,
Non tardus multùm aculeatâ percussit sagitta.
Et vita cum priuauit, ecce quantum (quisque) fecerit in alium.
Et illo miser ipse accepit necem.
Quondam conspicuo se coruus in æthera vibrans,
Scorpion imuitus qui volitabat humo est.
Quem dum correptum tenuit, percussit inermem
Raptoris coruus cuspis acuta pedem:
Atque neci dedit hunc: in quemquam qui facit, ecce,
Illi tantumdem debita fata iacet.

AD EMBL. 176.

Οὐκ ἔτι πυγμαχέων, &c.

Non iam turritus, phalangibus pugnans in certamine
Indomitus irruit candentes habens dentes Elephas.
Sed metu contrahens humilem ceruicem ad lora subiugia
Currum trahit Cæsaris diuini.
Nouit autẽ etiam pacis fera gratiam, instrumẽtis deiectis
Martis, æquitatis vicissim vehit patrem.
Non iam turritus, nec iam certando phalange
Indomitus dentes irrenit hic Elephas.
Contracta ad ceruicem humi, currumque trahendo
Cæsareum, subdit mitia colla iugo.
Ergo bonum pacis nouit fera, iamque remoto
Marte, æqui & iusti nunc vehit illa patrem.

AD EMBLEMA 179.

Λ'σθὶ κόρα, &c.

O Attica, decenti forma, cantu nutrita (cur) vocalis voca-
lem diripiens
Cicadam pennatis in prædam fers pullis?
Garrulam garrula & volucrem plumis prædita,
Hoſpitam hoſpita, vernam verna?
Non cita confiĉteris; non enim fas, neque iuſtum (eſt)
Perdere canoros canoro ore (i. vt animalia canora de-
glutiant, & abſumant ea quæ ſunt ore vocali & canoro.)
Cur agedum in prædam fers pullis ore cicadam
Attica, forma decens, carmine facta leui?
Garrula garrulam adhuc, volucrem plumata canoram,
Vernam verna etiam, tuque auis hoſpes auem.
Quin age, ſiſte precor, neque enim fas iuſve canores,
Tam diris animis ora canora vorent.

AD EMBL. 181.

Ρίζη μὲν μέλαν, &c.

Radix quidem nigra erat: lacti ſimilis flos;
Moly autem ipſum vocant dii, difficile verò (eſt) effodere
Viris mortalibus: dii autem omnia poſſunt.
Flos ſimilis lacti, & nigra radice, ſed ipſam
Moly vocant Superi, quam vix hominum genus vnquam
Effoderet vel cernendo: ſed dij omnia poſſunt.

AD EMBLEMA 184.

Εὔνομον ὦ πόλλον, &c.

Eunomum, ô Apollo, tu quidem noſti me, quando viu
cebam.
Patria Locrenſis ego, interrogantibus autem dicam.
Æolium in cithara modum reſonabam: at in medio
Cantu, mihi chordam plectrum ſuſpendit (i. fregit)
Et mihi ſonum verum (i. paratum) quando occaſio poſtu-
labat,
Ad artes numerorum non verè reddebat,
Atque (tunc) quædam vltrò citharæ ad cubitum (ſiue, iu-
gum) exurgens
Cicada complebat veram harmoniam.
Neruos enim pulſabam, quando ſeptimæ curam haberem
Chordæ, huius voce vtebamur.
Ad meum enim cantum meridiana è montibus cantatrix
Illum paſtoritum ſonum accommodauit,
Et quidem cùm ſonarer vt à tum inanimatis neruis

Aëris reluctatrix cœleſtium imbrium.
Procne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiſcentes.
Sparſa niue hyberno circumales tempore, vnlſis
E plumis, pullis molle cubile parat.
Donec ab aereo tabeſcat frigoris, ni fors
Permaneat victrix frigoris aerij.
Anne vllo affecta Procne & Medea dolore
Matres, nempe auium ſunt ea facta licet.

AD EMBL. 194.

Ἐκ πυρὸς Ἰλιακῆς, &c.

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros
Æneas, pium filio pondus, patrem,
Acclamabat verò Argiuis: Ne tangite, exiguum ad Martem
Lucrum enexiat (mihi) ferenti, magnum.
Sustulit Æneas Graium per tela, per ignes
Inualidi ſanctum quando parentis onus,
Parcite ei dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, ſublato gloria ſumma patre.

AD calcem huius Commentarii, admonitum eſſe volui philologum me de induſtria priore illa editione, quam tanquam ferum abortiuum parturieram ſuperioribus anteactis annis tranſiliiſſe vnum Emblema, cuius argumentum mihi diſpliceret, ipſaque ſententiarum quod mihi non faceret ad ſtomachum, tum etiam quia non videbatur caſtis auribus committenda, cenſebatur indigna quæ mea explicatione illuſtraretur. Ne tamen ſtudioſos omninò defraudem qui me vrgent & certè cogunt, vt ſi nolim enarrare pluribus, quod ingenuè ac liberè me fateor ignorare, ſaltem ipſum fontem detegam Emblematis, id quidem certè ea velim cautione factum, ne quis offendatur. Epigrapha ſeu titulus carminis ſic habet, *Aduerſus naturam peccantes*; carmen.

Turpe quidem dictu, ſed & eſt res improba facta,
Excipiat ſi quis chœnice ventris onus.
Menſuram legis que modum hoc excedere ſanctũ eſt,
Quale ſit inceſto pollui adulterio.

Video alluſũ fuiſſe ad Pythagoræ dictũ, tamẽ audio torqueti in nefandum aliquod flagitium, idque comparatione oſtendi ſed hæc ſatis. Cæterum id apparet eſſe tractum ex Artemido-

l. 5 De insomniis, eius hæc verbat ἔδοξέ τις εἰς χοίνικα χέειν, ἐαλωκὼς ἐπὶ ἑαυτῷ μιγνέμενος, μέτρον γὰρ ἡ χοίνιξ, τὸ δὲ μέτρον, νόμῳ ἐοικὼς τρόπον οὖν τινα παρανόμῳ ἔοικε τὰ νενομισμένα κοινῇ τοῖς ἄλλοις πράττων. Hæc Latinè ita sonant: Quispiam sibi visus est in chœnicem aluum exonerare conuictus de eo quòd cum sorore cubitasset, damnatus est. mẽsura enim chœnix: atqui mensura legi similis est, quodam itaque modo legem transgressus erat qui nimirum admisisset aliquid præter legestoti Græciæ communes.

Turpe quidem dictu.] Isocrat. ad Demonicum. αἰσχρὸν ποιεῖν αἰσχρόν, τοιαῦτα νομίζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Quod turpe factu, ne puta dictu pulchrum. Paullò diuersius tamen M. Tullius ea epistola, cuius initium, *Ama verecundiam: Quædam fiunt non turpiter, dicuntur non honeste:* Et 1. offi. sunt necessarii, eas neque partes neque earum vsus. Quarum partium corporis vsus suis nominibus appellant: quodque facere turpe non est, modò occultò, id dicere obscœnum est. Et ad finem eiusdem libri: Ita tetra quædam, ita obscœna, vt dictu quoque videantur turpia.

Excipiat si quis chæniece.] Chœnix, quod nam genus mensuræ, supra dictum, ad Embl. Desidiam abiiciendam.

Legis modum excedere sanctæ] ea est quæ verbo vno dicitur ἀνομία, legis transgressio, sed hîc non legis cuiuscunque, sed naturalis ac diuinæ: quam turpiter & neariè violant qui vel incestu, vel adulterio sese inquinant. Quis enim, verbi caussa, non exhorrtat maculosissimam illã Semiramidis cum Nino filio commistionem: quis Neronis cum Agrippina matre, Artaxerxis cum sorore, Bassiani Caracallæ cum nouerca, & alia eius generis flagitiorum monstra, quæ quĩ patrtiunt videntur haud dubiè vim quasi armatam ipsi naturæ iniecisse? Sed hæc faceslant quæ saluo pudore vix dici possunt,

FED. MORELLI Monitura.

Fontem Emblematis ἀμφιβόλου καὶ ὑποβόλου detegens perspicax. commentator optime coniecit ex Artemidori. ὀνειροκριτικῶν l. 5. cap. 24. fuisse tractum, se Heliodorum pro Artemidoro, καθὰ μνημονεύων ἁμάρτημα scripsetat. Videcdit. nostræ διηλαὶ πλευραὶ 2 6. adiisetiã Acinetis F. Seirim ὀνειροκρ. cap. 104. pag. eiusd. edit 71, c. 72.. Poerò primi versus hemistichiũ huic Homerico par est, Αἰσχρὸ μὲν κακὸν ἄνδρα τε μέμφεσθαι, sententia ab Aristot. sic explicatur lib. 4. Ethic. Nicom. ἔκαστος οἷός ἐστι τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει, καὶ οὗπερ ἐστίν. *Qualis quisque est, talia loquitur & facit, itaque vivit*

AD ALCIATI EMBLEMATA

LAVDATIO, VICE PRAEFATIONIS ad Emblematum explicationem:

Habita Lutitiæ in regia Burgundionum ſchola, 9. Kalend. Maias, 1576.

ETSI, AVDITORES optimi, non eſt meæ conſuetudinis, quæ tempore ad aliquem egregium ſcriptorem explicandum aggredior, initio meæ profeſſionis tam anxiè rationem reddere, cur hunc potius quàm illum ſumam in manus, propterea quòd ſtudioſis omnibus meam induſtriam & conſilium in officio meo perſoluendo, réque literaria iuuanda probatum iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, ſed recenti nimis fortaſſe, vt mihi obiiciatur, cauſa proponenda eſt, cur hunc enarrandum publicè meíſque commentariis illuſtrandum inſtituerim, ne quid à me temerè & inconſulto factum eſſe videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi neque alieni à literarum meliorum vſu & dignitate, qui dicant me non facere ſatis conſtanter, qui neſcio quo animo intermiſſis antiquis auctoribus, & iis à quibus ſolida puráque doctrina petitur, mutato priore conſilio, ad recentiorem iſtum diuertam: ac ſi priſci illi ſapientes, & iam longa ſeculorum diuturnitate probati mihi non ſatis arriderent. Ego, Auditores, de me nihil poſſum excellens aut magnificum polliceri; ſed auſim tamen dicere me non ita eſſe plumbeum, vt pulcram & vtilem veterum hominum doctrinã tam parui faciam, qui nullis vnquam laboribus & vigiliis peperci, vt ex eorum quaſi pomœriis & fertilibus agris ſtudiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamen ab ineunte ætate cogitationem rerum & antiquitatis (nedum verborum floſculos, in quibus alii permulti ætatem exigunt) mihi primùm

comparandam esse duxi, operæpretium me facturum putaui, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo ex spatiarer nullóque autore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiam quãdam vberem rerum, quæ cognitione dignissimæ sunt mihi compararem, & è meliorũ maximéque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo numquam in animum induxi meum, vt veteres potiùs quàm vetera consectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorãdos esse iudicaui, & ex iis ea subligenda vidi, quæ ad studiorum liberiorem progressum facerent: non modò vt qui lecunas ædium complent, quibus vnum studium est vt ea quæ sunt hiulca obturent, sed locupletes lautíque homines, qui cùm habent quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facilè nõ potest abundant etiam innumerabili eáque varia rerum copia quip, pè qui ex magno aceruo quidpiam sumere putet esse mulo iucundius. Quod cùm dicere apud vos instituo, scio certò quàm facilius sit ea de re initiũ præfandi reperire quàm exitum tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus quæ ad institutum hoc nostrum studium non pertineant longum & odiosum præmium texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror: altero vetò de meo ipsius studio atque cõsilio pauca dicturus, quæso diligenter attendite.

STATIM vbi primùm ex pueris excessit Andreas Alciatus, atque eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informarii ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisque hominibus affluẽti naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenii gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempe studia omnia, quibus ingenii cultus capiatur mirificè tum colebantur. Itaque cum Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcunque se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenii expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus, admiratióque superaret. Qua propter hunc magna laude & summa omniũ oblectatione apud se doctorẽ habuere Bononienses, Fer-

patienſes, Ticinii, eumque ampliſſimis præmiis donauerũt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterãt, cognitione atque hoſpitio dignũ exiſtimarũt. Hac tãta nominis celebritate cùm eſſet etiã exteris notus patriam primùm ſibi charſſimã armis & factionibus oppreſſam ad tempus deſerere cogitauit: & Auenione moras trahere maluit; quo loco profitendi munus ſibi demandatũ, ſtipẽdio ſexcentorum ornatus magna ſua laude ſuſtinuit. Deinde à Biturigũ magiſtratibus accitus, ipſo etiã Rege Chriſtianiſſimo procurante, ſecũdo quàm eò venerat anno, duplicatũ habuit honorariũ, & mille ducentis eſt donatus. Fuit illis tẽporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus ampliſſimo, multiſque legationibus in primis illuſtri ac nobili: cuius tum à Budæo, tũ ab Eraſmo, quorum alterũ rariſſimum Franciæ lumen non iniurià poſſumus appellare; alterum, literatorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo Cardinale doctrinæ laude commendatiſſimo, cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant, quos omnes quandiu vixit, deuinctos ſibi conſuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à ſuo tãdem Principe reuocatus (ferè fit enim vt ipſa virtus in proprio & natali ſolo non niſi ſerò admodum cognita, ad extremũ excipiatur, excipta reficiatur, refecta præmiis exornetur) à ſuo, inquam, Principe in patriam reuocatus, poſt ancipites variósque caſus & labores nomine publico exantiatos, in Ordinem Senatorum honorificè cooptatus eſt, quam acceſſionem, vt ipſe affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præſtãtis ingenii & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & ſuæ ætatis hominibus & poſteris conſuliere ſibi propoſuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti eſſent, non ſolum cùm viui ſunt ac præſentes, ſtudioſos diſcendi erudire atque docere, ſed hoc idem etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequi. In quo ſuam fidem & ſtudium tam mirificè probauit, vt nullius hodie ſit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium ſuſpiciat. Neque profecto hac parte video, quàm ſit æquum opinionem ſequi vel Marci Antonii Oratoris, aut Caii Lucilii, tametſi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur ſuas orationes edi nollet: probabilem rationem reddere ſolitus, id à ſe ita fieri decebat, vt ſi fortaſſe quædam mini-

mè aliis placerent inficiari posset: alter verò quæ scriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil linteligerent. At qua fronte aliquis nostrũ artifici huic tam laborioso succensere ausit? quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neque enim existimandum nobis est veriora illa & simpliciora cẽsenda, quæ viua voce dicũtur, quæque simulari, fingique possunt, quam quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examẽ proponuntur, Et hæc quidem, Auditores humaniss. necessario primùm dicẽda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velleram lapidum, tamque tersum & egregie doctum, eúmque studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilii mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satisne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis iis auctoribus qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potiùs, & & ad eum explanandum aggrediar, cùm alios penè innumerabiles, eósque maximè quos posteritas communi consensu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, AVD., non sumis, qui veteres, vt iam dixi, potius quàm vetera eáque præclara vnquam probarim: ac ẽ antiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione citiùs, quàm dignitate & vsu æstimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandum, magnique ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidentia & cæca opinio, vt noua pænè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent. quod idem suo seculo, non temerè videtur ille conquestus.

Esse quid hoc dicam (inquit) *viuis quod fama negatur,*
Et sua quod paruis secula Lector amat?
Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Quæ quanquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, vt nunquam iniquis imperatorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lu-

cano Andronicum Liuium, quis M. Tullii orationibus omni dicendi lepore ac copia vinctis forenses & horridas actiones M. Catonis senioris anteponat? Equidem scio quàm non facilè se nouitas apud quosdam insinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat: adeò

——nos nostraque lividus odit,
——& nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit

Non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quod eo modo literarum dignitatem augeri velit, sed quia non nisi ægre patiatur se vltimo haberi loco, si res in certamen veniat, & industriam excitare se nihilo plus posse speret. Atid quam ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum!

Nam si tam Græcis nouitas inuisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quid legeret, teretéque vitium publicus vsus?

Quàm multi multa possint obiicere, vltrò mihi in mentẽ venit. ex iis enim morosi quidam & tetrici castigatores quæcumque se vetustate commendant, ea penè sola & in primis omni honore habenda putant, nouis auctoritatem omnem fidem que detrahunt. In quo vt sibi nimirè placent, ita Platinam cantionem in pergulis, in conuiuus, in balneis, penéque dixerim medio ipso foro personant.

Qui vtuntur, inquiunt illi, *vino vetere, sapientes puto,*
Et qui libenter veteres spectant fabulas:
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Nam nunc noua quæ prodeunt commœdiæ,
Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Agnosco inquam ego Comici verba, teneo mẽtem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquã persuaserint id in omne scripti genus esse rorquẽdum, quod de solis fabulis Poëta ille perspicuè & aperte pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicibus, vt non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorum Principem Pindarum, quæso, audiant *ἄριστα παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων*. Vinu verus laudandum esse vult: at etiã recentiorum flores hymnorum suã quoque laudẽ merer grauiter ac verè testatur. Ita quidẽ doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen horidas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum scriptiones, & quasi tenellas nouasque Musarum corollas labore ac studio concinnatas nõ aliquo putabit honore dignas, non

etiam debita ſua laude ornandas exiſtimabit? Vultis itaque vno verbo dicam quid ſentio, Auditores, non poſſum facilius quàm Plinii iunioris arguta ſanè & opportuna ſententia? Sũ ex iis qui mirer antiquos, inquit ille, non tamẽ ita vt ingenia noſtrorum temporum deſpiciam, neque enim in gignendis optimis laſſa eſt & quaſi effæta natura. Sit ergo recẽs Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam eſſe cõſtet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatũ prudentium Iuris, quid eloquentiã, qua aliis præſtitit in medium adducam? Sic enim iam olim non temere didicimus hanc pulcherrimam lucis dicũdi facultatem reuera πολυμαθίαν eſſe, & multiplicem atque vberem rerum optimarum penéque innumerabiliũ cognitionem, etiam profecto & in actione poſitã, non vmbratilem quãdam & in puluere latentem decertationem, ſed in omnium oculis ac luce poſitam ſapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, déque literariis monumentis ab eó editis. quæ omnia nõ augeri verbis, nedum illuſtrari poſſe certo ſcio? Quanquã enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit facillimum eſſe laudare ſolem, cũm vbique præſto & ſemper eſſe poſſint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cùm difficile non ſit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum eſt, ne quis obiiciat illud olim è Pharorino nobili Philoſopho vſurpatum, Vituperari ſatius eſſe, quàm remiſſè laudari. Adde quod ſi mihi aliquãdo ſtatuendum eſſet vt Alciatum quadam inſigni meritaque laudatione exornarem, putarẽ equidem non alio eloquendi genere mihi opus eſſe quàm eo quo celebritatẽ nominis Alciatus eſt conſecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra ſibi opus eſſe cenſebat. Quamobrem ſi certò teneam, nunquam aut rarò admodum, parem gloriam eſſe in dicente vel ſcribẽte, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non poſſum quin pro ingenii mei tenuitate Alciatum cõmendem: quod ipſum tamen cum pro tantilla mea facultate vix cõſequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis teſtes aduocabo potentiſſimas & nobiliſſimas in Europa gẽtes, à quibus raram & exactã Doctoris huius ornatiſſimi eruditionem probatam fuiſſe à patribus accepimus. Primùm, teſtis eſt Italia, bonorum ingeniorum patens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, ſumma omnium admiratione de ſuggeſtu

fulminantem, ius ciuile magno applauſu parique auditorum concurſu & frequentia docentem audiuit. Teſtis Gallia, quæ cum Biturigibus per quinquennium aluit regiis allectum ſtipendis: Teſtis Germania quæ præ cæteris ſemper induſtrios & ſolertes homines habuit; quorum opera factum, vt literarũ cultus & exercitatio pridem extincta Gothorum incurſionibus cœperit, hàc tandem mundi ſenectute reuiuiſcere. Teſtes exteræ nationes omnes in quibus tamen eſt aliqua humanitas atque inſtitutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoque cõſenſũ Alciatum excipiunt: ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornãt. Et certè ea fuit egregii hominis ſuadela vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, ſic etiam exteros abſentes demulſerit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris ſtudium fuiſſe definitius excitatum. Quæ cùm dico, non eſt quod veſtrum quiſpiam expectet à me, vt nobiles huius noſtræ ætatis Iuris doctores inter ſe conferam: neque enim id meum eſt: & quamquam mihi permiſſum ac conceſſum eſſe videretur, tamen ctio in primis id & permoleſtum & odioſum iis, qui ſeſe poſtponi aliis non tam facilè ferunt, quique vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt, in quo ſi putarem eos ne verbo quidem mihi fore moleſtos, tamen vt verè & ingenuè fatear,

——— *Non mens audet*
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata eſſe confido? Enimuero, auditores, non eſt mihi animus calculum adiicere meum ad eas diſputationes, quas magna ſua laude ſcripſit Alciatus ad Ius illuſtrandum: de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus eſt, ſi molem ſcripti cõſideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, ſi pretiũ ſi dignitatem, ſi officinam rerum omnium ſelectiſſimarum, quæque ſtudio & cognitione omninò dignæ ſũt, egregie inſtructam: ſi, vt vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Auſim equidem affirmare, nihil omnino eſſe quod philologi aliqui moroſi in eo deſideret. ſunt enim nõ pauci, qui lõgiores verborum ambitus qui prodigioſas, vt ſi dicam, foliorum & paginarũ amplitudines, qui prolixam in doctrina farraginem non temere faſtidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molẽ euoluerit? an tantùm nobis relictum eſt temporis, an otii, an vitæ denique, quam tamen breuiſſimam

esse datam nemo non conqueritur, vt ad alia etiam præclara, & in quibus plus vtilitatis esse intelligimus, non primo quoque tẽpore properemus? Rectè Callimachus ille Grãmuticus, & iure quidem dicebat, magnũ esse malum: vt intelligamus homines insigni reuera magnóque dãnò mulctari, quibus libri tam multi atque ampli euoluendi proponũtur. At vt permulti sunt qui proxilitatẽ auersentur, sic profectò alij quidã nominari hoc loco possunt nõ illiterati, nõ inertes. neq; postremo in numero ponendi, qui similitudinem, satietatis matrem, vt cramben bis malè recoctam, planè refugiant. Quid enim de iis loquar, qui ægrè admodum ferunt sibi quasi onus quoddam grauissimũ impositum humeris, vt èmultis multa eõquirãt, & nõ nisi labore indefesso molestóque studia persequãtur? Sunt etiã permulti auctores qui manibus terũtur, in quibus singulis non nisi fortasse singulas virtutes reperire est: adeò nihil ab omni parte beatum, aut omnibus absolutũ perfectumq; numeris reperiri à nobis potest. Scio alios quosdam doctos & vtiles esse libros, è quibus res memoria dignas exprimimus: alios qui verborum puritatem & elegantiã doceant: alios denique qui nonnumquã vtile dulci permisceãt, Nihil dico de iis qui nihil nisi spinas habent aut iis qui propter obscurũ dicendi genus, aut insperſas opiniones erroneas pium & cordatum Lectorem sæpenumerò à legendo reuocant. Quis verò in hac Emblematũ officina, & quasi locupletem rerum optimarum penu breuitatem nõ laudet? quis varietatem rerum iucundissimam, & exactam pulcram que copiã non amplexetur? quis multiplicem vnius libelluli thesaurum exigua mole comprehensum, non putabit excolendũ, & nocturnã diurnáque manu versandũ? Vt enim de prima illa virtute, qua breuis est, primo loco: certè Homerus ingeniorum vertex, quos egregios & sapiẽtes viros effingit, eosdẽ etiã in dicẽdo parcos esse dicit: quãtúmq; mea mẽs diuturna lectione repetere potest, & veterum historiam recordari, non ægrè reperio, quamdiu manserunt incorrupti hominũ mores, sermonem fuisse parcissimũ & breuissimum. Quod iis perspicere facillimum erit, qui priorum temporum auctores cum iis qui posteri successerunt, vnà cõferre volent: vt Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Hesiodo: Socratẽ, Platonem cum Chrysippo: cum Galeno Hippocratem. Veterũ enim sapientum fuere sententiæ perbreues, quasi decreta quædam & placita, vt illa celebrata omnibus Pythagoræ symbola, Socratis, &

ris, & aliorum quorũdam ſapienter & argutè, doctè grauitérque reſponſa quæ hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, neruoſius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium Lycurgi Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vſi ſunt, vt non videam quid amplius poſteris acceſſerit, cum Philoſophia primùm loquax eſſe cœpit: vt ad rem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

——*Laudato ingentia rura, Exiguum colito.*——

Prætermiſeram Epictetum, in quem permulta conferturlaus, quòd duobus verbis *ἀνέχου καὶ ἀπέχου* vniuerſam Philoſophiam complexus eſt. quod tamen ita nolim ſeuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, ſed etiam neceſſariam: at vt veſtrum quiſque intelligat Alciatum ſua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priſcæ doctrinæ ſyluam non pluris habendam ducet, quam immanes ſcriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi neſcio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, vt in cochleis & teſtudinum genere capitur? Sed pergamus quæſo ad varietatem illam qua ſe commendat, qua in deliciis habetur, qua ſtudioſos paſcit animos, qua eruditam cogitationem ſuſpenſam tenet. quòd cùm meditor vnà mecum, exiſtimo eos ineptos eſſe minimèque diligentes, qui ſemper idem aut legunt, idémque ſemper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipſa commendauit, ingenium perpoliunt. quid enim morer Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen inſtituto planè Stoïci, monitum conſiliúmque grauiſſimum, quo non obſcurè variam lectionem, vt alienam à ſtudiis inſectatur? Reuera hic magni nominis Philoſophus non ſine iudicio videtur ſuã ea de re ſententiam dixiſſe: ſed nos naturæ certiſſimum quoddã præſcriptũ ſequimur, eíque paremus; quo nomine nullus eſt, opinor, qui nobis moleſtus eſſe debeat. Nam quocumque oculorũ aciem flectamus, quamcunque in partem ſeſe mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate diſtinctum deprehendemus. Plantarum enim, florum, herbarum magna cáque admirabilis eſt in omni genere varietas: tam diuerſa animalium facies, ea colorũ certè innumerabiliũ diſtinctio. Imò verò terrã ipſam videm⁹ hac parte mõtibus eminẽtem, illa lacunoſam, fontium quadã perennitate,

l. 5. De insomniis, eius hæc verbat ἔδοξέ τις εἰς χοίνικα χέειν, εἶλκε δὲ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, μήτρον δὲ ἡ χοίνιξ, τὸ δὲ μέτρον, νόμῳ ἐοικὸς τρόπον οὖν τινα παρανόμῳ τῶν τὰ νενομισμένα κοινῇ τοῖς ἄλλοις πρᾴττων. Hæc Latinè ita sonant: Quispiam sibi visus est in chœnicem aluum exonerare conuictus de eo quòd cum sorore cubitasset, damnatus est. mẽsura enim chœnix: arqui mensura legi similis est, quodam itaque modo legem transgressus erat qui nimirum admisisset aliquid præter legestori Græcix communes.

Turpe quidem dictu.] Isocrat. ad Demonicum. ὃ ποιεῖν αἰσχρόν, τοιαῦτα νομίζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Quod turpe factu. ne puta dictu pulchrum. Paullò diuersius tamen M. Tullius ea epistola, cuius initium, *Anio verecundiam: Quædam fiunt non turpiter, dicuntur non honeste:* Et 1. offi. sunt necessarii, eas ne-que partes neque earum vsus. Quarum partium corporis vsus suis nominibus appellant: quodque facere turpe non est, modò occultò, id dicere obscœnum est. Et ad finem eiusdem libri: Ita tetra quædam, ita obscœna, vt dictu quoque videantur turpia.

Excipiat si quis chœnicem.] Chœnix, quod nam genus mensuræ, supra dictum, ad Embl. Desidiam abiiciendam.

Legis modum excedere sanctæ] ea est quæ verbo vno dicitur ἀνομία, legis transgressio, sed hîc non legis cuiuscunque, sed naturalis ac diuinæ: quam turpiter & neariè violant qui vel incestu, vel adulterio sese inquinant. Quis enim, verbi caussa, non exhorrtat maculosissimam illã Semiramidis cum Nino filio commistionem: quis Neronis cum Agrippina matre, Artaxerxis cum sorore, Bassiani Caracallæ cum nouerca, & alia eius generis flagitiorum monstra, quæ qui patrtunt videntur haud dubiè vim quasi armatam ipsi naturæ iniecisse? Sed hæc faceslant quæ saluo pudore vix dici possunt,

FED. MORELLI Monitura.

Fontem Emblematis ἀμφιβόλου καὶ ὑποβόλου detegens perspicax. commentator optime coniecit ex Artemidori ὀνειροκριτικῶν l. 5. cap. 24. fuisse tractum, se Heliodorum pro Artemidoro, κατὰ μνεμονικὸν ἁμάρτημα scripsetat. Videcdit. nostræ διγλώττου pag. 2 6. adisis etiã Acinetis F. Seirim ὀνειροκρ. cap. 104. pag. eiusd. edit 71, c. 72.. Poerò primi versus hemistichiũ huic Homerico par est, Αἰχρὸ μὲν γὰρ δειλὸν τε μέγα τε, sententia ab Aristot. sic explicatur lib. 4. Ethic. Nicom. ἕκαστος οἷός ἐστι τοιαῦτα λέγει καὶ πράττει, καὶ οὗπερ ζῇ. *Qualis quisque est, talia loquitur & facit, itaque viuit.*

AD ALCIATI EMBLEMATA

LAVDATIO, VICE PRAEFATIONIS ad Emblematum explicationem:

Habita Lutitia in regia Burgundionum ſchola, 9. Kalend. Maias, 1576.

ETSI, AVDITORES optimi, non eſt meæ conſuetudinis, quæ tempore ad aliquem egregium ſcriptorem explicandum aggredior, initio meæ profeſſionis tam anxiè rationem reddere, cur hunc potius quàm illum ſumam in manus, proptrea quòd ſtudioſis omnibus meam induſtriam & conſilium in officio meo perſoluendo, réque literaria iuuanda probatum iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, ſed recenti nimis fortaſſe, vt mihi obiiciatur, cauſa proponenda eſt, cur hunc enarrandum publicè meíſque commentariis illuſtrandum inſtituerim, ne quid à me temerè & inconſulto factum eſſe videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi neque alieni à literarum meliorum vſu & dignitate, qui dicant me non facere ſatis conſtanter, qui neſcio quo animo intermiſſis antiquis auctoribus, & iis à quibus ſolida puráque doctrina petitur, mutato priore conſilio, ad recentiorem iſtum diuertam: ac ſi priſci illi ſapientes, & iam longa ſeculorum diuturnitate probati mihi non ſatis arriderent. Ego, Auditores, de me nihil poſſum excellens aut magnificum polliceri; ſed auſim tamen dicere me non ita eſſe plumbeum, vt puleram & vtilem veterum hominum doctrinã tam parui faciam, qui nullis vnquam laboribus & vigiliis peperci, vt ex eorum quaſi pomœriis & fertilibus agris ſtudiorum aliquem fructum tandem aliquando demeterem. Quia tamen ab ineunte ætate cogitationem rerum & antiquitatis (nedum verborum floſculos, in quibus alii permulti ætatem exigunt) mihi primùm

comparandam esse duxi, operæpretium me facturum putaui, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo ex spatiarer nullóque autore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere viderentur, copiam quãdam vberem rerum, quæ cognitione dignissimæ sunt mihi compararem, & è meliorũ maximéque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo numquam in animum induxi meum, vt veteres potiùs quàm vetera consectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorãdos esse iudicaui, & ex iis ea subligenda vidi, quæ ad studiorum liberiorem progressum facerent: non modò vt qui lecunas ædium complent, quibus vnum studium est vt ea quæ sunt hiulca obturent, sed locupletes lautíque homines, qui cùm habent quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facilè nõ potest abundant etiam innumerabili eáque varia rerum copia quippè qui ex magno acerno quidpiam sumere putet esse mulo iucundius. Quod cùm dicere apud vos instituo, scio certò quàm facilius sit ea de re initiũ præfandi reperire quàm exitum tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus quæ ad institutũ hoc nostrum studium non pertineant longum & odiosum præmium texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror: altero vetò de meo ipsius studio atque cõsilio pauca dicturus, quæso diligenter attendite.

STATIM vbi primùm ex pueris excessit Andreas Alciatus, atque eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informatii ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisque hominibus affluẽti naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenii gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempe studia omnia, quibus ingenii cultus capiatur mirificè tum colebantur. Itaque cum Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcunque se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenii expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus, admiratióque superaret. Qua propter hunc magna laude & summa omniũ oblectatione apud se doctorẽ habuere Bononienses, Fer-

tarienſes, Ticinii, eumque ampliſſimis præmiis donauerũt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterãt, cognitione atque hoſpitio dignũ exiſtimarũt Hac tãta nominis celebritate cùm eſſet etiã exteris notus patriam primùm ſibi charſſimã armis & factionibus oppreſſam ad tempus deſerere cogitauit. & Auenione moras trahere maluit; quo loco profitendi munus ſibi demandatũ, ſtipẽdio ſexcentorum ornatus magna ſua laude ſuſtinuit. Deinde à Biturigũ magiſtratibus accitus, ipſo etiã Rege Chriſtianiſſimo procurante, ſecũdo quàm eò venerat anno, duplicatũ habuit honorariũ, & mille ducentis eſt donatus. Fuit illis tẽporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus ampliſſimo, multiſque legationibus in primis illuſtri ac nobili: cuius tum à Budæo, tũ ab Eraſmo, quorum alterũ rariſſimum Franciæ lumen non iniurià poſſumus appellare; alterum, literatorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo Cardinale doctrinæ laude commendatiſſimo, cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant, quos omnes quandiu vixit, deuinctos ſibi conſuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à ſuo tãdem Principe reuocatus (ferè fit enim vt ipſa virtus in proprio & natali ſolo non niſi ſerò admodum cognita, ad extremũ excipiatur, excipta reficiatur, refecta præmiis exornetur) à ſuo, inquam, Principe in patriam reuocatus, poſt ancipites variósque caſus & labores nomine publico exantiatos, in Ordinem Senatorum honorificè cooptatus eſt, quam acceſſionem, vt ipſe affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præſtãtis ingenii & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & ſuæ ætatis hominibus & poſteris conſuliere ſibi propoſuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti eſſent, non ſolum cùm viui ſunt ac præſentes, ſtudioſos diſcendi erudire atque docere, ſed hoc idem etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequi. In quo ſuam fidem & ſtudium tam mirificè probauit, vt nullius hodie ſit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium ſuſpiciat. Neque profecto hac parte video, quàm ſit æquum opinionem ſequi vel Marci Antonii Oratoris, aut Caii Lucilii, tametſi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur ſuas orationes edi nollet: probabilem rationem reddere ſolitus, id à ſe ita fieri decebat, vt ſi fortaſſe quædam mini-

mè aliis placerent inficiari posset: alter verò quæ scriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil linteligerent. At qua fronte aliquis nostrũ artifici huic tam laborioso succensere ausit? quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neque enim existimandum nobis est veriora illa & simpliciora cẽsenda, quæ viua voce dicũtur, quæque simulari, fingique possunt, quàm quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examẽ proponuntur, Et hæc quidem, Auditores humaniss. necessario primùm dicẽda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lapidum, tamque tersum & egregie doctum, eúmque studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilii mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satisne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis iis auctoribus qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potiùs, & & ad eum explanandum aggrediar, cùm alios penè innumerabiles, eósque maximè quos posteritas communi consensu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, Avd., non sum is, qui veteres, vti iam dixi, potiùs quàm veteta eáque præclara vnquam probarim ac sanctiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione citiùs, quàm dignitate & vsu æstimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandum, magnique ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidentia & cæca opinio, vt noua pænè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent. quod idem suo seculo, non temerè videtur ille conquestus.

Esse quid hoc dicam (inquit) *viuis quod fama negatur,*
Et sua quod rarus secula Lector amat?
Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Quæ quanquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, vt nunquam iniquis imperatorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lu-

cano Andronicum Liuium, quis M. Tullii orationibus omni dicendi leporeac copia vinctis forenſes & horridas actiones M. Catonis ſenioris anteponat? Equidem ſcio quàm non facilè ſe nouitas apud quoſdam inſinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat: adeò

——nos noſtræque lituus odit,
——& niſi quæ terris ſemota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit

Non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quod eo modo literarum dignitatem augeri velit, ſed quia non niſi ægre patiatur ſe vltimo haberi loco, ſi res in certamen veniat, & induſtriam excitare ſe nihilo plus poſſe ſperet. Atid quam ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum!

Nam ſi tam Græcis nouitas inuiſa fuiſſet
Quam nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quid legeret, teretéque viritim publicus vſus?

Quàm multi multa poſſint obiicere, vltrò mihi in mentẽ venit. ex iis enim moroſi quidam & tetrici caſtigatores quæcumque ſe vetuſtate commendant, ea penè ſola & in primis omni honore habenda putant, nouis auctoritatem omnem fidem que detrahunt. In quo vt ſibi nimirè placent, ita Platinam cantionem in pergulis, in conuiuiis, in balneis, penéque dixerim medio ipſo foro perſonant.

Qui vtuntur, inquiunt illi, *vino vetere, ſapientes puto,*
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas:
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Nam nunc noua quæ prodeunt commœdiæ,
Multò ſunt nequiores quàm nummi noui.

Agnoſco inquam ego Comici verba, teneo mẽtem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquã perſuaſerint id in omne ſcripti genus eſſe rorquẽdum, quod de ſolis fabulis Poëta ille perſpicuè & aperte pronunciauit. Quibus nimium ſeueris iudicibus, vt non minus grauem quàm argutum opponam teſtem, Lyricorum Principem Pindarum, quæſo, audiant *ἄινει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνδρασι δ' ὕμνων νεωτέρων*. Vinu verus laudandum eſſe vult: at etiã recentiorum flores hymnorum ſuã quoque laudẽ merer grauiter ac verè teſtatur. Ita quidẽ doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum ſcriptiones, & quaſi tenellas nouaſque Muſarum corollas labore ac ſtudio concinnatas nõ aliquo putabit honore dignas, non

etiam debita ſua laude ornandas exiſtimabit? Vultis itaque vno verbo dicam quid ſentio, Auditores, non poſſum faciliùs quàm Plinii iunioris arguta ſanè & opportuna ſententia? Sũ ex iis qui mirer antiquos, inquit ille, non tamẽ ita vt ingenia noſtrorum temporum deſpiciam, neque enim in gignendis optimis laſſa eſt & quaſi effæta natura. Sit ergo regẽs Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam eſſe cõſtet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatũ prudentium Iuris, quid eloquentiã, qua aliis præſtitit in medium adducam? Sic enim iam olim non temere didicimus hanc pulcherrimam lucis dicũdi facultatem reuera πολυμαθίαν eſſe, & multiplicem atque vberem rerum optimarum penéque innumerabiliũ cognitionem, etiam profecto & in actione poſitã, non vmbratilem quãdam & in puluere latentem decertationem, ſed in omnium oculis ac luce poſitam ſapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, déque literariis monumentis ab eó editis. quæ omnia nõ augeri verbis, nedum illuſtrari poſſe certo ſcio? Quanquã enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit facillimum eſſe laudare ſolem, cùm vbique præſto & ſemper eſſe poſſint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cùm difficile non ſit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum eſt, ne quis obiiciat illud olim è Pharorino nobili Philoſopho vſurpatum, Vituperari ſatius eſſe, quàm remiſſè laudari. Adde quod ſi mihi aliquãdo ſtatuendum eſſet vt Alciatum quadam inſigni meritaque laudatione exornarem, putarẽ equidem non alio eloquendi genere mihi opus eſſe quàm eo quo celebritatẽ nominis Alciatus eſt conſecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra ſibi opus eſſe cenſebat. Quamobrem ſi certò teneam, nunquam aut rarò admodum, parem gloriam eſſe in dicente vel ſcribẽte, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non poſſum quin pro ingenii mei tenuitate Alciatum cõmendem: quod ipſum tamen cum pro tantilla mea facultate vix cõſequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis teſtes aduocabo potentiſſimas & nobiliſſimas in Europa gẽtes, à quibus raram & exactã Doctoris huius ornatiſſimi eruditionem probatam fuiſſe à patribus accepimus. Primùm, teſtis eſt Italia, bonorum ingeniorum patens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, ſumma omnium admiratione de ſuggeſtu

fulminantem, ius ciuile magno applauſu parique auditorum concurſu & frequentia docentem audiuit. Teſtis Gallia. quæ cum Biturigibus per quinquenium aluit regiis allectum ſtipendis: Teſtis Germania quæ præ cæteris ſemper induſtrios & ſolertes homines habuit; quorum opera factum, vt literarũ cultus & exercitatio pridem extincta Gothorum incurſionibus cœperit, hac tandem mundi ſenecture reuiuiſcere. Teſtes exteræ nationes omnes in quibus tamen eſt aliqua humanitas atque inſtitutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoque cõſenſu Alciatum excipiunt: ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornãt. Et certè ea fuit egregii hominis ſuadela vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, ſic etiam exteros abſentes demulſerit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris ſtudium fuiſſe definitius excitatum. Quæ cùm dico, non eſt quod veſtrum quiſpiam expectet à me, vt nobiles huius noſtræ ætatis Iuris doctores inter ſe conferam: neque enim id meum eſt: & quamquam mihi permiſſum ac conceſſum eſſe videretur, tamen ſtio in primis id & permoleſtum & odioſum iis, qui ſeſe poſtponi aliis non tam facilè ferunt, quique vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt, in quo ſi putarem eos ne verbo quidem mihi fore moleſtos, tamen vt verè & ingenuè fatear,

——— *Non meus audet*
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata eſſe confido? Enimuero, auditores, non eſt mihi animus calculum adiicere meum ad eas diſputationes, quas magna ſua laude ſcripſit Alciatus ad Ius illuſtrandum: de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus eſt, ſi molem ſcripti cõſideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, ſi pretiũ ſi dignitatem, ſi officinam rerum omnium ſelectiſſimarum, quæque ſtudio & cognitione omninò dignæ ſũt, egregie inſtructam: ſi, vt vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Auſim equidem affirmare, nihil omnino eſſe quod philologi aliqui moroſi in eo deſiderẽt. ſunt enim nõ pauci, qui lõgiores verborum ambitus qui prodigioſas, vt ſi dicam, foliorum & paginarũ amplitudines, qui prolixam in doctrina farraginem non temere faſtidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molẽ euoluerit? an tantùm nobis relictum eſt temporis, an otii, an vitæ denique, quam tamen breuiſſimam

nis, & aliorum quorũdam ſapienter & argutè, doctè grauiterque reſponſa quæ hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, neruoſius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium Lycurgi Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vſi ſunt, vt non videam quid amplius poſteris acceſſerit, cum Philoſophia primùm loquax eſſe cœpit: vt ad rem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

——*Laudato ingentia rura, Exiguum colito.*——

Prætermiſeram Epictetum, in quem permulta conferturlaus, quòd duobus verbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου vniuerſam Philoſophiam complexus eſt. quod tamen ita nolim ſeuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, ſed etiam neceſſariam: at vt veſtrum quiſque intelligat Alciatum ſua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priſcæ doctrinæ ſyluam non pluris habendam ducet, quam immanes ſcriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi neſcio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, vt in cochleis & teſtudinum genere capitur? Sed pergamus quæſo ad varietatem illam qua ſe commendat, qua in deliciis habetur, qua ſtudioſos paſcit animos, qua eruditam cogitationem ſuſpenſam tenet. quòd cùm meditor vnà mecum, exiſtimo eos ineptos eſſe miniméque diligentes, qui ſemper idem aut legunt, idémque ſemper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipſa commendauit, ingenium perpoliunt. quid enim moror Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen inſtituto planè Stoïci, monitum conſiliúmque grauiſſimum, quo non obſcurè variam lectionem, vt alienam à ſtudiis inſectatur? Reuera hic magni nominis Philoſophus non ſine iudicio videtur ſuã ea de re ſententiam dixiſſe: ſed nos naturæ certiſſimum quoddã præſcriptũ ſequimur, eíque paremus; quo nomine nullus eſt, opinor, qui nobis moleſtus eſſe debeat. Nam quocumque oculorũ aciem flectamus, quamcunque in partem ſeſe mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate diſtinctum deprehendemus. Plantarum enim, florum, herbarum magna eáque admirabilis eſt in omni genere varietas: tam diuerſa animalium facies, ea colorũ certè innumerabiliũ diſtinctio. Imò verò terrã ipſam videm⁹ hac parte mõtibus eminẽtem, illa lacunoſam, fontium quadã perennitate,

fluminum,lacuum,vaſtóque Oceano irriguã,& certè à terrâ ſecretam,vt ipſa ſui maximum omnibus vbique ſpectaculum præbere videatur. Cuius naturæ tam ſapientis & prouidæ ſolertiam, homines ingenio maximè, & arte feliciter æmulati ſunt, ijs præcipuè rebus quæ literarum monumentis continentur. Etenim rectiſſimè putarũt ingenium humanum non eſſe ita ſterile & infecundum, & quaſi cancellis circumcluſum, vt ſua vi non continere poſſet ea omniã, quæ abundans & opulenta natura educere voluiſſet. Ne tamen vos morer pluribus Auditores, ſi conferre libeat hunc tantillum libellum cum alijs longè plurimis: & ſi maturè iudicium adhibere par ſit;quis non capietur admiratione vbi obſeruauerit, in eo vno innumerabiles opes contineri,quæ non niſi magna difficultate ſummóque ſtudio in permultis alijs commodè obſeruari poſſint? Vt enim id aliqua parte reuocem quaſi ad calculos, in Alciato puram, teriam, & antiquam dictionem nullus, vt opinor,deſiderabit: acumen logicum non abeſt à præclara illa fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam variæ colligerentur: non hiſtoria rerum permultarum: non philoſophia morum & naturæ quæ tota in omnibus Emblematis occupatur: vt quemadmodum in Homero plerique veterum dixerunt eſſe diſciplinarum omnium officinam quandam locupletem: ita in Alciatum libertimè concurrunt,qua homines eruditi & ingeniõſi laudatã aliquam ideam poſſint effingere. Quæ certè omnia non ideò à me dicuntur, vt aliquis veſtrûm putet me tam libera & aperta laudatione meos qualeſcumque in hunc auctorem labores venditare cupere: quòd profectò quàm alienum ſit à meo ſenſu, facilè quiuis intelligeret,ſi verecundum animum meum, ſi meæ vitæ rationem, ſi minimum peneque nullum ſtudiorum progreſſum viderit. Neque verò is ſum qui Alciati, viri certè maximi, dignitatem rarámque doctrinã cum mea tenuitate conferre audeam: Ille enim vir πολλῦ ἐσωῤ καὶ πολυμαθὴς iocando libertè relaxándóque animum,Emblemata omni ſale & lepore Attico tincta effudit: nos induſtria, ſtudio,cogitatione, ſenſu denique omni nullum non lapidem mouemus, vt ſi pro dignitate non poſſumus ad vmbilicum perducere quæ cogitamus, ſaltem tamen admiratione quadam rapti, coniectanea noſtra qualiácũque potiùs, quàm ſeriæ doctrinæ fructũ aliquẽ proponamus. Ille, vti ſe res offerebat(quãdo meximè à Iuris profeſſione honeſtã & liberã ceſſationẽ impetrabat)in medio ſuo otio negotiũ

literariũ conſectatus, rem quidẽ pulcherrimã, dignámq; omni regio apparatu, erũditorũ hominũ oculis ſpectandã propoſuit: ego verò, vt libelli huius guſtum aliquẽ meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos & Latinos aliqua, quod certè audeo dicere, diligentia & voluptate animi deuoraui, eámque continuã operam in perquirẽdo fixi atque locaui, vt quis Siſyphus verſat ſaxum, ſuadens nitendo, ſed neſcio tamẽ an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, vt cùm eà de re apud vos tam liberè verba faciam, poſſim adoleſcentiæ laptum deprecari. Fateor enim neſcio quo ætatis feruore ante annos ſeptem contuliſſe & ſublegiſſe me in libelli quandam formam aliquas minutias: quas cum amicis aliquot meis oſtendiſſem, mihi auctores fuerunt, vt de iis edendis tum primùm cogitarem, & in publicã edi lucẽ paterer. Id certè, ne quid ego diſſimulem, mihi tum valde placuit, vt qui meorum ſtudiorũ aliquod vel minimum ſpecimen non ægrè ferrem ſtudioſis eſſe conſecratum: ad eámque rem citiùs quàm licebat, neque tam maturè, vt oportebat, ad Chriſtophorum Plantinum, ciuem Antuerpienſem, & Regium Typographũ, ſcripſerunt amici meo nomine, vt quemadmodum is ipſe mihi coram pro ſuâ facilitate primùm hîc Lutetiæ pollicitus erat, deinde per literas idem non inuitus confirmarat libellus præle committeretur: quod tamen, vbi exẽplar ad eum miſiſſem, penè omninò αὐτόγραφον, & reuera χαλκόγραφον, diuturna & moleſta negotiorum mole euocatus, tam citò præſtare non potuit, vt ipſe conſtituerat. Sed ea tandem edita ſcholia, immaturâ penè omninò, neque digna ſatis quæ hoc tempore tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applauſu à ſtudioſis, mihi animos admouerunt, vt quæ inculta parúmque terſa eſſe ſcirem, ſumpto quodam ocio libero corrigerem. Meæ itaque partes ſunt, vt cùm mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus ſim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non ſemel habuerunt de caſtiganda illa editione cogitem: tum vt reſpondeam hominũ de me bene meritorum exſpectationi, tum vt adoleſcentũ ſtudia quacunque tandem ratione iuuare pergam. Quod negocium citiùs confeciſſem, & alacri ſtudio maturaſſem, niſi profeſſionis meæ continua cura & laborioſa contentio, in qua ceſſatori eſſe non licet, me penè omninò à ſubcæciuis ſtudiis abſtraxiſſet: niſi inquam me toto iam ſexennio

comparandam esse duxi, operæpretium me facturum putaui, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libero & quieto animo ex spatiarer nullóque autore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiam quãdam vberem rerum, quæ cognitione dignissimæ sunt mihi compararem, & è meliorũ maximéque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fontibus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo numquam in animum induxi meum, vt veteres potiùs quàm vetera consectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorãdos esse iudicaui, & ex iis ea subligenda vidi, quæ ad studiorum liberiorem progressum facerent: non modò vt qui lecunas ædium complent, quibus vnum studium est vt ea quæ sunt hiulca obturent, sed locupletes lautíque homines, qui cùm habent quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facilè nõ potest abundant etiam innumerabili eáque varia rerum copia quip, pè qui ex magno aceruo quidpiam sumere putet esse mulo iucundius. Quod cùm dicere apud vos instituo, scio certò quàm facilius sit ea de re initiũ præfandi reperire quàm exitum tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus quæ ad institutũ hoc nostrum studium non pertineant longum & odiosum præmium texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror: altero vetò de meo ipsius studio atque cõsilio pauca dicturus, quæso diligenter attendite.

STATIM vbi primùm ex pueris excessit Andreas Alciatus, atque eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informatii ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisque hominibus affluẽti naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenii gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempe studia omnia, quibus ingenii cultus capiatur mirificè tum colebantur. Itaque cum Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcunque se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenii expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus, admiratióque superaret. Qua propter hunc magna laude & summa omniũ oblectatione apud se doctorẽ habuere Bononienses, Fer-

tarienſes, Ticinii, eumque ampliſſimis præmiis donauerũt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterãt, cognitione atque hoſpitio dignũ exiſtimarũt. Hac tãta nominis celebritate cùm eſſet etiã exteris notus patriam primùm ſibi charſſimã armis & factionibus oppreſſam ad tempus deſerere cogitauit. & Auenione moras trahere maluit; quo loco profitendi munus ſibi demandatũ, ſtipẽdio ſexcentorum ornatus magna ſua laude ſuſtinuit. Deinde à Biturigũ magiſtratibus accitus, ipſo etiã Rege Chriſtianiſſimo procurante, ſecũdo quàm eò venerat anno, duplicatũ habuit honorariũ, & mille ducentis eſt donatus. Fuit illis tẽporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus ampliſſimo, multiſque legationibus in primis illuſtri ac nobili: cuius tum à Budæo, tũ ab Eraſmo, quorum alterũ rariſſimum Franciæ lumen non iniurià poſſumus appellare; alterum, literatorum huius temporis in Germania primum: adamatus à Bembo Cardinale doctrinæ laude commendatiſſimo, cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant, quos omnes quandiu vixit, deuinctos ſibi conſuetudine tenuit. Sed confecto tam longo itinere, à ſuo tãdem Principe reuocatus (ferè fit enim vt ipſa virtus in proprio & natali ſolo non niſi ſerò admodum cognita, ad extremũ excipiatur, excipta reficiatur, refecta præmiis exornetur) à ſuo, inquam, Principe in patriam reuocatus, poſt ancipites variósque caſus & labores nomine publico exantiatos, in Ordinem Senatorum honorificè cooptatus eſt, quam acceſſionem, vt ipſe affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præſtãtis ingenii & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & ſuæ ætatis hominibus & poſteris conſuliere ſibi propoſuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti eſſent, non ſolum cùm viui ſunt ac præſentes, ſtudioſos diſcendi erudire atque docere, ſed hoc idem etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequi. In quo ſuam fidem & ſtudium tam mirificè probauit, vt nullius hodie ſit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium ſuſpiciat. Neque profecto hac parte video, quàm ſit æquum opinionem ſequi vel Marci Antonii Oratoris, aut Caii Lucilii, tametſi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur ſuas orationes edi nollet: probabilem rationem reddere ſolitus, id à ſe ita fieri decebat, vt ſi fortaſſe quædam mini-

mè aliis placerent inficiari posset: alter verò quæ scriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis nostrũ artifici huic tam laborioso succensere ausit? quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neque enim existimandum nobis est veriora illa & simpliciora cẽsenda, quæ viua voce dicũtur, quæque simulari, fingique possunt, quam quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examẽ proponuntur, Et hæc quidem, Auditores humaniss. necessario primùm dicẽda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velleram lapidum, tamque tersum & egregie doctum, eúmque studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilem consilii mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerum, satisne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis iis auctoribus qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potiùs, & & ad eum explanandum aggrediar, cùm alios penè innumerabiles, eósque maximè quos posteritas communi consensu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, Avd., non sumis, qui veteres, vt iam dixi, potiùs quàm vetera eáque præclara vnquam probarim ac tantiquam & recoctam doctrinam, temporum ratione ciriùs, quàm dignitate & vsu æstimarem. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandum, magnique ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominum inuidentia & cæca opinio, vt noua pænè omnia, quamquam sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent. quod idem suo seculo non temerè videtur ille conquestus.

Esse quid hoc dicam (inquit) *viuis quod fama negatur,*
Et sua quod rarus secula Lector amat?
Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Quæ quanquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, vt nunquam iniquis imperatorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lu-

cano Andronicum Liuium, quis M. Tullii orationibus omni dicendi lepore ac copia tinctis forenses & horridas actiones M. Catonis senioris anteponat? Equidem scio quàm non facilè se nouitas apud quosdam insinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat: adeò

——nos nostraque liuidus odit,
——& nisi quæ terris semota, suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit

Non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quod eo modo literarum dignitatem augeri velit, sed quia non nisi ægre patiatur se vltimo haberi loco, si res in certamen veniat, & industriam excitare se nihilo plus posse speret. Atid quam ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum!

Nam si tam Græcis nouitas inuisa fuisset
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quid legeret, teretétque viritim publicus vsus?

Quàm multi multa possint obiicere, vltrò mihi in mentẽ venit. ex iis enim morosi quidam & terrici castigatores quæcumque se vetustate commendant, ea penè sola & in primis omni honore habenda putant: nouis auctoritatem omnem fidem que detrahunt. In quo vt sibi nimirè placent, ita Platinam cantionem in pergulis, in conuiuiis, in balneis, penéque dixerim medio ipso foro personant.

Qui vtuntur, inquiunt illi, *vino vetere, sapientes puto,*
Et qui libenter veteres spectant fabulas:
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Nam nunc noua quæ prodeunt commœdiæ,
Multò sunt nequiores quàm nummi noui.

Agnosco inquam ego Comici verba, teneo mẽtem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquã persuaserint: id in omne scripti genus esse torquẽdum, quod de solis fabulis Poëta ille perspicuè & aperte pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicibus, vt non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorum Principem Pindarum, quæso, audiant *ἄῖνει παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων*. Vinu verus laudandum esse vult: at etiã recentiorum flores hymnorum suã quoque laudẽ merer grauiter ac verè testatur. Ita quidẽ doctrinam veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, vt ita dicam, recentium quorundam hominum scriptiones, & quasi tenellas nouasque Musarum corollas labore ac studio concinnatas nõ aliquo putabit honore dignas, non

etiam debita ſua laude ornandas exiſtimabit? Vultis itaque vno verbo dicam quid ſentio, Auditores, non poſſum faciliùs quàm Plinii iunioris arguta ſanè & opportuna ſententia? Sũ ex iis qui mirer antiquos, inquit ille, non tamẽ ita vt ingenia noſtrorum temporum deſpiciam, neque enim in gignendis optimis laſſa eſt & quaſi effæta natura. Sit ergo regẽs Alciatus, dum tamen antiquam eius doctrinam eſſe cõſtet. Quid enim excellentem illam, & eruditorum omnium calculis probatũ prudentium Iuris, quid eloquentiã, qua aliis præſtitit in medium adducam? Sic enim iam olim non temere didicimus hanc pulcherrimam lucis dicũdi facultatem reuera πολυμαθίαν eſſe, & multiplicem atque vberem rerum optimarum penéque innumerabiliũ cognitionem, etiam profecto & in actione poſitã, non vmbratilem quãdam & in puluere latentem decertationem, ſed in omnium oculis ac luce poſitam ſapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, déque literariis monumentis ab eó editis. quæ omnia nõ augeri verbis, nedum illuſtrari poſſe certo ſcio? Quanquã enim quidam è veteribus eleganter & acutè dixerit facillimum eſſe laudare ſolem, cùm vbique præſto & ſemper eſſe poſſint laudationum argumenta penè innumerabilia: Ita cùm difficile non ſit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceant: mihi tamen verendum eſt, ne quis obiiciat illud olim è Pharorino nobili Philoſopho vſurpatum, Vituperari ſatius eſſe, quàm remiſſè laudari. Adde quod ſi mihi aliquãdo ſtatuendum eſſet vt Alciatum quadam inſigni meritaque laudatione exornarem, putarẽ equidem non alio eloquendi genere mihi opus eſſe quàm eo quo celebritatẽ nominis Alciatus eſt conſecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarum, non alia quàm Pindari lyra ſibi opus eſſe cenſebat. Quamobrem ſi certò teneam, nunquam aut rarò admodum, parem gloriam eſſe in dicente vel ſcribẽte, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non poſſum quin pro ingenii mei tenuitate Alciatum cõmendem: quod ipſum tamen cum pro tantilla mea facultate vix cõſequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis teſtes aduocabo potentiſſimas & nobiliſſimas in Europa gẽtes, à quibus raram & exactã Doctoris huius ornatiſſimi eruditionem probatam fuiſſe à patribus accepimus. Primùm, teſtis eſt Italia, bonorum ingeniorum patens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, ſumma omnium admiratione de ſuggeſtu

fulminantem, ius ciuile magno applauſu parique auditorum concurſu & frequentia docentem audiuit. Teſtis Gallia. quæ cum Biturigibus per quinquennium aluit regiis allectum ſtipendis: Teſtis Germania quæ præ cæteris ſemper induſtrios & ſolertes homines habuit; quorum opera factum, vt literarũ cultus & exercitatio pridem extincta Gothorum incurſionibus cœperit, hac tandem mundi ſenecture reuiuiſcere. Teſtes exteræ nationes omnes in quibus tamen eſt aliqua humanitas atque inſtitutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoque cõſenſu Alciatum excipiunt: ambabus, quod aiunt, vlnis amplexantur, adamant, exornãt. Et certè ea fuit egregii hominis ſuadela vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, ſic etiam exteros abſentes demulſerit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris ſtudium fuiſſe definitius excitatum. Quæ cùm dico, non eſt quod veſtrum quiſpiam expectet à me, vt nobiles huius noſtræ ætatis Iuris doctores inter ſe conferam: neque enim id meum eſt: & quamquam mihi permiſſum ac conceſſum eſſe videretur, tamen ctio in primis id & permoleſtum & odioſum iis, qui ſeſe poſtponi aliis non tam facilè ferunt, quique vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt, in quo ſi putarem eos ne verbo quidem mihi fore moleſtos, tamen vt verè & ingenuè fatear,

——Non meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata eſſe confido? Enimuero, auditores, non eſt mihi animus calculum adiicere meum ad eas diſputationes, quas magna ſua laude ſcripſit Alciatus ad Ius illuſtrandum: de Emblematum libello nunc temporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus eſt, ſi molem ſcripti cõſideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, ſi pretiũ ſi dignitatem, ſi officinam rerum omnium ſelectiſſimarum, quæque ſtudio & cognitione omninò dignæ ſũt, egregie inſtructam: ſi, vt vno dicam verbo, bonorum mare aduertamus. Auſim equidem affirmare, nihil omnino eſſe quod philologi aliqui moroſi in eo deſiderẽt. ſunt enim nõ pauci, qui lõgiores verborum ambitus qui prodigioſas, vt ſi dicam, foliorum & paginarũ amplitudines, qui prolixam in doctrina farraginem non temere faſtidiant. Quis enim tam patienti animo eam librorum molẽ euoluerit? an tantùm nobis relictum eſt temporis, an otii, an vitæ denique, quam tamen breuiſſimam

xis, & aliorum quorũdam ſapienter & argutè, doctè grauitérque reſponſa quæ hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, neruoſius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium Lycurgi Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vſi ſunt, vt non videam quid amplius poſteris acceſſerit, cum Philoſophia primùm loquax eſſe cœpit: vt ad rem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

——*Laudato ingentia rura, Exiguum colito.*——

Prætermiſeram Epictetum, in quem permulta conferturlaus, quòd duobus verbis *ἀνέχου καὶ ἀπέχου* vniuerſam Philoſophiam complexus eſt. quod tamen ita nolim ſeuerè accipi, vt omnino exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, ſed etiam neceſſariam: at vt veſtrum quiſque intelligat Alciatum ſua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priſcæ doctrinæ ſyluam non pluris habendam ducet, quam immanes ſcriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi neſcio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multo plus, vt in cochleis & teſtudinum genere capitur? Sed pergamus quæſo ad varietatem illam qua ſe commendat, qua in deliciis habetur, qua ſtudioſos paſcit animos, qua eruditam cogitationem ſuſpenſam tenet. quòd cùm meditor vnà mecum, exiſtimo eos ineptos eſſe minimèque diligentes, qui ſemper idem aut legunt, idémque ſemper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipſa commendauit, ingenium perpoliunt. quid enim morer Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen inſtituto planè Stoïci, monitum conſiliúmque grauiſſimum, quo non obſcurè variam lectionem, vt alienam à ſtudiis inſectatur? Reuera hic magni nominis Philoſophus non ſine iudicio videtur ſuã ea de re ſententiam dixiſſe: ſed nos naturæ certiſſimum quoddã præſcriptũ ſequimur, eíque paremus; quo nomine nullus eſt, opinor, qui nobis moleſtus eſſe debeat. Nam quocumque oculorũ aciem flectamus, quamcunque in partem ſeſe mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate diſtinctum deprehendemus Plantarum enim, florum, herbarum magna eáque admirabilis eſt in omni genere varietas: tam diuerſa animalium facies, ea colorũ certè innumerabiliũ diſtinctio. Imò verò terrã ipſam videm⁹ hac parte mõtibus eminẽtem, illa lacunoſam, fontium quadã perennitate,

literariũ conſectatus, rem quidẽ pulcherrimã, dignámq; omni regio apparatu, eruditorũ hominũ oculis ſpectandã propoſuit: ego verò, vt libelli huius guſtum aliquẽ meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos & Latinos aliqua, quod certè audeo dicere, diligentia & voluptate animi deuoraui, eámque continuã operam in perquirẽdo fixi atque locaui, vt quis Siſyphus verſat ſaxum, ſuadens nitendo, ſed neſcio tamẽ an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, vt cùm eà de re apud vos tam libere verba faciam, poſſim adoleſcentiæ laptum deprecari. Fateor enim neſcio quo ætatis feruore ante annos ſeptem contuliſſe & ſublegiſſe me in libelli quandam formam aliquas minutias: quas cum amicis aliquot meis oſtendiſſem, mihi auctores fuerunt, vt de iis edendis tum primùm cogitarem, & in publicã edi lucẽ paterer. Id certè, ne quid ego diſſimulem, mihi tum valde placuit, vt qui meorum ſtudiorũ aliquod vel minimum ſpecimen non ægrè ferrem ſtudioſis eſſe conſecratum: ad eámque rem citiùs quàm licebat, neque tam maturè, vt oportebat, ad Chriſtophorum Plantinum, ciuem Antuerpienſem, & Regium Typographũ, ſcripſerunt amici meo nomine, vt quemadmodum is ipſe mihi coram pro ſuã facilitate primùm hîc Lutetiæ pollicitus erat, deinde per literas idem non inuitus confirmarat libellus prælo committeretur: quod tamen, vbi exẽplar ad eum miſiſſem, penè omninò αὐτόγραφον, & reuera χαλόγραφον, diuturna & moleſta negotiorum mole auocatus, tam citò præſtare non potuit, vt ipſe conſtituerat. Sed eà tandem edita ſcholia, immatura penè omninò, neque digna ſatis quæ hoc tempore, tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applauſu à ſtudioſis, mihi animos admouerunt, vt quæ inculta parúmque terſa eſſe ſcirem, ſumpto quodam ocio libero corrigerem. Meæ itaque partes ſunt, vt cùm mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus ſim, qui pro eo labore, alioquì tenui, gratias mihi non ſemel habuerunt de caſtigãda illa editione cogitem: tum vt reſpondeam hominũ de me bene meritorum exſpectationi, tum vt adoleſcentũ ſtudia quacumque tandem ratione iuuare pergam. Quod negocium citiùs confeciſſem, & alacri ſtudio maturaſſem, niſi profeſſionis meæ continua cura & laborioſa contentio, in qua ceſſatori eſſe non licet, me penè omninò à ſubcæciuis ſtudiis abſtraxiſſet: niſi inquam me toto iam ſexennio

inexercuisset. Neque verò tam facilè est ei qui nostræ huius professionis munus sustineat, animum ad res tam varias & multiplices applicare: quem certè magnum & arduũ laborem si qui tam facilem esse putant, vehemẽter admodum errant. Nullius enim planè animus est vel adeò rectè à natura informatus, vt hoc quicquid est quod facere debemus ex officio, qui non modò agendo, verùm etiam cogitãdo possit sustinere. An vos aliam causam esse vllam putatis, cur in tanto honore quo maximè artes aluntur, tam pauci reperti sunt hactenus, qui in hac profitenti laborioſa contentione pro dignitate versati sint? Non est longè repetendà ratio: sunt enim omittendæ voluptates, prætermittenda studia delectationis: ludus, iocus, conuiuia, confabulationes omnium penè familiarium deferendæ. Quæ res vt plurimum ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honestóque conatu studiorum humanitatis auocat, & interdum omninò abstrahit. Non longè abiero, dicãque hoc tempore quod tacitus nullo modo prætermittere possum: nostra hæc professio longè grauior est, magísque seria, quem suspicari vnquam aut percipere possunt qui dolium hoc numquam volutarunt. Nulla siquidem ars est digna hominis liberaliter educati studio, cuius non aliqua cognitione oporteat tinctum eum esse, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione sustinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quantò magis in dies prouehor tantò etiam magis intelligo quàm absim à perfectione summorũ operum, huiusque professionis dignitate: vt quamquam videar pleriſque nunc extra laboris aleã positus aliqua meâ industria & exercitatione, imò verò hominum eruditorum approbatione; tamen haud dubiè fateri cogar, me fundamenta quæ cogito, nondum benè iecisse. Et hæc quidem quamquam verissima esse constet, scio tamen quàm imperitis & parũ cautis adolescentibus arrideãt potius exoterica, potiùs quàm acroamatica: quàm placeant, non solertes & industrii, non laborioſi & ingenioſi doctores, sed clamoſi quidam & importuni ardeliones, vt etiam fumorum venditores, qui audaciam quadam impudẽti & intolerabili, iuuentutẽ sibi deuinciunt, eóq; nomine literarũ gloriam insigni quodam fastu complere non verẽtur. Quid enim nos, nos inquam laborioſi & industrii, non vbicumque fæci scholasticæ probamur? quia fastum omnem præcludimus: quia malumus studere vtilitati audientium quàm voluntati:

non pendemus ab aura populari: huic multorum capitum belluæ non obsequimur, & hinc illæ lacrymæ, Auditores, vt nemini mirum sit, cùm etiam Iupiter ipse, vt est in adagio vetere, ne quidem placere omnibus possit. Sed vna tamen optimè factorum conscientia, & doctorum quorundam hominũ de nostris studiis grauissimo iudicio sustentamur atque animum colligimus: quamquam nihil sit quod me pœnitere debeat, vt eorum hominũ qui euentu metiuntur omnia, fortunam incusare velim. Licet enim minimè gloriari possim, vt ille, *Cui mille Siculis errabant in montibus agnæ*: neque cantare audeam quæ:

——solitus si quando armenta vocaret
Amphion Dircæus in Actæo Aracynthо.

Tamen mea ipse fortè contentus, si fas est, si licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non sum adeò informis: nuper me in littore vidi
Cùm placidum ventis staret mare, numquam ego Daphnin
Cantando metuam, si numquam fallit imago.

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione vereor ne quis existimet me meas merces alienis nominibus velle catius vendere, quod si facio, mei planè sum immemor, vt qui nasutis hominibus me ridẽdum propinem. At ne patiar vos hinc satiatos discedere, néve aberrem à scopo, quem mihi primùm proposueram, vtque vno quasi fasce complectar, quæ hactenus à me dicta sunt, quæso studiosi Adolescentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam nostri hi labores instituti sunt) quæso inquam, nostri huius auctoris antiquam doctrinem diligenter obseruemus & exosculemur: peritiam iuris admiremur: eloquentiam consectemur, succinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus consensu approbemus: varietatem certè grauissimam iucundissimámque veneremur: cuius singulas eásque admirabiles virtutes si penitus intuemur, thesaurum habemus nullo auro nullísque gemmis conferendum t multóque magis admirabilem, si eius vnius selectissimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum floscułis comparemus. In quo Emblematum libello, mea qualicumque commentatione illustrando, non puto me omninò malè bonas horas collocasse: quamquam id dictum nolim, vt cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impensiùs, quod neque vestra de me expe-

ctatio, neque meus pudor vnquam pateretur. Sed hoc vnum contendo : excuſetur quæſo(id enim mihi non ſemel deprecandum) excuſetur inquam nimius adoleſcẽtiæ meæ feruor, qui libellum quaſi è nido implumem, vt ita loquar, & vt immaturum fœtum emitti permiſerim : excuſetur denique nimia fortaſſe tarditas, quæ effecit vt nondum ſatis mihi facere potuerim, neque ſupremam admouere manum in eo diligẽter emendando, eò quòd continuum mearum prælectionum penſum ab eo quod tandiu mihi propoſueram, me diutius auocarit. Sic enim mihi firmo quodã animi propoſito ſtatui, vt quandiu mihi libetè ac quiete verſari hac in Academia licuerit, efficiam vt qui eruditis hominibus rationem mei otii conſtare velim. Quid enim verear apud vos meas hic fateri delicias? Adoleſcentes optimi,

Muſa noſter amor Permiſſides.

In quarum ſtudio quamquam moleſto & ærumnarũ pleno, honeſto tamen & laudabili, ſic me contineo, ſingulari Dei beneficio, vt nullus vnquã fuerit adoleſcens, qui me toto iam ſexennio profitentem de ſuggeſtu audierit, cui tamen modeſtia cõmendata ſit, cui honeſti cultus, cui denique humanitatis litteræ, qui idem mihi ex animo non fuerit obſecutus. Nihil moror aliotum ſtudia & labores certè multos ſollicitudinum plenos, per me licet, oblectentur alii cæcis quibuſdã cupiditatibus: alii fori iurgia conſectentur: hi rei militari, aut mercaturæ faciundæ totos ſeſe dedant: alii lucris inhient, & opima ſacerdotia vel prece vel pretio, ſi poſſint, aucupari non deſinant.

Me verò primum dulces ante omnia Muſæ
Quarum ſacra fero ardenti perculſus amore,
Accipiant, cælique vias & ſidera monſtrent.

DIXI.

Omiſſa & commiſſa quædam ſic veſtitues.

Pag 64. lin *mero*. lege ϟ λυσόν. lin. ſeq. Μεγαλώπην. ead. lin. *meric*. ſcribe *mericis* v. lin. χαλλ. corr. εἴτεχα. lin. *dem*. corr. ſeptenar.

Aliis mendis agnitis ignoſcito.

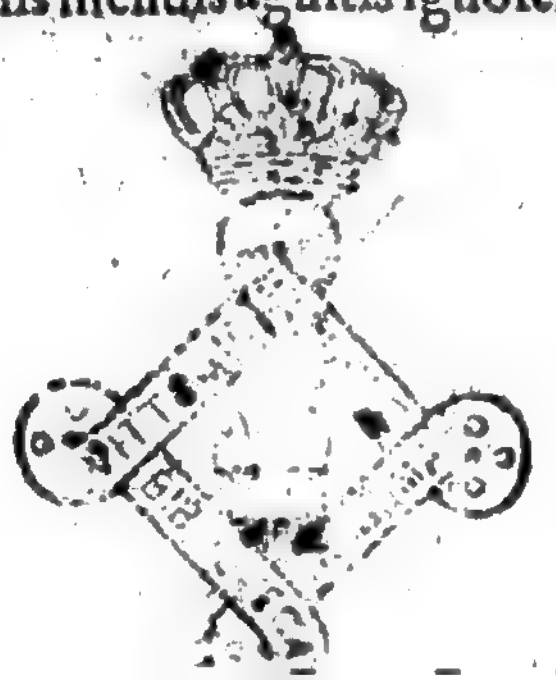

EMBLEMATVM INDEX
IN LOCOS COMMVNES AD STVDIOSORVM COMMODITATEM DIGESTORVM.

Numerus ad Emblematis cuiusque refertur ordinem.

INsignia ducatus Mediolanensis. *Emblema*. 1.
Mediolanum. 2.
Nunquã procraſtinandum. 3.

DEVS ſiue RELIGIO.

In Deo lætandum. 4.
Sapientia humana, ſtultitia apud Deum. 5.
Ficta Religio. 6.
Non tibi, ſed religioni, 7.
Qua dii vocant, eundum. 8.

VIRTVTES.

FIDES.

Fidei ſymbolum, 7.
Fœdera. 10.
Silentium. 11.
Non vulganda conſilia. 12.
Ne quæſtioni quidem cedendum. 13.

PRVDENTIA.

Conſilio & virtute Chimerã ſuperari, hoc eſt, fortiores & deceptores. 14.
Vigilantia & cuſtodia. 15.
Νῆφε, καὶ μέμνησο ἀπεῖναι, ἄρθρα, &c. 16.
Πῦ παρέβλω, πῦ δ' ἔρεξα, πῖμα δέον οὐκ ἐπελέσθη. 17.
Prudentes. 18.
Prudens magis quàm loquax, 19.
Maturandum. 20.
In deprehenſum, 21.
Cuſtodiendas virgines. 22.
Vino prudẽtiam augeri. 23.
Prudẽtes vino abſtinent. 24.
In ſtatuam Bacchi, 25.
Gramen. 26.

IVSTITIA

Nec verbo, nec facto quemquam lædendum. 27.
Tandem, tandem iuſtitia obſtinet. 28.
Etiã ferociſſimos domari 29
Gratiam referendam. 30.
Abſtinentia à muneribus capiundis. 31.
Bonis à diuitibus nihil timendum. 32.

FORTITVDO.

Signa Fortium. 33.
Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. 34.
In adulari neſcientem. 35.
Obdurandum aduerſus vrgentia. 36.
Omnia mea mecũ porto 37.

CONCORDIA.

Concordiæ ſymbolum 38.
Concordia. 39.
Cõcordia inſuperabilis. 40
Vnum nihil, duos plurimum poſſe. 41.
Firmiſſima conuelli non poſſe. 42.

SPES.
Spes proxima. 43.
In ſimulacrum Spei. 44.
In dies meliora. 45.
Illicitum nihil ſperandũ. 46.
Pudicitia, 47.
VITIA.
PERFIDIA.
In victoriam dolo partã. 48.
In fraudulentos. 49.
Dolus in ſuos. 50.
Maledicentia. 51.
In receptatores ſicariorũ. 52.
In adulatores. 53.
Ei qui ſemel ſua prodegerit, aliena credi nõ oportere. 54
STVLTITIA.
Temeritas. 55.
In temerarios. 56.
Furor & rabies. 57.
In eos qui ſupra vires quidquam audent. 58.
Impoſſibile. 59.
Cuculi. 60.
Veſpertilio 61
Aliud de eodem. 62.
Ira. 63.
In eum qui ſibi ipſi damnum apparat. 64.
Fatuitas. 65.
Obliuio paupertatis parẽs. 66
SVPERBIA.
Superbia. 67.
Impudentia. 68.
φιλαυτία. 69.
Garrulitas. 70.
Inuidia. 71.
LVXVRIA.
Luxuria. 72.
Luxurioſorum opes. 73.
Tumulus meretricis. 74.
In amatores meretricum. 75.
Cauendũ à meretricibus. 76.
A mulctum Veneris. 77.
Inuiolabiles telo Cupidinis 78.
Laſcinia. 78.
DESIDIA.
Deſidia. 80
Deſidiam abiiciendam. 81.
In facilè à virtute deſciſcentes. 82.
Ignaui. 83.
AVARITIA.
Auaritia. 84.
In auaros 85.
In aulicos. 86.
In ſordidos. 87.
In diuites publico malo. 88.
In auaros vel quibus melior conditio ab extraneis offertur. 89.
GVLA.
Gula. 90.
Ocni efficies. 91.
In paraſitos. 92.
Paruam culinam duobus ganeonibus non ſufficere. 93.
Captiuus ob gulam. 94.
In garrulum & guloſum. 95.
Doctorum agnomina. 96.
NATVRA.
Natura. 97.
Ars naturam adiuuans. 98.
In iuuentam. 99.
In quatuor anni tẽpora. 100.
ASTROLOGIA.
Scyphus Neſtoris. 101.
Quæ ſupra nos, nihil ad nos, 102.
In Aſtrologos 103.
Qui alia contemplantur, ca-

dere. 104. AMOR
Potentissimus affectus, amor 105.
Potentia Amoris. 107
Vis Amoris. 106
In studiosũ captũ amore 108
ἀντέρως, id est amor virtutis 109
ἀντέρως, amor virturis alium Cupidinem superans 110
Dulcia quandoque amara fieri. 111
Ferè simile ex Theocrito. 112
In statuam Amoris. 113
In obliuionem patriæ. 114.
Sirenes. 115
Senex puellam amans 116
In colores. 117
FORTVNA.
Virtuti fortuna comes. 118
Fortuna virtutẽ superans. 119
Paupertatẽ summis ingeniis obesse ne prouehantur. 120
In Occasionem. 121
In subitũ terrorem. 122
In illaudata laudantes. 113
In momentaneã felicitatẽ. 124
Ex damno alterius, alterius vtilitas. 125
Bonis auspiciis incipiẽdũ. 126
Nihil relique. 127
Malè parta, malè dilabuntur. 128
Semper præsto esse infortunia. 129
Remedia in arduo, mala in prono esse. 130
HONOR.
Ex arduis perpetuũ nomẽ. 131
Ex literarum studiis immortalitatem acquiri. 132
Tumulus Io. Galeacii. 133
Optimus ciuis. 134
Strenuorum immortale nomen. 135
Nobiles & generosi. 136
Duodecim certamina Herculis. 137
In nothos. 138
Imparilitas. 139
In desciscentes. 140
Æmulatio impar. 141
Albutii ad Alciatum, &c. 142
PRINCEPS.
Princeps subditorum incolumitatem procurans. 143
Insenatũ boni principis. 144
Consiliarii principum. 145
Opulentia tyranni, paupertas subiectorum. 146
Quod nõ capit CHRISTVS, rapit fiscus. 147
Principis clemenria. 148
RESPVBLICA.
Salus publica. 149
Respublica liberata. 150
VITA.
In vitam humanam. 151
Æreo quandque salutem redimendam. 152
MORS.
Cum laruis non luctandũ. 153
De morte & amore. 154
In formosã fato præreptã. 155
In mortem præproperam. 156
Terminus. 157
Opulenti, hæreditas. 158
AMICITIA.
Amicitia etiam post mortem durans. 159
Mutuum auxilium. 160
Auxiliũ nunquã deficiẽs. 161

Gratiæ. 162

HOSTILITAS.

In detractores. 163
Inanis impetus. 164
Aliquid mali propter vicinũ malum. 165
In eumqui trucvlentia ſuorũ perierit. 165
ἐχθρῶν ἄλυεα δῶρα. 167
A minimis quoque timendũ. 168
Obnoxia infirmitas. 169
Vel poſt mortẽ formidoloſi. 170

VINDICTA.

Iuſta vindicta. 171
Iuſta vltio. 172
Parem delinquẽtis & ſuaſoris culpam eſſe, 173
Alius peccat, alius plectitur. 174
Inſani gladius. 175

PAX.

Pax. 176
Ex bello pax. 177
Ex pace vbertas. 178

SCIENTIA.

Doctos doctis obloqui nefas eſſe. 179
Eloquẽtia fortitudine præſtãtior. 180
Facundia difficilis. 181
Antiquiſſima quæque cõmenticia. 182
Inſignia poëtarum. 183
Muſicam Diis curæ eſſe. 184
Litera occidit, ſpiritus viuificat. 185
Dicta ſeptem ſapientum. 186

IGNORANTIA.

Submouendam ignorãtiam. 187
Mentem non formam plus pollere. 188
Diues indoctus. 189

MATRIMONIVM.

In fidem vxoriam. 190
Reuerentiam in matrimonio requiri. 191
In fecũditatem ſibi ipſi damnoſam. 192
Amor filiorum. 193
Pietas filiorum in parẽtes. 194
Mulieris famam, non formam vulgatam eſſe oportere. 195
In Pudoris ſtatuam. 196
Nupta contagioſo. 197

ARBORES.

Cupreſſus. 198
Quercus. 199
Salix. 200
Abies. 201
Picea. 202
Coronea. 203
Hedera. 204
Ilex. 205
Malus medica. 206
Buxus. 207
Amygdalus. 208
Morus. 209
Laurus. 210
Populus alba. 211

Finis indicis emblematum.

INDEX RERVM ET VERBORVM QVÆ HIS COMMENtariis, Corollariisq; continentur.

Cum Elencho Autorum, & emendatione vocum corrupt.

A

ABdomen. 433
Abies. 899. fretis apta, ibid.
Abstemius. 163
Abstinentia ab esu piscium. 19
Accola quid, 237
Acheoli cornu. 559
Achilles formosissimus Græcorum. 479
Achilles vt tractarit Hectoris corpus. 712
Achilles flaua coma. 549
Achillis sepulchrum. 636
Achillis arma ad Aiacis tumulum delata. 193
de armis Achillis contentio. ibid.
Achiui. 772
Actæon in ceruum mutatus. 291
Actæones venatores. ibid.
de Actæone varia. 292, 293
Ad finem vbi peruueneris, ne redeas. 11.
Admissarius pro homine immoderatæ libidinis. 370
Adolescentia maximè feruida, &c. 125.
Adolescentis descriptio. 305
Adolescentiari pro luxuriari. 542
Adonis. 381
Adorea quid, 873
Aduersus Solem ne meito: 13
Adoraturi sedeant. 18
Aduersæ res statim accedunt, tardè recedunt. 619
Adulatio in aulis Principum. 229.
Adulator vt Chamæleon. 296
Adulatorum mores. 296, 297
Adulatorium vnde dictum. 320
Ægyptii symbola repererunt. 1
Ægyptii cur oculum in sceptro regio posuerint. 140
Ægyptij quid per leonem designarint. 119
Aello harpyia. 214
Æmulatio impar. 665
Æneæ pietas. 871
Ænigma. 32
Ænigma de testitudine. 878
Ænigmata. 4
Æschylus poeta. 161
Æsculapius cur Deus habitus. 698
sub forma serpentis cultus, ibid.
Ætates tres. 849
Æthiopem dealbare. 318
Æthiops non aloescit. ibid.
Affectus iustitiæ debent credere. 196.
Affectus moderandi sunt. 302
A fronte & à tergo 140
Agamemnon. 276
Agamémoni quid vitio destrut. 307
Agamemnonis clypeus. 312
Agamemnonis leo symbolum 20
Agathocles peripateticus. 351
Agendi initium secundum vires cuiusque sumendum. 151
Agentes & consentientes pari pœna puniendi. 778
Agesilai cordatum responsum & consilium. 93
Aglaia 738
Agrippa fictitius. 106
Aiax qualis apud Homerum. 602
Aiax vnde dictus. 277

Aiax seipsum interfecit 786
Aiaci tumulus vbi. 276
Aiacis infania. 786
Aluada in gramine nidificat. 182
Alba vestimenta in conuiuijs. 552
Aliboris significationes. 546
Album & purpureum quid. 549
Albus color. 548
Albus color gaudij signum. 551
Albutij ad Alciatum. 668
Albutius. ibid.
Alcea cauda leonis 327. 326
Alce fera. 54
Alciate gentis symbolum. ibid.
Alciati methodus in studiorũ cursu. 134
A symbolum. 556
Epigramma in detractorem. 665
laus in aliena patria. 669. 970
Alciatus in pædotribas. 741. 742
Alcibiades. 296
Alcibiadis factum vt populi rumores inhiberet. 387
Alcimenes auceps. 474
Alcion vnde. 800
Alcionij dies qui. idid.
Alcyonis sollertia. 799
Alcyonum sollertia in nidificando. 800.
Alcyadæ Thessali 226. 228
Alexander Magnus cur annulum ori Hypheſtionis appreſſerit. 101
ambitiosus. 305
Alexandri magni perui cacitas, 55. & 56.
Alexander Phereus tyrannus occisus. 228
Αλεξειν quid. 382
Αλεξητήριον & ἀλεξιφάρμακον ibid.
Aliud agere qui dicantur. 124
Alius peccat. alius plectitur 780
Αλλοτρόσαλλοι. 326
Ama tanquam osurus, &c. 129
Amabiles. post mortem. 765
Amalthæa vnde dicta. 557
Amathez historia 559
cornu quid. 557. 558
Amans verè semper amat. 729
Amantes cur pallidi 914
Amantium conditio per buxum repræsentata. 913. 915
Amaranthus tumulis appositus. 637
Amaranthus. 938
Amasidis fatum. 242
Amatores nullum periculũ detrectant. 515
Amazones cum Chimæra, id est, capra collaræ. 14
ab Hercule deuictæ, 653
Ambages quid. 202
Ambitio principes occæcat & perdit 307.
Ambitiosi & auari Iupo ceruario comparantur. 337
Amens. 109
Amici plures oppressérunt quàm inimici. 125
Amici qui diligendi. 728
Amici veri typus. 735
Amicitia post mortem curans. 727
Amicorum duo genera. 525
Αμνησίας lex. 634
Amor ex otio, & idem laborem creare dicitur. 521. 523
Amor igne fortior 488
Amor ignis. 487
Amor honori curiunctus. 89
Amor duplex quid alis significet. 495.
Amor cur alatus. 518
cæcus. 519, 523
πυρλεὺς & πυρλοπιὸς. ibid.
igneus. 520
Amor omnia domat 482. 486
Amor quomodo ab amore supetetur. 499
Amor potẽtissimus affectus. 476
Amor aliger. 487
filiorum. 865
cur nudus. 515
cur puer. 516
pharetratus cur. 517. 518
Amor fulmine superior. 485
Amor Hederę comparatus. 907
Amor γλυκὺπικρ & 506. 911
Amor & vinolentia celari non possunt. 513

Amor turpis qui possit euitari. 373
Amor triplex. 495
Amore plus effici quam vi 487
Amoris descriptio. 513.514
potentia. 481
vis. 485
sel&mel. 506
antidotum. 534.535
inconstantia. 516 523
in amoris statuam. 511 523
Amoris vulnera ex oculis. 532
Amuletum in obtrectationem. 746
Amuletum quid & vnde. 385, 386
Amygdalus 916
Anacharsis Scytha. 971
Anagrammatismi ratio quæ. 32
Anas. 285
Anchora quid. 673
Thalassiarchi gallici ibid.
Anchoræ alligatus Delphin. ibid.
Anchoram sacram soluere. ibid.
Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. 220 223
Anglerone affigies. 101
Angli diuinatoris vnitas 1
Anguilla lubrica. 153
Anguillãs qui dicatur captare. 420
Anguis tortilis, insigne Mediolan. ducum. 42
Anguis præsagium. 44
Anguis Ambrosianus Mediol. 699
Anguis sibi caudam mordens. 43
Anima sicut auriga. 302.305.304
Anima de cœlo est. 73
Anima sicca sapientissima. 166
Anima aliis omnibus rebus corporalibus præferenda. 708
Animalia pro diis habita 448
Animalium genera. 447
Animi voluptas magnum virtutis præmium. 134
Animi partes duæ. 446
Animum mutare difficile. 316.317
Animus an in corde an in cerebro. 447.
Animus ab externis minimé pẽdens 237.
Animi quatuor tempora. 458
Ἀνομία. 950
Annon leone vsus pro iumento 203
Anulus in primis nuptiis cur detur 879
Annulus, signum seruituris 18
Aletum annulum ne gestato. ibid.
in Annulo Dei figuram ne habeto. 14.
Annus luctus. 128
Ἀντέρωτος, id est, amor virtutis. 493.494
Ἀντέρως, alium Cupidinem. superans 499
Anteuorta & postuorta 140
Antiochi stratagema in Galatas 586.587
Antiochus & Charicles fratres. 889
Ἀντίπαλος quid. 508
Ἀντιπλαγγεῖν 205
Antiquissima quæque commentitia. 818.
Antonii facinus. 198
Antonius patriæ pestis 200
M. Antonius tyrannus. 199
Aper Erymanthæus 653
Apes citius pungunt pollutos libidine. 507
Apum natura. 691.692
Ἀφεδρὸν vnde dicta. 491
Apicius. 428
Ἀπυσία cur veteribus laudata 115
Apollo natus. 456
Apollo & Bacchus cur iuncti. 456
Apollo Loxias. 4
Ἀποτρόπαια 382,386
Aqua quid. 822
Aqua cur pro æruminis vehementioribus accipiatur. 255
Aquæ vitreæ 420
Aqualis & malluuium: 208
Aquila, imperij symbolum. 23
Romanorum symbolum. 21 218
Iouis. 63
in stemmatis 826
pro stemmate Imperatoris 216
Aquilæ omen. 219
præstantia. 218. 216

Aquilæ & Scarabei diſſidium. 761
Aquilæ ſacræ aues quibus. 219
Aquilino naſo homines. 219
Arabum aſſentatio. 296
Arbor quid. 822
Arcades Καλαυροφάγοι cur 522
Arcades primi Lunam obſeruarunt. 942.
Arcades cur προσέληνοι dicti 643,644
Archilochus poëta maledicus 287. 288.
Archilochia edicta, &c. 288
Ardea 405
Ardeliones, eorúmque ſtudia. 404. 405
Ardeola ſtellaris. 405
Ardu is perpetuum nomen. 623
Αρετὴ ἀπὸ τοῦ ἐραῦ.
Ariadne à Baccho rapta, 169
Aries amatorem ſignificat. 368
Aries vir gregis. 369
Aries in aureo vellere. 854
Arionis à Delphino ſeruari hiſtoria. 424.
Ariſtides cur Athenis pulſus. 148
Ariſtippi cantio. 706
Ariſtomenes 217
Ariſtoteles ingratus in præceptoré. 332 332
Ariſtoteles cur νηλὸς & dicatur. 332
Ariſtoteles & Cicero φίλαυτοι 351
armorum ſymbola. 39
arrogantes. 350
arſinoës mira in liberos pietas. 868
ars ſua cuique pro viatico. 451. 453
ars naturam adiuuat. 450
artem qui ſequantur. 454
artes liberales quam illiberales ſequi ſatius. 450. 451.
artaxerxis moderatus animus. 695.
arundo pro ſagitta. 475
aruum genitale. 381
aſellis commiſſa ſacerdotia. 77. 81
aſini encomium. 180
aſinus vehens myſteria. 79. 80
Aſſentatio perpetuum malum Regum. 298
aſſentationis malum. 349
aſſentatorum mores. 297. 298
aſſueſcere verbum. 399
aſtrologi. 469 & ſeq.
aſtrologi Iudiciarii 468
aſtrologorum reprehenſio. 474
aſtrologorum vanitas. 470
aſtydamas hiſtrio. 350
atalanta. 858
atæ fabula in quos torqueri poſſit 621.622
ate Homericæ. 619
ater à nigro differt. 548
atergatis dea. 19
athanaſius à paganis ſuggillatus. 257
athenæ doctæ. 70
athenæ vnde dictæ. 145
athenæ cur cecropię dictæ. 145
Athenienſes αὐτόχθονες. 641
athenienſium de cęnibus iudicia 680.
athenienſium bella exitioſa. 796
ἄθεοι voluptarii. 67
ἀπλανῶς, ſymbolum.
Ἀπομυγελεῖν. 223
attalus. 357
atyla. 608
auari conditio. 408
in Auaros. 411, 423
auariaſino comparantur. 412
auaritia. 407
Auaritia ſummum malum. 425
auaritiæ quanta pernicies. 424
auaritiæ comites. 425
auaritię mala. 415, 426
auaritiæ & volucrum collatio. 653
audentes ſupra vires. 313
augeriani lepidum epigramma. 486
augię ſtabuli purgatio. 654
auguſti ſphinx ſymbolum. 22
auguſti dictum. 149
auguſtinus Nyphus Philoſophus. 490
aulici. 414
aulicorum aureę compedes. 414
aulicorũ ſeruitiis miſerrima 415, 416
aulicorum deſcriptio. 415. 416
aurata. 764

Aureum vellus. 855
Auxilium mutuum. 731
Auxilium numquam deficiens. 734

B

Babylon quid. 76
Babyloniæ mulieres. 76
Bacchi ortus. 172
Bacchi Nutrices Nymphæ. 173
Bacchi statua. 167
Bacchi simulachra nuda. 272
Bacchi currus tractus à tigribus. 201
Bacchi nomina. 166
Bacchi mater Semele. 162
Bacchio cur papaver & ferula tributa. 128
Bacch cur ἰυγγίνης dictus. 386
Bacchus cur iuuenis. 169
Bacchus cur nudus in statuis. 515
Bacchus cur Lyæus dictus. 238
Bacchus cornutus cur. 171
Bacchus Nymphis tẽperandus. 173
Bacchus femori Iouis insutus. 172
Bacchus Bromius. 166
Bacchus nudus, rubeus, igneus, cur. 172
Bacchus cornutus. 170
Bacchus Liber pater. 168
Bacchus & pallas cur eadem ara locantur. 161
Bacchus cur pater. 192
Bacchus & Pallas cur Ione nati. 162
Bacchylides. 661
Baculus quid. 559
Barbam vellere. 712
Barritus clamor quis. 590
Barrus & barrire. 590
Bartholomæus Anulus. 839
Battiades Callimachus poëta. 418
Bellaria. 233
Bella quando suscipienda. 797
Bellorum suasores. 778
Bello ciuili nihil exitiosius. 598
Bellicis in rebus celeritas. 56
Bellum vnde dictum. 590
Bellum ciuile. 246
Bellerophon Chimæram vicit. 124
Bellerophon vnde dictus. 114
Bellerophontis historia. 113
Belisarius. 337
Benefacta malè locata, pro malefactis arbitranda. 132
Beneficij inter duos lex. 730
Bianus apophthegma. 236. 237
Bias. 842
Bilem euomere. 743
Bilis duplex. 324
Bis dat qui citò dat. 739
Biturix. 51
Bonis auspicijs incipiendum. 601
Bonis à diuitibus timendum. 218
Bos ad laborem natus. 557
Bruti numisma. 700
Bruti opinio, veterum Romanorũ pernicioſum delirium. 570. 571
Brutus seipsum occidit. 564
Brutus & Cassius. 563
Burgundionum tria repagula. 23
Butibus. 547
Bustum. 218
Buxus. 913

C

Cachinnus: 704
Cadmi draco: 44
Cadmi historia. 835
de seminatis à Cadmo dẽtibus mythologia. 837. 838
Caduceatores legati cur: 558
Caduceo implicati serpentes. 558. 559
Caduceus Mercurij. 558
Caduceus. 557, 561
Cæcitas animi maxima: 348
Cæruleus color. 547, 550
Cæruleus ἀλυργὴς cur. 550
Cæsar Borgia. 272
Cæsar ambitioſus. 310
Cæsar occisus in Senatu. 199
Cæsaris occisores. 563
Calais & Zetes. 213
Calais cur sic dictus 215
Calchantis vaticinium: 624
Calix aureus. 75
Callimachus poëta. 418
χαλκὸν ἀ χαλεῖν 478
Caneri fluuiales. 432, 435

Candidæ veſtes gaudij ſignum. 551
Candidati vnde dicti. 552
Candidus. 549
Candor animi vnde. ibid.
Canes pro rapacibus. 345
Canis percuſſa lapide, non percuſſorem, ſed lapidem petit. 781
Canis pro inuido. 747
Canis quid in Hieroglyph. 447
Canis orbem Lunæ conſpiciés quid. 746
Canis fidei nota. 858
Canus colori natiuis. 550
Capere, pro decipere. 77
Capra Scyria. 663
Capra meretricem ſignificat. 373
Capra lupi catulum lactans. 331
Captare quid. 599
Captores ipſi capiuntur. 775
Captiuus ob gulam. 437
Caput vacuum cerebro. 852
Cardamo noxius vicinis herbis 752
Carneadis apophthegma. 227
Caroli V. Imp. ſymbolum. 269
Caroli. IX. ſymbolum. 24
Caroli Lotareni ſymbolum. 25
Carolus Dux Burgundiorum. 308
Carpere facilius quàm imitari. 745
Carthaginis hiſtoria: 227.228
Caruaialius in Braſmum. 722
Caſtor & Pollux quid allegoricè. 259
Caſtor & Pollux. 60
Caſtor ſeu Fiber teſtes ſibi exſcindit. 707
Caſtoris ſeu Fibri ſolertia. 705
Καθαραὶ χεῖρες. 210
Catharinæ Mediceæ ſymbolum. 25
Catonis pertinax animus improbatur. 566
Cauea quid. 787
Cauendum à meretricibus. 375
Cauſſa occulta. 274
Cauſſæ rerum multæ hominibus incognitæ. 766
Cecrops Athenienſis. 66
Cecrops διφυής. 67.69
Celænum, i. nigrum. 214
Celeritas nimia, & nimia tarditas fugienda. 147.148
Centauri. 684
Cerberus triceps. 654
Cerebrum non edendum. 9
Cerua aëripes. 653
Ceuere verbum obſcenum. 406
Chærephon cur appellatus veſpertilio vel noctua. 321
Chærephontes duo. 321.322
Chamæleon. 297
Chamæleon non ſolo veſcitur aëre, 297
Charicles & Antiochus fratres. 889
Charites vnde dictæ. 737
nudæ, virgines, iunctæ, talaria alata habent, vnam duæ aliæ conſpiciunt. ibid.
cur filiæ Iouis & Eurynomes. ib.
Charitum deſcriptio. 737
Chela quid. 433
Chicani vnde. 440
Chilon. 587 841
Chimera cur triformis. 115
quale monſtrum. 114
Chimeram pro muliere ponit Lycophron. 114
Chiron Centaurus. 682
Chironis ferina natura quid. 685
Chœnix quid. 397.398.950
Chœnici non inſidendum. 7
item quid. 397. 398
Chriſtianorum Imperatorum prudentia in hæreticos. 143
Cibum in matellam. 11
Cicada nobilitatis inſigne apud Athenienſes. 641
Cicadam ala corripere. 743
Cicero ab Antonio interfectus. 198
princeps Romanæ eloquentiæ. 200
Ciceronis & Ariſtotelis ειλαυτία. 351
Ciceronis diſſimulatio poſt ciuile bellum Pompeianum laudatur. 565
Ciceronis infelix contentio in Antonium. 566
Ciceronis in P. Clodium iocus mor-

mordax. 853
Ciceronis verſus à multis repre-
henſus. 813
Ciconia veris nuncia. 460
Ciconiæ pietas. 204.205
Ciconiæ effigies in ſceptris. 205
Cimbrorum & Teutonum arma. 20
Cinerittius. 550
Circe meretrix. 376
Circe filia ſolis. 378
Cirrati qui. 723
Citius quid. 723
Citſus Bacchi hiſtrio. 905.908
Citrus amoris ſymbolum. 911
Ciuis optimus. 653
Claſſicum belli. 779
Clauum clauo pellere. 500
Cleantis induſtria laus. 574.576
Κλεπτορίαζειν. 896
Clementia principis. 229
Clem. Alex. locus in ſuperſt. 924
Clementia vera principis virtus.
692
Cleobulus. 841
Cleomenis verba grauiſſima. 564
Cliens. 269
Clitorius lacus abſtemios reddit.
895.896
Clune capi. 391
Clypei latens ſignificatum. 521
Clypeus Myrtili. 735
Clypeus vnde dictus. 521
Clytum Alexander iratus interfecit.
328
Coccinea veſtis. 549
Cœnobitarum quorundam deſidia.
392
Colobotes. 444
Color quid. 548
Color albus, niger, cæruleus, viri-
dis, rubeus, &c. 544
Color pullus. 548
Color albus & rubeus. 297
In colores. 543
Colores affectus animi exprimunt.
544
Colorum ſignificationes 544
Colorum differentiæ penè innume-
rabiles. 548
Colorum nomina varia. 551
Columba timiditatis ſymbolum.
218
Comitis S. Pauli infauſtus caſus.
753
Compos & impos vnde. 304
Concio. 195
Concordia per lyram deſignatur.
93.
Concordia vnde deriuata. 93
Concordia ciuium principibus curæ
eſſe debet. 240
Concordia. 244
Concordia inſuperabilis. 247
Concordia vis. 92.247
Concordiæ commoda. 243
Concordiæ ſymbolum. 240
Coniugium quibus permiſſum. 889
Conſilia in quibuſdam rebus ra-
pienda potius quam quærenda
581
Conſilia non vlganda. 103
Conſilia Regum paucis committen-
da 104
Conſilij & fortitudinis vis- 112
Conſilio & virtute Chimeram ſupe-
rari: 112
Conſilium viribus deſtitutum 253
Conſilium & vires. 251
Conſilium res ſacra. 106
Conſtantij adulatores. 229
Conſtantius credulus. 122
Conſultor res ſacra. 104
Contemplantes alta cadunt. 475
Continentiæ geſtus. 222.223
Contumelia ſæpè animis tranquilliſ-
ſimis patientiam extorquet. 744
Cor ne edulo. 9.359
Cordum quid. 609
Corneis poculis vtebantur veteres.
170.171.172.
Cornicis vox, cras, cras. 266
Cornicum oculos configere. 56
Cornicum & vluiarum diſſidium,
146.
Cornix cur reiecta à Pallade. 146
Cornix in Palladis manu. 146
Cornix inauſpicata. 365
Cornix quid. 242

Cornua ſumere: 172
Cornua audaciam ſignificant. 170 171
Cornu Amalthez. 557.558
Corona graminea. 181
Corona querna. 185
Corona ciuica donati qui 892
Coronam ne carpito 15
Corpus vitioſum vitioſæ naturę imago. 280.281
Coruus ſerpentem, &c. 774
Cotonea cur nouis nuptis ederẽtur. 903
Cotys dea turpidinis. 370
Κοτυτὼ vnde. 171
Credere omnibus & nulli, xitium eſt. 123. 131
Credere omni ſpiritui ſcriptura prohibet. 130
Crudelitas fugienda. 121. 122
Crudelitas nimia magnum malorum agmen ſecum aduehit. 129
Crepido. 365
Crux, ſignum ſalutiferum. 22
Cubitus pro menſura. 190
Cubitus inſtrumentum architectorum. 190
Cubitus regius maior communi. 190
Cuculi nomen quibus tribuendum. 320
Cuculi. 319
Cuculus vnde. 320
Cuculus quis verè. 319
Cucurbita ad pini ramos. 593
Cucurbita quid allegoricè. 593
Cui des videto. 40
Cui non credendum. 302
Culina parua duobus ganeonibus non ſufficit. 435
Cunctatio. 150
Cupidines duo. 494
Cupidinis & amoris differẽtia. 497
Cupidinis ſax. 482. 496
Cupidinis telo inuiolabiles. 383
Cupido cur Veneri adiunctus. 507
Cupreſſi frondes in ſepulchralibus Magnatum. 889
Cupreſſus vnde nominatus, & eius natura. 889. 888
Cupreſſus adhibita funeribus. 888
Cura vnde dicta. 238. 359
Curculio. 428
Curia. 667
Κυαμοπτώξ. 31
Cyclops quid Seruio quid Heraclidi. 771 772
Cycni regis hiſtoria 828
Cycnus Phœbo ſacer. 828
Cynus quid ſignificet. 826. de Cycno ante mortem canente Platonis locus: item qui negent cynum ante mortem canere. ibid.
Cymatilis. 550
Κῦμα quid. 550
Cynoſarges quid. 658
Cypria Venus. 381

D

Dedalus. 108
Δάφνη δαφνηφάγος. 906. 920. 924
Daulia & daulias luſcinia. 356
Decretum quid. 680
Defrandare genium. 413
Delphin in mari abſorptus quid. 754
Delphin Cupidini iunctus. 719
Delphin φιλάνθρωπος 673. 719
Delphinus alligarus anchoræ. 673
Demades, 191
Demades Athenienſes ab impetu in Macedonas retraxit. 129
Demaratus cur fileret rogatus. 98
Democriti riſus. 702
Democritus. 704
Demoſthenes auerſos habebat domagogos, &c. 144
Dentes tati labore cadmi quid. 835
Dente petere. 783
in Deſciſcentes. 663
Deſidere. 394
Deſidia. 392
Deſidia abjicienda. 397. 398
Deſidia quorundã cœnobitarũ. 393
Deſperantis opinio. 564
Deſpondere animum. 274
Detractores. 741

Deum colere & timere oportet. 340
Deus omnia videt. 187
Deo lætandum. 58
Deorum coronæ. 85
Deucalium gruum beneficio seruatus. 136
Dextra symbolum fidei. 244
hospitij insigne. 245.246
Dextræ iunctæ pro concordia. 245
Dialecticę symbolum serpentes. 559
Dicta septem sapientum. 839
Difficilia tria, &c. 305
Dij qua vocant, eundum. 82
Dij qui veteribus habiti. 159
Dij multi ijsdem aris positi. 160
Dii σωμαοὶ in eodem templo culti. 160
Dij meliora. 185
Diogenes Musicos stultitiæ cur hagnerit. 93
Diomedes. 253
Diomedis virtus. 854
Diomedis & Vlyssis effigies iunctæ, quid. 252
Dioscuri pileati. 701
Dioxippi historia. 477.478
Dipsas serpens. 475
Dirum quid. 480
Disciplina vna vnicuique excolēda. 403
Discordia dea. 243
Diues indoctus. 854. malus & imperitus. 365. aut iniquus, aut iniqui hæres. 612. 613
Diuinatoris Angli vana prædictio. 471
Diuites publico malo. 419.421.422
à Diuitibus timendum. 212
Diuitum semper tuta statio, pauperum non item. 763
Docti qui amori operā dederūt. 490
Doctores noui reprehensi, 347
Doctorū fama. 907. agnomina. 442
Doctos doctis obloqui nefas. 803
Doctrina non est sine magistro. 46
Dolosi dolo capti. 775
Dolus in suos. 284
Dolus malus. 281
Draco quid. 821
Draco vnde dictus. 155.835. quid significet. ibid.
Draco Amphiates. 20
Dracones & viulæ cur Palladi consecrentur. 156
Dulcia quandoque amara fieri. 505

E

ECclesia in aduersis crescit. 234
Echeneis vel Remora vnde dicta 149
Echeneis vnde. 401
Echo Pani amicatur. 584
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. 757
Egens vnde dicatur. 575
Ei qui sua semel prodegerit, aliena credi non oportet. 299
Εἰδῶλα quid Græcis. 141
Eidothea quid. 822
filia Protei. 822
Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. 252
Elephanti, Lucæ boues. 589. cursic dicti. ibid.
Elephantis in bello multū vsi sunt veteres. 588.589
Elephantorum vsus in bellis. 789
Elephantus porcum perferre non potest. 588
Elephantus in triumpho. 790
Eloquentia fortitudine præstantior. 808
Elpidius. 264
Emblema quid & eius ratio. 33.34.35
Emblematum vsus. 34
Epaminondæ Laus. 98
Epaminondas morti proximus. 638
Ephyræa. 368
Epicharmus. 123
Epicteti philosophia duobus verbis comprehensa 210
Epictetus. 222
Equitandi peritia principibus necessaria. 226. 227
Equus nescit adulari. 226
Equus animal ferox, &c. 217
Equus populo ferocienti comparatur. 227
Equus in ingressu itineris cespitans. 603

Erasmi terminus & symbolum. 722
Erasmi responsio ad Caruaialum. 722
Erithacus. 436
Ἔρμαιον. 83
Error periculosissimus quis. 724
Errores eorum qui literas addiscũt. 134
Eruca. 361.362
Essæi qui. 395
Eteonicus. 144
Ἑτερομάλι@ δίκη. 748
Eucratitæ deliri hæretici. 127
δδαιμόνειν. 63
Euentus bonus. 266
Euentus boni imago. 266
Eunomi statua. 830
Eunomi & Aristonis certamen. 830
Euphrosyne. 738
Eutynome. 739
Eutynome Gratiarum mater. 738.
Eusebij cuiusdam constans animus in tormentis. 109
Εὐσοχ@. 475
Eutropius. 502
Excursus in miseram adolescentiũ felicissimi ingenii conditionẽ. 574
Ex damno alterius, alterius vtilitas. 597.
Exempla eorum qui desciuerunt à virtute. 664
Exitie è potestate qui dicantur. 304

F

Faba immunda. 11
Fabis abstinendum. 10
Fab. Maximus. 181
Fabij Maximi constantia. 233
Facem accensam tegere quid. 395
Factio Veneta. 549
Facunda difficilis. 816
Fama doctorum. 907
Fama numquam intermoritura. 637
Familiaritas parit contemptum. 131
Fatuitas. 334
Fatum memorabile. 775
Fauni & Hecates fabula. 522
Fecunditas sibi ipsi damnosa. 863
Fed. Morelli interpr. p. 71.128
Felicitas momentanea. 592
Felicitas quid. 694
Femina iners animal. 430
Femorum descriptio. 235.336
Fera Libyca. 69
Ferocissimos domari. 197
Ferocitatis signa. 311
Festiuæ horæ. 38
Ficedula. 436
Ficta religio. 74
Fidei symbolum. 87
simulacrum. ibid.
Fides quid. ibid.
vxoria. 857
non est habenda ei qui fidem violauerit. 300
Fidendum non statim. 124
Fidiculæ vel fides. 110.111
Filius vnde. 808
Firmissima conuelli non posse. 254
Fiscus quid. 688
rapit, quod Christus non capit. 689.
Flabellum muscarium. 743
Flagriferi. 742
Flaminei nuptialis ritus. 879
Flauia familia vnde. 549
Flauus color. 549. quorum sit. 547
Flores inscripti. 278
Fœdera inter principes viros per amoris vim significari. 488.
Fœdus. 91
Forfex quid. 433
Forma histrica. 824
deflorescit senectute. 363
nihil, si sola forma est. 851
Formosa fato præripta. 716
Formidolosi post mortem. 765
Fortis non est qui se necat. 564
Fortium signa. 216
Fortuna quando maximè timenda. 222
cur insideat orbi. 453
vnde dicta. ibiid.
quid significet. 560.561
virtutem superans. 563
Fortũna pilæ insistens cũ nouaculi. 579
Fortunæ imago, & facta. 451. 452

Fortunæ varietas. 595
Fortunæ multum tribuerũt veteres pagani. 570
Fortunam qui sequantur. 454
Franciſci 1. ſalamandra. 23
Francum pro amico habe non vicinum. 754
Fraternitatis deſcriptio. 249
Fraudulenti 279. 282. 283
Frigilla. 459
Fructus qui matui dicantur. 149
Frugalitas. 127
Fugax tandem deprehenſus. 152
Fulcia ſeu fulix. 764
Fulmen aligerum 487
de Fuluio hiſtoria 107
Fuluus color quibus conueniat 548
Fuluus color 550
in Furaces & raptores 612
Furor & rabies 311
Futurorum coniectores 465

G

GAlatæ qui 589
Galatea 858
Galea 156
Galeacij tumulus & geſta 630. 631
Gallica lingua vetus 51.52
Galli veteres an Græcæ linguæ periti 812.813
Galli veteres ſapientiæ Græcæ periti 809
Galli nomine Doctores ſacri intelliguntur 117
Gallicanus noctu vtilitas 118
Gallo candido abſtine 16
Gallus Pythagoræ 16
Gallus cur in manu Apollinis pictus 117
Gallus vigilantiæ ſymbolum 117
Gallus cur ſacris turribus ſtatuatus 117
Ganeo quid 435
Ganymedes ab aquila raptus, ibid.
Ganymedis fabula 61
Ganymedis erymon 62
Garrire 286
Garruli cum ſapientibus vix poſſunt habere commercium 145
Garruli odioſa importunitas 355
Garrulus & guloſus 439
Garrulitas 354
Generoſi & nobiles 640
Generoſi qui 640. 641
Gentilitas quàm fallax in rerum originibus inueſtigandis 824
Georg. Piſidæ verſ. 71
Germanorum principum de Turcis victoriæ 255
Geryon vnde dictus 248.249
Geryon cur triceps & tricorpor 248
Geryonem ſuperauit Hercules 654
Geſtus viri boni parorationi 120
Gigantes terrigenæ 71
Gillus, ſeu helius 547.550
Gith, quid 842
Gladiatorum prima inſtitutio 545
Glandes quernæ veterum cibus 892
Glans quid 52.532
Glaucomia reſtituta à Polybio vate 183
Glaucus 182
Glaucus comeſo gramine immortalitatem eſt adeptus 182
Gloria nulla ſine labore 624
Γλωσσόχαρυ quid 440
Γνώμων 150
Gnoſſia ſeu Gnoſſi, Ariadne 169
Gnoſus 106
Γνῶθι σεαυτόν 847
Gorgoneum Meduſæ caput 719
Gorgonis caput in clypeo 156
Gothica barbaries 768
Græca fides 276
Græci Tantalidæ 787
Græcia cur Aonia dicta 837
Gramen turelæ, præſidij, & ſaluris ſymbolum 180
Gramen Saturno & Marti cur ſacrum 183
Graminis cum Marte ſimilitudo 183
Graminea corona quæ & obſidionalis 181
Gratia referenda 203
Gratia vt referenda 739
Gratiæ 736
Gratiæ iunctæ Veneri 737

Gratię cur nudæ. 740
Gratiarum arcula inanis. 738
Gratij Poëtæ verſ. 655
Gruis ſymbolum. 136
Gruum ſagacitas 137
Gruum volatus. 136
Gula in ſeruitutem pertrahit. 437 438
Gulæ. 427
Guloſorum imago. 427
Guloſi inſignes. 428

H

HAleyon, vide Alcyon.
Halieutica lyræ forma. 94
Hanno carthaginienſis. 153
Harmonia vnde dicta. 95
Haro dux Normaniæ, eiuſque clamor. 768
Harpocrates ſilentij Deus Serapidi præpoſitus. 100
Harpocratis ſigillum in annulis. 101
Harpocratem facere quid. 102
Harpyiæ. 213
Harpyiæ quot & vnde dictæ. 213
Harpyię cur virgines, cur volucres, cur plumis prędităe, & cur tres. 214.
Harpyiarum nomine quid ſignificetur. 213
Haſtæ & gladij. 836
Hector ab Achille occiſus & bigis alligatus, &c. 712
Hectoris & Aiacis fœdus. 537
Hedera Baccho ſacra. 905
Hedera nigra. 907
Hedera poëtis ſacra. 907
Hedera quid. 906
Hederis digni. 906
Hedui, ſeu Auguſtodunenſes. 50. 51
Heluetiorum vrſus. 24
Henrici II. ſymbolum. 24
Henrici III. ſymbolum. 24
Henrici IIII. ſymbola. 24
Heracliti fletus. 702
Heraclitus. 704
Heraclitus vt concordiam ſuaſerit. 126
Ἑρμηλῆς vnde. 655
Herbam dare. 181
Herculem prægrandę onus poſuiſſe quid. 925
Herculem pygmæi adoriuntur. 313. 314
Hercules multi. 649
Hercules vir Gallus. 651
Hercules Gallus Philoſophus linguæ Græcę gnarus. 811
Hercules nothus. 656. 657
Hercules ὀγμίῳ, 809
Hercules Gallus quid. 809
Hercules apud Gallos orationis numen. 831
Hercules Deus. 925
Hercules Geryonem vicit. 248
Hercules magnus corpore & prædexter. 314. 655
Hercules cur Alcides dictus. 314
Herculis eloquium. 812. preces. 278
Herculis Ogmij ſtatua. 808. 809
Herculis duodecim labores. 648. 649. 655
Herculis tria capita. 925
Hermæ ſtatuæ. 82
Hermathenæ, ſtatuæ Mercurij. 83
de Hermogene mirum. 917
Heſiodus Aſcræus. 516
Heſperidum poma. 654
Hieroglyphica. 3
Hieronymus Paduanus, vir doctus amore captus. 489
Hippocentauri qui. 537
de Hippocentauris fabula vnde originem ſumpſerit. 537
Hippocentaurus vnde dictus. 537
Hippocomon. 229
Hippomenes vicit Atalantam. 858
Hirundinem ſub tecto ne habeto. 14. 355
Hirundo. 459. 460
Hirundo veris nuncia. 460
Hirundo carniuora. 806
Hirundo nidificans ad ſtatuam Medeæ. 296. 309
Hirundo quid. 356
Hiſtoria paganica nulla, quæ ali-

quid facis in se non habeat. 824
Historia de Icaro. 178
Homerici vers. de Ganym. 64
Homo cur creatura omnis. 449
Homo naturæ vniuersæ compendiũ 449
Homines impuri & sordidi 417
Homines auribus vincti. 811
Homines σωφρονιστικοὶ cur appellati. 732
Homines soli minimè viuere possunt. 372
Homines Clitoriis moribus 896
Hominis proprium bonum. 72
Hominis descriptio. 446. 449
Hominis partes duæ. 446
Hominum natura triplex. 446
Hominum proteruitas in vitijs notandis. 444
Hominum quorũdam improborum tenuis fortunæ descriptio. 762
Hominum impotentum affectus. 781.
Hominum diuersa iudicia & voluntates. 555
Hominum lapsus triplex. 235
Honor alienus non affectandus. 79
Honoris species vndecim. 631
Honos alit artes. 351
Honos libertinæ tributus in tormentis fidæ. 109
Hostia succedanea. 787
Hugo Capetus. 241
Hunnorum descriptio. 237
Hydra Lernæa. 652

I

Iani bicipitium duplicem principis virtutem designat. 141
Ianus biformis cur. 139. 140
Ianus idem cum Noëo. 140
Ianthinus color. 550. 551
Iason Pagasæus. 386
Ibis auis. 417. 418
Icari fabula. 469. 470
Ida mons. 492
Iecur libidinis sedes. 518
Ignaui. 402
Ignem ne gladio fodito. 8
Igniarium, symbolum Burgundi ducis. 23
Ignis & aqua in thuribulo & phiala. 208
Ignis quid. 395
Ignorantia submouenda. 844
Ignorantiæ causæ præcipuæ. 846
Ilex seditiosorum nota. 909
Lilex. 77
Imagines Romanæ. 645. 646
Imagines nobilitatis 27
Imaginum vsus. 827
Imaginum vsus quando cœperit antiquari. 647
Imparilitas. 659
Imperatores & principes sæpe honesto vtile præferunt. 587
Imperatores boni & pij. 693
Imperatoriæ majestati nihil tam peculiare quam humanitas. 599
Imperatoris spretor. 749
Imperatoris edictũ ne qui in Italia nouellares. &c. 178
Imperatoris & militis munera. 253
arcana domus Imperatoris non sunt deregenda. 106
Imperiti φίλαυτοι. 357
Impetus inanis. 745
Impluuiatus color. 550
Impossibile. 316
Improbi nulla gratia flectuntur. 33 312
Impudẽtia tribus vitijs rabidissimis comes. 344
Impudentia. 343
Impudentia ingratitudinem sequitur. 332
Incepta constanter perficienda. 269
Incestus. 274
Inconstantes. 400
Indigena. 634
In dies meliora. 268. ad quos pertinet illud præceptum. 269
Indulgere genio. 413
In eum qui truculentia suorum perierit. 754

In eos qui ob prosperos successus ineumescunt 393
In facile à virtute desciscentes 400
Inferiæ 545
Infirmitas obnoxia 763
Infortunia semper præsto sunt 915
Ingenia præconia quæ 918
Ingenij leuitas 846
Ingeniorum inæqualitas 660. 662
Ingrati 332
Ingratitudo summum vitium 332
Innocentia vera 572
In Principes fidei violatores excursus 687
Insania quid 330
Insani gladius 785
Insaniæ pœna in eum lapsa vnde manauit 786
Insignia varia quid notent 825
Insignia poëtarum cycnus 825
Insignia nobilium 28
Inter Orci cancros adhærere 143
In trivio esse 85
Inuestis 205
In via non secanda ligna 17
Inuidia inter pares sæpè innascitur 806
Inuidia 357
Inuidia nullum vitium damnosius 358
Inuidiæ nulla voluptas, nullum cõmodum 358
Inuidia vt vipera 358
Inuidia literatorum 836
Inuidiæ obiecta semper gloria amplissima 360
Inuidi pallor 359
Inuidi maledicentia 359
Inuidi rebus à Iuliano gestis detrahebant apud Constantiiũ 359. 360
Inuolucres 801
Ioannes Papa 1. orauit Iustinum vt edictum aduersus Arrianos reuocaret 143
Ioannes Hunniades 766
D. Ioannis aquila 63
D. Ioannis herba 185
Iocus intempestiuus 98
Iosephi nobilis adhortatio ad Iudæos, ne sibi ipsis manus inferant 568 569
Iphicrates 111
Ira 327
Ira cohibenda est 328. 329
Irati descriptio 328
Irus 510
Isis & Typhon cærulea 550
Isis Ægyptia 80
Ἰσομοιρία 889
Ithaca 881
Iudæi parati sibi ipsis manum inferre 568
Iudæorum ritus in manibus abluendis 207. 208
Iudex sedeat 18
Iudices abstemij 128
Iudices cur sedeant 677. 678
Iudices munera accipere non debẽt 679
Iudicis officium 208
virtutes ibid.
æquissimi notæ ibid.
Iudicium Thebanorum imagines 677
Iudicium affectus debẽt esse sedati 679
Iudicium in ratione 188
Iugum pro legum symbolo 421
Iugum quid significet 202
Iuliani Imperatoris dictum 853
Iuliano obfuerunt assentatores 160
Iulij Cæsaris celeritas 55
clementia 693
triumphus 790
Iulius Bassus repetundarum accusatus 679
Iulianus Silanus, aurea pecus. 855
Iupiter Pistius 88
Saturnius 217
Iouis flamen albatus 534
Ius dicere 209
Ius imaginum apud Romanos 645
Iusti qui 365. 366
Iustitia Nemesis 6
Iustitia pressa, non opprimitur 193
Iustitia in voluntate 188

Iustitia tandem obtinet 192
Iustitiæ munera 366
Iustitiæ imago 676. 679
Iumenta 455
Iyngem habere 384

K

KAlendarum descriptio 270

L

LAbia & labiæ 100
Labra vnde dicta 100
Lacedæmoniorum in acie instruenda institutum 94
Lacedæmoniorum bella intestina 796
Lactucæ vis 380. 381
Laidis monumentum 367. 368
Laïs formosissima 367
Laïs patriam elegit 370
Lanugo 169
Lapis in hieroglyphicis quid 341 342
Laqueo amor significatur 374
Cum laruis non luctandum 709
Larus 427
Larus hians 427
Lasciuia 388
Latex 77
Latina lingua 52
Latro vnde dictus 294
Latrones magni à laqueo immunes 420
Latrones olim pro stipatoribus 294
Laudantes illaudata 586
Laurentis Medicæi symbolum 25
Laurus quid veteribus 906
Lauri vaticiniũ & superst. 920. 924
Læna meretricem significat 368
Læna apud Athenienses honorata 109
Lænæ meretricis patientia in tormentis 108
Lecto surgens turbes stragula 18
Lectus purus 18
Lembus 94
Lentigo 282
Leo cauda catulos verberans quid 327
Leo cur ante templi fores erigatur 117. 119
Leo vnde dictus 119
Leo symbolum Pompeij 21
Leo terroris symbolum 312
Leo custodiæ symbolum 117
Leo in stemmate 826
Leo Nemæus ab Hercule occisus. 813
Leo quid 202. 822
Loones qui 477
Leones amore furere 477
Leones magnæ deæ currũ vehũt. 201
Leonis catulus non nutriendus 13
Leonis Nemæi cedes, quid 652
Leonis irati signa 327. 328
Leonis cauda cur dicitur Alcæa. 327. 329
Leosthenis in Athenienses dictum. 889
Lex in mente 188
Lex ἀμνησίας 634
Lex vinculum ciuitatis 421
Lex cur primum lata 421
Legis virtus 422
Legum inuentio ad deos cur relata. 351. 352
Legum latores primi 351
Libanij Kal. descriptio 270. Ethop. Medeæ 301. Niobe 341. pictor 924
Libellio 491
Liberi molliùs educati damnum parentibus arcessunt 864
Liberi pignora 206
Libidinis symbolum 361
Libidinis sedes iecur 318
Libido quomodo possit submoueri 386
Lien sine splen· 685. eius officium. ibid.
Liene crescente reliqua membra tabescere 686
Lignipedes 548
Lingua effræna 100
Linum 552
Litæ 619
Litæ claudæ & luscæ cur 620
de Litis & Ata Pontici Heraclidis allegoria 621
Litæ cur Iouis filiæ 622

Litera occidit, Spiritus viuificat. 834.
Literarum studijs immortalitatem acquiri. 627
Literarorum inuidia. 836
Lituus. 779
T. Liuij imago. 101
T. Liuij imago cur digitum ori appressum habeat. 101
Locus munitus. 749
Locustarum historiæ. 606.607.608
Locustarum descriptio. 609
Lodoici XII. symbolum histrix. 25
Loquacitas index stultitiæ. 68
Lotos. 526.527
Lotophagi qui 527
Lucifer è cœlo deturbatus. 620
Lucri parum è rebus minimis. 436
Lucrum non est aliena corradere. 611
Lues vnde. 480
Lumen pro spe. 261
Lumine cassus. 772
Lunulæ in Rom. calceis. 642
Lupata. 230
Luporum & ouium diffidium. 766
Lupus ceruarius. 336
Luscinia. 356
Luxuria. 361
Luxuriosorum opes. 364
Lycurgus vitem secuit. 177
Lycurgus à Bacho hostili odio prosecutus. 178
Lydi mollitie insignes. 507
Λύπη quasi λύσις. 9
Lyra quid designauerit apud veteres. 93
Lyra siue testudo. 44
Lyræ inuentio. 94
Lysandri astus. 587
Lysimachi historia. 826.827
Lysippus. 579

M

Μαχάιροι qui. 63
Macciauelitæ. 72
Macciauelius Italus. 683
Męander. 446.454
Mercenaris rana. 22
Magni cognomen quibus tributum 664
Mala in equis veniunt, sed pedibus & lento gradu recedunt. 620
Mala nomina. 323
Mala veniunt non vocata. 616
Maledicentia. 287.804.805
Malè parta malè dilabuntur. 611
Mali aliquid propter vicinum malum. 750
Malignitatis notæ in plerisque animalibus. 280
Mallunium. 209
Malus Medica. 211
Mancipare quid. 335
Manipulares legiones. 21
Manum habere sub pallio. 396
Manus oculata. 324
Manus abluere quid olim. 208 209
Manus vocabulum pro hominum multitudine. 315
Manus tendere. 241
Marcor. 252
Mares, naturę duplicis. 69
Mare pro tumultu. 255
Maris pericula. 755
Martialis vers. 267. vbi sic leg. Crede mihi sapere est non nimium sapere.
Matres consultò abortientes, aut fœtum enecantes. 867
Matrum in fœtus impietas. 865
Matrimonij reuerentia. 859
Matronę pudicæ epitaphium. 877
Matronarum ornatus. 388.390
Matula. 742
Maturandum. 147
Maturitas Muciani. 150
Maturitas quę virtus. 149
Medea cur Phasia. 386
Medea cur Colchis dicta. 305
Medea. 301
Μηδὲν ἄγαν. 147
Μηδὲν ἀναβαλλόμενος. 54
Medicata. 708
Mediolani etymon. 49

Mediolani vrbis fundamenta. 49. 50
Mediolanen. ducum insigne. 42
Megabisus reprehensus à Zeuxide. 98
Megarensium stratagema. 588
Melanthius poëta. 428.440
à Melanuro cauendum, quid. 6
Membrana. 767
Menelaï oratio cordata. 98
Menelaus flaua coma. 549
Μῆνις quid & vnde. 330
Mens. 446
Mentem, non formam plus pollere 581
Mentagra. 886
Mercurij imago. 453
Mercurio non vino sed lacte sacrificabatur. 175
Mercurio dextro. 83
Mercurium & Venerem cur vnà coluerint veteres. 904
Mercurius geminus cur. 252
Mercurius qualiter effictus. 452
Mercurius cur cubo insideat. 453
Mercurius ὁ διὸς καὶ ἡγεμόνιος. 82.
Meretrix vnde dicta. 541
Meretrix differt à prostibulo. 541
Meretricis tumulus. 367
Meretrices à matronis adulterij cõuictis distinctæ. 554
Meretricum amatores. 372
Mergus. 764
Messalina cur dicta Myconia. 389
Meta. 887
Metellus Macedonicus. 104
Mezentius crudelissimus. 884
Michaël imperator. 308.707
Militis & imperatoris munera. 253
Miluius veris indicium. 460
Miluus cur dicatur ἰκτῖνος. 460
Miluus. 666
Mineides. 372
à Minimis timendum. 760
Minerua cur armata è Ionis cerebro prosilit. 145
Minerua cur Tritogenia dicta. 156
Minerua virgo. 157
Minerua vnde dicta. 46
Mineruæ simulacrum. 454
Mineruæ simulachro cur draco appositus. 155
Mineruæ panoplia. 156
Mineruæ galea, scutum, caput Gorgonis, & pallium quid. 156
Minotauri effigies cur in signis militaribus. 103
Minotaurus. 106
Modestia decet vel maximè fortunatos. 616
Modius. 393
Molionides pro concordi fratrum amore. 248
Moly herba quid. 816
mõstrum humano capite, anguineis pedibus. 66
morbus Neapolitanus & lues Hispanica. 885
mores, vel animum mutare difficile. 316.317
mors & amor mutant tela. 713 714
mors ineuitabilis. 721
mors atra cur. 548
mors nemini parcit. 368
mortem nobis ipsis non debemus inferre. 571.572
in mortem præproperam. 718
mortis tela ossea. 715
mortis fracta tela. 264
in mortuos non sæuiendum. 711
mortuis non maledicendum. 710
morus vnde dicta. 918
morus prudentia symbolum. 918
motacilla Iasoni à Venere tradita. 384
motacilla veneficis vtilis. 384
motacilla quæ auis. 585
motacilla cur auis Bacchica. 385
mulctrale. 664
mulier prodiga. 430
mulier infracti animi in tormentis. 110
mulier parenti virum præferre debet. 881
mulier illicium: 532
mulierem olere. 390
mulierem decet silentium. 879

Mulieres cur vtantur suffitu, &c. 389
Mulieres Ægyptiæ 877
Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportet 874
Mulieris pudicæ officium 877
Mullus 666
Mundus muliebris 431
Muris salacitas 389
Mus albus 388
Musa vnde dicta 93
Musæ cur palma coronatæ 232
Musæ Sirenas explumant 534
Musarum volucres 806
Musas amore non capi quid 535
Musca quid allegoricè 743
Musca splenem habet, & formicabilem. 760
Muscæ improbitas 743
Muscas depellere 743
Muscus Arabicus 389
vnde dictus 389
Musicæ magna vis 831
Musicam Dijs curæ esse 829
Musimones 842
Mustelæ occursus 603
Myrtili scutum clypeus ibid.
Mytilius quis ibid.
Myrtus quid 522
funesta 888
Veneri sacra 184

N

NAiades quæ 520
Narce herba. 346. stuporem sonat ibid.
Narcissi metamorphosis 346
Natura 445
Naturam sequi 84
Nauis, symbolum Parisiorum 23
Ne cuiuis dextram porrige 9
Ne sacrificato sine farina 18
Nec verbo, nec facto quenquam lædendum 186
Nemesis unde ibid.
Nemesis seu Rhamnusia Dea vltionis 187
Nemesis in imaginatione 188
Nemesis quatenus misericordiæ opponatur ibid.
Nemeseos & inuidiæ discrimen ibid.
Nemeseos imago 187. 189
Nemesis Adrastia dicta 186
Nemesis virtus 188
Nemesis ἰχναίη 189. 190
Νῆφε, μὴ μέμνησ' ἄπτειν 120
Nero ab Isidoro Cyn. reprehẽsus 93
Nero 190
Nestor eloquens 98
Nestoris crater 461. 462
Nestoris sapientia 462
Nicæi colloquij tempus 258
Nico meretrix cur αἴξ dicta. 373
Nigroris symbolum 544
Nihil reliqui 605
Nihil tam durum quod frangi non possit 198. 199
Nihil est quod reprehendi non possit 746
Niobe. 341. Eius ethop. 341
Niobes fabula 339
Nireus formosissimus 852
Nobiles qui 640. 641. 647
Nobilitas eminentita 643
Nobilitatis καλοκαγαθία 647
Nobilium insignia 20
Noctua tumulo 541
cur Palladi sacra rejecta cornice 145
Noctua cur Mineruæ sacra 144. 145 146
Noctuæ volatus victoriæ signum 144.
Noctuas Athenas prouerb. vnde 144
Nola seu tintinnabulum 119
Non procrastinandum 55
Non libandum Dijs 17
Nonus po. de Actæone 294
Nosse seipsum quam vim habeat 847. 848
Nothi qui 658
Nothi nobiles 656. 657
Noui doctores & reprehensi 347
Noxa & noxia 621. 783
Nullus est paruus hostis 761

Nupta contagioso 883
Nuptiarum ritus 879
Nycteris & nycticorax 326
Nymphalis Iunonis sacra 328

O

OBdurandum aduersus vrgentia 231
Obliti sui & suorum 525
Obliuio paupertatis parens 336
Obstruere luminibus 212
Obstruere palpum 228
Occare & occa 581
Occasio calua à tergo 580
Occasio cur comata à fronte 581
Occasio volatica 579
Occasionis nouacula 579
Occasio 577
Occasionis vis 578
Oceanus pater 256
Oceanus pater quid allegoricòs 256
Oceanus vnde dictus 256
Ocni effigies 429
Ocni funiculum torquere 430
Ocnus 430
Ocnus cur sic dictus 430
Octauij Augusti de Romæ æternitate dictum 528
Oculi irritamen vitiorum 533
Oculo lippo vti. 667
Oculus in Hieroglyh. quid. 679
Oculus impudicus cordis impudici nuncius. 538
Ocypete 214
Oedipus vnde dictus. 845. eius vita & farum. ibid.
Oenocrates 666
Ὀίνος vnde dictus. 170
Olea cur Mineruæ sacra 162. 163
Olea castitati sacra. 163
Oleum pro adulatione. 15
Oliua cur à castis miscери debeat. 163. 166
Olla ænea. 752
Olla terrea. 752
Ollæ amicitia 293
Ollæ vestigium ne turbato. 13
Olympias mater Alexandri. 43
Omnia mea mecum porto. 255
Gnocrotalus. 428
Onocrotalus quid referat. 440
Ὄνος ἄγων μυστήρια 81
Ὄνος vnde. 155
Opinio sæpe terrorem inducit. 585
Opulenti hæreditas. 725
Ὀργή quid & vnde. 330. 342
Ornatus matronarum nimius. 388. 390
Os infrene. 304
Oscen. 266
Otho ob otide. 334
Otis auis. 335
ὠτοὶ qui. 334. 335
Ouidius in Ibin. 418. Metam. 278
Ouis quid in Hieroglyph. 855

P

PÆdagogi miseri. 574
Paganorum studia quæ. 68
Pagaia. 386
Παλευτεία. 286
Paleutrio. 286
Palla. 264
Pallas nata Iouis capite. 46
Pallas vnde dicta 47
Pallas, Tritonia 47
Pallas cur armata. 145. 156
Pallas γλαυκῶπις cur. 549
Pallene. 823
Pallium. 156
Palma quid significet. 231. 232
Palmæ symbolum Ecclesiæ victrici tribuitur. 234
Palmæ natura. 232
Palmam ferre vnde dictum. 232
Palmula quid. 420
Palumbes se ad fouendos fetus explumat. 866
Pan. 446. 449
Pan Deus. 446
Pan homo. 446
Pan dux Bacchi. 583. eiusdem inuentum: ibid.
Pani cornua cur tributa. 583
Panici tumultus ac terrores. 584

Pandora. 266
Pandoræ pyxis. 265
Panem ne frangito. 16
Panis fractio. 16
Para rex Armeniorum cæsus. 122
Parasiti. 432
Parasiti nimia licentia. 433
Παρυφὰς stolo. 902
Parentes instar Deorum. 872
Parentibus quantum debeamus. 203 204
Parisiensis Academiæ multæ scholæ. 575
Parra quid. 842
Παρθένος vnde. 157
Pastoris Ecclesiastici munera duo. 116
Patientia. 221
Patientiæ & constantiæ præmium. 233.234
Patria est vbicunque bene est. 525
Patriæ obliuio. 524
Patroclus quid allegorice. 725.226
Patrocli occisi exuuiæ. 725
Pauli sent. ad Tit. 267
Paulus Æmilius cur Terentio Varroni collega datus. 148
Pauper vnde dictus. 575
Paupertas vbique tuta. 236.237
Paupertas summis ingenijs obest ne prouehantur. 573
Pausanias insolens. 593
Pax. 789
Pax ex bello. 793
Pacis redemptæ signa. 793
ex Pace vbertas. 798
Peccantes aduersus naturam. 949
Pegasus equus alatus. 113
Pegasus quid. 115
Pegasus quid allegoricè significet. 115
Pegasus equo alato vectus quid. 114
Pegasus non fuit equus. 114
Πειθὼ. 338
Πῆ παρὰ Διὶ &c. 133
Pelagus quid. 755
Pelecani auis pietas in suos. 868
Pellax. 282
Peniculus. 264
Penus. 438
Peplum quid. 77
Paupertus vbique tuta. 237.239
Per publicum viam ne ambules. 12
Peregrinatia cõferr ad amorem declinandum. 535
Periander. 841
Pemices vnde. 200
Persarum mos in arcanis Regis celandis. 104
Apud Persas qui sint consiliorũ conscij. 105.106
Persica pyrus vnde. 670. nota, eorũ in alieno cœlo meliores fiunt. ibid.
Persica arbor cur Isidi consecrata. 670.671
Persicum pomum in Perside virulentum, 669
Pessum vnde. 200.352
Pestis vnde dicta. 200
Pestis patriæ. 200.202
Perasus. 38
Phaëthon è plaustro paterno decidit. 306.308
Phaëthontis fabula ad varia referri potest. 308.309
Phalaux. 107
Phantasia. 353
Phidias statuarius. 155.87
φιλαυτία. 346
φιλαυτία. quæ sequantur. 350
φιλαυτίας malum eiusque remedium. 347.348
φιλαυτία morbꝰ maximꝰ. 348
Philippides Comicus apud Lysimachium. 104
Philippus Macedo vulturem præstitit. 598
Philippus Macedo ex insolenti moderatus. 593
Philonis fragm. de prouid. 64
hilosophi humiles. 68
Philosophi φιλαυτοι. 551
Philosophi cæci. 323
Philosophiæ Epicteti summa. 220
Philosophorũ veterũ simulatio. 76

Φιλοστοργία. 868.869
Phineus. 213
Phœbus Delphicus. 832
Phryne femina pulcherrima. 478
Phryxi fabula. 855
de Phryxi ariete locus Taciti. 856
Picea. 901. orbitatis symbolum. ibid.
Picea in clauſtris monach. 902
Picea quinta cedri ſpecies. 314
Picus in auem mutatus. 377
Pierij hieroglyphica. 5
Pietas in parentes. 870
Pietatis verbum vnde. 206
Pietas in parentes. 203.204
Pietas Ciconiæ. 204. 205
de Pietate filiorum in parentes Platonis locus. 872
Pietatis in patrem exemplum. 872
Pileus libertatis ſignum. 701
Pileus in numis. 701
Pindarus inimitabilis. 661
Pindari loc. lithm. 2 78. Olymp. 189
Pinus & myrtus pro mortuis ſymbolis. 888
Pipinus quomodo creatus Rex Francorum. 241
Piratæ ad Alexand. reſponſum. 241
Piſcari in aqua turbida. 420
Piſcibus abſtine. 19
Piſcis quid allegoricôs. 532
Piſonis factum indignum. 782. 785
Pitho, id eſt, Suadela apud Gallos maximè culta. 813
Pittacus. 841
Platonis modeſtia. 351
Plaiades. 462
Pœni. 381.921
Poëſis ænigmatum plena. 59
Poëtæ, primi philoſophi. 60.61
Poëtæ & vates θεηγοράζοι. 906
Poëtarum inſignia. 825
Poëtarum veterum conſilium. ibid
Poëtica figmenta triplicia. ibid.
Polybides. 584
Polyphemus. 770
Polyphemus exoculatus ab vlyſſe. 771
Pompeij annulus. 21
Pompeium quomodo obtrectatores uitnperarint. 350
Pompeius ambitioſus. 360
Popilius Lænas Ciceronem occidit. 198
Popies. 223
Populari aura veſci quid 297
Popularis conſenſus ſtabilimentum regum. 140
Populus alba Herculi ſacra. 923
Populus arbor, tẽporis ſymbolũ. 924
Populus leuitate retinendus. 227
Porci natura. 268
Porphyrio auis pudicitiæ ſymbolũ. 274
Porphyrionis natura. 273
Potentiorum mala non inquirenda. 104
Præcidere. 265
Præpes quid. 468
Præſtigium amoris præſtigio non pellitur. 384
Prætor & iudex non idem. 209
Prætoris officium. 209
Prætoris & ius dicentis differentia. 209
Prandia captare. 599
Praſina factio. 549
Praſinus color. 549
praxiteles. 168
princeps ſubditorum incolumitatẽ procurans. 672.674
princeps bonus pater patriæ. 1696
princeps bonus, iudices bonos diligit. 675
principes ab aſſentatoribus perditi. 229
principes fatui & ſocordes. 306. & ſeq.
principes ambitioſi cum Phaëtõte comparantur. 310.
principes fidei & fœderum violatores. 587
principia optima quid præſtẽt. 601
principis boni officium. 800
Eius doctrina debet omnibus ſub-

dus prodesse. 141
Principis boni Senatus. 676
Principis quæ sit optima custodia. 94.95.96.
Principis clementia. 691
Principibus equitandi peritia quatenus necessaria. 226.227
Principum Christianorum rixis auctum est Turcicum imperium. 598
Principum ambitiosorum misera fortuna. 309
Principum ludus periculosus. 796
Principum lenitudo afflicti status solatium. 695
Principum quorundam rapina. 420
Principum bonorum exempla. 686 687
Principum suarorum commentum. 689
Principum Consiliarij. 681
Proboscis seu promuscis. 590
Procare verbum. 297
Procax & proci vnde. 297
Procopij Cilicis casus 309
Prodigi. 293
Proditorum fraudes 284.285
Progne. 868
Promethei fatum. 464
Prometheus Caucaso alligatus, quid 465
Properare aliud est quàm festinare. 917
Proprietates occultæ. 766
προ ὸπι ὸπι. 140
Proteus multiformis. 818.820.821
quis. 820
Busiris. 823
materia informis. 722
Protegenis tabulæ. 148
Prudens magis quam loquax. 143
omnia speranda in peiora constituit. 617
Prudentes vino abstinent. 164
Pauciloqui. 97.143
officium. 140
Prudentiæ ciuilis duo exempla. 141
Pruina vnde. 238
Prunas tenere omnes non possunt. 660
Psecas. 444.454
Pudicitia. 273
Pudoris statua. 880
Puellæ querela de patre inhumano. 883
Puellarum mors præpropera. 717
Pueri præcoci ingenio. 916
Pulchritudinis vis. 64.478
Pulegium. 126.841
Pullæ vestes in funeribus cur. 548
Pullus color. 548
Pullus color mœstitiæ signum. 548 551
Pura vestis. 552
Puræ manus. 209.210
Purpura & linum. 552
Purpurea vestis. 77
Purpureus color symbolum verecundiæ. 547
Pulum quid. 552
Pusio. 479
Pygmæi qui. 315
Pygmæi Herculem adoriuntur. 315
Pylius senex. 169
Pyrrhus Epirota. 337
Pyrrhus lusori imperito comparatur 337
Pyrrhus Aquila dictus. 219
Pythagoras, σοφός. 5
Pythagoras. 138
Pythagoræ symbola. 4.399
Pythagoræ famij elogium. 99
Pythagoræ aurea carmina. 135
Pythagoreorum silentium 98

Q

QVæ ceciderunt ne tollito. 15
Quæ supra nos, nihil ad nos. 464.467.
Quæ vncis sunt vnguibus. 53
Quæstioni non cedendum. 108
Quatuor temporum symbola. 459
Quercus quid. 256
Quercus sacra Ioui. 891. veterum cibus. ibid.
Quercus annosa ventis non dejicitur. 256
Quercus nunc sola vmbra proficit. 893. ad quid referatur. ibid.

Quinti antistij seueritas. 157
Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. 502

R

RAbula. 440
Rabula quis & vnde. 440
rabulæ varia nomina. 440,441
Rabulæ descriptio. 441
Rapina. 345
Raptus. 345
Ratio quid. 73
Rebellio popularis vnde nascatur. 226
Reciprocare vnde. 297
Reges primi ex populorum consensu. 241
Regibus dare consilium difficile. 230
Regis optimi typus. 140
Regis arcana qui sciunt, imitari debent armaria. 104
Regis munus. 94
Regum Galliæ primorum symbola. 26
Regna magna, magna latrocinia. 241
Religio cum sapientia. 72
Religio, summum bonũ hominum. 67.
Remedia in arduo, mala in prono sunt. 618
Remedium efficax in amorem. 385
Rhœmnius Palæmon. 358
Remora quid. 149 401
Respublica liberata. 700
Reipublicæ arcana non euulganda. 105
Reipublicę cum lyra cõparatio. 92
Reip. cum naui ventis agitata comparatio. 259
Pro Repub. mortui. 639
Risus tria genera. 511
Rixæ & contentiones à studiosis alienæ 804
Robur corporis sine consilio. 253
Rhœteum. 637
Roma, Babylon Hieronymi. 76
Roma quandiu incolumis & inuicta. 92
Roma terra Martia. 246
Roma vrbs per excellentiam 526
Roma æterna, 526. 527
Romæ duo nomina, 101
Romanæ vrbis elogia. 526
Romanę mulieres quo habitu luctu viæ. 545
Romani continuerunt manus à bonis proscriptorum tempore ciuilis belli. 617
Romanorum bella. 796
Romanorum bellorum catalogus. 796.
Romanorum prudentia in victos populos. 141, 142
Romanorum nobiles in calcis lunulas habebant. 643
Romulus sobrius, 364
Rota Veneri dicata. 482
Rubeus color. 549
Ruboris nota. 547
Rufus color. 550

S

S Literæ cur tricliniorum foribus superponi solita. 101
Sabini Sacram τετράδα præfigurarunt. 88
Sacerdotes primi magistri apud Ægyptios. 4
Sacerdotibus honos exhibendus. 79.
Sacrum carmen precationis. 602
Saginatus color vnde. 540.
Sagmen seu sagminea, seu verbena 184
Sal apponito. 17
Sal pro sapientia. 17
Salix semen amittit. 895
Salix frug. sterda; in quos torqueri possit hoc dictum. 896
Salus arte redimenda. 705
Salus publica. 698
Sanna. 141
Sannazarij epigramma. 871
Sanniones qui dicantur. 335
Sapientes septem Græciæ qui, & ec-

Eundem auctoritas. 840
Sapientes pauciloqui. 97.143
Sapientes cur silentes etiam effinxerit Homerus. 98
Sapientes temperatissimi. 121
Sapientia humana, stultitia apud Deum. 65
Sapientiæ & religionis coniunctio. 72
ad Sapientiam primus gradus. 849
Sarda. 764
Sardi. 842
Sargus piscis. 377.666
σάρος. 7
Satyri libidinosi. 361
Satyri vbi. 538
de Satyris historia prodigiosa. 362
Satyrus 361. vnde dictus, ibid.
Saxeus quid. 626
Scæua quid. 293
Sceptrum regni hieroglyphicũ. 242
Schema quid. 882
Schemata gentilitia. 27
Sciluri factum. 247.248
Scipionis cordata vox. 227
Scriptor maledicus. 287
Scriptorres rapsodi taxantur. 818
Scutra Philippi Macedonis. 296
Scutræ varia nomina. 433.434
Scutræ descriptio. 433.434
Scutica. 479
Scutum. 156
Scylla. 378
Scylla quid. 343.344
Sylla in monstrum marinum. 343
Scyllæ duæ. 344
Scytharum descriptio. 236
Sedere quid habeat mysterij. 678
Seianus. 190.191
Sellam oleo ne absterseris. 15
Semidei: 218
Sempromus Sophus. 158
Senatores cur patres dicti. 181
Senatus bóni principis, 676
Senecæ locus de Alexandro. 55
Senectus eloquentior. 811
Senectute forma defloresci. 368
Senes bis pueri. 539
Senes procul à voluptatibus corporis. 540
Senes cur ament. 714
Senex Acherónticus. 515
Senex puellam amans. 539
Senum amor vehemens. 540
Senenses in bello italico. 324
Sensus corporis equo comparantur. 302.303.304
Sergius Galba reus. 680
Sermo vnde dicatur. 835
Serpens Epidaurius. 44
Serpens quid. 699
Serpens salutis symbolum. 699
Serpens saxeus. 626
Serpens in se reuolutus æternitatem significat. 628
Serpens quid in hieroglyphicis. 43
Serpentem ore parere. 42 43
Serpentes dialecticæ symbolum. 559
Serpentis osteutum. 45
Serui manumissi albo vtebantur. 549
seruitia. 701
Seueri numus. 696
Sicariorum receptatores. 290
à Signatis cauendum. 279
Silentij præmium tutum. 98
Silentium. 97
Silentium mulierem decet. 876
Simonidis cordatum respõsum. 467
Simus grex. 374
Sirenas à Musis explumari quid. 534
Sirenes quid. 531
Sirenes. 529
Sirenes quæ. 530
Sirénes quid denotent. 530.533
Sirenum nomina vnde imposita. 534
Sirenum descriptio. 536
Sistrum. 172
Sobrietas animi robur. 123
Sobrietatis laus. 121 127
Societas cum quibus non sit ineunda. 751
Socrates cur se nihil scire dixerit. 323
Socratis modestia. 349
Socratis dictum sapiens. 852
Solis equi. 309
Solon. 842
Solonis factum. 571
Solonis lex de neutris in discordia

ciuili. 324
Somnus tranquillus post ſui recognitionem. 135
Sonipes. 229
Sophiſtæ. 350
Sophocles amator ſenex: 541
Sordidi. 417
Spartani cur ante bella Muſis ſacrificarent. 628
Spartum. 430
Spectare ſidera quid. 263
Speculum. 369
Sperare quid liceat. 271
Spes & Nemeſis in eodem altari. 271.272
Spes etiam in moribundis. 265
Spes vigilum ſomnia. 266
Spes proximæ. 258
Spes ſernat afflictos. 264
Spes viridi veſte induta. 264
Spei ſimulachrum. 262.263
Spei deſcriptio & effecta. 262.263
Spes dea. 263
Sphingis deſcriptio. 846
Sphingis virginea facies, plumæ, & pedes leonini. 846
Sphinges templorum liminibus. 4
Sphinx ignorationis ſymbolum. 846
Splen ſiue lien & eius officium. 685
Splen auctior maciem cæteris partibus inducit. 685.686
Spuere in ſinum. 503
Spurij qui. 658
Stare & cadere varia ſignificant. 243
Stateram ne tranſilias. 6
Stellio. 279
Stellionibus malum medicamentum. 270
Stellionatus crimen. 280
Stemmatum vſus vnde. 19
Stipator à ſtipe dictus. 294
Stola. 553
Stolo. 9. par accidenti. 902
Stragula ſemper circumuoluta. 14
Stragulum. 238.554
Strena vnde dicta. 270
Strenarum mos vnde. 270
Studia nuſquam non opportuna. 735
Studioſi laborum difficultate deterrentur. 232
Studioſorum contentio qualis debeat eſſe. 805
Studioſus amore captus. 489
Stymphalides aues. 653
Styx. 617
Suada ſiue ſuadela. 738
Sub tunica & ſinu. 396
Superbia. 339.846
Superis imp. num. ſacrificãdum. 12
Superſtioſi mos. 924
σῦκα μερίζειν. 889
Sycophantæ hominum monſtrũ. 115
Symbola typographorum. 29
Symbola Pythagoræ. 45
Symbola debẽt eſſe apta rebus. 827
Symbola ſeu hieroglyphica. 3
Symbola rei militaris. 19
Symbolorum farrago. 22
Symbolorum ars quædam. 28.29
Symbolorum origo. 1
Symbolorum vtilitas. 21
Symbolorum tria genera. 26
Symbolum quid. 5. Symbola. 2
Symboli acceptio multiplex. 2
Symbolum, pro belli teſſera. 2
σωτὴς δ' ἐρχομένῳ. 252

T

T Littera ſalutifera. 22
Tænia. 510
Tantali pœnarum cauſſa. 408
Tantali ænigma quid ſignificet. 408.409
Tantalus vnde dictus. 409
Tarditas nimia fugienda. 147.148 149
Tauri ſymbolum. 221
Tauri ſymbolum quid ſignificet. 223
Taurum Hercules domat. 654
Techna. 107
Telamon hoſpes Herc. 278
Telum quid. 149
Telum ſignum velocitatis. 150
Temerarij. 306.314
Temeritas. 302

Tempora periculosa quando maxime. 806
Temporum vicissitudo. 458
Tempus omnia aperit. 194
Tereus in vpupam mutatus. 356
Terei Regis arx. 356
Terminus mors. 721
Terminus. 721
Terminus quid significet. 723
Terram pedibus quatere. 510
Terrifici post mortem. 766 768.769
Terror subitus. 583
Tessera. 37
Testis oculatus. 125
Testudo. 878
Thalia & Suada. 738
Thales. 842
Thebani iudices. 677
Themistoclis moderatio. 687
Theodosij lex de reis. 128
Theophrasti locus. 924
Therstites cur vituperatione dignus 98
Thessali arrogantia. 353
Thessali primi equitandi artē vsurparunt. 537
Thessalia cur Aemonia dicta. 759
Thetis. 638
Thracum mos barbarus. 177
Thrasybulus cur sic dictus. 634
Thrasylaus insanus. 351
Thrysi tyranni historia. 241
Thuni. 921
Θυμος quid. 330
Tiberij cautus animus. 106
Tiberij morte quantum populus lætatus sit. 771.772
Tiberij oratio qua M. Hortalo respondit. 398.399
Tiberius Cæsar. 104
Tiberius Imperator conuicia non curauit. 699
Tigrides cur Bacchi curtui iunctæ 176
Titanes. 673
Titi clementia. 694
Tollenti onus auxiliare. 12
C. Toranius. 332
Torrens quid. 751
Torali. 38
Τραχίζειν quid. 362
Traiani dictum. 389
Triton deus marinus. 627.628
Tritonia, ἐπὶ τῇ τιτθῇ. 48
Tritonum imagines. 628
Troiani credulitate prediti. 129
Trophæum vnde. 590
Tuba fama nota. 628
Tubicen captus se excusat. 777
Tunetum quid. 921
Turcarum exercitus ad Viennam Austriæ vrbem fusus. 251
Turdus. 475
Turni armá & symbola. 20
Tympanum luxuriæ instrumentum. 169
Tympanum cur adiunctum Bacchó. 169
Tyranni opulentia, paupertas subiectorum. 685

V

VAfer quis. 72
Vafrorum species. 66
Valentiniani nimia auaritia. 687
Valentiniani truculentia. 694.695
Valentis crudelitas. 123
Valerius Soranus cur occisus. 301
Valetudinem duo conseruant: 455
Valetudinem tuentur tria. 456
Vaticinium Tiresiæ de Narcisso. 346
Vatinius. 431
Vbertas ex pace. 798
Vellus aureum. 855
Veneficij. 360
Veneficia non pondere metienda. 40
Venatores otiosi. 292
Venatores Actæones. 291
Veneres duæ. 494
Veneri rosa dicata. 482.483
Veneris statua. 483
Veneri speculum dicare. 369
Veneris amuletum. 380
Veneri poma consecrata. 858
Veneris cœlestis templum vbi. 497
Veneris vulgaris templum. 497

Venus Cypria vel Cypria vnde dicta. 492
Venus cur dicta ἀφροδίτη. 378
Venus Cytherea vnde dicta. 491
Venus cur Adoni idem lactucæ folijs occultauerit. 380.381
Venus vinculo significatur. 374
Venus amica risus. φιλομειδὴς. 511
Venus vulgaris. 496
Venus cælestis. 496
Venus vocabulum polysemum. 878
Vento viuere. 297
Verba inflammant ad amorem. 533
Verbena seu sagminea cur sacra. 184
Veritas fortissima. 488
Veritatis vis. 194
Versipelles qui. 324
Vespæ abusiuè pro apibus. 691
Vespæ obtrectatores. 288
σφῆκες. 289
Vespasiani symbolum, delphinus anchoræ illigatus. 22
Vespasiani astus & auaritia. 690
Vespasiani clemens animus & Titi filij. 693.694
Vespertilio. 321
Vespertilio vnde nomen ducat. 325
Vespertilio biformis. 325
Vespertilionis nomen quibus conueniat. 322.325
Vespertilionis descriptio. 323
Vestales albatæ. 549
Vestis coccinea. 549
Veterum industria. 292
Veterum ritus, quo nouam nuptam in pelle lanata iubebant considere. 877
Viatores Mercurio serta præbent. 84
Vicini boni summa commoditas. 751
Vicinorum commoditas, &c. 212. 213
Victoria dolo parta. 275
Victus ratio quid agat. 381
Villium filius occidere fecit. 332
Vindicta iusta. 770
Vini incommoda. 168
Vini vtilitas. 170
Vini vsus apud Locros. 165
Vini vis. 168
Vinum quatenus laudatum à Platone. 161
Vino quomodo vtendum. 175
Vino qui abstinuerint. 176
Vino vnde amentia, &c. 176
Vino prudentia augetur. 159
Vino sapientiam obumbrari. 164
Vinum quibus prohibitum. 176
Vinum cur οἶνος. 170.171
Vinum igni vim parem habet. 179
Vinum insanire facit. 169
Vinum quibus interdictum. 165
Vinum matronis Romanis interdictum. 164.165
Violaceus color. 548
Vipera vnde dicta. 860
Viperæ partus & fœtus qualis. 860
Vir gregis. 369
Virago. 110
Viri excellentes nullo in honore quandiu vixerint. 194
Viri illustres pro dijs habiti. 457
Viri boni lacrymabiles. 277
Viri animo insignes 629
Virgil. 3 Ecl. 278
Virgines custodiendæ. 154
Virginum custodia. 157
Virgo pro muliere quamis. 881
Viridis color. 549
Virorspei nota. 546
Virtutem lugere quid. 276
Virtutem à Græcis deseri indignissimum. 276
Virtutes 4. honesti amoris obiecta. 494.495
Virtutes 4. coronis 4. significantur. 494
Virtuti fortuna comes. 556
Virtutis descriptio. 497
Virtutis vis. 564
Virtutis triplex gradus. 221
Virtutis iter arduum. 625
Virtus ad Aiacis tumulum deflens. 276
Virtus sui magnum est decus. 853
Virtus quid significet. 560
Virtus, verba & voces. 567
Virtus difficulter paratur 624
Virtus multis obfuit. 756
Virum bonum nō decet rebus prol-

peris mores mutare. 225
Virus melle litum. 536
Viscera diuitiæ. 614
Visus amoris initium. 532
Vita beata in philosophis non fuit. 73
Vita innocens. 214
Vita humana. 702
Vita humana aleæ ludo comparata. 616
Vites vlmis adiunctæ. 728
Vitia potius quam virtutes obseruantur. 443
Vitia Deo & naturæ repugnãtia. 539
Vitia naturalia vix facilè tolluntur. 317.318
Vitis significata. 729
Vita in nuptijs quid. 879
Viuendo quid cogitandum: 722
VItio iusta. 774
Vlnæ & dracones palladi consecrãtur. 156
Vlularum & cornicũ dissidium. 146
Vlysses sapientiæ typus. 530
Vlysses. 253
Vlysses Cyclopem excæcauit. 771
Vlyssis socij in belluas transformati. 375
Vlyssis socij qui. 376
Vlysses quid. 376
Vlyssis oratio vehemens. 98
Vlyssis astus. 771
Vnguium pręsegmina & capillorum. 25
Vnguicuruia. 13
Vnum nihil, duos plurimum posse. 250
Vnus vir, nullus vir. 252
Voluptas esca malorum. 373
Voluptas corporis. 846
Voluptatis tres illecebræ: 532
Vpupa. 356
Vrceus. 209
Vrere. 237.238
Vrsa duplex. 462.463
Vtis, ἴτος. nemo. 772
Vultures qui. 726
Vxoris bonæ officium. 856

X

Χαμαίζηλοι qui. 549
Xenia. 207
Xerxes. 608

Z.

Zelotypus. 281
Zenalis. 253
Zeno senex inter pocula taciturnus. 99
Zenonis naufragium. 738
Zetes & Calais: 235
Zetes vnde. 215
Zibellus. 389
Ziska vel Ziscas Bohemus. 767

FINIS.

Commissa emendanda.

Pag. 270. in Coroll. lin. & *pridem Lat. à no.* & seq. pag. 289. l. pen. λέλοιχε δαίμονα κ. p. 642. l. per. corr. αἰαμέσιος. l. str. δοκεῖ δ'. p. 647. in app. leg. μυροθηκείοις. & αὐτόχθονας. l. pen. καλοκαγαθία. pag. 650. l. 1. τοῖσδε χρόνοις.

IAMBICI TRIMETRI AD FED. MORELLVM PROFESSORVM Regis Decanum.

PRÆCLARA cùm tot ſcripta iam vulgaueris,
Morelle cui Muſæ Decani dant decus.
Partim ſacrorum verſione voluminum,
Patrum piorum & Atticorum maximè,
Partim profanorum editorum cum Notis
Tuis typsíſque, vtroque ſermone & ſtylo;
Quin plura mox edenda condas arculis,
Cur hæ myricæ te iuuant Emblematum?
An æmularis Alciatum oculum Dices
Huius poematis parentem, & codicum
Iuris, probatorum eruditis omnibus.
Hic nempe probat, Iſocrates quod cenſuit.
Miſcenda ludicra ſeriis, leuia arduis.
Vt Apollo ſemper tendere arcum non ſolet,
Alterna nimirum Camænæ doctæ amant.

Digitized by Google

Extraict du Priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy, il eſt permis à Iean Richer & François Gueffier, marchans Libraires en l'Vniuerſité de Paris, d'imprimer, ou faire imprimer, & expoſer en vente vn liure intitulé, *Omnia Andreæ Alciati Emblemata, cum Commentarijs, quibus Emblematum detecta origine, dubia & obſcura illuſtrantur. Per Claud. Minoem. I. C. Acceſſerunt huic editioni Fed. Morelli Profeſſ. Reg. Decani Corollaria & Monita.* Et ſont faictes deffences à tous Libraires & Imprimeurs, d'imprimer, ou faire imprimer, vendre, ny diſtribuer ledit liure d'autre impreſſion que celle deſdits Richer & Gueffier, ou de ceux à qui ils feront part du preſent priuilege, & ce iuſques au temps & terme de dix ans finis & accomplis: ſur peine de confiſcation deſdits liures par eux imprimez & vendus, & d'amende arbitraire. Voulant en outre que mettant au commencement ou à la fin de chacun deſdits liures l'extraict dudit Priuilege, il ſoit tenu pour ſignifié & venu à la cognoiſſance de tous, comme plus amplement eſt declaré audit Priuilege. Donné à Paris, le 11. Aouſt 1618. & de noſtre regne le neufieſme.

Signé, BERGERON.

Digitized by Google

Vita Nova

di M. Sitti

Latina - (B. Piave)

1970

Digitized by Google

Digitized by Google